

ACTA
VAN DE GENERALE SYNODE
VAN DE
CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE
KERKEN IN NEDERLAND
HAARLEM-NOORD / NUNSPEET
29 AUGUSTUS - 10 DECEMBER 1998

31 augustus 2001

Moderator

[Signature] preses
[Signature] scriba I
[Signature] scriba II
 assessor

ACTA
van de
GENERALE SYNODE

GENERALE SYNODE

van de

Christelijke Gemeenschappen in Nederland

HAUVELTMOEDER / HUNSPERT

29 augustus - 10 Dec 1981 11:21

ACTA

van de

GENERALE SYNODE

van de

Christelijke Gereformeerde Kerken

in Nederland

HAARLEM-NOORD / NUNSPEET

29 augustus - 10 december 1998

BIDSTOND

Voorafgaande aan de generale synode werd op donderdagavond 27 augustus 1998 in de Christelijke Gereformeerde Goede Herderkerk te Haarlem-Noord een bidstond gehouden.

In deze dienst, belegd door de kerkenraad van de roepende kerk, Haarlem-Noord, ging voor de preses van de synode van Zierikzee 1995, ds. M.C. Tanis van Sliedrecht.

Ds. Tanis bediende het Woord uit 1 Cor. 15:58 onder het thema:

Werken in het licht van 's Heeren heilsdaad

In de verdere uitwerking van dit thema stond hij stil bij:

1. de fundering daarvan;
2. de aansporing daartoe;
3. de verzekering daarbij.

Na de bediening van het Woord werd het werk van de generale synode in gebed hartelijk aan de Heere opgedragen.

EERSTE ZITTING

vrijdag 29 augustus, 10.00 - 12.30 uur.

Artikel 1

Opening

Namens de roepende kerk van Haarlem-Noord opent de plaatselijke predikant drs W.J. Quist de vergadering van de afgevaardigden naar de generale synode. Op zijn voorstel wordt gezongen Psalm 135: 1,2,3 en 12. Daarna leest drs. Quist 2 Cor. 3 en gaat hij voor in gebed.

Artikel 2

Openingswoord

Drs. Quist spreekt het volgende openingswoord:

Geachte afgevaardigden en preadviseurs,
broeders in onze Here Jezus Christus,

Namens de raad van Christelijke Gereformeerde Kerk te Haarlem-Noord heet ik u van harte welkom in de Goede Herderkerk. Naar wij hopen en verwachten zal dit de laatste generale synode zijn van deze eeuw en van dit millennium.

Uw vergadering zal zich - bij het vele waarmee zij zich zal hebben bezig te houden - ook moeten buigen over de vraag onder welke naam deze breedste vergadering van onze kerken de geschiedenis in zal gaan. Trekt u de lijn door van 1965-1966, dan wordt het 'Haarlem-Nunspeet' eventueel 'Haarlem-Noord - Nunspeet'. Gaat u in het spoor van 1992 dan wordt het eenvoudigweg 'generale synode Haarlem-Noord'.

U bent vandaag bijeen in een stad, waarvan de stadsleus luidt "Vicit Vim Virtus". Men vertaalt dat met "deugd boven geweld"; meer letterlijk "de deugd heeft het geweld overwonnen". Ons komen daarmee meteen bijbelwoorden in gedachten als "niet door kracht noch door geweld, maar door mijn Geest" uit Zacharia 4 en "Maar het woord van God is niet geboeid" uit 2 Timoteüs 2. Woord en Geest van de levende God zetten zich door, ook al is dat niet altijd zichtbaar, al lijken de tijden soms tegen. Daar staat God zélf voor. Daarbij is Hij niet afhankelijk van mensenmacht (ook en zelfs niet van die van de zijnen) en al helemaal niet van hun geweld. Zijn waarheid bewijst zichzelf.

Wie zich verdiept in de geschiedenis van de kerk hier ter plaatse ziet iets van het zo-even genoemde doorwerken. Wat de bekende dr.A.W.Bronsveld opmerkte tav. de negentiende eeuw, geldt ook van de periode daarvoor: Traditioneel en behoudend was Hervormd Haarlem, trots op het protestants verleden en gehecht aan de oude vormen en waarheden. Maar zonder strenge orthodoxie: "wanneer wij met één woord de geest moeten kenschetsen, die in kerkelijke kringen heerschte, zouden wij spreken van gematigdheid. Haarlem was afkerig van uitersten".

Wellicht dat ook daarom pas in 1848 een Gereformeerde Kerk onder het Kruis werd geïnstitueerd en pas in 1859 een Christelijk Afgescheiden Gereformeerde Gemeente. Eerstgenoemde kerk ontving in 1868 de synode, zodat (naar mijn

weten) vandaag voor de derde keer een synode van onze kerken te Haarlem bijeen komt.

Trouwens, wat is "gematigdheid"? En zou die alleen de Haarlemse hervormden hebben gekenmerkt? De koster van de Chr. Afgescheiden Kerk aan de Oude Gracht moest in 1864 in elk geval voor de kerkenraad verschijnen, omdat mejuffrouw Mulder hem 's avonds had betrappt in een koffiehuis, waar hij een partijtje biljart speelde. Hij moest onmiddellijk zijn baan opgeven. Maar ook de hervormde gematigdheid kende grenzen. De eerder genoemde dr. Bronsveld was tenminste helemaal niet te spreken over het volgende: "Leden van de kerkeraad hadden op de rustdag hun winkels open. Wij hadden er moeite mee om sommige leveranciers af te leren, op den Zondagmorgen hun waren bij ons thuis te bezorgen."

Broeders, genoeg over die voor Haarlem zo kenmerkende 'gematigdheid'. Precies zes en dertig jaar geleden mocht onze kerk ook een synode bijeen roepen. Het kerkgebouw waarin 1962 - óók op 27 augustus! - de bidstond voor de synode werd gehouden, de Bethelkerk, is tegenwoordig in gebruik als sportschool. Van de fraai gelegen Priëlkerk in Santpoort - Haarlem-Noord was toen nog twee kerkgebouwen rijk - zou met de berijming van Ps. 103 te zeggen zijn "men kent en vindt haar standplaats zelfs niet meer": de kapel werd afgebroken; er staan nu een paar herenhuizen aan de Pastorieweg.

Met vreugde kerkt de gemeente nu alweer sinds 1981 in deze Goede Herderkerk, waarvan de vroegere naam de "Noord-Schoterkerk" de herinnering bewaarde aan het feit dat dit gebied tot ver in deze eeuw niet Haarlem heette maar Schoten.

Het woord "verandering" dringt zich op. Wat is er véél veranderd sinds 1962. Van hen die toen naar de synode waren afgevaardigd is een minderheid - ik schat hooguit een derde - nu nog in leven. Eén secundus-afgevaardigde van de particuliere synode van het westen toen is nu (als preadviseur) aanwezig! Van geen van de primus-afgevaardigden van toen is dat te zeggen.

Toen was een van de agendapunten die de gemoederen in onze kerken zeer in beweging bracht die van de bijbelvertaling; nu heeft uw vergadering zich bezig te houden met de manier van lezen van de Schrift zelf.

Onze samenleving veranderde ingrijpend. De secularisatie zette zich krachtig door. Al vijftien jaar voordat landelijke cijfers ons schokten: meer dan de helft van de Nederlandse bevolking wenst niet meer bij enige kerk te worden gerekend - in 1979 - gaf al tweederde van de Haarlemmers aan zich niet tot enige godsdienst te bekennen.

Om nog enkele cijfers met elkaar te vergelijken: in 1962 nam onze particuliere synode - die van het westen - qua aantal leden nog de tweede plaats in: 24,1%; nu komt nog 15,2% van de leden van onze kerken uit deze regio. Toen diende 32% van alle gemeentepredikanten in deze P.S., nu 19,7%. Toen telden onze gemeenten hier gemiddeld 379 zielen, nu zijn dat er 274. Met name de positie van de kerken in de grote steden vraagt de aandacht van uw vergadering.

Veel is er veranderd, in onze samenleving, ook binnen de kerken. Zelfs waar dat voor het oog niet of nauwelijks valt waar te nemen, kan het niet worden ontkend: er is veel veranderd; er verandert veel; er zal nog veel veranderen. Dat geeft altijd spanningen. Gooi het woord "verandering" maar als een steen in de vijver van een gesprek en het water is meteen in beroering. "Tijden veranderen en wij met hen", zegt de volksmond zowel buiten als binnen de kerk. "Dat is maar goed ook, stilstand is achteruitgang, er moet nog veel meer veranderen, wil de kerk kerk zijn

naar Gods bedoeling in dit tijdsgewricht", is de een van mening. "Maar alle verandering is nog geen verbetering", zal een ander er haastig aan toevoegen; er is al zó veel veranderd, dat moet nu maar eens ophouden."

"Wij állen veranderen" houdt de apostel Paulus in het bijbelgedeelte dat wij vanmorgen met elkaar gelezen hebben de gemeenteleden in Korinte voor. Hij bedoelt daarmee uiteraard de complete metamorfose die in het leven van een mens ontstaat onder het chirurgische ingrijpen van de Heilige Geest. Daarbij word je van doods mens, die ten diepste alleen maar dood en verderf om zich heen zaait (en ook zelf oogst!) tót levensmens in Christus, die groeit en bloeit, hartverwarmend en voor God innemend wandelt door het leven.

En het is de heerlijkheid van het verbond in de nieuwe bedeling dat niet maar een enkeling - Mozes, Paulus, de voorganger - door de ontmoeting met de levende God zo verandert dat hij Gods heerlijkheid gaat weerspiegelen. Nee onder de herscheppende handen van de Heilige Geest, veranderen wij állen - állen die geloven - van heerlijkheid tot heerlijkheid. Worden wij mensen met een uitstraling die iets van de Here weerspiegelen.

Paulus duidt die verandering nader aan als een metamorfose "naar hetzelfde beeld", waarbij wij mogen denken aan een gaan weerspiegelen van het beeld van God, van Christus dat in het verkondigde Woord tot ons komt; maar daardoor komt tevens de mens als beeld van God, zoals Hij ons in het begin bedoelde tot zijn recht: de nieuwe Adam en Eva, die weten dat zij hier op aarde zijn met een doel: als kind van God de liefde van onze hemelse Vader tot de mens en al het geschapene zichtbaar maken. Mens die nee durft te zeggen tegen de zonde. Die iets weerspiegelt van Gods barmhartigheid, genade en trouw, geduld; van zijn aandacht voor het verlorene en het onrecht. Die leeft tot glorie van zijn Schepper; behouden in Christus en in zijn navolging; brief van de Geest, leesbaar voor alle mensen.

Denkt u zich dat eens even in: onze Christelijke Gereformeerde Kerken: hartverwarmende kerken, vol van de rijkdom, de liefde en de navolging van Christus. Tienduizenden leesbare brieven van Christus die dagelijks door enkele honderdduizenden mensen in onze omgeving worden gelezen, wat zou dat onder Gods zegen niet kunnen betekenen!

En ik weet het wel - mét Paulus - : vergeleken bij de stralende heerlijkheid die Gods kerk en kinderen straks zullen ontvangen bij Christus' heerlijke terugkomst, heeft er nu nog maar een begin van verandering plaats. Dan wordt alles nieuw, van binnen en van buiten, lichaam, ziel en geest. Maar 2 Korinte 3: 18 staat wel in de tegenwoordige tijd: nú al wordt het beeld van Christus meer en meer zichtbaar in ons!

Juist in verband met een kerkelijke vergadering als de onze denke men daarbij niet in de eerste plaats aan het beeld van Christus in zijn overwinning-in-zijn-verhoging. Zo snel willen wij dan gloriërend heersen over anderen en hun gedachten en meningen. Laat ons het beeld voor ogen staan van Hem die gekomen is om te dienen; die 24 vuile voeten waste; die op het moment dat Hij verraden werd geen raad pleegde, maar trouw bleef, aan de Vader en aan de zijnen; die zich als een graankorrel liet zaaien in de aarde om zo - stervend - vrucht te dragen.

Kunt u daar nog in geloven? Paulus kan niet geloven dat het ooit ánders zou kunnen wezen! Waar de opgestane Here wordt gekend in het geloof, waar de Geest werkt, daar ondergaan wij een metamorfose, dié metamorfose, naar het beeld van

God en Christus.

Wanneer allerlei veranderingen die zich aan ons voordoen in dat grote door de Here gewilde en door zijn Geest bewerkte veranderingsproces passen en daaraan dienstbaar willen zijn, moeten wij er niet benauwd voor willen zijn, maar ze als goed en waardevol erkennen. Is het niet dienstbaar aan de Geest en zijn veranderend werk, dan moeten wij er voorzichtig mee zijn. Zo gemakkelijk dient een mens dan zichzelf en probeert hij de ander aan zich dienstbaar te maken. Maar door ons bij voorbaat tegen iedere verandering af te schermen, kunnen wij de Heilige Geest óók behoorlijk voor de voeten lopen!

Broeders, ik wens u toe dat u diep afhankelijk van de Here het u opgedragen werk zult gaan doen. Paulus' woorden "immers door de Here, die Geest is" onderstrepen die afhankelijkheid krachtig - wij bewerken die door God gewilde metamorfose niet -. Méér nog mogen deze woorden ons vervullen met een diep vertrouwen: Hij kan het en Hij zal het doen, waar knieën zich buigen en Hij van harte wordt aangeroepen.

Laat in deze tijd waarin zo veel verandert ons oog allereerst gericht zijn op Hem die dezelfde blijft en op zijn veel belovend Woord; vervolgens op de ander, in Hem ons gegeven; en dan ook op ons werk in het licht van wat ik u zo-even uit het Woord van onze God heb voorgehouden.

Na dit openingswoord noemt drs. Quist de namen van hen die in de periode tussen de synode van 1995 en die van 1998 zijn overleden. Deze namen en de data van hun overlijden zijn:

van de predikanten:

- 12 nov. 1995: ds. J. Tijmes te Bosch en Duin;
 - 13 jan. 1996: prof. dr. B.J. Oosterhoff te Apeldoorn;
 - 8 febr. 1996: ds. H. Wubs te Zwijndrecht;
 - 24 juni 1996: ds. C.J.Ph. Sobering te De Krim;
 - 25 juli 1996: ds. H. Toorman te 's-Gravenhage;
 - 15 jan. 1997: ds. K.J. Velema te Leusden;
 - 7 febr. 1997: ds. D. Coppoolse te Middelburg;
 - 16 juli 1997: ds. D. Slagboom te Nieuwveen;
 - 12 dec. 1997: ds. H.C. van der Ent te Ameide;
 - 15 jan. 1998: ds. N. Brandsma te 's-Gravenhage.
- Van de anderen die als synodeleden en/of als deputaten hebben gediend:
- 5 maart 1996: J. Slagboom te Eindhoven, afgevaardigde naar de synode van 1944 en deputaat Reformatorisch Beginnel;
 - 15 jun. 1996: J.O. Elshout te Apeldoorn, penningmeester van het studiefonds Theologische Hogeschool 1968-1977;
 - 5 okt. 1996: H.J. Vreman te Haarlem, afgevaardigde naar de synode van 1989;
 - 23 okt. 1996: G. Visser te Lelystad, afgevaardigde naar de synoden van 1947, 1953, 1968, 1971 en 1974;
 - 10 feb. 1997: C.J. Verplanke te Hendrik Ido Ambacht, deputaat Contact met de Overheid van 1968 tot 1995;
 - 17 feb. 1997: A. Benschop te Lopik, afgevaardigde naar de synoden van 1992 en 1995;
 - 4 maart 1997: Joh. Geleynse te Goes, afgevaardigde naar de synode van 1974;
 - 31 mrt. 1997: D. Lokhorst te Nunspeet, afgevaardigde naar de synoden tussen

- 1980 en 1992, tevens quaestor van de synode en deputaat Emeritikas;
- 28 apr. 1997: B. Groeneboom te Hilversum, deputaat Buitenlandse Zending;
- 10 mei 1997: N. van Aken te Soest, deputaat ADMA van 1971 tot 1980;
- 23 juni 1997: H. Vreman te Amsterdam, afgevaardigde naar de synoden van 1986 en 1988;
- 23 jan. 1998: R. Scherrenburg te Ede, afgevaardigde naar de synode van 1977;
- 24 feb. 1998: A. Gerrits te Sneek, afgevaardigde naar de synode van 1980;
- 5 maart 1998: P. de Korte te Capelle aan den IJssel, deputaat Evangelisatie van 1968 tot 1992;
- 19 mrt. 1998: H.G. Barendrecht te Barendrecht, deputaat Kerk en Bedrijfsleven van 1989 tot 1995 en deputaat ADMA sinds 1995;
- 11 apr. 1998: P.M. Kalkman te Delft, deputaat ADMA van 1971 tot 1983.

Op verzoek van drs. Quist gedenken de afgevaardigden deze overledenen een ogenblik staande. Daarna leest de voorzitter van de roepende kerk Openb. 14:13 en Hebr. 13:8 en wordt op zijn voorstel gezongen Psalm 103:8 en 9.

Artikel 3

Lastbrieven

Onder leiding van de kerkenraad van Haarlem-Noord worden de lastbrieven, die door de particuliere synoden zijn ingezonden, onderzocht. Uit dat onderzoek blijkt, dat afgevaardigd zijn om met last en macht op grond van Gods Woord, de aangenomen Formulieren van Enigheid, de Dordtse kerkorde en de verdere synodale bepalingen der kerken alles te besluiten en uit te voeren wat tot het werk van de generale synode behoort, door de

particuliere synode van het Noorden:

primi:	secundi:
ds. H. van den Heuvel	ds. J. Brons
ds. A. Hilbers	ds. P. van Dolderen
ds. J. Jonkman	ds. M.P. Hofland
ds. R. van de Kamp	ds. J.K.C. Kronenberg
ds. J. Plantinga	ds. J.J. Lof
drs. D. Visser	ds. A.C. van der Welken
oud. L. Groenewold	oud. H. Bisschop
oud. A.J. de Jong	oud. A. Broersma
oud. H. Postema	oud. H. van Eden
oud. G. Schouten	oud. A. Homburg
oud. K. van Smeden	oud. J. van der Veer
oud. G.K. van 't Spijker	oud. R. van der Zwaag
diak. B. Geleynse	diak. H. Mons
tertius: diak. G. Langbroek	

particuliere synode van het Oosten:

primi:	secundi:
ds. J. van Amstel	ds. P.D.J. Buljs
ds. M.J. Kater	ds. G.P.M. van der Linden
drs. J.W. van Pelt	ds. H. de Graaf
ds. B. de Romph	ds. R. van Beek

drs. A. Wagenaar
 ds. J. Westerink
 oud. G.F. van der Beek
 oud. G. van Brenk
 oud. J.W. Overeem
 oud. drs. A.W. Overwater
 oud. J.G. van der Poel
 oud. A. Versluis
 diak. drs. A. Heijstek
 tertius: diak. A.H. Verhoef

particuliere synode van het Westen:

primi:
 drs. J. Bosch
 ds. J. Groenleer
 dr. G.C. den Hertog
 ds. A.P. van Langevelde
 ds. D. Quant
 ds. G. van Roekel
 oud. L.G. Boogerd
 oud. D. Koole
 oud. S. Venema
 oud. B. de Weerd
 oud. C.J. van Westen
 oud. G. van Westrienen
 diak. M.N. den Harder
 tertius: diak. C. de Jong

particuliere synode van het Zuiden:

primi:
 ds. J.P. Boiten
 ds. P. den Butter
 ds. R. Kok
 drs. H. Korving
 ds. J. Oosterbroek
 ds. M. van der Sluys
 oud. drs. M.H. Baan
 oud. J.C. van Beveren
 oud. A. Bijkerk
 oud. M.A. van Gorsel
 oud. P. de Jong
 oud. J.M. Verhelst
 diak. J. Boer
 tertius: diak. C. van der Wkken

ds. H.H. Klomp
 drs. B. de Graaf
 oud. C. Timmerman
 oud. A. Huijgen
 oud. T.A. Prins
 oud. D. van Arkel
 oud. G.J. Vreman
 oud. P. Versluis
 diak. S.J. Roos

secundi:
 ds. J. Bos
 drs. H. de Bruijne
 drs. G.J. Capellen
 ds. C.J. Droger
 ds. G. van de Groep
 ds. K. Hoefnagel
 oud. J.O. Boon
 oud. H. Haan
 oud. J. Huisman
 oud. J. Mauritz
 oud. W. Vuijst
 oud. C. Wiegman
 diak. J.C. Schoemeijer

secundi:
 ds. A. van Heteren
 ds. J.G. Schenau
 ds. J.W. Schoonderwoerd
 ds. W. van Sorge
 ds. H.J.Th. Velema
 ds. K. Visser
 oud. D.F. Duine
 oud. A. Heystek
 oud. A. de Jager
 oud. H.T. de Jong
 oud. J. Kok
 oud. E. Reinders
 diak. W. Overduin

De primi-afgevaardigden van de particuliere synode van het Oosten, Westen en Zuiden zijn allen aanwezig. Van de particuliere synode van het Noorden zijn de primi-afgevaardigden ds. R. van de Kamp, oud. K. van Smeden en oud. G.K. van 't Spijker vervangen door secundi-afgevaardigden, resp. ds. J.K.C. Kronenberg, oud. A. Broersma en oud. R. van der Zwaag.

De wettigheid van de vergadering wordt vastgesteld.

Artikel 4

Verkiezing moderamen

Onder leiding van de raad van de roepende kerk wordt het moderamen gekozen. Via diverse stemmingen verkiest de vergadering ds. J. Westerink tot preses, ds. P. den Butter tot scribe I, ds. D. Quant tot scribe II en ds. J. Plantinga tot assessor.

Artikel 5

Preadviseurs

De raad van de roepende kerk heeft de hoogleraren en emeriti-hoogleraren van de Theologische Universiteit uitgenodigd om de synode als preadviseurs te dienen. Aanwezig zijn prof. dr. T.M. Hofman, prof. dr. J.W. Maris, prof. dr. H.G.L. Peels en prof. dr. W.H. Velema.

Artikel 6

Toespraak van de preses

Mede namens zijn mede-moderamenleden spreekt de preses zijn dankbaarheid uit voor het vertrouwen dat de vergadering in hen stelt. In een korte toespraak herinnert hij aan het gebed van Elisa na het heengaan van Elia "Waar is de HEERE, de God van Elia, ja Dezelve?" Temidden van allerlei veranderingen hebben wij dezelfde God nodig die ook ons voorgeslacht nodig had. Als Hij tot ons komt behoeven wij alleen maar achter Hem aan te komen.

De preses verwelkomt de aanwezige preadviseurs die op zijn verzoek nu ook hun plaats achter de moderamen-tafel innemen.

De voorzitter dankt de kerk van Haarlem-Noord voor al het voorbereidende werk, dat is verricht en voor de gastvrijheid die vandaag verleend wordt. Hij dankt ook ds. W.J. Quist voor de wijze waarop hij de synode heeft geopend. Tenslotte spreekt hij woorden van dank aan het adres van ds. M.C. Tanis, preses van de generale synode van 1995, voor het leiden van de bidstond en de wijze waarop hij dit gedaan heeft.

Artikel 7

Openlijke verklaring

Op verzoek van de preses zingt de vergadering Psalm 119:18. Dan leest de preses de 'Openlijke Verklaring' volgens de bijlage bij art. 50 K.O. De leden en de preadviseurs van de synode horen deze verklaring staande aan en betuigen daarmee hun instemming met de belijdenis der kerk. Daarna gaat de preses voor in gebed en draagt hij de arbeid van de synode opnieuw aan de Heere op. Tenslotte wordt nog gezongen Psalm 74: 2 en 12.

Artikel 8

Schorsing

De vergadering wordt geschorst voor de maaltijd. Tijdens deze schorsing zal het

moderamen zich met de preadviseurs beraden over de werkwijze van de synode. Voor dit beraad worden ook de voorzitter en de scriba van de roepende kerk uitgenodigd.

VERVOLG EERSTE ZITTING

vrijdag 28 augustus, 15.15 - 16.15 uur

Artikel 9

Heropening

De preses heropent de vergadering. Gezongen wordt Psalm 146: 3 en 4.

Artikel 10

Presentie

Ds. J.P. Boiten heeft in verband met werkzaamheden in zijn gemeente de vergadering verlaten.

Artikel 11

Adviseur

Op voorstel van het moderamen wordt drs. W.J. Quist benoemd tot adviseur van de synode.

Artikel 12

Quaestor

Eveneens op voorstel van het moderamen wordt br. J. Boer benoemd tot quaestor. Tot secundus-quaestor benoemt de vergadering br. G.P. Groeneveld.

Artikel 13

Verslaggever 'De Wekker'

Het moderamen stelt voor drs. D. Visser aan te wijzen als verslaggever voor 'De Wekker'. Overeenkomstig het voorstel wordt besloten.

Artikel 14

Reiskostenvergoeding

In overleg met de quaestor wordt voorgesteld de kilometer-vergoeding vast te stellen op f 0.60 per kilometer. De vergadering gaat accoord.

Artikel 15

Ingekomen stukken

De preses doet mededeling van een aantal ingekomen stukken. Zo is van de emeriti-hoogleraren prof. dr. J. van Genderen en prof. dr. J. de Vuyst bericht ontvangen dat zij vanwege hun leeftijd niet zullen deelnemen aan het werk van de synode. Besloten wordt dat beide broeders een schrijven van de synode zullen ontvangen.

De emeritus-hoogleraar prof. dr. W. van 't Spijker heeft schriftelijk bericht dat hij door verblijf buitenslands niet aanwezig kan zijn bij de opening van de synode. Prof. dr. H.J. Selderhuis heeft een zelfde bericht telefonisch doorgegeven. Op voorstel van het moderamen wordt besloten dinsdag 29 september vast te stellen als de sluitingsdatum voor het indienen van ingekomen stukken. Met het oog op hun verslaggeving vragen en ontvangen het 'Reformatorisch Dagblad', het 'Nederlands Dagblad' en de 'Evangelische Omroep' toestemming om de openbare zittingen van de synode bij te wonen. Zij krijgen onder bepaalde condities ook inzaag in de stukken.

Artikel 16

Vaststelling agenda

De vergadering besluit de door de roepende kerk aangeboden voorlopige agenda aangevuld met de in art. 15 genoemde ingekomen stukken aan te nemen en vast te stellen.

Artikel 17

Vergadertijden

De vergadering besluit op voorstel van het moderamen de vergadertijden vast te stellen op: 9.15 - 12.15; 13.30 - 17.15 en 19.00 - 21.00 uur.

Artikel 18

Telegram aan H.M. Koningin Beatrix

De synode besluit het volgende telegram aan H.M. Koningin Beatrix te zenden: 'De Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in vergadering bijeen in Haarlem bidt U en Uw familie in alles de zegen van de Heere onze God toe'. Daarna worden staande twee coupletten van het Wilhelmus gezongen.

Artikel 19

Acta generale synode 1995

De preses geeft de gedrukte Acta van de generale synode van Zierikzee 1995 in bespreking. Deze kunnen zonder op- of aanmerkingen worden vastgesteld. Het archiefexemplaar van deze Acta wordt door het moderamen getekend. De preses leest de akte van vaststelling, die eveneens door het moderamen wordt getekend. Vervolgens deelt de preses mee dat de comité-acta in een vergadering van het oud-moderamen van de synode van 1995 met de preadviseurs zijn gelezen en vastgesteld.

Artikel 20

Rapport moderamen synode 1995

De preses geeft in bespreking het rapport van het moderamen van de synode van 1995 (bijlage 1).

De synode besluit:

de handelingen van het moderamen van de synode van 1995 goed te keuren.

Artikel 21

Uitgave Kerkorde

De preses stelt aan de orde het rapport van deputaten voor de uitgave van de Kerkorde (bijlage 2).

De synode besluit:

wijzigingen en aanvullingen in de kerkorde waartoe zal worden besloten zo spoedig mogelijk aan deputaten door te geven.

Artikel 22

Commissies van onderzoek en rapport

Op voorstel van het moderamen worden de volgende commissies van onderzoek en rapport benoemd.

Commissie I	: Opleiding en Kerkorde
Samenroeper	: drs. D. Visser
Rapporteur	: drs. H. Korving
Leden	: ds. A.P. van Langevelde oud. J.C. van Beveren oud. A. Bijkerk oud. D. Koole
Adviseur	: prof. dr. H.J. Selderhuis
Agendapunten	: 8.04; 9.02; 9.05.01; 9.18; 9.20; 9.25; 9.26.
Commissie II	: Verkondiging
Samenroeper	: ds. J. Oosterbroek
Rapporteur	: drs. A. Wagenaar
Leden	: ds. R. van de Kamp oud. L. Groenewold oud. K. van Smeden oud. B. de Weerd
Adviseur	: prof. dr. T.M. Hofman
Agendapunten	: 9.06; 9.07; 9.08; 9.10; 10.09.
Commissie III	: Pastoraat en eredienst
Samenroeper	: ds. B. de Romph
Rapporteur	: drs. J.W. van Pelt
Leden	: oud. M.A. van Gorsel oud. P. de Jong oud. H. Postema oud. S. Venema
Adviseur	: prof. dr. J.W. Maris
Agendapunten	: 8.01; 8.05; 9.11; 9.12; 9.13; 9.14; 9.15; 9.30; 10.03; 10.13; 11.02.
Commissie IV	: Vrouw en ambt
Samenroeper	: ds. J. Jonkman
Rapporteur	: ds. G. van Roekel
Leden	: ds. A. Hilbers

	: ds. R. Kok oud. G.F. van der Beek oud. C.J. van Westen
Adviseurs	: alle hoogleraren (in principe op hun eigen vakgebied)
Agendapunt	: 9.27.
Commissie V	: Kerkelijke verhoudingen
Samenroeper	: ds. J. van Amstel
Rapporteurs	: ds. H. van den Heuvel (binnenland) ds. M.J. Kater (buitenland)
Leden	: drs. J. Bosch oud. drs. M.H. Baan oud. A.J. de Jong
Adviseur	: prof. dr. H.G.L. Peels
Agendapunten	: 8.06; 9.22; 10.02.
Commissie VI	: Kerk en Samenleving
Samenroeper	: ds. M. van der Sluys
Rapporteurs	: oud. G. van Brenk diaken drs. A. Heystek
Leden	: ds. J. Groenleer oud. G.K. van 't Spijker diaken B. Geleynse
Adviseur	: prof. dr. W.H. Velema
Agendapunten	: 8.08; 8.09; 9.16; 9.17; 9.21; 10.05.
Commissie VII	: Financiën en Beheer
Samenroeper	: oud. drs. A.W. Overwater
Rapporteurs	: oud. G. van Westrienen diaken J. Boer
Leden	: oud. J.G. van der Poel oud. G. Schouten oud. J.M. Verhelst diaken M.N. den Harder
Agendapunten	: 8.02; 8.03; 8.07; 8.10; 9.03; 9.04; 9.05.02; 9.05.3 (in overleg met commissie I); 9.05.04; 9.09; 9.23; 9.24; 9.31; 9.32 (in overleg met commissie II); 10.11.
Commissie VIII	: Bezwaarschriften
Samenroeper	: ds. J. Plantinga
Rapporteurs	: dr. G.C. den Hertog ds. J.P. Bolten
Leden	: oud. L.G. Boogerd oud. J.W. Overeem oud. A. Versluis
Adviseur	: prof. dr. W. van 't Spijker
Agendapunten	: 9.28; 9.29; 10.01; 10.07; 11.01; 11.03; 11.04; 11.05; 11.07; 11.08; 11.09.

Het moderamen zal zich bezinnen op wat in de diverse deputatenrapporten is

gemeld over het onderwerp 'Publiciteit' en dienaangaande een voorstel doen. Ook ten aanzien van de vergaderplaats van de synode zal door het moderamen te zijner tijd een voorstel gedaan worden.

Aan de verschillende commissies worden instructies gegeven ten aanzien van de wijze van rapporteren en de tijd waarop de eerste rapporten dienen te worden ingezonden.

Artikel 23

Sluiting

Nadat de preses nog enkele mededelingen gedaan heeft omtrent de agenda van de eerste volle zittingsweek, wordt op zijn voorstel gezongen Psalm 84:3. Prof. dr. J.W. Maris gaat voor in dankgebed, waarna de preses deze eerste zitting van de synode sluit.

TWEEDE ZITTING

dinsdag 29 september 1998, 10.00 - 12.15 uur.

Artikel 24

Opening

De preses opent de tweede zitting. Hij verzoekt te zingen Psalm 103: 8 en 9 en leest daarna Psalm 90. In zijn woord van welkom staat hij stil bij het plotseling overlijden van diaken J. Boer, die afgevaardigd was namens de particuliere synode van het Zuiden en die in de eerste zitting tot quaestor van de synode was benoemd. In gevoelvolle woorden herinnert hij aan de wijze waarop br. Boer de kerken heeft mogen dienen. Nadat de vergadering staande de overleden broeder heeft herdacht, gaat de preses voor in gebed.

Artikel 25

Appèl-nominaal

Bij gehouden appèl-nominaal blijkt dat oud. G. van Brenk vervangen is door zijn secundus oud. A. Huijgen. In de plaats van de overleden diaken J. Boer is diens secundus W. Overduin aanwezig. Verder zijn alle primi-afgevaardigden ter vergadering.

Zij, die voor het eerst aanwezig zijn betuigen door opstaan instemming met de belijdenis. Dat betreft de afgevaardigden ds. R. van de Kamp en de ouderlingen K. van Smeden, G.K. van 't Spijker, A. Huijgen, de diaken W. Overduin en de hoogleeraren dr. W. van 't Spijker en dr. H.J. Selderhuis.

Artikel 26

Quaestoraat

Op voorstel van het moderamen wordt besloten br. G.P. Groeneveld te Hendrik-Ido-Amacht, die in de eerste zitting tot tweede quaestor benoemd was, nu als eerste quaestor te benoemen. Tot tweede quaestor wordt benoemd mr. J. Boer te Barendrecht.

Artikel 27

Mededelingen namens het moderamen

De preses doet enkele mededelingen namens het moderamen. Hij spreekt zijn dankbaarheid uit over de wijze waarop men in Nunspeet de vergaderingen van de synode heeft voorbereid. Vervolgens wijst hij erop, dat diaken W. Overduin op voorstel van het moderamen de plaats van br. J. Boer heeft ingenomen in commissie 7. Tenslotte stelt hij namens het moderamen voor dat - in verband met het overlijden van diaken J. Boer - ds. P. den Butter aan commissie 7 zal worden toegevoegd als rapporteur van de zaken die betrekking hebben op het Kerkelijk Administratief Bureau en het Landelijk Bureau. De vergadering gaat hiermee accoord.

Artikel 28

Ingekomen stukken

De eerste scribe doet mededeling van een aantal ingekomen stukken, die alsnog op de agenda zullen worden geplaatst. Dit zijn

1. Brief van prof. dr. J. van Genderen;
2. Overlijdensbericht van diaken J. Boer;
3. Brief van Landelijke Vergadering NGK 1998;
4. Aanvulling op bezwaarschrift 11.04;
5. Brief van CGK te Ridderkerk waarin bericht gedaan wordt dat bezwaarschrift 11.01 wordt ingetrokken.

Artikel 29

Totaal financieel beleid

Op verzoek van commissie 7 stelt de preses, voorafgaande aan elke andere zaak, rapport 1 van deze commissie aan de orde (bijlage 3). De commissie voert als argument aan, dat de financiële situatie van onze kerken anno 1998 nauwelijks verschilt van die in 1995, toen een dergelijk besluit genomen werd.

Zonder verdere discussie besluit de synode:

1. de generale synode neemt met betrekking tot de voorstellen van de diverse deputaatschappen geen besluiten met financiële gevolgen dan nadat in haar laatste vergaderweek het advies van de commissie betreffende de onderscheiden begrotingen en de daaruit voortvloeiende minimum-bijdragen van de kerken is behandeld;
2. de generale synode spreekt uit, dat erfstellingen, legaten en giften zonder last tot de gewone inkomsten behoren.

Artikel 30

Vertegenwoordiging van de kerken

De preses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken (bijlage 4) met het daarbij behorende rapport 2 van commissie 1 (bijlage 5).

In de bespreking komt de vraag naar voren of het wel juist is als de commissie

voorstelt een aantal bepalingen bij art. 50 K.O. in de Huishoudelijke Regeling op te nemen. Moet dat niet eerst grondiger worden bezien? Verschillende tijdens de bespreking gemaakte opmerkingen bedoelen taalkundige verbeteringen in het concept aan te brengen.

Drs. A. Heystek stelt voor de tweede zin van art. 40 van de Regeling als volgt te lezen:

De ter synode aanwezige diakenen kunnen in alle commissies benoemd worden met dien verstande dat zij niet mogen spreken in zaken van opzicht en tucht.

Namens deputaten merkt ds. P. den Butter op, dat dit voorstel een inhoudelijke wijziging van het betreffende artikel bevat. Voordat hierover beslist kan worden zal eerst moeten vaststaan wat de plaats van de diakenen op de meerdere vergadering is en daarover zal later ter synode nog een voorstel dienen afkomstig van deputaten ADMA. Gehoord deze toelichting neemt ds. Heystek zijn voorstel terug.

Drs. D. Visser doet het voorstel dat wat nu als commissie-voorstel 3 is gepresenteerd, als volgt gewijzigd wordt:

deputaten voor de vertegenwoordiging der kerken op de dragen te bezien in hoeverre de bepalingen bij art 50 K.O., sub 4, 6, 8, 10, 13, 15, 17 en 18 in de Huishoudelijke Regeling van de generale synode dienen te worden opgenomen.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken goed te keuren onder hartelijke dank voor hun arbeid gedurende de verslagperiode 1995-1998;
2. de Huishoudelijke Regeling voor de generale synode vast te stellen conform het voorstel van deputaten met inachtneming van enkele aan te brengen correcties in het rapport van de commissie genoemd en ter synode aangevuld;
3. deputaten op te dragen te bezien in hoeverre het bepaalde bij art. 50 K.O. sub 4,6,8,10,13,15,17 en 18 in de Huishoudelijke Regeling van de generale synode dient te worden opgenomen;
4. opnieuw deputaten te benoemen overeenkomstig art. 50 sub 11 K.O., opdat zij de kerken kunnen vertegenwoordigen in gevallen die niet tot de competentie van andere deputaatschappen behoren.

Artikel 31

Theologische Universiteit/Algemeen

Aan de orde wordt gesteld het rapport met het aanvullend rapport van het curatorium van de Theologische Universiteit (bijlage 6). Daarop correspondeert rapport 1 van commissie 1 (bijlage 7). De preses verwelkomt de president- en de waarnemend secretaris-curator, resp. ds. J. van Amstel en ds. J. Brons.

Bij het begin van de bespreking wordt de naam van de secretaris-curator, ds. H. van der Schaaf genoemd, die tijdens de verslagperiode veel werk voor het curatorium heeft verricht, maar door ziekte niet meer in staat is, dat werk voort te zetten.

Een van de zaken die in de bespreking nogal wat aandacht krijgt is de handleiding voor het admittie-examen. Gevraagd wordt waarom aan de kandidaten die afgewezen worden slechts heel summier verteld wordt waarom zij zijn afgewezen. Ook wordt gevraagd waarom kandidaten die 30 jaar en ouder zijn bij de stemming een ruimere meerderheid nodig hebben dan anderen. In verband met dit admittie-exa-

men worden ook vragen gesteld bij het voorstel van het curatorium om een psychologische test onderdeel van dat examen te doen zijn. Zit daar niet het gevaar aan verbonden dat het resultaat van die test de vraag naar de roeping gaat domineren? Geeft zo'n test wel echte garanties? Is het niet veel beter zo'n test in te bouwen op een moment tijdens de studie als duidelijk gebleken is waar in de persoonlijkheidsstructuur en de instelling van de student de terreinen zijn waar iets aan gedaan moet worden?

Weer andere vragen concentreren zich rondom de geestelijke instelling en vorming van de studenten. Daarmee hangt samen dat vaak de klacht gehoord wordt dat de studenten zo beschouwelijk preken. Er zijn ook vragen die verband houden met het tekort aan predikanten. Is er bij hoogleraren en curatoren een bepaalde visie om daar iets aan te doen?

Ook wordt gevraagd naar de regeling die voor ds. A. Baars is getroffen in verband met de afronding van zijn promotie-studie.

Omdat in het commissie-rapport gesproken wordt over een bezinning ten aanzien van de procedure die gevolgd zou moeten worden bij een hoogleraarsbenoeming wordt gevraagd of het curatorium met zo'n bezinning al bezig is. Aan de gang van zaken, zoals die tot nog toe geweest is bij benoemingen van hoogleraren, kleven toch wel bezwaren.

In verband met de lunch wordt de bespreking op geschort.

Artikel 32

Schorsing

De preses schorst de vergadering in verband met de lunch.

VERVOLG TWEEDE ZITTING

dinsdag 29 september 1998, 13.30 - 17.00 uur

Artikel 33

Heropening

De preses heropent de vergadering. Op zijn voorstel wordt gezongen Psalm 119: 7 en 9.

Artikel 34

Presentie

Diaken S.J. Roos vervangt ds. A. Heystek. Door op te staan betuigt hij instemming met de belijdenis.

Artikel 35

Vervolg Theologische Universiteit/Algemeen

Namens de commissie gaat de rapporteur, ds. H. Korving, op de gestelde vragen in. Namens het curatorium geeft de president-curator, ds. J. van Amstel antwoord. Namens het college van hoogleraren beantwoordt de rector, prof. dr. H.J. Selderhuis, een enkele vraag.

Het is voor het curatorium niet gemakkelijk om aan bij het admmissie-examen afgevoerde kandidaten volledige informatie te geven ten aanzien van de redenen die tot afwijzing hebben geleid. Grote terughoudendheid is op zijn plaats ook al om de kandidaat te beschermen. Dat aspiranten, die de leeftijd van 30 jaar hebben bereikt, een ruimere meerderheid nodig hebben om te worden toegelaten, hangt samen met het feit, dat van hen, gezien hun leeftijd, meer duidelijkheid mag worden verwacht en dat aanneming van zulke studenten een hele investering meebrengt.

Wat de psychologische test betreft, het curatorium heeft de bezinning hierover nog niet geheel afgerond, maar wil wel nu reeds het fiat van de synode ontvangen. Dat zo'n test wenselijk is, is wel gebleken uit het feit, dat in de laatste tijd verschillende jonge predikanten al snel in moeilijkheden kwamen te verkeren. Erkend wordt dat de resultaten van zo'n test ook gevaarlijk kunnen zijn bij de bepaling van iemands roeping. Voor het curatorium staat vast dat de roeping tot het ambt het belangrijkste criterium zal moeten blijven. De resultaten van een psychologische test zouden allereerst moeten dienen ter ondersteuning van de visie van curatoren en hoogleraren.

Ten aanzien van de geestelijke instelling van de studenten en in verband daarmee de vaak beschouwelijke preken die zij leveren, wordt opgemerkt, dat in Apeldoorn alles gedaan wordt om de studenten de juiste instelling mee te geven. Maar tenslotte is het de Heilige Geest die het hen moet leren. Bovendien wordt benadrukt, dat ook kerkenraden een belangrijke taak hebben om met studenten te spreken.

Er is geen bepaald beleid om wat te doen aan het predikanten-tekort. Wel wordt vanuit Apeldoorn het een en ander gedaan om de studie in de theologie bij jongeren onder de aandacht te brengen. En voorts leert de Heere ons te bidden om arbeiders in de oogst.

Voor drs. A. Baars is inmiddels een regeling getroffen; met ingang van 1 jan. 1999 is hij voor de tijd van een half jaar vrijgesteld van ongeveer 95 % van zijn werk, zodat hij zich kan wijden aan de afronding van zijn studie.

Omdat de synode van 1995 aan het curatorium geen concrete opdracht gaf zich te bezinnen op een andere procedure bij de benoeming van hoogleraren, ligt er dien-aangaande geen voorstel op tafel. Wel wordt ingezien dat zo'n bezinning wel eens gewenst zou kunnen zijn.

Voor een enkel aspect vergadert de synode in comité.

Artikel 36

Comité-generaal

Artikel 37

Vervolg Theologische Universiteit/Algemeen

Na opheffing van het comité dient ds. J. Jonkman, mede namens ds. A. Hilbers het volgende voorstel in:

Het curatorium op te dragen om een afwijzing bij het admmissie-examen met redenen te omkleeden en daarvan de afgewezenen en zijn kerkenraad vertrouwelijk schriftelijk in kennis te stellen.

Ds. P. den Butter stelt, mede namens ds. R. Kok, voor commissievoorstel 12 te vervangen door:

Het curatorium op te dragen het onderzoek naar de wenselijkheid van een psychologisch onderzoek af te ronden en daarbij nader te overwegen of dit onderzoek tot de vereisten van het admmissie-examen zal behoren of dat de admmissiale studenten te eniger tijd tijdens hun studie aan de T.U. verplicht zullen worden, zich aan zo'n onderzoek te onderwerpen.

Drs. J. Bosch dient samen met ds. J. Groenleer het voorstel in:

Het curatorium op te dragen om samen met de hoogleraren wegen te zoeken om meer bekendheid te geven aan het werk van de Theologische Universiteit, visie en beleid te ontwikkelen om jongeren te stimuleren om theologie te studeren en gezien het tekort aan predikanten deze zaak in de voorbede van de kerken aan te bevelen.

De voorzitter geeft de ingediende voorstellen in handen van commissie 1 ter nadere beoordeling. Later zal op een en ander worden teruggekomen (zie art. 191).

Intussen besluit de synode:

1. goedkeuring te hechten aan de benoeming van drs. W.P. de Groot tot universitair docent in de apologetiek en evangelistiek;
2. goedkeuring te hechten aan de herbenoeming van drs. R.W.J. Soeters tot universitair docent in de vroege kerkgeschiedenis en Middeleeuwen;
3. goedkeuring te hechten aan de herbenoeming van drs. G.J. van 't Spijker tot universitair docent in het nieuwtestamentische Grieks;
4. goedkeuring te hechten aan de benoeming van prof. drs. J.A. Meijer voor het onderwijs in het patristisch Latijn;
5. goedkeuring te hechten aan de herbenoeming van drs. B.J. Dikken en mevr. dr. A. Drint tot universitaire docenten; van mevr. D.M. van Hulzen-Schipper tot logopediste en van drs. M.C. Mulder tot begeleider in de studie van de Judaïca;
6. akkoord te gaan met het "Akkoord van samenwerking van de Theologische Universiteiten van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland en de Gereformeerde Kerken in Nederland voor de Vooropleiding van aanstaande dienaren des Woords";
7. akkoord te gaan met de regeling inzake het vak "Gemeente-opbouw", zodat voortaan dit vak interdisciplinair gedoceerd wordt door de docenten dogmatiek, ambtelijke vakken, kerkrecht en eventueel Nieuwe Testament, waarbij de coördinatie in handen is van de hoogleraar kerkrecht;
8. akkoord te gaan met de definitieve regeling inzake de kerkrechtelijke positie van de hoogleraren en de nieuwe "Concept-akte van ontslag van de ambtelijke dienst in de gemeente voor dienaren des Woords die tot hoogleraar benoemd zijn", alsmede met de daaruit voortvloeiende wijzigingen in art. 13 K.O. en bijlage 12 K.O.; uit art. 13 K.O., sub 2 a worden weggelaten de woorden: "zoals bij benoeming tot hoogleraar aan de Theologische Universiteit gelijk tot nu toe onder ons gebruikelijk is"; in Bijlage 12 K.O. worden in bepaling 4 de woorden "akte van emeritaat" vervangen door "akte van ontslag";
9. akkoord te gaan met de voorgestelde wijziging van art. 2b van het "Reglement voor het verlenen van emeritaat" etc. (bijlage 13 K.O.), zodat dit artikel voortaan zal luiden:
 - a. aan een hoogleraar die de 65-jarige leeftijd heeft bereikt;
 - b. aan een hoogleraar die de 65-jarige leeftijd heeft bereikt;
10. goedkeuring te hechten aan de benoeming van drs. A. Heystek tot tijdelijk docent psychologie in de propedeuze;

11. instemming te betuigen met het voorgenomen beleid inzake persoonlijkheidsvorming van de studenten;
12. in te stemmen met de geformuleerde toelatingseisen tot het volgen van de promotiestudie;
13. het curatorium op te dragen zich te bezinnen op de procedure van voordracht van nieuw te benoemen hoogleraren en hierover aan de eerstvolgende synode te rapporteren;
14. het curatorium op te dragen zich te bezinnen op de vraag of het onderwijs in het vak psychologie niet beter door een vakdocent gegeven kan worden;
15. een secretaris-curator en een secundus secretaris-curator te benoemen.

Artikel 38

Kerkelijke verhoudingen binnenland/Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte

De preses stelt aan de orde een onderdeel uit het rapport van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken (bijlage 8). Het betreft het onderdeel dat handelt over het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte. Daarover rapporteert commissie 5 in haar rapport 1 (bijlage 9).

In de bespreking wordt gevraagd naar de werkwijze van het C.O.G.G. en de plaats die de Geref. Kerken in Nederland daarin innemen. Ook wordt de vraag gesteld of het C.O.G.G. weer niet net als vroeger meer als een platform zou kunnen functioneren waarop theologen elkaar ontmoeten. Aan de commissie wordt gevraagd waarom zij het voorstel van deputaten niet overneemt om studie te maken naar de vraag wat 'gereformeerde oecumene' is. Namens de commissie gaat de rapporteur, ds. H. van den Heuvel, op de vragen in, terwijl namens deputaten ds. D. Quant toelichting geeft. De commissie wil de studie naar 'gereformeerde oecumene' in een breder kader plaatsen dan het kader van het C.O.G.G. De plaats van de GKN is inderdaad een omstrede plaats binnen dit orgaan. In het C.O.G.G. zou men inderdaad ook wel wat meer inbreng van theologen willen hebben, maar als deze de uitnodiging afslaan, wat kan dan het bestuur nog doen?

De synode doet de volgende uitspraak:

De generale synode overwegende

1. dat het COGG bij voortdur pogingen in het werk stelt om mogelijke vrijblijvendheid van de deelnemers tegen te gaan;
2. dat de initiatieven die daartoe ontplooid zijn in de afgelopen periode geleid hebben tot regionale en plaatselijke betrokkenheid bij het werk van het COGG;
3. dat er evenwel nog weinig te zeggen is van de resultaten van de toegenomen activiteiten;

besluit

deputaten op te dragen

1. vooralsnog te blijven participeren in het COGG en de nu ingeslagen weg te vervolgen;
2. aan de volgende generale synode een voorstel te doen inzake de vraag of de participatie in het COGG zal worden voortgezet.

Artikel 39

Wijziging liturgische formulieren/instructie 8.05

De preses stelt aan de orde instructie 8.05, afkomstig van de particuliere synode van het Oosten. Deze instructie luidt:

De generale synode stelle een deputaatschap in dat tot taak heeft te komen tot:

- een bewerking wat betreft taal en stijl in hedendaags Nederlands van alle liturgische formulieren, zoals die zijn vastgesteld door de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland 1968/69 en 1971/72;
- zo nodig een uitbreiding van het schriftuurlijk onderwijs in de liturgische formulieren, toegespitst op de huidige situatie;
- eventueel een vermeerdering van het aantal liturgische formulieren, zodat met name bij de bediening van de Doop, de viering van het Avondmaal, de bevestiging van een huwelijk, gekozen kan worden uit meer formulieren.

Ten aanzien van deze instructie rapporteert commissie 3 in haar rapport 3 (bijlage 10).

Het blijkt in de bespreking dat de vergadering niet erg content is met de wijze waarop de commissie met deze instructie is omgegaan. Zij had beter dienen te informeren naar de achtergronden van deze instructie. De wens wordt uitgesproken, dat de commissie met een nieuw rapport zal komen. Aldus wordt besloten. Zie art. 99.

Artikel 40

Schorsing

In verband met de maaltijd wordt de vergadering geschorst.

VERVOLG TWEEDE ZITTING

dinsdag 29 september 1998, 19.00 - 21.00 uur.

Artikel 41

Heropening

De vergadering wordt heropend. Gezongen wordt Psalm 79: 4 en 7.

Artikel 42

Presentie

De primus-afgevaardigde ds. A. Heystek heeft zijn plaats weer ingenomen. Ds. J. van Amstel is vervangen door ds. B. de Graaf en ds. J.P. Boiten door ds. A. van Heteren. De predikanten De Graaf en Van Heteren betuigen door op te staan instemming met de belijdenis.

Artikel 43

Contact Kerkjeugd

De preses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor het contact met de kerkjeugd (bijlage 11). Bij dit rapport behoort rapport 1 van commissie 3 (bijlage 12). De preses verwelkomt de deputaten drs. D. Visser, ds. J. van Langevelde en A. Britstra.

De bespreking concentreert zich op vragen ten aanzien van de instelling van zowel de deputaten als van de beide jeugdorganisaties in de gevoerde gesprekken. Aan de commissie wordt de vraag gesteld, waarom bepaalde elementen, die in de uitspraak van de synode van 1995 voorkwamen, nu niet in het voorstel terugkeren, terwijl er toch nog wel altijd reden is om de noodzaak van correctie en advies te benadrukken.

Als deputaten spreken over een gezamenlijk jeugdbureau, denken zij dan dat daar de oplossing in gelegen is voor de problemen?

Er is ook een vraag naar het contact met studerende.

Namens de commissie antwoordt de rapporteur, drs. J.W. van Pelt. Namens deputaten gaat de voorzitter, drs. D. Visser, op verschillende zaken in terwijl ook ds. J. van Langevelde een enkele vraag beantwoordt.

Er is, vergeleken bij vorige perioden, dit maal een duidelijke verbetering geconstateerd in de gesprekken die gevoerd zijn tussen deputaten en de beide organisaties. Wel is gebleken, dat voor de toekomst een andere opzet van de gesprekken mogelijk beter zou kunnen zijn. Dan zou het niet meer moeten gaan over de vraag wie gelijk heeft, maar het uitgangspunt zou moeten zijn dat ieder vanuit eigen inzicht op een getuigende wijze aangeeft wat het beste voor de jeugd zou kunnen zijn. Wel is duidelijk dat er heel wat verschillen zijn gebleven tussen de CGJO en het LCJ. De kloof tussen die twee organisaties wordt misschien wel het sterkst gevoeld rondom de bondsdagen, c.q. appeldagen.

Een gezamenlijk jeugdbureau wordt door deputaten zeker niet gezien als de oplossing, maar het zou wel kunnen bijdragen aan een betere verstandhouding tussen beide organisaties.

Het contact met studerende is vaak moeizaam, deels omdat ze kerkelijk bij de thuisgemeente blijven behoren.

Als de voorzitter gelegenheid geeft tot het indienen van voorstellen, c.q. amendementen wordt daar door enkele afgevaardigden gebruik van gemaakt.

Drs. M.H. Baan stelt voor commissievoorstel 3a aan te vullen met de woorden: 'en de resultaten daarvan te meten'.

Ds. M. van der Sluys stelt voor:

3c: in de contacten met beide jeugdorganisaties de kritische opmerkingen die bij hun werk gemaakt worden te bespreken en waar nodig hen van advies te dienen en aan te dringen op correctie;

3d: idem commissievoorstel 3c.

Ds. P. den Butter stelt voor commissievoorstel 3b te amenderen met de woorden: 'en in deze contacten waar nodig hen van advies te dienen en aan te dringen op correctie'.

De voorzitter verzoekt de commissie zich met de indieners van de voorstellen te verstaan.

Na dit overleg deelt de rapporteur van de commissie mee wat de commissie met de amendementen heeft gedaan. Zij dient enigszins gewijzigde voorstellen in, die door de voorzitter in stemming gegeven worden.

De synode besluit:

1. deputaten te danken voor het werk dat zij in de afgelopen periode hebben verricht en hun handelingen goed te keuren;
2. het voorgestelde contact met de Stichting Young Eagles Kampen als een vorm van georganiseerd jeugdwerk in onze kerken goed te keuren;
3. deputaten op te dragen:
 - a. alles te doen om, in overeenstemming met de instructie van deputaten, schriftuurlijke voorlichting en leiding te geven aan de gehele jeugd van de kerken;
 - b. het gesprek met de CGJO en het LCJ voort te zetten om een goede samenwerking tussen die beide organisaties te bevorderen en in de contacten met deze organisaties waar nodig hen van advies te dienen en aan te dringen op correctie;
 - c. te onderzoeken of en in hoeverre het mogelijk is om in onze kerken te komen tot een 'jeugdbureau' en op de volgende generale synode daarover rapport uit te brengen.

De voorzitter spreekt er zijn dankbaarheid over uit, dat deze zaak zo snel kon worden afgehandeld.

Artikel 44

Sluiting

Overeenkomstig hun verzoek geeft de preses de aanwezige jongeren gelegenheid de synode toe te zingen Psalm 27: 3 en 7. Daarna zingt de synode Psalm 27:5. Op verzoek van de preses gaat prof. dr. H.J. Selderhuis voor in dankgebed. De preses wenst beide jeugdorganisaties de zegen van de Heere toe. Daarna sluit hij deze tweede zitting van de synode.

DERDE ZITTING

woensdag 30 september 1998, 9.15 - 12.15 uur

Artikel 45

Opening

In verband met het feit, dat de preses vanwege ambtelijke bezigheden in zijn gemeente afwezig is, opent de assessor de derde zitting van de generale synode. Op zijn verzoek wordt gezongen Psalm 108: 1 en 2. Daarna leest hij Openb. 3:7-13 en gaat voor in gebed.

Artikel 46

Appèl-nominaal

Bij gehouden appèl-nominaal blijkt dat de volgende primi-afgevaardigden vervan-

gen zijn door hun secundi: ds. J. Westerink door drs. B. de Graaf, oud. G. van Brenk door oud. A. Huijgen, oud. A. Versluis door oud. P. Versluis, diaken drs. A. Heystek door diaken S.J. Roos en ds. J.P. Boiten door ds. A. van Heteren. Oud. P. Versluis betuigt door op te staan in te stemmen met de belijdenis.

Artikel 47

Evangelisatie

De assessor geeft in bespreking het rapport van de deputaten voor de evangelisatie (bijlage 13) en het daarop corresponderende rapport 1 van commissie 2 (bijlage 14). Hij verwelkomt de deputaten ds. J. Jonkman, ds. J.J. Lof en W. van Zwol, resp. voorzitter, secretaris en penningmeester van het deputaatschap.

In de bespreking wordt waardering uitgesproken voor de in het rapport van deputaten opgenomen gereformeerde uitgangspunten waar het evangelisatiewerk aan getoetst moet kunnen worden. De vraag wordt echter gesteld of er niet steeds weer een grote spanning zal bestaan tussen theorie en praktijk?

Ook wordt gevraagd naar het missionaire elan van onze kerken; ontbreekt daar niet veel aan?

Met name wordt aandacht besteed aan het voorstel van deputaten om te mogen komen tot de aanstelling van een evangelisatieconsulent. De meningen daarover blijken verdeeld. Naast voordelen ziet men ook nadelen. Kan zo'n consulent de gemeenten missionair toerusten? Is er iemand te vinden, die de 'juiste man op de juiste plaats' zal zijn? Anderzijds wordt sterk benadrukt, dat een vrijgestelde toch wel dringend gewenst is.

Ook krijgt in de discussie de vraag grote aandacht naar de bezinning van deputaten op Willow Creek en de invloeden die daarvan uitgaan in onze kerken. Het wordt gewenst geacht dat deputaten in dezen duidelijke voorlichting zullen geven. Er wordt ook op aangedrongen dat deputaten voorlichting zullen geven ten aanzien van concrete methoden die zich op het gebied van de evangelisatie aandienen; te denken valt aan de Alpha-cursus.

Ook worden vragen gesteld naar de gang van zaken rond het vestigen van een evangelisatiepost in Breda.

Namens de commissie gaat de rapporteur, ds. R. van de Kamp op de gestelde vragen in. Namens deputaten voeren zowel de voorzitter, de secretaris, als de penningmeester het woord.

Met nadruk wordt gesteld, dat er in de kerken inderdaad veel aan missionair elan ontbreekt. Deputaten hopen, dat een evangelisatieconsulent daar onder Gods zegen iets aan zal kunnen verbeteren. Zij voeren een sterk pleidooi voor de aanstelling van zo'n evangelisatieconsulent. Tot op heden moet noodgedwongen te veel werk ongedaan blijven. Zoals uit hun rapport blijkt stellen deputaten duidelijke eisen, waaraan deze consulent zal moeten voldoen.

Ten aanzien van de uitgangspunten voor gereformeerde evangelisatie zijn deputaten zich bewust dat het inderdaad wel eens kan komen tot spanning tussen theorie en praktijk. Maar voor hen staat vast dat de essentiële zaken van het Evangelie nooit zullen mogen worden prijsgegeven. Dat geldt ook als het gaat over de toepassing van bepaalde methoden.

Wat Willow Creek betreft, deputaten zijn met deze materie indringend bezig geweest, maar zijn in hun bezinning nog niet tot een afronding gekomen. Dat is

mede veroorzaakt doordat er ook binnen de kring van deputaten een verschillende waardering voor Willow Creek is. De bezinning gaat evenwel voort en deputaten hopen de kerken met de resultaten te kunnen dienen.

Deputaten geven ook nog enige informatie betreffende de gang van zaken rond Breda. Het was voor deputaten een verrassing dat hier een evangelisatiepost kon worden gesticht met volledige medewerking van de bestaande gemeente en dat de Heere ook nog een predikant wilde geven die dit werk op zich mocht nemen.

De assessor geeft gelegenheid tot het indienen van voorstellen.

Ds. A. Hilbers dient als voorstel in:

De generale synode drage deputaten op tegen de achtergrond van het door deputaten geconstateerde gebrek aan missionair elan in onze kerken enerzijds en anderzijds de opmerkelijke belangstelling die velen in de kerken tonen voor het missionaire elan van Willow Creek, zich te bezinnen op de vraag welke elementen van met name de strategische aanpak van Willow Creek bruikbaar zijn bij de uitwerking van een praktische strategie voor gereformeerde evangelisatie in Nederland en daarbij kennis te nemen van ervaringen die inmiddels door diverse kerken in het kerkverband zijn opgedaan.

Ds. M.J. Kater dient samen met ds. J. van Amstel en drs. J.W. van Pelt het voorstel in:

Deputaten op te dragen

- hun bezinning op wat onder 'gereformeerde evangelisatie' verstaan dient te worden, dienstbaar te maken voor de kerken;
- op grond van én in overeenstemming met deze bezinning voorlichting en advies te geven ten aanzien van concrete methoden van evangelisatie, waarbij o.a. te denken is aan de Alpha-cursus.

Drs. G. van Westrienen stelt voor in plaats van commissie-voorstel 3 het deputatenvoorstel 3 te aanvaarden, aangevuld met:

'om inhoudelijke samenwerking te bevorderen met deputaten Zending en Hulpverlening en voordelen te bereiken met betrekking tot huisvesting en secretariaat'.

Oud. P. de Jong stelt voor in plaats van commissie-voorstel 2 uit te spreken:

Deputaten op te dragen te onderzoeken of het werk van een evangelisatieconsulent gedaan kan worden door een aantal personen die vanuit hun ervaring in de praktijk een deelbijdrage daaraan kunnen leveren. Mogelijk is daarbij aan een koppeling te denken met de vrijgestelde voor de varenden, de evangelisten in Gent en Antwerpen en de situatie in Breda.

Ds. P. den Butter vraagt de commissie de voorstellen 2 en 4 anders te redigeren, zodat terstond duidelijk zal zijn wat bedoeld wordt.

Prof. dr. J.W. Maris geeft als preadvies:

Deputaten op te dragen de begonnen bezinning op de 'Willow Creek-invloed' af te ronden tot een evaluatie in het licht van de gereformeerde uitgangspunten voor evangelisatie en daar de kerken mee te dienen.

Prof. dr. H.G.L. Peels adviseert voorstel 2 van de commissie als volgt te amenderen:

Deputaten op te dragen voor een periode van zes jaren een evangelisatieconsulent te benoemen....

De adviezen van de hoogleraren Maris en Peels worden door enkele afgevaardigden overgenomen.

De assessor bepaalt dat de verschillende voorstellen in handen van de commissie gesteld moeten worden, die er op een later tijdstip over zal rapporteren (zie art. 73).

Artikel 48

Schorsing

In verband met de broodmaaltijd wordt de vergadering geschorst.

VERVOLG DERDE ZITTING

woensdag 30 september 1998, 13.30 - 17.15 uur

Artikel 49

Heropening

De preses is weer aanwezig en neemt de leiding van de vergadering op zich. Hij heropent de zitting en op zijn voorstel wordt gezongen Psalm 147: 1 en 3.

Artikel 50

Presentie

De primi-afgevaardigden ds. J. Westerink, diaken ds. A. Heystek en ds. J.P. Boiten hebben hun plaats weer ingenomen.

Artikel 51

Toespraak dr. A.N. Hendriks

De preses verwelkomt de deputaten van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt, dr. A.N. Hendriks, ds. H.J. Boiten en ds. P. Niemeijer, die aanwezig zijn ter gelegenheid van de bespreking van de relatie tussen onze kerken en de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt. Dr. Hendriks ontvangt gelegenheid de synode toe te spreken.

Dr. Hendriks begint met zijn dankbaarheid uit te spreken voor de opmerkelijke vorderingen die in de afgelopen periode in de samensprekingen mochten worden geboekt. Het moet ons blijven gaan om kerkelijke eenheid en we zullen geen genoegen mogen nemen met wat wel genoemd wordt de 'oecumene van het hart'. Wel zal de weg naar kerkelijke eenwording nog lang zijn en zullen we nog heel wat

moelijkheden hebben te overwinnen en zal er nog veel werk verzet moeten worden ook in eigen kring. Maar het tot op heden bereikte resultaat mag moed geven. Bovendien liggen er Gods beloften.

De preses beantwoordt de toespraak van dr. Hendriks, die hij typeert als principieel en indringend. Er is inderdaad op bepaalde punten overeenstemming bereikt tussen deputaten. Maar er is nog heel wat werk te verzetten, waarbij we zowel wijsheid als voorzichtigheid nodig hebben.

Artikel 52

Vervolg kerkelijke verhoudingen binnenland / Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt

Aan de orde wordt gesteld het rapport van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken voorzover dit betrekking heeft op de relatie tot de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt (bijlage 8). Hierop correspondeert een deel van rapport 1 van commissie 5 (bijlage 9).

In de discussie wordt de positieve toon van zowel het rapport van deputaten als dat van de commissie gewaardeerd. Wel wordt geconstateerd dat er ook van een zekere terughoudendheid sprake is. Kunnen na de bereikte resultaten niet wat verdergaande voorstellen worden gedaan? Is de steeds terugkerende oproep tot voorzichtigheid wel zo dringend nodig?

Anderzijds wordt gevraagd of ons eigen kerkelijk leven niet te zwak zal blijken te zijn voor eenwording met de GKV. Er zijn ongetwijfeld ook plaatselijke kerken waar men de toenadering tot de GKV bepaald niet toejuicht. Daarbij kan gedacht worden aan meer behoudende gemeenten, maar ook aan gemeenten waar men een nauwe vorm van samenwerking met de plaatselijke NGK kent. Is de beoogde eenheid dan echt wel realiseerbaar?

Zijn deputaten er echt van overtuigd dat wat op papier nu tot een consensus geleid heeft in de GKV in de praktijk ook functioneert? Het tegendeel lijkt soms het geval te zijn.

Wat wordt bedoeld als van de zijde van de GKV-deputaten gezegd wordt dat we na de bereikte overeenstemming niet meer terug kunnen terwijl we toch wel eens in het vervolg van de samensprekingen kunnen stuiten op grote moeilijkheden, die intern grote spanning zouden kunnen geven? Dat brengt tot de vraag hoe eigen kerkelijke cultuur en identiteit van invloed kunnen en mogen zijn bij het zoeken naar eenheid met anderen. Deputaten zullen ten aanzien van de hier liggende problematiek duidelijke richtlijnen moeten geven. Gevraagd wordt nog wat de GKV-deputaten bedoelen met de federatie-gedachte en hoe onze deputaten daar tegen aan kijken. Waarom heeft de commissie deze gedachte niet in haar voorstel opgenomen?

Namens de commissie gaat de rapporteur, ds. H. van den Heuvel op de gestelde vragen in. Namens deputaten wordt dat gedaan door ds. P. den Butter.

Wat de toon van terughoudendheid en de aansporing tot voorzichtigheid betreft, hiermee willen zowel de commissie als deputaten realistisch blijven. Er is inderdaad heel wat bereikt door de overeenstemming ten aanzien van de toeëigening des heils - en dat stemt tot dankbaarheid - maar er zijn nog heel wat zaken waarover nog geen overeenstemming is bereikt. Bovendien is het een feit, dat onze

eigen kerken door allerlei interne spanningen zwak zijn en dat er daarom niets geforceerd moet worden. En de vraag of wat op papier nu kon worden vastgelegd in de praktijk ook functioneert dient ook nog onder ogen gezien te worden, zij het dan ook dat deputaten GKV daarbij de voorwaarde gesteld hebben dat de CGK in dat onderzoek zelf ook in de spiegel zullen kijken.

De praktijk van de samensprekingen van de laatste twaalf jaren hebben laten zien, dat door voorzichtig stappen te zetten we elkaar steeds dichter konden naderen. Dat lijkt dan ook de aangewezen weg voor de toekomst. Niet gemakkelijk zal daarbij zijn de verhouding die er bestaat tussen onze roeping om eenheid te zoeken met de GKV en de verplichting om eigen interne eenheid te bewaren. Benadrukt wordt nog dat wat plaatselijk en wat landelijk gebeurt, niet te ver uiteen moet gaan lopen. Anders ontstaan daardoor moeilijkheden.

In verband met het feit, dat de federatie-gedachte in feite een nieuw element in de samensprekingen is, hechten deputaten eraan hiervoor een afzonderlijke opdracht te ontvangen.

Deputaten hebben zich nog niet zozeer bezig gehouden met de wijze waarop de kerken dienen te worden voorgelicht ten aanzien van de bereikte resultaten en hoe datgene wat landelijk bereikt mocht worden nu op plaatselijk vlak zou moeten worden doorgedacht. De commissie doet in dezen voorstellen die verder gaan dan deputaten hebben gedaan.

In een preadvies dringt prof. dr. H.G.L. Peels erop aan, dat deputaten duidelijk leiding zullen moeten geven aan de plaatselijke kerken ten aanzien van de vraag hoe men contact zal onderhouden met de plaatselijke GKV. Prof. dr. W. van 't Spijker stemt enerzijds toe dat voorzichtigheid en geduld nodig zijn, maar dringt er anderzijds op aan te bedenken dat 'de tijd voorts kort is'.

De voorzitter geeft gelegenheid tot het indienen van voorstellen.

Ds. M. van der Sluys dient samen met ds. R. Kok het voorstel in om zowel 'spreek uit 3' als 'besluit 3' aan te vullen met: daarvan op de volgende synode verslag te doen.

Drs. D. Visser stelt voor een vierde besluit te nemen, dat als volgt luidt: deputaten te verzoeken zich nader te bezinnen op de vraag of een federatie van kerken aanbeveling verdient en op welke wijze deze vorm zou kunnen krijgen.

Ds. A. Hilbers stelt voor na 'besluit 3' ook nog een 'besluit 4' en een 'besluit 5' op te nemen, die dienen te luiden:

4. deputaten op te dragen aan de deputaten van de GKV te verzoeken een deel van de in 3. bedoelde bezinning gezamenlijk te doen;
5. deputaten op te dragen plaatselijke kerken te informeren over mogelijkheden eventueel geconstateerde overeenstemming vorm te geven, dan wel te wijzen op de in bijlage 6 K.O. geboden mogelijkheden voor het contact met de GKV.

Dr. G.C. den Hertog dient samen met ds. J. Groenleer het voorstel in om een vierde besluit te nemen, dat luidt:

Deputaten op te dragen zich in het licht van de Heilige Schrift te bezinnen op de vraag welk gewicht aan zaken als eigen kerkelijke cultuur, eigen kerkelijke identiteit en de bewaring van interne kerkelijke eenheid gegeven mag worden en op welke wijze de kerk van Christus in het besef van en onder het beslag van Christus'

gebed om eenheid van de Zijnen en op weg naar de toekomst, daarmee heeft om te gaan.

Ds. A.P. van Langevelde geeft er samen met ds. J. Groenleer de voorkeur aan in plaats van het door de commissie voorgestelde 'van oordeel 2' het door deputaten voorgestelde 'van oordeel 2' in het besluit op te nemen. Hij stelt dit voor.

De voorzitter oordeelt dat de commissie zich op de ingediende voorstellen zal bezinnen en daarover in een later stadium zal rapporteren. Zie art. 189.

Artikel 53

Vervolg kerkelijke verhoudingen binnenland / Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt

302 De preses stelt nu aan de orde de brief die ontvangen is van de generale synode
305 1996 van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt (bijlage 15). Daarbij behoort rap-
port 2 van commissie 5 (bijlage 16).

Op de vraag wie het antwoord op de ontvangen brief zal opstellen en verzenden wordt geantwoord dat dit tot de competentie van het moderamen behoort. De synode besluit:

De brief van de generale synode van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt d.d. 31 mei 1996 te beantwoorden.

Artikel 54

Vervolg kerkelijke verhoudingen / Algemeen

308 Aan de orde wordt gesteld het gedeelte van het rapport van de deputaten voor de
309 eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met
buitenlandse kerken (bijlage 8), waarin gesproken wordt over de splitsing van dit
deputaatschap in twee deputaatschappen. Daarbij behoort een gedeelte van rap-
port 1 van commissie 5 (bijlage 9).

In de bespreking worden vragen gesteld bij en bezwaren gemaakt tegen de naam die de commissie voor het nieuw in te stellen deputaatschap voor de kerkelijke verhoudingen binnenland voorstelt. Waarom wordt er niet meer gesproken over 'gereformeerde belijders', maar over 'gereformeerde kerken'?

Namens de commissie gaat de rapporteur, ds. H. van den Heuvel op de gestelde vragen in. Hij verdedigt het commissie-voorstel en hij gebruikt daarbij met name het argument dat het onze opdracht is eenheid tussen kerken na te streven. Dat moet in de naam tot uitdrukking komen.

Vanwege de avondmaaltijd wordt de bespreking afgebroken; zie art. 57.

Artikel 55

Schorsing

In verband met de maaltijd schorst de preses de vergadering.

VERVOLG DERDE ZITTING

woensdag 30 september 1998, 19.00 - 21.00 uur

Artikel 56

Heropening

Nadat de preses de vergadering heeft heropend wordt gezongen Psalm 119: 17 en 32.

Artikel 57

Vervolg kerkelijke verhoudingen / splitsing deputaatschap

Opnieuw wordt aan de orde gesteld het voorstel van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met de buitenlandse kerken om het deputaatschap te splitsen (zie art. 54).

Namens deputaten gaat ds. D. Quant op de voorstellen van de commissie in. Hij toont uit de geschiedenis van het deputaatschap aan, dat indertijd heel bewust gekozen is voor 'gereformeerde belijders'. De naam, die de commissie nu voorstelt betekent een verenging van de ruimte die deputaten hebben. Weliswaar geeft de instructie weer een verruiming, maar daardoor ontstaat er een discrepantie tussen naam en instructie. Deputaten geven er de voorkeur aan te blijven bij de door hen voorgestelde naam. De voorzitter van deputaten, ds. J. Westerink, onderstreept de woorden van ds. Quant. Hij adviseert de commissie zich wat meer te verdiepen in de geschiedenis van het deputaatschap.

Drs. D. Visser stelt voor de oude naam van het deputaatschap te handhaven.
Drs. G. van Roekel pleit voor de naam zoals deputaten die in hun rapport voorstellen.
Dr. G.C. den Hertog stelt voor het deputaatschap te noemen 'voor de kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders'.

De voorzitter geeft de zaak met de ingediende voorstellen weer in handen van de commissie. Zie art. 123.

Artikel 58

Veranderingen in huwelijkswetgeving / instructie 8.08

De preses stelt aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Westen, die luidt:

'De particuliere synode van het westen van mening dat

1. het huwelijk door God is ingesteld en als zodanig geëerbiedigd moet worden;
 2. de gemeente van Christus geroepen is daarom het huwelijk in ere te houden;
 3. twee mensen, man en vrouw, bijbels gezien het huwelijk sluiten ten overstaan van God en de samenleving;
- constaterend dat

1. de kerken van oudsher geroepen zijn de overheid aan te spreken op de erkenning en de bescherming van het huwelijk als unieke levensvorm van man en vrouw;
2. de wet- en regelgeving van de Staat der Nederlanden ten aanzien van het sluiten van burgerlijke huwelijken hoe langer hoe meer leidt tot uitholling van de bijbelse begrippen ten aanzien van het huwelijk in onze samenleving;
3. de vragen rond samenwonen binnen de kerken tot op dit moment beantwoord worden vanuit dat wat de Staat ten dezen in het burgerlijk wetboek heeft opgenomen;

besluit

ten einde te komen tot

1. een adequate bijbelse wijze van reageren op wat er door de burgerlijke overheid aan veranderingen in dezen wordt voorgestaan;
 2. materiaal dat kerkenraden en gemeenten ter hand gesteld kan worden om op dit gebied op een pastorale wijze te kunnen reageren;
- de generale synode te verzoeken een commissie te benoemen met de opdracht
- a. de probleem- en conflictpunten te inventariseren welke door het overheidshandelen opgeroepen worden met het oog op het huwelijk zoals de bijbel daarover spreekt;
 - b. een op bijbelse gronden gebaseerde aanbeveling op te stellen voor de kerken hoe in dezen gehandeld kan worden;
 - c. hierover aan de volgende synode te rapporteren'.

Op deze instructie correspondeert rapport 2 van commissie 6 (bijlage 17).

De bespreking van deze instructie geeft aan dat de intentie van de instructie niet voor iedereen duidelijk is. Met name is er verschil van mening over de vraag of de instructie nu wel of niet bedoeld heeft de problematiek van het ongehuwd samenwonen op de tafel van de synode te leggen. De rapporteur van de commissie, drs. A. Heystek, geeft te kennen dat de commissie van mening is, dat dit laatste niet het geval is. Anderen bepleiten dat deze zaak wel in de uitspraak zal worden meegenomen. Dat laatste zou echter naar het oordeel van de commissie betekenen dat de synode een zwaarwegende ethische uitspraak zou moeten doen, terwijl de commissie op dit moment niet verder wil gaan dan een opdracht geven aan deputaten voor contact met de Overheid om de kerken van informatie te voorzien ten aanzien van de ontstane en toenemende problematiek rondom de veranderingen in de huwelijkswetgeving.

Omdat niet duidelijk is wat ten diepste de intentie van de instructie is geweest en omdat bovendien een toelichting bij de instructie ontbreekt, wordt besloten dat de commissie de zaak opnieuw in studie zal nemen en daarbij in overleg zal treden met de afgevaardigden van de particuliere synode van het westen. Later zal deze instructie dan opnieuw in bespreking komen. Zie art. 125.

Artikel 59

Kerken in grootstedelijke gebieden / instructie 8.09

Aan de orde wordt gesteld de instructie van de particuliere synode van het Westen die luidt:

'De particuliere synode van het westen gehoord hebbende

1. de grote zorg over de toekomst respectievelijk over de mogelijkheden voor het voortbestaan van de kerken in Amsterdam, Zaanstad en 's-Gravenhage;
2. de grote vragen rond de blijvende levensvatbaarheid van de kleiner wordende kerken in een zich al meer seculariserende samenleving, die zich in de grote steden als zeer sterk manifesteert;
3. de moeite van kleiner wordende gemeenten om een eigen predikant te behouden of tot het vervullen van een predikantsvacature te komen vanwege onvoldoende financiële middelen;
4. de evenzeer grote moeite om blijvend op verantwoorde wijze in de vervulling van de bijzondere ambten te voorzien vanwege ontbrekend potentieel daartoe;

kennis genomen hebbende

van het rapport van de door de vergadering van de particuliere synode in 1995 ingestelde commissie ter bestudering van de nood van de snel kleiner wordende Christelijke Gereformeerde kerken in de grote steden, waarin de positie van de betrokken kerken uitvoerig is omschreven en geanalyseerd;

verzoekt de generale synode dringend aan de in dit rapport vervatte problematiek zorgvuldig aandacht te geven door een daarvoor in aanmerking komend of eventueel in te stellen deputaatschap op te dragen

1. na te gaan op welke wijze de kerken in de grootstedelijke gebieden kunnen worden bijgestaan om onder de zegen van de Heere God de posities van Christus' gemeenten zo lang mogelijk te kunnen handhaven;
2. op het punt van de aan deze problematiek verbonden pastorale, financiële en niet in de laatste plaats kerkordelijke aspecten voorstellen aan de breedste vergadering van de kerken te doen, die tot verbetering en ondersteuning van de betrokken gemeenten zouden kunnen leiden.

304

311

Deze instructie is vergezeld van een uitvoerige toelichting (bijlage 18). Op de instructie en de toelichting correspondeert rapport 3 van commissie 6 (bijlage 19).

In de discussie wordt de grote nood in de grootstedelijke gebieden nog eens benadrukt. De instructie van de particuliere synode van het westen alsook het rapport van de commissie ontmoeten dan ook bijval. Wel worden enkele voorstellen tot wijziging van de tekst van de voorgestelde uitspraak gedaan. Nadat de commissie zich op die voorgestelde wijzigingen heeft beraden komt zij met een enigszins gewijzigd voorstel.

De synode doet de volgende uitspraak:

De generale synode
kennis genomen hebbende van

1. de instructie van de particuliere synode van het westen inzake de problematiek van de kerken in de grote steden;
2. het daarbij behorende rapport van de door de particuliere synode ingestelde commissie ter bestudering van de nood van de snel kleiner wordende Christelijke Gereformeerde kerken in de grote steden;

overwegende

1. de grote zorg over de toekomst en mogelijkheden van voortbestaan van de Christelijke Gereformeerde kerken in de grootstedelijke gebieden;
 2. de grote vragen rond de blijvende levensvatbaarheid van de kleiner wordende kerken in de grootstedelijke gebieden waar de secularisering van de samenleving zich als zeer sterk manifesteert;
- lettend op

1. de moeite van deze kleiner wordende gemeenten om een eigen predikant te behouden of predikantsvacatures vervuld te krijgen vanwege onvoldoende financiële middelen;
2. de moeite van deze gemeenten om blijvend op verantwoorde wijze in de vervulling van de bijzondere ambten te voorzien;

besluit

1. deze noden en moeiten in de voorbede en het meeleven van de kerken aan te bevelen;
2. een deputaatschap te benoemen met de instructie om
 - a. eventueel in overleg met de daartoe geëigende deputaatschappen na te gaan op welke wijze de kerken in grootstedelijke gebieden kunnen worden bijgestaan om onder de zegen van de Heere als lichaam van Christus te blijven functioneren;
 - b. op de generale synode van 2001 met betrekking tot de pastorale, missionaire, diaconale, financiële en kerkordelijke aspecten van deze problematiek met voorstellen te komen die het voortbestaan en de blijvende levensvatbaarheid van deze kerken dienen.

Artikel 60

Sluiting

Na het zingen van Avondzang: 1 en 2 gaat prof. dr. J.W. Maris op verzoek van de preses voor in dankgebed. De derde zitting van de synode wordt gesloten.

VIERDE ZITTING

donderdag 1 oktober 1998, 9.15 - 12.15 uur

Artikel 61

Opening

De preses opent de vierde zitting van de generale synode. Hij stelt voor te zingen Psalm 45: 1 en 2. Daarna leest hij Openb. 2: 1-7 en vraagt een zegen over deze dag.

Artikel 62

Appèl-nominaal

Alle primi-afgevaardigden zijn aanwezig met uitzondering van oud. C.J. van Westen, die vervangen is door zijn secundus oud. W. Vuijst. Oud. Vuijst betuigt door op te staan instemming met de belijdenis.

Artikel 63

Radiokerkdienstuitzendingen

De preses geeft in bespreking het rapport van de deputaten voor radiokerkdienstuitzendingen (bijlage 20) en het daarbij behorende rapport 2 van commissie 2 (bijlage 21). De secretaris van deputaten ds. M. Groen wordt welkom geheten.

311

314

Gevraagd wordt naar de door deputaten gesuggereerde nieuwe naam voor het deputaatschap. Neemt de commissie die naam over? Verder wordt gevraagd naar de criteria die gehanteerd worden bij het uitnodigingsbeleid. Moet er niet op toegezien worden dat TV-diensten geen show worden? Ook wordt de wens geuit dat deputaten iets concreter zullen rapporteren ten aanzien van de aard van de respons die er is op de uitgezonden diensten.

Namens de commissie gaat de rapporteur, drs. A. Wagenaar op de gestelde vragen in en namens deputaten doet ds. M. Groen dat. De commissie heeft geen bezwaar tegen de door deputaten gesuggereerde nieuwe naam. Deputaten willen zorgvuldig letten op de kwaliteit van de TV-diensten. De TV-diensten zijn diensten met belangstellenden en met name gericht op buitenkerkelijken. Vaste regels die worden gehanteerd bij het uitnodigen van predikanten zijn nog niet opgesteld. Een belangrijk criterium is wel, dat de uit te nodigen predikanten ervaring moeten hebben. Ten aanzien van de respons op de uitgezonden diensten is niet altijd een duidelijk beeld te verkrijgen. Via vragenlijsten proberen deputaten hier meer informatie over te ontvangen.

Ds. D. Quant dient het volgende voorstel in:

"de naam van het deputaatschap te wijzigen in 'deputaten voor radio- en televisiediensten'".

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. de naam van het deputaatschap te wijzigen in 'deputaten radio- en televisiediensten'.

De preses herinnert eraan dat het gewenst is, dat deputaten tijdens de bespreking van hun rapport op de synode vertegenwoordigd zijn door minstens twee van hun leden.

Artikel 64

Presentie

Dr. G.C. den Hertog verlaat de vergadering. Hij wordt vervangen door zijn secundus drs. G.J. Capellen, die door opstaan instemming betuigt met de confessie.

Artikel 65

Geestelijke verzorging militairen

Aan de orde wordt gesteld het rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging van de militairen (bijlage 22) en het daarbij behorende rapport 4 van commissie 3 (bijlage 23). De deputaten ds. H. van den Heuvel en A.J. de Jong worden welkom geheten.

Gevraagd wordt naar de 'profielchets' voor krijgsmachtpredikanten en de eisen waaraan deze moeten voldoen. Een andere vraag heeft betrekking op wat er gebeuren moet als krijgsmachtpredikanten leeftijdsontslag krijgen. Gevraagd wordt ook waarom de commissie de woorden 'geestelijk-zedelijk' - woorden die deputaten uit hun instructie art. 2 e. geschrapt zouden willen hebben - wil handhaven. Namens de commissie gaat de rapporteur drs. J.W. van Pelt op de gestelde vragen in; namens deputaten wordt dat gedaan door ds. H. van den Heuvel en A.J. de

Jong. De commissie is van mening dat de vraag naar wat er moet gebeuren als krijgsmachtpredikanten met leeftijdsverlof gaan, pas beantwoord kan worden als eerst instructie 8.04 van de particuliere synode van het Oosten zal zijn behandeld. Ten aanzien van de woorden, die deputaten uit hun instructie verwijderd willen zien, wordt namens de commissie opgemerkt, dat het handhaven van die woorden niet moet worden gezien als een beperking, maar als een toespitsing. Deputaten pleiten echter voor verwijdering van de bedoelde woorden. Ten aanzien van de eisen die aan a.s. krijgsmachtpredikanten gesteld worden is in ieder geval duidelijk bepaald, dat zij in hun gemeente goed moeten hebben gefunctioneerd.

Ds. J. Groenleer stelt voor de woorden 'geestelijk-zedelijk' uit bijlage 3 KO art. 2 e. te schrappen. Dit voorstel wordt bij stemming verworpen.

Oud. L. Boogerd stelt voor commissievoorstel 3 als volgt te lezen:

"de kerkenraden te adviseren hun in het buitenland verblijvende militairen en gezinsleden een attestatie mee te geven".

De synode besluit:

1. het 'contact' met de NPG te Zeven/Seedorf officieel te beëindigen en daar de kerkenraad van Zeven/Seedorf schriftelijk van in kennis te stellen;
2. de kerkenraden te adviseren hun in het buitenland verblijvende militairen en gezinsleden een attestatie mee te geven;
3. a. Bijlage 3 KO als volgt te wijzigen:
Art. 2 a.: "in overleg met de hoofdkrijgsmachtpredikant of op zijn verzoek predikanten uit eigen kerk te werven voor de dienst van de geestelijke verzorging, dan wel toestemming tot indiensttreding bij deze dienst te verlenen";
uit art. 2 d. te verwijderen: "en de gamizoenskerken te activeren met betrekking tot de geestelijke verzorging van militairen in hun rayon".
b. Bijlage 48 KO als volgt te wijzigen:
Art. 2: het woord 'periode' vervangen door 'contractperiode';
Art. 3 te lezen: "In het geval een predikant, met toestemming van zijn kerkenraad en van de deputaten zich voor een contractperiode van minimaal 2 jaar tot maximaal 5 jaar of voor onbepaalde tijd verbindt tot de dienst van de geestelijke verzorging in de krijgsmacht, blijft hij verbonden aan de gemeente, die hem daartoe beschikbaar stelt... enz.".
Art. 4 te lezen: "Wanneer een predikant, als sub 3 bedoeld, terugkeert uit zijn dienst in de krijgsmacht na beëindiging van zijn contract en inmiddels (nog) geen beroeping van een gemeente heeft verkregen...".
4. opnieuw deputaten te benoemen.

Enkele andere door deputaten voorgestelde wijzigingen van bijlage 48 KO zullen op een later tijdstip in behandeling worden genomen (zie art. 261).

De voorzitter vermeldt met dankbaarheid het werk dat de aftredende deputaten ds. H. van der Schaaf als voorzitter, H.P. Noppe als notulist en I.J. Tollenaar als penningmeester hebben verricht.

Artikel 66

Comité-generaal

Artikel 67

Misbruik pastorale en/of kerkelijke gezagsrelaties / instructie 8.01.

De preses stelt aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Noorden, die als volgt luidt:

'De particuliere synode van het Noorden, constaterend

dat misbruik van en in een pastoraal contact en/of in een kerkelijke gezagsrelatie ook in ons kerkverband voorkomt; overwegend

1. dat genoemd misbruik of vermeend misbruik verwoestende werking kan hebben in kleiner of breder verband;
2. dat het belangrijk is om zulke situaties te voorkomen;
3. dat onze kerken gediend zouden zijn met concrete richtlijnen inzake deze materie;
4. dat bij (vermeend) misbruik gezag in bedoelde relaties in veel gevallen onafhankelijke derden van groot nut - zo niet onontbeerlijk - zijn;

van oordeel

dat in het pastorale contact en/of in een kerkelijke gezagsrelatie de eer van God en het heil van (de leden van) Zijn gemeente in het geding is;

besluit

het volgende voorstel aan de generale synode te doen met het verzoek om dat te aanvaarden:

De generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken benoemt een commissie die na onderzoek kerkordelijk verantwoorde voorstellen doet aan de eerstvolgende generale synode inzake misbruik van en in een pastoraal contact en/of in een kerkelijke gezagsrelatie. Deze voorstellen kunnen richtlijnen zijn, en/of het hanteren van een bepaalde beroeps- of gedragscode, en/of het instellen van een landelijk werkende vertrouwenscommissie, enz.'

Commissie 3 heeft de bespreking van deze instructie voorbereid in rapport 2 (bijlage 24).

321

In de bespreking wordt de intentie van de instructie toegejuicht aangezien de gesignaleerde nood inderdaad bestaat. Ten aanzien van de vraag hoe op die nood dient te worden gereageerd en wat de kerkordelijk positie van een eventuele vertrouwenscommissie zal zijn is er echter niet een gewenste duidelijkheid. Is de commissie niet erg voortvarend en is niet eerst een grondig onderzoek nodig? Wordt de zaak ook niet versmald als deputaten voor het pastoraat in de gezondheidszorg zullen worden ingeschakeld?

Namens de commissie antwoordt de rapporteur, ds. J.W. van Pelt. Dat de commissie graag tijdens deze synode al met wat richtlijnen zou willen komen is vanwege de ernst van de gesignaleerde nood.

De preses constateert dat het gevoel van de vergadering is dat de zaak op dit moment nog niet rijp is voor een besluit. De commissie krijgt opdracht zich in het licht van de gevoerde bespreking nader te beraden en met nieuwe voorstellen te komen. Zie art. 97.

Artikel 68

Schorsing

In verband met de middagmaaltijd schorst de preses de vergadering.

VERVOLG VIERDE ZITTING

donderdag 1 oktober 1998, 13.30 - 17.15 uur

Artikel 69

Heropening

De assessor neemt de plaats van de preses in, die ambtelijke werkzaamheden heeft te verrichten in eigen gemeente. Gezongen wordt Psalm 89: 1 en 3.

Artikel 70

Presentie

De primi-afgevaardigden oud. A.J. de Jong, ds. J. Westerink en oud. G.F. van de Beek zijn vervangen door resp. oud. A. Broersma, ds. H. de Graaf en oud. C. Timmerman. Ds. H. de Graaf en oud. C. Timmerman zijn voor het eerst ter vergadering en betuigen hun instemming met de belijdenis door op te staan.

Artikel 71

Algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden (ADMA)

De assessor stelt aan de orde een aantal gedeelten uit het rapport van de deputaten voor algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden (bijlage 25) en het daarbij behorende rapport 1 van commissie 6 (bijlage 26). De deputaten ds. C. Westerink, H. Kazen en Mw. M.W. Boendermaker-Geleijnse worden welkom geheten.

322

345

Voorafgaande aan de bespreking geeft de assessor aan dat op dit moment niet ter sprake zijn de gedeelten van het rapport waarin het gaat over de plaats van de diaconen, de positie van ds. J.M. Aarnoudse en het Diaconaal Bureau. Deze zaken komen later aan de orde.

Bij herhaling wordt gevraagd naar de scriptie van de functionaris. Wat is de mening van deputaten daarover? Hoeveer gaat hun verantwoordelijkheid ten dezen? Waarom gaat de commissie hier niet verder op in? Verder wordt gevraagd naar de veranderingen die er bij DISK zijn en het voornemen van deputaten om opnieuw in DISK te participeren. Er zijn ook vragen naar het functioneren van de CDC's en het diaconaal huisbezoek. Hoe staat het met het onderzoek naar psycho-somatische klachten, waarover ter synode van 1995 een mondelinge toezegging gedaan werd? Op die synode werd ook een opdracht gegeven om te streven naar verbreding van de kerkelijke basis van de SGJ; hoe staat het daarmee?

Namens de commissie gaat de rapporteur, oud. G. van Brenk, op de gestelde vragen in. Namens deputaten doet dat de voorzitter van deputaten, ds. C. Westerink.

Wat de scriptie van de functionaris betreft, de inhoud daarvan is voor rekening van de schrijver, maar naar het oordeel van de commissie dragen deputaten verantwoordelijkheid voor de doorwerking van de resultaten. Deputaten hebben zich echter nog geen oordeel over de scriptie gevormd. Deputaten geven wel aan, dat ook deputaten Hulpverlening verantwoordelijkheid dragen, omdat de functionaris in dienst is van beide deputaatschappen. Ten aanzien van DISK wordt gemeld, dat er inderdaad van veranderingen sprake is; deputaten zouden nu voorzichtig willen bezien of opnieuw participatie mogelijk is. Naar het gevoel van deputaten functioneren de CDC's goed. Diaconaal huisbezoek vindt nog lang niet overal plaats. Deputaten zeggen toe alert te zullen blijven op psycho-somatische klachten in verband met de toenemende werkdruk bij leden van onze kerken, alsook op de verbreding van de kerkelijke basis van de SGJ.

Ds. J. Oosterbroek dient het volgende voorstel in:
"deputaten op te dragen de onder 5.1.3. in hun rapport vermelde studie te beoordelen op zowel de inhoud als de mogelijke consequenties die deze studie kan hebben voor het te voeren toerustingsbeleid en van deze beoordeling verslag te doen op deze synode".

Oud. J.W. Overeem stelt voor:
"deputaten op te dragen nader onderzoek te doen naar de inhoud, betekenis en gevolgen van een verandering in beleid en visie van DISK en hierover op de volgende synode te rapporteren".

Ds. P. den Butter stelt voor:
"deputaten op te dragen zich een oordeel te vormen over de doctoraalscriptie van de functionaris en hun verantwoordelijkheid te nemen als het gaat over de doorwerking van de resultaten van deze scriptie in het toerustingsbeleid".

Ds. Oosterbroek geeft te kennen dat hij zich stelt achter het voorstel-Den Butter, waarmee zijn voorstel vervalt.

De synode besluit:

1. nieuwe deputaten te benoemen;
2. voor deputaten ADMA twee secundi te benoemen;
3. deputaten op te dragen het gesprek met de Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugdwezijn af te ronden en de bestuurlijke participatie in de Stichting Gereformeerd Jeugdwezijn te effectueren en indien nodig met deputaten Financiële Zaken tussentijds een regeling te treffen voor verhoging van de synodale omslag per lid/dooplid;
4. deputaten op te dragen zich een oordeel te vormen over de doctoraalscriptie van de functionaris en hun verantwoordelijkheid te nemen als het gaat over de doorwerking van de resultaten van deze scriptie in het toerustingsbeleid;
5. deputaten op te dragen nader onderzoek te doen naar de inhoud, betekenis en gevolgen van een verandering in beleid en visie van DISK en hierover op de volgende synode te rapporteren.

Voor de bespreking van de andere zaken uit het rapport van deputaten ADMA zie art. 225.

Artikel 72

Comité-generaal

Artikel 73

Vervolg Evangelisatie

De assessor stelt opnieuw de zaken van de evangelisatie aan de orde (zie art. 47). Dat gebeurt aan de hand van de nieuwe voorstellen van commissie 2, vervat in een aanvullend rapport 1 (bijlage 27). De rapporteur ds. R. van de Kamp deelt mee dat de commissie niet met een uitgewerkt nieuw rapport is gekomen, maar alleen de nieuwe voorstellen op schrift heeft gesteld. Mondeling licht hij toe wat de commissie gedaan heeft met de voorstellen die in een vorige zitting vanuit de vergadering zijn ingediend. De door prof. Maris gedane suggestie alsmede het voorstel-Hilbers heeft de commissie in gewijzigde vorm verwerkt. Het voorstel-Kater acht de commissie begrepen in haar nieuwe voorstel 2b. De suggestie van prof. Peels heeft de commissie gewijzigd overgenomen. Het voorstel-Van Westrienen is eveneens door de commissie overgenomen. Het voorstel-P. de Jong is niet overgenomen.

De nieuwe voorstellen komen in bespreking.

Ds. A. Hilbers dient een amendement in bij commissie-voorstel 2a. Hij stelt voor dit aan te vullen met

"en daarbij kerken die zich met "Willow Creek" hebben bezig gehouden te vragen een schriftelijke bijdrage aan deze bezinning te leveren".

Ds. M.J. Kater stelt voor commissie-voorstel 2 op twee plaatsen te wijzigen:

uit de aanhef weglaten de woorden "tegen de achtergrond...kerken";

aan b. toe te voegen: "en dat tevens te doen ten aanzien van andere concrete evangelisatiemethoden".

Oud. P. de Jong handhaaft zijn voorstel.

Oud. Van Westrienen stelt voor in commissie-voorstel 4 het woord 'inhoudelijk' te schrappen.

Gevraagd wordt de commissie op te dragen zich nader te bezinnen op de vraag of het arbeidsrechtelijk wel mogelijk is om uit te spreken dat de benoeming van een evangelisatieconsulent zal geschieden voor een periode tot aan de generale synode van 2004. Ook ten aanzien van de formulering van haar voorstel 4 wordt de commissie opgedragen zich nader te beraden.

Het amendement-Hilbers wordt bij stemming verworpen. Dat geldt ook van het amendement-Kater.

De synode besluit:

1. de werkzaamheden van deputaten over de afgelopen drie jaar goed te keuren;
2. deputaten op te dragen - tegen de achtergrond van het door deputaten geconstateerde gebrek aan missionair elan in de kerken
 - a. de begonnen bezinning op de achtergronden en de invloed van "Willow Creek" af te ronden en te komen tot een evaluatie in het licht van de gereformeerde uitgangspunten voor evangelisatie;
 - b. met deze bezinning de kerken te dienen;
3. deputaten op te dragen een evangelisatieconsulent te benoemen, daarbij rekening houdend met
 - a. de vereisten die daarvoor in de instructie voor de evangelisatieconsulent worden gegeven;
 - b. de in de vergadering van de generale synode gemaakte opmerking dat de personele invulling van de functie van evangelisatieconsulent met de grootste zorg dient te geschieden;

4. deputaten, rekening houdend met het feit dat het initiatief tot evangelisatieprojecten behoort te liggen bij plaatselijke kerken, toestemming te verlenen
 - a. om te onderzoeken of het wenselijk is dat deputaten in overleg met plaatselijke kerken en/of classes op evangelisatieteerrinen wijzen;
 - b. om te onderzoeken of en zo ja, op welke wijze hun instructie met het oog hierop dient te worden aangepast;
5. deputaten toestemming te verlenen om met deputaten Buitenlandse Zending nader te onderzoeken of en op welke wijze een vorm van samenwerking tussen beide deputaatschappen gewenst en mogelijk is;
6. deputaten op te dragen om middelen en wegen te zoeken om de plaatselijke kerken toe te rusten om ook niet-moslims onder asielzoekers, c.q. vluchtelingen met het evangelie te bereiken;
7. opnieuw deputaten te benoemen.

Met het aannemen van het commissie-voorstel (besluit 3) is het voorstel-P. de Jong vervallen. De naar de commissie terugverwezen zaken zullen later aan de orde komen (zie art. 159).

Artikel 74

Schorsing

De vergadering wordt geschorst met het oog op de avondmaaltijd.

VERVOLG VIERDE ZITTING

donderdag 1 oktober 1998, 19.00 - 21.00 uur

Artikel 75

Heropening

De preses heropent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 41: 1 en 6.

Artikel 76

Presentie

De primi-afgevaardigden ds. J. Westerink en dr. G.C. den Hertog hebben hun plaats weer ingenomen.

Artikel 77

Jaarboek

De preses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de uitgave van het jaarboek (bijlage 28). Hij verwelkomt deputaat ds. H.J.Th. Velema.

Aan de redactie wordt de suggestie meegegeven om te overwegen in het vervolg de gegevens van alle gemeenten in alfabetische volgorde in het jaarboek weer te geven. Van de zijde van de redactie wordt opgemerkt, dat men dit wel wil overwegen, maar dat goed bedacht moet worden dat aan een dergelijke veranderde opzet van het jaarboek heel veel vast zit.

De synode besluit:

1. het werk en het beleid van deputaten goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

De preses dankt deputaten voor hun gewaardeerde werk. Hij noemt met name de aftredende voorzitter, ds. H. van der Schaaf, die jarenlang heel veel voor het jaarboek heeft gedaan.

Artikel 78

Pastoraat in de gezondheidszorg

In bespreking wordt gegeven het rapport van de deputaten voor het pastoraat in de gezondheidszorg (bijlage 29) en het daarop corresponderende rapport 5 van commissie 3 (bijlage 30). De deputaten G. van Brenk en ds. E.E. Slofstra worden welkom geheten. Ook ds. A. Dingemanse, die in dienst van deputaten werkt, wordt verwelkomd.

In de bespreking blijkt dat het als een eenzijdigheid van deputaten ervaren wordt, dat onevenredig veel aandacht geschonken wordt aan het dovenpastoraat, terwijl weinig te lezen valt over de andere activiteiten van deputaten. Er wordt op aangedrongen een volgende maal evenwichtiger te rapporteren. Ten aanzien van het dovenpastoraat dat verricht wordt in samenwerking met andere kerken, wordt de vraag gesteld of de aard van dit werk niet in het gedrang komt als het Samen-op-Weg proces tot een afronding komt. Een andere vraag met betrekking tot het werk onder doven heeft betrekking op hen, die in dovendiensten mogen voorgaan: wie zijn dat? Ook wordt gevraagd of deputaten niet zouden moeten overwegen bij hun werk meer aandacht te besteden aan hen die in de gezondheidszorg hun werk hebben. Zouden deputaten ook niet meer werk moeten verrichten met het oog op verstandelijk gehandicapten?

Namens commissie 3 gaat de rapporteur, drs. J.W. van Pelt, op de vragen in. Namens deputaten doet dat allereerst de voorzitter, G. van Brenk, terwijl ook ds. E.E. Slofstra zijn bijdrage levert. Deputaten erkennen dat hun rapport inderdaad veel aandacht geeft aan een bepaald aspect van hun werk. Evenwel, in andere rapporten zijn andere aspecten wel eens meer op de voorgrond getreden. Zij zeggen toe in de toekomst meer evenwicht in hun rapportage te zullen brengen. Wat de voorgangers in dovendiensten betreft, behalve predikanten zijn dat ook broeders, die bij gebleken geschiktheid toestemming hebben gekregen tot het leiden van deze diensten. Zij zijn aanspreekbaar op Schrift en confessie. Dat zal in de toekomst zo blijven, ook als het Samen-op-Weg proces afgerond wordt. De samenwerking met Hervormden en Gereformeerden zal dan niet veranderen, zo is nu afgesproken. Deputaten zeggen toe de opmerkingen met betrekking tot de verstandelijk gehandicapten ter harte te willen nemen. Ten aanzien van werkenden in de gezondheidszorg hebben deputaten recentelijk enkele plannen ontwikkeld.

De synode besluit:

1. deputaten te danken voor het werk dat zij in de afgelopen periode hebben verricht en hun handelingen goed te keuren;
2. deputaten te verzoeken in hun contacten met predikanten naar art. 6 K.O. duidelijker te werken volgens de richtlijnen van de kerkorde;

3. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 79

De Wekker

De preses stelt aan de orde het rapport van de redactie-commissie van 'De Wekker' (bijlage 31). Hierop heeft betrekking rapport 3 van commissie 1 (bijlage 32). De redactieleden Prof. dr. W. van 't Spijker, ds. J. Jonkman en D. Koole worden verwelkomd.

Vragen worden gesteld bij het tweede commissievoorstel: Wil de commissie "De Wekker" op deze manier een breder draagvlak geven? Moet er echter niet mee gerekend worden dat "De Wekker" een andere structuur heeft dan de in dit voorstel van de commissie genoemde kerkbladen? Moet ook niet bedacht worden, dat "De Wekker" vanouds een sterke band met de Theologische Universiteit heeft gehad en dat dit zo moet blijven? Ten aanzien van het dalende bestand van abonnees wordt zorg uitgesproken. Zou het geen aanbeveling verdienen via een enquête uit te zoeken wat de oorzaken zijn van deze daling? In verband met financiën van "De Wekker" wordt opgemerkt, dat het geen goed beleid is om uit te gaan van de grootte van het eigen vermogen; dat vermogen kan op den duur een jaarlijks terugkerend nadelig saldo niet opvangen. Met het oog op de inhoud van het blad wordt door een enkele afgevaardigde gepleit voor een meer open beleid, opdat verschillende meningen in het blad verwoord zouden kunnen worden.

Namens commissie 1 gaat de rapporteur, drs. H. Korving, op de gemaakte opmerkingen in. Namens de redactie van "De Wekker" antwoordt de hoofdredacteur, prof. dr. W. van 't Spijker. In de commissie leeft zorg over het teruglopend aantal abonnees. Mogelijk dat hier iets aan gedaan zou kunnen worden door samenwerking tussen "De Wekker" en andere bladen. Vandaar het bewuste voorstel van de commissie. De redactie zegt toe de suggestie ten aanzien van een enquête nog eens te zullen overwegen. De redactie hoopt dat de neergaande lijn in het abonneementbestand kan worden omgebogen. Een en ander zal echter samenhangen met de identiteit van het blad. Het is niet eenvoudig om aan het geheel van de kerken leiding te geven. Over een discussie-rubriek is de redactie niet enthousiast.

Gelet op het feit, dat in het rapport van commissie 1 reeds gesproken wordt over de wenselijkheid van samenwerking met andere kerkbladen en in het licht van wat in de bespreking ter synode over dit punt gezegd is, wordt aan de commissie gevraagd of zij haar voorstel 2 wil terugnemen. De commissie voldoet hieraan.

De synode besluit:

1. de commissie van redactie van "De Wekker" te danken voor haar werkzaamheden;
2. opnieuw een commissie van redactie te benoemen.

De preses dankt met name de terugtrekkende redactieleden prof. dr. W. van 't Spijker en D. Koole voor het vele werk dat zij jarenlang voor het blad gedaan hebben.

Artikel 80

Sluiting

Op voorstel van de preses wordt nog gezongen Avondzang: 4 en 7. Prof. dr. W. van 't Spijker gaat voor in dankgebed waarna de preses deze vierde zitting van de synode sluit.

VIJFDE ZITTING

vrijdag 2 oktober 1998, 9.15 - 12.00 uur

Artikel 81

Opening

De preses opent de vijfde zitting van de synode. Hij verzoekt te zingen Psalm 86: 3 en 6 en leest 1 Thess. 1. Daarna gaat hij voor in gebed.

Artikel 82

Appel-nominaal

Alle primi-afgevaardigden zijn aanwezig, met uitzondering van oud. C.J. van Westen, die ook nu vervangen is door zijn secundus oud. W. Vuijst.

Artikel 83

Comité-generaal

Artikel 84

Schorsing

In verband met de middagpauze schorst de preses de vergadering.

VERVOLG VIJFDE ZITTING

vrijdag 2 oktober 13.30 - 16.15 uur.

Artikel 85

Heropening

De preses heropent de vergadering. Gezongen wordt Psalm 85: 3 en 4.

Artikel 86

Presentie

De secundus-afgevaardigde oud. W. Vuijst heeft de vergadering moeten verlaten.

*Artikel 87***Comité-generaal***Artikel 88***Theologische Universiteit**

De preses doet mededeling van wat in de comité-zitting is besloten.

De synode heeft besloten:

1. goedkeuring te hechten aan de herbenoeming van dr. D.J. Steensma tot universitair docent in het vak ethiek;
2. het onderwijs in het vak ethiek te optimaliseren door het laten geven van enkele series gastcolleges over gerichte ethische onderwerpen en verdere optimalisering te bevorderen;
3. het curatorium op te dragen te onderzoeken of en hoe in de nabije toekomst samenwerking op het terrein van dit vakgebied met de Theologische Universiteit Kampen-II gerealiseerd zou kunnen worden.

*Artikel 89***Comité-generaal***Artikel 90***Sluiting**

Op voorstel van de preses wordt gezongen Psalm 139:14. Nadat prof. dr. T.M. Hofman op verzoek is voorgegaan in dankgebed sluit de preses deze vijfde zitting.

ZESDE ZITTING

dinsdag 20 oktober 1998, 10.00 - 12.15 uur

*Artikel 91***Opening**

De preses opent deze zitting van de synode. Op zijn verzoek wordt gezongen Psalm 86: 3 en 8. Daarna leest hij Zach. 4: 1-7 en vraagt een zegen over deze dag. In het gebed draagt hij met name de secundus-afgevaardigde oud. D. van Arkel aan de Heere op, die ernstig ziek is.

*Artikel 92***Appèl-nominaal**

Bij gehouden appèl-nominaal blijkt dat ds. J. Jonkman is vervangen door ds. M.P. Hoffland en oud. D. Koole door oud. H. Haan. Beiden betuigen door op te staan instemming met de belijdenis.

*Artikel 93***Comité-generaal***Artikel 94***Huishoudelijke Regeling**

Naar aanleiding van wat in een comité-zitting besproken is, besloot de synode: deputaten Vertegenwoordiging der Kerken op te dragen zich te bezinnen op de vraag hoe gehandeld dient te worden als een deputaatschap uitdrukkelijk verzoekt om inzake een bepaalde materie terughoudendheid in het geven van informatie te mogen betrachten en voorstellen te doen aan de komende generale synode hoe de Huishoudelijke Regeling op dit punt kan worden aangevuld.

*Artikel 95***Revisie kerkorde**

De preses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de revisie van de kerkorde (bijlage 33) en het daarop corresponderende rapport 6 van commissie 1 (bijlage 34).

In de bespreking wordt gesteld dat wat de commissie in haar voorstel 2d noemt niet afzonderlijk behoeft te worden besloten; de commissie kan dit zonder nadere opdracht zelf uitvoeren.

Namens de commissie maakt de rapporteur, drs. H. Korving nog duidelijk dat de commissie er veel waarde aan hecht dat deputaten prioriteit zullen verlenen aan de bezinning op de betekenis van de kerkorde alsook aan bezinning op de vraag hoe die kerkorde dient te worden nageleefd.

De synode besluit:

1. deputaten hartelijk te danken voor hun arbeid in de achterliggende periode;
2. deputaten op te dragen
 - a. zich te bezinnen op de betekenis van de kerkorde en op de wijze waarop deze dient te worden nageleefd en aan deze bezinning prioriteit te geven;
 - b. de vraag te onderzoeken of en zo ja op welke punten de kerkorde gerevisieerd, aangevuld of geactualiseerd dient te worden, met dien verstande, dat aan de inhoudelijke betekenis van de artikelen van de kerkorde geen afbreuk wordt gedaan;
 - c. te onderzoeken op welke wijze de strikte naleving van de artikelen en bepalingen van de kerkorde bevorderd kan worden;
3. opnieuw deputaten te benoemen.

De voorzitter dankt met name prof. dr. W. van 't Spijker, die aftreedt als deputaat, voor het werk door hem ook in dit deputaatschap verricht.

*Artikel 96***Positie predikanten art. 6 K.O. / instructie 8.04**

De preses stelt aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Oosten, die aldus luidt:

De generale synode besluite een commissie te benoemen met als opdracht onderzoek te doen naar en voorstellen te doen ten aanzien van de positie van predikanten naar art. 6 K.O. die naar de uittredings- of pensioeneringsregels die daarvoor gelden hun werkzaamheden, waarvoor ze zijn afgestaan, beëindigen, terwijl hen naar de regels van de kerkorde nog geen emeritaat kan worden verleend".

Op deze instructie correspondeert rapport 7 van commissie 1 (bijlage 35).

Gevraagd wordt of de commissie niet al te streng de regel toepast dat predikanten die met leeftijdsontslag gaan, zonder dat ze emeritaatsgerechtigd zijn, een beroep uit de kerken in overweging dienen te nemen. Het zou kunnen zijn, dat het werk dat zij in hun bijzondere positie verricht hebben dusdanig zwaar was, dat zij niet meer geschikt zijn voor het aannemen van een beroep. Genoemd worden met name predikanten die werkzaam geweest zijn in het godsdienstonderwijs op scholen en predikanten die in de krijgsmacht gediend hebben. Zulke predikanten zouden na hun leeftijdsontslag wel de rechten van een predikant moeten behouden, zonder dat er sprake is van plichten.

De commissie krijgt opdracht zich in het licht van de gemaakte opmerkingen nogmaals op de instructie te bezinnen. Zie art. 114.

Artikel 97

Vervolg Misbruik pastorale en/of kerkelijke gezagsrelaties / instructie 8.01

De preses stelt opnieuw aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Noorden betreffende misbruik van pastorale en/of kerkelijke gezagsrelaties (zie art. 67). Commissie 3 heeft een nieuw rapport vervaardigd (bijlage 36).

De vraag die nu in de discussie centraal staat is hoe het onderzoek, dat de commissie zich voorstelt, moet geschieden en onder wie het zal moeten worden gehouden. De commissie heeft zich hier met opzet niet over uitgesproken, om de te benoemen commissie niet al te zeer te binden. Sommige afgevaardigden bepleiten dat het uitgangspunt van het onderzoek bij de slachtoffers moet liggen. Die moeten zich gesteund weten.

De bespreking laat zien, dat de zaak nog niet rijp is voor een besluit. De commissie zal zich nader beraden. Zie art. 124.

Artikel 98

Schriftberijmingen

Aan de orde wordt gesteld het rapport van de commissie voor de uitgave van de bundel Schriftberijmingen (bijlage 37). Hierop correspondeert rapport 8 van commissie 3 (bijlage 38).

Zonder discussie besluit de synode:

1. de commissie te danken voor het werk dat zij in de afgelopen periode heeft verricht en haar werkzaamheden goed te keuren;
2. de commissie op te dragen een grote-letter-editie van de bundel Schriftberijmingen uit te geven;
3. opnieuw een commissie te benoemen.

Artikel 99

Vervolg Wijziging liturgische formulieren / instructie 8.05

De preses stelt opnieuw aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Oosten, die betrekking heeft op de wijziging van de liturgische formulieren (zie art. 39). Commissie 3 heeft in rapport 3b een nieuw rapport vervaardigd (bijlage 39).

In de bespreking worden vragen gesteld naar wat bedoeld wordt met uitbreiding van het schriftuurlijk onderwijs in de bestaande formulieren. Ook wordt de vraag gesteld of uitbreiding van het aantal formulieren echt nodig is.

De rapporteur van de commissie, drs. J.W. van Pelt, maakt duidelijk dat het in de opdracht alleen maar om een onderzoek gaat.

Ds. H. van den Heuvel stelt voor:

besluit 1 te laten eindigen bij: 1974.

nieuw besluit b: onderzoek te doen naar de wenselijkheid, c.q. mogelijkheid van een eventuele vermeerdering van de genoemde formulieren;

besluit c. beginnen met: een onderzoek te doen naar...

De commissie zal zich met ds. Van den Heuvel verstaan en na de lunch met een nieuw voorstel komen. De bespreking wordt verdaagd. Zie art. 102.

Artikel 100

Schorsing

In verband met de middagmaaltijd schorst de preses de vergadering.

VERVOLG ZESDE ZITTING

dinsdag 20 oktober 1998, 13.30 - 17.15 uur

Artikel 101

Heropening

De preses heropent de zitting. Gezongen wordt Psalm 87: 1 en 3.

Artikel 102

Vervolg Wijziging liturgische formulieren / instructie 8.05

Opnieuw komt de instructie betreffende wijziging liturgische formulieren aan de orde (zie art. 98).

De rapporteur van de commissie geeft te kennen dat de commissie het voorstel Van den Heuvel overneemt.

De synode doet de volgende uitspraak:

De generale synode
overwegende

1. dat de bestaande liturgische formulieren zoals die zijn vastgesteld door de generale synoden 1968/69, 1971/72 en 1974, qua taal en stijl niet meer voldoende aansluiten bij het taalgebruik van deze tijd;
2. dat een uitbreiding van het schriftuurlijk onderwijs in de bestaande formulieren en een eventuele vermeerdering van de liturgische formulieren nader onderzoek behoeft;

besluit

een deputaatschap in te stellen met als opdracht:

- a. een onderzoek te doen naar de wenselijkheid van een uitbreiding van het schriftuurlijk onderwijs in de bestaande liturgische formulieren zoals die zijn vastgesteld door de generale synoden 1968/69, 1971/72 en 1974;
- b. een onderzoek te doen naar de wenselijkheid c.q. de mogelijkheid van een vermeerdering van de genoemde liturgische formulieren;
- c. een onderzoek te doen naar een bewerking wat betreft taal en stijl in hedendaags Nederlands van alle liturgische formulieren, zoals die zijn vastgesteld door de generale synoden 1968/69, 1971/72 en 1974;
- d. daarover te rapporteren aan de volgende generale synode.

Artikel 103

Buitenlandse Zending / Toespraak ds. Sude

De voorzitter verwelkomt de vertegenwoordigers van de Gereja Toraja Mamasa, ds. Z. Sude en br. A. Saulinggi. Zij worden vergezeld door ds. H.P. Brandsma, die als tolk zal optreden. Ds. Sude krijgt gelegenheid de synode toe te spreken.

Ds. Sude brengt de hartelijke groeten over van de kerk die hij mag vertegenwoordigen. Hij wijst op het gemeenschappelijk geloof in Jezus Christus. Met nadruk verwijst hij naar het werk dat indertijd verricht is door ds. A. Bikker; een werk dat door de Heere gezegend is. Later mocht dat werk worden voortgezet, o.a. door ds. Brandsma. Ondanks de zegen van de Heere kampt de Torajakerk ook met problemen. Er is veel tegenstand. Indonesië verkeert op dit moment in een grote crisis. Daarom vraagt hij om het gebed van onze kerken voor de GTM.

In een antwoord op deze toespraak wijst ds. D. Quant erop, dat de GTM sterk gegroeid is. Dat is zowel voor henzelf als voor ons een zegen. In Indonesië wordt de Drieënige God beleden te midden van andere godsdiensten. Maar dat is in Nederland ondertussen ook zo. Daarom is het goed om elkaar wederzijds te helpen, om met elkaar contact te houden en voor elkaar te bidden.

Artikel 104

Vervolg Buitenlandse Zending / Toespraak ds. M.S. Nefefe

De preses heet welkom de predikanten M.S. Nefefe en D.F. Phaswana, die de Vendakerk (Sinode Soutpansberg van de GKSA) vertegenwoordigen. Ds. G. Drayer zal als vertaler fungeren. Ds. Nefefe krijgt gelegenheid de synode toe te spreken.

Ds. Nefefe wijst erop dat na de politieke omwenteling in Zuid-Afrika de zaken nog lang niet normaal zijn geworden. In de relatie met de blanke kerken is nog maar weinig verbetering gekomen. Maar er is hoop dat God verandering zal geven. Ds. Nefefe wijst verder op het belang van het werk van de bijbelschool in Venda voor de groei van de kerk daar. Er is sprake van groei. Met nadruk wijst hij ook op de

eenheid die er tussen onze kerken is in het geloof. Tenslotte dankt hij voor de gastvrijheid die mag worden ontvangen.

In zijn beantwoording van deze toespraak wijst ds. J. Plantinga erop, dat ondanks de problemen en zorgen, die de Vendakerk ontmoet, er toch met dankbaarheid van groei mag worden gesproken. Hij zegt toe, dat ons gebed zal voortgaan zowel voor de blanken als de zwarten. Het is onze overtuiging dat Gods zegen voor Venda ook ons ten goede zal komen.

Artikel 105

Vervolg Buitenlandse Zending

De preses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de buitenlandse zending (bijlage 40) en het daarbij behorende rapport 3a van commissie 2 (bijlage 41). Hij heet de secretaris en penningmeester van deputaten, resp. ds. H. Last en C.J. Hagesteijn, welkom.

In de discussie krijgt nogal wat aandacht het stemrecht van de afgevaardigden van de zending kerken en het onderzoek dat daarnaar door deputaten is ingesteld. Waarom is dat onderzoek nog niet afgerond, temeer daar er al door een paar particuliere synoden op aangedrongen is? Ook wordt gevraagd naar de instructie voor deputaten, waar de commissie een voorstel over doet. Een volgende vraag heeft betrekking op de samenwerking met deputaten Evangelisatie inzake de participatie in de Stichting 'Evangelie en Moslims'. De suggestie wordt gedaan dat deputaten in hun samenwerking met deputaten Hulpverlening wel hun eigen beleid moeten volgen. Ook wordt de suggestie gedaan dat deputaten in hun zoeken naar een nieuw zendingsterrein nauw zullen samenwerken met kerken, waarmee onze kerken correspondentie onderhouden. Tenslotte wordt opgemerkt, dat het rapport van deputaten weliswaar veel informatie biedt, maar dat in feite een toekomstvisie met het oog op een door deputaten ontwikkelde strategie voor het werk ontbreekt.

De rapporteur van de commissie, drs. A. Wagenaar gaat op de gestelde vragen in. Daarna krijgt de secretaris van deputaten, ds. H. Last het woord. Tenslotte gaat ook de penningmeester van deputaten, C.J. Hagesteijn op een paar vragen in. Wat het stemrecht van de gedeputeerden betreft, deputaten hebben hun onderzoek daarnaar nog steeds niet kunnen afronden. Adviezen die men van verschillende zijden heeft ingewonnen, spraken elkaar soms tegen. Deputaten zeggen echter toe, dat ze dit onderzoek zullen afronden. Daarbij is een belangrijke overweging hoe de verhouding is tussen de zending kerk en het geheel van het kerkverband.

De instructie voor deputaten, waar de commissie op aandringt, blijkt niet te bestaan, terwijl andere deputaatschappen wel zo'n instructie kennen. Dat heeft de commissie ertoe gebracht een voorstel te doen, opdat ook deputaten Zending over een instructie zullen beschikken.

Deputaten steunen de participatie in de Stichting 'Evangelie en Moslims'; zij achten dit van belang omdat langs deze weg informatie beschikbaar komt over allerlei wat in de Moslim-wereld gaande is. Informatie die zowel voor deputaten Zending als voor deputaten Evangelisatie van belang is.

Deputaten willen wel nauw samenwerken met deputaten Hulpverlening en doen dat ook in sommige projecten, maar willen daarbij niet hun eigen verantwoordelijkheid uit het oog verliezen.

Voor het zoeken naar nieuwe zendingsterreinen is er bij deputaten inderdaad openheid in de richting van samenwerking met andere kerken, met name nu er via de I.C.R.C. contacten gelegd konden worden met verschillende andere kerken die duidelijk gereformeerd zijn.

Deputaten geven te kennen dat zij zelf ook graag een beleid, c.q. strategie willen ontwikkelen met het oog op de toekomst van het zendingswerk. Tot nog toe heeft de grote werkdruk voor deputaten bij de ontwikkeling daarvan belemmerend gewerkt.

Voor een enkele zaak gaat de vergadering in comité.
De verdere bespreking wordt verdaagd (zie art. 113).

Artikel 106

Comité-generaal

Artikel 107

Schorsing

De vergadering wordt geschorst in verband met de avondmaaltijd.

VERVOLG ZESDE ZITTING

dinsdag 20 oktober 1998, 19.00 - 21.00 uur

Artikel 108

Heropening

De preses heropent de vergadering. Hij verzoekt te zingen Morgenzang: 5 en 6.

Artikel 109

Presentie

Ds. A.P. van Langevelde heeft de vergadering moeten verlaten vanwege pastorale werkzaamheden in zijn gemeente.

Artikel 110

Toespraak prof. dr. L. Floor

Namens Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika is prof. dr. L. Floor als afgevaardigde aanwezig. De voorzitter geeft hem gelegenheid de synode toe te spreken. Prof. Floor schetst een beeld van de situatie in Zuid-Afrika en in de GKSA. Er is na de afschaffing van de apartheid veel verbeterd. Er is nu echter ook grote onzekerheid gekomen. De kloven tussen de verschillende bevolkingsgroepen worden steeds groter. Ook in de kerken zijn de vragen vermenigvuldigd. In de GKSA is zelfs sprake van verwarring op allerlei terrein. Een positief punt is dat de kerk ertoe gedrongen is zich te bezinnen op haar plaats en verantwoordelijkheid in de veranderende maatschappij. De synode van 1997 heeft een model ontworpen voor

samenwerking van de verschillende synoden binnen de GKSA. Te midden van alles wat er gaande is, is er één ding dat troost en houvast geeft: de Heere regeert en Hij werkt op Zijn doel aan.

Prof. dr. T.M. Hofman beantwoordt deze toespraak van prof. Floor. Hij wenst het de GKSA toe, dat ook in tijden van verwarring mag worden vastgehouden aan de boodschap van Gods Woord. Onze kerken leven met de kerken in Zuid-Afrika mee.

Artikel 111

Toespraak rev. B. McFarland

Namens de Reformed Presbyterian Church of Ireland (RPCI) is de moderator, rev. B. McFarland aanwezig. Hij krijgt gelegenheid de vergadering toe te spreken, terwijl ds. J. Oosterbroek de toespraak vertaalt.

Rev. McFarland brengt de hartelijke groeten van de RPCI over. Hij vertelt iets over o.a. het zendingswerk dat de RPCI mag verrichten, met name in Nantes in Frankrijk. Onder verwijzing naar 2 Cor. 5:20 benadrukt hij de roeping om de verzoening met God te verkondigen. Een verzoening, die niet dankzij de inspanning van de mens tot stand komt, maar die God Zelf heeft bewerkt.

Ds. Oosterbroek beantwoordt deze toespraak. Hij spreekt zijn dankbaarheid uit voor de wederzijdse contacten en wenst de RPCI Gods genade om ook in de spanningen die er steeds weer in Noord-Ierland zijn, getrouw te staan voor de waarheid Gods.

Artikel 112

Contact met de Overheid

De preses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor contact met de Overheid (bijlage 42) en het daarbij behorende rapport 4 van commissie 6 (bijlage 43). Hij heet de deputaten prof. dr. W.H. Velema en mr. H. Herweijer welkom.

Gevraagd wordt of er perspectieven zijn dat er weer een predikant van onze kerken fulltime als justitie-predikant in dienst zal treden. Ook wordt deputaten gevraagd alert te zijn op christen-asielzoekers, die dreigen uitgewezen te worden.

Namens de commissie antwoordt de rapporteur, drs. A. Heystek. Namens deputaten wordt dat gedaan door de secretaris, mr. H. Herweijer. Deputaten zijn op dit ogenblik terughoudend ten aanzien van het aantrekken van de justitie-predikant uit onze kerken, aangezien het beleid van de overheid van dien aard is, dat er waarschijnlijk weinig ruimte voor zal komen. Wat christen-asielzoekers betreft kunnen deputaten soms iets doen door politici in te schakelen.

De synode besluit:

1. deputaten te danken voor het werk dat zij in de afgelopen periode hebben verricht en hun handelingen goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

De preses spreekt er zijn erkentelijkheid voor uit, dat deputaten van tijd tot tijd de kerken over actuele zaken informeren via "De Wekker". Hij dankt met name de aftredende voorzitter van deputaten, prof. dr. W.H. Velema. Tevens memoreert hij de overleden mr. dr. C.J. Verplanka.

Artikel 113

Vervolg Buitenlandse Zending

De bespreking van het rapport van deputaten voor de buitenlandse zending, die was afgebroken (zie art. 105), wordt voortgezet.

De preses geeft gelegenheid tot het indienen van voorstellen.

Ds. H. van den Heuvel stelt voor om voorstel 13 uit te breiden met 'zr. L. Vink, zr. G. Veling en zr. J. Dubois'.

Eveneens stelt hij voor in voorstel 15 voor het woord 'arbeiders' het woord 'bijzondere' te plaatsen.

Ds. P. den Butter stelt voor om de voorstellen 14 en 15 te vereenvoudigen en wat de commissie gewijzigd wil zien in de formulieren voor uitzending van (bijzondere) zendingsarbeiders in de desbetreffende formulieren zelf aan te brengen.

Ook stelt hij voor dat voorstel 17 uitgebreid zal worden met de woorden 'naar analogie van de instructie van de deputaten voor de evangelieverkondiging onder Israël'.

Tenslotte dient hij het voorstel in

'deputaten op te dragen met het oog op het zoeken naar nieuwe zendingsterreinen ook nauw contact te onderhouden met die kerken, waarmee onze kerken correspondentie voeren en die aangeven dat zij op zendingsgebied graag zouden samenwerken'.

De commissie geeft bij monde van de rapporteur te kennen dat zij de voorstellen van ds. Van den Heuvel overneemt. Ook het voorstel van ds. Den Butter betreffende de commissie-voorstel 17 neemt de commissie over.

Op een vraag van de voorzitter stemt de vergadering in met het voorstel-Den Butter betreffende de commissievoorstellen 14 en 15.

De voorgestelde wijzigingen zullen in de tekst van de formulieren worden aangebracht.

De synode besluit:

1. opnieuw een deputaat algemeen voorzitter te benoemen;
2. opnieuw twee deputaten sectievoorzitters te benoemen;
3. opnieuw een deputaat eerste en tweede secretaris te benoemen;
4. opnieuw een deputaat eerste en tweede penningmeester te benoemen;
5. opnieuw een deputaat algemeen secundus te benoemen;
6. de kerk van Heerde eervol te ontslaan van haar status als zendende kerk;
7. goedkeuring te verlenen aan de status van zendende kerk aan de kerk van Gorinchem;
8. goedkeuring te verlenen aan de status van zendende kerk aan de kerk van Stadskanaal;
9. goedkeuring te verlenen aan de status van zendende kerk aan de kerk van Zwijndrecht;
10. goedkeuring te verlenen aan het Draft Agreement voor de samenwerking met de Mission Deputies van de GKSA - Synode Soutpansberg in het nieuwe zendingsgebied in de provincie Zambezia in Mozambique;
11. goedkeuring te verlenen aan het besluit om op verzoek van de IER (Igrejas Evangelicas Reformadas) van Brazilië een zendingswerker te benoemen voor het grote-stads-zendingsproject in Curitiba;

12. goedkeuring te verlenen aan het besluit van deputaten om toekomstige zendingswerkers te laten opleiden aan het (Vrijgemaakt Gereformeerde) Institute for Reformed Theological Training (IRTT) te Zwolle;
13. goedkeuring te verlenen aan de benoeming van de volgende bijzondere zendingswerkers: br. E. Salomons, br. en zr. Stout, br. en zr. Dijkstra, zr. L. Vink, zr. G. Veling en zr. J. Dubois;
14. het voorgestelde (herziene) formulier voor uitzending van dienaren des Woords in dienst van de zending goed te keuren;
15. het voorgestelde (herziene) formulier voor uitzending van bijzondere arbeiders in dienst van de zending goed te keuren;
16. deputaten op te dragen hun bezinning over het stemrecht van gedeputeerden af te ronden en daarover aan de volgende synode te rapporteren;
17. deputaten op te dragen om op de volgende synode met een voorstel van instructie te komen naar analogie van de instructie van de deputaten voor de evangelieverkondiging onder Israël;
18. deputaten toestemming te verlenen om, in overleg met deputaten voor de hulpverlening in binnen- en buitenland een project te ontwikkelen in Egypte;
19. deputaten op te dragen met het oog op het zoeken naar nieuwe zendingsterreinen ook nauw contact te onderhouden met die kerken waarmee onze kerken correspondentie voeren en die aangeven dat zij op zendingsgebied graag zouden samenwerken;
20. de handelingen van deputaten goed te keuren.

De preses memoreert naast het werk van zendingsdeputaten met name de arbeid van de werkers op de verschillende zendingsterreinen.

Artikel 114

Vervolg Positie predikanten art. 6 K.O. / instructie 8.04

Opnieuw komt in bespreking de instructie van de particuliere synode van het Oosten die betrekking heeft op de positie van predikanten art. 6 K.O. (zie art. 96). Er is een herzien rapport 7b van commissie 1 (bijlage 44).

De rapporteur van de commissie, drs. H. Korving attendeert op de veranderingen die de commissie naar aanleiding van een in een eerdere zitting gemaakte opmerkingen in haar oorspronkelijke rapport heeft aangebracht.

Ds. P. den Butter stelt voor het commissievoorstel als volgt te wijzigen:

*Art. 6 K.O. sub 2 aan te vullen met:

h. predikanten naar art. 6 K.O., die naar...*(verder conform).

De synode besluit:

Art. 6 K.O. sub 2 aan te vullen met:

- h. predikanten naar art. 6 K.O., die naar de uittrappings- of pensioeneringsregels die daarvoor gelden hun werkzaamheden, waarvoor zij zijn afgestaan, beëindigen, terwijl hen naar de regels van de kerkorde nog geen emeritaat kan worden verleend, blijven predikant in volle rechten en plichten, totdat zij met emeritaat gaan.

*Artikel 115***Sluiting**

Nadat op voorstel van de preses gezongen is Avondzang: 5 en 6 gaat prof. dr. W.H. Velema voor in dankgebed. De preses sluit de vergadering.

ZEVENDE ZITTING

woensdag 21 oktober 1998, 9.15 - 12.15 uur

*Artikel 116***Opening**

De voorzitter opent de zevende zitting van de generale synode. Hij laat zingen Psalm 113: 1 en 2, leest Psalm 113 en gaat voor in gebed.

*Artikel 117***Appèl-nominaal**

Alle primi-afgevaardigden zijn aanwezig, met uitzondering van oud. A. Versluis, die vervangen is door oud. P. Versluis en oud. D. Koole, die vervangen is door oud. H. Haan.

*Artikel 118***Toespraak rev. J.W. Wülschleger**

De Free Reformed Churches of North America hebben rev. J.W. Wülschleger afgevaardigd om een gedeelte van de zittingen van onze synode bij te wonen. De preses geeft deze afgevaardigde gelegenheid om de vergadering toe te spreken. Rev. Wülschleger geeft uiting aan de nauwe verbondenheid die er is tussen de Free Reformed Churches en de Christelijke Gereformeerde Kerken. Toch zijn de kerken die hij vertegenwoordigt geen kopie van de kerken in Nederland. Men zoekt trouw te zijn aan de gereformeerde erfenis in het andere werelddeel. Rev. Wülschleger vertelt iets over de jongste ontwikkelingen in de Free Reformed Churches met name ten aanzien van de zending en de opleiding van predikanten. Hij brengt de hartelijke groeten en beste wensen van zijn kerken over. De preses beantwoordt deze toespraak. Hij wenst het de Free Reformed Churches toe dat de Heilige Geest krachtig zal werken en dat zij in de noord-amerikaanse samenleving een goed gereformeerd geluid zullen mogen laten horen.

*Artikel 119***Toespraak rev. Shojiro Ishii**

Namens de Reformed Church in Japan bezoekt rev. Ishii onze synode. Hij ontvangt van de preses gelegenheid de vergadering toe te spreken. Prof. dr. J.W. Maris zorgt voor de vertaling.

Rev. Ishii acht het een voorrecht zijn kerken te mogen vertegenwoordigen en namens die kerken de groeten te mogen overbrengen. Ondanks de geografische

afstand tussen Japan en Nederland is er een geestelijke eenheid door de band van de gereformeerde confessie. Rev. Ishii vertelt over enkele ontwikkelingen in de Reformed Church in Japan. Zo is er de vraag naar het recht van de vrouw om in het kerkelijk ambt te dienen; er zijn voor- en tegenstanders van de vrouw in het ambt.

Prof. Maris beantwoordt deze toespraak. Hij stemt toe dat er een gemeenschappelijke erfenis uit de Reformatie is. De mogelijkheden worden onderzocht om in beperkte mate samen te werken in het kader van de opleiding van predikanten.

*Artikel 120***Brieven van Buitenlandse kerken**

De eerste scribe doet mededeling van brieven afkomstig van buitenlandse kerken, waarin meelevens met onze synode betuigd wordt. Deze brieven zijn afkomstig van de Reformed Churches of Australia, de Reformed Churches of New Zealand, de Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes (de France) en de Igrejas Evangelicas Reformadas no Brasil.

*Artikel 121***Kerkelijke verhoudingen buitenland**

De preses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met de buitenlandse kerken (bijlage 8). Het betreft het gedeelte dat handelt over de correspondentie met kerken in het buitenland. Op dit gedeelte correspondeert rapport 3 van commissie 5 (bijlage 45).

In de bespreking wordt gevraagd naar de gesprekken die gevoerd zijn met sommige buitenlandse kerken inzake de toelating tot de vrouw in de ambten. Waren die gesprekken 'vermanend'? Ook wordt gevraagd welke kerken in Oost-Europa de commissie in gedachten heeft als het gaat om het leggen van contacten. Nog weer een andere vraag heeft betrekking op het verzoek van de Reformed Churches of Australia. Is dat verzoek alleen aan onze kerken gedaan?

Namens de commissie gaat de rapporteur, ds. M.J. Kater op de gestelde vragen in. Namens deputaten wordt dat gedaan door ds. P. den Butter. De gesprekken inzake de toelating van de vrouw tot de ambten hebben in zekere zin een vermanend, corrigerend, karakter gehad. Maar dat is inherent aan de correspondentie, die gevoerd wordt. Bovendien gaf de synode van 1995 deputaten een aantal concrete opdrachten mee die met deze materie verband houden. Ten aanzien van de kerken in Oost-Europa, waarmee contact gezocht zou kunnen worden, wordt gezegd, dat dit dan wel kerken dienen te zijn, die de gereformeerde confessie onderschrijven. Het verzoek van de Reformed Churches of Australia is niet alleen aan onze kerken maar ook aan andere kerken van gereformeerde confessie gedaan.

De synode besluit:

1. een zevental deputaten te benoemen voor het in te stellen deputaatschap voor de correspondentie met de buitenlandse kerken;
2. deputaten op te dragen:
 - 2.1. zich te bezinnen op de vraag wat verstaan moet worden onder 'gereformeerde oecumene';

- 2.2. mede op basis van deze bezinning een beleidsplan vast te stellen waarin in ieder geval omschreven wordt wat de te volgen gedragslijn is ten aanzien van het aangaan van nieuwe contacten, en dit ter goedkeuring op de volgende synode te presenteren;
- 2.3. de mogelijkheden te onderzoeken om contacten aan te gaan met kerken in Oost-Europa;
- 2.4. de ontwikkelingen in de Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes de France (EREI) aandachtig te volgen en eventueel adequaat op deze ontwikkelingen te reageren;
- 2.5. een antwoord te geven op het door de Orthodox Presbyterian Church (OPC) ingediende 'Document 5' betrekking hebbende op kerkelijke eenheid;
- 2.6. de ontwikkelingen in de Igrejas Evangelicas Reformadas no Brasil (IERB) aandachtig te volgen en eventueel adequaat op deze ontwikkelingen te reageren;
- 2.7. beperkte correspondentie aan te bieden aan de Reformed Churches of Botswana (RCB) ervan uitgaande, dat deze kerken zich houden aan de gemaakte afspraken ten aanzien van de benoeming van vrouwelijke ambtsdragers;
- 2.8. het besluit van de synode 1995 ten aanzien van het aanbieden van beperkte correspondentie aan de Reformed Church in Sri Lanka (RCSL) vooralsnog niet uit te voeren totdat meer duidelijkheid zal zijn verkregen met betrekking tot de in die kerk gerezen problematiek;
- 2.9. te voldoen aan het verzoek van de Reformed Churches of Australia (RCA) om advies te geven inzake de 'descensus statement' in het Apostolicum;
3. wat betreft de International Conference of Reformed Churches (ICRC) deputaten op te dragen de participatie voort te zetten en alles te doen wat in hun vermogen ligt om bij te dragen aan:
 - a. het optimaal functioneren van de ICRC als een voluit gereformeerde oecumenische organisatie;
 - b. het aandacht geven aan de positie van de 'derde wereld'-kerken;
 - c. het via de ICRC laten doorklinken van een duidelijk bijbelse boodschap.

Artikel 122

Quaestoraat

De eerste quaestor, br. G.P. Groeneveld komt ter vergadering en wordt aan de synode voorgesteld. De preses geeft uiting aan de dankbaarheid van de vergadering dat br. Groeneveld de taak van quaestor heeft willen aanvaarden. In een latere zitting zal zijn rapport aan de orde worden gesteld (zie art. 246).

Artikel 123

Vervolg kerkelijke verhoudingen / Algemeen

De preses geeft in bespreking rapport 4 van commissie 5 (bijlage 46). In dit rapport gaat de commissie in op de in een vorige zitting ingediende voorstellen zie (art. 57).

De synode komt tot de volgende uitspraak:

De generale synode overwegende dat

1. de taak van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in

- Nederland en de correspondentie met de buitenlandse kerken te groot is voor één deputaatschap;
 2. in de nieuwe naam van het deputaatschap voor het binnenland de bijbels-confessionele roeping tot uitdrukking moet blijven komen;
 3. de praktijk van kerkelijke blokkades en de kerkelijke gebrokenheid realistisch onder ogen moet worden gezien;
- van oordeel dat
1. in de naam van het deputaatschap voor de relatie met de gereformeerde belijders in Nederland het bijbels-confessionele streven naar eenheid van de gereformeerde belijders dient uit te komen;
 2. onverminderd de inspanning geboden blijft voor overleg met de gereformeerde belijders in Nederland in situaties waarin het zicht op eenheid ontbreekt of nog geblokkeerd is;
 3. in de instructie voor het nieuw te vormen deputaatschap voor het binnenland beide bovengenoemde elementen tot uitdrukking dienen te komen;
 4. de artt. 1 en 3b van de instructie voor het nieuw te vormen deputaatschap voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland daarom als volgt zullen luiden:
 - art. 1: De generale synode benoemt deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland;
 - art. 3b: door middel van contact en overleg alles te doen wat bevorderlijk is voor het proces van onderlinge herkenning en samenwerking tussen de gereformeerde belijders in Nederland;

en besluit:

1. het deputaatschap voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met de buitenlandse kerken te splitsen in
 - a. een deputaatschap voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, en
 - b. een deputaatschap voor de correspondentie met de buitenlandse kerken;
2. de door deputaten ingediende instructie voor de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland te aanvaarden na verwerking van de in 'van oordeel 4' genoemde wijzigingen;
3. de door deputaten ingediende instructie voor de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken ongewijzigd te aanvaarden.

De synode besluit tevens de instructies voor beide deputaatschap als volgt vast te stellen:

Instructie voor de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland

Art. 1.

De generale synode benoemt deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland.

Art. 2.

Het getal van de deputaten is bepaald op tenminste zeven.

Art. 3.

De taak van de deputaten is:

- a. naar de eis van het Woord van God en in overeenstemming met de gereformeerde confessie wegen te zoeken die kunnen leiden tot de eenheid van de kerken van gereformeerde belijdenis in Nederland;
- b. door middel van contact en overleg alles te doen wat bevorderlijk is voor het

proces van onderlinge herkenning en samenwerking tussen de gereformeerde belijders in Nederland;

c. voor zover het met hun opdracht samenhangt de kerken te vertegenwoordigen, onder meer door afgevaardigden of waarnemers aan te wijzen.

Art. 4.
Deputaten hebben het recht de generale synode voorstellen te doen met betrekking tot de zaken die in hun rapport aan de orde worden gesteld.

Art. 5.
Deputaten zullen contact onderhouden met andere deputaatschappen over zaken die beide deputaatschappen betreffen, waarbij in het bijzonder gedacht kan worden aan de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken.

Art. 6.
Deputaten kunnen zowel aan kerkenraden, classes en particuliere synoden als aan andere deputaatschappen advies geven inzake kerkelijke en oecumenische verhoudingen waarmee zij te maken hebben.

Art. 7.
Deputaten kunnen zich tot kerkenraden, classes en particuliere synoden wenden om te informeren naar ontwikkelingen in de kerkelijke verhoudingen die met het oog op het zoeken van de eenheid van belang zijn.

Art. 8.
Deputaten leggen aan de generale synode een begroting voor drie jaren voor.

Art. 9.
Deputaten zullen hun archiefstukken overeenkomstig de aanwijzingen van de generale synode doen opnemen in het archief van de synode.

Art. 10.
Deputaten brengen van al hun werkzaamheden verslag uit aan de generale synode.

Instructie voor de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken

Art. 1.
De generale synode benoemt deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken.

Art. 2.
Het getal van de deputaten is bepaald op tenminste zeven.

Art. 3.
De taak van de deputaten is:
a. volgens artikel 51 van de kerkorde de correspondentie met kerken in het buitenland te onderhouden en na te gaan of bestaande relaties uitgebreid en nieuwe contacten gelegd kunnen worden;
b. namens de kerken te participeren in internationale oecumenische organen van kerken van gereformeerde belijdenis;
c. voor zover het met hun opdracht samenhangt de kerken te vertegenwoordigen, onder meer door afgevaardigden of waarnemers aan te wijzen.

Art. 4.
Deputaten hebben het recht de generale synode voorstellen te doen met betrekking tot de zaken die in hun rapport aan de orde worden gesteld.

Art. 5.
Deputaten zullen contact onderhouden met andere deputaatschappen over zaken die beide deputaatschappen betreffen, waarbij in het bijzonder gedacht kan worden

aan de deputaten voor de buitenlandse zending en de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland.

Art. 6.
Deputaten kunnen zowel aan kerkenraden, classes en particuliere synoden als aan andere deputaatschappen advies geven inzake kerkelijke en oecumenische verhoudingen waarmee zij te maken hebben.

Art. 7.
Deputaten leggen aan de generale synode een begroting voor drie jaren voor.

Art. 8.
Deputaten zullen hun archiefstukken overeenkomstig de aanwijzingen van de generale synode doen opnemen in het archief van de synode.

Art. 9.
Deputaten brengen van al hun werkzaamheden verslag uit aan de generale synode.

Artikel 124

Vervolg Misbruik pastorale en/of kerkelijke gezagsrelaties / instructie 8.01

440 Opnieuw komt de instructie van de particuliere synode van het Noorden betreffende het misbruik van pastorale en/of kerkelijke gezagsrelaties aan de orde (zie art. 97). Commissie 3 heeft een nieuw rapport 2b ingediend (bijlage 47).

De rapporteur deelt mee dat de commissie zich verstaan heeft met de indieners van het voorstel en dat zij het voorstel-Hilbers/van den Heuvel overneemt. In de bespreking worden nog enkele amendementen ingediend die door de commissie worden overgenomen.

De synode doet de volgende uitspraak:

De generale synode kennis genomen hebbende van

1. de instructie van de particuliere synode van het Noorden inzake misbruik van en in pastorale en/of kerkelijke gezagsrelaties (zoals seksueel misbruik of intimidatie, geweld, mishandeling, e.d.);

2. de aanvankelijke bespreking daarvan ter vergadering; constaterende

dat er tot nu toe geen kerkelijk onderzoek is geweest naar de ernst en de mate waarin deze problematiek in onze kerken voorkomt;

overwegende

1. dat genoemd misbruik of vermeend misbruik een verwoestende werking kan hebben in kleiner of breder verband;

2. dat het van belang is om zulke situaties te voorkomen;

3. dat ook in andere kerken van gereformeerde belijdenis de gesignaleerde problematiek aandacht vraagt en er wellicht mogelijkheden zijn tot samenwerking en/of overleg;

van oordeel

dat in pastorale contacten en in kerkelijke gezagsrelaties de eer van God en het heil van (de leden van) Zijn gemeente in het geding zijn;

besluit

een commissie in te stellen met de opdracht

1. een onderzoek in te stellen, zo mogelijk in overleg met andere kerken van gere-

formeerde belijdenis, naar de noodzaak en de mogelijkheid

- een gedragscode op te stellen voor ambtsdragers ter voorkoming van misbruik van en in pastorale en/of kerkelijke gezagsrelaties;
 - een gedragslijn op te stellen voor en hulp te bieden aan kerkenraden die worden geconfronteerd met beschuldigingen terzake;
 - mogelijke slachtoffers van misbruik zoals bedoeld op weg te helpen om hun klachten op een kerkrechtelijk verantwoorde wijze onder de aandacht te brengen van de plaatselijke kerkenraad, waarbij een zorgvuldige behandeling gewaarborgd is door middel van de onder b. genoemde gedragslijn;
 - bij gebleken noodzakelijkheid en mogelijkheid aan het bovengenoemde uitvoering te geven;
- aan haar bestaan bekendheid te geven in de kerken door publicatie in kerkbladen die in onze kerken verschijnen;
 - van haar werk rapport uit te brengen op de volgende generale synode.

Artikel 125

Vervolg Verandering in huwelijkswetgeving / instructie 8.08

De preses stelt opnieuw aan de orde de instructie van de particuliere synode van het westen betreffende de verandering in huwelijkswetgeving (zie art. 58). Dit keer is ook de toelichting bij de instructie ter tafel (bijlage 48). Commissie 6 heeft een herzien rapport 2 vervaardigd (bijlage 49).

In de bespreking wordt de gedachte geuit, dat wat de commissie nu voorstelt, niet geheel overeenstemt met de intentie van de instructie, zoals ook uit de toelichting bij deze instructie kan blijken. Moet bijvoorbeeld niet uitdrukkelijk het ongehuwd samenwonen in het besluit genoemd worden? Moet ook niet veel nadrukkelijker gesproken worden over de noodzaak dat de kerken zich zullen bezinnen op het gewicht van de kerkelijke huwelijksluiting, nu er tendensen zijn dat het burgerlijk huwelijk in discredit raakt? De suggestie wordt gedaan dat de commissie zich naar aanleiding van de gemaakte opmerkingen nader zal beraden en in een volgende zitting haar mening zal geven. Aldus wordt besloten (zie art. 162).

Artikel 126

Comité-generaal

Artikel 127

Comité-generaal

Artikel 128

Schorsing

In verband met de lunch wordt de vergadering geschorst.

VERVOLG ZEVENDE ZITTING

woensdag 21 oktober 1998, 13.30 - 17.15 uur

Artikel 129

Heropening

De preses heropent de vergadering. Gezongen wordt Psalm 68:5 en 6.

Artikel 130

Publiciteit

De preses geeft in bespreking het rapport dat door het moderamen is opgesteld inzake de publiciteit (bijlage 50).

Gevraagd wordt of het voorstel, zoals het moderamen dat doet, niet erg mager is. Zijn er geen mogelijkheden om de kerken uitvoeriger van informatie over het werk van de diverse deputaatschappen te voorzien? Namens het moderamen antwoordt ds. D. Quant. Gelet op het feit, dat er weinig enthousiasme blijkt uit de wijze waarop de deputaatschappen over publiciteit inzake hun werk spreken, meende het moderamen niet meer te kunnen voorstellen dan nu gedaan is.

Oud. J.W. Overeem dient het volgende amendement in: besluit 2 als volgt te lezen: 'de redactie van "De Wekker" te verzoeken om periodiek - zodat ieder deputaatschap één maal per jaar aan de orde komt - een nummer te doen verschijnen met een katern, waarin....'

Bij stemming wordt dit amendement verworpen.

De synode besluit:

De generale synode constaterend dat het draagvlak voor het opzetten van een breed informatie-bulletin voor de kerken gering is; besluit

- niet tot het opzetten van één landelijk bulletin voor informatie en/of toerusting van onze kerken over te gaan;
- de redactie van "De Wekker" te verzoeken in overweging te nemen om bijvoorbeeld één maal per jaar een nummer te doen verschijnen waarin deputaatschappen informatie geven over hun werkzaamheden en/of een meer direct uitnodigingsbeleid terzake te voeren.

Artikel 131

Vervolg kerkelijke verhoudingen binnenland / Gereformeerde Bond

Uit het rapport van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met de buitenlandse kerken (bijlage 8) wordt aan de orde gesteld het gedeelte dat betrekking heeft op de contacten met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk. Daarover rapporteert commissie 5 in rapport 5 (bijlage 51).

In de bespreking wordt geconsteerd dat de voorstellen van deputaten niet erg royaal zijn, terwijl er toch een grote mate van geestelijke herkenning is met de

Gereformeerde Bond. Met dankbaarheid wordt opgemerkt dat de voorstellen van de commissie meer ruimte bieden. Verandert er nu echt zoveel door de opstelling van het Hoofdbestuur inzake Samen-op-Weg? Wat bedoelt de commissie met het gezamenlijke overleg dat met het Hoofdbestuur gevoerd zou kunnen worden? In hoeverre is er op plaatselijk niveau samenwerking mogelijk met de Geref. Bond? Hebben deputaten ook bevoegdheid zich in verbinding te stellen met het Comité tot behoud van de Hervormde Kerk?

Namens de commissie gaat de rapporteur, ds. H. van den Heuvel op de vragen in. Namens deputaten doet ds. D. Quant dat. Enerzijds is er inderdaad niet veel veranderd door de opstelling van het Hoofdbestuur: men kiest immers ook nu tegen elke vorm van Afscheiding. Anderzijds is er dit veranderd, dat door mee te gaan in de gefuseerde kerk, men op een andere grondslag komt te staan. Dat geeft meer verwijdering. Deputaten stemmen van harte toe, dat er op vele punten een grote mate van overeenstemming is met de Geref. Bond. Maar in feite kan hieraan geen gestalte worden gegeven: bijlage 6 K.O. is hierin duidelijk. De opdracht van deputaten laat ook niet toe dat er iets gedaan zou kunnen worden in de vorm van kanselruil of iets van dien aard. Dit heeft deputaten mede aanleiding gegeven een iets breder mandaat van de synode te vragen in de voorgestelde instructie. Er is alleen contact geweest met het Hoofdbestuur en niet met een bepaald comité. Als dit wel zou moeten gebeuren dan zou de synode dat moeten opdragen.

Ds. J. Groenleer dient een voorstel in, dat luidt:

In 'van oordeel 1' de woorden 'verder weg lijkt te zijn dan eerder het geval was' veranderen in: 'niet dichterbij is gekomen';

'van oordeel 2' schrappen;

'van oordeel 3' schrappen;

in 'van oordeel 4' tussen 'dat er' en 'aanleiding is' invoegen: 'niettemin';

in 'besluit 2' de woorden 'op beperkte schaal' schrappen.

Dr. G.C. den Hertog stelt voor:

in 'besluit 2' de woorden 'aan de gereformeerde confessie in ons land' wijzigen in 'aan een bijbels gereformeerd geluid'.

Oud. G.F. van de Beek stelt voor:

in 'besluit 3' de woorden 'om de samenwerking op allerlei terreinen te bevorderen' te vervangen door: 'om de samenwerking te bevorderen, met name op het terrein van kerkelijke, sociale en maatschappelijke problematiek'.

Op voorstel van de preses neemt de commissie de voorstellen ter overweging mee. De bespreking wordt verdaagd (zie art. 190).

Artikel 132

Presentie

Ds. H.H. Klomp neemt de plaats van ds. M.J. Kater in, die vanwege werkzaamheden elders de vergadering moet verlaten. Ds. Klomp betuigt door op te staan instemming met de belijdenis.

Artikel 133

Vrouw en ambt

De preses geeft in bespreking het rapport van de deputaten voor de bestudering van de vragen rondom vrouw en ambt (bijlage 52). Bij dit rapport behoort rapport 1 van commissie 4 (bijlage 53).

In de bespreking wordt grote waardering uitgesproken zowel voor het rapport van deputaten als voor dat van de commissie. Anderzijds zijn er ook afgevaardigden die van mening zijn dat het rapport van deputaten niet als eindrapport kan gelden. Er zijn verschillende zaken die in het rapport niet of niet voldoende besproken worden. Wel worden verschillende relevante teksten geëxegeseerd, maar er zijn ook schriftplaatsen waar het rapport niet van spreekt. En ten aanzien van de hermeneutische lijnen laat de meerderheid van deputaten na de consequenties van die lijnen aan te geven. Op grond van een en ander kunnen we vandaag nog niet tot een uitspraak komen: er zal eerst verder op de zaak moeten worden gestudeerd.

Aan de commissie worden vragen gesteld met betrekking tot haar kritiek op het rapport van de minderheid van deputaten. Is die kritiek niet te scherp? Had de commissie ook niet kritischer moeten oordelen over het rapport van de meerderheid van deputaten? Bedoelt de commissie met haar kritiek op de minderheid van deputaten te zeggen dat de visie van deze minderheid niet past binnen de gereformeerde Schriftbeschouwing? Verschillende afgevaardigden geven te kennen dat de conclusies van de minderheid hen geschokt hebben. Ook wordt gevraagd waarom de commissie zich in haar voorgestelde uitspraak zo vaag uitdrukt. We zijn als kerken alleen gebaat bij duidelijke uitspraken. Voor zo'n duidelijke uitspraak wordt gepleit. Gewezen wordt op de gevolgen die het uitblijven van duidelijke uitspraken bij andere kerken heeft gehad.

Er zijn ook vragen die betrekking hebben op de wijze van werken van het deputaat-schap. Hadden deputaten niet nog langer moeten proberen bij elkaar te blijven om zo met één rapport te kunnen komen? Een enkele afgevaardigde blijkt moeite te hebben met wat hij ervaart als een polemische toon in het rapport van de meerderheid van deputaten.

Er zijn ook vragen aan de minderheid van de commissie. Wat stelt men zich voor bij de studie die nog voortgang moet hebben? Komt daar echt wat uit?

De oproep aan de kerken, zoals de commissie daarover een voorstel doet, om optimaal van de gaven van de zusters der gemeente gebruik te maken, vindt niet bij ieder een gunstige ontvangst. Ook het voorstel om het moderamen een pastorale brief aan de kerken te laten sturen, wordt door sommige afgevaardigden afgewezen.

De discussie wordt afgebroken. Zie art. 136.

Artikel 134

Schorsing

In verband met de avondmaaltijd wordt de vergadering geschorst.

VERVOLG ZEVENDE ZITTING

woensdag 21 oktober, 19.00 - 21.30 uur

Artikel 135

Heropening

De vergadering wordt heropend. Gezongen wordt Psalm 119: 65 en 69.

7. dat het rapport van deputaten veel waardevol materiaal heeft aangedragen, maar nog geen eindrapport is, omdat de relevante Schriftgedeelten nog niet volledig zijn geëxegeseerd;

8. dat gebleken is dat het nodig is zich diepgaand te bezinnen op de bijbelse visie op het ambt;

spreekt uit:

dat de opdracht om binnen het raam van de gereformeerde Schriftbeschouwing een schriftuurlijk-gefundeerde verantwoording te geven nog niet geheel is uitgevoerd en dat daarom de generale synode nog niet in de gelegenheid is over deze zaak een schriftuurlijk-gefundeerde uitspraak te doen;

en besluit:

1. deputaten te danken voor hun grondige studie en rapport;
2. nieuwe deputaten te benoemen met als opdracht om voortbouwend op de resultaten van het rapport:
 - a. een volledige exegese te geven van de relevante Schriftgedeelten;
 - b. een studie te verrichten naar de bijbelse visie op het ambt;
 - c. daarbij met name ook aandacht te geven aan de grote diversiteit van taken, diensten en ambten waarmee de Heilige Geest de gemeente heeft toegerust en wil toerusten;
 - d. daarbij ook aandacht te geven aan de positie van de vrouw.

Ds. J. van Amstel dient het volgende amendement in:

1. spreekt uit:

dat in het licht van de gereformeerde Schriftbeschouwing het standpunt ten aanzien van de vrouw in het ambt, dat in de Christelijke Gereformeerde Kerken steeds gegolden heeft, schriftuurlijk is;
2. besluit
 2. het moderamen op te dragen dit rapport beschikbaar te stellen aan de kerken en de uitspraak van de synode toe te lichten.

Ds. J.P. Boiten dient het volgende amendement in:

spreekt uit
dat het standpunt ten aanzien van de vrouw in het ambt, dat in de Christelijke Gereformeerde Kerken steeds heeft gegolden, in het licht van de gereformeerde Schriftbeschouwing het schriftuurlijke standpunt is.

Drs. J. Bosch dient, mede namens ds. R. van de Kamp en oud. K. van Smeden het volgende voorstel in:

toevoegen bij overwegende:

8. dat deputaten niet tot een eensluidende conclusie konden komen in hun rapport;
 9. dat de vraagstukken rondom vrouw en ambt zeer gecompliceerd zijn en vele facetten kennen;
 10. dat de vragen rondom vrouw en ambt ook in andere kerken van gereformeerd belijden aan de orde zijn;
- van oordeel 5 t/m 7 vervalt, in plaats daarvan:
5. dat zowel de meerderheid als de minderheid van deputaten nadrukkelijk aansluiting zoekt bij de gereformeerde Schriftbeschouwing, maar dat deputaten desniettemin niet tot een eensluidende conclusie konden komen;
 6. dat - gezien het gemeenschappelijk belang in de vraagstukken rond vrouw en

ambt - contact en overleg met andere kerken van gereformeerd belijden gewenst is;

7. dat er onvoldoende duidelijkheid in het rapport is over de relatie tussen openbaring en cultuur;

spreekt uit

dat nadere aanvulling, bezinning en toetsing van het rapport van deputaten nodig is;

en besluit:

deputaten op te dragen:

1. nadere studie te maken van onderdelen die onvoldoende in het rapport aan de orde zijn geweest en nader onderzoek te doen naar de verhouding cultuur en openbaring;
2. in contact te treden met andere kerken van gereformeerd belijden om het rapport voor te leggen en om reacties te vragen;
3. daarvan verslag te doen aan de volgende synode.

De ingediende voorstellen worden in handen van de commissie gegeven, die zich er nader op zal beraden. (zie art. 226).

Artikel 137

Sluiting

Nadat gezongen is Psalm 89: 6 en 7 en nadat prof. dr. H.G.L. Peels is voorgegaan in dankgebed sluit de preses de vergadering.

ACHTSTE ZITTING

donderdag 22 oktober 1998, 9.15 - 12.15 uur

Artikel 138

Opening

Na opening van de vergadering door de preses wordt gezongen Psalm 146: 3 en 5. Daarna wordt gelezen Rom. 8: 18 - 27 en gaat de voorzitter voor in gebed. In zijn gebed draagt de preses met name de echtgenote van oud. P. de Jong aan de Heere op; zij moet vandaag een operatie ondergaan.

Artikel 139

Appèl-nominaal

Bij gehouden appèl-nominaal blijkt dat de volgende primi-afgevaardigden zijn vervangen door hun secundi: ds. H. van den Heuvel door ds. J. Brons, ds. B. de Romph door ds. H.H. Klomp, oud. G.F. van de Beek door oud. C. Timmerman, ds. A.P. van Langevelde door ds. C.J. Droger, oud. M.H. Baan door oud. D.F. Duine en oud. P. de Jong door oud. J. Kok. Ds. J. Brons, ds. C.J. Droger, oud. D.F. Duine en oud. J. Kok betuigen door op te staan instemming met de belijdenis.

Artikel 140

Huwelijksjubileum preses

Namens de synode feliciteert de assessor de preses hartelijk met het feit, dat deze vandaag met zijn vrouw mag gedenken dat zij 35 jaar geleden getrouwd zijn. Hij zegt toe dat hij later op de dag op dit gebeuren terug zal komen.

Artikel 141

Toespraak principal Clement Graham

Namens de Free Church of Scotland is als afgevaardigde aanwezig principal Clement Graham. Deze ontvangt van de preses gelegenheid de vergadering toe te spreken. In zijn toespraak brengt hij de hartelijke groeten over van de Free Church of Scotland. Hij staat met name stil bij de woorden van Christus, dat als we alles gedaan hebben wat we schuldig zijn te doen, we nog niet meer zijn dan onnutte dienstknechten. Terwijl de dienst des Heeren enerzijds een dienst van vreugde is, mogen wij anderzijds nooit vergeten dat we in die dienst verplichtingen hebben. Ds. P. den Butter die voor de vertaling van de toespraak van principal Graham heeft gezorgd, beantwoordt de toespraak. Hij gaat in op de interne moeilijkheden waar de Free Church op dit moment mee te kampen heeft en spreekt de wens uit, dat de Heilige Geest ervoor zal willen zorgen dat de problemen zullen worden opgelost.

Artikel 142

Hulpverlening in binnen- en buitenland

De preses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de hulpverlening in binnen- en buitenland (bijlage 54) en het daarbij behorende rapport 6 van commissie 6 (bijlage 55). Hij heet de deputaten dr. B. Loonstra, Mr. M.P. van der Schaaf en drs. T. Baars welkom.

Gevraagd wordt of deputaten niet meer zouden moeten samenwerken met andere hulpverleningsorganisaties. Ook wordt gevraagd of er toch niet kan worden overgegaan tot fondsvorming voor buitenlandse theologische studenten. Een andere vraag is of deputaten niet wat meer voorlichting zouden kunnen geven aan de kerken ten aanzien van de verschillende organisaties die om steun vragen. Tenslotte wordt gevraagd of ook deputaten Hulpverlening niet een bepaalde verantwoordelijkheid hebben voor de doorwerking van de resultaten van de doctoraal-scriptie van de beleidsmedewerker op het Diakonaal Bureau.

Namens de commissie gaat de rapporteur, drs. A. Heystek op de gestelde vragen in. Namens deputaten wordt dat gedaan door dr. B. Loonstra. Uitbreiding van samenwerking wordt wel nagestreefd, maar in verband met een van de uitgangspunten van het beleid van deputaten kan dit niet altijd. Deputaten streven er namelijk naar de hulpverlening zoveel mogelijk via kerken te laten verlopen. Via het Diakonaal Bureau wordt zoveel mogelijk gedaan om de kerken en de kerkleden voor te lichten ten aanzien van hulpaanvragende instanties. Deputaten hebben uitgesproken dat zij, net als deputaten ADMA, zich verantwoordelijk weten voor de doorwerking van de resultaten van de doctoraal-scriptie van de beleidsmedewerker. Op voorstel van de preses wordt nu niet verder ingegaan op de gedachte van fondsvorming voor buitenlandse theologische studenten. Deze zaak zal terugkomen bij het rapport van deputaten-financiële TU.

De synode besluit:

1. in de instructie van deputaten toe te voegen in art. 1: en een secundus deputaat;
2. in de instructie van deputaten toe te voegen in art. 4:
 - d. adviezen te geven aan kerken en kerkleden over mogelijkheden tot hulpverlening;
3. deputaten te danken voor het werk dat zij in de afgelopen periode hebben verricht en hun handelingen goed te keuren;
4. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 143

Geestelijke verzorging varenden

De preses geeft in bespreking het rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging van de varenden (bijlage 56) en het daarop corresponderende rapport 6 van commissie 3 (bijlage 57). De deputaten ds. A. van Heteren en H. Bor worden welkom geheten.

Gevraagd wordt naar de zorgen in de wereld van de schippers, met name in verband met de steeds toenemende druk om ook de zondag als werkdag te gaan gebruiken. Ook wordt gevraagd waarom Meerkerk is gekozen als woonplaats van de nieuwe predikant voor de varenden. Een volgende vraag betreft de verhouding tussen het werk onder de schippers en dat onder zeevarenden. Waarom zijn er wel varende ouderlingen en geen varende diakenen? Wat bedoelt de commissie met het voorstel betreffende de reisattestaties voor schippers?

De rapporteur van de commissie, drs. J.W. van Pelt, beantwoordt een aantal vragen. Namens deputaten legt ds. A. van Heteren een en ander nader uit. Deputaten zijn, samen met de predikant, voortdurend bedachtzaam op de zorgen en moeiten in de schipperswereld en besteden daar in het pastoraat ook de nodige zorg aan. De verleiding is voor onze schippers vaak sterk om ook de zondag te gaan gebruiken als werkdag. De keus voor Meerkerk als woonplaats voor de predikant is geenszins nadelig voor het werk. Vanwege toegenomen mobiliteit onder de varenden is men niet zozeer meer aan een bepaalde havenplaats gebonden. De predikant besteedt ongeveer 80 % van zijn tijd aan pastoraat onder de varenden en 20 % aan evangelisatie-arbeid onder zeevarenden. Aan een varende diaken is in de praktijk nog nooit echt behoefte gevoeld. Deputaten zien geen enkel nut in het uitreiken van reisattestaties.

Gehoord de bespreking neemt de commissie voorstel 3 uit haar rapport terug.

Drs. A. Heystek dient het volgende voorstel in:

Deputaten op te dragen zich te bezinnen op de vraag of er in het werk onder varenden een plaats moet zijn voor ambtelijke diaconale bearbeiding door diakenen en zo niet hoe deputaten denken dat de diaconale bearbeiding onder varenden dan tot zijn recht kan komen.

De synode besluit:

Deputaten op de dragen zich te bezinnen op de vraag of er in het werk onder varenden een plaats moet zijn voor ambtelijke diaconale bearbeiding door diakenen.

nen en zo niet hoe deputaten denken dat de diakonale bearbeiding onder varenden dan tot zijn recht kan komen.
Besluitvorming over de voorstellen van de commissie zal in een later stadium plaats vinden. Voor de bespreking van een bepaald aspect van het werk van deputaten gaat de vergadering in comité.

Artikel 144

Comité-generaal

Artikel 145

Vervolg Geestelijke verzorging varenden

Na opheffing van de comité-vergadering stelt de preses opnieuw het rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging van de varenden aan de orde.

Drs. A. Heystek dient het volgende voorstel in:

De generale synode kennis genomen hebbende van het rapport van de deputaten voor de geestelijk verzorging van de varenden; overwegende

- dat de mobiliteit van de varenden en van de thuisgemeente steeds meer toeneemt;
- dat het de voorkeur heeft dat de varenden zoveel mogelijk met de thuisgemeente meelevende;
- dat het aantal vrijgestelde predikanten om financiële redenen verminderd moet worden indien handhaving niet beslist noodzakelijk is;

besluit

deputaten voor de geestelijke verzorging van de varenden op te dragen

- zich te bezinnen op de vraag of het werk van een full-time predikant noodzakelijk blijft;
- hierover op een volgende synode te rapporteren.

Aangezien de commissie zich toch nader dient te beraden over de zaken die in de comité-zitting aan de orde kwamen, oordeelt de preses dat de commissie zich ook zal beraden op het voorstel van drs. Heystek (zie art. 237).

De synode besluit:

Art. 3 van de instructie van deputaten (bijlage 1 K.O.) te wijzigen in:

Deputaten kunnen aan hun college een drietal mensen met ervaring in de vaart, zo mogelijk ambtsdragers, als adviseurs toevoegen.

De preses memoreert de naam en het werk van de plotseling overleden predikant voor de varenden, ds. H. Wubs.

Artikel 146

Schorsing

In verband met de lunch schorst de preses de vergadering.

VERVOLG ACHTSTE ZITTING

donderdag 22 oktober 1998, 13.30 - 17.15 uur

Artikel 147

Heropening

De preses heropent de zitting. Op zijn voorstel wordt gezongen Gebed des Heeren: 1 en 3.

Artikel 148

Presentie

De primi-afgevaardigden ds. B. de Romph en oud. G.F. van de Beek hebben hun plaats weer ingenomen.

Artikel 149

Toespraak ds. W. Smouter

Namens de Nederlands Gereformeerde Kerken zijn aanwezig ds. W. Smouter en ds. P.J.H. Krol. Zij worden door de preses welkom geheten. Ds. Smouter krijgt gelegenheid de synode toe te spreken.

Ds. Smouter herinnert eraan dat meer dan een Chr. Geref. synode heeft uitgesproken dat het zoeken van eenheid met de NGK roeping der kerk is. Er is veel en intensief met elkaar gesproken, zowel op plaatselijk als op landelijk vlak. Maar terwijl die gesprekken op plaatselijk vlak resultaten hadden, is er op landelijk vlak steeds meer stagnatie gekomen. Hij vraagt zich af waardoor dat is gekomen. Zijn de NGK veranderd? Zijn de CGK veranderd? Ongetwijfeld zijn beide kerken veranderd. Maar is dat een reden om nu de contacten met elkaar te verbreken, zoals deputaten voorstellen? Er zijn problemen en bezwaren, maar laten we elkaar toch blijven vasthouden. Laten ook de reeds gefedereerde gemeenten geen getolereerde enclave binnen de kerken worden. Met een dringend appèl om de deur naar de NGK niet dicht te doen, besluit ds. Smouter zijn toespraak.

De voorzitter gaat in het kort op deze toespraak in. Hij bedankt ds. Smouter voor diens open en indringende manier van spreken. Hij wil echter niet vooruitlopen op de bespreking van de wederzijdse relatie, zoals die ter synode zal plaats vinden.

Artikel 150

Vervolg kerkelijke verhoudingen binnenland / Nederlands Gereformeerde Kerken

Aan de orde wordt gesteld het gedeelte van het rapport van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met de buitenlandse kerken (bijlage 8), dat handelt over de relatie tot de NGK. Daarop correspondeert rapport 6 van commissie 5 (bijlage 58). De voorzitter draagt de leiding van de vergadering over aan de assessor.

Deze bepaalt dat voorlopig buiten de discussie zullen dienen te blijven de passages uit de rapporten die handelen over de samenwerkingsgemeenten en de samenwerkende gemeenten.

In de bespreking worden indringende vragen gesteld zowel aan deputaten als aan

de commissie. Hoe komt het volgens deputaten dat de samensprekingen op plaatselijk vlak wel zegenrijk verlopen, terwijl dat landelijk gezien niet het geval is? Wordt er mogelijk plaatselijk te oppervlakkig gesproken of landelijk te academisch? Vinden deputaten het erg dat landelijk niet bereikt kon worden wat plaatselijk wel zo ver kon komen? Verder wordt gevraagd naar de relatie tussen Schrift en confessie, waar volgens deputaten een duidelijke hindernis ligt in de contacten met de NGK. Op welke wijze is dat zo? Zijn de verschillen hier werkelijk zo zwaarwegend? Ook wordt gevraagd waarom deputaten het niet zinvol vinden om verder te spreken over de verschillen met betrekking tot de toeëigening des heils? Zijn die verschillen nu kerkscheidend of niet?

Moeten deputaten in het licht van de zorgwekkende tijden waarin we leven niet alles doen om datgene wat gereformeerd is, bijeen te brengen, of in ieder geval het contact met hen te onderhouden? Is in dit perspectief het voorstel van deputaten verantwoord? Kan niet pas dan tot een breuk met de NGK worden besloten als duidelijk is dat de NGK het gereformeerde spoor hebben verlaten?

Anderzijds worden er geluiden gehoord, die erop neer komen, dat de voorstellen van de commissie niet ver genoeg gaan. De ontwikkelingen binnen de NGK zijn van dien aard dat we er het beste aan doen de contacten met deze kerken zo snel mogelijk te verbreken. Die contacten hebben intussen de interne eenheid binnen onze kerken geen goed gedaan.

Er zijn ook vragen, die cirkelen rondom enerzijds wat deputaten rapporteren over de Landelijke Vergadering van de NGK en wat daar is uitgesproken over een losere binding aan de confessie en anderzijds de brief die van de Landelijke Vergadering is ontvangen, die een heel ander geluid laat horen. Hoe is het een met het ander te rijmen?

Tenslotte wordt gevraagd wat de commissie bedoelt met specifieke situaties, waarin toepassing van bijlage 6 K.O. nog wel mogelijk zou zijn.

Namens de commissie gaat de samenroeper, ds. J. van Amstel, op de gestelde vragen in. Namens deputaten voert ds. J. Westerink het woord.

Het is inderdaad een moeilijk moment als deputaten menen te moeten komen met het voorstel om de contacten op landelijk niveau te verbreken. Dat is ook niet anders dan het resultaat van een serie teleurstellende ervaringen. Er is inderdaad een discrepantie tussen het plaatselijke en het landelijke, al moet niet voorbijgezien worden aan het feit, dat de contacten plaatselijk ook niet altijd tot echte resultaten hebben geleid. Laat echter niet vergeten worden, dat deputaten namens het geheel van de kerken spreken en zich verantwoordelijk weten voor al de meningen die binnen onze kerken leven ten aanzien van de verhouding tot de NGK. Zowel deputaten als de commissie voelen heel duidelijk de spanning die voortvloeit uit enerzijds de opdracht om naar eenheid te zoeken en anderzijds de onmogelijkheid waarvoor we in de praktijk staan om die opdracht te realiseren. Er is geworsteld met de vraag wat de Heere in deze omstandigheden van ons wil.

De binding aan de confessie is binnen de NGK niet zo erg sterk. Dat blijkt uit wat deputaten dienaangaande rapporteren ten aanzien van de laatstgehouden Landelijke Vergadering. Toen daar de vraag gesteld werd, of de vergadering tegevoelde wilde komen aan de bezwaren van de zijde van de CGK en de GKV en een duidelijker binding aan de confessie wilde aanvaarden, werd dat duidelijk afgewezen. Het zal duidelijk zijn, dat de daarna ontvangen brief van de Landelijke Vergadering in de kring van deputaten grote verwondering heeft gewekt, maar door

de erg late ontvangst van deze brief is er geen gelegenheid geweest daarop te reageren. Maar er moet wel duidelijkheid komen.

Over de 'toeëigening des heils' doorspreken heeft geen zin. We zijn niet in staat gebleken elkaar te overtuigen. Dat kon wel eens heel duidelijk samenhangen met het feit, dat de NG commissie in de daarover gevoerde discussies niet gevoelig is gebleken voor een beroep onzerzijds op de confessie, met name de Dordtse Leerregels; iets dat in de samensprekingen met de GKV heel anders lag. Deputaten zijn bovendien van mening dat er naast de verschillen inzake de 'toeëigening des heils' nog zoveel andere dingen zijn, die eenwording in de weg te staan, dat het om die reden ook al niet zo zinvol lijkt om met name dit ene punt nog weer eens nadrukkelijk aan de orde te stellen. Temeer daar de vraag of de gebleven verschillen op het punt van de 'toeëigening' binnen of buiten het kader van de confessie vallen door deputaten niet eensluidend beantwoord wordt.

Volgens deputaten zijn er zorgwekkende ontwikkelingen in de NGK. Daaruit moet echter niet worden afgeleid dat deputaten nu van mening zijn, dat de NGK niet langer gereformeerd zijn. Wel is een van de kenmerken van een gereformeerde kerk de onvoorwaardelijke trouw aan de gereformeerde belijdenis.

Of het verantwoord is in een tijd als de onze voor te stellen de contacten te beëindigen is inderdaad een moeilijke zaak. Daarom stellen deputaten ook niet voor de NGK helemaal los te laten. Laat er een bepaalde vorm van contact blijven al zijn we wel over bepaalde onderwerpen met elkaar uitgesproken.

Met de specifieke situaties, die toepassing van bijlage 6 K.O. alsnog rechtvaardigen bedoelt de commissie situaties, waarin de contacten zover zijn gevorderd, dat er nog slechts een enkele stap gedaan zou moeten worden.

De assessor geeft gelegenheid tot het indienen van voorstellen en amendementen, waar gebruik van wordt gemaakt.

Drs. J.W. van Pelt stelt voor dat 'constaterende 1' als volgt zal luiden:

dat de verschillen die gebleven waren ten aanzien van de visie op de toeëigening des heils niet zijn weggenomen in het korte bestek dat ze besproken zijn en een verder gesprek hierover niet goed mogelijk is gebleken.

Ds. R. Kok stelt voor de volgende wijzigingen aan te brengen in het commissievoorstel:

I. 'tevens constaterende 1,2,3' vervalt;

II. onder 'van oordeel'

1. 'thans' schrappen;

2. 'thans' schrappen;

3. 'op dit moment' schrappen;

4. 'voor' invoegen na 'dat';

'uiterst moeilijk lijkt te zijn' vervangen door 'evenmin een basis lijkt te bestaan';

5. vervalt;

III. onder 'spreekt uit'

3. 'onder de huidige omstandigheden' vervalt;

3. 'er' toevoegen voor 'geen';

5. vervalt;

IV. onder 'en besluit'

1. 'voorlopig' vervalt;

4. 'nader' vervalt;

toevoegen na 'machten': 'indien gewenst, op beperkte schaal'.

Dr. G.C. den Hertog dient samen met ds. J. Groenleer en oud. D. Kooie de volgende aanvullingen, c.q. wijzigingen in het commissie-voorstel in: van oordeel

6. dat het vanwege de nood van het huidige gesecculariseerde levensklimaat en de zorgwekkende theologische en kerkelijke situatie én de verantwoordelijkheid die we als kerken van gereformeerd belijden juist in het licht daarvan voor elkaar hebben, geboden is contact met elkaar te blijven onderhouden;
7. dat langs die weg onder Gods zegen wellicht een opening ontstaat om als CGK en NGK elkaar opnieuw aan te spreken op de gemeenschappelijke belijdenis, en elkaar daarin te vinden;

spreekt uit (in plaats van 'spreekt uit 2' van de commissie)

2. dat het niettemin nodig is deputaten op te dragen samensprekingen te zoeken met de NG-commissie over de betekenis en inhoudelijke kracht van het gereformeerd belijden voor onze tijd en er daarbij bij haar op aan te dringen die belijdenis nadrukkelijk in haar theologische bezinning te betrekken;

besluit (in plaats van 'besluit 1-5' van de commissie)

1. niettegenstaande de grote verschillen in standpunt rond de in bespreking geweest zijnde zaken, de samensprekingen met de NG-commissie in de komende periode voortgang te geven, zulks uit overweging dat de nood van de tijd waarin wij kerken van Christus zijn, de aanvallen die in toenemende mate op haar meest wezenlijke fundamenten worden gedaan en niet in de laatste plaats gelet op het beeld dat de Here Jezus blijktens Mattheüs 5 van Zijn gemeente in deze wereld verlangt, ons dwingt elkaar te blijven zoeken in de eenheid van het ware geloof.

De assessor oordeelt dat de commissie zich over de ingediende voorstellen zal beraden en daarover later zal rapporteren (zie art. 181).

Artikel 151

Brief Landelijke Vergadering 1998

535 Aan de orde is de brief van de Landelijke Vergadering van de NGK d.d. 21 september 1998 (bijlage 59) en het daarop corresponderende rapport 6a van commissie 5 537 (bijlage 60).

Het wordt beter gevonden over deze brief nu nog geen beslissing te nemen maar eerst besluiten te nemen inzake de voorstellen met betrekking tot de relatie tot de NGK. Wel wordt de suggestie gedaan, dat niet deputaten, maar het moderamen de brief van de Landelijke Vergadering zal beantwoorden. Verdere besluitvorming wordt uitgesteld (zie art. 185).

Artikel 152

Comité-generaal

Artikel 153

Comité-generaal

Artikel 154

Schorsing

In verband met de avondmaaltijd schorst de preses de vergadering.

VERVOLG ACHTSTE ZITTING

donderdag 22 oktober 1998, 19.00 - 21.00 uur

Artikel 155

Heropening

De preses heropent de zitting. We zingen Psalm 46: 1 en 4.

Artikel 156

Presentie

Ds. H. van den Heuvel heeft zijn plaats weer ingenomen. Ds. J. van Amstel is vervangen door zijn secundus ds. P.D.J. Bujs. Deze betuigt instemming met de belijdenis.

Artikel 15

Fotoboek LCJ

Namens het LCJ biedt de jeugdwerkleider P. Versuis aan het moderamen en aan de corrector van de Theologische Universiteit een boek aan waarin foto's zijn opgenomen van alle kerkgebouwen van Christelijke Gereformeerde Kerken. In dit boek wil het LCJ getuigenis afleggen van de liefde tot het geheel van de kerken. Tevens hoopt men via de verkoop van dit boek geld bijeen te brengen voor de actie tot steun van de Bond tegen het vloeken. Onder dank wordt dit boek aanvaard.

Artikel 158

Kerkelijke Archieven

538 De preses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de kerkelijke archie- 542 ven (bijlage 61) en het daarbij behorende rapport 5 van commissie 1 (bijlage 62). Hij heet de deputaten drs. J.C.L. Starreveld, mr. C.J. van Heel, drs. J.N. Noorlandt en G. van der Laan-de Boer welkom.

Gevraagd wordt of deputaten intussen niet meer zijn gaan doen dan het bijhouden van archieven, nu zij ook spreken van het bewaren van beroepsbrieven, preken en het aanleggen van een verzameling van foto's van grafstenen van overleden predikanten. Drs. Starreveld antwoordt namens deputaten dat zij naast het archiveren ook het documenteren als een taak zijn gaan zien, om op deze wijze iets van het gezicht van onze kerken door de jaren heen te kunnen laten zien. Daarbij gaat het er natuurlijk niet om alles te bewaren.

Als het gaat over het openbaar maken van archieven zal gerekend moeten worden met informatie die sterk privacy-gevoelig is.

Oud. H. Postema doet een voorstel dat hij in de plaats van commissievoorstel 4 wil zetten:

De synode besluite

- de door deputaten voor de kerkelijke archieven aan te wijzen archiefbestanden voor een periode van ten hoogste 75 jaar van openbare raadpleging uit te sluiten;
- indien raadpleging van voornoemde bestanden eerder wenselijk is kunnen deputaten aan een tijdelijke opheffing voorwaarden verbinden;
- kerkenraden en andere kerkelijke instanties te adviseren dienoverkomstig te handelen.

De commissie geeft te kennen het voorstel-Postema over te nemen.

De synode besluit:

- de handelingen van deputaten goed te keuren onder hartelijke dank voor hun werkzaamheden;
- aan de diverse deputaatschappen op te dragen hun archiefstukken die betrekking hebben op hun arbeid vóór de synode van 1992 voor 1 september 2000 over te dragen aan het synodale archief;
- aan de reeds opgeheven deputaatschappen en de door de synode van 1998 op te heffen deputaatschappen op te dragen hun gehele archief zo spoedig mogelijk over te dragen;
 - de door deputaten aan te wijzen archiefbestanden voor een periode van ten hoogste 75 jaar van openbare raadpleging uit te sluiten;
 - indien raadpleging van voornoemde bestanden eerder wenselijk is, deputaten te adviseren aan een tijdelijke opheffing voorwaarden te verbinden;
 - kerkenraden en andere kerkelijke instanties te adviseren dienoverkomstig te handelen;
- opnieuw deputaten te benoemen.

De preses dankt deputaten voor het werk, dat zij hebben verricht.

Artikel 159

Vervolg Evangelisatie

De preses stelt aan de orde de aanvulling op rapport 1 van commissie 2 (bijlage 63), waarmee hij het werk van de deputaten voor de evangelisatie opnieuw in bespreking geeft (zie art. 73).

In de bespreking wordt gesteld, dat het inderdaad mogelijk is gebleken met iemand een tijdelijke arbeidsovereenkomst aan te gaan. Na negen jaar moet dan wel besloten worden of het contract al dan niet zal worden verlengd. De vraag is echter wat er gebeuren zal, als deputaten besluiten het contract niet te verlengen. Is het trouwens wel juist om predikanten op een contract te beroepen? Moet dit eerst niet kerkrechtelijk nader worden onderzocht?

Besloten wordt dit aspect nu verder niet te behandelen (zie art. 260). Wel kan ten aanzien van het tweede voorstel uit het rapport van de commissie een beslissing worden genomen.

De synode besluit:

deputaten toestemming te verlenen op dezelfde voorwaarden in te trekken in het

Landelijk Bureau als de daar nu reeds bureau houdende deputaatschappen - daarbij zoekend naar het bevorderen van de samenwerking met de genoemde deputaatschappen, ten einde voordelen te bereiken met name op het gebied van huisvesting en secretariaat.

Artikel 160

Emeritering predikanten / instructie 8.03

De preses stelt aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Oosten, die aldus luidt:

'De generale synode besluite art. 13 K.O. sub 1a als volgt aan te vullen:

Indien niet wegens het bereiken van de leeftijd van 65 jaar OF HET VERVULD HEBBEN VAN 40 DIENSTJAREN emeritaat wordt aangevraagd'

Op deze instructie correspondeert rapport 7 van commissie 7 (bijlage 64).

De synode besluit:

Art. 13 K.O. sub 1a als volgt aan te vullen:

Indien niet wegens het bereiken van de leeftijd van 65 jaar OF HET VERVULD HEBBEN VAN 40 DIENSTJAREN emeritaat wordt aangevraagd...

Artikel 161

Verschillen inkomenspositie en arbeidsverhoudingen predikanten / instructies 8.07 en 8.10

De preses stelt aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Westen die aldus luidt:

'De particuliere synode van het Westen

constaterend

dat predikanten die een minimumtractement ontvangen conform de adviezen van deputaten voor financiële zaken soms financiële zorgen hebben; overwegend

- dat het door deputaten voor financiële zaken geadviseerde minimumtractement bij de aanvang van de ambtsdienst weliswaar vergelijkbaar is met startsalarissen van academici en HBO-ers elders in de samenleving, maar dat het aantal en de hoogte van de daarna betaalde jaarlijkse periodieke verhogingen daarbij ver achterblijven;
- dat er opvallende verschillen bestaan tussen de tractementen en kostenvergoedingen volgens het advies van deputaten voor financiële zaken en die in andere kerken;
- dat het besteedbaar inkomen van predikanten die genoodzaakt waren een woning te kopen of te huren vanwege de hogere lasten flink kan achterblijven bij het besteedbaar inkomen van collega's die een woning van de kerk bewonen; voorts overwegend

dat het bovenstaande op onderdelen bevestigd werd in een artikel in het Reformatorisch Dagblad van 22 november 1997;

van oordeel

dat de kerken gehouden zijn er conform het beloofde in de beroepsbrief voor te zorgen dat de predikanten zonder zorg van het evangelie kunnen leven;

besluit

de generale synode te verzoeken aan deputaten voor financiële zaken op te

dragen om na te gaan of en in welke mate de financiële zorgen die predikanten soms hebben te maken hebben met de bovengenoemde overwegingen en zo nodig de adviezen voor de tractementen en onkostenvergoedingen aan te passen*.

Tevens geeft de preses in bespreking de instructie van de particuliere synode van het Zuiden, die luidt:

*De particuliere synode van het Zuiden constaterend

1. dat de bestaande regelingen betreffende arbeidsverhoudingen en rechtspositie van predikanten slechts ten dele door de generale synode zijn bepaald;
2. dat daardoor in toenemende mate verschillen (kunnen) ontstaan tussen predikanten;

overwegend

dat het wenselijk c.q. noodzakelijk is om hierin meer duidelijkheid te verschaffen naar de kerken en de predikanten;

verzoekt

de generale synode aan deputaten Financiële Zaken of aan een afzonderlijk te benoemen deputaatschap op te dragen een onderzoek in te stellen naar de bestaande arbeidsverhoudingen en rechtspositie van de predikanten en overeenkomstig het rapport daarvan voorstellen te doen aan de volgende generale synode*.

544 Bij deze laatste instructie is een toelichting gevoegd (bijlage 65). Op genoemde
544 instructies correspondeert rapport 8 van commissie 7 (bijlage 66).

In de discussie blijkt dat sommige afgevaardigden het rapport van de commissie te mager vinden omdat diverse aspecten uit de instructies daarin niet terugkeren. De rapporteur van de commissie, drs. G. van Westrienen, stemt dit bezwaar toe, maar maakt duidelijk, dat het rapport van de commissie ruim moet worden uitgelegd. Het zal dan ook goed zijn als deputaten Financiële Zaken, aan wie de opdracht tot nader onderzoek dient te worden verstrekt, ook inzage krijgen in de tekst van de instructies, die tot het besluit hebben geleid.

Er worden twee amendementen ingediend (een door oud. L. Boogerd en een door drs. J. Bosch) die beide door de commissie worden overgenomen. Na verwerking van deze amendementen **besluit de synode:**

aan deputaten voor de financiële zaken op te dragen:

1. de werkelijke verschillen in inkomenspositie, arbeidsverhouding en eventueel rechtspositie tussen predikanten en kerkenraden in onze kerken te onderzoeken of te doen onderzoeken;
2. bij dit onderzoek ook gegevens uit andere kerken te betrekken;
3. aan de volgende synode verslag uit te brengen van de resultaten van het onderzoek en indien nodig naar aanleiding daarvan voorstellen te doen tot verbetering van waargenomen situaties.

Artikel 162

Vervolg Verandering in huwelijkswetgeving / instructie 8.08

Opnieuw komt in bespreking de instructie van de particuliere synode van het westen betreffende de veranderingen in de huwelijkswetgeving (zie art. 125).

De rapporteur van de commissie, drs. A. Heystek, geeft aan dat de commissie enkele wijzigingen in haar rapport heeft aangebracht naar aanleiding van in een vorige zitting gemaakte opmerkingen.

Naar aanleiding van eerder gehouden besprekingen over deze instructie hebben de predikanten A. Hilbers en A.P. van Langevelde een eigen voorstel opgesteld waarover zij overleg hebben gevoerd met de commissie. In dat overleg kon echter geen overeenstemming worden bereikt. Om die reden dienen de genoemde predikanten dit voorstel nu in. Het luidt:

De generale synode,

kennis genomen hebbende van

- a. de instructie van de particuliere synode van het westen inzake de ontwikkelingen rond de wetgeving met betrekking tot het huwelijk;
- b. de bespreking ter synode, waarin onder andere de worsteling van vele kerkenraden met de problematiek van het ongehuwd samenwonen naar voren werd gebracht;

constaterend dat

de wet- en regelgeving van de Staat der Nederlanden ten aanzien van het huwelijk hoe langer hoe meer leidt tot uitholling van de betekenis en waarde van het huwelijk als unieke samenlevingsvorm van man en vrouw;

van mening dat

- a. het huwelijk door God is ingesteld en als zodanig geëerbiedigd moet worden;
- b. twee mensen, man en vrouw, bijbels gezien het huwelijk sluiten ten overstaan van God en van de samenleving;
- c. de gemeente van Christus geroepen is gehoorzaam te zijn aan wat de Schrift zegt ten aanzien van het huwelijk, ook indien de overheid andere relatievormen mogelijk maakt en juridisch ijkt;

besluit

deputaten voor contact met de overheid op te dragen

- a. de probleem- en conflictpunten te inventariseren die door het overheidshandelen opgeroepen worden;
- b. de kerkenraden te dienen met zorgvuldige voorlichting met betrekking tot de actuele wet- en regelgeving;
- c. de synode te dienen met een bezinning omtrent de verhouding tussen het burgerlijk huwelijk en het kerkelijk huwelijk;
- d. de synode te dienen met een onderzoek naar de mogelijkheid om het eigen recht en de waarde van het kerkelijk huwelijk te handhaven, ook wanneer de overheid andere samenlevingsvormen dan die van het burgerlijk huwelijk legitimeert;
- e. over het bovenstaande aan de volgende synode te rapporteren.

Zowel het voorstel van de commissie als het voorstel-Hilbers/Van Langevelde komen in bespreking. Van het eerste wordt gezegd, dat het niet ver genoeg gaat; van het andere wordt gezegd, dat het te ver gaat en boven de intentie van de instructie van de particuliere synode van het westen uitgaat. Namens de commissie handhaaft drs. A. Heystek het commissie-voorstel. Ook ds. Hilbers verdedigt zijn voorstel.

Omdat het voorstel-Hilbers/Van Langevelde verstrekkender is dan dat van de commissie geeft de preses dit eerst in stemming. Bij stemming wordt het verworpen. Daarna komt het commissie-voorstel in stemming.

De synode doet de volgende uitspraak:

De generale synode kennis genomen hebbende van de instructie van de particuliere synode van het westen inzake de ontwikkelingen rond de wetgeving met betrekking tot het huwelijk; van mening dat

1. het huwelijk door God is ingesteld en als zodanig geëerbiedigd moet worden;
2. de gemeente van Christus geroepen is daarom het huwelijk in ere te houden;
3. twee mensen, man en vrouw, bijbels gezien het huwelijk sluiten ten overstaan van God en de samenleving;

constaterend dat

1. de kerken van oudsher geroepen zijn de overheid aan te spreken op de erkenning en de bescherming van het huwelijk als unieke levensvorm van man en vrouw;
2. de wet- en regelgeving van de Staat der Nederlanden ten aanzien van het sluiten van burgerlijke huwelijken hoe langer hoe meer leidt tot uitholling van de bijbelse begrippen ten aanzien van het huwelijk in onze samenleving;
3. de kerken gehoorzaam dienen te zijn aan wat de Schrift zegt ten aanzien van het huwelijk,

besluit

deputaten voor het contact met de overheid op te dragen

1. attent te zijn op de probleem- en conflictpunten, welke door het overheidshandelen opgeroepen zouden kunnen worden met het oog op het huwelijk zoals de bijbel daarover spreekt;
2. een op bijbelse gronden gebaseerde aanbeveling voor de kerken op te stellen hoe in dezen gehandeld dient te worden;
3. hierover aan de volgende synode te rapporteren.

*Artikel 163***Sluiting**

Op voorstel van de preses wordt gezongen Gebed des Heeren: 9 en 10. Na dankgebed door de eerste scriba sluit de preses de vergadering.

NEGENDE ZITTING

vrijdag 23 oktober 1998, 9.15 - 12.15 uur

*Artikel 164***Opening**

De preses opent de negende zitting. Hij laat zingen Psalm 119: 47 en 52 en leest daarna Psalm 119: 129-144. Hij vraagt een zegen over deze dag.

*Artikel 165***Appel-nominaal**

Het blijkt dat de primi-afgevaardigden ds. A.P. van Langevelde en oud. P. de Jong vervangen zijn door de secundi ds. C.J. Droger en oud. J. Kok.

*Artikel 166***Comité-generaal***Artikel 167***Kerk en onderwijs**

Aan de orde wordt gesteld het rapport van de deputaten voor kerk en onderwijs (bijlage 67). Daarop correspondeert rapport 10 van commissie 3 (bijlage 68). De voorzitter heet de deputaat ds. S. Otten welkom.

Gevraagd wordt o.a. naar de contacten met de predikanten ad art. 6 K.O. De meeste vragen hebben betrekking op de voorgestelde fusie tussen deputaten voor kerk en onderwijs en deputaten voor het contact met de kerkjeugd. Deze fusie wordt toegejuicht, al wordt door een enkele afgevaardigde de vrees uitgesproken dat het nieuw te vormen deputaatschap wel een heel brede taak zal krijgen. Ten aanzien van de naam van het nieuwe deputaatschap worden enkele wensen geuit. Dit geschiedt ook ten aanzien van een enkel artikel uit de voorgestelde instructie voor het nieuwe deputaatschap. Op de gestelde vragen wordt geantwoord door de rapporteur van de commissie, ds. J.W. van Pelt, de voorzitter van deputaten ds. S. Otten en door de voorzitter van de deputaten voor het contact met de kerkjeugd, ds. D. Visser.

Drs. A. Heystek dient het volgende amendement op art. 4 van de nieuwe instructie in: toevoegen aan 4c: 'en/of jeugddiakenen'.

Dr. G.C. den Hertog stelt voor dat de naam van het nieuwe deputaatschap zal luiden: 'deputaten voor contact met en zorg voor opvoeding en onderwijs van de kerkjeugd'.

Drs. H. Korving stelt als nieuwe naam voor: 'deputaten Kerk, gezin en school'.

Drs. D. Visser pleit voor de naam, die deputaten hebben voorgesteld, te weten 'deputaten voor kerkjeugd en onderwijs'. Deputaten persisteren ook bij hetgeen zij in hun rapport hebben voorgesteld ten aanzien van hen die bij het onderwijs betrokken zijn; zij geven als hun mening te kennen dat wat de commissie hieromtrent voorstelt in 4g de taak van deputaten veel te omvangrijk zou maken.

De bespreking wordt opgeschort (zie art. 170).

*Artikel 168***Schorsing**

In verband met de broodmaaltijd schorst de preses de vergadering.

VERVOLG NEGENDE ZITTING

vrijdag 23 oktober 1998, 13.30 - 16.15 uur

*Artikel 169***Heropening**

De vergadering wordt heropend. Gezongen wordt Psalm 65: 4 en 6.

Artikel 170

Vervolg Kerk en onderwijs

De bespreking van het rapport van de deputaten voor kerk en onderwijs wordt voortgezet. De rapporteur van de commissie deelt mee dat de commissie het amendement van drs. Heystek overneemt. De commissie is bereid haar voorstel 4g te laten vervallen ten gunste van wat deputaten daaromtrent voorstellen. De door dr. Den Hertog en drs. Korving voorgestelde namen neemt de commissie niet over. De naam die de commissie thans voorstelt, luidt: 'deputaten voor kerkjeugd, opvoeding en onderwijs'.

Deputaten geven te kennen de door hen voorgestelde naam te handhaven. Ook dr. Den Hertog en drs. Korving handhaven de door hen ingediende voorstellen. Uit de vier voorgestelde namen kiest de synode de naam 'deputaten voor kerkjeugd en onderwijs'.

Ds. D. Quant stelt voor aan de voorgestelde besluiten toe te voegen:

'5. in art. 6 K.O., sub 2b de woorden 'deputaten voor kerk en onderwijs' te wijzigen in 'deputaten voor kerkjeugd en onderwijs'

De synode besluit:

1. deputaten te danken voor het werk dat zij in de afgelopen periode hebben verricht en hun handelingen goed te keuren;
2. de samenvoeging van deputaten voor het contact met de kerkjeugd en deputaten voor kerk en onderwijs goed te keuren;
3. de instructie voor het samengevoegde deputaatschap goed te keuren;
4. deputaten voor kerkjeugd en onderwijs op te dragen:
 - a. alles te doen om, in overeenstemming met de instructie van deputaten, schriftuurlijke voorlichting en leiding te geven aan de gehele jeugd van de kerken;
 - b. het gesprek met de CGJO en het LCJ voort te zetten om een goede samenwerking tussen die beide organisaties te bevorderen en in de contacten met die organisaties waar nodig hen van advies te dienen en aan te dringen op correctie;
 - c. te onderzoeken of en in hoeverre het mogelijk is om in onze kerken te komen tot een 'jeugdbureau' en op de volgende generale synode daarover rapport uit te brengen;
 - d. het ontwikkelen van een totaal leer- en opvoedingsplan en dit de volgende generale synode ter goedkeuring aan te bieden;
 - e. te onderzoeken welk materiaal nodig is om de ouders en de kerkenraden te ondersteunen in hun taak betreffende de christelijke opvoeding van de jeugd en waar mogelijk dit materiaal te verschaffen;
 - f. de kerkenraden, waar nodig, bij te staan in het opstarten van plaatselijke commissies of gespreksgroepen voor de opvoeding in de vreze des Heeren in gezin, school en kerk om de betrokkenheid van ouders en kerkenraadsleden bij deze opvoeding te bevorderen;
 - g. hen die op een of andere manier bij het onderwijs betrokken zijn bij elkaar te brengen en contact met hen te houden, om hen in de gelegenheid te stellen optimaal te functioneren in de christelijke opvoeding en om adequaat te kunnen reageren wanneer zich moeilijkheden zouden voordoen waardoor dit functioneren in het gedrang zou kunnen komen;
 - h. de kerkleden bij te staan in hun taak met betrekking tot het christelijk onder-

wijs door middel van publicaties in de kerkelijke pers, dit ter bevordering van een proces van bewustwording op het terrein van het onderwijs;

5. in art. 6 K.O., sub 2b de woorden 'deputaten voor kerk en onderwijs' te wijzigen in 'deputaten voor kerkjeugd en onderwijs';
6. deputaten te benoemen.

De instructie voor de deputaten voor kerkjeugd en onderwijs luidt:

Instructie voor de deputaten voor kerkjeugd en onderwijs

Artikel 1.

De generale synode benoemt 11 deputaten voor kerkjeugd en onderwijs.

Artikel 2.

Deputaten zijn gerechtigd een tweetal adviseurs aan te trekken, die door hun opleiding en/of dagelijks werk goed georiënteerd zijn in de vragen met betrekking tot de jeugd, het jeugdwerk, de opvoeding en het onderwijs.

Artikel 3.

Tot de taak van deputaten behoort:

- a. te bevorderen dat aan de jeugd een christelijke opvoeding en schriftuurlijke voorlichting en leiding wordt gegeven;
- b. activiteiten die dienen tot stimulering van georganiseerd jeugdwerk te steunen;
- c. advies te geven in zaken die het bestaan van de jeugdorganisaties of het leven van de kerkelijke jeugd in het algemeen raken;
- d. alles te doen wat het geven van christelijk onderwijs aan de jeugd van de gemeente bevordert;
- e. contact te onderhouden met de kerkenraden, de jeugdbonden en met andere organisaties die zich met jeugd en jeugdwerk in de kerken bezighouden;
- f. contact te onderhouden met kerkleden die betrokken zijn bij het onderwijs;
- g. contact te onderhouden met predikanten die naar art. 6 K.O. zijn vrijgesteld voor het werk in het onderwijs.

Artikel 4.

Het contact met de kerkenraden wordt onderhouden door:

- a. het verstrekken van informatie omtrent het jeugdwerk, de christelijke opvoeding en het onderwijs;
- b. het opwekken tot het houden van de jaarlijkse jeugdzondag in september;
- c. het geven van voorlichting aan de jeugdouders en/of jeugddiakonen.

Artikel 5.

Het contact met het georganiseerde jeugdwerk wordt gerealiseerd door:

- a. het geven van kerkelijke begeleiding en financiële steun aan het werk van beide jeugdwerkorganisaties, de CGJO en het LCJ, met inachtneming van ieders eigen verantwoordelijkheid;
- b. het geven van kerkelijke begeleiding en financiële steun aan het werk van de Stichting Young Eagles Kampen met inachtneming van haar eigen verantwoordelijkheid.

Artikel 6.

Het contact met betrokkenen bij het onderwijs wordt onderhouden door hen te instrueren en te adviseren inzake de roeping die zij hebben met betrekking tot het onderwijs.

Artikel 7.

De verantwoordelijkheid ten aanzien van studerenden wordt gerealiseerd door het

onderhouden van contacten met en het geven van financiële steun aan het landelijke en plaatselijke studentenwerk, met inachtneming van hun eigen verantwoordelijkheid.

Artikel 8.

Deputaten zijn gerechtigd namens de kerken deel te nemen aan besprekingen e.d. die tot doel hebben het onderwijs op grond van Schrift en belijdenis te bevorderen.

Artikel 9.

Deputaten zijn gemachtigd aan de kerken jaarlijks een collecte te vragen voor de instandhouding van het jeugdsteunfonds en dit fonds te beheren met het oog op de taken in artt. 5 en 7 genoemd.

Artikel 10.

Deputaten zijn naar art. 84 K.O. en binnen de grenzen van hun instructie bevoegd tot:

- a. het in ontvangst nemen van gelden, waaronder legaten en erfstellingen;
- b. het verrichten van betalingen.

Artikel 11.

Deputaten zullen van hun werkzaamheden en van hun financiële beheer verantwoording afleggen aan de generale synode.

De voorzitter dankt met name de aftredende deputaten drs. G. van 't Spijker en drs. C.M. van den Hoek voor hun aandeel in het werk.

Artikel 171

Deputaten-financiële Theologische Universiteit / Algemeen

De preses geeft in bespreking het rapport van de deputaten-financiële van de Theologische Universiteit (bijlage 69). Daarop correspondeert rapport 2 van commissie 7 (bijlage 70). Hij heet de deputaten I.L. Stolk en P.A.A.J. Hurkmans welkom.

Gevraagd wordt waarom de commissie voorstelt het bedrag in het Stimuleringsfonds te verlagen. Ook het voorstel van de commissie om de schuld van het Studiefonds kwijt te schelden roept vragen op. Tenslotte wordt gevraagd of deputaten iets kunnen zeggen over eventuele besluiten van de overheid waardoor er verandering zou kunnen komen in de subsidiëring van de TU.

Namens de commissie antwoordt de rapporteur, drs. G. van Westrienen en namens deputaten doet de voorzitter van deputaten, I.L. Stolk dat. Van het Stimuleringsfonds is nog weinig gebruik gemaakt; vandaar het voorstel tot verlaging ervan. Wat de kwijtschelding van de schuld van het Studiefonds betreft wordt opgemerkt, dat de generale synode 1995 bij de instelling van dit fonds geen gelden beschikbaar stelde waardoor het fonds niet over geld beschikte; toch moesten er bedragen aan studenten worden uitgekeerd. Deputaten-financiële TU hebben toen leningen verstrekt, maar het Studiefonds kan deze leningen niet aflossen. Er zijn thans twee mogelijkheden: kwijtschelding van de schuld of de kerken alsnog een omslag over de jaren 1995-1998 opleggen. De commissie kiest voor kwijtschelding en deputaten-financiële TU kunnen zich daar mee verenigen. Wel zal de synode voor een betere regeling voor het Studiefonds moeten zorgen.

Ten aanzien van de subsidiëring van de TU wordt gezegd, dat er weliswaar nog geen andere regeling is, maar dat deputaten toch rekening houden met de mogelijkheid dat er wel eens een andere regeling zou kunnen komen. In verband daar-

mee streven deputaten emaar het vermogen op peil te houden, c.q. te laten groeien.

Enkele andere zaken, die het werk van deputaten betreffen zullen later aan de orde komen.

De synode besluit:

1. Deputaten dank te zeggen voor de wijze waarop zij hun opdracht hebben uitgevoerd.
2. Opnieuw deputaten met hun secundari te benoemen.
3. a. Het Stimuleringsfonds voor a.s. promovendi terug te brengen tot f. 80.000,- en het resterende bedrag van het fonds terug te storten in het vermogen van de Theologische Universiteit.
b. Terzake van het Stimuleringsfonds te bepalen, dat de commissie ter beoordeling van de aanvragen geen bijdragen zal toekennen dan nadat van deputaten-financiële TU is vernomen, dat de nog in het fonds beschikbare middelen voldoende zijn om aan de aanvraag te voldoen.
4. Aan het vermogen van de Theologische Universiteit een bedrag van f. 450.000,- te onttrekken ten gunste van het Studiefonds tot dekking van het in de jaren 1996-1998 bij deputaten Studiefonds ontstane tekort. De door het Studiefonds ontvangen leningen worden daarmee afgelost, c.q. kwijtgescholden. In toekomstige onvoorzienbare onvermijdbare begrotingsoverschrijdingen van deputaten Studiefonds zal niet worden voorzien door de Theologische Universiteit, noch tijdelijk, noch als schenking.
5. Niet over te gaan tot fondsvorming voor buitenlandse studenten. Bij aanmelding van buitenlandse studenten zal het curatorium aan deputaten Buitenlandse Zending dan wel aan deputaten Hulpverlening vragen zich voor de studiekosten garant te stellen. Aan deputaten Studiefonds wordt opgedragen de financiële ondersteuning uit te voeren binnen het kader van de hun daarvoor beschikbaar gestelde middelen. Aan deze deputaten wordt verzocht voor deze ondersteuning een reglement te ontwerpen en dit ter goedkeuring voor te leggen aan de volgende generale synode.

Artikel 172

Vervolg Deputaten-Financiële Theologische Universiteit / Samenvoeging emeriteringsfondsen

In bespreking komt het rapport van de studie- en adviescommissie inzake samenvoeging emeriteringsfondsen (bijlage 71). Commissie 2 rapporteert daarover in rapport 2 (bijlage 70).

Zonder discussie besluit de synode, overeenkomstig het voorstel van commissie 7: Het emeriteringsfonds van de Theologische Universiteit niet samen te voegen met het emeriteringsfonds van deputaten art. 13 K.O.

Artikel 173

Deputaten voor het Studiefonds

Aan de orde wordt gesteld het rapport van de deputaten voor het Studiefonds (bijlage 72) en het daarop corresponderende rapport 3 van commissie 7 (bijlage 73). De voorzitter verwelkomt de deputaten drs. D. Hol en L.P. Kok.

In de bespreking wordt door verschillende afgevaardigden kritiek geleverd op het voorstel van de commissie dat tot het admmissie-examen niet zal worden toegelaten degene, die de leeftijd van 30 jaar heeft bereikt. In dit voorstel wordt geen rekening gehouden met de mogelijkheid dat de Heere iemand kan roepen als hij de leeftijd van 30 jaar al heeft bereikt. Daarom achten velen dit voorstel veel te ver te gaan; verder ook dan wat het curatorium heeft gestipuleerd in de handleiding voor het admmissie-examen, waarover de synode in een eerdere zitting een besluit heeft genomen. In de bespreking wordt er voorts op aangedrongen dat de commissie de voorstellen helderder zal formuleren, voordat deze in stemming kunnen komen.

Namens de commissie gaat de rapporteur, drs. G. van Westrienen op de gemaakte opmerkingen in. De commissie is tot het genoemde voorstel gekomen vanuit de bezorgdheid dat de financiële lasten voor de kerken wel eens te groot zouden kunnen worden. Er zijn grenzen aan de mogelijkheden.

Deputaten geven bij monde van br. L.P. Kok te kennen, dat zij teleurgesteld zijn vanwege het feit, dat de commissie hun begroting niet heeft aanvaard en dat hun een budget wordt toegekend dat lager is dan de verplichtingen die zij nu reeds hebben.

De voorzitter oordeelt, dat de commissie zich opnieuw zal bezinnen op de formulering van de voorstellen en dat daarbij rekening gehouden zal worden met de ter synode gemaakte opmerkingen. Hij adviseert de commissie ook in nader contact te treden met deputaten. In een volgende zitting zal deze zaak dan weer aan de orde komen. Aldus wordt besloten. Zie art. 213.

Tenslotte memoreert de preses het overlijden van de voorzitter van deputaten, br. J. Boer.

Artikel 174

Vervolg Deputaten financieel Theologische Universiteit/Rechtspositieregeling personeel TU

De preses stelt aan de orde rapport 6 van commissie 7 betreffende de rechtspositieregeling van het personeel van de Theologische Universiteit (bijlage 74).

De rapporteur van de commissie, drs. G. van Westrienen, geeft een toelichting bij dit rapport. Dit rapport is niet bedoeld als een afgeronde beoordeling van de aan de orde zijnde materie, die overigens nauw samenhangt met de vraag hoe de rechtspositieregeling van andere niet-ambtelijke medewerkers zal zijn. De commissie heeft gemeend dat er een verschil is tussen wat deputaten-financieel in hun rapport voorstellen en wat zij in de bijlage bij hun rapport schrijven. Hierover dient eerst duidelijkheid te ontstaan.

Op grond hiervan oordeelt de voorzitter, dat de zaak in dit stadium niet verder zal worden besproken, maar dat de commissie zich eerst zal verstaan met deputaten-financieel TU. Zie art. 221.

Artikel 175

Comité-generaal

Artikel 176

Vergadertijden

De preses stelt namens het moderamen voor in de derde zittingsweek de vergade-

ringen van de synode te laten aanvangen op maandag 16 november, 13.30 uur. Aldus wordt besloten.

Artikel 177

Sluiting

Na het zingen van Psalm 56: 5 en 6 en dankgebed door de tweede scriba sluit de preses deze negende zitting.

TIENDE ZITTING

maandag 16 november 1998, 13.30 - 17.15 uur

Artikel 178

Opening

De preses opent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 43: 3 en 5 en leest Jes. 40: 1-11. Hij deelt mee, dat de secundus afgevaardigde van de particuliere synode van het oosten, oud. D. van Arkel is overleden, dat er zorgen zijn omtrent de gezondheid van de assessor en eveneens omtrent die van de echtgenote van oud. P. de Jong. De preses draagt de noden aan de Heere op en vraagt om Gods zegen over de vergadering van deze dag.

Artikel 179

Appèl-nominaal

Bij gehouden appèl-nominaal blijkt, dat oud. G. van Brenk is vervangen door oud. A. Huygen, oud. A. Versluis door oud. P. Versluis, diaken A. Heystek door diaken S.J. Roos, ds. A.P. van Langevelde door ds. C.J. Droger, oud. M.A. van Gorsel door oud. H.T. de Jong en oud. P. de Jong door oud. J. Kok. Oud. H.T. de Jong betuigt door op te staan instemming met de belijdenis.

Artikel 180

Attentie gastgezinnen

De preses deelt mee dat de afgevaardigden een bedrag van f 35.- kunnen besteden voor een attentie voor hun gastgezinnen.

Artikel 181

Vervolg kerkelijke verhoudingen binnenland / Nederlands Gereformeerde Kerken

De bespreking van de relatie tot de Nederlands Gereformeerde Kerken wordt voortgezet (zie art. 150). Over de in een eerdere zitting ingediende voorstellen brengt commissie 5 in haar rapport 9 verslag uit (bijlage 75). De assessor, aan wie de leiding van de vergadering wordt overgedragen, geeft dit rapport in bespreking. De afgevaardigden die voorstellen hebben ingediend krijgen gelegenheid te reageren op de manier waarop de commissie met hun voorstellen heeft gehandeld. Drs.

J.W. van Pelt geeft te kennen dat hij zijn voorstel handhaaft, omdat dit dichter aansluit bij wat deputaten voorstellen. Oud. D. Koole handhaaft het door hem en anderen ingediende voorstel. Hij doet dit met het argument dat het commissie-voorstel op hem als weinig geestelijk overkomt. Ook betwijfelt hij of bij deputaten de wil en de bereidheid tot verder contact wel aanwezig zijn geweest. Ds. J. Groenleer, die het voorstel-Koole mede indiende, geeft te kennen, dat het contact met de NGK pas afgebroken zou mogen worden als duidelijk is dat de NGK zich niet langer willen stellen op de grondslag van Gods Woord en de gereformeerde confessie.

De rapporteur van de commissie, ds. H. van den Heuvel, repliceert. Hij maakt duidelijk dat de commissie wel degelijk gepoogd heeft de zaak op geestelijke wijze te benaderen. Voorts zegt hij dat de commissie voor een niet eenvoudige opdracht stond. Net als deputaten heeft de commissie geprobeerd de breedte van de kerken te dienen. Zij heeft geprobeerd recht te doen aan het geheel van visies dat er op het punt van de relatie tot de NGK in onze kerken bestaat.

Namens deputaten gaat ds. J. Westerink op een enkele opmerking in. De wil heeft bij deputaten bepaald niet ontbroken. Samen hebben zij geworsteld om verder te komen. Het is onjuist om het voorstel van de commissie als weinig geestelijk te bestempelen. Tenslotte adviseert hij de commissie het voorstel-Van Pelt over te nemen.

De commissie besluit alsnog dit te doen.

De synode doet de volgende uitspraak:

De generale synode overwegende

1. dat deputaten, overeenkomstig hun opdracht, met de NG commissie gesproken hebben over de verschillen met betrekking tot de toeëigening des heils, de relatie Schrift en confessie, de vragen ten aanzien van het AKS en het besluit van de Landelijke Vergadering van de NGK inzake de openstelling van het diakenambt voor zusters der gemeente;
 2. dat de synode van 1995 er bij de kerken op aandrang terughoudendheid te betrachten in het zoeken naar en uitbreiden van contacten met de NGK;
- constaterende
1. dat de verschillen die gebleven waren ten aanzien van de visie op de toeëigening des heils niet zijn weggenomen in het korte bestek dat ze besproken zijn en een verder gesprek hierover niet goed mogelijk is gebleven;
 2. dat ook de bezwaren die gerezen zijn met betrekking tot het AKS gebleven zijn;
 3. dat het besluit van de Landelijke Vergadering inzake de openstelling van het diakenambt voor zusters der gemeente vanwege de wijze, waarop dit besluit is tot stand gekomen alsmede doordat ook de oorspronkelijke theologische fundering ervan (die niet aanvaard werd), vragen oproep, een belemmering blijft op de weg naar eenheid;
 4. dat het gesprek over de relatie tussen Schrift en confessie onbevredigend is geweest en dat in dezen geen overeenstemming kon worden bereikt;
 5. dat deputaten de opdracht van 1995 'om met de NG commissie te spreken over de vraag welke de gevolgen zijn van het gegeven dat in de samensprekingen tot nu toe de verschillen met betrekking tot de toeëigening des heils niet voldoende duidelijk zijn weggenomen' niet hebben kunnen uitvoeren en dat zij, gelet op de verdere ontwikkelingen in de relatie met de NGK het momenteel niet zinvol achten deze opdracht alsnog uit te voeren;

6. dat door de toenemende belemmeringen die op landelijk niveau tussen de NGK en de CGK zijn gegroeid, de hoopvolle verwachtingen die er in het verleden waren, helaas niet gerealiseerd zijn;

tevens constaterende

1. dat op plaatselijk vlak de contacten tussen de NGK en de CGK in de afgelopen periode eerder toe- dan afgenomen zijn;
2. dat deze contacten door de jaren heen merendeels als een zegen worden ervaren;
3. dat in de NGK meer en meer een tendens is in de richting van ondertekening van het ondertekeningsformulier, hetgeen als positief is aan te merken;

van oordeel

1. dat er thans onvoldoende basis is om met de NG commissie door te spreken over de gebleven verschillen ten aanzien van de toeëigening des heils;
2. dat een verder gesprek over de bezwaren die gerezen zijn met betrekking tot het AKS, met name voor wat betreft de preambule, het ondertekeningsformulier en AKS art 34, thans geen perspectieven biedt;
3. dat het op dit moment niet zinvol is om verder te spreken over het besluit van de Landelijke Vergadering inzake de openstelling van het diakenambt voor zusters der gemeente;
4. dat voortzetting van het gesprek over de relatie tussen Schrift en confessie momenteel uiterst moeilijk lijkt te zijn;
5. dat het vanwege de aard en omvang van de plaatselijke contacten van belang is om ook op landelijk niveau contact te blijven onderhouden, mede gelet op de nood van het huidige geseculariseerde levensklimaat en de zorgwekkende theologische en kerkelijke situatie én de verantwoordelijkheid die we als kerken van gereformeerd belijden juist in het licht daarvan voor elkaar hebben;

spreekt uit

1. met droefheid te moeten vaststellen dat het niet gelukt is in de samensprekingen de verschillen weg te nemen en de belemmeringen op weg naar eenheid met de NGK op te heffen;
2. dat het gezien de huidige stand van zaken niet nuttig is deputaten nieuwe opdrachten tot samensprekingen met de NG commissie te geven, die in het kader van het zoeken naar kerkelijke eenheid staan;
3. dat onder de huidige omstandigheden er geen grond meer voor is om in de toekomst op plaatselijk niveau bijlage 6 K.O. toe te passen in de relatie tot de NGK;
4. dat slechts in specifieke situaties bijlage 6 K.O. nog van toepassing is, namelijk voor die gemeenten die in een vergevorderd stadium van samenspreking zijn;
5. dat ondanks het sub 1 t/m 4 uitgesproken de contactoefening met de NGK vooral met het oog op de plaatselijke situaties en zaken van gemeenschappelijk belang van waarde is;

besluit

1. de samensprekingen met de NG commissie in het kader van het zoeken naar kerkelijke eenheid voorlopig te beëindigen en deputaten daarom geen nieuwe opdrachten terzake te geven;
2. aan de kerken mee te delen dat er in het licht van de ontwikkelingen helaas geen reden is contacten met de NGK te zoeken en uit te breiden;
3. bijlage 6 K.O. voortaan niet meer toe te passen op de relatie tot de NGK, met uitzondering van de in 'spreekt uit 4' genoemde situaties;
4. deputaten te machtigen nader contact te onderhouden met de NG commissie, mede met het oog op de plaatselijke situaties en zaken van gemeenschappelijk belang;

5. ten aanzien van de samenwerkingsgemeenten en de samenwerkende gemeenten een afzonderlijk besluit te nemen.

De brs. D. Koole, G. van Westrienen, K. van Smeden, G. Schouten, C.J. van Westen en S. Venema vragen aantekening in de acta, dat zij hebben tegen gestemd. Dit wordt toegezegd.

De assessor spreekt van een moeilijk moment. Het stemt verdrietig als kerken die zolang in contact met elkaar gestaan hebben, elkaar nu gaan loslaten.

Artikel 182

Vervolg kerkelijke verhoudingen binnenland / Brief Landelijke Vergadering NGK 1998

Opnieuw komt in bespreking de brief van de Landelijke Vergadering van de NGK en het op deze brief betrekking hebbende rapport 6a van commissie 5 (zie art. 151).

In de bespreking wordt opgemerkt, dat het altijd gebruik geweest is om het moderamen opdracht te geven brieven te beantwoorden. Namens deputaten vraagt ds. J. Westerink of er in het besluit geen aanvullende argumenten genoemd moeten worden, bijvoorbeeld, dat er vanuit de rapportage van deputaten op zijn minst vragen te stellen zijn bij de inhoud van deze brief. Hij acht het voorstel, zoals het nu door de commissie wordt gepresenteerd, onvolledig.

Besloten wordt dat de commissie zich ten aanzien van de formulering nader zal beraden (zie art. 185).

Artikel 183

Vervolg kerkelijke verhoudingen binnenland / Samenwerkingsgemeenten, samenwerkende gemeenten

De assessor geeft in bespreking uit het rapport van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met de buitenlandse kerken (bijlage 8) het gedeelte dat handelt over de samenwerkingsgemeenten en de samenwerkende gemeenten. Daarover rapporteert commissie 5 in haar rapport 6 (bijlage 58).

Gevraagd wordt naar de zorg die deputaten hebben bij bepaalde ontwikkelingen in het Samenwerkingsoverleg. Wat het contact met de samenwerkende gemeenten betreft, wordt gevraagd waarin het bemoedigende van dat contact bestond. Voorts wordt gevraagd wat het betekent als gesteld wordt dat het proces van eenwording als onomkeerbaar wordt ervaren. Vragen worden gesteld bij de loyaliteit van de samenwerkingsgemeenten tegenover het eigen kerkverband, mede in het licht van het feit dat al die gemeenten zich voor de toelating van de vrouwelijke diaken hebben uitgesproken. Aan de commissie wordt gevraagd wat zij bedoelt als zij spreekt over de noodzaak van een kerkrechtelijke regulering van de positie van de samenwerkingsgemeenten. Wordt zo straks een uitzonderingspositie voor die gemeenten gecreëerd? In dat verband wordt ook gevraagd hoe de commissie zich het toestand komen van zo'n regulering voorstelt? Ook wordt gevraagd waarom de commissie

gekozen heeft voor het woord 'behoedzaamheid', terwijl deputaten spreken van 'terughoudendheid' in de contacten met de NGK.

Anderzijds wordt gevraagd waarom de commissie niet uitspreekt, wat in de samenwerkingsgemeenten wel zo wordt ervaren, namelijk dat de bereikte eenheid een geschenk van de Heere is.

Namens de commissie gaat de rapporteur op de vragen en opmerkingen in. Ten aanzien van de kerkrechtelijke regelgeving merkt hij op dat die nodig geworden is nu de samenwerkingsgemeenten een vergevorderd stadium van eenwording hebben bereikt. De commissie meent overigens dat zij hiermee blijft in de lijn van wat deputaten in hun rapport hebben aangegeven. Wel moet duidelijk zijn dat de commissie hierbij niet denkt aan het creëren van een uitzonderingspositie voor deze gemeenten. Er zal van die zijde wel degelijk gerekend mogen worden op loyaliteit tegenover het eigen kerkverband. Een en ander zal echter goed doorgesproken moeten worden.

Ook de voorzitter van deputaten gaat op een aantal zaken in. Ten aanzien van het Samenwerkingsoverleg merkt hij op, dat ervoor gewaakt zal moeten worden dat hier geen apart soort kerkelijke vergadering uit voortvloeit. De contacten met de samenwerkende gemeenten zijn inderdaad als bemoedigend ervaren - ook al werd er in die contacten ook uiting gegeven aan een gevoel van vervreemding - omdat samen kon worden nagedacht over de stand van zaken. Wat de samenwerkingsgemeenten betreft merkt hij op dat dit een gevoelige materie is. Daarom moet er ook met zorgvuldigheid over gesproken worden. Die zorgvuldigheid wordt hier en daar in het rapport en de voorstellen van de commissie gemist. Ds. J. Westerink noemt daarvan enkele voorbeelden en vraagt de commissie zich op die punten nog eens nader te willen bezinnen. Met name betreft dit de voorgestelde kerkrechtelijke regulering, die de commissie voorstelt. Hij benadrukt, dat er een regeling is; wel kunnen deputaten het er mee eens zijn als voorgesteld wordt dat de kerkrechtelijke positie van de samenwerkingsgemeenten nader wordt gestipuleerd, maar dan binnen de onder ons aanvaarde kerkorde. Tenslotte stelt hij, dat de commissie het woord 'terughoudendheid' dat door de synode van 1995 gebruikt werd, niet had moeten wijzigen in 'behoedzaamheid'.

Namens de commissie vraagt de rapporteur de gelegenheid om zich nader op de gedane suggesties te mogen bezinnen. De assessor wil aan die wens voldoen. Hij geeft tevens gelegenheid tot het indienen van voorstellen.

Ds. J. Groenleer stelt voor:

In 'van oordeel 2' de woorden 'zonder meer' schrappen.

In 'van oordeel 3' toevoegen na 'onomkeerbaar proces': 'en als een geschenk van God'; en 'toch' vervangen door 'kerkrechtelijk'.

In 'spreekt uit 1' de woorden 'dat wat op plaatselijk niveau met de NGK bereikt is, bestendig kan blijven, maar' schrappen; 'die' vervangen door 'de'.

In 'spreekt uit 2' het woord 'geheel' schrappen.

Ds. M. van der Sluys stelt voor:

De generale synode
constaterende

- dat deputaten contact onderhouden hebben met het samenwerkingsoverleg;
- dat deputaten niet erg gerust zijn over de ontwikkelingen zoals die in het samenwerkingsoverleg zichtbaar worden;

- dat alle samenwerkingsgemeenten zich voor het besluit van de Landelijke Vergadering inzake het diakenambt verklaard hebben;
- overwegende
- dat de samenwerkingsgemeenten het gevoel gekregen hebben dat er in het eigen Chr. Geref. kerkverband niet veel begrip is voor deze gemeenten;
 - dat bijlage 6 K.O. een voorlopige regeling is;
- besluit
- deputaten op te dragen om
1. met de samenwerkingsgemeenten te spreken over de consequenties van de keuzen die gemaakt zijn;
 2. de kerkrechtelijke positie van de samenwerkingsgemeenten nader te stipuleren.

De commissie zal zich ook bezinnen op de ingediende voorstellen. De bespreking wordt geschorst en zal later worden voortgezet (zie art. 285).

Artikel 184

Presentie

Oud. A.J. de Jong wordt vervangen door zijn secundus oud. A. Broersma.

Artikel 185

Vervolg kerkelijke verhoudingen binnenland / Brief Landelijke Vergadering NGK 1998

De commissie heeft zich bezonnen op een juistere formulering van haar voorstel terzake van de brief van de Landelijke Vergadering van de NGK (zie art. 182). Dit herziene voorstel komt in stemming.

De synode doet de volgende uitspraak:

De generale synode

kennis genomen hebbend van

1. het schrijven van de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken d.d. 21 september 1998;
2. het besluit met betrekking tot de contacten met de Christelijke Gereformeerde Kerken d.d. 27 juni 1998;

constaterend

dat dit schrijven kort voor de sluitingsdatum van de ingekomen stukken voor de generale synode 1998 is binnen gekomen;

overwegend

1. dat deputaten zich over het besluit van de Landelijke Vergadering nog geen oordeel hebben kunnen vormen;
2. dat de Landelijke Vergadering een dringend appél doet op de generale synode om het landelijk gesprek niet af te breken;
3. dat in de brief d.d. 21 september 1998 en in het besluit d.d. 27 juni 1998 van de Landelijke Vergadering met nadruk geschreven staat, 'dat de NGK onvoorwaardelijk trouw willen zijn aan Gods Woord en de gereformeerde belijdenisgeschriften willen blijven aanvaarden als een getrouwe weergave daarvan' (Besluit A.2);

van oordeel

1. dat het in 'overweging 3' genoemde in de brief van de Landelijke Vergadering

- d.d. 21 september 1998 niet spoort met de bevindingen van deputaten tot op heden;
2. dat de wijze waarop de NG commissie tijdens de samensprekingen - blijkens het rapport van deputaten - hun visie op de relatie tussen Schrift en confessie onder woorden hebben gebracht niet overeenkomt met de formulering in het besluit van de Landelijke Vergadering;
- besluit
1. het moderamen op te dragen de brief van de Landelijke Vergadering d.d. 21 september 1998 te beantwoorden;
 2. het moderamen op te dragen de brief van de Landelijke Vergadering d.d. 21 september 1998 en het antwoord van het moderamen daarop aan deputaten ter hand te stellen en hen te verzoeken over deze correspondentie in het contact met de NG commissie door te spreken.

De assessor geeft de leiding terug aan de preses. Deze neemt afscheid van de afgevaardigden van de NGK, de predikanten P.J.H. Krol en W. Smouter. Hij zegt dat zij het genomen besluit inzake de relatie tot de NGK niet moeten zien als het doorsnijden van een draad, maar als een krachtig appél aan het adres van de NGK.

Artikel 186

Schorsing

VERVOLG TIENDE ZITTING

maandag 16 november 1998, 19.00 - 21.00 uur

Artikel 187

Heropening

De preses heropent de vergadering. Gezongen wordt Psalm 36:2.

Artikel 188

Presentie

De primus-afgevaardigde diaken A. Heystek heeft zijn plaats weer ingenomen.

Artikel 189

Vervolg kerkelijke verhoudingen binnenland / Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt

De bespreking van de relatie tot de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt wordt voortgezet (zie art. 52). Commissie 5 heeft zich bezig gehouden met de in een eerder gehouden bespreking ingediende voorstellen en rapporteert daarover in haar herziene rapport 7 (bijlage 76). De preses geeft dit rapport in bespreking.

Drs. D. Visser geeft bij navraag te kennen dat hij het door hem ingediende voorstel

handhaaft. De andere indieners van voorstellen leggen zich bij de beslissing van de commissie neer.

De commissie neemt bij nader inzien het voorstel-Visser over.

De synode doet de volgende uitspraak:

De generale synode
overwegende

1. dat deputaten vermelden dat zij bij de uitvoering van de hun verleende opdrachten in de samensprekingen met de deputaten GKV vorderingen hebben gemaakt;
 2. dat deputaten GKV aandringen op het geven van duidelijkheid ten opzichte van de positie van de samenwerkingsgemeenten;
 3. dat deputaten GKV er op aandringen dat onze kerken recht zullen doen aan de ware katholiciteit en dat dit betekent dat bepaalde in onze kerken bestaande situaties en gewoonten dienen te veranderen;
 4. dat deputaten GKV er op aandringen dat onze kerken duidelijkheid zullen verschaffen ten aanzien van de vragen betreffende de functionering van het Schriftgezag;
 5. dat er in de samensprekingen zaken aan de orde zijn gesteld waarop deputaten in dit stadium niet adequaat hebben kunnen reageren;
- van oordeel
1. dat het verheugend is dat er ten aanzien van de toeïgening des heils, de visie op het tweeërlei kind-van-God zijn, de verhouding Woord en Geest, de gemeentebeschoouwing, overeenstemming is bereikt;
 2. dat deputaten GKV er terecht op aandringen duidelijkheid te verschaffen ten opzichte van onze verhouding tot de NGK met het oog op de positie van de samenwerkingsgemeenten;
 3. dat van de GKV verwacht mag worden dat zij begrip hebben voor situaties die op plaatselijk vlak zijn ontstaan in de contacten met de NGK en dat een antwoord op de daardoor ontstane vragen niet geforceerd mag worden;
 4. dat bepaalde situaties en gewoonten in onze kerken inderdaad reden tot zorg geven en dat in het bestaan daarvan niet mag worden berust, maar dat grote voorzichtigheid noodzakelijk is bij het pogen om in deze zaken verandering te brengen;
 5. dat met de eenheid die wij in eigen kerkverband ontvangen hebben zorgvuldig zal moeten worden omgegaan en dat die niet in gevaar mag komen bij het zoeken van eenheid met de GKV;
 6. dat de vragen betreffende het functioneren van het Schriftgezag van groot belang zijn en daarom aan de orde dienen te komen;
 7. dat het gewenst is dat de gedane suggesties door de deputaten GKV inzake de functionering van de bereikte overeenstemming nader overweging ontvangen;
 8. dat het gewenst is dat de gedane suggesties met betrekking tot een eventuele federatie van kerken zoals bedoeld door de deputaten GKV nader overweging ontvangen;
- spreekt uit
1. dat de gesprekken met de deputaten GKV op basis van de bereikte punten van overeenstemming dienen te worden voortgezet, waarbij met name het genoemde onder 'van oordeel 2 t/m 7' aan de orde dient te komen;
 2. dat de opdracht van de generale synode 1995 om aandacht te geven aan de

vraag hoe datgene waarover deputaten overeenstemming hebben bereikt in de praktijk gestalte krijgt, nader dient te worden uitgevoerd, waarbij

- a. het noodzakelijk zal zijn dat dit onderzoek beide kerkverbanden zal betreffen;
 - b. de met het oog op de uitvoering van deze opdracht door deputaten GKV gedane suggesties nader onderzoek verdienen;
3. dat deputaten zullen overwegen op welke wijze de bereikte overeenstemming gestalte gegeven kan worden in het contact met de plaatselijke GKV-kerk met inachtneming van o.a. de volgende gespreksonderwerpen: de nota's over de toeïgening des heils; bespreking van gehouden preken van plaatselijke predikanten van beide kerkverbanden, van beschouwing van de gemeente, van de relatie met de NGK wanneer deze aanwezig is en daarover de plaatselijke kerken te informeren;
- en besluit
1. de GKV te verzoeken deputaten te benoemen om het gesprek voort te zetten;
 2. deputaten op te dragen het gesprek over de genoemde punten voort te zetten;
 3. deputaten op te dragen na te gaan op welke wijze gestalte gegeven kan worden aan de bereikte overeenstemming op plaatselijk niveau en daarover de plaatselijke kerken te informeren;
 4. deputaten te verzoeken zich nader te bezinnen op de vraag of een federatie van kerken aanbeveling verdient en op welke wijze deze vorm zou kunnen krijgen;
 5. deputaten op te dragen aan de deputaten GKV te verzoeken een deel van de in uitspraak 3 bedoelde bezinning gezamenlijk te doen.

De voorzitter spreekt van een belangrijk besluit, waardoor de toenadering tussen onze kerken en de GKV een stap verder gekomen is.

Artikel 190

Vervolg kerkelijke verhoudingen binnenland / Gereformeerde Bond

Opnieuw komt in bespreking de relatie tot de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk (zie art. 131). Commissie 5 heeft in haar rapport 8 verantwoordig gedaan van haar beoordeling van de in een eerdere zitting ingediende voorstellen (bijlage 77).

544 Ds. J. Groenleer geeft te kennen dat hij het door hem ingediende voorstel wenst te handhaven en dat hij dus 'van oordeel 1' wil lezen als:

'dat door dit standpunt van het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond overeenstemming op het gebied van de ecclesiologie niet dichterbij is gekomen'. Bij stemming wordt dit amendement verworpen.

Nadat enkele taalkundige aanpassingen in het voorstel van de commissie zijn aangebracht doet de synode de volgende uitspraak:

De generale synode
constaterende

1. dat de synode van 1995 uitsprak, dat het goed is als er vormen van contact worden onderhouden met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond in de hoop dat de zaak van de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland mede daardoor gediend zal worden;

2. dat het standpunt dat door het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond inzake het SoW-proces is ingenomen laat zien, dat men ook in de verenigde kerk 'op z'n post wil blijven';

van oordeel

1. dat door dit standpunt van het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond overeenstemming op het gebied van de ecclesiologie verder weg lijkt te zijn dan eerder het geval was;
2. dat het binnen het kader van het zoeken naar eenheid van de gereformeerde belijders moeilijk geworden is om de zin aan te geven van voortzetting van contacten met de Gereformeerde Bond;
3. dat op dit moment onmogelijk gezegd kan worden of en hoe er in de toekomst eventueel wel weer perspectieven zullen komen;
4. dat er niettemin aanleiding is om - gelet op de nood der tijden - met andere kerken en groepen, die de gereformeerde belijdenis onderschrijven, contact te houden met het oog op het stimuleren van elkaar in het uitdragen van het bijbels gereformeerde gedachtegoed in onze tijd;

spreekt met droefheid uit

dat het op dit moment niet zinvol is deputaten op te dragen verdergaande contacten te onderhouden met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond, die in het kader van het zoeken naar kerkelijke eenheid staan;

en besluit

1. deputaten op te dragen nauwlettend de ontwikkelingen in het SoW-proces te volgen en adequaat te reageren op signalen die perspectief zouden kunnen openen op mogelijkheden van eenheid van de gereformeerde belijders;
2. deputaten op te dragen met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond contact te onderhouden met het oog op het elkaar stimuleren in het uitdragen van het bijbels gereformeerd gedachtegoed in ons land;
3. deputaten op te dragen met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond te overleggen op welke wijze zij beiden een stimulerende rol kunnen spelen om de samenwerking te bevorderen, met name op het terrein van kerkelijke, sociale en maatschappelijke vraagstukken.

De preses typeert het met algemene stemmen genomen besluit als een belangrijk besluit.

Artikel 191

Vervolg Theologische Universiteit

De preses stelt aan de orde het aanvullend rapport van commissie 1 dat betrekking heeft op het rapport van het curatorium (bijlage 78). In een eerdere zitting (zie art. 37) is een aantal voorstellen ingediend en daarover doet dit aanvullend rapport verslag.

De commissie heeft het voorstel-Jonkman/Hilbers overgenomen. Als dit voorstel in bespreking komt blijkt dat er met name aan de kant van het curatorium en de preadviseurs grote bezwaren tegen bestaan. Men ziet grote moeilijkheden in de uitvoering ervan. Bovendien wordt er al met afgewezen kandidaten gesproken door een van de curatoren of een van de hoogleraren. Tenslotte is er ook iets over vastgelegd in de handleiding voor het admmissie-examen. Van de zijde van curatorium en college van hoogleraren wordt het voorgestelde ernstig ontraden. Daartegenover wordt vanuit de vergadering staande gehouden dat er onbevredi-

gende situaties zijn, waarbij de afgewezen kandidaten kennelijk niet goed weten waarom zij niet zijn toegelaten. Er blijven dus onduidelijkheden en dat zou zo niet mogen.

Het commissievoorstel-voorstel wordt geamendeerd door ds. P. den Butter. Hij stelt voor de woorden 'en zijn kerkenraad vertrouwelijk schriftelijk' te laten vervallen. Ook oud. G. Schouten dient een amendement in. Hij stelt voor in plaats van 'en zijn kerkenraad' te lezen 'en de voorzitter van zijn kerkenraad'.

De voorzitter geeft eerst het ongewijzigde commissie-voorstel in stemming. Het wordt verworpen. Daarna laat hij stemmen over het door oud. Schouten geamendeerde voorstel. Dat wordt eveneens verworpen. Vervolgens komt het geamendeerde voorstel-Den Butter in stemming. Het wordt aangenomen.

Het tweede voorstel dat in dit aanvullend rapport wordt besproken heeft betrekking op het psychologisch onderzoek als onderdeel van het admmissie-examen. De commissie persisteert bij het al eerder door haar ingediende voorstel en wijst het alternatieve voorstel-Den Butter/Kok af. Ds. Den Butter geeft mede namens ds. R. Kok te kennen dat zij het door hen ingediende voorstel handhaven. Een psychologisch onderzoek kan veel beter tot zijn recht komen als het wordt uitgevoerd tijdens de studie en als daarbij op concrete punten kan worden gelet. Bovendien is het voorstel van het curatorium, zoals de president-curator meer dan eens heeft aangegeven, nog niet volledig doordacht.

De synode besluit:

1. het curatorium op te dragen om een afwijzing bij het admmissie-examen met redenen te omkleeden en daarvan de afgewezenen in kennis te stellen;
2. goedkeuring te hechten aan het voornemen van het curatorium om een psychologische test tot de vereisten voor het admmissie-examen te doen behoren;
3. de handelingen van het curatorium goed te keuren en curatoren hartelijk te danken voor hun inzet en arbeid ten dienste van de Theologische Universiteit gedurende de verslagperiode 1995-1998.

In een enkel woord wenst de preses allen die bij de arbeid aan de Universiteit betrokken zijn Gods zegen toe.

Artikel 192

Sluiting

Na het zingen van Psalm 32: 4 en 5 gaat ds. J. van Amstel voor in dankgebed, waarna de preses de vergadering sluit.

ELFDE ZITTING

dinsdag 17 november 1998, 9.15 - 12.15 uur

Artikel 193

Opening

De preses opent de vergadering. Op zijn voorstel wordt gezongen Lofz. v. Zach.: 1

en 2. Gelezen wordt Gal. 6:14-18, waarna een zegen over deze dag wordt gevraagd. In zijn gebed gedenkt de preses met name ds. J. Plantinga, die vandaag een onderzoek moet ondergaan en oud. K. van Smeden en dr. G.C. den Hertog, die beiden vanwege ziekte hun plaats leeg moeten laten.

Artikel 194

Appèl-nominaal

Het blijkt, dat ds. J. Plantinga is vervangen door ds. J.J. Lof; oud. K. van Smeden door oud. J. van der Veer en oud. M.A. van Gorsel door oud. H.T. de Jong. Voor dr. G.C. den Hertog die afwezig is, is geen secundus ter vergadering. De brs. Lof en Van der Veer betuigen instemming met de belijdenis.

Artikel 195

Mededeling moderamen

De preses deelt mee, dat het moderamen het gewenst acht, gelet op de vele zaken die nog behandeld moeten worden, ook op woensdag 9 en donderdag 10 december te vergaderen. De vergadering stemt met dit voornemen in.

Artikel 196

Evangelieverkondiging onder Israël

De preses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de evangelieverkondiging onder Israël (bijlage 79) en het daarop corresponderende rapport 4 van commissie 2 (bijlage 80). De aanwezige deputaten ds. H. Biesma, ds. M.W. Vrijhof en P. Vree worden welkom geheten.

In de bespreking wordt de vraag gesteld hoe in Israël geoordeeld wordt over publicaties van christelijke zijde, waarin de Godheid van Christus in twijfel getrokken wordt. Ook wordt gevraagd of deputaten niet méér bedacht zouden moeten zijn op het diakonale aspect van het werk onder Israël. Een enkele vraag betreft de paragraaf "Bezinning" in het rapport van deputaten: komt de persoonlijke toespitsing daarvan in het rapport niet wat tekort? Wat bedoelen deputaten als zij zeggen dat de naam van het deputaatschap het werk dat gedaan wordt niet dekt? Mag er dan discrepantie zijn? Waarom zeggen deputaten niets over solidariteit met de joden? Waarom lezen we ook niets over het standpunt van deputaten inzake de anti-missie-wet, die in Israël wordt voorbereid?

Namens de commissie gaat de rapporteur, drs. A. Wagenaar, op de gestelde vragen in. Namens deputaten antwoordt ds. H. Biesma, terwijl ook de secretaris en de penningmeester enkele opmerkingen maken. Het is deputaten niet helemaal duidelijk hoe joden reageren op sommige publicaties over Christus. Deputaten hebben wel oog voor het diakonale aspect van het werk, maar zij willen de Israëlwerker daar niet teveel mee belasten. Toegegeven wordt dat de persoonlijke toespitsing van de verzoening wel wat breder had kunnen worden geformuleerd, maar alles wat gezegd kan worden staat er wel in. Dat de naam niet geheel het werk dekt houdt in dat er meer gedaan wordt dan alleen verkondigen van het Evangelie. Deputaten betonen zich, waar zij daartoe de gelegenheid hebben, solidair met Israël. Deputaten zien de anti-missie-wet als een wapen in het politieke steekspel in Israël.

In een tweede ronde worden voorstellen ingediend. Diaken A. Heystek stelt samen met oud. J.W. Overeem voor:

Deputaten op te dragen in hun bezinning ook het diakonale aspect te betrekken en te overwegen of in het werk van de Israëlwerker niet nadrukkelijker dan tot nu toe de diakonale roeping gestalte kan krijgen, een en ander overeenkomstig Rom. 11:31, 32.

Ds. P. den Butter stelt voor:

1. de brief van het OJEC voor kennisgeving aan te nemen;
2. deputaten op te dragen in het werk ten behoeve van Israël uiting te geven aan onze solidariteit met het volk der joden om mede ook langs deze weg zo mogelijk mee te werken aan het wijzigen van het negatieve imago van de christelijke kerk;
3. deputaten op te dragen in hun contacten met Messias-belijdende joden in Israël uiting te geven van hun zorg en meeleven in situaties waarin hun positie en identiteit onder spanning komen te staan;
4. deputaten op te dragen in het werk in Israël blijvend ernst te maken met art. 10 van de Regeling (bijlage 17 K.O.).

Oud. D. Koole stelt voor:

De generale synode overwegend

dat in ons land en in de omliggende landen een toenemende vloed van boeken en andersoortige geschriften verschijnt, waarin de persoon van de Here Jezus als Zoon van God wordt gereduceerd door in Hem niet méér dan een bijzonder mens van joodse oorsprong te zien, terwijl de door Hem tot stand gebrachte verzoening tussen God en mensen, zoals deze in het christelijk geloof als het meest essentiële fundament wordt beleden, wordt ontkend;

van oordeel

dat de invloed van de in deze geschriften vervatte visie en standpunten niet alleen de christelijke kerken in onze gewesten raakt, maar evenzeer - en in sterke mate zelfs - van belang is in de ontmoeting en het gesprek met Israël;

besluit

deputaten te verzoeken er bij de predikant, die namens onze kerken de contacten met Israël onderhoudt, op aan te dringen zich te vergewissen van de vraag in hoeverre vorenbedoelde publikaties ook in Israël bekendheid genieten en hoe, in het bevestigende geval, hiermee in het joodse denken wordt omgegaan.

De preses geeft de ingediende voorstellen in handen van de commissie, die er zich erop zal beraden. In een later stadium zal de synode zich opnieuw met deze materie bezig houden. Zie art. 259.

Artikel 197

Comité-generaal

Artikel 198

Comité-generaal

Artikel 199

Comité-generaal

Artikel 200

Comité-generaal

Artikel 201

Comité-generaal

*Artikel 202***Vervolg revisie kerkorde**

604 De preses geeft in bespreking rapport 8 van commissie 1 (bijlage 81). De commissie heeft dit rapport geschreven naar aanleiding van een eerder gevoerde discussie (zie art. 30).

In de bespreking wordt het gevoelen verwoord, dat de commissie in dit rapport veel meer voorstelt dan nodig is. Door synoden genomen besluiten die betrekking hebben op wijzigingen in de bepalingen van de kerkorde worden door deputaten voor de uitgave van de kerkorde automatisch verwerkt. Daarover behoeven geen afzonderlijke voorstellen te worden gedaan. Uit rapport 8 kan dan ook vervallen wat er staat bij de artikelen 51 en 82. De resterende voorstellen kunnen worden overgenomen.

De synode besluit:

aan deputaten voor de uitgave van de kerkorde op te dragen een aantal in rapport 8 van commissie 1 genoemde wijzigingen, c.q. aanvullingen bij de volgende editie van de kerkorde te verwerken.

*Artikel 203***Art. 69 K.O.**

605 De preses geeft in bespreking het rapport van het moderamen betreffende art. 69 K.O. (bijlage 82).

In de bespreking wordt de vraag gesteld of wijziging van art. 69 K.O. niet alleen mogelijk is als er vanuit de kerken een instructie dienaangaande wordt ingediend. Namens het moderamen antwoordt ds. D. Quant dat die weg al meer dan eens onbegaanbaar is gebleken. Anderzijds moet ook gezegd worden, dat de situatie, zoals die nu in de kerken bestaat, onbevredigend is: art. 69 functioneert in de praktijk in een deel van de kerken niet.

De synode besluit:

deputaten voor de revisie van de kerkorde op te dragen

- te bezien hoe art. 69 K.O. in de huidige situatie functioneert en zou moeten functioneren;
- daarover voorstellen te doen aan de volgende synode, om op die manier een uitweg te zoeken in de huidige onbevredigende situatie.

*Artikel 204***Schorsing**

In verband met de lunch schorst de preses de vergadering.

VERVOLG ELFDE ZITTING

dinsdag 17 november 1998, 13.30 - 17.15 uur

*Artikel 205***Heropening**

De zitting wordt heropend. De preses laat zingen Psalm 92: 7 en 8.

*Artikel 206***Presentie**

Ds. C.J. Droger neemt de plaats van dr. G.C. den Hertog in.

*Artikel 207***Emeritikas**

606 De preses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeritipredikanten, predikantsweduwen en -wezen naar art. 13 K.O. (bijlage 83). Op dit rapport correspondeert rapport 4 van commissie 7 (bijlage 84). De preses heet de deputaten ds. R. van Beek, P. Zuidema en drs. L.W. Bil welkom.

De rapporteur van de commissie, drs. G. van Westrienen, begint de bespreking met aan te geven, dat commissie 7 via verschillende agendastukken (waaronder het rapport van deputaten Emeritikas) met ingrijpende problemen te maken heeft gekregen, die allemaal gerelateerd zijn aan enerzijds de financiële situatie waarin onze kerken momenteel verkeren en anderzijds de veranderingen die er in de maatschappij op gang zijn gekomen. Naar het oordeel van commissie 7 is het nodig dat er nu regelingen worden getroffen, die per 1 jan. 1999 operationeel zijn. Met het benoemen van studiecmissies die over drie jaar rapporteren, zullen we weinig opschielen.

Hij vermoedt wel dat de voorstellen die commissie 7 naar aanleiding van diverse rapporten doet, op verzet zullen stuiten, maar naar de overtuiging van de commissie zal het toch goed zijn als die voorstellen worden aanvaard.

In de discussie blijkt, dat het vermoeden van de rapporteur juist is. Er worden heel wat kritische vragen gesteld aan de commissie. Het wordt als een ernstig bezwaar aan gevoeld, dat de commissie zonder deugdelijke onderbouwing in feite wil overgaan op een ander stelsel en een nieuwe pensioenregeling wil invoeren. Dat blijkt uit het feit, dat de commissie in de voorstellen van deputaten een dienstjaren-stelsel heeft ingevoegd. Met name wordt bezwaar gemaakt tegen de stelling van de commissie dat het maximale uitkeringsbedrag voor geëmeriteerde predikanten niet langer vanzelfsprekend kan worden geacht. Overigens is er in de vergadering best begrip voor de wenselijkheid van een ander stelsel, maar dat zal eerst terdege onderzocht dienen te worden. We kunnen niet uitsluitend op grond van veranderingen in de maatschappij en een zorgelijke financiële situatie tot een principiële andere koers besluiten.

Een vraag die hierbij ook gesteld wordt is of de commissie niet te weinig oog heeft voor het feit, dat er verschil is ten aanzien van de oorzaken waardoor predikanten uit het arbeidsproces geraken. Een predikant, die geheel of gedeeltelijk arbeids-

geschikt raakt is van een heel andere categorie dan een predikant, die moest worden losgemaakt van zijn gemeente.

Andere vragen hebben betrekking op de belegging van de gelden, waarover deputaten beschikken. Waarom hebben deputaten niet wat meer voortvarendheid betracht bij het benoemen van een beleggingscommissie? Nu komt commissie 7 met een uitgewerkt voorstel ten aanzien van beleggingen, maar spoort dat voorstel wel met de ideeën, die hierover leven binnen de kring van deputaten?

De rapporteur gaat op de gestelde vragen in. Hij betoogt, dat een andere pensioenregeling beter zou zijn geweest. Op de mogelijkheid daartoe zou best wel weer eens gestudeerd kunnen worden, maar het duurt te lang om de resultaten van zo'n studie af te wachten. Er moeten nu urgent maatregelen worden getroffen. De commissie heeft er wel oog voor dat er verschillen bestaan tussen de oorzaken waardoor predikanten niet meer hun werk kunnen doen, maar zij is niettemin van mening dat er nu een algemeen geldende regeling zal moeten komen en dat de details later wel kunnen worden uitgewerkt. De commissie is van mening dat haar voorstel met betrekking tot de beleggingen aanvaarding verdient. Toegegeven moet worden dat er op dit punt een duidelijk verschil van visie bestaat met deputaten. Dat is ook het geval wat betreft de interpretatie van art. 13 K.O. De commissie is het wel eens met de stelling dat een predikant dat in principe voor het leven is, maar de praktijk kan dwingen tot het onder ogen zien van de vraag in hoeverre dat principe altijd kan worden gehandhaafd.

Namens deputaten gaat allereerst de voorzitter, ds. R. van Beek op een aantal vragen in. Hij benadrukt, dat deputaten en de commissie een fundamenteel ander uitgangspunt hebben. Deputaten willen blijven bij de verzorgingsgedachte, die berust op het beginsel van solidariteit, terwijl wat de commissie wil uitkomt bij een verzakelijking en individualisering. Deputaten zijn bovendien van mening dat de voorstellen van de commissie nog onvoldoende doordacht zijn en dat er daarom nog veel te veel vragen onbeantwoord blijven. Drs. L.W. Bil, actuaar van deputaten, onderstreept de woorden van ds. Van Beek. Hij wijst erop, dat al wel vaker onderzocht is of onze kerken niet tot een andere vorm van pensioenvoorziening zouden moeten komen - recentelijk nog krachtens een opdracht van de synode van 1989 - maar dat gebleken is, dat elke andere oplossing ook duurder zou zijn.

Tenslotte krijgt de penningmeester van deputaten, P. Zuidema het woord. Hij wijst er op dat wat de commissie voorstelt met betrekking tot de beleggingen wezenlijk verschilt van de gedachten die daarover binnen de kring van deputaten leven. Zijn bezwaren komen er op neer, dat de voorstellen van de commissie te speculatief zijn. Br. Zuidema geeft te kennen dat hij er grote moeite mee zou hebben als met een enkele pennestreek het beleid van deputaten op dit punt zou worden veranderd.

De voorzitter geeft gelegenheid tot het indienen van voorstellen. Daar wordt gebruik van gemaakt.

Oud. A.J. de Jong stelt (mede namens oud. G. van Brenk, oud. L. Groenewold, oud. J.W. Overeen en oud. H. Postema) voor als voorstel 18:

- een commissie op te dragen te onderzoeken onder welke voorwaarden en kosten predikanten ondergebracht kunnen worden bij een pensioenfonds;
- een commissie te benoemen bestaande uit twee deputaten (art. 13 K.O.) en drie deskundigen ter bestudering van de in a. genoemde materie;
- de synode van 2001 van advies te dienen.

Ds. P. den Butter dient mede namens ds. D. Quant, de volgende voorstellen in:

- deputaten op te dragen met voortvarendheid uitvoering te geven aan hun voorstellen terzake van een beleggingscommissie;
- deputaten op te dragen zich te bezinnen op mogelijkheden(verder conform deputatenvoorstel 8.1);
- deputaten op te dragen zich in het licht van de huidige maatschappelijke ontwikkelingen en de algemene financiële situatie van onze kerken, te bezinnen op de vraag naar de wenselijkheid en haalbaarheid van een wijziging van het bestaande stelsel en overige voorwaarden en hierover aan de synode van 2001 concrete voorstellen te doen;
- commissie-voorstellen 2 en 3 te laten vervallen;
- in de commissie-voorstellen 9, 10 en 12 de referenties aan de '40 dienstjaren' te laten vervallen.

Oud. J.C. van Beveren stelt, mede namens de ouderlingen A. Bijkerk en drs. M.H. Baan en de predikanten drs. H. Korving en J. Oosterbroek voor:

In het kader van de samenwerkingsgemeenten met de Ned. Geref. Kerken en in het daar voorkomende speciale geval, dat een Chr. Geref. predikant voor een deel werkt als predikant van de Ned. Geref. Kerken, dat de emeritaatslasten voor de betrokken predikant ten laste van de wederzijdse kerken dienen te worden gebracht naar rato van de ledenaantallen van de twee gemeenten.

Ds. A.P. van Langevelde dient samen met drs. J. Bosch en ds. J. Groenleer het volgende voorstel in:

De generale synode
overwegend

- dat tegen de achtergrond van ingrijpende veranderingen elders in de samenleving in verband met uitkeringen en pensioenen, de bestaande kerkelijke regelingen in verband met emeritering steeds meer een eigen vreemdsoortig karakter krijgen;
- dat regelmatig problemen ontstaan wanneer predikanten vrijwillig of onvrijwillig hun ambtsbediening voortijdig beëindigen;
- dat onderzoek door deputaten emeritikas in het verleden niet geleid heeft tot voorstellen om te komen tot wijziging van de bestaande regelingen in verband met emeritaatsuitkeringen;
- dat enkele voorstellen van deputaten en van commissie 7 een gedeeltelijke aanpassing inhouden van de bestaande regelingen aan ontwikkelingen elders in de samenleving in verband met uitkeringen en pensioenen;

van oordeel

- dat het voor gemeenten en predikanten van belang is, dat inzake de emeritaatsregels duidelijkheid en zekerheid geboden worden;
- dat aansluiting bij regelingen elders in de samenleving in verband met uitkeringen en pensioenen voor meer duidelijkheid en zekerheid kan zorgen;
- dat aansluiting bij regelingen elders in de samenleving in verband met uitkeringen en pensioenen kan zorgen voor meer rechtsgelijkheid onder predikanten in verschillende werksituaties;

besluit

- deputaten emeritikas op te dragen om zich opnieuw te bezinnen op mogelijkheden om aansluiting te zoeken bij regelingen elders in de samenleving in verband met uitkeringen en pensioenen;

2. hierover te rapporteren aan de volgende generale synode.

De voorzitter verwijst de ingediende voorstellen voor nadere bestudering en advies naar de commissie. Zie art. 279.

Artikel 208

Presentie

Drs. G. van Roekel krijgt toestemming de vergadering te verlaten in verband met ambtelijke werkzaamheden in zijn gemeente. Er is geen secundus voor hem beschikbaar.

Artikel 209

Repatriërende missionaire predikanten

Aan de orde wordt gesteld het rapport van de studie- en adviescommissie regeling repatriërende missionaire predikanten (bijlage 85) en het daarbij behorende rapport 9 van commissie 7 (bijlage 86). De preses verwelkomt de voorzitter en de secretaris van de studie- en adviescommissie, de brs. H.J. van Maanen en J.C. de Jong.

In de bespreking wordt opgemerkt, dat het eigenlijk wel goed zou zijn als er eerst een besluit genomen zou worden ten aanzien van de vraag hoe lang de kerken de verplichting hebben hun predikanten te onderhouden. Ook in deze discussie wordt de opmerking gemaakt dat de commissie teveel verschillende zaken met elkaar in verband brengt. Er is immers verschil ten aanzien van de oorzaak waardoor een predikant niet meer als predikant kan functioneren. Met dat verschil moet rekening worden gehouden. Ten aanzien van de termen 'onvrijwillig en ongewild werkeloos' worden kritische opmerkingen gemaakt. De vraag wordt gesteld waarom de commissie de op zich zeer goede voorstellen van de Studie- en adviescommissie zo heeft aangescherpt. Ook wordt nog gevraagd wat we dienen te verstaan onder 'zinvolle arbeid'. Op dit punt moet de bezinning voortgang hebben.

Namens de commissie gaat de rapporteur, drs. G. van Westrienen op de gestelde vragen in. Hij erkent dat er verschillen zijn tussen de ene en de andere categorie predikanten, die werkeloos zijn geworden, maar commissie 7 vermog niet in te zien waarom alles niet in één regeling behandeld zou kunnen worden. Als we dit niet doen is het enige alternatief dat de synode weer adviescommissies benoemt, die pas in 2001 kunnen rapporteren. Het is dan ook niet voldoende als alleen de voorstellen van de Studie- en adviescommissie worden overgenomen. Dat zou betekenen, dat er aan de andere gesignaleerde problemen nog niets gedaan wordt. De synode moet nu maatregelen durven nemen; doet zij dat niet dan zal het onze kerken geld gaan kosten.

De term 'onvrijwillig en ongewild' werkeloos wil de commissie wel voor beter geven. Wat betreft de vraag naar de verzorgingsplicht van de kerken tegenover de dienaars des Woords, volgens commissie 7 is daar nog wel een en ander op af te dingen.

Namens de Studie- en adviescommissie voert drs. H.J. van Maanen het woord. Deze commissie heeft zich gehouden aan de opdracht en die opdracht betrof alleen het ontwerpen van een definitieve regeling voor repatriërende missionaire predikanten. In dat onderzoek heeft de commissie wel allerlei andere problemen

gesignaleerd en die in haar rapport ook aangeduid, maar zij heeft haar adviezen welbewust niet in die andere richtingen uitgebreid. Ook heeft de Studie- en adviescommissie niet gedacht aan een beperking van de termijn waarin een uitkering wordt ontvangen. Heel bewust heeft de commissie haar uitgangspunt gekozen in de geldende interpretatie en werkingssfeer van de artikelen 11 tot en met 13 van de K.O. Commissie 7 gaat veel verder door er ook andere categorieën predikant bij te betrekken en door andere termijnen te stellen.

Sprekend over 'passende arbeid' die eventueel voor een werkloze predikant gezocht moet worden moet nog wel een antwoord gevonden worden op de vraag of zo'n predikant zijn radicaal kan behouden.

In verband met de avondmaaltijd wordt de bespreking afgebroken. (zie art. 212).

Artikel 210

Schorsing

In verband met de avondmaaltijd wordt de vergadering geschorst.

VERVOLG ELFDE ZITTING

dinsdag 17 november 1998, 19.00 - 20.15 uur

Artikel 211

Heropening

De preses heropent de zitting. Gezongen wordt Psalm 72: 2 en 4.

Artikel 212

Vervolg repatriërende missionaire predikanten

De bespreking betreffende de regeling voor repatriërende missionaire predikanten wordt voortgezet (zie art. 209). De voorzitter geeft gelegenheid voorstellen in te dienen.

Oud. L. Groenewold dient samen met de ouderlingen A.J. de Jong en H. Postema het volgende voorstel in:

In commissie-voorstel 3 in plaats van art. 4 K.O.: art. 11 K.O.

In hetzelfde voorstel: Indien de dienaar...: Indien een dienaar...

Drs. D. Visser stelt voor de voorstellen van de Studie- en adviescommissie integraal over te nemen en niet de voorstellen van commissie 7, aangezien deze commissie er veel te veel bij gehaald heeft.

Drs. J.W. van Pelt stelt samen met ds. A. Hilbers voor de volgende wijzigingen aan te brengen in voorstel 2 van de commissie:

Te spreken van "Regeling voor begeleiding van predikanten die voortijdig hun dienst hebben beëindigd".

In 2.1. "De in deze regeling bedoelde voortijdige beëindiging...".

In 2.2. "Onder deze regeling valt."

In 2.4. "na het voortijdig beëindigen van zijn dienst (zo ook 2.6c).
 Voorstel 3: "Indien een dienaar des Woords voortijdig zijn dienst beëindigt..." en
 "Regeling voor begeleiding van predikanten die voortijdig hun dienst hebben beëin-
 digd".

Oud. H. Postema stelt voor:

In het commissie-voorstel

2.2. c en d. laten vervallen.

2.9: de percentages als volgt te lezen: 3 maanden 100 %; 9 maanden 90 %; 12 maanden 80 %; vervolgens 70 %.

2.10: in plaats van 'de sub 2.9 genoemde basis' te lezen: 'het minimum-traktement volgens deputaten Financiële Zaken'.

2.11 te lezen: De te verstrekken uitkering zal te dragen zijn door: eerste drie maanden kerkenraad, c.q. deputaatschap; vervolgens het geheel van onze kerken.

Prof. dr. T.M. Hofman adviseert de commissie dat zij niet alle verschillende categorieën in één keer zal willen regelen. Laat de commissie zich rekenschap geven van de geest van de artikelen 11 tot en met 13 K.O.

De voorzitter oordeelt dat commissie 7 de ingediende voorstellen nader zal bezien en er te zijner tijd rapport over zal uitbrengen (zie art. 278).

Artikel 213

Vervolg Studiefonds

Opnieuw komt aan de orde het rapport van de deputaten voor het studiefonds (bijlage 72), dat al eerder in bespreking was (zie art. 173). Commissie 7 schreef hierover aan nieuw rapport 3a (bijlage 87). De deputaten drs. D. Hol en L.P. Kok worden verwelkomd.

De commissie heeft naar aanleiding van een eerder gevoerde bespreking enige aanpassingen gemaakt in het rapport dat nu op tafel ligt. Maar ook in de discussie die nu volgt blijven verschillende afgevaardigden ernstige bezwaren maken tegen de bepaling dat er voor de komende jaren in feite geen studenten zullen kunnen worden toegelaten, die ouder zijn dan dertig jaar en die niet zelf in hun levensonderhoud kunnen voorzien. Met zo'n voorstel gaat de commissie veel te ver. Een ander punt waar aandacht voor gevraagd wordt is dat er sprake is van rechtsongelijkheid tussen de studenten. Geconstateerd wordt dat de regeling voor studenten, die via het Studiefonds een uitkering krijgen, wel erg riant is. De rapporteur van de commissie, drs. G. van Westrienen beantwoordt de vragen, aangevuld door de voorzitter van de commissie, drs. A.W. Overwater. Het is de commissie gebleken, dat deputaten afspraken gemaakt hebben met studenten en dat deputaten aan die afspraken gebonden zijn. Als die afspraken moeten worden nagekomen blijft er voor de komende jaren geen ruimte meer over voor nieuwe studenten die uitkeringen uit het Studiefonds krijgen. Dat houdt echter ook in dat deputaten opdracht moeten krijgen om voor de toekomst een andere regeling te ontwerpen, waarbij de studenten niet meer onderhouden zullen worden uit het Studiefonds, maar uit dat fonds alleen maar een bijdrage kunnen ontvangen in de kosten van levensonderhoud. Op die manier moet ook de nu bestaande rechtsongelijkheid verdwijnen.

Namens deputaten benadrukt de voorzitter, dat deputaten niet anders gedaan heb-

ben dan handelen overeenkomstig hun opdrachten. Bovendien beklagen zij zich erover, dat zij geen inzage hebben gehad in het rapport van commissie 7.

De preses constateert dat wat de commissie voorstelt principieel onjuist is. Mogen we om financiële redenen studenten van boven de dertig jaar voor de komende tijd van participatie aan het admmissie-examen uitsluiten? Bovendien acht hij het onjuist - en daarin valt prof. dr. T.M. Hofman hem bij - om tegen studenten, die reeds tot de studie zijn toegelaten en die ervan uitgaan dat zij gebruik kunnen maken van de regelingen van het Studiefonds thans te zeggen, dat hun verwachtingen niet kunnen worden vervuld. Er zijn immers toezeggingen gedaan.

In verband met ernstige verschillen in visie, zoals die tijdens deze discussie openbaar komen, acht de preses het gewenst dat er eerst een gesprek zal plaats vinden tussen het moderamen, commissie 7 en deputaten. Later zal deze zaak dan weer terugkeren. Aldus wordt besloten. Zie art. 283.

Artikel 214

Sluiting

Na het zingen van Ps. 72: 6 en 10 gaat drs. D. Visser voor in dankgebed en sluit de preses de vergadering.

TWAALFDE ZITTING

woensdag 18 november 1998, 9.15 - 12.15 uur

Artikel 215

Opening

Na opening van de vergadering door de preses wordt gezongen Ps. 147: 1 en 2. De voorzitter leest Psalm 147 en gaat voor in gebed.

Artikel 216

Appèl-nominaal

Bij gehouden appèl-nominaal blijkt dat oud. K. van Smeden is vervangen door oud. J. van der Veer, drs. M.J. Kater door ds. G.P.M. van der Linden, dr. G.C. den Hertog door drs. G.J. Capellen en oud. M.A. van Gorsel door oud. H.T. de Jong. Ds. Van der Linden betuigt door op te staan instemming met de belijdenis.

Artikel 217

Kerkelijk Administratief Bureau (KAB)

De preses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor het kerkelijk administratief bureau (bijlage 88) en het daarbij behorende rapport 12 van commissie 7 (bijlage 89). Hij heet de deputaten Ir. A.J. de Vuyst, B. Wever en drs. G. van Westrienen welkom.

In de discussie blijkt, dat zowel de Pniëlkerk te Veenendaal alsook deputaten KAB niet erg geporteerd zijn voor een gemeenschappelijk te bouwen projekt.

De synode besluit:

1. a. deputaten op te dragen alle deputaatschappen aan te bevelen te inventariseren in welke mate het millennium-probleem invloed heeft op de voor het werk van het deputaatschap ondersteunende geautomatiseerde systemen en/of standaardpakketten en mee te delen, dat daarbij de hulp van deputaten KAB kan worden ingeroepen;
- b. deputaten tevens op te dragen de kerkenraden en landelijk werkende verenigingen onzer kerken te wijzen op deze problematiek;
2. deputaten mandaat te geven de kosten van huur van kantoorruimte met ingang van 2001 door te berekenen aan de deputaatschappen die van de gehuurde ruimte gebruik maken;
3. de verschillende deputaatschappen in overweging te geven de door hen aangedragen kandidaten die niet door de synode benoemd zijn, van hun niet-benoemd-worden te berichten.

De preses maakt van de gelegenheid gebruik het hoofd van het administratief bureau, de heer J.A. van der Waal, die per 1 januari 1999 een nieuwe werkring heeft aanvaard, hartelijk te danken voor het vele werk dat hij ten dienste van de kerken heeft verricht.

Artikel 218

Comité-generaal

Artikel 219

Landelijk Bureau

In comité-zitting is aan de orde geweest het rapport van de commissie Landelijk Bureau (bijlage 90). Naar aanleiding van het door commissie 7 uitgebrachte rapport terzake heeft de synode besloten:

1. over te gaan tot het instellen van een Landelijk Kerkelijk Bureau (LKB) dat de volgende structuur zal hebben:
Het Bureau staat onder leiding van een directeur, die zal worden begeleid door een bestuurscommissie; deze bestuurscommissie bestaat uit vertegenwoordigers van de in het bureau participerende deputaatschappen + een voorzitter;
2. de naam van het deputaatschap tot beheer van een kerkelijk administratief bureau te wijzigen in 'deputaatschap tot beheer van een landelijk kerkelijk bureau';
3. de instructie van dit deputaatschap (bijlage 33 K.O.) in verband met deze naamswijziging aan te passen (art. 1,2,4) en art. 4 van hun instructie aan te vullen met:
F. ten behoeve van deputaatschappen:
 1. het inzetten van secretariële hulp naar behoefte;
 2. het mede verzorgen van rapporten en brieven, die aan meer dan één adres moeten worden verzonden;
 3. het verlenen van administratieve hulp, die wordt gevraagd;
 4. het mede voorbereiden van vergaderingen (convocaties en bijlagen);
4. de huidige deputaten Landelijk Kerkelijk Bureau te machtigen zo spoedig mogelijk over te gaan tot de benoeming van een directeur van het door hen beheerde bureau;

5. de taken en bevoegdheden van de directeur van het LKB vast te stellen;
6. br. C. Groeneveld te verzoeken zijn werk als interim-manager van het LKB te blijven voortzetten totdat een directeur zijn werk kan overnemen;
7. de taken en bevoegdheden van de bestuurscommissie vast te stellen.

Over een aantal andere zaken het Landelijk Bureau betreffend, zullen in een later stadium besluiten worden genomen (zie art. 270).

Artikel 220

Rechtspositieregeling niet-ambtelijke medewerkers

De preses stelt aan de orde rapport 15 van commissie 7 (bijlage 91). In dit rapport wordt ingegaan op hetgeen in de rapporten van diverse deputaatschappen inzake deze materie te lezen staat.

Zonder veel discussie besluit de synode:

1. Art. 84 sub 3 K.O. aldus te wijzigen:
Voor de uitvoering van niet-ambtelijk werk kan de generale synode medewerkers (doen) aanstellen. Deze aanstelling zal geschieden met inachtneming van de door de generale synode vastgestelde rechtspositieregeling(en).
De generale synode wordt als werkgever vertegenwoordigd door
 - a. de deputaten Landelijk Kerkelijk Bureau voor zover het medewerkers betreft, die werkzaam zijn op het LKB;
 - b. door het curatorium, c.q. deputaten-financiële van de Theologische Universiteit, voor zover het medewerkers betreft, die werkzaam zijn aan deze Universiteit; het curatorium voor de niet-ambtelijke docenten en deputaten-financiële voor het onderwijs ondersteunend personeel.
 Niet-ambtelijke werkers vervullen hun taak onder leiding van de deputaten op wier terrein zij werken.
2. In de instructie van deputaten LKB (bijlage 33 K.O.) § E aan te vullen met de woorden: 'die in het Landelijk Kerkelijk Bureau participeren'.
3. De Rechtspositieregeling (bijlage 39 K.O.) vast te stellen, zoals deze door deputaten LKB als bijlage 1 bij hun rapport is gepresenteerd, met dien verstande dat de aanhef zal luiden:
Rechtspositieregeling van kerkelijke werkers, dan wel niet-ambtelijke medewerkers van deputaatschappen als bedoeld in art. 84, lid 3a K.O.
en dat in deze voorgestelde regeling elke verwijzing naar curatoren zal vervallen.
Dit laatste dient ook te geschieden in art. 2 en de ondertekening van de model-arbeidsovereenkomst.
4. Art. 4 sub b van de instructie van deputaten-financiële TU te laten beginnen met:
'het benoemen van het onderwijs ondersteunend personeel' en verderop in dat artikel de term 'overig personeel' te vervangen door 'onderwijs ondersteunend personeel'.
5. Deputaten-financiële TU op te dragen een rechtspositieregeling op te stellen voor de niet-ambtelijke docenten en het onderwijs ondersteunend personeel aan de TU, naar analogie van de rechtspositieregeling voor niet-ambtelijke medewerkers op het Landelijk Kerkelijk Bureau en daarover te rapporteren aan de volgende synode.

*Artikel 221***Vervolg deputaten-financieel Theologische Universiteit**

Met de in art. 220 vermelde besluiten is tevens voldaan aan wat door deputaten-financieel TU in hun rapport (bijlage 69) inzake de rechtspositieregeling gevraagd is (zie art. 174) en kan het door commissie 7 ingediende rapport 6a vervallen.

*Artikel 222***Schorsing**

In verband met de lunch schorst de voorzitter de vergadering.

VERVOLG TWAALFDE ZITTING

woensdag 18 november 1998, 13.30 - 17.15 uur

*Artikel 223***Heropening**

De preses heropent de vergadering. Op zijn voorstel wordt gezongen Ps. 147: 6 en 10.

*Artikel 224***Presentie**

Drs. M.J. Kater heeft zijn plaats weer ingenomen.

*Artikel 225***Vervolg algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden (ADMA)**

De preses stelt opnieuw aan de orde het rapport van de deputaten voor algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden (ADMA) (bijlage 25) voor zover dit rapport betrekking heeft op de plaats van de diaken. Hierover rapporteert commissie 6 in rapport 7 (bijlage 92). De aanwezige deputaten ds. C. Westerink, H. Kazen en W.M. Boendermaker-Geleijnse worden welkom geheten.

In de bespreking wordt gevraagd waarom de voorstellen van de commissie zover afwijken van die van deputaten. Waarom zegt de commissie niets over de afvaardiging van diakenen naar de vergaderingen van de particuliere synoden en de generale synode? Wat bedoelt de commissie met het 'groeimodel'? Waarom legt de commissie zoveel accent op de taak van de CDC's?

Namens de commissie antwoordt de rapporteur oud. G. van Brenk en namens deputaten wordt dat gedaan door ds. C. Westerink. De commissie is van mening dat de voorstellen van deputaten een te grote stap in één keer vormen. Het is beter, eerst te bezien hoe de effecten zijn van een bredere afvaardiging van diakenen naar de vergaderingen van de classes. Laat dat eerst geschieden en laat na een evaluatie daarvan beslist worden over een afvaardiging naar de andere bredere vergaderingen. Dat bedoelt de commissie met het 'groeimodel'. Dat de commissie de CDC's met name noemt is omdat deze CDC's het contactpunt voor deputaten zijn. Namens deputaten wordt gewezen op het grote belang dat er gelegen is in

een afvaardiging naar de classis van een diaken door elke gemeente. Zo komt er meer continuïteit dan tot nog toe het geval is.

Prof. dr. W.H. Velema geeft poadvies. De diakenen zullen zelf een bijdrage moeten leveren aan het bespreken van diaconale zaken op de vergaderingen van de classes. Naar zijn mening is een afzonderlijke regeling voor de afvaardiging van diakenen naar de classis niet nodig, aangezien art. 41 sub 1 K.O. elke classis daar al voldoende ruimte in biedt. Laat het inderdaad van onderop ontwikkelen en laat die ontwikkeling op een volgende synode geëvalueerd worden om daarna verder te besluiten.

Ds. D. Visser doet het voorstel om niet de voorstellen van de commissie maar die van deputaten over te nemen met dien verstande dat de voorstellen b. en c. zullen worden gecombineerd en dan zullen luiden:

'deputaten opdracht te geven de gewijzigde voorlopige regeling na zes jaar te evalueren en daarover te rapporteren aan de generale synode'.

Drs. M.J. Kater stelt voor dat commissie-voorstel 4 zal luiden:

'deputaten op de dragen de classes te verzoeken...'

Bovendien stelt hij een andere redactie van commissie-voorstel 5 voor:

'deputaten op te dragen een zodanige regeling te treffen waardoor het diakonaat en het diakenambt beter tot hun recht kunnen komen op de classisvergaderingen en deze ter goedkeuring aan de komende generale synode voor te leggen'.

Diaken M.W. den Harder stelt voor om commissie-voorstel 5 te doen luiden:

'De classes te adviseren de afvaardiging van de diakenen naar de classis in die zin aan te passen, dat elke gemeente één diaken afvaardigt naar de classis'.

Ds. P. den Butter stelt voor aan de commissie-voorstellen toe te voegen:

'over de voorstellen van deputaten ten aanzien van de afvaardiging van diakenen naar de particuliere synoden en de generale synode thans geen besluit te nemen, maar een regeling dienaangaande te laten afhangen van de resultaten van de evaluatie van de bevindingen van de afvaardiging van de diakenen naar en de behandeling van de diaconale zaken op de vergaderingen van de classes'.

De preses stelt voor dat de commissie de ingediende voorstellen zal overwegen en hierover later zal rapporteren. Aldus wordt besloten. Zie art. 272.

*Artikel 226***Vervolg vrouw en ambt**

Aan de orde wordt gesteld rapport 2 van commissie 4 (bijlage 93). In dit rapport gaat de commissie in op de in een vorige zitting ingediende voorstellen met betrekking tot het rapport van de deputaten voor de bestudering van de vragen rond vrouw en ambt (zie art. 136).

Zowel ds. J. van Amstel als ds. J.P. Boiten verklaren dat zij, gelet op de argumenten van de commissie, hun voorstellen intrekken. Drs. D. Visser geeft te kennen dat hij het door hem ingediende voorstel wenst te handhaven, omdat hij van mening blijft, dat het rapport van deputaten onvoldoende basis is om nu tot een besluit te komen. Bij nader inzien wil hij 'overweging 5b' van zijn voorstel schrappen. Ook ds. J. Bosch wenst zijn voorstel te handhaven, maar kan dit mogelijk in het voorstel-Visser integreren.

De rapporteur van de commissie, drs. G. van Roekel, stelt tegenover de gemaakte

opmerkingen, dat bij elke exegese van bepaalde Schriftgegevens wel vragen te stellen zijn, want we kennen ten dele. Voor de commissie is het echter zo, dat het rapport van de meerderheid van deputaten voldoende materiaal bevat om nu een besluit te kunnen nemen.

Prof. dr. H.G.L. Peels geeft preadvies. Daarin zegt dat hij dat de formulering van 'spreekt uit', zoals de commissie die voorstelt, goed is. Daarin wordt ons standpunt duidelijk gemarkeerd, zonder dat dit standpunt wordt verabsoluteerd. Al is er inderdaad meer te zeggen dan in het rapport van de meerderheid van deputaten gebeurt, dat rapport heeft wel met voldoende duidelijkheid aangetoond, dat de ambten voor de man bedoeld zijn en niet voor de vrouw. Wel acht hij het niet juist om in een synode-uitspraak zo uitvoerig het standpunt van de minderheid van deputaten af te wijzen. Ook meent hij dat in het commissie-voorstel 'van oordeel 2' te strak geformuleerd is. Mede namens de preadviseurs Maris en Selderhuis adviseert hij het voorstel van de minderheid van de commissie gewijzigd over te nemen. De synode zou dan niet alleen uitspreken dat de ambtelijke dienst in de kerk niet voor de vrouw bestemd is, maar zij zou tegelijkertijd ook kunnen zeggen wat de Schrift dan wel aan de vrouw toestaat. De formulering zou dan moeten luiden:

van oordeel 3:

dat het niettemin de vraag is of in de praktijk van ons kerkelijk leven de grote diversiteit van gaven en diensten, waarmee de Heilige Geest de nieuwtestamentische gemeente heeft toegerust, voldoende tot zijn recht kan komen;

besluit 2:

een studiedeputaatschap in te stellen dat, geleid op de grote diversiteit van gaven en diensten, waarmee de Heilige Geest de nieuwtestamentische gemeente heeft toegerust, onderzoekt of en in hoeverre hieraan in onze kerkelijke praktijk voldoende recht wordt gedaan en op basis van dit onderzoek voorstellen formuleert aan de generale synode van 2001.

Prof. dr. H.J. Selderhuis adviseert 'overwegende 6' uit het commissievoorstel weg te laten, als zijnde feitelijk onjuist.

Prof. dr. J.W. Maris adviseert het rapport van deputaten wel beschikbaar te stellen aan de kerken, om zo veel mogelijk openheid te betrachten.

Prof. dr. W.H. Velema onderstreept dat er geen enkele exegese is of er zijn wel vragen bij te stellen. De zaak opnieuw in studie nemen betekent echter dat de synode een vraagteken bij het hele rapport zou plaatsen. Ook wijst hij er op, dat we met een besluit zoals de commissie voorstelt weliswaar tegen de geest van allerlei maatschappelijke ontwikkelingen ingaan, maar hij vraagt zich af of dit ook niet zou kunnen behoren bij de vreemdelingschap.

De voorzitter van deputaten, ds. P. den Butter, stelt nog voor 'overwegende 6' van het commissievoorstel te vervangen door 'overwegende 5' van het voorstel van de meerderheid van deputaten.

De door de preadviseurs gegeven adviezen worden door verschillende afgevaardigden overgenomen. De preses vraagt de commissie zich op de gedane voorstellen nader te bezinnen en daar later verslag van uit te brengen. Zie art. 230.

Artikel 227

Financiële regeling losgemaakte predikanten / instructie 8.02

De preses stelt aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Noorden, die aldus luidt:

De generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland stelle een financiële regeling vast voor losgemaakte predikanten, die van toepassing zal zijn met ingang van 1 januari 1998.

871 Deze instructie gaat vergezeld van een toelichting (bijlage 94). Op deze instructie
872 correspondeert rapport 5 van commissie 7 (bijlage 95).

In de discussie wordt aan de commissie gevraagd of het wel billijk is om de kerkenraad samen met de classis verantwoordelijk te stellen voor de financiële verzorging van de losgemaakte predikant. Zo'n predikant is immers niet meer aan een gemeente verbonden en komt dus voor verantwoordelijkheid van de kerken in hun geheel. Ook wordt gevraagd of het juist is als de kerkenraad samenroeper dient te zijn van de begeleidingscommissie; is dat niet vragen om problemen? Tenslotte wordt nog gevraagd waarom de commissie de financiële verzorging na twee jaar wil beëindigen.

In zijn beantwoording van de vragen zegt de samenroeper van de commissie, drs. G. van Westrienen, dat art. 11 K.O. wijst naar kerkenraad en classis als het gaat om een financiële regeling voor losgemaakte predikanten. In die lijn wil de commissie blijven. De kerkenraad is de eerst-verantwoordelijke. Ten aanzien van de vraag of de kerkenraad samenroeper van de begeleidingscommissie moet zijn is wellicht een andere constructie mogelijk. Wat betreft de termijn van twee jaar heeft de commissie zich laten leiden door wat maatschappelijk gezien gebruikelijk is. Er moet een mogelijkheid zijn om van de losgemaakte predikant, als hij geen beroep uit de kerken ontvangt, te vragen naar een andere werkring om te zien.

De bespreking wordt afgebroken in verband met de avondmaaltijd. Zij zal later worden voortgezet. Zie art. 248.

Artikel 228

Schorsing

In verband met de avondmaaltijd wordt de vergadering geschorst.

VERVOLG TWAALFDE ZITTING

woensdag 18 november 1998, 19.00 - 20.30 uur

Artikel 229

Heropening

De preses heropent de vergadering. Hij stelt voor Psalm 80: 1 en 11 te zingen.

Artikel 230

Vervolg vrouw en ambt

De rapporteur van de commissie doet verslag van wat de commissie gedaan heeft met de adviezen van de preadviseurs. Deze commissie heeft deze voor een groot deel overgenomen. Wel hecht de commissie er aan hierbij twee opmerkingen te

maken. Wijziging, c.q. weglating van 'van oordeel 5 en 6' van het oude voorstel betekent niet dat het oordeel van de commissie over het rapport van de minderheid van deputaten veranderd is; wat zij daarover geschreven heeft in § 8 van haar rapport, blijft staan. Vervolgens moet uit 'besluit 2', zoals de commissie dat nu voorlegt, niet worden afgeleid dat het te benoemen studiedeputaatschap de ambtsleer opnieuw in studie neemt; uitgangspunt bij de studie van dit deputaatschap is het besluit dat thans genomen wordt.

Drs. D. Visser deelt mee, dat hij het door hem ingediende voorstel handhaaft. Het voorstel van drs. J. Bosch is in het voorstel-Visser geïntegreerd.

Via een hoofdelijke stemming (47 voor en 5 tegen) komt de synode tot de volgende uitspraak:

De generale synode kennis genomen hebbende van het eindrapport van deputaten voor de vragen rond vrouw en ambt; overwegende

1. dat zij geroepen is het werk van deputaten te beoordelen in het licht van de opdracht die de generale synode 1995 aan deputaten verstrekt heeft;
2. dat deputaten bij de uitvoering van de synodale opdracht gestuit zijn op de vraag naar de juiste interpretatie van deze opdracht;
3. dat de Christelijke Gereformeerde Kerken in het verleden (1956) op grond van de gereformeerde ambtsopvatting hebben uitgesproken dat er gelijkwaardigheid is tussen de ambten;
4. dat de ambten, zoals die thans in de Christelijke Gereformeerde Kerken functioneren niet rechtstreeks afkomstig zijn uit het Oude en Nieuwe Testament, maar wel bijbelse wortels hebben;
5. dat uit de gereformeerde visie op de ambten blijkt, dat de ambten niet alleen voortvloeien uit de gaven die de Heere aan de leden van de gemeente verleend heeft, maar dat naast het ontvangen hebben van bepaalde gaven van de Heilige Geest een afzonderlijke roeping nodig is om in het ambt te kunnen dienen;
6. dat de klassieke gereformeerde ambtsopvatting geen plaats heeft toegekend aan vrouwelijke ambtsdragers;
7. dat het van het grootste belang is dat de kerken in de zaken van vrouw en ambt de eenheid van het kerkverband bewaren;

van oordeel

1. dat deputaten terecht besloten hebben dat de mogelijkheid open gehouden moest worden dat de bestaande visie onhoudbaar is of bijgesteld moet worden;
2. dat uit de studie van het deputaatschap blijkt dat de ambtelijke structuur zoals de Christelijke Gereformeerde Kerken die kennen schriftuurlijk verantwoord is;
3. dat het niettemin de vraag is of in de praktijk van het kerkelijke leven in de Christelijke Gereformeerde Kerken de grote diversiteit van gaven en diensten waarmee de Heilige Geest de nieuwtestamentische gemeente heeft toegerust voldoende tot zijn recht komt;
4. dat het te betreuren is dat deputaten niet tot een eensluidende visie konden komen ten aanzien van de hermeneutiek en de exegese van de in het geding zijnde Schriftplaatsen;
5. dat het verschil tussen de meerderheid en de minderheid van deputaten vooral

samenhangt met een verschillende taxatie van de relatie tussen openbaring en cultuur/historie;

6. dat de visie van de meerderheid van deputaten - in tegenstelling tot die van de minderheid - een deugdelijke en overtuigende onderbouwing is van het standpunt, dat in de Christelijke Gereformeerde Kerken steeds als het schriftuurlijke heeft gegolden;
7. dat uit het geheel van het spreken van de Heilige Schrift duidelijk is dat het gezaghebbend leiding geven aan de gemeente aan de man en niet aan de vrouw toekomt;

spreekt uit

dat het standpunt ten aanzien van de vrouw in het ambt, dat in de Christelijke Gereformeerde Kerken steeds heeft gegolden, schriftuurlijk verantwoord is; en besluit

1. deputaten te danken voor hun grondige studie en rapport;
2. een studiedeputaatschap in te stellen dat, gelet op de grote diversiteit van gaven en diensten, waarmee de Heilige Geest in de nieuwtestamentische gemeente zowel mannen als vrouwen heeft toegerust, onderzoekt of en in hoeverre hieraan in de kerkelijke praktijk van de Christelijke Gereformeerde Kerken (voldoende) recht wordt gedaan, en op basis van dit onderzoek voorstellen formuleert aan de generale synode van 2001, rekening houdend met de uitspraak van de generale synode van 1998 dat het standpunt ten aanzien van de vrouw in het ambt, dat in de Christelijke Gereformeerde Kerken steeds heeft gegolden, schriftuurlijk verantwoord is;
3. het moderamen van de generale synode op te dragen:
 - a. om in overleg met de preadviseurs het deputatenrapport en het commissierapport gereed te maken voor publiciteit en
 1. toe zenden aan de kerken;
 2. beschikbaar te stellen aan kerkleden en geïnteresseerden;
 - b. een pastorale brief aan de kerken te sturen waarin:
 1. de uitspraak van de generale synode wordt toegelicht;
 2. de kerken opgeroepen worden van de diensten van de zusters van de gemeente optimaal gebruik te maken;
 3. de kerken opgeroepen worden in de zaken van vrouw en ambt de eenheid van het kerkverband te bewaren.

Ds. R. van der Kamp vraagt en verkrijgt aantekening in de Acta dat hij tegen gestemd heeft.

De preses spreekt van een gewichtig besluit in een zaak die in de kerken veel aandacht heeft getrokken. Hij is dankbaar dat het besluit met een duidelijke meerderheid genomen kon worden. Er is hard aan gewerkt om een besluit te mogen nemen met een zeer breed draagvlak. Hij spreekt de wens uit, dat de Heere er Zijn zegen over zal willen gebieden. Hij dankt de deputaten voor het vele werk dat zij hebben verricht en de inzet die zij daarbij hebben betoond. Ook de synodale commissie wordt hartelijk bedankt.

Ongetwijfeld kan niet iedereen blij zijn met het genomen besluit. God geve dat we echter met elkaar verder zullen mogen gaan.

De preses gaat voor in dankzegging en gebed.

Artikel 231

Sluiting

De preses sluit de vergadering.

DERTIENDE ZITTING

donderdag 19 november 1998, 9.15 - 12.15 uur

Artikel 232

Opening

De preses opent de dertiende zitting van de synode. We zingen Psalm 16: 3 en 4. Daarna leest de preses 2 Cor. 9 en gaat voor in gebed.

Artikel 233

Appèl-nominaal

Bij gehouden appèl-nominaal blijkt dat de volgende primi-afgevaardigden vervangen zijn door secundi: oud. K. van Smeden door oud. J. van der Veer; diaken A. Heystek door diaken S.J. Roos; dr. G.C. den Hertog door drs. G.J. Capellen; ds. A.P. van Langevelde door ds. G. van de Groep; oud. C.J. van Westen door oud. W. Vuijst en oud. P. de Jong door oud. J. Kok. Ds. G. van de Groep betuigt door op te staan instemming met de belijdenis.

Artikel 234

Mededeling preses

De preses komt terug op de opmerkingen die hij de vorige avond gemaakt heeft naar aanleiding van het besluit dat genomen is inzake vrouw en ambt. Het is hem gebleken dat die opmerkingen niet bij iedereen goed gevallen zijn. Hij betreurt dat. Hij heeft slechts willen benadrukken dat hij dankbaar was voor het genomen besluit en vooral voor het brede draagvlak dat er voor bleek te bestaan in de synode. Geenszins is het zijn bedoeling geweest om te suggereren dat degenen die tegen het voorstel gestemd hebben daarmee hebben aangegeven dat zij voorstanders van de vrouw in het ambt zijn.

Enkele afgevaardigden geven te kennen dat zij dankbaar zijn voor het feit, dat de preses op zijn woorden is teruggekomen.

Artikel 235

Onderlinge bijstand en advies

De preses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor onderlinge bijstand en advies (bijlage 96) en het daarbij behorende rapport 10 van commissie 7 (bijlage 97). De voorzitter en secretaris van deputaten, resp. drs. H.J. van Maanen en J.C. de Jong worden welkom geheten.

Aan deputaten worden diverse kritische vragen gesteld. Gaan zij in het door hen ter beschikking gestelde informatieboekje niet verder dan hun instructie toestaat?

Moeten deputaten niet meer rekening houden met het feit, dat de ene gemeente meer draagkracht heeft dan de andere gemeente? Hoe denken deputaten over de vergoeding van derde beurten door predikanten, die twee gemeenten dienen? Moeten deputaten niet steun verlenen op een wat ruimere basis? De wijze waarop zij nu steun willen verlenen zal verschillende gemeenten in moeilijkheden kunnen brengen. Gaat ook de commissie niet veel te veel uit van de 'gegeven omstandigheden', alsof die norm voor het handelen van deputaten moeten zijn? Ook wordt nog gevraagd wat deputaten en de commissie bedoelen met de suggestie dat grotere gemeenten meer steun zullen verlenen. Waarom willen deputaten kunnen afwijken van het rooster van niet-benoembaarheid?

Namens de commissie gaat de rapporteur, drs. G. van Westrienen op de gestelde vragen in. Namens deputaten geven de secretaris en de voorzitter, antwoord. De teneur van deze antwoorden is, dat er vele behoeften zijn, maar dat daar slechts beperkte middelen tegenover staan. Dat vraagt om beperkende maatregelen. Er zijn grenzen aan wat deputaten kunnen doen. Dat dit voor sommige gemeenten kan betekenen, dat deputaten negatief zullen moeten besluiten, is evident. Als deputaten echter een ongewijzigd beleid zouden blijven voeren, zouden de lasten voor de kerken veel te zwaar worden. Deputaten gaan in hun informatieboekje niet buiten de grenzen van hun instructie. Het gaat daarin alleen om beleidsregels, die een uitwerking zijn van de hoofdlijnen van hun instructie. Deputaten zijn het zich bewust dat de draagkracht van de steunaanvragende kerken verschilt en zij houden daar ook rekening mee. De suggestie dat grote gemeenten meer steun zouden kunnen bieden is alleen maar als suggestie bedoeld. Ten aanzien van de vergoeding van derde beurten door predikanten die twee gemeenten dienen, hebben deputaten hun standpunt enigszins bijgesteld, mede op grond van een advies van de deputaten voor financiële zaken. Dat deputaten graag wat speelruimte hebben bij het rooster van aftreden hangt samen met het feit, dat het erg moeilijk is gebleken de ontstane vakatures op te vullen: het werk van deputaten is vaak erg tijdrovend.

Oud. L. Groenewold dient de volgende amendementen in:

- in voorstel 2 de woorden 'en voor deputaten aanvaardbare' schrappen;
- in voorstel 2d het bedrag f 200.- vervangen door f 250.;
- een nieuw 2d invoegen, dat luidt: 'In predikantskosten wordt alleen steun verleend boven een bijdrage per lid van f 450.-;
- d. wordt e.

De voorzitter vraagt de commissie zich over deze voorstellen te beraden. De verdere bespreking wordt verdaagd (zie art. 242).

Artikel 236

Comité-generaal

Artikel 237

Vervolg geestelijke verzorging varenden

Na opheffing van de comité-zitting **besluit de synode:**

1. deputaten op te dragen een benoemingsprocedure op te stellen voor de opvolging van de predikant voor de varenden en op de volgende generale synode daarover rapport uit te brengen;

2. deputaten op te dragen een taakomschrijving voor hun adviseurs op te stellen, waarin ook hun bevoegdheden binnen het deputaatschap worden vastgelegd, en daarvan rapport uit te brengen op de volgende generale synode;
3. de classis Utrecht schriftelijk op de hoogte te stellen van het onder 1 genomen besluit;
4. deputaten te danken voor het werk dat zij in de afgelopen periode hebben verricht en hun werkzaamheden goed te keuren met inachtneming van de in comité-zitting gedane uitspraak;
5. opnieuw deputaten te benoemen.

De rapporteur van commissie 3 deelt nog mee dat het door diaken Heystek ingediende voorstel (zie art. 145) door hem is teruggenomen.

De voorzitter wenst deputaten sterkte toe bij de uitvoering van hun taak. Hij noemt daarbij speciaal ook het werk van de predikant voor de varenden, ds. H. van der Ham.

Artikel 238

Comité-generaal

Artikel 239

Schorsing

De preses schorst de zitting met het oog op de lunch.

VERVOLG DERTIENDE ZITTING

donderdag 19 november 1998, 13.30 - 17.15 uur.

Artikel 240

Heropening

De vergadering wordt heropend. Op voorstel van de preses wordt gezongen Psalm 99: 1 en 2.

Artikel 241

Presentie

Diaken A. Heystek heeft zijn plaats weer ingenomen.

Artikel 242

Vervolg onderlinge bijstand en advies

Opnieuw komt aan de orde het rapport van de deputaten voor onderlinge bijstand en advies en het daarbij behorende commissierapport (zie art. 235).

Namens commissie 7 deelt de rapporteur mee, dat de commissie de ingediende amendementen van oud. Groenewold niet overneemt. Aanneming van deze amende-

dementen zou een extra last voor de kas van deputaten betekenen en daar staat geen dekking tegenover. Oud. Groenewold handhaaft zijn amendementen. Als de voorzitter deze amendementen in stemming brengt, worden ze verworpen.

De synode besluit:

1. deputaten dank te zeggen voor hun arbeid en die arbeid goed te keuren;
2. art. 4 van de instructie van deputaten als volgt te wijzigen:

Art. 4. Steunverlening
Deputaten verlenen financiële steun aan kerken door toekenning van een maximale uitkering over een kalenderjaar op basis van het werkelijke en voor deputaten aanvaardbare exploitatietekort. Op basis van een jaarbegroting kan een voorlopige toezegging gedaan worden, waaraan overigens geen rechten ontleend kunnen worden. De steuntoezegging en uitkering blijven voorts - behoudens zeer bijzondere omstandigheden - beperkt tot de som van:

 - a. 25% van het netto-totaal der predikantskosten (honorarium, premies, huisvesting, enz.) volgens de richtlijnen van deputaten voor financiële zaken, nadat deze kosten zijn verminderd met de neveninkomsten uit arbeid van de predikant, voorzover deze neveninkomsten meer bedragen dan 15% van het minimumtraktament. Deze steun geldt uitsluitend voor kerken, die per 1 januari van het desbetreffende jaar minder dan 250 (doop)leden hebben.
 - b. en c. (ongewijzigd).
 - d. toevoegen: Deze steun zal nimmer meer bedragen dan f 200.- per (doop)lid per jaar.
3. aan art. 5 van de instructie toevoegen:
Dit geldt tevens voor het ter hand nemen van het beroepingswerk.
4. de kerken er nogmaals op te wijzen, dat zij zich hebben te houden aan de door de generale synode meermalen uitgesproken regel, dat geen steunvergende verplichtingen mogen worden aangegaan, alvorens deputaten daarvoor toestemming hebben verleend;
5. opnieuw deputaten te benoemen.

De voorzitter wenst de deputaten sterkte bij hun moeilijker wordende taak, die wel eens zal meebrengen dat zij beslissingen moeten nemen, die voor bepaalde gemeenten teleurstellend zullen zijn. Hij dankt met name de secretaris van deputaten, br. J.C. de Jong, die zijn werk gaat neerleggen.

Artikel 243

Comité-generaal

Artikel 244

Financiële Zaken

In een comité-zitting heeft de synode zich bezig gehouden met het rapport van de deputaten voor de financiële zaken (bijlage 98) en het daarop corresponderende rapport 16 van commissie 7 (bijlage 99). Dit gebeurde in bijzijn van de voorzitter en de secretaris van deputaten, resp. D. Blom R.A. en C. Kleinjan A.A. en de adviseur van deputaten A.H.J. Schwartz R.A.

In deze comité-zitting heeft de synode besloten:

1. alle kashoudende deputaatschappen décharge te verlenen van hun financieel beheer over de periode 1995-1997;
2. er bij alle deputaatschappen op aan te dringen hun begrotingen tijdig ter beschikking van de deputaten voor de financiële zaken te stellen;
3. deputaten er attent op te maken, wanneer zij bij hun onderzoek naar bijzondere financiële zorgen van predikanten stuiten op situaties die op korte termijn voorziening behoeven, dat het op hun weg ligt te bezien of daarop op een zorgvuldige wijze de aandacht van onder meer een kerkenraad kan worden gevestigd teneinde te zoeken naar een oplossing voor de korte termijn;
4. de tekst van de concept-beroepsbrief onder b, met bijbehorende bijlage als volgt te wijzigen:
 - b. het genot van een door de kerk ter beschikking gestelde pastorie, gelegen aan... (adres), zoals nader uitgewerkt in de bij deze brief gevoegde bijlage'. Bijlage: 'De pastorie wordt als ambtswoning ter beschikking gesteld voor de termijn waarin de beroepen predikant aan de gemeente als dienstdoend predikant is verbonden. Hij is gehouden om de pastorie gedurende deze periode te bewonen'.
5. deputaten te machtigen in overleg met het Landelijk Kerkelijk Bureau instructies te geven aan de kashoudende deputaatschappen inzake het tijdstip waarop het jaarverslag, resp. de begroting dient te worden omgerekend in Euro's;
6. aan deputaten voor de buitenlandse zending op te dragen de jaarrekeningen van de Stichting Domus vanaf de datum van oprichting voor te leggen aan de deputaten voor de financiële zaken ter beoordeling en voorts de statuten van de stichting evenals de redenen voor oprichting voor te leggen aan de generale synode ter beoordeling;
7. de kerken, die in de jaren 1995-1997 drie of meer malen de vastgestelde minimum-bijdragen niet voldeden, indringend schriftelijk te vermanen;
8. voor accountantskosten voor de jaren 1998, 1999 en 2000 een bedrag van f 119.850,- inclusief BTW te voteren.

Voor verdere besluiten zie art. 297

Artikel 245

Vervolg financiële zaken

De preses stelt nu aan de orde het onderdeel van het rapport van de deputaten voor de financiële zaken dat handelt over de gezamenlijke kerken als rechtspersoon. Daarop correspondeert rapport 11 van commissie 7 (bijlage 100).

Zonder discussie besluit de synode:

1. aan de deputaten voor de financiële zaken op te dragen de in hun rapport vermelde bevindingen terzake van de rechtspersoonlijkheid van kerkelijke organen ter kennis te brengen van de deputaatschappen, de particuliere synoden, de classes, de kerkenraden en andere belanghebbenden;
2. aan deputaten op te dragen aan de redacties van het Jaarboek, de Wekker en kerkbladen te verzoeken daarin jaarlijks mee te delen, dat erfstellingen en legaten dienen te worden vermaakt aan een plaatselijke Christelijke Gereformeerde Kerk of aan de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, met vermelding welke bestemming aan de erfstelling of het legaat dient te worden gegeven;

3. te bepalen, dat bij rechtshandelingen van generale synode of deputaatschappen waarvoor een notariële akte is vereist, nadrukkelijk dient te worden gesteld, dat wordt gehandeld namens de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland en aan de deputaten voor de financiële zaken op te dragen van dit besluit mededeling te doen aan de deputaatschappen;
4. aan de deputaatschappen op te dragen de tennaamstelling van in eigendom verworven onroerend goed, voorzover dat niet reeds heeft plaats gevonden, overeenkomstig het onder 3 vermelde besluit te laten rectificeren, met aanvraag van dispensatie voor de heffing van de overdrachtsbelasting en aan de deputaten voor de financiële zaken op te dragen van dit besluit mededeling te doen aan de deputaatschappen.

Artikel 246

Comité-generaal

Artikel 247

Quaestor

In een comité-zitting is aan de orde geweest het rapport van de quaestor (bijlage 101) en het daarbij behorende rapport 13 van commissie 7 (bijlage 102). De bespreking vond plaats in bijzijn van de quaestor, br. G.P. Groeneveld.

In deze comité-zitting heeft de synode besloten:

1. de quaestores dank te zeggen voor hun werkzaamheden, de quaestores D. Lokhorst en J. Boer postuum te dechargeren van hun beheer over de periode 1995-1997 en br. M. Lokhorst dank te zeggen voor de door hem verleende medewerking;
2. de door de quaestor voorgelegde begroting voor de jaren 1999-2001 vast te stellen en hem te machtigen tot het doen van uitgaven tot de geraamde bedragen; hem tevens opdracht te geven de quaestores van de particuliere synoden mee te delen, dat de bijdragen voor de jaren 1999-2001 zijn vastgesteld op f 4.- per (doop)lid per jaar en deze quaestores te verzoeken deze bijdragen voor 1 juli van elk jaar over te maken;
3. allen die werk verrichten voor de generale synode en alle niet-kashoudende deputaatschappen c.q. synodale commissies er op te wijzen dat de quaestor krachtens de hem gegeven instructie slechts binnen het raam van de voor hem vastgestelde begroting betalingen uit de kas mag verrichten en dat begrotingsoverschrijding zonder instemming vooraf van de quaestor niet is toegestaan;
4. de vergoeding voor autokosten, gemaakt ten behoeve van synoden, deputaatschappen en diverse synodale commissies te stellen op het bedrag dat belastingvrij mag worden uitgekeerd, te weten f 0,60 per kilometer;
5. de quaestor en deputaten Landelijk Kerkelijk Bureau te verzoeken tezamen met de deputaatschappen die gevestigd zijn in het Landelijk Kerkelijk Bureau in de hun aan de generale synode van 2001 voor te leggen begrotingen te regelen dat de kosten van huisvesting aan deze deputaatschappen worden doorberekend.

De preses dankt br. Groeneveld, dat hij de taak van quaestor op zich heeft willen

nemen en wenst hem sterkte bij de uitvoering van die taak. Ook noemt de preses de naam van br. M. Lokhorst, aan wie de synode veel dank verschuldigd is.

Artikel 248

Vervolg financiële regeling losgemaakte predikanten / instructie 8.02

De bespreking van instructie 8.02 wordt voortgezet aan de hand van rapport 5 van commissie 7 (zie art. 227). Allereerst krijgt de rapporteur, drs. G. van Westrienen, gelegenheid nader in te gaan op in een vorige zitting gemaakte opmerkingen. Hij doet dat door op een aantal punten wijzigingen in de commissie-voorstellen aan te brengen.

In de discussie blijkt dat er ook nu nog ernstige bezwaren leven tegen de voorstellen van de commissie. Die voorstellen laten zien dat de commissie van een principiële andere benadering uitgaat dan de kerkorde aangeeft. Verschillende afgevaardigden vinden dat dit zo niet kan. Zal er een andere lijn gevolgd moeten worden, dan zal er eerst een grondige studie verricht moeten worden, waarbij de vraag onder ogen gezien wordt of een predikant inderdaad voor het leven predikant is en in het verlengde daarvan ook levenslang recht op verzorging door de kerken heeft. Betoogd wordt dat het niet juist is om - onder druk van de omstandigheden - zonder grondige voorbereiding een andere lijn te kiezen, zoals de commissie wil, die immers voorstelt de verzorging van losgemaakte predikanten te termineren. Over de vraag wie er voor de verzorging verantwoordelijk is, worden verschillende geluiden gehoord. De kerkorde zegt, dat die verantwoordelijkheid ligt bij de kerkenraad en de classis. Er zijn ook afgevaardigden die benadrukken dat de predikant in dienst is van de kerken als geheel en dat daarom de kerken als geheel de verantwoordelijkheid dienen te dragen.

Namens de commissie maakt de rapporteur duidelijk, dat er wel degelijk maatregelen genomen moeten worden en dat die maatregelen geen uitstel gedogen. Zijns inziens kan de ontvangen roeping eindigen als zij niet bevestigd wordt en dan moet er ook een eind komen aan de verzorging van de predikant door de kerken en zal gedacht moeten worden aan de mogelijkheid van overgang tot een andere staat des levens.

Het is duidelijk, dat er een verschil bestaat tussen de visie van de commissie en die van diverse synodeleden, waarbij principiële uitgangspunten in het geding zijn. Op grond daarvan oordeelt de preses dat deze zaak niet rijp is voor besluitvorming. Het moderamen zal zich met de commissie verstaan om zich te beraden over de verder te volgen gedragslijn. Aldus wordt besloten. Zie art. 307.

Artikel 249

Schorsing

De vergadering wordt onderbroken in verband met de avondmaaltijd.

VERVOLG DERTIENDE ZITTING

donderdag 19 november 1998, 19.00 - 21.00 uur

Artikel 250

Heropening

De vergadering wordt heropend. Gezongen wordt Psalm 102: 7 en 9.

Artikel 251

Presentie

Ds. C.J. Droger vervangt nu in plaats van ds. G. van de Groep ds. A.P. van Langevelde.

Artikel 252

Comité-generaal

Artikel 253

Comité-generaal

Artikel 254

Ontmoeting met 'Nunspeet'

Er vindt een ontmoeting plaats met de broeders en zusters uit Nunspeet, die tijdens de synode op allerlei manier gezorgd hebben dat het werk van de synode voortgang kon vinden. De preses spreekt hen op hartelijke wijze toe en dankt hen allen voor hun inzet. De synode heeft bijzonder gewaardeerd wat er allemaal gedaan is. Hij noemt de administratie, de technische dienst, de koster, de huishoudelijke dienst, en ook al diegenen die meer achter de schermen hun krachten gegeven hebben.

Namens de commissie van voorbereiding zegt oud. G.F. van de Beek dat het voor de Nunspeters een vreugde was dit werk te mogen doen. Er is ook een samenbindende kracht van uitgegaan. Als de synode zou besluiten een volgende keer D.V. weer in Nunspeet te vergaderen dan mag zij weten, dat zij ook dan weer welkom zal zijn.

Artikel 255

Sluiting

Na het zingen van Psalm 19: 6 en 7 gaat de preses voor in dankgebed. Daarna sluit hij de vergadering.

VEERTIENDE ZITTING

vrijdag 20 november 1998, 9.15 - 11.15 uur

Artikel 256

Opening

De voorzitter opent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 132: 5 en 6, leest vervolgens Psalm 132 en gaat voor in gebed.

Artikel 257

Appel-nominaal

Bij gehouden appel-nominaal blijkt dat de volgende primi-afgevaardigden vervangen zijn door secundi: oud. K. van Smeden door oud. J. van der Veer; diaken A. Heystek door diaken S.J. Roos; dr. G.C. den Hertog door drs. G.J. Capellen; ds. A.P. van Langavelde door ds. C.J. Droger en oud. P. de Jong door oud. J. Kok.

Artikel 258

Mededelingen namens het moderamen

Namens het moderamen deelt de preses mee, dat er een gesprek heeft plaats gevonden met commissie 7 in verband met het feit, dat in de discussies betreffende de financiële aangelegenheden steeds weer dezelfde problematiek aan de orde komt, te weten de problematiek tussen de financiële haalbaarheid van diverse zaken en de kerkrechtelijke principes die bij bedoelde zaken een rol spelen; principes die niet alleen vanuit het oogpunt van financiële haalbaarheid kunnen worden gewijzigd. Aan commissie 7 is voorgesteld in overleg te treden met de pre-adviseurs en te komen enerzijds tot het voorstel om een studie- en adviescommissie te benoemen met de opdracht te onderzoeken hoe de positie van de predikanten is en anderzijds voor de door de commissie gesignaleerde urgente gevallen een overbruggingsregeling te treffen die geldt tot het jaar 2001.

Artikel 259

Vervolg evangelieverkondiging onder Israël

743 De preses geeft rapport 5 van commissie 2 (bijlage 103) in bespreking; in dit rapport gaat de commissie in op de in een vorige zitting ingediende voorstellen betrekking hebbende op de evangelieverkondiging onder Israël (zie art. 196).

De afgevaardigden die bij een eerdere gelegenheid voorstellen hebben ingediend geven te kennen zich in de nieuwe voorstellen van de commissie te kunnen vinden.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun arbeid;
2. opnieuw een eerste en tweede secretaris, een eerste en tweede penningmeester en een adviseur te benoemen;
3. de brief van het OJEC voor kennisgeving aan te nemen;
4. deputaten op te dragen in hun werk waar nodig uiting te geven aan onze ver-

bondenheid met Israël om mede langs deze weg mee te werken aan het weg-nemen van het negatieve beeld van de christelijke kerk;

5. deputaten op te dragen in hun contacten met Messias-belijvende joden in Israël uiting te geven aan hun zorg en meeleven in situaties waarin hun positie en identiteit onder spanning komt te staan;
6. deputaten op te dragen om in de ontmoeting en het gesprek met Israël attent te blijven op publicaties, die de Persoon en het (verzoenend) werk van Christus tekort doen en na te gaan of en in hoeverre de Israëlwerker daarmee te maken krijgt in zijn contacten in Israël en op welke wijze hiermee in het joodse denken wordt omgegaan.

Artikel 260

Vervolg evangelisatie

De preses geeft opnieuw rapport 1 van commissie 2 in bespreking. Het gaat om het gedeelte waarover nog een besluit genomen moet worden en dat betrekking heeft op de vraag of er een terminering kan worden ingebouwd in het besluit tot benoeming van een evangelisatieconsulent. (zie art. 159).

In verband met het feit, dat er aan een dergelijke wijze van benoemen ernstige bezwaren kleven wordt de suggestie gedaan om niet een bepaalde clause op te nemen die in de richting van terminering wijst, maar alleen iets te zeggen over een te zijner tijd in te stellen grondige evaluatie van het werk van de evangelisatieconsulent. De commissie beraadt zich nog een ogenblik over de gemaakte opmerkingen. (zie art. 262).

Artikel 261

Vervolg geestelijke verzorging militairen

744 Naar aanleiding van een eerder gevoerde discussie komt commissie 3 met een herzien rapport 4b (bijlage 104). Zie art. 65.

In de discussie wordt vastgesteld, dat het herziene rapport 4b wel voorziet in een gedeelte van de beoogde toevoeging bij art. 4 van bijlage 48 K.O., maar dat ook rekening gehouden zal moeten worden met wat daarover in het oorspronkelijke rapport 4b staat.

De synode besluit:

1. art. 4 van bijlage 48 K.O. als volgt aan te vullen:

Wanneer een predikant, als sub 3 bedoeld, terugkeert uit zijn dienst in de krijgsmacht bij leeftijdsontslag en in overleg met zijn kerkenraad geen beroep uit de kerken meer in overweging wenst te nemen, zijn de kerkenraad en de classis ontslagen van de financiële verantwoordelijkheid voor het levensonderhoud van de predikant en zijn gezin, waarbij het recht op emeritaat onverlet blijft.

Wanneer een predikant terugkeert uit zijn dienst in de krijgsmacht vanwege tussentijds ontslag door bijzondere omstandigheden, zullen de kerkenraad en de classis waaraan hij verbonden is, na beëindiging van de wachtgeldregeling, een overbruggingsregeling treffen voor zijn levensonderhoud en dat van zijn gezin;
2. deputaten te danken voor het werk dat zij in de afgelopen periode hebben verricht en hun werkzaamheden goed te keuren.

Artikel 262

Vervolg evangelisatie

Na nader overleg te hebben gevoerd komt commissie 2 met een ander voorstel, waarin geen sprake meer is van een terminering van de benoeming van de evangelisatieconsulent.

Ter aanvulling van het reeds eerder genomen besluit met betrekking tot de evangelisatieconsulent (zie art. 73) **besluit de synode:** deputaten op te dragen na zes jaar het werk van de evangelisatieconsulent grondig te evalueren en de generale synode daarover te rapporteren.

Artikel 263

Comité-generaal

Artikel 264

Benoemingen

In comité-zitting is besloten de volgende benoemingen te doen:

A. DE DEPUTAATSCHAPPEN WAARIN TEVENS GEDEPUTEERDEN BENOEMD DOOR DE PARTICULIERE SYNODEN ZITTING HEBBEN VOOR**4. de evangelieverkondiging onder Israël:**

ds. M.W. Vrijhof, eerste secretaris; ds. H.D. Rietveld, tweede secretaris; P. Vree, eerste penningmeester; J. Prins, tweede penningmeester; dr. G.C. den Hertog, adviseur.

5. de buitenlandse zending:

drs. J. van Mulligen, algemeen voorzitter; ds. W.P. de Groot, sectie-voorzitter; ds. A. van Heteren, sectie-voorzitter; ds. H. Last, eerste secretaris; R. Procae, tweede secretaris; H.A. Smit, eerste penningmeester; C.J. Hagesteijn, tweede penningmeester; C. Groeneveld, algemeen secundus.

6. de evangelisatie

W. van Zwol, penningmeester; G.S. Bouwman, secundus-penningmeester; ds. J.J. Lof, ds. H.J.Th. Velema; secundi; ds. J. van Mulligen en ds. J. Oosterbroek.

7. de onderlinge bijstand en advies:

drs. H.J. van Maanen, voorzitter; C. Langelaar, secretaris; G. Verhoef R.A., penningmeester; H. Schuitema; A. van der Wal; resp. secundi: J. Ouwehand, secundus-voorzitter; ir. J.W.C. van Drieënhuizen; T.A. Sanders; G. Schenk; O. Zuidema.

B. DE GENERALE DEPUTAATSCHAPPEN**8. de radio- en televisiediensten:**

ds. M. Groen; ds. J. van Mulligen; ds. W.J. Quist; ds. N. Ribbers; secundus: ds. G. van Roekel.

9. de geestelijke verzorging van de varenden:

A. Bonninga; H. Bor; ds. A. van Ek; ds. A. van Heteren; H. Huygen; ds. H.C. Mijnders.

10. de geestelijke verzorging van de militairen:

ds. P.J. van Dam; H.K. Evers; H. Haar; ds. H. van den Heuvel; A.J. de Jong; J.A. de Jong; N. van der Lugt; ds. M. Oppenhuizen.

11. kerkjeugd en onderwijs:

drs. G. van Hardeveld; Th. Heijstek; ds. P.D. Hofland; ds. M.J. Kater; ds. J. van Langevelde; J. Mauritz; ds. S. Otten; mevr. J. Sneep-Oorbeek; ds. D. Visser; ds. G. Vos; ds. D. van der Zwaag.

15. de redactie van 'De Wekker':

prof. dr. J.W. Maris, hoofdredacteur; ds. J. Jonkman, waarnemend hoofdredacteur; ds. G. van Roekel, eindredacteur; ds. J. van Amstel; ds. A. Baars; ds. M.J. Oosting; dr. J. Stolk.

16. de redactie van het Jaarboek:

drs. R.W.J. Soeters; ds. J.C.L. Starreveld; ds. H.J.Th. Velema; secundus: ds. G.P.M. van der Linden.

17. de uitgave van de kerkorde:

mevr. ds. C.Th. Boerke; ds. P. den Butter; prof. dr. H.J. Selderhuis; ds. J.C.L. Starreveld.

18. het contact met de overheid:

prof. dr. J.W. Maris, voorzitter; mr. H. Herweijer, secretaris (tevens gedelegeerde in het C.I.O.); J.W. Overeem (tevens plaatsvervangend gedelegeerde in het C.I.O.); mevr. mr. dr. G.W. Brands-Bottema; prof. dr. T.M. Hofman; ds. G. van Roekel; mr. A. Rouvoet; ds. J.C.L. Starreveld; algemeen secundus: ds. C.A. den Hertog.

20. de correspondentie met de buitenlandse kerken:

ds. P. den Butter; ds. B. de Graaf; ds. C.A. den Hertog; ds. M.J. Kater; ds. J. Oosterbroek; prof. dr. H.G.L. Peels; prof. dr. H.J. Selderhuis. Algemeen secundus: ds. D. van der Zwaag.

21. de vertegenwoordiging van de kerken:

ds. J. Westerink, voorzitter; ds. P. den Butter, secretaris; ds. J. Plantinga; ds. D. Quant.

24. het quaestoraat van de generale synode:

G.P. Groeneveld, eerste quaestor; mr. J. Boer, tweede quaestor.

26. de revisie van de kerkorde:

mevr. ds. C.Th. Boerke; ds. P. den Butter; ds. H. van den Heuvel; ds. D. Quant; prof. dr. H.J. Selderhuis; ds. M. van der Sluys; ds. J.C.L. Starreveld; ds. A. Wagenaar.

28. de uitgave van de bundel Schriftberijmingen en de herziening van de liturgische formulieren:
ds. D. Dunsbergen; J. Groeneveld; ds. J. Groenleer; prof. dr. T.M. Hofman; ds. J.W. van Pelt.

30. de studie naar de vragen rond de dienst van de vrouw in de gemeente:
prof. dr. H.G.L. Peels, voorzitter; ds. J.W. van Pelt, secretaris; mevr. G. de Haan; ds. A. Hilbers; ds. H. Korving; mevr. ds. A. Veldhuizen-de Graaf.

C. DIVERSEN

1. commissie 'misbruik pastorale en/of gezagsrelaties':
ds. J. Plantinga, voorzitter; ds. A. Hilbers, secretaris; ds. A. Heijstek; mevr. Y. van der Keur-Poot; mevr. mr. A.P. Versteeg; ds. J. Westerink; secundus voorzitter: ds. P.J. den Hertog.

Artikel 265

Sluiting

De preses verzoekt te zingen Psalm 103: 4 en 7. Na dankgebed door de assessor sluit de voorzitter de vergadering.

VIJFTIENDE ZITTING

woensdag 9 december 1998, 9.15 - 12.15 uur

Artikel 266

Opening

De voorzitter opent de vergadering. Hij laat zingen Ps. 97 : 1 en 7 en leest Jes. 9 : 1-6. Hij deelt mee dat er nieuwe zorgen zijn om de gezondheid van ds. J. Plantinga; ds. P. den Butter is ziek en zal deze dagen niet aan de beraadslagingen deelnemen. In het gebed worden met name deze broeders aan de Heere opgedragen.

Artikel 267

Appèl-nominaal

Drs. J.W. van Pelt, ds. G. van Roekel, oud. C.J. van Westen, ds. P. den Butter, ds. R. Kok, oud. M.H. Baan en oud. M.A. van Gorsel zijn vervangen door hun secundi resp. ds. H. de Graaf, ds. K. Hoefnagel, oud. W. Vullst, ds. J.G. Schenau, ds. J.W. Schoonderwoerd, oud. D.F. Duine en oud. H.T. de Jong. De brs. Schenau, Schoonderwoerd en Hoefnagel betuigen door op te staan instemming met de belijdenis.

Artikel 268

Comité-generaal

Artikel 269

Comité-generaal

Artikel 270

Vervolg Landelijk Kerkelijk Bureau

De preses deelt mee dat in comité-zitting de bespreking over het Landelijk Kerkelijk Bureau is voortgezet (zie art. 219) en dat de volgende besluiten zijn genomen:

- 1 de taken en bevoegdheden van de directeur van het LKB vast te stellen zoals deze in het rapport zijn geformuleerd;
- 2 de taken en bevoegdheden van de bestuurscommissie LKB vast te stellen zoals deze in het rapport zijn geformuleerd;
- 3 deputaten LKB op te dragen zich te bezinnen op de functie-omschrijving van de directeur van het LKB en hierover voorstellen te doen aan de volgende generale synode.

Verder besloot de synode:

- 1 de commissie Landelijk Bureau hartelijk dank te zeggen voor haar onder soms moeilijke omstandigheden verrichte werk en die arbeid goed te keuren;
- 2 overeenkomstig hun instructie vijf deputaten en een secundus te benoemen;
- 3 een voorzitter van de bestuurscommissie te benoemen;
- 4 elk van de in het Landelijk Kerkelijk Bureau participerende deputaatschappen te verzoeken een van hun leden te benoemen in de Bestuurscommissie;
- 5 de commissie Landelijk Bureau per 1 januari 1999 op te heffen;
- 6 deputaten hartelijk te danken voor hun werk en hun werkzaamheden goed te keuren;
- 7 opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 271

Twee-moderaminaoverleg ADMA en hulpverlening binnen- en buitenland

De preses stelt aan de orde een gedeelte van het rapport van deputaten ADMA (bijlage 25); deputaten ds. C. Westerink en mr. M.P. van der Schaaf worden welkom geheten.

De synode besluit:

deputaten ADMA en hulpverlening in binnen- en buitenland op te dragen de regeling 'taken en bevoegdheden' inzake het Diaconaal Bureau aan te passen aan de gewijzigde situatie inzake het LKB met de daaraan verbonden directeur en Bestuurscommissie en deze regeling opnieuw ter beoordeling voor te leggen aan de volgende generale synode.

Artikel 272

Vervolg ADMA - het diaconaat op de kerkelijke vergaderingen

De preses stelt opnieuw (zie art. 225) aan de orde het rapport van deputaten ADMA (bijlage 25), met het bijbehorende rapport 7 van commissie 6 (bijlage 92). De aanwezige deputaten ds. C. Westerink, H. Kazen en W.M. Boendermaker-Geleijnse worden welkom geheten.

Drs. D. Visser deelt mee dat hij t.a.v. voorstel 7 het volgende amendement indient:
... inzake de afvaardiging van diakenen er bij elke classis op aan te dringen dat elke gemeente een diaken afvaardigt naar de classisvergadering.
Voorstel 8 wenst hij te laten vervallen.

T.a.v. voorstel 9 heeft het volgende amendement:

... op basis van (...) zal de volgende generale synode een nader besluit nemen.
Hij stelt verder voor voorstel 7f van het deputatenrapport over te nemen.
Diak. M.N. den Harder stelt voor om in voorstel 7 de woorden 'in overweging te geven' te wijzigen in 'zal elke classis zorgen'.

De rapporteur oud. G. van Brenk gaat op deze voorstellen en die van de vorige vergadering in. Voor deputaten zijn de CDC's de enige weg waarlangs zij hun taak kunnen uitvoeren; dat is in de orde van de kerk; daarin willen deputaten gaan. Het proces dat we nu ingaan is te vergelijken met een 'groeimodel'. De commissie wil daar, net als deputaten, alle ruimte voor bieden. Om deze reden kan de commissie het voorstel van diak. Den Harder niet overnemen.

Namens deputaten antwoordt ds. C. Westerink. Zij hebben met de overgebleven voorstellen geen moeite; de voorstellen van drs. Visser willen zij met nadruk steunen.

De synode besluit:

- 1 deputaten te danken voor het geboden rapport inzake het functioneren van diakenen en diaconaat op de kerkelijke vergaderingen;
- 2 de passage 'of de armen verzorgd worden' in art. 41 K.O. te wijzigen in 'of de diaconale roeping vervuld wordt';
- 3 deputaten op te dragen par. 1 tot en met 6.4 en 8 van het rapport 'Diaconaat, diaken en kerkelijke vergaderingen' de kerkenraden en de classes ter bezinning aan te bieden opdat het als leidraad dient voor de versterking van het diaconaal bewustzijn en het functioneren van het diaconaat in de gemeente en binnen het classicaal ressort;
- 4 deputaten op te dragen de classes te verzoeken te bevorderen dat er binnen haar ressort een goed functionerende classicale diaconale commissie is;
- 5 deputaten op te dragen de classes te verzoeken, in goed overleg met de CDC en/of diaconieën, een zodanige regeling te treffen waardoor het diaconaat en het diakenambt beter tot hun recht komen of versterkt worden;
- 6 deputaten op te dragen diakenen via de CDC's verder toe te rusten tot hun taak om op kerkelijke vergaderingen te kunnen functioneren en ter versterking van het diaconaat in de gemeente;
- 7 art. 41 lid 1 K.O. als volgt aan te vullen: '...waarbij er bij iedere classis op wordt aangedrongen dat elke gemeente een diaken afvaardigt naar de classisvergadering';
- 8 deputaten opdracht te geven via de CDC's een evaluatie te houden van de voorstellen genoemd in 3 en in het licht daarvan de generale synode van 2001 te rapporteren en met nieuwe voorstellen te dienen;
- 9 op basis van de evaluatie van de bevindingen omtrent de afvaardiging van diakenen naar en de behandeling van diaconale zaken op de vergadering van de classis zal over de afvaardiging van diakenen naar de particuliere en de generale synode de volgende generale synode een nader besluit nemen;
- 10 deputaten opdracht te geven zich te bezinnen op de vraag op welke wijze het diaconaat een vast punt kan worden op de agenda van de particuliere synoden.

Artikel 273

Comité-generaal

Artikel 274

Vervolg deputaten ADMA

Tenslotte worden t.a.v. deputaten ADMA nog de volgende besluiten genomen:

- 1 de handelingen van deputaten goed te keuren en hen hartelijk te danken voor hun arbeid;
- 2 nieuwe deputaten te benoemen;
- 3 voor deputaten ADMA twee secundi te benoemen.

Artikel 275

Schorsing

In verband met de middagmaaltijd schorst de preses de vergadering.

VERVOLG VIJFTIENDE ZITTING

woensdag 9 december 1998, 13.45 - 17.15 uur

Artikel 276

Heropening

De zitting wordt heropend. De preses laat zingen de Lofz. van Zacharias : 4 en 5.

Artikel 277

Presentie

Ds. J. van Amstel is vervangen door ds. P.D.J. Buijs.

Artikel 278

Vervolg repatriërende predikanten

De preses stelt opnieuw aan de orde het rapport van de studie- en adviescommissie regeling repatriërende missionaire predikanten (bijlage 85) (zie art. 212). Op dit rapport correspondeert rapport 9A van commissie 7 (bijlage 105). De commissieleden J.C. de Jong en H.J. van Maanen worden welkom geheten.

De rapporteur, drs. G. van Westrienen, geeft enige toelichting. De inhoud van het commissierapport hangt samen met andere ingediende rapporten (emeritikas, losgemaakte predikanten). De commissie heeft, n.a.v. gestelde vragen ter synode, de kerkrechtelijke aspecten van de materie nader bekeken. Er is daaromtrent advies ingewonnen. Enerzijds moet er nu beslist duidelijkheid komen; anderzijds moet deze duidelijkheid sporen met de vele principiële kanten die aan de zaak zitten. De nu ingediende voorstellen dienen daartoe; ze leiden ertoe dat de synode van 2001 definitieve besluiten zal moeten nemen, nadat verschillende kerkrechtelijke aspecten in de komende periode nog nader bekeken zijn door in te stellen commissies.

Namens de studie- en adviescommissie spreekt drs. H.J. van Maanen. Deze commissie moest uitgaan van het principe van de levenslange zorg voor repatriërende predikanten. De te treffen regelingen moeten daarbij uiteraard wel betaalbaar blijven. Dat kan leiden tot de praktische noodzaak om bijv. termijnen te limiteren.

De brs. Groenewold, De Jong en Postema trekken hun amendement in. Oud. Postema wil zijn andere amendementen op 2.9 en 2.11 handhaven. Ze worden in de bespreking meegenomen.

In de bespreking wordt gevraagd naar de mogelijkheden c.q. onmogelijkheden rond art. 12 K.O.: het overgaan tot een andere staat des levens. Kunnen de kerken daar wel op aandringen? Waarom komt de commissie met een regeling voor een beperkte periode? Is dat omdat de synode van 2001 definitieve besluiten moet nemen, of zit er een principiële visie achter? En spoort dat wel met de bijzondere positie die repatriërende predikanten hebben (en die uitdrukkelijk onderscheiden moet worden van losgemaakte predikanten)? Misschien kunnen moeiten voorkomen worden wanneer predikanten zich reeds beroepbaar stellen nog voordat zij repatriëren.

De rapporteur gaat op de vragen in. Art. 12 K.O. wordt ruimer uitgelegd dan sommigen blijkbaar willen. Naar het inzicht van commissie 7 is het een legitieme uitleg. Wellicht moet de in te stellen studietoelagen er zich nader over buigen, evenals over de specifieke termijnen. De commissie voelt echter niet voor verdere verlenging van de termijnen. Van eindeloze ondersteuning kan ook geen sprake zijn. De voorgestelde terminering is maatschappelijk aanvaardbaar.

Drs. H.J. van Maanen beantwoordt nog enkele vragen. Hij onderstreept het belang van verdere bestudering van de mogelijkheden van art. 12 K.O. Het zal goed zijn dat een in te stellen centrale commissie voor begeleiding van de betrokken groep predikanten contact zoekt met een commissie die ten dienste komt van losgemaakte predikanten.

Prof. dr. J.W. Maris stelt in verband met de hantering van art. 12 K.O. dat hier goede mogelijkheden liggen. Enerzijds dreigt de situatie van een predikant zonder gemeente, hetgeen naar reformatische ambtsopvatting niet mogelijk is, en anderzijds het opgeven van het ambt. Art. 12 opent tussen die twee uitersten een goede weg, waarbij het initiatief overigens wel bij de betrokken predikant ligt.

Er volgt een ronde voor het indienen van voorstellen.

Drs. D. Visser stelt voor:

Bij 2.5 moet vervallen: '... dan wel overgaan tot een andere staat des levens.'

Drs. M.J. Kater stelt voor:

toevoegen aan 6.2:

nader te onderzoeken wat de interpretatie van art. 12 K.O. dient te zijn (met het oog op de onderhavige problematiek) met name wat betreft de volgende punten:

- 1 of de plicht van een dienaar des Woords om levenslang aan de kerken verbonden te zijn niet met zich meebrengt de daaruit voortvloeiende plicht van de kerken om hem levenslang te ondersteunen;
- 2 of het recht van een dienaar des Woords om om gewichtige oorzaken over

te gaan tot een andere staat des leven aan de kerken het recht geeft om hem te dwingen over te gaan tot een andere staat des levens.

Oud. H. Postema handhaaft zijn oude amendementen, die nu in 4.7 en 4.9 voorkomen. Daarnaast stelt hij voor (daarin gesteund door oud. Groenewold):

in 4.7 het zinsdeel 'tenminste een woonvergoeding conform de door deputaten financiële zaken vastgestelde bijtelling voor predikantskosten' te vervangen door 'een passende woonvergoeding, vast te stellen in overleg met deputaten OB&A en/of financiële zaken';

in 4.8 het percentage van 40% te wijzigen in 25%.

De beraadslagingen worden geschorst voor beraad tussen de commissies en de indieners van de voorstellen (zie art. 284).

Artikel 279

Vervolg emeritikas

De zaken betreffende emeritikas komen opnieuw aan de orde (zie art. 207), samen met rapport 4b van commissie 7 (bijlage 106). De deputaten ds. R. van Beek, P. Zuidema en drs. L.W. Bil zijn aanwezig en worden welkom geheten.

In de bespreking blijkt dat de eerder ingediende voorstellen door ds. Korving c.s. voldoende zijn verwerkt evenals de voorstellen van ds. Quant c.s.; de voorstellen ingediend door G. van Brenk c.s. en van ds. J. Bosch c.s. worden door hen gehandhaafd.

Er volgt een korte ronde van bespreking. Wat is de positie van de te benoemen adviseur voor het vermogensbeheer? Is men voldoende georiënteerd om een goede benoeming te kunnen doen? Er is veel onzekerheid op dit gebied, ook als het gaat om de te behalen rendementen - zonder te speculeren.

De rapporteur gaat op de vragen in. Een benoeming moet - indien nodig - ongedaan kunnen worden gemaakt. Dat ligt in de rede. In de kerken is voldoende potentieel om gewenste deskundigheid en een hoger rendement dan tot op heden gehaald wordt te kunnen waarborgen. Onderbrenging in een pensioenfonds zou veel onzekerheid overigens kunnen voorkomen.

De penningmeester van deputaten, P. Zuidema, betreurt het dat er geen volledige overeenstemming tussen deputaten en commissie 7 is gekomen. T.a.v. het beleggingsbeleid bepleiten deputaten het beheren van het vermogen zonder dat buiten de eigen kring onder te brengen. Laten deputaten de mogelijkheid krijgen om een eigen beleggingscommissie binnen het deputaatschap te benoemen; er kan dan een stuk kennis bij deputaten opgebouwd worden.

Een poging om deputaten en commissie alsnog op één spoor te brengen, blijkt - na een korte schorsing - niet te kunnen slagen. De voorstellen van G. van Brenk c.s. en J. Bosch c.s. zijn inmiddels ineengeschoven tot een nieuw voorstel m.b.t. de wenselijkheid om te komen tot inschakeling van een pensioenfonds. Het luidt aldus:

een commissie te benoemen van twee deputaten art. 13 K.O., en drie externe deskundigen en deze commissie op te dragen te onderzoeken onder welke

voorwaarden en tegen welke kosten predikanten ondergebracht kunnen worden bij een pensioenfonds.

De synode besluit:

- 1 de handelingen van deputaten goed te keuren en hen dank te zeggen voor hun omvangrijke en nauwgezette beleidsvormende en uitvoerende arbeid;
- 2 deputaten mee te delen dat is besloten dat niet wordt overgegaan tot samenvoeging van de pensioenfonds van de Theologische Universiteit en van de emeritikas naar art. 13 K.O.
- 3 Niet wordt overgegaan tot het sluiten van een risicoverzekering voor de uitkeringen aan weduwen en wezen.
- 4 De koppeling van de uitkeringsgrondslag aan het geadviseerde minimumtraktament van een predikant met tien dienstjaren wordt ook voor de komende drie jaar gehandhaafd.
- 5 Art. 13 lid 1a K.O. laatste regel wordt gewijzigd in: 'de Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering Zelfstandigen (WAZ) in te dienen.'
- 6 Art. 7 van de instructie wordt gewijzigd door de eerste alinea als volgt vast te stellen: 'Een gehuwde of ongehuwde emerituspredikant ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met zijn eventuele AOW- of WAZ-uitkering 70% van de uitkeringsgrondslag bedraagt, en hij ontvangt voorts 10% van de AOW-uitkering van een gehuwde, respectievelijk ongehuwde voor degenen die 65 jaar en ouder zijn.'
- 7 Art. 12 van de instructie wordt gewijzigd door de eerste alinea's als volgt vast te stellen: 'Een predikantsechtgenote, die weduwe wordt en geen kinderen heeft te verzorgen, ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met haar eventuele ANW- of AOW-uitkering 50% van de uitkeringsgrondslag bedraagt en zij ontvangt voorts 20% van de ANW-uitkering, respectievelijk 10% van de AOW-uitkering en een toeslag van f 650,- per jaar. Indien zij één kind dan wel twee of meer kinderen heeft te verzorgen, ontvangt zij een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met haar eventuele ANW- of AOW-uitkering gelijk is aan 60% respectievelijk 70% van de uitkeringsgrondslag en zij ontvangt voorts 20% van de ANW-uitkering respectievelijk 10% van de AOW-uitkering.'
Verder wordt in de derde alinea '16' vervangen door '18'.
- 8 Art. 13 van de instructie wordt vervangen door de volgende tekst:
art. 13. Aan weduwen die recht hebben op een uitkering ingevolge de ANW, doch bij wie dit recht in verband met de inkomenstoets niet of niet geheel tot een uitkering leidt, wordt deze korting niet door de emeritikas gecompenseerd.'
- 9 Art. 14 van de instructie wordt vervangen door de volgende tekst:
art. 14 Op de weduwenuitkering ingevolge art. 12 en 13 van deze instructie wordt in mindering gebracht:
 - a het weduwenpensioen, waarop de weduwe recht heeft op grond van pensioengerechtigde diensttijd, die haar echtgenoot voor zijn overlijden heeft doorgebracht in functies voor en/of nevenfuncties tijdens zijn ambtsperiode. Bij een eerder huwelijk tevens het weduwenpensioen waarop zij recht heeft uit dat huwelijk.
 - b de korting op de AOW-uitkering, die voortvloeit uit het niet-verzekerd zijn gedurende het verblijf buitenslands;

- c de halfwezenuitkering en/of het wezenpensioen waarop een kind als bedoeld in artikel 12 recht heeft;
- d voor weduwen beneden de 65 jaar, die geen recht hebben op een uitkering ingevolge de ANW, de uit arbeid verkregen inkomsten, waaronder begrepen uitkeringen en eigen pensioen.

Alle in dit artikel genoemde inhoudingen worden slechts toegepast voorzover het pensioen en/of de uit arbeid verkregen inkomsten een bedrag van 15% van het aanvaardbare minimumtraktament van predikanten met 10 dienstjaren te boven gaan.

- 10 In art. 15 van de instructie worden de volgende wijzigingen aangebracht:
 - 'AWW' wordt vervangen door 'ANW' (4x);
 - 'AAW' wordt vervangen door 'Wajong c.q. WAZ';
 - Aan de laatste regel wordt toegevoegd: 'voor wezen van 16-20 jaar'.
 - De eerste regel van de tweede alinea wordt als volgt gewijzigd: 'Wordt de ANW-uitkering voor een volle wees beëindigd of ingetrokken...' enz.
- 11 In art. 20 van de instructie wordt de volgende wijziging aangebracht:
 - Schrappen het zinsdeel: 'of, indien het totaal-bedrag van de uitkeringen welke in dat jaar zullen moeten worden gedaan, meer is, aan laatstgenoemd totaal-bedrag'.
- 12 Voor het vermogensbeheer worden de volgende bepalingen vastgesteld:
 - 1 Aan deputaten art. 13 K.O. wordt verzocht zo spoedig mogelijk te komen tot benoeming van een adviseur voor het vermogensbeheer. Deze dient gekwalificeerde kennis en ervaring te hebben in het opereren op de onderscheidene beleggingsmarkten. De adviseur dient in te stemmen met en te (doen) handelen overeenkomstig deze bepalingen. Deputaten kunnen, gehoord de penningmeester, de benoeming van de adviseur ongedaan maken. Indien geen adviseur in functie is, treedt de penningmeester in zijn plaats.
 - 2 De effecten worden in depot gegeven bij het hoofdkantoor van een grote bankinstelling.
 - 3 De adviseur houdt contact met een daar werkzame hooggekwalificeerde professionele beleggingsdeskundige met als doel voor wat betreft mutaties in dit vermogen flexibel af te stemmen op de ontwikkelingen op de onderscheidene beleggingsmarkten.
 - 4 De penningmeester van deputaten is jegens deputaten verantwoordelijk voor de beleggingstransacties. Deze transacties behoeven vooraf de (telefonische) goedkeuring van de penningmeester. De penningmeester kan zich laten bijstaan door beleggingsdeskundigen, al dan niet lid zijnde van deputaten art. 13 K.O.
 - 5 De penningmeester brengt één maal per half jaar schriftelijk verslag uit aan deputaten over de sinds de vorige verslaggeving uitgevoerde transacties, de daaruit geresulteerd samenstelling van de beleggingsportefeuille (effecten en bank- en giroaldi) tegen marktwaarde, de voor de nabije toekomst verwachte liquiditeiten en globale voornemens voor beleggingstransacties. De penningmeester zendt aan de adviseur een exemplaar toe van dat verslag. De adviseur dient in de gelegenheid te worden gesteld en is voorts desgevraagd gehouden, daarop zijn toelichting te geven.
 - 6 Bij beleggingstransacties dient speculatie te worden vermeden. Zo zijn transacties met geleend geld en termijntransacties niet toegestaan.
 - 7 Bij het aankoopbeleid wordt primair uitgegaan van de jaarlijkse bijdragen van kerken en deputaatschappen, giften en legaten, rente en dividend en voorts

aflossingen, onder aftrek van verplichtingen op korte termijn. Indien daartoe aanleiding bestaat kan ook verkoop van effecten plaatsvinden en herbelegging van de vrijkomende middelen.

- 8 Indien het totaalbedrag van aan- en verkopen van effecten in een kalenderjaar hoger wordt dan 30% van de koerswaarde van de effectenportefeuille per 1 januari van dat jaar is voor verdere transacties vooraf instemming nodig van deputaten.
- 9 Belegging in aandelen dient zich te richten op fondsen, die een trendmatig gezonde koersontwikkeling te zien hebben gegeven en die kennelijk bij professionele beleggers breed vertrouwen genieten.
- 10 De belegging in aandelen dient te worden gespreid over een redelijk aantal fondsen en tegelijkertijd over diverse soorten fondsen, zoals de financiële sector, industrie, handel en onroerend goed.
- 11 De koerswaarde van het in aandelen belegd vermogen dient voorshands niet hoger te worden dan 20 á 30% van de koerswaarde van de totale effectenportefeuille vermeerderd met de liquiditeiten.
- 12 In zeer bijzondere omstandigheden kan van deze richtlijnen worden afgeweken met instemming van de adviseur en krachtens besluit van deputaten.
- 13 Desgevraagd kunnen ook andere deputaatschappen worden geadviseerd met betrekking tot het beheer van hun vermogen.
- 13 Er zal worden overgegaan tot het opnieuw benoemen van deputaten.
- 14 Aan deputaten wordt verzocht bij volgende rapportages de geactualiseerde tekst toe te voegen van de voor hen vastgestelde instructie, tenzij een herziene tekst van de K.O. met de geactualiseerde tekst van deze instructie beschikbaar is.
- 15 Een samenwerkingsgemeente dient bij te dragen aan de chr. geref. Emeritikas op basis van het aantal chr. geref. leden.

Voorts doet de synode de volgende uitspraak:

De generale synode, overwegend

- 1 dat tegen de achtergrond van ingrijpende veranderingen elders in de samenleving in verband met uitkeringen en pensioenen, de bestaande regelingen in verband met emeritering steeds meer een eigen vreemdsoortig karakter krijgen;
- 2 dat regelmatig problemen ontstaan wanneer predikanten vrijwillig of onvrijwillig hun ambtsbediening voortijdig beëindigen;
- 3 dat onderzoek door deputaten emeritikas in het verleden niet geleid heeft tot voorstellen om te komen tot wijziging van de bestaande regelingen in verband met de emeritaatsuitkeringen;
- 4 dat enkele voorstellen van deputaten en van commissie 7 een gedeeltelijke aanpassing inhouden van de bestaande regelingen aan ontwikkelingen in verband met uitkeringen en pensioenen elders in de samenleving;

van oordeel

- 1 dat het voor gemeenten en predikanten van belang is dat inzake uitkeringen en pensioenrechten bij vrijwillige of onvrijwillige beëindiging van het dienstverband duidelijkheid en zekerheid geboden worden;
- 2 dat aansluiting bij regelingen elders in de samenleving in verband met uitkeringen en pensioenen voor meer duidelijkheid en zekerheid kan zorgen;
- 3 dat aansluiting bij regelingen elders in de samenleving in verband met uitkeringen en pensioenen kan zorgen voor meer rechtsgelijkheid onder predikanten in verschillende werksituaties;

besluit

- 1 een commissie te benoemen van twee deputaten art. 13 K.O. en drie externe deskundigen en deze commissie op te dragen te onderzoeken onder welke voorwaarden en tegen welke kosten predikanten ondergebracht kunnen worden bij een pensioenfonds;
- 2 deze commissie hierover te laten rapporteren aan de volgende generale synode.

De preses onderstreept de dank van de vergadering voor het vele werk van de deputaten. Hun werk wordt zeer gewaardeerd. Met name de aftredende br. P. Zuidema wordt hartelijk dank gezegd voor de arbeid gedurende vele jaren.

Artikel 280

Schorsing

De vergadering wordt geschorst in verband met de avondmaaltijd.

VERVOLG VIJFTIENDE ZITTING

woensdag 9 december 1998, 19.10 - 21.30 uur

Artikel 281

Heropening

De preses laat zingen Ps. 135 : 2 en 3.

Artikel 282

Presentie

Ds. J. van Arstel heeft zijn plaats weer ingenomen. Ds. J.P. Bolten is vervangen door zijn secundus ds. A. van Heteren.

Artikel 283

Vervolg studiefonds

Aan de orde komt opnieuw het rapport van deputaten voor het studiefonds (zie art. 213), met het daarop corresponderende rapport 3b van commissie 7 (bijlage 107). Deputaten drs. D. Hol en L.P. Kok worden welkom geheten.

In de bespreking wordt nog eens teruggekomen op de terugbetalingsregeling en de daarbij behorende percentages. Kan daar toch nog niet een aanscherping plaatsvinden in de zin van 70% terugbetalen en 30% kwijtschelden? Dat zou ook meer in overeenstemming zijn met de regelingen zoals deze bij de studiefinanciering gelden.

De rapporteur antwoordt. Voor nieuwe aanvragen heeft de commissie geen moeite met een aanscherping van de percentages. Deputaten vinden het moeilijk een goede afweging te maken; vergeleken met de huidige regeling ligt een verdere aanscherping in de regeling niet voor de hand. Deputaten zijn wel bang dat de hun toe te kennen financiële middelen ontoereikend zullen zijn om nieuwe aanvragen in

behandeling te nemen. Commissie 7 wijst er echter op dat volgens de nieuwste berekeningen een omslag van *f* 2,20 voldoende zou moeten zijn om het werk te doen, inclusief enkele nieuwe aanvragen. Er is uiteraard wél een duidelijke grens aan de mogelijkheden, in het licht van de begrensde financiële mogelijkheden die de kerken hebben. Aanscherping van de betalingsregeling geeft ook weer lucht.

Prof. dr. H.G.L. Peels (studiedecaan) heeft zich verbaasd over het grote verschil tussen de huidige regeling van het studiefonds en de situatie van hen die via de WSF-18+ studiefinanciering ontvangen. De laatsten hebben ongeveer 35% als beurs, de rest is rentedragende lening.

Drs. D. Visser stelt voor om te besluiten dat 70% van de lening dient te worden terugbetaald en dat 30% zal worden kwijtgescholden. Dit voorstel blijkt aanvaard te worden door de vergadering.

De synode besluit:

- 1 deputaten dank te zeggen voor het verrichte werk.
- 2 De bestaande voorlopige uitvoeringsregeling in art. 4 van het reglement voor het studiefonds wordt na amendering volgens besluit 3 en met inachtnaam van besluit 4 gehandhaafd als een voorlopige regeling.
- 3 Art. 4 van de onder besluit 2 bedoelde voorlopige uitvoeringsregeling wordt nader vastgesteld overeenkomstig de tekst die daarvoor is opgenomen in bijl. 1 van het rapport van deputaten voor het studiefonds, met dien verstande dat de daar vermelde bepalingen 1, 6, 8.3 en 9 worden vervangen door de volgende tekst:
 - 1 1.1 Een student die via het admmissie-examen is toegelaten tot de studie aan de Theologische Universiteit Apeldoorn en geen recht heeft op gemengde studiefinanciering (WSF), maar kan aantonen dat hij zonder een soortgelijke financiering niet in zijn levensonderhoud kan voorzien, kan een bijdrage aanvragen ten laste van het studiefonds.
 - 1.2 Na via het admmissie-examen te zijn toegelaten zal de studie voor degene die financiële ondersteuning van deputaten voor het studiefonds behoeft kunnen aanvragen zodra deze deputaten die ondersteuning toezeggen.
 - 1.3 Deputaten zullen geen ondersteuning toezeggen indien en zolang de hun ter beschikking gestelde financiële middelen daarvoor niet toereikend zijn.
 - 1.4 Bij de toezegging zal worden vermeld, dat de ondersteuning wordt verleend voor de periode waarvoor de begroting van deputaten is vastgesteld en zolang ondersteuning in deze periode nodig is en deputaten daarvoor middelen beschikbaar hebben. Voorts zal worden vermeld dat indien nodig verlenging zal plaats vinden indien een volgende generale synode daarvoor opnieuw voldoende middelen ter beschikking stelt.
- 6 De bijdrage uit het studiefonds wordt ter beschikking gesteld als renteloze lening.
- 8.3 Indien de aanvrager geen predikant wordt of een benoeming tot bijzondere arbeid aanvaardt (art. 6 K.O.) of overgaat tot een andere staat des levens (art. 12 K.O.) of als predikant het verband van onze kerken verlaat, dient hij naast de verplicht af te lossen lening ook het op dat moment nog resterende deel van de oorspronkelijk kwijt te schelden lening af te lossen in nader overeen te komen termijnen.

- 9 In bijzondere gevallen waarin de regeling niet voorziet of leidt tot een onredelijke uitwerking beslissen deputaten in overleg met het curatorium, voorzover de hun ter beschikking staande financiële middelen toereikend zijn.
- 4 Deputaten zullen voor het overige de voorlopige uitvoeringsregeling bedoeld in voorgaande besluiten hanteren overeenkomstig hun voorstel voor aanpassingen daarvan, overgelegd bij rapport 3B van commissie 7, met dien verstande dat de daarin genoemde '70-30'-regeling wordt vervangen door een '30-70'-regeling.
- 5 Deputaten wordt opgedragen, in aanmerking nemende het ter synode van 1998 dienaangaande besprokene, aan de generale synode van 2001 binnen de grens van maximaal *f* 2,- per kerklid per jaar een andersoortige regeling ter definitieve vaststelling voor te leggen voor financiële steun aan studenten die geen gebruik kunnen maken van de studiefinancieringsregeling van de overheid.
- 6 Uit het studiefonds worden geen bijdragen verstrekt na beroepbaarstelling.
- 7 Opnieuw worden deputaten en secundi benoemd.

De voorzitter onderstreept de dank van de vergadering voor de deputaten, die na het overlijden van hun voorzitter in een extra moeilijke positie kwamen.

Artikel 284

Vervolg repatriërende predikanten

De bespreking van het rapport van de commissie repatriërende predikanten wordt voortgezet (zie art. 278). De rapporteur reageert op de ingediende voorstellen c.q. amendementen. Namens de commissie stelt hij de volgende wijzigingen in de commissie-voorstellen voor:

- in 6.2c kan het woord 'geschorst' worden geschrapt.
- nieuw 6.2e:
(De commissie heeft tot taak) de praktische consequenties van de artt. 11 en 12 K.O. in het kader van de onderhavige problematiek te onderzoeken, met name t.a.v.
 - 1 de relatie tussen de plicht en het recht van de predikanten om levenslang de kerken te dienen en de roeping van de kerken om hen te onderhouden;
 - 2 het recht van de kerken om een predikant dringend te adviseren over te gaan tot een andere staat des levens.
 - 6.2e wordt 6.2f.
 - Bij voorstel 2.5 kunnen de negen laatste woorden van de eerste alinea geschrapt worden. Toegevoegd moet dan worden: 'Wanneer een predikant tot een andere staat des levens wenst over te gaan, kan de commissie hem daar ook bij begeleiden.'

Verder stelt de commissie voor in haar rapport op te nemen dat het zinvol is om te onderzoeken welke mogelijkheden art. 12 K.O. biedt als overgang tot een andere staat des levens geen oplossing blijkt te zijn.

Het voorstel van oud. Postema t.a.v. het percentage van 40% trekt deze, na overleg met de commissie, in. De elementen van zijn voorstel bij 4.7 en 4.9 houdt hij vooreerst staande; de commissie neemt ze niet over. Bij nader inzien trekt oud. Postema toch ook deze voorstellen in.

De synode besluit:

- 1 De studiecommissie wordt dank gebracht voor het door haar verrichte werk.
- 2
 - 2.1 Er wordt een commissie ingesteld ter begeleiding van predikanten die voortijdig hun ambtelijke dienst hebben beëindigd.
 - 2.2 De commissie bestaat uit drie door de generale synode te benoemen leden, te weten een theoloog, een psycholoog en een lid met kennis en ervaring terzake van arbeidsaangelegenheden.
 - 2.3 De commissie is tot begeleiding gehouden
 - a indien de predikant die het aangaat zes maanden na beëindiging van zijn dienst nog geen beroep heeft ontvangen en de kerkenraad waaraan hij is verbonden om die begeleiding vraagt. De begeleiding zal plaatsvinden in overleg met de kerkenraad, classis en deputaten, voorzover van toepassing;
 - b indien de predikant zijn ambt heeft verlaten, is geschorst of afgezet en de kerkenraad om begeleiding vraagt.
 - 2.4 Deze commissie zal voorzover in de onderscheidene gevallen van toepassing onder meer de volgende taken uitvoeren:
 - a persoonlijke begeleiding van de predikant en zijn gezin in de ontstane situatie;
 - b verkenning van de mogelijkheden die kunnen leiden tot het ontvangen van een beroep;
 - c verkenning van de mogelijkheden om andere passende betaalde arbeid te verrichten;
 - d zonedig verkenning van de mogelijkheden tot bijscholing en omscholing;
 - e zonedig verkenning van de mogelijkheden om andere arbeid te verrichten ten dienste van het kerkverband;
 - f het in goed overleg met de predikant komen tot een volgorde van acties teneinde alsnog arbeid te verwerven;
 - g de vaststelling van de uitkering en de daaraan verbonden voorwaarden overeenkomstig de door de generale synode gestelde regels en in overleg met de kerkenraad en de betrokken deputaatschappen evenals de controle op de uitbetaling daarvan en de nakoming van de gestelde voorwaarden;
 - h rapportage over de ontwikkelingen aan de kerkelijke vergaderingen en deputaatschappen, die het aangaat;
 - i voorts alles wat naar het oordeel van de commissie dienstig kan zijn om de gestelde doelen te bereiken.
 - 2.5 De begeleiding is er op gericht alle maatregelen te nemen die kunnen leiden tot aanvaarding van een passend beroep naar art. 4 of 6 K.O., dan wel passende arbeid die niet strijdig is met de naam en de eer van een dienaar des Woords. Wanneer een predikant tot een andere staat des levens wenst over te gaan, kan de commissie hem daar ook bij begeleiden. Indien voor het verkrijgen van passende arbeid omscholing nodig is, kan de commissie besluiten tot vergoeding van de hiervoor gemaakte kosten. Predikanten die de leeftijd van 57 jaar en 6 maanden hebben bereikt op de datum van beëindiging van de dienst worden daarbij vrijgesteld van de verplichting andere passende arbeid te aanvaarden.
 - 2.6 De commissie wordt door de betrokken predikant, de kerk waaraan hij verbonden is en de andere betrokken deputaatschappen voorzien van alle informatie die relevant is voor de beoordeling van de situatie en de uitvoe-

- ring van haar werkzaamheden. De predikant kan tegen enige beslissing van de commissie in beroep gaan bij de classis waartoe de kerk behoort waaraan hij is verbonden. De mogelijkheid van beroep heeft geen opschortende werking.
- 2.7 Indien er geen mogelijkheid is passende arbeid te verkrijgen, kan de commissie erin bemiddelen dat de dienaar des Woords tijdelijk arbeid verricht ten behoeve van het kerkverband of één of meer plaatselijke gemeenten.
- 2.8
 - a De te verstrekken uitkering zal voor rekening zijn van de kerk waaraan de predikant verbonden is indien de predikant in en voor rekening van deze kerk zijn dienst verrichtte.
 - b De te verstrekken uitkering zal voor rekening zijn van een deputaatschap indien de predikant werkzaam was voor of uitgezonden was door dat deputaatschap.
 - c De te verstrekken uitkering zal voor rekening komen van deputaten OBA indien de predikant zijn dienst verrichtte krachtens art. 6 K.O.
 - d Indien en voorzover de predikant arbeidsongeschikt is verklaard zullen deputaten art. 13 K.O. de emeritaatsuitkering verstrekken volgens de daarvoor geldende regels.
- 2.9 Het recht op uitkering vervalt:
 - a op de eerste dag van een aangegaan dienstverband, waaronder ook begrepen bevestiging in een nieuwe beroeping;
 - b bij weigering een naar het oordeel van de commissie passend beroep of andere passende arbeid te aanvaarden;
 - c indien recht bestaat op een wettelijke uitkering en de uitkering van de kerken daarop in mindering wordt gebracht of geweigerd wordt een wettelijke uitkering aan te vragen;
 - d indien geen ernstige pogingen worden ondernomen zinvolle arbeid hetzij buiten hetzij binnen de kerken te verrichten;
 - e bij overlijden.
- 2.10 Voor de hoogte en de duur van de uitkeringen zijn bepalend de door de generale synode vastgestelde voorlopige of definitieve specifieke regelingen. Bij het ontbreken daarvan zal uitkering maximaal kunnen plaatsvinden tot en met het kalenderjaar waarin de volgende synode plaatsvindt en voorts zoveel langer als overeen stemt met hetgeen door die synode wordt besloten.
- 2.11 De commissie brengt rapport uit van haar bevindingen aan de volgende synode.
- 3 Vastgesteld wordt de volgende direct ingaande 'voorlopige regeling voor begeleiding van repatriërende missionaire predikanten':
 - 3.1 De regeling heeft betrekking op voortijdige terugkeer of terugkeer door het verstrijken van de overeengekomen termijn.
 - 3.2 Indien zes maanden na het werkloos worden nog geen beroep is ontvangen is er sprake van uitzonderlijke situatie waarop deze regeling van toepassing is.
 - 3.3 De betrokken dienaar des Woords zal vanaf dat moment worden begeleid door een commissie, die is samengesteld namens de kerk waaraan hij is verbonden en de zedende deputaten; de kerk waaraan hij is verbonden, is daarbij samenroeper. Indien deze kerk dat wenst, kan begeleiding worden aangevraagd aan de door de generale synode ingestelde commissie

voor begeleiding van predikanten die voortijdig hun ambtelijke dienst hebben beëindigd.

- 3.4 De in 3.3 eerstbedoelde commissie zal onder meer de volgende taken uitvoeren:
- persoonlijke begeleiding van de predikant en zijn gezin in de ontstane situatie;
 - verkenning van de mogelijkheden die kunnen leiden tot het ontvangen van een beroep;
 - verkenning van de mogelijkheden om andere passende betaalde arbeid te verrichten;
 - zodanig verkenning van de mogelijkheden tot bijscholing en omscholing;
 - zodanig verkenning van de mogelijkheden om andere arbeid te verrichten ten dienste van het kerkverband;
 - het in goed overleg met de predikant komen tot een volgorde van acties teneinde alsnog arbeid te verwerven;
 - de vaststelling in overleg met zendende deputaten van de uitkering en de controle op uitbetaling daarvan;
 - rapportage over de ontwikkelingen aan de kerkenraad en de zendende deputaten;
 - voorts alles wat naar het oordeel van de commissie dienstig kan zijn om de gestelde doelen te bereiken.
- 3.5 De begeleiding is er op gericht alle maatregelen te nemen die kunnen leiden tot aanvaarding van een passend beroep naar art. 4 of 6 K.O., dan wel passende arbeid die niet strijdig is met de naam en de eer van een dienaar des Woords. In het laatste geval is er sprake van een bijzondere taakuitoefening. Zolang deze voortduurt, blijft de band met de kerk waaraan hij verbonden is bestaan. De predikant behoudt daarbij zijn radicaal met alle daaraan verbonden rechten en plichten. Indien voor het verkrijgen van passende arbeid omscholing nodig is, kan de commissie besluiten tot vergoeding van de hiervoor gemaakte kosten. Predikanten die de leeftijd van 57 jaar en 6 maanden hebben bereikt op de datum van intreding van de werkloosheid worden daarbij vrijgesteld van de verplichting andere passende arbeid te aanvaarden.
- 3.6 De commissie wordt door de betrokken predikant, de kerk waaraan hij verbonden is en de zendende deputaten voorzien van alle informatie die relevant is voor de beoordeling van de situatie en de uitvoering van haar werkzaamheden. De predikant kan tegen enige beslissing van de commissie in beroep gaan bij de classis waartoe de kerk behoort waaraan hij is verbonden. De mogelijkheid van beroep heeft geen opschortende werking.
- 3.7 Indien er geen mogelijkheid is passende arbeid te verkrijgen kan de commissie erin bemiddelen dat de dienaar des Woords tijdelijk arbeid verricht ten behoeve van het kerkverband of één of meer plaatselijke gemeenten.
- 3.8 De predikant ontvangt een door de kerk waaraan hij verbonden is op voorstel van de begeleidingscommissie toe te kennen uitkering op basis van het traktement dat hij van deputaten ontving in het jaar voorafgaand aan de beëindiging van zijn dienst, te weten van 100% gedurende drie maanden na beëindiging van de arbeidsovereenkomst met deputaten, 90% gedurende de daarop volgende 9 maanden, 80% gedurende de daarop

volgende 12 maanden, 70% gedurende de daarop volgende 12 maanden, waarna geen uitkering meer zal worden verstrekt, met een vakantietoeslag van 8% en de van toepassing zijnde overhevelingstoeslag en overige wettelijk voorgeschreven toeslagen, vermeerderd met ten minste een woonvergoeding conform de door deputaten financiële zaken vastgestelde bijtelling voor de predikantskosten en 50% van de ziektekostenpremie tot een maximum van premie klasse 2b voor de ouders en klasse 3 voor de kinderen.

- 3.9 Op de uitkering worden in mindering gebracht inkomsten uit arbeid en bedrijf die tezamen met de uitkering 115% van de in art. 3.8 bedoelde basis te boven gaan en voor de echtgenote inkomsten boven de 40% van die basis.
- 3.10 De te verstrekken uitkering is voor rekening van deputaten.
- 3.11 Het recht op uitkering vervalt:
- op de eerste dag van een aangegaan dienstverband, waaronder ook begrepen bevestiging in een nieuwe beroeping;
 - bij weigering een naar het oordeel van de commissie passend beroep of andere passende arbeid te aanvaarden;
 - indien en voorzover recht bestaat op een emeritaatsuitkering;
 - indien recht bestaat op een wettelijke uitkering en de uitkering van de kerken daarop in mindering wordt gebracht of geweigerd wordt een wettelijke uitkering aan te vragen;
 - indien geen ernstige pogingen worden ondernomen zinvolle arbeid hetzij buiten hetzij binnen de kerken te verrichten;
 - bij overlijden.
- 4 Op (andere) predikanten krachtens art. 6 K.O. die hun dienst voortijdig beëindigen is de onder 3 vastgestelde voorlopige regeling van toepassing, met dien verstande dat inkomsten uit vroegere arbeid en uit vermogen op de uitkering in mindering worden gebracht en dat de te verstrekken uitkering voor rekening zal zijn van deputaten OBA.
- 5 5.1 Er wordt een studietoelagencommissie ingesteld van drie leden, met kennis en ervaring ten aanzien van kerkrecht, sociale wetgeving, arbeidsrecht en financiën.
- 5.2 De commissie heeft tot taak:
- zo mogelijk een regeling op te stellen met algemene richtlijnen voor begeleiding van en uitkering aan predikanten die voortijdig hun dienst hebben beëindigd, in aanmerking nemend dat aan het ambt van predikant geen persoonlijke permanente status kan worden toegekend, voorts onder meer rekening houdend met ontwikkelingen in de sociale wetgeving en met regelingen in de samenleving terzake van werkloosheid, afvloeiing en herplaatsing en aandacht gevend aan een juiste doorbelasting van de kosten binnen het kerkverband;
 - te bevorderen dat er voldoende onderlinge afstemming is tussen de sub a bedoelde regeling en de vastgestelde specifieke voorlopige regelingen voor begeleiding van en uitkering aan losgemaakte predikanten, repatriërende missionaire predikanten en (andere) predikanten krachtens art. 6 K.O.;
 - in plaats van de specifieke regeling van 1986 voor afgezette predikanten een geactualiseerde specifieke regeling te ontwerpen voor begeleiding van en uitkering aan predikanten die zijn afgezet en eventueel pre-

dikanten die het ambt hebben verlaten, een regeling die in een juiste verhouding dient te staan tot de andere begeleidingsregelingen;

- d een specifieke aangepaste regeling op te stellen voor begeleiding en uitkering in geval van emeritering wegens
- 1 het bereiken van het maximaal aantal dienstjaren of de 65-jarige leeftijd, daarbij uitgaande van afstemming van de uitkering op het aantal volle jaren van vervulling van het predikantsambt in de gemeenten van ons kerkverband (met inbegrip van de jaren waarvoor voor betrokkene premie aan de emeritaatskas is afgedragen) in relatie tot het (eventueel nader vast te stellen) aantal jaren dat recht geeft op volle emeritaatsuitkering of
 - 2 het eerder optreden van gehele dan wel gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid of eerder overlijden, daarbij uitgaande van uiteindelijke redelijke afstemming van de uitkering op de mate waarin daaraan voorafgaand sprake was van deeltijdarbeid en op de mate van arbeidsongeschiktheid, steeds met inachtneming van verworven rechten en aanvaardbare gewekte verwachtingen bij thans hun dienst vervullende predikanten;
- e de praktische consequenties van de artt. 11 en 12 K.O. in het kader van de onderhavige problematiek te onderzoeken, met name ten aanzien van
- 1 de relatie tussen de plicht en het recht van de predikanten om levenslang de kerken te dienen en de roeping van de kerken om hen te onderhouden;
 - 2 het recht van de kerken om een predikant dringend te adviseren over te gaan tot een andere staat des levens;
- f te rapporteren aan de volgende generale synode en daarin tevens voorstellen voor te leggen.
- 5.3 Deputaatschappen zijn gehouden informatie te verstrekken aan en overleg te plegen met de commissie indien deze daarom vraagt.

De preses constateert dat hiermee deze materie tot een goed einde is gekomen.

Artikel 285

Vervolg kerkelijke verhoudingen binnenland / Nederlands Gereformeerde Kerken

De preses stelt opnieuw aan de orde het rapport van deputaten eenheid en correspondentie (bijlage 8), in relatie tot rapport 12 van commissie 5: de relatie tot de samenwerkings- en samenwerkende gemeenten (bijlage 108). De assessor leidt dit deel van de vergadering. Zie art. 183.

De indieners van de voorstellen gaan akkoord met de wijze waarop de commissie hun voorstellen heeft verwerkt. Slechts ds. J. Westerink, namens deputaten sprekend, meldt dat hij prijs blijft stellen op het woord 'terughoudendheid' i.p.v. 'behoedzaamheid' (bij spreekt uit 1.) in verband met de consistentie met eerdere generaal-synodale besluiten. Dit gehandhaafde amendement wordt door de synode aanvaard.

De synode besluit:

De generale synode overwegende

- 1 dat de synode van 1995 van oordeel was dat er aandacht diende te worden besteed aan de positie van de samenwerkingsgemeenten en dat deputaten in verband daarmee de opdracht kregen deze aandacht te geven, zowel aan de samenwerkingsgemeenten als aan de samenwerkende gemeenten;
 - 2 dat de deputaten via hun afgevaardigden op de hoogte gebleven zijn van de activiteiten van het Samenwerkingsoverleg;
 - 3 dat de deputaten in een aantal ontmoetingen contact hebben onderhouden met zowel de samenwerkingsgemeenten als de samenwerkende gemeenten;
- constaterende
- 1 dat deputaten spreken van teleurstellende ervaringen in hun contacten met zowel het Samenwerkingsoverleg als met de samenwerkingsgemeenten;
 - 2 dat in de samenwerkingsgemeenten het proces van eenwording niet alleen als onomkeerbaar, maar ook als een geschenk van God wordt ervaren;
 - 3 dat samenwerkingsgemeenten zich voor de vrouwelijke diaken hebben uitgesproken;
 - 4 dat deputaten de contacten met de samenwerkende gemeenten als bemoedigend en samenbindend hebben ervaren;
 - 5 dat men in de samenwerkende gemeenten algemeen van gedachte is, dat wat bereikt mocht worden in de contacten met de plaatselijke NGK niet prijs gegeven moet worden;
 - 6 dat de eigen positie waarin de samenwerkingsgemeenten in de loop der tijd beland zijn nog niet eerder kerkrechtelijk onderzocht werd;
- van oordeel
- 1 dat zowel de samenwerkingsgemeenten als de samenwerkende gemeenten tot het zoeken naar en verdiepen van de contacten met de NGK gekomen zijn ingevolge de oproepen die in het verleden meer dan eens door de generale synode zijn gedaan;
 - 2 dat het daarom niet verantwoord kan worden geacht de op deze wijze tot stand gekomen relatie zomaar op te geven;
 - 3 dat wat in de samenwerkingsgemeenten wordt gezien als een onomkeerbaar proces en als een geschenk van God niettemin kerkrechtelijk valt onder een voorlopige regeling, zoals bijlage 6 K.O. duidelijk laat zien;
 - 4 dat de ruimte die door samenwerkingsgemeenten gevraagd wordt op gespannen voet kan komen te staan met de loyaliteit die tegenover het CG-kerkverband verwacht mag worden;
 - 5 dat het beroep dat door samenwerkingsgemeenten gedaan wordt op het feit, dat men behalve tot het verband van de CGK ook tot de NGK behoort wel begrijpelijk is, maar tevens spanningen kan oproepen binnen het eigen kerkverband;
 - 6 dat het onder 3 t/m 5 genoemde vraagt om een nadere kerkordelijke positiebepaling van de samenwerkingsgemeenten;
- sprekt uit
- 1 dat wat op plaatselijk niveau met de NGK bereikt is, bestendig kan blijven, maar dat nu de samensprekingen op landelijk niveau niet konden worden voortgezet, in die bestaande plaatselijke contacten terughoudendheid mag worden verwacht;
 - 2 dat van alle samenwerkende en samenwerkingsgemeenten verwacht mag wor-

den dat zij zich geheel zullen houden aan de in de CGK geldende kerkorde, inclusief het ondertekeningformulier alsmede aan de besluiten van meerdere vergaderingen;

- 3 dat de kerkrechtelijke positie van de samenwerkingsgemeenten nader onderzocht en omschreven dient te worden, waarbij met het hiervoor onder 2. genoemde nadrukkelijk rekening gehouden dient te worden;

en besluit

- 1 de samenwerkingsgemeenten en de samenwerkende gemeenten van deze uitspraak op de hoogte te stellen;
- 2 deputaten de opdracht te geven de kerkrechtelijke positie van de samenwerkingsgemeenten in overleg met de betrokken gemeenten te onderzoeken en dienaangaande voorstellen aan de volgende generale synode te doen.

Artikel 286

Vervolg kerkelijke verhoudingen binnenland / algemeen

De assessor, die ook dit deel van de vergadering nog leidt, stelt aan de orde rapport 11 van commissie 5 (bijlage 109).

Ds. J. Groenleer meldt dat hij en dr. G.C. den Hertog het door hen ingediende voorstel handhaven. Ze vinden het van groot belang dat de daar aangeroerde zaken via grondige bezinning verder komen.

Namens deputaten doet ds. J. Westerink enkele voorstellen. Hij zet het rapport van de commissie in het licht van in eerdere jaren gedane voorstellen door deputaten om kanselruil te mogen hebben in plaatselijke gemeenten, ook daar waar landelijk (nog) geen sprake is van eenheid in gereformeerd belijden. Hij juicht de nu gedane voorstellen toe. Wél stelt hij voor bij constaterende 4. een aanvulling te plegen, als volgt:

ook wanneer die gemeenten deel uitmaken van een kerkverband dat niet voldoet aan de normen van bijlage 6 K.O.

Bij van oordeel 2. en 3. zou hij liever spreken van 'gereformeerd belijden' i.p.v. 'gereformeerde belijders'.

Bij van oordeel 5. wil hij 'het goed functioneren binnen het eigen kerkverband' wijzigen in 'de loyaliteit t.a.v. het eigen kerkverband'.

De rapporteur, ds. H. van den Heuvel, gaat op de vragen c.q. voorstellen in. De commissie is bang dat een aannemen van het voorstel Groenleer/Den Hertog nieuwe vragen oproept. Feitelijk is het bezig zijn met deze vragen voor dit deputaatschap vanzelfsprekend. Het hoeft niet gestipuleerd te worden. De aspecten die namens deputaten naar voren zijn gebracht hebben de instemming van de commissie. De voorstellen terzake worden dan ook in grote lijnen door de commissie gesteund.

Na bespreking en stemming aanvaardt de synode de voorstellen Groenleer/Den Hertog en Westerink. De synode komt tot de volgende uitspraak:

De generale synode

constaterende dat

- 1 op de weg naar de eenheid van gereformeerde belijders in Nederland door deputaten eenheid en correspondentie reeds decennia lang intensieve besprekingen worden gevoerd;
- 2 in deze besprekingen wel vorderingen zijn gemaakt, maar tot op heden geen blijvende resultaten in de zin van federatie of eenwording op landelijk niveau kon worden bereikt;
- 3 het uitblijven van deze resultaten mede samenhangt met de interne verscheidenheid van de aan de bespreking deelnemende kerken;
- 4 op het niveau van de plaatselijke zelfstandige gemeenten soms sprake is van duidelijke onderlinge herkenning en een vruchtbare samenwerking tussen gemeenten van verschillende kerkgenootschappen, ook wanneer de gemeenten deel uitmaken van een kerkverband dat niet voldoet aan de normen van bijl. 6 K.O.;
- 5 samenspreking en samenwerking op plaatselijk vlak soms door omstandigheden niet alleen gewenst maar ook noodzakelijk kunnen zijn;

van oordeel dat

- 1 het bijbelse gebod om in Christus' naam de eenheid te zoeken met allen die zijn naam liefhebben voor alle tijden blijvend geldig is;
- 2 de zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente ook inzake samenspreking en samenwerking met andere gemeenten van gereformeerd belijden krachtens het gereformeerde kerkrecht van betekenis is;
- 3 ten gevolge van de voortgaande secularisatie kerken van gereformeerd belijden zich voor steeds grotere problemen gesteld zien;
- 4 in verband met het sub 1, 2 en 3 genoemde het principiële, kerkrechtelijk en praktisch onjuist zou zijn wanneer het proces van samenspreking en samenwerking op plaatselijk niveau geheel geblokkeerd zou worden door het ontbreken of uitblijven van positieve resultaten van samensprekingen op het niveau van deputaten;
- 5 omgekeerd het sub 4 genoemde proces op geen enkele wijze een bedreiging mag betekenen voor de loyaliteit t.a.v. het eigen kerkverband;

besluit

- 1 deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland op te dragen zich te bezinnen op de relatie tussen het landelijk kerkverband en de zelfstandige plaatselijke gemeente met het oog op de vraag welke mogelijkheden er zijn voor interkerkelijk overleg én samenwerking op plaatselijk niveau zonder negatieve gevolgen voor de eenheid van eigen kerkverband;
- 2 deputaten op te dragen zich in het licht van de Heilige Schrift te bezinnen op de vraag welk gewicht aan zaken als eigen kerkelijke cultuur, eigen kerkelijke identiteit en de bewaring van interne kerkelijke eenheid gegeven mag worden en op welke wijze de kerk van Christus in het besef van en onder het beslag van Christus' gebod om eenheid van de zijnen en op weg naar zijn toekomst, daarmee heeft om te gaan;
- 3 deputaten op te dragen van deze tweërlei bezinning rapport uit te brengen aan de volgende generale synode.

Tenslotte besluit de synode:

deputaten te bedanken voor al hun werk, hun handelingen goed te keuren en opnieuw deputaten te benoemen.

Met name de aftredende deputaten worden door de assessor hartelijk dank gebracht voor hun werk.

Artikel 287

Sluiting

De preses laat zingen Ps. 135 : 8 en 12. Prof. dr. W.H. Velema gaat voor in dankzegging en voorbede. De vergadering wordt gesloten.

ZESTIENDE ZITTING

donderdag 10 december 1998, 9.15 - 12.10 uur

Artikel 288

Opening

De assessor opent de vergadering. Hij laat zingen Ps. 98 : 1, 2 en 4 en leest Openb. 12. Daarna gaat hij voor in gebed.

Artikel 289

Appèl-nominaal

Drs. J.W. van Pelt, drs. A. Heystek, drs. G. van Roekel, ds. P. den Butter, ds. R. Kok, oud. M.H. Baan en oud. M.A. van Gorsel zijn vervangen door hun secundi resp. ds. H. de Graaf, diak. S.J. Roos, ds. K. Hoefnagel, ds. J.G. Schenau, ds. J.W. Schoonderwoerd, oud. D.F. Duine en oud. H.T. de Jong.

Artikel 290

Comité-generaal

Artikel 291

Comité-generaal

Artikel 292

Roepende kerk voor de generale synode van 2001

De preses stelt voor als roepende kerk voor de generale synode van 2001 de kerk van Leeuwarden aan te wijzen. De vergadering gaat daarmee akkoord, evenals met het voorstel van het moderamen om de kerk van Nunspeet weer aan te wijzen als ontvangende kerk. De kerk Nunspeet is daartoe bereid.

Artikel 293

Schorsing

In verband met de middagmaaltijd schorst de preses de vergadering.

VERVOLG ZESTIENDE ZITTING

donderdag 10 december 1998, 13.30 - 17.00 uur

Artikel 294

Heropening

De zitting wordt heropend. De preses laat zingen de Ps. 145 : 5 en 6.

Artikel 295

Presentie

Ds. J. Oosterbroek is vervangen door ds. K. Visser. Deze betuigt door op te staan instemming met de belijdenis.

Artikel 296

Comité-generaal

Artikel 297

Financiën

De preses deelt mee dat in comité-zitting aan de orde zijn geweest de rapporten 16a en 16b van commissie 7 (bijlage 110 en 111) en dat de volgende besluiten inzake de financiën zijn genomen:

De generale synode

overwegende

dat ook leden van onze kerken graag weten waarvoor zij geven, en bij een heldere en aansprekende omschrijving van het collectedoel graag bereid zijn geld bij te dragen

constaterende

- 1 dat de deputaatschappen die een goede presentatie van hun werkzaamheden bieden uit de kerken ruim voldoende middelen ontvangen om hun werk te kunnen doen;
- 2 dat er echter ook deputaatschappen zijn wier arbeid zich voor gemeenteleden buiten waarneming afspeelt, zodat de bekendheid vaak niet meer is dan die van een naam;

besluit

alle deputaatschappen die op het collecterooster voorkomen op te dragen met regelmaat enige instructieve en wervende teksten via het kerkelijk bureau aan kerken en predikanten aan te bieden, die kunnen worden opgenomen in plaatselijke contactbladen of op 's zondags uit te reiken mededelingenbladen en die tevens kunnen worden gebruikt bij de aankondiging van collecten tijdens de eredienst en richting kunnen geven aan concrete voorbede.

De synode besloot voorts:

deputaten buitenlandse zending op te dragen zich te bezinnen op de ter synode gedane suggestie om voor de minimum-bijdrage per jaar in het vervolg slechts één bedrag te noemen.

Inzake de minimum-bijdragen besloot de synode:

- 1 de minimum-bijdragen van de kerken aan de deputaatschappen voor 1999, 2000 en 2001 vast te stellen op de volgende bedragen per (doop)lid per jaar:

Theol. Universiteit	f 3,50 was f 3,84
Studiefonds	f 2,50 was --
Emeriti	f 26,50 was f 22,80
Varenden	f 1,60 was f 1,40
Kerkjeugd	f 3,10 was f 2,80
Past. in de gezondh.zorg	f 2,20 was f 2,=
ADMA	f 5,50 was f 5,=
Onderl. Bijstand&Advies	f 10,= was f 8,40
Evangelisatie	f 5,80 was f 3,96
Ev.verkondiging onder Israël	f 1,70 was f 1,64
Zending	f 5,= was f 4,80
Hulpverlening	f 1,50 was f 1,76
totaal	f 68,90 was f 58,40

uit andere bronnen:

Zending f 15,= was f 16,=

- 2 de kashoudende deputaatschappen te informeren over de voor hen vastgestelde minimum-bijdragen, hun op te dragen hun begrotingen voor de jaren 1999, 2000 en 2001 daarop af te stemmen en hen te machtigen tot het doen van geraamde uitgaven binnen de aldus gecorrigeerde begrotingen;
- 3 de begroting van deputaten KAB goed te keuren;

Inzake de predikantstraktementen besloot de synode:

- 1 De minimum-traktementsschaal wordt naar boven toe verlengd met één periodes per jaar voor de jaren 1999, 2000 en 2001.
- 2 Aangedrongen wordt op het hanteren van de richtlijnen die door de generale synode 1995 zijn opgenomen in de beroepsbrief en in de daarbij gegeven toelichting (Acta 1995 bijlage 82/5.1, blz. 523/4).
- 3 Thans worden geen nadere richtlijnen gegeven voor de kosten van woonsituatie en andere beroepskosten, maar zal de rapportage van deputaten voor financiële zaken worden afgewacht over de aan deputaten inzake inkomenspositie etc. opgedragen onderzoeken.

Tenslotte besloot de synode:

- 1 deputaten voor financiële zaken hartelijk dank te zeggen voor hun arbeid voor de kerken verricht en hun handelingen goed te keuren;
- 2 opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 298

Presentie

Drs. A. Heystek heeft zijn plaats weer ingenomen. Ds. J. Oosterbroek is ook weer aanwezig, maar ds. K. Visser is gebleven, nu ter vervanging van ds. H. Korving; ds. J.P. Boiten vertrekt en wordt vervangen door ds. A. van Heteren.

Artikel 299

Comité-generaal

Artikel 300

Vervolg benoemingen

De preses deelt mee dat in comité-zitting de volgende benoemingen in deputaatschappen zijn gedaan:

1. **het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti predikanten, predikantsweduwen en -wezen naar artikel 13 K.O.:**
C. van Beveren, 1e penningmeester; G.Verhoef R.A., 2e penningmeester; drs. L. W. Bii, actuaaris.
2. **de Theologische Universiteit:**
ds. D. Quant, primus-secretaris; ds. J.Oosterbroek, secundus-secretaris.
3. **deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit:**
P.A.A.J. Hurkmans; I.L. Stolk; mr. P. van Zwieten; resp. secundi: L. Bioch; M. van de Groep;
12. **het pastoraat in de gezondheidszorg:**
mevr. E. Bikker; dr. T. Brand; G. van Brenk; ds. P.W. Hulshof; J. Roode; ds. E.E. Slofstra; dr. F. Visscher; K. Visser; secundi: mevr. A. Reitsma; drs. J.P. Roubos.
13. **de algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden:**
mevr. W.M. Boendermaker-Geleijnse; mevr. T.T. Drayer-Quist; mevr. drs. E.J. van Dijk; ds. H. Fahner; drs. A. Heystek; drs. A.P. de Jong; ds. W.N. Middelkoop; A. van der Molen; F.J. Nabers; mevr. drs. C. Romkes; dr. D.J. Steensma; ds. C. Westerink; secundi: drs. H.Korving; drs. W.C. Moerdijk.
14. **de hulpverlening in binnen- en buitenland:**
dr. B. Loonstra, voorzitter; mevr. mr. M.P. van der Schaaf, secretaris; drs. T. Baars R.A., penningmeester; mevr. D. Affourtit-Bouterse; L. den Butter; dr. ir. H. Jochemsen; ds. K.T. de Jonge; mevr. W. Pietersma; H.J. Takken; secundus: ir. G. Geytenbeek.
17. **de uitgave van de kerkorde**
ds. P.D.J. Buijs, i.p.v. ds. P. den Butter.
19. **de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland:**
ds. J. van Dijken; prof. dr. T.M. Hofman; prof. dr. J.W. Maris; drs. M.C. Mulder; J.W. Overeem; A. Pothof; ds. J.W. Schoonderwoerd; secundus: ds. C. van Atten.
22. **de financiële zaken:**
D. Blom R.A., Barendrecht; J.H. Braber R.A.; mevr. K.J. Hovius-Hoogerwerf

R.A.; mr. B. Velthove; mr. drs. C. Visser R.A.; secundus: K.J. Voogd R.A.

23. het landelijk kerkelijk bureau:

M.J. van der Ven; ir. A.J. de Vuyst; drs. G. van Westrienen; B. Wever; drs. H.J. Plantinga; A. Uittenboogaard.

25. de kerkelijke archieven:

drs. J.C.L. Starreveld, voorzitter; drs. J.N. Noorlandt, secretaris; F. van der Hart, archivaris; mr. C.J. van Heel, archivaris; drs. R.W.J. Soeters.

26. de revisie van de kerkorde:

ds. P.D.J. Buijs, i.p.v. ds. P. den Butter.

27. het studiefonds:

K. Geleijnse R.A.; drs. D. Hol; I.L. Stolk.; secundus: J. Pronk R.A.; H. Schuitema.

29. voor de problematiek in de grote steden:

drs. J. Bosch; drs. H. de Bruijne; drs. G.J. Capellen; ds. P.J. den Hertog; G. van Putten; drs. W.J. Quist; C.J. Verharen; ds. B. Witzier.

C. DIVERSEN:

2. commissie van bijstand en advies voor de classis Hoogeveen:

prof. dr. J.W. Maris, samenroeper; dr. G.C. den Hertog, rapporteur; prof. dr. H.G.L. Peels; ds. J. Westerink.

Artikel 301

Comité-generaal

Artikel 302

Schorsing

De vergadering wordt geschorst in verband met de avondmaaltijd.

VERVOLG ZESTIENDE ZITTING

donderdag 10 december 1998, 18.50 - 20.45 uur

Artikel 303

Heropening

De preses heropent de vergadering en laat zingen Ps. 45 : 1 en 7.

Artikel 304

Presentie

Oud. A.J. de Jong, oud. L.G. Boogerd en ds. A. Hilbers zijn vertrokken. Voor hen

zijn geen secundi meer opgeroepen. Voor drs. M.J. Kater is drs. B. de Graaf in de plaats gekomen.

Artikel 305

Relatie tot de Ned. Geref. Kerken ingeval van vrouwelijke ambtsdragers / instructie 8.06

De preses stelt aan de orde de instructie, ingediend door de particuliere synode van het Oosten, luidend:

De particuliere synode van het Oosten, in vergadering bijeen op 22 april 1998,

constaterende

- 1 dat in de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken bij meerderheid van stemmen is besloten dat er geen bezwaar is tegen het toelaten van vrouwelijke diakenen;
- 2 dat in een aantal Ned. Geref. Kerken in haar ressort vrouwen zijn toegelaten tot het ambt van diaken en in enkele gevallen ook tot het ambt van ouderling;
- 3 dat ook in gemeenten waar officieel kanselruil is met de Chr. Geref. Kerken deze zaak een feit is;
- 4 dat die Ned. Geref. Kerken overigens wel een regeling hebben getroffen, zodat er geen vrouwelijke ambtsdragers zijn wanneer er een Chr. Geref. predikant voorgaat;
- 5 dat de raden van de Chr. Geref. Kerken waar kanselruil is met de Ned. Geref. Kerken ondanks het onder 3. genoemde vinden dat er genoegzame overeenstemming is met de Ned. Geref. Kerk o.g.v. bijl. 6 K.O.;
- 6 dat er landelijk gezien meerdere gemeenten en classes zijn waar deze zaak aan de orde is of komt;
- 7 dat er door de generale synode een studiecommissie is ingesteld inzake de vrouw in het ambt;
- 8 dat bij nieuwe aanvragen voor het aangaan van een nauwer samenleven tussen een Chr. Geref. Kerk en een Ned. Geref. Kerk o.g.v. constatering 1. deze zaak steeds weer een rol zal spelen, ook al is die Ned. Geref. Kerk niet overgegaan tot het aanstellen van vrouwelijke ambtsdragers;

van oordeel

- 1 dat door het besluit van de Ned. Geref. Kerken om vrouwelijke ambtsdragers toe te laten, de indertijd door de classis geconstateerde eenheid in de zin van bijl. 6 K.O. op dit punt niet meer bestaat, en dat daarom de indertijd verleende toestemming tot nadere samenwerking in feite niet meer geprolongeerd zou kunnen worden;
- 2 dat de maatregelen die getroffen zijn in gezamenlijke diensten inzake vrouwelijke ambtsdragers wel praktisch iets oplossen, maar niet principiële;
- 3 dat het beëindigen van een nauwere vorm van samenleven, die zich ook in de praktijk van de betreffende gemeenten geworteld heeft, voor de betrokken gemeenten zeer ingrijpend dan wel onmogelijk is;
- 4 dat een uitspraak van de particuliere synode van het Oosten of door de classis Utrecht alléén - terwijl deze zaak op meerdere plaatsen in ons land speelt en bijlage 6 K.O. bovendien verschillend wordt geïnterpreteerd - de eenheid van de kerken zou kunnen schaden;

- 5 dat deze zaak derhalve het gehele kerkverband raakt;
- 6 dat door de onder 2. genoemde maatregelen de zaak aan urgentie iets inboet, zodat er gewacht kan worden op uitspraken van de generale synode;

besluit

- 1 de generale synode te vragen welk gevolg dat besluit van de Landelijke Vergadering van de Ned. Geref. Kerken om vrouwen toe te laten tot het diakenambt heeft voor de nauwere vorm van samenleven met de Ned. Geref. Kerken die er plaatselijk is, met name in deze situaties:
 - a indien een Ned. Geref. Kerk, waarmee men reeds geruime tijd samenleeft, overgaat tot het bevestigen van vrouwelijke ambtsdragers;
 - b waar men de nauwere vorm van samenleven met de Ned. Geref. Kerk ter plaatse handhaaft, ondanks het fungeren van vrouwelijke ambtsdragers;
- 2 de generale synode van 1998 te verzoeken bijlage 6 K.O. zo aan te vullen c.q. te wijzigen dat op deze punten duidelijkheid wordt verschaft.

702 Commissie 5 rapporteert via rapport 10 (bijlage 112).

Een korte bespreking vindt plaats; daarbij wordt gewezen op besluiten inzake vrouw en ambt die deze synode in een eerder stadium genomen heeft en die verwerkt dienen te worden in het nu te nemen besluit.

Ds. J. Westerink stelt enkele amendementen voor:

- een wijziging bij 'van oordeel 3', aldus:
'(...prematuur is), nu de generale synode besloten heeft de kerkrechtelijke positie van de samenwerkingsgemeenten nader te onderzoeken'
- besluit 3 te laten vervallen;
- bij besluit 4 te spreken over deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders en dat onderdeel als volgt aan te vullen: 'en daarom bijlage 6 K.O. in dit stadium niet aan te vullen c.q. te wijzigen.'

De commissie neemt deze amendementen over.

De synode neemt het volgende besluit:

- De generale synode, kennis genomen hebbend van de instructie van de particuliere synode van het oosten d.d. 22 april 1998; overwegend dat het besluit van de Landelijke Vergadering van de Ned. Geref. Kerken om vrouwen toe te laten tot het diakenambt de nauwere vorm van samenleven met de Ned. Geref. Kerken op plaatselijk niveau onder spanning zet; van oordeel
- 1 dat het onder 'besluit 1a en b' genoemde reële mogelijkheden zijn die zich kunnen voordoen in de praktijk van het kerkelijk leven;
 - 2 dat er in dergelijke situaties op kerkelijke wijze gehandeld dient te worden;
 - 3 dat het verzoek om bijlage 6 K.O. aan te vullen c.q. te wijzigen in genoemde situaties prematuur is, nu de generale synode besloten heeft de kerkrechtelijke positie van de samenwerkingsgemeenten nader te onderzoeken;
- besluit

- 1 de kerken er op te wijzen dat een nauwere vorm van samenleven met een Ned. Geref. Kerk die overgegaan is of overgaat tot verkiezing en bevestiging van vrouwelijke diakenen, op gespannen voet staat met de in de Chr. Geref. Kerken geldende Kerkorde en de besluiten van de meerdere kerkelijke vergaderingen;
- 2 de betrokken kerkenraden er op te wijzen dat de samenleving met een Ned. Geref. Kerk ter plaatse waarin vrouwelijke diakenen fungeren, ongewenste spanningen oproept ten aanzien van de loyaliteit aan het eigen kerkverband en het zich houden aan de in de Chr. Geref. Kerken geldende Kerkorde en de besluiten van de meerdere vergaderingen;
- 3 deputaten voor de eenheid van de geref. belijders in Nederland op te dragen de in de instructie gesignaleerde problematiek te onderzoeken en aan te geven hoe kerken dienen te handelen, die te maken hebben en krijgen met de verkiezing en bevestiging van vrouwelijke diakenen in de Ned. Geref. Kerk ter plaatse, en daarom bijlage 6 K.O. in dit stadium niet aan te vullen c.q. te wijzigen;
- 4 van dit besluit mededeling te doen aan de particuliere synode van het oosten.

Artikel 306

Comité-generaal

Artikel 307

Financiële regeling voor losgemaakte predikanten / instructie 8.02

De preses deelt mee dat in comité-zitting de bespreking van instructie 8.02 (zie art. 248) is voortgezet en dat besloten is tot het vaststellen van de volgende voorlopige financiële regeling voor losgemaakte predikanten:

- 1 In plaats van art. 11 lid 4 K.O. wordt vastgesteld de 'regeling voor begeleiding van losgemaakte predikanten'.
- 2 De in voorgaand besluit 1 genoemde regeling luidt als volgt:
 - 1 indien een predikant wordt losgemaakt van zijn gemeente wordt die losmaking van kracht met ingang van de dag volgend op die waarop de classis tot losmaking heeft besloten.
 - 2 Een tegen het classisbesluit ingediend appèl heeft geen opschortende werking.
 - 3 Indien een appèl in laatste instantie is toegewezen, zal de classis in haar eerstvolgende vergadering naar bevind van zaken handelen.
 - 4 Na de losmaking wordt aan de predikant door en voor rekening van de kerkenraad een uitkering verstrekt op basis van het traktement dat hij van zijn kerkenraad ontving in het jaar voorafgaand aan zijn losmaking, vermeerderd met vakantietoeslag, huurvergoeding, tegemoetkoming in de premies en toeslagen overeenkomstig de richtlijnen voor predikantstraktementen van deputaten financiële zaken. De uitkering zal bedragen 100% van bedoelde basis gedurende 3 maanden, 80% gedurende de daarop volgende 9 maanden, 70% gedurende de daarop volgende 12 maanden, waarna geen uitkering meer zal worden verstrekt. Indien er naar het oordeel van de kerkenraad geen sprake is van ernstig verstoorde verhoudingen tussen kerkenraad en predikant staat het de kerkenraad vrij de uitkering in het derde jaar voort te zetten met 50%, waarna geen uitkering meer zal worden verstrekt.
 - 5 Indien de kerkenraad ten genoegen van de classis aantoonde deze lasten niet of niet geheel te kunnen dragen, kan hij een bijdrage vragen aan de classis.

- Indien de classis ten genoegen van de particuliere synode aantoonde deze bijdrage niet of niet geheel te kunnen leveren, kan zij een bijdrage vragen aan de particuliere synode.
- 6 Andere inkomsten onder meer uit arbeid of wettelijke uitkeringen tijdens de werkelijke duur van de begeleiding volgens deze regeling verworven worden in mindering gebracht op de in art. 4 genoemde uitkering, voorzover zij tezamen met de uitkering van de kerkenraad 115% van de in art. 4 bedoelde basis te boven gaan en voor de echtgenote inkomsten boven de 40% van deze basis.
 - 7 Het recht op uitkering vervalt:
 - a op de datum van bevestiging als predikant in een gemeente;
 - b op het moment dat betrokkene geen predikant meer is in de Chr. Geref. Kerken;
 - c bij het bereiken van het recht op emeritaatsuitkering;
 - d bij overlijden;
 - e bij weigering een naar het oordeel van de classis passend beroep of andere passende arbeid te aanvaarden;
 - f indien het recht bestaat op een wettelijke uitkering en de uitkering onder lid 6 vermeld daarop in mindering wordt gebracht of geweigerd wordt een wettelijke uitkering aan te vragen;
 - g indien geen ernstige pogingen worden ondernomen tot het gaan verrichten van passende arbeid, hetzij binnen, hetzij buiten de kerken.
 - 8 Tijdens de duur van de financiële regeling dient begeleiding van de predikant en zijn gezin plaats te vinden door een commissie die is samengesteld namens de kerkenraad en de classis, waarvan de kerkenraad, of de classis - indien de kerkenraad dit wenst - de samenroeper is. Deze begeleiding dient er onder meer op te worden gericht alle maatregelen te nemen die kunnen leiden tot aanvaarding van een passend beroep naar art. 4 of 6 K.O. dan wel andere passende arbeid.
 - Nu de generale synode een commissie heeft ingesteld voor begeleiding van predikanten die voortijdig hun dienst hebben beëindigd, kan de kerkenraad die commissie vragen de begeleiding te verzorgen.
 - 9 Indien de losmaking noodzaakt tot verhuizing zonder recht op kostenvergoeding door derden zullen de kosten daarvan door de kerkenraad worden vergoed overeenkomstig de daarvoor in het maatschappelijk verkeer gangbare regels, zoals die ook zijn vermeld in bijlage 39 K.O.
 - 3 Deze regeling geldt met terugwerkende kracht voor losmaking waarvan de begeleiding nog niet is voltooid.
 - 4 Deze regeling wordt van kracht op de dag volgend op die waarop de generale synode deze heeft vastgesteld.

Artikel 308

Comité-generaal - rondvraag naar art. 43 K.O.

Artikel 309

Slotwoorden

De ontvangende kerk van Nunspeet wordt door de preses hartelijk dank gezegd

voor de gastvrije wijze waarop de synode ontvangen is. Het maakte de beslissing gemakkelijk om ook de volgende synode D.V. weer in Nunspeet te doen samenkomen. Drs. B. de Graaf, preses van de kerkenraad, ontvangt als blijk van waardering van de synode een envelop met inhoud. Br. Wierda, lid van een van de ondersteunende commissies van de kerk van Nunspeet, spreekt kort. Hij biedt alle synodeleden namens de in Nunspeet jubilerende RABO-bank het nieuwste boek van prof. dr. J. van Genderen aan: 'De Bijbel en de Toekomst - een blij vooruitzicht voor wie gelooft'.

De preses geeft een korte terugblik op de gehouden synode. We merkten dat er onder ons allerlei heel gevoelige zaken spelen die om veel fijngevoeligheid vragen. Samen hadden we de begeerte om elkaar in dat alles vast te houden en verder te gaan. We zijn door de Heere aan elkaar gegeven; dat verbindt ons dwars door alles heen. Hij is ook dankbaar voor de onderlinge verhouding die in het moderamen zichtbaar was.

De assessor onderstreept dat laatste. Daarnaast brengt hij de preses dank voor de leiding die deze gaf. Die was objectief, voortvarend en vriendelijk, zodat iedereen tot zijn recht kon komen.

Namens de pre-adviseurs spreekt prof. dr. T.M. Hofman. Hij dankt voor de plaats die de pre-adviseurs mochten innemen in het midden van de synode. Bij alle spanningen zochten we samen verder te komen. Het moderamen heeft daarin heilzaam en samenbindend mogen werken. Dat bevorderde de onderlinge eenheid. Moge dat in de komende tijd doorwerken.

Artikel 310

Sluiting

De preses leest Matt. 25:1-13 en mediteert daar een ogenblik over. Het gaat in dit gedeelte over de kerk die onderweg is naar de toekomst. De Heiland wil daarin zich presenteren als de bruidegom, die zijn bruid zoekt en haar werft tot de Zijne. Moge dat al onze ambtelijke arbeid tekenen, in alle verwondering. De preses gaat vervolgens voor in voorbede en dankzegging. Daarna wordt nog gezongen Ps. 79 : 4 en 7. Dan verklaart de preses de generale synode A.D. 1998 voor gesloten.

Het moderamen van de synode:

ds. J. Westerink, preses
ds. P. den Butter, scriba I
ds. D. Quant, scriba II
ds. J. Plantinga, assessor.

Faint, illegible text at the top of the left page, possibly bleed-through from the reverse side.

Second block of faint, illegible text on the left page.

Third block of faint, illegible text on the left page.

Faint, illegible text at the top of the right page, possibly bleed-through from the reverse side.

BIJLAGEN

Large block of faint, illegible text on the right page, likely bleed-through from the reverse side.

BILAGE 1
art. 20

RAPPORT VAN HET MODERAMEN VAN DE SYNODE 1995/96

Het moderamen van de generale synode 1995/96 meldt u de volgende werkzaamheden.

1. Besluiten boekje

Zoals bepaald is in art.50 sub 10 K.O. stelt het moderamen de kerkenraden zo spoedig mogelijk na de sluiting van de synode in kennis van belangrijke besluiten. Het leek het moderamen niet goed daarmee te wachten tot na de definitieve sluiting van de synode in april 1996. In december 1995 kon het Besluitenboekje al verschijnen. Begin 1996 volgde een overdruk daarvan in een aflevering van 'Ambtelijk Contact'. Voor de bereidwillige medewerking van de redactie van 'Ambtelijk Contact' zijn we ook nu weer dankbaar. Het Besluitenboekje is toegezonden aan de kerkenraden en de meerdere vergaderingen.

2. Acta generale synode 1995/96

Mede door de spontane bijstand van de assessor kon de tekst van de Acta - uiteraard met uitzondering van die van de laatste zittingsdag - reeds worden vastgesteld in december 1995 in een vergadering van het moderamen met de pre-adviseurs. Het K.A.B. verleende gewaardeerde diensten bij het gereed maken van de bijlagen voor de drukker. In overleg met de quaestor werd opnieuw gekozen voor drukkerij en uitgeverij Buijten en Schipperheijn te Amsterdam. Helaas verliep het gereed maken van de drukproeven niet helemaal zonder problemen, waardoor er flinke stagnatie ontstond bij het verschijnen. Vooral dankzij het werk van dhr. A. Boertien konden de Acta echter toch in het begin van 1997 verschijnen.

Evenals de vorige maal verschenen de Acta in een oplage van 450 exemplaren. Alle kerken ontvingen een exemplaar, evenals de afgevaardigden en de secundus-afgevaardigden, die één of meer synodesittingen hebben bijgewoond. Uiteraard ontvingen ook de pre-adviseurs een exemplaar. Aan alle kerken in binnen- en buitenland, waarmee onze kerken een vorm van contact hebben, werden de Acta eveneens toegezonden.

3. Samenwerking met het kerkelijk administratief bureau

Naast de diensten die het K.A.B. verleende bij het gereed maken van de Acta, verzorgde het Bureau ook de verzending van het Besluitenboekje en de Acta. Met dankbaarheid voor de wijze waarop het werk werd gedaan, willen we dit graag vermelden.

4. Uitvoering besluiten synode 1995/96

De synode van 1995/96 droeg het moderamen op een schrijven te richten aan de eerstvolgende Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken en aan de generale synode van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt van Berkel en Rodenrijs. In overleg met de pre-adviseurs is aan die opdracht voldaan. Omdat de synode aan deputaten voor de Vertegenwoordiging der Kerken een speciale opdracht gaf ten aanzien van de plaats van samenkomst van de generale synode 1998, wordt over het contact met de roepende kerk van de synode 1998 in het rapport van deze deputaten gerapporteerd.

5. Voorstel

Het oud-moderamen stelt u voor zijn handelingen goed te keuren.

Moge de Heere uw vergadering leiden door Zijn Heilige Geest.

Namens het moderamen van de synode 1995/96,

J. Westerink, scribe

BILAGE 2
Art. 21

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE UITGAVE VAN DE KERKORDE

De deputaten voor de uitgave van de kerkorde hebben in de voorbije periode niet afzonderlijk vergaderd vanwege hun arbeid in het deputaatschap voor de revisie van de kerkorde. Van Uitgeverij Buijten en Schipperheijn werd vernomen dat de meest recente editie van de kerkorde bijna uitverkocht is, zodat meteen na afloop van de synode aan een nieuwe uitgave gewerkt moet worden. Deputaten stellen u derhalve voor opnieuw deputaten te benoemen, waarbij opgemerkt wordt dat Prof. Van 't Spijker vanwege het peileren van de 70-jarige leeftijd niet voor herbenoeming in aanmerking komt. Tevens verzoeken wij u wijzigingen en aanvullingen waartoe uw vergadering eventueel besluit zo spoedig mogelijk aan ons door te geven, zodat de kerken op korte termijn met een nieuwe editie van de kerkorde gedient kunnen worden.

W. van 't Spijker, voorzitter
H.J. Selderhuis, secretaris
J.C.L. Starreveld

BILAGE 3
Art. 29

Rapport 1 van Commissie 7 inzake totaal financieel beleid

Uw commissie vestigt prealabel uw aandacht op het volgende:

In art. 29 van de Acta van de GS 1995 is het volgende besluit vermeld:

1. de generale synode neemt met betrekking tot de voorstellen van de diverse deputaatschappen geen besluiten met financiële gevolgen dan nadat in haar laatste vergaderweek het advies van de commissie betreffende de onderscheiden begrotingen en de daaruit voortvloeiende minimum bijdragen van de kerken is behandeld;
2. de generale synode spreekt uit, dat erfstellingen, legaten en giften zonder last tot de gewone inkomsten behoren. *

De in dit besluit bedoelde commissie was commissie VI en is thans commissie 7.

Zolang dit besluit niet is gewijzigd geldt het eveneens voor de GS 1998 en de volgende synoden.

Uw commissie vindt in de samenvoeging en beoordeling van de voorstellen van de deputaatschappen met financiële gevolgen, zoals weergegeven in het rapport van Deputaten Financiële Zaken (9.23) punt 7, punt 8 en het laatste blad van bijlage 4, redenen u niet voor te stellen het bovenvermelde besluit te wijzigen.

G. van Westrienen, rapporteur

BILAGE 4
Art. 30

Rapport van de deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken

Deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken bieden u het volgende rapport aan.

1. Opdracht

Deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken kregen van de synode 1995 de volgende opdrachten:

1. overeenkomstig art. 50 sub 11 K.O. de kerken te vertegenwoordigen in gevallen die niet behoren tot de competentie van andere deputaatschappen;
2. ten aanzien van de huishoudelijke regeling van de generale synode (Acta art. 135):
 1. te bezien in hoeverre de huishoudelijke regeling van de generale synode, vastgesteld in 1968/1969, nog voldoet aan de eisen van deze tijd;
 2. zich te beraden over eventuele wijzigingen in deze regeling;
 3. hierover voorstellen te doen aan de generale synode 1998;
3. het deputaatschap de opdracht te geven zich te verstaan met de roepende kerk voor de generale synode 1998 en het onder punt 2 (rapport van de generaal-synodale commissie 6) gestelde over een onderscheid tussen roepende en ontvangende kerk voor de generale synode reeds in 1998 mogelijk ten uitvoer te brengen (Acta art. 227, besluit 3).

2. Vertegenwoordigingen

1. De voorzitter, ds. M. G. Tanis vertegenwoordigde de kerken in 1995, 1997 en 1998 op de nieuwjaarsreceptie van H. M. Koningin Beatrix.
2. De secretaris condoleerde namens deputaten de familie van oud. A. Benschop, lid van de synode van 1995, die plotseling overleed op 17 februari 1997.
3. Ds. J. Westerink en ds. D. Quant waren namens deputaten aanwezig bij de begrafenis van br. D. Lokhorst, quaestor van de synode, die overleed op 31 maart 1997.

3. Ingekomen stukken

Deputaten ontvingen - meestal via het Bureau in Veenendaal - een aantal ingekomen stukken. Meerdere stukken hadden betrekking op de Commissie Geïntegreerde Behandeling, het Jaar met de Bijbel en de Nieuwe Bijbel Vertaling. Deputaten hebben op deze en andere ingekomen stukken geen actie ondernomen, deels in de lijn van besluiten die de synode ten aanzien van bepaalde zaken nam, deels omdat deputaten meenden dat aan de orde gestelde zaken voor onze kerken niet relevant waren.

4. Ontvangende kerk voor de synode 1998

Deputaten hebben na de synode 1995 aan de kerk van Haarlem-Noord, die was aangewezen als roepende kerk voor de synode 1998, meegedeeld, wat ter synode besloten was over een mogelijk onderscheid tussen roepende en ontvangende kerk. De kerkraad van Haarlem - Noord was bereid de synode te ontvangen, maar had begrip voor de argumenten van de synode van Zierikzee. Daarna hebben deputaten een aantal kerken in het centrum van het land aangeschreven, waarvan verwacht kon worden, dat zij over voldoende accommodatie beschikten om een synode te onvangen en te verzorgen. Drie kerkenraden reageerden positief: die van Nunspeet, Utrecht-West en Veenendaal-Bethel. Deputaten hebben gekozen voor Nunspeet. Deze kerk heeft een geschikte accommodatie voor de synodevergaderingen, beschikt daarnaast ook over voldoende ruimte, en is bereid zich in te zetten voor een goed verloop van de

synode. Wat voor deputaten de doorslag gaf is de goede bereikbaarheid van Nunspeet voor de meeste synodeleden (geen fileprobleem!), en ook het feit dat Nunspeet zo dicht bij Apeldoorn ligt. Dat betekent dat de hoogleraren enerzijds zoveel mogelijk hun colleges kunnen geven, en anderzijds toch regelmatig de synode kunnen dienen.

Een nadeel ten opzichte van Veenendaal-Bethel zou kunnen zijn, dat het K.A.B. niet in de onmiddellijke nabijheid ligt. Dat nadeel is er echter hoogstens tijdens de zittingen van de synode. En wanneer Nunspeet met vrijwilligers in die weken een aantal administratieve taken kan vervullen - waartoe men zich bereid heeft verklaard -, betekent dat zelfs een financieel voordeel omdat het K.A.B. voor dienstverlening tijdens de synodezittingen extra personeel zou moeten aantrekken.

Uiteraard is deze keuze een voorlopige. Het is aan de synode om te besluiten of de keuze geprolongerd wordt of niet. Ook voor de kerk van Nunspeet geldt dat de bereidwilligheid om de synode te ontvangen voorlopig slechts geldt voor de synode van 1998.

5. Herziening huishoudelijke regeling

Deputaten hebben zich tijdens een aantal vergaderingen gebogen over de huishoudelijke regeling van de synode. Wij stellen u een groot aantal praktische, inhoudelijke en taakkundige wijzigingen voor. U vindt de wijzigingen in het concept voor een herziene huishoudelijke regeling, dat als bijlage bij dit rapport is gevoegd. Door vergelijking met de huishoudelijke regeling, die tot nu toe van kracht is en die alle synodeleden voor aanvang van de synode ontvangen, kunnen de afgevaardigden zich een oordeel vormen over de wenselijkheid resp. noodzakelijkheid van de voorgestelde wijzigingen.

6. Commissie landelijk bureau

In het voorjaar van 1997 zocht de Commissie Landelijk Bureau contact met deputaten om een gesprek over en advies inzake de problematiek waarmee deze commissie zich bezig houdt. Afgesproken is dat de commissie van dat gesprek verslag zal doen in zijn rapportage aan de synode.

7. Quaestoraat

Door het heengaan van br. D. Lokhorst uit Nunspeet, die jarenlang op een voortreffelijke wijze het quaestoraat van de generale synode heeft behartigd, werd de functie van eerste quaestor vacant. Br. J. Boer, de tweede quaestor, is nu in overleg met deputaten gemachtigd om als quaestor op te treden tot de synode van 1998. Br. Boer heeft daartoe de nodige regelingen getroffen, zodat het werk kon voortgaan.

In 1998 nam de waarnemende quaestor contact op met deputaten in verband met een verzoek dat hem bereikt had van deputaten voor het contact met de overheid. Deputaten wilden via het CIO, waarin zij onze kerken vertegenwoordigen, meewerken aan een actie tegen de 24-uurseconomie. Zij vroegen daartoe om een bijdrage van 110.000.

Deputaten voor de vertegenwoordiging staan gezien het doel achter de beslissing van de waarnemende quaestor om dit bedrag beschikbaar te stellen. Zij hebben dat aan de waarnemende quaestor meegedeeld.

8. Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

1. hun handelingen goed te keuren;
2. een beslissing te nemen ten aanzien van de vergaderplaats van de synode van 2001 en volgende synoden;
3. de huishoudelijke regeling voor de generale synode te herzien conform het voorstel van deputaten en vervolgens opnieuw vast te stellen;
4. opnieuw deputaten te benoemen overeenkomstig art. 50 sub 11 K.O., opdat zij de kerken kunnen vertegenwoordigen in gevallen die niet behoren tot de competentie van andere deputaatschappen.

Luw vergadering de leiding van de Heilige Geest toebiddend,

namens deputaten,
J. Westerkamp, secretaris.

BILAGE

CONCEPT HERZIENE HUISHOUDELIJKE REGELING VAN DE GENERALE SYNODE VAN DE CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN

1. Voorbereiding van de synode

1. De kerkenraad van de daartoe door de laatst gehouden generale synode aangewezen samenroepende kerk zal in de regel tegen de vrijdag voor de eerste zondag in september de synode in eerste zitting samenroepen. Hiervan zal tenminste zes maanden tevoren bericht gezonden worden aan de particuliere synoden, aan het college van hoogleraren van de Theologische Universiteit en aan de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken.
2. De kerkenraad van de door de synode aangewezen ontvangende kerk, dit kan een andere zijn dan de kerk die samenroept, zal zo nodig betreffende de organisatie, de technische outfitage van de synode, de huisvesting en de verzorging van de leden van de synode enz., tijdig overleg plegen met en advies inwinnen van de deputaten voor vertegenwoordiging van de kerken en de quaestor van de generale synode.
3. De samenroepende kerkenraad zal aan de hand van de ingediende instructies, ingekomen stukken en

rapporten, zorgdragen voor het samenstellen van een voorlopig agendum. Dit zal tenminste twee maanden voor de opening van de synode toegezonden moeten worden aan de primi-afgevaardigden en de secundi, en aan hen die als pre-adviseurs c. q. adviseurs zullen worden uitgenodigd. In dit voorlopig agendum worden ingekomen bezwaarschriften niet opgenomen.

4. Deze kerkenraad zal ook aan alle deputaatschappen en commissies die ter synode rapport hebben uit te brengen, berichten vóór welke datum de rapporten bij hem binnen moeten zijn. De datum zal zodanig gekozen moeten worden, dat de stukken tenminste zes weken voor de opening van de synode in het bezit zijn van de onder 3 genoemden. Voor de vermenigvuldiging, bundeling en verzending van de stukken zal de samenroepende kerk gebruik maken van de diensten van het Kerkelijk Administratief Bureau. Vertrouwelijke rapporten en stukken, waarvan verwacht mag worden dat ze in comités- vergadering behandeld zullen worden, zullen niet tevoren worden toegezonden.
5. De kerkenraad van de samenroepende kerk draagt er zorg voor dat alle officiële stukken bestemd voor de synode direct na de opening overgedragen worden aan de eerste scriba van de synode.

2. Bidstond voor de werkzaamheden van de generale synode

6. De kerkenraad van de samenroepende kerk zal op de avond voorafgaande aan de opening van de synode een ambtelijke dienst des Woords beleggen en als voorganger in deze bidstond de preses of bij diens ontstentenis de assessor van de laatstgehouden synode uithodigen.

In de regel zal ook de opening van de synode door de samenroepende kerk in de eigen gebouwen plaatsvinden, waarbij wat het agendum betreft rekening dient te worden gehouden met de beschikbare vergaderruimte.

3. Opening van de synode

7. De dienaar des Woords van de samenroepende kerk, of, zo er meerdere dienaren zijn, degene die daartoe door de kerkenraad is aangewezen, zal de eerste zitting van de synode openen, een gedeelte uit Gods Woord lezen, voorgaan in gebed en een openingswoord uitspreken.
8. Onder leiding van deze dienaar des Woords en onder verantwoordelijkheid van de raad van de samenroepende kerk vinden de volgende handelingen plaats:
 - a. de lastbrieven van de afgevaardigden worden onderzocht en er wordt appell-nominaal gehouden;
 - b. bij schriftelijke stemming wordt de verkiezing gehouden van de preses, de eerste en de tweede scriba en de assessor;
 - c. hierna wordt de synode voor geconstitueerd verklaard, wordt het gekozen moderamen verzocht plaats te nemen aan de moderamentafel en wordt de leiding overgegeven in de handen van de preses.
9. De preses zal met een kort woord de leiding aanvaardden. Op verzoek van de preses zullen de pre-adviseurs de hun aangewezen plaatsen innemen. Hierna vraagt hij alle leden en predviseurs op te staan en zo instemming te betuigen met de belijdenis van de Christelijke Gereformeerde Kerken, waarbij hij de desbetreffende verklaring (art. 50 K.O.) voorleest. Daarna gaat hij voor in gebed en vraagt Gods zegen over de nu te beginnen synodale arbeid.
10. Vervolgens zal de preses de vergadering voor een bepaalde tijd schorsen om het moderamen met de pre-adviseurs gelegenheid te geven voor beraad inzake voorstellen tot vaststelling van het agendum en de werkwijze van de synode.

4. Moderamen

11. De taak van het moderamen is:
 - a. aan alle werkzaamheden van de synode de gewenste leiding te geven;
 - b. voorstellen te doen ter benoeming van deputaten en hun secundi in de door de generale synode ingestelde deputaatschappen;
 - c. zorg te dragen, na de zakelijke correctie van de concept-acta der synode, voor het doen drukken en verzenden van de acta aan alle leden die zitting hebben gehad in de synode, de pre-adviseurs, de adviseurs, en de kerken in binnen- en buitenland, waarmee onze kerken een vorm van contact hebben; ook zal een tweetal exemplaren aan de bibliotheek van de Theologische Universiteit worden gezonden;
 - d. uitvoering te geven aan eventuele besluiten van de synode, waarvan de uitvoering niet is opgedragen aan één van de deputaatschappen.

12. De preses

De taak van de preses is:

- a. leiding te geven aan de beraadslagingen en stemmingen die ter synode gehouden worden;
- b. het verzorgen van de opening van elke zitting, waarbij hij een gedeelte van Gods Woord zal lezen en zal voorgaan in gebed. Hij sluit de zittingen na dankgebed door hemzelf of één der andere synodeleden aan het eind van de dag;
- c. het houden van het appell-nominaal bij het begin van elke nieuwe zitting;
- d. het vaststellen van het agendum voor elke zitting, waarbij hij tijdig aangeeft wanneer bepaalde zaken aan de orde gesteld zullen worden, zodat ook leden van daarbij betrokken deputaatschappen desgewenst ter synode aanwezig kunnen zijn;
- e. door samenvattingen en tussentijdse conclusies helderheid te brengen in de geuite meningen over een aan de orde zijnde zaak;

1. het handhaven van de orde, waarbij hij in alle gevallen het beslissingsrecht heeft, evenwel onder beroep op de synode, indien tenminste drie leden bezwaren hebben tegen zijn beleid.
13. De eerste scriba
De taak van de eerste scriba is:
- de presentie van de leden van de synode bij te houden;
 - aantekening te houden van al het ter synode verhandelde en nauwkeurig de uitslag van elke stemming vast te stellen;
 - de acta van de openbare zittingen van de synode op te stellen en na goedkeuring door het moderamen, gehoord het advies van de preadviseurs, gereed te maken voor uitgave;
 - de acta van de comité-zittingen op te stellen en na goedkeuring door het moderamen, gehoord het advies van de preadviseurs, er voor te zorgen, dat deze t.z.t. een plaats krijgen in het synodaal archief.
14. De tweede scriba
De taak van de tweede scriba is:
- een lijst bij te houden van alle door hem in ontvangst te nemen ingekomen stukken bestemd voor de synode of het moderamen;
 - zorg te dragen voor alle officiële stukken die ter synode zijn, ze in ontvangst te nemen en uit te geven en toe te zien dat ze weer worden ingeleverd;
 - de uitgaande correspondentie te voeren voor zover deze niet afhankelijk is van de tekst van de acta en mededeling te doen aan alle betrokkenen van de benoemingen en beslissingen alsook van eventuele niet-herbenoemingen;
 - de correspondentie te voeren waarbij de tekst van de in de acta op te nemen besluiten moet worden vermeld, na overleg inzake de vast te stellen tekst met de eerste scriba;
 - het zo spoedig mogelijk na de sluiting van de synode verzorgen, doen uitgeven en verzenden van het Besluitboekje (art. 50 sub 10 K.O.);
 - de eerste scriba desgewenst bij te staan in het maken van aantekeningen van het ter synode verhandelde en beslootene;
 - zorg te dragen voor de tijdige vermenigvuldiging en uitreiking van alle rapporten en stukken, die daarvoor in aanmerking komen.
15. De beide scribae
Voorzover de scribae tijdens en na de synode officiële stukken onder hun berusting hebben, dragen zij er zorg voor, dat zo spoedig mogelijk na de verschijning van de gedrukte acta, deze stukken gerangschikt en gesorteerd overgedragen worden aan de archivaris van de synode ter berging in het archief.
16. De assessor
De taak van de assessor is:
- de preses tijdens de zittingen van de synode in al zijn arbeid bij te staan;
 - de preses of één der scribae in voorkomende gevallen te vervangen;
 - de contacten met de pers te onderhouden.
17. Vrijstelling van ambtelijk werk
Voor het voltooien van de door de kerken in haar geheel aan de scribae - en eventueel andere moderamenleden - opgedragen taken, zal de synode verzoeken:
- dat de betrokken kerkenraad aan de eerste scriba een tijdelijke ontheffing van zijn ambtelijk werk in de gemeente geeft voor de duur van ten hoogste zeven weken, verdeeld over een periode van vier weken na de sluiting van de synode en op een later tijdstip drie weken voor het persklaar maken van de acta;
 - dat de betrokken kerkenraad aan de tweede scriba een tijdelijke ontheffing van zijn ambtelijk werk in de gemeente geeft, voor de duur van ten hoogste drie weken na de sluiting van de synode.
- Eventuele financiële consequenties die hieruit voortvloeien, zullen in principe voor rekening van de synode komen.

5. Administratie tijdens de synode

18. De samenroepende en/of de ontvangende kerk zal zich, zodra tijd en plaats van de zittingen van de synode zijn vastgesteld, in verbinding stellen met het Kerkelijk Administratief Bureau met het oog op administratieve assistentie.
De faciliteiten tijdens de zittingen van de synode bestaan uit:
- een afzonderlijke ruimte als administratiekantoor in of bij het kerkgebouw;
 - de beschikbaarheid van deskundig personeel;
 - de beschikbaarheid van apparatuur die noodzakelijk is om in korte tijd stukken gereed te maken en te vermenigvuldigen;
 - een adequate telefoonaansluiting en faxverbinding;
 - de verzorging van de inkomende en uitgaande post;
 - het verstrekken van alle gewenste inlichtingen aan de synodeleden;
 - het verlenen van eventueel door hen gevraagde assistentie bij de uitvoering van hun taak.

6. Preadviseurs en adviseurs der synode

19. De samenroepende kerk zal de hoogleraren en de emeritus hoogleraren van de Theologische Universiteit verzoeken de synode van advies te dienen.
20. De preadviseurs hebben het recht alle zittingen, zowel de openbare als de comité-zittingen van de synode, bij te wonen, tenzij het gaat om eigen zaak. Zij kunnen op verzoek van het moderamen aan het commissiewerk deelnemen.

21. De preadviseurs zijn gerechtigd, indien de vergadering of zij zelf dit noodzakelijk achten, na het sluiten van de eerste, c. q. tweede ronde van bespreking en vóór de te nemen beslissingen, aan de preses het woord te vragen, die hun dit terstond zal verlenen.
De preses is ook gerechtigd hen advies te vragen, waarbij hij rekening zal houden met de vakgebieden van de verschillende hoogleraren.
22. In zaken die de Theologische Universiteit betreffen, zullen de preadviseurs geheel aan de algemene discussie kunnen deelnemen.
23. Een advies van de preadviseurs, hetzij persoonlijk of gemeenschappelijk gegeven, kan slechts als voorstel in de vergadering behandeld worden, wanneer één der leden het advies als voorstel overneemt.
24. Deputaten die door het moderamen van de synode of overeenkomstig de duidelijke wens van de synode uitgenodigd zijn om aanwezig te zijn, zullen bij de behandeling van de zaken, die op hun deputaatschap betrekking hebben, als adviserende leden zitting kunnen hebben en het woord kunnen voeren.
25. Dienaren des Woords van de samenroepende kerk, die niet afgevaardigd zijn, of als secundus - afgevaardigde niet aanwezig hebben te zijn, kunnen op voorstel van het moderamen door de synode tot adviserende leden worden benoemd. De preses kan hun advies in bepaalde zaken vragen. In zaken van orde en daar waar het de taak en de verantwoordelijkheden van de samenroepende kerk raakt, zullen zij mede het woord kunnen voeren.

7. De quaestor

26. Op voordracht van het moderamen benoemt de synode in eerste zitting een quaestor en diens secundus voor de behartiging van de financiële zaken van de synode. De quaestor ontvangt zijn instructie van de synode.
27. Tegen het eind van de synode dient de quaestor, gelet op de financiële besluiten die de synode genomen heeft, een begroting in, die door de synode wordt vastgesteld. Bij het doen van betalingen is hij aan deze begroting gebonden alsook aan eventueel verder hem verstrekte machtigingen.
28. Bij elke volgende synode zal de quaestor een door deputaten voor de financiële zaken gecontroleerd rapport indienen, op grond waarvan de synode hem décharge zal verlenen van het door hem gevoerde beheer.
29. Bij de behandeling van de financiële aangelegenheden van de synode dient de quaestor en/of diens secundus aanwezig te zijn. Hij zal het recht hebben terzake in de synode het woord te voeren.

8. De afgevaardigden van andere kerken

30. De roepende kerk zal door bemiddeling van de deputaten, die de correspondentie met buitenlandse kerken onderhouden, de kerken, waarmee de Christelijke Gereformeerde Kerken in correspondentie staan, zo vroegtijdig mogelijk uithodigen een afvaardiging naar de te houden synode te zenden.
31. Afgevaardigden van kerken, waarmee correspondentie onderhouden wordt, zullen in één van de zittingen van de synode gelegenheid ontvangen de synode toe te spreken. De preses, of op zijn verzoek één van de andere leden of preadviserende leden, zal deze toespraak namens de synode beantwoorden.
32. Deze afgevaardigden ontvangen de vrijheid alle openbare zittingen der synode bij te wonen. De preses heeft het recht bij behandeling van daarvoor in aanmerking komende zaken, hun mening of die van hun kerken te vragen en aan hen daartoe tijdens de discussie het woord te verlenen. Zij hebben het recht kennis te nemen van alle niet-vertrouwelijke stukken. Zij hebben eveneens het recht commissievergaderingen bij te wonen, waar zaken die de relatie tussen hun en onze kerken betreffen, aan de orde komen.
33. Deze afgevaardigden hebben niet het recht de comité-zittingen van de synode bij te wonen, tenzij de synode in bepaalde gevallen besluit dit recht te verlenen.
34. Gedurende de tijd dat zij de gasten van de synode zijn, zijn de kosten van hun verblijf voor de rekening van de synode.

9. Eerste beraad van het moderamen met de preadviseurs

35. Het eerste beraad van het moderamen met de preadviseurs omvat:
- de overdracht van de officiële stukken door de samenroepende kerk aan de synode;
 - het maken van een voorstel aan de synode tot vaststelling van de (zo nodig aangevulde) agenda en de datum waarop de mogelijkheid tot inzending van stukken, die nog in behandeling kunnen worden genomen, gesloten zal worden;
 - het bepalen welke agendapunten rechtstreeks in plenaire zitting van de synode in behandeling zullen worden genomen en welke door commissies van onderzoek en rapport voor de behandeling dienen te worden voorbereid, alsook welke in comité-zitting zullen worden behandeld;
 - het opmaken van een voorstel voor de benoeming van de commissies van onderzoek en rapport, met verdeling van de daartoe in aanmerking komende agendapunten en stukken;
 - het voorbereiden van een voorstel tot benoeming c. q. herbenoeming van een quaestor en diens secundus;
 - het opraken van een voorstel van orde voor de zittingen van de synode inzake vergadertijden en -dagen;
 - het doen van een voorstel tot aanwijzing van een verslaggever voor "De Wekker";
 - het indienen van een verzoek bij de desbetreffende kerkenraden om vrijstelling van ambtelijk werk voor de beide scribae in verband met de hun opgedragen taken;
 - het treffen van de regelingen van orde (indeling vergaderzalen voor diverse commissies enz.) die een vlotte gang van het synodewerk kunnen bevorderen;

- het kennisnemen van de verzoeken van de pers en het formulieren van een voorstel tot toelating van de pers tot de openbare zittingen, met vaststelling van de daarvoor geldende regels.

10. Orde van werkzaamheden

36. Na schorsing van de openingszitting voor het beraad van het moderamen, zullen de voorstellen van het moderamen worden ingediend en afgehandeld.
37. Bij aanvaarding van het voorstel tot vaststelling van het agendum en de sluitingsdatum voor inzending van stukken, zullen de op een later tijdstip inkomende stukken niet meer aan het agendum kunnen worden toegevoegd. In zeer dringende gevallen kan de synode alleen met tweederde meerderheid besluiten alsnog later ingekomen stukken in behandeling te nemen.
38. Op voorstel van het moderamen zullen de agendapunten die nadere bestudering en voorbereiding vragen verdeeld worden over commissies van rapport en eventueel het moderamen.
39. Het moderamen dient een voorstel in tot samenstelling van deze commissies, waarbij voor elke commissie een samenroeper en een rapporteur worden aangewezen. De commissies worden zo samengesteld dat zo mogelijk alle leden van de synode aan het voorbereidende commissiewerk deelnemen, met uitzondering van de preses en de beide scriba's.
40. Op voorstel van het moderamen kan aan bepaalde commissies één der preadviseurs of adviseurs van de synode als adviseur worden toegevoegd. De ter synode aanwezige diakenen kunnen benoemd worden in de commissies waaraan diaconale zaken of zaken van algemeen kerkelijk beleid worden toevertrouwd.
41. De samenroeper van elke commissie is verantwoordelijk voor de goede gang van zaken in zijn commissie en kan, indien noodzakelijk, in overleg met het moderamen subrapporteurs aanwijzen voor bepaalde onderdelen van de toegewezen taak.
42. De rapporteur van een commissie stelt het rapport van de commissie op met duidelijk geformuleerde overwegingen, conclusies en puntsgewijs aangegeven voorstellen, ter behandeling in de plenaire zitting van de synode. Het rapport, waarvoor de gehele commissie verantwoordelijkheid draagt, wordt ingediend bij de tweede scriba van de synode. Kan een lid (of een minderheid) van een commissie om ernstige redenen niet akkoord gaan met conclusies en/of voorstellen van de commissie, dan kan hij verzoeken dit geargumenteerde in het rapport te vermelden. Is er een diepgaand verschil ten aanzien van de overwegingen en conclusies, dan kan met instemming van de samenroeper een minderheidsrapport worden ingediend.
43. Na benoeming van de commissies en verdeling van de taken zal het moderamen spreken met samenroepers en rapporteurs van de commissies. Zij ontvangen dan instructie over de werkmethode en de beschikbare tijd, terwijl eventuele officiële stukken hun ter hand worden gesteld. De rapporteurs van de commissies zijn verplicht deze stukken direct na afhandeling van de betreffende zaken door de synode in te leveren bij de tweede scriba.
44. Na de verdeling van de werkzaamheden zal de synode een aantal (in de regel drie tot vier) weken verdaagd worden, om de commissies de gelegenheid te geven hun taken te volbrengen. Met het oog daarop zal er ook tussen de verschillende vergaderweken voldoende tijd moeten zijn voor de voortgang en afronding van het commissiewerk.

11. Rapporten van de commissies

45. De bij het moderamen, via de tweede scriba, ingediende rapporten van de commissies, zullen met de conclusies en de voorstellen zo tijdig mogelijk, maar minstens een dag voor de behandeling, ter synode aan de leden worden uitgereikt. Vertrouwelijke rapporten zullen worden uitgereikt op een tijdstip dat door het moderamen bepaald wordt.
46. De rapporteurs van de commissies zullen ter toelichting en verdediging het woord voeren in de synode.
47. Bij besluit van de synode kan een rapport voor herschrijving, aanvulling of wijziging teruggewezen worden naar de betreffende commissie, die zich gehoord de bespreking ter synode opnieuw met de materie zal bezighouden, en het resultaat in een aanvullend (resp. gewijzigd) rapport ter synode zal indienen.

12. Behandeling ter synode en stemmingen

48. Zodra de preses een zaak ter synode aan de orde gesteld heeft, zal hij vragen wie in de eerste ronde van bespreking het woord verlangt. Niemand zal het woord voeren zonder van de preses daartoe toestemming te hebben ontvangen. Wie toestemming gekregen heeft om het woord te voeren, waarbij de preses bij meerdere sprekers over één zaak de volgorde vaststelt, zal zorg dragen gereed te zijn om op de centrale spreekplaats het woord te voeren.
49. In de eerste ronde van bespreking kan men:
- geargumenteerde zijn oordeel geven over de aan de orde gestelde zaak;
 - die nadere informatie vragen, die niet op andere wijze verkregen kon worden en die noodzakelijk geacht moet worden om tot besluitvorming te komen.
50. Kan in de eerste ronde niet voldoende duidelijkheid verkregen worden, waardoor nog niet tot besluitvorming kan worden overgegaan, of wenst men na de verkregen informatie een voorstel in te dienen of een amendement op een reeds ingediend voorstel, dan zal de preses een tweede ronde van bespreking geven. In deze tweede ronde kunnen alleen voorstellen of amendementen ingediend worden, waarbij slechts een korte argumentatie gegeven kan worden. Zo nodig zal de preses bij deze en eventuele volgende ronden een tijdslimiet stellen.
51. Een door een lid van de synode ingediend voorstel kan slechts in behandeling worden genomen, als het door twee andere leden gesteund wordt. Een advies van één der preadviseurs of adviseurs kan als voor-

stel door één der leden worden overgenomen en zal, wanneer het door nog één lid gesteund wordt, in behandeling kunnen komen. Een indiener van een voorstel heeft het recht desgewenst voordat de discussie gesloten wordt, van repliek te dienen.

52. De volgende orde van behandeling zal van toepassing zijn op de voorstellen en amendementen:
- Te onderscheiden zijn:
- het oorspronkelijke voorstel;
 - voorstellen die geheel of op een wezenlijk onderdeel tegen het oorspronkelijke voorstel ingaan;
 - amendementen die het oorspronkelijke voorstel niet wezenlijk wijzigen;
 - amendementen op voorgestelde amendementen.
53. De preses zal de bespreking voor gesloten verklaren wanneer tot besluitvorming door stemming kan worden overgegaan, de ingediende voorstellen besproken zijn en geen situatie is opgetreden waarbij terugwijzing naar de commissie voor nadere bestudering en nieuwe voorstellen, naar het oordeel van de synode, de meest gewenste weg is.
54. Bij te houden stemmingen zal de volgorde aldus zijn:
- amendementen op amendementen;
 - amendementen die geen wezenlijke veranderingen te weeg brengen;
 - voorstellen:
 - het meest-verstreckende voorstel;
 - het commissie-voorstel;
 - het oorspronkelijke voorstel;
 - voorstellen die ingediend zijn vanuit de synode en nog ter tafel liggen.
- Mocht een voorstel zo samengesteld zijn, dat het in onderdelen in stemming moet worden gebracht, dan zal de preses daarna het gehele voorstel aan een eindstemming onderwerpen.
55. Bij staking van stemmen over een voorstel wordt dit geacht te zijn verworpen. De meerderheid is bereikt bij het eerste gehele getal boven de helft van het totaal aantal geldige stemmen. Blanco stemmen zijn ongeteld.
56. Over personen wordt schriftelijk gestemd. Wordt bij een eerste stemming geen absolute meerderheid verkregen, dan zal een herstemming volgen. Mocht ook dan geen meerderheid behaald worden, of mochten meerdere personen eenzelfde stemmenaantal hebben, dan zal gestemd worden uit die twee, die bij de herstemming de meeste stemmen verkregen. Indien de stemmen staken, wordt de oudste in jaren geacht verkozen te zijn, behalve bij de benoeming van een hoogleraar. Hier zal na gebed het lot beslissen.
57. Indien een lid van de synode zich van stemming wenst te onthouden, is de preses gerechtigd hem daarvan een nadere motivering te vragen.
58. Wijze van stemmen over zaken.
- Naar het oordeel van de preses kan de stemming geschieden:
- door de voorstemmers en/of de tegenstemmers door opstaan of handopsteken hun stem te doen uitbrengen;
 - door persoonlijk aan de hand van de presentielijst de leden te vragen zich uit te spreken met voor of tegen.
59. Brengt de preses een voorstel in stemming, dan is geen nadere discussie over de zaak meer toegestaan, tenzij duidelijk blijkt dat er een fout gemaakt is. Is na heropening van de discussie over dit punt, de fout hersteld, dan zal tot stemming worden overgegaan.
60. Voelt een lid van de synode of één van de preadviseurs zich ernstig bezwaard over een genomen beslissing, dan is hij gerechtigd in de acta aantekening te vragen van zijn bezwaard zijn met een summier opgave van redenen.

13. Bepaling van orde

61. Is een lid van de synode of één van de preadviseurs ernstig bezwaard over de door de preses gevolgde gedragslijn, dan kan hij zich beroepen op de synode door het stellen van een zaak van orde. Zonder voorafgaande discussie zal een zaak van orde direct in behandeling worden genomen.
62. Elke primus-afgevaardigde heeft, wanneer hij zich tijdens één of meer zittingen door zijn secundus of tertius laat vervangen, de plicht de benodigde stukken aan zijn vervanger over te dragen.
63. Wanneer een afgevaardigde, die niet bij de opening de verklaring naar art. 50 K.O. heeft afgelegd, voor de eerste maal aan de werkzaamheden deelneemt, zal hem door de preses openlijk gevraagd worden deze verklaring af te leggen.
64. Geen lid zal de zitting der synode geruime tijd of voorged verlaten, zonder daartoe toestemming van de preses te hebben ontvangen.
65. Men is verplicht vertrouwelijke stukken die tijdelijk ter beschikking gesteld zijn ter kennisname in comité-zitting, direct na afhandeling van de desbetreffende zaak bij de tweede scriba te deponeren.
66. De reëel gemaakte reis- en bureaunkosten voor de deelname aan het werk van de synode, inclusief het bijwonen van commissievergaderingen, kunnen door de leden, alsook door ieder die de synode uitnodigt of oproept om aanwezig te zijn, gedeclareerd worden bij de quaestor, volgens een door de synode op voorstel van deputaten voor de financiële zaken vastgesteld tarief.
- Voor de verblijfskosten wordt een regeling getroffen in overleg met de samenroepende of ontvangende kerk.

14. Vaststelling van de acta van de synode

67. In de eerste zitting van een synode zullen de acta van de vorige synode officieel worden vastgesteld door ondertekening van een gedrukt exemplaar door het moderamen. Eventueel door de synode aange-

nomen wijzigingen zullen opgenomen worden in de acta van de vergaderende synode met een verwijzing in de getekende acta naar de vindplaats in de volgende acta. Acta van comité-zittingen zullen vastgesteld worden door het moderamen gehoord het advies van de preadviseurs.

15. Deputaatschappen

68. Het voorstel van het moderamen tot benoeming c.q. herbenoeming van deputaten in de door de synode ingestelde deputaatschappen zal minstens een dag voor de behandeling in de synode aan de leden worden uitgereikt.
69. De deputaatschappen zijn verplicht voor elke vacature, die al dan niet volgens de in hun instructie vastgelegde orde van aftreden in hun deputaatschap ontstaat, een voordracht van twee personen, die van tevoren over een eventuele benoeming gepolst zijn, schriftelijk en separaat van hun rapport, in te dienen bij het moderamen. De synode heeft het recht in alle gevallen waarbij het gaat om benoeming van personen, een voorstel tot wijziging of aanvulling in te dienen.
70. Indien om gewichtige redenen een benoemde deze benoeming, waarvan hij door de tweede scribe op de hoogte is gesteld, niet kan aanvaarden en de secundus wel, dan fungeert deze in het deputaatschap tot de volgende synode. Kan een bepaalde benoeming niet worden gehonoreerd of ontstaan er tussentijds vacatures waardoor het werk van het deputaatschap dreigt te stagneren, dan kan het betreffende deputaatschap, in overleg met deputaten voor de Vertegenwoordiging van de Kerken, tijdelijk tot de volgende synode personen verzoeken de lege plaatsen in te nemen.
71. Elk deputaatschap dat een eigen kas beheert, is verplicht tijdige en volledige medewerking te verlenen aan het in opdracht van deputaten voor de financiële zaken uit te voeren accountantsonderzoek. Het accountantsrapport wordt uitgebracht aan deputaten voor de financiële zaken, die een exemplaar aan het deputaatschap toezenden. Deputaten Financiële Zaken rapporteren aan de synode over de financiën van alle kassen. Elke synode zal bij akkoordbevinden de deputaatschappen décharge verlenen van hun financieel beheer.
72. Tenzij de synode anders bepaalt ontvangen deputaten geen vergoeding voor hun arbeid. Zij kunnen hun werkelijke kosten declareren:
- bi de penningmeester van het eigen deputaatschap wanneer dit een eigen kas beheert;
 - bi de quaestor van de synode wanneer het deputaatschap geen eigen kas beheert.
- De uitgaven van een deputaatschap dienen te blijven binnen het raam van de vastgestelde begrotingen.
73. Voor uitgaven die de begrotingen te boven gaan en naar het oordeel van deputaten noodzakelijk zijn en niet kunnen wachten tot een volgende synode, zal tevoren overleg gepleegd worden - eventueel een aanvullende begroting ingediend worden - met deputaten Financiële Zaken, resp. met de quaestor in overleg met deze deputaten.
74. Elk deputaatschap waarin leden zitting hebben die benoemd zijn door de generale synode, is verplicht aan elke gewone synode te rapporteren over de werkzaamheden in de periode tussen de zittende en de vorige synode. Deputaatschappen dienen hun rapporten voor de daartoe door de roepende kerk vastgestelde datum bij deze kerk in te dienen.
75. Volgens besluit van de synode zullen de deputaatschappen hun financiële administratie laten voeren door het Kerkelijk Administratief Bureau en kunnen zij voor hun secretariaatswerkzaamheden gebruik maken van de diensten van dit bureau.

16. Sluiting van de synode

76. Een generale synode kan:
- provisoirisch gesloten worden, indien vaststaat dat voor afhandeling van in behandeling zijnde zaken de synode op een later tijdstip, voor de volgende synode zal hebben samen te komen;
 - conditioneel gesloten worden, indien niet vaststaat dat voor in behandeling zijnde zaken de synode tussentijds nog samen zal moeten komen, maar men met de mogelijkheid ernstig rekening dient te houden. Bijkt het niet noodzakelijk, dan geldt de conditionele sluiting voor definitief;
 - definitief gesloten worden, indien alle agendapunten zijn afgehandeld. De definitieve sluiting zal plaatsvinden in een openbare zitting, na een toespraak van de preses, met Schriftlezing en dankgebed.

17. Slotbepalingen

77. De huishoudelijke regeling wordt bij besluit van de synode vastgesteld.
78. Een voorstel tot inderdele afwijking of tot wijziging c.q. aanvulling van deze regeling dient aangenomen te worden met tweederde van het aantal uitgebrachte geldige stemmen.

BILJAGE 5 Art. 30

Rapport 2 van commissie 1 inzake het rapport van de deputaten voor de vertegenwoordiging der kerken

De commissie heeft met belangstelling kennis genomen van het rapport van de deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken en spreekt haar waardering uit voor het werk van deputaten en voor de rapportage hierover. Wij willen u wijzen op enkele drukfouten in het concept herziening Huishoudelijke Regeling van de Generale

Synode en stellen enkele verbeteringen voor. Verder doen wij u het voorstel deze Regeling enige aanvulling te geven vanuit het bepaalde bij art. 50 K.O.

1.2
Aandachtsstreepjes toevoegen voor en na de zinsnede 'dit kan een andere zijn dan de kerk die samenroep';

3.8, 8.31, 12.60 en 13.67
'pre-adviseurs' in plaats van : praadviseurs;

4.13
onder b. 'verhandelde' in plaats van : verhandeld e;

4.14
de blanco regel tussen e. en f. dient te vervallen;

4.17
Laatste zin: Eventuele financiële consequenties die hieruit voortvloeien, zullen in principe voor rekening van de synode komen.

5.18
onder g. '...bij de volvoering van de taak door de beide scribes.'
wordt: '... bij de volvoering van hun taak.'

6.20
'commissiewerk' in plaats van : commissiewek;

6.25
'die niet afgevaardigd zijn' in plaats van : die geen afgevaardigde zijn.
'Secundus-afgevaardigden' in plaats van : secundus-afgevaardigde;

7.28 en 15.71
'décharge zal verlenen van het door hem gevoerde beheer' in plaats van : over;

9.35
het onder g.h.l.j gestelde plaatsen onder f.g.h.j.
het onder f. gestelde inzake de pers verplaatsen naar j.

10.39
'worden' in plaats van : wordt.

11.46
'commissies' in plaats van : commissie

13.66
'commissievergaderingen' in plaats van : commissievergaderingen

Bij artikel 50 K.O. treffen wij in kleine letter een aantal bepalingen aan, die naar het oordeel van de commissie thuishoren in de Huishoudelijke Regeling. Het sub 3, 5, 11, 14 en 16 bepaalde vinden wij wel terug in de Huishoudelijke Regeling, het sub 7 bepaalde slechts ten dele. Het bepaalde sub 4, 6, 8, 10, 13, 15, 17 en 18 treffen wij echter niet aan in de Regeling, maar hoort daar naar onze mening wel in opgenomen te worden.

Uw commissie stelt u het volgende voor:

- De handelingen van deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken goed te keuren, onder hartelijke dankzegging voor hun arbeid gedurende de verslagperiode 1995-1998;
- Een beslissing te nemen ten aanzien van de vergaderplaats van de synode 2001 en volgende synoden;
- De huishoudelijke regeling voor de Generale Synode vast te stellen conform het voorstel van deputaten, met inscherming van enkele aan te brengen correcties, hierboven genoemd en met toevoeging van het bepaalde in art. 50 K.O. sub 4, 6, 8, 10, 13, 15, 17 en 18.
- Opnieuw deputaten te benoemen overeenkomstig art. 50 sub 11 K.O., opdat zij de kerken kunnen vertegenwoordigen in gevallen die niet tot de competentie van andere deputaatschappen behoren.

H. Korving, rapporteur

RAPPORT VAN HET CURATORIUM VAN DE THEOLOGISCHE UNIVERSITEIT

Het Curatorium biedt u het volgende rapport aan.

A. Curatorium

1. Secretariaat

De Generale Synode 1995 benoemde ds. H. van der Schaaf tot secretaris en ds. J. Brons tot secundus secretaris.

September 1997 kondigde ds. Van der Schaaf aan, wegens ziekte zijn secretariële werkzaamheden te moeten beëindigen. Per schrijven d.d. 22 oktober 1997 verzocht hij in de februari-vergadering van 1998 van zijn functie ontslagen te worden. In een brief d.d. 14 februari 1998, waarin hij te kennen gaf tot zijn spijt niet ter vergadering aanwezig te kunnen zijn, nam hij met bewogen woorden afscheid.

In zijn vergadering van 16 februari 1998 besteedde het curatorium aandacht aan zijn afscheid. Als tolk van de vergadering sprak ds. J. Westerink, president-curator, zijn grote dankbaarheid en waardering uit voor het vele werk dat ds. Van der Schaaf, sinds 1980 als curator en sinds 1992 als secretaris-curator met de liefde van zijn hart, in grote trouw en toewijding verrichtte.

Een delegatie, bestaande uit de rector, voorzitter deputaten-financieel en twee leden van het curatorium, president en secundus-secretaris, bracht, bij een persoonlijk bezoek op 26 februari 1998, hem de grote dank en waardering van de vergadering over.

Met ingang van 16 februari 1998 werd ds. J. Brons, secundus van ds. H. van der Schaaf, benoemd tot waarnemend secretaris, terwijl ds. J. Oosterbroek werd aangewezen als secundus waarnemend secretaris. De overdracht van het secretariaat was door ds. H. van der Schaaf op sublieme wijze voorbereid.

Tot het doorlichten van het werk van het secretariaat werd een commissie ingesteld, bestaande uit het moderamen, de rector en ds. J. Oosterbroek, met de opdracht om de vergadering van advies te dienen inzake een eventuele nadere regeling van de secretariële werkzaamheden.

Hierover zullen u in een aanvullend rapport mededelingen worden gedaan, terwijl uw vergadering benoemingsvoorstellen zullen worden aangeboden.

2. Samenstelling curatorium

Door de benoeming van ds. J. Brons tot waarnemend eerste secretaris kwam er een vacature in de P.S. van het Noorden. De P.S. benoemde in de plaats van ds. Brons ds. H. van den Heuvel tot primus-curator. De secundus ds. R. Hol werd in 1996 op eigen verzoek vervangen. De P.S. verkoos dr. B. Loonstra tot secundus. In de plaats van ds. A. van der Veer benoemde deze P.S. in 1998 ds. D. Visser tot secundus-curator van ds. J. Plantinga.

Na het vertrek van ds. P. den Butter uit de P.S. van het Oosten in 1996 werd ds. J. Van Amstel de nieuwe curator. De nieuwe secundus voor ds. J. Westerink werd ds. B. de Romph.

Vanwege zijn benoeming tot UHD werd de secundus ds. T.M. Hofman door de P.S. van Westen vervangen door ds. D. Quant.

De primus ds. J. van Dijken verliet in september 1997 vanwege zijn vertrek naar een andere particuliere synode het curatorium. De P.S. van 1998 benoemde in zijn plaats ds. D. Quant tot curator en tot zijn secundus ds. H. de Bruijne.

Ook in de P.S. van het Zuiden kwam een mutatie. In de plaats van ds. A. Baars die door de synode van 1995 tot UHD werd benoemd, kwam ds. A. van de Weerd, als secundus-curator.

In het curatorium hebben derhalve thans zitting:

P.S.	primus	secundus
Noorden:	ds. H. van den Heuvel	dr. B. Loonstra
	ds. J. Plantinga	ds. D. Visser
Oosten:	ds. J. Van Amstel	ds. P.D.J. Buijs
	ds. J. Westerink	ds. B. de Romph
Westen:	ds. D. Quant	ds. H. de Bruijne
	dr. G.C. den Hertog	ds. W.J. Quist
Zuiden:	ds. A. van Heteren	ds. A. van de Weerd
	ds. J. Oosterbroek	ds. J.P. Bollen

Op 1 november 1996 stond ds. J. Brons veertig jaar in het bijzondere ambt. Op de receptie van de volgende dag ontving hij de versierselen die behoren bij het ridderschap in de Orde van Oranje-Nassau.

Met dankbaarheid memoreert het curatorium alsnog het werk van ds. M. Vlietstra die van 1978-1995 voor de P.S. van het Oosten van het curatorium deel uitmaakte.

Het curatorium is dankbaar voor het werk dat ds. P. den Butter korte tijd verrichtte; niet minder voor het werk van ds. J. van Dijken die van 1987-1997 het curatorschap uitoefende en voor het reeds genoemde werk van ds. H. van der Schaaf.

3. Moderamen

Van juni 1995 tot juni 1996 was het moderamen als volgt samengesteld: ds. J. Oosterbroek, president; ds. J. Plantinga, assessor en ds. H. van der Schaaf, secretaris.

Van juni 1996 tot juni 1997 fungeerden als leden van het moderamen: ds. J. Plantinga, president; ds. J. Westerink, assessor; ds. H. van der Schaaf, secretaris.

Van juni 1997 tot februari 1998 dienden in het moderamen: ds. J. Westerink, president; ds. J. Brons, assessor, ds. H. van der Schaaf, secretaris.
Sinds februari 1998 fungeert het moderamen: ds. J. Westerink, president; ds. J. Van Amstel, assessor; ds. J. Brons, waarnemend secretaris.

4. In memoriam

Op 15 januari 1997 nam de Heere ds. K.J. Velema op in Zijn heerlijkheid. Hij was curator van 1968-1990.

Op 16 juli 1997 ging ds. D. Slagboom in vrede heen. Van 1976-1979 en van 1988-1990 had hij in het curatorium zitting.

Deze broeders blijven met hun werk in dankbare herinnering.

5. Curatorenbezoek

Door de curatoren werden collegebezoeken afgelegd.

Mede gezien het vele werk dat al tot de taak van een gemeentepredikant behoort werd voor de cursus 1997-1998 een andere regeling getroffen: er werden voor elk semester twee koppels voor een eendagsbezoek aangewezen.

Indien uitvoerbaar werden ook DII-colleges (DII = Doctoraal 2) bigewoond en een kritiekcollage.

In het najaar van 1995 werd gestart met het bijwonen van een dubbel uur praktische homiletiek waarop twee preken van admissie studenten grondig besproken werden. Op deze wijze wordt mede vanuit het curatorium een stuk ervaring meegegeven. Bovendien is het weten hoe er gepreekt wordt voor curatoren van groot belang.

Voor het eerst ontvingen in de cursus 1997-1998 de dienstdoende hoogleraren en de UHD ds. A. Baars van een curator thuis bezoek. Ook op deze wijze wil het curatorium uitdrukking geven aan zijn nauwe betrokkenheid bij het werk van de desbetreffende docenten.

6. Werkbeoordeling

Op grond van de afgelegde schoolbezoeken en de ontvangen schriftelijke verslagen van werkzaamheden kon het curatorium steeds zijn grote waardering uitspreken voor het werk en de inzet van hoogleraren en docenten. Als er aanleiding toe was, werd inhoudelijk over het werk doorgesproken.

7. Aanwezigheid bij examens

Naast de admissie-examens, die onder leiding van het curatorium plaats vinden, zijn de curatoren voltallig aanwezig bij de DI-examens van de studenten naar art. 12, die door het college van hoogleraren worden afgenomen. Voor elk vakgebied van het DI-examen is een curator aangewezen, door wie "navraag" wordt gedaan.

De aanwezigheid van curatoren bij DI-examens is nog in beslag. Hierover zullen u nadere mededelingen worden gedaan.

8. Mentoraat

Voor iedere admissie-student wordt een curator tot mentor benoemd. Tot het mentoraat behoort o.a. een jaarlijks bezoek van de student thuis, om met hem te spreken over geloofsleven, roepingsbesef, voortgang van de studie en gezinssituatie. Van deze bezoeken worden verslagen in de vergadering van het curatorium besproken.

In de periode tussen het DI- en DII-examen dient een preekvoorstel gehouden te worden in de gemeente van de mentor-curator, dat in bredere kring dan alleen die van de kerkenraad wordt besproken.

B. Hoogleraren

1. Overlijden prof. dr. B.J. Oosterhoff

In de leeftijd van 80 jaar overleed op 13 januari 1996 prof. dr. B.J. Oosterhoff.

Op 13 januari 1954 vond zijn inauguratie plaats met een oratie die als titel droeg "Het openbaringskarakter van het Oude Testament".

Op woensdag 28 januari 1987 nam hij afscheid na 33 jaar het Oude Testament gedoceerd te hebben. Zijn afscheidscollage handelde over "Jeremia en het Woord van God".

Op 5 maart 1996 werd een academische herdenking gehouden. De rector, prof. dr. J.W. Maris, sprak een kort woord over "Prof. dr. B.J. Oosterhoff in zijn dienst aan kerk en samenleving", terwijl prof. dr. H.G.L. Peels de herdenkingsrede hield: "Prof. dr. B.J. Oosterhoff: een profetisch geleerde". De sluiting verrichtte de toenmalige president-curator, ds. J. Oosterbroek.

Veel heeft prof. Oosterhoff voor onze universiteit betekend.

Met dankbaarheid jegens de Heere ziet het curatorium terug op zijn persoon, inzet en werk.

Van de hand van prof. Oosterhoff verschenen o.a. de delen 1 en 2 van zijn commentaar op Jeremia in de serie "Commentaar op het Oude Testament". Op een verzoek om bij te dragen in de kosten van een Engelse vertaling werd door de deputaten-financieel en door het curatorium positief gereageerd.

2. Afscheid prof. dr. W.H. Velema

Op vrijdag 19 januari 1996 - een dag na de begrafenis van prof. dr. B.J. Oosterhoff - gaf prof. dr. W.H. Velema in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente te Apeldoorn een afscheidscollage over "De taak van de apologetiek in de hedendaagse theologie". Het uitwijken naar een grotere locatie bleek een verstandig besluit te zijn. Onder de aanwezigen bevond zich de burgemeester van Apeldoorn, mr. H.J.E. Bruins Slot.

In zijn toespraak dankte de president-curator, ds. J. Oosterbroek, prof. Velema heel hartelijk voor het vele werk door hem in deze bijna dertig jaren in en ten behoeve van Apeldoorn verricht.

Namens het college van hoogleraren en docenten voerde de rector, prof.dr. J.W. Maris, het woord. Overhandigd werd de afscheidsbundel "Door het Woord bewogen". De rector, L.A. den Butter, sprak namens de studenten en drs. J.W. van Pelt namens de oud-leerlingen. In de aula van de universiteit werd een afscheidsreceptie gehouden die door honderden bezocht werd.

Na zijn afscheid verzorgde prof.dr. W.H. Velema enkele colleges aan het Theologisch College van de Kosin Presbyterianse Kerk te Pusan in Zuid-Korea. Hij deed dit tijdens zijn verblijf te Seoel, waar hij de Internationale Conferentie van Gereformeerde Kerken bijwoonde. Tijdens dit verblijf werd mev. B.J. Velema-Benschop ernstig ziek. Tot onze grote dankbaarheid mocht zij door Gods goedheid redelijk herstellen.

3. Afscheid prof.dr. J. de Vuyst

Op vrijdagmiddag 10 januari 1997 werd in de aula van de universiteit, vanwege de gezondheid van prof.dr. J. de Vuyst, een besloten samenkomst gehouden waarin van hem wegens ontvangen emeritaat op een hartelijke wijze afscheid genomen werd. Prof. De Vuyst gaf een afscheidscollege over "Enkele inleidende opmerkingen met betrekking tot het Evangelie naar Johannes". Na deze rede overhandigde de president-curator, ds. J. Plantinga, hem de akte van emeritaatsverklaring. Tot verrassing van prof. De Vuyst bood de rector, prof.dr. H.G.L. Peels, hem een bundel theologische opstellen aan onder de titel "Ornithologische woorden". De rector, J.L. de Jong, sprak namens de studenten en ds. H.K. Sok namens de oud-leerlingen. In de tuintkamer was er gelegenheid prof. en mev. De Vuyst de hand te drukken.

4. Afscheid prof.dr. W. van 't Spijker

Op dinsdagmiddag 14 januari 1997 vond in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente te Apeldoorn weer een bijzondere samenkomst plaats. Toen werd van prof.dr. W. van 't Spijker - op de dag af precies 25 jaar hoogleraar kerkgeschiedenis en kerkrecht - afscheid genomen. Het afscheidscollege handelde over "Vroomheid en wetenschap bij Voetius". Na de overhandiging van de akte van emeritaatsverklaring door de president-curator, ds. J. Plantinga, volgde een toespraak namens het college van hoogleraren en docenten door de rector, prof.dr. H.G.L. Peels. Deze bood hem de eerste afscheidsbundel aan: "Om de Kerk". Hierna was het woord aan prof.dr. W.H. Neuser uit Münster (Duitsland) die prof. Van 't Spijker een tweede afscheidsbundel aanbood: "Ordnlich und fruchtbar". De heer P. de Klerk uit Grand-Rapids overhandigde de complete bibliografie van de jubilaris. Ook in deze samenkomst sprak de rector, J.L. de Jong, namens de studenten. Als oud-leerling voerde dr. A. Wagenaar het woord. Een druk bezochte receptie volgde in de aula van de universiteit.

In het laatste jaar voor zijn afscheid werd door prof.dr. W. van 't Spijker nog twee semesters college gegeven in het vak Liturgiek. In april 1997 was prof.dr. W. van 't Spijker één van de sprekers op het Calvincongres in Amerika en in november 1997 leverde hij in Zürich voor de Zwitserse Vereniging, die haar honderdjarig bestaan vierde, een bijdrage in de vorm van een lezing. In de zomermaanden juli en augustus gaf hij gastcolleges aan verschillende universiteiten in Zuid-Afrika. Prof.dr. Van 't Spijker werd benoemd tot bezoekend hoogleraar van Stellenbosch, geïncorporeerd in de faculteit van de godgeleerdheid. Tijdens een bezoek aan Afrika mocht hij levens zijn zoon bevestigen tot zendingspredikant. Met dankbaarheid zij ook zijn veelomvattend werk als hoofdredacteur van de *Wekker* vermeld.

5. Prof.dr. H.J. Seiderhuis

Op woensdagavond 22 januari 1997 werd op verzoek van het curatorium door de kerkenraad van Apeldoorn-Centrum een erediens uitgeschreven ter gelegenheid van de installatie en bevestiging van dr. H.J. Seiderhuis tot hoogleraar. In deze kerkdienst ging de president-curator, ds. J. Plantinga, voor. Hij preekte over "God blijft getrouw", op grond van 1 Koningen 3:9 en 1 Koningen 11:13. Naar vaste regel werd in deze dienst het formulier voor de hoogleraren in de theologie ondertekend. De volgende dag - donderdag 23 januari 1997 - inaugureerde prof.dr. H.J. Seiderhuis als hoogleraar kerkgeschiedenis en kerkrecht in de Barnabaskerk. Hij hield een oratie over "Calvin als asielzoeker". In universiteits aula werd hierna een receptie gehouden.

Eind januari 1998 hield prof.dr. H.J. Seiderhuis een lezing voor presbyteriaanse predikanten, tijdens de Davidson Calvin Conference in Davidson, N.Carolina, U.S.A.

6. Prof.dr. T.M. Hofman

Door de synode van Zierikzee werd toestemming gegeven voor de instelling van een stimuleringsfonds ten behoeve van a.s. promovendi (Acta 1996, art. 141). De tot UHD benoemde drs. T.M. Hofman voldeed aan de gestelde voorwaarden en maakte van 1 juni 1996 tot 1 december 1996 van dit fonds gebruik. Op 1 december 1996 trad hij officieel in dienst van de universiteit en begon met ingang van het tweede semester van de cursus 1996/97 met het geven van colleges. Op 5 juni 1997 promoveerde drs. T.M. Hofman bij prof.dr. W. van 't Spijker. Als co-promotor trad op prof.dr. O.J. de Jong, emeritus-hoogleraar te Utrecht. Op 3 september 1997 werd dr. T.M. Hofman geïnstalleerd als hoogleraar. In de bevestigingsdienst ging voor

de president-curator, ds. J. Westerink, die preekte over Ef. 3: 18-19a. De inauguratie vond de volgende dag plaats, eveneens in de Barnabaskerk van Apeldoorn-Centrum. Prof.dr. T.M. Hofman hield een oratie over "Doorgeven of opgeven?". Na afloop volgde een druk bezochte receptie in de aula van de universiteit.

7. Drs. A. Baars

De synode van Zierikzee benoemde ook drs. A. Baars tot universitaire hoofddocent en wel in de homiletiek, poëzie, liturgiek en catechese. Op 30 januari 1996 werd hij officieel tot zijn werk ingeleid. Gezien de vereiste voorbereiding voor zijn promotie naast het werk voor het belangrijke vak homiletiek werd drs. Baars enige tijd vrijgesteld van het geven van het vak liturgiek. Prof.dr. W. van 't Spijker sprak zijn bereidheid uit dit vak twee semesters over te nemen. In het tweede semester van de cursus 1996/97 gaf drs. A. Baars in het genoemde vak zelf college. Door het curatorium kon met dankbaarheid geconstateerd worden dat drs. A. Baars van zijn colleges terdege werk maakte. Tot voortgaande promotiestudie schiep het college ruimte. Een oplossing van roostertechnische aard werd gevonden.

Ook werd gesproken over het onderwijs in de psychologie. Het college is van mening dat dit vak - gezien de nauwe verbinding met de poëzie en de catechese - in de toekomst bij het vakpakket van drs. Baars behoort. Besloten werd op 22 november 1995 de heer M.E. Hoekzema die dit vak in Kampen II doceert, te verzoeken dit vak als gastdocent ook in Apeldoorn te geven. Hij bewilligde daarin voor de periode totdat drs. Baars dit onderwijs in de propedeuse voor zijn rekening kan nemen.

Ten aanzien van de positie van de universitaire hoofd docent (UHD) werd de volgende regeling getroffen:

1. De UHD behoort formeel tot de docentenraad en niet tot het college van hoogleraren.
2. Het college kan de UHD verzoeken bij een collegevergadering of een deel daarvan aanwezig te zijn. Omgekeerd kan ook de UHD het college verzoeken een collegevergadering of een deel daarvan bij te wonen.
3. In de collegevergaderingen heeft de UHD recht van advies.
4. Ten einde tijdig te kunnen ingroeien in het reilen en zeilen van de Universiteit zal de UHD de notulen van de collegevergaderingen ontvangen; hij zal de eventuele vertrouwelijkheid van het genoteerde respecteren.
5. De UHD heeft het recht - niet de plicht - ook bij elke vergadering waarin een propedeutisch, Di- of Di-examen wordt afgenomen, dat niet zijn vakgebied regardeert, aanwezig te zijn.
6. De UHD zal de docentenvergaderingen en de vergaderingen van zijn vakgroep bijwonen.
7. Bij de ochtend- en avondkritiekcolleges homiletiek heeft de UHD dezelfde positie als een hoogleraar.
8. De UHD zal evenals de hoogleraren de themadagen aan het begin van het tweede semester bijwonen.
9. Bij alle officiële gebeurtenissen zal de UHD aanwezig zijn (rectoraatsoverdracht, examensuitslagen, promoties, afsluiting collegeseizoen, jubileum- en afscheidsbijeenkomsten etc.). Zijn plaats is bij de overige docenten.

8. Prof.dr. J.W. Maris en prof.dr. H.G.L. Peels

Aan de hoogleraren prof.dr. J.W. Maris en prof.dr. H.G.L. Peels schonk de Heere, gedurende de gehele verslagperiode kracht om in actieve dienst de hen toevertrouwde taken te vervullen. De curatorenvergaderingen werden door hen zo veel mogelijk bijgewoond. Aan prof.dr. H.G.L. Peels werd door het curatorium het verzoek gericht om de door hem gestelde uitgangspunten voor de Hermeneutiek van het O.T., gezien het grote belang van deze zaak, nader op schrift te stellen en het curatorium daarover te informeren. Met instemming is door het curatorium hiervan kennis genomen.

Deur tijdelijk slechts enkele hoogleraren in actieve dienst waren overgebleven, maakte het curatorium zich zorgen over de werkdruk van deze hoogleraren, met name van prof.dr. J.W. Maris, die in die tijd ook nog als rector fungeerde. Meegedeeld werd dat het curatorium het kon aanvaarden als er geen rectorale rede door hem uitgesproken zou worden. Benadrukt werd dat het verlot na de rectoraatsoverdracht opgenomen dienste te worden.

Een nadere bezinning ten aanzien van het rectoraat vond plaats. (zie sub 9. Rectoraat). Het curatorium is de hoogleraren dr. J.W. Maris en dr. H.G.L. Peels bijzonder dankbaar voor al het werk door hen verricht. Met hen is het curatorium ook dankbaar voor de uitbreiding van het college van hoogleraren eerst met dr. H.J. Seiderhuis en later met dr. T.M. Hofman en hoopt dat de installatie van drs. A. Baars binnen afzienbare tijd zal kunnen plaats vinden.

9. Rectoraat

Op 11 september 1996 droeg prof.dr. H.G.L. Peels het rectoraat over aan prof.dr. J.W. Maris na een rede te hebben uitgesproken over "De omkeer van God in het Oude Testament". Op 9 september 1996 werd prof.dr. H.G.L. Peels weer met het rectoraat bekleed. De aftredende rector, prof.dr. J.W. Maris, sprak bij die gelegenheid over "Geloof en Schriftgezag". Deze academische plichtigheid werd o.a. bijgewoond door de burgemeester van Apeldoorn, mr. H.J.E. Bruins Slot. Vanaf maandag 8 september 1997 fungeert prof.dr. J.W. Maris opnieuw als rector. Zijn voorganger, prof.dr. H.G.L. Peels, hield op die dag een rede over "Drinken zult gij Plaats en betekenis van de volkenprofeet bij Jeremia 46-51".

Met ingang van februari 1997 werd prof.dr. H.J. Seiderhuis ingeschakeld als secretaris van het college van hoogleraren, sinds september 1997 wordt deze taak verricht door prof.dr. T.M. Hofman.

Een nadere bezinning op het werk van de rector, resulteerde in de volgende conclusie van het college van hoogleraren:

Gelet op de huidige situatie - een periode van overgang - zijn wij van mening dat het niet nodig is om het rectoraat, dat binnen een kleine gemeenschap als de onze ook veel goede kanten heeft, te wijzigen. Wij pleiten er evenmin voor te gaan snijden in de ons inziens waardevolle ceremonie van de rectoraatsoverdracht, inclusief de rectorale oratie. Wel hopen wij dat het in de nabije toekomst voor een hoogleraar slechts eens in de vijf jaar noodzakelijk zal zijn het rectoraat te bekleeden.

Met erkentelijkheid voor de inzet van het college, stemde het curatorium met deze conclusie in.

10. Emeriti-hoogleraren

Van de emeriti-hoogleraren gaf dr. J. van Genderen, vijf weken college Patristisch Latijn, gedurende het rectoraatsverlof van prof.dr. J.W. Maris.

Op ieder van hen konden we een beroep doen als dit nodig was.

Ook aan mevr. G.J. Versteeg-Floor werd gedacht.

11. Promotie-reglement

In het promotie-reglement werd door het college de wenselijkheid vastgelegd dat een externe referent in de beoordeling van het proefschrift betrokken wordt. Voor de formulering van het woord 'wenselijkheid' werd gekozen daar het denkbaar is dat niet voor alle onderwerpen een externe referent gevonden kan worden. Bij de promotie van onze docenten aan onze universiteit acht het college de inschakeling van een hoogleraar buiten onze universiteit echter noodzakelijk. Dit gebeurde dan ook bij de promotie van prof.dr. T.M. Hofman, Prof.dr. O.J. de Jong, emeritus-hoogleraar te Utrecht, trad op als co-promotor. Tevens besloot het curatorium op voorstel van het college de tot dusver gehanteerde regel bindend te verklaren dat een hoogleraar na zijn aftreden nog vijf jaar het recht behoudt om als promotor op te treden. Bij het aftreden van een hoogleraar zal worden vastgelegd tot welke uiterste datum hij als promotor kan optreden.

12. Eredoctoraten

Op vrijdag 10 mei 1996 ontving prof.dr. W.H. Velema van de universiteit van Potchefstroom een eredoctoraat in de theologie.

Het jaar daarop - vrijdag 9 mei 1997 - viel deze eer aan prof.dr. W. van 't Spijker te beurt.

Met dankbaarheid maakt het curatorium hiervan in dit rapport melding.

Met prof.dr. W.H. Velema ziet het hierin een bevestiging, een bekroning van het ideaal van prof. J. Hovius die erop aandrong ons erfgoed uit te dragen.

13. Publicaties

Diverse publicaties en artikelen van onze hoogleraren en emeriti-hoogleraren verschenen.

Zonder op volledigheid aanspraak te maken kan het volgende genoemd worden.

In "Gegronde geloof" (onder redactie van G. van den Brink e.a.) schreef prof.dr. H.G.L. Peels een hoofdstuk over "Het Woord is leven - over de Hellige Schrift", prof.dr. J.W. Maris over "Die Here is en levend maakt - over de Hellige Geest" en prof.dr. W. van 't Spijker over "De harten omhoog - over het Heilig Avondmaal". Van prof.dr. J. van Genderen kwam uit "Oriëntatie in de dogmageschiedenis" en van prof.dr. J. de Vuyt "De brief aan de Hebreërs".

Onder mede-redactie van prof.dr. W. van 't Spijker verscheen een werk over "Oude schrijvers".

Prof.dr. W.H. Velema schreef nog twee dagboekjes over de heilsfeiten: "Versachtend uitzien" en "Hett uw harten omhoog".

Ook verschenen van zijn hand "Over geloofsverantwoording - apologetiek in de praktijk" en "Zullen we lezen?".

Prof.dr. J.W. Maris publiceerde "De charismatische beweging en wij" en prof.dr. H.G.L. Peels: "Wie is als Gij?".

Het proefschrift van prof.dr. W. van 't Spijker uit 1970 kwam uit in een Engelse vertaling: "The Ecclesiastical Offices in the Thought of Martin Bucer". Ook het boek "Verbond en Verkiezing" van prof.dr. J. van Genderen uit 1983 verscheen in een Engelse editie.

14. Apeldoornse studies

Door Uitgeverij Kok werd in het najaar van 1995 één Apeldoornse studie uitgegeven:

- no. 32: prof.dr. W. van 't Spijker - "Gemeenschap met Christus".

Hierna werden de studies in eigen beheer uitgegeven. Op deze wijze kan gerichter en tegen lagere kosten gewerkt worden aan de verspreiding van deze studies. Een kring van donateurs werd gevormd, ieder die minstens f25,- per jaar bijdraagt, mag jaarlijks rekenen op gemiddeld twee afleveringen. Het aantal betalende abonnees staat thans op 275.

Via een brief aan de kerkenraden werd deze uitgave nog eens met nadruk onder de aandacht van de ambtsdragers gebracht.

De volgende studies verschenen in eigen beheer:

- no. 33: prof.dr. W.H. Velema - "De taak van de apologetiek in de hedendaagse theologie";

- no. 34: prof.dr. H.G.L. Peels - "De omkeer van God in het Oude Testament";

- no. 35: prof.dr. H.J. Selderhuis - "Calvin als asielzoeker";

- no. 36: prof.dr. J.W. Maris - "Geloof en schriftgezag".

15. Woonplaats hoogleraren

In tegenstelling tot b.v. de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) kennen wij geen Reglement voor de in volle-

dige dienst werkzame hoogleraren en universitaire (hoofd)docenten waarin tevens over de plaats van huisvesting gesproken wordt.

Toen bleek dat het voor de in 1995 benoemde broeders geen varzeffsprekende zaak was zich in Apeldoorn te vestigen, kwam het curatorium in een extra vergadering bijeen. Uitgesproken werd dat het van het aller-grootste belang is voor het geheel van de schoolgemeenschap en van de kerken dat in Apeldoorn huisvesting gezocht wordt.

Met de broeders Baars en Selderhuis werden gesprekken gevoerd. Beiden hadden eigen redenen voor vestiging elders.

In het volle vertrouwen op hun toezegging dat dit niet nadelig zal zijn voor het goede functioneren besloot het curatorium op 24 juni 1996 zich bij hun beslissing neer te leggen.

C. Docenten

1. Dr. T. Brienen

Van dr. T. Brienen, wiens terugtreden reeds werd gerapporteerd aan de Generale Synode 1995, werd op 6 september 1995 afscheid genomen in een officiële samenkomst in de aula. Het curatorium onderstreept de dank en waardering die toen werd uitgesproken voor zijn werk als universitair docent Liturgiek en Catecheteek.

Prof.dr. W.H. Velema werd bereid gevonden dit werk tijdelijk, gedurende één semester, waar te nemen.

2. Drs. J.C.L. Starreveld

In verband met de aanvaarding van het beroep naar de kerk van Bunschoten verzocht drs. J.C.L. Starreveld per 1 september 1996 ontslag te worden van zijn taak als universitaire docent in de vaderlandse kerkgeschiedenis, door hem vanaf september 1989 verricht.

Door ziekte kon een geplande officiële samenkomst op 6 september 1996 geen doorgang vinden. Op een later tijdstip werd aan het afscheid vorm gegeven door middel van een bezoek van een deputatie van hoogleraren en curatoren in Bunschoten.

Het curatorium spreekt zijn dankbaarheid en waardering uit voor de door hem verrichte werkzaamheden.

3. Dr. D.J. Steensma

Op grond van de gegeven toestemming door de synode van Zierikzee werd door het curatorium met ingang van 1 februari 1996 dr. D.J. Steensma benoemd tot universitaire docent in het vak ethiek. Deze benoeming loopt tot de synode van 1998 met de mogelijkheid van een uitlooperperiode.

Tijdens de weekopening op 13 februari 1996 werd dr. Steensma verwelkomd en de studenten voorgesteld.

4. Drs. M.C. Mulder

De Generale Synode 1995 hechtte goedkeuring aan de benoeming van drs. M.C. Mulder tot begeleider in de studie Judaica in de DII-fase.

Drs. Mulder werd tevens bereid gevonden in de cursusjaren 1996-1997 en 1997-1998 enkele inleidingscolleges te geven in de DII-fase.

5. Drs. W.P. de Groot

Daar er voor het geven van colleges in de vakken apologetiek en evangelisatie nog een vacature bestond, werd drs. W.P. de Groot tot universitaire docent benoemd met ingang van 1 september 1996 tot de aanstaande generale synode met de mogelijkheid van een uitlooperperiode.

Het curatorium verzocht u deze benoeming alsnog goed te keuren.

6. Drs. R.W.J. Soeters

In de plaats van drs. J.C.L. Starreveld werd met ingang van 1 september 1996 drs. R.W.J. Soeters te 's-Gravendeel benoemd tot universitaire docent in de vroege kerkgeschiedenis en Middeleeuwen.

Ook voor deze gedane benoeming vraagt het curatorium uw goedkeuring.

7. Dhr. M.E. Hoekzema

Zoals reeds eerder werd aangegeven maakt de universiteit gebruik van de diensten van de heer M.E. Hoekzema, docent psychologie aan de universiteit van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te Kampen. Zijn colleges worden door de studenten heel positief gewaardeerd.

Ook ten aanzien van deze benoeming rekent het curatorium op uw instemming.

8. Drs. G.J. van 't Spijker

Door de vorige synode werd goedkeuring gehecht aan de benoeming van drs. G.J. van 't Spijker tot universitaire docent in het nieuwtestamenteisch Grieks in het cursusjaar 1995-1996 en eventueel in de twee daarop volgende jaren.

Naar aanleiding van het rapport aan de GS 1995 (Acta, blz. 138 punt 10) is de vervulling van zijn dubbele taakstelling geëvalueerd. Dit bleek voor zijn lesgeven geen nadelig effect te hebben. Over zijn persoon en werk kon het college een positief oordeel uitspreken.

Op grond daarvan werd drs. Van 't Spijker ook voor de cursusjaren 1996-1997 en 1997-1998 door het curatorium benoemd.

Aan hem werd voor de cursus 1997-1998 zelfs een tweede opdracht verstrekt: het geven van de colleges patristisch Latijn. Dit als tijdelijke verlichting van de omvangrijke taak van prof.dr. J.W. Maris, die zonder assistentie werkt.

9. Drs. B.J. Dikken

In de verslagperiode verrichtte drs. B.J. Dikken zijn werk als docent in oecumenica, missiologie en godsdienstwetenschap. Gedurende enkele maanden werd zijn werk onderbroken vanwege een reis naar Egypte. Mede in verband met deze reis scheen het eerst dat hij zijn werk aan de universiteit niet zou kunnen voortzetten. Hierin is echter verandering gekomen, zodat ten aanzien van zijn herbenoeming u een voorstel zal worden gedaan.

10. Mevr. dr. A. Drint

Als assistent van prof.dr. H.G.L. Peels, gaf mevr. dr. A. Drint colleges Bijbels Hebreeuws. Daarnaast verzorgde zij ook enkele colleges Bijbels Aramees. Ook over haar herbenoeming als UD zal u een voorstel worden gedaan.

11. Mevr. D.M. van Hutzen-Schipper

Mevr. D.M. Knol-Schipper - sinds haar huwelijk op 15 oktober 1996: mevr. D.M. van Hutzen-Schipper - gaf aan de studenten die hiervoor in aanmerking kwamen spraakles. U zal worden voorgesteld een herbenoeming voor drie jaar te doen plaatsvinden.

12. In memoriam

Op 25 juli 1996 nam de Heere ds. H. Toorman tot Zich. Ds. Toorman was van 1947 tot 1952 lector Latijn. Op 15 februari 1997 overleed drs. G.J. Vrijmoeth, van 1978-1991 begeleider voor de studie Klassieke Talen. Hun werk blijft in dankbare herinnering.

13. Verslag van werkzaamheden

Universitair hoofddocent en docenten brengen van hun werk verslag uit aan het curatorium. Deze verslagen worden in de juni-vergaderingen met het college van hoogleraren besproken. Met dankbaarheid vermeldt het curatorium, wat door ieder op eigen terrein werd verricht. Eventuele opmerkingen werden door hoogleraren hun doorgegeven en met hen besproken.

14. Docentenvergaderingen

Door hoogleraren wordt als regel minstens twee maal per jaar met de docenten vergaderd. Namens het curatorium worden deze vergaderingen bijgewoond door de secretaris-curator.

15. Rechtspositie

De rechtspositie van de universitaire docenten is niet geregeld. Dit kan met name bij niet-predikanten tot ingrijpende gevolgen leiden. Het curatorium verzocht deputaten-financieel deze zaak te regelen.

D. Aanvullend onderwijs

1. Gastcolleges

In afgelopen drie jaren werden diverse gastcolleges gegeven.

- In het kader van de poemeniek gaf in de cursus 1995-1996 dr. J.C. Borst, N.H. predikant te Apeldoorn, een gastcollege over "Incest", ds. J. Germs vertelde iets over het "Pastoraat aan verstandelijk gehandicapten".
- Ds. D.A. Brienens te Parijs sprak over zijn werk als predikant van de EREI.
- In het tweede semester van deze cursus werden over het thema "Kerk en jeugd" twee gastcolleges verzorgd: drs. P.D. Hofland uit Heerladede refereerde over "De kerk en de kinderen" en ds. C.G. Geluk, N.H. predikant uit Huizen, over "De kerk en de jongeren".
- In het eerste semester van de cursus 1995-1997 gaf prof.dr. J.H. Van Wyk uit Potchefstroom een plenair college over het thema "Kerk, theologie en vrede" en een college dogmatiek over "De antropologie van Allan Boesak".
- Op woensdag 12 februari 1997 werd een informatiebijeenkomst met de zendingssecretaris, ds. H. Last, gehouden.
- De week daarop verzorgde dr. G.C. den Hertog een gastcollege over "Recente ontwikkelingen in de relatie tussen kerk en Israël".
- Op initiatief van de studiekeuring Zending, Evangelisatie en Hulpverlening (ZEH) werd op 16 oktober 1997 een gastcollege gegeven door Stephen Kelly, een Egyptenaar die van moslim christen geworden is, en predikant is in de Christian Reformed Church. Zijn benadering van de relatie Christendom-Islam maakte indruk.
- Op 18 en 25 maart 1998 gaf drs. J. Noordam, Ned. Herv. predikant te Nieuwenkerk a/d IJssel, een tweetal colleges over het omgaan met homofilie in de gemeente.

Toestemming werd verleend voor het verzorgen van enige gastcolleges op het terrein van de ethiek door prof.dr. J. Kautke te Giessen.

2. Integratiecolleges

In verband met de behandeling van de zaken van de TUA door de generale synode was de week van 26-29 september 1995 een collegevrije week. In plaats daarvan werd van 5-7 december 1995 een programma integratiecolleges gegeven over "Spiritualiteit". Op 25-27 november 1997 waren integratiecolleges gewijd aan het thema "Gemeentebouw".

3. Themadagen

In de eerste collegeweek van het tweede semester 1995-1996 werden in een conferentie-oord te

Beekbergen themadagen gehouden over het thema "De verborgenheid Gods". Als sprekers over dit onderwerp waren uitgenodigd drs. W.J. Dekker, prof.dr. J.T. Bakker, prof.dr. ir. E. Schuurman en drs. W.G. Rietkerk.

In plaats van themadagen werd van 4-14 maart 1997 een gemeenschappelijke reis naar Israël gemaakt door een groep van 36 studenten en docenten.

Met grote eensgezindheid - zonder enige werkklank - heeft de groep 11 dagen lang zich intensief georiënteerd in het land van de Bijbel, zowel via een druk excursieprogramma als een cyclus van 6 lezingen. Raking houdend met het wegvallen van de kosten van de themadagen gaven deputaten-financieel een subsidie van f10.000,-. Diverse sponsors verleenden financiële medewerking. Ook door de deelnemers zelf werd op allerlei wijze aan geldverwerving gedaan. En zo kon de prijs beneden de f1.000,- p.p. blijven. Aan de Israëltreis gingen de gastcolleges van dr. G.C. den Hertog over de relatie Kerk en Israël vooraf. De studenten en docenten hebben deze colleges bijzonder gewaardeerd. In overleg met deputaten-financieel en curatoren besloot het college, gezien de positieve ervaringen, om een Israël-studiereis permanent in het curriculum op te nemen en eens in de vijf jaar een dergelijke reis te plannen, zodat elke student die in Apeldoorn de studie heeft afgerond kennis heeft kunnen maken met het land van de Bijbel.

De themadagen van 1996 hadden als onderwerp "Het Heilig Avondmaal". Lezingen werden gehouden door prof.dr. T.M. Hofman, prof.dr. A. de Reuver en ds. D. Quant. Aan een forumbespreking over de beleving van het Avondmaal werd deelgenomen door ds. M. Golverdingen, dr. H.R. van de Kamp, drs. Joh.C. Schaeffer en drs. D. Visser.

4. Christelijke Hogeschool Ede

In samenwerking met de Vijverberg-Felua - sinds 1 januari 1997 Christelijke Hogeschool Ede - werden ledere cursus een aantal studiemiddagen vergadertechniek, conflictbeheersing en management georganiseerd. Kritische opmerkingen van studenten werden in de evaluatie meegenomen, doorgegeven en verwerkt. Het volgen van deze studie, die voor de studenten tot het verkrijgen van studiepunten noodzakelijk is, wordt door het curatorium belangrijk geacht.

5. Excursies

In het cursusjaar 1995-1996 werd door prof.dr. W.H. Velema voor de studenten van het D- en E-jaar een excursie naar de Stuw georganiseerd. Ook werd op vrijwillige basis een bezoek gebracht aan de Stichting ZOA te Apeldoorn.

6. Persoonlijkheidsvorming

Mededelingen hierover zullen u in een aanvullend rapport worden gedaan.

7. Speciale samenkomsten

Op 16 november 1995 vond onder leiding van de rector, prof.dr. J.W. Maris, een bijeenkomst plaats met de admittante studenten van het 4e en 5e jaar met hun (a.s.) echtgenotes. Mevr. B.J. Velema-Benschop en mevr. A.T. Maris-de Kleine hielden elk een inleiding over een aspect van het leven in de pastorie. Zijn samenkomst werd ook op 16 januari 1998 gehouden. Medewerking werd verleend door mevr. A.T. Maris-de Kleine en mevr. J.H.N. Peels-van Engeland. Prof.dr. T.M. Hofman verzorgde een bijbelstudie.

E. Universitaire Contacten

1. Vooropleiding Kampen/Apeldoorn

Conform het besluit van de Generale Synode 1995 "de samenwerking met de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) inzake de vooropleiding voor een periode van drie jaar te continueren" (Acta art. 34 sub 9) werd in de afgelopen drie jaar door Apeldoorn weer gebruik gemaakt van de Vooropleiding in Kampen.

In de cursus 1995-1996 volgden 5 studenten aldaar de Vooropleiding, in de cursus 1996-1997 9 studenten en in de cursus 1997-1998 6 studenten.

Ook in deze jaren stond het gegeven onderwijs op hoog niveau.

Grote waardering bestaat er voor de docent drs. M.J. Rittersma. Hij is deskundig en verstaat de kunst de voor de jongeren zware vooropleiding aantrekkelijk te maken. Eveneens kan met dankbaarheid de pastorale instelling van de heer Rittersma genoemd worden.

Tevens besloot de Generale Synode 1995: "het curatorium opdracht te geven onderzoek in te stellen naar de mogelijkheden om aan de vooropleiding meer het karakter van gezamenlijkheid te geven, daarvan verslag uit te brengen en zonnodig met voorstellen te komen op de Generale Synode 1998."

Spoedig na de synode had een deputatie van Apeldoorn een gesprek met een deputatie van Kampen II. Door Kampen werd op ons synodebesluit positief gereageerd.

Door de generale synode 1995 van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) van Berkel en Rodenrijs werd de nevolgende uitspraak gedaan:

De Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, gehouden te Berkel en Rodenrijs 1996, besloot

"nieuw te benoemen deputaten-curatoren te machigen om conform het gedane voorstel (materiaal 2) samen met het curatorium van de Theologische Universiteit te Apeldoorn

a. een "commissie toezicht vooropleiding" in te stellen en deze commissie te belasten met de behartiging van het toezicht op en het beleid ten behoeve van de vooropleiding te Kampen;

- b. de directie van de vooropleiding op te dragen aan twee hoogleraren, een van elke universiteit, die samen met de betrokken docent door intern overleg zullen regelen wat noodzakelijk is voor de dagelijkse en algemene gang van zaken;
- c. een statutus te (doen) ontwerpen voor deze vooropleiding, waarin de details van de samenwerking worden vastgelegd."

Als gevolg van de genomen synodebesluiten door Zierikzee 1995 en Berkel en Rodenrijs 1996 vond op woensdag 26 februari 1996 in de TU te Apeldoorn een ontmoeting plaats.

Na een oriënterende bespreking werd de mogelijkheid en de noodzakelijkheid van een gemeenschappelijke opleiding vastgesteld. Een "Commissie van Toezicht Vooropleiding" werd ingesteld en tot mededirecteur van de Vooropleiding werd prof.dr. H.G.L. Peels benoemd.

In aanwezigheid van de directie (prof.dr. J. A. Meijer en prof.dr. H.G.L. Peels) vergaderde de commissie vier keer.

De curatoren ds. H. van der Schaaf en ds. B. van Zijlkom ontwierpen een concept Akkoord voor de samenwerking.

Dit Akkoord werd door de beide curatoria aanvaard. Deputaten-financieel gingen met het artikel over de financiële akkoord.

Ook kon het curatorium instemmen met het Reglement voor de Vooropleiding Klassieke Talen en met het Reglement voor de beoordeling van de studieresultaten.

Met voldoening en dankbaarheid werd van het Jaarverslag 1996-1997 kennisgenomen.

Gesteld kan worden dat de samenwerking volkomen in de lijn ligt van de adviezen van de commissie-Oberman (1988) en tegelijk enigszins tegemoetkomt aan de huidige door de minister uitgeoefende aandrang tot samenvoeging.

Het curatorium rapporteert uw vergadering bij dezen dat er goede, verantwoorde en ruime mogelijkheden zijn om aan de vooropleiding meer het karakter van gezamenlijkheid te geven en stelt u voor het Akkoord van samenwerking goed te keuren.

De inhoud van dit Akkoord vindt u in een aan dit rapport toegevoegde bijlage.

2. Universitair Contact met Kampen II

Nast de zaak van de Vooropleiding waren er op diverse niveaus regelmatig contacten met Kampen II, onder andere over het regeringsbeleid inzake het onderwijs en het studieschema.

In verband met het overlijden van de echtgenote van prof.dr. M. te Velde bood prof.dr. H.J. Selderhuis evenwel hulp aan. Door hem werd de begeleiding van een promovendus van prof.dr. Te Velde overgenomen.

Door prof.dr. H.G.L. Peels werden tijdens het studiejaar van prof.dr. G. Kwakkel enige collegas exegese OT gegeven. Ook vond een uitwisseling plaats van de docenten missiologie, ds. C.J. Haak en ds. B.J. Dikken.

3. Raad van Toezicht voor Ned. Geref. studenten

Op 26 maart 1996 vond een ontmoeting plaats van de rector, prof.dr. H.G.L. Peels en de secretaris van het curatorium, ds. H. van der Schaaf, met een delegatie van de Raad van Toezicht van TSB ter bespreking van de mogelijkheid van insassing van de stage voor Ned. Geref. studenten als bijvak in de DII-fase. Een model daartoe werd ontworpen.

Van de zijde van Apeldoorn werd in verband met de functionering van het "Apeldoorn-advies" van de Landelijke Vergadering, gesteld dat in ieder geval de indruk weggenomen dient te worden alsof aan de universiteit Ned. Geref. studenten anders dan anderen behandeld zouden worden.

De besprekingen verliepen in goede sfeer.

F. Studenten

1. Admissie-examen

In 1996 konden vier studenten via het admissie-examen worden toegelaten, in 1997 zes. Voor 1998 is het aantal op dit moment nog niet bekend.

Op de vergadering van 16 februari 1996 werd een commissie benoemd om zich nader te bezinnen op het admissie-examen en het curatorium met het college van hoogleraren dienaangaande van advies te dienen.

In een aanvullend rapport zullen u hierover mededelingen worden gedaan.

2. Aantal

Per 1 december 1995 waren totaal 82 studenten ingeschreven. Het jaar daarop 92, en per 1 december 1997 telde onze universiteit 100 studenten.

De volgende rubricering van het laatste aantal is te geven: 7 in de gemeenschappelijke vooropleiding in Kampen II (allen heren), 13 in de propedeuse (3 dames, 10 heren), 40 DII-studenten (5 dames, 35 heren) en 40 DII-studenten (7 dames, 33 heren).

Van de studenten in de vooropleiding, propedeuse en DII-fase zijn er 15 via het admissie-examen aangeworven, 22 zijn lid van een Chr. Geref. Kerk, 6 zijn Ned. Geref., 5 Geref. (syn.), 4 Ned. Herv., 7 Geref. Gem. en 1 Geref. (vrijgemaakt).

Van de 40 DII-studenten zijn er 7 admissialen, 17 (waaronder 11 predikanten) zijn eveneens Chr. Geref., 5 komen uit de Ned. Geref. Kerk, 1 uit de Geref. Kerk (syn.), 1 uit de Ned. Herv. Kerk, 1 uit de Geref. Gem., 5 studenten komen uit Duitsland en 3 uit Korea. De drie laatstgenoemden werden als gastlid in één onzer gemeenten ingeschreven.

Stud. R.F.J. Strengholt trok zich in 1996 als admissiaal student terug.

3. Examens/preekconsent

Vele examens werden afgelegd.

Aan de studenten B. Reinders, B.L.C. Aarnoudse, L.A. den Butter, mr. A.A. Egas, C.C. den Hertog, J.M.J. Kieviet, A. van der Zwan werd, nadat zij waren geslaagd voor het DII-examen, preekconsent verleend. Dit ontving ook stud. F.H. Meijer.

Negen DII-examens werden afgelegd. Kand. B.A.T. Witzier slaagde met lof. Stud. L.B.C. Boot was de eerste die het DII-examen nieuwe stijl met goed gevolg, eveneens met lof, aflegde ten overstaan van het voltallige curatorium en daarmee niet enkel de titel doctorandus ontving maar eveneens die van kandidaat. Daarna volgden de studenten M. Visser en B. Reinders. Ook ds. J. van 1 Spijker slaagde voor het DII-examen.

Naar een nieuwe regeling vonden de examens van de brs. Reinders en Van 1 Spijker in het openbaar plaats.

4. Stage

Terwijl de stage voorheen een plaats had na het kandidaatsexamen en na de beroepbaarstelling, is nu de stage ingebouwd in de DII-fase van de studie. Voor de stage werden nieuwe regelingen getroffen, die in een daartoe bestemde gids staan weergegeven.

Het volgende overzicht van stageplaatsen en begeleider kan u worden geboden:

- kand. E.B. Renkema te Almelo bij ds. J.W. van Pelt
- kand. B.A.T. Witzier te 's-Gravenhage-Rijswijk bij ds. D. Quant
- L.B.C. Boot te Huizen bij ds. D. Visser
- M. Visser te 's-Gravenhage bij ds. R.W.J. Soeters
- B. Reinders te Siedrecht (Eben-Haäzer) bij ds. R. Kok
- B.L.C. Aarnoudse te Leendam bij ds. A.K. Wallet
- L.A. den Butter te Hilversum bij ds. G.P.M. van der Linden
- mr. A.A. Egas te Middelhamis bij ds. P. den Butter
- C.C. den Hertog te Nieuw-Vennep bij ds. G. van Roekel
- J.M.J. Kieviet te Zierikzee bij ds. H.J.Th. Velema
- A. van der Zwan te Zwaagwesteinde bij ds.H.D. Rietveld
- F.H. Meijer te Baam bij ds. C. Westerink
- Kand.ds. C. de Jong iep in het voorjaar 1996 in de gemeente van Nunpspeet stage en werd begeleid door - ds.H.H. Klomp

5. Beroepbaarstellingen

Zes kandidaten konden beroepbaar gesteld worden: E.B. Renkema, B.A.T. Witzier, ds. L.B.C. Boot, ds. M. Visser, ds. B. Reinders en ds. C. de Jong.

6. Collegeverzuim

Meer dan eens moest geconstateerd worden dat er colleges en bijzondere samenkomsten verzuimd werden.

Door de hoogleraren werd bij herhaling onderstreept dat het bijwonen van al de colleges verplicht is. We hebben niet enkel te doen met een afnemend gevoel van gemeenschap. Het bijverdienden eist eveneens zijn tol. Ook weekt zich het gegeven dat meerdere studenten buiten Apeldoorn wonen en dus op afstand studeren. Bij ederne activiteiten zijn zij met name die het meest absenteren.

Uitgesproken werd dat het wenselijk is dat ook de curatoren op hun huisbezoek aan de zaak van presentie en de afwezigheid van studenten op colleges en bij diverse gelegenheden aandacht besteden.

Anderzijds werd onderstreept dat het van groot belang is dat de colleges goed en aantrekkelijk zijn. Tussentijdse toetsen en meer voorbereiding bij de colleges door inbreng van de studenten kunnen een positieve uitwerking hebben.

7. Buitenlandse studenten

Zoals uw vergadering mede vanuit de gegevens in het Jaarboek bekend kan zijn, studeren in Apeldoorn ook buitenlanders.

In verband met de toeloop van deze studenten werden in februari 1996 gesprekken gevoerd met de heer J.A. Gentsen, wethouder van onderwijs en de heer A.G. Oskamp, directeur onderwijs van de gemeente Apeldoorn, over huisvestingsmogelijkheden.

De wethouder van volkshuisvesting heeft twee flats voor buitenlandse studenten toegezegd.

Deputaten-financieel hebben erin bewilgd de noodzakelijke primaire inrichting van een woning (zo sober mogelijk) te financieren, zodat de woning ook voor toekomstige bewoners met een zekere basisinrichting beschikbaar blijft.

Met deputaten-financieel ziet het curatorium uit naar uw beslissing inzake mogelijkheden fondsvorming voor steun aan buitenlandse theologiestudenten (Acta 1995, art. 109).

8. Promoties

Vier promoties vonden in de afgelopen drie jaren plaats:

- Op 26 april 1996 promoveerde ds. S. Paas bij prof.dr. W. van 1 Spijker met een proefschrift over: "De Gemeenschap der heiligen - Kerk en gezag bij Presbyteriaanse en Separatistische Engelse Puriteinen 1570-1590"

- Op 4 september 1996 ontving ds. Yoon-Bae Choi de doctorstitel na verdediging van zijn proefschrift met als titel: "De verhouding tussen Pneumatologie en Christologie bij Martin Bucer en Johannes Calvijn." Zijn promotor was prof.dr. W. van 1 Spijker.

- Prof. Van 1 Spijker was dit ook op 5 juni 1997 toen ds. T. M. Hofman promoveerde. Diens proefschrift han-

deld over: "Eenich Achterdencken - Spanning tussen Kerk en Staat in het gewest Holland tussen 1570 en 1620".

- Op 13 november 1997 ontving drs. L.W. Bikes uit handen van prof.dr. W.H. Velema de doctorgraad. Zijn profefschrift bevatte een studie over "Theological ethics and Holy Scripture: the use of Scripture in the works of James M. Gustafson, R. Paul Ramsey and Allen D. Verhey".

9. Regeling voor afgestudeerden toegelaten via het admisse-examen

Ten aanzien van hen die na hun DI en DII via het admisse-examen tot de theologische opleiding worden toegelaten, werd het besluit genomen:

- Zo iemand na een reeds afgelegd DI- of DII-examen via het admisse-examen wordt toegelaten, kan door hem na het belindigen van het proefjaar preekconsent en na verloop van drie semesters beroepbaarstelling worden aangevraagd.
- Voor de periode van het proefjaar wordt door elk van de hoogleraren in overleg met elk der curatoren, aangewezen voor de navraag bij het DI-examen, een praktisch takenpakket samengesteld en opgedragen.
- Nasat het huisbezoek van een hoogleraar zal per semester een gesprek met de mentor-curator inclusief een preekbespreking plaatsvinden.
- Voorafgaande zowel aan de aanvraag van het preekconsent als ook aan de aanvraag van de beroepbaarstelling dient op een avondkritekcollege een preekvoorstel gehouden te zijn.
- Voor het verlenen van het preekconsent wordt, behoudens de reeds geldende vereisten en het inleveren van een preekvoorstel, door de hoogleraren en curatoren naar de resultaten van de opgedragen taken een onderzoek ingesteld (voor elk der vakken 10 minuten).
- In de periode tussen het ontvangen van het preekconsent en de aanvraag tot beroepbaarstelling dient de stage in de gemeente plaats te vinden.
- Voor de beroepbaarstelling wordt, behoudens de reeds geldende vereisten en het houden van een preekvoorstel, door hoogleraren en curatoren het resultaat van de stage besproken.
- De beslissing over het preekconsent en de beroepbaarstelling wordt door het curatorium, na gehoord advies met instemming van het college van hoogleraren, genomen.
- Zo beroepbaarstelling plaatsvindt, zal de bekendmaking hiervan op officiële wijze geschieden.

P.S. Zo het DI-examen elders heeft plaatsgevonden en dus naar art. 14 een periode van drie jaar geldt, dient een bij bovenstaande bepaling aansluitende regelgeving getroffen te worden, waarbij uitgegaan dient te worden van de stelregel dat de normen voor het DI als kerkelijk examen maatstafgevend zijn.

10. Integratie DI-studenten

Om te voorkomen dat een student in de DII-fase geïsoleerd raakt, werd het volgende besloten:

- Een DII-student kan, wanneer hij dat wenst en indien dat binnen de mogelijkheden ligt, ook colleges in de DI-fase volgen, of colleges van een ander hoofdvak in de DII-fase (bv. een vak dat voor hem doctoraal-bijvak is).
- Een DII-student krijgt, evenals de DI-studenten, begeleiding van een mentor, en als hij admissiaal is, huisbezoek door één van de professoren;
- Een DII-student wordt aangemoedigd zoveel mogelijk deel te nemen aan de normale studentenactiviteiten (PFSAR, leeskringen etc.);
- Een DII-student kan op verzoek van een docent incidenteel worden ingeschakeld in het kader van de colleges die aan DI-studenten worden gegeven;
- Een DII-student wordt verwacht bij de themadagen (mits deze niet in zijn stageperiode vallen) en bij alle overige bijzondere bijeenkomsten aan de universiteit, inclusief de gastcolleges en/of integratiecolleges;
- Minstens tweemaal per jaar, bij voorkeur kort na een DII-examen, zal een plenaire bijeenkomst van alle DII-studenten worden gehouden, waarin een kersverse doctorandus iets over zijn werk en aanpak vertelt en de anderen gelegenheid krijgen hun eigen vragen, problemen e.d. rondom hun scriptie-werk in te brengen.

11. Gaststudenten

Naar aanleiding van de ontmoeting op 26 november 1997 met een drietal hoogleraren van de Freie Theologische Akademie te Giessen, werden ten aanzien van de toelating van studenten uit Giessen in de DII-fase van Apeldoorn de volgende regels opgesteld:

- Studenten uit Giessen kunnen na voltooiing van hun vierjarige opleiding instromen in het begin van de DII-fase, met de verplichting van een hoofdvak van 40 studiepunten en twee bijvakken van 10 punten;
- Slechts zij worden toegelaten, die instemmen met de gereformeerde belijdenisgeschriften. Voor hen die aan dit laatste nog niet toe zijn, maar wel uitdrukkelijk affiniteit met het gereformeerde belijden hebben, en uiteraard het karakter van onze instelling respecteren, bestaat de mogelijkheid zich te laten inschrijven als "gaststudent". Toetsing aan deze confessionele voorwaarde zal in een gesprek vooral moeten plaatshebben.

12. Studiefonds

De Generale Synode 1995 besloot deputaten voor het Studiefonds te benoemen, met een eigen instructie in dezen.

In de vergadering van 26 februari 1996 werden de leden van dit nieuwe deputaatschap, de broeders J. Boer te Ridderkerk, drs. D. Hol te Zwolle, L.P. Kok te Utrecht en drs. W.J. Quist te Haarlem, adviseur, ontvangen en werd met hen gesproken over de uitvoering van hun toekomstige taak.

Het curatorium stemde in met het besluit dat naar de studenten een schrijven wordt verzonden waarin wordt aangegeven dat de financiële verantwoordelijkheid van deputaten eindigt bij het afstuderen.

Het is het curatorium gebleken dat het Studiefonds in een dringende behoefte van een aantal studenten voorziet. Het doen voortbestaan van dit fonds wordt dan ook hartelijk bij u aan bevolen.

13. Stimuleringsfonds

Tot nu toe werd enkel door prof.dr. T.M. Hofman een beroep op het stimuleringsfonds gedaan.

Uiteraard heeft het college van hoogleraren oog voor de noodzakelijkheid van het vormen van een "Nachwuchs".

14. Evaluatie onderwijs college gevenden

Tot bevordering van de kwaliteit van het onderwijs ontvangen de studenten op gezette tijden de gelegenheid via een evaluatieformulier hun mening over het gegeven onderwijs kenbaar te maken.

15. Universiteitsblad Oikodomé

In april 1996 verscheen het "nuummer" van het universiteitsblad Oikodomé. Dit officiële orgaan wil de onderlinge band verstevigen en tot opbouw dienen van de universitaire gemeenschap. Daarnaast wil het de relatie versterken tussen de school en de kerken.

Per cursusjaar verschijnen twee uitgaven.

Het blad telt ruim 100 externe abonnees.

G. Onderwijs Ondersteunend Personeel

Aan onze universiteit zijn als onderwijs-ondersteunend personeel verbonden:

- Drie full-time krachten: een secretaresse, een conciërge/peddel en een assistent-bibliothecaris;
- Vijf part-time krachten: twee algemene assistenten, een mensa-assistente en twee interieurverzorgsters.
- Daarnaast werken drie vrijwilligers ten behoeve van de bibliotheek.

Met name heeft het curatorium veel te maken met de secretaresse, mevr. J.W. van der Zande-de Roo, en met de conciërge/peddel, de heer M. Rozema. Hun hulp en inzet waren van grote waarde.

In de weken tussen de zittingen van de Generale Synode 1996, waarin bijna dagelijks van de accommodatie van de universiteit gebruik werd gemaakt, werd door het onderwijs-ondersteunend personeel met groot genoegen veel dienstverlenend werk verricht.

Gedurende de eerste maanden van 1997 werd in verband met de bijzondere gebeurtenissen en veranderingen, die toen aan de universiteit plaats vonden, van het ondersteunend personeel veel extra werk gevraagd. Niet het minst was het aan hen te danken dat alles in goede orde verliep.

H. Deputaten-Financieel

Allereerst wil het curatorium vermelden dat het in zijn vergadering van 26 februari 1996 officieel afscheid nam van drs. H. Schuurhuis, oud penningmeester-secretaris. Vanaf zijn benoeming door de synode van 1974 was hij deputaat.

Ter gelegenheid van zijn afscheid van de Stichting voor Bejaardenzorg "Landscheiding" te Den Haag op 23 februari 1996 ontving dr. Schuurhuis een koninklijke onderscheiding. In de overwegingen werd ook zijn werk ten behoeve van onze universiteit genoemd.

Met de deputaten-financieel was er ook in deze afgelopen drie jaren een goed en intensief contact. Zowel de rector als de president-curator woorden hun vergaderingen bij. Over en weer werden de noodzakelijke en gewenste informatie uitgewisseld.

Zo gingen deputaten-financieel akkoord met de financiële regeling inzake de gemeenschappelijke vooropleiding.

Met deputaten-financieel is het curatorium van mening dat de door Zierikzee genomen besluiten vermeld in Acta 1995, art. 224 ten aanzien van de docenten en het onderwijs-ondersteunend personeel verrijnd moeten worden. Het curatorium sluit zich volledig bij het voorgestelde door deputaten-financieel aan.

Eveneens ondersteunt het curatorium hetgeen door deputaten-financieel u wordt voorgesteld inzake de samenvoeging van de emeriteringsfondsen, namelijk om niet tot deze samenvoeging over te gaan.

Deputaten-financieel ondersteunen op hun beurt wat door het curatorium u wordt voorgesteld inzake de emeriteringsleeftijd van hoogleraren.

Ook inzake de verbouw van de studiezaal was er met de deputaten-financieel een goed overleg.

Zowel het curatorium als het college van hoogleraren spreken graag hun diep respect voor dit deputaatschap uit.

I. Gebouwen

1. Bibliotheek

De bibliotheekcommissie ontving van de Koenraad van Baerentichting een bedrag van f12.000,-. In overleg met het bestuur van deze Stichting werden daarmee een nieuwe reader-printer en een scanner om teksten in machineleesbare vorm om te zetten, aangeschaft.

Dankzij de dotaties van de Vrouwenactie konden talrijke werken worden aangeschaft, alsmede opmerkelijke aanwinsten.

Uit de bibliotheek van de vroegere Katholieke Theologische Universiteit te Amsterdam werden allerlei bibliografische en bibliografische werken ontvangen, belangrijke studies in de diverse vakgebieden die tot op heden ontbraken, maar ook keurbare lektstedies.

In de jaren 1995 tot 1997 waren er resp. 2389, 2337 en 2811 uitleningen. Waardevolle hand- en spendensten werden in de bibliotheek verricht door de voormalige conciërge, de heer J. Brouwer.

Enkele vrijwilligers namen de retro-invoer met behulp van de kaartcatalogus voor hun rekening. Mede aan hun inzet is het te danken dat het aantal titelbeschrijvingen in het geautomatiseerde bestand op 1 mei 1998 is opgelopen tot 22.000.

Mevrouw S. Maaijars, in opleiding aan de Rijkshogeschool Usselland voor Informatiedienstverlening en -management, verrichte als stagiaire gedurende de maanden februari 1997 tot en met mei 1997, uitstekende diensten. Zo stelde zij enkele knelpunten in het functioneren van de bibliotheek op een objectieve wijze vast. Na twee jaren gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid kon in september 1996 de assistent-bibliothecaris, drs. H.H. Langelaar, weer voltijds in zijn functie terugtreden.

Al met al kan geconcludeerd worden dat de gestage groei in de laatste jaren van een kleine naar een middelgrote bibliotheek zich doorzet.

De verbouwde studiezaal kan daarbij gezien worden als een tegemoetkoming halverwege aan een verschuiving in het huidige behoeftenpatroon van leeszaal naar elektronische werkplek.

Daar door de toenemende digitalisering het boek als informatiedrager alerwegen terrein verliest en dus aan belang inboet, zal ook de bibliotheek van Apeldoorn al meer de elektronische weg moeten opgaan.

Ook werd door de bibliotheekcommissie gewerkt aan de realisering van een permanente Internet-verbinding.

2. Studiezaal

Bij diverse verbouwingen is de studiezaal steeds buiten beschouwing gelaten. Onder architectuur van de heer T.M. Bokhorst werd de studiezaal nu verbouwd en opnieuw ingericht.

Er werden zes werkplekken gecreëerd, waarvan twee voorzien van computer-apparatuur.

Half februari 1998 kon de gemiddelde zaal, die nu over airconditioning beschikt, in gebruik worden genomen.

Vooraf door de bijdragen via het Vrouwencomité was financiële dekking mogelijk.

3. Giften ter verfraaiing

Op 24 juni 1996 werd door mev. A. op den Velde ten Napel een handgeschreven Torah-rol aan de universiteit ten geschenke aangeboden. Deze rol ontving ds. P. op den Velde in november 1974 bij zijn 25-jarig ambtsjubileum, van de kerkenraad en gemeente van Zierikzee. Met dankbaarheid werd deze Torah-rol in ontvangst genomen. In één van de representatieve ruimten van de universiteit heeft zij een plaats ontnomen.

Uit de erfenis van de heer K. van Baren en mevrouw F.J. van Baren-Leusink te Scheveningen is via bemiddeling van prof. W.H. Velema naast een aantal boeken voor de bibliotheek een grote koperen zevenarmige kandelaar voor de universiteit nagelaten.

4. Internet

De technische mogelijkheden voor aansluiting op het Internet werden gemiddeld. Het E-mailnummer zal in het Jaarboek van onze Kerken worden vermeld.

5. Postvakken

Met ingang van de cursus 1995-1996 werd de mogelijkheid geopend dat iedere student zijn of haar informatie zal aantreffen in een eigen postvak, dat in de gemeenschapsruimte zich bevindt.

J. Universiteit en Kerk

1. Schooldagen

Op zaterdag 30 september 1995 vond de schooldag in de Grote Kerk te Apeldoorn plaats.

Ds. A. van der Veer sprak over "Een koninklijk priesterschap", prof.dr. J.W. Mans over "Het dogma als loflied" en student Samuel Lee, afkomstig uit Zuid-Korea, vertelde in goed verstaanbaar Nederlands waarom hij hier was komen studeren.

Namens het Vrouwencomité overhandigde z. A. Ramp-den Hertog uit Mijdrecht twee "cheques" van elk f70.000,- één voor de bibliotheek en één voor een aan de bibliotheek verwant doel.

Het orgel werd bespeeld door Bert Gelderman uit Hattem, terwijl het koor "Luctor et Emergo" uit Haarlem-Centrum 's morgens zong en "Evondo" uit Aalsmeer 's middags.

Het jaar daarop werd in verband met de niet-beschikbaarheid van de Grote Kerk te Apeldoorn in september en de vakantiespreiding bij wijze van proef de Schooldag op zaterdag 22 juni in de Grote Kerk gehouden.

Ds. A.K. Walleit hield 's morgens een toespraak over "Opwassen in de genade" en prof.dr. H.G.L. Peels sprak 's middags over "Prikkels en nagels". Drs. A. Baars vroeg aandacht voor "Ambt of beroep?".

Zr. F. den Braber-Maaswinkel bood namens de Vrouwenactie Bibliotheek Theologische Universiteit twee bedragen aan: f70.000,- voor de bibliotheek en f75.000,- voor diversen.

In het gebied aan het begin van de middagvergadering werd met name het naderende admisie-examen aan de Heere opgedragen.

Organist was dr. A.W. Velema uit Leusden. Als trompettisten fungeerden de broeders J.W. van Loenen en J. Smedema, leden van de kerk van Hiversum-Centrum. Het gemiddeld koor "De Lofstem" uit Zierikzee verleende 's morgens medewerking en 's middags de zangvereniging "Rejoice" uit Mijdrecht.

Op zaterdag 14 juni 1997 werd in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente te Apeldoorn de Schooldag gehouden daar de Grote Kerk door restauratiewerkzaamheden niet beschikbaar was.

Ds. G.P.M. van der Linden sprak over "Waarom is God mens geworden?", terwijl prof.dr. H.J. Seiderhuis

aandacht vroeg voor de figuur van Melanchthon onder de titel "Licht uit zwarte aarde". Student P.L.D. Visser hield een korte toespraak.

Voor de Vrouwenactie Bibliotheek Theologische Universiteit was het een bijzondere dag daar veertig jaar geleden de actie officieel op de Schooldag 1957 door ds. C. van der Zaal werd ingeluid. De voorzitter van de bibliotheekcommissie, br. I.L. Stolk, sprak een dankwoord. Tevens ontvingen de aanwezige plaatselijke correspondenten een rode roos. Eveneens werd van br. A. de Geus uit Haringen die bijna 40 jaar de boeken controleerde en nu terugtrad, afscheid genomen.

Bij monde van z. F. den Braber-Maaswinkel werd f145.000,- "overgedragen", f75.000,- bestemd voor de bibliotheek en f70.000,- voor de herenrichting van de studiezaal.

De samenkomst werd op deze dag begeleid door Henk Trommel uit Aalsmeer. Het koor "Eben-Haizer" uit Utrecht-West trad 's morgens op en het kinderkoor "De Kinderstem" uit Nunspeet 's middags.

Elke Schooldag was er een gevarieerd programma. Daaraan werd veel publiciteit gegeven zowel in de plaatselijke als in de landelijke kerkelijke pers.

Tot zijn spijt moet het curatorium echter constateren dat de opkomst een dalende tendens vertoont. Er is sprake van een teruglopende interesse.

Vandaar dat het besloot om in 1999 bij wijze van proef de middagbijeenkomst eens te splitsen over 3 à 4 locaties met deeltitels/workshops.

2. Jongerenbijeenkomsten

Voor de tweede keer werd in 1995 's middags in de aula van de universiteit een bijeenkomst gehouden.

Prof.dr. W.H. Velema gaf een mini-college onder de titel: "Hoe overleven wij de vervuiling? - Ethiek en milieuproblematiek". Drs. B.J. Dikken vroeg aandacht voor "Islam: bedreiging of uitdaging?".

Muzikale medewerking verleende "Lachal Roi" uit Drachten. Hans Blesma en Riek van Dijke - beiden uit Zierikzee - traden resp. op als organist en trompettist.

Dit deden ze ook in 1996. In dat jaar sprak prof.dr. W. van t Spijker. Onder de titel "De kerkelijke schout en zijn rakkers" gaf hij een mini-college over het kerkrecht. Drs.M.C. Mulder vertelde iets over "De Joden, de wet en wij". Het gospelkoor "Testimony" uit Zwolle leverde enkele bijdragen.

Op zaterdag 14 juni 1997 was het woord aan prof.dr. J.W. Mans. Hij gaf een college over "Mag het ietsje meer opgewekt zijn?". Stud. L.A. den Butter vertelde iets over het leven van een Apeldoornse student. De conciërge Rozema bespeelde het orgel.

Ook ten aanzien van deze opkomsten moet een teruggang geconstateerd worden.

Op 5 februari 1997 werd door het moderator een constructief gesprek gevoerd met vertegenwoordigers van de besturen van het CGJO en LCJ over het Jongerenprogramma voor de Schooldag 1997. Algemeen was men van gevoelen dat zo'n samenkomst echt een universiteitsgebeuren moet zijn. Opgemerkt werd door hen: "Daar vele jongeren op zaterdag werken en meestal in groepsverband gaan, kan dit voor de opkomst nadelig zijn." Zo was het niet mogelijk een jeugdkerk aan te trekken.

Het curatorium besloot in zijn vergadering van 16 februari 1998 geen Jongerenbijeenkomst in 1998 uit te schrijven.

Op het jeugdappeltje van de LCJ in oktober 1997 en op de themadag te Urk in februari 1998 was onze universiteit niet een stand aanwezig. Door studenten werd informatie verschaft.

3. Vrouwenactie-comité

In 1997 was het 40 jaren geleden dat de Vrouwenactie Bibliotheek werd ingeluid. De voorbereidingen voor de Vrouwenactie waren al in 1955 en 1956 begonnen.

Ter gelegenheid van dit alles werd op 17 december 1996 een feestelijke bijeenkomst belegd door de bibliotheekcommissie met het damescomité en enkele genodigden. Woorden van grote waardering werden uitgesproken en attenties aangeboden. Zo was de presidente z. N. den Hertog-Kok 25 jaar en de penningmeesteresse z. F. den Braber-Maaswinkel ruim 40 jaar lid van het damescomité.

Opnieuw wil het curatorium in dit rapport zijn grote erkentelijkheid en dankbaarheid verwoorden voor al de voortdurende en onvermoeide activiteiten van het comité. Dankzij dit werk konden diverse plannen worden opgesteld en uitgevoerd.

4. Informatie-middagen

Elk jaar werd in januari een informatie-middag uitgeschreven en in allerlei bladen geannonceerd. Op zo'n middag wordt informatie verschaft over de studie, de vooropleiding, de studiefinanciering, de prestatienormen, het studentenleven enz.

Na de opening wordt eerst een mini-college gegeven. In 1996 sprak prof.dr. W. van t Spijker over "Redelijkheid in de theologie", in 1997 ds. A. Baars over "Predicator orator" en in 1998 prof.dr. H.J. Seiderhuis over "Zürich ten tijde van Zwijg".

5. Studium Generale

In deze achterliggende periode werd geen Studium Generale belegd.

Het college besloot de bezinning op de haalbaarheid nog minstens tot 1999 uit te stellen, omdat een aantal extra taken al meer dan voldoende belasting betekenen. Bovendien is door een bewuster P.R.-beleid het argument om de universiteit in de regio wat meer bekendheid te geven, minder urgent geworden.

6. Studiegids en programmaboekje

Jaarlijks verschijnt een studiegids, die de te bestuderen literatuur in elke fase van de studie vermeldt en een compleet overzicht biedt van de vereisten in de hele studiegang.

Een algemenere uitgave van het programma van de studie aan de TUA is in voorbereiding. Mede in het

belang van de verbetering van de bekendheid van "Apeldoorn", zal aan de vormgeving hiervan extra aandacht besteed worden.

7. Eigen Logo

De universiteit heeft in verband met de herkenbaarheid een nieuwe duidelijke huisstijl ingevoerd. Het logo, bestaande uit vier boeken (verwijzend naar de wetenschap en de vier evangeliën), die zodanig zijn geschikt dat in het midden een kruis wordt gevormd (verwijzend naar de theologie), heeft een plaats gekregen op alle officiële stukken.

8. Verder P.R. beleid

Diverse voorstellen inzake het publiciteits/P.R.-beleid, gedaan aan de Generale Synode 1995 (zie Acta blz.143) werden in principe goedgekeurd, maar konden vanwege de vele veranderingen op de universiteit nog niet uitgevoerd worden.

Er wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een actuele diaserie om te gebruiken bij ontvangsten op de universiteit en voor gebruik op gemeenteavonden, een presentatiefolder en een catechese-lesbrief. Als wel gerealiseerde p.r. activiteiten kunnen genoemd worden:

- Verbetering van de advertenties voor de informatiemiddag in: De Wakker, Tot Opbouw, Bewaar het Pand; Kerkblad voor het Noorden; alle CGK klassiebladen; Reformatorisch Dagblad; Nederlands Dagblad.
- Info over de universiteit in interuniversitaire bulletins en schoolverlaters-papieren.
- Elektronische presentatie via Internet, Ortheus database, diskette Stedendriehoek e.d.
- Meer aandacht in pers (rondom promoties, jubilea, afscheid en intride; interviews e.d.
- Wijziging opzet informatiemiddag (mini-college, infomappen).
- Optimalisering van het contact met plaatselijke overheid.
- Nieuw logo van de universiteit.
- Nieuw drukwerk (briefpapier, enveloppen, showmappen).
- Studieids, Studieprogramma's, Stage-boekje en Oikodomé, afgestemd op het nieuwe drukwerk.
- Aparte jeugdbijeenkomst op Schooldag.
- Apeldoornse Studies in eigen beheer met abonneerdersbestand.
- Eigen universiteitsblad (Oikodomé) met externe abonneerdersbestand.
- Gesprek met Christelijke Gereformeerde Jeugdorganisaties, hetgeen o.a. resulteerde in een stand/presentatie op toogdagen.

Op korte termijn wordt gestaan naar verbetering en uitbreiding van de Homepage op Internet. Tevens zal de TUA zich bij toogdagen jeugd, schooldag en overige aangelegenheden presenteren.

Op langere termijn wachten de uitvoering van het uitnodigen van de ambtsdragers, classisgewijs, voor een middag aan de universiteit en de periodieke mailing naar het grondvlak van onze kerken via de eigen kerkelijke pers.

K. Situatie Theologisch Onderwijs in Nederland

1. Toekomst Onderwijs

De synode van 1995 gaf aan het curatorium mandaat op wijzigingen in de onderwijswetgeving adequaat te reageren (Acta, art. 34 sub 7).

Van dit mandaat behoefde geen gebruik gemaakt te worden.

Wel wil het curatorium uw vergadering erop wijzen dat vanaf 1998 een nieuw curriculum voor de bovenbouw van het VWO (klas 4 t/m 6) wordt ingevoerd, waarin studenten beter leren zich kennis eigen te maken. De aansluiting VWO-WO moet hierdoor beter verlopen. Universiteiten krijgen vanaf 2001 te maken met een nieuw type student. Zo zal wat betreft de studie van Grieks en Latijn als nieuwe invalshoek gelden de thematische behandeling van de stof. Niet alleen de vertaling, maar ook de beargumenteerde reactie op de stof is van belang.

Ongetwijfeld zal het herziene VWO-curriculum voor ons curriculum in de nabije toekomst gevolgen hebben.

2. Onderwijsvisie/godgeleerdheid

In 1996 vond weer een visitatie van het onderwijs en onderzoek in de theologische faculteiten plaats. Gezien de hoge kosten en de voor ons momenteel geringe relevantie besloot het college van hoogleraren - met instemming van het curatorium - op een eventueel verzoek tot deelname niet in te gaan. Bij de verleggenoordigers van de andere faculteiten (verenigd in het Discipline Orgaan Godgeleerdheid, onderdeel van de VSNU - Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten - waarin prof.dr. H.G.L. Peels namens Apeldoorn zitting heeft) was voor een dergelijk besluit van ons als kleine faculteit alle begrip.

Mede op grond van dit onderzoek werden alle protestantse theologische faculteiten door de minister dr.ir. J.J.M. Ritzen gemaand spoedig ernst te maken met de reeds een aantal jaren uitgeoefende aandrang tot samenvoering.

Daar de posities van Apeldoorn en Kampen II als kerkelijke opleidingen veelzins vergelijkbaar zijn, werd in een gemeenschappelijk schrijven door de beide curatoria gereageerd.

In dit schrijven werd allereerst gewezen op het feit dat beide universiteiten een specifieke kerkelijke binding hebben aan en een historische verworteling in een eigen kerkelijk achterland. Voorts werd de inmiddels gegroeide samenwerking tussen beide instellingen tot uitdrukking gebracht. Genoemd werd o.a. de gemeenschappelijke Vooropleiding. Tenslotte werd aangegeven dat stappen worden ondernomen om na te gaan op welke wijze meer eenheid gebracht kan worden in het onderzoekbeleid.

De brief eindigde als volgt: "In het licht van het bovenstaande vragen wij uw begrip voor onze geheel eigen situatie, terwijl wij ons door uw schrijven ondertussen gestimuleerd weten in het verdere onderzoek naar vruchtbare samenwerkingsvormen tussen onze beide universiteiten."

3. Prestatiebeurs

In ons vorig rapport werd onder punt 45 opgemerkt dat het wetsvoorstel Prestatiebeurs door de Eerste Kamer werd verworpen.

Spoedig diende de minister van OCW bij de Tweede Kamer een nieuw wetsvoorstel in. Bijna kamerbreed werd bij de behandeling van dit nieuwe wetsvoorstel de motie Van der Vlies voor het toekennen van studiepunten bij het wegwerken van deficiënties Grieks en Latijn aanvaard.

Met ingang van de cursus 1996-1997 konden zij weer als studenten in de zin van de wet worden meegeteld. In concreto betekent dit dat onze studenten als zij aan de vereisten voldoen, recht hebben op een studiebeurs van maximaal 6 1/2 jaar en 2 jaar kunnen lenen.

Dit neemt niet weg dat er toch wel reden is tot zorg.

Zo ontvangt b.v. een student die in zeven jaar klaar is en geen bijbaantje heeft een lening van f50.000,-. Rekening houdend met rente op rente vanaf het begin zal zijn eindschuld - grof geschat - op een bedrag van ruim f70.000,- uitkomen.

4. Christelijk Academisch Netwerk

Op 27 mei 1997 werd het Christelijk Academisch Netwerk opgericht waarin onze Universiteit officieel participeert.

Het Christelijk Academisch Netwerk is een vereniging van christelijke organisaties en instellingen die zich zelfstandig, ieder op eigen terrein, richten op de beoefening van de wetenschap, de opleiding en vorming van christen-studenten en de verbreiding van christelijk-academische inzichten. De basis van de vereniging is de erkenning van de Heilige Schrift als het geïnspireerde, gezaghebbende en volkomen betrouwbare Woord van God, zoals onder meer verwoord in de artikelen 2-7 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis.

Het CAN heeft als doel uitwisseling, coördinatie, onderlinge stimulering en zo mogelijk samenwerking met het oog op

- de bevordering van wetenschapsbeoefening (onderwijs en onderzoek) vanuit christelijke optiek;
- de begeleiding van christen-studenten en jong afgestudeerden bij de vorming van een christelijke visie op wetenschap, mens, cultuur en samenleving;
- de versterking van wetenschappelijke contacten tussen christen-academici en de verheldering van gemeenschappelijke problemen en perspectieven in de beroepsuitoefening.

Van harte werd door het curatorium toestemming gegeven om als universiteit aan dit Netwerk deel te nemen.

Prof.dr. H.G.L. Peels treedt op als voorzitter.

L. Synodale opdrachten

1. Kerkrechtelijke positie van hoogleraren

De synode van 1995 gaf aan het curatorium de opdracht voor het ontwerpen van een definitieve regeling inzake de kerkrechtelijke positie van de hoogleraren en dienaangaande voorstellen te doen op de generale synode 1998 (Acta, art. 34 sub 8).

In ons rapport aan de synode van 1995 werd al vermeld dat een commissie uitvoering over deze materie rapporteerde.

Dezelfde commissie bezon zich opnieuw op de huidige regeling en kwam tot de conclusie dat het besluit van de synode van 1971-1972 "de gewoonte om aan dienaren des Woords die door de generale synode tot de dienst van hoogleraar aan de theologische hogeschool geroepen worden emeritaat te verlenen voorlopig te bevestigen en te blijven bij het bepaalde in art. 13 K.O. sub 2 a" (Acta, art. 178) gezien moet worden als een verlegenheidsoplossing.

Zowel een regeling via art. 6 als via art. 7 K.O. stuiten en stuiten op bezwaren.

De commissie nam tevens kennis van de regelingen die in andere kerken gelden. Die uit de Kerkorde van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) sprak haar aan. Zij formuleerde een soortgelijke bepaling bij art. 18 K.O. dat handelt over de taak van de hoogleraren.

Door het curatorium werd dit advies overgenomen.

Het stelt u derhalve voor aan art. 18 K.O. toe te voegen:

"Een dienaar des Woords die als hoogleraar benoemd is aan de Theologische Universiteit voor de opleiding tot de dienst des Woords, blijft op de wijze van emeriti-predikanten verbonden aan de kerk die hij gediend heeft en behoudt de rechten van een dienaar des Woords.

De gezamenlijke kerken nemen de verplichting op zich, naar behoren in hun onderhoud te voorzien, evenals in dat van hun weduwen en wezen."

Bij aanvaarding van dit voorstel kunnen in art. 13 K.O. sub 2 a de woorden "zoals bij benoeming tot hoogleraar aan de Theologische Universiteit gelijk tot nu toe onder ons gebruikelijk is" weggelaten worden.

Voorts biedt het curatorium u aan een Concept-akke van ontslag van de ambtelijke dienst in de gemeente voor dienaren des Woords die tot hoogleraar benoemd zijn:

De classis van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, bijgestaan door deputaten naar art. 49 K.O. van de particuliere synode van het

- gezien en beoordeeld hebbende:
- a. de aanvraag bij de raad van de Christelijke Gereformeerde Kerk van om ontslagen te worden van de verplichtingen die het ambtwerk in de gemeente met zich meebrengt;
 - b. de inwilliging van deze aanvraag door de kerkenraad aangezien de ontslagaanvraag het gevolg is van een benoeming door de generale synode van tot hoogleraar aan de Theologische Universiteit;
- acht de aanvraag goedgekeurd;
reden waarom zij besluit:

- aan de weleerwaarde heer ds. op de meest eervolste wijze het gevraagde ontslag te verlenen met ingang van;
- dit ontslag te verlenen op grond van art. 18 K.O.;
- dat ds. de rechten van een dienaar des Woords behoudt;
- ds. Gode en het Woord Zijner genade te bevelen met oprechte dankbetuiging voor de trouwe arbeid die hij omtrent jaren bij bovengenoemde classis heeft vervuld en die hier in dankbare herinnering zal blijven, vergezeld van de hartelijke bede, dat het de Here behagen moge de zegen op die arbeid te bestendigen en ds. tot rijke zegen te stellen in het werk waartoe hij als hoogleraar geroepen wordt.

datum:

De classis voornoemd,
preses, scriba.

Tenslotte zal in bijlage 12 K.O. bepaling 4 van de Akte van aanstelling voor de hoogleraren enz. "akte van emeritaat" vervangen moeten worden door "akte van ontslag".

2. Gemeentebouw

De synode 1995 besloot

- om praktische redenen, die samenhangen met de wisseling van hoogleraren in de komende periode, het vak "Gemeentebouw" bij de hoogleraar kerkrecht onder te brengen tot de Generale Synode 1998;
- het curatorium opdracht te geven op de Generale Synode 1998 omtrent een definitieve regeling te rapporteren. (Acta, art. 140)

Het curatorium gaf aan het college van hoogleraren opdracht zich op bovengenoemde materie te bezinnen. Allereerst kan vermeld worden dat door de hoogleraar kerkrecht colleges in het vak "Gemeentebouw" gegeven werden.

Vervolgens dat de laatste collegeweek van het eerste semester van de cursus 1997/1998 aan dit thema gewijd was. Aan de integratiecolleges werkten mee ds. A. Baars, ds. B.J. Dikken, prof. dr. T.M. Hofman, prof. dr. J.W. Maris, prof. dr. H.G.L. Peels, prof. dr. H.J. Seiderhuis, dr. D.J. Steensma en ds. R.W.J. Soeters. Een ieder belichtte vanuit eigen vakgebied een bepaald detail.

De verscheidenheid van invalshoeken maakte dat aan het eind van drie intensieve en instructieve dagen niet zonder meer "de" geïntegreerde visie op de opbouw van de gemeente op tafel lag.

Het college adviseerde derhalve het curatorium het vak "Gemeentebouw" principieel interdisciplinair te laten doceren door de docenten dogmatiek, ambtelijke vakken, kerkrecht en eventueel Nieuwe Testament. Het kan dan in de vorm van een blokcursus worden gegeven.

Het curatorium besloot in zijn vergadering van 16 februari 1998 dit advies over te nemen, met dien verstande dat, gezien de voorafgaande overwegingen en besluiten in deze zaak, dit advies wordt aangevuld met "waarbij de coördinatie in handen is van de hoogleraar kerkrecht" - en stelt uw vergadering voor aldus te besluiten.

3. Emeriteringsleeftijd

De synode van 1995 gaf aan het curatorium opdracht zich te bezinnen op de emeriteringsleeftijd van de hoogleraren en bij een wijzigingsvoorstel in overleg te treden met de deputaten-financieel en de generale synode 1998 te dienen met een voorstel (Acta, art. 34 sub 11).

Opnieuw bezon het curatorium zich op de emeriteringsleeftijd van de hoogleraren. Aandacht werd besteed aan de artikelen 2 a en b van het Reglement voor het verlenen van emeritaat etc. (bijlage 13 K.O.), vastgesteld door de synode van 1962 (Acta 1962, art. 212).

Allereerst valt bij artikel 2a op dat slechts een diensttijd van 40 jaar wordt vermeld. Over een leeftijd wordt niet gesproken. Op grond daarvan zou het denkbaar geweest zijn als in zo'n situatie een hoogleraar jonger dan 65 jaar emeritaat had aangevraagd en verkregen.

In het aanvullende rapport van het curatorium aan de synode van 1995 werd ook gesproken over hen die de leeftijd van 65 jaar bereikten (Acta 1995, bijlage 6, blz. 149). Daarin werd in feite teruggegrepen op een besluit van 1974 dat predikanten gerechtigd zijn op 65-jarige leeftijd emeritaat aan te vragen (Acta 1974, art. 86 sub 1). Daar onze hoogleraren allereerst predikanten van onze kerken zijn, kunnen zij - hoewel dit gegeven aan art. 2a niet werd toegevoegd - op 65-jarige leeftijd met emeritaat gaan.

Met name is de opdracht van de synode gericht op de sub 2b genoemde leeftijd. Het gaat hier om een verplichte emeritaatverlening.

Naar de mening van het curatorium moet de leeftijd worden teruggebracht van 70 naar 65 jaar.

De volgende argumenten zijn daarvoor aan te voeren:

- Met betrekking tot de wetenschappelijke medewerkers heeft het curatorium op advies van het college reeds op 7 september 1990 het besluit genomen om de universitaire docenten of hoofddocenten niet opnieuw te benoemen, nadat zij de leeftijd van 65 jaar hebben bereikt, tenzij er voor het curatorium redenen zijn om ook na deze datum een beroep op de betrokkenen te doen voor medewerking voor een nieuw cursusjaar.
- Vergelijking met andere universiteiten leert dat de rijkshoogleraren zodra ze 65 jaar zijn, ontslag ontvangen. In Kampen I en Kampen II geldt eveneens de leeftijd van 65 jaar voor verlening van emeritaat.
- Zwaar weegt de veelomvattende taak van onze hoogleraren. Zowel aan henzelf als aan de kwaliteit van het wetenschappelijke onderwijs moet gedacht worden.
- Met hoeveel waardering we ook spreken over de inzet en het geleverde werk van onze hoogleraren, lijdt het toch niet verantwoord als hoogleraren pas na het bereiken van de 70-jarige leeftijd met emeritaat gaan.
- De vergelijking met een predikant die wel het recht maar niet de plicht tot emeritaat aanvraag heeft op 65-

jarige leeftijd, gaat niet geheel op. Het wetenschappelijke werk van een hoogleraar heeft toch een ander karakter. Bovendien leert de praktijk dat ook predikanten hooguit enkele jaren na het bereiken van de 65-jarige leeftijd emeritaat aanvragen.

- Indien niet direct een opvolger de taak van een hoogleraar kan overnemen zal eerder van een 65-jarige dan van een 70-jarige gevraagd kunnen worden om nog voorlopig een bepaalde leeropdracht te blijven vervullen.

Het curatorium stelt u derhalve voor art. 2 b van het Reglement (bijlage 13 K.O.) als volgt te wijzigen:

Emeritaat wordt met ingang van een door de generale synode nader te bepalen datum verleend:

- aan een hoogleraar die de 65-jarige leeftijd heeft bereikt;
- in dit geval kan art. 2a ongewijzigd blijven luiden:
 - op diens aanvraag aan een hoogleraar die een diensttijd heeft vervuld van tenminste veertig jaar, waar- bij zijn dienst als predikant is inbegrepen;

4. Algemene Synode-opdracht 1995

De synode van Zierikzee gaf aan elk deputaatschap - met of zonder publiciteitsorgaan - de opdracht aan de generale synode 1998 te rapporteren omtrent

- de wijze, waarop men de informatie en/of toerusting van onze kerken tot nu toe doet plaatsvinden;
- de wenselijkheden, moeilijkheden en mogelijkheden, waarmee gerekend zou moeten worden bij toekomstige informatieverstrekking;
- de behoefte van het desbetreffende deputaatschap aan één landelijk bulletin voor informatie en/of toerusting van onze kerken.

Ten aanzien van deze algemene opdracht is door het curatorium nog geen uitspraak gedaan en geen standpunt ingenomen.

In het aanvullende rapport zal hierop nader worden ingegaan.

M. Bijzonder aandachtspunt

Het college van hoogleraren bezon zich op het onderwijs in de vakken ethiek, apologetiek en evangelistiek. Het vak ethiek komt momenteel, in vergelijking met de eerdere situatie, in de opleiding niet optimaal tot zijn recht. Ook op het terrein van de ethiek zullen promoties moeten kunnen plaatsvinden.

Daarbij is er sprake van een grote verbroekking in het geheel van de opleiding. Met verwijzing naar het principebesluit dat het curatorium in 1995 heeft genomen, wordt gedacht in de richting van de benoeming van een zesde hoogleraar.

Aan het college van hoogleraren werd door het curatorium het verzoek gedaan, om de bespreking over het onderwijs door een eventuele zesde hoogleraar op een volgende extra vergadering voor te bereiden.

Hierover worden in het aanvullende rapport nadere mededelingen gedaan.

N. Voorstellen

Het curatorium stelt u het volgende voor:

- Goedkeuring te hechten aan de benoeming van ds. W.P. de Groot tot universitaire docent in de apologetiek en evangelistiek;
- Goedkeuring te hechten aan de benoeming en de herbenoeming van ds. R.W.J. Soeters tot universitaire docent in de vroege kerkgeschiedenis en Middeleeuwen;
- Goedkeuring te hechten aan de herbenoeming van ds. G.J. van 't Spijker tot universitaire docent in het Nieuwtestamentele Grieks en idem aan zijn benoeming en herbenoeming tot universitaire docent in het patristisch Latijn;
- Goedkeuring te hechten aan de benoeming van de heer M.E. Hoekzema tot gastdocent in de psychologie;
- Goedkeuring te hechten aan de herbenoeming van ds. B.J. Dikken, mev. dr. A. Drint, mev. D.M. van Hulzen-Schipper en ds. M.C. Mulder tot universitaire docenten;
- Akkoord te gaan met het "Akkoord van samenwerking van de theologische universiteiten van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland en de Gereformeerde Kerken in Nederland voor de Vooropleiding van de aanstaande dienaren van het Woord", zoals onder sub E 1 en in de bijlage is aangegeven;
- Akkoord te gaan met de regeling inzake het vak "Gemeentebouw" zodat voortaan dit vak interdisciplinair gedoceerd wordt door de docenten dogmatiek, ambtelijke vakken, kerkrecht en eventueel Nieuwe Testament, waarbij de coördinatie in handen is van de hoogleraar kerkrecht;
- Akkoord te gaan met de definitieve regeling inzake de kerkrechtelijke positie van de hoogleraren en de nieuwe "Concept-akte van ontslag van de ambtelijke dienst in de gemeente voor dienaren des Woords die tot hoogleraar benoemd zijn", alsmede met de daaruit voortvloeiende wijzigingen in art. 13 K.O. en bijlage 12 K.O. zoals sub L.2 werd aangegeven;
- Akkoord te gaan met de sub L.3 voorgestelde wijziging van art. 2 b van het Reglement voor het verlenen van emeritaat etc. (bijlage 13 K.O.) in: aan een hoogleraar die de 65-jarige leeftijd heeft bereikt.

Namens het curatorium:

ds. J. Westerink, h.t. president-curator,
ds. J. Bruns, h.t. waarnemend secretaris.

Bijlage 6.1

Akkoord van samenwerking van de theologische universiteiten van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland en de Gereformeerde Kerken in Nederland voor de Vooropleiding van aanstaande dienaren van het Woord.

Artikel 1. Opleiding en Vooropleiding

- 1.1 De Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland en de Gereformeerde Kerken in Nederland onderhouden respectievelijk naar artikel 20 en artikel 18 van haar kerkorden ieder een eigen theologische universiteit voor de wetenschappelijke opleiding van dienaren van het Woord, in gebondenheid aan Gods Woord, zoals dat wordt nagesproken in de belijdenisgeschriften van de kerken.
- 1.2 In dit akkoord van samenwerking worden beide kerken aangeduid als "de kerken" en beide universiteiten als "de universiteiten".
- 1.3 De universiteiten zijn instellingen voor theologisch wetenschappelijk onderwijs en daarmee samenhangend onderzoek.
- 1.4 Voor hen die op grond van een diploma VWO of een daarmee gelijk gesteld diploma worden ingeschreven, maar deficiënties hebben op het gebied van Grieks en Latijn, wordt een gemeenschappelijke opleiding voor deze beide vakken in stand gehouden. Deze opleiding, Vooropleiding genoemd, beoogt de studenten terzake van de klassieke talen een kennisniveau bij te brengen dat een goede aansluiting op de propedeuse van de beide universiteiten garandeert.
- 1.5 De Vooropleiding is gevestigd in Kampen, maar kan in voorkomende gevallen ook in Apeldoorn gevestigd zijn.

Artikel 2. Commissie van toezicht Vooropleiding

- 2.1 Het toezicht op de Vooropleiding wordt namens de curatoria van beide universiteiten uitgeoefend door een commissie Vooropleiding, verder te noemen de commissie.
- 2.2 De commissie bestaat uit vier personen, te weten twee curatoren, benoemd door en uit het curatorium van de Theologische Universiteit van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland en twee curatoren, benoemd door en uit het curatorium van de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland.
- 2.3 De zittingsduur van de leden van de commissie is drie jaar en kan ten hoogste tweemaal worden verlengd. Indien om erigerlei reden de hoedanigheid van curator eindigt, eindigt automatisch ook het lidmaatschap van de commissie.
- 2.4 Per cursusjaar wisselt het voorzitterschap van de commissie. Het ene jaar levert het ene curatorium de voorzitter en het andere de secretaris; het jaar daarna omgekeerd.

Artikel 3. Toezicht en beleid

- 3.1 De commissie is namens de curatoria van beide universiteiten belast met het directe toezicht op de Vooropleiding in de ruimste zin van het woord, zoals het toezien op inhoud en niveau van de Vooropleiding, het bezoeken van de lessen, het voeren van overleg met betrokkenen, alsmede het adviseren, zowel gevraagd als ongevraagd, in alle beleidszaken die de Vooropleiding betreffen.
- 3.2 De commissie brengt aan het eind van ieder cursusjaar een gezamenlijk rapport uit aan elk van beide curatoria, waarin tenminste alle in 3.1 genoemde zaken aan de orde worden gesteld.
- 3.3 De commissie voert tenminste eenmaal per jaar en overigens zo vaak als nodig is, overleg met de directie van de Vooropleiding.
- 3.4 De commissie besluit bij meerderheid van stemmen. Indien over enig onderwerp de stemmen staken, legt de commissie de zaak voor aan de curatoria van beide universiteiten.

Artikel 4. Directie

- 4.1 De directie van de Vooropleiding wordt gevoerd door twee hoogleraren, te weten een hoogleraar, verbonden aan de Theologische Universiteit van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland en daartoe benoemd door het curatorium van die universiteit en een hoogleraar, verbonden aan de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland en daartoe benoemd door het curatorium van die universiteit.
- 4.2 De directie geeft leiding aan het onderwijs en bepaalt, in samenspraak met de docent(en) aan de Vooropleiding, de opzet van de cursus, de leermiddelen, de begeleiding van de cursisten, de planning en inrichting van toetsen en tentamens, en verder alles wat voor een goed verloop van de Vooropleiding nuttig en nodig is.
- 4.3 De directie brengt aan het eind van ieder cursusjaar een rapport uit aan de commissie van toezicht, waarin tenminste de voortgang van het onderwijs en de resultaten van de opleiding aan de orde komen.
- 4.4 De directeuren vergaderen tenminste vier keer per cursusjaar met de docent. De voorzitter van de directie heeft daarnaast maandelijks contact met hem.
- 4.5 Per cursusjaar wisselt het presidium van de directie.

Artikel 5. Docent(en)

- 5.1 In geval van een vacature formuleert de commissie in goed overleg met de directie, een voordracht voor opvolging.
De voorgedragene behoort belijdend lid te zijn van een van de Christelijke Gereformeerde Kerken of van een van de Gereformeerde Kerken in Nederland. De voor te dragen kandidaat dient te beschikken over de nodige deskundigheid, didactische bekwaamheid en een pastorale affluide.
- 5.2 De docent wordt benoemd en ontslagen door het curatorium uit de kring van de kerken waartoe hij

behoort, op de wijze zoals die bij hun universiteit gebruikelijk is, met instemming van het andere curatorium.

- 5.3 De docent is verbonden aan de universiteit waarvan het curatorium hem heeft benoemd. Zijn rechtspositie wordt geregeld en bepaald door het statuut van die universiteit.
- 5.4 De commissie van toezicht dient in en na overleg met de directie bij daarvoor in aanmerking komende situaties aan beide curatoria voorstellen te doen inzake een (tijdelijke) voorziening.

Artikel 6. Studenten

- 6.1 Inschrijving met het oog op de Vooropleiding kan slechts plaatsvinden bij die universiteit, waar men de theologische studie zal volgen.
- 6.2 Studenten staan onder opzicht en tucht van de universiteit waar zij zijn ingeschreven.

Artikel 7. Public relations

- 7.1 De directie draagt, onder verantwoordelijkheid van de commissie van toezicht, zorg voor zoveel mogelijk bekendheid van de vooropleiding bij aspirant-studenten van elk van beide universiteiten.
- 7.2 De directie ziet er daarbij op toe dat zij in haar publicitaire uitingen in de kerkelijke pers, in voorlichtingsmateriaal, in studiegidsen etc. in de Christelijke Gereformeerde Kerken en in de Gereformeerde Kerken in Nederland dezelfde informatie verstrekt.

Artikel 8. Financiën

- 8.1 De kosten van de Vooropleiding komen voor rekening van de beide instellingen. Als verdeelsleutel wordt gehanteerd het aantal leden van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland en van de Gereformeerde Kerken in Nederland die de beide universiteiten in Apeldoorn en in Kampen instandhouden.
Als peildatum geldt het aantal leden per 1 januari, voor het daarop volgend jaar.
- 8.2 Elk jaar stelt de commissie van toezicht vooropleiding een begroting op; zij biedt deze aan de beide curatoria van de universiteiten aan.
- 8.3 Jaarlijks stelt de commissie een overzicht samen van de kosten van de Vooropleiding; zij verstrekt dit overzicht aan de beide curatoria van de universiteiten.
- 8.4 De kosten van de Vooropleiding zijn; personeelskosten, de salariskosten van de docent(en) en de daarop betrekking hebbende sociale lasten, alsmede de pensioenpremie en een bepaald bedrag voor de jaarlijkse excursie.
De overige kosten worden als een toeslag over de personeelskosten berekend en wel 10 procent daarvan.

Artikel 9. Stofbepaling

In gevallen waarin dit statuut niet voorziet beslissen beide curatoria.
Tot beëindiging van de overeenkomst tussen beide curatoria/universiteiten kan alleen door een van beide generale synodes besloten worden.
Hierbij zal een termijn van twee jaar in acht genomen worden.

Aanvullend Rapport Theologische Universiteit.

Aansluitend bij het reeds ingediende rapport, biedt het curatorium u een aanvullend rapport aan.

bij A1 Secretariaat

In de nota van de desbetreffende commissie werd gesteld, dat het secretariaat zoals het de laatste jaren werd waargenomen, naast het normale curatorschap van 11 dagen per jaar, aan extra tijd 38 dagen per jaar vraagt. (Met dagen zijn bedoeld werkdagen van 8 uren).
In overweging werd gegeven om te komen tot het benoemen van een eerste en tweede secretaris, naar analogie van de eerste en tweede scribe van de generale synode.
Besloten werd tot het laatstgenoemde niet over te gaan, maar een interne verdeling van de secretarische werkzaamheden aan te brengen tussen de door u te benoemen secretaris-curator en de eveneens door u te benoemen secundus secretaris-curator, waarbij deze dan wel uit het curatorium verkozen dient te worden. De secretaris-curator zal daarbij van andere taken aan het curatorschap verbonden, ontheven kunnen worden, terwij taken die tot dusver door de secretaris-curator werden verricht, door andere curatoren waargenomen kunnen worden.

bij A7 Aanwezigheid van het curatorium bij het DW examen van admissiele studenten

Op de vergadering van 18 mei 1998 diende de volgende nota van het college van hoogleraren:
Opmacht
Het curatorium besloot op 5 sept. 1998:
"In het voorjaar van 1998 zal het curatorium zich bezinnen op de uitvoering van het synodaal besluit van 1992 om bij het afnemen en bij de beoordeling van het D II-examen voltallig aanwezig te zijn."

Overwegingen

1. Sedert het verplicht stellen van het D II-examen krachtens besluit van de GS van 1992 is het D II-examen het afsluitende examen en vindt aansluitend aan dat examen de besluitvorming omtrent de beroepsaansluiting plaats.
2. Aan de besluitvorming van de GS omtrent de aanwezigheid van het curatorium lag blijkens de Acta in hoofdzaak een overweging ten grondslag, die als volgt kan worden samengevat:

De D II-studie heeft grote betekenis voor de praktisch-geestelijke vorming van de student; het oordeel over deze vorming maakt deel uit van de elementen die voor het curatorium bij de beroepbaarstelling belangrijk zijn.

Met name wordt hierbij op de gehouden preken en de stage gedoeld.

- In de onderbouwing van dit besluit wordt niet expliciet gesproken over de verhouding waarin deze belangrijke toerustende elementen staan tot de andere onderdelen van de D II-studie, waarin sprake is van een specialisatie op het terrein van een hoofdvak en van een of twee bijvakken (naast de stage die ook als bijvak wordt gehonoreerd).
- De gang van zaken - door het curatorium vastgesteld - bij het afnemen van het D II-examen volgens de thans geldende regels is zodanig, dat de beoordeling van de stage niet tijdens het examen plaatsvindt, maar op een eerder tijdstip, door het college van hoogleraren na een of twee gesprekken door de rector met de stagiair en de stagebegeleider. Het oordeel over de stage wordt bij de deliberatio over het examen meegedeeld. De rapportage van de kerkeraad van de gemeente waar de stage heeft plaatsgehad speelt daarbij eveneens een voornamelijk rol. Het oordeel over de gehouden preken - waarbij behalve (opnieuw) het stagerapport o.m. de rapportage van de mentor-curator van belang is - vindt alleen plaats tijdens de bespreking van de aanvraag tot beroepbaarstelling.
- De onder 4 beschreven gang van zaken heeft na het achterwege blijven van examinatie in de bijvakken geen wijziging ondergaan. Het 'stage-bijvak' werd ook aanvankelijk niet geëxamineerd.

Conclusie en voorstel

In de besluitvorming ter synode lijkt onvoldoende verdisconteerd te zijn, dat er - vooral praktisch - onderscheid gemaakt kan worden tussen het door de hoogleraren afgenomen D II-examen en de besluitvorming aangaande de beroepbaarstelling.

Het college heeft geen enkel probleem met de aanwezigheid van het voltallige curatorium bij het D II-examen. Participatie van het curatorium in het afnemen van het examen ligt gezien het specialisatiekarakter van het examen niet voor de hand. (Tijdens de synode van 1992 heeft prof. Velema daar reeds op gewezen.)

De elementen die van belang zijn voor de beslissing omtrent de beroepbaarstelling kunnen in de bespreking dienaangaande volledig tot hun recht komen, zoals ook tot dusver gebeurt. De intentie van de besluitvorming van de GS van 1992 wordt daarmee o.l. volledig gehonoreerd.

In de praktijk zullen het D II-examen en de beslissing betreffende de beroepbaarstelling aansluitend of vrijwel aansluitend plaatsvinden. De gunstige uitslag van het D II-examen is immers sedert de regels van 1992 geldend de grond voor het kunnen spreken over beroepbaarstelling.

Het zal de eigen overweging van het curatorium zijn of het het besluit van zijn voltallige aanwezigheid tijdens de D II-examens van admissie studenten op de GS van 1998 voor herziening ter sprake wil brengen.

Een verandering van de huidige praktijk zou vergadertechnisch bezien moeten worden, wat vanzelfsprekend altijd mogelijk is. Handhaving - vooral in het belang van de kandidaat - van de gewenste temporele koppeling van D II-examen en beroepbaarstelling dient daarbij wel uitgangspunt te zijn.

Het curatorium stemde met deze nota in; principieel is de aanwezigheid van alle curatoren niet noodzakelijk, gezien de koppeling met de beroepbaarstelling praktisch echter wel gewenst. De lijn van het besluit van de Generale Synode 1992 wordt op deze wijze nagevolgd.

bij C7 Dhr. M.E. Hoekzema

De heer M.E. Hoekzema, die zeer gewaardeerde diensten heeft verricht als tijdelijk docent psychologie in de propedeuse, heeft moeten berichten het volgende cursusjaar niet meer beschikbaar te zijn, vanwege de hoeveelheid functies die hij in Kampen II vervult. Met dankbaarheid en waardering voor het door hem verrichte werk, heeft het curatorium hem onthefing van zijn taak in Apeldoorn verleend.

In zijn plaats heeft het curatorium als tijdelijk docent psychologie in de propedeuse benoemd drs. A. Heijstek te Veenendaal.

Voor deze benoeming wordt uw instemming gevraagd.

bij D6 Persoonlijkheidsvorming studenten

Op de vergadering van 18 mei 1998 diende de volgende nota van het college van hoogleraren:

Stand van zaken

Sinds enkele jaren staat dit onderwerp bij de aandachtspunten van het college van hoogleraren.

In de nota 'Het praktische karakter van het onderwijs aan de Theologische Universiteit te Apeldoorn' van 24 mei 1995 werd aan het eind opgemerkt:

'Door het college van hoogleraren wordt aan de persoonlijkheidsvorming van de studenten geen afzonderlijke aandacht gewijd, afgedacht van de waarde van pastorale getinte opmerkingen tijdens de colleges en in persoonlijke gesprekken en gesprekken daarbuiten.

Genoemd mag worden dat de hoogleraar poimeniek de laatste jaren het onderwerp 'de habitus van de pastor' in iedere cursus bespreekt. Hij doet dat echter los van een mogelijk ook gezamenlijk beleefde verantwoordelijkheid voor dit opleidingsaspect.

Het is voor het college van hoogleraren de vraag of er in dit opzicht niet een manco in onze opleiding is. Zou het niet tot de spiritualiteit van Apeldoorn moeten behoren aan de vorming van de persoonlijkheid van de toekomstige predikanten meer specifieke aandacht te besteden? Wanneer die vraag positief beantwoord zou worden zou ook zeer zorgvuldig over de invulling van een dergelijke doelstelling moeten worden nagedacht en gesproken, in het licht van bijbelse uitgangspunten.'

Na de GS van 1995 is het onderwerp weer op de agenda gekomen. Aan het curatorium is op 6 juni 1996 gerapporteerd:

'Een eerste gedachtenwisseling heeft plaatsgehad over de mogelijkheden van persoonlijkheidsvorming

Enkele suggesties die zijn gedaan betreffen het geven van wat meer op de persoon van de pastor gerichte colleges psychologie in de propedeuse; het in bijv. het derde jaar wat uitvoeriger bespreken van de studenten op een vergadering, resulterend in een persoonlijk gesprek of in meerdere afzonderlijke gesprekken met de desbetreffende student.

Het wordt van belang geacht dat de persoonlijkheidsvorming van de studenten een zaak van de hoogleraren is. De betekenis van de verwerking van bijbelse noties zoals gebeurt in het boek van J. Overduin, 'Worden als een man', wordt herkend.

Er zal nog worden nagegaan hoe dit aspect in Kampen II wordt behartigd. Tot een afronding van de bezinning is het nog niet gekomen. Het blijft een aandachtspunt van het college.'

Aanzetten tot bezinning

Nadien is in verband met de wisseling van hoogleraren bewust weinig voortgang gemaakt met de bezinning op dit punt. Wel zijn nog enige aanzetten aanwezig, die het verdienen gebruikt te worden in een verdere uitwerking.

Er is kennisgenomen van een nota uit 1989 die godiend heeft in het curatorium van Kampen II, waarin een mogelijke formulering is gegeven van de algemene eindarmen van de theologische studie. In een 'Apeldoorns' concept (van WHV) is een bewerking gegeven van dit materiaal. Daarin is het onderwerp persoonlijkheidsvorming nog onbesproken gelaten, maar een aantal passages uit dit stuk geeft wel enkele doelstellingen aan van enkele aspecten van de studie waarmee het element van persoonlijkheidsvorming zeker in harmonie zal moeten zijn.

Bij de 'doelstelling van het theologisch onderwijs - de wetenschappelijke vorming tot dienaar des Woords' staat o.m.:

'Dienaar des Woords te zijn is meer dan een theologisch wetenschappelijke opleiding met goed gevolg te hebben beëindigd.

Geestelijke vereisten voor een dienaar des Woords zijn:

- Persoonlijk God te kennen in Zijn Zoon Jezus Christus door de Heilige Geest.
- De Heer God Zelf, Zijn Woord en Zijn dienst lief te hebben.
- Gagrepen te zijn door het evangelie met het verlangen dat aan anderen te verkondigen in prediking, pastoraal en evangelisatiewerk.
- Een hartelijke liefde tot de gemeente in haar geheel en tot de leden - afzonderlijk, bereinde de gemeente te mogen brengen tot en op te bouwen in het geloof en haar te bewaren bij het geloof, 'De geestelijke groei - intensief en extensief - is een onmisbaar onderdeel van het zich geroepen weten tot de taak van dienaar des Woords.'

Naast de diverse kennelementen en vaardigheden die met het oog op prediking en catechese worden samengevat, worden bij zielszorg o.m. genoemd:

- Een houding van liefde en openheid die uitkomt in het verlangen om vertrouwen te winnen en de bereidheid om te luisteren.
- Enige vaardigheid in gesprekstechniek en met name in het voeren van ambtelijke gesprekken in diverse situaties.
- Enig psychologisch inzicht en vaardigheid in het herkennen van psychische ziektebeelden.
- Enige kennis van de verwijsmogelijkheden en vaardigheid in het onderkennen van welke hulp in de bepaalde situaties nodig is (psychologische, psychiatrische en maatschappelijke).

Een dictaat poimeniek van febr. 1995 van prof. Velema, getiteld 'Geestelijke zorg van de theologische student voor zichzelf' geeft met name aanwijzingen en aanbevelingen voor de integratie van de theologische studie met het eigen geestelijk leven en de omgang met God.

Nodige uitwerking

I. Voorafgaand aan de noodzakelijke verdere uitwerking dient, als basisprincipes, te worden vastgesteld:

- of t.o.v. de admissie studenten andere eisen c.q. wensen moeten worden gehanteerd dan t.o.v. de niet-admissie.
- Als algemeen uitgangspunt dient - naar het karakter van de universiteit - de ambtsopleiding tot predikant de norm aan te geven. In beginsel is de benadering van alle studenten in dit opzicht gelijk. Het is wel denkbaar dat de aandacht voor de admissie studenten wat intensiever is.
- dat de eenheid van de opleiding uitdrukkelijk vraagt dat de hoogleraren (en docenten), naast de wetenschappelijke taak die zij hebben, zich verantwoordelijk weten voor de persoonlijkheidsvorming van de studenten.
- dat het bij de persoonlijkheidsvorming - behalve dat er sprake is van enkele 'technische' vaardigheden - gaat om de geestelijke integratie van bijbelse noties in de ontwikkeling van persoonlijkheid en karakter.

II. There is naar twee richtingen een programmatische uitwerking nodig. Met slechts enkele opmerkingen is dit voorlopig aan te duiden. Het gaat:

- om een inhoudelijke omschrijving van de vaardigheden en de gezindheid van de studenten;
- om een organisatorische uitwerking.

a Vaardigheden en gezindheid

Het verwerven van een aantal vaardigheden met het oog op de latere (ambtelijke) functionering heeft inmiddels meer aandacht gekregen. In de cursus van de Christelijke Hogeschool Ede wordt het vergroten van organisatorische, vergadertechnische en gesprekstechnische bekwaamheid uitdrukkelijk beoogd. Tijdens de stage van admissie studenten wordt ook gewerkt aan het toegenust zijn voor de praktijk van de gemeente. Ook een aantal onderdelen van het reguliere curriculum kan in dit verband worden genoemd, met name de oefeningen in het preken bij homiletiek en op kritiekcolleges, en ook de spraakles.

Een punt van zorg - dat o.a. in het licht van een aantal vastopende situaties bij jonge predikanten meer aan-

dacht verdient - moet de aandacht zijn voor de persoonlijke geestelijke instelling van de studenten. Het gaat om vragen als:

- Is het doel van de studie het verwerven van de status van predikant met het daarbij behorende gezag, en dan overeenkomstige rechten? Of is het de toerusting tot radicale dienst?
- Hoe ga je om met de gevoeligheden op het terrein van de stromingen in de kerk? Mag daar sprake zijn van afstemming van gedrag en bewegingen op het verwachtingspatroon van een bepaalde categorie gemeenten? Wat is de geestelijke achtergrond van de inzet van hoogleraren om studenten oog te doen hebben op het hele kerkverband?
- Wat betekent de navoering van Christus voor je persoonlijke instelling als ambtsdrager?
- Wat betekent het de minste te zijn?
- Wat betekent de roeping tot arbeid in Gods koninkrijk voor de gezindheid van de arbeider?
- Hoe ga je om met de materiële aspecten van de dienst?
- Hoe ga je om met je eigen gaven en taken, in vergelijking met die van een ander die makkelijker c.q. moeilijker opereert dan jij?
- Etc. etc.

b Organisatorische uitwerking

De thans reeds gebruikelijke huisbezoeken aan de admissie studenten zouden mogelijk iets meer gestructureerd in dienst van de beoogde vorming kunnen staan, als daar in het licht van het onder a. genoemde nadere inhoudelijke afspraken over zouden worden gemaakt.

Wat betreft het geheel van de studenten is een aantal suggesties te overwegen:

- het mentoraat zou een extra doelstelling kunnen krijgen, waarin een soort 'supervisie-gesprekken', bijv. twee maal per jaar, ingebouwd werd die nadrukkelijk ingingen op de geestelijke instelling van de student;
- behalve het persoonlijk mentoraat zou ook een studiejaar een mentor kunnen krijgen die enkele malen collectieve gesprekken met het hele jaar heeft waar deze dingen op een open manier - zonder dat een soort groepsdwang ontstaat - aan de orde worden gesteld;
- de weekopeningen zouden hierin een functie kunnen hebben, wanneer ze in een bepaalde periode door de hoogleraren werden verzorgd en meer thematisch afgestemd werden op de hier bedoelde zaken.

Het curatorium stemde in met deze nota en verzocht het college in dat spoor verder te gaan.

bij F1 Admissie-examen

Diverse zaken ten aanzien van het admissie-examen vroegen de laatste jaren de bijzondere aandacht van het curatorium en van het college van hoogleraren.

Uit de kring van hoogleraren en curatoren werd een commissie benoemd, die een Handleiding Admissie-examen samenstelde. In de vergadering van 18 mei 1998 werd deze Handleiding besproken en aanvaard. Ter uwer kennisname wordt zij als bijlage aan dit aanvullend rapport toegevoegd.

Een belangrijke zaak uit deze Handleiding, waarin het curatorium uw beoordeling en goedkeuring nodig acht, is dat sub 3.6 tot de vereisten voor het admissie-examen een psychologische test belangrijk en noodzakelijk wordt geacht.

Vanuit de kerken en kerkelijke vergaderingen is hiertoe herhaalde malen en op onderscheiden wijze aangedrongen. Hoogleraren en curatoren zijn ervan overtuigd dat tot heel van de kerken en van de aspirant zelf dit niet onbelangrijk is.

Er zijn echter diverse vragen te stellen: door wie zal zo'n test worden afgenomen? Wat moet in dat attest aan de orde worden gesteld? Hoe betrouwbaar is het resultaat ervan? Hoe dient met de gevraagde en verstrekte gegevens te worden omgegaan?

Het curatorium benoemde enkele personen om zich nader te oriënteren en in een later stadium hem met voorstellen te dienen.

Voor alles wordt echter in algemene zin uw instemming gevraagd.

bij F7

Met dankbaarheid heeft het curatorium kennis genomen van het Kort Verslag van de vergadering over steun aan buitenlandse theologische studenten, gehouden op 27 okt 1997 te Apeldoorn, waar deputaten Hulpverlening, deputaten Zending, de Theologische Universiteit en deputaten Financieel vertegenwoordigd waren.

Het curatorium betuigt zijn instemming met de voorstellen die u in dit verslag worden gedaan.

bij F11

Als vervolg en aanvulling op wat in het eerste rapport is genoemd, werd door het college van hoogleraren een nota:

Toelatingseisen promotiestudie ingediend, die door het curatorium in zijn vergadering van 18 mei 1998 werd besproken.

De volgende bepalingen werden hierbij aanvaard:

1. Huidige regeling is dat allen die tot de studie aan de Theologische Universiteit wensen te worden toegelaten, hun instemming dienen te betuigen met de gereformeerde belijdenisgeschriften.
2. Ten behoeve van hen die (nog) niet geheel en al de gereformeerde belijdenis kunnen onderschrijven maar zich wel graag aan een gereformeerde theologische instelling willen laten vormen, kent TUA sinds 1994 het instituut van het 'gaststudentenschap'. Een gaststudent is iemand die voldoet aan de toelatingseisen voor universitair onderwijs of anderszins naar het oordeel van het college over voldoende ontwikkeling beschikt om het onderwijs met vrucht te volgen. Niemand kan als gaststudent worden ingeschreven dan na een bevredigend gesprek met het college in verband met de toelating tot de studie. In dit gesprek, waarin het gereformeerde karakter van TUA duidelijk gestipuleerd zal worden, moet blijken dat

de aspirant-student de juiste motivatie heeft om in Apeldoorn te komen studeren.

Tot nu toe is in zeer beperkte mate van deze regeling gebruik gemaakt, die met name voor een enkele student uit Giessen een uitkomst was. Het gaststudentenschap functioneert naar volle tevredenheid. Op deze wijze kan TUA ook voor de orthodoxe kerken in Duitsland, in de moeilijke situatie waarin deze zich bevinden, iets betekenen.

Duidelijk is inmiddels ook dat zij die als gaststudent de doctoraalstudie volgden, binnen afzienbare tijd zullen vragen om als promotiestudent de studie te kunnen vervolgen.

3. Niet alleen Duitse studenten uit Giessen, ook anderen uit orthodox-evangelicale kerken of kringen kunnen vragen om begeleiding bij een promotiestudie. Hierin heeft TUA zeker ook een roeping, nl. om de gereformeerde theologie uit te dragen en waar mogelijk te bevorderen.
4. Onze bedoeling is dat niet getemd wordt aan de algemene toelatingseisen die ook voor de promotiestudente gelden, maar dat wij het instituut van het gaststudentenschap zoals dat tot nu toe voor de doctoraalstudie toepasbaar was, ook van toepassing zullen laten zijn voor die aspirant promotiestudenten, die uitdrukkelijke te kennen geven dat zij affiniteit hebben met het gereformeerde bijden. In het toelatingsgesprek zal door het college aangegeven worden welke de implicaties zijn van het gereformeerde karakter van het onderwijs en de studie aan onze universiteit. Van de student zal de belofte worden gevraagd hierop geen inbreuk te maken. In elk individueel geval zal de definitieve beslissing tot toelating pas na overleg met het curatorium door het college genomen kunnen worden. Duidelijk moet zijn dat het hier, geleid op de algemene regels van toelating, uitzonderingsgevallen betreft.
5. Bij acceptatie van bovenstaande regeling wordt tweemaal bereikt:
 - a. het gereformeerde karakter van de opleiding wordt op geen enkele wijze aangetast, en
 - b. de missie van onze theologische instelling om de gereformeerde theologie breder uit te dragen wordt ondersteunt.

bij L4

Ten aanzien van de opdracht aan elk deputaatschap, aan de generale synode 1998 te rapporteren omtrent de behoefte van het desbetreffende deputaatschap aan een landelijk bulletin voor informatie en/of toerusting van de kerken, sprak de vergadering van het curatorium op 18 mei 1998 uit: onze voorkeur blijft uitgaan naar de Welker, als er echter een landelijk bulletin komt, wil ook Apeldoorn daaraan meedoen.

bij M Bijzonder aandachtspunt

Ook in dit aanvullende rapport kunnen u ten aanzien van het onder M, in het eerste rapport, aan de orde gestelde, op dit moment nog geen andere mededelingen worden gedaan. Zonodig zullen we u hierover apart rapporteren.

bij N Voorstellen

Naar aanleiding van dit aanvullend rapport, doet het curatorium u de nadere volgende voorstellen:

1. Goedkeuring te hechten aan de benoeming van drs. A. Heijstek tot tijdelijk docent psychologie in de propeuse.
2. Instemming te betuigen met het voorgenomen beleid inzake persoonlijkheidsvorming van de studenten.
3. Goedkeuring te hechten aan het voornemen van het curatorium om een psychologische test tot de vereisten voor het admissie-examen te doen behoren.
4. In te stemmen met de sub F11 geformuleerde toelatingseisen tot het volgen van de promotiestudie.
5. Een secretaris-curator en secundus secretaris-curator te benoemen.

Namens het curatorium,
drs. J. van Amstel, h.t. president-curator
ds. J. Brons, h.t. waarnemend secretaris

Bijlage 6.2

Handleiding Admissie-examen.

1. Inhoud en betekenis.

Om te worden ingeschreven als student die opgeleid wordt voor het ambt van predikant in de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland moet men met gunstig gevolg het admissie-examen hebben afgelegd.

Het admissie-examen dat wordt afgenomen door het curatorium, bijgestaan door hoogleraren, omvat:

- a. een onderzoek naar de vrze des Heeren en de beweegredenen om evangeliedienaar te worden;
- b. een onderzoek naar de kennis van de Bijbelse Geschiedenis en van de hoofdzaken van de Gereformeerde geloofsleer, inzonderheid van de Heidelbergse catechismus (art. 12 Reglement voor de Theologische Universiteit.)

In een rapport uitgebracht op de Generale Synode 1950 en door deze synode aanvaard (zie Acta G.S. 1950 art. 38, bijlage 8 blz. 94-102) wordt onder meer gesteld:

Uit de Heilige Schrift blijkt dat God roept tot het ambt, Beginadiging, roeping en bekwaming horen in dezen bijeen. Onderscheid makend tussen uitwendige en inwendige roeping: de eigenlijke roeping tot het ambt vindt plaats door middel van de Kerk, die roept en bevestigt. De uitwendige roeping door de kerk sluit de inwendige roeping niet uit, maar ondersteunt en bevestigt haar vanwege de Heere, daar de kerk onder aanroeping van de Naam des Heeren omziet naar mannen die in persoonlijke godsvrucht en bekwaming van de Heilige Geest het merk vertonen, dat zij door de Heere zijn afgezonderd tot het Evangelie. Deze verantwoordelijkheid rust op de kerk als kerk, in casu de classicale vergaderingen. Het is echter in de lijn van de Heilige Schrift dat reeds een onderzoek wordt ingesteld voor de toelating tot de kerkelijke univer-

siteit om opgeleid te worden tot de dienst van het Woord. Uit het feit dat God Zelf roept en bestemt tot het bijzondere ambt, mag worden afgeleid, dat de geroepene weet van een innerlijke drang, die zich - zij het ook met meer of minder duidelijkheid - duurzaam doet gelden, ook door beproevingen en teleurstellingen heen. Dit in onderscheid van hen bij wie de begeerte tot het bijzondere ambt een tijdelijk verschijnsel blijkt te zijn.

Van de aspirant mag worden verwacht:

1. blijken van belangstelling voor en kennis van het ambt;
2. liefde tot Christus' kerk en lust tot het ambtelijk werk;
3. algehele toewijding aan de dienst des Heeren;
4. oprechtheid en bereidheid tot zelfverloochening;
5. hartelijke betrokkenheid bij het heil van zondaren.

Tot de vereisten voor de dienaar van het Evangelie behoren naar eis van de Heilige Schrift:

getrouwheid,
reinheid en heiligheid,
oetmoed en nederigheid,
broederlijke en vriendelijkheid,
bekwaamheid om anderen te leren.

Als negatieve zaken dienen te worden aangemerkt:

zelfzucht,
geldzucht,
eierzucht,
twistzucht.

2. Aankondiging.

- 2.1 Als regel zal het admmissie-examen gehouden worden in de tweede helft van de maand juni. De exacte data zullen jaarlijks worden vastgesteld.
- 2.2 Drie maanden voor de data van het admmissie-examen zal via "De Wakker" een oproep tot aanmelding worden gedaan, die na enige weken wordt herhaald.
- 2.3 Eveneens via "De Wakker" zullen de kerken worden aangespoord in het bijzonder op de zondag voor het admmissie-examen, deze belangrijke zaak een plaats te geven in de dienst der gebeden.

3. Vereisten voor het admmissie-examen.

3.1. Kerkenraadsattest.
Bij het admmissie-examen moet worden overlegd, behalve het bewijs dat men minstens een jaar lid van een Christelijke Gereformeerde Kerk is, een getuigschrift betreffende godsvrucht en karakter, afgegeven door de kerkenraad van de kerk waartoe de aspirant behoort - zie art. 12 Reglement voor de Theologische Universiteit.

3.1.1 In het kerkenraadsattest dient concrete informatie gegeven te worden over levensgang, levenswandel, kerkelijke betrokkenheid, geloofsopenbaring, getuigenis van de gemeente; karaktertrekken en de beweegredenen om evangeliedienaar te worden.

3.1.2 De betrokken kerkenraad houdt een gesprek met de aspirant. Vacante kerken doen er verstandig aan wanneer zij bij dit gesprek de consulent inschakelen. Ook van dit gesprek wordt verslag gedaan aan het curatorium.

3.2 Referenties.

Bij zijn aanmelding noemt de aspirant naast zijn curriculum vitae, minstens twee referentie-adressen, met vermelding van de hoedanigheid van hen aan wie nadere informatie kan worden gevraagd.

3.2.1 Aan de referenties zal gevraagd worden naar hun visie op de persoon zelf, zijn karakter, zijn opstelling, zijn omgang met anderen en anders denkenden, zijn studiezijn, alsook op zijn al of niet geschikt zijn om in deze tijd een gemeente te dienen en te leiden.

3.2.2 Naast het kerkenraadsattest zal geen referentie van de eigen predikant noch van een ander lid van de eigen kerkenraad worden gevraagd. Dit geldt ook van eigen familieleden.

3.3 Wetenschappelijke vereisten.

Wie tot de studie wil worden toegelaten moet een gymnasium/VWO-diploma of daarmee gelijk gesteld getuigschrift overleggen.

Voordat de tentamens van het propedeutisch jaar kunnen worden afgelegd moeten eventuele deficiënties op het gebied van Grieks en Latijn opgeheven worden.

Eveneens kunnen zij die een colloquium doctum hebben afgelegd tot de propedeuse van de theologische studie worden toegelaten; hetzelfde geldt voor hen die een academische studie met doctoraal examen hebben afgelegd.

3.4 Vragen Geloofsleer.

In overleg met de vergadering worden door de hoogleraar Dogmatiek een aantal vragen naar de kennis van de geloofsleer opgesteld, die voorafgaande aan het admmissie-examen door de aspirant beantwoord dienen te worden.

Hiervan zijn vrijgesteld die in Apeldoorn het Di-examen hebben afgelegd, zij die tentamen Symboliek hebben gedaan, als ook zij die bij een eerder afgelegd admmissie-examen de vragen voldoende hebben beantwoord.

3.5 Vragen Bijbelkennis.

In overleg met de vergadering worden door de hoogleraar O.T. ische vakken ook een aantal vragen Bijbelkennis opgesteld, die voor het afleggen van het admmissie-examen door de aspirant beantwoord dienen te worden.

Zij die in Apeldoorn tentamen Bijbelse Oudheidkunde hebben afgelegd of die bij een eerder afgelegd admmissie-examen deze vragen voldoende hebben beantwoord, zijn hiervan vrijgesteld.

3.6 Psychologische Test.

Gebruik makend van de diensten van een door het curatorium aan te wijzen persoon/instantie dient de aspirant een psychologisch onderzoek te ondergaan, waarvan een attest op vertrouwelijke wijze mondeling door de president ter kennis van de vergadering wordt gebracht. Ook bij een herhaald admmissie-examen kan door het curatorium een dergelijk attest worden verlangd.

3.7 Leeftijd.

Om toegelaten te worden dient men minimaal de leeftijd van 17 jaar te hebben bereikt. Maximaal geldt de leeftijd van 30 jaar, gerekend naar het tijdstip van het begin van de theologische studie. In heel bijzondere gevallen kan van deze beide leeftijden worden afgeweken, waarbij een gekwalificeerde meerderheid van stemmen bij de beslissing noodzakelijk is. (zie 7.2)

4. Begin van het examen.

4.1 Tijdsindeling.

Van de aanmeldingen wordt door de secretaris een concept-tijdsindeling gemaakt, waaraan zoveel mogelijk de hand zal worden gehouden.

4.2 Vergaderschema.

De vergaderingen, tijdens het admmissie-examen, worden in drie dagdelen gehouden: een morgenvergadering van 9.00-12.30 uur, een middagvergadering van 14.00-18.00 uur en een avondvergadering van 19.00-21.00 uur.

4.3 Opvang.

In overleg met de conciërge zorgt de pretor van de studenten voor de opvang van de aspiranten.

4.4 Opstel.

Een uur voor de aanvang van het gesprek krijgt de aspirant gelegenheid tot het schrijven van een opstel uit de keuzemogelijkheid van vier onderwerpen, die door het curatorium jaarlijks in een voorafgaande vergadering zijn vastgesteld.

5. Verloop van het examen.

5.1 Attesten en referenties.

De vergadering neemt kennis van de afgegeven attesten, ingekomen referenties, als ook van het rapport van het psychologisch onderzoek.

5.2 Nadere inlichtingen.

Wanneer een aspirant reeds staat ingeschreven als student aan de universiteit naar art. 16, wordt door zijn mentor-hoogleraar informatie verstrekt omtrent zijn functioneren in de gemeenschap van de universiteit.

5.3 Geloofsleer en Bijbelkennis.

Van de resultaten van het onderzoek naar de kennis van geloofsleer en bijbelse historie wordt kennis genomen. Wanneer deze onvoldoende zijn, zal nader beraad hierover plaatsvinden.

5.4 Opstel.

Van achter de kathedraal leest de aspirant het door hem gemaakte opstel, dat daarna aan de vergadering ter hand wordt gesteld.

5.5 Gesprek.

De president voert het gesprek met de aspirant, waarbij aan de orde komen: genadestaat, roepingsbesef en plaats in de Christelijke Gereformeerde Kerken.

5.6 Navraag.

Eik van de hoogleraren en van de curatoren ontvangt gelegenheid tot de navraag, die in principe niet langer dan 30 minuten zal duren.

5.7 Afsluiting van het examen.

De president sluit het examen af met het verzoek aan de aspirant zich gereed te houden tot het ontvangen van de uitslag.

6. Beoordeling van het examen.

6.1 Advies hoogleraren.

Van elk der hoogleraren wordt advies gevraagd.

Wanneer het art. 16-studenten betreft zullen hoogleraren als eersten advies uitbrengen.

6.2 Beoordeling door curatoren.

Elk van de curatoren geeft een beoordeling en motiveert zijn voorgenomen stemgedrag.

6.3 Afsluiting beoordeling.

Voor de afsluiting van de deliberatie is er wanneer een hoogleraar of curator dit dringend noodzakelijk en belangrijk acht, gelegenheid tot het afleggen van een verklaring ten aanzien van het gegeven advies of het uitgesproken voorgenomen stemgedrag.

7. Stemming.**7.1 Procedure.**

De stemming na de deliberatie geschiedt schriftelijk. De uitslag van de stemming wordt niet vastgelegd in de notulen, maar in een apart boek. (zie notulen curatorenvergadering 02-09-77, art. 7)

7.2 Bepalen van de uitslag na de stemming.

Voor de toelating van de aspirant is vereist een volstrekte meerderheid van het aantal aanwezige curatoren. Wanneer een aspirant valt buiten de sub 3.7 aangegeven leeftijden is een meerderheid van twee derde noodzakelijk. Wanneer de uitslag van de stemming niet aan deze bepalingen voldoet, wordt de aspirant niet aangenomen.

8. Mededeling van de uitslag.**8.1 Mededeling president.**

Nadat de aspirant binnen geroepen is, deelt de president hem de uitslag van het examen mee. Wanneer de aspirant aangenomen is wordt met hem ter vergadering gedankt.

8.2 Geen toevoegingen.

Als de aspirant is afgewezen zullen hem bij de mededeling van de president geen overwegingen die bij de deliberatie aan de orde zijn geweest kenbaar worden gemaakt.

8.3 Nadere informatie.

Als de afwijzing aan de aspirant is bekend gemaakt gaat een van de hoogleraren of van de curatoren met hem mee. Wanneer dit dringend gewenst, of dit in het belang van de aspirant noodzakelijk is, kan deze hoogleraar of curator daarbij of in een later stadium in strikt vertrouwen voor de aspirant belangrijke zaken uit de deliberatie meedelen.

9. Inpassing in de opleiding.**9.1 Proefjaar.**

Voor elke toegelaten student geldt het eerste jaar als proefjaar. (zie slot art. 12 Reglement voor de Theologische Universiteit) Gedurende dit jaar wordt gelet op studiezin, motivatie, omgang in de universiteitsgemeenschap. Op voorstel van het college van hoogleraren wordt door het curatorium het proefjaar bevestigd verklaard. Op voorstel van het college kan het proefjaar eventueel ook door het curatorium worden verlengd.

9.2 Instroming.

Door het college van hoogleraren wordt bepaald in welk studiejaar de toegelaten student zal instromen.

9.3 Gevorderde studenten of reeds afgestudeerden.

Voor hen die na hun DI c.q. DII-examen toegelaten zijn geldt een aparte regeling.

9.4 Mentor.

Zowel vanuit het college van hoogleraren als vanuit het curatorium wordt voor de toegelaten student een mentor aangewezen, die hem bij het volgen van de studie begeleidt.

10. Bekendmaking aan de kerken.**10.1 Pers.**

Na het gehouden admittentie-examen wordt door de secretaris via "De Wekker" mededeling gedaan wie op deze wijze zijn toegelaten. Ook aan de redacties van het R.D. en het N.D. wordt hiervan mededeling gedaan.

10.2 Kerkelijke vergaderingen.

In de rapporten aan de kerkelijke vergaderingen wordt niet het aantal aanmeldingen, wel het aantal toegelatenen met vermelding van hun namen, meegedeeld.

10.3 Nadere informatie kerkenraden, familieleden e.a.

Noch vanuit het college van hoogleraren noch vanuit het curatorium zullen over het verloop van het examen en over de overwegingen die tot een beslissing hebben geleid mededelingen worden gedaan. Alleen zo dit dringend gewenst, of dit in het belang van de persoon dringend noodzakelijk is, kan het mededelen dezelfde hoogleraar of curator, die naar bepaling 8.3 aangewezen is, verzoeken in strikt vertrouwen aan de kerkenraad van de niet toegelatenen belangrijke zaken ten aanzien van het examen mee te delen.

Aldus vastgesteld in de vergadering van 18-05-98.

Bijlage 6.3**voorstel nieuwe verdeling studiepunten over disciplines****A. PROPEDEUSE / DOCTORAAL I**

1. Bijbelse vakken		58	30,2%
1.1 Algemeen	17	8,9%	
bijbelkennis	2		
bijbelse oudheidkunde	3		
scriptie c-jaar	4		
scriptie e-jaar	3		
judaica	2		
inleiding exegese	3		
1.2 Oude Testament	21	10,9%	
canoniek	4		
hermeneutiek	3		
historia revelationis (I/II)	8		
exegese	6		
1.3 Nieuwe Testament	20	10,4%	
canoniek	4		
hermeneutiek	3		
historia revelationis (I/II)	8		
exegese	5		
2. Kerkhistorische en andere ecclesiologische vakken	29	15,1%	
2.1 Kerkhistorische vakken	23	12,0%	
kerk-/dogmageschiedenis (I/II)	6		
kerk-/dogmageschiedenis (III)	6		
kerk-/dogmageschiedenis (IV)	3		
Nederlandse kerkgeschiedenis (I/II)	6		
scriptie D-jaar (heft)	2		
2.2 Overige ecclesiologische vakken	6	3,1%	
inleiding kerkrecht	1		
kerkrecht	3		
gemeentecapbouw	2		
3. Systematische vakken	31	16,1%	
3.1 dogmatiek	9	13	6,7%
symboliek	4		
3.2 Inleiding ethiek	2	8	4,2%
ethiek	6		
3.3 geschiedenis wijsbegeerte	5	10	5,2%
spologetiek	3		
scriptie D-jaar (heft)	2		
4. Diakonologische vakken	37	19,3%	
4.1 Gerichte vakken	32	16,7%	
homiletiek	9		
pouwen/pastorale psychologie	6		
catechetiek	4		
liturgiek	2		
evangelisatie/missiologie/urban mission/			
evangelieverkonding Israël	6		
diakoniek	3		
spiritualiteit	2		
4.2 Hulpvakken	5	2,6%	
cursus Ede	2		
psychologie	2		
spraakles	1		

5. Algemene vakken en talen		37	19,3 %
5.1 Algemene vakken	9	4,7 %	
inleiding theologie	3		
godsdienstwetenschap	3		
opstel A-jaar	3		
5.2 Talen	24	12,5 %	
Hebreeuws (I/II)	16		
Grieks	6		
Latijn	2		
5.3 Varia	4	2,1 %	
varia	3		
studieoriëntatie	1		

Totaal 192 100,0 %

B. DOCTORAAL II

hoofdvak	40
bijvak (stage)	10 (12; op verzoek 2 stp minder bij hoofd- of 2e bijvak)
bijvak	10
Totaal	60

GENERAAL TOTAAL 252 studiepunten

TOELICHTING BIJ DE DOORVERTALING VAN DE PERCENTAGES NAAR DE VERSCHILLENDE VAKKEN

Algemeen

- Aan de totale studie worden 252 (6 keer 42) studiepunten toegekend: 192 voor doctoraal I en 60 voor doctoraal II (40 hoofdvak, 2 keer 10 bijvak; wanneer iemand stage als bijvak doet, moet hij op zijn verzoek verlichting kunnen krijgen voor het hoofdvak of het tweede bijvak).
- De wens wordt geuit om niet teveel kleine vakken te creëren. Anderzijds moet opgepast worden niet alles op één hoop te leggen. Het aantal studiepunten voor een vak wordt afgerond op hele getallen.

Bijbelse vakken

- De Umwelt wordt in de huidige situatie behandeld bij het vak bijbelse oudheidkunde, Judaica en historisch-revelationis I. Er moet meer aandacht voor komen, met name voor de Umwelt van het Nieuwe Testament. Bijbelse oudheidkunde krijgt 1 studiepunt meer om dit mee te nemen.
- Tekstkritiek vervalt als apart vak. De stof wordt ondergebracht in een nieuw vak, inleiding exegese. Onderdelen die in dit vak, dat in principe gegeven zal worden door de hoogleraren Oude en Nieuwe Testament, ter sprake gebracht worden zijn: methodologie, tekstkritiek, gebruik van hulpmiddelen en evt. praktijkvoorbeelden. Inleiding exegese valt onder de algemene bijbelse vakken.
- In de studiegids moet expliciet vermeld worden dat wanneer men in het C-jaar een scriptie schrijft voor het Oude Testament men in het E-jaar een werkstuk moet maken voor het Nieuwe Testament en omgekeerd.

Kerkhistorische en overige ecclesiologische vakken

- Omdat er dubbelures geconstateerd zijn bij kerkgeschiedenis en dogmageschiedenis, wordt voorgesteld deze beide vakken te combineren (kerk- en dogmageschiedenis, waarbij te onderscheiden is in: vóór de Reformatie (I en II), de Reformatie (III) en na de Reformatie (IV)).
- Kerkgeschiedenis IV heeft dubbelures met oecumenica. Voorgesteld wordt de stof van oecumenica bij het vak kerkgeschiedenis, in het bijzonder bij kerkgeschiedenis IV, mee te nemen.
- Baars en Selderhuis hebben een voorstel gemaakt om het vak gemeentelopbouw in een blok cursus te geven met colleges vanuit de verschillende disciplines (kerkrecht, diakonologie, Nieuwe Testament). Een aantal van twee studiepunten lijkt redelijk.

Systematische vakken

- Voorgesteld wordt om de geschiedenis van de wijsbegeerte niet onder te brengen bij de historische vakken. De filosofisch-inhoudelijke component kan bij de colleges iets meer geaccentueerd worden, ten koste van de historische element. Tevens zou meer aandacht gegeven kunnen worden aan de nieuwere filosofie, de logica en het consistente denken in de praktische filosofie.

- De apologetiek als geloofsverantwoording in een modern levensklimaat wordt belangrijk geacht, waarom in dit voorstel het vak een studiepunt meer dan voorheen ontvangt.

Diakonologische vakken

- Naast de behandeling van de theorie kan de psychologie in het A-jaar meer toegespitst worden op karakterpsychologie, het persoonlijk functioneren en gedragspsychologie.
- In het vierde studiejaar zou polimeziek gecombineerd kunnen worden met pastorale psychologie.
- Bij catechetiek zou wat meer aan stage gedaan moeten worden, gekoppeld aan een intensivering van de aandacht voor de didactische vaardigheden en de ontwikkelingspsychologie.
- Bij de vakken missiologie en evangelistiek kan door een vermeerdering van studiepunten tevens ruimte worden vrijgemaakt voor de vragen van de zgn. Urban Mission en de evangelieverkondiging onder Israël (ontbreekt nu in het curriculum).
- Een besetal vakken van de theologische studie (dienstbaarheid, bevordering van de dienstbaarheid in de gemeente en opbouw van het geestelijk leven) zijn tot nu toe weinig aan de orde gekomen. Daarom worden de vakken diakoniek en spiritualistiek toegevoegd, beide 2 studiepunten.

Algemene vakken

- Het is belangrijk dat godsdienstwetenschap in deze tijd ruime aandacht krijgt. Voorgesteld wordt het aantal studiepunten te verhogen naar 3.
- Patriësch Latijn is bedoeld om de kennis van het Latijn op te halen maar is niet voor alle disciplines van de theologie van direct belang, het aantal studiepunten kan daarom iets teruggebracht worden. Mogelijk kan ook een element van de studie van het Latijn opgenomen worden in de D II-fase, voor de vakken kerkgeschiedenis en dogmatiek.
- Onder varia zijn opgenomen: de themadagen en/of studereis, gastcolleges en een nieuw vak studieoriëntatie. Bij studieoriëntatie wordt gedacht aan instructie over: studieattitude, agenda-beheer, jaarplanning, wijze van studeren, maken van schriftelijke werkstukken, doormemen regelingenboekje en studiegids, biblietheekoriëntatie met instructie over het gebruik van de bibliografische middelen (in periode van vervaardigen opstel), gebruik studiezaal, computeroriëntatie. Voor dit vak moet één docent verantwoordelijk zijn. De verdeling van de studiepunten voor de varia is als volgt: gastcolleges 2, themadagen/studereis 2 (een halve week keer 4), kritiekcolleges 2 (6 uur keer 22 jaar), studieoriëntatie 1.

Bijlage 6.4

ENKELE OPMERKINGEN INZAKE SPIRITUALISTIEK

1. Inleidend

De onderwijscommissie heeft in haar vergaderingen aandacht besteed aan de rol van de spiritualiteit in onze theologische opleiding. Alle betrokkenen zagen het belang van een nadere bezinning. Daarbij zal de vraag of er een plaats moet worden ingevuld voor het vak 'spiritualistiek' nader beantwoord dienen te worden.

Hier kunnen slechts enkele beperkte opmerkingen worden gemaakt, als aanzetten voor een verdere discussie. In dit paper is dan ook geen sprake van een uitputtende behandeling. Er worden alleen contouren getekend.

2. Reeds een historische problematiek

Reeds in de gereformeerde kerk in Holland rond 1620-1630 heeft men op P.S.-niveau meer dan eens doorgesproken over het belang van de practica theologiae bij de opleiding van dienaren des Woords. De vraag kwam uit de kerken op (zie Knuttel, Acta Z.H. I, p. 67; Den Briel 1623). De professoren van Leiden hielden toen de boot wat af: "dat soedanigen onderscheiden professie niet soo geheel nodig was, dewijle hare E.E. in hare lessen soo aenstellen, dat alstij de praxis bij de theorie verlaert ende aangewesen werde..." Toch blijkt dat de kerken zelf sterk hechten aan deze 'practicale' lijn. Men maakt zich blijken (Knuttel, o.c., p. 95) in de kerken zongen om het praktische niveau van de studenten. De studenten die zich melden vanuit de triviale scholen zijn vaak "soo rudes ende werich onderwesen...in de fundamenten der Christelijcke leere...". De kerken zien hier een taak voor een speciale hoogleraar.

Voorlopig wordt 'Theologie practice' aan de Leidse hoogleraren opgedragen. Ze moeten de student niet alleen de theorie maar ook de praktijk van de theologie inplanten, zowel in publieke colleges als in prive onderwijs (Knuttel, o.c., p. 132).

De lessen zullen op aandringen van de Zuidhollandse P.S. zo ingericht worden te Leiden 'dat de studenten alder in theologia practica mogen onderwesen ende geouffert worden' (Knuttel, o.c., p. 164).

Wij krijgen niet geheel helder hoe men deze practica theologiae of theologia practica wilde ingevuld zien in de zeventiende eeuw.

Voetius heeft in zijn tijd duidelijk o.a. de aandacht gevraagd voor de ascetiek (zie W. van T. Spijker, tr: De onbekende Voetius, p. 242-256 - voor spiritualiteit, zie bijz. p. 249-254).

3. Pleidooien in de hedendaagse literatuur

Douma voert een pleidooi om in deze tijd weer aandacht te vragen voor de ascetiek en de praktijk in het bidverrek.

Dit pleidooi wordt door W.H. Velema in 'Nieuw zicht op gereformeerde spiritualiteit', p. 160 ondersteund en verbreed. Voor verschillende subdisciplines van de ambtelijke vakken heeft Velema de relevantie van het spirituele element laten zien.

Ter illustratie, een kerncitaat inzake de homiletiek:

"Met dit alles moet de homileet vertrouwd zijn, doordat hij zelf door de Geest uit het Woord van God is onderwezen. Wie als homileet de oefeningen in gereformeerde spiritualiteit niet in eigen leven kent, kan anderen er niet in helpen. Dat betekent dat zijn prediking een belangrijk gemis aan gereformeerde spiritualiteit vertoort." (Velema, o.c., p. 148)

Inzake de evangelistiek valt te noemen:

"Eigen geloofsbeleving geeft kracht aan het persoonlijk udragen van het evangelie. Zij versterkt ook de roepingsgedachte. Eigen geloofsbeleving kent ook diepten en aanvechtingen. Die verzwakken de uitvoering van de taak niet, maar intensiveren haar veeleer."

4. Waar gaat het om in dit theologische vak?

Op p. 160 e.v. geeft Velema zijn visie over 'spiritualistiek'. "Dit (vak) neemt de ascetiek in zich op en verbreedt haar terrein levens." Het gaat daarbij om de praktijk van het christenleven. Oefeningen in vroomheid zijn dan onmisbaar. Gebed, bijbellezen, lofprijzing en schuldbelijdenis, de tijd om gemeenschap met God te zoeken, gezamenlijk God loven, het hoort volgens Velema allemaal bij spiritualistiek. Hij ziet als voordeel, dat zo ook op een goede manier kan worden ingespeeld op behoefte aan ervaring en geloofsbeleving. Voor een nadere onderbouwing, zie Velema, o.c., p. 161-165. Hij geeft daar ook een nadere invulling aan het eigen terrein van dit vak:

"Spiritualistiek is dan dat vak dat onderzoekt hoe het Woord van God in het persoonlijk leven gekend en beleefd wordt. Het persoonlijk antwoord op het evangelie in een meditatief en actief leven." Daarbij komt de geloofspraxis ook in aanvechting, vreugde en verdriet aan de orde.

Ook Douma heeft op de noodzaak van de oefening in godsvrucht gewezen. Bij hem is een sterke toespitsing op het gebed.

5. Relatie met de andere theologische vakken

Spiritualistiek verricht dienst aan de andere theologische vakken en mag dus nooit gaan domineren over die vakken. Spiritualistiek is voor de andere vakken een blijvende herinnering aan de spirituele component van elk vak. Velema denkt daarbij vooral aan de inwerking van Gods Geest op onze geest.

6. Enkele samenvattende conclusies:

- 6.1 Wij hebben hier een theologisch vak met oude wortels;
- 6.2 Wij beleven een tijd waarin de ware godsvrucht meer dan ooit ontwikkeld dient te worden;
- 6.3 Juist voor degenen die leiding hebben te geven in kerk en theologie moeten hier heldere bijbelse lijnen worden getrokken in een theologische opleiding;
- 6.4 Een goede praktische invulling van dit vak, zal zeker kunnen bijdragen tot de persoonlijke geestelijke vorming van de studenten, maar evenzeer tot ware koinonia in gezamenlijk lezen, bidden, zingen e.d.;
- 6.5 Daarbij zal ook het persoonlijk geestelijk leven van belangrijke figuren uit de Schrift en de kerkgeschiedenis als opbouwend aan de orde dienen te komen;
- 6.6 Er dient ruimte te komen in het curriculum voor dit vak.

Bijlage 6.5

STUDIEORIENTATIE

Doel

Het doel van het vak is studenten te helpen bij het gebruiken van diverse hulpmiddelen en bij het vinden van een adequate werkhouding.

Inhoud

In het vak komen de volgende onderdelen aan de orde:

- studieattitude; wat betekent het om student te zijn?, wat betekent het dat je aan een kerkelijke opleiding studeert en hoe ga je met elkaar om?
- agendabeheer; hoe zorg ik ervoor dat ik op de tijd de geplande dingen afheb?
- jaarplanning; hoe maak ik een goede jaarplanning?
- regelingenboekje en studiegids; hoe werkt wat (opstel, scripties, werkstukken, tentamens, colleges, gastcolleges, kritiekcolleges, themadagen, studiereis, becijfering, enz.)
- schriftelijke werkstukken; Wat maakt een scriptie tot een goede scriptie? Hoe kies ik een onderwerp? Hoe begin ik? Hoe maak ik een planning? Hoe houd ik de tijd binnen de perken?
- presentaties; Wat maakt een presentatie tot een goede presentatie? Het gebruik van sheets en handouts.
- bibliotheekorientatie; Welke bibliografische middelen zijn er zoal? Hoe werken ze? Hoe vind ik een boek of een artikel? Hoe is de studiezaal opgezet?
- computerorientatie; Wat kan ik met de computers in het gebouw? Welke software is nuttig om thuis te hebben? Hoe werkt het?

Verantwoordelijkheid

Het vak wordt gegeven door of onder verantwoordelijkheid van de studiedekaar.

Omvang

1 studiepunten

Materiaal

- regelingenboekje en studiegids
- boekjes over het maken van schriftelijke werkstukken, enz.
- film of dia's

Beoordeling

Bij het vak hoort geen tentamen. Alle opdrachten moeten tenminste als voldoende worden beoordeeld.

Plaats in de studie

Het vak wordt gegeven in het eerste jaar van de studie. In eerste instantie dient het vak dan ook de propedeuse. De bibliotheek- en computeropdrachten dienen in het bijzonder het opstel dat in het eerste jaar moet worden geschreven. Het vak vertoort samenhang met m.n. het vak Inleiding Theologie.

Opzet

- Bij het vak horen:
 - hoorcolleges (uitleg, instructie)
 - werkcolleges (opdrachten per persoon of in groepjes)
 - opdrachten voor thuis
 - presentaties

In het bijzonder worden de werkstuk- en bibliotheekinstructies georganiseerd rondom het opstel dat in het eerste jaar moet worden vervaardigd.

BILAGE 7

Art.31, 35, 37, 191

Rapport 1 van commissie 1 inzake het rapport van het curatorium van de Theologische Universiteit

Uw commissie wil allereerst aan haar dankbaarheid uiting geven, dat in de achterliggende jaren de arbeid aan de Theologische Universiteit onder Gods zegen goede vooruitgang mocht vinden.

Het rapport dat het curatorium ons hieromtrent heeft geboden, geeft een duidelijk en overzichtelijk beeld van deze arbeid. Uw commissie spreekt haar grote waardering uit voor deze rapportage.

Het verdriet ons, dat de H. van der Schaaf zijn gewaardeerde arbeid ten dienste van het curatorium en daarmee tevens ten dienste van de Universiteit en de Kerken, om gezondheidsredenen vrij plotseling heeft moeten beëindigen.

In de verslagperiode hebben ingrijpende gebeurtenissen plaatsgevonden in de Apeldoornse universitaire gemeenschap. Een grote plaats nam Prof. Dr. B.J. Oosterhoff in, die op 13 januari 1996 overleed. Moge de Heere de zijnen blijven gedenken in Zijn trouw.

Het afscheid van de hoogleraren dr. W.H. Velema, dr. J. de Vuyt en dr. W. van 't Spijker kan een markeringpunt in de geschiedenis van de Theologische Universiteit genoemd worden.

Graag wil uw commissie haar grote waardering uitspreken voor de inzet die deze hoogleraren de jaren door voor de Universiteit hebben getoond, ieder op zijn vakgebied.

Met dankbaarheid nam uw commissie kennis van de arbeid van de door de synode van Zierikzee benoemde docenten, prof. dr. H.J. Selderhuis, prof. dr. T.M. Hofman en UHD drs. A. Baars. Zij mochten allen een goede start maken en zich een gewaardeerde plaats verwerven binnen de Universiteitsgemeenschap. De goede voortgang van de arbeid van prof. dr. J.W. Maris en prof. dr. H.G.L. Peels vervult ons met dankbaarheid.

Over enkele onderdelen van het rapport heeft uw commissie gesproken met de president en de secretaris van het curatorium. Hierover willen wij het volgende onder uw aandacht brengen.

(B-7)

Gevraagd werd naar de regeling voor de UHD. Voldoet deze regeling goed? Kan drs. Baars als beoogd hoogleraar niet meer betrokken worden bij het college van hoogleraren?

Geantwoord werd, dat het mede op verzoek van drs. Baars zelf is, dat hij niet alle vergaderingen hoeft bij te wonen.

Over het werk van drs. Baars werd een loffelijk getuigenis gegeven. Er is veel waardering voor zijn inzet. Er is begrip voor het feit dat het werken aan zijn proefschrift in het gedrang is gekomen. Vrij snel na zijn benoeming moest hij immers aantreden en zich inwerken in een flink aantal vakken. Verder heeft hij veel D-II studenten te begeleiden, hetgeen de nodige tijd vraagt. Op onze vraag op welke wijze het curatorium ruimte denkt te scheppen om de goede voortgang van zijn studie te waarborgen, werd meegedeeld dat een tijdplan is opgesteld, waarbij hem verlichting van zijn taken wordt verleend, teneinde hem de mogelijkheid te bieden zijn promotie-onderzoek af te ronden. Gedacht is aan een periode van een jaar.

Onderzocht werd gevraagd of het nodig is dat drs. Baars het vak psychologie gaat geven. Kan dit niet beter door een vakman worden waargenomen? Dit mede in verband met het door het curatorium gerapporteerde voorkomen meer concreet aandacht te willen schenken aan de persoonlijkheidsvorming van de studenten.

Vooralsnog is het curatorium van mening dat het vak psychologie behoort bij de poëmeniek en als zodanig bij het takenpakket van de betreffende docent ondergebracht dient te blijven.

(B-15)

Vrij uitvoerig is gesproken over de woonplaats van de docenten die buiten Apeldoorn hun domicilie kozen.

Duidelijk is dat hun keuze is ingegeven door persoonlijke motieven, die niet een negatief karakter droegen ('anti-Apeldoorn'). Zij konden zich beroepen op het feit dat er geen regel was gesteld ten aanzien van de plaats waar zij zich dienden te vestigen.

De commissie deelt de mening van het curatorium dat het wenselijk is, dat de docenten in Apeldoorn of de directe omgeving wonen.

De door beide betreffende broeders geuite bereidheid zich naar de wens van het curatorium te schikken, wanneer duidelijk zou zijn dat hun wonen buiten Apeldoorn voor hun functioneren aan de Universiteit nadeel oplevert, heeft ons vertrouwd.

(C-3.)

Het feit dat het curatorium zich nog bezint op zowel de plaats van het vak ethiek (zie M - Bijzonder aandachtspunt) als op de personele invulling ervan, verklaart dat er onder de voorstellen geen herbenoeringsvoorstel ten aanzien van dr. Steensma wordt aangetroffen. Het curatorium zal hieromtrent in een later stadium met voorstellen komen.

(E-1-2.)

Nu de gezamenlijke vooropleiding van Apeldoorn en Kampen-II tot tevredenheid van beide Universiteiten verloopt, dringt zich de vraag op of men een visie heeft op het eventueel intensiveren en uitbreiden van de contacten tussen Apeldoorn en Kampen-II. Anticipeert Apeldoorn op de te verwachten ontwikkeling, dat er van overheidswege meer druk op de Universiteiten zal worden uitgeoefend om tot nauwere samenwerking te komen?

Geantwoord wordt, dat naast de vooropleiding er sprake is van samenwerking door het uitbrengen van gezamenlijke publicaties en door het (laten) geven van bepaalde gastcolleges over en weer.

Het curatorium spreekt zijn vragende uit over de goede samenwerking in de gezamenlijke vooropleiding. Er is sprake van affiniteit tussen beide Universiteiten.

Het curatorium vindt overigens niet dat samenwerking op alle terreinen nodig of gewenst is. Beide Universiteiten zullen immers ook hun eigenheid o.g. identiteit willen bewaren.

Wel is denkbaar dat men komt tot bepaalde afspraken inzake bepaalde (specialistische) studieprojecten, om te voorkomen dat men in Kampen en Apeldoorn tegelijk met precies hetzelfde onderzoek bezig is; dan kan men beter gemeenschappelijk zo'n project ter hand nemen en afspraken maken over de terreinverdeling.

Ook kan men mogelijk een gezamenlijk standpunt innemen inzake vragen die van overheidswege naar ons toekomen. Verder zoekt men elkaar van dienst te zijn in het uitwisselen van visies op allerlei vragen van de theologische wetenschap.

(F-6.)

In toenemende mate zien studenten zich genoodzaakt om naast hun studie een baartje aan te nemen, om zodoende in hun levensonderhoud te voorzien. Dit is een belangrijke oorzaak voor het verschijnen van collegeverzuim.

Het collegeverzuim heeft de aandacht van het curatorium. De bezinning op de vraag, of mogelijk moet worden overgegaan tot het toekennen van studiepunten voor het bijwonen van colleges, is nog niet afgerond.

(I-1.)

Meegedeeld werd dat de werkovereenkomst met de assistent-bibliothecaris werd beëindigd per 1 oktober 1996. Ad interim heeft mw. S. Maaijers een aanstelling gekregen voor een periode van 1 jaar.

De commissie is van mening, dat de nodige zorgvuldigheid dient te worden betracht om de vacature op een goede wijze vervuld te krijgen. Bij de aanstelling van functionarissen in de sector van het onderwijs ondersteunend personeel dient de algemene gangbare procedure van de open sollicitatie te worden gevolgd, onder verantwoordelijkheid van het curatorium.

(J-1.)

Uitvoering werd gesproken over de invulling van de Schooldagen. Het belang van het onderhouden van de band tussen de Apeldoornse Universiteit en de kerken wordt door allen onderkend. Over de wijze waarop dit gestalte gegeven moet worden, werden binnen de commissie verschillende suggesties vernomen. Moet het programma niet op een geheel andere wijze, meer eigentijds worden ingevuld? Dient er gezocht te worden naar een geheel andere opzet, zelfs zo dat in plaats dat de mensen naar Apeldoorn komen, 'Apeldoorn' naar de mensen gaat door present te zijn op zondagsdagen, jongerenbijeenkomsten, e.d.?

Het curatorium heeft aandacht voor deze vragen en bezint zich hierop.

(L-1.)

In de tekst van voorgestelde toevoeging van art. 18 K.O. zouden wij de volgende correcties willen aanbren- gen:

r.2 hun onderhoud....	wordt:	...zijn onderhoud
r.2 hun weduwen....	wordt:	...zijn weduwe
r.15 ... a. De aanvraag bij de raad....enz	wordt:	a. de aanvraag van ds. (X) bij de raad van de Christelijke Gereformeerde Kerk te...
r.17 ... die het ambtswerk....	wordt:	...de het ambt van dienaar des Woords....
r.32 ... heeft vervuld....	wordt:	...heeft verricht....

(L-3.)

In aansluiting op hetgeen het curatorium rapporteert over de emeritering van hoogleraren ontstond binnen de commissie een gedachtenwisseling over de procedure die door het curatorium wordt gevolgd met betrek-

king tot de voordracht tot de benoeming van hoogleraren aan de Theologische Universiteit te Apeldoorn. Tot nu toe was de procedure zo, dat de voordracht door het curatorium aan de afgevaardigden werd voorgelegd als de benoeming aan de orde van behandeling kwam.

Naar het oordeel van uw commissie is deze procedure voor verbetering vatbaar.

Naar de mening van de commissie is het in het belang van tijdige en objectieve oordeelsvorming, dat de vergadering van de Generale Synode eerder over de - schriftelijk gedocumenteerde - voorstellen van het curatorium kan beschikken.

Dit biedt de afgevaardigden gelegenheid grondig kennis te nemen van de overwegingen van het curatorium. Verder kan de Synode op deze wijze aanvullende overwegingen of andere mogelijkheden inbrengen. Voorkomen moet worden dat door het ontbreken van voldoende informatie en/of tijd de afgevaardigden niet goed tot een verantwoorde oordeelsvorming kunnen komen.

De vertrouwelijkheid van de beschikbaar gestelde informatie dient uiteraard gewaarborgd te zijn en gehandhaafd te blijven.

(D-6.)

Uitvoering is gesproken over de paragraaf betreffende de persoonlijkheidsvorming.

De zorg over het verschijnen dat de laatste jaren verscheidene jonge predikanten in spanningsvolle situaties o.g. onoplosbare conflicten zijn verwickeld geraakt met hun kerkenraad en/of gemeente of anderszins tegen de spanning die in het ambtswerk worden ervaren, niet opgewassen bleken, wordt door allen gedeeld.

Uw commissie heeft dan ook haar waardering uitgesproken voor hetgeen in deze paragraaf van het aanvullend rapport naar voren wordt gebracht en onderkent de noodzaak van het ontwikkelen van beleid om op een verantwoorde wijze aan de persoonlijkheidsvorming bij te kunnen dragen.

De commissie spreekt de hoop uit dat de goede voornemens ook werkelijk zullen worden gerealiseerd en dat het curatorium daarover aan de volgende Synode een positief verslag kan bieden.

(F-1, aanvullend rapport bij F.1, Bijlage 1) Admissie-examen.

Door de commissie werd gesteld, dat kerkenraden beter op de hoogte dienen te zijn van wat er wordt verwacht van hen die zich aanmelden voor het admissie-examen.

Het zou wenselijk zijn dat de handleiding voor het admissie-examen, eventueel in aangepaste vorm, onder de aandacht van de kerken werd gebracht, bijvoorbeeld in 'Ambtelijk Contact'.

Binnen de commissie werd de suggestie gedaan om bij het admissie-examen ook een of enkele ervaren ambtsdragers uit het midden der kerken te betrekken, die met adviserende stem bij de beoordeling van de kandidaten zouden moeten worden ingeschakeld. Over deze suggestie werd niet eenstemmig geoordeeld, daar naar sommige mening hierdoor te zeer het geheel eigen karakter van de plaats en de werkwijze van het curatorium wordt aangetast. Bovendien wordt door de psychologische test op voldoende wijze de hulp van edeme deskundigen ingeschakeld.

Het curatorium zal bij het admissie-examen het oordeel van het college van hoogleraren zwaarder laten meewegen wanneer het studenten betreft die al een jaar of langer in Apeldoorn hebben gestudeerd en dus bij de hoogleraren min of meer bekend zijn.

Voorts wordt overwogen in een eerder stadium de studenten een stage te laten doen, zodat zij ook eerder geconfronteerd worden met de praktijk van het werk en hen zo nodig nog begeleiding kan worden gegeven, wanneer problemen worden signaleerd of vermoed.

Uw commissie heeft met grote instemming kennis genomen van het voorstel van het curatorium om een psychologische test tot de vereisten van het admissie-examen te doen behoren.

Ten aanzien van de vragen, die het curatorium in dit verband in zijn rapport opwerpt, wil de commissie graag het volgende opmerken.

- In het algemeen kan worden gesteld, dat psychologische onderzoeken, uitgevoerd door een erkend professioneel instituut, een hoge betrouwbaarheidsgraad hebben.
- Om een adequaat onderzoeksresultaat te bereiken, dient het onderzoeksinstituut zo goed mogelijk ingelicht te worden over de aard van het predikantswerk binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken. In dit verband verdient het wellicht aanbeveling om te zoeken naar een onderzoeksinstituut, dat affiniteit heeft met de gereformeerde wereld.
- Aandachtspunten voor het onderzoek zouden kunnen zijn:
 - Intenties tot de keuze voor het ambt van predikant. Heeft de kandidaat een realistisch beeld van het ambt en een realistisch zelfbeeld? Zijn er bijvoorbeeld identiteitsproblemen waarvoor -bewust of onbewust - een oplossing wordt gezocht in het ambt?
 - Intellectuele dispositie. Te denken is o.a. aan analytisch denkvermogen (in gecompliceerde situaties kunnen onderscheiden tussen wat van eerste of tweede en derde orde is) en oordeelsvermogen (oorsprong en waarschijnlijke gevolgen van ontwikkelingen kunnen inschatten).
 - Sociale en communicatieve vaardigheden. Te denken is o.a. aan het vermogen om samen te werken, anderen aan te moedigen om initiatief en talent te gebruiken, leiding te geven zonder te domineren. Belangrijk zijn ook flexibiliteit (bijvoorbeeld in het omgaan met kritiek) en stress-bestendigheid.
 - Integriteit en mentale stabiliteit. Te denken is daarbij ook aan het vermogen om met de risico's van het ambt om te gaan, in de sfeer van verleidingen die pastorale contacten met zich meebrengen.

Tenslotte werd nog een algemene vraag met de broeders van het curatorium besproken, namelijk of naar hun mening de studenten voldoende worden toegerust om geestelijke leiding te kunnen geven in prediking en pastorat. Zong werd geuit over het wat beschouwende en weinig praktische karakter van de preken die van sommige studenten werden bekeerd.

Geantwoord werd dat hier zeker veel aandacht aan gegeven wordt, met name via de preekcolleges. Ook krijgen de studenten in de D-II fase tijdens hun stage een bepaalde studie-opdracht te vervullen, die speci-

lek is gericht op de vragen betreffende de geestelijke leiding in de prediking.

Uw commissie stelt u het volgende voor:

1. De handelingen van het curatorium goed te keuren en curatoren hartelijk te danken voor hun inzet en arbeid ten dienste van de Theologische Universiteit gedurende de verslagperiode 1995-1996;
2. Goedkeuring te hechten aan de benoeming van drs. W.P. de Groot tot universitaire docent in de apologetiek en evangelistiek;
3. Goedkeuring te hechten aan de benoeming en herbenoeming van drs. R.W.J. Soeters tot universitair-docent in de vroege kerkgeschiedenis en Middeleeuwen;
4. Goedkeuring te hechten aan de herbenoeming van drs. G.J. van 't Spijker tot universitaire docent in het Nieuwtestamentische Grieks en idem aan zijn benoeming en herbenoeming tot universitaire docent in het patriësch Latijn;
5. Goedkeuring te hechten aan de herbenoeming van drs. B.J. Dikken, mevr. dr. A. Drint, mevr. D.M. van Hulzen-Schipper en drs. M.C. Mulder tot universitaire docenten;
6. Akkoord te gaan met het "Akkoord van samenwerking van de Theologische Universiteiten van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland en de Gereformeerde Kerken in Nederland voor de Vooropleiding van aanstaande dienaren des Woords", zoals onder sub E 1 in de bijlage is aangegeven;
7. Akkoord te gaan met de regeling inzake het vak "Gemeente-opbouw" zodat voortaan dit vak interdisciplinair gedoceerd wordt door de docenten dogmatiek, ambtelijke vakken, kerkrecht en eventueel Nieuwe Testament, waarbij de coördinatie in handen is van de hoogleraar kerkrecht;
8. Akkoord te gaan met de definitieve regeling inzake de kerkrechtelijke positie van de hoogleraren en de nieuwe "Concept-akte van ontslag van de ambtelijke dienst in de gemeente voor dienaren des Woords die tot hoogleraar benoemd zijn", alsmede met de daaruit voortvloeiende wijzigingen in art. 13 K.O. en bijlage 12 K.O. zoals sub L.2 werd aangegeven;
9. Akkoord te gaan met de sub L.3 voorgestelde wijziging van art. 2 b van het Reglement voor het verlenen van emeritaat etc. (Bijlage 13 K.O.) in: aan een hoogleraar die de 65-jarige leeftijd heeft bereikt;
10. Goedkeuring te hechten aan de benoeming van drs. A. Heijstek tot tijdelijk docent psychologie in de propeuse;
11. Instemming te betuigen met het voorgenomen beleid inzake persoonlijkheidsvorming van de studenten;
12. Goedkeuring te hechten aan het voornemen van het curatorium om een psychologische test tot de vereisten voor het admissexamen te doen behoren;
13. In te stemmen met de sub F.11 geformuleerde doelstellingen tot het volgen van de promotiestudie;
14. Het curatorium op te dragen zich te bezinnen op de procedure van voordracht van nieuw te benoemen hoogleraren en hierover aan de eerstvolgende synode te rapporteren;
15. Het curatorium op te dragen zich te bezinnen op de vraag of het onderwijs in het vak psychologie niet beter door een vakdocent gegeven kan worden;
16. Een secretaris-curator en een secundus secretaris-curator te benoemen.

H. Koning, rapporteur

BILJAGE B

Art. 38, 52, 54, 57, 121, 123, 131, 150, 181, 183, 189, 190, 285, 286

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE EENHEID VAN DE GEREFORMEERDE BELIJDELIJNEN IN NEDERLAND EN DE CORRESPONDENTIE MET BUITENLANDSE KERKEN.

1. Algemeen

1.1. Inleiding

Dit rapport bestaat uit vijf onderdelen.

In het eerste deel 'ALGEMEEN' wordt bericht over de samenstelling van het deputaatschap, de gehouden vergaderingen en het bij de uitvoering van de door de generale synode 1995 verstrekte opdrachten door deputaten gevoerde beleid.

Het tweede deel 'DEPUTAATSCHAP' bespreekt de wenselijkheid om te komen tot een splitsing van het deputaatschap. Dienaangaande worden voorstellen gedaan.

In het derde deel 'BUITENLAND' wordt gerapporteerd over de contacten die er geweest zijn met kerken in het buitenland, waarmee onze kerken een correspondentie-band onderhouden. Waar nodig worden ten aanzien van de contacten voorstellen gedaan. Deel vier 'BINNENLAND' gaat in op de contacten die er in eigen land waren met het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte, de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt en de Nederlands Gereformeerde Kerken. De verschillende onderdelen worden met voorstellen besloten.

In deel vijf 'BESLUIT' wordt een korte terugblik op de afgelopen periode gegeven.

1.2. Deputaten

De generale synode van Zierikzee benoemde als deputaten ds. P. den Butter, drs. B. de Graaf, prof. dr. J.W. Marijs, ds. J. Oosterbroek, J.W. Overeem, drs. A.W. Overwater, A. Pothof, ds. D. Quant, dr. H.J. Seldershuis, ds. J. Westerink en ds. B. Wiltzer. De brs. Oosterbroek, Overeem en Seldershuis maakten voor de eerste maal deel uit van het deputaatschap. Ds. J. Westerink fungeerde als voorzitter en ds. P. den Butter was secretaris; hij kreeg bij dit werk gedeeltelijk assistentie van enkele andere deputaten.

Het deputaatschap kende ook in de afgelopen periode twee secties, te weten 'Binnenland' en 'Buitenland'. Wanneer dit wenselijk was vergaderden deze secties afzonderlijk om besluiten voor te bereiden. Besluiten werden echter steeds door het hele deputaatschap genomen. Voor afvaardigingen naar het buitenland werd

meestal een beroep gedaan op de leden van de sectie 'Buitenland'.

Als de synode de voorstellen inzake de splitsing van het deputaatschap overneemt, kan het deputaatschap in zijn huidige samenstelling niet blijven bestaan. De verschillende deputaten moeten overgaan of naar het nieuwe deputaatschap 'Binnenland' of naar dat voor 'Buitenland'. Er zullen echter ook nieuwe deputaten moeten worden benoemd. Hierover zullen wij de synode via het moderamen voorstellen doen. Deputaten zijn van mening dat in de nieuw te vormen deputaatschappen de nodige kennis en ervaring bewaard moet blijven.

Evenwel, een paar broeders komen in ieder geval niet voor herbenoeming in aanmerking. Dit zijn drs. A.W. Overwater en de predikanten D. Quant en J. Westerink. De eerstgenoemde vanwege het bereiken van de leeftijd, waarboven geen benoemingen meer mogen worden gedaan; ds. Westerink vanwege het feit, dat hij al zoveel jaren aan het werk van het deputaatschap heeft deelgenomen en ds. Quant omdat hij door een cumulatie van werkzaamheden een keus moest maken en mede in verband hiermee van mening is dat een periode van negen jaren in dit deputaatschap voor hem lang genoeg is.

Deputaten stellen er prijs op de aftredende broeders hartelijk te bedanken voor de inzet waarmee zij steeds het werk binnen het deputaatschap hebben verricht. Ds. Westerink was 21 jaar lang deputaat; enige jaren was hij secretaris en daarna vele jaren voorzitter. Ds. Quant maakte negen jaar deel uit van het deputaatschap, fungeerde als voorzitter van de sectie Binnenland en zorgde meermalen voor de verslaglegging van samsprekingen. Br. Overwater heeft eveneens een niet te onderschatten bijdrage aan het geheel van het werk geleverd. Deze broeders hebben ook alle drie in ruime mate bijgedragen aan het vertegenwoordigen van onze kerken in binnen- en buitenland. Hun werk is ten zeerste gewaardeerd.

Met dankbaarheid mag worden vermeld, dat deputaten ook in de afgelopen periode op een zeer goede wijze met elkaar hebben kunnen samenwerken. Bij alle verschil van gevoelen, dat bij verschillende zaken moest worden geconstateerd, hebben zij niettemin in broederlijke zin samengewerkt. Als er verschil van gevoelen was en bleef kwam dat niet in mindering op de waardering voor elkaar.

1.3. Vergaderingen

De opdrachten die de synode van Zierikzee aan deputaten verstrekte maakten het onvermijdelijk, dat deputaten vele malen moesten vergaderen. Naast de vergaderingen in eigen kring waren er vele samsprekingen met vertegenwoordigers van andere kerken in ons land. Ook werd van tijd tot tijd vergaderd met afgevaardigden van kerken uit het buitenland. Daarnaast waren er de afvaardigingen naar kerkelijke vergaderingen buitenlands.

Deputaten vergaderden op 18 januari, 15 februari, 26 maart, 19 april, 15 mei, 29 augustus, 12 september, 15 oktober, 19 november en 11 december 1996, 12 februari, 18 maart, 29 april, 4 juni, 29 oktober, 21 november en 29 december 1997, 13 januari, 19 maart, 14 april en 15 mei 1998.

Met de deputaten van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt werden acht samsprekingen gehouden en met de Nederlands Gereformeerde Commissie voor Kontakt en Samspreking waren er vier ontmoetingen. Leden van het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond werden drie maal ontmoet.

1.4. Beleid

Ten aanzien van het door deputaten gevoerde beleid kan nog het volgende worden opgemerkt. Waar dit nodig en gewenst was werd contact onderhouden met andere deputaatschappen. Een enkele maal was dit het geval met het deputaatschap Hulpverlening. Omdat meer dan eens werd ervaren, dat er raakvlakken zijn tussen het werk van ons deputaatschap en dat van Buitenlandse Zending bleek een min of meer geregeld contact met het laatstgenoemde deputaatschap gewenst. Voor de goede orde delen we ook dit maal weer mee, dat de contacten met de kerken, die uit het zendingswerk van onze kerken zijn voortgekomen, nog altijd door deputaten Zending worden onderhouden.

Bij de uitvoering van de opgedragen taken hebben deputaten in verreweg de meeste gevallen gebruik gemaakt van eigen krachten. Een enkele maal werd een beroep gedaan op anderen.

Zo was ds. K. Boersma ons van dienst in de contacten met de Franse kerken en maakte prof. dr. W.H. Velma deel uit van de delegatie die de conferentie van de I.C.R.C. in Seoul bijwoonde. We zijn deze brs. dankbaar voor hun assistentie.

Ten aanzien van het verschaffen van informatie betreffende het werk van deputaten kunnen wij er op wijzen, dat een enkele maal gebruik is gemaakt van de kolommen van 'De Wakker' om iets door te geven van onze contacten met kerken in het buitenland. Publicaties, die samenhangen met het beleid van deputaten en met eventueel bij de synode in te dienen voorstellen, vonden niet plaats. Als er soms situaties waren die aanleiding gaven om via de pers te reageren op wat anderen schreven, is daar toch van af gezien, omdat deputaten zich steeds voor ogen hielden, dat zij van hun beleid verantwoording hebben af te leggen aan de generale synode en dat dit niet via de pers behoort te geschieden.

2. Deputaatschap

2.1. Opdracht

Nadat deputaten aan de synode van Zierikzee hadden gerapporteerd, dat het overweging zou verdienen om tot splitsing van het deputaatschap over te gaan ingeval de synode besluiten zou nemen die veel werk voor deputaten zouden meebrengen, besloot deze synode

deputaten op te dragen te overwegen en aan de eerstvolgende synode een voorstel te doen om de taken te verdelen tussen twee deputaatschappen, waarbij het ene de zaken van de eenheid van de gereformeerde belijden in Nederland behartigt en het andere zich concentreert op de correspondentie met kerken in het buitenland en in verband daarmee voorstellen te doen voor een afzonderlijke instructie voor beide deputaatschappen.

2.2. Uitvoering en voorstellen

Deputaten zijn met deze opdracht aan het werk gegaan. Vanwege de vele opdrachten die de synode van Zierikzee aan deputaten had verstrekt was het vanmeestaf duidelijk, dat het een keer tot splitsing van het deputaatschap zou moeten komen. In ons eigen land lagen er opdrachten voor contactoefening met de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt, de Nederlands Gereformeerde Kerken, de Gereformeerde Bond en het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte, terwijl in het kader van de contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken ook aandacht moest worden gegeven aan de samenwerkingsgemeenten en de samenwerkende gemeenten. Daarnaast waren de opdrachten ten aanzien van de contacten met de kerken in het buitenland ook nog weer vermeerderd door het besluit het Idmaatschap van de I.C.R.C. aan te vragen. Deputaten hebben dan ook niet lang gesarzeld voordat zij konden komen tot het uitspreken van de wenselijkheid van twee deputaatschappen.

Denkend over de instructies die aan deze deputaatschappen zouden moeten worden meegegeven, overwogen deputaten, dat het wellicht dienstig zou zijn om de deputaten die zich met de kerkelijke verhoudingen in eigen land zullen gaan bezig houden de naam te geven 'deputaten voor de eenheid van en het overleg met de gereformeerde belijders in Nederland'. De invoering van het woord 'overleg' dient om aan te geven, dat het streven naar eenheid alleen mogelijk frustrerend kan werken, terwijl 'overleg' het geheel wat breder maakt.

Deputaten stellen voor:

De generale synode beslute het bestaande deputaatschap voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met de buitenlandse kerken te splitsen in

- een deputaatschap voor de eenheid van en het overleg met de gereformeerde belijders in Nederland, en
- een deputaatschap voor de correspondentie met de buitenlandse kerken.

Deputaten stellen vervolgens voor, dat de instructies voor de in te stellen deputaatschappen als volgt zullen luiden:

Instructie voor de deputaten voor de eenheid van en het overleg met de gereformeerde belijders in Nederland.

Art. 1.

De generale synode benoemt deputaten voor de eenheid van en het overleg met de gereformeerde belijders in Nederland.

Art. 2.

Het getal van de deputaten is bepaald op tenminste zeven.

Art. 3.

De taak van de deputaten is:

- naar de eis van het Woord van God en in overeenstemming met de gereformeerde confessie wegen te zoeken die kunnen leiden tot de eenheid van de kerken van gereformeerde belijdenis in Nederland;
- door middel van overleg alles te doen wat bevorderlijk is voor een toenadering tussen de gereformeerde belijders in Nederland;
- voor zover het met hun opdracht samenhangt de kerken te vertegenwoordigen, onder meer door afgevaardigden of waarnemers aan te wijzen.

Art. 4.

Deputaten hebben het recht de generale synode voorstellen te doen met betrekking tot de zaken die in hun rapport aan de orde worden gesteld.

Art. 5.

Deputaten zullen contact onderhouden met andere deputaatschappen over zaken die beide deputaatschappen betreffen, waarbij in het bijzonder gedacht kan worden aan de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken.

Art. 6.

Deputaten kunnen zowel aan kerkenraden, classes en particuliere synoden als aan andere deputaatschappen advies geven inzake kerkelijke en oecumenische verhoudingen waarmee zij te maken hebben.

Art. 7.

Deputaten kunnen zich tot kerkenraden, classes en particuliere synoden wenden om te informeren naar ontwikkelingen in de kerkelijke verhoudingen die met het oog op het zoeken van de eenheid van belang zijn.

Art. 8.

Deputaten leggen aan de generale synode een begroting voor drie jaren voor.

Art. 9.

Deputaten zullen hun archiefstukken overeenkomstig de aanwijzingen van de generale synode doen opnemen in het archief van de synode.

Art. 10.

Deputaten brengen van al hun werkzaamheden verslag uit aan de generale synode.

Instructie voor de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken

Art. 1.

De generale synode benoemt deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken.

Art. 2.

Het getal van de deputaten is bepaald op tenminste zeven.

Art. 3.

De taak van de deputaten is:

- volgens artikel 51 van de kerkorde de correspondentie met kerken in het buitenland te onderhouden en na te gaan of bestaande relaties uitgebreid en nieuwe contacten gelegd kunnen worden;
- namens de kerken te participeren in internationale oecumenische organen van kerken van gereformeerde belijdenis;
- voor zover het met hun opdracht samenhangt de kerken te vertegenwoordigen, onder meer door afgevaardigden of waarnemers aan te wijzen.

Art. 4.

Deputaten hebben het recht de generale synode voorstellen te doen met betrekking tot de zaken die in hun rapport aan de orde worden gesteld.

Art. 5.

Deputaten zullen contact onderhouden met andere deputaatschappen over zaken die beide deputaatschappen betreffen, waarbij in het bijzonder gedacht kan worden aan de deputaten voor de buitenlandse zending en deputaten voor de eenheid van en het overleg met de gereformeerde belijders in Nederland.

Art. 6.

Deputaten kunnen zowel aan kerkenraden, classes en particuliere synoden als aan andere deputaatschappen advies geven inzake kerkelijke en oecumenische verhoudingen waarmee zij te maken hebben.

Art. 7.

Deputaten leggen aan de generale synode een begroting voor drie jaren voor.

Art. 8.

Deputaten zullen hun archiefstukken overeenkomstig de aanwijzingen van de generale synode doen opnemen in het archief van de synode.

Art. 9.

Deputaten brengen van al hun werkzaamheden verslag uit aan de generale synode.

3. Buitenland

3.1. Oecumenische relaties

De synode van Zierikzee besloot in de tot dan toe bestaande vormen van correspondentie verandering aan te brengen. Zodoende zijn er in plaats van drie nu nog slechts twee soorten van correspondentie, te weten volledige correspondentie en beperkte correspondentie. Deputaten kregen opdracht beperkte correspondentie aan te bieden aan de Orthodox Presbyterian Church, aan de Reformed Church in Japan en aan de Reformed Church in Sri Lanka.

Deze opdrachten zijn uitgevoerd, met dien verstande, dat van het aanbieden van beperkte correspondentie aan de Reformed Church in Sri Lanka vooralsnog is afgezien, in verband met bepaalde ontwikkelingen, die zich in deze kerk hebben voorgedaan (zie sub 3.3.4.3).

3.2. Informatieverstrekking

Op de synode van Zierikzee kon een informatieboekje worden aangeboden, waarin zowel in de Nederlandse als in de Engelse taal informatie over onze kerken wordt verschaft. Dit boekje kwam tot stand met name met het oog op de kerken in het buitenland, waarmee correspondentie-banden bestaan. Wanneer deputaten de kerken in het buitenland vertegenwoordigden werd steeds een aantal exemplaren van dit informatieboekje meegenomen en uitgereikt aan belangstellenden.

Via het Kerkelijk Bureau werd het tevens ter beschikking gesteld aan belangstellende gemeenteleden in eigen land. Er bleek heel wat vraag naar te zijn. Spoedig was dan ook een tweede druk nodig. Deze verscheen in enigszins gewijzigde vorm.

3.3. Kerken

3.3.1. Europa

3.3.1.1. Free Church of Scotland (FCS)

In de afgelopen jaren is er nog niet veel contact geweest tussen onze kerken en de FCS. Op de laatstgehouden generale synode was geen afgevaardigde van deze kerk aanwezig. De moderator, die was aangewezen om zijn kerken te vertegenwoordigen, overleed plotseling terwijl hij onderweg was naar ons land. Van onze kant is er tot op dit moment ook nog geen afgevaardigde naar Schotland afgereisd.

Het is echter wel gewoonte dat eens in een verslagperiode een afgevaardigde uit de kring van deputaten de General Assembly van de FCS bezoekt. Prof. dr. H.J. Seldertuis is aangewezen om in juni a.s. deze taak waar te nemen. Van zijn bezoek zal hij verslag uitbrengen (zie "Aanvullend rapport"). Intussen was er wel een uitvoerig contact tussen onze delegatie naar de conferentie van de ICRC en de delegatie van de FCS. Bij die gelegenheid werd nog weer eens gesproken over de wenselijkheid van nauwer samenwerken o.a. op het terrein van de Zending en dat van de Opleiding. Zowel "Zending" als "Apelboom" zullen zich op mogelijkheden bezinnen.

In het gesprek kwam eveneens ter sprake, dat de FCS op dit moment een moeilijke tijd doormaakt vanwege grote interne spanningen. Uit contacten met afgevaardigden van andere kerken, die beter op de hoogte zijn met de verhoudingen in de FCS, alsook uit de Minutes van de in 1997 gehouden General Assembly van de Reformed Presbyterian Church of Ireland werd iets van de aard van de problemen begrepen. Deputaten hebben in een en ander aanleiding gezien om in het kader van de correspondentie die we met de FCS hebben, schriftelijk met deze kerk in contact te treden. Wij hebben de broeders Gods genade toegewinst bij het oplossen van de moeilijkheden.

Mogelijk dat te zijner tijd het rapport van onze afgevaardigde ons meer duidelijkheid kan verschaffen.

3.3.1.2. Reformed Presbyterian Church of Ireland (RPCI)

Met de RPCI is het contact in deze periode beperkt gebleven tot een enkele brief over en weer en een gesprek tussen onze afgevaardigden naar Sepul en de afgevaardigde van de RPCI. Wel ligt het in de bedoeling dat wij ons zullen laten vertegenwoordigen op de General Assembly van deze kerk, die gehouden zal worden in juni van dit jaar. Dr. J. Oosterbroek heeft deze taak aanvaard. Van zijn bezoek zal hij rapporteren (zie "Aanvullend rapport").

3.3.1.3. Evangelical Presbyterian Church of Ireland (EPCI)

Met de EPCI bestaat geen relatie van correspondentie. Er heeft wel een eerste contact plaats gevonden. Tijdens de conferentie van de ICRC hebben onze afgevaardigden gesproken met de afgevaardigden van deze kerk. Het bleek dat er belangstelling was voor een nadere kennismaking, vooral ook nu onze kerken allebei participeren in de ICRC.

Algesproken is, dat onze afgevaardigde naar de RPCI in juni ook een gesprek zal hebben met het Interim Committee van de EPCI. Ook daarover zal ds. Oosterbroek rapport uitbrengen (zie "Aanvullend rapport").

3.3.1.4. Eglise Réformée Évangélique Indépendante de France (EREI)

In verband met het besluit, dat door de EREI genomen was om de ambten voor de vrouw open te stellen, besloot de generale synode 1996

"zich te richten tot de EREI met een schrijven om onze zorgen te uiten over de ontwikkelingen in dit kerkverband, zoals daarover gerapporteerd is door deputaten en zoals is aangegeven in het commissierapport en deputaten op te dragen deze zorgen nader toe te lichten".

Deputaten hebben deze opdracht uitgevoerd. Niet alleen is er correspondentie gevoerd, maar er heeft ook een ontmoeting plaats gevonden met afgevaardigden van de EREI, bij welke ontmoeting ook ds. K. Boersma aanwezig was. In het gesprek werd duidelijk dat de EREI vanwege hun geringe aantal en kleine kracht vaak in moeilijke omstandigheden verkeren. Men zoekt naar contacten in het buitenland om mede daardoor ook hun gereformeerde karakter te bewaren.

Ten aanzien van het besluit om de ambten open te stellen voor de vrouw, werd opgemerkt, dat er in de EREI steeds twee lijnen geweest zijn, een confessionele en een meer evangelische. Dat heeft ook een rol gespeeld bij de betreffende besluitvorming. De broeders gaven weer hoe men tot het besluit gekomen is. Daarbij werd duidelijk, dat de hermeneutische vragen niet voldoende doordacht zijn. Wat voorts ook van invloed geweest is, is het feit, dat er in sommige gemeenten te weinig mannelijke leden zijn, die in het ambt kunnen dienen. Overigens zijn de EREI over deze zaak ook na het genomen besluit verdeeld gebleven. Met het oog op de gewenste rust in de kerken wil men de zaak eigenlijk niet verder bespreken.

Bij hun evaluatie van dit gesprek hebben deputaten de conclusie getrokken, dat de wijze van besluitvorming niet juist geweest is. Niet alle vragen zijn voldoende aan de orde geweest, zodat het besluit meer pragmatisch dan principieel genoemd moet worden. In een schrijven aan de EREI is er van onze zijde op aangedrongen alsnog toch vooral aandacht te geven aan de hermeneutische vragen. Meegedeeld is, dat ook onze kerken studie maken van de vragen die hier liggen. Onzerzijds is aangeboden om het resultaat van de bezinning op dit terrein te zijner tijd aan de EREI ter beschikking te stellen.

Een bezoek aan de synode van 1997 bleek niet te realiseren. Deputaten hebben ds. K. Boersma gevraagd namens hen de synode van 1998 bij te wonen. Deze heeft daarin bewilligd. Van zijn bezoek heeft hij rapport uitgebracht (bijlage 1).

3.3.1.5. Gruppen der "Bonner Erklärung", Duitsland

Via contacten met de deputaten BBK van de GKV kwamen deputaten in aanraking met gereformeerde christenen in Duitsland, die naar wegen en middelen zoeken om te komen tot een goed geordend gereformeerd kerkelijk leven en een goede gereformeerde prediking. Deputaten BBK van de GKV deelden ons mee, dat het hun nog niet geheel duidelijk is, wat er van deze ontwikkelingen verwacht mag worden. Deputaten besloten voorlopig geen actie te ondernemen. Mogelijk kan hier een taak liggen voor het in te stellen deputaatschap voor de correspondentie met buitenlandse kerken.

3.3.2. Amerika

3.3.2.1. Free Reformed Churches of North America (FRC)

Met deze zusterkerk is op de gebruikelijke wijze contact onderhouden. Dat wil allereerst zeggen, dat in de verslagperiode een bezoek is gebracht aan een van de synoden van de FRC. Dat gebeurde in 1997, toen

drs. B. de Graaf onze kerken bij de FRC vertegenwoordigde. Van dat bezoek heeft hij verslag uitgebracht (bijlage 2). Opgemerkt kan worden dat de FRC er hun dankbaarheid over hebben uitgesproken, dat de synode van Zierikzee besloot de relatie met de CRC te verbreken.

Op nog andere wijzen kreeg de correspondentie met de FRC gestalte. Predikanten van onze kerken preken in de FRC en predikanten van de FRC preken bij hun bezoek aan ons land in onze kerken. Bij het totstandkomen van het beroep op ds. K. Hoefnagel, uitgebracht door de kerk van Katwijk aan Zee, verleenden deputaten hun medewerking.

Tijdens de conferentie van de ICRC was er een intensief contact tussen de delegatie van onze kerken met die van de FRC.

De relatie met de FRC is hartelijk. Bijzonderheden zijn op dit moment niet te melden.

3.3.2.2. Christian Reformed Church of North America (CRC)

De synode van Zierikzee besloot niet langer een ecclesiastical fellowship te onderhouden met de CRC. Van dit besluit is mededeling gedaan aan het Interim Committee van de CRC.

Nog in 1995 werd in antwoord op deze communicatie een brief ontvangen van dit Interim Committee met de mededeling dat een afvaardiging van de CRC een bezoek zou brengen aan de GKN. Deze afvaardiging wilde graag een ontmoeting met ons deputaatschap om van gedachten te wisselen over het besluit van de synode van Zierikzee.

Deze ontmoeting vond plaats in april 1996. In het gesprek werd onzerzijds toegelicht hoe onze synode tot het bewuste besluit was gekomen. Tevens werd opgemerkt, dat we de jaren door steeds weer de indruk hebben gekregen dat er naar door ons ingebrachte bezwaren nauwelijks werd geluisterd. Door de CRC-afgevaardigden werden verontschuldigheden aangeboden voor de te geringe serieuze aandacht die aan onze bezwaren was gegeven. Op de vraag of het mogelijk zou zijn, dat een volgende synode het genomen besluit zou herzien, is van onze kant gezegd, dat daar alleen kans op is, als duidelijk zou blijken, dat de CRC van de ingeslagen weg zou terugkeren. Naar het oordeel van de delegatie zou dat laatste mogelijk nog wel kunnen ten aanzien van de relatie tussen de CRC en de GKN maar stellig niet ten aanzien van de besluiten betreffende de vrouwelijke ambtsdrager.

Hiera zijn er geen officiële contacten meer geweest met de CRC. Wel vond nog toezending plaats van de Acts of Synod. Daaruit was het deputaten mogelijk van de gang van zaken in de CRC op de hoogte te blijven.

3.3.2.3. Orthodox Presbyterian Church (OPC)

De al verschillende jaren bestaande min of meer officieuze contacten tussen onze kerken en de OPC werden door het besluit van de generale synode 1996 officieel gemaakt. Deze synode besloot namelijk de OPC beperkte correspondentie aan te bieden.

Aan dit besluit is uitvoering gegeven en daarop is van de zijde van de OPC met dankbaarheid gereageerd. Deze officiële vorm van contact kreeg gestalte door de afvaardiging van ds. B. de Graaf naar de General Assembly van de OPC in juni 1997. Van dit bezoek bracht de afgevaardigde verslag uit (bijlage 3). Tijdens de conferentie van de ICRC heeft onze delegatie nauw samengewerkt met de delegatie van de OPC. Over de structuur van de ICRC en de wenselijkheid om daarin enkele wijzigingen aan te brengen, werd intensief gesproken.

Binnen de OPC heeft een discussie plaats gevonden over de vraag wat verstaan moet worden onder 'gereformeerde oecumene'. Daarover is een rapport uitgebracht, getiteld 'Document 5'. Aan de ICRC en de aangesloten lidkerken - dus ook aan onze kerken - is de vraag voorgelegd om een oordeel over de in dit rapport neergelegde visie te geven. Van onze kant is geantwoord, dat we op dit moment op deze vraag niet kunnen antwoorden, gelet op de vele werkzaamheden, die aan ons deputaatschap zijn toevertrouwd. Wel is toegezegd, dat er in de toekomst een antwoord zal worden gegeven. Naar ons oordeel ligt hier een taak voor het in te stellen deputaatschap voor de correspondentie met de buitenlandse kerken. Het zal nodig zijn dat ook binnen onze kerken een duidelijke visie wordt ontwikkeld op wat 'gereformeerde oecumene' is.

Het ziet er naar uit, dat we in de toekomst met de OPC een goede relatie zullen kunnen onderhouden.

3.3.2.4. Igrejas Evangélicas Reformadas no Brasil (IERB)

De synode van Zierikzee besloot

'deputaten op te dragen het functioneren van de contacten met de Igrejas Evangélicas Reformadas no Brasil nader te bezien vanuit de opdracht die zij van de G.S. 1962 hebben ontvangen'.

Deze opdracht en sommige tar synode gemaakte opmerkingen hebben enige onrust bij de IERB veroorzaakt. Deputaten hebben echter duidelijk kunnen maken, dat de genoemde uitspraak niet meer beoogde dan te komen tot een beter functioneren van de relatie tussen beide kerken. Van een optimaal functioneren was geen sprake.

Een belangrijk aspect van de verbetering in de functionering van de relatie was de afvaardiging van ds. B. Witzier naar de synode van de IERB in 1996.

Deze afvaardiging stelde ds. Witzier tevens in de gelegenheid de bevestiging van zijn zoon als predikant van de IERB bij te wonen. Van zijn bezoek bracht de afgevaardigde verslag uit (bijlage 4).

Twee dingen kwamen in de verdere contacten prominent naar voren. Allereerst het feit, dat de IERB de Dordtse Leeregels niet meer in de grondslag van hun kerken hebben. Ds. Witzier heeft deze zaak met nadruk aan de orde gesteld en in latere correspondentie is er onzerzijds sterk op aangedrongen om dit besluit ongedaan te maken en als goed gereformeerde kerk de Leeregels weer wel op te nemen in de grondslag. De laatste berichten zijn dat men zich hierover aan het beraden is.

Een andere kwestie is de af eerder aan de orde gestelde wijze van beroepen van predikanten. Dit geschiedt 'op contract'. Als het contract afgelopen is, wordt de predikant van zijn gemeente los gemaakt. Dat geeft naar ons oordeel veel te veel onzekerheid, zoals in het verleden ook al wel gebleken is. Van onze kant is er

op aangedrongen hier verandering in aan te brengen en in ieder geval garanties te geven dat het levensonderhoud van predikanten niet in gevaar komt. Ons is meegedeeld, dat men wil blijven bij de wijze van beroepen, die in de IERB gebruikelijk is. Wel is toegezegd dat men zal overwegen om het levensonderhoud van predikanten die repatriëren voor langere tijd te garanderen dan nu het geval is.

De IERB verricht veel diakonaal werk; ook de evangelisatie krijgt grote aandacht. Een probleem waar deputaten op gestuit zijn is het feit, dat men ook in de IERB gekomen is tot het open stellen van de ambten voor de vrouw. Dit is ten dele gedaan vanwege het gebrek aan voldoende mannelijke krachten voor het werk van ambtsdrager. Door de komst van ds. B.A.T. Witzier is er thans weer een predikant in de IERB werkzaam, die zijn wortels in onze kerken heeft. Door het werk, dat door deputaten Buitenlandse Zending in Brazilië is aangevat zijn er nu ook contacten tussen deze deputaten en de IERB gekomen. Onze conclusie is, dat er ontwikkelingen zijn, die reden tot zorg geven en dat deze kerken ook voor de toekomst staan voor de roeping om voluit gereformeerd te zijn.

3.3.3. Afrika

3.3.3.1. Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika (GKSA)

Met de GKSA is in de verslagperiode contact onderhouden allereerst door het zenden van een afgevaardigde, die de synode Potchefstroom van 1997 heeft bijgewoond. Aan prof. dr. J.W. Maris viel deze taak ten deel. Van zijn bezoek bracht hij verslag uit (bijlage 5).

Naar aanleiding van het door hem afgelegde bezoek rapporteerde prof. Maris dat er voortgang lijkt te komen in de richting van een algemene synode in de GKSA, waarin alle nationale synoden participeren.

Dit laatste werd bevestigd toen onze delegatie in Seoul intensieve contacten had met de gedelegeerden van de GKSA, die als waarnemers op de conferentie van de ICRC aanwezig waren. In de contacten tussen de twee delegaties kwamen nog verschillende andere zaken ter sprake. Gevraagd of de GKSA het lidmaatschap binnen de ICRC overweegt, werd geantwoord, dat er een besluit ligt om de zaken van de oecumene in de toekomst door de Algemene Synode te laten behartigen en niet door de Nationale Synoden. Wel zou er ten aanzien van de wenselijkheid van het lidmaatschap intussen wel een principe-uitspraak gedaan kunnen worden door de afzonderlijke Nationale Synoden.

In het gesprek met de delegatie van de GKSA kwam opnieuw de kwestie aan de orde of onze kerken ooit studie gemaakt hebben van de vraag hoe het Avondmaal bediend moet worden: met de beker waar allen uit drinken of met 'kelkes'? Geantwoord is dat onze kerken aan deze vraag nooit een speciale studie gewijd hebben. Onze delegatie sprak echter wel als haar gevoel uit, dat het drinken uit de gemeenschappelijke beker dienstbaar is aan de symboliek van de eenheid, die beleefd wordt aan het Avondmaal.

De delegatie van de GKSA stelde ons op de hoogte van de zorgen die men heeft bij de zeer snel om zich heen grijpende secularisatie in Zuid-Afrika. Allerlei christelijke waarden staan duidelijk op de tocht. In dit verband werd waardering uitgesproken voor de duidelijke opstelling van de Venda-kerk.

Dankbaarheid werd verwoord voor de kritische solidariteit, die men in de GKSA steeds van onze kerken had ondervonden. Een waardering die o.a. ook tot uitdrukking is gebracht door het verlenen van eredoctoraten aan twee van onze hoogleraren.

Over een aantal zaken is overleg gevoerd met deputaten Zending. Dat betreft zaken, die wij in onze relatie tot de GKSA tegenkomen en die raskvlekken vertonen met het werk van deputaten Zending. Te denken valt aan de aanvraag van het lidmaatschap van de ICRC door de Venda-kerk (Synode Scoutpansberg) en de vorming van classes waarbij rekening gehouden wordt met verschillen in cultuur en taal, iets waarover verschil van visie bestaat tussen de blanken en de zwarten.

3.3.3.2. Free Church of South Africa (FCSA)

Tijdens de conferentie van de ICRC was er een ontmoeting met een afgevaardigde van de FCSA. Deze kerk is een zusterkerk van de Free Church of Scotland, voortgekomen uit het zendingswerk van deze kerk. De vraag werd gesteld of er een officiële vorm van relatie zou kunnen komen met de FCSA. Afgesproken is, dat we een officieel verzoek van hun kant zullen afwachten.

3.3.3.3. Dutch Reformed Church of Botswana (DRCB)

Het contact met de DRCB is ook in de verslagperiode gering geweest. De correspondentie verloopt moeizaam. In het kader van zijn reis naar Zuid-Afrika heeft prof. dr. J.W. Maris ook een bezoek gebracht aan Botswana en gesprekken gevoerd met afgevaardigden van de DRCB. Hij heeft daarover gerapporteerd (bijlage 6).

3.3.3.4. Reformed Churches of Botswana (RCB)

Al in de vorige verslagperiode had de RCB een verzoek ingediend om te komen tot een officiële vorm van correspondentie met onze kerken. De tijd om daarover te beslissen, ontbrak toen evenwel. Zodoende hebben deputaten deze zaak in de afgelopen periode opgenomen.

Om tot een verantwoord besluit te komen verzochten deputaten prof. dr. Maris om tijdens zijn reis naar Zuid-Afrika ook gesprekken te voeren met vertegenwoordigers van de RCB. Hij heeft dat verzoek aanvaard en van zijn ervaringen bracht hij verslag uit (bijlage 7). Het was deputaten gebleken, dat er binnen de kring van de RCB verschil van inzicht was gerezen met name over de vraag of de vrouw kan dienen in het ambt. Er was een besluit genomen, waarbij bepaald werd, dat de vrouwen die op dat moment als ambtsdrager dienden, in het ambt zouden mogen blijven, maar dat er geen andere zusters als ambtsdrager zouden worden benoemd. Deputaten besloten - alvorens een besluit te nemen ten aanzien van het verzoek om correspondentie - eerst gesprekken te hebben met enerzijds ds. J.C. Wessels en anderzijds ds. H. Visser, die beiden in 1997 met verlof in ons land zouden zijn. Deze gesprekken vonden plaats, dat met ds. Wessels in juni en

dat met ds. Visser in december. Het is deputaten in die gesprekken gebleken, dat er gevoeligheden liggen op het genoemde terrein. Deputaten zijn daarom van mening dat aan het verzoek van de RCB wel moet worden voldaan, maar dat daarbij bepaald dient te worden, dat de RCB zich zullen houden aan de indertijd gemaakte afspraken, om namelijk naast de reeds fungerende vrouwelijke ambtsdragers geen andere te benoemen (zie sub 3.3.6).

3.3.4. Azië

3.3.4.1. Gereja Toraja Mamas (GTM)

De correspondentie met de GTM is ook in deze verslagperiode weer gevoerd door deputaten Buitenlandse Zending.

3.3.4.2. Reformed Church in Japan (RCJ)

Ingevolge het besluit van de synode van Zierikzee om de RCJ beperkte correspondentie aan te bieden besloten deputaten voor het eerst in hun geschiedenis een afvaardiging naar Japan te zenden. De deputaten Den Butter en Westerink, die beiden ook naar Seoul zouden reizen om de conferentie van de ICRC bij te wonen, kregen opdracht ook de RCJ te bezoeken. Zij hebben van hun bezoek verslag uitgebracht (bijlage 8). Op de uitnodiging om de General Assemblies van de RCJ bij te wonen is vooral nog niet ingegaan.

De contacten met de RCJ zijn als waardevol ervaren. Er is daar grote belangstelling voor een onderzoek naar de mogelijkheden van samenwerking zowel op het terrein van de zending als op dat van de theologische opleiding. Zowel "Zending" als "Apeldoom" zijn op advies van deputaten bezig de mogelijkheden te verkennen.

De RCJ heeft nog niet kunnen besluiten tot aansluiting bij de ICRC. Dit houdt verband met het feit, dat deze kerk nog altijd - zij het met grote reserves - participeert in de REC en ook contacten onderhoudt met de CRC. Hierover wordt binnen de RCJ heel verschillend gedacht, waardoor er wel eens spanningen optreden. Dit is ook het geval naar aanleiding van de vraag of de vrouw in het ambt kan dienen. Doordat men in de RCJ twee soorten diakonen kent, waarvan de een tot de kerkenraad behoort en de andere niet, heeft men een mogelijkheid geschapen om ook vrouwen bij het diakonale werk in te schakelen.

De RCJ is een kleine kerk tusschen van een immens grote, grotendeels geheel gesecculariseerde bevolking.

3.3.4.3. Reformed Church in Sri Lanka (RCSL)

In de verslagperiode is het contact met de RCSL uiterst beperkt gebleven. Er hebben zich in feite geen gelegenheden voorgedaan om vertegenwoordigers van deze kerk te ontmoeten. Anders dan bij eerdere gelegenheden waren er ook geen waarnemers van de RCSL aanwezig op de conferentie van de ICRC. Onze delegatie in Seoul trof daar echter wel een afgevaardigde van de Lanka Reformed Church aan. Uit informatie die ter plaatse verkregen werd bleek, dat deze kerk aan afsplitsing is van de RCSL. Het lidmaatschap van de RCSL in de REC, maar vooral de participatie van de RCSL in de raad van kerken in Sri Lanka waren onder meer de factoren die tot deze afsplitsing geleid hebben. Intussen is van de kant van de Lanka Reformed Church het verzoek ontvangen om nader met onze kerken in contact te mogen treden.

In een ontmoeting met de deputaten BBK van de GKV is de gang van zaken rond de genoemde afsplitsing ter sprake geweest. Er zijn nog vele dingen niet duidelijk. Onzerzijds is aan de RCSL om nadere opheldering gevraagd. Hangende deze kwestie hebben deputaten nog geen uitvoering gegeven aan het besluit van de synode van Zierikzee om ook aan de RCSL beperkte correspondentie aan te bieden. Het lijkt gewenst dat eerst meer duidelijkheid wordt verkregen. Die duidelijkheid is ook gewenst voordat er ten aanzien van het verzoek van de Lanka Reformed Church een besluit kan worden genomen.

3.3.4.4. Presbyterian Church in Korea (PCK)

Van de PCK kregen we een paar maal een uitnodiging om de General Assembly bij te wonen. Daarvan is geen gebruik gemaakt, omdat onze kerken tot op heden geen officiële relatie met deze kerk onderhouden. Deputaten zien ook geen reden om voor te stellen hier verandering in aan te brengen. Via het lidmaatschap in de ICRC kan met de PCK ook wel contact worden onderhouden.

Wel mag met dankbaarheid en waardering worden opgemerkt, dat de PCK op een waardige wijze gastvrijheid heeft verleend aan de deelnemers van de ICRC-conferentie.

3.3.5. Australië

3.3.5.1. Reformed Churches of New Zealand (RCNZ)

De contacten met de RCNZ bleven in de verslagperiode beperkt. Wel werd er kennis genomen van de spanningen, die waren ontstaan tussen deze kerken en de Reformed Churches of Australia (RCA) ten gevolge van diverse besluiten, die de synode van de RCA in 1994 nam.

Geleidelijk met onze kerken zijn de RCNZ lid geworden van de ICRC. Tijdens de conferentie van de ICRC ontmoette onze delegatie ook de delegatie van de RCNZ. In die ontmoeting spraken de broeders uit New Zealand er hun dankbaarheid over uit, dat de RCA in hun in 1997 gehouden synode verschillende eerder genomen besluiten hebben teruggebogen. Met name de kwestie van "Word and Spirit" waarin duidelijk charismatische tendensen een rol spelen, had in de RCNZ nogal wat moeite gegeven. Ook de in 1994 genomen besluiten ten aanzien van de vrouwelijke ambtsdrager gaven in de RCNZ moeite. Er lijkt nu van een koerswijziging in de australische kerken sprake te zijn. Daardoor kan de relatie tussen de RCNZ en de RCA verbeteren.

Bijzondere ontwikkelingen binnen de RCNZ zijn er niet. Geprobeerd zal worden een afgevaardigde naar onze synode te zenden.

3.3.5.2. Reformed Churches of Australia (RCA)

Ook met de RCA is het contact in de verslagperiode beperkt gebleven. Er vond geen afvaardiging naar de in 1997 gehouden synode plaats omdat de synode van 1994 reeds bezocht was.

Van Rev. A.J. de Bruyn, publications officer van de RCA werd een verzoek ontvangen om tijdens zijn verblijf in ons land in onze kerken te mogen voorgaan in de dienst des Woords. De gevraagde toestemming werd verleend. In een gesprek dat met deze predikant gevoerd werd kregen we informatie over de ontwikkelingen in de RCA.

De besluiten van de synode van 1994 bleken voor nogal wat onrust gezorgd te hebben. Daaraan waren met name zaken als 'Word and Spirit' en 'Women in Office' debet. Ook de relatie tot de CRC en het lidmaatschap van de REC zijn in de RCA controversiële zaken. De relatie tot onze kerken wordt zeer op prijs gesteld, zo zei Rev. De Bruyn.

De inmiddels ontvangen Acts of Synod 1997 maken duidelijk, dat er mogelijk inderdaad van een koerswijziging ten opzichte van de synode van 1994 gesproken kan worden, zoals ook uit informatie via de RCNZ gebleken is.

Zeer recentelijk ontvingen deputaten het verzoek om advies inzake een gravamen dat bij de synode van de RCA was ingediend met betrekking tot de 'descensus statement' in het Apostolicum. Het gaat om de woorden, die in de engelse vertaling luiden 'He descended into Hell'. Omdat men beseft, dat het niet aangaat om unilateraal het Apostolicum op dit punt eventueel te wijzigen, wordt aan andere kerken advies gevraagd. Aangezien het deputaten in deze fase van de verslagperiode aan tijd ontbreekt om het gevraagde advies te geven, lijkt het voor de hand te liggen dat het te benoemen deputaatschap voor het onderhouden van de contacten met kerken in het buitenland opdracht krijgt om het verzoek van de RCA in te gaan.

3.3.6. Voorstellen

Deputaten stellen voor

De generale synode besluite deputaten op te dragen:

1. zich te bezinnen op de vraag wat verstaan moet worden onder 'gereformeerde oecumene';
2. de ontwikkelingen in de Eglises Réformées Évangéliques Indépendantes de France (EREI) aandachtig te volgen en eventueel adequaat op deze ontwikkelingen te reageren;
3. een antwoord te geven op het door de Orthodox Presbyterian Church (OPC) ingediende Document 5 betrekking hebbende op kerkelijke eenheid;
4. de ontwikkelingen in de Igrejas Evangelicas Reformadas no Brasil (IERB) aandachtig te volgen en eventueel adequaat op deze ontwikkelingen te reageren;
5. beperkte correspondentie aan te bieden aan de Reformed Churches of Botswana (RCB) ervan uitgaande, dat deze kerken zich houden aan de gemaakte afspraken ten aanzien van de benoeming van vrouwelijke ambtsdragers;
6. het besluit van de synode 1995 ten aanzien van het aanbieden van beperkte correspondentie aan de Reformed Church in Sri Lanka (RCSL) vooralsnog niet uit te voeren totdat meer duidelijkheid zal zijn verkregen met betrekking tot de in die kerk gesezen problematiek;
7. te voldoen aan het verzoek van de Reformed Churches of Australia (RCA) om advies te geven inzake de 'descensus statement' in het Apostolicum.

3.4. International Conference of Reformed Churches (ICRC)

3.4.1. Opdracht

Nog voordat de synode van Zierikzee deputaten opdroeg om via het Interim Committee het lidmaatschap van de ICRC voor onze kerken aan te vragen was er in september 1995 een regionale conferentie van de ICRC waarvoor onze kerken uitgenodigd waren. Deze conferentie werd gehouden in Ballyclare in Noord-Ierland. Op verzoek van deputaten was drs. A.W. Overwater daar aanwezig. Hij bracht van dit bezoek verslag uit (bijlage 9).

Na het bovengeciteerde besluit zijn deputaten met de opdracht aan het werk gegaan. Op verzoek van het Interim Committee zijn alle stukken opgestuurd, die nodig waren om te kunnen beoordelen of onze kerken voldoen aan de voorwaarden, waar volgens de Constitutie van de ICRC aan voldaan dient te worden om in aanmerking te komen voor het lidmaatschap. Aan zowel de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt als aan de Free Reformed Churches of North America is gevraagd ons verzoek te willen ondersteunen. Beide kerken hebben aan dit verzoek voldaan. Onze kerken gingen op die manier behoren bij de kerken die de status verkregen van 'Kerken die het lidmaatschap hebben aangevraagd'. Als zodanig werden we uitgenodigd om afgevaardigden te zenden naar de conferentie van de ICRC die gehouden zou worden in oktober 1997 in Seoul, Zuid-Korea.

3.4.2. Conferentie Seoul 1997

Deputaten besloten aan de uitnodiging gevolg te geven en benoemden afgevaardigden naar de conferentie van de ICRC in Seoul. Uit de kring van deputaten werden afgevaardigd ds. P. den Butter, drs. A.W. Overwater en ds. J. Westerink. Het leek deputaten wenselijk om op de een of andere manier ook 'Apeldoorn' in deze afvaardiging te betrekken. Van de dienstdoende hoogleraren was echter niemand in de maand oktober beschikbaar. Toen is besloten prof. dr. W.H. Velema te vragen of hij deel wilde uitmaken van onze delegatie. Dit is gedaan omdat prof. Velema niet alleen vele jaren deputaat is geweest maar ook omdat hij in het verleden vele keren onze kerken in de oecumenische contacten in het buitenland heeft vertegenwoordigd. Prof. Velema heeft aan ons verzoek voldaan. De delegatie heeft van de conferentie en van de daar opgedane indrukken verslag uitgebracht (bijlage 10).

Uit dit verslag blijkt dat het feit, dat onze kerken nu lid zijn van de ICRC door andere lidkerken zeer gewaardeerd is. Tevens is duidelijk, dat het bijwonen van de conferentie van de ICRC van groot belang is om verschillende redenen. Een van die redenen is dat op deze wijze ruime mogelijkheden worden geschapen om

in contact te komen met andere delegaties. Op die manier kan van elkaars moeiten en vreugden kennis genomen worden.

Er mag waarding zijn voor datgene wat de ICRC in de korte geschiedenis van haar bestaan heeft tot stand gebracht en voor de wijze waarop deze organisatie beter is gaan functioneren. Aan de structuur van de ICRC en aan de wijze van vergaderen valt echter hier en daar nog wel wat te verbeteren.

Met name ten aanzien van het laten doorklinken van het op de conferentie gehoorde geluid zou nog wel wat verbeterd kunnen worden. Voorstellen in die richting zijn gedaan en het mag verwacht worden, dat op de komende conferentie een en ander resultaat zal mogen hebben.

Het is ook aan te bevelen dat de ICRC zich zal beijeren om nog meer dan nu het geval is, bij te dragen aan de theologische ontwikkeling van kerken in ontwikkelingslanden. Op de vraag hoe dit gestalte zal kunnen krijgen zou grondige bezinning op zijn plaats zijn.

Nu onze kerken lid geworden zijn van de ICRC dienen zij bereid te zijn om hun bijdrage te leveren aan het nog beter laten functioneren van deze organisatie. Intensieve participatie - ook als er eventueel regionale conferenties zouden worden gehouden - is gewenst. Deputaten zouden ten aanzien van hun participatie in de ICRC van tijd tot tijd ook contact kunnen onderhouden met deputaten Buitenlandse Zending.

3.4.3. Voorstel

Deputaten stellen voor

De generale synode besluite deputaten op te dragen

de participatie van onze kerken in de ICRC voort te zetten en daarbij alles te doen wat in hun vermogen ligt om bij te dragen aan

- a. het optimaal functioneren van de ICRC als een voluit gereformeerde oecumenische organisatie;
- b. het via de ICRC laten doorklinken van een duidelijke bijbelse boodschap.

4. Binnenland

4.1. Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte (COGG)

4.1.1. Opdracht

De generale synode van 1995 deed ten aanzien van het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte (COGG) de volgende uitspraak:

De synode

overwegende

1. dat het COGG pogingen in het werk heeft gesteld om minder vrijblijvend met elkaar te spreken;
2. dat nog niet te overzien is waar de initiatieven van het COGG toe zullen leiden;

besluit

deputaten op te dragen

vooralnog te blijven participeren in het COGG, opdat mede door de bijdrage onzerzijds, dit orgaan ertoe mag dienen dat de zaak van de eenheid van gereformeerde belijders in ons land waarlijk bevorderd wordt.

Deputaten hebben op grond van deze uitspraak, evenals vorige perioden, het lidmaatschap van het Contactorgaan via de leden van de sectie Binnenland gecontinueerd.

4.1.2. Functionering

4.1.2.1. Samenstelling Bestuur

Kort na de synode van 1995 kwam er een aanzienlijke wijziging in de samenstelling van het bestuur van het COGG. Ds. Z.G. van Oene, al lange jaren voorzitter, had medio 1995 te kennen gegeven als zodanig te willen terugtreden.

De secretaris, ds. J.H. Velema, die decennia lang een leidende rol heeft gespeeld in het COGG, nam een zelfde besluit, dat mede ingegeven was door zijn ziekte in het najaar van 1995. Hij nam ook persoonlijk afscheid van het COGG.

Het is altijd de gewoonte geweest dat het voorzitterschap rouleert over de bij het COGG betrokken deelnemers. Op grond van die regel waren de deelnemers van de Chr. Geref. Kerken aan de beurt een voorzitter te leveren. Na overleg is besloten ds. D. Quant als zodanig aan te wijzen. Ds. C. Bink (afgevaardigd namens de Geref. Bond in de Ned. Herv. Kerk) werd secretaris. Omdat de heer K. Bokma (deelnemer op persoonlijke titel als lid van de Geref. Gemeenten) als penningmeester werd benoemd, kreeg het COGG op deze wijze naar buiten toe 'een nieuw gezicht'. De p.r.-functionaris, de heer G. Centen (lid van de Chr. Geref. Kerk van Enschedé-West), begon ook met zijn werk.

4.1.2.2. Regionale Conferenties

De nieuwe opzet van het werk van het COGG waarvan al in ons vorige rapport melding werd gemaakt (het meer het land inbrengen via regionale conferenties) werd met kracht doorgezet. Ieder werkseizoen (tussen oktober en maart) worden er drie conferenties belegd: één in Noord-Oost-Nederland, één in Midden-Nederland en één in Zuid-West-Nederland. Per werkseizoen wordt één thema centraal gesteld, dat via een referaat en een forum wordt uitgediept. Zo is bijvoorbeeld in 1996-97 aan de orde gesteld: 'Eén kerk - vele kerken?' en in 1997-98 de spanning tussen eenheid en verscheidenheid.

De opkomst op deze regionale conferenties is erg wisselend: gemiddeld zijn er 40 tot 50 personen, afkomstig uit de plaats van samenkomst en de omtrek daarvan; soms is er een uitchieter naar beneden (van 20 aanwezigen), maar ook naar boven (van 150 aanwezigen). In het algemeen worden deze avonden door de

bezoekers gewaardeerd.

De bedoeling is dat men mede door deze initiatieven gestimuleerd wordt om te komen tot een elkaar plaatselijk zoeken. De heer Certen heeft in de totstandkoming daarvan een belangrijke functie. Een ernstige ziekte heeft zijn werk in 1997 sterk belemmerd. Deputaten zijn dankbaar dat hij weer zover hersteld is, dat zijn werk voor het COGG voortgang mag vinden. Inmiddels is er sprake van plaatselijke comités (in oprichting) in Bunschoten en in Apeldoorn. In Groningen functioneert een gesprekskring.

Bij de gesprekken die plaatselijk op gang komen blijkt de ecclesiologische consensus, die in 1995 het licht zag, een belangrijke functie te hebben. Daarop spreekt men elkaar aan en daarin herkent men elkaar. Zo wordt - in alle voorzichtigheid - toch iets zichtbaar van datgene waar de synode en deputaten al jaren op hopen, namelijk dat de zaak van de eenheid tussen gereformeerde belijders daadwerkelijk bevordert wordt.

4.1.2.3. Landelijke Conferenties

Naast de regionale conferenties is de landelijke conferentie in elk voorjaar gebleven, zij het dat de structuur enigszins veranderd is. De 'drempel' is laag gehouden door aangeboden gratis deelname aan de conferentie; slechts voor de maaltijd draagt men financieel bij. Het is verbijndend dat de collecten op de conferenties een hoge opbrengst hebben. De opkomst blijft aan de lage kant: enkele tientallen, waaronder veel trouwe broeders en zusters, die men - bij gezondheid - jaarlijks terug ziet.

Wat de onderwerpen op deze conferenties betreft: in 1996 werd de ecclesiologische consensus uitgediapt (prof. dr. W. van 't Spiker gaf een bijdrage), in 1997 werd gesproken over de spanning tussen de ambtelijke vergaderingen en de kerken als het gaat om het slechten van kerkmuren, in 1998 stond het Schriftgezag centraal (referent prof. dr. J.W. Maria).

4.1.2.4. Participatie Geref. Kerken in COGG

Halverwege de verslagperiode werd vanuit het COGG aan de participanten de vraag voorgelegd of de Geref. Kerken nog gerekend kunnen worden tot de Gereformeerde Gezindte te behoren. Deze vraag was afkomstig van de vertegenwoordigers van de GKN in het COGG. Ook aan deputaten is deze vraag voorgelegd.

Onder verwijzing naar de synodale besluiten inzake het opzeggen van het lidmaatschap van de GOR en het verbreken van de relatie met de CRC, bij welke besluiten de opstelling van de GKN cruciaal is geweest, hebben deputaten op de gestelde vraag geantwoord, dat naar hun oordeel de GKN 'een koers gaan, waarbij de gereformeerde confessie niet meer als grondslag voor leer en praktijk functioneert'. Hoewel deputaten hebben toegegeven dat er in de GKN ook kerken zijn waar de confessie nog wel functioneert, meenden zij tot hun grote spijt geen andere conclusie te kunnen trekken dan dat de GKN als geheel niet meer passen binnen de Gereformeerde Gezindte. Dit is aan het COGG bericht.

4.1.3. Voorstel

Bezien deputaten de activiteiten van het COGG, dan kunnen zij stellen dat deze - in vergelijking tot voorgaande jaren - zijn toegenomen. Met de middelen die ter beschikking staan (en dat zijn er per definitie niet veel) tracht het COGG te staan voor wat het pretendeert te zijn: een platform voor allen die gereformeerd willen zijn met de bedoeling bruggen te slaan, landelijk, regionaal en plaatselijk.

Het spreekt voor zichzelf dat de kloven die er binnen het 'kamp van gereformeerden' zichtbaar worden zich ook binnen het COGG manifesteren. Zo komen landelijk gezien hervormden en gereformeerden bij elkaar, terwijl de Geref. Bond in de Ned. Herv. Kerk daar zeer kritische kanttekeningen bij plaatst; een ontmoeting aan de tafel van het COGG brengt - naar het zich laat denken - spanning. Chr. Gereformeerden en Ned. Gereformeerden, samen aan de ene gesprekstafel van het COGG, voelen in landelijke samensprekingen verwijdering. Dit alles maakt dat de vrucht van het werk van het COGG niet groot is.

Toch mag uit bovenstaande verwerking van de opdracht van de synode blijken dat de deelnemers (waar onze eigen deputaten deel van uitmaken) binnen het kader van de mogelijkheden het uiterste doen om, op grond van Gods Woord en de belijdenis der kerken, elkaar vast te houden.

Op grond van het bovenstaande stellen deputaten voor:

De synode

overwegende

- dat het COGG bij voortdur pogingen in het werk stelt om mogelijke vrijblijvendheid van de deelnemers tegen te gaan;
- dat de initiatieven die daartoe ontplooid zijn in de afgelopen periode geleid hebben tot regionale en plaatselijke betrokkenheid bij het werk van de COGG;
- dat er evenwel nog weinig te zeggen is van de resultaten van de toegenomen activiteiten;
- dat het nuttig is als deputaten zich eerst bezinnen op wat onder gereformeerde oecumene verstaan moet worden alvorens een definitief oordeel te vormen over de vraag of participatie in het COGG al dan niet dient te worden voortgezet.

besluit

deputaten op te dragen

- vooralnog te blijven participeren in het COGG en de nu ingeslagen weg te vervolgen;
- aan de volgende synode een voorstel te doen inzake de vraag of de participatie in het COGG zal worden voortgezet.

4.2. Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk (G.B.)

4.2.1. Opdracht

De synode van Zierikzee deed met betrekking tot de Gereformeerde Bond de volgende uitspraak:

De synode

constaterende

- dat de synode van 1992 uitsprak dat er behoudens het verschillend verstaan van de artikelen 27-29 NGB op andere punten een grote mate van overeenstemming is geconstateerd met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk;

- dat er dit maal slechts een gering contact is geweest met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond; van oordeel

- dat de situatie waarin de Gereformeerde Bond op dit ogenblik verkeert begrip en meelevens vraagt;

- dat het niettemin te betreuren is, dat er slechts zo weinig contact is geweest;

- dat het wel goed is als er vormen van contact worden onderhouden met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond in de hoop dat de zaak van de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland mede daardoor gediend zal worden;

besluit

deputaten op te dragen de contacten met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk waar mogelijk voort te zetten.

Deputaten hebben deze opdracht opgevat in de zin, dat de samensprekingen dienden te worden voortgezet, alhoewel de synode niet expliciet opgedragen had waarover deze samensprekingen zouden moeten gaan.

Nadat er aanvankelijk op bescheiden schaal was gecorrespondeerd met het Hoofdbestuur kon tenslotte een samenspreking worden gehouden op 15 oktober 1996. Na deze eerste ontmoeting zijn nog twee ontmoetingen gevolgd en wel op 8 april en op 21 november 1997.

4.2.2. Samensprekingen

Zoals reeds gezegd vond de eerste samenspreking plaats op 15 oktober 1996. In deze ontmoeting hebben deputaten allereerst hun teleurstelling uitgesproken over het feit, dat er van de zijde van het Hoofdbestuur maar een uiterst kleine delegatie (3 man) aanwezig was.

Dit, gecombineerd met de geringe contacten tijdens de vorige verslagperiode, leek er op te wijzen, dat contacten met de CGK voor het Hoofdbestuur geen hoge prioriteit hebben. De GB-gesprekspartners boden hun verontschuldiging aan en gaven tegelijk de verzekering dat de GB contact met de CGK wel degelijk van groot belang acht.

In deze ontmoeting is vervolgens voornamelijk gesproken over de vraag of voortzetting van de gesprekken nog wel zin heeft. Deze vraag moet gezien worden in het licht van het feit, dat korte tijd voorafgaande aan de ontmoeting van 15 oktober, namelijk op 21 september 1996 in Amersfoort de zgn. kerkenradendag werd gehouden. Op die dag heeft het Hoofdbestuur als zijn standpunt bekend gemaakt, dat men bij vereniging van de Nederlandse Hervormde Kerk (NHK) en de Gereformeerde Kerken in Nederland (GKN), samen met de Lutheranen ook in deze nieuwe kerk, de Verenigde Protestantse Kerk in Nederland (VPKN) 'op zijn post moet blijven'. Op de vraag hoe deze uitspraak zich verhoudt tot de eerder (in Putten) gedane uitspraak 'Wij kunnen niet weg en wij kunnen niet mee' werd door de GB-broeders gezegd, dat 'Amersfoort' een verduidelijking heeft willen geven van 'Putten'. Dit moest wel gedaan worden omdat door sommigen in de eigen kring 'Putten' op een verkeerde manier werd uitgelegd, door een te sterk accent te leggen op 'Wij kunnen niet mee', waardoor uiting gegeven werd aan een soort afscheidingsdenken. Daartegenover was een keuze nodig geworden. Een keuze, waarin men zich heel bewust heeft willen laten leiden door Gods trouw aan Zijn verbond, zoals daar in de NHK gestalte aan is gegeven. Als de gereformeerde prediking in de nieuwe kerk nog een plaats zal behouden, blijft het eis om 'op z'n post te blijven'. Overigens zal het meegaan in de VPKN het karakter hebben van een meegenomen worden. En overkort zal de GB in de nieuwe kerk blijven opkomen voor het goed recht van de gereformeerde confessie.

Van onze kant werd uitgelegd, dat we met dit veranderde standpunt van het Hoofdbestuur grote moeite hebben. 'Putten' gaf ruimte voor samensprekingen. Afhankelijk van de ontwikkelingen zou er mogelijk perspectief kunnen komen om elkaar te vinden. Dat perspectief lijkt door 'Amersfoort' weggenomen te zijn. Immers, als men er voor kiest om mee te gaan in de VPKN, samen met de GKN, dan moet men wel beseffen dat juist de aanwezigheid van de GKN in de Gereformeerde Oecumenische Raad voor onze kerken mede reden was om het lidmaatschap van de GOR te beëindigen en dat de continuering van de band met de GKN door de Christian Reformed Church (CRC) voor onze kerken mede aanleiding gaf om de relatie met de CRC op te zeggen.

Als ander bezwaar is door ons aangevoerd, dat de grondslag van de VPKN een andere zal zijn dan die van de NHK, mede door de opname van de Leuenerberger Konkordie. Door 'Leuenerberg' wordt het gereformeerde karakter van de grondslag ernstig aangetast. De GB-gesprekspartners gaven te kennen dat ook zij grote moeite hebben met de voortgaande ontwikkeling. Zij blijven sterk gekant tegen het hele S.o.W.-gebouwen. Zij zullen zich ook blijven verzetten tegen de opname van 'Leuenerberg'. Zij uitten ook hun zorg over het in hun eigen kring op gang gekomen verzet tegen het standpunt van het Hoofdbestuur. Een dringend beroep werd gedaan om de contacten toch vooral voort te zetten. Zakelijk gezien is de vraag of de contacten nog wel zin hebben, begrijpelijk, maar geestelijk gezien ligt het anders. Qua geestelijke overtuiging horen we immers bij elkaar.

Aan de GB is de vraag voorgelegd: Wat ziet u als de zin van voortzetting van onze contacten?

De tweede samenspreking was ten dele een voortzetting van de eerste, ten dele was het er feitelijk ook een herhaling van. Dezelfde zaken kwamen aan de orde, nu toegespitst op de vraag wat de zin zou kunnen zijn van voortzetting van de contacten. Van de zijde van de GB werd sterk benadrukt, dat we elkaar zullen moeten stimuleren in het laten functioneren van het gereformeerde belijden en de overdracht daarvan binnen de huidige cultuur. Daarbij hebben we elkaar nodig.

Mit die gedachte konden deputaten zich wel verenigen, maar de vraag is, hoe dit dienstig kan zijn aan het uitvoeren van hun opdracht, namelijk de eenheid van gereformeerde belijders bevorderen. Als we binnen het

kader van die opdracht willen blijven samenspreken, zullen we vragen betreffende de ecclesiologie niet mogen vermijden.

Ook de derde samenspreking was aan dezelfde materie gewijd. Aan het begin van deze ontmoeting was het iedereen duidelijk, dat er een antwoord zou moeten komen op de vraag naar de zin van deze ontmoetingen. In zoverre was deze ontmoeting cruciaal.

Van de zijde van de GB werd eerst de stand van zaken in het S.o.W-geburen geëvalueerd. De nieuwe kerkorde is door de Trio-synode in tweede lezing vastgesteld en daarbij is een aantal zaken die voor de GB heel moeilijk liggen, aanvaard. Overigens heeft dat het standpunt van het Hoofdbestuur niet veranderd. Nog altijd is men van mening dat men 'op post moet blijven'. Dat gebeurt vanwege de trouw van de God van het verbond: een trouw die zichtbaar is in de prediking van het Woord in vele gemeenten en die daar onbelemmerd kan plaats vinden.

De vraag van de CG-deputaten bleef dezelfde: Als de VPKN straks tot stand gekomen is, zal die een grondslag hebben die vanwege haar ongereformeerde karakter anders is dan die van de NHK. Op die grondslag kan de GB zich dan ook niet meer beroepen. Welke basis zal er dan nog zijn om verder met de GB samen te spreken? Kerkelijke eenheid is altijd al een vrijwel onbereikbaar ideaal geweest, maar zal dan helemaal buiten de horizon raken.

De Hervormde broeders gaven toe dat als de kerk-vraag doorslaggevend is, het moeilijk zal zijn om de contacten voort te zetten. Maar er zijn toch ook nog andere zaken, die als motief kunnen dienen om de contacten wel voort te zetten. Gewezen werd op de geweldige secularisatie die er ook onder ons is. Vanwege de nood der tijden moeten we elkaar niet loslaten. We hebben elkaar nodig.

4.2.3. Evaluatie

Als synoden in het verleden deputaten opdragen de contacten met de GB te onderhouden en voort te zetten gebeurde dat in de wetenschap, dat er op het terrein van de ecclesiologie grote verschillen lagen tussen onze kerken en de GB. Niettemin werden opdrachten tot contact- oefening gegeven en dit werd gedaan in de hoop, dat er ooit nog enig perspectief zou kunnen komen dat zou kunnen leiden tot kerkelijke eenheid. Deze hoop was weliswaar niet groot, maar er werd rekening gehouden met de mogelijkheid dat er tengevolge van het S.o.W-geburen heel wat zou kunnen gaan verschuiven onder de gereformeerde belijders in Nederland. We staan thans voor een nieuwe situatie. Zoals uit de weergave van wat in de samensprekingen aan de orde is gekomen, kan blijken, moet er op dit moment niet op gerekend worden, dat het Hoofdbestuur van de GB van standpunt zal veranderen; het advies zal hetzelfde blijven, nl. 'op post blijven'. Het is overigens duidelijk, dat dit advies op sterke tegenstand is gestuit binnen de kringen van de Bonders en zelfs breder dan die kringen.

Op het ogenblik is de situatie nog onoverzichtelijker geworden, nu het verzet tegen S.o.W. er in ieder geval mede toe geleid heeft dat de laatstgehouden vergadering van de synode van de NHK de naam VPKN heeft afgewezen en daardoor de nieuwe kerkorde niet heeft geratificeerd. Hierdoor is er weer een nieuwe vertraging in het proces opgetreden. Waar een en ander toe leiden zal is uiteraard onbekend. Daar willen we ook niet over speculeren.

Deputaten staan voor de vraag wat aan de synode moet worden geadviseerd terzake van de contacten met de GB. Het moge uit het bovenstaande duidelijk zijn, dat deputaten hun grote moeite hebben uitgesproken die het gevolg is van het standpunt dat nu door het Hoofdbestuur wordt ingenomen inzake S.o.W. Hierdoor is overeenstemming ten aanzien van ecclesiologische vragen nog verder af komen te staan dan eerder al het geval was. Het laat zich immers niet denken, dat onze kerken op de een of andere manier zullen kunnen of mogen participeren in de VPKN. Als de GB dat wel doet lijkt de deur voor verdere contacten dicht te gaan, temeer daar de VPKN een totaal andere grondslag zal krijgen dan de grondslag die een waarlijk gereformeerde kerk heeft. Van de keuze van het Hoofdbestuur om in de VPKN mee te gaan kan zelfs gezegd worden dat die als onvermijdelijke keerzijde heeft een loslaten van de afgescheiden kerken.

Deputaten betreuren het ten zeerste dat zij over de ontwikkelingen in de relatie met de GB zo negatief moeten rapporteren. In vroeger jaren is meer dan eens nadrukkelijk ondervonden, dat er vele punten van overeenkomst zijn tussen onze kerken en de GB. Dat gaf dan ook onmiddellijk herkenning over en weer. We zeggen niet dat die herkenning op bepaalde punten er nu niet meer is. Vanwege de aard van het thema, waar het in de gedurende de afgelopen periode gevoerde samensprekingen steeds weer over ging, hebben de punten waarop geestelijke herkenning zonder grote moeite mogelijk is, niet al te veel aandacht gekregen. Maar ze zijn er ongetwijfeld nog steeds. Dat maakt het ook erg pijnlijk om nu te moeten constateren dat het binnen het kader van de instructie van deputaten erg moeilijk geworden is om met de GB verder contact te onderhouden. Althans, als het gaat om contacten die toch perspectief bieden voor de eenheid van gereformeerde belijders.

Dit neemt niet weg, dat we blijven meevoelen met de grote zorg die er binnen de GB is vanwege het schijnbaar onomkeerbare S.o.W.-proces. Hier staan inderdaad grote waarden op het spel. Echter vanwege een principieel andere stellingname kunnen we in de huidige situatie niet met de broeders in de Bond schouder aan schouder staan. Het enige wat ons overblijft is biddend met hen meeleven in de hoop dat God zal afwenden wat over de kerken in ons land dreigt te komen.

Overigens stemmen wij het de GB toe, dat er toch nog wel allerlei redenen zijn om met elkaar voeling te houden met het oog op andere zaken dan het zoeken van kerkelijke eenheid.

Hierbij kan inderdaad gedacht worden aan de toenemende secularisatie en de daaruit voortvloeiende kerkelijke, sociale en maatschappelijke problemen. Maar hierbij doet zich de vraag voor of dit tot de opdrachten van dit deputaatschap kan worden gerekend.

4.2.4. Voorstel

Deputaten stellen voor:
De synode

constaterende

- dat de synode van 1995 uitsprak, dat het goed is als er vormen van contact worden onderhouden met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond in de hoop dat de zaak van de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederlands mede daardoor gediend zal worden;
- dat het standpunt dat door het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond inzake het S.o.W-proces is ingenomen laat zien, dat men ook in de verenigde kerk 'op z'n post wil blijven';

van oordeel

- dat door dit standpunt van het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond overeenstemming op het gebied van de ecclesiologie verder weg lijkt te zijn dan eerder het geval was;
- dat het binnen het kader van het zoeken van eenheid van de gereformeerde belijders moeilijk geworden is om de zin aan te geven van voortzetting van contacten met de Gereformeerde Bond;
- dat op dit moment onmogelijk gezegd kan worden of en hoe er in de toekomst eventueel wel weer perspectieven zullen komen;
- dat er aanleiding is om - geleid op de nood der tijden - met andere kerken en groepen, die de gereformeerde belijders onderschrijven, contact te houden met het oog op het stimuleren van elkaar in het uitdragen van en gestalte geven aan de gereformeerde confessie in onze tijd;

spreekt met droefheid uit

dat het op dit moment niet zinvol is deputaten op te dragen om contacten te onderhouden met de Gereformeerde Bond, die eenheid van gereformeerde belijders beogen;

en besluit

- deputaten op te dragen nauwlettend de ontwikkelingen in het S.o.W.-proces te volgen en adequaat te reageren op signalen die perspectief zouden kunnen openen op mogelijkheden van eenheid van de gereformeerde belijders;
- deputaten op te dragen met de Gereformeerde Bond op beperkte schaal contact te onderhouden met het oog op het elkaar stimuleren in het uitdragen van en gestalte geven aan de gereformeerde confessie in ons land.

4.3. Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt (GKV)

4.3.1. Opdracht

Ten aanzien van de GKV deed de synode van 1995 de volgende uitspraak:

De synode

overwegende

- dat eerdere synoden hebben uitgesproken, dat de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) zich in alles willen stellen op de grondslag van en begeren te leven naar de gereformeerde belijdenis;
- dat eerdere synoden hebben uitgesproken dat er tussen de GKV en de CGK ernstige en wezenlijke verschillen bestaan;
- dat deputaten indringend met de deputaten GKV gesproken hebben over de toeïgening des heils en het belijden omtrent de kerk;
- dat in die gesprekken toenadering tot en een beter verstaan van elkaar geconstateerd kon worden;
- dat ten aanzien van beide gespreksonderwerpen gezegd kan worden, dat in de GKV veranderingen in denken en praktijk te constateren zijn, maar dat er tegelijk t.a.v. beide onderwerpen aspecten zijn waarover nader gesproken dient te worden;
- dat de deputaten GKV hebben aangegeven, dat bij voortgaande contacten ook aan de orde moet komen de verhoudingen met de NGK en bestaande gewoonten en situaties in ons kerkverband;
- dat de gehouden enquête te zien geeft dat in onze kerken op een zeer gevarieerde wijze de relatie tot de GKV wordt beoordeeld en dat zelfs van tegengestelde waardering van die relatie gesproken moet worden;

van oordeel

- dat het verheugend is dat op een aantal punten opmerkelijke vorderingen zijn gemaakt;
- dat afgaande op de door de deputaten GKV geformuleerde visie op de toeïgening van het heil en het belijden omtrent de kerk geconcludeerd mag worden dat in het licht van de confessie de verschillen minder ernstig zijn dan in het verleden werd gesteld, maar dat op grond van wat uit de kerken gehoord en in de praktijk waargenomen wordt de vraag open blijft of datgene wat op het niveau van deputaten is bereikt, ondanks positieve ontwikkelingen in prediking en gemeentebeschouwing, in de GKV ook voluit functioneert;
- dat er ten aanzien van de overgebleven verschillen deels van een verschillend spraakgebruik en deels van een verschillend geestelijk klimaat sprake kan zijn en dat het mede daardoor van belang is over de overgebleven verschillen nader door te spreken;

spreekt uit

- dat de gesprekken met de deputaten GKV op basis van de bereikte punten van overeenstemming dienen te worden voortgezet;
 - waarbij de vragen die nog zijn blijven liggen nader besproken dienen te worden en
 - waarbij ook aandacht dient te worden gegeven aan de vraag hoe datgene waarover deputaten overeenstemming hebben bereikt in de praktijk gestalte krijgt;
- dat het tot de taak van deputaten behoort in voortgezette besprekingen in te gaan op eventuele bezwaren die de GKV-deputaten tegen de verhoudingen met de Nederlands Gereformeerde Kerken en tegen bepaalde situaties en gewoonten in de CGK zouden willen inbrengen;
- dat de plaatselijke kerken in hun contacten met de GKV in het zoeken naar meerdere eenheid zorgvuldig moeten omgaan met de eenheid die we in eigen kerkverband ontvangen hebben;
- de plaatselijke kerken op te roepen voortdurend de zaak van de eenheid van de verschillende kerken ocmoedig aan de Heere voor te leggen in de gebeden;

en besluit

1. de brief van de generale synode van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) in Nederland 1993 te beantwoorden;
2. de GKV te verzoeken deputaten te benoemen om het gesprek voort te zetten;
3. deputaten op te dragen het gesprek over de genoemde punten voort te zetten.

Deputaten hebben de in dit besluit vervatte opdracht uitgevoerd. Het hoofddoel viel daarbij op de samsprekingen die gehouden zijn met de deputaten GKV. In totaal zijn er acht van deze samsprekingen gehouden, waarin op intensieve wijze met elkaar van gedachten gewisseld is. Daarnaast waren deputaten aanwezig op de generale synode van de GKV, die in 1996 te Berkel en Rodenrijs werd gehouden. En voorts is er op incidentele basis contact geweest met enkele kerken uit ons kerkverband met betrekking tot de relatie tot de GKV.

4.3.2. Generale Synode GKV - Berkel en Rodenrijs 1996

Deputaten kregen een uitnodiging om aanwezig te zijn op de generale synode van de GKV, die in 1996 gehouden werd in Berkel en Rodenrijs. Uit het bij deze uitnodiging meegezonden rapport van de synodale commissie bleek, dat men wilde voorstellen dat in de komende samsprekingen uitdrukkelijk de verhouding tot de NGK aan de orde zou moeten komen. Verder achtte de commissie het van belang dat gesproken zou worden over zaken als Schriftgezag, eenheid in liturgie, kerkelijke gebruiken, e.d. Het leek deputaten toe, dat hier nog genoeg 'hete hangjers' lagen, om in ieder geval de euforie, die na de besluiten van de synode van Zierikzee leek te zijn ontstaan, wat te temperen. De genoemde zaken, zowel als ook andere kwesties geven aan, dat er nog een lange weg te gaan zal zijn. Het leek een zaak van eerlijkheid, dit ook in de toespraak op de synode tot uitdrukking te laten komen.

Aan deze uitnodiging is gevolg gegeven. Op 23 mei 1996 kwam de relatie tot onze kerken aan de orde. Namens deputaten waren daarbij officieel aanwezig de bns. Oosterbroek, Quant, Westink en Wiltzer. De voorzitter van deputaten heeft in zijn toespraak aandacht gegeven aan de vorderingen die in de vorige jaren gemaakt zijn, maar hij heeft tevens duidelijk laten weten dat er naar het oordeel van deputaten nog heel wat geduld nodig zal zijn voordat we elkaar op alle punten zullen hebben gevonden. Op de synode overheerste evenwel, ondanks enkele voorzichtige geluiden, een sterke verwachting.

Van het besluit, dat door de synode van de GKV werd genomen en dat per brief aan de synode 1998 van onze kerken is verzonden, kregen deputaten een afschrift.

4.3.3. Samsprekingen

De samsprekingen met de deputaten GKV vonden afwisselend plaats in Bunschoten en in Amersfoort. De ene keer waren wij de ontvangende partij, de andere keer verleenden de deputaten GKV gastvrijheid. Van de gehouden samsprekingen werd steeds verslag opgemaakt, dat in een volgende vergadering in gezamenlijk overleg werd vastgesteld. Van de gehouden samsprekingen geven we hieronder een samenvatting.

4.3.3.1. 15 februari '96

In deze eerste samspreking na de synode van Zierikzee, die wordt gehouden te Bunschoten, vindt een inventarisatie plaats van alles wat er krachtens de besluiten van de genoemde synode in de komende periode gedaan zal moeten worden.

De deputaten GKV geven te kennen dat zij met dankbaarheid terugzien op de dag waarop de synode van Zierikzee de relatie tot de GKV besprak. Men heeft vooruitgang in de relatie geconstateerd. Men acht het een groot winstpunt dat de synode opdracht heeft gegeven om met de deputaten GKV ook over de relatie tot de NGK te spreken. Een vraag waar de deputaten GKV wel mee zijn blijven zitten is hoe het komt dat de verschillen nu anders getaxeerd worden dan vroeger wel het geval was? Liggt dat alleen aan veranderingen die in de GKV hebben plaats gevonden? Zijn ook de CGK niet veranderd? Als in de CGK lange tijd de indruk bestaan heeft dat in de GKV verbondautomatisme voorkwam, terwijl die indruk nu niet meer bestaat, ligt dat niet aan het feit, dat de GKV veranderd zijn, maar dat de CGK er nu een andere kijk op hebben gekregen.

Op de vraag wat nu verder aan de orde zal moeten komen wordt besloten, dat we zullen spreken over de bijzondere Geesteswerking met het Woord of de tweeledige Geesteswerking: de verhouding tussen de verbondsgemeente en de geloofsgemeenschap; het spreken over tweeledig kinderen Gods en/of tweeledig verbondskinderen; de verhouding zichtbare/onzichtbare kerk. Op deze punten zijn er nog verschillen gebleven. De vraag is, hoe ernstig die zijn. Van de kant van de deputaten GKV wordt gevraagd of deze punten nog een obstakel kunnen vormen.

Deze vraag wordt met nog meer klem gesteld bij het oordeel van de synode, waarin gesproken wordt over de vraag of de zaken van de toeïgening van het heil en het belijden omtrent de kerk voluit functioneren in de GKV. Een wedervraag kan zijn: Functioneren deze dingen voluit in de CGK? Deputaten CGK benadrukken, dat zij niet bij voorbaat hun kerken buiten schot willen plaatsen. Van de zijde van de deputaten GKV blijken er toch ernstige bezwaren te bestaan tegen een onderzoek naar het functioneren van bepaalde zaken. Dat mag ook geen voorwaarde zijn voor vereniging. Hoopelijk kan een onderzoek hiernaar ingesteld worden op plaatselijk niveau. Van de zijde van de CG-deputaten wordt erop gewezen dat dit oordeel van de synode niet in de lucht hangt, maar rechtstreeks voortvloeit uit de ingestelde enquête. Besloten wordt dat we op deze materie later zullen moeten terugkomen.

Tenslotte wordt nog gevraagd naar de betekenis van de besluiten van de synode van Zierikzee die betrekking hebben op de relatie tot de NGK. Van GKV-zijde wordt gesteld, dat het voor de verhouding tussen GKV en CGK wel nodig is, dat er duidelijkheid komt ten aanzien van de vraag wat de CGK met de NGK willen.

Deze samspreking is de laatste die aan de synode van de GKV voorafgaat. Vandaar dat nog kort gesproken wordt over wat de deputaten GKV aan hun synode zullen rapporteren. De hoofdzaak in deze rapportage

is, dat deputaten ruim voldoende argumenten aanvoeren om aan de synode te adviseren de samspreking voort te zetten.

4.3.3.2. 23 oktober '96

In deze in Amersfoort gehouden samspreking - de eerste na de synode van de GKV - wordt allereerst een toelichting gegeven bij de besluiten van deze synode. Op de vraag of deze synode bij alle genomen besluiten - met name wordt gedacht aan de liturgie - wel gerekend heeft met de CGK antwoorden deputaten GKV dat dit facet huns inziens wel wat duidelijker aan het licht had mogen treden. De vraag is inderdaad actueel hoe het beleid van beide kerken op elkaar afgestemd zou kunnen worden.

Aandacht krijgt ook het besluit van de synode van Berkel en Rodenrijs om geen samsprekingen aan te gaan met de NGK. Dit besluit is genomen omdat er ernstige twijfels bestaan ten aanzien van de binding aan de gereformeerde belijdenis in de NGK en tevens omdat er overwegende bezwaren zijn tegen de manier van kerkregering die in de NGK wordt gevonden. Dit besluit heeft natuurlijk ook relevantie ten aanzien van de verhouding tussen de CGK en de NGK, vooral in het licht van het feit, dat de CGK de zgn. samenwerkingsgemeenten kennen.

In deze samspreking komt voorts - opnieuw - het thema 'tweeledig kinderen des verbonds' aan de orde. Dit is een van de zaken waarover krachtens het besluit van de synode van Zierikzee verder gesproken moet worden. Van CG-zijde wordt gezegd, dat men moeite heeft met bepaalde uitdrukkingen in de nota van de deputaten GKV over de toeïgening des heils. Wat wordt daar verstaan onder "kinderen Gods"? Moet er geen onderscheid gemaakt worden tussen "kind van God" in de zin van: verbondskind en "kind van God" in de betekenis van: wedergeboren? Wordt dit onderscheid niet gemaakt - en het komt voor in GKV dat dit onderscheid inderdaad niet gemaakt wordt - dan ontstaat er onherroepelijk verwarring. Het antwoord op de vragen van CG-zijde is, dat iemand een kind van God is omdat God Zijn verbond met hem gesloten heeft. Maar dat sluit niet uit dat we nog gelovige kinderen Gods moeten worden. En als we ons blijven verzetten tegen de Geest dan zijn we afvallige kinderen van God.

Als in de samspreking duidelijk blijkt, dat dit aspect alles te maken heeft met de vraag hoe we de gemeente beschouwen wordt besloten in een volgende samspreking het onderwerp 'Gemeentebeschuwing' expliciet aan de orde te stellen.

4.3.3.3. 29 januari '97

Opnieuw wordt vergaderd in Bunschoten. Uitgaande van wat er in de indertijd door de deputaten GKV geschreven nota 'Toeïgening in het geding' staat wordt gesproken over de vraag hoe we de gemeente hebben te beschouwen. Door CG-deputaten wordt opgemerkt, dat er veel in die nota staat waar ze van harte mee instemmen. Uit de nota blijkt ook, dat er in de GKV het een en ander veranderd is. Toch blijven er vragen over. Huns inziens wordt er toch te weinig gerekend met het feit, dat er in de gemeente ook verbondskinderen zijn die niet delen in het heil. Zullen we niet altijd onderscheid moeten blijven maken tussen 'verbondsgemeente' en 'geloofsgemeenschap'? Moeten we niet verdisconteren, dat in de eerste brief aan de Corinthiërs ook hoofdstuk 10 staat en dat tussen de zeven brieven in Openb. 2 ook die aan Sardis staat? Als deze aspecten in de nota zouden hebben meegeklonken zou zij helderder en evenwichtiger geweest zijn.

De deputaten GKV blijken gevoelig voor de argumenten van CG-zijde. Algesproken wordt dat de deputaten CGK een aanvullende notitie zullen schrijven en dat die in een latere samspreking aan de orde zal komen.

Naar aanleiding van de genoemde nota wordt ook nog gesproken over het thema 'Bijzondere Geesteswerking met het Woord'. Ook terzake van dit aspect is er veel waar de deputaten CGK zich geheel bij kunnen aansluiten. De deputaten GKV geven te kennen dat er in de GKV, mede door de contacten met de CGK, meer oog gekomen is voor het persoonlijk geloofsleven.

Als er in het gesprek toch nog een aantal vragen overblijft, wordt ook terzake van dit aspect besloten dat de deputaten CGK zich zullen bezinnen op een aanvullende notitie, die dan op een later tijdstip besproken zal worden.

4.3.3.4. 2 april '97

Dit keer is de plaats van samenkomst weer Amersfoort. Overeenkomstig de opdracht van de synode van Zierikzee hebben deputaten CGK zich bereid verklaard in te gaan op eventuele bezwaren die de GKV-deputaten zouden willen inbrengen tegen bepaalde situaties en gewoonten in de CGK. In deze samspreking wordt hiermee een begin gemaakt. Deputaten GKV hebben aangekondigd dat ze zouden willen spreken over zaken die met het kerkverbandelijk samenleven te maken hebben, over interkerkelijke samenwerking en over de functionering van het Schriftgezag.

Sprekend over het kerkverbandelijk samenleven komt allereerst het verschijnsel aan de orde dat er in de CGK soms twee kerken van onderscheiden signatuur te vinden zijn in dezelfde plaats. Tegen dat verschijnsel kijkt men in de GKV vreemd aan. Geeft dit niet aan, dat er een gebrek aan eenheid is in de CGK? Hebben de CGK zich bij deze felijkheid neergelegd? De indruk bestaat dat er in de CGK te weinig gedaan wordt aan de kerkelijke opvoeding van de leden, waardoor er te weinig kerkelijk besef gevonden wordt.

Van CG-zijde wordt geantwoord dat in sommige gevallen het bestaan van twee kerken in dezelfde plaats vanuit de historie verklaard kan worden. Anderzijds hangt het gesignaleerde verschijnsel samen met het voorkomen van diverse stromingen in de CGK. Zodoende heerst er in de ene gemeente een ander geestelijk klimaat dan in de andere. Ten dele is dit een gevolg van het feit, dat de generale synoden van de CGK meer dan eens besluiten genomen hebben, waarbij het in de vrijheid van de plaatselijke kerken werd overgelaten het genomen besluit al dan niet uit te voeren (bijv. het gebruik van de Nieuwe Vertaling). Toch is er steeds een streven geweest om elkaar ondanks de bestaande verschillen vast te houden. Dat heeft geleid tot een grote mate van tolerantie.

De deputaten GKV proberen wel begrip op te brengen voor deze situatie, maar zij blijven bezwaren houden. In het licht van 1 Cor. 12 kan de praktijk zoals die in de CGK voorkomt, eigenlijk niet. Er is een gebrek aan

katholiceit. De indruk bestaat dat de CGK op dit punt te passief zijn. Is er ook niet het gevaar dat de CGK op deze manier steeds verder uit elkaar groeien?

Op de gemaakte opmerkingen reageren de deputaten CGK met te zeggen, dat de praktijk in hun kerken hen eigenlijk ook in verlegenheid brengt. Die praktijk vertoont inderdaad pijnlijke tekorten. Het is goed dat ons de spiegel wordt voorgehouden. Aan de andere kant moet niet vergeten worden, dat het motief voor de bestaande praktijk toch vaak is geweest de wens om elkaar vast te houden. Zodoende zijn de CGK - anders dan bijv. de GKV - gaan lijken op een eilandje.

Maar dat eilandje is nog wel altijd één ijk. Met het eerder gesignaleerde verschijnsel hangt nauw samen wat genoemd kan worden de 'perforatie van de gemeentegrenzen'. Hangt dat symptoom, zo wordt van de zijde van de GKV-deputaten gevraagd, niet teveel samen met subjectieve gevoelens, namelijk dat men zich wil aansluiten bij een gemeente waar men zich thuis voelt? In de GKV geeft de vraag de doorslag of er gesproken wordt naar de Schrift. Is dat het geval, dan hoort men zich bij die gemeente te voegen, want daar wil Christus ons dan zien. We moeten niet toegeven aan de mentaliteit die alleen maar vraagt: Waar voel ik me thuis?

De deputaten CGK geven te kennen dat de bestaande praktijk zeker niet ideaal genoemd kan worden en dat de hierbij opkomende problemen geduld bezinning vragen. Zij verwijzen echter naar wat eerder gezegd is over de wens om elkaar binnen het kerkverband vast te houden.

Ook wordt nog van gedachten gewisseld over het verschijnsel van de 'gesloten kansels' - een verschijnsel dat nauw samenhangt met de reeds besproken zaken. De deputaten GKV geven te kennen, dat het in de GKV nauwelijks voorkomt dat kansels voor bepaalde predikanten gesloten zijn. Dit zou in de CGK ook niet moeten voorkomen. En als er reden is om toch een dergelijke maatregel te nemen dan mag het daar niet bij blijven. Moet er niet veel meer onderling, met name op vergaderingen van de classes, met elkaar gesproken worden? CG-deputaten antwoorden, dat zij er diep van overtuigd zijn, dat er aan deze zaken iets gedaan moet worden. Er wordt ook met elkaar gesproken. De synode heeft het inderjij aangegomen stuk over de toelating des heils uitdrukkelijk aanbevolen als uitgangspunt voor het binnenkerkelijke gesprek.

Tenslotte komt aan de orde de 'interkerkelijke samenwerking', zoals die soms in oecumenische avondmaalsdiensten in zorgcentra tot uitdrukking komt. Het komt voor, dat CG predikanten daarin participeren. De deputaten GKV achten dit niet juist.

4.3.3.5. 22 mei '97

In deze samenspreking, die weer in Bunschoten gehouden wordt, gaat het voornamelijk om de vragen rondom het Schriftgezag. Prof. B. Kamphuis heeft een nota vervaardigd die handelt over het boek van dr. B. Loonstra, getiteld 'De geloofwaardigheid van de Bijbel'. In deze nota gaat het met name om vragen die de confessie raken en de vraag hoe er mee om te gaan.

Algesproken wordt dat we niet het boek van Loonstra zullen gaan bespreken. De vraag waar het om gaat zal moeten zijn: Hoe gaan we in onze kerken om met het functioneren van het Schriftgezag?

Van CG-zijde wordt aangegeven hoe de gebruikelijke procedure in de CGK is. De eerste verantwoordelijk ligt bij kerkenraad en classis. In geval de zaak van buiten deze organen wordt aanhangig gemaakt, dan zal er in de regel veel tijd mee gemoeid zijn. Maar de zorgvuldigheid eist toch dat we niet overhaast te werk gaan.

In de GKV - zo wordt gezegd - kan de procedure aanmerkelijk sneller geschieden. Op grond van het onderlekeningsformulier is het niet nodig dat er eerst een persoonlijke benadering van de schrijver is. Men kan terstond een nadere verklaring van gevoelen vragen. Dat is van belang, omdat er zo spoedig mogelijk duidelijkheid moet komen. Het gevaar dat bij een boek als dat van Loonstra om de hoek kijkt is dat de cultuur mede bepalend gaat worden voor de uitleg van de Schrift. Tegen dergelijke opvattingen moet een dam worden opgeworpen. Dat vereist wel moed, maar het moet evenwel toch gebeuren.

Tenueer daar het nu niet meer gaat om accentverschillen, maar om de belijdenis zelf. De deputaten GKV dringen aan op helderheid in deze dingen, ook gezien in het licht van vroegere vragen, die GKV-synoden aan de CGK hebben gesteld. Zonder die duidelijkheid zou eenheid tussen CGK en GKV wel eens moeilijk bereikbaar kunnen worden.

De CG-deputaten geven te kennen dat ze de naar voren gebrachte zorgen delen. Zij kunnen zich dan ook vinden in wat de nota-Kamphuis hierover zegt. Het kan echter niet tot de taak van deputaten gerekend worden deze zaak in de kerken aanhangig te maken.

4.3.3.6. 13 november '97

In deze samenspreking, die plaats vindt in Amersfoort, komt opnieuw de materie aan de orde, die in de vorige samenspreking de aandacht vroeg, namelijk het omgaan met het Schriftgezag. Deputaten CGK geven opnieuw te kennen, dat zij zich geheel kunnen vinden in de nota, die van de zijde van de GKV-deputaten op tafel is gelegd. De deputaten GKV nemen daar dankbaar kennis van.

Zoals in eerdere samensprekingen was toegezegd hebben deputaten CGK zich nader bezonnen op een eventuele aanvulling op de nota 'Toelating in het geding'. Prof. dr. J.W. Maris heeft deze aanvullende nota opgesteld en de CG-deputaten hebben zich daar achter gesteld.

De deputaten GKV geven te kennen dat ze zich geheel kunnen vinden in de aanvulling die betrekking heeft op het gedeelte dat handelt over de beschouwing der gemeente. Hierover behoeft dan ook niet meer gesproken te worden. Ten aanzien van het onderdeel getiteld 'De verhouding van Woord en Geest' wordt nog enige tijd van gedachten gewisseld. Van GKV-zijde wordt te kennen gegeven, dat er enige moeite is met de onderscheiding objectief-subjectief. Ondanks deze moeite kan men zich toch geheel vinden in de aanvullende notities.

Geconstateerd wordt dat we elkaar in de gesprekken echt nader gekomen zijn. Als deputaten hebben we nu overeenstemming bereikt ten aanzien van de toelating des heils. Zover zijn we nog niet eerder geweest. Daarover wordt van beide zijden vreugde en dankbaarheid uitgesproken.

Van CG-zijde wordt opgemerkt, dat er nu nog een opdracht van de synode ligt, namelijk om te onderzoeken

hoe een en ander functioneert in de praktijk. De deputaten GKV repliceren dat daarbij naar twee kanten zal moeten worden gekeken.

Aan de orde komt vervolgens de verhouding met de NGK. Deputaten GKV hebben van hun synode opdracht gekregen met de CGK-deputaten te spreken over het komen tot een Schriftuurlijke positiebepaling inzake de verhouding tot de NGK. Diezelfde synode besloot uit te spreken, dat er geen perspectief geopend was om tot samenspreking met de NGK over te gaan, omdat er geen waarborg is voor een onbekrompen en onduidelijkzinnige binding aan de leer. In het licht van hun opdracht vragen de deputaten GKV hoe de deputaten CGK de opdrachten die zij van de synode van Zierikzee ontvingen en die betrekking hebben op de relatie tot de NGK, uitvoeren.

Daarop wordt geantwoord, dat er in de gesprekken met de NG commissie telkens weer verschillen blijken te bestaan op het punt van de toelating des heils, waardoor meer en meer de overtuiging rijpt, dat het niet zinvol is die samensprekingen voort te zetten. Als het overigens over de laatste van de verschillen gaat dan wordt er binnen de kring van de CG-deputaten verschillend over gedacht.

Een volgende vraag van de deputaten GKV is of deputaten CGK zich kunnen vinden in de besluitvorming van de synode van Berkel en Rodenrijs. Vinden zij ook dat er in de NGK een te grote vrijheid is in het omgaan met de belijdenis en een niet-geretormeerde manier van kerkregering, omdat het AKS ten diepste onafhankelijk is?

Als antwoord op deze vraag wordt gezegd, dat de besluiten van Zierikzee en die van Berkel en Rodenrijs overeenkomsten vertonen. Ook in de CGK leven bezwaren tegen de wijze waarop in de NGK de relatie Schrift-confessie gezien wordt. Er liggen tevens bezwaren tegen het AKS. Daarnaast is er ook nog het bezwaar dat de Landelijke Vergadering van de NGK het diakenambt heeft geopend voor de vrouw. Wel zal bedacht moeten worden, dat de contacten tussen de CGK en de NGK dateren uit een tijd, toen verschillende van de nu gesignaleerde bezwaren nog niet bestonden. Deputaten GKV geven te kennen dat zij niet zover zijn om alle kwalificaties, die het besluit van de synode van Berkel en Rodenrijs inzake de NGK te zien geeft, zonder meer te kunnen overnemen.

Namens de deputaten GKV wordt gemeld, dat er toenemende zorg is over de ontwikkelingen binnen de NGK. Die zorg betreft ook het feit, dat er toename is van de contacten tussen de CGK en de NGK, terwijl de synode van de CGK juist heeft opgeroepen tot luthoudendheid.

In de kring van de deputaten GKV bestaat de vrees dat die contacten wel eens een molensteen om de hals kunnen gaan worden. Het is immers niet te verwachten dat de synode van de GKV met twee monden zal gaan spreken.

Deputaten CGK geven te kennen dat de positie van de kerken waar samenwerking met de NGK is, hun ook zorg geeft. Die kerken voelen zich min of meer bedreigd door de besluiten van Zierikzee. Met die gemeenten zal zorgvuldig moeten worden omgegaan.

Ook over de door de synode van Zierikzee aanbevolen 'luthoudendheid' wordt van gedachten gewisseld. Is dit wel voldoende, zo wordt gevraagd. Is het niet te diplomatisch? Moet er niet een duidelijker geluid gehoord worden? Op deze opmerkingen reageren de deputaten CGK door het besluit van de synode te verdedigen. Men hoeft het als een geestelijke wijze van besluitvorming ervaren. Dat moet men niet aanduiden als diplomatie.

Er wordt dankbaarheid uitgesproken over de open en eerlijke wijze waarop van beide zijden over deze moeilijke en gevoelig-liggende materie is gesproken.

4.3.3.7. 13 februari '98

Weer in Bunschoten de plaats van samenkomst. Opnieuw komt de relatie tot de NGK aan de orde, waarbij de deputaten CGK antwoord gaven op de in de vorige samenspreking gestelde vragen. Zij delen mee dat zij aan de komende synode willen voorstellen om de landelijke samensprekingen met de NGK te beëindigen en hieruit consequenties te trekken ten aanzien van de toepassing van bijlage 6 K.O. in de toekomst. Met betrekking tot de positie van de gefedereerde gemeenten moeten zij zich nog nader bezinnen. Deputaten geven te kennen dat zij het moeilijk vinden om dit voorstel te doen geleid op het feit, dat in het verleden de synoden de plaatselijke kerken meermalen hebben opgeroepen eenheid te zoeken met de NGK. Aan die oproep is door verschillende gemeenten gehoor gegeven en nu zien deputaten zich genoodzaakt genoemd voorstel te doen. Dat is geen eenvoudige zaak.

Gevraagd naar de gronden voor dit voorstel antwoorden de deputaten dat zij steeds grotere principiële en confessionele moeiten hebben gekregen met de NGK. Ook in de gesprekken over het AKS kan er van geen vooruitgang gesproken worden.

De deputaten GKV zijn onder de indruk van dit voorstel. Enerzijds verheugt het hen, anderzijds geeft het reden tot verdriet. Er is begrip voor de moeiten die er liggen voor de gefedereerde gemeenten. Er is eveneens begrip voor het feit, dat de deputaten met voorzichtigheid moeten omgaan met die gemeenten.

Ter sprake komt nog de opdracht, die de synode van Zierikzee gaf om namelijk aandacht te geven aan de vraag hoe datgene waarover deputaten overeenstemming hebben bereikt in de praktijk gestalte krijgt. Deputaten CGK geven te kennen dat zij zich erop bezonnen hebben hoe deze opdracht zou kunnen worden uitgevoerd. Er zijn suggesties gedaan om bijvoorbeeld gezamenlijk een predikantenconferentie te beleggen of om een tijdlang kennis te nemen van preken, die in beide kerken worden gehouden.

Deputaten GKV hebben grote moeite met deze opdracht van de synode. Zij achten dit onderzoek niet nodig, zeker niet op het niveau van deputaten. Als het aan de orde moet komen, dan op plaatselijk vlak.

Bovendien is er het gevaar dat er - nadat er overeenstemming bereikt is op deputatenniveau - toch nog weer een blokkade zou komen te liggen op de weg naar eenheid.

Van de zijde van de deputaten CGK wordt opgemerkt, dat de consensus die bereikt is, voorlopig alleen nog een consensus op papier is. Zo'n consensus is al eerder bereikt met de NGK in de Gemeenschappelijke

Verklaring, maar daarvan moest later gezegd worden, dat die niet goed functioneerde. Zoiets moet zich niet voor een tweede maal voordoen. Vandaar dat een onderzoek naar de functionering noodzakelijk is.

De GKV-deputaten blijven bezwaren houden. Zij achten het niet integer en eerlijk als de CGK-deputaten zouden zeggen dat de voortgang van de eenheid afhankelijk is van het ten volle functioneren van de toeligening des heils in de prediking van de GKV. Dan zou bovendien het zwaard zich ook tegen de CGK kunnen keren, want daar worden ook preken gehouden die er niet bepaald van getuigen dat de bedoelde zaken daar wel ten volle functioneren. Men zal toch niet met twee maten willen meten?

Van de zijde van de deputaten CGK wordt gezegd, dat als de deputaten GKV niet bereid zijn het gesprek hierover te voeren, zij de uitvoering van een opdracht van de synode onmogelijk maken. Daarop wordt geantwoord, dat men niet tegen een onderzoek is, mits het niet eenzijdig gericht is op de GKV en mits het ook niet een nieuwe barrière zou gaan worden.

Besloten wordt dat in een nog te houden samenspreking de vragen die hier liggen nogmaals aan de orde zullen komen.

4.3.3.6. 15 april '98

Deze laatste samenspreking voorafgaande aan de synode, vindt plaats in Bunschoten. Opnieuw wordt gesproken over de opdracht van de synode van 1995 betreffende het onderzoek hoe datgene wat bereikt is in de praktijk gestalte krijgt. De deputaten GKV geven te kennen dat zij aan zo'n onderzoek alleen willen meewerken als het de beide kerken betreft en niet alleen de GKV. Deputaten CGK kunnen zich met dit standpunt verenigen; het raakt inderdaad ook de praktijk in eigen kerkverband.

Deputaten GKV doen daarop enkele suggesties. Vanuit beide deputaatschappen zou bevorderd kunnen worden dat in de gesprekken op plaatselijk niveau de beide nota's over de toeligening des heils uitdrukkelijk aan de orde moeten komen. Verder zou de beide opleidingen in Kampen en Apeldoorn geadviseerd kunnen worden nauw met elkaar te overleggen, m.n. wat betreft de vakgroepen homiletiek. Een gezamenlijk te houden predikantenconferentie zou eveneens bevorderd moeten worden. Ook zou het dienstig zijn als op gezamenlijk te houden vergaderingen binnen een classicaal ressort uitdrukkelijk over de prediking gesproken werd.

Een gesprek over de prediking door deputaten, aan de hand van een prekersserie, wensen de deputaten GKV niet. De zaak van de prediking hoort volgens hen besproken te worden op plaatselijk vlak en verder op de vergaderingen van de classes.

De gedane suggesties zijn slechts voorlopig. Hoe een en ander uitgevoerd zou moeten worden, zal nader moeten worden bezien.

Deputaten CGK spreken hun dankbaarheid uit voor de bereidwilligheid van de deputaten GKV. In een vorige samenspreking leek het er niet op, dat zij eraan zouden willen meewerken dat de betreffende opdracht van de synode kon worden uitgevoerd.

Deputaten CGK constateren dat met het uitvoeren van deze opdracht nu in ieder geval een begin is gemaakt.

Gesproken wordt nog over een onderwerp, dat in de samensprekingen al eerder aan de orde kwam, namelijk het voorkomen van bepaalde situaties en gebruiken in de CGK. Daarbij wordt gedacht aan o.a. het verschijnsel van gesloten kansels en perforatie van gemeentegrenzen. Door deputaten GKV wordt er sterk op aangedrongen dat de CGK hier echt iets aan zullen doen, omdat het niet te verantwoorden is als men zich bij het bestaan van deze dingen neerlegt. Mede ook met het oog op de eenwording met de GKV zullen de CGK in de bestaande toestanden verandering moeten aanbrengen. Op de vraag of de deputaten GKV hier een struikelblok zien wordt geantwoord dat zo het al niet struikelblok is, het wel degelijk een ernstige zaak is. Maar als er vanwege de interne verdeeldheid in de CGK bij het streven naar eenwording met de GKV nu eens 'brokken' dreigen te vallen? zo vragen de CG-deputaten. Als antwoord daarop wordt van GKV-zijde gezegd, dat we na de bereikte overeenstemming niet meer terug kunnen, maar dat we hebben te doen wat de Heere van ons vraagt. De keus kan dan gaan om waarlijk katholiek zijn of eigen kerkelijk leven overeind houden.

Ook wordt de vraag onder ogen gezien hoe we in de samensprekingen na de synode verder zouden moeten gaan. Door de deputaten GKV wordt de suggestie gedaan serieus te gaan nadenken over een federatie van kerken. Niet federatie als einddoel, omdat eenwording niet binnen het bereik zou liggen, maar een federatie als tussenstation op weg naar eenwording. Deputaten CGK hebben op deze suggestie geen antwoord gereed. Wel zijn zij van mening dat de komende synode deputaten opdrachten zal moeten geven die erop gericht zijn een antwoord te vinden op de vraag hoe het nu verder moet in de relatie tussen beide kerkverbanden.

Tenslotte komt nog ter sprake, dat het in verschillende CGK als een moeilijkheid zal worden ervaren, dat voor de GKV de samenwerking met de NGK een bezwaar is.

4.3.4. Contacten met plaatselijke CGK

De synode van Zierikzee heeft deputaten niet expliciet opgedragen om in onze kerken te onderzoeken of er op plaatselijk vlak al of niet een bepaalde relatie bestaat met de GKV. Niettemin hebben deputaten incidenteel wel contact gehad met een aantal kerken over deze materie. Dat geschiedde als vanuit de kerken een verzoek om advies bij deputaten werd neergelegd.

Een enkele maal gebeurde dat als bij de secretaris telefonisch werd geïnformeerd naar wat er volgens deputaten aan de orde zou moeten komen als er op plaatselijk niveau gesprekken zouden worden gevoerd met de GKV. Steeds weer werd dan verwezen naar de punten die in de besluiten van de generale synoden met name genoemd waren.

Een enkele kerk stelde deputaten officieel op de hoogte van het in een reeks van samensprekingen op plaatselijk niveau bereikte resultaat. Deputaten hebben daar met belangstelling kennis van genomen.

Aparte vermelding verdient het advies dat deputaten gegeven hebben inzake de samenwerking die nage-

streed werd tussen de CGK en de GKV te Goes. Toen het verzoek van Goes om tot nauwere samenwerking met de GKV te Goes op de vergadering van de classis Middelburg ter sprake kwam is door deputaten art. 49 K.O. aan Goes geadviseerd om deputaten Eenheid en Correspondentie om een 'vooradvies' te vragen. Goes voldeed aan dat advies en zodoende kregen deputaten de vraag te overwegen welke taak er voor hen in zo'n situatie is weggelegd.

Deputaten besloten dat het niet tot hun competentie behoort advies te geven of aan een bepaalde kerk toestemming kan worden gegeven tot kanselstil, e.d. De competentie om zo'n oordeel te vormen berust uitsluitend bij de classis bijgestaan door deputaten art. 49 K.O. Ons advies zou alleen betrekking kunnen hebben op de relatie tussen de plaatselijke kerk en het kerkverband inzake het zoeken van eenheid met de GKV.

In hun antwoord hebben deputaten bericht dat zij zich onthouden van een oordeel over de vraag of de gevraagde toestemming kan worden verleend. Wel is een korte toelichting gegeven bij het synode-besluit, waarin sprake is van de noodzaak om bij het zoeken van meerdere eenheid met de plaatselijke GKV zorgvuldig om te gaan met de eenheid in het eigen kerkverband. Ook al handelt Goes in overeenstemming met de geest van de besluiten van de synode van Zierikzee, toch zal met het oog op de eenheid in eigen kerkverband grote voorzichtigheid betracht dienen te worden.

4.3.5. Evaluatie

Terugziende op de reeks van samensprekingen kunnen deputaten zeggen, dat er van twee kanten indringend, eerlijk, soms heftig, maar altijd in een goede sfeer met elkaar van gedachten gewisseld is over de zaken die aan de orde kwamen. Ook kan gezegd worden, dat we in de ontmoetingen op verschillende punten dichtert tot elkaar zijn gekomen, al betekent dit niet dat er geen verschillen van mening meer bestaan. Na de synode van 1995 bleken de verwachtingen in de GKV hooggespannen te zijn. Dat bleek ons uit de reacties van de deputaten GKV alsook uit verschillende opmerkingen die op de synode van Berkel en Rodenrijs werden gemaakt. Van onze kant is gebracht aan te geven, dat er mee gerekend moet worden, dat er nog een hele weg zou moeten worden afgelegd.

Deputaten zijn van mening dat in de gehouden samensprekingen alle door de synode van Zierikzee verleende opdrachten die betrekking hebben op de relatie tot de GKV zijn uitgevoerd.

Tot die opdrachten behoorde het nader doorspreken over de overgebleven verschillen en de vragen die nog waren blijven liggen. Dat is gebeurd. Het betrof hier met name de wijze waarop in de GKV de term "kind van God" soms wordt gebruikt. Van onze zijde is er op aangedrongen hierbij toch duidelijk onderscheid te maken tussen het kind-van-God zijn door de verbondsrelatie en het kind-van-God zijn door wedergeboorte. Dit aspect hangt ten nauwste samen met de beschouwing van de gemeente, waarbij er toch mee gerekend moet worden dat er verbondskinderen zijn die niet in het heil delen.

De deputaten GKV loonden zich gevoelig voor onze argumenten en zijn accoord gegaan met de door ons voorgestelde aanvullingen bij de eerder door hen uitgebrachte nota over de toeligening des heils. Ook de door ons aangedragen aanvullingen met betrekking tot de formulering van de verhouding tussen Woord en Geest zijn door de deputaten GKV overgenomen.

Hierdoor kon op deze punten een consensus bereikt worden - iets wat eerder nog niet gelukt was. Van twee zijden is met dankbaarheid geconstateerd dat we op deze wijze een stap verder waren gekomen in de onderlinge herkenning.

Wel kwam er daarna een gevoelig onderwerp ter sprake. De synode had immers ook opdracht gegeven om aandacht te geven aan de vraag hoe datgene waarover deputaten overeenstemming hebben bereikt in de praktijk gestalte krijgt. Tegen deze opdracht hadden de deputaten GKV al in de eerste samenspreking na de synode van 1995 bezwaar gemaakt. Men vond dat er op deze wijze een nieuw struikelblok op de weg naar eenwording zou kunnen worden gelegd. Bovendien zou men het onbillijk vinden als dit onderzoek alleen de praktijk in de GKV zou betreffen en niet ook die in de CGK.

Na de bereikte consensus kreeg de opdracht van de synode nog meer actualiteit. Deputaten GKV verzetten zich opnieuw sterk tegen de uitvoering ervan. Zij wilden dat er over die praktijk alleen maar gesproken zou worden op plaatselijk niveau. Bovendien legden zij er sterke nadruk op dat het dan noodzakelijk zou zijn in dit onderzoek ook de praktijk in de CGK te betrekken, omdat er naar hun mening ook binnen de CGK grote verschillen bestaan en dat wat in de consensus bereikt was ook daar niet altijd tot zijn recht komt. Had trouwens de synode van 1992 de nota over de toeligening des heils ook niet aanbevolen als een bezinningsstuk voor intern gebruik? De grote vrees bij de deputaten GKV bleek ook nu te zijn dat er door dit onderzoek een nieuw obstakel zou kunnen komen te liggen op de weg naar eenwording.

Van onze zijde is benadrukt, dat de synode wel degelijk goede motieven had voor deze opdracht. De uitslag van de indertijd gehouden enquête gaf er alle aanleiding toe. Wij meenden dan ook te moeten persisteren bij de noodzaak van uitvoering van deze opdracht, al zou daar in de verslagperiode niet veel meer van kunnen komen.

In de laatstgehouden samenspreking vertoonden de deputaten GKV veel meer toegankelijkheid ten dezen. Op voorwaarde dat het onderzoek beide kerkverbanden zou betreffen ging men accoord en deed men zelfs een aantal suggesties hoe de opdracht dan eventueel zou kunnen worden uitgevoerd. Wij hebben onze erkentelijkheid voor deze toegankelijkheid uitgesproken. Over de gedane suggesties is verder niet gesproken. Als de synode zou besluiten dat de opdracht betreffende de vraag hoe de bereikte overeenstemming in de praktijk gestalte krijgt verder moet worden uitgevoerd, zal het deputaatschap daarin mogelijk ook wat richting moeten worden gewezen. Daarbij zouden de gedane suggesties overweging verdienen.

De synode droeg deputaten ook op in te gaan op eventuele bezwaren die de GKV-deputaten zouden willen indienen tegen de verhouding met de NGK. Ook deze opdracht is uitgevoerd. De deputaten GKV hebben inderdaad - mede ook omdat de synode van Berkel en Rodenrijs daar nadrukkelijk opdracht toe gaf - deze materie op de agenda geplaatst. De genoemde synode besloot geen samensprekingen te houden met ver-

legenwoordigers van de NGK omdat er binnen deze kerken onvoldoende waarborg leek te zijn voor een onbekrompen en onduidelijkzinnige binding aan de confessie. Aan ons werd de vraag gesteld of we het met deze zienswijze eens waren.

Al is er van de zijde van de GKV dus een zekere pressie uitgeoefend toch kunnen wij met een eerlijk geweten zeggen dat onze visie op de NGK en op de toekomst van onze relatie tot deze kerken niet tot stand gekomen is onder invloed van deze pressie. Wat we ten aanzien van de NGK aan de synode aanbevelen is resultaat geweest van eigen waarneming en inzicht.

Wel hebben we de deputaten GKV geïnformeerd over de wijze waarop onze visie op de NGK zich in de verslagperiode heeft ontwikkeld, namelijk dat wij steeds meer principiële en confessionele moede kregen met de NGK.

Daarbij hebben we niet verzwegen dat er binnen onze kerken ongetwijfeld gemeenten zullen zijn, die moeite hebben met onze voorstellen. Niet vergeten mag worden, dat de nauwe samenwerking die op verschillende plaatsen tot stand gekomen is, teruggaat op indertijd door onze synoden gedane oproepen om eenheid met de NGK te zoeken.

De deputaten GKV hebben hun dankbaarheid uitgesproken over de duidelijkheid van ons standpunt ten aanzien van de NGK. Voor de vragen waar de situatie van de samenwerkingsgemeenten ons voor plaatst, heeft men begrip getoond. Wel zal er volgens deputaten GKV ten opzichte van die gemeenten duidelijkheid moeten komen.

Ook de opdracht aan deputaten om in te gaan op eventuele bezwaren die van de zijde van GKV-deputaten tegen bepaalde situaties en gewoonten in de CGK zouden kunnen worden ingebracht, is uitgevoerd. Zaken waarin blijkt, dat er binnen de CGK spanningen en stromingen zijn, zijn besproken. Deputaten hebben daarbij een stuk verlegenheid gevoeld. Gepoogd is enig begrip voor de situatie bij te brengen, maar de deputaten GKV bleven het onjuist vinden dat bepaalde situaties bestaan en blijven bestaan. Er zal in ieder geval wat aan gedaan moeten worden, zeker als we serieus zijn in het streven naar eenwording. De bestaande situaties wijzen immers op een gebrek aan ware katholiciteit, aldus het oordeel van de deputaten GKV.

In het kader van deze opdracht is ook gesproken over de functionering van het Schriftgezag. Dit naar aanleiding van het feit, dat de synode van Berkel en Rodenrijs daar expliciet opdracht voor had gegeven. Aanleiding hiervoor was het boek van dr. B. Loonstra. Van de zijde van de deputaten GKV werd aangedrongen op het geven van duidelijkheid in deze zaak, aangezien het naar hun oordeel de belijdenis raakt. Deputaten hebben te kennen gegeven dat zij zich kunnen vinden in datgene wat hierover is opgemerkt in de nota die prof. Kamphuis voor deze gelegenheid op tafel had gelegd, zonder zich overigens te willen of te kunnen mengen in een eventuele kerkelijke procedure.

Over de in de laatstgehouden samenspreking door de deputaten GKV gedane suggestie om na te denken over een federatie van kerken hebben deputaten op dit moment geen mening. Dit zal naar hun oordeel iets zijn waar de synode het nieuw te benoemen deputaatschap opdracht voor zal moeten verlenen.

4.3.6. Voorstel

Deputaten stellen de synode voor tot de volgende uitspraak te komen.

De generale synode overwegende

1. dat deputaten vermelden dat zij bij de uitvoering van de hun verleende opdrachten in de samensprekingen met de deputaten GKV vorderingen hebben gemaakt;
 2. dat deputaten GKV aandringen op het geven van duidelijkheid ten opzichte van de positie van de samenwerkingsgemeenten;
 3. dat deputaten GKV er op aandringen dat onze kerken recht zullen doen aan de ware katholiciteit en dat dit betekent dat bepaalde in onze kerken bestaande situaties en gewoonten dienen te veranderen;
 4. dat deputaten GKV er op aandringen dat onze kerken duidelijkheid zullen verschaffen ten aanzien van de vragen betreffende de functionering van het Schriftgezag;
 5. dat er in de samensprekingen zaken aan de orde zijn gesteld waarop deputaten in dit stadium niet adequaat hebben kunnen reageren;
- van oordeel
1. dat het verheugend is dat er ten aanzien van de toeïgening des heils overeenstemming is bereikt;
 2. dat van de GKV verwacht mag worden dat zij begrip hebben voor situaties die op plaatselijk vlak zijn ontstaan in de contacten met de NGK en dat een antwoord op de daardoor ontstane vragen niet geforceerd mag worden;
 3. dat bepaalde situaties en gewoonten in onze kerken inderdaad reden tot zorg geven en dat in het bestaan daarvan niet mag worden berust, maar dat grote voorzichtigheid noodzakelijk is bij het pogen om in deze zaken verandering aan te brengen;
 4. dat met de eenheid die wij in eigen kerkverband ontvangen hebben, zorgvuldig zal moeten worden omgegaan en dat die niet in gevaar mag komen bij het zoeken van eenheid met de GKV;
 5. dat de vragen betreffende het functioneren van het Schriftgezag van groot belang zijn en daarom aan de orde dienen te komen;
 6. dat het gewenst is dat de gedane suggesties met betrekking tot een eventuele federatie van kerken zoals bedoeld door de deputaten GKV nader overweging ontfangt;

spreekt uit

1. dat de gesprekken met de deputaten GKV op basis van de bereikte punten van overeenstemming dienen te worden voortgezet, waarbij met name het genoemde onder van oordeel 2, 3 en 4 aan de orde dient te komen;
2. dat de opdracht van de synode van 1995 om aandacht te geven aan de vraag hoe datgene waarover

deputaten overeenstemming hebben bereikt in de praktijk gestalte krijgt, nader dient te worden uitgevoerd, waarbij

- a. het goed zal zijn als dit onderzoek beide kerkverbanden zal betreffen;
 - b. de met het oog op de uitvoering van deze opdracht door deputaten GKV gedane suggesties nader onderzoek verdienen;
3. dat deputaten zich nader zullen bezinnen op de vraag of een federatie van kerken aanbeveling verdient en op welke wijze deze vorm zou kunnen krijgen;
- en besluit
1. de GKV te verzoeken deputaten te benoemen om het gesprek voort te zetten;
 2. deputaten op te dragen het gesprek over de genoemde punten voort te zetten.

4.4. Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK)

4.4.1. Opdracht

Met betrekking tot de relatie tot de NGK deed de synode van 1995 de volgende uitspraak:

De synode

overwegende

1. dat eerdere synoden hebben uitgesproken dat de Nederlands Gereformeerde Kerken zich in alles willen stellen op de grondslag van en begeren te leven naar de gereformeerde belijdenis;
 2. dat deputaten de verschillen met betrekking tot de toeïgening van het heil met de NG commissie hebben besproken;
 3. dat deputaten stellen dat het vrijwel onmogelijk is om de gebleven verschillen zo te formuleren, dat ook de NG commissie zich in de formulering herkent;
 4. dat tijdens de samensprekingen vragen zijn gerezen over de visie in de NGK op de relatie tussen Schrift en confessie;
 5. dat het gesprek over het Akkoord van Kerkelijk Samenleven (AKS) en het functioneren daarvan niet echt gevoerd kon worden en dat daardoor ook nauwelijks kon worden voldaan aan de opdracht om mede aandacht te geven aan diverse landelijke en plaatselijke ontwikkelingen die een belemmering op de weg naar eenheid kunnen zijn;
 6. dat deze ontwikkelingen wel zijn doorgegaan, getuige onder meer het besluit van de Landelijke Vergadering van de NGK om het diakenambt open te stellen voor de zusters der gemeente;
 7. dat er verschillende gemeenten zijn waar een min of meer intensieve vorm van samenleving met de plaatselijke NGK wordt onderhouden;
- constaterende

1. dat er verschillen zijn gebleven ten aanzien van de visie op de toeïgening van het heil;
 2. dat de discussie over het AKS in de NGK op gang is gekomen getuige de door de Landelijke Vergadering aangenomen wijzigingen van het AKS;
 3. dat er steeds spanningen ontstaan binnen onze kerken tussen wat plaatselijk hier en daar wel en landelijk niet bereikt kan worden in de relatie tot de NGK en dat dit binnen eigen kerkverband moeite blijft geven;
 4. dat de kerken van het Samenwerkingsoverleg aandringen op nauwere samenwerking met de NGK;
- van oordeel
1. dat het na jarenlange samensprekingen niet gelukt is de bestaande verschillen weg te nemen en dat het vooralsnog niet te verwachten is dat de verschillen, die gebleven zijn met betrekking tot de toeïgening van het heil in nog te houden samensprekingen geheel zullen kunnen worden weggenomen;
 2. dat de wijzigingen, die door de Landelijke Vergadering zijn aangebracht in het AKS aan onze bezwaren tegen het AKS wel tegemoet komen, maar die bezwaren niet geheel wegnemen;
 3. dat er reden is om door te spreken over de relatie tussen de Heilige Schrift en de confessie in het licht van wat daarover in de landelijke samensprekingen met de NG commissie naar voren is gebracht;
 4. dat door het besluit van de Landelijke Vergadering om het diakenambt open te stellen voor de zusters der gemeente een nieuwe hindernis is gelegd op de weg naar kerkelijke eenheid;
 5. dat het dienstig is nogmaals te wijzen op wat de synoden van 1983, 1985 en 1992 uitspraken, namelijk dat het zoeken naar eenheid tussen plaatselijke kerken het hele kerkverband raakt en dat het daarom belangrijk is de noodzaak van het bewaren en bevorderen van die eenheid in eigen kerkverband in het oog te houden;
 6. dat het gewenst is dat er aandacht wordt besteed aan de positie van de samenwerkingsgemeenten;
- sprekt uit
1. met droefheid te moeten vaststellen, dat tot dusver in de samensprekingen de verschillen met betrekking tot de toeïgening van het heil die een belemmering vormen op de weg naar kerkelijke eenheid niet voldoende duidelijk zijn weggenomen;
 2. dat gelet op het genoemde onder van oordeel sub 2, 3 en 4 er nieuwe belemmeringen zijn op de weg naar kerkelijke eenheid;
- besluit
1. deputaten op te dragen met de NG commissie in de samensprekingen (door) te spreken over:
 - a. de relatie Schrift en confessie;
 - b. de vragen ten aanzien van het AKS;
 - c. het besluit van de Landelijke Vergadering inzake de openstelling van het diakenambt voor de zusters der gemeente;
 2. deputaten op te dragen met de NG commissie te spreken over de vraag, welke de gevolgen zijn van het gegeven, dat in de samensprekingen tot nu toe de verschillen met betrekking tot de toeïgening des heils niet met voldoende duidelijkheid zijn weggenomen;
 3. deputaten, gelet op de ontwikkelingen die gaande zijn, conform hun instructie art. 5 en 6 (bijlage 30

K.O.), eveneens op te dragen de nodige aandacht te geven aan de positie van de samenwerkingsgemeenten en de samenwerkende gemeenten;

4. aan de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken te verzoeken haar commissie voor Contact en Samenpreking op te dragen de onder 1 genoemde onderwerpen te bespreken met ons deputaatschap;
5. bij de kerken en de kerkelijke vergaderingen erop aan te dringen - in verband met de in het rapport gesignaleerde verschillen - terughoudendheid te betrachten in het zoeken naar en uitbreiden van contacten met de NGK;
6. de brief van de Landelijke Vergadering van de NGK d.d. 3 oktober 1995 te beantwoorden;
7. de kerkeraden van de NGK/CGK te Almere en de NGK te Kampen een afschrift te zenden van dit besluit.

Deputaten zijn met de in dit besluit verleende opdrachten aan het werk gegaan. Met de NG commissie zijn in de verslagperiode vier samensprekingen gehouden, waarbij de in besluit 1 en 2 genoemde zaken aan de orde zijn gesteld. Overeenkomstig besluit 3 hebben deputaten contact gehad met zowel de samenwerkende gemeenten als ook de samenwerkingsgemeenten.

4.4.2. Samensprekingen

Voorafgaande aan de samensprekingen hebben deputaten zich intern bezonnen over de vraag hoe we de samensprekingen zouden ingaan. De opdrachten in besluit 1 vervat zouden kunnen worden uitgevoerd. Ten aanzien van de opdracht in besluit 2 waren deputaten er niet zo zeker van of de NG commissie hierop wel zou willen ingaan. Volgens deze commissie zijn de geblijven verschillen immers niet ernstig. Daarom had de synode beter kunnen aangeven of die verschillen wel of niet als kerkachtedend moeten worden aangemerkt. Besloten werd deze materie in ieder geval niet aan de orde te stellen voordat deputaten zich er intern grondig op zouden hebben bezonnen.

De hoop werd uitgesproken dat de samensprekingen dit maal in een betere sfeer en toonzetting zouden kunnen worden gevoerd dan in de vorige verslagperiode soms het geval was.

Van de gehouden samensprekingen volgt hier een samenvatting.

4.4.2.1. 15 mei 1995

In deze ontmoeting kondigt de NG commissie aan dat er bereidheid is om samen te spreken over de door de synode van Zierikzee aangedragen punten. In aanvulling op deze punten wil de commissie ook nog een toelichting geven bij het besluit van de Landelijke Vergadering inzake de opleiding tot de dienst des Woords. De commissie geeft nog te kennen deze zaken het liefst te willen bespreken aan de hand van een door haar op te stellen gesprekspapier. Wel hoopt de commissie dat het dan echt tot een gesprek zal kunnen komen en dat men niet steeds weer het gevoel zal krijgen dat men zich moet verantwoorden. Net als deputaten hoopt ook de commissie erop, dat de besprekingen gevoerd zullen kunnen worden op de juiste toon. Van de zijde van deputaten wordt ingestemd met het voorgestelde.

Als namens de commissie gezegd wordt dat men niet zozeer behoefte heeft aan een toelichting bij de besluiten van de synode van Zierikzee, en als op een desbetreffende vraag geantwoord wordt dat men zich liever onthoudt van het geven van commentaar bij de door die synode genomen besluiten met betrekking tot de NGK geven verschillende deputaten te kennen over die terughoudendheid wel wat teleurgesteld te zijn. Van de zijde van de commissie wordt opgemerkt, dat men de synodalesluiten liever niet wil commentarieren uit vrees dat anders het verdere gesprek wel weer eens zou kunnen stikken.

4.4.2.2. 2 oktober 1995

In deze samenspreking komt aan de orde het inmiddels door de commissie opgestelde en door deputaten ontvangen gesprekspapier, getiteld "Aanzet tot gesprek". Afgesproken wordt dat we dit stuk in twee keer zullen bespreken.

In §1 van deze "Aanzet tot gesprek" wordt gesproken over 'vleugels' in de CGK. Van de zijde van deputaten wordt benadrukt, dat er inderdaad 'vleugels' zijn, maar dat de besluiten die de synode genomen heeft inzake de relatie met de NGK, zeer breed gedragen werden. Dat houdt in dat de in het synode-besluit gesignaleerde moeiten en bezwaren niet maar in één vleugel van de CGK leven.

In §6 van "Aanzet tot gesprek" gaat het over het besluit van de Landelijke Vergadering tot openstelling van het diaconambt voor de zusters der gemeente. In het gesprek over dit punt brengen deputaten naar voren, dat zij grote moeite hebben met de wijze waarop dit besluit genomen is. De argumentatie die bij het besluit aangevoerd is, is huns inziens ondeugdelijk. De hermeneutische basis in het commissierapport is door de L.V. niet overgenomen, terwijl de L.V. wel het besluit nam dat op die hermeneutische basis werd voorgesteld. Met de aangevoerde argumentatie had ook het ambt van ouderlingen kunnen worden opengesteld. Dat is niet gedaan, maar tegelijkertijd worstde de L.V. niet in te gaan op het verzoek om de grens tussen de ambten van ouderling en diacon duidelijk aan te geven.

Vanuit de commissie wordt het besluit van de L.V. verdedigd. Aan het genomen besluit ligt wel degelijk een goede schriftuurlijke argumentatie ten grondslag. Wel is ook waar dat het besluit van de L.V. genomen is mede ook omdat vanuit de kerken sterk is aangedrongen op het open stellen van het diaconambt. Dit besluit mag echter niet gezien worden als een stap op weg naar vrouwelijke ouderlingen.

Op de vraag of bij het genomen besluit ook rekening gehouden is met andere gereformeerde kerken, wordt geantwoord, dat andere kerken gevraagd zijn zich over de toegezonden rapporten uit te spreken. Daar is van verschillende kanten op gereageerd. Als de contacten met de CGK zich duidelijk positief hadden ontwikkeld zouden bezwaren vanuit de CGK wellicht zwaarder hebben meegewogen.

Bij de bespreking van §8 uit "Aanzet tot gesprek", waarin het gaat over de opleiding tot de dienst des Woords, blijkt, dat de instelling van de Commissie Opleiding Predikanten te maken heeft met de werkelijkheid dat de NG theologische studenten aan diverse opleidingen studeren en niet alleen in Apeldoorn of aan

het Seminarie. Het is de commissie niet bekend waarom de animo van studenten om de opleiding in Apeldoorn te volgen, afneemt. Het is niet aan te tonen dat dit veroorzaakt zou worden door de minder positieve ontwikkeling in de relatie tussen de beide kerken.

4.4.2.3. 19 november 1995

In deze ontmoeting wordt het gesprek over "Aanzet tot gesprek" voortgezet. Aan de orde komt §4 van dit stuk, dat handelt over de relatie tussen Schrift en confessie. Deputaten maken duidelijk, dat zij bij de vele van de NG commissie dezelfde bedenkingen hebben als in een eerder stadium ook naar voren gebracht zijn door de deputaten GKV. Zij hebben er bijvoorbeeld moeite mee als van NG zijde gezegd wordt dat men liever niet argumenteert vanuit de confessie, maar rechtstreeks uit de Schrift.

Dat leidt tot de vraag of er dan een tegenstelling bestaat tussen Schrift en confessie. Op de vraag van deputaten of de confessie een betrouwbare weergave van Gods Woord is, wordt bevestigend geantwoord, echter met de restrictie, dat dit qua inhoud zo is, maar niet altijd qua formulering. In dit kader wordt ook de opmerking gemaakt, dat wanneer men het licht van de Schrift heeft, het licht van de confessie daarbij achter blijft.

Deputaten geven uiting aan hun vrees dat op deze wijze er toch een te grote tegenstelling dreigt te ontstaan tussen Schrift en Schrift. Als in "Aanzet tot gesprek" gesproken wordt over het 'levende spreken' van de Schrift, wil daarmee dan legitiem gezegd worden dat de confessie in dode formules spreekt? De vraag komt op, hoe veilig de confessie is in de NGK.

Namens de commissie wordt gezegd, dat men in de NGK de confessie het liefst ziet als een antwoord op het spreken Gods in de Schrift en niet zozeer als een weergave van de Schrift. In het eerste geval ligt de nadruk op het feit, dat in de confessie geformuleerd is hoe de Schrift verstaan wordt. Het ligt dan voor de hand dat bij vragen of afwijkingen van de confessie direct geargumenteerd wordt vanuit de Schrift en niet vanuit de confessie. Wordt de confessie meer gezien als weergave van de Schrift dan is het te verwachten dat de confessie zelf eerder als argument wordt gebruikt. Zij is dan immers niet zozeer een samenvatting van ons verstaan van de Schrift als wel een samenvatting van de Schrift.

Gaat het nu om de benadering van de mensen van onze tijd, dan moeten we niet met een massief leergeheel komen in formuleringen van een andere tijd. Dat zou de indruk geven: christen zijn is instemmen met een hoeveelheid leer. Terwijl christen zijn toch is: je gewonnen geven aan de Heer van het leven.

Van de zijde van deputaten wordt hier tegen opgemerkt, dat op deze wijze veel te weinig doordinkt, dat de confessie een kerkelijk gezag van Gods Woord is, waar dan ook een kerkelijk gezag aan verbonden is. Bovendien zal men van goeden hulze moeten komen om voor de confessie wat anders in de plaats te stellen.

Het gesprek gaat vervolgens over wat in §5 van "Aanzet tot gesprek" te vinden is over het AKS. Deputaten vragen waarom het nog altijd niet verplicht is om het ondertekeningformulier te ondertekenen. Als daarop geantwoord wordt dat er kerken zijn die vanuit ervaringen in het verleden erg beducht zijn voor ondertekening vragen deputaten of de gevolgen van wat vroeger ervaren werd niet erg lang doorwerken. Is het ook niet vreemd, dat een ondertekeningformulier dat als bescherming bedoeld is, als een bedreiging ervaren wordt?

Het blijkt dat ook in de NG kring de gedachte meer en meer ingang vindt dat ondertekening toch eigenlijk wel zou moeten. Maar de NGK hebben ten aanzien van deze zaak wat meer tijd nodig.

In "Aanzet tot gesprek" komt ook een passage voor over de binding aan de belijdenis. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen het fundament en datgene wat op dat fundament wordt gebouwd. Deputaten spreken uit, dat ze bij deze onderscheiding toch wel reserves maken. Wie maakt uit wat tot het fundament behoort en wat niet?

4.4.2.4. 18 maart 1997

Naar aanleiding van het verslag van de vorige samenspreking wordt in deze vierde ontmoeting opnieuw gesproken over de binding aan de confessie en de ondertekening van een verbindingsformulier. Het gesprek gaat met name over de vraag wat er moet gebeuren als iemand opvattingen uitdraagt die afwijken van de belijdenis. Hebben de NGK dan mogelijkheden om zo iemand het zwijgen op te leggen? In de CGK bestaan die mogelijkheden wel, al zal er voorzichtig mee moeten worden omgegaan. Maar in de NGK lijkt het wel mogelijk dat bepaalde opvattingen worden afgewezen, maar als het aankomt op de vraag hoe het dan verder moet, ontstaat er onzekerheid. Vanuit de commissie wordt gezegd, dat er ten aanzien van deze dingen wel onderscheid gemaakt moet worden tussen het stellen van bepaalde vragen aan de Schrift en het oefenen van schriftkritiek.

Deputaten delen voorts mee, dat de opdracht, die zij in besluit 2 van de synode van Zierikzee ontvingen (over de gevolgen van het feit, dat er verschillen gebleven zijn ten aanzien van de toelichting des heils) huns inziens allereerst een zaak van eigen interne bezinning is en daarom niet in een samenspreking aan de orde behoort te komen.

Wat nog wel aan de orde komt is de relatie tussen Schrift en confessie. Deputaten stellen de NG commissie drie concrete vragen:

- Kun je concreet aangeven op welke punten u bezwaren hebt tegen de formuleringen van de confessie?
- Waar ligt volgens u de grens tussen de inhoud van de confessie en de formulering van de confessie?
- Staaf u nog achter de confessie als geheel?

Van de zijde van de NG commissie worden voorbeelden genoemd van formuleringen van de confessie waar bezwaren tegen ingebracht zouden kunnen worden. Art. 1 en art. 36 van de NGB en Zondag 10 van de HC. Maar ondanks deze en dergelijke bezwaren willen de NGK toch duidelijk achter de confessie staan.

Gevraagd wordt naar de ondertekening van de confessie door ambtsdragers. Het blijkt dat die ondertekening de ene keer via het ondertekeningformulier plaats vindt, de andere keer rechtstreeks door een handtekening onder de belijdenis.

Nogmaals sprekend over het AKS laten deputaten weten, dat zij nog met een aantal problemen zitten. Dat

betreft allereerst het ontbreken van de verplichting van het ondertekeningformulier. De NG broeders wijzen erop, dat er in de NGK meer en meer een tendens is in de richting van een ondertekeningformulier, al is zo'n formulier op dit moment nog niet verplicht voor ieder.

Een volgende probleem, waar deputaten op stuiten is dat de preambule nog altijd ruimte geeft aan kerken die zich niet aan het AKS willen binden. Daarop wordt geantwoord, dat in de NGK de gedachte gehuldigd wordt, dat het wezen van de kerk geformuleerd wordt in de confessie en het welzijn in de kerkorde. Overigens worden de kerken, die het AKS nog altijd niet aanvaarden wel voortdurend benaderd met de vraag of ze intussen niet zover kunnen komen om het AKS wel te aanvaarden. Onder de jongere generatie is er veel meer bereidheid dit te doen dan bij de 'gewonde' ouders.

Een derde moeilijkheid ontmoeten deputaten als in art. 34 wel gesproken wordt van 'rekening geven' maar niets gezegd wordt over verdere gevolgen. Als antwoord hierop wordt gezegd dat binnen de NGK deze zaak voortdurend in discussie is. Overigens betreft de ruimte die art. 34 biedt alleen kleine dingen. Komen er belangrijke zaken aan de orde, dan komen de meerdere vergaderingen wel degelijk in het vizier.

4.4.2.5. Evaluatie van de samensprekingen

Deputaten hebben tussen de samensprekingen door, maar vooral ook na de laatstgehouden samensprekingen geëvalueerd wat aan de orde gekomen is.

Ten aanzien van de vragen met betrekking tot de toeëigening van het heil waren deputaten vrij snel van mening, dat het weinig zin heeft om daarover nog een keer met de NG commissie van gedachten te wisselen. De verschillen, die er waren, zijn er nog. De standpunten zijn niet dichter tot elkaar gekomen.

Wat betreft het besluit van de LV inzake de vrouwelijke diaken waren deputaten van gevoelen, dat dit punt verder niet besproken behoefde te worden. Volstaan kan worden met de constatering dat we weinig bewondering hebben voor de wijze waarop dit besluit tot stand is gekomen. Zo behoren in een kerk geen besluiten genomen te worden.

Na het eerste gesprek over de verhouding tussen Schrift en confessie werd binnen de kring van deputaten de gedachte uitgesproken, dat de wijze waarop door de leden van de NG commissie over deze dingen gesproken werd, niet genoeg vertrouwen inboezemt. Het onderscheid maken tussen de inhoud en de formulering van de confessie heeft in het verleden in de geschiedenis van de kerk al vaker problemen opgevoerd. Deputaten hadden er dan ook behoefte aan de commissie een aantal concrete vragen voor te leggen, zoals in de vierde samenspreking is gebeurd.

Daarbij speelde heel sterk een rol dat als de confessie niet echt veilig lijkt te zijn in de NGK voortzetting van de gesprekken zinloos is geworden. Ook werd de gedachte uitgesproken, dat er in de loop der jaren heel wat veranderd is binnen de NGK en dat deze kerken daardoor niet meer zijn wat ze waren toen de contacten tussen de NGK en onze kerken begonnen.

Ook de bezwaren tegen het AKS dat nog altijd meer ruimte biedt dan in een goed gereformeerde kerk getolereerd kan worden, werden in de kring van deputaten gevoeld. Mede op grond van deze overwegingen leefde de meermalen de gedachte: Zijn we eigenlijk niet met elkaar uitgepraat?

Na de laatste samenspreking is opnieuw geëvalueerd.

Het was het gevoelen van deputaten dat de uitkomst van het gesprek over de relatie tussen Schrift en confessie nog steeds onbevredigend is. Het werd echter betwijfeld of het zin zou hebben over deze materie nog een keer te spreken. Wel zal deze zaak zeker weer op de agenda moeten komen ingeval de synode zou besluiten de samensprekingen met de NGK voort te zetten.

Wat betreft het AKS is het gevoelen van deputaten dat ondanks de gegeven verduidelijkingen onze bezwaren niet zijn weggenomen. Het AKS laat veel te veel ruimte over voor een vrijblijvende houding tegenover de confessie. Ook op dit punt wordt betwijfeld of voortzetting van het gesprek nuttig is.

Ten aanzien van het besluit inzake de vrouwelijke ambtsdrager blijven deputaten bij hun mening dat de hermeneutiek in de betreffende besluitvorming ten onrechte een ondergeschikte rol heeft gespeeld.

Deputaten kregen van de synode van Zierikzee ook nog de opdracht mee 'om met de NG commissie te spreken over de vraag, welke de gevolgen zijn van het gegeven, dat in de samensprekingen tot nu toe de verschillen met betrekking tot de toeëigening des heils niet met voldoende duidelijkheid zijn weggenomen'.

Deze opdracht heeft deputaten aanvankelijk wel wat in verlegenheid gebracht. Om te beginnen wisten deputaten niet goed hoe ze deze opdracht zouden moeten uitvoeren. Bovendien was de NG commissie van gedachte, dat deputaten zelf zouden moeten vaststellen wat de gevolgen zijn en dat dit niet in gezamenlijk overleg zou moeten gebeuren. Deputaten vonden dat in feite ook. Zodoende is de zaak in de samensprekingen niet meer aan de orde geweest.

Bij de evaluatie van de relatie tot de NGK hebben deputaten zich nog weer met deze opdracht bezig gehouden. Toen leek het echter, geleid op de verdere ontwikkelingen, zoals wij die in de verslagperiode ervan hebben, niet erg zinvol meer om er nog uitvoering op in te gaan. Vastgesteld moet worden dat in verband met de gang der dingen aan deze opdracht nauwelijks uitvoering is gegeven.

De balans opmakend kwamen deputaten tot de conclusie dat het geen zin heeft de samensprekingen op landelijk niveau voort te zetten. We komen niet verder; het lijkt er op dat we verder van elkaar af komen te staan.

De synode van Zierikzee gebruikte in haar besluitvorming al het woord 'terughoudendheid' met betrekking tot de contacten met de NGK. We kunnen niet anders concluderen dan dat dit ook voor de toekomst de lijn zal moeten zijn. Daarom is de vraag actueel of bijlage 6 K.O. nog toepasbaar is op de relatie tot de NGK. Geleed op de gesignaleerde ontwikkelingen lijkt er geen grond meer te zijn om kerken te adviseren verder te gaan in hun contacten met de NGK. De vraag hoe het dan moet met de reeds bestaande contacten behoeft nadere bezinning.

In deze overwegingen heeft ook de pijnlijke vraag meegedonden hoe we hebben te oordelen over het feit, dat sommigen in de bereikte resultaten in de samenwerkende gemeenten het werk van de Heilige Geest ervaren. Evenwel kunnen deputaten niet tot een andere conclusie komen dan dat we op duidelijke wijze herinnerd worden aan de gebrokenheid van het kerkelijke leven.

Samengevat moet de conclusie van deputaten helaas luiden, dat we aan de synode zullen moeten adviseren geen opdrachten meer te geven tot het voeren van landelijke samensprekingen en levens uit te spreken dat er gezien de stand van zaken geen ruimte meer is om in de toekomst op plaatselijk niveau bijlage 6 K.O. toe te passen. Deputaat Witzier heeft te kennen gegeven dat hij deze conclusie niet deelt.

4.4.3. Landelijke Vergadering NGK

Van de Landelijke Vergadering 1998 van de NGK is een uitnodiging ontvangen om via een afvaardiging aanwezig te zijn. Deputaten besloten dat in ieder geval de zitting van de LV zal worden bijgewoond, waarop de relatie tot onze kerken aan de orde komt. Op het moment waarop dit rapport geschreven wordt, heeft dit nog niet plaats gevonden (zie 'Aanvullend rapport').

4.4.4. Contact met plaatselijke CGK

4.4.4.1. Opdracht

Zoals sub 4.4.1. al werd gereleveerd heeft de synode van Zierikzee in haar besluiten ten aanzien van de relatie tot de NGK ook besloten

'deputaten, geleid op de ontwikkelingen die gaande zijn, conform hun instructie art 5 en 6 (bijlage 30 K.O.), eveneens op te dragen de nodige aandacht te geven aan de positie van de samenwerkingsgemeenten en de samenwerkende gemeenten'.

Deze opdracht hangt samen met het feit, dat de synode van oordeel was, 'dat het gewenst is dat er aandacht wordt besteed aan de positie van de samenwerkingsgemeenten' (van oordeel 6). En dat oordeel beruht weer op de constatering 'dat er steeds spanningen ontstaan binnen onze kerken tussen wat plaatselijk hier en daar wel en landelijk niet bereikt kan worden in de relatie tot de NGK en dat dit binnen eigen kerkverband moeite blijft geven' (constaterende 3).

Deputaten hebben ook deze opdracht uitgevoerd. Er zijn contacten geweest met vertegenwoordigers van zowel de samenwerkende gemeenten als de samenwerkingsgemeenten. Daarnaast hebben deputaten - zoals zij dat ook in een vorige verslagperiode al deden - contact onderhouden met het Samenwerkingsoverleg.

4.4.4.2. Contact met het Samenwerkingsoverleg

In het Samenwerkingsoverleg ontmoeten de samenwerkingsgemeenten en een aantal samenwerkende gemeenten elkaar, om ervaringen uit te wisselen en zaken te bespreken die men van gemeenschappelijk belang acht. Deputaten krijgen regelmatig uitnodigingen om de samenkomsten van dit Overleg bij te wonen. Aan deze verzoeken is voldaan, alhoewel deputaten zich realiseren dat dit Overleg geen officiële status heeft. In wisselende samenstelling is steeds een afvaardiging namens deputaten als waarnemer aanwezig geweest. Deze afgevaardigden brachten verslag uit van hun bevindingen.

In dit Samenwerkingsoverleg werd teleurstelling uitgesproken over de besluiten van de synode van 1995. Ondanks die besluiten wil men er in de kerken die in het Overleg participeren toch naar streven dat de samenwerking met de NGK voortgang zal hebben. Deputaten hebben begrip voor de moeite die men in deze gemeenten ondervindt. Zij beseffen, dat de positie van deze kerken spanningen meebrengt. Enerzijds wil men Chr. Geref. blijven, anderzijds is er een sterke tendens de koers van de NGK te volgen. Dit laatste komt onder andere uit in het feit, dat telkens weer in de ontmoetingen van het Overleg de zaak van de vrouwelijke ambtsdrager aan de orde is gekomen en dat dan bleek, dat men in feite geen bezwaren heeft tegen het toelaten van de vrouw tot de ambten.

Ook is door sommigen in het Overleg te kennen gegeven, dat men een ander ondertekeningformulier voor ambtsdragers heeft ingevoerd. Bovendien was de toon waarop de discussies gevoerd werden niet altijd opbouwend. Al deze dingen wijzen erop, dat er van de terughoudendheid, waartoe de synode van 1995 oproep, in de kring van dit Overleg niet altijd sprake was. Het gevaar is niet denkbeeldig dat dit Overleg toch een apart soort kerkelijke vergadering wordt, waar uitvoeriger gerapporteerd wordt dan op de klassis over de ontwikkelingen in de relatie tot de NGK.

Het zal zaak zijn, dat in het Samenwerkingsoverleg ernst gemaakt wordt met het feit, dat we met elkaar in het verband van de CGK leven. Wil men Chr. Geref. zijn en blijven, dan zal dat moeten blijken.

Al met al zijn deputaten niet erg gerust over de ontwikkelingen zoals die in het Samenwerkingsoverleg zichtbaar worden.

4.4.4.3. Contact met de samenwerkingsgemeenten

Deputaten hebben zich allereerst bezonnen op de vraag hoe het desbetreffende synode-besluit het beste kon worden uitgevoerd. Besloten werd dat we ons per brief zouden richten tot zowel de samenwerkingsgemeenten als de samenwerkende gemeenten.

Hierbij kregen de samenwerkingsgemeenten voorrang. In de gevoerde correspondentie werd aan deze gemeenten voorgesteld dat er een ontmoeting zou worden georganiseerd van deputaten en afgevaardigden van deze gemeenten, waar deputaten een toelichting zouden geven op de besluiten van de synode van 1995 en waar levens aan de afgevaardigden van de samenwerkingsgemeenten gelegenheid zou worden gegeven tot het geven van commentaar en/of het stellen van vragen. Deputaten concipieerden een aantal vragen die tijdens die ontmoeting zouden worden gesteld en aan de samenwerkingsgemeenten werd gevraagd ook punten voor de agenda aan te dragen.

4.4.4.3.1. Ontmoeting op 29 augustus 1996

Van bijna alle samenwerkingsgemeenten zijn afgevaardigden aanwezig. De voorzitter van deputaten begint met uiteen te zetten wat het doel van deze ontmoeting is. Het gaat daarbij allereerst om een verduidelijking van de besluiten van de synode, met name van het besluit dat deputaten contact zullen onderhouden met

de samenwerkingsgemeenten en de samenwerkende gemeenten. Ook zal aan de orde komen wat de synode bedoelde met "de ontwikkelingen die gaande zijn". Dit alles hangt samen met de constatering dat er in de relatie tot de NGK landelijk gezien van een neergaande lijn gesproken moet worden. En dat brengt weer spanning mee voor de gemeenten waar samenwerking is.

Van de zijde van de samenwerkingsgemeenten wordt opgemerkt, dat er bij deze gemeenten een zekere beduchtheid is ten aanzien van de vraag hoe hun positie zal zijn als er landelijk van geen toeladering sprake zal zijn. Wat hangt hen dan boven het hoofd? In de samenwerkingsgemeenten worden de verschillen, die op landelijk niveau geconstateerd zijn, heel anders getaxeerd. In ieder geval bedreigen die verschillen de eenheid niet. Ook heeft men niet al te veel moeite met wat de synode noemde de "ontwikkelingen, die gaande zijn". Dat kan bijvoorbeeld hieruit blijken, dat alle samenwerkingsgemeenten zich vóór de vrouwelijke diaken hebben uitgesproken. Benadrukt wordt nog, dat het proces van eenwording als onomkeerbaar wordt ervaren en dat het ondenkbaar is, dat de gefedereerde gemeenten nog eens uit elkaar zouden gaan.

Deputaten tonen begrip voor de moeiten, die men ondervindt. Niettemin benadrukken zij, dat de samenwerkingsgemeenten dienen te beseffen, dat ook zij tot het CG kerkverband behoren en dat dus verwacht mag worden dat zij zich loyaal willen houden aan de lijn die in de CGK geldt. Hierop wordt gerepliceerd, dat men al zo lang pas op de plaats gemaakt heeft, juist omdat men veel over had voor het kerkverband. Maar men heeft langzamerhand het gevoel gekregen dat er in het kerkverband niet veel begrip is voor de samenwerkingsgemeenten. Men krijgt immers steeds weer kritiek te horen!

Ten aanzien van het naleven van de regels voor het kerkelijk leven blijkt er verschil te bestaan tussen de ene en de andere samenwerkingsgemeente. Terwijl men zich in de ene gemeente aan de geldende kerkorde houdt, blijkt er in een andere gemeente een praktijk gegreep te zijn waarbij men tot een aanvullend besluit komt als de besluiten van de beide kerkverbanden elkaar uitsluiten.

Van de zijde van de deputaten wordt nog naar voren gebracht, dat het besluit van de LV inzake de vrouwelijke diaken de contacten met de NGK belast heeft. Het feit, dat de samenwerkingsgemeenten zich alle vóór dat besluit verklaard hebben maakt het er niet gemakkelijker op.

Het gesprek loopt uit op de vraag naar de loyaliteit van de samenwerkingsgemeenten tegenover het eigen kerkverband.

Het wordt duidelijk, dat men in de samenwerkingsgemeenten meer "ruimte" wenst. Het probleem daarbij is, dat de vraag om ruimte niet kan en mag betekenen, dat de samenwerkingsgemeenten dan op sommige punten hun gang kunnen gaan.

Tenslotte wordt op de vraag of men zich door deputaten ter verantwoording geroepen gevoelt, ontkennend geantwoord. Bij de samenwerkingsgemeenten was er aanvankelijk wel de gedachte dat het die kant op zou gaan, maar door het verloop van het gesprek is men gerustgesteld.

4.4.4.3.2. Ontmoeting op 29 april 1997

Deze tweede ontmoeting is gehouden nadat aan de betreffende gemeenten per brief de volgende vragen waren voorgelegd:

1. Constaterd u als samenwerkingsgemeenten met deputaten het gevaar van een uiteengroei van de samenwerkingsgemeenten enerzijds en het CG kerkverband anderzijds? Hoe kunnen de samenwerkingsgemeenten en de deputaten voorkomen dat een dergelijk uiteengroei verder gaat?
2. Hoe ziet u de relatie tussen het samenwerkingsoverleg en het eigen kerkelijk leven? Door de situatie in de samenwerkingsgemeenten komen soms (al of niet via het samenwerkingsoverleg) zaken op de agenda van onze eigen kerkelijke vergaderingen die mede aanleiding geven tot spanning in het eigen kerkverband. Te denken valt bijv. aan het voorgaan van eigen CG-predikanten in een NG-gemeente of andersom?
3. In hoeverre achten de samenwerkingsgemeenten zich gebonden aan de in de CGK geldende kerkorde? Hoe functioneert in dit opzicht de loyaliteit tegenover het eigen kerkverband? Wat moeten we in dit verband verstaan onder de "ruimte", waar door de samenwerkingsgemeenten om gevraagd wordt?

Deputaten vonden het ook nodig de samenwerkingsgemeenten erop te attenderen, dat in de ontmoeting alleen CG ambtsdragers uit de samenwerkingsgemeenten verwacht worden.

Bij de gezamenlijke vergadering zijn dit maal alle daartoe in aanmerking komende gemeenten via een afvaardiging vertegenwoordigd. Wel blijkt bij het begin van de vergadering dat er onder de afgevaardigden van de samenwerkingsgemeenten toch ook NG ambtsdragers aanwezig zijn.

Deputaten zijn van mening dat hun aanwezigheid in feite buiten de orde is, aangezien we bij elkaar zijn om een binnkerkelijke kwestie te bespreken.

Ook in deze ontmoeting wordt vanuit de samenwerkingsgemeenten weer benadrukt, dat het proces van eenwording onomkeerbaar is. Wat bereikt mocht worden wordt als een geschenk van God gezien en beleefd. Het wordt dan ook moeilijk als het kerkverband dit niet overneemt.

Als deputaten spreken over hun zorg dat er meer en meer een uit elkaar groeien ontstaat, wordt dat weerproken. Er wordt op gewezen, dat er steeds meer kerken zijn, die overeenstemming bereiken met de plaatselijke NGK. Het blijkt met dat uiteen groeien dus nog al mee te vallen. En als er van uiteen groeien sprake is, dan kan dat ook wel eens veroorzaakt zijn door de opstelling van deputaten en de besluiten van de synode.

Op de vraag wat de samenwerkingsgemeenten gedaan hebben om het uiteen groeien tegen te gaan, wordt geantwoord, dat men geprobeerd heeft in de CGK aan de orde te stellen wat in de NGK aan de orde is. Met name wordt gewezen naar de vrouwelijke diaken.

In deze zaken willen de samenwerkingsgemeenten een soort brugfunctie vervullen. Deputaten antwoorden daarop, dat het besluit van de LV betreffende de vrouwelijke diaken door de synode juist benoemd is als een nieuw struikelblok op de weg naar eenheid. In dit licht bezien is het goed te begrijpen dat met de samenwerkingsgemeenten in die zogenaamde brugfunctie gedaan hebben ernstige vragen heeft opgeroepen. Dit geldt temeer nu de synode een studiedeputaatschap heeft ingesteld met betrekking tot de vragen rondom "Vrouw

en ambt". In de samenwerkingsgemeenten had men kunnen weten dat hun handelwijze verwijdering zou geven. Datzelfde geldt van het voorgaan in NG kerken waar men geen samenwerking met de plaatselijke CGK heeft. Deze zaken roepen inderdaad de vraag op naar de loyaliteit tegenover het eigen kerkverband, zo wordt van de zijde van deputaten gezegd.

Gevraagd wordt nog waarom sommige predikanten van de samenwerkingsgemeenten voorgaan in NG kerken die geen samenwerking kennen, terwijl er in die plaats wel een CGK is. Daarop wordt geantwoord, dat deze predikanten ook predikant zijn in de NGK en dus voluit hebben te functioneren in beide kerkverbanden. Op de vraag of dit van loyaliteit tegenover het eigen kerkverband getuigt wordt gezegd, dat men zeker loyaal wil zijn, maar dat dit onder spanning kan komen met het gegeven dat men voluit functioneert in twee kerkverbanden. De synode zou de gemeenten beter kunnen dienen dan door alleen maar regels te geven.

Van de zijde van deputaten wordt hierop gezegd, dat het er alle schijn van heeft dat de samenwerkingsgemeenten een NG visie op het kerkelijk samenleven vertolken. Maar zo willen de CGK geen kerk zijn. Een gemeente die zich niet aan het gemeenschappelijk bepaalde houdt kan niet volstaan met daarvan reken-schap te geven aan de andere kerken, maar plaatst zich door haar gedrag in feite buiten het kerkverband.

Vanuit de samenwerkingskerken wordt opgemerkt, dat deze kerken in twee kerkverbanden staan en dat die positie nog nooit kerkrechtelijk is geregeld. Deputaten repliceren, dat dit waar mag zijn, maar dat daarnaast toch blijft gelden dat zolang we ambtsdrager in de CGK zijn, we op de daar geldende kerkorde aan te spreken zijn.

4.4.4.3.3. Correspondentie

Na de twee gehouden samsprekingen hebben deputaten overwogen nog een derde ontmoeting te arrangeren. Hier is echter van afgezien, omdat we van mening waren, dat er geen nieuwe zaken aan de orde gesteld zouden kunnen worden, en dat een derde ontmoeting daarom alleen maar een herhaling van eerder gehouden gesprekken zou betekenen.

Besloten werd onze gedachte bij wijze van evaluatie duidelijk op papier te zetten en de samenwerkingsgemeenten daarvan per brief kennis te geven. Eventuele reacties van hun kant zouden deputaten aanleiding kunnen geven nader op de materie in te gaan. Tot op heden is slechts één reactie ontvangen en die gaf geen aanleiding om nader contact te zoeken.

4.4.4.4. Contact met samenwerkende gemeenten

Ook met de samenwerkende gemeenten zijn er contacten geweest. Overwogen deputaten een ogenblik dit contact uit te voeren via een enquête, zoals ook in vroeger jaren wel gedaan is, dit keer is van zo'n enquête echter afgezien. De voorkeur ging uit naar een persoonlijke ontmoeting met afgevaardigden uit deze gemeenten. Er zijn twee bijeenkomsten belegd, een in Bunschoten, op 24 september 1997 voor de samenwerkende kerken in het westen en zuiden van ons land en een in Zwolle, op 1 oktober 1997, voor de samenwerkende gemeenten in het oosten en noorden van ons land. Voorafgaande aan de bijeenkomsten hebben deputaten aan de samenwerkende gemeenten een aantal vragen voorgelegd, die tijdens de ontmoetingen aan de orde zouden kunnen komen.

Op beide vergaderingen waren vele kerken vertegenwoordigd. In die bijeenkomsten is allereerst een toelichting gegeven bij de voorstellen die deputaten gedaan hebben aan de synode van 1995 en bij de door die synode genomen besluiten. Deputaten hebben vervolgens uiteengezet, dat zij er behoefte aan hebben een soort inventarisatie te houden van wat er op plaatselijk niveau in de verschillende samenwerkende gemeenten is gebeurd, hoe de stand van zaken op dit moment is en wat men voor de toekomst verwacht. Deze inventarisatie laat zich als volgt samenvatten.

1. Van verschillende kanten is gezegd, dat men zich niet herkent in de ervaringen die deputaten in hun contacten met de NGK hebben opgedaan. De verschillen met betrekking tot de toelichting des heils worden niet als ernstig ervaren. Soms heeft men lang met elkaar moeten praten, maar tenslotte is er veel begrip voor elkaar gekomen op plaatselijk vlak. Anderzijds wordt ook gezegd, dat ook op plaatselijk niveau verschillen ten aanzien van de toelichting des heils een rol blijven spelen en dat de bezwaren die de synode genoemd heeft op dit punt herkend worden. Voor de terughoudendheid, waartoe de synode oproep, is daarom wel begrip, al behoeft dat niet te betekenen, dat de bestaande contacten verbroken zouden moeten worden.

2. Ten aanzien van de voortgang en intensivering van de contacten op plaatselijk niveau zijn verschillende geluiden gehoord. Hier en daar bestaan intensieve vormen van samenwerking, al hebben beide gemeenten hun eigen zelfstandigheid behouden. Meer zoekt men in feite niet. Om allerlei redenen wordt een ineenmelten van beide gemeenten niet wenselijk geacht. Een van de redenen, die genoemd worden is, dat er bij ineenmelting van de gemeenten ook "brokken" zullen vallen. In andere gemeenten zou men daarentegen wel graag voortgang in de samenwerking zien.

3. De door de synode geconstateerde verschillen tussen de NGK en de CGK worden op plaatselijk niveau niet zo sterk gevoeld. Als er in de NGK een wat kritische distantie lijkt gekomen te zijn tegenover de confessie moeten we niet vergeten, dat vergelijkbare gedachten ook binnen de CGK voorkomen. Sommige afgevaardigden tonen zich daarentegen wel degelijk bezorgd als ze letten op de individualistische tendensen, die in de NGK voorkomen. Als voorbeeld wordt genoemd het niet verplicht zijn van het ondertekeningsformulier. Er is een hang naar relativisme.

4. Een zaak die op plaatselijk vlak moeite geeft is het besluit van de LV tot openstelling van het diakenambt voor de vrouw. Soms heeft de NGK afgezien van toepassing van het recht dat in dit besluit vermeld werd, terwijl van de relatie tot de CGK. Soms is men wel tot uitvoering overgegaan, maar met restrictieve bepalingen ten aanzien van de gezamenlijke kerkdiensten. Overigens bestaat er hier en daar in CG gemeenten

geen principieel bezwaar tegen openstelling van de ambten voor de vrouw, zo wordt beloofd.

5. Op de vraag of de divergentie tussen de landelijke en plaatselijke ontwikkelingen misschien ook vreesendheid van het eigen kerkverband veroorzaakt, wordt verschillend geantwoord. Door de grote mate van geestelijke herkenning is er volgens sommigen een identificatie gekomen met opvattingen die in de NGK voorkomen. Op sommige punten kan men de kerkelijke identiteit beter beleven met de plaatselijke NGK dan in eigen kerkverband. Anderzijds wordt beloofd, dat men het eigen kerkverband van grote waarde acht. Moete met het kerkverband is er ook, vooral als de synode eerst heeft aangemoedigd om contacten te zoeken met de NGK en daarna besloten heeft om tot terughoudendheid in die contacten op te wekken. Vrij unaniem zijn de afgevaardigden in hun opvatting dat de synode nooit zal moeten besluiten de contacten te verbreken. Dat zou tot een gewetensconflict kunnen leiden. Als het op landelijk niveau niet verder zou kunnen komen in de contacten dan zou stabilisatie van de plaatselijke contacten mogelijk een oplossing kunnen zijn.

4.4.4.5. Evaluatie van de contacten met plaatselijke CGK

Deputaten hebben de contacten met het Samenwerkingsoverleg, de samenwerkingsgemeenten en de samenwerkende gemeenten steeds weer besproken en geëvalueerd. Hierover is het volgende te melden.

De contacten met het Samenwerkingsoverleg konden deputaten niet enthousiast maken. Meer dan één keer was door de afgevaardigden gerapporteerd dat de mentaliteit die in het Overleg aan het woord kwam, weinig ruimte biedt voor de verwachting dat de in het Overleg participerende kerken een loyale houding tegenover het kerkverband zullen aannemen.

In een evaluatie van het eerste gesprek met de afgevaardigden van de samenwerkingsgemeenten hebben deputaten gevoelens van teleurstelling geuit. Bij de samenwerkingsgemeenten lijkt er een houding te zijn van "wij tegenover de synode". Het is niet duidelijk hoe men in de samenwerkingsgemeenten enerzijds benadrukt, dat men Chr. Gerief wil blijven, terwijl men anderzijds om meer ruimte vraagt. Hoever gaat die ruimte en wat betekent het kerkverband voor deze gemeenten? Er zijn vragen bij de loyaliteit tegenover het eigen kerkverband.

Ook wordt de vraag gesteld of de samenwerkingsgemeenten niet sterk beïnvloed zijn door de wijze van denken die in de NGK wordt aangetroffen, waar een veel vrijere geest heerst. Heeft men niet veel meer op met de wijze van kerk-zijn zoals die in de NGK gevonden wordt?

De vrees wordt uitgesproken, dat er iets onoplosbaars in de relatie zit. Overigens overheerst het gevoel dat de samenwerkingsgemeenten niet verstandig handelen en daardoor oorzaak geven dat de afstand groot wordt. Deputaten menen dat het hun taak is, de samenwerkingsgemeenten dit onder de aandacht te brengen, maar dat moet dan wel op de juiste toon gebeuren. Vanwege de overgebleven vragen wordt een tweede ontmoeting noodzakelijk geacht. De vragen die bij deputaten leefden zijn vermeld onder 4.4.4.3.2.

Na de tweede ontmoeting is opnieuw geëvalueerd. Geconstateerd is, dat van de zijde van deputaten alles gedaan is om het gesprek open te houden, maar dat er aan de kant van de afgevaardigden van de samenwerkingsgemeenten telkens weer een loon van irritatie was. Het wordt betreurd, dat we er niet in geslaagd zijn om de afgevaardigden mee te krijgen in onze poging om de tegenstellingen te overbruggen.

Algemeen wordt aangevoeld, dat de houding van de afgevaardigden van de samenwerkingsgemeenten mede bepaald kan zijn door het feit, dat men tegenover deputaten niet de plicht heeft om zich te verantwoorden, zoals men dat wel heeft te doen tegenover de classis waartoe de gemeente behoort.

Dat is een handicap in de uitvoering van onze opdracht. Toch had verwacht mogen worden, dat men zich van de zijde van de samenwerkingsgemeenten wat meer constructief zou hebben opgesteld.

Teleurstelling blijkt er bij deputaten te zijn over het feit, dat er ondanks onze brief toch enkele niet-CG ambtsdragers aanwezig waren. Ook over het gegeven, dat er in de samenwerkingsgemeenten hoe langer hoe meer een NG manier van denken is gekomen, waardoor we met betrekking tot kerkrechtelijke zaken moeilijk op één lijn kunnen komen. Ook het feit, dat men te kennen heeft gegeven een soort brugfunctie te willen vervullen tussen de NGK en de CGK en dat men daarom zaken, die in de NGK leven in de CGK introduceert, geeft sommige deputaten moeite. De vraag wordt onder ogen gezien of er heel te verwachten is van een derde ontmoeting. Na ampel beraad wordt hier toch van afgezien. Besloten wordt dat zal worden volstaan met een brief aan de samenwerkingsgemeenten (zie 4.4.4.3.3).

De contacten met afgevaardigden van de samenwerkende gemeenten werden wederzijds als bemoeiend en samenbindend ervaren. Een evaluatie van die contacten laat zien dat daar tegen de relaties met de NGK heel verschillend wordt aangekeken. Er zijn gemeenten waar men de samenwerking zou willen intensiveren, omdat men een grote mate van herkenning heeft bereikt en men de overgebleven verschillen niet als een belemmering ervaart. Er zijn ook gemeenten waar de verschillen wel gewicht in de schaal leggen en waar men om die reden niet uit is op intensivering van de samenwerking. De "ontwikkelingen die gaande zijn" in de NGK worden in de samenwerkende gemeenten ook verschillend getaxedeerd. Ook wordt verschillend aangekeken tegen de grotere ruimte die er binnen de NGK bestaat. De een juicht de ruimte toe, terwijl de ander hier een tendens van relativisme in bespeurt.

Wel is vrij algemeen de gedachte dat wat bereikt is in de contacten met de plaatselijke NGK niet zou moeten worden prijs gegeven. De synode zou dan ook niet moeten besluiten tot verbreking van die contacten. Als het op landelijk vlak niet verder kan komen laat er dan een stabilisering van de plaatselijke contacten komen.

4.4.5. Voorstellen

Op grond van wat zowel in de samensprekingen met de NG commissie als in de ontmoetingen met de samenwerkingsgemeenten en de samenwerkende gemeenten naar voren is gekomen, zoals dat is geëvalueerd in de paragrafen 4.4.2.5. en 4.4.4.5. komen deputaten tot de volgende voorstellen. We merken hierbij

op, dat deputaat B. Witzier op een enkel onderdeel een ander standpunt inneemt. Vandaar dat zijn voorstel ten aanzien van de NGK op enkele punten afwijkt van dat van deputaten.

4.4.5.1. Ten aanzien van de NGK

4.4.5.1.1. Voorstel deputaten

De generale synode overwegende

1. dat deputaten, overeenkomstig hun opdracht, met de NG commissie gesproken hebben over de verschillen met betrekking tot de toeëigening des heils, de relatie Schrift en confessie, de vragen ten aanzien van het AKS en het besluit van de Landelijke Vergadering van de NGK inzake de openstelling van het diaconambt voor zusters der gemeente;
2. dat de synode van 1995 er bij de kerken op aandrang terughoudendheid te betrachten in het zoeken naar en uitbreiden van contacten met de NGK;

constaterende

1. dat de verschillen die gebleven waren ten aanzien van de visie op de toeëigening des heils niet zijn weggenomen en dat een verder gesprek hierover niet goed mogelijk is gebleven;
2. dat ook de bezwaren die gerezen zijn met betrekking tot het AKS gebleven zijn;
3. dat het besluit van de Landelijke Vergadering inzake de openstelling van het diaconambt voor zusters der gemeente vanwege de wijze waarop dit besluit is tot stand gekomen alsmede doordat ook de theologische fundering ervan vragen oproep, een belemmering blijft op de weg naar eenheid;
4. dat het gesprek over de relatie tussen Schrift en confessie onbevredigend is geweest en dat daarover geen overeenstemming kon worden bereikt;
5. dat deputaten de opdracht van de synode van 1995 'om met de NG commissie te spreken over de vraag welke de gevolgen zijn van het gegeven dat in de samensprekingen tot nu toe de verschillen met betrekking tot de toeëigening des heils niet voldoende duidelijk zijn weggenomen' niet hebben kunnen uitvoeren en dat zij, geleid op de verdere ontwikkelingen in de relatie met de NGK het momenteel niet zinvol achten deze opdracht alsnog uit te voeren;
6. dat door de toenemende belemmeringen die op landelijk niveau tussen de NGK en de CGK zijn gegroeid, de hoopvolle verwachtingen die er in het verleden waren, helaas niet gerealiseerd zijn;

van oordeel

1. dat er thans geen basis is om nog langer met de NG commissie door te spreken over de gebleven verschillen ten aanzien van de toeëigening des heils;
2. dat het niet zinvol is om nog verder te spreken over de bezwaren die gerezen zijn met betrekking tot het AKS;
3. dat het evenmin zinvol is om nog verder te spreken over het besluit van de Landelijke Vergadering inzake de openstelling van het diaconambt voor zusters der gemeente;
4. dat er voor voortzetting van het gesprek over de relatie tussen Schrift en confessie al evenmin een basis lijkt te bestaan;

spreekt uit

1. met droefheid te moeten vaststellen dat het niet gelukt is in de samensprekingen de verschillen weg te nemen en de belemmeringen op weg naar eenheid met de NGK op te heffen;
2. dat het gezien de huidige stand van zaken niet nuttig is deputaten nieuwe opdrachten tot samenspreking met de NG commissie te geven;
3. dat er geen grond meer voor is om in de toekomst op plaatselijk niveau bijlage 6 K.O. toe te passen in de relatie tot de NGK;
4. dat ondanks het feit, dat de samensprekingen beëindigd moeten worden, het toch van waarde is - mede met het oog op de plaatselijke situaties - een vorm van contact te onderhouden met de NGK;

en besluit

1. de samensprekingen met de NG commissie thans te beëindigen en deputaten daarom geen nieuwe opdrachten terzake te geven;
2. aan de kerken mee te delen dat er in het licht van de ontwikkelingen helaas geen reden is contacten met de NGK te zoeken en uit te breiden;
3. bijlage 6 K.O. voortaan niet meer toe te passen op de relatie tot de NGK;
4. deputaten te machtigen - indien gewenst - op beperkte schaal contact te onderhouden met de NG commissie, mede met het oog op de plaatselijke situaties;
5. ten aanzien van de samenwerkingsgemeenten en de samenwerkende gemeenten een afzonderlijk besluit te nemen.

4.4.5.1.2. Voorstel deputaat B. Witzier

.....

spreekt uit

3. dat bij de toepassing van bijlage 6 K.O. op plaatselijk niveau meer dan voorheen rekening gehouden dient te worden met de landelijke situatie;

en besluit

1. conform 1;
2. de kerken opnieuw op te roepen terughoudendheid te betrachten in het zoeken naar en uitbreiden van contacten met de NGK;
3. conform 4;
4. conform 5.

4.4.5.2. Ten aanzien van samenwerkingsgemeenten, c.q. samenwerkende gemeenten.

De generale synode
overwegende

1. dat de synode van 1995 van oordeel was dat er aandacht diende te worden besteed aan de positie van de samenwerkingsgemeenten en dat deputaten in verband daarmee de opdracht kregen deze aandacht te geven, zowel aan de samenwerkingsgemeenten als aan de samenwerkende gemeenten;
2. dat deputaten via hun afgevaardigden op de hoogte gebleven zijn van de activiteiten van het Samenwerkingsoverleg;
3. dat deputaten in een aantal ontmoetingen contact hebben onderhouden met zowel de samenwerkingsgemeenten als de samenwerkende gemeenten;

constaterende

1. dat deputaten spreken van teleurstellende ervaringen in hun contacten met zowel het Samenwerkingsoverleg als de samenwerkingsgemeenten;
2. dat in de samenwerkingsgemeenten het proces van eenwording als onomkeerbaar wordt ervaren;
3. dat deputaten de contacten met de samenwerkende gemeenten als bemoeiigend en samenbindend hebben ervaren;
4. dat men in de samenwerkende gemeenten algemeen van gedachte is, dat wat bereikt mocht worden in de contacten met de plaatselijke NGK niet prijs gegeven moet worden;

van oordeel

1. dat zowel de samenwerkingsgemeenten als de samenwerkende gemeenten tot het zoeken naar en verdiepen van contacten met de NGK gekomen zijn ingevolge de oproepen, die in het verleden meer dan eens door de generale synoden zijn gedaan;
2. dat het daarom niet verantwoord kan worden geacht de op deze wijze tot stand gekomen relatie zonder meer op te geven;
3. dat wat in de samenwerkingsgemeenten wordt gezien als een onomkeerbaar proces niettemin toch valt onder een voorlopige regeling, zoals bijlage 6 K.O. duidelijk laat zien;
4. dat de ruimte die door de samenwerkingsgemeenten gevestigd wordt heel gemakkelijk op gespannen voet kan komen te staan met de loyaliteit die tegenover het CGK kerkverband verwacht mag worden;
5. dat het beroep dat door de samenwerkingsgemeenten gedaan wordt op het feit, dat men behalve tot het verband van de CGK ook tot de NGK behoort wel begrijpelijk is, maar tevens spanningen oproept binnen het eigen kerkverband;

sprekt uit

1. dat wat op plaatselijk niveau met de NGK bereikt is, bestendig kan blijven, maar dat nu de samensprekingen op landelijk niveau niet konden worden voortgezet, in die bestaande plaatselijke contacten terughoudendheid mag worden verwacht;
2. dat van alle gemeenten verwacht mag worden dat zij zich geheel zullen houden aan de in de CGK geldende Kerkorde inclusief het ondertekeningformulier alsmede aan de besluiten van meerdere vergaderingen;

en besluit

de samenwerkingsgemeenten en de samenwerkende gemeenten van deze uitspraak op de hoogte te stellen.

5. Besluit

Aan het eind van hun rapport bliken deputaten nog een ogenblik terug op de afgelopen periode. Een paar dingen vallen op.

1. De synode van Zierikzee gaf deputaten een omvangrijk takenpakket waar deputaten hun handen vol aan hebben gehad. Het is duidelijk, dat deze grote hoeveelheid werk voor deputaten aanleiding heeft gevormd om de synode te adviseren om tot splitsing van het deputaatschap over te gaan.

2. In de samensprekingen met de deputaten GKV zijn vorderingen geboekt, wat tot dankbaarheid stemt. Overigens moge het duidelijk zijn, dat er volgens de mening van deputaten, ondanks de gemaakte vorderingen, nog heel wat werk gedaan zal moeten worden.

De samensprekingen met de andere gesprekspartners leverden minder resultaat op, ja liepen zelfs op teleurstellende ervaringen uit. Dat heeft het werk bemoeit en de vreugde getemperd. De eenheid van gereformeerde belijders lijkt nog altijd ver weg. Moge de Heere wegen wijzen en deuren ontsluiten, waar het ons aan perspectieven ontbreekt.

3. De contacten met kerken in het buitenland zijn zowel uitgebreid als verdiept. In de internationale theologische en kerkelijke wereld van onze tijd hebben de kerken van gereformeerde confessie elkaar hard nodig. Het is ons in meer dan een geval gebleken dat er voor onze kerken een taak ligt in internationale verbanden. God zegene Zijn kerk wereldwijd.

4. Binnen het deputaatschap is de breedte van onze kerken duidelijk vertegenwoordigd. Ieder zal kunnen begrijpen dat de meningen op diverse punten niet altijd gelijk gericht waren. Dat heeft echter nauwelijks problemen opgeleverd. In de persoonlijke sfeer hebben we steeds goed met elkaar overweg gekund en wat de zaken betreft die aan de orde kwamen konden we op vrijwel alle punten unaniem besluiten nemen. Dat dit mogelijk was stemt ons allen tot dankbaarheid.

Tenslotte stellen deputaten u voor

1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. a. deputaten te benoemen voor de eenheid van en het overleg met de gereformeerde belijders in Nederland;

- b. deputaten te benoemen voor de correspondentie met de buitenlandse kerken.

Namens deputaten:
J. Westerink, voorzitter
P. den Butter, secretaris.

Bijlage 6.1

Verslag van het bezoek aan de Synode National van de Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes op 13 en 14 maart 1998.

In opdracht van deputaten Eenheid en Correspondentie heb ik op 13 en 14 maart de Synode National van de Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes te Montauban in Frankrijk bijgewoond. Ik had niet de gelegenheid om alle zittingen bij te wonen, omdat ik tijd in Nederland terug moest zijn, maar wel het merendeel ervan.

De synodale inrichting van deze kerken is zo, dat eenmaal per drie jaar een 'Synode National et Général' wordt gehouden, waar alle 48 gemeenten vertegenwoordigd zijn en die te vergelijken is met onze generale synode. In de tussentijd wordt een 'Synode National' gehouden, die ook wel het hele kerkverband betreft, maar waar alleen afgevaardigden uit de drie regionale synoden komen (ca. 15 predikanten en 15 ouderlingen) en die naar de inhoud meer het karakter heeft van onze particuliere synoden: er worden meer lussend rapporten besproken, hoewel er ook besluiten genomen worden die het hele kerkverband aangaan. De D.A. Brienon was één van die afgevaardigden.

Het had dus meer voor de hand gelegen, dat onze kerken vertegenwoordigd waren geweest in 1997, toen de laatste 'Synode National et Général' werd gehouden, maar door verschillende omstandigheden was dat toen niet mogelijk. Dat was des te meer belangrijk geweest, omdat toen de belangrijke kwestie beslist werd, of het in 1994 genomen besluit over de toelating van zusters tot het ambt van dienaar des Woords in overeenstemming was met de grondslagen van de kerk. Zoals bekend was dat besluit in 1994 met een zeer knappe meerderheid gevallen en het onderwerp heeft voor en na die tijd tot een diep verschil van mening en soms tot verwijdering geleid. In 1997 werd met meerderheid van stemmen uitgesproken, dat op de gestelde vraag positief kon worden geantwoord. Wat van dit alles nu nog in de synode van dit jaar te bemerken viel, kwam uit in enkele rapporten, waarover dus ook verschillend werd geoordeeld, waarover aanstonds meer. Maar men kan niet zeggen, dat de sfeer in de vergaderingen er negatief door beïnvloed werd.

Eén van de rapporten was dat van de Commission Permanente, die verslag deed van het bezoek aan kerken en instellingen in Nederland, waaronder ons deputaatschap en de hulpstichtingen voor Frankrijk. Er werd een helder inzicht in gegeven van de verschillende verhoudingen en relaties in Nederland, voor buitenlanders immers zeer gecompliceerd. Uit het gedeelte dat onze kerken betrof gaaf ik u in vertaling wat gerapporteerd werd.

De CGK betekent een orthodox gereformeerde component binnen de Nederlandse kerken. Het deputaatschap heeft duidelijk getracht om de positie van de EREI beter te begrijpen, in het bijzonder over ons lidmaatschap van de GOR, over de situaties rondom het besluit van vrouwen tot de dienst des Woords en over de gevolgen van dit besluit voor het kerkelijke leven. De CGK heeft veel belangstelling voor onze evangelisatieprojecten en zegt bereid te zijn om sommige daarvan te ondersteunen. Ondanks een tamelijk duidelijk zichtbaar cultureel verschil in stijl en wat betreft de keuzen tussen onze twee kerken is het gesprek zeer hartelijk en vol vertrouwen geweest. Het moge bijdragen aan een beter verstaan van wat ons samenbindt.

In een ander onderdeel werd ingegaan op de gezamenlijke ontmoeting met de twee hulpstichtingen (SSGKF voor jaarlijkse ondersteuning van projecten opgegeven door de Commission Permanente, en SHGEF voor steun aan de gemeente van Parijs). Zoals u bekend is werkt de SSGKF sinds 1986 met instemming van deputaten Correspondentie; de SHGEF is enkele jaren geleden opgericht met het oog op de financiële positie van de kerk van Parijs.

Een ander rapport, waarin het bovengenoemde omstreden besluit nog ter sprake kwam, was dat van de vertegenwoordigers van het kerkverband in het bestuur van de vrije Theologische Faculteit in Aix-en-Provence, vanwege het ontslag door dat bestuur van de docent J.C.I. Thiery, die in de vorige synode een rapport 'pro' had geleverd.

En ten derde kwam dezelfde kwestie nog eens naar voren in een rapport van de 'Commission des Ministères'. De rapporteur sprak zijn afkeuring uit over het gedwongen vertrek, dat ook een vertrek uit het verband van de EREI betekent vanwege een nieuwe plaats als predikant in België.

Maar het moet dus duidelijk zijn, dat het omstreden punt als zodanig geen agendapunt meer op de synodale agenda wordt, tenzij er een omslag in denken komt, hetgeen niet te verwachten lijkt te zijn.

Een agendapunt dat er zijdelings mee te maken heeft, was dat over een voorstel, voorzien van een rapport, in bepaalde gevallen te gaan stemmen met een versterkte meerderheid, b.v. twee derde van het aantal stemmen. Dit voorstel is echter niet aangenomen.

Op mijn verzoek heb ik gelegenheid gekregen om de synode kort toe te spreken. Ik heb overwogen om de hele brief, die deputaten hadden opgesteld in vertaling voor te lezen, maar ter wille van de tijd heb ik mij beperkt tot een mondelinge samenvatting ervan, waarin twee dingen zijn geaccentueerd:

- onze hartelijke verbondenheid aan het werk Gods in Frankrijk en de belangrijke plaats daarin van dit kleine kerkverband, dus ook met betuiging van onze broederlijke liefde;
- onze bezorgdheid, of de hermeneutische vragen, die aan het bedoelde besluit ten grondslag liggen, wel

voldoende aandacht hebben gekregen en of niet meer praktische argumenten de doorslag hebben gegeven. Verder ben ik kort even ingegaan op het doorgaande werk van de financiële hulpstichting, die aan haar verplichtingen tot nog toe kan voldoen. Een franse vertaling van de brief van deputaten heb ik, samen met het nederlandse origineel, aan de voorzitter van de synode overhandigd.

Wat de overige agendapunten betreft, die gingen uitvoerig over het evangelisatiewerk, dat velen ernstig ter harte gaat, over de zwakte en de zorgen van een klein kerkelijk leven, maar ook over perspectieven, mogelijkheden en een moedig voortgaan. Ik kan niet zeggen, wat men met de brief van onze kerken doen zal. Wel mag ik zeggen, dat mijn aanwezigheid zeer werd gewaardeerd en dat ik tal van betuigingen van broederlijkheid heb ontvangen. U zult dus begrijpen, dat ik met genoegen aan de opdracht heb mogen voldoen. Rest mij nog te vermelden, dat verschillende mij hebben verzekerd, dat het gewaakte besluit voor hen in geen enkel opzicht betekent, dat zij zich van de autoriteit van de Schrift zouden willen verwijderen. Op het punt van ethische vragen bijvoorbeeld zou men zich zeker niet door moderne invloeden laten leiden.

K. Boersma.

Bijlage 8.2

Rapport van het bezoek aan de synode van de Free Reformed Churches of North America, gehouden van 4 tot en met 6 juni 1997.

1. Inleiding

Als afgevaardigde bezocht ondergetekende de Synode van de Free Reformed Churches of North America, die deze keer werd gehouden in St. Thomas (ON). De aanwezigheid van de afgevaardigde uit Nederland wordt altijd weer op hoge prijs gesteld, wat o.a. blijkt uit het feit, dat hij als adviserend lid bij het moderamen zit en in meerdere zaken zijn advies wordt gevraagd. Dat is heel uniek. Het was goed om met vele broeders voor het eerst of opnieuw kennis te maken. Ook het preken op twee zondagen in de gemeenten van resp. Dundas en Hamilton werd van beide kanten ervaren als een onderstreping van de unieke band.

2. Bidstond en opening

Op dinsdagavond 3 juni werd in de kerk van St. Thomas de bidstond gehouden, waarin Rev. H.A. Bergsma voorging. Hij preekte over Ex. 3:2, de brandende braambos. Met name stond hij stil bij de woorden "en toch niet verbrand", waarbij hij herinnerde aan het kerkelijk zegel van de CGK in Nederland, dat levens het zegel van de FRC is.

Woensdagmorgen 4 juni opende rev. Bergsma de Synode met een meditatie over Mal. 3:6: "Want ik de HEERE ben niet veranderd, daarom zijt gij, o kinderen van Jacob, niet verleid".

3. Moderamen

Het volgende moderamen werd verkozen: Rev. C.A. Schouls, preses; rev. G.R. Proeze, assessor; rev. P. VanderMeyden, scribe I; br. C. VanDoodewaard, scribe II.

4. Belangrijke zaken ter vergadering

4.1. Openstelling van kansels

Een zaak die veel bespreking vergde was de mogelijkheid om predikanten van buiten de FRC op tijdelijke basis preekbevoegdheid te verlenen. In het verleden zijn al verschillende verzoeken door gemeenten gedaan en soms ook ingewilligd. Soms betrof dat een geëmeriteerde CRC-predikant, die zich bij een van de FRC-gemeenten had gevoegd, soms was dat een presbyteriaans predikant die voor enkele zondagen een gemeente kon dienen. Een belangrijke reden voor zulke verzoeken is de grote moeite van de preekvoorziening binnen dit kleine kerkverband in dit immens grote land. Verschillende geluiden werden gehoord. Enerzijds werd gewezen op de geestelijke affiniteit met verschillende predikanten die op reformatorische beginselen staan, anderzijds was er zorg over deze ontwikkeling en vrees voor het uit elkaar gooien onderling. Op de vorige Synode was al gevraagd naar nadere richtlijnen. Enkele gemeenten bleken tussentijds hun zorg te hebben geuit over deze ontwikkelingen bij deputaten, die bij de inwilliging van deze verzoeken een belangrijke rol spelen. De Synode nam tenslotte een aantal behoorlijk strikte richtlijnen aan voor het openstellen van de kansels.

4.2. Theologische opleiding

Het curatorium kreeg mandaat om de mogelijkheid te onderzoeken om met de recent gevormde Heritage Puritan Reformed Theological Seminary in Grand Rapids te komen tot samenwerking in de theologische opleiding.

De twee huidige studenten studeren aan het seminary van de Canadian Reformed Churches in Hamilton. Rond de theologische opleiding waren er ook twee instructies van St. Thomas. De eerste ging over het grote aantal vakatures en het geringe aantal toegelaten studenten. Voorgesteld werd om de procedure voor het admisie-examen te herzien en objectieve criteria te hanteren en deze ook met afgewezen kandidaten door te spreken. De tweede stelde voor een eigen FRC-seminary op te zetten met een bredere scopus dan alleen de opleiding tot de dienst des Woords en actief toekomstige dienaren te gaan werven. Beide instructies werden doorverwezen naar het Curatorium.

4.3. Kontakt met de kerkjeugd

De gemeenten van Dundas en Hamilton toonden via instructies zorg over het jeugdwerk binnen de FRC en vroegen dit werk onder synodaal toezicht te brengen, zodat deputaten voor kontakt met de kerkjeugd meer kunnen sturen. Deze vraag was echter al eens eerder ter tafel geweest en toen afgewezen, zodat deze instructies niet wettig ter tafel waren. Wel sprak de synode nog weer de wens uit dat de jeugd wordt benaderd vanuit de liefde en dat haar op verantwoorde wijze steun en leiding wordt gegeven.

4.4. Liturgische formulieren

Een instructie van Chilliwack om te zoeken naar hedendaagse vertalingen van de Drie Formulieren van Enigheid en van de liturgische formulieren werd in handen gegeven van het deputaatschap voor publicaties.

4.5. Zending

Een bemoedigend rapport over het zendingswerk in Guatemala was ter tafel. De Synode stelde voor 1997 een budget vast van US \$ 34.500 inclusief fondsvorming voor de bouw van een kerk in Cobulco, die US \$ 100.000 gaat kosten. Gemiddeld wonen in Cobulco nu zo'n 35 tot 45 mensen de samenkomsten bij.

4.6. Financiën

Zoals enkele jaren geleden ook binnen onze eigen kerken is gebeurd, werd besloten dat alle deputaatschappen in de financiële overzichten een uniforme wijze van rapporteren zullen gebruiken.

4.7. Michiel

Binnen deze gemeente zijn al geruime tijd spanningen. De problemen zijn nog niet opgelost al is er nu wel hoop op verbetering. De bijzondere kerkvisitatoren, die heel veel werk hebben verricht, zijn nu eervol van hun taak ontheven.

5. Toespraak

In mijn toespraak heb ik nadruk gelegd op de sterke verwantschap. Niet alleen wat de nederlandse achtergrond betreft, maar ook wat betreft de herkenning van vreugden en zorgen van het kerkelijke leven. De FRC lijkt een CGK in het klein. Ik gebruikte het beeld van de rib die uit Adam genomen is. Rev. P. VanderMeyden benadrukte in zijn dankwoord de blijdschap dat onze kerken geen relatie meer hebben met de CRC. Nu voelt de FRC zich niet meer achter gesteld. Verder waarschuwde hij de nederlandse kerken voorzichtig te zijn met veel wat vanuit Noord-Amerika naar Europa overwaait, zoals de "Church-growth-movement". Hij wenste onze kerken van harte Gods zegen toe.

6. Tot slot

Het was me een vreugde om deze opdracht uit te voeren en dit kleine kerkverband van 15 gemeenten, 10 predikanten en ongeveer 3800 leden te bezoeken. Hoewel de jongere generatie zich meer op Noord-Amerika lijkt te gaan richten, steunt de oudere generatie nog sterk op ons kerkverband. De FRC verdient onze voorbede en blijvende aandacht.

B. de Graaf.

Bijlage 8.3

Verslag van het bezoek aan de General Assembly van de Orthodox Presbyterian Church van 9 tot en met 11 juni 1997.

1. Inleiding

In opdracht van deputaten bezocht ondergetekende de General Assembly van de OPC, die gehouden werd van 4 tot en met 11 juni. Daar de reis werd gecombineerd met het bezoek aan de FRC, maakte ik alleen de laatste dagen mee. Het was het eerste bezoek sinds 1989 dat namens onze kerken werd gebracht. De Assembly wordt traditiegetrouw gehouden in Geneva College te Beaver Falls (PA, USA).

2. Samenstelling

Voor onze begrippen was de Assembly een enorm volle vergadering voor een kerkverband van 20000 zielen: zo'n 135 afgevaardigden. Iedere presbytery (classis) vaardigt een bepaald aantal ambtsdragers af, dat jaarlijks verschilt. Via een ingewikkelde rekenmethode, waarbij o.a. zielenaantal, aantal ambtsdragers en vicarures meewegen, wijst het kerkelijk bureau ieder jaar de presbyteries hun aantal afgevaardigden toe.

3. Leiding van de vergadering

Er is niet zozeer een moderamen. De moderator doet het werk, bijgestaan door de (vaste) scribe. Dit jaar werd als moderator gekozen Rev. John W. Mahaffy, afkomstig uit het noordwesten. Hij vertelde me dat hij is getrouwd met een nederlandse vrouw, geboren in Zeist. Hij leidde de vergadering op een verantwoorde en voortvarende wijze.

4. Ontmoetingen

Op en rond de Assembly ontmoette ik heel wat gedelegeerden. Namens de Geref. Kerken (Vr.) was aanwezig dr. D.E. Anderson, predikant te Katwijk; namens de Canadian Reformed Churches Rev. J. de Gelder en oud. G. Nordeman; de Reformed Church in Japan was vertegenwoordigd in de persoon van ds. Hideo Ogata. Verder sprak ik met Rev. John P. Galbraith, die de tachtig al gepasseerd is, maar die op de vergaderingen nog duidelijk leidinggevend aanwezig is en met twee leden van het Committee on Ecumenicity, revs. Jack J. Petersen en G.I. Williamson. Zij vroegen mij naar onze delegatie naar Seoul en naar de situatie binnen onze kerken in het algemeen.

5. Wat ter tafel kwam

Hoewel ik pas aan het begin van de tweede week arriveerde, was ik toch op tijd. Toen pas kwam het rapport van het Committee on Ecumenicity and Interchurch Relations aan de orde. Dit rapport en ook de bespreking ervan werd grotendeels beheerst door de ontwikkelingen binnen de Christian Reformed Church of North America.

5.1. De verhouding tot de CRCNA

Het rapport van het Committee bevatte een meerderheids- en een minderheidsvoorstel. Beiden stelden voor om met ingang van 1 juli 1997 de ecclesiastical fellowship met de CRC te beëindigen. Vooral het toelaten van de vrouw in het ambt bleek een onoverkomelijk punt te zijn. Het meerderheidsrapport bevatte met het oog op de kwestie van de vrouw in het ambt veel materiaal uit de Schrift en vooral uit de (presbyteriaanse) confessies, terwijl het minderheidsrapport dit niet op wilde nemen, maar het immers een gereformeerde kerk betreft met gereformeerde belijdenisgeschriften.

In een eerste ronde van bespreking waren er veel vragen en daarna werd de zaak verwezen naar de commissie van advies. Tot veler verbazing kwam deze daarop met een meerderheidsvoorstel om de relatie tot 2001 op te schorten en pas daarna definitief te besluiten.

Veel sprekers drongen aan op beëindiging met ingang van 1 juli 1997. Heel principiële geluiden werden gehoord. Vooral het optreden van Rev. John P. Galbraith gaf uiteindelijk de doorslag. Als een bekwaam chirurg ontnam hij voorzichtig het meerderheidsvoorstel het ene argument na het andere. Tenslotte kon vrijwel unaniem het besluit worden genomen om de ecclesiastical fellowship met de CRC te beëindigen met ingang van 1 juli 1997 en Rev. Galbraith werd aangewezen om dit op de synode van de CRC te Grand Rapids te gaan mededelen en toelichten.

5.2. Richtlijnen voor overkomst

Het rapport van het Committee bevatte ook richtlijnen hoe te handelen wanneer individuele personen, een gemeente als geheel of een groep van gemeenten zich willen aansluiten bij de OPC en vervolgens binnen de OPC de Drie Formulieren van Enigheid willen vasthouden. Dit hing duidelijk samen met de ontwikkelingen binnen de CRC. Overigens waren meerdere afgevaardigden ex-CRC leden.

5.3. Aanbeveling URC

Verder heeft de OPC de United Reformed Churches, de kerken die uit de CRC zijn getreden, aanbevolen bij de ICRC voor het lidmaatschap van deze organisatie.

5.4. Herstructurering correspondentie

Tot nu toe kende de OPC slechts één enkele vorm van correspondentie. Nu is besloten tot het instellen van drie categorieën:

- Ecclesiastical Fellowship, bedoeld voor die kerken waarmee nu al volledige correspondentie bestaat.
- Corresponding Relationship, bedoeld om kerken beter te leren kennen met het oog op een in de toekomst te sluiten ecclesiastical fellowship. Deze vorm is nu aangeboden aan enkele van hun zondingskerken in Afrika en ook aan de Gerf. Kerken (Vr).
- Restricted Relationship, bedoeld voor kerken waarmee het goed is een vorm van contact te hebben, maar waarmee door omstandigheden nog geen verdere vorm van contact mogelijk is.

6. Toespraak

Mijn toespraak viel niet lang na het besluit inzake de CRC. Ik heb iets gezegd over ons besluit op de Synode van 1995 met betrekking tot de CRC en de pijn die dat ook bij ons gaf, maar dat het onze vaste overtuiging was dat het niet anders meer kon.

In het rapport stond dat de uitnodiging aan onze kerken om te komen tot ecclesiastical fellowship nog 'out-standing' was. Ik heb meegedeeld dat intussen een vorm van correspondentie is aangeboden.

Verder heb ik gewezen op het informatieboekje over onze kerken. Daar bleek veel belangstelling voor te bestaan.

In de informele contacten - een toespraak wordt hier niet officieel beantwoord - heb ik gemerkt, dat onze aanwezigheid op hoge prijs werd gesteld en dat er grote behoefte is om de contacten te onderhouden en te intensiveren.

B. de Graaf

Bijlage B. 4

Verlag van het bezoek aan de synode van de Igreja Evangelica Reformada no Brasil op 18 en 19 oktober 1996

1. Inleiding

De G.S. van 1995 besloot deputaten op te dragen het functioneren van de contacten met de IERB nader te bezien vanuit de opdracht, die zij van de G.S. 1962 hebben ontvangen. Het 'nader te bezien' moet volgens de afgevaardigden naar de G.S. positief worden verstaan. Ondergetekende werd aangewezen om in 1997 de IERB-Synode te bezoeken. Aangezien de Synode van de IERB bijeen kwam kwam enkele weken voor de bevestigingsdatum van onze zoon Arjan Wiltzjer tot predikant van de IER te Carambel, heb ik gevraagd deze reis te kunnen maken in oktober/november 1996.

Doel van de reis was dus tweeledig: bezoek aan de IERB-Kerken/Synode en de bevestiging en intrede van onze zoon meemaken. Het eerste doel is dus in opdracht van deputaten. Het verslag gaat vooral daarover.

2. Algemeen

De IERB is een klein kerkverband met in totaal 2445 doop- en belijdende leden, verdeeld over Sao Paulo

74, Tibagi 167, Arzopoli 383, Vila Nova Holanda (Carambel) 418, Castrolanda 647, Carambel-Colonia 756. Op Sao Paulo na liggen deze plaatsen in de zuidelijke staat Paraná.

In zendingstemen is de IERB geen 'zaadkerk' (door zending of evangelisatie ontstaan), maar een 'stekkerk' vanuit de nederlandse protestantse kerken. De kerk voelt zich nu duidelijk geroepen zelf het evangelie te zaaien.

Het gereformeerde karakter is steeds gebleven o.a. door de belijdenisgeschriften, kerkorde, lederen en liturgie. Het 'Hollandse', vooral uitkomend in de taal, is sinds 20 jaar sterk afgenomen. In drie kerken is nog elke zondag minimaal één hollands-talige en één braziliaans-talige dienst.

Kerkelijke samenwerking is er met de Presbyteriaanse Kerk in Brazilië (pim. 600.000 leden) en de Lutherse Kerk (Missouri-Synode, pim. 250.000 leden). Er was veel relatie met het zendingswerk vanuit de GKN. Met het zendingswerk van de GKV in Curitiba was er bijna geen contact. Dit laatste lijkt te veranderen. Door evangelisatie en huwelijken neemt het aantal 'echte' Brazilianen sterk toe.

Sinds de vorige G.S. is er levendig contact met onze zending voor het werk in de grote steden. In Curitiba, in de staat Paraná, is dit reeds gestart. In Sao Paulo zijn de besprekingen hierover gaande. Ds. H. Last en ds. J. van Mulligen waren gedeeltelijk dezelfde tijd ginds namens onze zendingdeputaten. Hun gesprekken waren vooral met het 'departement' van de zending.

3. Ontmoetingen rond de Synode van de IERB

- De voorzitter van het 'departement' voor christelijke opvoeding/toerusting, br. Albert Dijkings, nodigde me uit voor een gesprek over de mogelijkheden van toerusting van de gemeente vanuit een gereformeerde achtergrond. Hij liet mij o.a. de braziliaanse vertaling zien van de catechisatie-serie 'Rondom de Bijbel'. Dit doorbladerend ontdekte ik echter bij het deel, dat over de Dordtse Leeregels gaat, dat deze sinds de synode van 1989 niet meer tot de belijdenis-geschriften van de IERB behoren.

Ik keek daarvan op - om het zacht te zeggen. Br. Dijkings kon de preciese reden hiervoor niet noemen. Hij liet levensmateriaal uit de GKV-kring zien, o.a. een vertaling van de Dordtse Leeregels. Aan de vertaling van een boek over de Nederlandse Geloofsbelijdenis wordt gewerkt. Goed materiaal voor toerusting van zondagschool- en jeugdleden, voor ouderlingen en diaken, is zeer welkom.

- Een ontmoeting met het hele 'departement' van christelijke opvoeding/toerusting vond plaats op dinsdag 15 oktober tijdens een vergadering in de kerk van Tibagi. Een twaalftal broeders en zuster van vijf kerken was daar bijeen. De bijeenkomst had als doel het vertaalde catechisatiemateriaal te beoordelen en een toerustingcursus te organiseren voor zondagschoolleiders. Ds. Leonardo de Geus Los zal hier leiding aan gaan geven.

Mij werd gevraagd iets te vertellen over de ontwikkelingen in de kerken van Nederland. De verhouding van de Gereformeerde - en de Chr. Gerf. Kerken kwam aan de orde. Ook heb ik geprobeerd uit te leggen hoe bij ons een deputaatschap werkt, namelijk vanuit een duidelijk omschreven instructie en opdracht van de G.S. Ik heb het gevaar genoemd, dat wanneer een 'departement' te zelfstandig kan werken, het een tweede synodevergadering zou kunnen worden.

- Ik had ook een ontmoeting met de voorzitter van de komende synode, ds. Elbert Groshede te Castrolanda. Van te voren heb ik de voorzitter opgebeld om te weten wanneer ik zou kunnen spreken op de vergadering en ook om te overleggen hoe ik mijn zorg ten aanzien van de terzijdestelling van de Dordtse Leeregels kon uiten. Hij vond dit een aangelegen punt en wilde hierover vooral overleg, opdat dit de vergadering niet negatief zou overheersen. We kenden elkaar van zes jaar geleden toen ik als lid van de beroepingscommissie met hem o.a. over het 'gereformeerd-zijn' sprak. Allerlei zorgen en vreugden konden we bespreken. Hij is met vijf dienstjaren ginds iemand die de situatie goed overziet. Alleen ds. Leonardo de Geus Los heeft langer ervaring met de IER, want hij is er zelf uit afkomstig. Duidelijk werd wel dat deze kerken zoeken naar hun 'gereformeerde' identiteit tussen de Braziliaanse kerken en in die samenleving. De taak op de schouders van hem als synodevoorzitter is niet licht. Het moderamen is permanent.

- Op 15 oktober was er ook een gesprek met de predikant van Tibagi, Gustavo A. Mariano de Lima. Hij is nog maar kort in deze gemeente en is van presbyteriaanse huize. Het gesprek was meer kennismaking dan diepgaand over kerkelijke relaties enz.

- Voorts waren er de diensten waarin ds. Geraldo Stanke (Luthers) voorging. Tevens een hollands dienst met als voorganger ds. J. van Mulligen en een met ds. H. Last. Zelf was ik voor de derde zondag in de hollands dienst gevraagd en bij de bevestiging van Arjan op de laatste zondag. De contacten met ds. Van Mulligen en ds. Last waren niet intensief, maar wel hartelijk. Op een vraag van ds. Last om de correspondentie van de IER-CGK via zendingdeputaten te laten verlopen heb ik als persoonlijke mening geuit, dat in het zoeken van de IER naar hun gereformeerde identiteit het deputaatschap correspondentie beter haar eigen taak zou kunnen vasthouden.

- In de IER te Castrolanda maakten we een begrafenisdienst mee van een vroegere ouderling. Het kerkgebouw was geheel gevuld. Begravenissen worden, hoewel ze binnen 24 uur plaats vinden, door velen bijgewoond.

- In de IER van Vila Nova Holanda (de volledig braziliaanse IER-kerk van Carambel) hebben we de bevestiging en intrede van ds. Aldovando S. Ferreira meegemaakt en de gemeente de groeten en zegenwensen overgebracht vanuit het 'oude' Holland. Deze gemeente is vacant door het vertrek van ds. Erik Moussie uit de GKV naar Nederland.

Hun nieuwe grote kerkgebouw is kortgeleden in gebruik genomen.

4. Vergadering van de synode van de IER op 18 en 19 oktober 1996 te Tibagi

De predikant van de roepende kerk ds. Gustavo A. Mariano de Lima leidt de openingsdienst en mediteert over Elizee 3:14-21. De leiding van de vergadering is in handen van de voorzitter van het permanent moderamen, ds. Elbert Groshede van Castrolanda. De meeste kerken hebben vier afgevaardigden, Sao Paulo één en Tibagi drie. Er zijn vier zusters afgevaardigd. Er is een vaste secretaresse voor het opstellen van het verslag. Er zijn diverse genodigden van 'departementen' (bij ons deputaatschappen) of met bijzondere

taken. De synode vergadert twee keer per jaar. Een classis of particuliere synode is in dit kleine kerkverband overbodig. De vergadering lijkt veel op onze classisvergadering.

1. Het verslag van de vorige synode wordt vastgesteld. Het moderamen geeft bericht van haar werkzaamheden.
2. De begroting komt uitgebreid aan de orde. Hier gaat het o.a. over studiebeurzen voor theologie-studenten en de hulp aan een groep jonge boeren, die uit de kolonies naar Maranhao getrokken zijn en daar een kerk willen vormen. De evangelist Saulo Vierna werkt daar reeds en kan wegens ziekte de vergadering niet bijwonen om peremptoir geëxamineerd te worden. Maranhao ligt p.m. 3000 km bij de kolonies vandaan.
3. Alle kerkvisaties zijn afgelegd door een predikant en een ouderling. Ze worden uitgebreid verslagen.
4. Uitgebreid komt het werk van het 'Departamento de Educacao Crista' op de synode aan de orde. Men spreekt over het catechisatiemateriaal en over een cursus voor ouderlingen en diakenen. Het departement moet een meer gedetailleerd voorstel aan de synode geven over de opleiding van toekomstige predikanten. Het gaat hier vooral om een advies aan welk seminarie ze moeten gaan studeren, o.a. van de Presbyterianen of de Lutheranen (M.S.).
5. De zaken van het Departement van de Zending komen aan de orde. Ds. Leonardo de Geus Los is de zendingscoördinator. Hij studeerde ook in Apeldoorn en Kampen en is afkomstig uit Carambel. Ds. Auke van der Meer, eveneens afkomstig uit Carambel en eerder presbyteriaans predikant, werkzaam voor de zending in Curitiba is van zijn taak ontheven. Ook de projecten Ruth, Boaz en Prozar worden besproken. Aan deze projecten wordt door onze kerken via deputaten hulpverlening reeds vele jaren steun gegeven. Hier komen ook de werkbezoeken van jongeren uit Holland, via Dienstverlening Jongeren Wereldwijd van onze kerken, ter sprake. Op de vraag van mij of dit van de zendingscoördinator niet teveel tijd vergt, wordt geantwoord dat veel vrijwilligers meedoen en de uitwisseling wel heel belangrijk is en zeer op prijs wordt gesteld.
6. Een commissie voor de jeugd van de IER rapporteert dat er dit jaar weer diverse jeugdkampen worden gehouden. Dit gebeurt meestal in en rond een kerkgebouw van een IER-kerk. Er wordt veel gezongen, soms wordt een jongerenkoor uitgenodigd. De band aan de kerk en onderling wordt erdoor bevorderd.
7. Br. Johan Scheffer, coördinator voor het samenstellen van materiaal voor het godsdienstonderwijs op alle staatscholen van de staat Parana, bericht van zijn werk. Hij meldt de moeite met de invloed van oosterse religies bij dit onderwijs. Hij prijst de kolonies gelukkig met hun evangelische scholen.
8. De decaan van het Christelijk Instituut (zie boven), ds. Ahevy M. Banks Leite, doet verslag van zijn werk. Er is zorg dat enkele jongeren drugs gebruiken. De decaan is aangewezen vooral voor de geestelijke vorming van de leerlingen.
9. De kerk van Arapotí vraagt aan de synode hoe te handelen met leden of aspirant-leden die de volwassendoopt voortaan. Enkele jaren geleden heeft de IER in deze zaak een standpunt ingenomen. Arapotí wordt daarnaar verwezen.
10. Kandidaat Arjan Witzier wordt geëxamineerd. Na het examen, dat met goed gevolg is afgelegd, volgen toespraken en felicitaties. Een officieel document over de approbatie door de synode van de IER van kandidaat Witzier zal gezonden worden aan de Chr. Geref. Kerken.
11. Onder 'Algemene punten' worden de kerkvisaties en de consulentschappen genoged. Ook valt hieronder het woord van de vertegenwoordiger van de CGK. Om te beginnen heb ik uitgelegd, dat ik niet sprak als oud-predikant van Carambel-Colonia en ook niet als vader van de toekomstige predikant, maar als officieel afgevaardigde van de CGK. Ik vermoed, dat het een van de weinige keren is geweest dat op deze wijze de synode is toegesproken. Het was in ieder geval voor het eerst namens de CGK.

Aan de orde is gekomen wat wij onder correspondentie verstaan. Het besluit van de GS van 1995 heb ik meegedeeld in die zin, dat onze synode meer inhoud aan de correspondentie met de IER wil geven. Redenen hiervoor zijn:

1. dat de Zending van de CGK in samenwerking met de IER een stukje zendingsarbeid in de grote steden wil verrichten;
2. dat reeds jaren en ook nu weer een predikant van de CGK in de IER werkzaam is of zal zijn en dat daarvoor over en weer de contacten groeien;
3. dat de zaken, die het woord 'Reformada' aangeven, belangrijk zijn om die te bewaren voor volgende generaties en om door te geven in een kerkelijke wereld, die groter is dan de onze. Het is daarom van grote betekenis om elkaar vast te houden in de lijn van de reformatie.

Op dit punt heb ik mijn zorg geuit over het feit, dat de IER de Dordtse Leeregels niet meer bij haar confessionele basis telt. Ik heb gevraagd om zich hierop te bezinnen en erop gewezen, dat de D.L. niet alleen maar over de verkiezing handelen, maar ook over veel andere aspecten van het christelijk geloof. Deze bezinning zou kunnen betekenen, dat de IER zelf een eigentijds document opstelt waarin de zaken, die in de D.L. staan, opnieuw onder woorden gebracht worden. Zo nodig zou een beroep op onze kerken gedaan kunnen worden om daarbij te helpen.

Het tweetalige boekje, waarin onze kerken zich nader bekend maken, heb ik overhandigd. Tevens kon ik zoals afgesproken, een jaarsabonnement op 'De Waker' en 'Arbitel Contact' aanbieden. Een vijftal predikanten wil ervoor in aanmerking komen. Uiteraard heb ik de groeten en onze zegenwensen voor deze kleine kerk in dit mooie land overgebracht.

In zijn dankwoord geeft de voorzitter te kennen de verdieping van de contacten met de CGK toe te juichen. Hij zegt toe, dat de Acta en ander materiaal zal worden toegezonden. Wat de D.L. betreft, deze werden op de synode van 12 oktober 1989 weggelaten. Er is geen officiële informatie over de reden van deze beslissing.

De inhoud van de D.L. verdient waardering. Het departement van christelijke opvoeding/toerusting heeft het onderwerp reeds bestudeerd. Misschien, zo zegt hij, kunnen we tot een document komen dat waarden van de D.L. voor vandaag verwoordt. Woorden van dank en zegenwensen worden gesproken.

Conclusies en aanbevelingen

1. Het is een goede reis geweest. De gesprekken waren open. De ontvangst hartelijk.
2. Het bezoek heeft de relatie tussen de IER en de CGK, naar ik hoop, verstevigd. Dat er nu weer een predikant is die uit onze kerken afkomstig is, en die voluit IER-predikant is, betekent veel voor de relatie over en weer.
3. Het werk van zendingsdeputaten wordt zeer op prijs gesteld, ook wat de relatie betreft. Hier kan ik alleen spreken over indrukken uit Carambel. Brazilië is nog steeds een gastvrij land voor zendingswerkers. Ze komen er wel in een andere, maar niet totaal vreemde cultuur. Brazilië is 'gekoloniseerd' vanuit Zuid-Europa. Echter, in het zuiden zijn veel noord-europese invloeden merkbaar. Het Duits wordt door velen als tweede taal gesproken.
4. De IER zijn en willen zijn gereformeerde kerken, maar leden uit vele denominaties uit Holland zijn er samengekomen. Dat laat zich ook gelden in bepaalde gewoonten en visies.
5. De Presbyteriaanse Kerk staat theologisch het dichtst bij de IER. Vanouds zijn er goede en levende contacten. Dat er ook contacten zijn met de Lutherse kerk (Missouri Synode) heeft o.a. te maken met de manier van leven (gebruik van alcohol en tabak, e.d.) en met een gebrek aan predikanten. De kosten van een predikant uit Holland zijn hoog. Predikanten uit Holland gekomen hebben in vergelijking met hun thuisland een zeer laag inkomen, terwijl het leven er momenteel even duur is.
6. Economisch gezien maken vele leden van de IER en met name de boeren een heel moeilijke tijd door. Velen zitten met een schuldenlast. Voor allerlei kerkenwerk en de medisch/sociale zorg zou wel eens extra hulp van buiten nodig kunnen worden, o.a. via hulpverlening vanuit onze kerken.
7. De IER-kerken zijn niet taaijk. Ze stellen meeleven en voorbode en hulp vanuit Nederland op prijs. Ze zijn dat ook waard met name omdat er de geest heerst om het evangelie niet voor zichzelf te houden, maar het in woorden en daden door te geven in de omgeving. Ze zijn duidelijk 'mission-minded'. Het uitstralingseffect in economische en sociale zin is groot. De boodschap van Gods genade mag daarbij volgens hen niet ontbreken.
8. De zuigkracht van de wereld doet zich ook hier voor, uitkomend in een leven dat beheerst wordt door geld verdienen en uitgeven. In de kerken wordt op deze gevaren gewezen. Het 'Reformada' heeft ook het element van Gods gezag voor alle leemten en de samenleving. Hiertoe door de 'moederkerken' in Nederland gestimuleerd te worden is een goede zaak.
9. Het zou enerzijds goed kunnen zijn in bepaalde situaties zendingsdeputaten, die op bezoek gaan, de zaken van de 'correspondentie' te laten waarnemen. Anderzijds is een directe relatie en een niet te lang uitgesteld volgend bezoek van groot belang in verband met het gereformeerd zijn. In een correspondentie mogen we elkaar naar mijn vaste overtuiging daarop bevragen om elkaar te stimuleren. De zaak van de D.L. is een duidelijk punt.
10. De GKV hebben ook zendingswerk in Parana en leggen contacten met de Presbyteriaanse Kerken van Brazilië. Door het leveren van toerustingsmateriaal in vertalingen van goede nederlandse theologische literatuur zou samenwerking tot effectievere inzet kunnen leiden. Financiële hulp bij een berijming van de Psalmen of een aantal daarvan is niet ondenkbaar.
11. Het ontvangen en steunen met een beurs van studenten uit de IER die b.v. in Apeldoorn hun studie theologie willen aanvullen, is van grote betekenis.
12. Meer publiciteit over deze kerken, hun werk en inbreng in het grote en boeiende land Brazilië, zou ons in onze kijk op de wereld kunnen verrijken. De snelgroeiende pinksterkerken zijn een boeiend gebeuren. Het land en het volk zijn in beweging. De Bijbel en Jezus hebben veel 'sympathie'. Moge het ook waar getoofd zijn.

Tenslotte: Een druppel gereformeerde traditie kan in dit 'vanouds' Rooms-Katholieke, maar in snel tempo evangelisch/pinksterachtig wordende land een bron van leven zijn.

B. Witzier.

Bijlage B.5

Verslag van het bezoek aan de Nasionale Sinode 1997 van de Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika (GKSA).

Opdracht

Deputaten voor de Eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken gaven ondergetekende de opdracht bij zijn bezoek aan de synode van de GKSA aandacht te besteden aan de ontwikkeling van de relaties tussen de verschillende nationale synoden binnen de Algemene Synode en overigens aan de diverse onderwerpen waarover we ook voorheen met de GKSA hebben gesproken, zoals de relatie met de Christen Reformed Church (CRC) en de ICRC. In zekere zin lag dit bezoek dus in het verlengde van de afvaardiging naar de vorige synode van de GKSA (in 1994) die ook door ondergetekende was behartigd.

Deze contributie betekende een duidelijk voordeel, juist nu niet slechts vriendelijkheden moesten worden uitgewisseld. De situatie was bekend, evenals de materie waar de synode mee bezig was. Ook de persoonlijke ontmoeting met veel synodale leden was intensiever doordat er op het vorige bezoek kon worden voortgebouwd.

Een synode onder druk

De agenda van de synode, die bijna 650 bladzijden besloeg, moest worden afgewerkt in de periode tussen 6 en 15 januari 1997. Slechts tot zolang kon worden beschikt over de logiesfaciliteiten van de universiteit van Potchefstroom. Dit was enkele dagen korter dan de vorige synode. Aan de zeer ervaren preses, dr. Jan Visser, was het wel te vertrouwen om, met een stevige dosis humor, de vaart in de besprekingen te houden.

Op woensdagmorgen 8 januari arriveerde ik ter synode, met een vroege vlucht komend uit Botswana waar eveneens opdrachten van deputaten waren uitgevoerd. De vergadering was nog bezig met de eerste ronde besprekingen van alle rapporten en instructies, waarna in commissievergaderingen de besluitvorming moest worden voorbereid. Deze werkwijze legt een extra druk op de vergadering. Het commissiewerk moet na de plenaire zittingen worden gedaan en de rapportage moet zo spoedig mogelijk beschikbaar zijn. De grote afstanden maken de concentratie van het werk binnen de ene vergaderperiode noodzakelijk. Aan het eind van de synode zijn niet voor niets enkele zaken naar de synode van 2000 doorgeschoven. Wanneer er wat rustiger tijd voor bezinning was geweest, zouden zeker meer zaken tot een afronding zijn gekomen. Des te meer reden tot dankbaarheid is er voor enkele besluiten die wel genomen zijn.

Meteen die eerste morgen kreeg ik gelegenheid namens onze kerken een 'grootboodschap' te spreken, evenals ds. P. Busstra die namens de Nederlands Gereformeerde Kerken aanwezig was. De kern van mijn toespraak was het volgende.

Groet en appél

In een tijd van ontkenning, in Europa niet minder dan in Zuid-Afrika, zal het er op aankomen dat de kerk, in haar plaatselijke én in haar landelijke samenkomst, een leesbare brief van Christus is. In dat kader is het goed elkaar ook aan te spreken.

De CGK hebben vanouds besef voorzichtig te moeten zijn in kritiek op de apartheid. Naarmate wij door onze zending in Venda en kwaNdebele betrokken geraakten bij de zuidafrikaanse verhoudingen drong de pijn die er ook kerkelijk was, meer tot ons door.

Daarom hebben wij ons eerder moeite gegeven bij u te bepleiten dat de mooie kerkelijke structuur waarin de nationale synodes overkoepeld zijn door een Algemene Synode, ook werkelijk inhoud zal krijgen. Op onze GS in 1995 hebben afgevaardigden van de Synode Soutpansberg hun verdriet erover uitgesproken dat op uw vorige synode het goede voorstel voor een gemeenschappelijke kerkelijke structuur niet werd aanvaard. Wij delen dat verdriet. Wij hopen en verwachten dat onze afvaardiging de volgende keer bij een vergadering van een gezamenlijke synode zal zijn en dat onze correspondentie met de drie synodes (Potchefstroom, Soutpansberg en Middellande) kan worden vervangen door die met de ene Algemene Synode. Het geeft ons moeite dat de stem van de zwarte broeders die de Here aan ons gegeven heeft, op uw vergadering maar zo weinig wordt gehoord. Immers, nog veel eerder dan dat de Here hen als broeders aan ons heeft gegeven, heeft Hij hen als broeders aan u gegeven.

Na dit pijnlijke gedeelte heb ik de broeders op de hoogte gebracht van het moeilijke besluit van onze synode tot een breuk met de CRC en tevens van ons besluit toe te treden tot de ICRC.

Ook is gewag gemaakt van de goede betrekkingen tussen de Theologische School en de Universiteit van Potchefstroom en de Theologische Universiteit van Apeldoorn, waarbij de eredoctoraten zijn genoemd die aan prof. Velema en prof. Van 't Spijker zijn toegekend, evenals de gastcolleges aan de TUA van o.a. prof. Ammie van Wijk.

De voorzitter van deputaten Correspondente, dr. M.J. DuPlessis, verzekerde in zijn antwoord de CGK, dat de synode ernstig en biddend aan de verhouding met de andere synoden werkte. Ik werd uitgenodigd o.a. bij de bespreking van de relatie met de CRC mijn bijdrage te leveren, ook in de commissievergaderingen. Van diverse kanten is mij naderhand gezegd dat zowel de ernst als de broederlijkheid waarmee de CGK ook de minder gemakkelijke onderwerpen aan de orde stelde goed waren overgekomen. Misschien heeft onze inbreng een beetje geholpen bij de besluitvorming inzake de samenwerking met de andere synoden.

Belangrijke zaken op deze synode

Diverse onderwerpen op de agenda hadden te maken met de liturgie. Een breed deputatenrapport werd aanvaard, dat op basis van gemeenschappelijke bezinning wel ruimte bood aan variatie in de wijze waarop in de plaatselijke gemeente aan de eredienst gestalte werd gegeven. Breedvoerig werd gesproken over de vraag of, zoals het deputatenrapport nogal met nadruk deed, de samenkomst van de Here met Zijn gemeente wel als 'dynamisch' moest worden gekarakteriseerd. In het kader van de liturgie valt ook de voortgaande arbeid te noemen aan melodielijst en berijmingen van de Psalmen. Behalve dat reeds langer een aantal Schriftberijmingen bestaat is besloten dat in beginsel ook schriftgetrouwe gezangen voor gebruik in de eredienst toegelaten kunnen worden, mits door de synode goedgekeurd.

Een zaak van grote zorg is het dalende ledental van de GKSA. Bij de bespreking hiervan werd van verschillende kanten gewezen op de noodzaak evangelisatie te bedrijven. De secularisatie in Zuid-Afrika heeft een klimaat geschapen waarin het geen schande meer is om te zeggen dat je niet bij een kerk behoort. In het verleden, toen het christen-zijn soms leek op te gaan in formele patronen, leken de GKSA zich gemakkelijker te kunnen handhaven. Als de kerk uit een dergelijke situatie wakker wordt geschud kan de secularisatie nog tot een zegen worden! Door een aantal synodeleden leek dat sterk te worden besef.

Zit hierin niet iets van een spiegel waarin ook anderen wel mogen kijken?

Een zaak die de gemoederen sterk bezig hield betrof de vraag of het bijbels verantwoord is het avondmaal te vieren met kleine bekerjes ('kikkies') in plaats van met de gemeenschappelijke beker. Een studiefedeeratschap had een breed rapport ingediend, met een uitvoerig exegetisch gedeelte. De meerderheid daarvan was tot de slotsom gekomen dat niet alleen het brood en de wijn, maar ook de beker zo wezenlijk is voor de avondmaalsgemeenschap dat de beker bijna tot een derde element in het avondmaal leek te worden. Een minderheidsrapport bestreed dat en befoogde, dat met de beker hetzelfde bedoeld wordt als met de wijn, namelijk het bloed van Christus. In een gesprek met de commissie die dit moest beoordelen heb ik mij bij de exegetische conclusies van het minderheidsrapport aangesloten. Overigens heb ik ook gezegd dat in onze kerken ongetwijfeld de voorkeur voor de beker bestaat, maar dat zich niet gemakkelijk laat denken dat bij ons zulke exegetische kunstgrepen zouden worden gezocht om dat te onderbouwen als het meerderheidsrapport het zien. Men heeft deze zaak nog niet tot een beslissing kunnen brengen. Een studie over het geschil tussen meerderheids- en minderheidsrapport zal op de volgende synode dienen.

Gevoelig lag de zaak van de relatie met de Christian Reformed Church, die uit protest tegen de apartheid de

correspondentie met de GKSA enkele jaren geleden had opgeschort. Van de kant van de CRC was de relatie inmiddels weer genormaliseerd. De synodale commissie heb ik op de hoogte gebracht van onze moeizame weg met de CRC. De lange weg die wij zijn gegaan voor het verbreken van de correspondentie sprak de meesten aan. Besloten is voor en op de volgende synode hier meer aandacht aan te besteden.

Naar de vergadering van de ICRC in 1997 in Korea zullen weer waarnemers worden gezonden. Evenals op de vorige synode was de kwestie van de vrouwelijke ambtsdragers aan de orde gesteld. In 1994 was een bezwaarschrift afgewezen, dat vooral pleitte voor een andere hermeneutische benadering van de gegevens van het Nieuwe Testament. Het bezwaarschrift dat nu nadere bezinning vroeg op een aantal punten droeg een ander karakter. Het vroeg om exegetische bezinning op een aantal aspecten die in het rapport dat op de synode van 1988 werd aanvaard onderbelicht waren gebleven. Inderdaad is de opdracht tot deze verdere studie gegeven. Met kerken in het buitenland waarmee correspondentie wordt onderhouden, zal contact worden opgenomen om gezamenlijk de vraag onder ogen te zien welke verschillen er aangaande deze kwestie kunnen bestaan zonder dat de eenheid in het geding komt.

Bij zeker twee agendapunten speelde de apartheid een rol.

Een instructie die aan de synode vroeg schuld te belijden over de apartheid maakte erg veel los. De variatie aan politieke standpunten was onderhuids sterk aanwezig. De bedoeling van de instructie was echter niet om een politieke uitspraak te doen, maar om schuld te belijden op die punten waarin de kerk gezwegen heeft toen ze moest spreken, of uitdrukkelijk zulke standpunten heeft ingenomen en aanvaard over de volkenverhoudingen, dat feitelijk de apartheidspolitiek werd verdedigd. De instructie is afgewezen met een kleine meerderheid. Er was waarschijnlijk wel een meerderheid die met de intentie ervan instemde, maar velen wilden liever geen uitspraak doen als die niet eenparig was. In een van de dagbladen werd gesproken over een gemiste kans. Zo zagen heel wat synodeleden het ook.

De zaak van de samenwerking van de nationale synoden in een werkelijk gezamenlijk kerkverband heeft een gelukkiger verloop gehad. Er lag een voorstel op tafel dat erop neerkwam dat alle meerdere vergaderingen gezamenlijk zullen worden gehouden, en dat gemeenten van eenzelfde taal en cultuur alleen in een classie of dergelijke bijeen zullen komen voor zaken die voor hun eigen functioneren van belang zijn. Als voorbeeld werden zaken als bijbelvertaling en liturgie genoemd. In de praktijk zal moeten blijken, vooral bij het vaststellen van de agenda van de meerdere vergaderingen, of er werkelijk sprake is van elkaar vertrouwen schenken en vragen. Deze structuur behoeft precies op deze manier niet een wet van Meden en Perzen te zijn, maar ze geeft de mogelijkheid om met elkaar gezamenlijk in één kerkverband de weg van de Here te gaan. Het was voor uw afgevaardigde het belangrijkste besluit van deze synode. Tegelijk is duidelijk dat er alle reden is te bidden voor deze kerk, ook voor de Venda-kerk (de synode Soutpansberg) en de kerken van kwaNdebele en andere volkeren (in de synode Middellande), opdat ze allen op een geestelijke en broederlijke manier deze weg zullen leren gaan.

Tenslotte

Toen op de synode van 1994 het besluit werd genomen de theologische opleidingen samen te voegen in Potchefstroom, was dat een moeizame bereikte mijlpaal. Met vreugde heb ik van verschillende theologische hoogleraren én studenten gehoord hoe dankbaar ze zijn met het resultaat. Er is tussen de blanke en zwarte studenten (niet alleen uit Zuid-Afrika, maar ook uit andere afrikaanse landen) een heel goed onderling contact waardoor werelden voor hen open gaan. Zo kan een basis worden gelegd voor toekomstige kerkelijke verhoudingen waarin niet meer de een de meerdere is van de ander, maar waarin om Christus' wil de dienst aan elkaar wordt beoefend.

Ik ben dankbaar de broeders weer ontmoet te hebben en heb door alles heen moed gevat.

J.W. Maris

Bijlage 8.6

Verslag van het bezoek aan de Dutch Reformed Church of Botswana (DRCB) in januari 1997

Opdracht

Als nevenopdracht naast het bezoeken van de Nationale Sinode van de GKSA te Potchefstroom verzochten deputaten ondergetekende contact te leggen met vertegenwoordigers van de Dutch Reformed Church of Botswana (DRCB), en met hen te spreken over de inhoud en de betekenis van de correspondentie die tussen onze beide kerkverbanden bestaat en tevens over hun relatie met het nieuwe kerkverband dat in Botswana is ontstaan en dat om correspondentie met de CGK heeft verzocht, de Reformed Churches in Botswana (RCB).

Ontvangst

Sleutelfiguur in het totstandkomen van de afspraken met de DRCB bleek - na pogingen bij 'officiële' kerkelijke adressen - ds A.B. Cloete te Gabarone te zijn, een zuidafrikaans predikant die al veertien jaar de kerk in Botswana dient. Br. A.A. Tanis te Sliedrecht, die een aantal jaren als arts in dienst van 'Woord en Daad' in Botswana werkte, was behulpzaam bij het vinden van deze toegang. In de pastorie van ds. en mevr. Cloete mocht ik enkele dagen verblijven. Hun blijmoedige gastvrijheid en behulpzaamheid (ook tegenover enkele anderen, o.a. een zieke Bushman-vrouw op weg naar een ziekenhuis, die na mijn verblijf in D'kar en Gantsi samen met mij bij hen aanlandden) waren voorbeeldig. Na mijn aankomst in Gabarone vanuit Johannesburg op 2 januari kon ik een nacht bij hem blijven om de volgende morgen met een Cessna van Flying Missions door te vliegen naar D'kar. Van maandag 6 tot de vroege woensdagmorgen van 8 januari was ik opnieuw bij hen. Toen konden de gesprekken worden gevoerd waar het om ging, terwijl er ook nog tijd was iets van de omgeving en de kerk buiten Gabarone te zien, met name in Mochudi waar ook het ziekenhuis is gevestigd dat nauwe banden met 'Woord en Daad' heeft.

In Mochudi liggen overigens de wortels van de DRCB. In die omgeving hebben in de 19e eeuw zendingen vanuit de NG-Kerk in Zuid-Afrika het evangelie het eerst gebracht. Vandaar ook de naam van deze kerk, vanouds een dochterkerk van de NG-Kerk.

Gesprek met vertegenwoordigers van de synode.

Maandagmiddag 6 januari kon ten huize van de Cloete een gesprek worden gevoerd met ds. R.J. Seoke, tweede voorzitter van de synode, br. Modipane, secretaris van de synode en ds. Cloete.

Oversamenkomstig de mij verleende opdracht ging het gesprek vooral over twee onderwerpen, waarvan de eerste was:

Belekenis en inhoud van kerkelijke correspondentie.

Van mijn kant is verduidelijkt dat naar onze opvatting er reden is tot correspondentie wanneer er overeenkomst is in de luidering van de kerk op de Heilige Schrift en de gereformeerde confessie. Het is zinvol om elkaar te raadplegen wanneer principiële zaken in discussie komen zoals die o.a. ook op de agenda van de GOR plachten voor te komen, zaken die de belijdenis raken, de relatie met de overheid, ethische vragen als de houding t.o.v. homofilie etc. Ook voeling houden met elkaar over de oecumenische contacten die worden onderhouden is van nut. Gastvrijheid bieden aan elkaars leden kan ook grote waarde hebben, zoals diverse leden van onze kerken in Botswana hebben ondervonden.

Naar aanleiding van onze gewoonte de Acta van de GS op te sturen wordt met klem gevraagd om liever - of daarnaast - een brief te sturen waarin de belangrijkste synodebesluiten in het Engels worden weergegeven. Ik heb gezegd dat dit overeenkomstig met eerder door ons genomen besluiten en dat hun wens zal worden vervuld.

Het tweede onderwerp van gesprek was:

Relatie met de Reformed Churches in Botswana (RCB).

Het bleek zinvol dat dit gesprek plaats vond nadat ik met de broeders van de RCB in D'kar en Gantsi had gesproken. Het was mogelijk enkele misverstanden als zodanig te signaleren en weg te nemen en het gesprek te besluiten met enig perspectief op toekomstige relaties.

De situatie vóór de vorming van de RCB was als volgt. De gemeenten die in Gantsi en omgeving tot stand waren gekomen als vrucht van het zendingswerk van de Nederduits Gereformeerde Kerk van Afrika (NGKA, dochterkerk van de zuidafrikaanse NG-Kerk, maar thans daarmee in proces van vereniging) hadden een goede relatie met de DRCB. De predikant van Gantsi, ds. Joshua Seltheko, was dikwijls op de synode van de DRCB. Er was hoop dat ze gemeenten zouden vormen in het verband van de DRCB. De stichting van een afzonderlijk kerkverband kwam dan ook als een complete verrassing.

De broeders spraken als hun vermoeden uit dat deze beslissing op de een of andere manier financieel gemotiveerd was. Ze hebben schriftelijk aan de Verenigde NG-Kerk in Afrika vragen gesteld, maar geen antwoord ontvangen tot de uitnodiging kwam de oprichtingsvergadering van de RCB bij te wonen. Toen was het te laat om vragen te stellen. Ze voelden zich enigszins bezeerd door de gang van zaken.

Ik kon vertellen dat ik over deze zaak gesproken had met de zendingen ds. J. Weesels in Gantsi en ds. Hessel Visser in D'kar en tevens met de kerkenraad van de gemeente in D'kar. Daarbij is mij op eenduidige manier duidelijk geworden dat het struikelblok voor het zich voegen bij het verband van de DRCB een ander was, namelijk de houding van de in Gantsi reeds bestaande DRCB-gemeente. Die gemeente vormt in het verband van de DRCB een uitzondering in die zin dat het een volstrekt door apartheidsideeën geregeerde gemeente is. Zwarten en Bushmen zijn er niet welkom. De leden zijn blanke boeren van zuidafrikaanse afkomst die in het algemeen de andere bevolkingsgroepen alleen als (potentiële) werkkrachten zien, maar niet als (potentiële) broeders. De kerkenraad van D'kar heeft het ten eenmale als een onmogelijkheid gezien dit probleem te overwinnen. Tegelijkertijd was bij hen duidelijk dat, wanneer dit probleem opgeruimd zou kunnen worden, alsnog met grote bereidwilligheid contact met de DRCB zou worden opgenomen om eenheid te zoeken.

De broeders in Gabarone erkenden dat deze racistische instelling bij de genoemde gemeente in Gantsi bestaat. Ze hadden zich niet eerder gerealiseerd dat deze problematiek deze uitwerking had gehad. De afstand Gabarone-Gantsi is dan ook heel groot! De broeders betreurden het dat de Verenigde NG-Kerk in Afrika hierover geen contact met de DRCB heeft opgenomen.

De broeders namen zich voor deze kwestie bij de kerkenraad van de DRCB in Gantsi aan de orde te stellen. Ook zullen ze proberen een ontmoeting te organiseren met de RCB in de hoop een en ander te kunnen overbruggen. Ik was in elk geval dankbaar dat enige verduidelijking kon worden gebracht die mogelijk tot nadere contacten tussen DRCB en RCB kan leiden.

Overige gesprekspunten

Nog enkele zaken werden door de broeders te berde gebracht, deels ter onzer informatie, deels omdat de broeders naar het buitenland uitzien voor het ontvangen van hulp.

- Een belangrijk project van de kerk is het werk dat gekoppeld is aan het ziekenhuis in Mochudi. Jarenlang heeft 'Woord en Daad' hulp geboden bij sociale welfare-projecten. Deze hulp is vrijwel beëindigd en dat geeft grote problemen. Er is bijvoorbeeld onvoldoende geld voor een goed opgeleide administrateur. Men zal proberen toch nog weer bij 'Woord en Daad' aan te kloppen.

- De opleiding van predikanten is een nijpend probleem. Er is behoefte aan predikanten, want er zijn op tien gemeenten slechts vijf predikanten en enkele zijn bejaard. Voorheen werden studenten naar Lusaka (Zambia) gestuurd voor opleiding. In Botswana is nog wel een interkerkelijk training centre voor evangelisten. Het probleem is dat er zo geen opleiding met een gereformeerd karakter is en dat werkelijke vorming van studenten niet mogelijk is. Ook de Assemblies of God hebben een groot training centre met als gevolg dat er een zugkracht van pinksterkerken op de jeugd van de kerk uitgaat.

Er is nu overleg met de Lutherse kerk, die in een vergelijkbare positie van zwakte verkeert, om mogelijk iets gezamenlijk te beginnen. Op hun vraag of er voor een dergelijk project hulp vanuit Nederland denkbaar zou

zijn heb ik gezegd, dat dat niet uitgesloten is. In ieder geval zou een goed uitgewerkt plan moeten worden overgelegd, dat organisatorisch, financieel en principieel helder is. Het is dus denkbaar dat we nog een keer post van de DRCB zullen ontvangen.

Besluit

Min of meer terloops werd mij bij mijn bezoek duidelijk dat deze kerk - net als de NG-Kerk in Zuid-Afrika overigens - ook vrouwelijke ouderlingen heeft. Het is niet aan de orde geweest in het gesprek met de moderatoren van de synode. Van een diepgaande theologische bezinning, ook op de hermeneutische en exegetische vragen die daarmee gemoed zijn, zal bij de beperkte marktocht van de DRCB niet gemakkelijk sprake zijn.

De oriëntatie op de NG-Kerk zal ook een rol spelen bij het feit dat de DRCB aangesloten is bij de World Alliance of Reformed Churches (WARC), de Wereldbond van Gereformeerde Kerken.

Tegelijk is duidelijk dat de broeders die verantwoordelijkheid hebben ontvangen in deze kerk zich inspinnen om het geluid van het evangelie in overeenstemming met de gereformeerde belijdenis ook in deze tijd in Botswana te blijven uitdragen.

J.W. Maris.

Bijlage B.7

Verslag van een bezoek aan de Reformed Churches in Botswana (RCB) in januari 1997

Oprichting

Deputaten voor Eenheid en Correspondentie van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland droegen mij op bij mijn bezoek aan Botswana gesprekken te voeren met vertegenwoordigers van de Reformed Churches in Botswana (RCB) om zo antwoord op een tweetal vragen te ontvangen. Die vragen werden gesteld om het verzoek dat van deze kerken werd ontvangen om tot wederzijdse erkenning en correspondentie met elkaar te komen, te kunnen beoordelen.

De eerste vraag betrof de relatie met de Dutch Reformed Church of Botswana (DRCB), waarmee onze kerken ook in correspondentie staan en van wie bekend was dat de broeders van de gemeenten in Gantsi en D'kar die thans een afzonderlijk kerkverband hebben gesticht, met hen ook een goede verstandhouding hadden. Ons was niet duidelijk waarom niet tot het verband van de DRCB kon worden toegetreden.

De tweede vraag betrof het standpunt dat in dit nieuwe kerkverband werd ingenomen met betrekking tot de toelating van vrouwen tot het vervullen van een kerkelijk ambt. Deputaten hadden informatie ontvangen dat de mogelijkheid hiertoe door de RCB geopend was.

Ontvangst

Vanuit de hoofdstad van Botswana, Gabarone, kon op vrijdag 3 januari dankzij het vervoer per vliegtuig dat door Flying Missions werd geboden, in een vlucht van 2¹/₂ uur de Kalahari-woestijn worden overgestoken en de plaats D'kar worden bereikt. De airstrip daar is in beheer van de kerk en vormt, evenals het vliegveldje van het 35 km verder gelegen Gantsi, een belangrijke levensader voor de verbinding met de rest van de wereld die achter de woestijn gelegen is. Het is verleidelijk uit te weiden over wat in een paar dagen kon worden waargenomen van de taken van ds. Hessel en Coby Visser te D'kar in de bijbelvertaling in de Naro-taal en het alfabetiseringswerk, en van ds. Jan en Beppe Weesels te Gantsi in het zendingswerk. Ik zal mij beperken tot de opmerking dat het een vreugde was de kennismaking met hen te vernieuwen (evenals met ds. Braam en Willemien LeRoux) en het een en ander van hun leven en werk waar te nemen en te horen. Met veel genoegen denk ik terug aan de bij hen genoten gastvrijheid en aan de ontmoeting met de kerk daar, evenals aan de diverse ontmoetingen met Bushmen broeders en zusters gedurende die dagen.

Om antwoord op onze vragen te krijgen waren er niet alleen de gesprekken met de genoemde broeders en zusters, maar was er ook een bespreking met de kerkenraad van D'kar, na de morgendienst op zondag 5 januari, en een ontmoeting met ds. Joshua Seltheko op zaterdag 4 januari.

De achtergrond van de RCB

Om de genoemde vragen te kunnen beantwoorden is enig inzicht nodig in de afkomst van de verschillende gemeenten waaruit de RCB is gevormd. Tijdens de gesprekken werden de contouren van de ontstaansgeschiedenis van de nu bestaande situatie mij gaandeweg duidelijker. De beschikbare mij verstrekte documentatie ondersteunt het een en ander.

De RCB is tot stand gekomen door het samengaan van drie kerken, de Gereformeerde Kerk van D'kar en de Gereformeerde Kerken van Gantsi en New Xanagas. De laatste twee hebben een andere achtergrond dan de eerste.

- De kerk van D'kar is vrucht van het zendingswerk van de Gereformeerde Kerk van Zuid-Afrika, vanuit de 'nabij'-gelegen gemeente Aranos in Namibië. Daaruit is te verklaren dat de gereformeerde Zuidafrikaan ds. Braam LeRoux daar als zending heen werd gezonden. Hij is thans als predikant aan de gemeente verbonden, maar in een 'tentmakersbediening'; hij is namelijk tegelijk werkzaam voor het KURU-project, dat in een aantal opzichten de economische, sociale en educatieve ontwikkeling van de Bushmen-bevolking beoogt, in nauwe verbinding met de kerk. Met deze plaatselijke kerk heeft de zending van de CGKN in 1991 een overeenkomst gesloten waarbij werd toegezegd een zending (ds. J.C. Weesels) en een bijbelvertaler (ds. H. Visser) te zenden.

- De andere gemeenten zijn ontstaan uit het zendingswerk van de zwarte NG-kerk in Afrika (NGKA), dochterkerk van de NG-kerk van Zuid-Afrika. De twee predikanten, ds. Stephanus (Gawie) Joubert te New Xanagas, en ds. Joshua Seltheko te Gantsi zijn uit deze kerken in Zuid-Afrika afkomstig. Zij zijn voor het grootste deel van hun inkomen afhankelijk van de zending van de Gereformeerde Kerken in Nederland

(GKN). Op een aantal boerderijen van blanke en zwarte boeren, en op een aantal settlements wordt vanuit deze gemeenten en door de predikanten en de zendingen nog altijd zendingswerk gedaan onder de Bushmen-arbeiders.

- Sedert jaren is een goede verstandhouding gegroeid tussen de beide NGKA zendingsposten en de Gereformeerde Kerk van D'kar. De zendingen hadden regelmatig contact; de gemeentelieden zagen geen principieel verschil, men had dezelfde belijdenis. Voor bijna iedereen was het samengaan in een kerkverband een logische stap, die in een dienst op 18 september 1994 werd bekrachtigd, waarbij zowel de instigering van de Reformed Church van Gantsi plaats vond als de 'Ceremony of Unification' van de Reformed Churches in Botswana.

- Bij die gelegenheid werd duidelijk, dat de grondslag van de RCB gelegen is in de Schrift en de Drie Formulieren van Enigheid. In de Declaration of Unity werd o.m. uitgesproken:

"Wij allen geloven en belijden dat de Bijbel het onfeilbare Woord van God is, de enige leidraad voor ons geloof en leven.

Wij erkennen en aanvaarden ook de Drie Formulieren van Enigheid als de uitdrukking van ons geloof en wij verklaren dat wij gevoelen en geloven, dat deze in alle onderdelen overeenstemmen met Gods Woord.

Daarom verworpen wij iedere leer die strijdig is met Gods Woord en de Drie Formulieren van Enigheid en willen wij al onze handelingen daarmee in overeenstemming brengen, zoals blijkt uit de Kerkeorde die in onze kerken functioneert."

De vastgestelde kerkeorde draagt - in overeenstemming met de omvang van het kerkverband - een sober karakter, maar is geheel naar de beginselen van de DKO opgesteld.

De relatie met de DRCB

Met name in de vergadering van de kerkenraad van D'kar is de vraag aan de orde geweest waarom een afzonderlijk kerkverband, los van de DRCB, is aangegaan.

De broeders waren buitengewoon duidelijk en eenduidig in het antwoord dat op deze vraag werd gegeven. Er was voor dit contact een struikelblok, bestaande uit de blanke DRCB gemeente in Gantsi. Deze gemeente vormt een bijzondere gemeente in het verband van de DRCB doordat zij uitsluitend bestaat uit blanke zuidafrikaanse boeren die zich al sedert generaties in de Kalahari gevestigd hebben. Hier wordt de 'apartheid' in stand gehouden op een manier die in Zuid-Afrika op zijn retour is (en feitelijk in Botswana ook verboden is). Met de vorige predikant van deze gemeente is nog wel een goed contact geweest, maar er was dan ook een groot verschil tussen predikant en gemeente. Hij is vertrokken omdat de gemeente hem niet meer kon(?) betalen. Voor de Bushmen-broeders was het nauwelijks denkbaar dat zij deze situatie zouden weten te overwinnen. Het probleem is immers dat de meerderheid van de blanke boeren de Bushmen uitsluitend zien als potentiële werkkrachten, maar zeker niet als potentiële broeders en zusters.

Het was ook duidelijk dat de broeders in de toekomst heel graag nauwere contacten met de DRCB zouden aangaan. Er was geen weerzin of wrok o.l.d. in hun woorden op te merken. Het was eerder onmacht om vanuit hun positie deze barrière te doorbreken. Aan de kant van de RCB is zeker geen deur dicht geslagen. Ik was dankbaar dat ik in de dagen daarna in de gelegenheid was met vertegenwoordigers van de DRCB in Gaborone over deze situatie te spreken (zie het desbetreffende rapport).

Vrouwelijke ambtsdragers?

Over de tweede vraag in mijn opdracht heb ik slechts met de zendingen gesproken en niet met de kerkenraadsleden van D'kar. Het zal duidelijk worden waarom. Met ds. Braam LeRoux is het contact ook maar beperkt gebleven, omdat hij door rugklachten die dagen geheel geveld was.

De gemeenten te Gantsi en New Xanagas hadden de mogelijkheid van vrouwelijke ambtsdragers als een vanzelfsprekende (?) erfenis meegekregen van de zedende kerken in Zuid-Afrika. De gemeente in D'kar had als zendingspost van de GKSA slechts mannelijke ambtsdragers. Bij de gesprekken onder de predikanten en zendingen ter voorbereiding van het nieuw te vormen kerkverband is er uitgebreid over gesproken. Twee dingen werden hun daarbij echter heel duidelijk. In de eerste plaats dat onder de theologisch gevormden een moeilijke discussie zou ontstaan over de hermeneutische en exegetische vragen die hierbij in het geding zijn, waarbij het onderling vertrouwen op het spel kwam te staan, en daarmee - ook door de armeeremoede tijd - de voortgang van het werk. In de tweede plaats dat het feitelijk onmogelijk was de synode van de kerk met deze discussie te belasten, o.m. rekening houdend met het feit dat een groot deel van de ambtsdragers nog analfabeet is.

Ieder van de betrokkenen heeft wel beseft dat het voor de verhoudingen van belang is eraan mee te werken dat de situatie zoveel mogelijk op het bestaande lage profiel wordt gehandhaafd, waarbij alleen in de gemeente in Gantsi twee vrouwelijke diakenen zijn en in New Xanagas één.

De acta van de gehouden kerkelijke vergaderingen maken dan ook geen melding van vrouwelijke ambtsdragers of van vragen die dienaangaande aan de orde zouden zijn.

In onze overweging van het verzoek van de RCB om correspondentie is met dit aspect dan ook bezwaarlijk rekening te houden. Met het oog op de toekomstige contacten - die er in verband met het zendingswerk van onze kerken in samenwerking met de gemeente van D'kar toch zijn - is het zinvol dat we van de achterliggende situatie op de hoogte zijn.

Aanbeveling

Gelet op

- de grondslag van deze kerk op Schrift en belijdenis die met de onze overeenkomt;
- de aangenomen kerkeorde waarvan hetzelfde geldt;
- het feit dat we via de overeenkomst met de gemeente in D'kar omtrent de zending regelmatig met de RCB te maken hebben;
- het feit dat ook de Nationale Synode van Potchefstroom van de GKSA, na advies van prof. J.M. Vorster en

dr. B. de Klerk, in januari 1997 op dezelfde gronden besloten heeft correspondentie met de RCB aan te gaan.

is er naar het oordeel van ondergetekende grond voor de aanbeveling tot een positieve beslissing op het verzoek tot correspondentie met de Reformed Churches in Botswana.

J.W. Maris.

Bijlage 8.8

Verslag van het bezoek aan de Reformed Church in Japan.

De synode van Zierikzee besloot een beperkte correspondentie aan te gaan met o.a. de Reformed Church in Japan. Ter uitvoering van dit besluit besloten deputaten Eenheid en Correspondentie een afvaardiging naar Japan te zenden om ter plaatse in contact te treden met vertegenwoordigers van deze kerk. Dit was des te gemakkelijker te realiseren aangezien de conferentie van de ICRC in 1997 gehouden zou worden in Seoul, Korea, het buurland van Japan. Daardoor was het niet nodig om een afzonderlijke reis naar Japan te maken. Onderweg naar Seoul gaven de ondergetekenden dan ook uitvoering aan het besluit van deputaten en bezochten zij van 10 tot 14 oktober 1997 de RCJ.

Nadat we in Japan waren aangekomen werden we ondergebracht in het logeerpaleis van het Theological Seminary van de RCJ, gevestigd in Kobe. Voor de maaltijden en verdere verzorging kregen we een gastrij onthaal in de gezinnen van twee hoogleraren van dit seminarie, de professoren Ichikawa en Makita. Met de een konden we in het engels communiceren, met de ander zelfs in het nederlands (!). Beiden zijn ook lid van de Liaison Committee van de RCJ; het comité dat de interkerkelijke relaties gestalte geeft. Met hen hebben we uitvoerig over allerlei zaken gesproken, die met onze wederzijdse relatie in verband staan.

Onze gastheren hebben ons ook nog gelegenheid gegeven indrukken op te doen van zowel het land Japan en zijn geschiedenis, alsook van het gemeentelijk leven van de RCJ. Het eerste behoeft in een verslag als dit niet uitvoerig aan de orde gesteld te worden. Van het tweede mag wel het een en ander vermeld worden.

Kerkelijk leven

Doordat er in de periode van ons verblijf in Kobe ook een zondag viel, waren we in de gelegenheid een tweetal kerkdiensten mee te maken. Prof. Makita en zijn vrouw vergezelden ons en zorgden voor de nodige uitleg. Op deze manier kregen we een indruk van de vreugden en de zorgen, waardoor het kerkelijke leven wordt omringd.

De morgendienst woonden we bij in het kerkgebouw van wat naar de begrippen van de RCJ een 'grote' en naar onze indruk ook tamelijk wegstelde gemeente was. Er waren ongeveer 150 kerkgangers. Wat ons direct opviel was dat er betrekkelijk weinig jonge mensen onder de kerkgangers waren. Het verloop van de kerkdienst was weinig anders dan bij ons: er werd gepreekt, gebeden, gezongen, gecollecteerd. Wel verichte de dienstdoende ouderling een grotere taak dan bij ons: het eerste gedeelte van de dienst, inclusief het gebed, werd door hem verzorgd. De predikant nam halverwege de dienst van hem over en hield de leiding tot het einde van de dienst. Helemaal aan het eind van de dienst werd er gecollecteerd. Nadat de gaven gegeven waren sprak een van de diakenen een gebed uit, waarin hij Gods zegen vroeg over het gebruik van de gaven.

In de dienst die we bijwoonden werd door een jonge man belijdenis des geloofs afgelegd. Dat werd door de gemeente als een zegen ervaren, juist ook in verband met het feit, dat de RCJ er kerkelijk grote moeite mee heeft haar jeugd vast te houden. Na de dienst werd door de gemeentelieden gemeenschappelijk een eenvoudige maaltijd genuttigd, waarbij ook wij werden uitgenodigd.

Na de maaltijd werden er samenkomsten gehouden van vrouwenvereniging of bijbelstudiekring, e.d. Verschillende leden, die op linke afstand van de kerk wonen brengen op deze manier ongeveer de hele zondag in de kerk door.

De middagdienst die we bijwoonden verliep ongeveer gelijk aan de morgendienst, maar duurde een half uur korter. Bij navraag bleek ons dat dit tot de vaste gewoonten behoort: middag- of avonddiensten duren heel wat korter dan de morgendiensten. Deze middagdienst woonden we bij in een veel kleinere gemeente; een gemeente met een ledenbestand van ongeveer 40. Er waren een kleine 30 kerkgangers. Ons werd verteld, dat gemeenten van deze afmetingen eigenlijk normaal zijn in de RCJ. Veel van de gemeenten hebben dan ook grote moeite om een behoorlijk tractement voor de predikant bijeen te brengen, wat meer dan eens tot gevolg heeft dat de predikant een bij-baan heeft.

De predikant van de gemeente waar we 's middags te gast waren, preekte naar aanleiding van v. 6 antw. 55 van de Heidelbergse Catechismus over de gemeenschap der heiligen. In een gesprek met hem na de dienst vertelde hij dat hij zeer gehecht is aan deze Catechismus, ondanks het feit, dat de RCJ de Westminster Standards in haar grondslag heeft en niet de Drie Formulieren van Enigheid. In verdere gesprekken werd ons duidelijk dat de RCJ sterk confessioneel gebonden wil zijn en dat mede daarom in de prediking van Gods Woord veel aandacht gegeven wordt aan de leer.

Via deze kerkdiensten en de gesprekken die we in verband hiermee voerden werd ons een aantal dingen betreffende het kerkelijke leven duidelijk.

1. In de erediensten valt de nadruk heel duidelijk op de prediking van het Evangelie. Er is, net als bij ons, een dienst waarin een tekst uit Gods Woord het uitgangspunt voor de verkondiging is (de predikant, die in de morgendienst voorging volgde de lectio continua en sprak uit Luk. 1) en een dienst die 'leerdienst' genoemd zou kunnen worden. De psalmen werden gezongen op de geneefse melodieën.
2. In de eredienst functioneren ook vrouwelijke diakenen. In Korea zouden we hetzelfde verschijnsel tegenkomen. Ons werd echter verteld, dat er twee soorten diakenen zijn; diakenen, die als zodanig bevestigd zijn en lid van de kerkenraad zijn en diakenen die alleen hulpdiensten verrichten en niet officieel bevestigd worden. Tot de laatste categorie behoren ook vrouwelijke leden van de gemeente.

- De RCJ heeft moeite om haar jonge mensen vast te houden. Er gaat een grote zuigracht van de geseculariseerde japanse maatschappij uit. Bovendien vormt het gereformeerd protestantisme in Japan een bijna te verwaarlozen minderheid, zodat men wel een duidelijke en gefundeerde overtuiging moet hebben om lid van deze kerk te willen zijn.
- Het gros van de gemeenten is erg klein en nauwelijks of zelfs niet helemaal in staat om voor het levensonderhoud van de predikanten en hun gezinnen te zorgen. Financieel is de RCJ dan ook niet sterk. Door de leden moeten soms grote offers gebracht worden. Luxe kerkgebouwen kan men zich bepaald niet veroorloven. Alles maakt dan ook een sobere indruk. Waar op gelet wordt is op het functionele.

Dat laatste viel ons bepaald op toen we kennis konden maken met het seminarie. Onze eerste indruk was: Hoe heeft deze betrekkelijk kleine kerk met in totaal ongeveer 9000 leden het gepresteerd zulke gebouwen neer te zetten? Later werd ons duidelijk, dat men door verkoop van het oude gebouw, dat men in het centrum van Kobe bezat zeer voordelig van de hand had kunnen doen, dankzij de enorm gestegen grondprijzen en dat men voor de opbrengst een veel ruimer complex gebouwen had kunnen aanschaffen en daarbij zelfs nog een behoorlijk onderhoudsfonds had kunnen stichten. Maar ook bij deze nieuwe gebouwen was toch weer niets van luxe en overlaad te bespeuren. Ook hier lag alle accent op het functionele.

Onze wederzijdse relatie

Tijdens de tafelgesprekken en bij andere meer persoonlijke contacten hadden we met onze beide gastheren al een en ander besproken over de verschillende aspecten van onze kerkelijke relaties. Niettemin hebben we in een grondig gesprek in een officiële vergadering diverse zaken met de hoogleraren Ichikawa en Makita doorgenomen. Het was de bedoeling dat de voorzitter van de Liaison Committee, ds. H. Suzuki, ook aanwezig zou zijn, maar hij had zich laten verontschuldigen vanwege het feit, dat hij was aangewezen om als moderator de vanaf 14 oktober te houden General Assembly van de RCJ te presideren. Later, maar toen waren we intussen al in Korea, hebben we nog een vierde lid van de Liaison Committee ontmoet, te weten ds. Yamashita.

Zaken, die in ons gesprek aan de orde kwamen, hadden betrekking op de volgende onderwerpen.

- De RCJ is nog altijd lid van de Reformed Ecumenical Council. Dat men grote moeite heeft met de koers die de REC volgt wisten we al uit de tijd dat ook onze kerken nog binnen de REC participeerden. Die moeite is er in de laatste tijd niet minder op geworden. Vooral ook de vergadering van de REC van 1996 in Grand Rapids, waar geluiden gehoord zijn die deden twijfelen aan de uniciteit van Christus, heeft voor toenemende moeite gezorgd. De RCJ heeft echter vanuit het verleden sterke banden met de Christian Reformed Church. Veel van de kerken van de RCJ resulteren uit het zendingswerk dat de CRC in Japan heeft verricht. Vooral in dat gedeelte van de RCJ bestaat er veel bezwaar om het lidmaatschap van de REC op te zeggen, juist omdat de CRC erop aandringt dat lidmaatschap te continueren. Anderzijds heeft de RCJ ook sterke banden aan de Orthodox Presbyterian Church. Ook vanuit de OPC is er veel zendingswerk in Japan verricht en er zijn ook heel wat gemeenten die uit dit zendingswerk zijn voortgekomen. In die hoek van de kerken leeft de gedachte veel sterker om de band met de REC op te zeggen. Het is ons duidelijk geworden, dat het voor de RCJ niet gemakkelijk zal zijn om tot een voor allen aanvaardbaar besluit te komen. Wel is namens de RCJ een brief aan de REC geschreven waarin de bezwaren tegen allerlei ontwikkelingen onder woorden zijn gebracht.
- De RCJ hebben nog altijd geen beslissing genomen ten aanzien van de vraag of men lid wil worden van de ICRC. Wel heeft men waarnemers naar de conferentie in Zwolle gezonden en het was ook het voorkomen dat in Seoul waarnemers aanwezig zouden zijn. We begrepen, dat de aarzeling ten aanzien van de ICRC nauw samenhangt met de onzekerheid, die bestaat ten aanzien van de prolongatie van het lidmaatschap van de REC. Wel waren de broeders van mening dat de ICRC zich in gunstige richting ontwikkelt. Er komt meer 'flexibility'. Op korte termijn zal echter geen beslissing verwacht mogen worden. Het lag in de bedoeling om eerst een bezinning op gang te brengen - met name onder de ambtsdragers - over de vraag wat verstaan moet worden onder "Reformed Ecumenism".
- In het licht van het bovenstaande zal duidelijk zijn dat de RCJ ook nog altijd een nauwe band heeft met de CRC. Naast factoren, die met het ontstaan van verschillende gemeenten binnen de RCJ te maken hebben, heeft de RCJ door de jaren heen ook altijd veel profijt gehad van de theologische arbeid van de CRC. Wel beziet men in de RCJ de ontwikkelingen in de CRC met grote zorg. Vooral de steeds weer wisselende besluiten inzake de vrouwelijke ambtsdragers hebben in de CRC veel verwarring gegeven. Daarom heeft de RCJ aan de CRC voorgesteld belangrijke beslissingen te nemen met een 2/3 meerderheid en niet met de helft plus één.
- Het was ons uit correspondentie met de RCJ gebleken, dat deze kerk vorig jaar een waarnemer naar de vergadering van de WARC in Debrecen gezonden had. Toen we daarnaar vroegen werd ons geantwoord dat we daar niet de conclusie uit moesten trekken alsof de RCJ enige aspiratie heeft om lid te worden van de WARC. De afvaardiging was bedoeld om informatie te verkrijgen omtrent kerken van gereformeerde signatuur in Oost-Europa. Een tweede doel voor dit bezoek was om langs dit kanaal informatie te krijgen over kerken in Azië. Overigens was de afgevaardigde (prof. Makita) niet erg optimistisch thuisgekomen. Hij was van mening dat lid worden van de WARC onmogelijk is vanwege de liberale theologie die daar door velen wordt aangehangen.
- Een zaak, die in de RCJ al enige tijd in discussie is, is de vraag naar de relatie tussen vrouw en ambt. Men kent vrouwelijke diakenen, maar die zijn geen lid van de kerkeraad. De zaak is door de kerken officieel in studie genomen, maar tot een beslissing is het nog niet gekomen. Onze gesprekspartners waren van mening, dat het voorlopig wel niet zover zal komen dat de ambten voor de vrouw worden open gesteld. Wel zijn er in de RCJ die zo'n besluit zouden toejuichen. Daar staat tegenover dat anderen er

- zeer sterk tegen gekant zijn. Mocht het besluit vallen om de ambten open te stellen voor de vrouw dan is het vrijwel zeker, dat verschillende kerken zullen weggaan. Op dit moment weet men niet goed hoe men met deze zaak moet omgaan. Zeker is echter wel, dat de RCJ lezing getrokken heeft uit de gang van zaken in de CRC: zoals het daar gegaan is moet het in de RCJ niet gaan.
- Een belangrijke punt van gesprek was de vraag hoe we de relatie tussen onze kerken en de RCJ meer vorm en gestalte zouden kunnen geven. Het is zonder meer duidelijk dat zowel afstand als taal in dit opzicht belemmeringen vormen. De taal misschien nog wel minder dan de afstand. Het is ons namelijk opgevallen, dat niet alleen prof. Makita het nederlands goed beheerst, maar dat ook prof. Ichikawa die taal redelijk goed lezen kan. Op het seminarie wordt het bestuderen van het nederlands ook aangemoedigd. In de bibliotheek van het seminarie troffen we heel wat nederlands-talige theologische werken aan. Men wil de theologie, zoals die in ons land bedreven is en wordt een plaats geven in het onderwijs. Deze betrekkelijke bekendheid met onze taal maakt het toch nuttig om onze Acta en eventueel ander studiemateriaal aan de RCJ ter beschikking te stellen. Men kan er mee uit de voeten.

In dit kader is ook gesproken over de vraag of het eventueel mogelijk zou zijn dat leden van de Apeldoornse faculteit gastcolleges komen geven aan de studenten van het seminarie. Vanuit Kampen (II) zijn er al eens gastdocenten in Kobe geweest. Men zou het toejuichen als dit ook vanuit Apeldoorn zou kunnen gebeuren. Colleges kunnen zowel in het engels als in het nederlands gegeven worden. Dit laatste echter alleen als prof. Makita in staat is om als tolk op te treden. Of het te verwachten is dat zich binnenkort japanse studenten in Apeldoorn zullen melden, was iets waar onze gesprekspartners geen antwoord op konden geven.

Op de vraag of het ook nut zou kunnen hebben om wederzijds afgevaardigden naar elkaars kerkelijke vergaderingen te zenden moet geantwoord worden, dat dit zeer te betwijfelen is. Vooral vanwege het taalprobleem zal het nut van dergelijke bezoeken slechts gering kunnen zijn. We hebben de broeders meegedeeld, dat het om deze reden geen zin had om postief in te gaan op de uitnodiging die deputaten per schrijven van 14 juli j.l. ontvingen om aanwezig te willen zijn op de te houden General Assembly van de RCJ. Overigens zou het ons ook niet mogelijk geweest zijn die uitnodiging te accepteren alleen al vanwege het feit, dat de conferentie van de ICRC op dezelfde dagen zou worden gehouden.

We hebben ook gesproken over zendingswerk. De RCJ doet zelf zendingswerk, o.a. in de Filippijnen. Evangelisatiewerk in eigen land wordt als bijzonder moeilijk ervaren. Hier zijn verschillende factoren voor aan te wijzen. Een belangrijke factor is het feit dat het christelijk geloof zo'n uiterst geringe plaats in Japan inneemt. Daarnaast is er de factor, dat christenen door de massa toch eigenlijk als ahvilligen van de oorspronkelijke japanse godsdienst, het Shintoïsme, worden beschouwd. Deze religie heeft mysterieuze verbanden met de politiek, met name wat betreft de plaats die de japanse keizer daarin inneemt. Om deze en andere redenen geeft men er de voorkeur aan zendingswerk buiten de grenzen van het eigen land te verrichten terwijl men dan graag zendelingen uit andere landen naar Japan ziet komen om daar het Evangelie te brengen. Deze gedachten hebben we inmiddels doorgegeven aan deputaten Buitenlandse Zending. Na ons bezoek aan de RCJ hebben we nog een aantal leden van de Liaison Committee in Seoul, Korea ontmoet, nl. prof. Ichikawa, ds. Suzuki en ds. Yamashita. Zij waren daar als waarnemers aanwezig gedurende de tweede week van de conferentie van de ICRC. Uit het gesprek dat we als delegatie nog met hen hadden, is in feite niet iets heel belangrijks te melden. Zij vertelden ons dat de intussen gehouden General Assembly rustig is verlopen. Er zijn geen ingrijpende besluiten genomen. De bezinning op de bovenvermelde vragen betreffende de oecumene en de relatie tussen vrouw en ambt gaat voort.

Al met al mogen we terugzien op een nuttig en goed contact met de vertegenwoordigers van de RCJ. We zijn dankbaar voor de genoten gastvrijheid. Graag wensen we deze kerk trouw en genade toe om temidden van het sterk geseculariseerde Japan een goed getuigenis van Gods genade in Christus te laten horen. Ook hopen we dat de RCJ wijsheid en licht van Gods Geest zal mogen ontvangen om de juiste beslissingen te nemen in de zaken die de agenda van hun kerkelijke vergaderingen bezwaren of zullen bezwaren.

J. Westerink
P. den Butter

Bijlage 8.9

Verlag van het bezoek aan de Conference of Reformed Churches op 12 en 13 september 1995 in Ballyclare, Ierland.

De aanwezige hoogleraren en predikanten - 28 in getal - waren afkomstig uit de Free Church of Scotland, Reformed Presbyterian Church of Ireland, Evangelical Presbyterian Church of Ireland en de Evangelical Presbyterian Church of England and Wales. Deze jaarlijkse bijeenkomst is ter onderlinge bemoediging, nuttig voor uitwisseling van kerkelijke ontwikkelingen en voor bespreking van onderwerpen, welke voor het geestelijke en praktische leven van betekenis zijn. In feite duurde de conferentie slechts één dag, aangezien de voorafgaande avond werd besteed aan onderling contact.

Het eerste onderwerp "Gambling" werd ingeleid door Rev. J. McIntosh en had de praktische doelstelling elkaar bewust te maken van de gevaren - met name ook voor de jeugd - van de lust om deel te nemen aan loterijen, gokspelen, wedden (paardenraces, voetbalmatches) en niet in het minst aan de 'tipperkasten' en de 'gokmachines'. Een verslavingslelement aan deze praktijken is niet vreemd meer. Spreker constateerde dat de overheden geen bezwaren meer aanvoeren, integendeel, zij propageren de nationale loterij en maken reclame met het feit, dat een deel van de opbrengst wordt overgedragen aan liefdadigheidsinstellingen. Steeds meer mensen nemen deel aan de dagelijkse T.V.-loterij. De aard van deze activiteit is volledig materialistisch, gericht op de hebzucht van de mens.

De motivatie voor 'tippen' is onbijbels. De wens om te winnen, te verdienen, te ontvangen, staat centraal, in

plaats van de bijbelse notie om te geven. Het natuurlijke hart is op zichzelf gericht en voedt het egoïsme ook door middel van de 'gok'-spelen. Het gevaar van een verslaving is zeker niet afwezig en kan ernstige sociale gevolgen hebben in gezinnen. Zoals drankzucht gezinnen verwoestte, zo doet de gokzucht dat nu. Zeker in Engeland waar de maatschappij grote verschillen in inkomen en rijkdom laat zien. Gokspelen zijn een gevaar voor de samenleving. Gokken is niet tot de eer van God en strijdig met een christelijke levenswijze (Luk. 6:38). God en Mammon kan men niet tegelijkertijd dienen.

Het tweede onderwerp "Medische ethiek" werd ingeleid door Rev. Harold Cunningham. Spreker noemde een veelheid van onderwerpen, die hedentendage in de medische wereld omgaan. Niet alleen de abortus-praktijk, of de euthanasie-vragen, maar ook de kwestie van transplantaties, de genetische manipulatie, de in vitro fertilisatie o.d. Een beeld van de wijze waarop we deze dingen dienen te benaderen, ontbrak m.i., waardoor we niet veel verder kwamen dan de schets van de problemen. Een nadere bestudering door theologen en medici in een werkgroep zou zeker aanbeveling verdienen.

De middagbijeenkomst begon met een uitwisseling van zendingswerkzaamheden van de verschillende kerken. De kerken zijn niet groot (in getal), maar hun zendingeliefde is dat wel. Zij zouden graag een nauwere samenwerking zien met onze zending. De Mission Board van deze kerken zou met deputaten Nederlandse Zending graag willen overleggen over nauwere samenwerking.

Een derde en laatste onderwerp was het "Gezin in het heden", ingeleid door Rev. Norman Reid. Hij gaf kort aandacht aan de rationele, traditionele en pragmatische benadering van het gezin, om langer stil te staan bij de bijbelse benadering.

Na aan de hand van de Schriftgegevens uit zowel het Oude als het Nieuwe Testament uiteengezet te hebben hoe de relatie tussen man en vrouw in het huwelijk is, sprak hij over de ouders als "bemiddelaars". Zij geven de boodschap van het Evangelie door en zijn daarin meer dan school of kerk. Zij zijn de "bemiddelaars" van Gods genade en waarheid en verrichten die taak als profeet, priester en koning.

Op elke voordracht volgde een levendige bespreking, waarbij de vraag telkens naar voren kwam hoe men deze onderwerpen in de prediking moet verwerken.

De conferentie werd afgesloten met een kerkdienst waarbij ook de gemeente van Balyclare was uitgenodigd. In deze avonddienst ging voor Rev. Knox Hyndman, die de bede "Uw Koninkrijk kome" behandelde. Een zeer broederlijke geest kenmerkte het samenzijn en voor allen was het een bemoediging.

A.W. Overwater.

Bijlage 8.10

Rapport van de afgevaardigden naar de vierde International Conference of Reformed Churches, gehouden in Seoul, Korea, 15 - 23 oktober 1997.

Inleiding

De generale synode van Zierikzee 1995 besloot 'via het Interim Committee van de ICRC het lidmaatschap van deze organisatie voor onze kerken aan te vragen' (Acta, art. 102).

Deputaten Eenheid en Correspondentie hebben uitvoering aan dat besluit gegeven en, zoals vereist in de statuten van de ICRC, aan twee lidkerken van deze organisatie gevraagd het verzoek te ondersteunen, en wel aan de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt en aan de Free Reformed Churches of North America. Beide kerken verklaarden zich spontaan daartoe bereid.

Daarop werd een uitnodiging ontvangen voor de eerstvolgende vergadering van de ICRC die gehouden zou worden in Seoul, Korea. Deputaten besloten de maximale afvaardiging van vier personen naar deze vergadering te zenden, mede gezien het feit, dat daar over de toelating van onze kerken als lid zou worden beslist. Het leek deputaten goed de voorzitter en de secretaris af te vaardigen en naast één van de andere deputaten ook een hoogleraar, waarbij de keuze viel op prof. dr. W.H. Velema, die als emeritus beschikbaar was en ervaring heeft met internationale contacten. Na toelating zouden de brs. ds. P. den Butter en ds. J. Westerink als stemhebbend lid zitting nemen en de brs. ds. A.W. Overwater en prof. dr. W.H. Velema als adviserende leden.

Enkele weken voor de aanvang van de vergadering van de ICRC vernamen deputaten dat ook de voorzitter en de secretaris van zending/deputaten de vergadering zouden bijwonen, zij het als bezoeker. Zending/deputaten hebben hun excuses aangeboden voor het feit, dat hierover geen overleg was geweest. Over deze kwestie is verder geen contact meer geweest. De aanwezige zending/deputaten hebben zich tijdens de vergadering van de ICRC constructief opgesteld.

De deputaten Den Butter en Westerink legden voor de aanvang van de conferentie een bezoek af bij de Reformed Church in Japan. Deputaat Overwater reisde via Amerika en kon de laatste dag van de conferentie niet meer meemaken wegens vertrek naar Nederland. Prof. dr. Velema, die vergezeld werd door zijn echtgenote, zou na afloop dooreizen naar Pusan om gastcolleges te geven aan het seminarie van de Presbyterian Church (Kosin), maar moest aanvankelijk van dat laatste voornemen afzien, omdat mevrouw Velema getroffen werd door een herseninfectie en opgenomen werd in een ziekenhuis in Seoul. Omdat vanuit Pusan sterk op zijn komst werd aangedrongen, heeft prof. Velema daar in een later stadium van zijn verblijf toch nog een dag college gegeven. Dit werd door de studenten aldaar op hoge prijs gesteld en is voor ons van betekenis met het oog op de toenemende contacten tussen Korea en Apeldoorn. We zijn de Heere dankbaar voor het feit, dat zij inmiddels toch naar Nederland konden terugkeren, al betekent dat niet, dat de zorgen daarmee verdwenen zijn. Op het moment dat dit rapport geschreven wordt, vinden onderzoeken plaats. De Heere gedene belden in Zijn gunst.

Tijd en plaats

Lag het aanvankelijk in de bedoeling, de vergaderingen van de ICRC te houden in augustus, later werd besloten uit te wijken naar oktober vanwege de zomerse temperaturen in Seoul. Ook moest naar een ande-

re plaats van samenkomst worden uitgekeken. De nieuwbouw van het seminarie van de Kosin-kerken was nog niet zover gevorderd, dat men daar de conferentie kon huisvesten. Nu was de Seo-Moon church de plaats van samenkomst, een ruim en voor dit doel zeer geschikt kerkgebouw in het zuidelijk gedeelte van Seoul. De afgevaardigden waren gehuisvest in het Olympic Parktel en werden dagelijks door leden van de kerk per busje naar en van de kerk vervoerd. De maaltijden werden in de kerk gereed gemaakt door een aantal gemeentelieden. Die verzorging was heel goed en men was zeer hulpvaardig en hartelijk. Men deed al zijn best om het de afgevaardigden naar de zin te maken. In dat opzicht hebben wij van de Koreaanse kerken een goede indruk overgehouden en is er alle reden om dankbaar terug te zien.

Opening en moderamen

Op woensdagavond 15 oktober werd een bidstond voor de ICRC belegd in de Seo-Moon church. Tot onze verrassing werd deze niet geleid door de plaatselijke predikant of de voorzitter van de vorige conferentie, maar door rev. John Galbraith van de OPC, die met zijn 84 jaren ongetwijfeld de oudste afgevaardigde was en onder ons bekend is als voorzitter van de GOS gedurende enkele perioden. Zijn optreden symboliseerde het feit dat de ICRC voor een aantal vroegere lidkerken van de GOS een werkelijk gereformeerd alternatief is.

De volgende morgen vond de officiële opening plaats namens de roepende Presbyterian (Kosin) Church door prof. dr. Soon Gil Hur. Op voorstel van het Interim Committee - de ICRC kent nog geen verkiezingen in verband met zijn nog prille bestaan - werd prof. Hur vervolgens aangewezen als voorzitter. Hij bleek een vriendelijke voorzitter te zijn. Rev. M. VanBeveren van de Canadian Reformed Churches werd opnieuw tot corresponding secretary benoemd, zodat het adres van de ICRC niet verandert. Verder werd rev. Jack Peterson van de OPC, een oudgediende in de gereformeerde oecumenische wereld, tweede voorzitter en rev. Peter VanderMeijden van de FRCNA recording secretary. Hij zorgde ervoor dat de notulen van de vergaderingen nog voor het beëindigen van de conferentie konden worden vastgesteld.

De geplande vergadering bleek ruimschoots voldoende om de agenda af te werken en de vergadering op donderdag 23 oktober te sluiten; dit ondanks het feit dat het vergadertempo voor onze begrippen niet hoog lag!

Inhoudelijk

a. Toelating nieuwe lidkerken.

Een hoogtepunt tijdens de eerste vergaderdag was de toelating van maar liefst zeven nieuwe lidkerken tot de ICRC, die tot op dat ogenblik veertien lidkerken telde. Naast onze Kerken werden toegelaten de Associate Reformed Presbyterian Church in Amerika, de Evangelical Presbyterian Church of England and Wales, de Gereja Gereja Masehi Musyafir NTT in Indonesië, de Reformed Churches of New Zealand, de Reformed Presbyterian Church of North America en de United Reformed Churches in North America.

Met deze kerken, waarvan na onze kerken de ARPC de grootste is met 33.000 leden en de EPCEW de kleinste met ruim 100 leden (deze kerk was wegens gebrek aan mankracht niet vertegenwoordigd in Seoul), is het totale aantal leden van de aangesloten kerken gestegen tot ruim 450.000.

Het deed heel goed om na het besluit tot toelating van verschillende kanten te horen, dat men blij was met de toetreding van onze kerken.

Een aantal andere kerken had waarnemers gezonden, zoals de ons bekende GKSA en de RCJ. Verder waren bezoekers aanwezig die organisaties vertegenwoordigden zoals Christian Witness to Israel. Verschillende van deze kerken en organisaties kregen in de loop van de vergaderingen gelegenheid zich te presenteren.

Tegenover de toetreding van zeven nieuwe kerken stond het vertrek van één lidkerk. De Free Reformed Churches of Australia konden zich niet langer verenigen met de koers van de ICRC. Een bezoek dat een afvaardiging van de GKV vlak voor de aanvang van de ICRC-vergaderingen aan deze kerk had gebracht kon in het standpunt geen wijziging brengen.

b. Lezingen

Vijf lezingen werden gehouden en besproken.

Allereerst sprak mr. Mark T. Bube van de OPC over "Principles of Reformed Missions". Hij legde de nadruk op Gods Raad om Zich een volk te redden uit het gevallen menselijk geslacht. Hij toonde aan dat God ook de middelen heeft verordeneerd, waardoor Hij dat volk vergadert, dat God die middelen aan de kerk heeft toevertrouwd en speciaal van de prediking gebruik maakt om Zijn doel te bereiken en ambtsdragers toerust met alles wat ze nodig hebben om dat werk uit te voeren. In de discussie over deze lezing werd o.a. ingegaan op het gebruik van 'parachurch organizations', het sociale aspect van het zendingswerk en de noodzaak dat zendingskerken self-supporting worden.

Vervolgens luisterden we naar een lezing van dr. Robert C. Beckett van de EPCI over "Biblical Principles for the Relation between Church and State", waarin op de achtergrond de situatie in Noord-Ierland meeklonk. Dr. Beckett benadrukte de volledige soevereiniteit van God over alle terinen van het leven, zowel de wereldlijke als de kerkelijke. Kerk en staat zijn door God geplaatst onder de heerschappij van Christus. Ze hebben een verschillende structuur en taak, maar zijn geroepen om vreedzaam naast elkaar te staan en elkaar te steunen. Het is een onbijbelse illusie, dat ze compleet van elkaar te scheiden zijn. Christenen hebben de roeping zout en licht te zijn in de samenleving. Waar de eisen van de staat in conflict komen met de wet van God, moet God gehoorzaamd worden boven de mensen. Dan wordt burgerlijke ongehoorzaamheid onvermijdelijk. In de discussie werd vooral aandacht besteed aan de vraag hoe de verhouding van de kerk ten aanzien van de overheid dient te zijn, wanneer de overheid anti-christelijk is.

De derde lezing was van dr. Soon-Gil Hur. Hij sprak over "Women in Office, with Particular Reference to Deaconesses". Hij benadrukte dat het ambt van predikant en dat van ouderling alleen bekeerd kan worden door mannelijke leden van de kerk, omdat dit ambt inhoudt het uitoefenen van gezag over de gemeente. De

Schrift is in dat opzicht duidelijk, zo stelde hij. Het diakenambt houdt echter niet in de uitoefening van gezag in de gemeente. Daarom lijkt het mogelijk dat naast de diakenen, die wel als zodanig als leden van de kerkeraad bevestigd worden, ook vrouwelijke leden als niet-geordende diakenen of als hulp-diakenen worden aangesteld. Dr. Hur verwees daarbij naar voorbeelden in het N.T. en de vroege kerkgeschiedenis.

Hij sprak daarbij vanuit de Koreaanse situatie, waarin men zulke 'diakonessen' kent, die echter niet worden bevestigd in een ambt maar worden benoemd in deze functie en die niet tot de kerkeraad behoren. In de bespreking klonk dankbaarheid voor de principiële afwijzing van de mogelijkheid om de ambten van dienaar des Woords en ouderling open te stellen voor de zusters der gemeente. Ten aanzien van de 'diakonessen' bleek naast waardering toch ook twijfel bestaan met betrekking tot de vraag of dr. Hur visie op dit punt vanuit de Schrift onderbouwd kan worden.

De vierde lezing werd gehouden door dr. Richard B. Gaffin van de OPC. Hij sprak over "Challenges of the Charismatic Movement to the Reformed Tradition". Ook deze lezing lokte nogal wat discussie uit. Dr. Gaffin ging breed in op de betekenis van Pinksteren voor de historia salutis in onderscheiding van de ordo salutis en op het tijdelijke van de bijzondere Geestesgaven, met name de profete. Een centrale vraag tijdens de discussie was: Mogen we bidden om een opwekking? Dr. Gaffin antwoordde bevestigend.

De laatste lezing werd gehouden door rev. David John van de Free Church of Central India. Hij sprak over "The Ministry of the Word amongst Asian Religious Peoples". In deze lezing werd brede informatie gegeven over het ontstaan en de opvattingen van een aantal oosterse religies, zoals Hindoeïsme en Boeddhisme. In de discussie werd door rev. John met klem beloofd, dat verkondiging van het Evangelie aan aanhangers van andere religies altijd zonder aanpassing van de boodschap dient te geschieden.

c. Wijziging van de Constitutie

Tot de ICRC behoren kerken die de Drie Formuleren van Eenigheid als hun belijdenis hebben en kerken die hun geloof belijden met de Westminster Standards. In het verleden rees de vraag of het lidmaatschap van de ICRC betekent, dat een lidkerk al die belijdenissen onderschrijft. Ter verduidelijking is nu de volgende formulering aarvaard:

Die kerken zullen worden toegelaten als leden,

- a. which faithfully adhere to the Reformed Faith stated in the confessional documents listed in the Basis, and whose confessional standards agree with the said Reformed Faith.

d. Andere zaken

Opnieuw werd een Missions Committee benoemd, dat de opdracht kreeg de kerken te stimuleren om regionale Missions Conferences te houden in de jaren tussen twee ICRC-vergaderingen. Er werd voor dat doel ook een bedrag beschikbaar gesteld van US \$ 8000 per jaar. Ook werden de kerken opgeroepen tot samenwerking op het gebied van zending en evangelisatie.

Ter bevordering van de eenheid tussen de leden van de ICRC besloot de vergadering de kerken aan te sporen om elkaar te informeren en elkaars advies te vragen in zaken die de onderlinge relaties raken en zaken, die van principiële betekenis zijn, om op die manier een uit elkaar groeien te voorkomen. Zo kunnen de kerken elkaar dienen en worden ze niet overvallen door ontwikkelingen in andere lidkerken, die reeds in een vergevorderd stadium zijn. Het officiële pensverslag noemt dit advies een grote stap vooruit op de weg van onderlinge eenheid.

De besluiten inzake de financiën, die door de herbenoemde penningmeester H.A. Berends accuraat worden beheerd, betekenen dat onze kerken in deze periode US \$ 5375 per jaar moeten bijdragen.

Tenslotte werd besloten dat de OPC de volgende ICRC zal ontvangen in 2001 DV. Het Interim Committee kreeg van de vergadering een aantal opdrachten mee, die bedoelen een grondiger voorbereiding van de vergaderingen en een effectiever gebruik van de vergadering te bevorderen.

Beoordeling

a. Negatieve aspecten

Omdat in deze beoordeling de positieve aspecten overheersen, willen we niet met de negatieve eindigen, maar deze eerst noemen.

Duidelijk is, dat de ICRC nog in ontwikkeling is. Het was de vierde maal, dat de ICRC bijeenkwam, en opnieuw werd een verhoudingsgewijs groot aantal kerken als lid toegelaten. Dat waagt nog al wat improvisatie van het Interim Committee, dat met de voorbereidingen belast is. Bovendien moet er rekening mee gehouden worden, dat in een land als Korea op een andere wijze vergaderd wordt dan in de westerse wereld, waarmee niet gezegd wil zijn, dat die westerse wereld het per definitie beter zou doen. Toch zijn er zaken die voor verbetering vatbaar zijn.

Om een paar dingen te noemen: verschillende stukken werden eerst in een laat stadium aan de afgevaardigden toegestuurd of ter vergadering uitgereikt, wat een grondige bestudering verhinderde.

In een laat stadium werd bekend, dat de opening een dag later zou plaats vinden, met als gevolg een onnodige verspilling van tijd en kosten voor de afgevaardigden. Een vergaderschema per dag was er niet, wat tot gevolg had dat soms tijd noodloos verloren ging en op een ander moment een belangrijke discussie niet voldoende tot zijn recht kon komen. De lezingen die de afgevaardigden op papier voor zich hadden, werden aanvankelijk nog weer helemaal voorgelezen, een nodige tijdsverspilling.

Daarom zijn wij heel dankbaar voor de aanvaarding van de voorstellen, die beogen op deze punten verbetering aan te brengen.

Een ander punt van kritiek is, dat naar onze mening de ICRC er voor moet waken dat ze geen 'club van hobbyisten' wordt. Hierbij denken we aan afgevaardigden, die keer op keer de indruk waken dat ze naar de conferentie waren gekomen om hun persoonlijke opmerkingen te laten horen. Een gevaar zou ook kunnen zijn dat de ICRC als een soort 'haven' gebruikt wordt door een aantal hele kleine splinterkerken die meer om persoonlijke dan om principiële redenen tot afscheiding lijken te zijn overgegaan.

Het is geen punt van kritiek, maar wel een wens, dat meerdere kerken uit de derde wereld een plaats binnen de ICRC mogen krijgen, tot versterking van het gereformeerde element in die kerkelijke wereld. En daarbij zouden we ook graag zien, dat de bespreking van vaak belangrijke en actuele onderwerpen zou uitlopen op een aantal conclusies en aanbevelingen, waarmee de vergadering de lidkerken zou kunnen dienen. Nu blijft naar we vrezen alles te veel hangen binnen de kleine kring van afgevaardigden.

b. Positieve aspecten

Zoals we reeds aangaven, overheersen bij het terugblikken de positieve elementen.

Om te beginnen is het volkomen duidelijk, dat de lidkerken van de ICRC ten volle gereformeerde willen zijn. In de discussies stond steeds de vraag centraal: Wat zegt de Schrift en hoe spreekt de confessie?

Het is een goede zaak dat gereformeerde en presbyteriaanse kerken uit de gehele wereld, die vaak als een kleine kerk een geïsoleerde positie in eigen omgeving innemen, elkaar ontmoeten en elkaar stimuleren om voluit gereformeerd te zijn en te blijven.

Daarbij is het een goede zaak om samen als kerken na te denken over actuele vragen van deze tijd en bij het licht van Gods Woord daar een antwoord op te zoeken en zo elkaar te dienen. Dat gebeurde tijdens deze vierde ICRC door het aan de orde stellen van vragen rond de vrouw in het ambt, en bepaalde aspecten van het werk van de Heilige Geest. Dat kan DV tijdens de volgende vergadering gebeuren, wanneer daar zoals voorgesteld werd, gesproken zou worden over het werk van de kerk onder de Joden, gereformeerde hermeneutiek, prediking, het werk van de Heilige Geest in de gelovige, de taak van de kerk in een gesecculariseerde en pluralistische samenleving, enz.

Van bijzondere waarde zijn ook de bilaterale ontmoetingen tussen de afgevaardigden van diverse kerken, waartoe nadrukkelijk ruimte werd gegeven tijdens de vergaderingen. Ook wij hebben daar dankbaar gebruik van gemaakt.

De ICRC biedt onze kerken een goede mogelijkheid om oecumenische contacten te onderhouden met gereformeerde kerken in de wereld en zo een plaats in de gereformeerde wereld in te nemen.

Positief zijn tenslotte de opdrachten die aan het Interim Committee zijn meegegeven en die bedoelen meer structuur aan te brengen in de vergaderingen.

Slof

Bij alles wat nog verbeterd kan worden zijn uw afgevaardigden er toch van overtuigd, dat het een goed besluit is geweest van onze kerken om lid te worden van de ICRC. In onze mondiale samenleving zijn contacten als deze zo al niet noodzakelijk, dan toch zeer nuttig om kerk te zijn in de wereld. Onze kerken hebben de roeping om zich te bezinnen op de vraag, wat oecumene eigenlijk inhoudt en hoe ze gestalte dient te krijgen, nationaal maar ook internationaal.

Wij als afgevaardigden zijn dankbaar, dat we in de gelegenheid werden gesteld zoveel uit andere kerken te ontmoeten en samen met hen na te denken over vragen, die de gereformeerde wereld van vandaag bezig houden. Daarbij willen we ook aan het eind nog eens nadrukkelijk onze dank uitspreken voor de gastvrijheid en hertelikheden, die we van de zijde van de Koreaanse kerken mochten ondervinden. Dit laatste geldt des te meer voor de indrukwekkende en liefdevolle manier waarop men br. en zr. Velema met zorg omringde, toen zij onder zorgvolle omstandigheden moesten achterblijven.

P. den Butter
A.W. Overwater
W.H. Velema
J. Westerkamp

AANVULLEND RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE EENHEID VAN DE GEREFORMEERDE BELJEDERS IN NEDERLAND EN DE CORRESPONDENTIE MET BUITENLANDSE KERKEN

Na de afsluiting van ons rapport kregen deputaten nog te maken met enkele zaken, waarvan zij verslag willen doen in dit aanvullende rapport.

1.2. Deputaten

Naast de in ons rapport genoemde deputaten die niet voor herbenoeming in aanmerking kunnen of willen komen heeft ook ds. B. Witzier te kennen gegeven dat hij het deputaatschap wenst te verlaten. Hij is van mening dat een periode 12 jaar lang genoeg is. Deputaten willen ook ds. Witzier van harte danken voor zijn participatie in de werkzaamheden van het deputaatschap. Ds. Witzier heeft zich met name bezig gehouden met de kerkelijke verhoudingen in het binnenland. Daarin had hij een eigen, duidelijke inbreng. Daarnaast heeft hij de kerken vertegenwoordigd bij de IERB.

1.3. Vergaderingen

Ter afdeling van enkele zaken vergaderden deputaten ook nog op 16 juli 1998.

3.3.3.1. Free Church of Scotland (FCS)

Prof. dr. H.J. Selderhuis was aanwezig op de General Assembly van de FCS in mei van dit jaar. Van dit bezoek bracht hij schriftelijk verslag uit (bijlage 11). Naar aanleiding van de in de FCS gezeten moeilijkheden besloot de General Assembly later in dit jaar een Special Assembly te houden om daar zo mogelijk uit de impasse te geraken. Graag willen we hopen dat de FCS er onder Gods zegen in zal slagen om de eenheid te bewaren en waar nodig te herstellen.

3.3.3.2. Reformed Presbyterian Church of Ireland (RPCI)

In verband met de ziekte van ds. J. Oosterbroek kon het voorgenomen bezoek aan de RPCI dit jaar niet

plaats vinden; iets wat niet alleen door ons, maar ook door de RPCI betreurd werd. Ds. Oosterbroek hoopt een volgend jaar in de gelegenheid te zijn de General Assembly van deze kerk te bezoeken.

3.3.1.3. Evangelical Presbyterian Church of Ireland (EPCI)

Om de zojuist genoemde reden kon ook geen gevolg gegeven worden aan het voornemen om een gesprek te hebben met het Interim Committee van de EPCI. Ook dit blijft liggen tot een volgende gelegenheid D.V.

3.3.2.4. Igrejas Evangelicas Reformadas no Brasil (IERB)

Naast de in het rapport genoemde zaken, die deputaten deden besluiten om een apart voorstel te doen inzake het contact met de IERB deed zich recentelijk nog een kwestie voor. Het bleek ons dat een van de kerken van de IERB straks een vrouwelijke predikant zal hebben - een zaak waarover ook binnen de IERB onrust is ontstaan.

Deputaten hebben hierover een brief geschreven aan de IERB. Zij zijn van mening dat deze zaak een extra argument is voor het door hen ingediende voorstel.

3.3.3.1. Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika (GKSA)

Deputaten kregen te maken met een verzoek om advies aan een van onze kerken, waar het voornemen bestond om een beroep uit te brengen op een predikant van de GKSA. Dit advies is gegeven.

3.3.4.2. Reformed Church in Japan (RCJ)

Deputaten voerden een gesprek met een van de hoogleraren van het Theological Seminary van de RCJ in Kobe, prof. Y. Ichikawa. Het bleek deputaten dat er inmiddels contacten zijn gelegd tussen dit seminarie en de TJA.

3.3.4.3. Reformed Church in Sri Lanka (RCSL)

Op dit moment is er nog geen duidelijkheid inzake de in ons rapport gemelde moeilijkheden in de RCSL. Wel is inmiddels van deze kerk een schrijven ontvangen. Deputaten menen hierin aanleiding te vinden om deze zaak te bespreken met de deputaten Buitenland van de GKV.

4.4.3. Landelijke Vergadering NGK

De deputaten Westerink en Quant waren op 16 mei j.l. aanwezig op de zitting van de L.V. van de NGK in welke zitting de relatie met onze kerken ter sprake kwam. Ds. Westerink heeft de L.V. toegesproken. Hij heeft een dringend beroep op de L.V. gedaan om de bezwaren die van onze zijde zijn ingebracht serieus te nemen. Datzelfde deed ook dr. A.N. Hendriks, die namens de GKV de L.V. toesprak. Op de in deze toespraken gedane verzoeken is echter, tot teleurstelling van onze afgevaardigden, nauwelijks gereageerd. Het is hen gebleken, dat er in de NGK een duidelijk streven is naar een wat losere binding aan de confessie. Van de door de L.V. genomen besluiten zal de synode ongetwijfeld via een officieel schrijven van de NGK kennis krijgen. Deze besluiten geven deputaten geen aanleiding om hun eerder ingediende voorstellen te wijzigen.

J. Westerink, voorzitter
P. den Butter, secretaris.

Bijlage 8.11

Kort verslag van het bezoek aan de General Assembly van de Free Church of Scotland, 18 - 22 mei 1998.

Algemeen

De Free Church of Scotland is sinds enkele jaren in hevige beroering o.a. vanwege beschuldigingen aan het adres van één van de theologische professoren, Prof. Donald Macleod. Ondanks dat een vorige GA besloot dat er niet voldoende grond was om maatregelen tegen Prof. Macleod te nemen, blijft een groep kerkleden deze hoogleraar aanvallen. Reeds in de dienst die aan de GA voorafging, was merkbaar dat er grote spanningen waren en dat er geworsteld zou worden om elkaar vast te houden. Deze dienst werd geleid door de aftredende moderator prof. Donald M. Macleod. Als nieuwe moderator trad op Rev. Donald K. Macleod. Meteen zij gezegd, dat het vooralsnog gelukt is één kerk te blijven. Tijdens een van de laatste zittingen werd wel besloten een commissie te benoemen die het gesprek aan zal gaan met hen die op dit moment onvrede over de situatie in de kerk ervaren. Tevens werd geconstateerd dat het goed zou zijn om aan het einde van dit jaar een Special Assembly te houden om ook als kerken met elkaar deze dingen door te spreken. Veel kritiek was er op de actie-groep van verontrusten die in een eigen blad op suggestieve wijze - bijv. veelvuldig spreken over 'liberal' - de eigen opleiding en het gehele kerkelijk beleid onder vuur neemt.

Agenda

Bij alle zaken die aan de orde kwamen, bleek het verschil tussen een deel dat toch met een zekere angst nieuwe ontwikkelingen constateert en een deel dat van mening is dat de gereformeerde belijdenis niet alleen de ruimte biedt voor een meer eigentijdse vorm van kerk-zijn, maar daar ook om vraagt. Juist vanwege deze verschillen, was het een belevings om te merken hoe constructief gediscussieerd werd op grond van argumenten.

De FCS heeft te kampen met een sterk teruglopend ledental. Onder de 'vertrekkers' zijn relatief veel jongeren en jonge gezinnen die mede om het vasthouden aan zeer oude liturgische tradities - o.a. het afwijzen van het gebruik van muziekinstrumenten in de eredienst - naar andere gereformeerde gemeenten overgaan (Br. Overwater heeft daar in zijn rapport aan de GS 1995 reeds op gewezen).

Groot succes blijkt het nieuwe jeugdblad te zijn. De fleurige lay-out en de bijbelse inhoud blijken zo'n ideale combinatie dat de GA inslemdo met het verzoek van enkele andere kerken, waaronder baptistengemeenten, aan dit blad te mogen meedoen. Veel aandacht kreeg het werk van de 'commissie voor Church-Extension'. Voor gemeente-opbouw en evangelisatie wordt gebruik gemaakt van de Alpha-cursus, ook al werden door sommige afgevaardigden kritische vragen over deze methode gesteld. Het rapport van deze commissie bevat ook een kritische evaluatie van Willow-Creek Community Church in Chicago, waarbij ook werd erkend dat er van deze kerk positief te leren valt.

Indrukwekkend was de door allen gedragen roep om aandacht voor gerechtigheid in deze wereld. Benadrukt werd dat van christenen een anti-kapitalistische houding gevraagd wordt en dat de prediking van de verzoening niets voorstelt als christenen zich niet ook in de wereld voor verzoening inzetten.

De GA stemde in met maatregelen de theologische opleiding effectiever vorm te geven, onder andere door het gebruik van video en internet. Studenten kunnen hierdoor ook thuis colleges volgen.

In de korte toespraak die ik namens onze kerken mocht houden, is ingegaan op de band die er nu ook via de ICRC tussen beide kerken is. Gezien de nieuwe mogelijkheden en uitdagingen die zich aan kerken in een verenigd Europa voordoen, zal het goed zijn de onderlinge contacten te versterken. Tevens mocht gewezen worden op het gebod vanuit Nederland voor de FCS nu er zulke interne moeilijkheden zijn. In reactie op mijn toespraak, werd gezegd dat ook de FCS hoopt dat de ICRC meer zal zijn dan slechts een vierjaarlijkse bijeenkomst van kerken. Tevens werd mij gevraagd de hartelijke groeten en zegenwensen aan de kerken in Nederland over te brengen.

Conclusie

Het bezoek vanuit onze kerken werd zeer gewaardeerd, zeker ook omdat zij en wij met dezelfde vragen en uitdagingen, zowel intern als extern te maken krijgen. Graag zag men dat de contacten versterkt werden, wellicht ook via wederzijdse opleidingen.

H.J. Seldershuis.

BILLAGES

Art. 36, 52, 54, 57, 189

Rapport 1 van commissie 5 kerkelijke verhoudingen

Algemeen

De commissie wil haar rapportage beginnen met te wijzen op het woord van de apostel Paulus uit Ef.3: 18v. Hij bidt dat de gemeente van Christus, 'geworteld in de liefde, samen met alle heiligen' in staat is te vallen de rijkdom en de inhoud van de liefde die God in Christus schenkt tot heil voor zondaren.

Het is onze gezamenlijke roeping, dat wij ons laten dringen door de Heilige Geest om de volheid van Christus' liefde te leren zoeken en kennen.

Dankbaar constateren wij, dat de Here Zijn werk in ons midden nog voortzet om welke reden wij elkaar zoeken vast te houden in de eenheid van het ware geloof. Tevens zijn wij dankbaar voor de contacten, die wij met andere kerken mogen onderhouden.

Tegelijk worden wij schrijnend geconfronteerd met de gebrokenheid in eigen kerkverband en in onze contacten met andere kerken. Ons past oprechte veroordeling voor het aangezicht van de Here, maar ook een ootmoedige houding tegenover elkaar en tegenover onze medebroeders en zusters met wie we kerkelijke contacten hebben. Wij zijn immers verlegen met onze binnenkerkelijke zorgen en problemen, voelen ons onmachtig om die op te lossen en we worden van buitenaf terecht gewezen op kerkelijke tekorten, die het kerkelijke leven schade berokkenen.

Het moet ons voortdurend gebod zijn, dat wij de eenheid blijven zoeken met allen, die de naam van de Here Jezus overgangelijk liefhebben, Ef.6,24.

De commissie heeft met waardering kennis genomen van het rapport van deputaten. Zij spreekt met respect over de wijze waarop deputaten inhoud gegeven hebben aan hun synodale opdrachten en is dankbaar voor het vele werk dat verricht is.

De commissie heeft vastgesteld dat deputaten vrijwel alle synodale opdrachten hebben kunnen uitvoeren.

De commissie bedankt, in aansluiting aan deputaten, de brs. A.W.Overwater, J.Westerink, B. Wiltzer en D.Quant, die -om diverse redenen- niet meer herkiesbaar zijn, voor hun inzet en werk gedurende vele jaren.

Deputaatschap

De commissie stemt in met de wens van deputaten om te komen tot twee deputaatschappen. Zij neemt het voorstel tot splitsing van het deputaatschap over gezien het aantal eigen vergaderingen naast de samenkomsten met vertegenwoordigers van andere kerken in binnen- en buitenland. De taken moeten verdeeld worden om een te hoge werkdruk te voorkomen. De commissie is het met deputaten eens, dat twee deputaatschappen, elk bestaande uit minimaal 7 leden, een betere garantie bieden dat de (inter-)nationale roeping van Christus' kerk om de eenheid te zoeken en contact te onderhouden met allen die Zijn naam belijden, tot haar recht komt.

De commissie heeft zich uitvoerig bezonnen op de naam van het deputaatschap voor de eenheid van en het overleg met de gereformeerde belijders in Nederland.
In de voorgestelde naam dreigt onvoldoende tot uitdrukking te komen de bijbelse opdracht tot eenheid.

De commissie is van mening dat in de naam van het deputaatschap primair de bijbels-confessionele roeping tot eenheid tot uitdrukking dient te komen en in de instructie zelf meer ruimte in gebouwd kan worden voor 'overleg' in situaties waarin het streven naar eenheid uitzichtloos of nog geblokkeerd is. De naam van het deputaatschap dient op het niveau van het specifieke bijbels-confessionele streven naar eenheid tussen kerken te liggen; in de instructie zelf kan breder over gereformeerde belijders, een niet-institutionele aanduiding, in het algemeen gesproken worden.

Het 'enerzijds' van de hoge roeping en het 'anderzijds' van de weerbarstige werkelijkheid komen zo beter tot hun recht.

Uw commissie stelt u het volgende voor:

De generale synode
overwegende dat

1. de taak van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met de buitenlandse kerken te groot is voor één deputaatschap;
2. in de nieuwe naam van het deputaatschap voor het binnenland de bijbels-confessionele roeping tot uitdrukking moet blijven komen;
3. de praktijk van kerkelijke blokkades en de kerkelijke gebrokenheid realistisch onder ogen moet worden gezien;

van oordeel dat:

1. in de naam van het deputaatschap voor de relatie met kerken in het binnenland het bijbels-confessionele streven naar eenheid tussen kerken dient uit te komen;
2. de naam dienovereenkomstig gewijzigd moet worden waarbij opgemerkt wordt dat onverminderd de inspanning geboden blijft voor 'overleg met de gereformeerde belijders in Nederland' in situaties waarin het uitzicht op eenheid uitzichtloos of nog geblokkeerd is;
3. de instructie voor het nieuw te vormen deputaatschap voor het binnenland dienovereenkomstig gewijzigd moet worden in art. 1, 3.a. en 3.b.;
4. art. 3.b. van de instructie voor het nieuw te vormen deputaatschap voor het binnenland als volgt gewijzigd dient te worden: 'door middel van contact en overleg alles te doen wat bevorderlijk is voor het proces van onderlinge herkenning en samenwerking tussen gereformeerde belijders in Nederland';

besluit

1. het deputaatschap voor de eenheid met de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met de buitenlandse kerken te splitsen in
 - a. een deputaatschap voor de eenheid van de gereformeerde kerken in Nederland, en
 - b. een deputaatschap voor de correspondentie met de buitenlandse kerken
2. de gewijzigde instructie voor de eenheid van de gereformeerde kerken in Nederland te aanvaarden;
3. de instructie voor de correspondentie met de buitenlandse kerken in een volgend stadium te bespreken.

Binnenland / COGG

De commissie heeft met begrip kennis genomen van het voorstel om vooralsnog te blijven participeren in het COGG gezien de uitbreiding van activiteiten, hoewel de doelstelling onvoldoende gestalte krijgt, zowel landelijk, regionaal als plaatselijk.

De commissie stelt u voor 'de deputaten voor de eenheid van gereformeerde kerken in Nederland' geen opdracht te geven zich te bezinnen op de vraag wat 'gereformeerde oecumene' is.
De vraag naar bezinning op wat onder 'gereformeerde oecumene' verstaan dient te worden, stelt de commissie aan de orde in een ander onderdeel van haar rapport.

De commissie stelt u voor:

De generale synode
overwegende

1. dat het COGG bij voortdur pogingen in het werk stelt om mogelijke vriendschap van de deelnemers tegen te gaan;
2. dat de initiatieven die daartoe ontplooid zijn in de afgelopen periode geleid hebben tot regionale en plaatselijke betrokkenheid bij het werk van de COGG;
3. dat er evenwel nog weinig te zeggen is van de resultaten van de toegenomen activiteiten;

besluit

deputaten op te dragen

1. vooralsnog te blijven participeren in het COGG en de nu ingeslagen weg te vervolgen;
2. aan de volgende generale synode een voorstel te doen inzake de vraag of de participatie in het COGG zal worden voortgezet.

Binnenland / GKV

De commissie heeft vastgesteld, dat deputaten de opdrachten van de G.S.-1995 hebben uitgevoerd. Zij is dankbaar, dat de besprekingen in een open en broederlijke sfeer hebben plaatsgevonden. Tevens is zij dankbaar, dat er overeenstemming is bereikt m.b.t. de gemeentebeschuwing, het tweeledig kind-van-God-zijn, de toeëigening van het heil en de verhouding tussen Woord en Geest. De commissie is blij, dat de deputaten GKV zich kunnen vinden in de aanvullende notities betreffende de beschouwing van de gemeente en de verhouding Woord en Geest.

De commissie is van mening, dat de bereikte overeenstemming in de praktijk van beide kerken dient te worden getoetst waartoe aan deputaten en aan de kerken richtlijnen ter hand zullen gesteld worden.

De commissie is tevens van mening, dat de functionering van de bereikte overeenstemming een wezenlijk aspect is in het naar elkaar toegroeien als kerken. Daarbij spelen beide kerkelijke culturen in deze functionering een eigen en belangrijke rol. Deze culturen mogen niet scheidend werken, ofschoon eveneens de eigen kerkelijke identiteit verloochend kan worden.

Toetsing van de overeenstemming moet gebeuren zowel op deputaten- als op het plaatselijk niveau. Dit zal geen gemakkelijke opgave worden. Grote voorzichtigheid zal moeten worden betracht. De plaatselijke contacten zullen moeten blijven 'sporen' met de landelijke samsprekingen. In ieder geval mag deze toetsing niet uit de weg gegaan worden.

Wat het plaatselijk niveau betreft valt te denken aan de bespreking van o.a. de beide nota's over de toeëigening des heils, van gehouden preken van plaatselijke predikanten van beide kerkverbanden, bespreking van binnenkerkelijke gebruiken, perforatie van gemeentegrenzen, gesloten kansels enz.

Op deputatenniveau dient verder gesproken te worden over de vraag wat ware katholiciteit is in relatie tot eigen kerkelijk identiteit. Hierin zal meegenomen dienen te worden, dat katholiciteit niet gelijk is aan uniformiteit, maar een legitieme pluraliteit kent zonder ontaarding in pluraliteit.

Tevens dient aan de orde te komen op welke wijze de federatiegedachte ingevuld kan worden. Daartoe is nodig dat de G.S. deputaten de opdracht geeft zich te bezinnen op de federatiegedachte en daarvan rapport uit te brengen op de volgende G.S. De vragen van de GKV-broeders tav het Schriftgezag zullen eveneens opnieuw aan de orde moeten komen. Deputaten hebben correct gehandeld inzake de vragen mbt de visie van dr.B.Loonstra.

Duidelijk is met hoeveel nadruk de GKV-deputaten spreken over bepaalde voor hen onbegrijpelijke- en door hen afgekeurde gebruiken in ons kerkverband. Het is de vraag of zij onze binnenkerkelijke mildheid in genoemde zaken kunnen begrijpen en accepteren. De commissie zegt hiertoe niet dat wij onze kerkelijke verschillen als vanzelfsprekend accepteren, maar wel dat onze kerken de pijn van de gebrokenheid zelf het meest voelen. De commissie is van mening, dat onze kerken niet bij deze constatering mogen blijven staan, maar dat genoemde verschillen bespreekbaar worden op onze kerkelijke vergaderingen. Hierover zal ook verder doorgesproken moeten worden met GKV-broeders.

Uw commissie stelt u het volgende voor:

De generale synode
overwegende

1. dat deputaten vermelden dat zij bij de uitvoering van de hun verleende opdrachten in de samsprekingen met de deputaten GKV vorderingen hebben gemaakt;
2. dat deputaten GKV aandringen op het geven van duidelijkheid ten opzichte van de positie van de samenwerkingsgemeenten;
3. dat deputaten GKV er op aandringen dat onze kerken recht zullen doen aan de ware katholiciteit en dat dit betekent dat bepaalde in onze kerken bestaande situaties en gewoonten dienen te veranderen;
4. dat deputaten GKV er op aandringen dat onze kerken duidelijkheid zullen verschaffen ten aanzien van de vragen betreffende de functionering van het Schriftgezag;
5. dat er in de samsprekingen zaken aan de orde zijn gesteld waarop deputaten in dit stadium niet adequaat hebben kunnen reageren;

van oordeel

1. dat het verheugend is dat er ten aanzien van de toeëigening des heils, de visie op het tweeledig kind-van-God zijn, de verhouding Woord en Geest, de gemeentebeschuwing overeenstemming is bereikt;
2. dat deputaten er terecht op aandringen duidelijkheid te verschaffen ten opzichte van onze verhouding tot de NGK met het oog op de positie van de samenwerkingsgemeenten;
3. dat van de GKV verwacht mag worden dat zij begrip hebben voor situaties die op plaatselijk vlak zijn ontstaan in de contacten met de NGK en dat een antwoord op de daardoor ontstane vragen niet geforceerd mag worden;
4. dat bepaalde situaties en gewoonten in onze kerken inderdaad reden tot zorg geven en dat in het bestaan daarvan niet mag worden berust, maar dat grote voorzichtigheid noodzakelijk is bij het pogen om in deze zaken verandering te brengen;
5. dat met de eenheid die wij in eigen kerkverband ontvangen hebben zorgvuldig zal moeten worden omgegaan en dat de niet in gevaar mag komen bij het zoeken van eenheid met de GKV;
6. dat de vragen betreffende de functionering van het Schriftgezag van groot belang zijn en daarom aan de orde dienen te komen;
7. dat het gewenst is dat de gedane suggesties door de deputaten GKV inzake de functionering van de bereikte overeenstemming nader overweging ontvangen;
8. dat het gewenst is dat de gedane suggesties met betrekking tot een eventuele federatie van kerken zoals bedoeld door de deputaten GKV nader overweging verdienen;

spreidt uit

1. dat de gesprekken met de deputaten GKV op basis van de bereikte punten van overeenstemming dienen te worden voortgezet, waarbij met name het genoemde onder 'van oordeel' 2 t/m 8 aan de orde dient te komen;
2. dat de opdracht van de generale synode 1995 om aandacht te geven aan de vraag hoe datgene waar-

- over deputaten overeenstemming hebben bereikt in de praktijk gestalte krijgt, nader dient te worden uitgevoerd, waarbij
- het noodzakelijk zal zijn dat dit onderzoek beide kerkverbanden zal betreffen;
 - de met het oog op de uitvoering van deze opdracht door deputaten GKV gedane suggesties nader onderzoek verdienen;
3. dat deputaten zullen overwegen op welke wijze de bereikte overeenstemming gestalte gegeven kan worden in het contact met de plaatselijke GKV-kerk met in achtneming van o.a. de volgende gespreksonderwerpen: de nota's over de toelichting des heils; bespreking van gehouden preken van plaatselijke predikanten van beide kerkverbanden, van beschouwing van de gemeente, van de relatie met de NGK, wanneer deze aanwezig is;

en besluit

- de GKV te verzoeken deputaten te benoemen om het gesprek voort te zetten;
- deputaten op te dragen het gesprek over de genoemde punten voort te zetten;
- deputaten op te dragen na te gaan op welke wijze op plaatselijk niveau gestalte gegeven kan worden aan de bereikte overeenstemming.

De commissie is van mening dat deputaten voor de eenheid van gereformeerde kerken in Nederland zich moeten bezinnen op de relatie tussen het landelijk kerkverband en de zelfstandige plaatselijke gemeente met het oog op contacten met gereformeerde belijders in Nederland.

De commissie stelt u voor:

De generale synode
constaterende dat

- op de weg naar de eenheid van de gereformeerde kerken in Nederland door deputaten eenheid en correspondentie reeds decennialang intensieve besprekingen werden gevoerd;
- in deze besprekingen wel vorderingen zijn gemaakt maar tot op heden geen blijvende resultaten in de zin van federatie of eenwording op landelijk niveau konden worden bereikt;
- het uitblijven van deze resultaten mede samenhangt met de interne verscheidenheid van de aan de besprekingen deelnemende kerken;
- op het niveau van de plaatselijke zelfstandige gemeenten soms sprake is van duidelijke onderlinge herkenning en een vruchtbare samenwerking tussen gemeenten van verschillende kerkgenootschappen;
- samenwerking en samenwerking op plaatselijk vlak soms door omstandigheden niet alleen gewenst maar ook noodzakelijk kunnen zijn;

van oordeel dat

- het bijbelse gebod om in Christus' naam de eenheid te zoeken met allen die Zijn naam liefhebben voor alle tijden blijvend geldig is;
- de zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente ook inzake samenspreking en samenwerking met andere gemeenten van gereformeerde belijders krachtens het gereformeerde kerkrecht van betekenis is;
- ten gevolge van de voortgaande secularisatie kerken van gereformeerde belijders zich voor steeds grotere problemen gesteld zien;
- in verband met het sub 1., 2., 3. genoemde het principieel, kerkrechtelijk en praktisch onjuist zou zijn wanneer het proces van samenspreking en samenwerking op plaatselijk niveau geheel geblokkeerd zou worden door het ontbreken of uitblijven van positieve resultaten van samensprekingen op het niveau van deputaten;
- omgekeerd het sub 4. genoemde proces op geen enkele wijze een bedreiging mag betekenen voor het goed functioneren binnen het eigen kerkverband;

besluit

deputaten voor de eenheid van gereformeerde kerken in Nederland op te dragen zich te bezinnen op de relatie tussen het landelijke kerkverband en de zelfstandige plaatselijke gemeente met het oog op de vraag welke mogelijkheden er zijn voor interkerkelijk overleg en samenwerking op plaatselijk niveau zonder negatieve gevolgen voor de eenheid van eigen kerkverband, en van deze bezinning rapport uit te brengen aan de volgende Generale Synode.

H. v. d. Heuvel, rapporteur

BILAGE 10 Art. 39

RAPPORT 3 VAN COMMISSIE III BETREFFENDE DE INSTRUCTIE VAN DE P.S. VAN HET OOSTEN INZAKE HERZIENING LITURGISCHE FORMULIEREN

De P.S. van het Oosten heeft een instructie ingediend om de liturgische formulieren te herzien. Helaas ontbreekt een motivatie voor een dergelijke revisie. Evenmin wordt nader onderbouwd waarom een uitbreiding van het schriftuurlijk onderzoek of een vermeerdering van het aantal liturgische formulieren nodig wordt geacht.

Daarom stelt uw commissie voor de instructie niet te samvaarden en terug te verwijzen naar de P.S. van het Oosten voor een nadere onderbouwing.

J.W. van Peit, rapporteur.

BILAGE 11 Art. 43

DEPUTATEN VOOR HET CONTACT MET DE KERKJEUGD

Deputaten voor het contact met de kerkjeugd bieden u het volgende rapport van hun werkzaamheden aan.

1: Samenstelling en opdracht

1.1 Benoeming

De Generale Synode van 1995 benoemde tot deputaten de brs. A. Britstra, ds. P.D.J. Bujs, Th. Heijstek, ds. G.P.M.v.d. Linden, ds. J. van Langevelde, ds. D. Visser en ds. D.v.d. Zwaag. In deze verslagperiode heeft ds. D. Visser gefungeerd als voorzitter; secretaris was aanvankelijk ds. G.P.M.v.d. Linden, maar sinds 1997 is deze taak overgedragen aan ds. J.v. Langevelde; br. A. Britstra was penningmeester. De brs. A. Britstra, ds. P.D.J. Bujs en ds. G.P.M.v.d. Linden hebben te kennen gegeven niet voor herbenoeming in aanmerking te willen komen. Ter vervulling van de vacatures zullen wij in een afzonderlijk schrijven bij uw moderamen een voordracht indienen.

1.2 Uitspraken generale synode van 1995

De Generale Synode van 1995 sprak t.a.v. deputaten voor het contact met de kerkjeugd o.a. het volgende uit:

- deputaten te danken voor het vele werk dat zij in de afgelopen periode hebben verricht en hun werkzaamheden goed te keuren;
- opnieuw deputaten te benoemen;
- deputaten op te dragen
 - te doen wat in hun vermogen ligt om, in overeenstemming met de instructie van deputaten, aan de gehele kerkjeugd schriftuurlijke voorlichting en leiding te geven;
 - het gesprek met de CGJO en het LCJ voort te zetten opdat het mag komen tot een goede samenwerking tussen de beide organisaties;
 - in de contacten met beide jeugdorganisaties de kritische opmerkingen die bij hun werk gemaakt worden te bespreken en waar nodig hen van advies te dienen en aan te dringen op correctie;
 - zich te bezinnen op de vraag of en in hoeverre het werk van de Young Eagles Kampen een plaats kan krijgen binnen de instructie van deputaten en de volgende synode met een gefundeerd voorstel daaromtrent te dienen;
 - de enquête en de bezinning, zoals die in de punten 8.2 en 8.3 van het rapport gestalte gekregen heeft, met inachtneming van de gemaakte opmerkingen in het commissie-rapport en ter synode, bij voorrang dienstbaar te maken aan de kerken en met name aan de praktische uitwerking van de aanbevelingen extra aandacht te geven en dit geheel aan de kerkeraden te doen toekomen met het verzoek daaraan grondige en brede aandacht te besteden in heel het ambtelijk werk.

2: Werkwijze en werkzaamheden deputaten

2.1 Werkwijze

Om de vele opgedragen taken zo goed mogelijk te kunnen uitvoeren, heeft het deputaatschap zich (ook) in deze verslagperiode onderverdeeld in secties. Deze secties werkten volgens de instructies zoals deze voor de verslagperiode zijn vastgesteld. De secties voerden zelfstandig gesprekken, maar konden niet zelfstandig beslissen. Besluiten werden steeds in de voltallige deputatenvergadering genomen. De volgende secties zijn door deputaten samengesteld:

- de sectie voor het contact met de CGJO, bestaande uit de brs. G.P.M.v.d. Linden en D. Visser; deze sectie had tot taak tweemaal per jaar een ontmoeting met de CGJO te hebben, met als doel (1) het op de hoogte blijven van het werk van de CGJO alomede van zaken die het jeugdwerk in het algemeen raken; (2) kerkelijke begeleiding te geven aan het jeugdwerk dat door de CGJO verricht wordt; (3) wegen te zoeken tot samenwerking tussen CGJO en LCJ; en (4) samen met deputaten en het LCJ wegen te zoeken met het oog op de toekomst van het Jeugd- en Jongerenwerk in onze kerken. Daarnaast had de sectie tot taak de financiële zaken te begeleiden;
- de sectie voor het contact met het LCJ, bestaande uit de brs. Th. Heijstek en P.D.J. Bujs; deze sectie had dezelfde taak als de onder a. genoemde, maar dan t.a.v. het LCJ. Aanvulling op haar taak was het begeleiden van het LCJ bij het komen tot een organisatiestructuur;
- de sectie voor het contact met studerende, bestaande uit de brs. J. van Langevelde en D.v.d. Zwaag; deze sectie had tot taak de kerkeraden te stimuleren in hun taak om jonge leden van hun gemeente, die gaan studeren, te begeleiden bij het leggen van de benodigde contacten (kerkelijke gemeente, christelijke studentenorganisaties e.d.) in de stad waar de universiteit of hogeschool zich bevindt; daarnaast diende de sectie contact te houden met vertegenwoordigers van positief-christelijke studentenorganisaties zoals de CSFR en IFES-Nederland, zich op de hoogte te houden van publikaties in deze kringen en tweemaal een conferentie voor studenten-ouderlingen te beleggen.

2.2 Werkzaamheden

2.2.1 Vergaderfrequentie

Deputaten vergaderden in deze periode 18 keer in brede samenstelling, waarvan 5 keer gezamenlijk met

beide Jeugdorganisaties in het kader van de opdracht een brugfunctie tussen beide te vervullen. Met de CGJO werd 4 keer in sectieverband vergaderd; ook met het LCJ werd 4 keer in sectieverband vergaderd. De sectie studentenwerk vergaderde 3 keer.

2.2.2 Conferentie

Op 28 september 1996 belegden deputaten te Huizen een conferentie. Het onderwerp was 'Jongeren wegwijs maken'. Voor het morgenprogramma waren drie sprekers uitgenodigd om een deel van het thema te belichten: drs. P.D. Hofland behandelde onder de titel 'Jongeren en ouders' het aspect van de geloofsopvoeding waarbij de primaire verantwoordelijkheid ligt bij de ouders; ook de rol van de kerk kwam daarin ter sprake; ds. D. Visser sprak over 'Jongeren en kerk', en ging daarbij in op visie van de kerk op de jongeren; ds. P. den Butter sprak onder de titel 'Jongeren en de wereld' over de verbinding tussen leer en leven, het 'gij geheel anders' en de zuigkracht van de moderne cultuur met het gevaar van secularisatie. De referaten zijn gebundeld in een themanummer van *Ambtelijk Contact*.

In het middagedeelte heeft ds. D. Visser namens deputaten de concept-brochure 'Bezinning op het jeugd- en jongerenwerk in onze kerken' (de uiteindelijke titel werd later: 'Blijven of weggaan?') onder de aandacht gebracht. Een drietal vertegenwoordigers van het jeugd- en jongerenwerk was tevoren uitgenodigd om tijdens de conferentie hun reactie op de inhoud te geven. Derde programma-onderdeel was een forumdiscussie over het thema. Het forum bestond uit de drie genoemde sprekers, ds. M. Oppenhuizen (namens de CGJO) en br. C. van Vlieten (namens het LCJ). Deputaten zien terug op een redelijk bezochte conferentie. Wel constateren ze, dat ook tijdens zo'n conferentie de ligingsverschillen in onze kerken duidelijk aan het licht komen en dat het ook in deze vorm van ontmoeting niet eenvoudig blijkt om met het inzicht in ieders kerkelijke doen en laten begrip voor, laat staan toetsing tot elkaar te bewerken.

2.2.3 Brochure en de reacties daarop

Deputaten kregen als belangrijke opdracht de enquête en de bezinning met inachtneming van de gemaakte opmerkingen in het commissierapport en ter synode bij voorrang dienstbaar te maken voor de kerken en met name aan de praktische uitwerking van de aanbevelingen extra aandacht te geven en dit geheel aan de kerkenraden te doen toekomen, met het verzoek om daaraan grondige en brede aandacht te besteden in heel het ambtelijk werk.

Meteen na de vorige GS zijn deputaten aan de slag gegaan om de aanbevelingen uit te werken en een praktische uitwerking eraan te geven. Dit eerste resultaat werd aan de beide jongerenorganisaties voorgelegd en met hen doorgesproken. Vervolgens werden 12 jeugdouders/kerkenraden (uit elke PS 3) benaderd met het verzoek om onze brochure te lezen en die van commentaar te voorzien. Datzelfde verzoek werd gedaan aan tien mensen uit de kring van de CGJO en aan tien uit de kring van het LCJ.

Op de conferentie voor (jeugd)ouders en jeugdleden is de brochure gepresenteerd en toegelicht, terwijl uit de mensen die de brochure al hadden gelezen er drie werden gekozen om kort iets over de brochure te zeggen.

Na de conferentie maakten deputaten de definitieve versie van de brochure gereed. We zonden die naar alle kerkenraden met het verzoek om daaraan goede aandacht te besteden en deputaten te laten weten hoe dat is gebeurd door de vragenlijst die aan de brochure werd toegevoegd te beantwoorden.

Naar onze mening is de brochure in de kerken goed ontvangen en heeft veel aandacht gekregen. Dat blijkt uit de vele (na)bestellingen die werden gedaan (meer dan 1000).

Ook hebben inmiddels ongeveer 60 kerkenraden hun beantwoording van de vragenlijst teruggezonden. Daaruit hebben we begrepen dat de kerkenraden heel serieus met de brochure zijn bezig geweest, meer dan eens samen met hen die leiding aan het jeugdwerk geven. Ook werd vaak aangegeven dat men aan de eerste bespreking nog een vervolg wilde geven.

Op de hoofdlijnen kreeg de brochure veel instemming. Wel vonden sommigen de brochure te dik en te moeilijk geschreven. Maar velen vonden het nuttig en belangrijk dat deze zaken op deze wijze in de kerken op tafel en aan de orde kwamen.

Uit de antwoorden blijkt wel dat ten aanzien van de jeugd en het jeugdwerk er een grote verscheidenheid is. Zo zijn er gemeenten met heel veel en gemeenten met heel weinig jeugd.

Er zijn gemeenten waarin de jeugd zeer betrokken en actief is en andere waarin dat niet het geval is. Sommigen zijn van mening dat er een tekort aan bijbelkennis is, terwijl anderen tevreden zijn over de bijbelkennis van de jeugd. In sommige gemeenten zijn kringen en activiteiten die ouders helpen bij een goede christelijke opvoeding, in andere gebeurt dat alleen indirect.

Allen zijn van mening dat veel aandacht voor de jeugd en het jongerenwerk van het hoogste gewicht is. Velen hebben onze bedoeling met de oproep tot verzoemding niet helemaal goed begrepen. Wij bedoelen het primair niet in eigen gemeente, in de relatie tussen ouders en jongeren, maar vooral in het geheel van de kerken, ten opzichte van hen die anders denken. Niemand heeft nader aangegeven hoe die verzoemding in de praktijk concreet gestalte zou kunnen krijgen. Ook verder hebben de antwoorden geen (verrassend) nieuwe dingen opgeleverd. Deputaten zijn zeer dankbaar dat vele kerkenraden uitvoering hebben gegeven. Daaruit blijkt dat men serieus met deze belangrijke bezinning bezig is; wat uiteindelijk ook de bedoeling was van deputaten. Het is onze wens dat dat doorgaat en vruchten afwerpt.

2.2.4 Instructie jeugdouders

Vanuit de kerken bereikte deputaten de vraag naar een herziene instructie voor de jeugdouders. Het oude voorstel tot instructie voor jeugdouders bleek te beknopd te zijn, waardoor een stuk vaagheid bleef bestaan over de concrete invulling van het werk van de jeugdouders. Deputaten besloten een brochure uit te geven, waarin het eerste deel principiële lijnen bevat met betrekking tot de plaats van de jeugd in de gemeente van Christus, de eigen aard van het (jongeren)pastoraat en een 'profiel' van de jeugdouders.

ing. In het tweede deel worden concrete handelingen geboden voor de invulling van het werk van de jeugdouders. Deze brochure is inmiddels aan de kerken toegezonden en is ter beschikking voor alle afgevaardigden in uw vergadering. Deputaten spreken de wens uit, dat deze brochure de jeugdouders binnen onze kerken zal stimuleren tot en instrueren voor de uitvoering van hun zo belangrijke taak met het oog op de jongeren.

3 Contact met de jeugdorganisaties

3.1 Contacten met de CGJO

3.1.1 Gezamenlijke gesprekken

In deze intersynodale periode waren er vier gesprekken met de CGJO.

Het eerste gesprek met de CGJO vond plaats op 19 januari 1996.

Op de agenda stond een terugblik op de Generale Synode 1995. De CGJO was dankbaar voor de ontspannen sfeer bij de behandeling van het deputatenrapport ter Synode, men vond er een stukje erkenning in van hun werk voor de jongeren van onze kerken en van de verbetering van de relatie met het LCJ.

Afspraken werden gemaakt voor verdere gesprekken met het LCJ, o.l.v. deputaten. Ook werden afspraken gemaakt over de financiën, zie daarvoor 3.1.2.

Verder kwam ter sprake in hoeverre er samenwerking mogelijk zou zijn tussen beide jeugdorganisaties, zeker nu het LCJ een (parttime) jeugdwerk-adviseur wil aanstellen. Zijn er bijv. mogelijkheden voor gezamenlijke huisvesting? Dat is, wat de CGJO betreft bespreekbaar. Alleen heeft de CGJO in Apeldoorn daarvoor te weinig ruimte. In dit verband wijst de CGJO op de wenselijkheid van een jeugdbureau.

De CGJO legde plannen op tafel voor een komend symposium over 'Integraal Jeugdbeleid' en vroeg of deputaten er voor voelden om dit symposium samen met hen te organiseren. Deputaten antwoordden dit wel te willen, indien ook het LCJ erbij betrokken zou worden. De CGJO had hierbij veel aarzeling. Afgesproken werd dat in de gezamenlijke vergadering op 1 maart hierover gezamenlijk gesproken zou worden.

Het tweede gesprek vond plaats op 12 april 1997.

Als eerste gespreksonderwerp kwam ter tafel: de gezamenlijke gesprekken CGJO-LCJ-deputaten. Probleem daarbij is de agenda: 'waar gaan we het over hebben'. De beide organisaties hebben hier verschillende gedachten over. Het LCJ wil terugkijken en verder spreken over de verschillen die er zijn. Volgens het bestuur van de CGJO kan het uitgangspunt in de gesprekken niet anders zijn dan dat er twee jongerenorganisaties bestaan binnen ons kerkverband die aparte doelgroepen 'bedienen'. De CGJO wil de gesprekken, met de verschillen als afzonderlijk agendapunt, nu niet voortzetten, maar wil nadrukkelijk overleggen over de gezamenlijke zorg voor het jeugdwerk nu en in de toekomst, waarbij niet wat ons scheidt maar wat ons bindt moet overheersen. Ook het voorstel van deputaten om nogmaals een gedeelte van het werkmateriaal van beide jeugdorganisaties te bespreken werd door de CGJO in dit kader dan ook als niet zinvol afgewezen, mede omdat beide jeugdorganisaties, volgens afspraak, hun werkmateriaal elkaar toesturen.

Terugkijkend op de conferentie van jeugddeputaten van 28 september 1996 ('Jongeren wegwijs maken') merkte de CGJO op dat de ligingsverschillen binnen onze kerken ter conferentie duidelijk zichtbaar werden. Op 1 maart 1997 had de CGJO een symposium onder de titel 'Jeugdbeleid in de gemeente'. De CGJO meldde dat er veel deelnemers waren. Ze merkte een gretigheid naar meer ideeën waar de jeugdleiding in de gemeenten veel verder kan. Deputaten uitten hun waardering voor de opzet, inhoud en doelstelling van dit symposium en moedigden de CGJO aan meer van deze symposia te houden daar er behoefte aan bestaat. De CGJO antwoordt dat zij dat wel willen en zullen doen, maar dat dit niet hun eigenlijke werk is en het meer op terrein van deputaten ligt de jeugdleiding toe te rusten, eventueel in samenwerking met beide jeugdorganisaties.

In dit verband legde de CGJO nogmaals haar wens op tafel om te komen tot een jeugdbureau. Zie hiervoor 3.1.4.

Op deze vergadering wordt ook gesproken over de Bondsdagen van de CGJO, zie hiervoor 3.1.3.

Op 13 mei 1997 vond er een nieuw gesprek plaats; de aanleiding hiertoe is de dringend noodzakelijke renovatie van de huisvesting in Apeldoorn, mede door overheidselzen m.b.t. aparte ruimten voor apparatuur. De CGJO kwam ter financiering een bedrag te kort en vroeg deputaten om een lening. Deputaten besloten een renteloze lening te verstrekken van f 30.000,- met een looptijd van 10 jaar.

Het laatste gesprek met de CGJO vond plaats op 5 maart 1998. Als een van de meest dringende zaken kwam het punt financiën aan de orde. Zie hiervoor 3.1.2.

Als tweede punt van gesprek evalueerden we het tripartite overleg tussen CGJO-LCJ en deputaten in de afgelopen synodale periode. De CGJO kijkt met teleurstelling op deze gesprekken terug, daar ze, naar haar oordeel, een herhaling waren van die uit de periode '92-'95. Toen was het nuttig om oud zeer uit de weg te ruimen, nu had het een periode kunnen worden van breder samenwerken waarbij de zorg om en voor de jeugd centraal zou staan, naar het verlangen van de CGJO. De CGJO ervaart geen erkenning voor haar visie bij het LCJ. De enkele opmerking van de kant van het LCJ dat er bij de CGJO toch wel iets veranderd is, is in dit kader veel te mager, vindt zij.

Van geheel andere orde waren de drie directe gesprekken tussen de CGJO en het LCJ, zonder deputaten. Er is gesproken over de doelgroepen die ieder heeft, over het visieprogramma van de CGJO, over de statuten van het LCJ en over de relatie van beide jeugdorganisaties met deputaten. Deze gesprekken vonden plaats in een goede en open sfeer en werden als zinvol ervaren. De CGJO vraagt zich af waarom er zo'n wereld van verschil is tussen deze gesprekken en de 'officiële' gesprekken met deputaten. Is dat omdat het LCJ bang is haar bestaansrecht of haar geloofwaardigheid te verliezen? Nogmaals benadrukt de CGJO dat

zij het LCJ ziet als een volwaardige jeugdwerkorganisatie binnen onze kerken en dat ze op een bepaalde wijze bij is dat het LCJ er is, daar het een deel van de jeugd van onze kerken bereikt dat de CGJO niet bereikt.

Als laatste punt wordt gesproken over de ideeën van de CGJO over geïntegreerd jeugdwerk en de oprichting van een jeugdbureau. Zie hiervoor 3.1.4.

3.1.2 Financien

Na de Generale Synode van 1995 was er overleg met de CGJO over de subsidiëring door deputaten. Daar de begrote bedragen ad fl. 100.000,- per jaar voor iedere jeugdorganisatie voor deputaten niet haalbaar waren, wegens verlaging van de kerkelijke bijdrage per lid, moest een bijstelling plaatsvinden. Voor elk van de jeugdorganisaties is in deze intersynodale periode beschikbaar fl. 285.000,-. De CGJO kan dit betalen maar geeft aan dat, indien de huidige trend wordt voortgezet door de overheid, de overheidssubsidie na het jaar 2000 wel eens voorbij zal kunnen zijn.

Naar aanleiding van de gesprekken van 12 april 1997 en 5 maart 1996 moeten we constateren dat de overheidssubsidie deels uitgekeerd zal gaan worden via projectsubsidies, hetgeen inhoudt dat de overheid zelf het onderwerp aangeeft en dat jeugdorganisaties daarop kunnen inschrijven. Wie dan het aantrekkelijkste voorstel indient krijgt de subsidie. Een soort marktwerking dus. In de veelheid van jeugdorganisaties in Nederland zal de CGJO hierin geen enkele kans maken, zeker niet gezien het feit dat de CGJO vanuit haar grondslag en doelstelling veelal andere onderwerpen prioriteit zal willen geven of onderwerpen anders zal willen inkleurden dan de overheid wenst. Het wegvallen van deze projectsubsidies in samenhang met enkele andere wijzigingen in de subsidiëring door rijksoverheid resulteren voor de CGJO in een financieel tekort in het jaar 2000 van zo'n fl. 100.000,- terwijl het tekort 2001 zal oplopen tot ca. fl. 140.000,-. De CGJO staat hierin met de rug tegen de muur omdat er, wat personeelsbezetting betreft, al gehalveerd is. Als kerken komen we dus voor de keus te staan: vullen we aan wat de overheid nu laat zitten of moeten we een goed lopende jeugdwerkorganisatie aan haar lot over laten, zodat deze op den duur zich financieel niet meer kan handhaven. Met nadruk willen deputaten dit probleem aan de Synode voorleggen.

Opgemerkt moet worden dat op dit moment de CGJO en het LCJ aan het bezien zijn of er op de s.o.a. wijze een mogelijkheid is de leden van het LCJ op te tellen bij die van de CGJO, daar het LCJ geen subsidie heeft aangevraagd.

Doel is om op deze wijze en zolang er sprake is van subsidie en aan subsidie-eisen voldaan kan worden, meer leden en dus ook meer subsidie te kunnen verkrijgen van de rijksoverheid en deze ten goede kan komen aan het LCJ.

3.1.3 De bondsdagen

Zoals reeds vele jaren gebruikelijk, houdt de CGJO op 2e Paasdag haar Bondsdag. Deze dag is sluit aan bij het jaarlijkse thema dat de CGJO hanteert in haar werk en studiemateriaal. Deze Bondsdag mag dan ook gezien worden als een afsluiting o.g. toepassing van dit jaarthema.

Seizoen 95/96 was het thema 'Horen, zien en doen'.

Seizoen 96/97 was het thema 'Leven in het licht van de komende Christus'.

Seizoen 97/98 was het thema 'Aan de vruchten ken je de boom'.

Jaarlijks bezoeken deputaten de Bondsdagen en evalueren deze met de CGJO.

Deputaten merken een positieve ontwikkeling op de Bondsdagen t.a.v. de presentatie en de boodschap.

Maar naast goede momenten is er ook opbouwende kritiek, met name op de invulling van het pauzeprogramma door Gospel-groepen. De CGJO deelt deze kritiek en zorg. Ondanks de beste bedoelingen is niet elke activiteit altijd even gelukkig. Tegelijkertijd is er de noodzaak bij elk programma-onderdeel te zoeken naar een vorm van nu om de boodschap van de bijbel aan jongeren door te geven en bij hen te laten 'landen'. Dat is een spanning. Soms gaat het goed, soms kan het beter.

3.1.4 Jeugdbureau

Reeds meerdere malen hiervoor verwoordden wij de wens van de CGJO om te komen tot een jeugdbureau voor de Chr. Geref. Kerken. Doel is: de jeugd en de jeugdleiding van de kerken zo breed mogelijk te dienen met opleiding, werkmatensal, cursussen etc. De CGJO zegt dat er in de kerken veel gedaan wordt voor onze jongeren, maar dat het werk vaak ook langs elkaar heen en ook dubbel geschiedt. De nota van de CGJO 'geïntegreerd jeugdwerk' gaat hierop in. Dit landelijk (steun)punt kan dienstbaar zijn voor alle verenigingen, clubs en jeugdwerkorganisaties. Ook voor bijv. de bond voor zondagsscholieren, de predikanten voor hun catechese etc.

De CGJO vindt dat dit jeugdbureau moet uitgaan van de kerken waar beide jeugdorganisaties op nader te bepalen wijze in betrokken worden. Zo'n bureau zou naar hun mening voldoen aan een grote vraag uit de kerken naar 'handvatten' in deze tijd t.b.v. de leiding van onze jongeren. Deputaten zeggen toe dat ze deze gedachte aan de synode zullen voorleggen.

3.1.5 Ledenbestand

In totaal zijn bij de CGJO 305 verenigingen aangesloten met ca. 5200 jongeren, hiern zijn begrepen de min en plus 16 verenigingen. T.o.v. 1995 is dat een groei van 30 clubs en 400 leden. Hierin zien we dat er in de kerken positieve waardering groot voor het werk van de CGJO.

3.2 Contacten met het LCJ

3.2.1 Gesprekken met het LCJ

De meeste contacten met het LCJ hebben plaatsgevonden tijdens gesprekken die gezamenlijk met alle

deputaten en de CGJO gevoerd zijn. Deze gesprekken gingen over onderwerpen die van wederzijds belang zijn. In hoofdstuk 3.6 wordt op deze gesprekken uitvoerig ingegaan.

De sectie LCJ heeft vier maal afzonderlijk met het bestuur van het LCJ vergaderd: 19 januari 1996, 28 september 1996, 24 april 1997 en 22 december 1997.

Teniglijk vorige intersynodale periode en vooruitblik

Kort na de GS van 1995 vergaderden de deputaten samen met het LCJ om terug te blikken naar de gesprekken tussen 1992 en 1995 en naar de behandeling van het deputatenrapport op de GS van 1995.

Voorts werd gesproken over de vraag of samenwerking tussen de organisaties, o.a. in een gezamenlijke kantoorruimte, tot de mogelijkheden behoort. In principe staat dat niet op bezwaren maar praktisch wel.

Deputaten vroegen aan het LCJ hoe het staat tegenover het gezamenlijk organiseren van een symposium. Het LCJ denkt dat het beter zou zijn als deputaten zelf hierin meer leiding zouden geven en dit niet moeten overlaten aan de jeugdwerkorganisaties. Het LCJ vond het jammer dat de praktische uitwerking van de enquêteresultaten niet meer wordt geconcretiseerd. Tevens kan het naar de kerken toe overkomen dat er tussen de CGJO en het LCJ vrij veel overeenstemming is terwijl de ernstige zorgen, verwoord in de 11 gesprekken, nog niet weggenomen zijn. De conclusies van het deputatenrapport hierover worden niet geheel gedeeld. Het LCJ wil op bescheiden wijze wel meewerken. De drukte rond de voorbereiding en aanstelling van een jeugdwerkadviseur speelt ook een rol.

3.2.3 Jeugdwerkadviseur

Het LCJ bestuur was dankbaar dat de synode een subsidieverhoging heeft gegeven om een jeugdwerkadviseur aan te trekken.

Het vele werk dat door hen in de 'vrije' tijd verricht wordt kan hierdoor enigzins verlicht worden.

Maar vooral het vooruitzicht dat het werk nu verder uitgebouwd gaat worden is iets waar men al vele jaren naar uitzielt. Te denken valt aan: kadervorming en studiemateriaal. De jeugdwerkadviseur geeft praktische en beleidsmatige ondersteuning aan allerlei bestaande commissies en aan het bestuur. Het regionale en plaatselijke jeugdwerk maakt gebruik van zijn adviezen en ondersteunende activiteiten. Br. Pijet) Versteij uit Leerdam is per 1 februari 1997 als jeugdwerkadviseur benoemd en voor 75% van de werkweek in dienst van het LCJ.

3.2.4 Organisatie

Eind december 1995 werd de vereniging onder de naam 'Landelijk Contact Jeugdverenigingen Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland' ingeschreven in het verenigingsregister van de kamer van koophandel te Dordrecht. In april 1997 keurde de algemene vergadering het huishoudelijk reglement goed. De jeugdverenigingen zijn de leden van het LCJ. Voorheen waren dit de jeugdcontacten. Het LCJ heeft met deze herstructurering duidelijkheid geschapen aangaande de taken en bevoegdheden van de algemene vergadering, het bestuur en de commissies. Men is momenteel bezig om werkinstructies op te stellen voor de diverse commissies. Door een misverstand bespraken deputaten pas achteraf de Statuten en het Huishoudelijk Reglement met het LCJ.

3.2.5 Jeugdappeldagen

Een dag na de negende zitting van de GS 1995 werd het jaarlijkse jeugdappeld gehouden met als thema 'Op onderzoek uit'. Het jeugdappeld werd verder geactualiseerd met twee workshops over House en Media. De landelijke actie ten bate van de Schulpplaats werd afgesloten.

In oktober 1996 kwamen weer zo'n 800 jongeren bijeen, opnieuw in een sporthal in Soest. Thema van het jeugdappeld was: 'God is liefde'.

Een nieuwe landelijke actie 'Breng je bureu de Boodschap' werd opgestart. De Belgische bureu in Tongeren en Gent konden een jaar later de opbrengst van de actie - voor de nieuwbouw van hun evangelisatiepost - dankbaar in ontvangst nemen.

De workshops gingen over: 'Breng je bureu de Boodschap' en 'Ik hou van jou'.

In oktober 1997 kwam de LCJ jeugd bijeen rond het thema 'Bidden zonder ophouden'.

In verband met de nieuwe organisatiestructuur werd een nieuw logo gepresenteerd. Het LCJ wil meer kwaliteit aanbrengen in het jeugdwerk, wat mede hierin tot uitdrukking komt.

Tijdens de presentatie van het logo en de actieopbrengst levert de commissie audio-visie haar bijdrage via een computer-geluidsvoorstelling.

Vaste bestanddelen op een appeldag zijn: opening/sluiting, drie referaten, zingen van Psalmen en gezangen, workshops tijdens de pauze en regelmatig een forumdiscussie. Ook Bijbelstudie en aandacht voor de belijdeningsgeschriften wordt in het programma opgenomen, alsmede het maken van gepaste muziek met klassieke instrumenten.

3.2.6 Inhoudelijke gesprekken met de CGJO

Uitgebreid wordt ingegaan op de gesprekken die we hadden met de CGJO en het LCJ in hoofdstuk 3.6. Daarom wordt die verslaggeving in dit hoofdstuk achterwege gelaten.

Vermeldenwaard is dat deputaten opmerken dat de verhouding tussen het LCJ en de CGJO verbeterd is. Deputaten ontvangen signalen dat de besturen van het LCJ en de CGJO open en eerlijk met elkaar spreken (zonder deputaten). Deze gesprekken worden van weerszijden als opbouwend ervaren wat niet wegneemt dat men elkaars standpunten niet in elk opzicht deelt. Het LCJ vraagt zich af hoe er inhoudelijke overeenstemming kan komen met de CGJO. Met name ervaren zij een grote kloof tijdens het bijwonen van de bondsdagen. Ook herkennen zij zich nog niet altijd in hun studiemateriaal. De bezorgdheid is na de 11 gesprekken tijdens de vorige intersynodale periode nog niet weggenomen.

3.2.7 Leiding geven van deputaten

De beide jeugdorganisaties hebben aangegeven dat naar hun mening de deputaten te weinig leiding geven. Deputaten maakten daarom een notitie waarin de gezagsrelatie zoals die in de instructie van deputaten is vastgelegd, wordt uiteengezet. In een gezamenlijk gesprek met de CGJO en het LCJ is deze notitie besproken (zie hfst. 3.6).

Het LCJ heeft nadien zijn standpunt in een brief verduidelijkt waarop deputaten het LCJ hebben uitgenodigd om deze brief te bespreken. Dat gebeurde in een open en broederlijke sfeer op 13 maart 1998. In dat gesprek kwamen met name de volgende zaken aan de orde:

3.2.7.1 De instructie van deputaten

Naar het oordeel van het LCJ geven deputaten onvoldoende kerkelijke begeleiding aan de organisaties. Ze trekken zich daarbij terug achter hun instructie. Het LCJ vraagt of deputaten er niet over zouden moeten nadenken om de instructie, die al 30 jaar oud is, aan te passen aan de eisen des tijds? Voorts vraagt het LCJ of zij eventueel een voorstel tot wijziging van de instructie aan deputaten mogen doen. Deputaten zijn van mening dat de instructie op dit moment geen aanpassing behoeft en alle ruimte biedt om op een goede wijze leiding te geven.

Het LCJ kan een voorstel tot wijziging aan deputaten doorgeven. Dat zal serieus bekeken worden.

3.2.7.2 Uitspraken van de generale synoden

Naar de mening van het LCJ zijn deputaten eenzijdig in hun omgang met de uitspraken van de Generale Synoden sinds 1974. Zo heeft de GS van 1989 uitgesproken dat deputaten geroepen zijn tot daadwerkelijke correctie.

Deputaten antwoordden dat deze uitspraak werd gedaan op voorstel van deputaten. Aan de GS van 1992 rapporteerden deputaten dat zij met dit voorstel hun instructie te buiten waren gegaan. Op grond van deze rapportage corrigeerde de GS deze uitspraak en sprak uit dat de deputaten geroepen zijn om aan te dringen op correctie.

Voorts merkten deputaten op dat de uitspraken van alle synoden van (historisch) belang zijn, maar dat deputaten in hun werk geroepen zijn om zich te houden aan hun instructie en aan de opdracht van de laatste GS.

3.2.7.3 Verantwoordelijkheid afgeschoven?

Naar het oordeel van het LCJ hebben deputaten bij het maken van het bezinningsstuk voor de GS van 1995 en bij de voorbereiding op de conferentie van 28 september 1996 een gedeelte van hun verantwoordelijkheid willen afschuiven op de organisaties.

Deputaten konden het LCJ duidelijk maken dat dit een onjuiste interpretatie van de feiten is. Het ging er om onder verantwoordelijkheid van deputaten deze zaken gezamenlijk aan te pakken, als belangrijke stimulans voor (de toekomst van) het werk van onze kerkjeugd.

3.2.7.4 Feit of pijn?

Hebben deputaten de verscheidenheid als een gegeven feit aanvaard, terwijl de GS van 1995 uitsprak dat die niet zonder pijn geaccepteerd mag worden? Op die vraag van het LCJ antwoordden deputaten dat zij de verscheidenheid als een gegeven feit hebben geaccepteerd, maar niet zonder (voortdurende) pijn.

3.2.7.5 Geestelijke leiding

Het LCJ verlangt ernaar dat deputaten, als één man, geestelijke leiding geven. Het noemde daarbij drie voorbeelden:

- 1) Uit een enquête bleek bijvoorbeeld dat er een neiging is om omgekeerd zijn vertelwoord te vinden. Hoe moeten we daarmee omgaan?
 - 2) In de kerken vindt ook onder de jeugd de gedachte ruim baan dat wij uit onszelf Jezus moeten en kunnen aannemen; (ver)kapit remonstrantisme. Wat is daarop ons antwoord?
 - 3) Hoe moet de jeugd gewapend worden tegen het post-moderne denken, waarbij gevoel en ervaring veel nadruk krijgen? Hoe verhoudt zich dat tot het ware geloof?
- Op deze en zulke onderwerpen zouden deputaten zich moeten bezinnen. Ze zouden er een brochure over kunnen schrijven. Vervolgens zouden de organisaties dit in hun materiaal nader kunnen uitwerken.

3.2.8 Financien

De besluiten van de GS 1995 hebben voorzien in een verhoging van het subsidiebedrag om hierna een jeugdwerkadviseur te kunnen aanstellen.

Deputaten waren van mening dat 1/3 deel van het totaalbedrag, niet in het eerste jaar uitgekeerd kon worden, omdat de jeugdwerker in 1996 nog niet in dienst was. Het subsidiebedrag is immers gebaseerd op een werker voor drie jaren. Het subsidiebedrag is niet toereikend voor de salariering van de jeugdwerkadviseur, mits deze voor een deeltijd van maximaal 75% in dienst is. In afwachting van de continuering van de subsidie is een contract afgesloten voor 2 jaar. Om de werker fulltime te kunnen aanstellen is een donateurs-actie opgestart voor onder meer de bekostiging van de resterende 25%.

3.2.9 Ledenbestand

In totaal zijn bij het LCJ 151 verenigingen aangesloten met ca. 2650 jongeren. Hierin zijn ook begrepen enkele verenigingen met de leeftijd van twaalf jaar en jonger en ook 21 jaar en ouder. Ten opzichte van drie jaar geleden is dit een groei van 13 verenigingen.

3.2.10 Ontwikkelingen bij het LCJ en conclusie

Zoals geschreven, wil het LCJ de organisatie meer 'body' geven. Mede door de komst van de jeugdwerkadviseur is de mogelijkheid daartoe nu gekomen. In de pamfletten van de donateurs-actie wordt ook aangege-

ven dat het LCJ van plan is meer nadruk te leggen op cursussen, kadervorming, begeleiding en bezinning. De actie heeft de naam 'Bouwen voor de toekomst':

1. bouwen aan de verdere vormgeving van toekomstig beleid;
 2. bouwen aan de vorming van jongeren met het oog op hun taak en plaats in kerk en maatschappij, nu en in de toekomst;
 3. bouwen, omdat het ten diepste gaat om de Toekomst.
- Het LCJ heeft voor ogen om hierna het werk van de bestaande commissies uit te bouwen en te verdiepen, waarbij met name kadervorming de eerste aandacht krijgt.

3.3 Gezamenlijke gesprekken tussen de CGJO en het LCJ

Deputaten kregen de opdracht het gesprek met de CGJO en het LCJ voort te zetten. In de afgelopen periode vond er vijf keer een gesprek plaats o.l.v. deputaten met en tussen beide organisaties. Met elkaar voerden de beide organisaties een drietal gesprekken in een goede sfeer. Ook brachten ze wederzijds een bezoek op elkaars kaderavonden.

Gesprek op 1 maart 1998

In dit gesprek kwam onder meer het volgende aan de orde: een herziene versie van het bezinningsstuk van deputaten; een gezamenlijk symposium en de agenda voor toekomstige gesprekken.

Voor het (herziene) bezinningsstuk hadden beide organisaties veel waardering. Ook uitte zij hun wensen, met name over concretisering en toespitsing. Deputaten zegden toe deze wensen zoveel mogelijk te zullen verwerken.

Aan het stuk zal een vragenlijst worden toegevoegd met het verzoek aan de kerkenraden om de vragen te beantwoorden. Wellicht voeren de reacties in een volgend stadium nog tot een verdere concretisering.

Beide organisaties hadden moeite met de concrete plannen voor het beoogde symposium. Deputaten beloofden met een nader voorestel te komen waarin men zich wellicht kan vinden.

Over toekomstige samenwerking viel op dat moment niets te zeggen. De afspraak werd gemaakt dat CGJO en LCJ ook gesprekken zullen hebben zonder deputaten.

Het nadere voorestel van deputaten voor een gezamenlijk symposium kon de goedkeuring van beide organisaties niet wegdragen, zo bleek uit hun schriftelijke reacties. Zij gaven er beide de voorkeur aan dat deputaten zelf de verantwoording zouden nemen. Wel waren ze bereid om een afgevaardigde van hun organisatie in een forum te laten plaatsnemen.

Doordat de voorbereiding op het symposium (nu verder conferentie genoemd) en de voltooiing van de brochure daarna veel tijd in beslag namen, vonden er enige tijd geen gezamenlijke gesprekken met de beide organisaties plaats.

Gesprek op 13 mei 1997

In dit gesprek werd kennisgemaakt met de nieuwe jeugdwerkadviseur van het LCJ, broeder P. Versluis.

Als eerste werd er gesproken over de oogst van de gesprekken tot nu toe. De CGJO was ongelukkig met dit agendapunt, omdat het gemakkelijk leidt tot een herhaling van de gevoerde gesprekken. Zij zou liever spreken over de toekomst van het jeugdwerk; over de zorg om de jongeren van de kerk; over de mogelijkheid van een jeugdbureau. Sprekend over deze onderwerpen zullen de onderlinge verschillen ook aan de orde komen en duidelijk worden en veel vruchtbaarder besproken kunnen worden.

Het LCJ meende dat de gesprekken over inhoudelijke verschillen, naar de opdracht van de GS, moeten worden voortgezet. De gesprekken die gevoerd zijn, hebben naar de mening van het LCJ wel wat opgeleverd, maar toch geen meetbare verandering bij de CGJO, zeker niet gelet op de bondsdag. Bovendien hebben deputaten in de gesprekken zich te terughoudend opgesteld. Zij zouden meer leiding moeten geven; duidelijk moeten zeggen; dit kan wel en dat kan niet.

De CGJO sloot daar in zoverre bij aan, dat ze van mening is dat deputaten zich veel meer zouden moeten bezighouden met heel het jeugdwerk in de gemeente; met de integrale aanpak daarvan.

Dat bracht tot het volgende agendapunt, waarin de vraag aan de orde kwam hoe we constructief voor de jeugd van onze kerken verder kunnen. Het LCJ zou graag nog eens een jaargang studiemateriaal van elkaar gezamenlijk doornemen. Deputaten leek dat ook een goede mogelijkheid, maar de CGJO zag daar het nut niet van in. Zij vroeg zich in het bijzonder af wat het doel van een dergelijke bespreking is. Zij ziet in dergelijke gesprekken meer een be- of veroordelen van elkaar en een toespitsen op verschillen dan dat het positieve impulsen geeft voor een gezamenlijk constructief bezig zijn voor de jeugd van de kerk. Toen stelden deputaten voor om te proberen tot een inhoudelijk gesprek te komen over het onderwerp: Hoe draag je in deze tijd Gods Woord over aan de jeugd? Dat voorstel werd aanvaard. Ook werd besloten om (eerst) over het leiding geven van deputaten te spreken. Ten slotte spraken we af dat we op een laatste vergadering voor de GS zouden spreken over geïntegreerd jeugdwerk.

Gesprek op 9 september 1997

Ter voorbereiding op dit gesprek hadden deputaten een notitie gemaakt, getiteld: 'Leiding geven van deputaten'. In deze notitie werd het uitgangspunt genomen in de instructie van deputaten, zoals die in 1968 door de GS is vastgesteld. In art.3a wordt gesteld dat de deputaten moeten bevorderen dat aan de jeugd Schriftuurlijke voorlichting en leiding wordt gegeven. Er wordt dus niet gesproken over leiding geven aan het georganiseerde jeugdwerk. Het gaat om de gehele jeugd, voor wie deputaten moeten bevorderen dat aan hen goede leiding wordt gegeven. De taak van deputaten is dus indirect. Uiteraard dient allereerst contact met de kerkenraden onderhouden te worden. Ook het contact met de jeugdbonden wordt van groot belang geacht en in art.5 nader gestipteerd.

Aan de jongereorganisaties moet kerkelijke begeleiding worden gegeven met inachtneming van de eigen verantwoordelijkheid daarvan. In het gesprek met de organisaties zijn de deputaten de stem van de kerk.

Hoe de deputaten met de organisaties moeten spreken, hebben de GS van 1992 en van 1995 nader geseptuleerd door te zeggen dat de deputaten de organisaties dienen te stimuleren, steunen en adviseren en indien nodig moeten aandringen op correctie, terwijl de deputaten toen ook de opdracht kregen pogingen in het werk te stellen de CGJO en het LCJ met elkaar in gesprek te brengen en dat gesprek voort te zetten en daarbij een brugfunctie te vervullen, opdat het mag komen tot een goede samenwerking. In die lijn geven de deputaten (kerkelijke begeleiding, ook aan de beide organisaties afzonderlijk en gezamenlijk.

Het LCJ had grote moeite met deze notitie. Zij uitte als mening dat deputaten te weinig leiding geven; te angstig zijn om dat te doen. Op grond van Gods Woord zouden deputaten het juist wel moeten doen. Op verschillende synoden is daarop aangedrongen, maar die lijn is in de notitie niet terug te vinden. Verder had het LCJ vragen bij en over de brugfunctie van deputaten.

De CGJO was het wel met de notitie eens, maar vindt dat deputaten niet alleen een taak hebben ten opzichte van de jongerenorganisaties, maar ten aanzien van al het jeugdwerk in de gemeente zouden moeten adviseren en steunen.

Deputaten wezen er nadrukkelijk op dat zij moeten werken volgens hun instructie, zoals die in 1968 is vastgesteld. In de moeilijke jaren heeft de GS soms opdrachten gegeven die enigszins op gespannen voet met de instructie stonden. Daarover is in 1992 en 1995 diepgaand gesproken wat resulteerde in opdrachten die geheel in de lijn van de instructie liggen. In die lijn zijn deputaten aan het werk; proberen zij ook hun brugfunctie te vervullen. Het woord brugfunctie heeft in de loop der jaren telkens een andere betekenis gekregen. Eerst kregen deputaten opdracht een brugfunctie te vervullen tussen verontruste kerkeraden en de CGJO. Later moesten zij een brugfunctie vervullen tussen de CGJO en het LCJ; eerst om te voorkomen dat er definitief twee organisaties zouden komen; nu om ervoor te zorgen dat de beide organisaties op een goede wijze met elkaar in contact komen. In het gezamenlijk overleg past het deputaten niet om bij (een van) de organisaties aan te dringen op correctie.

Dat moet gebeuren in een gesprek tussen deputaten en de betreffende organisatie.

Verder gaven deputaten aan dat beide organisaties meer dan eens het niet met een concreet voorstel van deputaten om bepaalde zaken aan de orde te stellen eens waren. Dat is het goed recht van organisaties met een eigen verantwoordelijkheid, maar het verzoek om meer stuur en leiding is naar het oordeel van deputaten daarmee niet in overeenstemming.

Het LCJ vroeg om schorsing van de vergadering voor beraad. Het liet daarna weten dat het dit gesprek heel moeilijk vindt. Naar zijn mening wordt er door de wijze van beantwoording door deputaten geen recht gedaan aan veel wat synoden na 1968 hebben uitgesproken, met name de GS van 1974 en 1989, en ook 1992.

Deputaten probeerden hierop zo goed mogelijk in te gaan, waarin veel van wat er in het verleden was gebeurd weer naar voren kwam. Dat gaf aanleiding tot een emotionele discussie tussen alle betrokkenen.

De CGJO was van mening dat het verleden in de afgelopen periode voldoende aan de orde is geweest en dat de materie niet steeds herhaald hoeft te worden.

Inhoudelijke verschillen kunnen ook anders aan de orde worden gesteld. Het LCJ echter zou dat graag anders willen doen dan de CGJO, o.a. door opnieuw studiemateriaal te bespreken. Deputaten achtten dat een goede zaak, maar de CGJO denkt daar om eerder genoemde redenen anders over. Daarom stelden deputaten voor om te spreken over de overdracht van Gods Woord in deze tijd aan de jeugd.

Overigens gaven deputaten als hun mening dat de CGJO ten goede is veranderd, maar het lijkt wel alsof dat niet voldoende door het LCJ wordt opgemerkt. Het LCJ reageerde daarop door te zeggen dat ook hij op enkele punten verandering bespeurt in het werkmateriaal (zn. -15) van de CGJO.

Gesprek op 26 november 1997

Dit gesprek werd gevoerd over het onderwerp: Hoe draag je in deze tijd Gods Woord over aan de jeugd? Eén van de deputaten maakte hierover een voorbereidende notitie.

Aanvankelijk werd er vooral gezocht naar de principiële lijn die de bijbel hierin aangeeft. Hierin mochten we een zekere overeenstemming constateren. Bij het doortrekken van die lijn naar de concrete werkvormen van nu bleek er echter veel verschil van mening te zijn. LCJ en CGJO geven verschillend gewicht aan die meningverschillen. Ook binnen het deputaatschap is geen eenstemmigheid ten aanzien van de weging van deze verschillen. Een pijnlijke constatering aan het eind van een gesprek dat een goede start had.

Gesprek op 22 december 1997

In dit gesprek ging het over de uitvoerige notitie van de CGJO over geïntegreerd jeugdwerk. De CGJO maakte deze notitie met het oog op het gesprek in de eigen organisatie. In de gezamenlijke gesprekken bracht zij telkens het belang van geïntegreerd jeugdwerk naar voren. In de inleiding op haar nota over dit onderwerp noemt zij daarvoor twee redenen: Bij veel jeugdwerkers bestaat een schreeuwende behoefte aan ondersteuning om in deze gesecculariseerde tijd invulling te geven aan het jeugdwerk.

De tweede reden is dat de verschillende soorten jeugdwerk worden uitgevoerd zonder dat men zich bewust is welk specifiek doel zij dienen, noch dat er sprake is van enige samenhang daartussen. Het is van belang dat er 'met beleid' invulling wordt gegeven aan het jeugdwerk.

Aanvankelijk was het de bedoeling dat voor ons gesprek (ook) deputaten een notitie zouden voorbereiden. Toen bleek dat de CGJO dat reeds uitvoerig en grondig had gedaan, werd deze notitie als uitgangspunt genomen.

Deputaten uitte waardering voor dit gedegen stuk werk, hoewel het geen verrassend nieuwe dingen bevat. Het is niet bedoeld als blauwdruk voor elke gemeente, maar is op sommige punten wel erg summier. Verder stelden deputaten vragen over het gelanceerde idee over een jeugdbureau. Hoe denkt de CGJO zich dat in? Is het werkelijk haalbaar en betaalbaar? Ten slotte merkten deputaten op dat in de notitie sterke nadruk valt op de aanpak in de kerken, terwijl naar het werk van de Heilige Geest niet expliciet wordt verwezen.

Het LCJ sloot zich bij dat laatste aan en stelde dat het plan een te zakelijk organisatorisch karakter heeft. Voorts merkte het LCJ op dat de notitie niet heel veel nieuws aanreikt. Bovendien vroeg het zich af of het voorstel om de activiteiten in de gemeente op elkaar af te stemmen zoveel extra's toevoegt. Bij alle vragen uitte het LCJ ook waardering voor deze notitie.

De CGJO gaf als antwoord dat zij zich met de notitie op een terrein begeeft waarop zij eigenlijk niet bevoegd is. In deze notitie gaat het niet om de inhoud van het jeugdwerk, maar om de structuur ervan.

Daarom staan inhoudelijke zaken, zoals het werk van de Heilige Geest, (nog) niet in deze nota. De CGJO is ervan overtuigd dat er in de kerken voor de jeugd veel en goed werk wordt gedaan. Zij heeft ook de stellige indruk dat er veel dubbel gebeurt (er dus langs elkaar heen wordt gewerkt) en dat er zaken blijven liggen.

In de rest van het gesprek kregen de vragen met betrekking tot het jeugdbureau veel aandacht. Hoewel de CGJO lang niet alle (on)mogelijkheden heeft doordacht, geeft zij duidelijk aan dat dit een kerkelijke aangelegenheid is die eventueel door de GS ter hand zou moeten worden genomen.

Dat het niet van de ene op de andere dag gerealiseerd zal kunnen worden is duidelijk. Er zijn immers nog vele vragen; bijvoorbeeld naar de plaats die de jeugdorganisaties binnen zo'n jeugdbureau innemen. De meest vergaande consequentie zou kunnen zijn dat op termijn de beide jeugdorganisaties worden opgeheven, omdat dan alle jeugdwerk zou geschieden onder verantwoordelijkheid van de synode. De CGJO is daartoe bereid als de zaak van het jeugdwerk daarmee gediend wordt. Het LCJ is het daar in principe mee eens, maar vraagt zich af of dit op korte termijn haalbaar is.

Overwogen werd om eerst, naast de organisaties, een werkgroep in het leven te roepen die in deze lijn gaat werken.

Deze vergadering werd afgesloten met de opmerking dat we een broederlijke bespreking mochten hebben en met de wens om zo verder te gaan in het vertrouwen op Gods zegen.

Enkele evaluerende opmerkingen.

Als deputaten zijn we dankbaar dat de gesprekken met de beide organisaties konden worden voortgezet. Verrassend waren voor ons de positieve geluiden in het laatste gesprek, waarin over de toekomst van het jongerenwerk in onze kerken werd gesproken, waarbij de bereidheid werd uitgesproken om samen te zoeken naar andere wegen en structuren die het geheel van het jongerenwerk ten goede komen.

Voorts zijn we blij dat de CGJO en het LCJ met elkaar in gesprek zijn.

Daaraan moet echter worden toegevoegd dat de gesprekken tot nu toe weinig concrete resultaten hebben opgeleverd. In zekere zin zijn ze een herhaling van de gesprekken uit de vorige intersynodale periode. Deputaten hebben geen kans gezien openingen te maken of te vinden waardoor de toenadering en samenwerking tussen de beide organisaties verder kwam. Hoewel de bereidheid er was en bleef om met elkaar te praten, bleek dat in de praktijk niet altijd eenvoudig te zijn.

Grotendeels ligt dat in een verschillende taxatie van de verschillen. De CGJO is van mening dat de verschillen die er in onze kerken zijn ook uitkomen in het jeugdwerk, o.a. in het bestaan van twee jongerenorganisaties. Zij is van mening dat dat een ongewenste situatie is, die we echter als gegeven moeten aanvaarden. We moeten elkaar aanvaarden. Laat ieder op eigen wijze werken voor de jeugd. Laten we met elkaar goede contacten onderhouden, met name ook om van elkaar te leren.

Het LCJ taxeert de verschillen tussen de organisaties (en in de kerken) als principieel. Het heeft de behoefte dat deputaten duidelijke en Schriftuurlijke leiding aan de beide organisaties geven en aangeven hoe de organisaties hun jongeren dienen te benadieren vanuit Schrift en belijdenis.

Het is van mening dat over die verschillen diepgaand gesproken moet worden, opdat duidelijk wordt wat en wie Christelijk Gereformeerd is. Het vindt dat deputaten zich daarvoor moeten uitspreken.

Deputaten zijn van mening dat het niet hun taak is om dergelijke uitspraken te doen. Wat de organisaties betreft heeft de GS ons de opdracht gegeven kerkelijke begeleiding te geven met inachtneming van de eigen verantwoordelijkheid van de organisaties. Om dat te doen door hen te stimuleren, te steunen en te adviseren en zondig aan te dringen op correctie. Dat gebeurt in ontmoetingen tussen (de sectie van) deputaten en de afzonderlijke organisaties. In de ontmoeting met de beide organisaties samen stellen deputaten niet de punten aan de orde die een punt van bespreking waren of (moeten) zijn met één van de organisaties.

Het is deputaten duidelijk dat er grote verschillen zijn tussen beide organisaties; dezelfde verschillen zoals we die in de kerken tegenkomen. We trachten samen met de organisaties die verschillen wel te bespreken. Zoals reeds is gezegd is dat in de afgelopen periode niet zo goed gelukt. Ook lukte het niet zo best om op een andere wijze tot een inhoudelijk gesprek te komen; om met elkaar te spreken over de toekomst van het jongerenwerk. Dat gelukte nog het best in de laatste vergadering, waarin we over geïntegreerd jeugdwerk spraken aan de hand van de nota van de CGJO. In dat gesprek kwam nadrukkelijk de mogelijkheid naar voren om een jeugdbureau op te zetten, van waaruit het jeugdwerk in onze kerken zou kunnen worden gedaan. Zoals reeds aangegeven zou een dergelijk bureau verstrekkende gevolgen kunnen hebben voor de bestaande organisaties. Op dit plan zal nader worden teruggekomen na de GS, als bekend is hoe de GS hierover oordeelt.

3.4 Young Eagles Kampen

3.4.1 De relatie met deputaten

In de rapportage van 1995 is aangegeven hoe de contacten zijn ontstaan tussen deputaten en de Young Eagles Kampen. Het belang van dit werk verwoordden wij als volgt: 'Men ziet aan de ene kant dat (ook buitenkerkelijke) jonge mensen tot de erkenning komen dat ze Jezus Christus als hun Heere en Heiland nodig hebben, maar tegelijkertijd, aan de andere kant, dat een verontruste kerkverlating onder de jeugd plaatsvindt. Gezamenlijk staan wij voor de opdracht om die kerkverlating tegen te gaan. Hierbij kan een dergelijk kinderkamp een belangrijk middel zijn. De kinderen in de leeftijd van 8 tot en met 12 jaar verkeren in een levensfase waarin zij enorm belangstellend zijn voor alles dat om hen heen gebeurt. Op school hebben ze het basisgereedschap voor lezen, schrijven en rekenen reeds leren gebruiken. Hierna

komen de oriëntatievakken zoals aardrijkskunde en geschiedenis. Kinderen in deze leeftijd zijn leergierig en, zoals sommigen dit verduidelijken, als sponsjes die alles absorberen. Voor ons als kerken ligt hier een mogelijkheid waaraan niet voorbijgegaan mag worden.

3.4.2. Bestuurlijke zaken

Het werk van de YEK-kampen heeft te maken gehad met kinderziekten. Zo zijn er problemen binnen het bestuur geweest die mede veroorzaakt werden door de structuur. Het bestuur nl. van de YEK-kampen was zowel uitvoerder als bestuurder.

Controle en tijdige bijsturing ontbrak daardoor. Deputaten zijn dankbaar dat er een duidelijke scheiding is gekomen tussen bestuur en uitvoerende organen. Intussen kwam het tot de oprichting van 'Stichting Vrienden Young Eagles Kampen' en het aantreden van een geheel nieuw bestuur, dat nu, tot vreugde van deputaten, goed functioneert en het zgn. YEK-bureau gaat runnen.

Dit bureau gaat een aantal werkgroepen aansturen en geeft leiding aan de zgn. 'captainsclub', dat zijn degenen die de daadwerkelijke leiding hebben bij de kampen. Een van de eerste resultaten van de werkgroepen is geweest het opstellen van een kampwerkplan, waarin is vastgelegd de principiële kant van het werk, de structuur van het werk en de invulling van de kampweken. Een goed stuk werk.

3.4.3. Kampweken

In het kampwerk vindt een gestage groei plaats, het aantal deelnemende kinderen stijgt ieder jaar. In 1997 gingen er 199 kinderen mee met de kampen. Dit wordt enerzijds door het bestuur met blijdschap begroet, maar anderzijds heeft dit het bestuur doen besluiten de groei in zodanige banen te leiden dat het te overzien blijft. Nieuw in de opzet is een tienerkamp, voornamelijk bestaande uit kinderen die nu al een aantal jaren waren meegegaan. Het YEK-bestuur wil op den duur komen tot een aanbod van zowel kinder-, als tiener-, als jongerenkampen. Hij is van mening is dat het een belangrijke zaak is dat ook de oudere jeugd van de kerken tijdens de vakantie op ontspannen wijze elkaar kan ontmoeten. Bovendien wordt zij daarbij op bijbelse begeleid in de groei naar de volwassenheid.

3.4.4. Betrokkenheid deputaten

De Generale Synode van 1995 gaf aan deputaten de opdracht 'zich te bezinnen op de vraag of en in hoeverre het werk van de YEK-kampen een plaats kan krijgen binnen de instructie van deputaten en de volgende synode met een gefundeerd voorstel daaromtrent te dienen'.

Deputaten zijn van mening dat we geen andere relatie met de YEK-kampen moeten aangaan dan met de beide jeugdorganisaties daar ook het werk van de YEK vrij en vrijwillig jeugdwerk is binnen onze kerken. Ons voorstel om het YEK-werk binnen de instructie van deputaten een plaats te geven luidt als volgt:

Het contact met het georganiseerde jeugdwerk wordt gerealiseerd door:
het geven van kerkelijke begeleiding en financiële steun aan het werk van de beide jeugdwerk-organisaties, de CGJO en het LCJ, met inachtneming van hun eigen verantwoordelijkheid
het geven van kerkelijke begeleiding en financiële steun aan het werk van de Young Eagles Kampen met inachtneming van hun eigen verantwoordelijkheid.

Verder vinden deputaten het vermeldenswaard dat het bestuur van de YEK-kampen met hun werk graag de breedte van de kerk willen dienen. Derhalve probeert hij de kampweken zodanig in te vullen dat alle kleuren van ons kerkelijk leven zich thuis kunnen voelen.

3.4.5. Subsidie

Omdat het werk van de YEK-kampen een positieve bijdrage levert aan het jeugd- en jongerenwerk binnen onze kerken stellen deputaten voor de subsidie t.a.v. het YEK-werk voor de komende periode te bepalen op fl.2000,- per jaar.

4 Contact met studerende

4.1 Kerk en studenten

Het contact tussen kerk en studenten is van groot belang. Tijdens de studieperiode staan gevestigde meningen op de tocht en wordt door de student een zoektocht ondernomen naar een eigen overtuiging. Dit geldt ook voor de keuze mbt. kerk en geloof. Het is zaak dat de kerk de student tijdens die zoektocht begeleidt. Deputaten hebben geconstateerd dat er wat dat betreft een en ander te verbeteren valt. Er zijn gunstige uitzonderingen zoals bijvoorbeeld in Groningen, waar men een kerkelijk werker heeft aangesteld oa. voor de studenten en waar een uitgebreid programma wordt geboden waarbinnen zowel principiële bezinning als onderlinge ontmoeting een plaats hebben. Maar er zijn ook kerken in zgn. studentensteden waar men nog onvoldoende aandacht heeft voor de studenten. Deputaten trachten die kerken te stimuleren om daarin verandering aan te brengen.

In opdracht van deputaten stuurt het Kerkelijk Bureau alle kerken jaarlijks een lijst toe met namen van studenten, met de bedoeling dat dit tot een contact tussen kerk en de betrokkenen zal leiden. Deputaten leggen er de nadruk op dat de kerken de namen van studerende leden doorgeven aan de kerk van de plaats waar de betrokkene zijn of haar studie gaat volgen dan wel volgt. Naar de vaste overtuiging van deputaten zal dit zeker ertoe bijdragen dat vanuit de 'gast-gemeente' contact zal worden opgenomen met de student.

Tevens achten deputaten het raadzaam dat de kerken de (aankomende) student in overweging geven zich bij de kerk in de plaats van opleiding aan te sluiten.

Vaak blijft dit achterwege omdat men zich 's zondags in de thuisgemeente bevindt. Helaas leidt dit er in veel gevallen toe dat noch van de kant van de thuisgemeente noch van de kant van de kerk in de plaats van opleiding aandacht wordt gegeven aan de student.

Soms is het niet mogelijk dat een student begeleid wordt vanuit een plaatselijke Christelijke Gereformeerde

Kerk. Dit is met name het geval voor studenten in Maastricht. Met de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) te Brunssum-Treebeek is de afspraak gemaakt dat hun jaarlijks een lijst met namen van studenten in de genoemde stad van Christelijk Gereformeerde huize zal worden toegezonden. Zij zullen deze leden benaderen en uitnodigen om aan de activiteiten die binnen hun gemeente worden georganiseerd deel te nemen.

4.1.2. Bezinningsdag studentenwerkers

Op 15 november 1997 is een bezinningsdag gehouden voor alle 'studentenwerkers' binnen onze kerken. Deze bijeenkomst vond plaats in de kerk van Huizen. Hoewel naar kerken binnen alle plaatsen met een HBO- of WO-opleiding een uitnodiging werd gestuurd om deze dag bij te wonen, ontbraken er van een aantal van deze kerken vertegenwoordigers.

Er werd een inleiding gehouden door dr. S.J. Wierda, die een overzicht gaf van het goed lopende studentenwerk in Groningen. Daarna was er gelegenheid om samen na te denken over vragen die betrekking hebben op de inhoud of de opzet van het studentenwerk. De bijeenkomst werd door de aanwezigen als opbouwend ervaren.

4.2 Kerk en studenten-organisaties

4.2.1 Contact met de CSFR

Deputaten onderhouden eenmaal per jaar contact met het landelijk bestuur van de studenten-organisatie CSFR. Bij dit overleg zijn ook de vertegenwoordigers van de Nederlands Hervormde Kerk (Geref. Bond) betrokken.

Tijdens dit overleg wordt gesproken over de landelijke activiteiten die door de CSFR worden georganiseerd. Deputaten ervaren het als zinvol daarvan op de hoogte te blijven.

4.2.2 Contact met IFES-Nederland

Eenmaal per jaar vindt een gesprek plaats met IFES-Nederland. Hierbij zijn vertegenwoordigers van verschillende kerkelijke denominaties aanwezig. Hoofdpunt van bespreking zijn het jaarverslag en het concept-beleidsplan.

Doelen en activiteiten van de IFES zijn als volgt aan te geven:

1. stimuleren van persoonlijke en gezamenlijke bijbelstudies;
2. toerusting stafwerkers;
3. bevorderen dat eerstejaars-studenten lid worden van een christelijke studentengroep;
4. wegwijs maken (middels verantwoorde christelijke lectuur) in de wereld van de seculariseerde wetschap.

Tijdens het laatste overleg kwam de financiële positie van de IFES aan de orde. Men kampt met tekorten en vroeg de aanwezige kerken om verhoging van de subsidie. Deputaten zagen evenwel geen reden om het jaarlijks toegezegde subsidiebedrag van fl. 18.000,- te verhogen.

5 Fusie deputaten contact met de kerkjeugd en deputaten kerk en onderwijs

In de kring van deputaten kerkjeugd leeft al lang de gedachte dat het voor onze jeugd van betekenis zou zijn als een totaal leer- en opvoedingsplan zou kunnen worden gemaakt. Tijdens de bespreking van ons rapport op de vorige GS kwam onder meer naar voren dat deputaten ten aanzien van de noodzakelijke afstemming tussen gezin, kerk en school samenwerking zouden moeten zoeken met deputaten kerk en onderwijs.

Gelet op het bovenstaande namen we in januari 1996 informeel contact op met deputaten kerk en onderwijs met de vraag of het tussen beide deputaatschappen zou kunnen komen tot samenwerking met het oog op zo'n leer- en opvoedingsplan. Deputaten kerk en onderwijs stonden positief tegenover deze gedachte, maar hadden er ook hun vragen bij.

Vervolgens wilden deputaten kerkjeugd al hun aandacht aan het tot standkomen van de brochure. Toen die klaar was, namen wij in januari 1997 weer contact met deputaten kerk en onderwijs op met de vraag of er ook samenwerking zou kunnen komen in het uitbrengen van een serie brochures.

Op die vraag kregen we van deputaten kerk en onderwijs een verzoek voor een gezamenlijke vergadering. Die vergadering werd gehouden op 12 juni 1997 tussen deputaten kerk en onderwijs en een afvaardiging van deputaten kerkjeugd.

In die vergadering was er grote eenstemmigheid. We kwamen tot de slotsom dat het goed zou zijn om zoveel mogelijk samen te doen. Ook deputaten kerk en onderwijs bleken bezig met een brochure. Besloten werd om die op dezelfde wijze uit te geven als de brochure van deputaten kerkjeugd.

Deze brochure is geschreven door deputaten kerk en onderwijs, maar na enige samenwerking met deputaten kerkjeugd.

Vervolgens bleek in het gesprek dat de zaken waarmee beide deputaatschappen bezig zijn steeds grotere overeenkomsten gaan vertonen. Zo heeft er bij deputaten kerk en onderwijs een verschuiving plaatsgevonden, waarbij veel aandacht wordt gegeven aan de bewustwording en de toerusting van de ouders. Ook deputaten kerkjeugd leggen grote nadruk op de taak van de ouders bij de godsdienstige opvoeding. De vraag reis of het niet beter zou zijn dat de twee deputaatschappen tot een fusie kwamen. Die vraag werd van zoveel mogelijk kanten bekeken. De conclusie luidde toen dat dat inderdaad het beste zou zijn. Besloten werd dat beide deputaatschappen afzonderlijk daarover nog eens zouden spreken om in een volgende vergadering daarop terug te komen.

In de deputatenvergadering van 9 sept. 1997 werd door deputaten kerkjeugd gesproken over een eventuele fusie met deputaten kerk en onderwijs. We kwamen tot de conclusie dat de drieslag gezin-kerk-school belangrijker is dan ooit.

Bovendien was onze conclusie dat we in onze benadering veel gemeenschappelijk hebben. Deputaten kerk

en onderwijs hadden al aangegeven dat zij een fusie een goede zaak zouden vinden. Wij kwamen tot dezelfde slotsom.

In de volgende gemeenschappelijke vergadering op 6 november 1997 werd hierover nader gesproken, waarbij een voorstel voor een nieuwe instructie het belangrijkste punt vormde. Dit voorstel werd uitvoerig besproken en kreeg ter vergadering de vorm die in dit rapport aan de GS wordt voorgelegd. Ook werd aandacht besteed aan de naam van het eventuele nieuwe deputaatschap en het aantal deputaten. Uiteraard moet de naam de taak van de deputaten benoemen. Tevens moet het geen lange, moeilijke naam zijn. Ook is het goed als in de naam de relatie tot het verleden van beide deputaatschappen tot uitdrukking wordt gebracht. Daarom kozen we voor: 'Deputaten Kerkjeugd en onderwijs'.

Deputaten kerkjeugd hebben momenteel 7 leden; deputaten kerk en onderwijs 5 leden.

In de beginfase zal er met het oog op de integratie veel werk moeten worden verzet. Daarom leek het beide deputaatschappen goed om aan de GS te vragen voor het eventuele nieuwe deputaatschap 11 mensen te benoemen.

6 Nieuwe instructie

Voorstel aan de Generale Synode 1998 tot samenvoeging en wijziging van de bijlagen 29 en 36 K.O. (de instructie voor de Deputaten voor het Contact met de Kerkjeugd en de instructie voor de Deputaten voor Kerk en Onderwijs).

Artikel 1: De Generale Synode benoemt Deputaten Kerkjeugd en Onderwijs.

Artikel 2: Deputaten zijn gerechtigd een tweetal adviseurs aan te trekken, die door hun opleiding en/of dagelijks werk goed georiënteerd zijn in de vragen met betrekking tot de jeugd, het jeugdwerk en het onderwijs.

Artikel 3: Tot de taak van Deputaten behoort:

- te bevorderen dat aan de jeugd christelijke opvoeding en Schriftuurlijke voorlichting en leiding wordt gegeven;
- activiteiten die dienen tot stimulering van georganiseerd jeugdwerk te steunen;
- advies te geven in zaken die het bestaan van de jeugdorganisaties of het leven van de kerkelijke jeugd in het algemeen raken;
- alles te doen wat dient om het geven van christelijk onderwijs aan de jeugd van de gemeente te bevorderen;
- contact te onderhouden met de kerkenraden, de jeugdbonden en organen die zich met de kerkjeugd en het jeugdwerk in de kerken bezighouden;
- contact te onderhouden met betrokkenen bij het onderwijs;
- in voorkomende gevallen activiteiten te ontwikkelen conform Artikel 6 K.O.

Artikel 4: Het contact met de kerkenraden wordt onderhouden door:

- het verstrekken van informatie omtrent het jeugdwerk, christelijke opvoeding en onderwijs;
- het operekenen tot het houden van de jaarlijkse Jeugdzondag in september;
- het geven van voorlichting aan de jeugdouders.

Artikel 5: Het contact met het georganiseerde jeugdwerk wordt gerealiseerd door:

- het geven van kerkelijke begeleiding en financiële steun aan het werk van de beide jeugdwerkorganisaties, de CGJO en het LCJ, met inachtneming van hun eigen verantwoordelijkheid;
- het geven van kerkelijke begeleiding en financiële steun aan het werk van de Stichting Young Eagles Kampen met inachtneming van hun eigen verantwoordelijkheid.

Artikel 6: Het contact met betrokkenen bij het onderwijs wordt onderhouden door hen te instrueren tot het volbrengen van de roeping die zij hebben met betrekking tot het onderwijs en hen desgevraagd van advies te dienen.

Artikel 7: De verantwoordelijkheid tav. studerende wordt gerealiseerd door het onderhouden van contacten met en het geven van financiële steun aan het landelijke en plaatselijke studentenwerk, met inachtneming van hun eigen verantwoordelijkheid.

Artikel 8: Deputaten zijn gerechtigd vanwege de kerken deel te nemen aan besprekingen e.d. die tot doel hebben het onderwijs op grond van Schrift en Belijdenis te bevorderen.

Artikel 9: Deputaten zijn gemachtigd aan de kerken jaarlijks een kollekte te vragen voor de instandhouding van het Jeugdsteunfonds. Deputaten beheren dit fonds en subsidiëren het werk onder de jongeren via de respectievelijke organisaties.

Artikel 10: Deputaten zijn naar Art. 84 K.O. en binnen de grenzen van hun instructie bevoegd tot:

- het in ontvangst nemen van gelden, waaronder legaten en erfstellingen;
- het verrichten van betalingen.

Artikel 11: Deputaten zullen van hun werkzaamheden en financieel beheer verantwoording afleggen aan de Generale Synode.

7 Financien

7.1 Overzicht baten en lasten 1995 t/m 1997

Baten	1995 f	1996 f	1997 f
Bijdragen kerken	92.607	202.012	203.929
Interest	10.936	9.266	7.563
	103.543	211.278	211.492
Lasten			
Subsidie CGJO	59.484	89.500	80.500
Subsidie LCJ	17.415	42.719	96.075
Subsidie IFES	15.500	16.000	16.000
Subsidie overigen	1.500	2.500	2.500
Kosten nader onderzoek	-	-	5.000
Algemene kosten	17.802	22.366	36.731
	111.701	173.085	226.806
Saldo			
Nadelig/batig	8.158 N	38.194 B	15.314 N
Gemiddelde opbrengst per (doop)lid	f 11,23	f 12,68	f 12,71
Vastgestelde minimum bijdrage	f 11,28	f 12,80	f 12,80
Aantal kerken dat niet bijdroeg	9	8	7

7.1.1 Toelichting

De jaren 1995 en 1997 geven een nadelig saldo. Dit stemt overeen met de begrotingen. Over het jaar 1996 is een voordelig saldo.

	Raming	Werkelijk
1995	33.000 (tekort)	8.158 (tekort)
1996	14.600 (tekort)	38.193 (over)
1997	18.450 (tekort)	15.314 (tekort)

Tekorten e.d. overschot zijn vooral een gevolg van lagere bijdragen aan de CGJO en het LCJ.

De post 'nader onderzoek' is in 1997 afgeboekt. Het onderzoek is niet nader uitgevoerd zoals is voorgesteld. In de post 'algemene kosten' zit een bedrag van f 10.885 voor de uitgegeven brochure 'Blijven of weggaan?'

7.2 Begroting 1999 t/m 2001

Baten	1999	2000	2001
Bijdragen kerken (à f3,10)	232.500	232.500	232.500
Interest	6.000	5.500	5.000
	238.500	238.000	237.500
Lasten			
Subsidie CGJO	100.000	100.000	100.000
Subsidie LCJ	100.000	100.000	100.000
Subsidie IFES	16.000	16.000	16.000
Subsidie YEK	2.000	2.000	2.000
Subsidie overigen	4.000	4.000	4.000
Kosten K.A.B.	16.000	16.500	17.000
Algemene kosten	12.500	13.500	14.500
	250.500	252.000	253.500
Tekorten	12.000	14.000	16.000
Bijdrage per (doop)lid	f 3,10	f 3,10	f 3,10

7.2.1. Toelichting

1. Baten

De bijdrage is geraamd op f 3,10 per (doop)lid in verband met te verwachten lastenstijgingen. Op basis van de begrote lasten zou een verhoging van f 3,35 per (doop)lid noodzakelijk zijn. De omvang van het eigen vermogen maakt het evenwel verantwoord de verhoging tot f 3,10 te beperken.

2. Lasten

In de begrote lasten 'K.A.B.' en 'Algemeen kosten' is een bedrag van f 4.500,- per jaar opgenomen voor het deputaatschap Kerk en onderwijs.

8 Voorstellen

Deputaten stellen de Generale Synode voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen met inachtneming van het onder 1.1 en in hoofdstuk 9 (B) vermelde en met inachtneming van de bij uw moderamen in te dienen voordracht van nieuwe deputaten;
3. de voorgestelde fusie tussen deputaten voor het contact met de kerkjeugd en deputaten kerk en onderwijs goed te keuren;
4. het voorgestelde contact met de Stichting Young Eagles Kampen als contact met een vorm van georganiseerd jeugdwerk in onze kerken goed te keuren;
5. de voorgestelde instructie voor het gefuseerde deputaatschap goed te keuren;
6. deputaten op te dragen:
 - a. te onderzoeken of en in hoeverre het mogelijk is om in onze kerken te komen tot een 'jeugdbureau' en tot integratie van het jeugdwerk en op de volgende GS daarover rapport uit te brengen;
 - b. zich intensief bezig te houden met het maken van een totaal leer- en opvoedingsplan en de volgende GS wat dat betreft te dienen met een voorstel;
 - c. het gesprek met de CGJO en het LCJ voort te zetten opdat het mag komen tot een goede samenwerking tussen die beide organisaties.

Wij bidden u bij uw verantwoordelijke synodale werk de zegen en de leiding van de Heilige Geest toe.

Namens deputaten,
D. Visser, J. van Langevelde
voorzitter secretaris

BILAGE 12

Art. 43

RAPPORT 1 VAN COMMISSIE III INZAKE DEPUTATEN VOOR HET CONTACT MET DE KERKJEUGD

1. Algemeen

Uw commissie heeft met grote waardering kennis genomen van het rapport van deputaten voor het contact met de jeugd van de kerk. Er is veel werk verzet om de veelomvattende opdrachten van de vorige generale synode zo goed mogelijk uit te voeren. De gesprekken met de CGJO en het LCJ zijn gecontinueerd. Daarnaast mag met dankbaarheid vermeld worden de brochure "Blijven of weggaan?" en de in verband daarmee gehouden conferentie. Uw commissie heeft gesprekken gehad met vertegenwoordigers van zowel deputaten als van de CGJO en het LCJ.

2. Samenstelling deputaatschap

Drie van de deputaten hebben aangegeven niet meer voor herbenoeming in aanmerking te willen of kunnen komen. In een nadere toelichting daarop hebben deputaten duidelijk gemaakt dat de redenen daarvoor voltrekt legitiem zijn. In het geval van ds. G.P.M. van der Linden is de maximale tijd van 12 jaren bereikt waarin hij in dit deputaatschap heeft gewerkt. Uw commissie spreekt grote waardering uit voor de wijze waarop ds. G.P.M. van der Linden evenals ds. P.D.J. Buijs en br. A. Britstra zich hebben ingezet voor het werk ten dienste van de jongeren van de kerken.

3. Rapportage

Voor het juiste verstaan van het rapport is het goed te wijzen op twee plaatsen die onduidelijk zijn: de titel van onderdeel 3.1.1 moet zijn "Gesprekken met de CGJO". De tussenkop "Terugblik vorige intersynodale periode en vooruitblik" moet voorzien worden van nummer 3.2.2.

In onderdeel 3.2.7.5 is er onder 1 sprake van een enquête. Navraag bij de LCJ maakte duidelijk dat er geen enquête gehouden is. Het gaat meer in het algemeen om het signaleren van een gevaar waarop de LCJ wil wijzen.

4. Uitvoering opdrachten

De brochure "Blijven of weggaan?" is over het algemeen met veel instemming in de kerken ontvangen. Ook buiten onze kerken werd de hier geboden bezinning positief gewaardeerd. De brochure geeft een waardevolle analyse van de positie van de kerkjeugd en een handreiking voor het werk onder de jongeren. Verdere verwerking ligt nu allereerst op de weg van gemeenten, kerkeraden en jeugdorganisaties. Zaken die in de brochure aangesneden worden, ontvangen wel een plaats in de verdere beleidsontwikkeling van deputaten.

Door de vele andere taken die deputaten opgedragen waren, is het element van het geven van schriftuurlijke voorlichting en leiding aan de gehele kerkjeugd onvoldoende tot zijn recht gekomen.

5. Contact met CGJO en LCJ

Een belangrijke opdracht van de generale synode van 1995 was het voortzetten van het gesprek met de CGJO en het LCJ om te komen tot een goede samenwerking. Met veel inzet is daaraan gewerkt. Uw commissie stelt vast dat uit het verloop van de gesprekken blijkt, hoe moeilijk het was voor deputaten, om te gaan met de verschillen die in de kerken in het algemeen en ook bij de jongerenorganisaties voorkomen. Deputaten hebben getracht met wijsheid hun brugfunctie tussen CGJO en LCJ te vervullen. Positief te waarderen is, dat beide jeugdorganisaties blijvend met elkaar in gesprek zijn en over en weer contacten onderhouden. Daar staat tegenover dat er nauwelijks sprake is van toenadering over de verschillen die al in eerdere gesprekken (tussen 1992 en 1995) aan de orde zijn gesteld. Standpunten uit het verleden blijven op de achtergrond meespelen. Het doorbreken van deze patstelling is naar het oordeel van uw commissie alleen mogelijk wanneer CGJO en LCJ onder leiding van deputaten over hun onderlinge verschillen niet meer spreken in het kader van het hebben of krijgen van gelijk of ongelijk, maar in de sfeer van het getuigend gesprek waarin steeds meer de openheid groeit om de waarheidselementen bij elkaar op te merken en te verwerken. De goede overleg sfeer tussen beide jeugdwerkleiders S. de Haan en P. Versluis kan daarin een positieve rol vervullen.

Uw commissie heeft de indruk gekregen dat de CGJO naast de nadruk op de vorming van de jeugd, meer oog heeft gekregen voor het toerusten vanuit de Bijbel van jongeren over geloof, bekering en het geestelijke leven in het algemeen. Het zou een goede zaak zijn wanneer deze lijn van ontwikkeling verder doorzet in het werkmateriaal voor de aangesloten verenigingen en in het bijzonder in de jaarlijkse bondsdagen.

Uw commissie heeft waargenomen dat het LCJ in de afgelopen jaren een belangrijk stuk jeugdwerk tot ontwikkeling heeft gebracht. De intentie van de vragen die het LCJ aan de orde stelt in de gesprekken met de deputaten en met de CGJO verdient waardering, maar een meer genuanceerde houding zal de zaak van een goede samenwerking dienen.

6. Overheids subsidie

De CGJO ontvangt overheids subsidie, maar verwacht de komende jaren een forse teruggang. Samenwerking tussen CGJO en LCJ om gezamenlijk subsidie te verkrijgen, bleek niet mogelijk. Het LCJ onderzoekt de mogelijkheid om zelfstandig voor overheids subsidie in aanmerking te komen, al zijn de vooruitzichten niet gunstig. Beide jeugdorganisaties zijn bezig te zoeken naar andere bronnen van inkomsten; daar zij beseffen dat deputaten de eventuele kortingen door de overheid niet zullen kunnen opvangen.

7. Onderzoek naar een 'jeugdbureau'

Het voorstel om onderzoek te doen naar een 'jeugdbureau', is deputaten aan de hand gedaan door de CGJO. Het LCJ staat er niet afwijzend tegenover, maar heeft sterke aarzelingen. Doorvragend op dit punt bij zowel deputaten als beide jeugdorganisaties, is voor uw commissie duidelijk geworden dat het niet gaat om een samensmelting van CGJO en LCJ, maar om een gezamenlijk gebruik van faciliteiten voor beide organisaties en een landelijk punt van waaruit materiaal kan worden geleverd voor zondagsscholen, verenigingswerk, catechese en ook voor ouders en allen die betrokken zijn bij de opvoeding van de jongeren van de kerk. Alleen al vanuit het oogpunt van de mogelijke kostenefficiëntie lijkt uw commissie een onderzoek naar zo'n jeugdbureau zinvol.

8. De 'Young Eagles Kampen'

De 'Young Eagles Kampen' hebben zich een eigen plaats verworven in onze kerken. Uw commissie is dankbaar voor het feit dat deze vorm van jeugdwerk weerklank vindt in de breedte van de kerken. De wijze waarop deputaten voorstellen de relatie tot de YEK-kampen te regelen, ontvangt de instemming van uw commissie.

9. Voorstellen

De commissie stelt u voor:

1. deputaten te danken voor het vele werk dat zij in de afgelopen periode met grote inzet hebben verricht en hun handelingen goed te keuren;
2. het voorgestelde contact met de Stichting Young Eagles Kampen als contact met een vorm van georganiseerd jeugdwerk in onze kerken goed te keuren;
3. deputaten op te dragen:
 - a. alles te doen om, in overeenstemming met de instructie van deputaten, schriftuurlijke voorlichting en leiding te geven aan de gehele jeugd van de kerken;
 - b. het gesprek met de CGJO en het LCJ voort te zetten om een goede samenwerking tussen die beide organisaties te bevorderen;
 - c. te onderzoeken of en in hoeverre het mogelijk is om in onze kerken te komen tot een 'jeugdbureau' en op de volgende generale synode daarover rapport uit te brengen.

J.W. van Pelt, rapporteur.

BIJLAGE 13
Art. 47, 73, 159

DEPUTATEN EVANGELISATIE
VAN DE CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

Rapport voor de generale synode van 1998

1. Samenstelling deputaatschap

1.1 Benoemd door de Generale Synode

De Generale Synode van 1995 benoemde de brs. ds. J. Jonkman, ds. J.J. Lof en W. van Zwol (penningmeester) als primi en de brs. ds. J. van Mulligen, ds. J. Oosterbroek en G.S. Bouwman als respectievelijk secundi. Ds. J. Jonkman heeft te kennen gegeven in 1998 niet voor herbenoeming in aanmerking te willen komen. Deputaten hebben veel waardering voor het werk dat hij verricht heeft gedurende de ruim 20 jaar dat hij deel heeft uitgemaakt van het deputaatschap, waarvan de laatste zes jaren als voorzitter.

1.2 Benoemd door de Particuliere Synoden

Op 8 februari 1996 overleed ds. H. Wubs. Met waardering gedenken wij zijn beweging met en inzet voor het evangelisatiewerk. De P.S. van het Zuiden benoemde in zijn plaats ds. A.G. Boogaard. In de vacature die ontstaat is door het vertrek van ds. H.J. Th. Velema naar Zierikzee benoemde de P.S. van het Oosten in 1996 diens secundus br. J. Tanger. In dat jaar benoemde de P.S. van het Noorden ds. A.C. van der Wekken in de plaats van ds. H.B. Hoogendoorn die zich niet meer beschikbaar had gesteld voor herbenoeming. In 1997 namen wij afscheid van drie deputaten. Ds. J. de Jonge, die lange tijd lid geweest is van het deputaatschap, stelde zich niet meer beschikbaar voor herbenoeming. In zijn plaats benoemde de P.S. van het Noorden ds. M.P. Hofland. Br. J. Tanger kwam vanwege zijn leeftijd niet meer in aanmerking voor herbenoeming. In zijn plaats benoemde de P.S. van het Oosten ds. A. Wagenaar. Ds. J. Verhage verliet het deputaatschap vanwege zijn vertrek naar Stadskanaal. De P.S. van het Westen benoemde in zijn plaats ds. H.R. Weij, die kort daarop het ambt neerlegde. Ds. J. Bosch, die als secundus diens plaats in nam, werd in 1998 tot primus benoemd.

Deputaten zijn dankbaar voor het vele werk dat de brs. die langere of kortere tijd lid van het deputaatschap zijn geweest, als deputaat mochten verrichten.

Thans hebben zitting in het deputaatschap

namens de P.S. van het Noorden: ds. M.P. Hofland en ds. A.C. van der Wekken;
namens de P.S. van het Oosten: ds. H.R.H.A. de Boer en ds. A. Wagenaar;
namens de P.S. van het Westen: ds. J. Bos en ds. J. Bosch;
namens de P.S. van het Zuiden: ds. A.G. Boogaard en ds. M. van der Sluys.

1.3 Moderamen

Het moderamen is als volgt samengesteld:

ds. J. Jonkman, voorzitter
ds. M. van der Sluys, 2e voorzitter
ds. J.J. Lof, secretaris
br. W. van Zwol, penningmeester.

2. Taak en functioneren deputaatschap

2.1 Taak deputaten volgens de richtlijnen voor de evangelisatie

Het behoort tot de taak van deputaten dat zij zich bezinnen op het wezen en de methoden van de evangelisatie, opdat zij de kerken kunnen stimuleren tot en adviseren bij hun missionaire roeping. Het is ook taak van deputaten om kerken te steunen van wie het evangelisatiewerk in omvang en kosten eigen krachten te boven gaan.

2.2 Opdracht Generale Synode 1995

De Generale Synode van 1995 heeft deputaten de volgende opdrachten gegeven:

- te onderzoeken hoe gemeenten gesubsidieerd kunnen worden, die een evangelisatiewerker voor het praktische werk willen aanstellen, maar niet in staat zijn de kosten daarvoor alleen te dragen;
 - omdat een vrijgestelde wenselijk is, een instructie te maken, voor het werk van een vrijgestelde, die aansluit bij de motie, waarin een beleid wordt uitgezet aan de hand van kerntaken en die aan de GS van 1996 ter goedkeuring voor te leggen.
- Verder heeft de GS besloten elk deputaatschap de opdracht te geven aan de GS van 1998 te rapporteren omtrent
- de wijze waarop men informatie en/of toerusting van onze kerken tot nu toe doet plaatsvinden;
 - de wenselijkheden, mogelijkheden en mogelijkheden, waarmee gerekend zou moeten worden bij toekomstige informatieverstrekking;
 - de behoefte aan één landelijk bulletin voor informatie en/of toerusting van onze kerken.
- In hoofdstuk 5 van dit rapport leggen deputaten u het resultaat voor van hun bezinning op de opdracht m.b.t. de subsidie van kerken. In hoofdstuk 4 vindt u de nieuwe instructie voor de "vrijgestelde" met een toelichting. Onder punt 9.3 rapporteren deputaten u m.b.t. de publiciteit.

2.3 Vergaderingen en taakverdeling

Het deputaatschap vergaderde in de regel vijf maal per jaar. Zo nodig werd een extra vergadering belegd. Daarnaast werd er vergaderd in commissies en werkgroepen, zo vaak als nodig was. Het deputaatschap kende een verdeling in twee secties. Sectie 1: bezinning en sectie 2: begeleiding werkerreinen. Omdat deputaten geen vrijgestelde hebben, en de noodzaak van bezinning op het wezen en de methoden van evangelisatie eerder toegenomen dan verminderd is, is de taak van sectie 1 aanzienlijk verzwakt. Om tot een meer evenwichtige taakverdeling te komen en alle deputaten te betrekken bij de bezinning, is in de vergadering van januari 1997 besloten om de verdeling in secties op te heffen. De verschillen de punten van bezinning worden verdeeld onder de deputaten, die met het oog op de bespreking in de plenaire vergadering voorbereidend werk verrichten. Bij toerbeurt worden twee deputaten aangewezen, die de toelichtingsconferentie zullen voorbereiden. Voor de voorbereiding van de vergadering met de classisdeputaten is eenzelfde regeling getroffen. Ook de bezoeken aan de werkerreinen worden verdeeld. Er is een commissie werkzaam geweest die veel voorbereidend werk verricht heeft m.b.t. de instructie voor de "vrijgestelde".

3. Bezinning

3.1 Hedendaagse gereformeerde evangelisatiemethoden

Deputaten zijn van mening dat de kerken gediend zijn met een duidelijke omschrijving van wat in deze tijd gereformeerde evangelisatie inhoudt. Er is diepgaande bezinning nodig over de vraag wat het gereformeerde belijden betekent voor de wijze van evangeliseren. Daarbij wordt niet gedacht aan slechts één "gereformeerde evangelisatiemethode" die de kerken voorgeschreven wordt. Er zijn vele methoden en werkwijzen. Het gaat erom dat de methoden, werkwijzen en activiteiten in overeenstemming zijn met Schrift en belijdenis.

Deputaten zijn van mening dat het gewenst is dat er duidelijke criteria aangegeven worden aan de hand waarvan nieuwe methoden die aangeboden worden getoetst kunnen worden.

Hieronder volgt een eerste aanzet van de bezinning.

Enkele kenmerken voor gereformeerde evangelisatie:

1. Gereformeerde evangelisatie is Bijbels. Dat betekent dat het Woord van God gezag heeft. Gods Woord moet verkondigd worden en niet menselijke gedachten en ideeën. Gods Woord mag niet aangepast worden aan de smaak van mensen. Bij iedere methode moet de vraag gesteld worden: wordt er recht gedaan aan het gezag van Gods Woord. Het evangelisatiewerk wordt gedaan vanuit de overtuiging dat het geloof door het gehoor van het Woord van God is. In iedere methode zal het Woord van God moeten doorklinken.
2. Gereformeerde evangelisatie is Theologisch. Zij geschiedt vanuit de overtuiging dat de HEERE God is. De heiligheid van God zal doorklinken in de boodschap. God is de Schepper van alle mensen. Hij heeft recht op het leven van ieder mens. Hij zal ieders leven oordelen (2 Kor. 5: 11). Het gaat om de eer van God. Evangeliseren is getuigen van de grootheid en goedheid van onze God.
3. Gereformeerde evangelisatie is Christocentrisch. Het gaat om het Evangelie van onze Heere Jezus Christus. Er worden geen vage algemeen menselijke gedachten over een "hogere macht" gebracht. We kennen God alleen maar door Hem, die de Weg, de Waarheid en het Leven is. Gereformeerde evangelisatie is mensen tot Jezus leiden. Duidelijk moet verteld worden Wie onze Heere Jezus Christus is. Daarbij kunnen en mogen we niet heen om de noodzaak van Zijn verzoenend lijden en sterven en de werkelijkheid van Zijn opstanding uit de dood. Evangelisatiemethoden die alleen maar tot inhoud hebben dat Jezus de Vriend is die voor je zorgt, schieten te kort, als ze niet ook duidelijk maken, dat Hij de Borg is, die de schuld op Zich heeft genomen.
4. Gereformeerde evangelisatie is Pneumatologisch. Het werk van de Heilige Geest is daarin van wezenlijke betekenis. Evangeliseren kan alleen maar in Zijn kracht. Hij geeft vrijmoedigheid om te getuigen. Hij geeft in de gemeente de gaven die nodig zijn om missionaire gemeente te zijn. Wij kunnen door onze evangelisatie-arbeid anderen niet tot geloof brengen. De Heilige Geest overtuigt de mensen, Hij brengt tot geloof en wederbaart.
5. Gereformeerde evangelisatie is Kerkelijk. Naar eis van Gods Woord is de kerk zendingskerk ook in haar eigen omgeving. De gemeente dient missionair te zijn. Het werk gaat uit van de kerk. De evangelisatie-arbeid is geen taak van enkele gemeenteleden, maar de hele gemeente is er bij betrokken in voorbede en persoonlijk getuigenis en met praktische en financiële steun. Het evangelisatiewerk is gericht op gemeentebouw en gemeentevorming. Wie tot geloof in Christus komt, wordt Zijn gemeente ingelijfd. De bestaande gemeente dient open te staan om pasbekeerden in haar midden te ontvangen en verder te leiden op de weg van Christus. Waar nodig worden nieuwe kerken geïnstitueerd. Gereformeerde evangelisatiemethoden zijn niet kerkelijk vrijblijvend.
6. Gereformeerde evangelisatie heeft aandacht voor het Verbond. God werkt in de lijn van de geslachten. In het evangelisatiewerk kom je ook in aanraking met mensen die gelovige grootouders hadden. God kan later gebieden verhoren. Gereformeerde evangelisatie is hoevel persoonlijk, niet individualistisch. In het evangelisatiewerk moet de aandacht gericht zijn op gezinnen en families. Het gaat niet om losse individuen maar de mens in zijn relaties. (In Handelingen lezen we van mensen die tot geloof kwamen met hun huis.)
7. Gereformeerde evangelisatie rekent met de Verkiezing. De gereformeerde belijdenis van de verkiezing is een geweldige stimulans tot de evangelisatie-arbeid. De gelovigen zijn een uitverkoren geslacht om de grote daden te verkondigen van Hem, die hen uit de duisternis geroepen heeft tot zijn wonderbaar licht (1 Petr. 2: 9).

De vastheid van Gods verkiezing, stimuleert om door te gaan met het werk, ondanks de vele teleurstellingen in de praktijk (Hand 13: 48). Gods verkiezing staat garant voor de oogst.

De methoden dienen ook hedendaags te zijn.

Het is van wezenlijke betekenis om de mens van vandaag te bereiken. Daarom moeten we goed luisteren naar onze tijd. Wat houdt de mens van vandaag bezig? Wat zijn zijn behoeften?

Het is de opdracht om het evangelie op verstaanbare wijze te brengen. Op het Pinksterfeest hoorde ieder in zijn eigen taal van de grote daden Gods.

De verkondiging van het Evangelie heeft consequenties voor de wijze waarop wij anderen benaderen. Paulus heeft ons hierin een voorbeeld gegeven door de Joden een Jood en de Grieken een Griek te zijn (1 Kor. 9: 19-23).

De methoden die gekozen worden, of eventueel ontwikkeld worden, moeten aansluiten bij deze tijd, waarbij op heldere wijze het Evangelie wordt toegepast voor de mens van vandaag, zonder dat daarbij de inhoud wordt aangepast.

3.2 Andere punten van bezinning

Omdat Willow Creek sterk in de belangstelling stond, hebben enkele deputaten de conferenties van Willow Creek Nederland bezocht en daarvan verslag gedaan. Vanwege andere prioriteiten ontbrak het deputaten aan tijd en mogelijkheden om een diepgaand onderzoek in te stellen naar de theologie en kerkordelijke begrepen van Willow Creek. Deputaten hebben zich in het licht van hun instructie beperkt tot bezinning op de missionaire aspecten van Willow Creek.

Het missionaire aspect van het gemeente-zijn wordt door Willow Creek als wesenlijk gezien. Alle gemeentelieden hebben op dit terrein een roeping. Er is grote beweging met onkerkelijken. Deputaten zijn van mening dat er zeker kritische vragen te stellen zijn bij de methoden van Willow Creek. Het kan niet de bedoeling zijn om Willow Creek te kopiëren in onze Nederlandse situatie. De bezinning is erop toegespit hoe onze kerken op gereformeerde wijze missionaire kerken kunnen zijn. Op dit punt is nog diepgaande bezinning nodig.

In dit kader is op twee vergaderingen met classideputaten het thema "gemeenteopbouw en evangelisatie" aan de orde geweest.

Een delegatie van het deputatschap heeft de conferentie "De Boodschap en de Kloof" op 20 en 21 november 1997 bijgewoond. Uit een onderzoek, dat onder leden van de EO is gehouden, blijkt dat er een kloof groeit tussen de inhoud van de verkondiging en het dagelijkse leven van de gemeentelieden. Dat heeft te maken met de geestelijke achtergrond van onze tijd, het zogenaamde postmodernisme. Er is in onze tijd meer aandacht voor de waarschijnlijkheid van de christelijke levenswijze dan vroeger. Men verwijt christenen niet zozeer hun opvattingen, maar vooral het feit dat ze niet leven naar die opvattingen.

Deze geestelijke achtergrond heeft ook consequenties voor de praktijk van de evangelisatie. Niet voor de inhoud van de boodschap, maar wel voor de wijze waarop we de "postmoderne mens" benaderen. Om de kloof te overbruggen moeten we de christelijke evangelieboodschap kennen én hen aan wie we het verkondigen. Het is de bedoeling dat op de vergadering met classideputaten van 1998 het thema "Evangelisatie in een postmoderne samenleving" aan de orde komt.

Deputaten waren ook vertegenwoordigd op de studiedag van de IZB op 3 december 1997 over het thema "Religie en Evangelie: confrontatie en communicatie". Het ging over de confrontatie van het Evangelie in de ontmoeting met andere religies, naar aanleiding van de dissertatie van dr. P.J. Visser over J.H. Bavink, "Bemoeden en Getuigenis". Conclusie was dat de openbaring van God in Christus absolute waarde heeft. Het is onze roeping om in onze ontmoeting met de geseculariseerde mens hem tot de ontdekking te brengen dat God bemoedenis met hem heeft. Dat God een boodschap heeft en om antwoord vraagt.

4. Instructie evangelisatieconsulent

4.1 Inleiding

Deputaten zijn ervan overtuigd dat het dringend nodig is dat het missionair bewustzijn van de kerken versterkt wordt. Het evangelisatiewerk zal er door gestimuleerd worden. Het is van grote betekenis dat vanuit de Schrift duidelijk gemaakt wordt wat de missionaire roeping betekent voor het gemeente-zijn. Er komt veel op de kerken af. Er is dringend behoefte aan goede gereformeerde leiding in dezen. Deputaten ervaren hun beperkingen. We hebben iemand nodig die enthousiasmerend en bezielend de kerken kan opwekken hun evangelisatorische taak uit te voeren en daarbij het geheel van de kerken op het oog heeft.

In hun rapport op de synode van 1995 hebben deputaten aangegeven, dat zijzelf de taak van stimulering en toerusting niet naar behoren kunnen uitvoeren. Ook van de classicale deputaten, noch van de werkers, mag verwacht worden, dat zij deze taak voor hun rekening kunnen nemen. De conclusie van het rapport was, dat deputaten hun taak alleen verantwoord kunnen uitvoeren met behulp van een vrijgesteld functionaris. In bijlage 5 bij genoemd rapport hebben zij hun verzoek om een vrijgestelde met de volgende argumenten gemotiveerd:

1. Er is behoefte aan een stimulator, die aan de kerken en haar werkers in het veld impulsen geeft in allerlei vorm en van allerlei aard.
2. De nog steeds verder toenemende secularisatie van ons volk noopt ons temeer tot evangelisatorisch en apologetisch bezig zijn. De opdracht tot de verkondiging van het Evangelie blijft onverminderd haar klem behouden.
3. De opkomst en uitdaging van de Islam en andere godsdiensten in ons land stellen de gemeenten voor de vraag hoe zij hiertoe moeten omgaan en wat en hoe hun evangelisatorische houding dient te zijn. Met name is daarbij te denken aan de problematiek van de grote steden en van de kerken in de grootstedelijke gebieden. Bezinning en toerusting zijn zeer nodig.

4. Gelet op de grote vragen uit het werkveld is het in de visie van deputaten zeer belangrijk dat er een hedendaagse, Gereformeerde methode van evangeliseren wordt ontwikkeld en toegepast. Bij de ontwikkeling hiervan is het belangrijk dat contact gezocht en waar mogelijk samengewerkt wordt met andere Gereformeerde belijders.

De synode van 1995 heeft besloten deputaten op te dragen, "omdat een vrijgestelde wenselijk is, een instructie te maken, voor het werk van een vrijgestelde, die aansluit bij de motivatie, waarin een beleid wordt uitgezet aan de hand van kermtaken".

Hierbij bieden deputaten de instructie voor een evangelisatieconsulent aan.

De benaming "vrijgestelde" zegt niets van de inhoud van de taak. Daarom stellen deputaten voor de te benoemen man voor de evangelisatie "evangelisatieconsulent" te noemen. De kerken zullen bij hem terecht kunnen met hun vragen op het gebied van evangelisatie. Hij zal te hulp geroepen kunnen worden wanneer kerken behoefte hebben aan advies op maat. Zijn belangrijkste taak is de kerken meer bewust te maken van hun missionaire roeping en hen te dienen met advies en toerusting.

4.2 Instructie

I. Opdracht

De landelijke evangelisatieconsulent dient deputaten voor de evangelisatie in de uitvoering van hun taak. Zijn primaire opdracht is de kerken meer bewust te maken van hun missionaire roeping in onze geseculariseerde samenleving, de evangelisatorische activiteiten van de kerken te stimuleren en hen te dienen met toerusting.

II. Kermtaken

De opdracht is toegespit op de volgende kermtaken:

1. Hij bezint zich op wezen en methoden van het evangelisatiewerk. Hierin is een eerste opdracht de kerken te dienen met het uitwerken van hedendaagse gereformeerde evangelisatiemethoden.
2. Hij houdt zich op de hoogte van de hedendaagse maatschappelijke ontwikkelingen, in het bijzonder die van de voortgaande secularisatie. Hij zoekt naar mogelijkheden tot evangelisatie die daarop zijn afgestemd.
3. Hij rust de kerken toe met het oog op de ontmoeting en confrontatie met andere godsdiensten en culturen. Daartoe bezint hij zich op de toepassing van de apologetiek in het evangelisatiewerk.

III. Uitvoering

Zijn opdracht voert hij uit door onder andere:

1. het geven van instructie en toerusting in plaatselijke kerken en op classicale en landelijke conferenties;
 2. het onderhouden van contacten met classicale deputaten en evangelisten;
 3. het samenstellen van evangelisatie- en instructie-materiaal;
 4. het meewerken aan periodieken die in opdracht van deputaten worden uitgegeven;
 5. het adviseren van deputaten bij de ontwikkeling van nieuw beleid;
 6. het leiding geven aan een adviescentrum voor de evangelisatie.
- De prioriteit van de uitvoering wordt aangegeven door deputaten.

IV. Verantwoording

Hij doet zijn werk onder verantwoordelijkheid van deputaten. Hij geeft periodiek verslag van zijn werkzaamheden.

4.3 Toelichting

I. Opdracht

De landelijke evangelisatieconsulent dient deputaten voor de evangelisatie in de uitvoering van hun taak.

Zijn primaire opdracht is de kerken meer bewust te maken van hun missionaire roeping in onze geseculariseerde samenleving, de evangelisatorische activiteiten van de kerken te stimuleren en hen te dienen met toerusting.

De evangelisatieconsulent dient deputaten bij hun taak de kerken te stimuleren en toe te rusten tot het evangelisatiewerk. Hij staat ten dienste van de kerken. Zijn taak is om bezielend en stimulerend te werken. Hij wijst de kerken op de Bijbelse roeping het evangelie door te geven ook in onze geseculariseerde samenleving. Hij zal vanuit de Bijbel aangeven dat de missionaire taak wesenlijk is voor het gemeente-zijn. Tegelijk kent hij onze tijd. Hij zal zich met het oog op deze opdracht bezinnen en studeren. Deze bezinning is echter geen doel in zichzelf. De bezinning dient de kerken praktisch ten goede te komen. Daarom is de opdracht verder omschreven als: stimuleren en toerusten tot het evangelisatiewerk. Hij zal impulsen geven tot het evangelisatiewerk. Daarbij kan gedacht worden aan het geven van praktische adviezen. Ook is het mogelijk dat hij kerken helpt om een bepaald project op te starten en met raad en daad bijstand verleent.

Het is duidelijk dat één mens niet alles kan. Daarom is de opdracht toegespit op een aantal kermtaken. Gehoord de bespreking op de synode, zijn die kermtaken in de instructie opgenomen, die zo dicht mogelijk aansluiten bij de aanwijzingen van commissie II van de synode van 1995 in haar rapport 2a betreffende evangelisatie.

II. Kermtaken

1. Hij bezint zich op wezen en methoden van het evangelisatiewerk. Hierin is een eerste opdracht de kerken te dienen met het uitwerken van hedendaagse gereformeerde evangelisatiemethoden.

In onze tijd is er een dringende behoefte aan een duidelijke visie hoe in deze post-christelijke tijd de missionaire roeping concreet gestalte kan krijgen. Er wordt op het gebied van evangelisatorische methoden veel aangeboden. Er is behoefte aan goede voorlichting. Het is voor het gereformeerde evangelisatiewerk van groot belang dat er bijbels-confessioneel verantwoorde methoden ontwikkeld worden, die toegespit zijn op deze tijd. Hier ligt een belangrijke taak voor de evangelisatieconsulent. Hij zal daarbij gebruik maken van goede elementen die hij bij anderen vindt en samenwerken met andere gereformeerde belijders.

2. Hij houdt zich op de hoogte van de hedendaagse maatschappelijke ontwikkelingen, in het bijzonder die van de voortgaande secularisatie. Hij zoekt naar mogelijkheden tot evangelisatie die daarop zijn afgestemd. Onze tijd kenmerkt zich door culturele en maatschappelijke veranderingen. De secularisatie gaat door. Er wordt gezocht naar alternatieve vormen van zingeving. Om adequaat hierop te kunnen reageren, worden de achtergronden van deze ontwikkelingen doorgelicht. De evangelisatieconsulent adviseert de kerken hoe in het licht van deze ontwikkelingen het Evangelie op duidelijke en verantwoorde wijze doorgegeven kan worden en welke methoden onze tijd vraagt.

3. Hij rust de kerken toe met het oog op de ontmoeting en confrontatie met andere godsdiensten en culturen. Daarvoor bezint hij zich op de toepassing van de apologetiek in het evangelisatiewerk.

De opkomst en uitdaging van andere religies in ons land stellen de kerken voor de vraag hoe zij hiermee moeten omgaan, en hoe hun evangelisatorische houding dient te zijn. Op dit gebied is goede toerusting nodig.

Op het punt van bezinning is goed overleg met de Theologische Universiteit van Apeldoorn gewenst, in het bijzonder met de universitaire docenten voor apologetiek en evangelisatie en voor missiologie en godsdienstwetenschap. Taak van de evangelisatieconsulent is vooral om de vertaalslag naar de praktijk te maken. Voor wat betreft evangelisatie onder Moslims is goed contact met de Stichting "Evangelie en Moslims" nodig.

III Uitvoering

1. het geven van instructie en toerusting in plaatselijke kerken en op klassicale en landelijke conferenties; Het is niet mogelijk dat hij zelf op alle terreinen van het evangelisatiewerk toerusting geeft. Het zwaartepunt ligt bij het activeren en toerusten van de gemeentelieden tot het persoonlijk getuigenis en het adviseren van kerkenraden en evangelisatiecommissies m.b.t. de zaken die onder de kermtaken genoemd zijn. T.a.v. toerusting voor bijzondere evangelisatorische activiteiten heeft hij meer een coördinerende functie. Zonodig verwijst hij de kerken naar anderen die bijbels verantwoorde toerusting geven.

2. het onderhouden van contacten met klassicale deputaten en evangelisten; De evangelisatieconsulent heeft regelmatig voeling met de klassicale deputaten. Zo nodig stimuleert en instrueert hij hen, opdat zij beter toegevoerd zijn tot hun taak.

Namens deputaten is hij voor de evangelisten en de werkers in het veld het aanspreekpunt. Zonodig zal de evangelisatieconsulent hen van advies dienen. Omgekeerd kan hij zijn winst doen met hun praktische ervaring.

3. het samenstellen van evangelisatie- en instructie-materiaal; Er blijft grote behoefte aan verantwoord materiaal. Hij stelt materiaal samen dat onder verantwoordelijkheid van deputaten uitgegeven wordt. Hij heeft daarbij een coördinerende functie. Hij hoeft niet alles zelf te schrijven. Hij kan andere scribenten inschakelen. Ook verantwoord materiaal van anderen kan geselecteerd worden.

4. het meewerken aan periodieken die in opdracht van deputaten worden uitgegeven; Er verschijnt regelmatig iets van zijn hand o.a. in Echo en Doorgeven. Hij heeft zonodig overleg met de redacties van deze periodieken. Het is niet noodzakelijk dat hij daar zelf deel van uit maakt.

5. het adviseren van deputaten bij de ontwikkeling van nieuw beleid; Hij houdt zich op de hoogte van de veranderingen in de samenleving. Hij kan deputaten desgevraagd adviseren bij ontwikkeling van nieuw beleid en bij concrete nieuwe steunaanvragen.

Overigens moeten we de evangelisatieconsulent zo min mogelijk belasten met taken die door deputaten uitgevoerd kunnen worden.

6. het leiding geven aan een adviescentrum voor de evangelisatie; De evangelisatieconsulent helpt een Adviescentrum voor de evangelisatie opzetten, en geeft daar leiding aan. Dat betekent niet dat hij de hele dag op kantoor zit. Een aantal bureautaken delegeert hij aan anderen. Daarbij kunnen ook vrijwilligers ingezet worden.

De prioriteit van de uitvoering wordt aangegeven door deputaten. Het mag duidelijk zijn dat niet alles tegelijk kan. Een en ander moet nader uitgewerkt worden in concrete beleidsplannen.

Ten aanzien van de praktische uitwerking van de taken van de evangelisatieconsulent hebben deputaten enkele richtlijnen opgesteld, waarin m.b.t. de tijdsbesteding rekening gehouden is met een drietal factoren.

Factor 1: Een budget van ca. 50% van de tijd dient te worden besteed aan praktische dienstverlening aan en contacten met de kerken.

Factor 2: Een budget van ca. 30% van de tijd dient te worden besteed aan bijbelstudie, gebed, bezinning op wesen en methoden van evangelisatie en studie van hedendaagse ontwikkelingen.

Factor 3: Een budget van ca. 20% van de tijd dient te worden besteed aan de wettelijke organisatie, aan de belangrijke vergaderingen, aan de meest noodzakelijke eigen administratie en aan verantwoording. Hierbij merken we op, dat in de aanvang de onderlinge tijdsindeling ten gunste van factor 2 en ten laste van factor 1 tijdelijk nodig is.

IV Verantwoording

Hij doet zijn werk onder verantwoordelijkheid van deputaten. Hij geeft periodiek verslag van zijn werkzaamheden.

Deputaten dragen verantwoordelijkheid voor het beleid, en zien toe dat dit uitgevoerd wordt. De evangelisatieconsulent is geen lid van het deputaatschap. Hij doet zijn werk onder verantwoordelijkheid van deputaten. Daarom is goed overleg met deputaten noodzakelijk. Zonodig zal hij vergaderingen van het deputaatschap bij wonen.

Tweemaal per jaar verslag doen is voldoende. Bij de verslaggeving gaat het om de hoofdlijnen. Het mag niet zo zijn dat te veel tijd in de rapportage gaat zitten.

4.4 Evangelisatie adviescentrum

Deputaten achten het van groot belang dat de evangelisatieconsulent in het centrum van het land zijn standplaats zal hebben. Hij zal de beschikking moeten krijgen over een werkruimte. Zij achten het Kerkelijk Bureau daarvoor het meest gewenst. Wanneer Evangelisatie ook in het Kerkelijk Bureau wordt ondergebracht zal het de contacten met o.a. Zending, ADMA en Hulpverlening ten goede komen.

Het behoort tot de taak van de evangelisatieconsulent om een adviescentrum voor de evangelisatie op te richten en daar leiding aan te geven.

Deputaten zijn van oordeel dat het gewenst is dat er een centraal punt komt waar de kerken terecht kunnen voor advies en voorlichting op het gebied van de evangelisatie.

Op den duur zal enige secretariale ondersteuning noodzakelijk kunnen zijn. Vanwege de kosten wordt dit nu niet opgevoerd. Onderzocht dient te worden of er ook vrijwilligers ingeschakeld kunnen worden.

Deputaten stellen de Generale Synode voor, dat zij op dezelfde voorwaarden mogen intrekken in het Landelijk Bureau, als de deputaatschappen die er nu al bureau houden.

5. Beleid financiële steun

Deputaten hebben zich bezonnen op de opdracht van de synode van 1995 hoe gemeenten gesubsidieerd kunnen worden, die een evangelisatiewerker voor het praktische werk willen aanstellen, maar niet in staat zijn de kosten daarvoor alleen te dragen. In feite steunen zij al kerken van wie de evangelisatie-arbeid in omvang en kosten hun eigen krachten te boven gaat (K.O. Bij. 16 art.5f). Zij hebben een aantal algemene richtlijnen opgesteld voor kerkenraden voor het verlenen van bijstand. (Bijlage 1.)

Bij nieuwe steunaanvragen stuiten deputaten echter voortdurend op de grenzen van hun begroting.

De opdracht van de synode werd actueel door een verzoek van de kerkenraad van Breda om deze gemeente aan te wijzen als evangelisatiepost, waardoor de kerkenraad de mogelijkheid zou krijgen een predikant te kunnen beroepen die part-time vrijgesteld zou worden voor evangelisatiewerk. (We verwijzen ook naar paragraaf 10.3)

Er heeft een principiële bezinning plaats gevonden over de vraag of een bestaande kerk aangewezen kan worden als evangelisatiepost.

Een evangelisatiepost is een vooruitgeschoven post in een gesecculariseerde omgeving van een kerk, van waaruit die kerk zich met de verkondiging van het Evangelie richt tot hen, die daarvan vervreemd zijn, of die daarbij niet zijn opgevoerd, of een boodschap horen, welke zeer onzuiver is. Een post moet uitgroeien tot een zelfstandige gemeente.

Deputaten zijn van mening dat, een kerk niet omgevormd kan worden tot een evangelisatiepost. Een kerk is daar waar de ambten zijn ingesteld. Een kerk -hoe klein ook- blijft kerk, en is geen post.

Deputaten hebben zich bezonnen op de vraag in hoe verre een kleine gemeente de mogelijkheid gegeven kan worden, haar predikant part-time vrij te stellen voor het evangelisatiewerk.

Een kleine gemeente die een predikant wil beroepen, kan niet zonder meer een beroep doen op deputaten voor de Evangelisatie. Hun taak is niet kleine gemeenten aan een predikant helpen, maar om het evangelisatiewerk te steunen. Toch menen deputaten, dat in duidelijk omschreven situaties het mogelijk is, dat een gemeente, die haar predikant part-time een evangelisatie-opdracht geeft, een beroep op deputaten doet.

Deputaten hebben daar een aantal voorwaarden aan verbonden, die vermeld worden onder "steun evangelisatiewerk kleine kerken" (Bijlage 2.)

Zo'n gemeente kan niet in eigenlijke zin een evangelisatiepost zijn. Wel draagt zo'n kleine gemeente bepaalde aspecten van een post. Zij neemt een "enclavepositie" in in een sterk onkerkelijke omgeving. Ze functioneert als bruggehoofd voor de verkondiging van het Evangelie in de regio.

In de gemeente leeft een sterk missionair bewustzijn, maar ze is te klein om zelfstandig te opereren. Het belang om de gemeente in stand te houden wordt onderschreven en er is visie op de roeping het evangelie door te geven. Zo'n gemeente zou aangewezen kunnen worden als "evangelisatiepost/gemeente".

6. Visie en beleid

6.1 Aspecten van evangelisatie

De Particuliere Synode van het Westen verzocht deputaten visie en beleid te ontwikkelen m.b.t. evangelisatie als geheel.

Een van de deputaten heeft een notitie opgesteld waarin een aantal aspecten van de evangelisatorische roeping onderscheiden worden. Daarbij werd uitgegaan van de volgende voorlopige omschrijving van evangelisatie: evangelisatie is de roeping van de gemeente om in haar omgeving het evangelie van Jezus Christus door te geven aan hen die het nog niet of niet meer kennen.

De aspecten van evangelisatorische roeping kunnen voorgesteld worden als concentrische cirkels.

1. De binnenste cirkel is het persoonlijk getuigenis. Dat is de roeping van ieder gelovige om in zijn omgeving het evangelie van Christus door te geven en dat met zijn levenshouding te bevestigen. Ieder doet het met de gaven die hem gegeven zijn.

2. De volgende cirkel wordt gevormd door de evangelisatorische activiteiten van de gemeente. Hier gaat het over bijzondere activiteiten. Hier kunnen mensen ingezet worden die een bijzondere gave

op het gebied van evangelisatie hebben. Laat er zo'n grote verscheidenheid aan activiteiten zijn, als er geven zijn. De activiteiten moeten goed gecoördineerd worden. Er moet goede nazorg zijn. Ze moeten ondersteund worden door het getuigenis van de gemeente in woord en daad. Omgekeerd dienen de activiteiten weer ondersteunend te werken voor het getuigenis van de gemeente. Activiteiten hebben naast een evangelisatorisch doel ook een opbouwende en stimulerende functie voor de gemeentelieden zelf.

3. Dan is er een ruimere cirkel die genoemd zou kunnen worden "zending in Nederland". Daarbij moet gedacht worden aan die streken in ons land waar geen kerk (meer) is van gereformeerd bijlden. Ook kan gedacht worden aan die groepen in onze samenleving die we in onze gewone contacten niet bereiken. Daar moeten mensen naar toe gezonden worden met een bijzondere opdracht om hen het Evangelie te brengen. In dit verband is het van groot belang de geestelijke nood van de grote steden m.n. in de randstad onder ogen te zien. Nederland is zendingsgebied geworden. Ook is te denken aan werk onder ethnische minderheden.

6.2 Aanpassing instructie deputaatschap

In de bezinning op het ontwikkelen van een beleid m.b.t. het landelijke evangelisatiewerk heeft de instructie van het deputaatschap voor de evangelisatie beperkingen. Deputaten kunnen geen evangelisatiegebied aanwijzen. In hun beleid zijn zij afhankelijk van de initiatieven die vanuit de kerken komen. Deputaten bezinnen zich op mogelijkheden, dat zij -met behoud van het principe dat evangelisatie van de plaatselijke kerken uitgaat- in overleg met kerken treden om, waar het nodig is, op evangelisatieterreinen te wijzen.

Zij doen de Generale Synode het verzoek hen toestemming te geven:

- dat zij onderzoeken of het wenselijk is, dat zij in overleg met plaatselijke kerken en of classes op evangelisatieterreinen wijzen;
- dat zij onderzoeken of en zo ja, op welke wijze hun instructie met het oog hierop aangepast dient te worden.

6.3 Contact met deputaten Buitenlandse Zending

Binnen het deputaatschap groeit de overtuiging dat Nederland bezig is een zendingsgebied te worden. We zien de grote geestelijke nood van de grote steden, met name in het westen van het land, waar de kerken steeds kleiner worden. De secularisatie gaat door en het aantal mensen behorend tot de ethnische minderheden neemt toe. Deputaten zijn ervan overtuigd, dat ook onze kerken hier een verantwoordelijkheid hebben.

Naast de roeping tot persoonlijk getuigenis van iedere christen en het georganiseerde evangelisatiewerk van de plaatselijke kerken in hun directe omgeving, is er ook de roeping het Evangelie te verbreiden in die gebieden waar geen kerk (meer) is of waar de kerken te klein zijn geworden om zelf deze taak uit te voeren. Ook hebben de kerken een verantwoordelijkheid tegenover de vele medelanders. In dit verband zou gesproken kunnen worden van een taak tot "zending in Nederland".

Over dit punt hebben op modeminia-niveau enkele vruchtbare gesprekken plaatsgevonden met het deputaatschap voor de zending. Binnen het deputaatschap leeft de wens nader te onderzoeken welke mogelijkheden van een vorm van samenwerking, waarbij deputaten Evangelisatie gebruik kunnen maken van de ruime ervaring die ten aanzien van zendingswerk binnen deputaten Buitenlandse Zending is opgedaan. Deputaten doen de Generale Synode het verzoek hen toestemming te geven samen met deputaten Buitenlandse Zending nader te onderzoeken of en op welke wijze een vorm van samenwerking tussen de beide deputaatschappen gewenst en mogelijk is.

7. Conferenties

7.1 Toerustingconferenties

Deputaten organiseerden de afgelopen periode jaarlijks een toerustingconferentie, die in de Chr. Gerel. Kerk te Harderwijk gehouden werd.

Op 13 april 1996 werd een conferentie gehouden over het onderwerp: "Evangelisatie en media". Ds. A. v.d. Veer, voorzitter van de EO, sprak over de "culturele context". Br. D. v. Genderen, publicist te Noordeloos, belichtte de "mogelijke media". Ds. C. v. Velzen, hoofd nazorg van de EO, vroeg aandacht voor de "nodige nazorg". In de middagbijeenkomst kon in een forumdiscussie met de inleiders van gedachten gewisseld worden. In de pauze was er een informatiestand van Echo. De evangelisatiecommissie van Rotterdam-Oost/Capelle a/d IJssel gaf een presentatie over het werk met lokale omroep. Br. H. Noppe, te Veenendaal, liet zien hoe via internet geëvangeliiseerd kan worden.

Op 12 april 1997 werd een conferentie gehouden met als thema: "Wie kom ik tegen?". Centraal stond de vraag hoe we in onze samenleving, die zo divers is, het Evangelie kunnen doorgeven. Bij deze vraag gaat het om twee aspecten: hoe is die mens die ik ontmoet, en hoe denkt hij. Het tweede aspect is: hoe kan ik hem het Evangelie duidelijk maken, op welke knelpunten moet ik letten. Er waren vier inleiders. Ds. J.A. Kole spitste zich in zijn inleiding vooral toe op het contact met mensen die zijn beïnvloed door het New Age-denken. De heer A. Belaidi van de Stichting Evangelie & Moslims sprak met name over de ontmoeting met Moslims. Ds. A.G. Boogaard belichtte de ontmoeting met de gesecculariseerde mens. Ds. H.P. Brandsma richtte zich in het bijzonder op de mensen die in feite nergens meer aan doen. Het is van het grootste belang dat we luisteren en weten wat de mensen in deze tijd van secularisatie beweegt.

Naast persoonlijke contacten met andersdenkenden moet het bijbelse begrip gastvrijheid weer in ere worden hersteld. In de middagbijeenkomst was er een forumdiscussie. Als een van de problemen van deze tijd werd de grote vrijblijvendheid ervaren.

Het thema van de conferentie, die op 18 april 1998 gehouden is, was "Bemoelenis en Getuigenis". Centraal stond de vraag: wat is de verhouding tussen Gods bemoelenis met deze wereld en Gods getuigenis, de

boodschap van het Evangelie? Dr P.J. Visser belichtte deze vraag vanuit zijn dissertatie over J.H. Bavinck. Ds. W.P. de Groot trok praktische lijnen. Zoek naar een opening voor het gesprek over God, maar compeer de religiositeit naar het christelijk geloof. Overwaardeer het godsdienstige gevoel niet, maar benut de gelegheden. Ook 's middags waren er twee sprekers. De heer J. Vreugdenhil, voormalig pop- en house-muzikant en de heer W. van Doorn, judoleerleraar en sportschoolhouder vertelden vanuit de praktijk van hun gelukkig bezig zijn.

7.2 Conferentie camping-evangelisatiewerk

Van een van de kerken onder wier verantwoordelijkheid campingevangelisatiewerk plaats vindt, kregen deputaten het verzoek om op landelijk niveau toerustingactiviteiten te organiseren. Besloten is een extra conferentie te belaggen voor het campingevangelisatiewerk. Deze is gehouden op 22 november 1997 te Huizen. Een aantal campingevangelisatieteams was vertegenwoordigd. Evangelist N. Weeda sprak over de organisatorische kanten van het campingwerk. Ds. M. Oppenhuizen sprak over zijn ervaringen met het campingevangelisatiewerk. Aan de hand van een videovertoning werden zaken als kinderprogramma's, sing-ins en kampdiensten besproken. Namens het Dabar werk sprak Thea Vlot. Zij vertelde over het vormings- en toerustingswerk van Dabar.

Op de conferentie is de vraag gesteld of deputaten voor een Databank kunnen zorgen. Deputaten moeten de mogelijkheid daarvan nog nagaan. Ook is gevraagd of er mogelijkheden bestaan om met Dabar en Evangelisatie & Recreatie (Gerel. Vrijg.) te zoeken naar mogelijkheden om op een of andere manier onze krachten te bundelen op het terrein van campingevangelisatie. Er zullen oriënterende gesprekken plaatsvinden.

8. Contacten

8.1 Contact met classisdeputaten

Deputaten hechten aan goed contact met de classisdeputaten. Jaarlijks vindt een vergadering plaats met de classisdeputaten. Op deze vergaderingen wordt een onderwerp behandeld; ook de onderlinge ontmoeting en de uitwisseling van ervaring is een belangrijk onderdeel.

Op 11 juni 1996 was, in verband met de belangstelling voor Willow Creek, het thema "Gemeentebouw en evangelisatie". Dr. H. v.d. Steege en H.B. Hoogendoorn leidden het onderwerp in. Ook voor de vergadering van 10 juni 1997 is voor het thema "Gemeentebouw en evangelisatie" gekozen, als vervolg op de bespreking van het vorige jaar. Na een bijbelstudie over 1 Petr. 2: 1-10 heeft ds. A.C. v.d. Welken het onderwerp ingeleid. Zowel in de bijbelstudie als in de inleiding kwam naar voren dat gemeentebouw en evangelisatie geen tegengestelden zijn, maar dat ze bij elkaar horen.

Op 9 juni 1998 is een vergadering gepland over het thema "Evangelisatie in een postmoderne samenleving".

Om de classisdeputaten beter te informeren, wordt hen de kwartaal-info "DoorGAan" toegezonden. Daarin geven deputaten informatie door, ook berichten van de classisdeputaten kunnen hierin opgenomen worden. Voor deputaten is de inzet van classisdeputaten en classicale evangelisatiecommissies van grote betekenis. Zij zijn de verbindingschakels tussen het deputaatschap en de plaatselijke evangelisatiecommissies. In enkele classes wordt de classisdeputaat bijgestaan door een classicale evangelisatiecommissie. Het is van belang dat alle classes een functionerend classicaal deputaat en/of een classicale commissie voor de evangelisatie hebben.

8.2 Contact met evangelisten

Op 28 september 1997 zijn de evangelisten die werkzaam zijn op de werkdagen uitgenodigd op een vergadering van het deputaatschap. De ontmoeting is wederzijds als waardevol ervaren. Er vond een open gesprek plaats, waarin blijde ervaringen en ook moeiten en zorgen met elkaar gedeeld werden. Het was bemoedigend en stimulerend. In het gesprek kwam ook de taak van het deputaatschap aan de orde. Ook van de zijde van de evangelisten is benadrukt dat het nodig is dat het deputaatschap stimulerend en activerend naar de kerken toe werkt.

8.3 Contact met universitaire docent evangelistiek

In het kader van de bezinning op wezen en methoden van het evangelisatiewerk, hechten deputaten veel waarde aan een goed contact met de universitaire docent apologetiek en evangelistiek.

Op 23 mei 1997 heeft ds. W.P. de Groot, de vergadering van het deputaatschap bezocht. Deze ontmoeting had een oriënterend karakter om te zien hoe we elkaar ten dienste kunnen zijn. De ontmoeting is als waardevol en zinvol ervaren. Uit de bespreking kwam naar voren dat het goed is elkaar op de hoogte te houden.

8.4 Contact met anderen

In de bezinning op, en ontwikkeling van hedendaagse gereformeerde evangelisatie-methoden, achten deputaten contact met kerken en organisaties, die op dezelfde gereformeerde grondslag willen werken, van groot belang.

Er zijn contacten met de IZB. Er is samenwerking in de redactie van Echo en binnen de stichting Evangelie en Moslims. Daarnaast wordt gezocht naar verdere mogelijkheden om samen te werken. Gedacht wordt aan gezamenlijke toerusting. Ook in de doordenking van het evangelisatiewerk is het gewenst elkaar voortdurend en zoveel mogelijk van dienst te zijn.

Er zijn enkele ontmoetingen geweest tussen een vertegenwoordiging van deputaten en een delegatie van het Gerel. Vrijgemaakte Landelijk Verband voor Evangelisatie-Arbeid. Deputaten zijn ook met hen in gesprek om te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om samen te werken en gebruik te maken van elkaars diensten.

In de ontmoetingen met IZB en LVEA beseffen deputaten dat in vergelijking met de faciliteiten waar zowel

de IZB als het LVEA over beschikken, onze mogelijkheden zeer beperkt zijn. Om een structurele bijdrage te kunnen leveren aan een eventuele samenwerking, moeten we wel over meer middelen kunnen beschikken.

8. Lectuur

8.1 Doorgeven

Deputaten meldden de Generale Synode in 1995 dat er besprekingen waren met de redactie van Doorgeven. Deze hebben geresulteerd in een participatie van Evangelisatie in Doorgeven. In juni 1995 verscheen het laatste nummer van GA. Na ruim 25 jaar is GA overgegaan naar Doorgeven. Sinds augustus 1996 staan er in ieder nummer van Doorgeven ook artikelen over evangelisatie.

Namens Evangelisatie zitten br. A.A. v.d. Bijl. ds. J.J. Lof en ds. H.J.Th. Velema in de redactie. Zij dragen zorg voor de inhoud van de vijf bladzijden die Evangelisatie in ieder nummer toegewezen krijgt.

Deputaten zijn positief over Doorgeven. Via dit magazine worden veel meer gemeentelieden bereikt dan in het verleden met GA. Doorgeven leent zich als magazine minder voor het geven van gerichte instructie aan evangelisatiecommissies. Deputaten bezinnen zich op verdere mogelijkheden om de kerken te dienen met bezinning, informatie en toerusting.

Deputaten zijn dankbaar dat ook via Doorgeven de roeping om te evangeliseren onder de aandacht van de kerken gebracht kan worden. De bedoeling is om te informeren over en te stimuleren tot evangelisatie. Er wordt informatie gegeven over de werkmiddelen. Bijzondere werkvormen op het gebied van evangelisatie worden belicht. Ook wanneer er in een gemeente bijzondere activiteiten zijn, kunnen de een plaats in Doorgeven krijgen.

9.2 Echo

In samenwerking met de IZB geven wij het evangelisatieblad Echo uit. Namens onze kerken zijn ds. H.R.H.A. de Boer, ds. L.C. Buijs en ds. N. Weeda lid van de redactie. Ds. Buijs is benoemd in de vacature die ontstaan is door het vertrek van br. A.J. Metske.

In verhouding is het aantal abonnementen binnen onze kerken gering. Deputaten willen het gebruik van Echo door de evangelisatiecommissies van onze kerken stimuleren. Op de toerustingconferenties staat in de pauze een informatieavond van Echo. Ook in Doorgeven is een artikel geplaatst over het werken met Echo. Op deze wijze willen deputaten Echo meer onder de aandacht van de kerken brengen.

9.3 Publiciteit

De Generale Synode van 1995 heeft besloten elk deputaatschap de opdracht te geven aan de GS van 1996 te rapporteren omtrent

- de wijze waarop men informatie en/of toerusting van onze kerken tot nu toe doet plaatsvinden;
- de wenselijkheden, moeilijkheden en mogelijkheden, waarmee gerekend zou moeten worden bij toekomstige informatielevering;
- de behoefte aan één landelijk bulletin voor informatie en/of toerusting van onze kerken.

Deputaten rapporteren het volgende:

- Deputaten voor de Evangelisatie participeren samen met deputaten Buitenlandse Zending en Deputaten Hulpverlening in binnen en buitenland in Doorgeven. Via Doorgeven, dat gratis wordt toegezonden aan alle adressen die vanuit de kerken worden opgegeven, worden de gemeentelieden geïnformeerd over het werk van evangelisatie. Deputaten participeren samen met de IZB in het evangelisatieblad Echo. Aankondiging voor toerustingconferenties worden geplaatst in De Wekker, Kerkblad voor het Noorden, klassieke bladen, Bewaar het Pand en de plaatselijke gemeentebladen. Alle kerkenraden ontvangen jaarlijks een uitnodiging voor de toerustingconferentie, met het verzoek deze door te geven aan hun evangelisatiecommissie. Het K.A.B. verzorgt voor deputaten de verzending. Een aantal malen per jaar wordt aan de classisdeputaten het info-bulletin DoorGAan gezonden, waarin informatie van en voor de classisdeputaten is opgenomen. Opmaak en verzending wordt door een der deputaten verzorgd.
- Momenteel geven Deputaten geen publicatie uit die gericht is op instructie en toerusting van evangelisatiecommissies, evangelisatieoudelingen en werkers. De wenselijkheden en mogelijkheden dienen nader onderzocht te worden. Een eventuele publicatie is bestemd voor een beperkte doelgroep. Er zal eerder gedacht worden aan een periodieke mailing dan aan een landelijk blad dat aan alle adressen toegezonden wordt. Onderzocht wordt welke mogelijkheden er zijn om via internet informatie te verstrekken.
- Deputaten zijn positief over de mogelijkheden die Doorgeven nu biedt. Wij zijn van mening dat Doorgeven met de huidige doelstelling en opzet voortgezet dient te worden. Een landelijk bulletin daarnaast, dat frequenter uitkomt, biedt meer mogelijkheden om in te gaan op de actualiteit. Deputaten kunnen de financiële consequenties van participatie in een landelijk bulletin niet overzien. Binnen onze begroting is geen ruimte voor extra hoge uitgaven die een dergelijke participatie mogelijk met zich mee zal brengen.

10. Werkmiddelen

10.1 Amsterdam

Met dankbaarheid kan gemeld worden dat het werk in Amsterdam goede voortgang mocht hebben. Op 1 oktober 1995 is br. D.B. van Noord in dienst getreden als evangelist te Amsterdam. De uitzendingdienst heeft plaats gevonden op 10 november 1995. Br. Van Noord is aangesteld door de Chr. Genf. Kerk van Amsterdam-Nieuw-West, maar is ook beschikbaar voor de beide andere Chr. Genf. Kerken in Amsterdam.

Tot zijn taak behoort het verrichten van evangelisatorische werkzaamheden, zowel door persoonlijk evangeliseren, als door instructie van evangelisatiecommissie en werkgroepen. Hij is betrokken bij het evangelisatiewerk van Amsterdam-Nieuw-West en ook bij een aantal activiteiten van de beide andere kerken.

Het meeste werk wordt verricht binnen de Stichting Stads-Evangelisatie Amsterdam. Twee maal per maand wordt er een evangelisatiedienst gehouden. Aanafsluitend is er een warme maaltijd waarbij de vrijwilligers tussen de gasten gaan zitten om contacten te leggen. De evangelist verzorgt de voorbereiding van de diensten, het maken van de liturgie, folders en posters. De meditaties worden bij toerbeurt verzorgd door br. Van Noord en de Ned. Herv. ds. A.P. van den Broek en anderen. Het inloophuis wordt volledig door vrijwilligers opgehouden. Iedere werkdag zijn er anderen. Br. Van Noord, die een van de drie bestuursleden is, draagt grote verantwoordelijkheid voor de voortgang van het werk.

Hij verleent ook medewerking aan het Missionair Diaconaal Project, waarin samengewerkt wordt met de Ned. Herv. Jeruzalemkerk en de Ned. Ger. Kerk van Amsterdam-West. Binnen dit project worden een aantal activiteiten georganiseerd, zoals: een huiswerkclub, kinderclub, kinderkamp, boekentafel, open huiskamer, oriënterende bijbelcursus, Alpha-cursus en vanaf mei 1996 zijn er laagdrempelige samenkomsten gepland.

Br. Van Noord maakt deel uit van de begeleidingscommissie van de evangelist die dit coördineert. Dit project is voor vijf jaar afgesproken en eindigt in 1998. Er zal bekeken worden of er nog een nieuwe periode kan komen.

Br. Van Noord participeert in het Evangelisch Contact, waar iedere maand vertegenwoordigers van diverse kerken en organisaties elkaar ontmoeten. Er wordt samen gebeden en gesproken over de activiteiten die ieder ontplooft en, waar mogelijk, wordt samengewerkt. Br. Van Noord heeft de laatste jaren de leiding van de Paasjubel, die eerste Paasdag op de Dam wordt gehouden.

Regelmatig wordt br. Van Noord op zondagsdagen, gemeentevondens en voor evangelisatiecommissies uitgenodigd om te vertellen over het werk in Amsterdam.

Er zijn in een stad als Amsterdam veel mogelijkheden, maar er is een tekort aan medewerkers. De drie kerken in Amsterdam tellen samen geen 435 leden meer!

10.2 Antwerpen

Op 21 sept. 1996 is herdacht dat 25 jaar geleden het Evangelisch Centrum als evangelisatiepost werd opgericht en dat ds. en mev. Groeneveld 25 jaar aan het Evangelisch Centrum verbonden zijn.

De gemeente is dankbaar voor het functionele kerkgebouw. De kerkzaal heeft ruim 100 zitplaatsen. 's Morgens moeten er stoelen bijgezet worden. De onderliggende vergaderlocaties en studeer- en kantoorruimten worden goed benut. Via culturele muziekvondens komen mensen uit de wijk in het gebouw en worden in aanraking gebracht met het evangelie. Ook de leerlingen van de examenklassen van het Rooms Katholieke Lyceum bezichtigen het gebouw, waarna gelegenheid is om vragen te stellen.

Jaarlijks wordt de Oriëntatiecursus Christelijk Geloof gehouden. Deze cursus omvat in principe zeven avonden. Sinds 1994 wordt met deze cursus gewerkt. Er is sprake van zegen. Een aantal mensen die eraan deelgenomen hebben, heeft zich inmiddels aangesloten bij de gemeente. Aan buitenkerkelijken wordt privé-catechese gegeven. Voor beginnende bijbellezers wordt een "Ontdekkingsgroep" gehouden. Eerke malen per jaar worden grote leetuurverspreidingsacties gehouden. Regelmatige leetuurverspreiding is belangrijk met het oog op de naamsoekendheid van het Evangelisch Centrum.

Het gemeenteblad "Goed Nieuws voor Antwerpen" heeft ook de functie van evangelisatieblad. Er wordt gebruik gemaakt van het blad Echo.

De belangstelling voor de Bijbelwinkel is niet groot. Dit hangt mede samen met de geringe leescultuur in Vlaanderen. Om de Bijbelwinkel meer bekendheid te geven en de Bijbelverkoop te stimuleren is een advertentiecampagne in een huis-aan-huisblad gestart.

Een hoogtepunt was de Sendaagse Bijbeltentoonstelling in februari 1997. Er is goede belangstelling voor de maandelijkse Bijbelinfoavonden. Voor iedere avond wordt een spreker gevraagd een onderwerp te behandelen.

Driemaal per jaar wordt een Vakantie-Bijbel-Clubweek georganiseerd. Maandelijks wordt een evangelisatiekinderclub gehouden.

Als evangelisatiecontacten dat op prijstallen, worden ze bezocht door ds. Groeneveld.

Er moet rekening gehouden worden met het bijzondere karakter van de Belgische volksaard. Andere gewoonten en gebruiken doen zoeken naar een goede benadering. Gestreefd wordt om een Vlaamse kerk te zijn die trouw is aan Schrift en belydenis.

Er is sprake van een gastadige groei. Wel wordt ervaren dat voor onkerkelijke gasten het culturele verschil tussen kerk en samenleving onbegrijpelijk groot kan zijn. Ds. Groeneveld heeft deputaten gevraagd zich te bezinnen op het overbruggen van deze culturele kloof.

10.3 Breda

Deputaten ontvingen in oktober 1995 van de kerkenraad van Breda het verzoek de gemeente van Breda aan te wijzen als evangelisatiepost, zodat Breda een predikant met bijzondere opdracht kon beroepen die part-time vrijgesteld is voor evangelisatie.

Deputaten waren van mening dat de kerk van Breda zich in een "enclave positie" bevindt in een grote stad, waarin van de vroegere invloed van de Rooms Katholieke Kerk en de grote protestantse kerken weinig meer te merken is. Feitelijk kan gesproken worden van een zendingsgebied. Het verzoek tot aanwijzing van "evangelisatiepost" nep wel vragen op (zie hoofdstuk 5). Aan de andere kant waren deputaten van mening dat niet eerst gewacht mag worden tot een zeer kleine gemeente opgeheven is, voordat tot daadwerkelijke steun overgegaan kan worden.

Deputaten hebben in het najaar van 1997 een positief besluit genomen, op het verzoek van de kerk van Breda, om steun voor het plan een predikant te beroepen die part-time (voor 25%) is vrijgesteld voor het evangelisatiewerk.

Aan de sleuttekennening waren wel enkele duidelijk voorwaarden verbonden:

1. Er moet een duidelijk plan zijn voor een evangelisatieproject. Het kan niet zo zijn dat de indruk gewild wordt dat deputaten Evangelisatie kleine gemeenten helpen aan een predikant. Wij steunen kerken in de evangelisatie-activiteit.
2. De gemeente moet achter het evangelisatieproject staan en er ook financieel voor bijdragen. We verwachten van de gemeenten die we steunen een eigen bijdrage van f 30,- per lid per jaar voor het evangelisatiewerk.
3. De classis moet zich achter het project stellen en het ook financieel steunen. Deputaten hebben van de classis Dordrecht een bijdrage van 10% gevraagd. Met dankbaarheid en respect mag vermeld worden dat de kleine kerk van Breda de offers brengt om aan deze voorwaarden te kunnen voldoen. Deputaten zijn ook dankbaar dat de classis Dordrecht besloten heeft 10% van de kosten te dragen. Drs. L.B.C. Boot is op 26 februari 1998 bevestigd tot predikant te Breda. Tot zijn taak behoort o.a. het geven van de Oriëntatiecursus christelijk geloof, het onderhouden van contacten met belangstellenden en studenten, toerusten van de gemeente, leiden van evangelisatorische zangavonden.

10.4 Deventer

De kerkenraad van Deventer heeft deputaten benaderd met een verzoek om financiële steun voor de voortzetting van het evangelisatieproject "Oriëntatiecursus Christelijk Geloof". Dit project is op initiatief van ds. J. Bosch in 1993 gestart. Nadat Deputaten positief hebben besloten, heeft de kerkenraad per september 1997 br. L.L.M.M. Verhoeven benoemd tot Evangelisatiewerker. Hij is vrijgesteld voor een dag per week. Hij geeft leiding aan het project. Tot de taken van de evangelisatiewerker behoort o.a.

- a. jaarlijks twee maal de Oriëntatiecursus geven;
- b. een gesprekstaining opzetten en geven aan potentiële gespreksleiders voor bijbelgespreksgroepen als vervolg op de Oriëntatiecursus;
- c. kringleider-training opzetten voor gemeentebijbelingen;
- d. cursusmateriaal ontwikkelen voor de bijbelgespreksgroepen als vervolg op de Oriëntatiecursus;
- e. een traject opstellen met als doelstelling het integreren van nieuwe gelovigen in de gemeente; na een traject van ca. twee jaar kunnen zij in principe in een gewone gemeentebijbeling of bijbelcatechisatie instromen;
- f. het voeren van follow-up gesprekken met deelnemers aan de Oriëntatiecursus en bijbelgespreksgroepen;
- g. toerusting van de gemeente, toewerken naar de gemeente als zendingsgemeente, informatie geven naar binnen toe, gebedspunten aandragen;
- h. informatie geven aan derden, belangstellende zustergemeenten.

10.5 Noord-Holland

Op 5 maart 1997 kregen Deputaten van de kerkenraad van Broek op Langedijk bericht dat ds. A.J. Metske zijn ambt als predikant van de Chr. Gerf. Kerken om persoonlijke redenen had neergelegd. Dit stemde tot droefheid. Met dankbaarheid willen we terugzien op het vele goede dat br. Metske heeft mogen doen als evangelisatiepredikant. We denken daarbij aan zijn inzet voor het "Achterdam Project". Na het terugtreden van br. A.J. Metske als evangelisatiepredikant heeft men zich in Broek op Langedijk opnieuw bezonnen over de organisatiestructuur van het evangelisatiewerk. In de oude situatie had dr. Van Langevelde een taak van 25% in het evangelisatiewerk, terwijl ds. Metske voor 75% voor het evangelisatiewerk was vrijgesteld. Aan deputaten is het verzoek gedaan of deze gedeelde functie weer samengevoegd mocht worden tot een 100% functie voor evangelisatie, zoals dat in het verleden ook het geval was. In de nieuwe organisatiestructuur heeft ds. Van Langevelde een 100% functie als gemeentepredikant te Alkmaar. Ds. H.P. Brandsma geeft voor twee dagen bijstand in het pastoraat te Hoom. Hij geeft ook leiding aan het evangelisatiewerk dat br. Metske te Hoom verrichtte. (De financiële consequenties hiervan komen geheel voor de kerk van Broek op Langedijk en staan los van de subsidie van deputaten.) Deputaten hebben Broek op Langedijk toestemming gegeven om in de vacature van br. Metske een predikant/evangelist te benoemen die een 100% functie in het evangelisatiewerk krijgt. In de vacature is mw. J.W. de Waard benoemd. Zij is per 1 maart 1998 met haar werkzaamheden gestart. Tot haar taak behoort:

1. Werk voor de Stichting Stadsparochie te Alkmaar: leiden en ondersteunen van het team van vrijwilligers die betrokken zijn bij het project "Achterdam", ondersteunen en leiden van het werk in het aanloophuis "De Steiger"; een voortrekkerfunctie bij het kinderclubwerk in het aanloophuis.
2. Werk voor IKES: in de zomer leiding geven aan het evangelisatiewerk in de Witte Tenten te Schoor en Groet, leiding geven aan de voorbereiding en nazorg.
3. Begeleiden van evangelisatiewerk in en vanuit de Chr. Gerf. Kerk te Broek op Langedijk.

Ds. A.P. van Langevelde heeft in zijn part-time functie als evangelisatie-predikant leiding gegeven aan vier op evangelisatie gerichte gespreksgroepen. Hoewel zijn part-time functie als evangelisatiepredikant beëindigd is, hoopt hij zich voor de gespreksgroepen in te kunnen blijven zetten. Ook heeft hij viermaal een "Uur voor iedereen" geleid in Alkmaar, Broek op Langedijk en Hoom. Voorafgaand werden uitnodigingsfolders verspreid. Het langdurige ziekteverlof van br. A.J. Metske en zijn daarop volgende terugtreden uit het ambt, hebben een zware wissel getrokken op de Stichting voor Stadsparochie te Alkmaar. Het werk onder de prostitutes op de Achterdam kon doorgaan, dankzij de inzet van zes goed toegeruste en gemotiveerde vrouwen uit de gemeenten van Alkmaar en Broek op Langedijk. De opening van het aanloophuis "De Steiger" stemde tot dankbaarheid: 27 september 1997 was er een open dag. Het is een mooie ruimte, waar gelegenheid is om bezoekers te ontvangen en waar ook diensten gehouden kunnen worden. Boven is het woongedeelte van de evangelist.

Ook het IKES-werk kon doorgaan. Het gemis van een leidinggevende predikant/evangelist werd echter sterk gevoeld.

10.6 Twente

Br. N. Weeda geeft sinds november 1977 leiding aan het evangelisatiewerk van de kerken in Twente. De periode van de afgelopen drie jaar kenmerkte zich door een grote verscheidenheid aan evangelisatie-activiteiten: Spreekbeurten, cursussen en bijbelstudies, huisbezoeken, vergaderingen, activiteiten via de lokale omroepen, Vakantie Bijbel Scholen, het campingwerk en andere zomeractiviteiten, diverse kerstactiviteiten.

De commissies wisselden van bezetting maar draaiden goed. Tijdelijk zijn er soms geen commissieleden te vinden. Het werk komt dan op een paar schouders neer.

Ter motivatie en opwekking van de gemeenten zijn er ieder jaar themavondagen gehouden. In de prediking wordt er dan extra nadruk gelegd op de opdracht tot getuigen en de praktische uitwerking ervan in het dagelijkse leven van de gelovigen.

Er worden zang- en welkomstdiensten gehouden. Om belangstellenden uit te nodigen wordt gewerkt met visitekaartjes. Elk gemeentelid is een 'vertegenwoordiger' van de kerk. Via persoonlijke contacten worden mensen uitgenodigd voor deze evangelisatiediensten.

Het kinderwerk vindt plaats via Vakantie Bijbel Scholen in Almelo, Hengelo en Enschede. Gemiddeld komen er tussen de 40-150 kinderen per morgen. Voor de ouders is er een boekentafel en een ouderavond.

Het werk via de Locale Omroep is een belangrijk onderdeel van de activiteiten. Tot de taken behoren: Radoprogramma's maken met informatie vanuit de diverse kerken. De inhoud: kerkdiensten, informatie over verschillende kerkelijke activiteiten, overdenkingen, muziek, straatgesprekken, ontmoetingen met markante personen, kennismaken met predikanten, voorgangers en andere kerkelijke werkers.

In samenwerking met de Stichting Agapé wordt er ieder seizoen in Twente een Grote Opdracht School gehouden. Het is een één-jarige cursus om gemeentelieden toe te rusten op het gebied van: Persoonlijk geestelijk leven, Gemeentebouw en Evangelisatie. Een aantal jaren bezoeken gemiddeld 10 tot 15 gemeentelieden deze vorm van toerusting.

Onder jongeren evangeliseren blijkt niet zo gemakkelijk te zijn. In Twente wordt samengewerkt in Praise-avonden, Gospelconcerten en schoolevangelisatie. In het kader van de landelijke actie Klas 2000 zijn er in Almelo 7000 HQ specials op diverse scholen verspreid. De bedoeling was dat godsdienstenaren in de lessen aandacht gaven aan de inhoud van de special. Daarnaast waren er op sommige scholen mogelijkheden om activiteiten te organiseren.

Wat hing het e.e.a. sterk af van de medewerking van de school en de godsdienstenaren. Geconstateerd moest worden dat veel scholen niet meer open staan voor het evangelie.

Ook in Enschede is de actie Klas 2000 gehouden. De werkgroep is blij met de spontane medewerking van gemeentelieden. Vooral veel jongeren hebben zich enthousiast ingezet. 4000 leerlingen van scholen hebben het materiaal ontvangen. Ongeveer 2000 leerlingen ontvingen daarbij ondersteunende lessen.

Ook in Hengelo is de actie positief verlopen.

In Enschede wordt ieder jaar een Er is Hoop-dag gehouden. Diverse evangelisatie-organisaties worden uitgenodigd om een kraamje te bemannen.

In de zomervakantie is op camping Twente met diverse teams gewerkt. Helaas was er soms gebrek aan teamleden. De verschillende perioden zijn goed verlopen. In 1997 is ook gestart met campingwerk op camping Boekelo.

De verspreiding van Echo en de EB heeft op de gebruikelijke wijze mogen plaatsvinden. Indien mogelijk probeert men te komen tot een persoonlijk contact.

Sinds 1995 worden er regelmatig bijeenkomsten gehouden voor Vietnamese. Zij komen uit diverse asielzoekers-centra uit de omgeving.

Een steeds terugkerende kerst-activiteit is de jaarlijkse Volkskerstzang in het stadhuis van Hengelo. Deze interkerkelijke activiteit trok in deze periode 800 tot 1000 bezoekers.

Net voor de kerstdagen organiseren de evangelisatiecommissies van Almelo, Hengelo en Enschede kerst-acties in het centrum van de stad. In Almelo gaat dit in samenwerking met de Vrijgemaakte kerk. In Hengelo en Enschede met de Ned.Gerf. kerken.

Daarnaast is de evangelisatiecommissie van Almelo druk bezig geweest met een kalenderactie in het Hus van Bewaring. 100 godelineerden ontvingen een kalenderpakket. In samenwerking met het gevangenisparochie worden belangstellenden benaderd.

Br. Weeda maakte in deze periode deel uit van de bezinningscommissie voor Missionaire Toerusting van de Classis Apeldoorn.

10.7 Wegwijzerkampen

Het Wegwijzerwerk heeft in 1995 een nieuwe organisatievorm gekregen. De voormalige "Stichting Steunfonds Wegwijzerkampen", het "voorzittersoverleg" en de "coördinatiecommissie zijn samengevoegd in de "Stichting Wegwijzerkampen". In deze stichting participeren de Chr. Gerf. Kerken van Oud-Beijerland, Ridderkerk en Rotterdam-Oost/Capelle a/d IJssel en de Ned. Herv. Buitengewone wijkgemeente te Krimpen a/d IJssel, die elk twee personen hebben afgevaardigd in het bestuur. De coördinator van de Wegwijzerkampen is br. E.C. van Rij. Hij is een dag in de week voor dit werk vrijgesteld. Bij het werk van de kampen doen verscheidene vrijwilligers mee, met name jonge mensen. Een kampweek is ook voor de medewerkers verdisponibel voor hun persoonlijk leven. Op de medewerkersdag wordt toerusting gegeven. Ieder jaar worden gemiddeld drie kinderkampen gehouden, een tienerkamp, en een jongerenkamp. Daarnaast worden twee wegwijzerweekenden gehouden voor jongeren van 17 jaar en ouder. Voor de jongeren, die mee gedaan hebben met het jongerenkamp en de weekenden, worden ook enkele zgn. "Rotondeavonden" georganiseerd. Deze avonden dienen als ontmoetingsavonden voor kerkelijke en buitenkerkelijke jongeren.

Via de Wegwijzer-info wordt informatie verstrekt aan donateurs. Publicaties in Doorgeven over het kampwerk hebben de Wegwijzerkampen meer bekendheid in het land gegeven. Het heeft als gevolg gehad dat diverse kinderen uit andere delen van het land als deelnemers zijn meegeweest op kamp.

10.8 Gent

In Gent is br. H. Bor werkzaam namens de Stichting Oost-Vlaanderen. In deze stichting participeren de kerken van Barendrecht, Dordrecht-Centrum, Middelhamis, Sliedrecht (Bethel) en Zaamslag. Met br. H. Bor hebben deputaten goede contacten. Jaarlijks brengen deputaten een bezoek aan Gent. Het werk mocht voortgang hebben. Rond de feestdagen worden folderacties gehouden, waaraan verschillende jeugdverenigingen meedoen. De zomercampagne bestaat uit het beleggen van evangelisatie-avonden, verspreiden van folders en bezoeken van contactadressen. Tijdens de campagne wordt een team van jongeren ingeschakeld. Elke veertien dagen staat br. Bor een hele morgen op de markt met zijn Bijbelkiosk. Via de kinderclub worden veel Turkse en Marokkaanse kinderen bereikt. Wekelijks worden bijbelstudie-avonden gehouden. Br. Bor besteedt gemiddeld 7 uur per week aan het gevangenispastoraat in de rijkgevangenis te Gent.

In Nederland wordt br. Bor regelmatig uitgenodigd om een spreekbeurt te houden over het evangelisatiewerk.

Met dankbaarheid is op 28 november 1997 het vernieuwde Evangelisch Centrum Rehobóth officieel in gebruik genomen. Het is een ruim opgezet en functioneel gebouw.

11. Evangelie en moslims

Namens onze kerken participeren deputaten in "Evangelie & Moslims", Stichting voor getuigenis en dienst onder moslims in Nederland. Dr. J. Bos vertegenwoordigt deputaten in het bestuur. Namens deputaten Buitenlandse Zending heeft drs. J. van Muligen zitting in het bestuur. Hij is ook lid van het dagelijks bestuur. Andere participanten zijn: de Gereformeerde Zendingbond, de Herv. bond voor Inwendige Zending op G.G. (I.Z.B.), de Stichting Morgenlandzending, en de Ned. Ger. Kerken.

Er wordt gezocht naar mogelijkheden om het aantal participanten uit te breiden. De Ger. Gemeenten hebben Evangelist Baan tot waarnemer benoemd. Ook het Landelijk Verbond van Evangelisatie-arbeid van de Ger. Kerken (Vrijg.) heeft de status van waarnemer ontvangen.

E&M ziet het als haar taak om de plaatselijke gemeenten te ondersteunen en toe te rusten tot getuigenis en dienst onder moslims. Waar het gaat om bovenplaatselijke activiteiten of specifieke vaardigheden, die door de plaatselijke kerken niet kunnen worden uitgevoerd, is de stichting ook zelf betrokken bij het werk aan de basis.

In een evaluatie-rapport wordt gesteld dat in de periode van het bestaan van E&M het aantal moslims in Nederland is toegenomen van 180.000 tot 650.000 en ook het aantal moslims, dat met het Evangelie besikt is, is toegenomen. De zorg van deze nieuwe groep christenen vraagt de aandacht van E&M. De medewerkers zijn betrokken bij bijeenkomsten voor allochtone christenen.

Het werk van de medewerkers mocht goede voortgang hebben. Mw. drs. T.C. Yürümez-Kroon (dienstverband van 20%) werkte o.a. mee aan cursussen en voorlichting, deed pastoraal en evangelisatorisch bezoekwerk.

Drs. C.W. Renker, die voor 80% in dienst is, heeft als taak het algemene voorlichtings- en toerustingswerk. Daarnaast richt hij zich in het bijzonder op het werk onder Turkse en Koerdische medelinders en asielzoekers. Vluchtelingen vragen nog steeds zijn aandacht.

Dhr. H.J. Takken was in 1997 15 jaar in dienst van E&M. Hij heeft een full-time functie. Zijn werkveld is samen met dhr. Belaidi in het bijzonder de Arabische gemeenschap in Nederland. Naast dit werk onder (ex-) moslims, rust hij ook christenen toe voor getuigenis en dienst onder Arabisch sprekende medelinders.

In het rapport aan de Generale Synode van 1995 melden deputaten dat E&M pogingen in het werk stelde een "allochtone werker" aan te trekken. Sinds 1 januari 1996 is dhr. A. Belaidi als pastorale werker in dienst van E&M in een dienstverband van 80%. Tot het taakveld van dhr. A. Belaidi behoort in het bijzonder evangelisatorisch en pastoraal werk onder (ex-)moslims. Hij bezoekt hen in hun eigen levenssituatie en heeft de leiding van verschillende samenkomsten van deze groep. Daarnaast verzorgt hij ook voorlichtings- en toerustingswerk in de gemeenten. De pastorale medewerker steekt alle energie in goede opvang en begeleiding van ex-moslims. Verwacht wordt dat de relevantie van opvang van ex-moslims de komende jaren zal toenemen. Hieruit wordt de conclusie getrokken dat continuering van het werk van de pastorale medewerker in principe nodig is. Ook de wenselijkheid van een "Huis der Hoop", waar ex-moslims opgevangen kunnen worden, wordt onderstreept.

De toename van het werk maakte de benoeming van een eigen secretarieel-administratief medewerker op basis van 20 uur per week per 1 september 1997 noodzakelijk. Voorheen werden de administratieve werkzaamheden tegen vergoeding door de IZB verricht.

Tot nog toe was E&M gehuisvest in het gebouw van de IZB. De huisvesting is te klein geworden, zodat gezocht moet worden naar een nieuw onderkomen. Dit brengt een aanzienlijke kostenverhoging met zich mee.

Door een aantal participanten van E&M is gevraagd naar herziening van de verdeelsleutel. In een participantenoverleg is de verdeelsleutel gewijzigd. Dit betekent dat onze kerken voor het bestaande werk nu 20% van de kosten zullen dragen in plaats van 16,7%.

Deputaten zijn van oordeel dat het werk van E&M, waar zij medeverantwoordelijkheid voor dragen, voortgang moet vinden. Verder zijn zij ervan overtuigd dat het wenselijk is, dat het werk van de pastorale medewerker voortgezet wordt. Ook zien zij de noodzaak van goede huisvesting. Onder voorbehoud, dat uw vergadering goedkeuring verleent, hebben deputaten de lastenverhoging, die dit met zich meebrengt, aangevraagd. (Zie voor de financiële consequenties verder onder paragraaf 8.3 en bijlage 1, 2 en 4.)

12. Financiën

12.1 Subsidies

Voor een specificatie van de verleende subsidies wordt verwezen naar bijlage 3, het Jaarverslag 1997. Naast de in hoofdstuk 4 genoemde werkterreinen werden enige kleine projecten gesubsidieerd. Het project Noord-Holland heeft tijdelijk minder gekost, door het vertrek van ds. Metske; hij is in 1998 opgevolgd door zr. De Waard.

Eenkele nieuwe projecten werden sinds 1994 aan de bestaande toegevoegd:

het opvanghuis voor prostituees te Alkmaar vanaf 1995,

een evangelisatieproject te Deventer vanaf 1997 en

vanaf 1998 het project te Breda.

Aan de Stichting Kerk en Recreatie Friesland werd een eenmalige subsidie verleend in 1996.

12.2 Toelichting op de jaarrekeningen 1995-1997

Voor een overzicht van de financiën over deze jaren, verwijzen wij naar bijlage 3.

Wat de bijdragen uit de kerken betreft, er blijven een aantal kerken permanent weigeren de synodale omslag aan het werk van de Evangelisatie af te dragen, waardoor ca. f 25.000,- per jaar minder inkomsten genoten worden dan begroot; de bijdragen van zendingdagen en commissies zijn daarom broodnodig om dit tekort op te vangen.

De jaren 1995 t/m 1998 kenmerken zich door afwezigheid van de kosten van een vrijgestelde.

Voor de jaren 1999 - 2001 zal dit weer anders zijn, omdat wij verwachten dat uw synode zal besluiten dat een vrijgestelde voor het toerusten van de gemeenten nodig is.

De subsidies stijgen jaarlijks door indexatie van de salariskosten.

Voor 1998 wordt een klein nadelig exploitatiesaldo verwacht.

12.3 Evangelie en Moslims

Het werk van de Stichting Evangelie en Moslims, waarin wij participeren, zal zowel in absolute als in relatieve zin hogere kosten vragen. Dit als gevolg van noodzakelijk gebleken zelfstandige huisvesting van de werkers.

Voorts door over relatief hogere omslag voor onze kerken.

Indien na 1998 de allochtone werker definitief benoemd zal worden, hetgeen zeer gewenst wordt, wil het werk geen afbreuk lijden, en vanwege de hogere huisvestingskosten zullen overige participanten hun relatieve bijdrage moeten verminderen.

Reden is dat deze participanten van giften moeten leven en deze inkomsten eerder dalen dan stijgen. Opgemerkt zij, dat de kosten van de allochtone werker door ons Deputaatschap voor de Zending worden gedragen (aandeel voor onze kerken ca. f 20.000,-/jaar).

12.4 Toelichting op de begroting 1999-2001

Belangrijk is onze blik op de toekomst.

Het is verheugend dat veel kerken hun roeping verstaan en het Evangelie in een steeds verder ontkenstend Nederland willen verkondigen. Bij verschillende kerken leeft de behoefte mensen voor een deeltijd vrij te stellen voor het evangelisatiewerk. Zodra de kosten van het eigen evangelisatiewerk f 30,- per lid/dooplid te boven gaan, menen wij dat het meerdere voor subsidie in aanmerking komt, mits aan de overige voorwaarden (continuïteit, medewerkers, deskundigheid) is voldaan.

Voor nieuw beleid is echter weinig financiële ruimte. Wij zijn echter bij dat Deventer in 1997 en Breda in 1998 als nieuwe projecten konden worden toegevoegd.

Boven de lopende projecten, waarvan de kosten jaarlijks met 2% indexatie toenemen, zijn extra gestegen het project Evangelie en Moslims. Voorts zijn de kosten van de evangelisatieconsulent toegevoegd, waaronder eenmalige lasten voor de aanstelling in 1999.

13. Voorstellen

Deputaten stellen u het volgende voor:

1. het werk van deputaten over de afgelopen drie jaar goed te keuren;
2. deputaten op te dragen een evangelisatieconsulent te benoemen;
3. uit te spreken dat deputaten voor de evangelisatie op dezelfde voorwaarden mogen intrekken in het Landelijk bureau als de deputaatschappen die er nu al bureau houden;
4. deputaten toestemming te verlenen
 - a. dat zij onderzoeken of het wenselijk is dat deputaten in overleg met plaatselijke kerken en of classes op evangelisatieterreinen wijzen;
 - b. dat zij onderzoeken of en zo ja, op welke wijze hun instructie met het oog hierop aangepast dient te worden;
5. deputaten toestemming te verlenen, dat zij samen met deputaten Buitenlandse Zending nader onderzoeken of en op welke wijze een vorm van samenwerking tussen de beide deputaatschappen gewenst en mogelijk is;
6. de begrotingen voor de jaren 1999-2001 goed te keuren en de daaruit voortvloeiende minimumbijdrage per (doop)lid vast te stellen op f 5,80
7. opnieuw deputaten te benoemen.

14. Ten slotte

Deputaten zijn dankbaar voor het vele werk dat op het gebied van evangelisatie verricht is. Zij zijn ervan overtuigd dat er nog veel te doen is.

Evangelisatie is een blijvende roeping voor de gemeente van Christus. De opdracht om het Evangelie te ver-

kondigen aan alle creaturen, blijft ook aan het einde van het tweede millennium onverminderd van kracht. Stimulering en toerusting tot de evangelisatie-werk blijft nodig. Onze samenleving wordt gekenmerkt door een toenemende vervreemding van de levende God. De secularisatie gaat door. In ons land is inmiddels de meerderheid van de bevolking onkerkelijk. Aan de andere kant is er ook sprake van belangstelling voor alternatieve vormen van religieusheid. Te midden van al deze ontwikkelingen blijft het de roeping om te getuigen van Hem, die de Weg, de Waarheid en het Leven is, Jezus Christus, Gods Zoon, de enige Zaligmaker. Het evangelisatiewerk mag gedaan worden in vertrouwen dat Christus Zelf Zijn gemeente bewaart en vermeerderd door Zijn Woord en Geest. Het werk kan alleen gedaan worden in de kracht van de Heilige Geest, die ons beloofd is (Hand. 1:8). Deputaten bevelen het werk van de evangelisatie van harte aan in uw voorbede. Deputaten bidden uw vergadering wijsheid en de leiding van Gods Geest toe.

Namens deputaten voor de Evangelisatie,
J. Jonkman, voorzitter
J.J. Lot, secretaris
W. van Zwol, penningmeester

Bijlage 13.1

ALGEMENE RICHTLIJNEN VOOR KERKENRADEN VOOR HET VERLENEN VAN FINANCIËLE BIJSTAND DOOR DEPUTATEN EVANGELISATIE

- Voor aanvragen geldt dat de kerkenraad van een gemeente (of enige kerkenraden tezamen) bijkens een kerkenraadsbesluit achter de activiteit staat en de aanvraag om bijstand verzorgt of doet verzorgen.
- De kerkenraad zorgt ervoor dat m.b.t. de activiteit een goed financieel beleid wordt gevoerd. De kerkenraad stelt jaarlijks daarvoor vast:
 - de begroting (baten en lasten), voldoende gespecificeerd en toegelicht.
 - de vermogenspositie (balans) per begin en eind van het jaar, met een overzicht van het vermogensverloop en toelichting.
 - De staat van baten en lasten van het verstreken jaar, voldoende gespecificeerd en toegelicht.
- De kerkenraad stelt een financiële toetsing:

Uit de eigen gemeente wordt voor de activiteit tenminste f 30,- per lid/dooplid uit eigen middelen opgebracht. In voormeld bedrag zijn niet de synodale omslagen maar wel de kosten van eventuele andere evangelisatie-activiteiten begrepen.
- De kerkenraad stelt een menskrachttoetsing:

Zijn er voldoende leden bereid en beschikbaar voor het werk, zodat er continuïteit te verwachten is. Zijn de beschikbare leden gemotiveerd en gekwalificeerd voor het werk?
- De kerkenraad beoordeelt of vooraf de mogelijkheden van samenwerking met zustergemeenten c.g. bijbelgetrouwe kerken voldoende zijn onderzocht en gerapporteerd. Bij lopende projecten krijgt deze beoordeling tenminste eens in de 5 jaar herhaling.
- Indien de evangelisatie-activiteit betaalde menskracht noodzakelijk maakt, waarvan de totale jaarlijkse personeelslasten f 60,- per lid/dooplid te boven gaan, dient vooraf positief advies van de classis en van deputaten gevraagd te worden.
- Kosten van een eigen predikant zullen in het algemeen niet als kosten van evangelisatiewerk aangemerkt worden, tenzij daarvoor in overleg met deputaten nadrukkelijk anders is beslist.
- In principe wordt financiële bijstand door deputaten voor bepaalde tijd verleend.

Bijlage 13.2

STEUN EVANGELISATIEWERK KLEINE KERKEN

Een punt van (nieuw) beleid is te komen tot steun van een zeer kleine kerk die bereid en in staat gebieken is te fungeren als evangelisatiepost/gemeente. Een zeer kleine kerk is een kerk met een ledental dat ligt beneden de grens die deputaten OGA hanteren voor het verlenen van financiële steun voor het beroepen van een gemeentepredikant. Een evangelisatiepost/gemeente is een zeer kleine kerk, die in haar regio een enclavepositie inneemt. Een enclavepositie houdt in dat binnen een ruime straal van de preekplaats geen andere kerk van reformatorisch belijden van enige omvang wordt gevonden. Leidende gedachte bij de evangelisatiepost/gemeente is dat niet eerst tot opheffing van de kerk moet worden gekomen, alvorens op die plaats een evangelisatiepost kan worden gesticht. Een evangelisatiepost/gemeente moet aangetoond hebben te voldoen aan de volgende voorwaarden en criteria:

- In de gemeente worden voldoende leden gevonden voor actieve deelname aan het evangelisatiewerk.
- Aangetoond is dat de gemeente zelf voldoende middelen, tot de normen door deputaten evangelisatie daarvoor gesteld, bijdraagt voor het evangelisatiewerk.
- De gemeente heeft getoond een grote mate van bereidheid tot samenwerking op het gebied van evangelisatie te bezitten met andere reformatorische belijders.
- De classis heeft de gemeente als evangelisatiepost/gemeente aangewezen en gekwalificeerd. Daarmee blijkt gevende van belang en noodzaak.

- De classis heeft zich bereid verklaard gedurende 10 jaar de evangelisatiepost/gemeente financieel te steunen met tenminste 10% van de niet door de gemeente zelf te dragen kosten van het evangelisatiewerk.

Bijlage 13.3

JAARVERSLAG 1997

Verslag penningmeester

Onderstaand geef ik u een beknopt vergelijkend overzicht van de begroting 1997 en de werkelijke baten en lasten over 1997, 1996 en 1995 (in duizenden guldens met één decimaal).

	Begroting 1997	Werkelijk 1997	Werkelijk 1996	Werkelijk 1995
Baten	f	f	f	f
Opbrengst bijdragen kerken	290,0	273,0	272,8	247,2
Overige inkomsten:				
Giften	0,0	1,5	0,0	0,5
Bijdragen commissies	0,0	2,3	1,2	2,2
Zendingsdagen	17,5	21,4	17,3	21,3
Intrest	13,5	15,1	14,8	14,1
Aandeel giften lezers "Doorgeven"	0,0	89,1	74,8	0,0
	<u>321,0</u>	<u>402,4</u>	<u>380,7</u>	<u>285,3</u>
Lasten				
Subsidies	247,5	195,4	229,2	175,2
Stichting "Evangelie en Moslams"	33,5	34,7	32,5	32,7
Aandeel exploitatiekosten "Doorgeven"	6,5	61,5	59,5	18,6
Diverse kosten	31,5	33,6	28,5	24,6
	<u>319,0</u>	<u>325,2</u>	<u>349,7</u>	<u>251,1</u>
Batig saldo	<u>2,0</u>	<u>77,2</u>	<u>31,0</u>	<u>34,2</u>

Resultaat bijdragen kerken

	1997	1996	1995
Aantal leden x omslag = 75.282 x f 3,96	298.117	296.073	270.925
Af: minder afgedragen dan omslag	(30.238)	(27.587)	(25.449)
	<u>267.879</u>	<u>270.486</u>	<u>245.476</u>
Bij: meer afgedragen dan omslag	2.663	775	483
Opbrengst bijdragen kerken	<u>270.542</u>	<u>271.261</u>	<u>245.959</u>
Nagekomen bijdragen over 1996/1995 in 1997/1996		2.479	1.544
		<u>273.740</u>	<u>247.483</u>

1996 sluit, inclusief nagekomen bijdragen, met een ontvangst van 91,6% van de verwachte bijdragen. De feitelijke bijdrage in 1996 was 91,8% van f 3,96 = f 3,64 per (doop)lid.

Kerken die in 1997 niet hebben bijgedragen aan ons deputaatschap zijn:

- P.S. van het Noorden: Siegerswoude-De Wilp, Almere en Hattem
P.S. van het Oosten: Driebergen, Meerkerk en Vianen
P.S. van het Westen: Alphen a/d Rijn, Den Haag-Scheveringen, Katwijk aan Zee en Nieuwkoop
P.S. van het Zuiden: Dordrecht-Centrum, Werkendam, Zaamslag, Barendrecht, Middelhamis en Rotterdam-Kralingen

De Generale Synode 1995 heeft er wederom in haar besluit op aangedrongen bij voormelde kerken om aan de synodale omslag te voldoen.

Kosten periodieken en giften lezers "Doorgeven"

Eind 1995 is "GA" opgegaan in "Doorgeven" en ingaande 1996 worden de kosten gedekt door giften van de lezers. Gebleken is dat de giften van de lezers de kosten van het blad ver overtreffen hetgeen een erg gunstige invloed heeft op ons exploitatieresultaat. In 1997 is nog een eenmalige bijdrage voor Doorgeven over 1995 ontvangen van f 10.000.

Personeelskosten:

Hopelijk tijdelijk werkt ons deputaatschap zonder vrijgestelde, zodat geen personeelskosten zijn opgenomen. De Generale Synode 1995 heeft evenwel de noodzaak van een vrijgestelde in haar besluit overgenomen.

De vermogensnorm is 1 keer de jaarlijkse uitgaven en daaraan wordt thans voldaan; bij benoeming van een vrijgestelde zou de norm niet worden gehaald.

VERMOGEN	1997	1996	1995
Vermogen per 1 januari	350.088	319.140	284.990
Batig saldo	77.168	30.948	34.150
Vermogen per 31 december	427.256	350.088	319.140
Hoogachtend, W. van Zwol penningmeester. <i>Balans</i>			
BALANS PER 31 DECEMBER	1997	1996	1995
AKTIVA	f	f	f
FINANCIELE VASTE AKTIVA			
Financiële vaste activa	150.000	150.000	150.000
VLOTTENDE AKTIVA			
Vorderingen en overlopende activa	91.989	88.092	16.580
Liquide middelen	261.900	180.062	171.753
	353.889	268.154	188.333
TOTAAL AKTIVA	503.889	418.154	338.333
PASSIVA			
EIGEN VERMOGEN			
Eigen vermogen	427.256	350.088	319.140
SCHULDEN			
Schulden op korte termijn	76.633	68.066	19.193
TOTAAL PASSIVA	503.889	418.154	338.333

Staat van baten en lasten

BATEN	1997	1996	1995
Opbrengst bijdragen kerken	273.021	272.805	247.180
Zendingsdagen	21.403	17.256	21.337
Intrest	15.103	14.782	14.105
Aandeel giften lezers "Doorgeven"	89.057	74.633	0
Overige inkomsten	3.761	1.217	2.657
TOTAAL BATEN	402.345	380.693	285.279
LASTEN			
Subsidies	195.445	229.186	175.258
Stichting "Evangelie en Moslims"	34.694	32.476	32.693
Aandeel exploitatiekosten "Doorgeven"	61.495	59.532	18.586
Diverse kosten	33.543	28.551	24.592
TOTAAL LASTEN	325.177	349.745	251.129
BATIG SALDO	77.168	30.948	34.150
Toelichting op de balans			
FINANCIELE VASTE AKTIVA			
Lening uig kerk:	1997	1996	1995
Hoofdsom lening C.G.K. Rozenburg	50.000	50.000	50.000
Aflossing tot boekjaar	50.000	50.000	(37.758)
Saldo 1 januari	0	0	12.242
Aflossing boekjaar	0	0	(12.242)
Saldo 31 december	0	0	0
Deposito's:			
ING deposito 6,25% per 20/07/1999	150.000	150.000	150.000
Totaal financiële vaste activa	150.000	150.000	150.000
VLOTTENDE AKTIVA			
Vorderingen en overlopende activa:	1997	1996	1995
Te ontvangen posten:	f	f	f
Bijdragen kerken	5.640	10.243	9.477
Intrest	1.782	1.863	1.383
Zendingsdagen	1.104	1.233	5.620
Doorgeven, aandeel giften lezers	68.557	74.633	0
Bijdrage Evangelie & Moslims van Zending	12.906	0	0
Vooruitbetaalde kosten:			
Voorschot secretariaat	0	100	100
Wegwijzerkampen, vooruitbetaling	2.000	0	0
Totaal vorderingen en overl. activa	91.989	88.092	16.580

	1997	1996	1995
Liquide middelen:			
Postbank	14.207	8.322	18.795
ING resultaatrekening	190.037	154.885	107.163
Kerkelijk Adm. Bureau R/C	57.656	16.855	45.795
Totaal liquide middelen	261.900	180.062	171.753

*) Wegens ontvangsten december

EIGEN VERMOGEN

	1997	1996	1995
Eigen vermogen:			
Vermogen per 1 januari	350.088	319.140	284.990
Batig saldo	77.168	30.948	34.150
Vermogen per 31 december	427.256	350.088	319.140

SCHULDEN

	1997	1996	1995
Schulden op korte termijn:			
Te betalen/te verrekenen kosten:			
Kerkelijk Adm. Bureau	847	858	546
Accountantskosten	5.100	3.400	1.700
Adm. hulp "Ga"	0	0	250
Aandeel kosten "Doorgeven"	60.447	58.545	16.103
Ornkosten Deputaten	973	600	594
Schenkingsrecht	1.141	0	0
Te verrekenen Antwerpen	349	0	0
Totaal te betalen/te verrekenen kosten:	68.857	63.403	19.193

SUBSIDIES

	1997	1996	1995
Noord Holland/Broek op Langedijk	0	2.163	0
Groet/Broek op Langedijk	2.500	2.500	0
Deventer (4e kwartaal)	2.500	0	0
Julianahoeve	2.500	0	0
Amsterdam, restant voorschot 1997	276	0	0
	7.776	4.663	0
Totaal schulden op korte termijn:	76.633	68.066	19.193

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	1997	1996	1995
Opbrengst bijdragen kerken:			
P.S. van het Noorden	95.219	97.412	86.898
Oosten	87.658	85.578	78.060
Westen	39.819	40.368	37.050
Zuiden	47.846	47.903	43.931
	270.542	271.261	245.939

	1997	1996	1995
P.S. van het Noorden	3,81	3,92	3,53
Oosten	3,85	3,76	3,43
Westen	3,43	3,44	3,10
Zuiden	3,00	3,01	2,76
Totaal (exclusief nagekomen bijdragen)	3,59	3,60	3,27

	1997	1996	1995
Vestgestelde bijdrage	3,96	3,96	3,60

	1997	1996	1995
Totaal inclusief nagekomen bijdragen in 1997/1996 ad f. 2.479,--		3,64	3,29

	1997	1996	1995
Bijdragen kerken boekjaar	270.542	271.261	245.939
Bijdragen kerken voorgaand jaar	2.479	1.544	1.241
Totaal opbrengst bijdragen kerken:	273.021	272.805	247.180

	1997	1996	1995
Zendingsdagen:			
Oost-Groningen	2.454	3.159	3.404
West-Groningen	940	4.735	0
Friesland	3.581	3.038	3.371
Amersfoort	0	0	1.964
Apeldoorn	2.250	1.400	2.000
Bennekom-Ede-Veenendaal	724	774	725
Utrecht	6.900	0	3.500
Gooise zendingsdag	1.104	0	1.168
Den Haag	1.200	1.400	2.080
Rotterdam	3.250	2.750	3.125
Totaal zendingsdagen:	21.403	17.256	21.337

	1997	1996	1995
Intrest:			
Rente postbank	51	40	127
Rente lening Rozenburg	0	0	303
Rente resultaatrekening	5.677	5.341	4.300
Rente deposito	9.375	9.401	9.375
Totaal intrest:	15.103	14.782	14.105

	1997	1996	1995
Overige inkomsten:			
Giften (na aftrek schenkingsrecht ad f. 1.141)	1.461	17	507
Bijdragen commissies	2.300	1.200	2.150
Totaal overige inkomsten:	3.761	1.217	2.657

Subsidies:	1997	1996	1995
	f	f	f
Twentse kerken (C.C.E.T.)	49.000	45.615	44.500
Noord Holland/Broek op Langedijk	30.902	* 54.171	52.008
Antwerpen	46.000	** 50.500	44.000
Evang. Alliantie Driebergen	500	300	250
Stg. Wegwijzer kampen/O.S.W.E.K.			
Ridderkerk	8.000	8.000	8.000
Amsterdam	44.443	51.100	*** 12.500
Opvanghuis Alkmaar	9.000	9.000	9.000
Groot/Broek op Langedijk	2.500	2.500	2.500
Julianahoeve Haarnstede	2.500	2.500	2.500
Stichting K. en R. Friesland, eenmalig	0	5.500	0
Deventer	*** 2.500	0	0
I.Z.B.	100	0	0
	<u>195.445</u>	<u>228.186</u>	<u>175.258</u>

* Incl. nabetaaling 1995 ad f 710,-

** Incl. eenmalige gift pastorie ad f 5.500,-

*** Alleen 4e kwartaal

Stichting "Evangelie en Moslms":	1997	1996	1995
	f	f	f
Bijdrage evangelisatie	<u>34.694</u>	<u>32.476</u>	<u>32.693</u>

Exploitatie periodekeren:	1997	1996	1995
	f	f	f
Exploitatie "Ga":			
Druk- en verzendkosten	0	0	1.912
Administratieve hulp	0	0	250
Kosten redactie	1.048	987	715
Diversen	0	0	0
Totaal kosten "Ga"	<u>1.048</u>	<u>987</u>	<u>2.877</u>
Ontvangen abonnementen/giften	0	0	(394)
	<u>1.048</u>	<u>987</u>	<u>2.483</u>

Exploitable "Doorgeven":	1997	1996	1995
Aandeel drukkosten/verzendkosten	60.447	58.545	16.103
Aandeel ontvangen giften	*(89.057)	(74.633)	0
	<u>(28.610)</u>	<u>(16.088)</u>	<u>16.103</u>
Exploitatieoverschot resp. tekort	<u>(27.562)</u>	<u>(15.101)</u>	<u>18.586</u>

* Incl. ontvangst 1995 ad f 10.000,-

Diverse kosten:	1997	1996	1995
	f	f	f
Algemene kosten:			
Kantoorbehoeften e.d.	299	424	162
Porti en telefoon	424	456	291
Representatie-attenties	30	77	0
Kerkelijk Adm. Bureau	11.931	11.116	11.020
Accountantskosten	1.700	1.700	1.700
Accountantskosten afrek. '92-'94	0	0	585
Reis- en vergaderkosten e.d. deputaten	16.295	13.691	10.505
Bibliotheek/literatuur	216	123	33
Conferentiekosten	2.648	914	305
Cursusboeken	0	0	(9)
Diversen	0	50	0
Totaal diverse kosten	<u>33.543</u>	<u>28.551</u>	<u>24.592</u>

Bijlage 13.4

NADERE BEGROTING 1998

Baten		
Opbrengst kerken		270.000
Zondingsdagen		22.000
Overige inkomsten (uit kerken)		3.000
		<u>295.000</u>
Interest	15.000	
Aandeel "Doorgeven"(giften min kosten)	<u>15.000</u>	
		<u>325.000</u>
Lasten		
Subsidies		250.000
Stichting Evangelie en Moslms		56.000
Diverse kosten		34.000
		<u>340.000</u>
Nadelig saldo		<u>15.000</u>

Bijlage 13.5

OVERZICHT VERMOGENSONTWIKKELING

Eigen vermogen ultimo 1996	350.000
Rijig saldo 1997 (o.a. door deels weggevallen kosten Br. op Langedijk)	77.000
Eigen vermogen ultimo 1998	427.000
Begroet nadelig saldo 1998	15.000
Verwacht vermogen ultimo 1998	<u>412.000</u>
Begrote gemiddelde uitgaven 1999-2001	465.000

Bijlage 13.6

BEGROTING BATEN EN LASTEN 1999-2001

Subsidies	1999	2000	2001
Alkmaar Aanloophuis	9.000	9.000	9.000
Amsterdam NW	51.000	51.000	51.000
Antwerpen	48.000	49.000	50.000
Breda	19.000	20.000	21.000
Broek op Langedijk	60.000	61.000	62.000
Deventer	10.000	10.000	10.000
Groot/Schoof	2.500	2.500	2.500
Haarnstede/Julianahoeve	2.500	2.500	2.500
Twentse Kerken	51.000	52.000	53.000
Wegwijzerkampen	6.000	6.000	6.000
Nieuw beleid + eenmalige steun	20.000	21.000	21.000
Giften	500	500	500
Stg. Evangelie en Moslms (na afrek. bijdrage Zending)	57.500	59.500	60.500

Overige uitgaven			
Evangelisatieconsulent	45.000	92.000	94.000
Eenmalige kosten idem	13.000		
Huisvesting in het Landelijk Bureau	5.000	10.000	10.000
Algemene kosten	33.000	31.000	32.000
Totaal der lasten	432.000	477.000	486.000
Baten			
Rente	15.000	15.000	15.000
Giften "Doorgeven"	15.000	15.000	15.000
Totaal der baten	30.000	30.000	30.000
Saldo lasten	402.000	447.000	456.000

Berekening van de omslag: (1.305.000 : 3 : 75.000)

Gevraagde omslag: 15,80

BULAGE 14
Art. 47, 73, 159

Rapport 1 van commissie 2 betreffende evangelisatie

1 Algemeen

De commissie heeft met waardering en met belangstelling kennis genomen van het rapport van de deputaten voor evangelisatie. Er mag dankbaarheid jegens de Heere zijn, dat het werk van de deputaten de afgelopen 3 jaar goede voortgang mocht vinden. Dit werk is uiteraard niet los te denken van alles, wat er op plaatselijk vlak door evangelisatiecommissies, evangelisten en veel andere leden van de gemeente van Christus gebeurt. Het is verheugend, dat het evangelie op velerlei wijze verbreed mocht worden. Dankbaar vermeldt uw commissie daarbij de stimulans, die uitging van de landelijke conferenties die door deputaten georganiseerd werden en die naar de mening van deputaten duidelijk aan hun doel beantwoordden. Naar de mening van de commissie is het rapport van deputaten een gedegen en goed rapport.

2 Personalie

Uit het rapport blijkt, dat ds. J. Jonkman niet meer voor herbenoeming in aanmerking wenst te komen. We spreken hier grote dankbaarheid uit voor het vele werk dat ds. Jonkman binnen het deputaatschap verricht heeft. Twintig jaar lang mocht hij dit deputaatschap dienen, de laatste zes jaar als voorzitter. Ook al kreeg dit geen vermelding in het rapport van deputaten, toch wil uw commissie niet nalaten hier het overlijden van br. P. de Korfe (voorjaar 1998) te memoreren. Hij is 33 jaar lang penningmeester van het deputaatschap geweest en nam in 1992 afscheid. Zijn werk blijft in dankbare herinnering.

3 Gereformeerde evangelisatiemethode (3.1)

In het rapport is naar de mening van uw commissie een goede aanzet gegeven voor de bezinning op een gereformeerde evangelisatiemethode. Deputaten bedoelen daarmee het Gereformeerd belijden vorm te geven voor de praktijk van het evangelisatiewerk. Daarbij hebben de deputaten zich aangesloten bij de op de G.S. van 1995 gemaakte opmerkingen en de verwerkt. Met deputaten is in dit verband gesproken over de betekenis van de verbondsnotie in de benadering van hen, die van het evangelie vervreemd zijn. De noties van verklozing en verbond zijn volgens deputaten een stimulans voor het praktische evangelisatiewerk. Deputaten geven aan, dat nadere bezinning op dit punt nodig blijft. Wat betreft de hedendaagse methoden in het evangelisatiewerk wordt door deputaten enerzijds gesteld, dat het punt van de hedendaagse communicatiemogelijkheden gedegen bezinning vraagt terwijl anderzijds wat betreft de inhoud van de boodschap geen enkele concessie aan het moderne levenspatroon kan worden gedaan.

4 Willowcreek (3.2)

Uitvoerig heeft uw commissie met deputaten gesproken over het Willowcreek-gebeuren. Deputaten hebben

in een aantal publicaties aandacht besteed aan Willowcreek en daarin aangewezen wat het evangelisatiewerk in de kerken verder zou kunnen helpen. Als winstpunt mag genoemd worden het missionair elan, dat daar aan het licht treedt. Daarnaast stellen deputaten ook duidelijk kritische vragen bij het hele gebeuren en stellen zij nadrukkelijk dat dit 'fenomeen' niet zomaar over te planten is naar onze kerkelijke situatie. Uw commissie heeft nadrukkelijk gewezen op het Arminianisme in Willowcreek en de kerkelijke bezwaren, die aan deze beweging kleven. Deputaten stemmen hier mee in. Een afgerond oordeel kon door deputaten vanwege tijdsgebrek niet gegeven worden. De bezinning binnen het deputaatschap is nog gaande.

5 Instructie evangelisatieconsulent (4.1)

Met waardering heeft de commissie kennisgenomen van de instructie voor de vrijgestelde. Deputaten hebben voldaan aan het verzoek van de vorige G.S. om de wens voor een vrijgestelde beter te onderbouwen. Ze zijn met een goede herziene instructie gekomen. De synode van '95 is uitgegaan van de wenselijkheid van deze vrijgestelde. De commissie spreekt ook hier de principiële wenselijkheid uit van een vrijgestelde, door deputaten aangeduid met evangelisatieconsulent. Uw commissie heeft uitvoerig doorgesproken met deputaten over zowel de personele invulling als de financiële gevolgen. In dat gesprek is duidelijk geworden, dat deputaten bij alle schaarste van financiële middelen nadrukkelijk voorkeur hebben voor een evangelisatieconsulent als eerste prioriteit boven de uitbreiding van het werk in de richting van nieuwe werkterrinen. Er is dringend iemand nodig, die de gemeenten op spanning houdt van de taak, die de kerk in de verkondiging van het evangelie in de wereld heeft. Deputaten geven wel aan, dat er geen benoeming kan volgen, als niet de 'juiste man' op deze plaats gevonden kan worden. De commissie onderstreept die mening van harte. De instructie van deputaten heeft daarom de instemming van de commissie, mits gewaarborgd wordt dat de personele invulling met grote zorg geschiedt. Uiteraard zijn de verhoging van de omslag en de financiële implicaties van het aanstellen van een evangelisatieconsulent breed aan de orde geweest mede omdat deputaten zelf ook de schaarste van middelen aanstippen in hun rapport. Deputaten geven aan, dat zij begrip hebben voor de schaduwkant van een lasterverhoging, maar ze blijven vanuit de opdracht om het missionair elan in gemeenten te stimuleren overtuigd van de noodzaak van een evangelisatieconsulent en zij achten daarom de door hen gestelde verhoging van de omslag alleszins gerechtvaardigd.

6 Evangelisatie adviescentrum (4.4)

In het gesprek met deputaten is uw commissie duidelijk geworden, dat dit adviescentrum uitvloeisel is van de wens voor een evangelisatieconsulent. Om te voorkomen, dat zijn werk te veel zou opgaan in administratieve zaken en om het aanspreekpunt naar de kerken te vergroten, lijkt een dergelijk bureau deputaten wenselijk. Deputaten vragen toestemming om in overleg met deputaten zending en hulpverlening de mogelijkheden te onderzoeken om te komen tot bundeling van financiële krachten met betrekking tot huisvesting en secretariaat.

7 Aanpassing instructie (5.2)

De commissie heeft deputaten gewezen op het gevaar van een bevoogdend en/of overheersend optreden van de kant van deputaten in het aanwijzen van nieuwe gebieden. Deputaten willen uitdrukkelijk het initiatief bij de plaatselijke kerk laten, maar wel onderzoek doen naar een actiever beleid in het aanwijzen van nieuwe evangelisatieterreinen. Met in achtname van het bovenstaande kan uw commissie de vergadering voorstellen toestemming te geven aan deputaten tot een actiever beleid in dezen.

8 Contact met deputaten Buitenlandse zending (6.3)

Omdat er meerdere dwarsverbanden zijn tussen zending en evangelisatie, spreekt de commissie de wenselijkheid uit om met deze contacten voort te gaan. Het gemeenschappelijk belang binnen de Stichting Evangelie en Moslims, daarnaast het feit dat Nederland meer en meer zendingland wordt en tenslotte de 'know-how' bij Zendingdeputaten, waar men dankbaar gebruik van kan maken, wettigen alleszins een uitbreiding van deze vruchtbare contacten. Wel is door uw commissie uitgesproken, dat er gewaakt dient te worden voor een mammoet-deputaatschap. Deputaten onderkennen ook zelf dit gevaar.

9 Werkterreinen (10)

Met dankbaarheid kan de commissie constateren, dat het werk op de diverse evangelisatieterreinen goede voortgang mocht vinden. Met grote inzet is er door de evangelisten onder Gods onmisbare zegen gearbeid. De geregeld rapportage geeft een goed inzicht in wat er op de diverse terreinen gebeurt. Enkele zaken willen we er even uittichten.

9.1 Amsterdam (10.1)

Gezien de moeilijke kerkelijke situatie in Amsterdam spreekt de commissie haar zorg uit of br. Van Noord wel genoegzaam toekomd aan zijn primaire evangelisatorische taak. Deputaten wordt gevraagd daarop toe te zien.

9.2 Noord-Holland (10.5)

De commissie spreekt zijn dankbaarheid uit over de voortgang van het werk aldaar, nu mw J.W. de Waard kon worden benoemd om zich in te zetten voor het 'Achterdamproject' en het 'IKES-werk'.

10 Evangelie en moslims (11)

Het werk van deputaten binnen de stichting Evangelie en Moslims roept de vraag op of er ook niet aandacht besteed zou moeten worden aan asielzoekers c.q. vluchtelingen die geen moslim zijn. Uw commissie vraagt de G.S. deputaten op te dragen om naar middelen en wegen te zoeken om ook aan dit aspect van het evangelisatiewerk aandacht te schenken.

11 Steun evangelisatiewerk kleine kerken. (Bijlage 2)

In het gesprek met deputaten wordt duidelijkheid verschaft over wat er in de opvatting van deputaten onder 'een enclave' moet worden verstaan. Daarmee bedoelen deputaten aan te duiden, dat er geen andere kerk van Gereformeerde belijden is, die zelfstandig het evangelisatiewerk ter hand kan nemen. De aanduiding onder 3, dat de gemeente heeft gevonden een grote mate van bereidheid te bezitten tot samenwerking op het gebied van evangelisatie met andere reformatische belijders, willen de deputaten verstaan in de zin van: openstaand voor samenwerking en bereidheid tot bundeling van krachten bij het ontbreken van een andere kerk van gereformeerd belijden van enige omvang.

12 Voorstellen

De commissie stelt voor:

1. De werkzaamheden van deputaten over de afgelopen drie jaar goed te keuren.
2. Deputaten op te dragen een evangelisatieconsulent te benoemen daarmee rekening houdend met de onder punt 5 in het commissierapport vermelde voorwaarden.
3. Deputaten toestemming te verlenen om te onderzoeken of het wenselijk is in samenwerking met deputaten zending en hulpverlening te komen tot bundeling van financiële krachten inzake huisvesting en secretariaat, indien een evangelisatie-consulent benoemd zou worden.
4. Deputaten, rekening houdend met wat onder punt 7 in het commissierapport vermeld is, toestemming te verlenen
 - a. dat zij onderzoeken of het wenselijk is dat deputaten in overleg met plaatselijke kerken en of classes op evangelisatieterreinen wijzen;
 - b. dat zij onderzoeken of en zo ja, op welke wijze hun instructie met het oog hierop aangepast dient te worden
5. Deputaten toestemming te verlenen, dat zij samen met deputaten Buitenlandse Zending nader onderzoeken of en op welke wijze een vorm van samenwerking tussen de beide deputaatschappen gewenst en mogelijk is.
6. Deputaten op te dragen om middelen en wegen te zoeken om de plaatselijke kerken toe te rusten om ook niet moslims onder asielzoekers c.q. vluchtelingen met het evangelie te bereiken.
7. opnieuw deputaten te benoemen

R. van de Kamp, rapporteur

BILAGE 15
Art. 53

Generale Synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland

De eerstkomende generale synode van De Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland p/a de raad van De Christelijke Gereformeerde Kerk te Haarlem-Noord de eerwaarde heer H. Haan Ambachtstraat 5 2024 EB Haarlem

Weliswaarde en eerwaarde heren en broeders,

De Generale Synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, samengekomen te Berkel en Rodenrijs 1996, nam met dankbaarheid kennis van de brief dd. 7 februari 1996, die in opdracht van de Generale Synode van uw kerken, gehouden te Zierikzee 1995, geschreven werd inzake de betrekkingen tussen uw kerken en de onze. Daarbij was als bijlage gevoegd het besluit van uw synode met betrekking tot de samsprekingen. Wij doen u bijgaand toekomen het besluit dat onze synode nam met betrekking tot deze brief en de gevoerde en de te voeren samsprekingen.

Broeders, het is ons een behoefte ons tot u te richten met een gevoel van dankbaarheid over de verblijdende ontwikkeling in de relatie tussen uw kerken en de onze. De vreugde bleek wederzijds te zijn. Zij klonk ook door in de toespraak die de voorzitter van uw deputaten, ds. J. Westerink, tot onze synode hield. Zonder te verhalen dat er nog een lange weg te gaan lijkt, sprak hij uit 'bijzonder dankbaar' te zijn voor de vooruitgang die in de afgelopen periode geboekt werd.

Het spreken van ds. J. Westerink heeft ons hart geraakt. De ootmoedige en bescheiden toezetting ervan maakte indruk. Wij werden getroffen door de eerlijkheid waarmee hij als voorzitter van uw deputaten sprak over het verschil in taxatie binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken van de gesprekken met onze kerken.

Met instemming hebben wij kennis genomen van uw postiebepaling ten opzichte van de Nederlands Gereformeerde Kerken. Deze ontwikkeling zal de kerkelijke eenheid tussen uw en onze kerken dienen en versterkt het appél op broeders die tot 1967 één met ons waren. De Generale Synode van Zierikzee 1995 heeft uw deputaten opdracht gegeven in te gaan op eventuele bezwaren die onzerzijds bestaan met betrekking tot 'situaties en gewoonten' in uw kerken. Tenelle van de voortgang van ons gesprek zijn wij dankbaar voor de opening die uw synode hierin gegeven heeft. Dit geeft

onze deputaten gelegenheid om met uw deputaten te spreken over Schriftgezag, kerkverbandelijk samenleven en vormen van interkerkelijke samenwerking. Dat zijn immers zaken waarin wij samen de roeping hebben kerk van Jezus Christus te zijn.

De synode van Berkel en Rodenrijs heeft met instemming kennisgenomen van de verantwoording die onze deputaten hebben afgelegd van wat de Gereformeerde Kerken belijden inzake de toelichting van het heil en inzake de kerk, en wel in de door hen aangedragen nota's. Daarmee wil de synode tegenover u duidelijk maken dat wij als kerken aan te spreken zijn op wat over deze beide onderwerpen van onze Gereformeerde belijders in genoemde nota's is geschreven.

U hebt gevraagd om een voortgaand gesprek over de punten die nog niet geheel tot een afronding zijn gekomen. Wij hebben daarin toegestemd. Wij hopen dat wij in de komende tijd van elkaar mogen leren om in geduld én met voortvarendheid samen op weg te gaan. Daarbij moge ons richtsnoer zijn de betuiging van de apostel Paulus in Fil. 3:13: 'Broeders, ik voor mij acht niet, dat ik het reeds gegrepen heb'. Daarbij ons zelf in herinnering brengend dat dit niet in mindering komt op het woord waarmee de apostel vervolgt over de rusteloze jacht naar het doel: 'maar één ding doe ik: vergetende hetgeen achter mij ligt en mij uitstekende naar hetgeen vóór mij ligt, jaag ik naar het doel, om de prijs der roeping Gods, die van boven is, in Christus Jezus' (Fr. 3:14).

Broeders, wij willen geen termijn stellen voor het bereiken van kerkelijke eenheid. Maar onze bede is dat in de komende samsprekingen op deputatenniveau duidelijk wordt dat beide kerken zich gedrongen weten om tot die eenheid te komen; temeer naarmate wij de dag van de terugkomst van Jezus Christus zien naderen.

Moge de Heilige Geest de samsprekingen tussen uw en onze deputaten zo leiden dat het komt tot een positieve afsluiting van de gespreksonderwerpen en dat wij gezamenlijk tot de conclusie komen dat een gescheiden kerkelijk leven voor het aangezicht van de Here niet te rechtvaardigen is.

Met broederlijke groet,
namens de Generale Synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland,
gehouden te Berkel en Rodenrijs 1996
Ds. T. J. Boersma, praeses
Ds. C. van den Berg, scriba II

BILAGE 16
Art. 53

Rapport 2 commissie 5 inzake brief G.S. Geref. Kerken Vrijgemaakt.

De commissie heeft met belangstelling kennis genomen van het schrijven van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) in Nederland d.d. 31 mei 1996.

De commissie spreekt haar dankbaarheid uit voor de inhoud van de brief.

De Commissie stelt u voor het schrijven te beantwoorden overeenkomstig het besluit van de Generale Synode na behandeling van rapport 9.22

Uw Commissie stelt u voor te besluiten: De brief van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) in Nederland d.d. 31 mei 1996 te beantwoorden.

BILAGE 17
Art. 58, 125

Rapport 2 van commissie 6 Kerk en Samenleving betreffende de instructie 8.08 van de Particuliere Synode van het Westen inzake het huwelijk

Uw commissie heeft kennis genomen van de instructie.

Toelichting

Vanwege het ontbreken van een schriftelijke toelichting op de instructie, heeft het commissielid ds. J. Groenleer, afgevaardigde van de P.S. van het Westen, een mondelinge toelichting verstrekt. De instructie komt oorspronkelijk uit de gemeente van Zoetermeer en heeft als achtergrond de praktijk zoals ds. G. Drayer die in Afrika heeft meegemaakt. De kerken zien daar een eigen verantwoordelijkheid in het erkennen van het huwelijk zoals dit door de overheid is gesloten. De kerken in ons land volgen, conform K.O. 70, tot nu toe wat de overheid t.a.v. het huwelijk heeft geregeld.

Overwegingen

Uw commissie heeft het volgende overwogen.

-Bezieet uw commissie de instructie dan is zij van mening dat de drie bijbelse overwegingen in het "van mening dat" geen toelichting behoeven, maar als zodanig kunnen worden beaamd.

-Met "constaterende dat" 1 en 2 kan uw commissie eveneens instemmen.

-Betreffende "constaterende dat" 3 wil uw commissie opmerken dat er meerdere interpretaties mogelijk zijn, ook na het raadplegen van de concept-acta van de P.S. van het Westen en de mondelinge toelichting hierop van de scriba van de P.S. Onze interpretatie die we aan het gestelde geven is:
Voordat tot een kerkelijke bevestiging van het huwelijk wordt overgegaan, wordt er eerst een trouwboekje overlegd als bewijs van de wettigheid van het huwelijk.
-Het is de commissie bekend dat het deputaatschap voor Contact met de Overheid een stuk heeft opgesteld betreffende deze zaak en dit aan de Tweede Kamer heeft verstuurd. De commissie acht het goed denkbaar dat deputaten Contact met de Overheid de zaken uit de instructie meenemen, eventueel geadviseerd door een ethicus, en de kerken kunnen dienen met een handreiking. Deze handreiking zou, bijv. in de vorm van een brochure, een overzicht kunnen bieden van de huidige wetgeving, het benoemen van de knelpunten hierin en aanbevelingen hoe hier mee om gegaan zou kunnen worden.

De commissie stelt de generale synode voor de intentie van de instructie te honoreren en haar als volgt te aanvaarden:

De generale synode,

kennis genomen hebbende van

de instructie van de particuliere synode van het Westen inzake de ontwikkelingen in de wetgeving rondom het huwelijk,

van mening dat

1. het huwelijk door God is ingesteld en als zodanig gederbiedigd moet worden;
2. de gemeente van Christus geroepen is daarom het huwelijk in ere te houden;
3. twee mensen, man en vrouw, bijbels gezien het huwelijk sluiten ten overstaan van God en de samenleving;

constaterend dat

1. de kerken van oudsher geroepen zijn de overheid aan te spreken op de erkenning en de bescherming van het huwelijk als unieke levensvorm van man en vrouw;
2. de wet- en regelgeving van de Staat der Nederlanden ten aanzien van het sluiten van burgerlijke huwelijken hoe langer hoe meer leidt tot uitholling van de bijbelse begrippen ten aanzien van het huwelijk in onze samenleving;
3. voordat tot een kerkelijke bevestiging van het huwelijk wordt overgegaan er eerst een trouwboekje overlegd wordt als bewijs van de wettigheid van het huwelijk;

besluit

- deputaten voor Contact met de Overheid te verzoeken de kerken te dienen met een handreiking waarin zij
- a. de probleem- en conflictpunten inventariseren, welke door het overheidshandelen opgeroepen worden met het oog op het huwelijk zoals de bijbel daarover spreekt;
 - b. een op bijbelse gronden gebaseerde aanbeveling voor de kerken opstellen hoe in dezen gehandeld kan worden

A. Heystek, rapporteur

BIJLAGE 18
Art. 59

**TOELICHTING BIJ DE INSTRUCTIE VAN DE PARTICULIERE SYNODE
VAN HET WESTEN IN ZAKE: DE NOOD VAN DE SNEL KLEINER WORDENDE
CHR. GEREK. KERKEN IN DE GROTE STEDEN**

Algemeen.

De zaak van deze nood is op de agenda van de P.S. van het Westen 1996 gebracht door de Chr. Geref. kerken van Amsterdam. In 1994 onderzocht een commissie, ingesteld door de drie amsterdamsse kerkeraaden, "op welke wijze de continuïteit van de drie preekplaatsen onder gezamenlijke verantwoordelijkheid kan worden gewaarborgd". In eerste instantie ging het hier om het probleem van de voorziening in de ambten, dat door sterke terugloop en vergrijzing steeds ingrijpender was geworden. Een van de voorstellen van de commissie was, de nood van de amsterdamsse kerken ook het bredere kerkverband onder ogen te brengen. Deze gedachte is achtereenvolgens door de amsterdamsse kerkeraaden, de classis Amsterdam en de P.S. van het Westen overgenomen. Immers, hoewel ook heel wat kerken buiten de grote steden te kampen hebben met teruglopend ledental en dalende inkomsten, is de situatie in de steden in zoverre bijzonder, dat het hier gaat om gebieden met een zeer hoge bevolkingsdichtheid en een relatief veel hogere concentratie van allochtonen. Het gaat, kort gezegd, om de vraag: gaat het de hele kerk aan, dat kleine gemeenten dreigen te verdwijnen uit stedelijke sectoren waar soms meer dan 100.000 personen woonachtig zijn? De opzet van dit discussiestuk is als volgt. Eerst wordt een overzicht gegeven van het ledenverloop in de afgelopen 15 jaar; daarna enkele financiële gegevens, gevolgd door ambtelijke implicaties. Steeds komt daarbij eerst de amsterdamsse situatie aan de orde, dan die van Den Haag, aangevuld met informatie uit de regio's Haarlem en Zaanstad. In een volgend hoofdstuk wordt ingegaan op oorzaken. Dan volgt een impressie van wat tot op heden gedaan is en/of wordt in de sfeer van de gemeenten zelf, om tot leniging van de nood te komen.

Daarna brengen we enkele zaken onder de aandacht uit een rapport van de Werkgroep Grote Steden die actief is onder de VPKN-in-wording; volgen nog enige kerkordelijke overwegingen, waarna besloten wordt met aanbevelingen.

1. Positie van de chr. geref. kerken in de grote steden qua ledenbestand, financiën en ambtelijke voorziening.

a. ledenverloop in de afgelopen 15 jaar

Wat ieder kerklid het eerst in 1 oog springt bij het doornemen van de ledentalen in een nieuw verschenen kerkelijk jaarboek, is het gestaag en soms pijnsnel teruglopen daarvan. Hoewel ledenverloop al enige jaren vrijwel over de hele linie zich voordoet, is in de steden haast te spreken van een ledenval, zij het dat de omvang en intensiteit, precies als bij een watersval, niet op elk deel van de rand gelijk is. Diverse gemeenten zijn in de afgelopen 5 jaar b.v. redelijk stabiel in aantal gebleven. Aangzien de gegevens zich vaak het sprekendst vertonen in grafische vorm, zijn deze over de afgelopen 15 jaar weergegeven in een grafiek (zie bijlage). In alle gevallen gaat de terugloop van ledental gepaard aan vergrijzing. In de gemeente Haarlem-C. b.v. daalde het percentage 0-25-jarigen in de periode van 1992-1997 van 37,7% naar 24,2%, terwijl het percentage 65+-ers steeg van 18,6% naar 29,4%. De gemeente Amsterdam meldt in een schrijven van 11 jan. 97: "Onze gemeente vergriest steeds verder", en in Nieuw-West is sprake van "een hoge mate van vergrijzing". In de Chr. Geref. Kerk van 's-Gravenhage-West vond in 1996 -voor 1 eerst- geen enkele doopsbediening plaats. Soortgelijke gegevens zijn te vinden in de andere genoemde kerken.

b. financiële draagkracht

Door het sterk verminderd ledental is de financiële positie van een aantal gemeenten ronduit moeilijk tot zeer moeilijk geworden. Daarbij mag echter worden opgemerkt, met dankbaarheid, dat het gros van die gemeenten het nog steeds redt zonder steun van de kas Onderlinge Bijstand en Advies. De oorzaak hiervan is soms, behalve de zeer grote overvaardigheid van de gemeente, dat de predikant gedeeltelijk elders werkt en dus mede uit andere bron gesalarieerd wordt. Een enkele gemeente doet echter al geruime tijd geen predikant meer onderhouden. Soms is ook nog enig kapitaal voorhanden door eerdere verkoop van kerkgebouwen, legaten e.d., waardoor rente-opbrengsten (bijdelijk) nog soelaas bieden.

Het verslag van de voorjaarsclassis Amsterdam 1996 meldt op 20 september in 'de Waker' de hartekreet vanuit Amsterdam-Noord: "Hoe lang kan de eigen predikant nog worden bekostigd?". Deze vraag spreekt voor zichzelf, temeer daar Amsterdam-Noord al jaren steun geniet van de kas OB&A. Amsterdam-Nieuw-West laat weten: "Doordat het kerkgebouw is afgevoerd en enige reserve is gevormd, kan het salaris van de predikant nog worden opgebracht. Het vooruitzicht is echter, dat de inkomsten door het snelle ledenverval binnenkort sterk zullen verminderen; in verband daarmee is momenteel geen zicht op nieuw beroepingswerk". (Er wordt hier geen beroep gedaan op de kas OB&A). In Amsterdam (Diepenbroekstraat) overtreft het exploitatietekort de laatste twee jaar de rente-opbrengst van het kapitaal, dat de verkoop van een tweetal kerken in het verleden met zich meebracht. Onlangs is de verhuurder van het nu gebruikte kerkgebouw accoord gegaan met prijsverlaging. Er wordt geen beroep gedaan op de kas OB&A.

's-Gravenhage-Centrum krijgt gedurende een aantal jaren het jaarlijkse tekort (dat tot op heden op stabiel niveau gebleven is) gecompenseerd door de kas OB&A. Dankzij veel offerbereidheid in de gemeente kan men op deze wijze een eigen predikant hebben. In 's-Gravenhage-West ontstond over 1995 een tekort van f. 12.000, dat nog ten laste van de algemene reserve kon worden gebracht. De verwachting is, dat de financiële positie er niet beter op zal worden en dat er t.z.t. een oplossing zal moeten komen. 's-Gravenhage-Rijswijk is als een van de weinige gemeenten hier financieel redelijk gezond; de inkomsten blijven tamelijk gelijk lopen met de uitgaven. Voor groot onderhoud van de gebouwen moest echter steeds extra actie worden gehouden.

De huidige financiële positie van 's-Gravenhage-Scheveningen is gezond, en de vooruitzichten zijn positief. Deze gemeente heeft in de periode 1981-1990 te kampen gehad met vergrijzing, kerkverlaten en verhuizing naar "buiten", maar de laatste jaren is stabilisatie ingetreden; momenteel is er zelfs weer een geboorteoverschot. Wat 's-Gravenhage-Zuid betreft kan van een stabiele positie gesproken worden; de overvaardigheid van de gemeente is groot en bovendien is de predikant op part-time basis beroepen. Wormerveer teert in op het kapitaal, verworven door verkoop van een pastorie in 1988. De collecten blijven achter t.o.v. de raming. In Zaanland vertonen de kerkelijke financiën de laatste jaren een structureel tekort op de exploitatierkening, dat vooralsnog wordt gefinancierd uit enige reserves. In Haarlem-C. spreekt men van een tot op heden financieel gezonde situatie, en dat met behulp van de kas OB&A. In Haarlem-Noord is van financiële zorg geen sprake.

c. voorziening in de ambten

In Amsterdam-Noord is de nood al jaren zeer groot. Zodra een ambtsdrager uitvalt, is er geen vervanging meer te vinden. Diverse broeders blijven, ondanks hun hoge leeftijd, dienst doen, hoewel dat soms slechts met veel moeite mogelijk is. In Amsterdam-Nieuw-West bestaat reeds 1 1/2 jaar een vacature voor ouderling en 1/2 jaar een vacature voor diaken; algemeen wordt verwacht, dat het moeilijk zal worden de twee nieuwe vacatures die binnenkort ontstaan, op te vullen. Het levert ook Amsterdam (Diepenbroekstraat) steeds meer moeilijkheden op de ambten te vervullen. Kandidering geschiedt enkelvoudig. Er bestaat een vacature voor evangelisatie-ouderling. Meerdere broeders zijn bereid gevonden hun ambtstermijn te verlengen. Voor de toekomst wordt verwacht, dat de problemen groter zullen worden. Het bleek 's-Gravenhage-Centrum de laatste jaren steeds moeilijker ambtsdragers te vinden. In het jaar 1996 bleek het onmogelijk om in twee vacatures voor een ouderling een nieuwe ouderling te benoemen. Ook 's-Gravenhage-West kampt met een chronische vacature voor ouderling. Het is al enkele jaren niet meer mogelijk, via tweetalen tot benoeming te komen. Meermalen moet de periode verlengd worden, of de periode van afgetreden-zijn ver-

kort. Ook in 's-Gravenhage-Scheveningen is de voorziening in de ambten niet zonder zorg, vooral gezien vanuit de stringente eisen die men hanteert t.a.v. de ambtsvervulling.

's-Gravenhage-Zuid kent het probleem van een structureel tekort aan ambtsdragers, hoewel zich momenteel enige "verademing" voordoet. 's-Gravenhage-Rijswijk laat als enige gemeente in deze regio een tamelijk optimistisch geluid horen: men is er steeds uitgekomen en verwacht ook dat dat in de toekomst zo zal blijven. In Wormerveer ligt het erg moeilijk: de broeders blijven langer dan de vastgestelde periode in de kerkraad of worden (steeds) opnieuw gekozen. Zaandam ondervindt in toenemende mate moeite bij de kandidering voor ambtsdragers. In Haarlem-Centrum lukt het elk jaar nog uit een aantal van ca. 50 belijdende mannelijke leden de kerkeraad te bemannen. In Haarlem-Noord is het vinden van ambtsdragers ieder jaar weer een puzzel, meestal lukt het nog net; ook hier is het "middenkader" zwak vertegenwoordigd, voornamelijk tengevolge van vertrek naar de (goedkopere) satelliet-steden als Hoofddorp, hoewel ook de invloed van de secularisatie een rol speelt.

2. Oorzaken

Waarom is het in de grote steden tot zo'n snelle afname van leden gekomen? Als belangrijkste oorzaak valt te wijzen op verhuizing. Jongere gezinnen zoeken goedkopere woonruimte in de omgeving van de stad. Dat geldt zowel Amsterdam als Den Haag. Soms speelt daarbij mede een rol, dat men uit de buurt wil komen van een toenemende allochtonenbevolking. Het percentage allochtonen ligt in de steden 3 x zo hoog als het landelijk gemiddelde! Daarbij komt het probleem van de kerkverlating. In de stad worden de gevolgen van de secularisatie scherper en eerder zichtbaar dan elders. Er zijn veel minder beschermende factoren, het is in de stad gemakkelijker "om van de kerk en van God af te komen" (Prof. dr. M. te Velde in RD-Accent 7/95). De hang naar anonimiteit wordt in de stad gemakkelijker bevredigd dan elders. Hoe groter de stad, des te anoniem haar inwoners. De mate van individualisering houdt daarmee gelijke tred. Het stadsleven heeft zo een geheel eigen invloed op de gemeente. De stedeling verhuist gemakkelijk en is moeilijk te traceren voor wie hem zoekt. Ook blijkt de werfkracht van de stadsgemeenten in de regel minimaal. Het getuigenis naar de stedelijke wereld is in het verleden vaak te gering geweest en zodra het inzicht doorbreekt dat het tij keert, is de gemeente soms al te gering in aantal en kracht om de gewenste activiteit te ontplooiën. Laatste genoemde factoren vormen echter beslist niet de hoofdoorzaak. Het is voornamelijk een zaak van vergrijzing en ontvolking.

3. Pogingen de ontwikkelingen te stuiten

De geschetste problematiek is niet van vandaag of gisteren. De terugloop in ledental zette al in de 60-er jaren in; vanaf die tijd vond in de gemeenten zelf ook bezinning plaats op tegenmaatregelen. Als voornaamste reacties mogen worden genoemd:

1. Het leggen van contacten met gerubriceerde zusterkerken en/of met Ned. Gerel. Kerken;
2. Het stimuleren van gemeente-opbouw;
3. Het opvoeren van wervende activiteit.

Wat betreft het eerste: In 1973 reeds zijn in Amsterdam een drietal sterk in ledental gedaalde gemeenten (West-Zuid en Oost) gefuseerd tot één gemeente Amsterdam, samenkomen op twee plaatsen, t.w. aan de Lauriergracht en de Diepenbroekstraat. Op dat moment was ook "Nieuw-West" al enkele jaren over het hoogtepunt in ledental heen, en Amsterdam-Noord, tot dusverre sterk stijgend, "baarde" een dochtergemeente in Pummerend, waarna het ledental bij de moeder eveneens gestaag terug begon te lopen. In de volgende fase gaat de kerk van Nieuw-West werken aan contacten met de plaatselijke N.G. Kerk. Deze contacten strekken zich inmiddels uit over een lange reeks jaren, en onzeker is nog steeds of het ooit kan komen tot een samenwerkingsgemeente. In de overige amsterdamske kerken is het in die fase eveneens gekomen tot contact met de N.G. Kerken, maar verder dan de mogelijkheid tot kanselnuil is het niet gekomen. De kerk aan de Lauriergracht moest in 1985 wegens te sterke terugloop worden opgeheven; voormalige leden van deze gemeente vertrokken in uiteenlopende richting.

In 1994 hebben de drie resterende Chr. Gerel. kerkeraden in Amsterdam een commissie ingesteld met de opdracht, te onderzoeken op welke wijze de continuïteit van de drie preekplaatsen onder gezamenlijke verantwoordelijkheid kan worden gewaarborgd, en daarover voorstellen te doen aan de kerkeraden.

De figuur van een K.A.Z. (Kerkeraad Algemene Zaken) met min of meer zelfstandige wijkkerkeraden is toen besproken, maar niet echt aanbevolen aan de raden. De voorstellen zijn niet verder gegaan dan afspraken maken voor onderlinge ambtelijke bijstand in bijzondere situaties, én aandacht vragen bij het bredere kerkverband. Men houdt onderling de vinger aan de pols middels periodieke gezamenlijke moderamina-vergaderingen.

De laatste ontwikkeling is, dat de kerk van Amsterdam (Diepenbroekstraat) de Ned. Gerel. Kerk van Amsterdam heeft gevraagd de mogelijkheid tot nauwer samenwerken te willen onderzoeken.

Opmerkelijk is, dat bij navraag uit de gemeenten geen gegevens naar voren gekomen zijn betreffende gemeente-opbouw of uitbouw van evangelisatie-werk.

Het feit dat dergelijke gegevens niet sterk naar voren zijn gekomen, hoeft vanzelfsprekend niet te betekenen dat genoemde zaken de aandacht niet hebben (en hadden).

In Den Haag is veel overeenkomstigs te signaleren, de periode vanaf de 60-er jaren overziende. Een verschil is, dat zich in de betreffende periode geen fusie heeft voorgedaan en evenmin een preekplaats is opgeheven.

Een ander verschil is de ietwat aparte plaats van de kerk van 's-Gravenhage-Scheveningen in het geheel van de Haagse kerken. Deze gemeente vaart al vele jaren een t.o.v. de andere gemeenten aparte koers en is b.v. niet in het halfjaarlijks gezamenlijk moderamina-overleg betrokken. Niettemin gaat de problematiek van de teruggang ook deze kerk niet voorbij.

In 1968 hebben de kerkeraden van Centrum, West, Rijswijk en Zuid een zgn. "Commissie Uitbouw" geïnstalleerd, die zich moest buigen over de toenmalige situatie van genoemde kerken, vooral nu de kerk van

Centrum op termijn haar kerkgebouw dreigde te verliezen tengevolge van wijksanering en de eerste tekenen van ledervenval overal te bespeuren waren.

In deze periode zijn o.m. de mogelijkheden onderzocht om tot een gezamenlijk financieel beleid van de 4 genoemde kerken te komen. Het is er echter niet van gekomen. Ook latere pogingen tot samenwerken zijn niet geslaagd. De gemeenten zijn tot op heden volledig zelfstandig gebleven. Wel zijn (al sinds de 60-er jaren) contacten met de (nu) Ned. Gerel. Kerk ontstaan. Deze contacten hebben in "Zuid" geleid tot een vrij intensieve samenwerking, o.a. uitkomende in het beleggen van gezamenlijke morgendiensten. Ook in Rijswijk bestaat een goed contact; zomerdiensten worden gecombineerd gehouden, en in situaties van vacant-zijn wordt over en weer de helpende hand geboden. Tevens zijn steevast Ned. Gerel. afgevaardigden aanwezig op de gezamenlijke moderamina-vergaderingen van de 4 voornoemde kerken, en wordt het evangelisatiewerk ook gezamenlijk gestimuleerd in een Centrale Evangelisatie Commissie.

Met name in het jaar 1996 zijn de contacten tussen de kerken van Centrum en West geïntensiveerd; noodgedwongen zoekt men van beide kanten wederzijds houvast, maar de geografische verspreiding van de leden over het Haagse maakt samengaan moeilijk (in het eigenlijke "centrum" van Den Haag wonen nagenoeg geen christelijke gereformeerden, zodat dit stadsdeel als een eiland omgeven wordt door de wel door onze kerken bevolkte parochies).

Er kan, v.w.b. de Haagse kerken niet gezegd worden dat het gezocht is (wordt) in de richting van ingrijpende wijzigingen in de structuur van het gemeentelijk leven of in verdubbeling van inzet van de (steeds minder worden) krachten ten behoeve van het aantrekken van buitenkerkelijken.

De kerken in de Zaanstreek hebben gedeeltelijk pogingen aangewend tot samenwerking met andere kerken. Wormerveer heeft het gezocht bij diverse omliggende Chr. Gerel. kerken, echter zonder gevolgen. Westzaan heeft sinds kort een predikant "gedeeid" met Bevenik. Wormerveer heeft sinds vele jaren omgang met de Ned. Gerel. Kerk van Wormerveer; deze omgang is tot op heden niet van dien aard geweest, dat hij oplossingen bood voor de benarde situatie van de gemeente.

In Zaandam bestaan plannen om, aan de hand van een onlangs ontworpen beleidsplan, in de komende jaren o.m. de diensten meer aantrekkelijk en eigentijds te maken en de gemeentebouw hernieuwd krachtig ter hand te nemen. (Deze gemeente is de enige die, volgens de opgevraagde documentatie, remedie langs deze lijn zoekt).

4. Geluiden uit de VPKN-in-woording

De problemen waar de Chr. Gerel. Kerken in de steden mee te kampen hebben, zijn nagenoeg in elk kerkverband herkenbaar. In de kring van de "grote" protestantse kerken in Nederland zijn najaar 1994 de "Aanbevelingen van de werkgroep Grote Steden bij de concept-kerkordes en ordinaties van de Verenigd Protestantse Kerk van Nederland" gepubliceerd. Behalve aanbevelingen, biedt dit stuk ook analyse van een visie op de grootstedelijke kerkelijke omstandigheden. We nemen er een en ander uit mee, wat in onze eigen situatie het overwegen waard kan zijn. Een belangrijk uitgangspunt is hier; dat de kerk blijft en zich niet gaandeweg uit de stad of uit bepaalde stadsdelen laat verdrijven. Motivatie: "In haar vieren, spreken en handelen moet de Kerk Jezus Christus als Heer belijden, ook in dit stukje wereld, en oproepen om het leven in deze cultuur/culturen en in deze maatschappij te vernieuwen". Het is nodig, "met alle hens aan dek" te komen: maximale inzet en optimale samenwerking van de beschikbare mensen, structuren ontwerpen die het mogelijk maken om strategisch op veranderingen in te spelen, waakzaamheid om de "tekenen des tijds" te signaleren. Benadrukt wordt de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de hele stedelijke kerkgemeenschap, ook voor de meest zorgwekkende stadsdelen; dat predikanten meer in teamverband zouden moeten werken, alsmede in principe inzetbaar moeten zijn voor andere taken dan waarvoor oorspronkelijk werd beroepen; meer samenwerking tussen algemeen en categoriaal pastoraat; meer samenhang en flexibiliteit, ook t.a.v. de geldstroom binnen de grootstedelijke kerk. Van belang is ook de aanbeveling van een zo breed mogelijk gedragen landelijk solidariteitsfonds voor te stellen, waarmee kerkelijk werk in (wat heet) probleemcumulatievelden onder duidelijke bepaalde voorwaarden ondersteund kan worden.

5. Kerkordelijke aspecten

Als we de kerkgeschiedenis in oenschouw nemen, zien we dat het zwaartepunt voor de gemeenten in de eerste drie eeuwen van het christendom vooral op de steden ligt. Daar vinden wij de kerkgebouwen en de bisschoppen, waar ook de Romeinse overheid haar bestuurscentra heeft ingericht. Mensen van het platteland werden geacht voor kerkelijke diensten en pastorale zorg naar de stad te trekken.

De eerste verschuivingen richting platteland vinden wij tussen de vierde en de zesde eeuw. Er ontstaan parochies als eenheden van pastorale zorg, want de kerk ziet zich genoodzaakt de mensen op te zoeken waar zij zijn. Zo ontstaat ook kerkelijke presentie op het platteland. Een decentralisatie die ook ten dele samenhangt met het uiteenvallen van het centrale Romeinse gezag.

In een latere fase wordt ook de financiële band tussen de stad van de bisschop en de parochie op het platteland losgemaakt. Hetgeen de parochie maakt tot een vermogensrechtelijk onafhankelijke entiteit.

In de late middeleeuwen ontstaat ook in de steden een parochiale structuur.

De Kerk heeft het dus van meet af aan van groot belang geacht, er naar te streven aanwezig te zijn waar ook maar mensen wonen of kunnen wonen. Het gold voor de Kerk als onaansvaardbaar, wanneer gebieden waar leden wonen pastoraal onverzorgd en onbewerkt bleven.

Niemand minder dan Calvijn heeft een lans gebroken voor het zg. territoriale beginsel in het kerkrecht. Bij zijn ontwerp van een nieuwe ecclesiologie heeft hij het bovengenoemd beginsel verdedigd op pastorale gronden. Deze lijn vinden we ook bij Voetius. Ook deze klemt voor de praktisch-pastorale gronden.

We zien zich nu, gemeten aan de historische ontwikkeling van de gemeentevorming in de christelijke kerk, een omgekeerde tendens voltrekken. In de vroege kerk was de stadsgemeente hoofdzak. Na de verschuiving naar het platteland, is gedurende eeuwen het aanzien van de stadsgemeenten onaangetast gebleven, ook in de reformatorische kerken.

Nu de ontvolking van de steden en de secularisatie sterk doorzetten, dreigen de eens zo primaire en belang-

rijke stadsgemeenten geheel te verdwijnen of gedomd te zijn tot het leiden van een kwijnend bestaan. De kerk dient zich derhalve ten eerste rekenschap te geven, wat zij doet als zij zich uit de steden, of grote delen van de steden, geheel terugtrekt. Wat heeft onze Kerkorde in dezen te zeggen? Zij gaat er nog van uit, dat een (grote) stadsgemeente eerst werkt met dekeraden, gecoördineerd door een KAZ (Zie art.37, met bijlage 53). Na verdere groei kunnen de diverse wijken dan zelfstandige gemeenten vormen. Inmiddels is het probleem van de grote stad juist de vaak te kleine afzonderlijke gemeenten met soms onderbezette kerkeraden. Hier zou, geredeneerd vanuit de kerkorde, de omgekeerde richting meer voor de hand liggen: namelijk terug naar één kerkeraad met eindverantwoordelijkheid, en wijkraden die kunnen steunen op die ene kerkeraad. Ook art.39 raakt de problematiek. Het valt te overwegen, de invulling van dit artikel nader te regelen, bijzonder voor die grote stadsgemeenten, waar wel een kerkgebouw voortdurend is en nog leden zijn - in beperkte mate - maar geen kader meer voor het voortzetten van een minieme kerkeraad (2 ouderlingen en 1 diaken).

5. Conclusie

De Chr.Ger.Kerken in de grote steden zijn snel op haar retour. In sommige stadsdelen is de situatie uitgesproken nijpend geworden; wanneer niet wordt ingegrepen, zullen onze kerken het daar binnen afzienbare tijd niet meer kunnen volhouden.

Men kan stellen, dat zich in deze ontwikkelingen iets van de eindtijdlike "tekenen des tijds" vercoort, dat de ontwikkeling niet meer te keren is en het retour aanvaard moet worden, reden waarom sommigen in dit verband al hebben gesproken van een apocalyptische "vlucht". O.J. zijn we echter nog steeds van Godswege geroepen om in de steden present te blijven, hoezeer we ook alert dienen te zijn op de signalen van de eindtijd. Waar nog (iets van) een kudde is, moet een herder zijn en waar nog gezaaid kan worden, moet dit gebeuren.

Welke praktische mogelijkheden zijn de stadskerken gegeven?

We zouden de HEERE oneer aandoen, als we niet op de eerste plaats het gebed zouden noemen. De HEERE spoort ons aan, in zijn eigen Woord, Hem in (allerhande) nood aan te roepen. Dit gebed moet de leden van de stadskerken meer dan ooit op het hart gebonden worden, maar niet alleen hen.

Voorts is het zaak, meer dan ooit te letten op de in de gemeenten nog aanwezige gaven. Alles moet op alles worden gezet. Daarbij mag worden bedacht, hoe de vrouwen in de gemeenten kunnen arbeiden op terreinen, waar tot dusverre voornamelijk of uitsluitend mannen werkzaam waren - dit uitsluitend voorzover dit binnen onze kerkelijke structuur mogelijk is. Maar ook de kerkordelijke mogelijkheden zijn in deze wellicht nog niet ten volle benut. Te denken valt aan diakonale, administratieve en missionaire taken die onder een duidelijke en herkenbare afdeling benoembaar zijn. Deputaten voor herziening van de Kerkorde zouden zich, mede met het oog op de penibele situatie in de grote steden, ook over deze kwestie kunnen buigen.

Wat deze Deputaten verder aangaat: onder 5 is reeds gesuggereerd hoe nuttig het zou zijn, als ook art.39 KO onder de loupe genomen zou worden.

Grotere organisatorische ingrepen lijken echter onvermijdelijk, n.l. in de meest urgente noodsituaties.

Men kan kiezen voor voortgaande opheffing van kerkgebouwen, waarbij de overblijvende leden gedwongen zullen zijn het verder weg te zoeken bij een andere gemeente binnen ons kerkverband, of overgaan naar een ander kerkverband; waar echter nog een predikant aanwezig is, zal ook zijn positie in het geding zijn.

Men kan werken aan samenvoeging van kerken in die zin dat het aantal preekplaatsen wordt teruggebracht, met alle denkbare varianten van dien, met als voordeel dat de beschikbare predikanten vooralsnog gehandhaafd kunnen blijven en de kerkelijke samenkomsten door de te verwachten grotere bezoekersaantallen aantrekkelijker zullen worden; nadeel is evenwel, dat voor sommigen de reis te omslachtig zal worden, wat zeker voor jongere gezinnen en ouderen van dagen grote problemen met zich mee zal brengen en dus het risico, dat zij afhaken.

Een derde mogelijkheid is, terug te keren tot een Kerkeraad Algemene Zaken die werkt in combinatie met wijkkerkeraden terwijl predikanten en andere ambtsdragers meer flexibel inzetbaar zijn, en ook de geldmiddelen meer centraal beheerd worden. Deze laatste mogelijkheid verdient o.j. de voorkeur, uit pastorale (de kerk zo dicht mogelijk bij de leden) en missionaire overwegingen: de kerk heeft een roeping in iedere omgeving. Wordt op deze lijn voortgeborduurd, dan zit daar onlosmakelijk een missionaire voorwaarde aan vast. Het uiterste moet gedaan worden, de gemeente in stand te houden. Hoe kleiner de gemeente, hoe minder de "natuurlijke" aantrekkingskracht. De natuur mag in de kerk weliswaar niet allesbepalend zijn. Toch leert de natuur ons ook volgens de Schrift (Spr.14:26): "In de menigte van volk is des konings heerlijkheid", en dit aspect van Zijn heerlijkheid ligt op het zichtbare vlak. De zorg, de gemeente pastoraal te blijven begeleiden en in stand te houden, moet gepaard gaan met een actief wervingsbeleid. Gezien de toestand van verzwakking, is dat alleen werkelijk mogelijk met de nodige externe hulp, waarmee het bredere kerkverband in beeld komt, qua mankracht én financiële middelen. Indien niet, dan wordt reorganisatie in de richting van een KAZ tot weinig meer dan het rekken van een kwijnend bestaan.

Een variant op de KAZ-structuur kan eventueel gezocht worden in een meer federatieve eenheid van plaatselijke kerken. De structuur wordt dan ontleend aan die met een KAZ, terwijl tevens de zelfstandigheid van de eigen gemeente geheel wordt gewaarborgd. Het gezamenlijk beraad is dan vooral gericht op een zo adequaat mogelijk pastorale bearbeiding van het hele gebied. De "Bredere Raad" houdt overzicht op en verantwoordelijkheid voor de totale ambtelijke bearbeiding van het arbeidsveld en maakt het mogelijk ambtsdragers wederzijds in te zetten ook door de kerkelijke grenzen heen; de onderscheiden gemeenten blijven (ook financieel) zoveel mogelijk zelfstandig.

Binnen deze variant wordt een beroep op ondersteuning vanuit het bredere kerkverband nog urgenter; een mogelijkheid zou b.v. kunnen zijn, dat de eigen predikant deels ingezet wordt voor missionair werk, bekostigd uit externe bron.

7. Naschrift

De Particuliere Synode van het Westen van 14 mei 1997 heeft de Commissie Grote Steden na bespreking

van bovenstaand discussiestuk gevraagd, de oorzaak van de moeilijke situatie van de kerken in de grote steden nog nader toe te spitsen. De commissie meent dit het beste te kunnen doen door enkele verduidelijkingen en aanvullingen op het reeds gepresenteerde discussiestuk te laten volgen.

Wat betreft de secularisatie, kan niet zonder meer gesteld worden, dat deze de kerken in de grote steden aantrekkelijker maakt dan elders.

Binnen de steden zelf is men deze gedachte niet toegedaan in ieder geval.

Om meer verifieerbare gegevens boven tafel te brengen, zou een breed en diepgaand vergelijkend onderzoek binnen het geheel van de kerken noodzakelijk zijn. Vast staat wel, dat niet zelden leden van buitenaf in de stad zijn neergestreken, die daar vervolgens een vrijheid zochten die eerder kennelijk (heimelijk?) was gemist. Zonder twijfel is de sociale controle in de steden minder sterk dan daarbuiten, hoewel daar v.w.b. de grote gemeenten in plattelandplaatsen wel weer een en ander op af te dingen is. De vraag blijft (in geval van "afglijden in de stad"), waar de verslapping een aanvang nam.

Ook mag worden opgemerkt, dat menige grote stads-gemeente zich naar eigen zeggen kenmerkt door een sterke gemeenschaps-zin.

Een ander punt is dat van de werkracht. Inderdaad is die soms gering in de steden, maar ook dat is een probleem dat landelijk speelt. Hetzelfde geldt de aantrekkingskracht van evangelische groeperingen. Nooit is gebleken, dat de stadsgemeenten hier meer hinder van ondervinden dan de gemeenten daarbuiten!

Er zouden voorbeelden gegeven kunnen worden die eerder op het tegendeel wijzen.

Ter P.S. is ook gewezen op de verminderde gezinsoverleving. Generaal gesproken kan echter opnieuw niet zomaar gesteld worden, dat de gezinnen in de grote steden kleiner zijn dan op het platteland. De commissie acht zich ook niet geroepen dit nader te onderzoeken.

Tenslotte: het discussiestuk biedt geen bijbelse bezinning op het thema "grote stad". De commissie heeft dit destijds ook niet als tot haar opdracht behorend gezien. Niettemin zou een dergelijke bezinning van groot nut kunnen zijn, zeker nu Nederland al decennialang in hoog tempo verstedelijkt. Er zou echter veel meer tijd mee gemoed zijn dan nu is toegemeten. We volstaan met het aanwijzen van de twee bijbelse hoofdlijnen: de Schrift wijst tekortkomingen aan, als het gaat om het verschijnsel stad, maar geeft ook bemoediging.

Van Genesis 11m Openbaring verlonen zich steeds twee polen: Babel als zinnebeeld van menselijke arrogantie, Salem (Jeruzalem) als symbool van het door de HEERE beloofde vreedrijk (Gen.11 resp.14, Openb.17,18 resp.21). Stellig geven grote steden het kwaad vaak in grotere en dichtere concentraties te zien dan daarbuiten. Dat is echter een reden te méér om juist ook daar als kerken zoveel mogelijk present te blijven, in de lijn van Gods "afwachende lankeudoedigheid" (1 Petr.3:20, II Petr. 3:9) en in volhardende verwachting van de ooit door God gereïseerde Stad des Vredes.

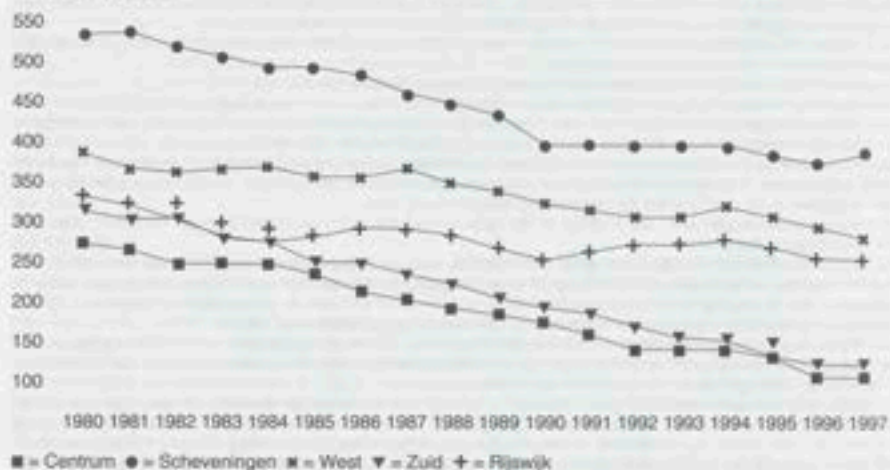
Commissie Grote Steden P.S. van het Westen: H.de Bruijne, Den Haag
J.Groenleer, Amsterdam
D.Koole, Rijswijk
G.van Putten, Badhoevedorp
S.Venema, Aalsmeer

Bijlage 18.1
rapport Commissie Grote Steden P.S. van het Westen

REGIO AMSTERDAM

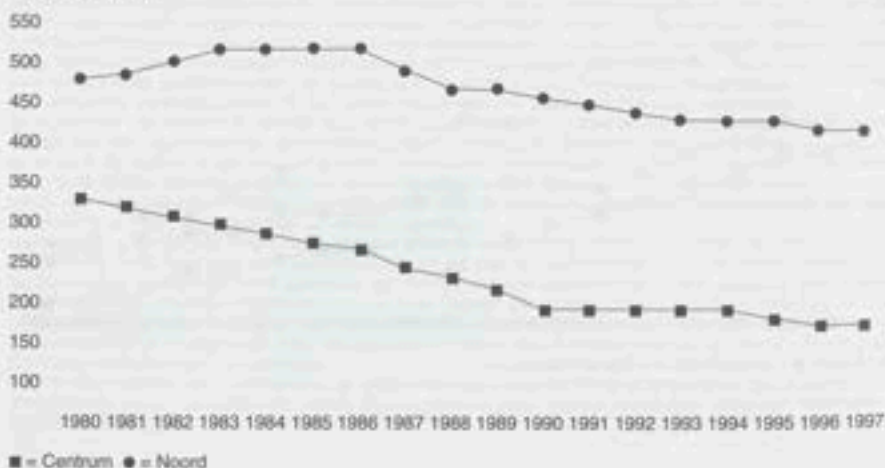
REGIO DEN HAAG

REGIO ZAA NSTREEK

REGIO HAARLEM

BILAGE 19
Art. 59Rapport 3 van commissie 6 Kerk en Samenleving
betreffende de instructie 8.09 van de Particuliere Synode van het Westen
inzake de problematiek van de kerk in de grote stad

Uw commissie heeft kennis genomen van de instructie en het bijgevoegde Rapport van de Commissie "Grote Steden".

De nood van de kerk in de grote steden wordt door de commissie onderkend. De moeite om de vreugde van het gemeente-zijn te beleven wordt in deze gemeenten in het bijzonder ervaren door het specifieke karakter van de nood die er heerst. De roep die uit het rapport tot ons komt, vraagt om meeleven van het geheel van de kerken.

Er leven binnen uw commissie verschillende gedachten, bijvoorbeeld: De "dochtergemeente" gaat voor de "moedergemeente" zorgen, andere gemeenten in het land gaan een "zusterrelatie" aan en ook valt te denken aan de wijze waarop de apostel Paulus in zijn onderhoud voorzorg. Uw commissie is van mening dat dit een grondiger aanpak vraagt dan uw commissie op dit moment kan doen. Uw commissie staat dan ook positief tegenover de intentie van de instructie.

Uw commissie meent dat er voor de financiële kant van de problematiek al een weg is naar deputaten OBA. inhoudelijk gezien, is er wat voor te zeggen om onderdelen van de problematiek bij deputaten ADMA heen te leggen. Toch is de commissie van mening dat "de problematiek van de kerk in de grote stad" niet bij de opdracht van ADMA past. Voor onderdelen van de problematiek zou dit wel kunnen. Te denken valt aan de 24-uurs economie en andere samenlevingsproblemen.

De problematiek is breder is dan zojuist genoemde zaken. Uw commissie denkt aan het instellen van een commissie.

Met het voorstel tot het instellen van een aparte commissie wil de commissie aangeven dat de problematiek als ernstig wordt onderkend en dat dit een gedeelde verantwoordelijkheid is van de kerken.

De commissie stelt de generale synode voor de instructie als volgt te aanvaarden:

De generale synode,

kennis genomen hebbende van

- de instructie van de particuliere synode van het westen inzake de problematiek van de kerken in de grote steden;
- het daarbij behorende rapport van de door de particuliere synode ingestelde commissie ter bestudering van de nood van de snel kleiner wordende Christelijke Gereformeerde kerken in de grote steden;

overwegende

- de grote zorg over de toekomst en mogelijkheden van voortbestaan van de Christelijke Gereformeerde kerken in Amsterdam, Zaanstad en 's-Gravenhage;
- de grote vragen rond de blijvende levensvatbaarheid van de kleiner wordende kerken in de genoemde grote steden waar de secularisering van de samenleving zich als zeer sterk manifesteert.

gelet op

- de moeite van deze kleiner wordende gemeenten om een eigen predikant te behouden of predikantsvacatures vervuld te krijgen vanwege onvoldoende financiële middelen;
- de moeite van deze gemeenten om blijvend op verantwoorde wijze in de vervulling van de bijzondere ambten te voorzien;

besluit

- deze noden en moeiten in de voorbode en het meeleven van de kerken aan te bevelen;
- een commissie te benoemen met de opdracht om
 - in overleg met daartoe geëigende deputaatschappen na te gaan op welke wijze de kerken in de grootstedelijke gebieden kunnen worden bijgestaan om onder de zegen van de Here als lichaam van Christus te blijven functioneren;
 - op de generale synode van 2001 m.b.t. de pastorale, diakonale, financiële en kerkordelijke aspecten van deze problematiek met voorstellen te komen die het voortbestaan en de blijvende levensvatbaarheid van deze kerken dienen.

A. Heystek, rapporteur

BILAGE 20
Art. 63

Rapport van de deputaten voor Radio-kerkdienstuitzendingen

Deputaten bieden U aan een rapport van de werkzaamheden die zij verrichtten in de periode na de rapportage aan de generale synode in september 1995.

1. Samenstelling deputaatschap

Door de generale synode van 1995 werden benoemd br. F.W.A. Drechsler, ds. H. de Graaf, ds. J. van Mulligen, ds. W.J. Quist, ds. J. Trommel, secundus ds. M. Groen.

Omdat ds. J. Trommel niet in de gelegenheid was zijn benoeming te aanvaarden, is zijn plaats ingenomen door de secundus, ds. M. Groen.

Drs. W.J. Quist fungeert als voorzitter van het deputaatschap en als voorzitter van de Raad van Toezicht en Advies van de Stichting Zondtijd voor Kerken (hierna ZvK), welke raad bestaat uit de deputaatschappen, c.q. commissies van de verschillende in de stichting participerende kerkgemeenschappen. Secretaris was ds. H. de Graaf, zijn taken zijn gedurende de rapportageperiode overgenomen door ds. M. Groen. Drs. J. van Mulligen heeft zitting in het bestuur van ZvK.

Br. F.W.A. Drechsler en ds. H. de Graaf (laatstgenoemde na jarenlang deel uitgemaakt te hebben van het deputaatschap) hebben te kennen gegeven niet voor herbenoeming in aanmerking te willen komen. In een separaat schrijven aan het moderamen van de generale synode doen deputaten voorstellen voor opvolging van deze broeders.

2. Optricht

De generale synode van 1995 droeg deputaten op de generale synode van 1998 te dienen met een voorstel tot naamswijziging. (zie 3.3)

Verder heeft de synode aan alle deputaatschappen de opdracht gegeven om aan de generale synode te rapporteren omtrent

- de wijze waarop men de informatie en/of toerusting van onze kerken tot nu toe doet plaatsvinden;
- de wenselijkheden, mogelijkheden en mogelijkheden, waarmee gerekend zou moeten worden bij toekomstige informatieverstrekking;
- de behoefte van het desbetreffende deputaatschap aan één landelijk bulletin voor informatie en/of toerusting van onze kerken. (zie 3.4)

3. Werkzaamheden

Deputaten vergaderden in de regel twee maal per jaar in de kring van de Raad van Toezicht en Advies van de Stichting ZvK en daarnaast afzonderlijk verschillende keren.

Jaarlijks vindt er een gesprek plaats met ds. A. van der Veer, voorzitter van de Evangelische omroep.

3.1. Uitzendingen radio en televisie

De uitzendingen

Vanuit christelijke gereformeerde kerken worden per jaar negen kerkdiensten via de radio en twee of drie diensten via de televisie uitgezonden.

In het uitnodigingsbeleid spelen diverse factoren een rol. Een aantal predikanten en kerkenraden verleent geen medewerking aan deze diensten vanuit principiële overwegingen, waarbij voor sommigen zowel radio als televisie en voor anderen alleen de televisie een onaantvaardbaar medium is voor het uitzenden van kerkdiensten.

Van belang zijn praktische zaken als de grootte van een gemeente en de technische realiseerbaarheid van opnemen in een bepaald kerkgebouw.

Uit een in 1996 gehouden enquête onder alle kerken die participeren in ZvK om een en ander in kaart te brengen, kwamen de volgende cijfers voor de Christelijke Gereformeerde Kerken naar voren:

- van de 190 verzonden formuleren werden 139 (73%) teruggezonden; - 101 kerken (53%) waren beschikbaar voor radio-uitzendingen;

- 58 kerken (31%) waren beschikbaar voor televisie-uitzendingen.

In september 1996 zijn de uitzendingen van de televisiediensten verplaatst van zondagmiddag naar zondagmorgen om 11.00 uur, via TV1. Met de Evangelische Omroep, die daaraan voorafgaand uitzendt op TV2, is afgesproken, dat zij in haar afsluiting de kijkers attent maakt op de uitzending van de televisiedienst door ZvK.

Voorafgaande aan de eigenlijke dienst wordt door een informatief filmpje iets specifiek van de uitzendende kerk getoond: een diakonaal project of een ander stuk gemeenteopbouw, een historische impressie of wat dan ook maar helpt om een eerste gezicht van de betreffende kerk te tonen.

De voorbereidingen van de diensten zijn in handen van de Stichting ZvK. Er wordt twee maal per jaar een instructiedag belegd, waarop de voorgangers die in een radio- of televisiedienst zullen voorgaan informatie en instructie ontvangen over de bijzonderheden die een dienst via radio of televisie eigen zijn. Algemeen worden deze dagen positief gewaardeerd en zelfs ervaren als een verrijking voor alle voorgaars in de ekerdiensten. Ook op de verdere voorbereiding van de diensten, de begeleiding van en samenwerking met het ZvK-team, en de regie wordt door de betreffende voorgangers met lovende woorden gereageerd.

Sinds 1996 hebben de kerken beschikking over dagzendtijd op de televisie, tot nu toe op zaterdagmorgens. Deze halfuursuitzendingen bestaan, volgens de richtlijnen, hoofdzakelijk uit herhalingen.

Zenders en ontvangers

Tot nu toe wordt in principe elke predikant met een zekere ervaring (afgezien van hen die bezwaren hebben kenbaar gemaakt) uitgenodigd om in een uit te zenden dienst voor te gaan. Vooral voor televisie geldt echter dat sommigen bijzondere gaven hebben ontvangen om via dit medium het woord te verkondigen en over te dragen op de ontvangers. Niet alleen vakkundigen uit de omroepwereld, maar ook kijk- en luistercijfers geven dit aan. Omdat de generale synode van onze kerken in het verleden heeft bepaald, dat de televisiediensten het karakter van "diensten met belangstellenden" moeten hebben, wordt overwogen of in het uitnodigingsbeleid voor de televisiediensten ook deze specifieke gaven van de voorgangers betrokken moeten worden.

Er is in opdracht van ZvK een kijk- en luisteronderzoek gedaan naar degenen die de uitzendingen volgen. Het bleek dat de gemiddelde kijker iemand op leeftijd is, met een kerkelijke (protestantse) achtergrond en dat de kijkdichtheid het grootst is in het oosten des lands. Ook hierover dienen we ons te bezinnen. Is dit de

groep mensen in de samenleving die wij willen bereiken? Of willen we gericht evangelisatorisch zijn en speciaal (ook) onkerkelijken en van de kerk vervreemden bereiken?

Het aantal kijkers naar een televisiedienst bedraagt gemiddeld 75.000. Direct na de verplaatsing van de televisiediensten naar de ochtend is dit aantal iets lager geweest - men moest wennen aan de nieuwe tijden - maar het heeft zich later redelijk hersteld.

Er komen per uitzending tussen de 10 en de 40 telefonische reacties van kijkers en luisteraars, met uitschieters naar boven. Sinds 1997 wordt de telefonische nazorg niet meer alleen gedaan door de predikant die vooring, maar wordt een team van personen uit de uitzendende kerk samengesteld, die verbonden zijn met een centraal Hilversums nummer. Op deze manier kan met meer bellers tegelijk een gesprek gevoerd worden.

Er wordt door kijkers en luisteraars ook goed gebruik gemaakt van de mogelijkheid de diensten schriftelijk, of op audio(visueel) materiaal na te bestellen. Soms zijn er rond de 25 bestellingen, een enkele maal zijn het er honderden.

De Stichting ZvK

In ons vorige rapport schreven wij u over de ontwikkelingen, waardoor op 1 september 1995 de Stichting ZvK werd opgericht. In deze stichting participeren de Christelijke Gereformeerde Kerken, de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt, de Nederlands Gereformeerde Kerken, de Unie van Baptisten Gemeenten en Evangelische Gemeenten. Zij beschikt over een eigen organisatie en eigen middelen. Aan de zogeheten "Koepelstichting", waarin ZvK en IKON vertegenwoordigd zijn, wordt door het Commissariaat voor de media zendtijd toegewezen, die overigens groter is dan wanneer ZvK en IKON apart zendtijd zouden aanvragen.

Over de tweeënhalf jaar waarin de ZvK nu als zelfstandige organisatie werkzaam is, kan niet anders gezegd worden, dan dat het werk gezegend wordt. Veel waardering is er voor het ZvK-team, voor hun werkzaamheden en voor de prettige manier waarop via de Raad van Toezicht en Advies met de kerken gecommuniceerd kan worden.

Er is - ook al zijn het verschillende kerkverbanden die in ZvK vertegenwoordigd zijn - goede overeenstemming over de zaak waarvoor wij staan; het uitdragen van het Evangelie van Jezus Christus via de media. In de genoemde vergaderingen van de Raad van Toezicht en Advies is deze geestelijke herkenning er en is zij de grond van ons samen werken.

De financiën van ZvK zijn zonder meer gezond te noemen. Er wordt naar ons inzicht goed beheer gevoerd over de toegewezen gelden. Er is zelfs een overschot op de balans, dat overigens in de komende tijd nog wel te stade kan komen, omdat de overheid de geldkraan aan het dichtdraaien is.

Er zijn gedachten en plannen voor een nieuw project onder de werktitel "Kerkvaders". Het gaat dan om documentaires over met name Augustinus, Luther en Calvin, die voor een breed publiek toegankelijk zijn. Elementen die daarbij aan de orde zouden kunnen komen zijn: Wie was het? Wat gebeurde er en waar? Waarom gebeurde het (relatie naar omgeving en tijd)? wat is de invloed op de Nederlandse samenleving (denkpatronen, normen en waarden, geloof)? Een bijkomend resultaat van een dergelijk programma zou een videoband kunnen zijn die in het kader van het onderwijs in de kerkgeschiedenis en de catechese een rol zou kunnen spelen.

Met dankbaarheid mag gewezen worden op de goede samenwerking van ZvK met deputaten hulpverlening in binnen- en buitenland. In de regel dragen zij de projecten aan waarvoor i.v.m. de diensten gecollecteerd wordt.

Hierdoor komen giften van kijkers - welke tot aanzienlijke bedragen kunnen oplopen - ten goede aan projecten vanuit onze kerken.

Radio Nederland Wereldomroep

Na de verbreking van het contract tussen ZvK en IKON heeft Radio Nederland Wereldomroep zonder overleg besloten om slechts uit te zenden vanuit kerken die bij IKON zijn aangesloten. Een gesprek van ZvK met RNO leverde geen verandering op, doch met IKON kon worden overeengekomen dat ZvK twee maal per jaar een dienst mag uitzenden. Voor onze kerken komt dat neer op één uitzending in de tweeënhalf jaar; hiervoor worden opnames gebruikt, die reeds via ZvK zijn uitgezonden.

Toekomst van het omroepbestel

Dat er in de nabije toekomst veel zal veranderen in medialand, speciaal voor de omroepen, is zonnklaar. De staatssecretaris van Cultuur is druk doende op dit gebied. De vijfjaarlijkse concessie (toewijzing van zendtijd) loopt in het jaar 2000 af. Wat de gevolgen voor ZvK zullen zijn, is op dit moment nog niet te overzien en is mede afhankelijk van de kleur van het dan zittende kabinet. Binnen ZvK worden de ontwikkelingen nauwgezet gevolgd. Deputaten hebben er vertrouwen in dat bestuur en directie van ZvK al het mogelijke zullen doen om de uitzendingen via radio en televisie zoveel mogelijk voortgang te doen vinden. Zij en wij weten ons hierin afhankelijk van de Here die Zelf de wegen wijst om zijn Woord uit te dragen.

3.2. Contact met ds. A. van der Veer

Deputaten houden met ds. A. van der Veer, predikant naar artikel 6 K.O. vrijgesteld als voorzitter van de Evangelische Omroep, jaarlijks een gesprek. Deputaten hebben zich ervan overtuigd dat de arbeid van ds. A. van der Veer overeenkomt met het gestelde van de kerkorde, dat deze "in overwegende mate het karakter draagt van de verkondiging van het Woord". Steeds meer wordt het hem duidelijk dat hij voorzitter is van een omroep die als doel heeft de verkondiging van het evangelie in een samenleving die van God vervreemd is. Te wijzen valt o.m. op de wekelijkse overdenkingen uit de Schrift, die op zondagmorgen uitgezonden worden. Deze uitzendingen geven ook steeds meer aanleiding tot pastorale zorg, waarvoor een klein team is samengesteld. Overigens poogt men vanuit de Evangelische Omroep zoveel mogelijk de mensen te reageren te verwijzen naar plaatselijke kerken, om daar pastoraal opgevangen te worden, opdat weerstand geboden wordt aan het gevaar van de electronic church - het verschijnsel dat zich een aantal mensen

schaart rond een predikant of een omroep, zonder dat er van een gemeenschap tussen hen gesproken kan worden.

3.3. Naamswijziging van het deputaatschap

Deputaten kregen de opdracht te komen met een voorstel tot naamswijziging van het deputaatschap. Gezien de opdracht die de generale synode aan ons gegeven heeft doen we u het voorstel, dat het deputaatschap voortaan de naam draagt "Deputaten radio- en televisiediensten".

3.4. Informatie en instructie

De generale synode verzocht te rapporteren omtrent informatie en/of toerusting van onze kerken (zie punt 2).

Momenteel vindt aankondiging van de radio- en televisiediensten vanuit Christelijke Gereformeerde kerken plaats in het landelijke blad voor onze kerken, "De Wekker" en in "Kompass", het blad voor varenden. Dit geschiedt naar volle tevredenheid. Gelet slechts op het werk van het deputaatschap radiokerkdienstuitzendingen is het niet noodzakelijk dat een bulletin zal worden uitgegeven. Wanneer echter zo'n blad er zou komen is het vanzelfsprekend gewenst dat ook de informatie over diensten via de media daarin opgenomen wordt.

4. Tenslotte

De kerken mogen dankbaar aan de Here God zijn voor de mogelijkheden en middelen die Hij geeft, bijzonder om via de media velen te bereiken met het evangelie van Jezus Christus, de Heiland der wereld; dankbaar voor de vruchten die de Heilige Geest daardoor geeft; en vertrouwend dat de Here ook in de toekomst de wegen opent om zijn Naam groot te maken onder de mensen.

Van harte bidden wij u toe dat de Here u de liefde van Christus en de wijsheid van de Heilige Geest in uw vergaderingen geeft.

Namens deputaten,
drs. W.J. Quist, voorzitter
ds. M. Groen, secretaris

BULAGE 21
Art. 63

Rapport 2 van commissie 2 inzake het rapport van deputaten voor radio-kerkdienst-uitzendingen.

1 Algemeen

Uw commissie is dankbaar voor het werk dat deputaten in de afgelopen periode mochten doen. Deputaten geven in hun rapport een goed en duidelijk overzicht van hun werkzaamheden. Enkele zaken zijn met deputaten besproken.

2 Personalie (1)

Br. F.W.A. Drachler en Ds. H. de Graaf hebben aangegeven niet voor herbenoeming in aanmerking te willen komen. Ds. H. de Graaf heeft jarenlang deel uitgemaakt van het deputaatschap. Uw commissie wil hier dank uitspreken voor hun inbreng en inzet binnen het deputaatschap.

3 Uitzendingen radio en televisie (3.1)

Deputaten overwegen of in het uitnodigingsbeleid de specifieke gaven van de voorganger betrokken moeten worden. Dat lijkt de commissie zelfs zeer wenselijk. Ervaring in het leiden van diensten met belangstellenden kan dit werk alleen maar ten goede komen.

Uit een kijk- en luisteronderzoek is gebleken, dat vooral kerkelijke mensen kijken naar televisiediensten. Deputaten willen zich bezinnen op de vraag hoe onkerkelijk en van de kerk vervreemd met het evangelie bereikt kunnen worden. In het gesprek met uw commissie is gebleken, dat deputaten op dit punt nog geen lijnen uit hebben kunnen zetten.

4 Uitzending over 'Kerkvaders' (3.1)

Uw commissie juicht het toe, dat figuren uit de kerkgeschiedenis voor het voetlicht worden geplaatst. Er is wel de vraag gesteld, wie verantwoordelijkheid draagt voor de inhoud. De verantwoordelijkheid voor deze programma's blijft bij ZvK, maar indien er inhoudelijk bezwaar is bij één der participanten, gaat de uitzending niet door.

5 Relatie met ds. A. van der Veer (3.2)

Uw commissie heeft de relatie tussen deputaten en ds. A. van der Veer aan de orde gesteld om duidelijkheid te krijgen over de inhoud van de rapportage naar art. 6.1c KO en om zich ervan te vergewissen, dat het werk van ds. A. van der Veer in overwegende mate het karakter blijft dragen van de verkondiging van het Woord. In het jaarlijkse gesprek met ds. A. van der Veer blijkt een tweerichtingsverkeer te zitten. Deputaten oefenen zo hun toezichtfunctie uit en ds. Van der Veer praat de deputaten bij over allerlei ontwikkelingen in media-land. Hij kan zo de deputaten van dienst zijn met adviezen. Van de jaarlijkse mondelinge rapportage van ds. A. van der Veer aan de kerkenraad van Zwolle ontvangen deputaten de kerkenraadsnotulen. De commissie heeft er op gewezen, dat deputaten recht hebben op een schriftelijke rapportage overeenkomstig art. 6.1c KO. De deputaten zijn overtuigd van het feit, dat het werk van ds. A. van der Veer een overwegend verkondigend karakter heeft en stellen dat dat verkondigend element toeneemt, hetgeen ook te maken heeft met de functie, die de E.O. in de samenleving heeft.

Het direct verkondigend karakter van zijn werk komt vooral uit in verkondigende programma's, waarin hij bewust een taak vervult en wil blijven vervullen als ook in het feit, dat ds. A. van der Veer op gebied van pastoraat werkzaam is. Het gaat in dat laatste vooral om pastorale zorg onder het personeel.

6 Naamswijziging

Hierover is met deputaten van gedachten gewisseld. Er is op dit moment moeilijk een naam te vinden, die het werk van deputaten beter kan omschrijven dan de nu voorgestelde formulering.

7 Voorstellen

Uw commissie stelt voor

1. de handelingen van deputaten goed te keuren.
2. opnieuw deputaten te benoemen.
3. de naam van het deputaatschap te wijzigen in 'deputaten radio- en televisiediensten'.

A. Wagenaar, rapporteur

BULAGE 22
Art. 65, 261

RAPPORT DEPUTATEN VOOR DE GEESTELIJKE VERZORGING VAN DE MILITAIRES

1. Samenstelling deputaatschap

Ds. H. van der Schaaf, voorzitter (tot december 1997); ds. H. van den Heuvel, voorzitter (sinds december 1997); ds. M. Oppenhuizen, secretaris; H.P. Noppe, notulist; I.J. Tolenaar, penningmeester; ds. P.J. van Dam; H.K. Evers; H. Haar; A.J. de Jong; N. van der Lugt. In de afgelopen periode hebben deputaten elf maal vergaderd.

2. Situatieschets

In het verslag dat deputaten aan de Generale Synode 1995 zonden staat in paragraaf 2 onder andere: "In april 1995 komt de laatste lichte dienstplichtigen op en per 1 januari 1997 geldt de opkomstplicht niet meer. Nederland heeft dus vanaf die datum een vrijwilligersleger, bestaande uit beroeps die voor onbepaalde tijd getekend hebben (BOT-ers) en beroeps die voor bepaalde tijd tekenden (BBT-ers). In 1998 moet de herstructurering voltooid zijn."

Dat was toen een vooruitblik. Inmiddels kunnen we terugzien en vaststellen dat de voorgestelde veranderingen vanwege reducties en bezuinigingen bij de krijgsmacht nagenoeg zijn verwezenlijkt. Overigens blijft de krijgsmacht een bedrijf-in-beweging. Zo willen PvdA en D66 in de volgende kabinetsperiode fors bezuinigen en dat voorstel alleen al betekent nieuwe onrust voor militairen en burgers in dienst van defensie. Geregeld komt de krijgsmacht in het nieuws, positief en negatief. Hoewel het uitgezonden worden een beetje gewoon begint te worden, leeft er bij velen in de samenleving respect voor de militairen die tijdelijk in crisis-gebieden werken en is er tijdens die periode intensief meeleven met de families hier in Nederland. Zo werd het risico van uitzending heel concreet toen op 12 februari 1997 Ronald Wind, dooplid van de Chr. Gerel. Kerk te Meppel, met een collega bij een ongeluk in Bosnië om het leven kwam. Ds. A. Bakker heeft de Dienst van Woord en Gebed, voorafgaande aan de begrafenis van Ronald, geleid en, getuige de reacties, de familie van de overledene op een pastorale wijze begeleid.

Terecht is er in de samenleving bewondering voor hoe de krijgsmacht zich heeft weten aan te passen bij de veranderende situatie sinds de val van de Muur in 1989. Maar er zijn ook zorgen: niet alle in de samenleving komt ook binnen de krijgsmacht drugsgebruik en overmatig alcoholgebruik voor; de ombudsman berispte defensie voor de afhandeling van de ramp met de Hercules; de nazorg aan de veteranen is blijkens berichten in de krant voor verbetering vatbaar; de bevelhebbers introduceerden een 'gedragscode' voor hun krijgsmachtleden, als instrument om afspraken te maken over normen op het gebied van houding en gedrag en passend in de voortgaande professionalisering van de krijgsmacht - het is tekenend dat aan een dergelijke code behoefte bestaat.

3. Dienst Protestantse Geestelijke Verzorging bij de Krijgsmacht

De krijgsmacht is aan het veranderen. Dat is ook van invloed op de geestelijke verzorging bij de krijgsmacht. Ook daar moest fors bezuinigd worden. Mede daardoor is gekozen voor een belangrijke wijziging in de organisatievorm. Voorheen waren er drie afzonderlijke diensten: voor de landmacht, de luchtmacht en de marine, elk met een eigen hoofdpredikant. Er is nu één dienst voor de gehele krijgsmacht die deel uitmaakt van het Defensie Interservice Commando Ondersteunende diensten en bedrijven (DICO). Hoofdkrijgsmachtpredikant is ds. G.L. Born; hij wordt bijgestaan door drie coördinerende predikanten, uit elk krijgsmachtonderdeel één. Op 6 september 1996 werd tijdens een plechtige bijeenkomst in de Kloosterkerk te 's Gravenhage deze nieuwe dienst geïnstalleerd door de staatssecretaris van Defensie, ds. J.C. Gmelch Meijling. In de bij deze gelegenheid gehouden toespraak onderstreepte hij het belang van goede geestelijke verzorging. Hij zei onder meer: "In onze sociale rechtstaat is het op zijn plaats, dat de overheid zo nodig voorwaarden schiept voor het uitoefenen van grondrechten door burgers. Meer nog: de vrijheid van godsdienst zou illusoir zijn, indien de overheid geen faciliteiten zou scheppen in gevallen, dat de geestelijke verzorging normaal gesproken onbereikbaar is. ... De formeel-juridische fundering van de geestelijke verzorging is duidelijk. Maar er is meer: de praktijk van alledag bewijst de noodzaak van geestelijke verzorging. Ik zie ook met eigen ogen de behoefte aan en de waarde van een goede ondersteuning van het personeel. Juist in een tijd waarin de militairen veel vaker worden geconfronteerd met uitzendingen. Vredesoperaties zijn immers, naast de bescher-

ming van het eigen en bondgenootschappelijk gebied, de hoofdtaak van de Nederlandse krijgsmacht geworden. En ook al gebruiken Nederlandse militairen dat geweld niet altijd zelf, zij worden ingezet op plaatsen waar geweld aan de orde van de dag is. Zij worden daar geconfronteerd met vragen van leven en dood. ... Defensie neemt het klassieke recht van de godsdienstvrijheid zeer serieus. Ook ten opzichte van hen die zich in een uitzonderingspositie bevinden. Aan dit grondrecht is een onmiskenbaar sociale dimensie verbonden, namelijk het recht op goede geestelijke verzorging. Al vele tientallen jaren hebben honderduizenden militairen op u mogen rekenen. U heeft altijd borg gestaan voor een goede geestelijke verzorging. En ik ben ervan overtuigd, dat ook de nieuwe Dienst Protestantse Geestelijke Verzorging daarvoor borg zal blijven staan.

In dezelfde samenkomst zei ds. Born onder meer: 'Een van de hoofdtaaken van de geestelijke verzorgers in onze krijgsmacht is: meegaan met die mannen en vrouwen; hun leven en werk, hun plezier en hun bangheid, hun grote woorden en hun heimwee dolend. Kortom gewoon pastor zijn. Want dat is het werk van een geestelijk verzorger: bij de mensen zijn, beschikbaar zijn, een open oog en open hart voor hen hebben. Er is waarschijnlijk een heilsoel voor nodig om dominee of priester te zijn: roeping, geloof in het evangelie, een goede opleiding en wat niet al. Wat daarnaast voor pastoraat vooral nodig is, dat is dat je van mensen houdt. Als je dat niet hebt, moet je er niet aan beginnen. Het is dus eigenlijk heel simpel: als mannen en vrouwen van de krijgsmacht worden uitgezonden, dan gaan geestelijke verzorgers - in ons geval: dominees - met hen mee. Daar kunt u van op aan! Ik wil daar - met uw welnemen - nog wat bij zeggen. Geestelijke verzorging is meer dan crisispastoraat. Geestelijke verzorging begint in het gewone leven van alledag: (dus) op de kazernes, de bases en de schepen. Geestelijke verzorging is ook groepswerk: samen nadenken over waarden en normen, zin en zingeving, geloof en werk. Geestelijke verzorging is (samen met andere disciplines) op het terrein van de personeelszorg vragen naar wat goed is voor de mensen.

Er: geestelijke verzorging heeft een signaalfunctie, teneinde te voorkomen dat dingen ontsporen en misgaan. Echter, geestelijke verzorging, zeker een categoriale geestelijke verzorging als het krijgsmachtpastoraat, wortelt in de gewone dingen van alledag. Als ze daar niet wortelt, kan ze zich in crisissituaties niet verdichten tot hulp(verlening). De normale beweging van geestelijke verzorging is als volgt: eerst de nabijheid, daarna en daaruit voortkomend de hulpverlening - als het moet in crisissituaties. Want geestelijke verzorging hoort thuis in de eerste lijn, dicht bij de mensen.

In de aansluitende Dienst van Woord en Gebed verzorgde de vlotpredikant ds. W.J. Wolter de uitlag en de preek over Lukas 7:1-10; het verhaal van de hoofdman te Kapernaüm. In de taal van onze tijd: het verhaal over de commandant van de militaire eenheid die het grensverkeer en het douanekantoor moest bewaken. Van kerken, en ook van de nieuwe Dienst Geestelijke Verzorging bij de Krijgsmacht, mag niet worden verwacht dat zij moderne zingevings-multinationals zijn of gladdere verkopers van aan de huidige smaak aangepaste technieken en symbolen voor zingeving. Ook geen concurrentie of het heroveren van oude posities. Wat wel verwacht mag worden is - en Salomo bad er al voor - een innige omgang met God, een verzorgde eredienst en verder kijken dan ons eigen kringetje groot is. Dat is het meest nodige en legelijk het meest moeilijke: ruimte te laten en te geven voor stilte en gebed, viering en vorming, troost en verwondering, voor 'doelloos' samenzijn, ook voor niet-gelukkigzinden. Dat houdt de toekomst open en maakt ons tot gave en betrouwbare mensen die naar elkaar omzien.'

4. Krijgsmachtpredikanten

Deputaten hebben veel respect voor de manier waarop ds. G.L. Born het hoofdkrijgsmachtpredikantschap vervult: kundig, duidelijk en kisterend naar de Schrift.

Niet minder respect hebben deputaten voor het werk van de andere vier krijgsmachtpredikanten, te weten de dr. A. Bakker, M. Dijkstra, A.G. van der Heijden en A.W. Velema.

Ds. A. Bakker is sinds 1 januari 1996 werkzaam in Zeven-Seedorf. Zijn kernactiviteiten daar zijn het gemeentepredikantschap van de Nederlandse Protestantse Gemeente, het brigadelegerpredikantschap en het functioneren als GV-er van 103 Verkenningssquadron. Per 1 juli 1998 gaat hij met leeftijdsontslag.

Ds. M. Dijkstra werkte ook in de afgelopen periode op de vliegbasis Gilze-Rijen. Hij is enkele malen voor enkele weken uitgezonden geweest naar Amerika en Villa Franca, Italië. In zijn contacten op de vliegbasis kwam hij ook in aanraking met luchtmacht personeel dat de vliegkamp met de C-130 'Hercules' moest verwerken.

Ds. A.G. van der Heijden is in de tweede helft van 1996 voor de tweede maal uitgezonden geweest naar Bosnië. Hij is nu werkzaam op het Vormingscentrum 'Beukbergen' te Huis ter Heide.

Dr. A.W. Velema is één jaar werkzaam geweest in Zeven/Seedorf en daarna te Schaarsbergen geplaatst, als opvolger van ds. Van der Heijden.

Ds. P. van Dolderen, sinds 1 april 1994 voor een dag in de week werkzaam bij het Korps Commando Troepen te Roosendaal, beëindigde dit werk per 1 februari 1996. Reden daarvoor was dat hij merkte hoe een part-time GV-er bij de commando's nooit de taak aan de GV gesteld ten volle kan uitvoeren.

Jaarlijks doen de krijgsmachtpredikanten verslag van hun werkzaamheden aan deputaten, waarop met hen persoonlijk en/of gezamenlijk naar aanleiding daarvan een gesprek wordt gevoerd. Ook leggen deputaten om beurten jaarlijks een huisbezoek af en leven mee wanneer er bijzondere, feestelijke of zorgelijke omstandigheden zijn.

Onze krijgsmachtpredikanten leven in een andere situatie dan hun collega's gemeentepredikanten. Terwijl gemeentepredikanten zelden op de werkvloer van hun gemeentelieden komen maar meest bij hen thuis, is dat bij krijgsmachtpredikanten juist andersom. Groter verschil is nog dat een gemeentepredikant vooral contact heeft met meer of minder kerkelijk meelevende, chr. genef. ouderen en jongeren, terwijl een krijgsmacht-predikant dikwijls al bij is wanneer hij enige belangstelling ontdekt voor het christelijk geloof. Opvallend is de onbekendheid met de inhoud van het christelijk geloof, in verband daarmee heeft, bijvoorbeeld, ds. Velema besloten bij elke cursus Boerjits Ethiek ook een inleiding te verzorgen over het Christendom, waarbij hij probeert om, naast de noodzakelijke historische en godsdienstwetenschappelijke informatie, duidelijk te maken waar het in het christelijk geloof werkelijk om gaat. Het tekent de samenleving waarvan we als kerken deel

uitmaken. De kerk komt niet of nauwelijks in het vizier. In de gesprekken met deputaten komt iedere keer nadrukkelijk aan de orde hoe je als dienaar van God en gezonden namens de kerk in deze situatie gehoor kunt geven aan de roeping. Samenvattend is te zeggen dat onze krijgsmachtpredikanten, ieder met eigen mogelijkheden en in eigen situatie, arbeiden als trouwe dienstdieners van de HERE hun God en van zijn Woord. Zij pogen mede via een veelvormige dienst voor het getuigenis van het Evangelie ruimte te scheppen.

5. Commissie Militairen Burgers Buitenland

De broeders Evers en Haar vormen binnen het deputaatschap de Commissie Militairen en Burgers Buitenland. (CMBB). Zij moeten contacten onderhouden in de eerste plaats met militairen die vanwege plaatsing of uitzending tijdelijk werkzaam zijn in het buitenland. Doordat de commissie sinds 1995 ook het werk van de toenmalige 'Commissie Militairen Buitenland' (CMB) uit Enschede heeft voortgezet onderhoudt zij daarnaast ook contacten met burgers die voor kortere of langere tijd in het buitenland verblijven. De commissie vervult deze taak door het toezenden van lectuur, het toezenden van een kerstpakket, eventueel contact onderhouden met de familie in Nederland en het publiceren van adressen in kerkelijke bladen en het Nederlands Dagblad. Zij probeert op allerlei manieren de adressen van hen die in het buitenland verblijven te achterhalen: zij leest de landelijke kerkbladen daarop door, adverteert in deze bladen, verzoekt de kerkenraden namen en adressen van militairen en burgers in het buitenland aan haar door te geven en overlegt met verwante commissies. Binnen de Gerf. Kerken (vrijem) is dat de 'Contact Commissie Gereformeerde Garnizoenskerken', de CCGG; en binnen de Ned. Gerf. Kerken het 'Contact Orgaan Gereformeerde Militairen en Aileenstaanden' het COGMA.

De jaar is bij het kerstpakket een enquête gevoegd. Doel van deze enquête was na te gaan of en zo ja hoe het werk van de CMBB bijgesteld moet worden. Zo wil de commissie graag weten of de toegezonden lectuur aan de verwachtingen voldoet, of ze gelezen wordt en dergelijke.

Uit diverse reacties, ook los van deze enquête, is al wel duidelijk geworden dat de werkzaamheden van de commissie door de broeders en zusters in het buitenland bijzonder op prijs worden gesteld. Deputaten zijn dankbaar dat zij op deze manier tot een zegen zijn.

6. Contact Zeven/Seedorf

Op zondag 8 maart 1964 werd een Nederlandse Protestantse Gemeente (NPG) in Zeven/Seedorf, West Duitsland, geïnstitueerd. In de Acte van Instituering noemt de NPG zich 'een geloofsgemeenschap, die de Here Jezus Christus overeenkomstig de Heilige Schrift als God en Heiland belijdt, gelijk dit in de Heidelbergse Catechismus geschiedt. Deze gemeente weeft zich één met alle kerken, die uit deze belijdenis willen leven en gezamenlijk trachten te volbrengen, waartoe zij geroepen zijn, tot eer van God, Vader, Zoon en Heilige Geest', zie Acta 1960, blz. 254.

De G.S. 1980 besloef met de NPG 'contact' aan te gaan en dit contact te laten onderhouden door DGVM, zie Acta 1980 art. 115. Het contact houdt in, dat belijdende leden van die gemeente kunnen worden toegelaten tot onze kerken, analogo helgeen in 1947 door de G.S. is bepaald ten aanzien van een veld- en noodgemeente in Indonesië. Het wordt omschreven als 'een zakelijke relatie' van in zekere mate 'tijdelijk karakter', zie Acta 1980, blz. 256.

Deputaten onderhouden het contact door één keer per twee à drie jaar een bezoek te brengen aan de kerkenraad. Met de later geïnstitueerde militaire gemeenten in Duitsland bestaat evenwel geen contact. Het bezoek aan Zeven/Seedorf wordt tevens gebruikt om de Chr. Gerf. militairen en hun gezinnen te bezoeken. Bovendien komen deputaten elk jaar te Zeven/Seedorf, wanneer een Chr. Gerf. krijgsmachtpredikant daar geplaatst is. Dan worden tevens de Chr. Gerf. militairen en hun gezinnen bezocht.

Zoals reeds eerder werd opgemerkt: de krijgsmacht is een beroepsleger geworden. Dit betekent dat ook het totale aantal Chr. Gerf. militairen in Zeven/Seedorf is verminderd. Het contact met de kerkenraad van de gemeente is 'een zakelijke relatie'. Deputaten komen in Zeven/Seedorf als één van onze krijgsmacht-predikanten daar zijn werk heeft te doen. Binnenkort gaat ds. A. Bakker, gemeente- en brigadepredikant te Zeven/Seedorf, met leeftijdsontslag.

Gezien de huidige ontwikkeling en het bestaan van meerdere militaire gemeenten is er naar de mening van deputaten thans geen reden meer het contact met en de uitzonderingspositie van Zeven/Seedorf te handhaven. De kerkenraad van Zeven/Seedorf heeft in die zin ook geen behoefte meer aan dit officiële contact, daar hij op één lijn gesteld wil worden met de andere gemeenten in Duitsland, waartoe Nederlandse militairen en hun gezinnen behoren. Dit onderstreept het synodale standpunt dat de 'zakelijke relatie' 'een tijdelijk karakter' moet dragen.

Deputaten stellen u daarom voor het 'contact' met de NPG te Zeven/Seedorf officieel te beëindigen en daar de kerkenraad Zeven/Seedorf schriftelijk van in kennis te stellen. Zij stellen u tevens voor de kerkenraden te adviseren hun militairen die gelegerd zijn in Duitsland of in een ander land een attestatie te verstrekken analogo aan de attestatie voor schippers, zie bijlage 57 KO.

7. De samenwerking met het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken - Militairen (CIO-M)

De geestelijke verzorging bij de krijgsmacht berust op een gedeelde verantwoordelijkheid van enerzijds de overheid en anderzijds de zogenoemde zondende instanties. De overheid beperkt zich tot het scheppen van de voorwaarden, waaronder geestelijke verzorging kan plaatsvinden. Dat betekent in de praktijk het financieren ervan en het verschaffen van de benodigde middelen van logistieke aard.

De zorg voor de inhoud van de geestelijke verzorging en de wijze waarop daaraan in de praktijk inhoud gegeven wordt, is de verantwoordelijkheid van de kerkgenootschappen en andere geestesgemeenschappen op geestelijke grondslag. Deze stellen de geestelijke verzorgers beschikbaar om dienst te doen bij de krijgsmacht. De verschillende kerkgenootschappen van protestants-christelijke signatuur treden hierbij naar de overheid toe gezamenlijk op in het CIO-M.

In de afgelopen drie jaren heeft dit orgaan herhaaldelijk en intensief vergaderd. Een van de onderwerpen die

geregeld ter sprake kwamen was het functioneren van de GV-ers. Tot nu toe konde men binnen het krijgsmachtpastoraat alleen de jaarlingen en de langverbanders. Daarin is verandering gekomen; defensie werkt nu ook met betrekking tot geestelijke verzorgers met contracten voor bepaalde en onbepaalde tijd, waarbij 'bepaald' minimaal één en maximaal vijf jaar betekent. In 'De Wakker' van 12 december 1997 werd door de hoofdkrijgsmachtpredikant een oproep voor een vlootpredikant en een legerpredikant geplaatst.

Eens te meer is het nu ongewenst dat GV-ers, c.q. krijgsmachtpredikanten, disfunctioneren; daarom zijn er door het CIO-M voorlopige 'Eisen van geschiktheid krijgsmachtpredikanten' vastgesteld en heeft zij aan de hoofdkrijgsmachtpredikant voorgesteld eens in de twee jaar functioneringsgesprekken te houden. Deputaten hebben, evenals andere afgevaardigden, erop aangedrongen dat er in die functioneringsgesprekken duidelijke criteria zullen worden gehanteerd. Ds. Born stelde een profielschets voor de confessionele GV-er op.

Een ander onderwerp dat veel overleg heeft geleverd is het aantal formatieplaatsen. In de eerste plaats moest daarover gesproken worden in verband met de bezuinigingen. In de tweede plaats kwam het ter sprake gezien de wens van de humanistische GV om uitbreiding van hun aantal GV-ers, ondersteund door het voorstel van D'66 en VVD dat de Hum GV niet zou hoeven in te krimpen; het zou hebben kunnen betekenen dat de confessionele GV nog meer plaatsen zou moeten inleveren ten gunste van de humanistische. Uiteindelijk is er in gezamenlijk overleg met de staatssecretaris van defensie de volgende oplossing gekomen: 1. een basisformatie van 35 voor RK, Prot en Hum GV elk; 2. een aantal formatieplaatsen gerelateerd aan de voorkeur van het actief dienend personeel en de levensbeschouwelijke kaart van Nederland (waarbij de voorkeur van het personeel tweemaal telt en de maatschappelijke relevantie eenmaal) en 3. 1/3 deel van de overige beschikbare formatieplaatsen (GV-aanbod aan hen die geen voorkeur uitspreken). De staatssecretaris is akkoord gegaan met totaal 150 formatieplaatsen.

Br. A.J. de Jong, vertegenwoordiger van DGVM in CIO-M en levens deelnemend aan het overleg met defensie, deelde deputaten mee dat ds. Born in dit overleg de confessionele GV onschatbare diensten heeft bewezen.

De verandering van de krijgsmacht in een beroepsleger is voor deputaten reden de synode te vragen bijlage 3 KO, de instructie voor deputaten voor de geestelijke verzorging van de militairen, en bijlage 48 KO, de concept-regeling voor de kerkelijke positie van predikanten belast met de geestelijke verzorging van militairen, zie paragraaf 8 en 9, te wijzigen.

8. Wijzigingen ten aanzien van bijlage 3

Art. 2. Deze deputaten hebben tot taak:

- in overleg met de hoofdkrijgsmachtpredikant of op zijn verzoek predikanten uit eigen kerk te werven voor de dienst van de geestelijke verzorging, dan wel toestemming tot indiensttreding bij deze dienst te verlenen;
- verwijderen 'en de garnizoenskerken te activeren met betrekking tot de geestelijke verzorging van militairen in hun rayon';
- vanuit bijbels-gereformeerd standpunt het welzijn van de militairen te bevorderen;

Toelichting:

Art. 2 a

* 'hoofdkrijgsmachtpredikant' vervangt het desbetreffende hoofd van dienst' omdat vanaf september 1996 sprake is van de nieuwe Dienst Protestantse Geestelijke Verzorging bij de krijgsmacht met één hoofdkrijgsmachtpredikant, die bijgestaan wordt door drie predikanten van de drie krijgsmachtonderdelen.

* de hoofdkrijgsmachtpredikant werft niet alleen predikanten door middel van deputaten van de verschillende kerkenootschappen, maar nu ook rechtstreeks via een sollicitatieprocedure. De kerken c.q. deputaten behouden het recht van veto ten aanzien van de predikant, die via de sollicitatieprocedure is aangenomen. De kerken c.q. deputaten geven de hoofdkrijgsmachtpredikant toestemming om de desbetreffende predikant voor te dragen aan de Minister van Defensie, zodat hij kan worden benoemd.

Het is tevens nodig in het belang van het inhoud geven aan de dienst geestelijke verzorging in de krijgsmacht, dat gesprekken met de kandidaat-krijgsmachtpredikant en zijn kerkenraad gaan behoren tot de standaardprocedure, alvorens deputaten aan de hoofdkrijgsmachtpredikant toestemming geven aan de voordracht tot benoeming.

Het doel van deze gesprekken is:

- inzicht te krijgen in het functioneren van de predikant in zijn kerkenraad en gemeente;
- door te spreken over de duur van het arbeidscontract, de arbeidsvoorwaarden en zijn rechtspositie;
- door te spreken over de (financiële) verantwoordelijkheid van de kerkenraad t.o.v. zijn predikant gedurende de contractduur en daarna;
- het vastleggen van het contact van de krijgsmachtpredikant gedurende zijn contractduur met zijn kerkenraad en de kerken in het algemeen;
- te pelen of de predikant geen (onoverkomelijke) problemen zal krijgen bij dienstverlating anders dan bij leeftijdsontslag.

Art. 2 d

De opheffing van de opkomst van dienstplichtigen heeft de primaire taak van de 'garnizoenskerken' achterhaald. Derhalve kan de status 'garnizoenskerk' worden opgeheven.

Art. 2 e

Deputaten achten de woorden 'geestelijk-zedelijk' bij welzijn overbodig, daar het 'welzijn' de totale mens omvat, zowel zijn geestelijk als zedelijk leven.

9. Wijzigingen ten aanzien van bijlage 48 K.O.:

Art. 2. het begrip 'periode' moet worden aangevuld met 'contract': 'contractperiode'.

Art. 3. In het geval een predikant, met toestemming van zijn kerkenraad en van de deputaten zich voor een contractduur van minimaal 2 jaar tot maximaal 5 jaar of voor onbepaalde tijd verbindt tot de dienst van de geestelijke verzorging in de krijgsmacht, blijft hij verbonden aan de gemeente, die hem daartoe beschikbaar stelt...enz.

Toelichting:

Deze wijziging van de concept-regeling is nodig, omdat de hoofdkrijgsmachtpredikant gaat werken met contracten tot maximaal 5 jaar en met contracten voor onbepaalde tijd, die dan meestal voorafgegaan worden door een aanstelling in tijdelijke dienst. Daarom komt de aanduiding 'meerdere jaren' te vervallen.

Bij een contract van minimaal 2 jaar tot maximaal 5 jaar en bij een contract voor onbepaalde tijd wordt de kerkenraad ontheven van al zijn financiële verplichtingen ten opzichte van de predikant. De kerkenraad blijft wel pastoraal verantwoordelijk voor de predikant en zijn gezin gedurende de contractperiode. De kerkenraad kan tot beroeping van een andere predikant overgaan.

De kerkenraad krijgt zijn financiële verantwoordelijkheid terug op de dag, dat het contract van de krijgsmachtpredikant beëindigd is, conform het principe, dat een predikant verbonden blijft aan de gemeente, die hem voor de dienst ter beschikking stelt, zie art. 1.

De rechtspositie van de krijgsmachtpredikant gedurende de tijd van het contract is de verantwoordelijkheid van het Ministerie van Defensie.

De kerkelijke rechtspositie van de predikant na beëindiging van het contract moet kerkelijk nader worden bepaald.

Uitgangspunt is, dat de predikant beroepbaar is in de kerken.

De kerkenraad, die de predikant naar art. 6 KO heeft afgestaan voor bijzondere arbeid, moet met hem regelingen treffen voor de tijd na beëindiging van het contract.

Wanneer een predikant met leeftijdsontslag gaat zal hij zich vooraf met zijn kerkenraad in verbinding stellen ten aanzien van een eventuele beroepbaarstelling.

Daar het denkbaar is dat een predikant, die met leeftijdsontslag gaat, niet meer voor een beroep in aanmerking wil komen, dient naar de mening van deputaten onderzoek gedaan te worden naar diens kerkelijke rechtspositie en naar een mogelijke samenhang met het principe 'uitgediend naar art. 13 KO.'

Art. 4. Wanneer een predikant, als sub 3 bedoeld, terugkeert uit zijn dienst in de krijgsmacht na beëindiging van zijn contract en inmiddels (nog) geen beroeping van een gemeente heeft verkregen...

Wanneer een predikant, als sub 3 bedoeld, terugkeert uit zijn dienst in de krijgsmacht bij leeftijdsontslag en zich niet meer beroepbaar stelt in de kerken, zijn de kerkenraad en de classis ontslagen van de financiële verantwoordelijkheid voor het levensonderhoud van de predikant en zijn gezin tot aan de pensioengerechtigde leeftijd.

Wanneer een predikant terugkeert uit zijn dienst in de krijgsmacht vanwege tussentijdsontslag door bijzondere omstandigheden, zullen de kerkenraad en de classis, waarmee hij is verbonden een overbruggingsregeling treffen voor zijn levensonderhoud en dat van zijn gezin na beëindiging van de wachtgeldregeling.

Toelichting:

Kerkenraad en predikant moeten vóór de benoeming tot krijgsmachtpredikant ook spreken over de kerkelijke rechtspositie van de predikant voor het geval hij tussentijds vanwege bijzondere omstandigheden ontslagen wordt en nadat de wachtgeldregeling beëindigd is.

De (voorlopige) overbruggingsregeling voor uit bijzondere dienst teruggekeerde predikanten, vastgesteld door onze G.S. 1995, zie Acta art. 255, geldt voor die predikanten, die in dienst van Deputaten Zending en Deputaten Evangelieverkondiging onder Israël hebben gewerkt.

Deze regeling kan mogelijk ook gaan dienen voor krijgsmachtpredikanten, die overeenkomstig art. 6 'bijzondere arbeid' hebben verricht en na (voortijdige) beëindiging van hun arbeidscontract geen beroep uit de kerken ontvangen.

Van deze regeling moet (onbegrensd) gebruik gemaakt kunnen worden. De reden daarvoor is dat:

- de band tussen zending kerk en krijgsmachtpredikant in stand is gebleven volgens de vastgestelde regeling vooraf;
- de kerkenraad verantwoordelijk is voor het levensonderhoud van zijn predikant overeenkomstig art. 11 KO;
- de kerken verantwoordelijk blijven voor de krijgsmachtpredikanten, daar zij hun werk namens de kerken hebben verricht.

10. Conferenties

Op 9 november 1996 hebben deputaten een conferentie belegd, bedoeld voor de krijgsmachtpredikanten, reserve-krijgsmachtpredikanten, contactpersonen DGVM en overige belangstellenden, rondom het thema 'Veranderingen in de krijgsmacht'. Het was een goede conferentie, waarvan een verslag stond in het Nederlands Dagblad, in 'De Wakker' en in het Kerkblad voor het Noorden.

11. Contactpersonen

Ten behoeve van het contact tussen deputaten en de kerkenraden zijn op verzoek van deputaten een aantal

jaren geleden contactpersonen in de diverse gemeenten benoemd. Omdat tijdens de verslagperiode de opkomstplicht is opgeschort bezinnen deputaten zich op de - nieuwe - taak van deze broeders en zusters.

12. Contact met andere kerken

De broeders De Jong en Van der Schaaf hebben in de afgelopen periode een gesprek gehad met een afvaardiging van Contact Commissie Gereformeerde Gami-zoenskerken, (CGG). Deze commissie, die geen deputaatschap is, behartigt binnen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) de geestelijke verzorging van de militairen. Ze staat naar een nauwere samenwerking met deputaten en COGMA. Deputaten hebben op 24 januari 1998 een bijeenkomst bijgewoond waarin de CGG haar vernieuwde brochure 'Tot je dienst heeft gepresenteerd. Op 28 april 1998 heeft een delegatie van deputaten een constructief gesprek gehad met een afvaardiging van de CCGG, onder andere over het gezamenlijk organiseren van een familie-dag voor alle militairen uit beide kerken.

13. Benoemingen

De brs. H. Noppe en I. Tollenaar hebben te kennen gegeven niet opnieuw benoemd te willen worden door de Generale Synode. Ds. H. van der Schaaf komt niet meer voor herbenoeming in aanmerking. Deze leden van DGVM hebben zich in de afgelopen jaren op voorbeeldige wijze ingezet voor al de chr. geref. broeders en zusters die werkzaam zijn bij de krijgsmacht. Zonder de beide andere broeders te kort te doen willen deputaten graag opmerken dat vooral ds. Van der Schaaf in zijn functie van voorzitter stimulerend en bemoeiend, met liefde voor zijn Heiland en Diens Kerk zijn taak heeft vervuld. Wij verzoeken de Generale Synode in hun plaats slechts één nieuwe deputaat te benoemen, bij voorkeur een broeder die werkzaam is bij de Koninklijke Luchtmacht. Daarvoor zal u in een apart schrijven een voorstel worden gedaan.

14. Financiën

Zie bijlage. Gezien de opschorting van de opkomstplicht en de werkzaamheden van de CMBB is er, vergeleken bij de vorige verslagperiode, een herschikking geweest van de diverse bedragen; voor administratie- en telefoonkosten was fl. 3.000,- meer begroot, voor reiskosten fl. 8.000,-, voor drukwerk fl. 1.500,- en voor lectuur, giften en diversen fl. 4.500,-. Totaal fl. 15.000,-. In plaats daarvan wordt nu voor de contacten militairen en burgers buitenland fl. 15.000,- opgevoerd, terwijl daarvoor op de vorige begroting geen bedrag was gereserveerd.

15. Voorstellen

Deputaten stellen voor

- hun handelingen goed te keuren;
- het 'contact' met de NPG te Zeven/Seedorf te beëindigen;
- de kerkeraden te adviseren hun in het buitenland verblijvende militairen een attestatie analogoos aan de attestatie voor schippers mee te geven;
- de voorgestelde wijzigingen van bijlage 3 KO te aanvaarden;
- de voorgestelde wijzigingen van bijlage 48 KO te aanvaarden;
- onderzoek te doen naar de kerkelijke rechtspositie van een predikant die met leeftijdsontslag gaat en niet meer voor een beroep in aanmerking wil komen;
- de begroting te aanvaarden;
- opnieuw deputaten te benoemen.

H. van den Heuvel, voorzitter
M. Oopenhuizen, secretaris

Bijlage 22.1

BEGROTING DGVM 1999 - 2002	
Vergaderkosten	4.500,-
Administratie- en telefoonkosten	3.000,-
Reiskosten, incl. reizen Duitsland	12.000,-
Drukwerk	3.000,-
Abonnementen	3.000,-
Kerkelijk bureau	3.000,-
Lectuur, giften en diversen	1.500,-
CCMB	15.000,-
	45.000,-

BILAGE 23 ART. 65, 261

RAPPORT 4 VAN COMMISSIE III INZAKE DEPUTATEN VOOR DE GEESTELIJKE VERZORGING VAN DE MILITAIRES

1. Algemeen

Er bestaat in uw commissie veel waardering voor het rapport van deputaten voor de geestelijke verzorging van de militairen. Het geeft in beknopte vorm veel informatie over het werk dat door deputaten in de afgelopen periode is verricht. Uw commissie spreekt grote waardering uit voor de wijze waarop ds. H. van der Schaaf evenals de broeders H. Noppe en I. Tollenaar zich hebben ingezet voor het werk onder de militairen.

2. Veranderingen in de krijgsmacht

Uit de rapportage van deputaten is uw commissie gebleken, dat predikanten in de krijgsmacht nog meer dan voorheen geestelijk en psychisch zwaar belast worden vanwege:

- de overgang van de krijgsmacht naar een beroepsleger;
 - het geregeld uitgezonden worden van (onderdelen) van de krijgsmacht naar crisisgebieden in het buitenland en de nasleep daarvan;
 - de zorgelijke ontwikkelingen rondom druggebruik en overmatig alcoholgebruik.
- Dat er 'Eisen van geschiktheid krijgsmachtpredikanten' zijn vastgesteld, is in het licht van de bovengeschetste omstandigheden alleszins begrijpelijk.

3. Kerkordelijke wijzigingsvoorstellen

De wijzigingen die worden voorgesteld ten aanzien van bijlage 3 KO, art. 2, hebben de instemming van uw commissie, met uitzondering van wat genoemd staat onder sub e. Uw commissie is het eens met de overweging van de deputaten dat het welzijn de totale mens omvat, maar het expliciet noemen van de woorden 'geestelijk-zedelijk' geeft het eigen accent aan van het werk van de krijgsmachtpredikanten. Daarom acht uw commissie het waardevol wanneer deze woorden zouden blijven staan in de genoemde bijlage.

Wat betreft de wijzigingsvoorstellen met betrekking tot bijlage 48 KO, is uw commissie het eens met de voorgestelde veranderingen van de artikelen 2 en 3 samen met het eerste onderdeel van 4. Bij het tweede onderdeel dat bij artikel 4 zou kunnen worden toegevoegd, wordt naar de mening van uw commissie ten onrechte verondersteld dat een predikant zichzelf beroepbaar kan stellen. Vanwege de raakvlakken met instructie 8.04 en de eventuele financiële gevolgen van de twee laatste wijzigingsvoorstellen onder artikel 4, is uw commissie in contact getreden met commissie 1 'Opleiding en Kerkorde' en commissie 7 'Financiën'. Pas na het afronden van dit overleg kan uw commissie komen met nadere voorstellen over deze onderdelen.

4. Voorstellen

De commissie stelt u voor:

- deputaten te danken voor het werk dat zij in de afgelopen periode hebben verricht en hun werkzaamheden goed te keuren;
- het 'contact' met de NPG te Zeven/Seedorf officieel te beëindigen en daar de kerkeraad van Zeven/Seedorf schriftelijk van in kennis te stellen;
- de kerkeraden te adviseren hun in het buitenland verblijvende militairen een attestatie analogoos aan de attestatie voor schippers mee te geven;
- a. de voorgestelde wijzigingen van bijlage 3 KO art. 2 sub a. en d. te aanvaarden en wat geformuleerd is onder a. ongewijzigd te laten;
- b. de voorgestelde wijzigingen van art. 2 en 3 van bijlage 48 KO en het eerste onderdeel van de voorgestelde wijziging van art. 4 te aanvaarden;
- opnieuw deputaten te benoemen.

J.W. van Pelt, rapporteur.

BILAGE 24 Art. 67

RAPPORT 2 VAN COMMISSIE III BETREFFENDE DE INSTRUCTIE VAN DE P.S. VAN HET NOORDEN INZAKE MISBRUIK VAN EN IN PASTORALE EN/OF KERKELIJKE GEZAGSRELATIES

1. Algemeen

Uw commissie heeft vanuit de P.S. van het Noorden nadere informatie gevraagd over de achtergrond van deze instructie. Ds. J. Plantinga heeft duidelijk gemaakt, dat de P.S. van het Noorden de instructie niet heeft ingediend met het oog op bepaalde concrete situaties, of naar aanleiding van een gehouden onderzoek. Wel bestaat op grond van in het pastoraat verkregen informatie de indruk dat de nood waar de instructie op doelt, meer voorkomt dan in het verleden. Uw commissie deelt die mening.

2. Opmerkingen en overwegingen

Het misbruik waar het in de instructie om gaat, is nader te omschrijven als bijvoorbeeld seksueel misbruik, geweld, mishandeling, financiële malversaties en laster.

Bij overwegend 4., lees: "dat bij (vermeend) misbruik van gezag in bedoelde relaties in veel gevallen onafhankelijke deden van groot nut - zo niet onontbeerlijk - zijn".

Het zal duidelijk zijn dat, wanneer het bij (vermeend) misbruik gaat over iemand die een bepaalde positie bekleedt in het kerkelijk leven, de kerken er goed aan doen elke schijn van partijdigheid te vermijden.

Gezien de ernst van de nood die in het geding kan zijn, is de bestaande kerkelijke weg voor de betrokkenen erg lang.

Op grond van bovenstaande overwegingen acht uw commissie het verzoek tot nader onderzoek gericht op het instellen van een vertrouwenscommissie gerechtvaardigd. Vanwege hun bekendheid met de gesignaleerde problematiek, zou bedoeld onderzoek opgedragen kunnen worden aan deputaten pastoraat in de gezondheidszorg. Voorts is uw commissie van oordeel dat het waardevol zou zijn wanneer er niet drie jaar tot de volgende generale synode zou gewacht moeten worden op het resultaat van het onderzoek. De huidige synode zou zich erop kunnen bezinnen hoe de opdracht aan deputaten nader geformuleerd zou kunnen worden opdat zij slagvaardig te werk kunnen gaan. Uw commissie is van oordeel dat een daadwerkelijk functioneren van een mogelijk in te stellen vertrouwenscommissie reeds voor een volgende synode zou moeten kunnen aanvangen.

3. Voorstel

Uw commissie stelt voor:

1. a. de instructie van de P.S. van het Noorden in beginsel te aanvaarden met de volgende aanvulling: onder constatering aan het einde toevoegen tussen haakjes: "(zoals seksueel misbruik of intimidatie, geweld, mishandeling, financiële mahversaties en laster)";
- b. deputaten pastoraat in de gezondheidszorg deze opdracht tot onderzoek te verstrekken;
2. bij aanvaarding van dit voorstel zou uw commissie in tweede instantie met een formulering van de opdracht aan deputaten pastoraat in de gezondheidszorg kunnen komen.

J.W. van Peit, rapporteur.

BIJLAGE 25

Art. 71, 225, 272, 274

Rapport deputaten voor algemene en maatschappelijke aangelegenheden (ADMA)

1. Samenstelling deputaatschap

1.1 Deputaten

De Generale Synode te Zierikzee in 1995 benoemde tot deputaten voor Algemene Diaconale en Maatschappelijke Aangelegenheden:

ds. C. Westerink, voorzitter
H. Kazen, secretaris
F.J. Nabers, penningmeester
H.G. Barendregt
mevr. W.M. Boendermaker-Geleijnse
ds. J. Brons
B.M. van Genderen
M. Goudzwaard
drs. A. Heystek
mevr. F.M. Paas-Koekoek
mevr. ds. C. Romkes
dr. D.J. Steensma
ds. H. Fahner, secundus.

In deze periode hebben tussentijds zr. Paas-Koekoek en br. Van Genderen te kennen gegeven om persoonlijke redenen het werk als deputaat te willen beëindigen. Zr. Paas vanwege vertrek naar het buitenland en br. Van Genderen wegens gezinsomstandigheden. De secundus br. Fahner heeft zijn plaats als deputaat vanaf 18 april 1997 ingenomen.

In het voorjaar van 1998 werd bij br. Barendregt de doorwerking vastgesteld van een ernstige ziekte, waaraan hij reeds eerder was behandeld. Gelet op het ingrijpende verloop van zijn ziekte was hij niet meer in staat om het deputatenwerk te verrichten. In een indrukwekkende brief van 3 maart 1998 heeft hij van ons afscheid genomen. Na een kort ziekbed is hij op 19 maart 1998 van ons heen gegaan.

In dankbaarheid hebben wij zijn verscheiden herdacht en ons medeleven beloond aan de achtergebleven familiebetrekkingen. Zijn inzet, geloof, betrokkenheid en evenwichtige benadering van de uiteenlopende taken van ons deputaatschap zullen in onze herinnering voortleven.

1.2 Schema van aftreden

Op het schema van aftreden staan voor het jaar 1998
br. J. Brons (ADMA 1986)
br. B.M. van Genderen (KB 1992 en ADMA 1995)
br. H. Kazen (KB 1983 en ADMA 1986)
zr. F.M. Paas-Koekoek (ADMA 1995)
br. C. Westerink (ADMA 1986)

Aan br. Westerink is gevraagd om nog één periode als deputaat te willen blijven en vanwege de continuïteit heeft hij daarin bewilligd. Br. Goudzwaard heeft te kennen gegeven zich niet voor herbenoeming beschikbaar te stellen wegens drukke werkzaamheden. Voor de vervulling van de ontstane vacatures zullen deputaten, naar synodale orde, vroegtijdig een voordracht voor nieuwe deputaten inzenden.

Ook stellen deputaten voor, geleerd van de ervaringen, om het aantal secundus-deputaten uit te breiden van één naar twee.

1.3 Diaconaal Bureau

Voor de uitvoering van de vele werkzaamheden hebben deputaten de onmisbare steun gehad van hun medewerkers op het Diaconaal Bureau, de brs. J.N. Noorlandt, H.H. van Well en zr. A.H. Blankesteijn. In een afzonderlijk verslag zal hierover, in gezamenlijkheid met deputaten Hulpverlening Binnen- en Buitenland, nader gerapporteerd worden.

2. Algemene inleiding

2.1 De instructie van deputaten werd gewijzigd.

In verband met het besluit van de Generale Synode van 1995 om het deputaatschap Kerk en Bedrijfsleven op te heffen en de taak te integreren in ADMA, opdat dit werk ten dienste van de kerken op een goede en

actieve wijze zou kunnen worden voortgezet, is de instructie van deputaten gewijzigd. Volgens de instructie uit de kerkorde is de taak als volgt:

- a. het geven van voorlichting en adviezen in algemene en diaconale en maatschappelijke aangelegenheden;
- b. het geven van voorlichting en adviezen over de plaats van de kerk in de samenleving;
- c. het toerusten van diakenen via de classica diaconale commissies;
- d. het onderhouden van contacten met de classica diaconale commissies;
- e. het onderhouden van contacten met bestaande organisaties in eigen kerkelijk leven en daarbuiten en voor zover nodig met overheidsinstellingen;
- f. zich bezinnen op de vragen en consequenties van het kerk en christen zijn in onze samenleving, waar het met name gaat om vragen rond arbeid en de daarmee samenhangende sociale en maatschappelijke ontwikkeling;
- g. de resultaten van de in f. genoemde bezinning door te geven aan de kerken;
- h. kerkenraden eventueel te adviseren en stimuleren bij het opzetten en uitvoeren van activiteiten welke aansluiten bij de punten f. en g. van deze instructie;
- i. de vertegenwoordiging van de kerken bij de bespreking van bovenbedoelde taken in interkerkelijk overleg of overleg van andere aard.

2.2 De Generale Synode gaf deputaten als bijzondere opdrachten:

- a. voort te gaan om te stimuleren dat het diaconaal huisbezoek inhoudelijk en beleidsmatig in de kerken aan de orde komt;
- b. de opdracht van de Generale Synode van 1992 "zich te bezinnen op de wijze van functioneren van diakenen op de kerkelijke vergaderingen en de wijze waarop het diaconaat op de kerkelijke vergaderingen aan de orde komt" verder uit te voeren en tot een afronding te brengen en daarvan te rapporteren op de volgende synode;
- c. ten aanzien van het Gereformeerd Psychiatrisch Ziekenhuis:
 - een nauw contact te onderhouden;
 - het bestaan en het werk met nadruk onder de aandacht van de kerken te brengen;
 - naar mogelijkheden te zoeken om
 - # de versterking van de financiële basis van het GPZ te bevorderen
 - # de opleiding van psychiaters uit eigen kring te stimuleren.

2.3 Deputaten namen kennis van de besluiten:

- a. in comité ten aanzien van de Christelijke Gereformeerde Vereniging van Jeugdweelzjn;
- b. ter opheffing van het deputaatschap Kerk en Bedrijfsleven met betrekking tot verslaglegging van de activiteiten en het financieel beheer over 1995;
- c. ten aanzien van het Diaconaal Bureau voor wat beheer en bevoegdheden betreft;
- d. hun afgeronde archiefstukken betreffende hun werk tot de Generale Synode van 1989 vóór 1 september 1996 aan het synodaal archief over te dragen;
- e. om een commissie Landelijk Bureau in te stellen en daarin een afgevaardigde te benoemen ter uitvoering van de opgedragen taak;
- f. om te rapporteren omtrent:
 - de wijze, waarop men de informatie en/of toerusting van onze kerken tot nu toe doet plaatsvinden;
 - de wenselijkheden, moeilijkheden en mogelijkheden, waarmee gerekend zou moeten worden bij toekomstige informatieverstrekking;
 - de behoefte van het desbetreffende deputaatschap aan één landelijk bulletin voor informatie en/of toerusting van onze kerken;
- g. om te komen tot een rooster van aftreden;
- h. tot aanvulling resp. wijziging van de Kerkorde, zonder dat aan de oorspronkelijke inhoud wordt tekort gedaan.

2.4 Werkwijze

De opgedragen taken werden in onderling overleg verdeeld over de volgende commissies:

Moderamen

- Taak: a. voorbereiden van de plenaire vergaderingen
b. actie nemen op spoedeisende zaken
c. voorbereiden besluitvorming
d. afstemming van het werk in de commissies
e. deelname in het twee-moderamina-overleg met deputaten Hulpverlening
f. financiën
g. deelname aan de commissie Landelijk Bureau
h. vertegenwoordigen deputaten bij algemene zaken

Zr. Boendermaker werd als algemeen-adjunct toegevoegd aan het moderamen, opdat eik der commissies in het moderamen vertegenwoordigd zou zijn.

Leden: zr. Boendermaker en de brs. Westerink, Kazen en Nabers

Commissie A

- Taak: a. toerusting van diakenen in de plaatselijke gemeente
b. het verzorgen van publiciteit
c. documentatie
d. diaconaal huisbezoek
e. het werk van zusterkerken

- f. diaconaat door en voor jongeren
- g. de samenwerking tussen de ambten

Leden: zr. Romkes en de brs. Heystek, Nabers en Steensma
 Adviseur: brs. Noorlandt en Van Well

Commissie B

- Taak: a. ouderen
 b. gehandicapten
 c. wijkzorg/thuiszorg
 d. vluchtelingen/vreemdelingen
 e. maatschappelijk werk
 f. jeugdhulpverlening
 h. geestelijke gezondheidszorg

Leden: zr. Paas (tot april 1997) en de brs. Brons, Fahnier (vanaf april 1997), Kazen, en Westerink
 Adviseur: brs. J.J. v.d. Knijff, J. Roodé (namens dep. Pastoraat in de Gezondheidszorg) en H.H. van Well

Commissie C

- Taak: a. bezinning op vragen rondom het aandachtsgebied arbeid
 b. informatie naar de kerken
 c. adviseren en stimuleren van kerken
 d. contacten en vertegenwoordiging
 e. afronding Industriepastoraat Rozenburg

Leden: zr. Boendermaker en de brs. Barendregt (overleden 19 maart 1996), Goutzwaard en Van Genderen
 (10 apr. '97). Adviseur br. Van Well.

Commissie Diaconaat, diaken en kerkelijke vergaderingen

Ter afronding van het rapport inzake 'Diaconaat, diaken en kerkelijke vergaderingen' is een commissie benoemd om de plenaire vergadering te dienen met aanvullende voorstellen en daarop aansluitende concepten.

Leden: zr. Romkes en de brs. Heystek, Steensma en Westerink. Adviseur br. Van Well

2.5 Vergaderingen

Deputaten hebben plenair vergaderd:
 1996: 6
 1997: 5
 1998: 3

2.6 Archief

Overeenkomstig het besluit van de Generale Synode 1995 is het archief van deputaten ADMA en Kerk en Bedrijfsleven van vóór 1989 overgedragen aan het synodaal archief te Schoonhoven.

2.7 Taakverzwaring

De achterliggende periode is voor het deputaatschap geen eenvoudige geweest. Verschillende oorzaken zijn daarvoor aan te wijzen.

Maar liefst de helft van het deputaatschap zoals dat door de synode van 1995 benoemd werd, bestond uit nieuw aantredende deputaten. Een ingrijpende wijziging, die extra inzet vergde om de continuïteit van het werk te waarborgen.

Voor het reeds veelomvattende werkterrein van ADMA waren in de nieuwe samenstelling slechts 8 in plaats van 12 deputaten beschikbaar. Zij moesten zich bovendien verdiepen in het gedeelte van het takenpakket van het voormalige deputaatschap Kerk en Bedrijfsleven, dat door de synode bij ADMA was ondergebracht. Everzo stonden 4 deputaten, die met name benoemd waren om dat takenpakket te behartigen, voor de opdracht zich als nieuwkomers in te werken in de andere taken van ADMA, waarvoor zij immers medeverantwoordelijk waren.

Ook in ander opzicht heeft de integratie van de overgenomen taken van het voormalig deputaatschap Kerk en Bedrijfsleven voor moeite en spanning gezorgd. Daarover informeren wij u in een afzonderlijke paragraaf. Daarnaast waren er de ontwikkelingen met betrekking tot de opzet van het Landelijk Bureau, waarbij deputaten als mede-beheerders van het Diaconaal Bureau intensief betrokken waren. Tenslotte is nog te wijzen op de bijzondere opdracht inzake 'de diakenen en het diaconaat op de kerkelijke vergaderingen.' De afronding daarvan vroeg een extra inspanning, zeker ook van de nieuwe deputaten, die de voorafgaande bezinning niet meegemaakt hadden.

Dit alles betekende een behoorlijke verzwaring van de taak van het deputaatschap.

2.8 Integratie Kerk en Bedrijfsleven en benoeming adviseur

De integratie van de taken van het voormalige deputaatschap Kerk en Bedrijfsleven (KB), die door de Generale Synode van 1995 bij ADMA waren ondergebracht, is niet zonder moeite verlopen.

Daarbij heeft stellig een rol gespeeld dat de voorzitter van KB, die de besprekingen ter voorbereiding van de integratie had meegemaakt en als ADMA-deputaat gekandideerd was, in een ander deputaatschap werd benoemd.

Vershil van mening over de tevoren gemaakte afspraken tussen ADMA en KB zorgde voor spanningen in

het deputaatschap, toen Commissie C verzocht om ds. J.M. Aarmoudse als haar permanent adviseur te mogen benoemen.

De commissie achtte dat in overeenstemming met afspraken en met toezeggingen over en weer tussen KB en ds. Aarmoudse, die ook in notulen van KB zijn vastgelegd. Bovendien vond de commissie de inbreng van zijn deskundigheid onontbeerlijk voor de goede voortgang van het werk en de integratie hiervan in het geheel van ADMA.

ADMA daarentegen was ervan uitgegaan dat het werk van ds. Aarmoudse voor het deputaatschap KB zou zijn afgerond en dat er dienaangaande ook geen wederzijdse verplichtingen meer zouden bestaan.

In afwachting van de definitieve besluitvorming kreeg de commissie in mei 1996 voorlopig toestemming de adviseur te betrekken bij de werkzaamheden maar daaraan mochten geen consequenties wat betreft de benoeming verbonden worden. De adviseur woonde 2 vergaderingen bij en adviseerde onder andere bij het opstellen van het werkplan. De commissie heeft, toen zij zich niet kon vinden in het uiteindelijk door plenair geformuleerde compromisvoorstel, omwille van de samenwerking binnen het deputaatschap en om de voortgang van het werk van deputaten niet verder te stagneren, haar voorstel om deze adviseur te benoemen ingetrokken. Het gehele deputaatschap besloot om niet tot de benoeming over te gaan. Nadat de commissie de voorgestelde adviseur van het besluit in kennis had gesteld, heeft de plenaire vergadering hem op 28 april 1997 op zijn verzoek een toelichting gestuurd ten aanzien van de reden van dit besluit.

Het deputaatschap ontving een brief van ds. J.M. Aarmoudse d.d. 2 januari 1997 en een brief van de Chr. Geref. Kerk te Hillegom d.d. 9 december 1997 waarin deze gang van zaken betreurd wordt.

3. Bezinning

3.1 Beleidsuitgangspunten

Met als uitgangspunt de bezinning in de rapportage aan de Generale Synode 1989 (pag. 382-395) hebben deputaten het beleid ongewijzigd voortgezet. In relatie tot de gewijzigde instructie van ADMA zijn deze beleidsuitgangspunten aan het begin van deze synodale periode aan de orde geweest. Tijdens een bijzondere bezinningsvergadering op 6 maart 1996 hebben deputaten de consequenties van de samenvoeging met het voormalig deputaatschap Kerk en Bedrijfsleven voor de beleidsuitgangspunten nader overwogen.

3.2 Praktische vormgeving

Bij de samenstelling en de opdracht aan de verschillende commissies is gesteld om volgens een door de plenaire vergadering vast te stellen beleids- en werkplan te functioneren. In deze plannen hebben de commissies de beleidsuitgangspunten alsmede de taken ingevolge de instructie nader geconcretiseerd en vormgegeven. Voortgaande aan de uitvoering van verschillende beleidsonderdelen heeft een verdere doorwerking/bezinning plaatsgevonden, waarvoor verwezen wordt naar de verslagen van de betreffende commissies. Een aantal malen heeft deze bezinning geleid tot een publicatie in Adma-info en/of tot het uitbrengen van een speciaal nummer rond een centraal thema. Meerdere keren vond een werkconferentie c.q. bijeenkomst plaats met de diverse doelgroepen over diaconale thema's.

3.3 Maatschappelijke omstandigheden

Deputaten hebben bij verschillende contacten en rond de behandeling van bepaalde thema's in toenemende mate allerlei verschijnselen gesignaleerd van de doorwerking van maatschappelijke ontwikkelingen. Zonder daarin uitputtend te willen zijn, kan gewezen worden op het individualisme, de secularisatie en het materialisme. In de bezinning van het werk van de commissies is nagedacht over de consequenties hiervan op het diaconaat in onze kerken.

Te denken is aan het belangrijker worden van de diaconale taak in de gemeente gezien bezuinigingen. Ook het feit dat deze jaren een regering beleid maakte, waaraan geen confessionele partijen deelnamen, heeft consequenties voor de plaats voor christelijke maatschappelijke organisaties.

In beleid en uitvoering zal bijv. aandacht gegeven moeten worden aan de 'drang naar een 24-uurs economie' als onderdeel van een bredere economisering van de samenleving, waarin het denken in termen van recht en gerechtigheid plaats gemaakt heeft voor een economisch 'realisme' dat kiest voor de markt als model en de doemachtigheid en eigen belang als heersende principes. In de rapportage van de commissies zal hier verder aandacht aan worden besteed.

4. Bijzondere opdracht: Diaken en Diaconaat op kerkelijke vergaderingen

4.1 Inleiding

In de rapportage aan de Generale Synode 1995 is uitgebreid ingegaan op de tot dan door deputaten verrichte werkzaamheden, de werkwijze en de globale uitkomsten van het gehouden onderzoek alsmede op de analyse en bezinning van de verzamelde informatie.

Het werk was echter van een zodanige omvang dat om reden van een zorgvuldige en evenwichtige afwerking van de synodale opdracht, deputaten eerst nu tot een definitieve afronding konden komen.

4.2 Werkzaamheden

Nadat ook de nieuw aangetreden deputaten zich in de onderhavige materie hadden ingewerkt, heeft de onder 2.4 genoemde commissie 'Kerkelijke vergaderingen' in een aantal sessies nieuwe concepten aan de plenaire vergadering voorgelegd, om vervolgens met de gemaakte aanvullende voorstellen en amendementen het geheel te completeren.

In het stadium dat de rapportage naar een afronding ging en conceptvoorstellen ter tafel lagen, heeft de commissie overleg gehad met prof. dr. W. van 't Spijker. In een latere fase heeft, met het oog op de kerkelijke consequenties van de voorstellen, de commissie contact gehad met prof. dr. H.J. Seldermuis. In een eerder stadium hebben deputaten van adviezen van prof. dr. W.H. Velema mogen profiteren.

Tenslotte is van de reactie van het zuster-deputaatschap Hulpverlening in binnen- en buitenland dankbaar gebruik gemaakt.

4.3 Rapportage

In een afzonderlijke bijlage bij ons rapport bieden wij u het resultaat aan van onze bezinning op de bijzondere opdracht met de daarbij behorende voorstellen. In de voortgaande bespreking van de rapportage inzake de bijzondere opdracht, zijn belangrijke elementen van de beleidsuitgangspunten regelmatig aan de orde geweest. Na de eventuele aanvaarding van dit rapport en de daarmee samenhangende voorstellen lijkt een herijking van de eerder genoemde uitgangspunten gewenst. Dit in relatie met hetgeen we in paragraaf 3.1 rapporteerden.

5. Commissie A

Commissie A heeft de taken die onder 2.4 zijn genoemd. Leden van deze commissie zijn zvr. C. Romkes en brs. A. Heystek, F.J. Nabers en D.J. Steensma. Adviseurs zijn de brs. J.N. Noorlandt en H.H. van Well.

5.1 Toerusting

5.1.1. CDC's

Doel en inzet van het Diaconaal Bureau met betrekking tot het toerustingsbeleid voor de Classicale Diaconale Commissies (CDC's) is dat deze zelfstandig functioneren. Sommige commissies hebben meer ondersteuning nodig dan andere. Deze ondersteuning vindt plaats doordat de functionaris br. Van Well de vergaderingen van de commissies bezoekt. Dit is een belangrijk deel van het huidige toerustingswerk. De noodzaak daartoe blijft aanwezig. Langzamerhand maken steeds meer commissies een beleidsplan en naarmate er met zijn plan wordt gewerkt is er minder behoefte aan ondersteuning. Maar er ontstaan problemen als teveel mensen ongeveer tegelijk de commissie verlaten. De afspraak dat de functionaris minimaal twee bezoeken per jaar bij de commissies aflegt is daarom nog steeds relevant. Dat commissies steeds zelfstandiger gaan werken is te merken aan het beduidend geringere aantal toerustingsavonden van de commissies waaraan de functionaris een bijdrage levert. Het is niet meer zo, dat er een aanbod is van een aantal avonden waar de CDC's uit kunnen kiezen en dat dan ook doen, omdat het gemakkelijk is. De bijdrage van de functionaris is specifiek geworden: meer gericht op een thema als diaconaal huisbezoek met langduriger begeleiding, of samen met een CDC een meer effectieve manier van vergaderen en toerusten zoeken. Een voorbeeld hiervan zijn de avonden voor nieuwe diakenen. Vroeger deed de commissie hiervoor een beroep op de functionaris, nu is er materiaal en ervaring, waardoor de commissie de functionaris hiervoor niet meer nodig heeft. Thema's die in de afgelopen periode aan de orde zijn geweest zijn o.a. asielzoekers, zondagsarbeid, hoe komen diakenen nood op het spoor, giftenbeleid van de diaconie.

Dit alles heeft mede tot gevolg dat de jaarlijkse avonden die het Diaconaal Bureau organiseert met de commissies niet alleen als inhoud hebben het uitwisselen van informatie. Er worden ook karntekeningen geplaatst bij het beleid van de CDC's en nieuwe mogelijkheden aangeleerd. In Groningen heeft de commissie, samen met de functionaris, een drietal avonden belegd waarop de diakenen een overzicht hebben gemaakt van al hun werkzaamheden en deze zo hebben geordend dat een nieuwe diaken snel thuisraakt in zijn ambtelijk werk. Dit is belangrijk, want de overdracht van een gaande diaken aan een komende is, generaal gesproken, nog steeds onvoldoende.

5.1.2. Bezoeken van diaconieën

Een deel van het werk van de functionaris heeft bestaan uit het bezoeken van diaconieën in diverse classes. In deze periode is dat gedaan in de classes Apeldoorn, Groningen en Haarlem. Dit werk heeft een aantal doelen. Het gesprek over diaconaat met de diakenen zelf helpt hen op het punt van visie-ontwikkeling en uitwisselen van praktijkervaringen. De leden van de CDC gaan mee op bezoek en merken hoe belangrijk dit is voor de visie op hun eigen taak en de uitvoering ervan. Op grond van de bezoeken is het voor een CDC daarom mogelijk om, met enige inspanning, een beleidsplan voor toerusting te maken. Ook voor de functionaris is het directe contact met diakenen over hun plaatselijke werk en de eventuele moeilijkheden daarin van betekenis voor vorm en inhoud van het toerustingsaanbod. Een aantal diaconieën is, op hun verzoek, bezocht. Vaak gaat het om een diaconie die grotendeels vernieuwd is en uit diakenen bestaat die geen enkele ervaring hebben. Soms gaat het om een concreet probleem van juist deze diaconie. Af en toe gaat het om een bijdrage op een gemeenteevening. In het laatste geval probeert de functionaris een dergelijke avond te organiseren op een zodanige wijze dat de diakenen zelf de avond kunnen houden. Dat lukt steeds en de diakenen zijn na afloop enthousiast.

5.1.3. Onderzoek

In het kader van zijn doctoraalstudie heeft de functionaris voor bezinning en toerusting een jaar lang drie diaconieën begeleid. De theoretische opzet van de scriptie (een onderzoek naar de visie op diaconaat en de plaats van de diaken en de mogelijkheid om daarin verandering te brengen) wordt ondersteund door het praktisch begeleiden van drie diaconieën. Daarbij gaat het erom te onderzoeken hoe de gemeente meer betrokken kan worden bij het diaconaat en wat de diakenen daaraan kunnen bijdragen en daartoe nodig hebben. Het betreft de gemeenten van Groningen, Veenendaal-Phliel en Zwolle. Dit zijn grote gemeenten en de veronderstelling is dat organisatie en interne communicatie daar meer problematisch zijn dan in kleine gemeenten. Op deze wijze worden de behoeften en problemen van diaconieën in kaart gebracht. De in deze begeleiding opgedane ervaring kan vervolgens aan andere diaconieën ten goede komen. De studie wordt in juni 1998 afgerond. In het daarop volgende seizoen zal onderzocht worden welke gevolgen een en ander zou kunnen hebben voor het toerustingsbeleid.

5.1.4. PCOB

Met de Protestantse Christelijke Ouderenbond is regelmatig contact. De bond heeft in de afgelopen periode een aantal onderzoeken verricht, waaraan de functionaris heeft meegewerkt, omdat ze voor de gemeenten en de diakenen evident relevant zijn. Er is onderzocht hoe het staat met 'Ouderen en armoede'. Daarnaast is onderzoek gepleegd naar de behoefte aan en mate van ondersteuning die mensen nodig hebben waarvan de echtgenoot/echtgenote dementeerde. Op basis van dit onderzoek wordt momenteel gewerkt aan materiaal waar ambtsdragers gebruik van kunnen maken bij hun arbeid.

5.1.5. Informatiedag

Voor (nieuwe) diakenen organiseert het Diaconaal Bureau jaarlijks een informatiedag. Van het werk van deze dag profiteren naast de aanwezigen ook de lezers van Adma-Info. Er zijn telkens enige tientallen diakenen die hiervoor een zaterdag geven. In 1996 was het thema 'Diaconaat vandaag' en is, na een inhoudelijke bezinning hierover in twee workshops (gehandicapt en vluchtelingen) verder nagedacht. De lezingen van die dag zijn opgenomen in Adma-Info 15e jaargang, nr. 2. In 1997 ging het over 'Zorg aan zorgenden' en was de aandacht gericht op mensen die de dagelijkse zorg voor een ander (kind, echtgenoot(e), ouder) hebben. Omdat hiervoor ook leden van zusterkringen waren uitgenodigd bedroeg het aantal deelnemers ruim 125. Het verslag van deze dag stond in Adma-Info van december 1997.

5.1.6. Cursus diaconaat

De cursus diaconaat is ook de afgelopen periode jaarlijks centraal in het land gehouden. Deze cursus voorziet in een behoefte, want per keer verbinden zich ongeveer 20 deelnemers voor vier zaterdagen. Daarnaast is op verzoek van de odc Middelburg de cursus ook in deze classis georganiseerd. Bovendien is in Groningen de cursus voor de eerste keer op een aantal avonden in de week gehouden.

5.1.7. Diaconaal huisbezoek

Deputaten ADMA hebben voorlopig als inhoud vastgelegd: Diaconaal huisbezoek is het bezoek van diakenen aan leden van de gemeente om noden die zich in de gemeente kunnen voordoen alsook gaven die er binnen de gemeente aanwezig zijn op te sporen en de leden van de gemeente hun diaconale roeping te doen verstaan. De bezinning en de uitvoering blijft echter voortgaan.

In de afgelopen periode is in de classes Utrecht en Middelburg in het bijzonder aandacht gegeven aan het diaconaal huisbezoek. Belangrijk is ook het stimuleren van diaconaal huisbezoek, omdat dit een specifieke opdracht is van de synode. Daartoe worden CDC's uitgenodigd dit huisbezoek te stimuleren bij de diaconieën. Voor de ondersteuning kan een beroep worden gedaan op de functionaris. In een steeds groter aantal gemeenten ontstaat bezinning op dit punt. Ook gaan diaconieën vervolgens tot uitvoering over. Toch gaat dit niet gemakkelijk. Het is voor diakenen en gemeentelieden een zekere cultuuromslag en dat vraagt tijd. De wisseling in diaconie en kerkenraad vraagt een duidelijk beleid om dit werk te continueren. Maar in een beginfase is het beleid ultraard nog niet helder. In het najaar van 1998 zal een speciaal nummer van Adma-Info aan dit onderwerp worden gewijd.

5.1.8. Zusterkring

De aandacht van ADMA voor de plaats en het functioneren van de zusterkring is regelmatig een agendapunt geweest. Zr. Romkes en br. Heystek hebben met zvr. B.J. Velema-Benschop haar ervaringen tijdens haar rondgang langs de CDC's besproken. Een conclusie is dat per gemeente naamgeving en uitvoering nogal verschillend ingevuld kan zijn. Een andere is dat er behoefte is aan helderheid van de positie van de zusterkring. ADMA pleit ervoor om een duidelijke lijn tussen diaconie en zusterkring te leggen, waarbij de invulling plaatselijk een eigen karakter kan hebben. Besloten is om in toerusting en publiciteit de zusterkring steeds een belangrijke plaats te geven.

5.1.9. Jongerendiaconaat

Om diversen redenen is het van belang om extra aandacht aan jongeren te besteden. Toerusten tot een diaconale gemeente kan ook beginnen in het toerusten van jongeren via de catechese of op andere wijzen. Er zijn initiatieven in onze kerken (bv. Veenendaal-Phliel) waarbij jongeren actief betrokken zijn bij uitvoerend diaconaal werk. Daarnaast zijn er lijnen om noden bij jongeren op te sporen. Deputaten hebben naar aanleiding van ervaringen bij de Hervormde Gereformeerde Jeugd Bond nagedacht hoe ook in onze kerken het Jongerendiaconaat gestimuleerd kan worden. Te denken is verder aan de goede ervaringen bij de Werkgroep Dienstverlening Jongeren Wereldwijd en eventuele relaties met de jeugdbonden.

5.1.10. Gesprek met naar GS afgevaardigde diakenen

In de zomer van 1995 is er een gesprek geweest met de afgevaardigde diakenen. Br. Heystek heeft hen voorbereid op het synodewerk en aandacht gevraagd voor de diaconale benadering. Van de broeders afgevaardigden ontvingen wij waarderende woorden voor onze voorbereiding. Br. Van der Molen heeft zijn ervaringen in Adma-Info van december 1996 boeiend weergegeven.

5.2 Publiciteit

Br. J.N. Noorlandt verzorgt de voorbereiding en de uitvoering van de publiciteit van deputaten ADMA. Het periodiek ADMA-Info verschijnt in principe zes keer per jaar. Soms verschijnen er dubbelnummers. Het blad is bestemd voor diakenen en andere belangstellenden in het diaconaat. De keuze van enkele gemeenten om voor elke ambtsdrager een abonnement te nemen is zeer te waarderen. De uitvoering van ADMA-Info was sinds 1987 niet veranderd. In 1997 werd de blauwe omslag omgewisseld

voor een gemoderniseerde gele uitvoering. De foto's kregen een grotere plek. De oplage is op 1 maart 1999 verdeeld over 563 abonnees.

Voor enkele artikelen en bijzondere nummers vragen we de aandacht. In december 1995 stond de nieuwe bijstandswet en haar gevolgen centraal. In maart 1996 kwam er een bijzonder nummer uit met de titel: Naar welke organisatie verwijs ik? Het bleek uit de reacties in een grote behoefte te voldoen. In juni 1996 verscheen een nummer bij het 25 jaar bestaan van het Diaconaal Bureau. Bijdragen waren er van de brs. C. Driehuis, H. Medema en A. Heystek, alsmede van de medewerkers door de jaren heen. De slotconclusie mocht zijn dat dit bureau een dienstige en niet te missen positie heeft in onze kerken. Het november 1996-nummer van 16 pagina's was geheel gewijd aan de problematiek van ouderen. Voor dit nummer was veel waardering.

In april 1997 was er aandacht voor de pastorale en diaconale gevolgen van chronisch ziek-zijn en de mogelijkheden van gemeentecollega's met kerken in Oost-Europa. In 1997 verschenen verder de nummers over Diaconaal nu en Zorg voor zorgenden. Dit nummer moest worden bijgedrukt wegens de grote belangstelling. Ook uit de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt kwam een grote bestelling.

In 1995 verscheen het boekje Diaconaal-Sociaal Info. In dit boekje wordt een kort overzicht gegeven van alle relevante wettelijke regelingen die men in het diaconaat kan tegenkomen. Het boekje is in overleg met uitgeverij VUGA verschenen. In onze kerken zijn 500 exemplaren verkocht.

De nieuwsbrieven van de clas. diac. commissies verschenen regelmatig. Ze geven een goede afspiegeling van de activiteiten. Het Diaconaal Bureau geeft gewaardeerde ondersteuning bij de uitvoering van de nieuwsbrieven.

Regelmatig stuurt het Diaconaal Bureau een lijst van te bestellen publicaties naar predikanten en kerkeraleden. De items op deze lijst overstijgen het deputaatschap. Zo worden ook oude en nieuwe kerkelijke rapporten, kerkorden, liturgische formulieren, brochures over onderwijs, zendinggebieden en Acta en oude jaarboekjes genoemd. Deze service-verlening verloopt goed.

Uit Public Relations-oogpunt zijn bezoeken van gasten van belang. We kunnen de bezoeken van het Landelijk Jeugd Contact, Studenten van de Theol. Universiteit te Apeldoorn en bezoekers van de conferentie van de Regionale Chr. Geref. Studietoelagen noemen. Op deze wijze is het Diaconaal Bureau present en geeft het aan beschikbaar te zijn voor dienstverlening.

In goede samenwerking met deputaten Hulpverlening zijn stickers van het Diaconaal Bureau verspreid, waardoor de bekendheid van bureau en telefoonnummer is vergroot.

5.3 Synodale opdracht inzake informatie-voorziening

De Generale Synode van Zierikzee 1995 heeft aan de deputaatschappen de opdracht meegegeven te rapporteren over:

- de wijze, waarop men de informatie en/of toelating van onze kerken tot nu toe doet plaatsvinden;
- de wenselijkheden, moeilijkheden en mogelijkheden, waarmee gerekend zou moeten worden bij toekomstige informatieverstrekking;
- de behoefte van het desbetreffende deputaatschap aan één landelijk bulletin voor informatie en/of toelating van onze kerken.

(Acta GS 1995, artikel 138, pag. 70-71).

Deputaten ADMA zijn uitgebreid ingegaan op deze opdracht. We geven enige van onze overwegingen door.

5.3.1 Flod de term publiciteit

De termen informatie en toelating kunnen enige verwarring geven. De term informatie is wellicht beter te vervangen door het algemenere "publiciteit". Het gaat erom dat een deputaatschap in het openbaar zaken wil communiceren. Dat kunnen feitelijke zaken zijn, maar ook oproepen tot gedragsverandering en bewustwording. In publiciteit zitten alle drie de elementen informatie-voorziening, voorlichting en propaganda.

Toelating is de term voor agogisch werk. De term voorlichting kent wel een schriftelijke component. Over de wijze, waarop men de informatie en/of toelating van onze kerken tot nu toe doet plaatsvinden is al het een en ander vermeld.

5.3.2 Hoe gemeenteleden te bereiken

De synode stelt zich ten doel om alle leden van de Chr. Geref. Kerken bij het werk van de deputaatschappen te betrekken. Daarbij is het van belang om na te gaan hoe deze leden bereikt kunnen worden.

- Op dit moment zijn er enkele mogelijkheden.
- Het blad Doorgeven bereikt alle 30.000 adressen van de CGK. De Wekker blijft op 6.000 steken. Bewaar het Pand op 3400. De klassiebladen hebben zeker geen 100% dekking van de adressen.
 - Via de plaatselijke gemeentebladen bereiken we ook alle 30.000 adressen. Niet elke redactie neemt echter elk bericht op.
 - Het versturen van materiaal naar kerkenraad of diaconie met het verzoek dat uit te delen.

5.3.3 Suggesties

Deputaten ADMA doen de volgende suggesties:

5.3.3.1

Van De Wekker één of meer keer per jaar een speciaal nummer met publiciteit van de deputaatschappen in aantrekkelijke opmaak te versturen aan alle 30.000 adressen van Doorgeven. Zo'n regeling hebben meer organisaties. Het normale blad verschijnt enkele keren per jaar in een grotere oplage om meer mensen te bereiken. De Bewaar het Pand-abonnees worden zo ook bereikt. Een Pers Commissie zou deze editie moe-

ten voorbereiden. De kosten komen voor rekening van de synode of van de deelnemende deputaatschappen. De verzending zou kunnen gebeuren in een milieu-vriendelijke seeling.

5.3.3.2

Niet alleen de publiciteit naar de leden, maar ook naar pers-organen en relaties wordt verbeterd. Een persbulletin voor deze doelgroep kan enkele malen per jaar gemaakt worden. Het persbulletin zou enigszins gewijzigd ook naar de gemeentebladen gestuurd kunnen worden.

Br. Noorland heeft met diverse organen, EO en Ned. Dagblad al een afspraak dat hij ze op activiteiten in de CGK wijst. De media hebben graag te maken met één persoon die als aanspreekpunt kan functioneren. Met de redactie van De Wekker zou gesproken worden over bepaalde afspraken tussen het aanspreekpunt en de verzorger van het kerknieuws in De Wekker. Diaconaal en algemeen kerkelijk nieuws kan zo beter onder de aandacht gebracht worden.

De personele en financiële gevolgen met betrekking tot de suggesties zullen met deputaten ADMA en hun functionarissen besproken moeten worden.

5.3.3.3

Een publicitair middel dat nieuw is, is internet. Het Landelijk Bureau van de Chr. Geref. Kerken zal binnenkort present zijn op een homepage. Hierbij ligt samenwerking met lokale kerken en alle deputaatschappen voor de hand. Deze presentie overstijgt het belang van één deputaatschap, daarom zijn deputaten ADMA bij met de positieve samenwerking met andere deputaatschappen.

5.4 Documentatie

De bibliotheek van het Diaconaal Bureau is voor een gedeelte al ingevoerd in een bibliotheekstelsel Levobieb. In dit systeem komen alle boekuitgaven, maar ook de relevante tijdschriftartikelen.

Ook de bestanden van Deputaten Zending en het Documentatiecentrum zijn opgenomen. Zo heeft het bibliotheekstelsel meerdere goed bruikbare mogelijkheden. Het zoeken op auteur en trefwoord is goed mogelijk. Via het internet is de collectie ook voor anderen, zoals de studenten van de Theol. Universiteit te Apeldoorn, maar ook belangstellenden in Canada of Nieuw-Zeeland raadpleegbaar.

5.5 Praktische vragen

Het Diaconaal bureau ontvangt regelmatig vragen van diaconen. We noemen u er hier vijf uit de dagelijkse praktijk:

- Hoe groot moet het vermogen van een diaconie zijn?
- Hoe zet je een zusterkerk op?
- Hoe kan je iemand met een bijstandsuitkering het beste steunen?
- Naar welke organisatie verwijs je een echtpaar met huwelijksproblemen?

a: Zijn de organisaties Dorkas, ZOA, Woord en Daad betrouwbaar?

De beantwoording van dit soort vragen is een onderstreping van de betekenis van de functie van vraagbaak van het Diaconaal Bureau.

De documentatie is mede bedoeld om vragen uit het land mee te kunnen beantwoorden.

5.6 Contact Diaconaal Steunpunt Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt

In het voorjaar van 1997 hebben de Geref. Kerken Vrijgemaakt een Diaconaal Steunpunt gekregen. De eerste functionaris br. J. Lenting heeft regelmatig contact met de functionarissen van het Diaconaal Bureau. Op diverse vergaderingen was hij als gast welkom. Op korte termijn zullen mogelijkheden tot samenwerking rond bijv. bepaalde thema's/projecten nader verkend gaan worden.

6. Commissie B

De taak van deze commissie staat uitgebreid verwoord onder punt 2.4 van dit rapport. Aan de hand van het vastgestelde beleids- en werkplan heeft de commissie met voortvarendheid en toegenegenheid gewerkt aan de omvangrijke opdracht. Hierin hebben ook de bijzondere opdrachten van de Generale Synode 1995 een plaats gekregen, waarover in het navolgende gerapporteerd zal worden.

In de vacature in de Interkerkelijke Commissie Integratie Gehandicapten benoemden deputaten br. J.J.v.d. Knijff te Rijsaterwoude. Tevens heeft hij zitting in de Stichting Kom Beter Binnen, die zich bezig houdt met de toegankelijkheid e.d. van kerkgebouwen.

6.1 Ouderen

In het najaar 1996 is een speciaal nummer van Adma-Info uitgebracht over dit onderwerp met geactualiseerde informatie en praktische aanbevelingen voor het ouderenwerk in de gemeente. Voor een deel is hierbij gebruik gemaakt van reacties die op de vorige 'special' zijn binnengekomen en vanuit de informatie die br. Van Well verzameld heeft in contacten op functionarissen-niveau met de Protestantse Christelijke Ouderen Bond (PCOB), de Protestantse Vereniging voor Ouderen-zorg (PVO) en de functionarissen voor ouderenwerk namens de Ned. Hervormde Kerk en de Geref. Kerken.

6.2 Mensen met een handicap

Voor de meest belangrijke aspecten van ons werk heeft de commissie de participatie in de Interkerkelijke Commissie Integratie Gehandicapten (ICIG) voortgezet, waarin br. Van der Knijff de plaats heeft ingenomen van zr. Borst. Doordat onze afgevaardigde in de ICIG tevens de commissievergaderingen bijwoonde, was er sprake van een optimale communicatie en inbreng.

Zr. Blankstijn fungeert als secretaris van deze commissie.

Van de veelheid van onderwerpen die de aandacht kregen, springen de volgende er bijzonder uit:

- de medewerking aan het tot standkomen van de folder 'Thuis komen in de kerk'

- de enquête naar pastorale zorg in verpleeghuizen
- het verschijnen van de brochure "De kerk en mensen met een verstandelijk handicap"
- de uitgifte van de jaarlijkse vakantieweek
- de uitgifte van de info-brief Gehandicapt en de kerken.
- het onderzoek door de stichting Kom Beter Binnen naar de ontwikkeling van een landelijke toegangscode voor (kerk)gebouwen, met de provincie Drenthe als proefpolder. De uitkomst hiervan kan onder meer toegepast worden in het jaarboek van onze kerken.

6.3 Contacten

Met br. Floodo, die als contactpersoon vanuit deputaten Pastoraat in de Gezondheidszorg in de commissie is opgenomen, wordt regelmatig nagedacht over de aandachtgebieden, die vanuit het diaconaat een zekere overlapping hebben en om enige afstemming vragen. Hierbij kwam ondermeer aan de orde:

- de wenselijkheid van het realiseren van een (pastoraal) aanspreekpunt voor homoseksuelen, wat ingebracht is vanuit de participanten in GLIAGG De Poort
- het voortzetten van activiteiten m.b.t. het organiseren van vakantieweek voor leden van onze kerken in bijzondere situaties (mensen met een handicap, alleengaanden, psychisch zwakken). Dit is actueel geworden na opheffing van de Commissie Recreatie, waarin zr. Bikker namens deputaten zitting had. Met vertegenwoordigers van de nieuwe stichting vindt thans een oriëntatie plaats, waarbij onze zorg ten aanzien van de invulling van de zondag en de viering van het Heilig Avondmaal aandachtspunten zullen zijn.

Bij de diaconieën van onze kerken is o.m. aandacht gevraagd voor het verschijnen van een nieuwe uitgave van Diaconaal Sociaal Info en het oprichten van plaatselijke/regionale platformen voor mensen met een handicap.

Naar aanleiding van de notitie "Wat is een diaconaal contactpersoon?" is overleg gezocht met de Vereniging van Hervormde Gemeenten (op gereformeerde grondslag) van en voor mensen met een handicap "Op weg met de ander". Van onze kant lijkt het een goede zaak om dit contact verder te formaliseren.

6.4 Wijkzorg/thuiszorg

In bijna alle classes is er een avond belegd door een Classicale Diaconale Commissie (CDC) waar zr. B. Veiema-Benschop gesproken heeft over het opzetten van zusterkringen. Als vervolg hierop hebben een aantal classes door middel van instructie-avonden hier extra aandacht aan gegeven. Zo heeft zr. D. Hartman-van Ameijde van de Nederlandse Patiënten Vereniging een aantal diaconieën geholpen bij het opzetten van thuiszorg-activiteiten.

Tevens is een folder opgesteld voor de plaatselijke diaconieën met daarin de meest voorkomende thuiszorg-mogelijkheden. Helaas is hiervan beperkt gebruik gemaakt.

Tijdens de bezinning over de verschillende 'zorgsoorten' is naar voren gekomen dat de zogeheten mantelzorg een belangrijk onderdeel is waarbij het diaconaat van de gemeente betrokken behoort te zijn. Deze mantelzorg kan in vele variaties naar voren komen. Kenmerkend is dat het hierbij voornamelijk gaat om zorg voor min of meer kwetsbare leden van de gemeente. Verschillende instellingen geven voorlichting op dit gebied en/of organiseren concrete projecten:

- * GLIAGG De Poort - psycho-sociale mantelzorg
- * Stichting Schulplaats - hospice, palliatieve zorg en stervensbegeleiding
- * Nederlandse Patiënten Vereniging - intensieve thuiszorg

Op 11 oktober 1997 werd door het Diaconaal Bureau een thema-dag georganiseerd onder het motto 'Zorg voor Zorgenden' waarvoor zich 125 broeders en zusters hadden aangemeld. Op deze door de aanwezigen hoog gewaardeerde bijeenkomst hielden zr. D. Hartman-van Ameijde en br. H.H. van Wel een inleiding en werd in groepen over de gepresenteerde cases doorgesproken.

Een woord van waardering voor de organisatoren van deze dag, waarvan in Adma-Info uitgebreid verslag werd gedaan, is zeker op zijn plaats.

6.5 Vluchtelingen/Vreemdelingen

Na de vorige synodale periode is dit aandachtsterrein verbreed met 'vluchtelingen' vanwege de actuele situatie, waarbij een aantal diaconieën betrokken waren/zijn. De commissie heeft zich op dit onderwerp bezonnen aan de hand van een notitie van br. Brons over Herbergzaamheid.

Vastgesteld werd dat dit terrein een onderdeel is van de diaconale roeping van de Christelijke gemeente en dat wij deze zaak in onze kerken willen stimuleren. Hierbij zullen wij de vreemdelingen als 'getuigen' tegemoet dienen te treden. Over dit onderwerp wordt een thema-nummer van Adma-Info uitgebracht, waarin een bewerking van de notitie van br. Brons is opgenomen alsmede concrete informatie over het werk met en onder asielzoekers en de plaats hiervan in inloophuizen.

Afhankelijk van de reacties hierop wordt gedacht aan het eventueel oprichten van een speciaal platform in onze kerken in samenwerking met andere deputaatschappen.

Inzake het (maatschappelijk) werk van de stichting ZOA Vluchtelingen zorg aan in Nederland verblijvende vluchtelingen, werd aan deputaten Hulpverlening een advies gegeven in verband met een daar gedaan verzoek om financiële steun. In verband hiermee heeft de commissie contact gehad met ZOA Vluchtelingen zorg te Apeldoorn.

6.6 Maatschappelijk Werk

Met een afvaardiging van de Federatie voor Prot. Chr. Instellingen voor Thuiszorg en Maatschappelijke Dienstverlening is overleg gevoerd. Aandacht werd geschonken aan het verscheiden van br. C.J. Verplanke, voorzitter van de Federatie. In de Federatie hebben zich inmiddels 15 regionale P.C. instellingen verenigd, die gekozen hebben voor een verticale integratie met verpleeghuizen en zorgcentra voor ouderen. Op deze wijze wordt gestreefd om tot een zo breed mogelijk aanbod van zorgfuncties te komen. De Federatie biedt hulp aan de aangesloten leden en 'nieuwe' plaatselijke initiatieven. Deputaten hebben toege-

zegd om zonnig als intermediair naar de diaconieën te fungeren.

Als gevolg van de vele fusies in de afgelopen jaren en de voortgeschreden 'veralgemenisering' van het beleid van de instellingen voor o.a. maatschappelijk werk is op een aantal plaatsen een grote werkdruk en wachttijproblematiek ontstaan, ondermeer ook voor leden uit onze kerken.

Dit heeft geleid tot het ontstaan van verschillende projecten, o.a.:

- in de Boienstreek worden pogingen ondernomen om een identiteitsgebonden initiatief in te schuiven in de bestaande instellingen (RIAGG's/Maatschappelijk Werk);
- in de Afbasserwaard/Vijherenlanden is op initiatief van een aantal kerken een start gemaakt met Diaconaal Maatschappelijk Werk, dat inmiddels door ca. 30 kerken wordt gesteund.

In verband met een verzoek om financiële steun heeft de commissie op verzoek van Deputaten Hulpverlening hierover een advies uitgebracht. Dit initiatief is gestart in samenwerking met de Stichting Schulplaats, waarmee op directieniveau (br. G. van Brink) de contacten werden gecontinueerd.

Tijdens het laatste overleg heeft de Stichting Schulplaats een situatieschets gegeven van de achterstandspositie m.b.t. palliatieve zorg als onderdeel van de terminale thuiszorg. Deputaten besloten om deze problematiek onder de aandacht te brengen van de C.D.C.'s, zodat op regionaal niveau hierover nagedacht en eventueel beleid hiervoor ontwikkeld kan worden. Tijdens de gebruikelijke ontmoeting met de C.D.C.'s zal hierop teruggekomen worden.

Met de vertegenwoordiging van Deputaten in de Stichtingsraad van de Chr. Hogeschool Ede (voorheen) De Vijverberg/Felus, br. O.G. van Laar, is overleg geweest.

6.7 Jeugdhulpverlening

Naast het contact met het dagelijks bestuur van de Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugdwezijn over de lopende zaken, hebben deputaten uitvoering gegeven aan de bijzondere opdracht van de Generale Synode. Naar de jaarlijkse ledenvergadering met de diaconieën was telkens een lid van de commissie afgevaardigd.

In het regulier overleg hebben deputaten kennis genomen van de voortgang van het werk van de gefuseerde stichtingen in de Stichting Gereformeerde Jeugdwerk (SGJ). Na de herstructurering werd veel aandacht en energie gestoken in de plannen om te komen tot decentralisatie/vernieuwing van de huisvesting, die in de loop van 1998 gerealiseerd zou gaan worden.

Tijdens dit intensieve proces werd de directeur getroffen door een hartinfarct, waardoor hij langdurig werd afgeschakeld. Dit heeft geleid tot een hoge werkdruk bij bestuur en stafmedewerkers; gelukkig kon het werk de nodige voortgang hebben.

De realisatie van een gereformeerde kindertelefoon "Kierntoon" werd een feit en blijkt in een behoefte te voorzien.

Ook heeft de SGJ zich aangemeld bij de Gereformeerde Landelijke Instelling voor Geestelijke Gezondheidszorg teneinde de werkzaamheden die binnen dit kader verricht worden zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen.

Met dankbaarheid en instemming werd kennisgenomen van het principe-besluit van het bestuur van de SGJ om de kerkelijke basis te verbreden. Correspondentie en overleg werd gevoerd met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond in de Ned. Herv. Kerk ten aanzien van bestuurlijke deelname, terwijl daarbij tevens de bijdrage in de exploitatiekosten van de stichting aan de orde is. In de nieuwe structuur zal gestreefd worden naar een bestuurlijke participatie van onze kerken door/naams Deputaten ADMA en een orgaan van participanten, overeenkomstig het bestuurlijk model van GLIAGG De Poort. Felicitat zal dit de opheffing van de CGVJ tot gevolg hebben, waardoor o.m. de rechtstreekse diaconale bijdrage (thans f. 3,50 per (doop)lid) via de begroting van ADMA in de minimum-bijdrage van de kerken te zijner tijd dient te worden opgenomen. Het organiseren van de jaarlijkse correspondentiedag alsmede het contact met de plaatselijke gemeenten zijn nog punten van nadere invulling. Gedacht wordt aan het eventueel organiseren van een 'landelijke diaconale dag'. Het ligt in het voornemen van de CGVJ en de SGJ om deze bestuurlijke veranderingen te laten plaatsvinden in de 2e helft van het jaar 1999.

Bij de effectivering van de voorgenomen bovengenoemde wijzigingen zal invulling worden gegeven aan een reeds lang onder diaconale deputaten (maar ook in synodale kringen) leverde wens.

6.8 Geestelijke gezondheidszorg

1. GLIAGG De Poort

De samenwerking met de Gereformeerde Landelijke Instelling voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg De Poort werd bestendigd. Met de beide andere participanten, de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk en de Gereformeerde Gemeenten in Nederland en Noord-Amerika, participeren onze kerken via ADMA in deze instelling. In 1998 bestaat dit samenwerkingsverband 20 jaar. Vanuit ADMA hadden de brs. Brons en Heystek zitting in het bestuur. Br. Heystek dient het bestuur als voorzitter. Door het terugtreden van br. Brons zal zonnig een andere deputaat zijn plaats innemen.

Ontwikkelingen

Na de onstuwige uitbreiding in de jaren 1992-1995, werden de jaren 1995-1998 gekenmerkt door gedwongen stabilisatie. Ondanks de verkregen erkenning als RIAGG verliep de subsidieverlening door de overheid erg traag. De erkenning werd niet gevolgd door een besluit over structurele financiering van het werk. De minister liet weten dat het financieel niet mogelijk zou zijn om een volledig takenpakket te laten uitvoeren. Ook de jaarlijkse budgettering, met name om tot verdere uitbreiding te komen, liet veel te wensen over. Ondanks de bijdragen van de Steunstichting ontstond er in 1996 een moeilijke situatie. Door het personeel werd zelfs een vrijwillig loonoffer gebracht, door af te zien van een jaarlijkse periodieke verhoging. Dankbaar vooral vanwege de motivatie van de medewerkers werd dit geaccepteerd.

Na overleg met de participanten werd een fondsactie op touw gezet. Door deputaten ADMA en Hulpverlening werd de steun ook vanuit onze kerken toegezegd. Tot grote verwondering en diepe dankbaarheid was

het resultaat van de opbrengst van de actie meer dan 1,2 miljoen gulden, terwijl ook de morele steun van een brede achterban opnieuw geconstateerd mocht worden.

Hoewel de uitbouw in 1996 enigermate financieel werd gehonoreerd, bleef de relatie met de overheid ernstige zorgen geven. Meegedeeld werd dat men van oordeel was dat de GLIAGG nu wel voldoende gegroeid was en dat verdere budgetstijgingen er niet meer inzaten. De minister berichtte zelfs dat ze de opdracht aan de GLIAGG om te komen tot een volledige RIAGG uit te gooien wilde intrekken.

In plaats daarvan zou de GLIAGG een bovenregionale voorziening moeten worden, aanvullend ten opzichte van de RIAGG's. Met alle wettig mogelijke middelen wordt dit voorgenomen besluit bestreden. Er vinden thans (apr. '98) intense onderhandelingen plaats om tot een goede oplossing te komen. Feit is dat de GLIAGG in het geheel van de Geestelijke Gezondheidszorg, ook bij de overheid, niet meer weg te denken is.

Als gevolg van de financiële omstandigheden kan de verdere uitbouw, zoals die voorgenomen en noodzakelijk was, niet plaatsvinden. De doelstelling om ieder die bijbels genormeerde hulp zoekt en nodig heeft, deze ook te kunnen verlenen, kan niet worden gerealiseerd. Van het aantal hulpvragen kon ook in de afgelopen jaren gemiddeld niet meer dan ongeveer 36% gehonoreerd worden.

Vond in 1995 nog een personeelsuitbreiding plaats van 42,3 fte. naar 49,8 fte., in 1996 was er vanwege de financiële situatie een inkrimping van 5% naar 47,5 fte.

Aan de kwaliteit van de zorg werd veel aandacht besteed. In 1996 werd nadruk gelegd op ernstige neurosche en persoonlijkheidsproblematiek. De "Werkwijze Volwassenenzorg" werd vastgesteld, terwijl men dit ook ten aanzien van de jeugdzorg zoekt te realiseren. Een onderzoek werd ingesteld om de mogelijkheden van ouderzorg te ontwikkelen.

De huisvesting van de vestigingen in Amersfoort, Dordrecht en Zwolle werd uitgebreid; Zwolle werd inmiddels een zelfstandige vestiging. Naast Goes en Drachten werd gestart met een afdeling in Rijssen.

Het dagactiviteitscentrum De Doorgang in Dordrecht kreeg een eigen onderkomen. De grote behoefte, waaraan op deze wijze wordt voldaan, doet deze ruimte nu in feite alweer te klein zijn. Naar ruimere mogelijkheden wordt gestreefd.

Ook aan de preventie wordt veel aandacht besteed. Voor predikanten en pastorale medewerkers worden cursussen "Psychische nood in de gemeente" georganiseerd. Daarnaast werden de cursussen "Echtgenotes van predikanten" en "Predikanten en hun echtgenotes" ontwikkeld, terwijl ook een cursus voor "Kerkenraden" aangeboden wordt.

Aparte vermelding verdienen: het project mantelzorg, het opvangen van psychiatrische patiënten binnen de kring van de gemeente, en de Glazen-huis regeling, waarbij op het bewaren van de privacy nadruk wordt gelegd. Ook wordt aandacht besteed aan de familieleden van psychiatrische patiënten.

Samenwerking

In het kader van de geconstitueerde samenwerking in GLIGG-verband verscheen een nota "Gedeelde zorg". Met het GPZ werden afspraken gemaakt om de procedure bij intake en indicatstelling op elkaar af te stemmen. Wat de Jeugdzorg betreft, vond er overleg plaats met de SGJ aan de hand van de nota "Regie in de Jeugdzorg" om tot een betere afstemming en aansluiting tussen elkaars hulpaanbod te komen. Een later gevolgde nota "Brugfunctie" bedoelde het wegnemen van ongewenste schotten tussen beide instellingen. Helaas doet zich thans enige vertraging in de samenwerking voor.

Op het Evangelisch Begeleidingscentrum in T Harde werd een psychiater van de GLIAGG De Poort gedetacheerd per 1 januari 1996.

Op 15 april 1996 werd een conferentie georganiseerd voor besturen en leden van het management van GPZ, GLIBW en GLIAGG over de gezamenlijke aanpak van de Geestelijke Gezondheidszorg naar Bijbelse normen. Dit resulteerde in het instellen van een werkgroep, die de opdracht kreeg om te bestuderen of en hoe verdere samenwerkingsbesprekingen en -verbanden gestalte zouden kunnen krijgen. Deze werkgroep is op actieve wijze bezig. De resultaten worden met spanning afgewacht.

De steunstichting, en daarmee het blijvende meeleven en meewerken vanuit de kerken, heeft aan het werk van De Poort uitstekende diensten verleend. Het werk van deze steunstichting, en daarmee de financiële steun uit de kerken, dient dan ook onverminderd te worden voortgezet.

2. Geref. Psych. Ziekenhuis 'de Fontein' (GPZ)

In het geheel van de gereformeerde GGZ neemt het GPZ een belangrijke plaats in, zij het ook dat de omvang van de instelling nog (te) beperkt is. Voor de klinische zorg zijn thans 26 bedden en 12 deeltijdplaatsen beschikbaar. De reeds jaren geleden door de overheid toegezegde uitbreiding met 22 bedden kon nog niet gerealiseerd worden. Het GPZ omvat ook 3 poliklinieken in Dordrecht, Bosch en Duin en Zwolle, waar ambulante hulp geboden wordt.

Deputaten zijn dankbaar voor de mogelijkheden die het GPZ biedt. Ook door leden van onze kerken wordt daarvan gebruik gemaakt. In de afgelopen tijd zijn er door de brs. A. Heystek, J.N. Noorlandt en C. Westerink goede contacten onderhouden met het GPZ.

In de bestuurlijke structuur van het GPZ kwam tijdens de verslagperiode geen verandering. Het bestuur bestaat overwegend uit leden van de Geref. Kerken Vrijgemaakt en de Gereformeerde Gemeenten, aangevuld met leden van andere denominaties. Twee bestuursleden behoren tot onze kerken, te weten drs. C. Langbroek en dr. J. Stok. Evenals de anderen hebben zij op persoonlijke titel zitting in het bestuur.

Met dr. Stok onderhouden deputaten een regelmatig contact van informatieve aard. Gelet op de bestuursstructuur kan van formele invloed van de kant van deputaten geen sprake zijn. Inmiddels hebben de besturen van GLIAGG, GPZ en GLIBW fusiebesprekingen geopend, teneinde te komen tot één gereformeerde instelling voor GGZ.

Deputaten hebben ten overstaan van dr. Stok aangegeven, dat zij ook vanuit hun participatie in GLIAGG De

Poort een dergelijke ontwikkeling steunen en bereid zijn hun participatie in GLIAGG De Poort te verbreden tot een participatie in de gefuseerde instelling. Hunnerzijds zullen deputaten stimuleren dat de gefuseerde instellingen een bestuursstructuur zal krijgen conform die van GLIAGG De Poort. Deputaten hopen ten gevolge van deze ontwikkeling op deze wijze de mogelijkheid te krijgen tot meer directe verantwoordelijkheid voor het werk van het GPZ.

Met het oog op de bijzondere opdrachten die de Generale Synode 1995 aan deputaten gegeven heeft, zijn er ook contacten geweest met de directie. Als uitloei van een gesprek over de financiële basis van het GPZ honoreerden deputaten Hulpverlening op advies van deputaten ADMA een steunaanvraag voor de realisering van een 'slecht-weer-voorziening' voor de tuintherapie (een tuinkas) met een bedrag van f. 15.000,-.

Met betrekking tot de mogelijkheden om de opleiding van psychiaters uit eigen kring te stimuleren gaf het GPZ te kennen momenteel geen behoefte te hebben aan psychiaters in opleiding.

Wel is men bereid te bemiddelen in het verkrijgen van opleidingsfaciliteiten, indien deputaten de financiën daarvoor beschikbaar willen stellen.

In het themanummer van Adma-Info over psychiatrie werd ook het bestaan en het werk van het GPZ met nadruk onder de aandacht van de kerken gebracht.

3. Geref. Landelijke instelling voor Beschermde Woonvormen (GLIBW)

Met de directie van deze instelling heeft een oriënterend gesprek plaatsgevonden, waarin de activiteiten van de stichting zijn toegelicht. De GLIBW beheert momenteel zes beschermde woonvormen en twee dagactiviteitscentra voor mensen, die door sociale en/of psychische problemen voor korte of langere tijd niet of niet meer zelfstandig kunnen wonen of leven. Momenteel is een nieuwbouwproject in uitvoering in Hardrik Ido Ambacht.

Van de ruim 100 bewoners in deze beschermde woonvormen komen slechts 2 personen uit de Chr. Ger. Kerken en deputaten zijn van mening dat voorlichting over deze zorgvorm in onze kerken verbeterd dient te worden, zodat de toegankelijkheid en het gebruik van deze voorziening geoptimaliseerd kan worden. Ook valt te denken aan toekomstige kleinschalige uitbreidingsmogelijkheden van deze woonvorm op plaatsen waar in onze kerken een zekere concentratie van behoefte bestaat.

6.8 Diaconale presentie in de grote steden van Nederland

Door contacten met de kerken in Amsterdam kwamen de specifieke problemen van de kerk in de grote steden in ons land aan de orde. Deputaten ADMA hebben een enquête gehouden onder de kerkenraden van de Chr. Geref. Kerken in Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht. De voorlopige uitslagen hiervan geven aan dat door de grote en begrijpelijke zorg om in het stand houden van de preekplaats en het vervullen van de vacatures van ambdragers er over het algemeen weinig energie overblijft voor de diaconale presentie. Ook ontbreekt bij sommige kerkenraden daarvoor de visie. De verdere uitwerking van de enquête zal binnenkort gereed komen.

In het Twee Moderamina Overleg met Deputaten Hulpverlening zijn deze thema's gezamenlijk aan de orde gekomen. Zo zijn er contacten met Kuria en het Missionair Diaconaal Project in Amsterdam, De Haven in Den Haag en Ontmoeting in Rotterdam. In de rapportage van deputaten Hulpverlening vindt u verdere informatie en voorstellen.

7. Commissie C

7.1 Inleiding

Leden van deze commissie zijn zr. Boendermaker-Geleynse en de brs. Barendregt, Van Genderen en Goutzwaard. Van deze vier deputaten zijn de eerste drie afkomstig uit het vorige deputaatschap Kerk en Bedrijfsleven.

7.2 Opdracht

Commissie C heeft de eerste verantwoordelijkheid voor de punten f t/m l van artikel 3 van de instructie voor ADMA.

De volgende afspraken, contacten en werkzaamheden die behoorden bij het werk van het voormalige deputaatschap Kerk en Bedrijfsleven werden in het kader van het werkplan besproken.

1. Het uitwerken van de resultaten van door hen afgelegde bezoeken aan kerkenraden en het continueren van deze bezoeken.
2. Een opzet voor een cursus voor predikanten over kerk en werk.
3. De problematiek van zondagsarbeid, agrariërs en WAO'ers.
4. De preeksetsen voor bid-en dankdag.
5. De contacten met diverse organisaties als Christelijk Nationaal Vakverbond (CNV), Reformatorisch Maatschappelijke Unie (RMU), Gereformeerd Maatschappelijk Verbond (GMV), Dienst aan de Industriële Samenleving namens de Kerken (DISK), Stichting Doorwerking Christelijk Sociaal Congres, Sectie Sociale vragen van de Raad van Kerken.
6. De toezegging voor het eventueel continueren van het adviseurschap van ds. J.M. Aarmoudse voor het werk van commissie C.
7. Bedrijfsbezoeken.
8. Steun aan de kerken t.b.v. van arbeidspastoraat.

7.3 Werkwijze en taakverdeling

De commissie heeft in opdracht van de plenaire vergadering een werkplan gemaakt, waarin ook de overdrachtspunten van Kerk en Bedrijfsleven zijn opgenomen. Dit werkplan is de basis voor de bespreking van het werk van de commissie één maal per jaar plenair. De commissie vergadert zelf 4 keer per jaar (in 1996 8

keer), tot maart 1997 onder voorzitterschap van br. B. van Genderen, daarna opgevolgd door zr. W.M.Boendermaker-Geleynse. Tot september 1997 heeft br. H.G. Barendregt de verslaglegging verzorgd, waarna zr. A. van Geerenstein van het Landelijk Bureau dit van hem heeft overgenomen. Br. H.H. van Well van het Diaconaal Bureau staat de commissie bij in haar werkzaamheden en beleid.

Verslagen van de commissievergaderingen worden ter informatie bij de agendastukken voor de plenaire vergaderingen gevoegd. Zr. Boendermaker vertegenwoordigt de commissie in het moderamen.

Na het vertrek van br. van Genderen in april '97 heeft de commissie met toestemming van plenaire, op ad hoc basis een zuster en enkele broeders van buiten het deputaatschap betrokken bij de bezinning over 3 onderwerpen waarop de commissie zich voor de resterende tijd wilde concentreren, te weten, zr. T.T. Drajer-Quist, br. J.J. de Graaf, br. B. Wieringa, ds. M. Oosting en br. J. van Eck. Onder leiding van de overgebleven deputaten zijn hieruit 2 werkgroepen gevormd voor de onderwerpen armoede en agrariërs.

De inzet van br. de Graaf is na 2 vergaderingen door zijn plotseling overlijden helaas weggefallen.

7.4 Werkplan

Het werkplan omvat de onderdelen bezinnen, informeren, adviseren, stimuleren, contacten en toerusting/publiciteit. In afwachting van de formulering van de beleidsvisie van ADMA is een voorlopig summier beleidsvisie voor het werk opgesteld.

7.4.1 Bezinning

Op het terrein van kerk en arbeid zijn veel onderwerpen te noemen, die de aandacht en de bezinning van christenen vragen. Werk bepaalt voor een groot deel het leven van mensen of dit nu betaalde arbeid is, de zorgarbeid in het gezin of de onbetaalde mantelzorg en ander vrijwilligerswerk. Op al die terreinen doen zich problemen voor, die het leven en het geloofsleven kunnen beïnvloeden. Pastorale en diaconale begeleiding mogen dan niet ontbreken.

Door een groeiende economie en onder invloed van overheidsbesluiten neemt in de samenleving de vraag naar flexibele arbeid en arbeidsverhoudingen ten gunste van de 24-uurseconomie toe.

Veel mensen ervaren een verhoogde arbeidsdruk en stressgevoelens, wat van invloed is op gezinsleven maar ook merkbaar wordt in het gemeentelijk leven (te kort aan ambtsdragers en vrijwilligers). Daarnaast wordt het door de veranderende winkelingswet met name in grotere steden en afhankelijk van de politieke kleur van de gemeenteraad, steeds moeilijker om de zondag als rustdag in ere te houden.

Terwijl de welvaart voor velen toeneemt, wordt de tweedeling in de maatschappij wat betreft arbeid en inkomen steeds duidelijker zichtbaar. De "arme kant van Nederland", waartoe veel ouderen, WAO'ers, bijstandsvrouwen, gehandicapten en mensen met een minimuminkomen (waaronder veel allochtonen) horen, vraagt de aandacht van de kerken. De armoede maakt van veel mensen uitgesloten; ze tellen niet mee, hebben vaak schulden en kunnen hun leven niet zinvol inrichten. Het is de diaconale roeping van de gemeente om in navolging van haar Here en Heiland om te zien naar en op te komen voor de slachtoffers van onze westerse welvaartsamenleving.

Aandacht vraagt ook de problematiek van de agrariërs. Hun positie staat van alle kanten onder druk. De overheid, de milieubeweging maar ook de consument stelt eisen, waaraan ze nauwelijks kunnen voldoen.

De commissie besteedt aandacht aan deze 3 thema's (24-uurseconomie, armoede, agrariërs) en hoopt daarvoor in een brochure, een publicatie in ADMAinfo of door middel van een toerustingsdag c.q. cursus voor diakenen haar bezinning in deze periode nog aan de kerken te kunnen aanbieden.

7.4.2 Informeren

Deputaten KB hebben in het najaar 1995 bakkerij Witink in Doetinchem bezocht om zich te laten informeren over de problematiek rond de 24-uurseconomie en de zondagsrust. De goede ervaring van KB met deze vorm van informatie-uitwisseling is voor commissie C aanleiding om het bezoeken van een bedrijf, gekoppeld aan de gekozen onderwerpen als een belangrijke bron van informatie in het werkplan op te nemen. Helaas kan bij het samenstellen van dit verslag nog geen melding worden gemaakt van een bezoek.

7.4.3 Adviseren

Gemeenten, die betrokken zijn bij het industriepastoraat of anderszins bezig zijn met het onderwerp "kerk en werk" kunnen indien nodig voor advies terecht bij de commissie. Verschillende kerkenraden/diaconieën vroegen informatie/advies i.v.m. de winkelingswet en zondagsheiliging. De brochure over zondagsarbeid voorziet daarbij in een behoefte.

7.4.4 Stimuleren

Bezoeken kerkenraden.

Het deputaatschap KB heeft het bezoeken van kerkenraden en het uitwerken van de laatste ronde bezoeken door KB aan commissie C overgedragen. Deze bezoeken hebben een tweeledig doel. Ten eerste: informatie verzamelen over wat er in de gemeenten leeft rond het thema geloof en arbeid (de gegevens van een eerste ronde bezoeken zijn destijds uitgewerkt in het rapport "Laat zo uw licht schijnen"). Ten tweede: kerkenraden op deze manier kennis te laten maken met het werk van deputaten en te stimuleren tot aandacht voor de relatie tussen geloof en arbeid binnen de gemeenten.

Uit de overgedragen verslagen van bezoeken, heeft de commissie de conclusie getrokken, dat de bezoeken door de bezochte kerkenraden unaniem als positief zijn ervaren. Men vindt het zinvol om over de gestelde vragen na te denken en geeft aan het belangrijk te vinden dat hiernaar door de kerk aandacht besteedt wordt. De commissie is van mening, dat er onvoldoende nieuwe informatie naar boven gekomen is om een publicatie hierover te rechtvaardigen en dat er geen aanleiding is voor een vervolcontact met de betreffende kerkenraden.

Besloten is, gelief op het aantal deputaten, het bezoeken van kerkenraden in de toekomst te koppelen aan de uitwerking van een concreet en actueel thema, c.q. bedrijfsbezoek.

CDC's:

De commissie vindt het noodzakelijk, vooral nu de vragen over geloof en arbeid zijn ondergebracht bij ADMA, dat ook de CDC's actiever benaderd worden om aandacht te vragen voor dit thema. Dit punt is nog niet verder uitgewerkt. Deputaten bezoeken de landelijke CDC-bijeenkomsten, die één maal per jaar gehouden worden. Daarnaast geeft br. H.H. van Well informatie(materiaal) door op instructie- en bezinningsavonden voor diakenen. Ook verzorgde hij in deze periode een paar keer een avond voor diaconieën over "zondagsarbeid".

7.4.5 Contacten

De leden van commissie C hebben elk de opdracht zich te verdiepen in een organisatie, de informatie bij te houden en zo mogelijk contact te zoeken of een congres/studiedag bij te wonen.

Door ziekte zijn sommige contacten helaas onvoldoende tot haar recht gekomen.

De commissie had in deze periode de volgende contacten:

1. Het Multidisciplinair Centrum voor Kerk en Samenleving organiseerde een debat over Theologie en Economie. Dit debat is bijgewoond door ds. J.M. Aarmoudse. Naar aanleiding van dit voor velen teleurstellende debat rapporteert hij, dat er aanleiding is voor bezinning in eigen kring op de verhouding tussen Gods geboden en beloften en de ontwikkeling van de samenleving en de economie in het bijzonder. Aanbevolen wordt hierover een discussie te houden met een aantal theologen uit onze kerken.
2. Het CNV organiseerde in samenwerking met anderen een conferentie over "solidariteit en marktwerking". De probleemstelling voor deze conferentie was: Het marktgerichte denken dringt steeds verder door op allerlei terreinen van de samenleving en verdringt daar waarden als bescherming, zorg en dienstbetoon in respectievelijk de sociale zekerheid, de gezondheidszorg en de thuiszorg. De markt bepaalt de grenzen van de solidariteit. De tweedeling en het armoedeprobleem, als gevolg van de afnemende georganiseerde solidariteit door de keuze van de overheid voor marktwerking, noodzakelijk kerken dat zij naast hun profetische taken richting maatschappij ook hun diaconale taken serieus nemen.
3. In samenwerking met DISK organiseerde het Multidisciplinair Centrum voor Kerk en Samenleving een conferentie over "arbeid op de drempel van een nieuwe tijd?". Aan de hand van een drietal scenario's is gezocht naar de rol van arbeid in de komende tijd. Betaalde arbeid was lange tijd een belangrijke sleutel tot maatschappelijke participatie. Wat betekent het voor mensen en hun deelname in de samenleving als vaste betaalde arbeidsplaatsen verdwijnen en er flexibele en deeltijdbanen voor in de plaats komen? De bijgewoond workshop over: participatie, zorg en gezinsbeleid leerde dat er veel huwelijksproblemen voortkomen uit het feit dat het voor veel echtparen moeilijk is om een verantwoorde afweging te maken in de verdeling tussen betaalde arbeid en zorg voor het gezin c.q. vrijwilligerswerk.
4. Een aantal Amsterdams kerkelijke instellingen organiseerde een conferentie over "de rijke kant van Nederland". Deze conferentie had tot thema de samenhang tussen verarming en verrijking. Het onderwerp "verrijking" werd van diverse kanten belicht door o.a. prof. B. Goudswaard en prof. B. de Gaay Fortman. Rijkdom en verrijking is niet alleen het resultaat van noeste vlijt maar ook van verdelingsmechanismen. Het viel op dat er veel goede wil was bij de vele kerkelijke vertegenwoordigers maar ook dat er grote verlegenheid was over een goede aanpak van het probleem van verrijking en verarming. De kerken kennen binnen hun muren niet veel armen. Het z.g. oude wijkenpastoraat (armen opzoeken) werd genoemd als zinvolle weg voor een ontmoeting tussen arm en rijk.
5. DISK organiseerde een studiedag over zorgarbeid onder de titel "wie zorgt voor wie". Er werd speciaal aandacht besteedt werd aan de ethiek van zorg. De conferenties leverden materiaal op voor de bezinning van de commissie. Ze werden als zodanig als zinvol en boeiend ervaren.
6. Het deputaatschap KB heeft voor de opheffing een afspraak gemaakt met het bestuur van DISK om op hun verzoek van gedachten te wisselen over een mogelijk hernieuwd contact met deze organisatie. Reden voor dit verzoek is de verandering in beleid en visie in DISK. Het bestuur hoopt dat dit voor de Christelijke Gereformeerde Kerken, die vele jaren bij het werk van DISK betrokken was, mogelijk aanleiding kan zijn om het besluit om het contact met DISK te verbreken, te heroverwegen. De commissie heeft hierover een oriënterend gesprek met de voorzitter van het bestuur van DISK, ds. J. van Drie gevoerd. Dit gesprek gaf aanleiding om een nieuwe afspraak te maken om wederzijds beleid en informatie te bestuderen.
7. Zoals onder 1. aangegeven, was ds. Aarmoudse als waarnemer betrokken bij de sectie sociale vragen van de Raad van Kerken. Dit contact levert veel informatie voor de bezinning over de vragen rond geloof en arbeid. De aanwezigheid van onze kerk als waarnemer wordt door de sectie erg op prijs gesteld en de opbouwende kritische bijdrage van de waarnemer gewaardeerd. De sectie betreurt het vertrek van ds. Aarmoudse en heeft ADMA verzocht opnieuw een waarnemer af te waardigen. In br. A.J. de Geus, oud-lid hoofdbestuur van het CNV, menen deputaten een geschikt persoon gevonden te hebben.
8. Met de Reformatorisch Maatschappelijke Unie te Veenendaal en het Gereformeerd Maatschappelijk Verbond te Zwolle heeft de commissie de afgelopen jaren helaas slechts beperkt contact kunnen hebben. Dit had te maken met de ziekte en het overlijden van br. Barendregt. In de lezenswaardige verenigingsbladen vinden we veel artikelen die waardevolle informatie geven over de onderwerpen waarin de commissie zich verdiept. Deputaten hopen graag in de komende periode met een voltallige bezetting deze contacten te intensiveren.
9. De Stichting Doorwerking Christelijk-Sociaal Congres heeft een evaluatieverslag uitgebracht over het door de Stichting in 5 jaar verrichte werk getiteld: Gegeven verantwoordelijkheid nemen. Het rapport geeft antwoord op 6 onderzoeksvragen. Eén ervan is of de Stichting in een behoefte voorziet. De conclusie luidt: er is duidelijk behoefte aan een platform, dat gelegenheid biedt om met elkaar van gedachten te wisselen over de actualisering van christelijk sociaal denken.

7.4.6 Toerusting en publiciteit

Deputaten Contact met de overheid hebben een actie gevoerd voor handtekeningen tegen de nadelige gevolgen van de dreigende 24-uurs economie. Deputaten ADMA ondersteunden deze actie van harte. De ontwikkelingen benaauwen ons en wij bidden dat God de overheersende macht van de economie zal verhouden. Deputaten vroegen in een artikel in alle kerkbladen om ervaringen uit de praktijk. Uit deze reacties moet blijken op welke wijze toerusting en informatie noodzakelijk is.

Prekschetsen voor bid- en dankdag

Omdat deze schetsen in een behoefte voorzien, zetten deputaten deze dienst aan de kerken voort. Op verzoek maakten de predikanten W.C. Moerdijk, J. van Langeveld, K. Boersma en J. Huisman, M.J. Oosting een preek schets voor de bid- en dankdagen in resp. 1996, 1997 en 1998. Deze preek schetsen zijn ook gebundeld te bestellen door b.v. studenten van de Theologische Universiteit. Voor de preek schets voor biddag 1998 van ds. M.J. Oosting was ook buiten onze kerken bijzondere belangstelling. In de uitwerking van de preek schets gaf hij op verzoek van ADMA in het bijzonder aandacht aan de problematiek van agrariërs. Uit reacties bleek dat deze aandacht voorzag in een leerzaam.

7.4.7 Industriepastoraat Rozenburg

Bij het vertrek van ds. J.M. Aarnoudse als industriepredikant op Rozenburg was het nog niet helemaal duidelijk of dat ook het definitieve einde van het industriepastoraat van de gezamenlijke kerken (IAI) inhield. Er was sprake van voortzetting in een afgeslankte vorm. In de loop van 1996 is duidelijk geworden dat dit niet haalbaar was. De stichting IAI werd opgeheven. De consequenties van de financiële afwikkeling zijn mede door ADMA afgehandeld. In september 1996 verscheen het boekje "Geroepen tot het werk" waarin ds. J.M. Aarnoudse terugblik op 30 jaar industriepastoraat in Botlek-Europoort. Het werk van de predikanten, ds. S. Wijnsma, ds. T. Harder, ds. W.C. Moerdijk en ds. J.M. Aarnoudse, die namens onze kerken voor het werk van resp. evangelisatie- en industriepredikant werden vrijgesteld, wordt hierin op boeiende wijze beschreven, al is hier en daar een andere beoordeling mogelijk.

7.5 Tenslotte

Het was bij de overdracht duidelijk en ook aangegeven door degenen, die aarzelden waar het de integratie betrof, dat het met minder deputaten niet makkelijk zou zijn om een goede voortgang te geven binnen ADMA aan de bezinning en toerusting over de complexe vragen rond kerk en arbeid. De deputaatschappen ADMA en KB verschilden ook in structuur, cultuur en doelgroep. In de praktijk speelde dat bij de integratie toch een rol. De commissie heeft zich, voor zover dat in haar vermogen lag ingezet om aan haar opdracht vorm te geven. De omstandigheden (ook persoonlijke) hebben daarin niet meegewerkt. Daarover hebben wij u in paragraaf 2.8 ingelicht. Deputaten ADMA hopen dat in een volgende periode met een gezamenlijke inzet gewerkt kan worden aan de geïntegreerde opdracht. Een duidelijke structuur en onderling vertrouwen zijn daarvoor nodig. Deputaten spreken uit dat de bezinningsvergadering van 6 maart '96, die hertoe een aanzet was, vrucht heeft gedragen.

8. Twee moderamenoverleg

In de achterliggende periode heeft regelmatig overleg plaatsgevonden met het moderamen van het deputaatschap Hulpverlening in binnen- en buitenland. De meest belangrijke punten die in dit overleg aan de orde kwamen waren:

- het opstellen van een regeling taken en bevoegdheden Diaconaal Bureau
- het feitelijke beheer van het Diaconaal Bureau
- de participatie in de commissie Landelijk Bureau
- het bespreken/coördineren van gemeenschappelijke zaken.

Voor de inhoudelijke rapportage mogen wij u verwijzen naar het afzonderlijk door de twee moderamina uitgebrachte rapport.

9. Financiën

Algemeen

Over de verslagperiode 1995 tot en met 1997 werd een positief resultaat behaald van f 131.211. Het resultaat is toegevoegd aan het eigen vermogen zodat dit uitkomt op f 290.966.

Dit eigen vermogen dient als weerstandsvermogen en dient een hoogte te bereiken van 1½ maal de jaarlijkse exploitatielasten. De exploitatielasten bedragen per jaar ca. f 400.000 zodat het vermogen ca. 73% (i.p.v. 150%) bedraagt van de jaarlijkse exploitatielasten. Een verdere verhoging is gewenst, zij het dat dit in gelijktijdigheid dient te geschieden. De Generale Synode van Zierikzee heeft besloten het deputaatschap Kerk en Bedrijfsleven (K&B) op te heffen. De balans en exploitatierekening van K&B over het jaar 1995 zijn geconsolideerd in de balans en exploitatierekening van ADMA. Het resterende vermogen van K&B ad. fl. 74.308,- is toegevoegd aan dat van ADMA.

Overleg penningmeesters

In de afgelopen 2 jaar heeft er op verzoek van deputaten KAB een aantal malen overleg plaatsgevonden tussen de penningmeesters van enkele deputaatschappen. Doel van dat overleg was om een aantal rechtspositionele aspecten van de medewerkers van de verschillende deputaatschappen op elkaar af te stemmen. Ondanks die vergaderingen moet geconstateerd worden dat een eensluidende visie op ondergeschikte punten niet haalbaar is gebleken, kortom een redelijk onbevredigende afloop.

Balans per ultimo van de verslagjaren.

Onderstaand is de balans per 31 december van de verschillende jaren weergegeven.

BALANS PER ULTIMO:

ACTIVA	1995	1996	1997
MATERIELE VASTE ACTIVA			
Inventaris	f 3644	f 3343	f 1691
VLOTTENDE ACTIVA			
vorderingen en overlopende activa	50478	80636	79043
Liquide middelen	229538	227246	242908
	280016	307882	321951
TOTAAL ACTIVA	283660	311225	323642
PASSIVA			
EIGEN VERMOGEN	253372	278792	290966
SCHULDEN OP KORTE TERMIJN	30288	32433	32676
TOTAAL PASSIVA	283660	311225	323642

Toelichting balans

De vlottende activa zijn vanaf 1996 toegenomen omdat de bijdrage van het deputaatschap HBB niet op balansdatum was voldaan. Het betreft een bijdrage van f 25.000. De overige vlottende activa zijn in de loop van de jaren vrijwel ongewijzigd gebleven. Het eigen vermogen is toegenomen met f 131.211, zijnde het positieve resultaat over de jaren 1995 tot en met 1997.

De schulden op korte termijn zijn vrijwel ongewijzigd gebleven in de loop van de jaren.

Exploitatierelkeningen over de jaren 1995 tot en met 1997

Hieronder vindt u een samenvatting van de resultatenrekeningen over de jaren 1995 tot en met 1997. Ter vergelijking is de begroting over de betreffende periode in een totaalbedrag ernaast vermeld.

EXPLOITATIEREKENING 1995 TOT EN MET 1997

	1995	1996	1997	Totaal	Begroting
	f	f	f	'95-'97	'95-'97
Bijdrage kerken	417553	371265	389649	1158467	1202400
Bijdrage derden	9500	34500	34500	78500	69000
Rente	6477	7158	8444	22079	6000
Diversen	605	487	288	1380	0
Totaal baten	434135	413410	412881	1260426	1277400
Diaconaal Bureau	209738	246354	261541	717633	617400
Kosten publicaties	3599	15350	9737	29686	45900
Participatiekosten commissies	597	526	498	1621	4400
Subsidies	8000	2122	596	10718	42000
Reis- verblijf- en vergaderkosten	40646	34609	36638	111893	78800
De Poort	30000	30000	30000	90000	90000
Diverse kosten	47938	59029	61697	168664	88900
Dotatie vermogen	93617	25420	12174	131211	110000
Totaal lasten	434135	413410	412881	1260426	1277400

Toelichting exploitatierekening

Er is een positief resultaat gerealiseerd van f 131.211. Echter, dit resultaat is in belangrijke mate ontstaan in 1995, nl. f 93.617. In de laatste twee jaar werd slechts een resultaat van f 37.594 gerealiseerd. Dat wordt veroorzaakt doordat de omslag voor de synodeperiode 1996 tot en met 1998 op een lager bedrag is vastgesteld door de Generale Synode van Zierikzee. Gevraagd was een omslag van f 5,30 per (doop)lid; de GS stelde de omslag vast op f 5,00 per (doop)lid.

Op grond van de ingediende begroting over de periode 1996 tot en met 1998 is voor ADMA een resultaat begroot van f 120.000. Daarop is in mindering gebracht een begroot tekort van het deputaatschap K&B van f 10.000. Totaal begroot resultaat derhalve f 110.000.

Vastgesteld kan worden dat een dergelijk resultaat over 1996 tot en met 1998 niet gehaald zal worden. De baten zijn hoger dan in de begroting aangenomen, echter dat wordt voornamelijk veroorzaakt door een niet begrote rentepost van f 16.079, terwijl de bijdragen derden eveneens f 9.500 hoger waren. Doordat een aantal kerken de door de GS vastgestelde omslag niet heeft afgedragen zijn de bijdragen uit de kerken met maar liefst f 43.933 achtergebleven! Een kwestie die tot nadenken stemt. Aan de lastenkant valt op dat de kosten van het diaconaal bureau van 1996 zijn toegenomen t.o.v. 1995. Dat wordt veroorzaakt doordat vanaf 1996 naast de loonkosten van de beleidsmedewerkers ook de loonkosten van de secretaresse ten laste van de exploitatie van ADMA komen. De toename van de kosten van het Diaconaal Bureau in 1997 is een gevolg van de herstructurering van de salarisschalen bij de overheid die door ADMA worden gevolgd. Inclusief de reguliere periodieke verhogingen heeft dat geleid tot een toename van de salarislust met ca. 3% t.o.v. 1996. De kosten van publicaties zijn lager doordat er wat minder nummers van ADMA-Info zijn verschenen. De reis- en verblijfskosten zijn fors over het begrote bedrag heengegaan. Dat heeft te maken met de in een aantal gevallen uitermate decentrale woonplaats van deputaten en met de vele extra vergaderingen. Evenals in voorgaande jaren is een bijdrage van f 30.000 per jaar overgemaakt aan De Poort. De overschrijding van de post diverse kosten is voornamelijk veroorzaakt door de doorbelasting van het KAB in de jaren 1996 en 1997 t.w. f 70.093. Deze post was niet begroot door deputaten ADMA.

Toelichting begroting ADMA over de jaren 1999 tot en met 2001

Bij het opstellen van de begroting van ADMA is rekening gehouden met de volgende uitgangspunten.

Algemeen

Begin mei 1998 zijn door KAB de in rekening te brengen bedragen voor ADMA schriftelijk bekend gemaakt. Op grond van de daarna gevraagde specificatie van het bedrag heeft KAB het volgende aangegeven: voor het Diaconaal Bureau worden 618 uur in rekening gebracht; voor het voeren van de financiële administratie zijn 105 uren begroot. De door KAB begrote kosten zijn op basis van deze aantallen uren in de begroting van ADMA verwerkt.

Evenwel, in de tot nu toe opgestelde jaarrekeningen zijn de betreffende kosten op omgekeerde wijze geregistreerd en verantwoord (de uren van de financiële administratie bij het Diaconaal Bureau en de uren van het Diaconaal Bureau bij ADMA). Wij gaan ervan uit dat de registratie door KAB (reeds in 1998) op overeenkomstige wijze als in deze begroting wordt uitgevoerd.

ADMA

Onder post 1 - Publicaties zijn opgenomen de kosten van ADMA-Info. ADMA-Info komt ongeveer 6 maal per jaar uit. De kosten per exemplaar zijn ca. f 5.000. Van de kerkenraden wordt een bijdrage gevraagd welke begroot is op ca. f 10.000 in totaal per jaar.

Onder post 3 - Doorbelasting KAB zijn de kosten opgenomen van de door het KAB doorberekende uren. Het gaat om 105 uur per jaar t.b.v. het voeren van de financiële administratie.

Onder post 10 is andermaal opgenomen de bijdrage aan De Poort.

De overige posten zijn op basis van de historische kosten van de voorgaande 3 jaren gecalculeerd.

Diaconaal Bureau

Onder post 11 - Personeelskosten zijn opgenomen de kosten van de beleidsmedewerkers alsmede de kosten van de secretaresse. Er is rekening gehouden met een salarisstijging van 3% per jaar. In voorkomende gevallen is de reguliere periodiek verwerkt.

Het bedrag onder post 12 - Doorbelasting KAB is gebaseerd op 618 uur.

De overige kosten zijn op basis van historische kosten van de voorgaande 3 jaar berekend.

SGJ

Met het bestuur van de Chr. Ger. Vereniging voor Jeugdwezijn (CGVJ) zijn besprekingen geweest over de gevolgen van mogelijke opheffing van de Vereniging. De participatie in het bestuur van de SGJ wordt mogelijk ondergebracht bij ADMA. Indien tot effectivering van de voornemens wordt overgegaan zal dit de nodige gevolgen voor de begroting van ADMA hebben. Enerzijds zal de contributie van f 3,50 per (doop)lid naar ADMA overgeheveld worden; anderzijds zullen dienstovereenkomstig de nodige kosten in de exploitatie van ADMA moeten worden opgenomen. Vooralnog zijn de consequenties voor de begroting van ADMA niet te overzien en dient met de volgende aandachtspunten rekening gehouden te worden:

- Hoe ziet de bestuurlijke relatie tussen ADMA en de SGJ eruit;
- Op welke wijze wordt een relatie gelegd tussen de stichting 'De Meerpaal' en ADMA;
- Indien vanwege het opnemen van de kosten van de SGJ negatieve resultaten zouden ontstaan bij ADMA op welke wijze worden deze dan aangezuiverd;
- Als de CGJV wordt opgeheven wordt geen contributie meer afgedragen; wat komt daarvoor in de plaats;
- In de SGJ participeren meerdere kerkgenootschappen. Op welke wijze verhouden die kerkgenootschappen zich tot elkaar m.n. in financiële zin;
- Bij wie en op welke wijze wordt de correspondentenactie ondergebracht; zijn er relaties naar ADMA;
- Het eigen vermogen van ADMA zal als gevolg van het opnemen van de exploitatie van de SGJ fors naar boven moeten worden bijgesteld.

Opbrengsten

Voor door ADMA geleverde diensten wordt door de commissie Integratie, evenals in andere jaren, een bijdrage van f 3.500 vergoed.

De post rente heeft betrekking op de verkregen rente over het eigen vermogen.

Deputaten Hulpverlening dragen elk jaar een bedrag van f 25.000 bij als tegemoetkoming in de personele kosten.

Eigen vermogen.

Het eigen vermogen bedraagt eind 1997 Kf 290. In 1998 wordt een sluitende exploitatie verwacht zodat het eigen vermogen zich naar verwachting zal stabiliseren op Kf 290.

Het nettovermogen dient ongeveer 1/2 de jaarlasten te zijn wat een eigen vermogen van ca. Kf 675 vereenstelt. Mede met het oog op integratie van de SGJ is dan ook een bedrag van f 50.000 begroot voor het vergroten van het eigen vermogen.

Hierdoor zou het eigen vermogen aan het eind van 2001 op een bedrag van ca. Kf 440 komen, nog altijd slechts 65% van de totale jaarlasten.

Omslag kerken

De totale lasten over de komende periode bedragen op grond van de begroting Kf 1.532. Deze kosten worden gedekt door derden voor een bedrag van Kf 127, zodat door de kerken Kf 1.405 moet worden opgebracht.

BEGROTING 1999 TOT EN MET 2001

	1999	2000	2001	Totaal
ADMA	f	f	f	f
1 Publicaties	20000	20000	20000	60000
2 Participatiekosten commissies	1500	1500	1500	4500
3 Reis- verblijf- en vergaderkosten	40000	41000	42000	123000
4 Doorbelasting KAB	6800	7000	7100	20900
5 Post- en telefoon	10000	10500	11000	31500
6 Kopieerkosten	7000	7000	7000	21000
7 Enveloppen	1500	1500	1500	4500
8 Contributies en abonnementen	1000	1000	1000	3000
9 Overige kosten	1500	1500	1500	4500
10 Bijdrage de Poort	30000	30000	30000	90000
Sub-totaal lasten ADMA	119300	121000	122600	362900
DIAKONAAAL BUREAU				
11 Personeelskosten	265000	275000	285000	825000
12 Doorbelasting KAB	40200	40900	41600	122700
13 Kantoorbehoeften	4000	4000	4000	12000
14 Accountantskosten	4000	4000	4000	12000
15 Abonnementen	1500	1750	2000	5250
16 Bibliotheek	2500	2500	2500	7500
17 Huishoudelijke kosten	1000	1000	1000	3000
18 Post, telefoon en fax	3000	3000	3000	9000
19 Representatiekosten	2000	2000	2000	6000
20 Overige kosten	5500	5500	5500	16500
Sub-totaal lasten Diaconaal Bureau	328700	339650	350600	1018950
TOTAAL LASTEN	498000	510650	523200	1531850
Bijdrage die integratie	9500	9500	9500	28500
Rente	8000	8000	8000	24000
Soliditeitsbijdrage HEB	25000	25000	25000	75000
Bijdrage kerken	55500	468150	460700	1404350
TOTAAL BATEN	498000	510650	523200	1531850

10. Voorstellen

10.1 De handelingen van deputaten goed te keuren.

10.2 Nieuwe deputaten te benoemen.

10.3 Voor deputaten ADMA twee seconden te benoemen.

10.4 De voorstellen bij het rapport Diaconaal, diaken en kerkelijke vergaderingen aan te nemen.

10.5. Deputaten op te dragen het gesprek met de Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugd welzijn af te ronden en de bestuurlijke participatie in de Stichting Gereformeerde Jeugd welzijn te effectueren en indien nodig met deputaten Financiële Zaken tussentijds een regeling te treffen voor verhoging van de synodale omslag per lid/doelwit.

C. Westerink, voorzitter
H. Kazan, secretaris

Bijlage 25.1

Diaconaat, diaken en kerkelijke vergaderingen

Rapport van Deputaten Algemene Diaconale en Maatschappelijke Aangelegenheden van de Christelijke Gereformeerde Kerken

1. Opdracht

De Generale Synode van Apeldoorn-Centrum (1992) gaf aan deputaten ADMA de opdracht 'zich te bezinnen op de wijze van functioneren van de diakenen op de kerkelijke vergaderingen en op de wijze waarop het diaconaat op de kerkelijke vergaderingen aan de orde komt; hierover te rapporteren op de volgende generale synode en die vergadering te dienen met voorstellen in het licht van de synodebesluiten sinds 1962' (Acta, art. 68). Deze opdracht is door de Generale Synode van Zierikzee (1995) gecontinueerd (Acta, art. 190; bijl. 68).

2. Werkwijze

Na een aantal oriënterende besprekingen waarin de problematiek van de opdracht is verkend, hebben deputaten besloten de opdracht met behulp van twee commissies met een eigen taakstelling uit te voeren. De commissie 'Visie' kreeg de opdracht na te gaan hoe volgens de huidige orde in de kerk de diaken dient te functioneren op kerkelijke vergaderingen en op welke wijze het diaconaat daar aan de orde moet komen. De commissie 'Empirisch onderzoek' kreeg de opdracht een inventarisatie te maken van het functioneren van de diakenen op de kerkelijke vergaderingen en van de wijze waarop het diaconaat op de kerkelijke vergaderingen aan de orde komt. De resultaten van het onderzoek van de commissie 'Visie' zijn met name terug te vinden in de paragrafen 3 en 4 van dit rapport, terwijl de gegevens van de commissie 'Empirisch onderzoek' met name terug te vinden zijn in paragraaf 5. Op grond van onze bevindingen doen wij aan het einde van ons rapport (paragraaf 6) een aantal aanbevelingen aan de kerken in het algemeen en kerkelijke vergaderingen in het bijzonder. Deze kunnen naar onze mening ten goede komen aan het functioneren van de diaken op de kerkelijke vergaderingen. Daardoor kan eveneens het diaconaat beter aan de orde komen. Ons rapport sluit af met een aantal voorstellen ten dienste van de besluitvorming van de generale synode.

3. Historische schets

De opdracht van de Generale Synode van Apeldoorn-Centrum (1992) refereert aan de synodebesluiten sinds 1962 met betrekking tot de plaats van diakenen op kerkelijke vergaderingen. Deze besluiten zijn voor ons een belangrijk uitgangspunt geweest voor onze bezinning. Toch meenden wij er goed aan te doen ook verder terug te gaan in de geschiedenis. In onze kerken is de discussie over de plaats van de diakenen in de kerkelijke vergaderingen (mede) op gang gekomen door de rede van prof. J. Hovius op de diaconale conferentie van 1951. Deze rede is uitgegeven onder de titel *Behooren de diakenen tot den kerkeraad?* Wegens het belang daarvan en de ontwikkelingen daarna hebben wij niet alleen de synodebesluiten sinds 1962 tot uitgangspunt voor onze bezinning genomen, maar ook gekeken naar de genoemde rede en synodebesluiten uit de periode direct voorafgaande aan 1962.

3.1. Rede van Hovius

Wanneer wij letten op de inhoud van de rede en de gelegenheid waarbij deze werd uitgesproken, kunnen wij niet zeggen dat de interesse van Hovius uitsluitend of in hoofdzaak historisch was. Hij wilde een bepaalde ontwikkeling ten aanzien van de plaats van het ambt van diaken in de kerken ondersteunen. Deze ontwikkeling achtte hij belangrijk op bijbelse en confessionele gronden. Tot dusver was volgens Hovius de gelijkwaardigheid van het ambt van ouderling en diaken onvoldoende tot haar recht gekomen. Dat zou moeten veranderen. Het ambt van diaken is niet ondergeschikt aan het ambt van ouderling. Beide ambten zijn gelijkwaardig. Een herwaardering van het ambt van diaken is dan ook nodig en zinvol. Deze herwaardering dient echter wel zorgvuldig te gebeuren. De gewenste ontwikkeling mag niet aan de kerken worden opgedrongen. Er moet eerst een discussie op gang komen om op die manier te groeien naar een communis opinio en eventueel naar een beslissing die een verandering inhoudt. Het is duidelijk dat Hovius zelf met een dergelijke verandering van harte instemt en daarop hoopt. Was dat niet het geval, dan zou hij niet, aan het begin en aan het einde van zijn rede, gesproken hebben over de discussie die hij op gang wil brengen.

3.2. Opgebeven vragen

Hovius' terughoudendheid heeft ertoe geleid dat hij ten aanzien van de gewenste structuur van gelijkwaardigheid van de ambten slechts voorzichtig enkele richtlijnen geeft, zoveel mogelijk in aansluiting aan en met handhaving van de bestaande situatie. Een tweetal vragen zijn echter opgebeven. Deze vragen hebben betrekking op de kerkenraad en de meerdere vergaderingen.

De eerste vraag betreft de relatie tussen de dienst van de diaken en de dienst van de ouderling. Hovius stelt terecht dat de diakenen gerechtigd zijn binnen de kerkenraad deel te nemen aan de algemene regering van de gemeente. Dat is ook de feitelijke stand van zaken in zijn dagen. Hovius denkt daarbij aan de kandidaatstelling en benoeming van ambtsdragers, het beslissen over financiële aangelegenheden van de gemeente, en bouw en verkoop van kerkgebouwen en pastorieën (blz. 27). Daarnaast blijven ouderlingen en diakenen echter ieder hun eigen taak behartigen, zodat de structuur van 'smalle' en 'brede' kerkenraad gehandhaafd kan blijven. Wel heeft men met elkaar en elkaars werk te maken. Voor de onderlinge samenwerking is het

nodig, dat men met elkaars werk op de hoogte blijft. Hovius stelt dat ouderlingen en predikanten niet buiten de dienst van de diakenen staan, en dat omgekeerd diakenen niet buiten de dienst van de andere ambtsdragers staan (blz. 27-28). Hij geeft echter geen nadere invulling van het gegeven dat ouderlingen en diakenen niet buiten elkaars dienst staan. Stellig heeft Hovius bij de betrokkenheid van ouderlingen (en predikanten) bij het werk van de diakenen gedacht aan artikel 25 van de Kerkorde, waar sprake is van het doen van rekening en verantwoording aan de kerkenraad (Kerkorde, 1954). In de uitgaaf van de Kerkorde van 1967 staat dat de diakenen rekening en verantwoording hebben te doen aan de gehele kerkenraad. Het woord 'gehele' is toegevoegd, omdat er - na beraadslagingen op synodaal niveau - van uit werd gegaan dat de diakenen zelf deel uitmaken van de kerkenraad. Over de vraag hoe de betrokkenheid van de diakenen bij het specifieke werk van de andere ambtsdragers gestalte moet krijgen, geeft de Kerkorde echter geen aanwijzing. Het blijft ook bij Hovius een open vraag.

De tweede vraag heeft betrekking op de plaats van diakenen op meerdere vergaderingen. Ten aanzien van de meerdere vergaderingen pleit Hovius ervoor, dat de diakenen daarvan deel zullen uitmaken met het oog op de behandeling van diaconale en sociale vragen die aan de orde (moeten) komen. Dit pleidooi heeft onze volle instemming. De wijze waarop die vragen aan de orde gesteld moeten worden, blijft bij hem echter buiten beschouwing. Ook over de eventuele betrokkenheid van diakenen bij andere dan diaconale zaken die op meerdere vergaderingen aan de orde komen (de zaken van de algemene kerkregering en die van opzicht en tucht), doet Hovius geen uitspraak.

3.3. Confessie en kerkorde

Naar aanleiding van de rede van Hovius wijzen wij ten slotte nog op één punt. In zijn rede spreekt hij over een tegenstrijdigheid tussen de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Kerkorde ten aanzien van de positie van diakenen. Volgens de Nederlandse Geloofsbelijdenis en andere belijdenisgeschriften van de kerken van de Reformatie behoren de diakenen tot de 'eigenlijke' kerkenraad. In de oorspronkelijke versie van de Kerkorde van Dordrecht en andere kerkorden werd een dualistisch standpunt ingenomen. De diakenen horen niet bij de kerkenraad, maar in bepaalde gevallen horen zij er wel bij. In dit verband is er een kritische vraag te stellen: Was er in het verleden werkelijk een tegenstelling tussen Nederlandse Geloofsbelijdenis en de oorspronkelijke versie van onze Kerkorde ten aanzien van de plaats van de diakenen? Er is naar onze mening geen tegenstelling. Wij zouden liever willen spreken van een zekers discrepantie.

3.4. Ontwikkelingen na 1951

In onze kerken is, mede onder invloed van de rede van Hovius, ten aanzien van de positie van de diakenen in de kerkelijke vergaderingen een proces op gang gekomen dat is na te gaan aan de hand van de Acta van generale synoden in deze periode. Een mijlpaal in dit proces is het besluit van 1956, waarbij ten aanzien van de plaats van diakenen in de kerkelijke vergaderingen (kerkenraad en meerdere vergaderingen) de eenheid en gelijkwaardigheid van de ambten veel sterker dan voorheen tot uiting kwam, terwijl men tegelijk wilde doen uitkomen dat de ambten niet gelijk zijn: 'Omdat de diakenen tot de kerkenraad behoren, moeten zij, met inachtneming van het bijzonder karakter van hun ambt, kunnen worden afgevaardigd naar de meerdere vergaderingen' (Acta 1956, art. 119). Daarop volgen in 1962 de hieruit voortvloeiende wijzigingen van de Kerkorde en ook de voorlopige gedragslijn inzake de afvaardiging naar meerdere vergaderingen (Acta 1962, art. 142). Tijdens de Generale Synode van 1971/1972 komt ten aanzien van deze voorlopige gedragslijn de vraag aan de orde hoe verder moet worden gehandeld. Tot nieuwe besluitvorming komt het echter niet. De voorlopige gedragslijn blijft gehandhaafd.

Wat tot dusver is vastgesteld op kerkelijke vergaderingen kan in de volgende punten worden samengevat. In de eerste plaats mag de positie van de diakenen niet zwevend zijn. Dat is onbevredigend en wekt de schijn van degradatie. Alle ambtsdragers hebben de zorg voor de gemeente, ook de diakenen. Daarom behoren zij bij de raad (zie: Acta 1953, art. 175, bijl. LXVI; Acta 1956, bijl. XXXVI).

In de tweede plaats moeten diakenen diaconale aangelegenheden op de bredere vergaderingen kunnen bespreken. Het is ook nodig dat diaconale aangelegenheden veel meer dan voorheen op de meerdere vergaderingen aan de orde komen en dat daarvoor kerkelijke uitspraken worden gedaan. Het is niet juist dit over te laten aan niet- of semi-officiële instanties (i.c. diaconale conferenties) (zie: Acta 1953, bijl. LXVI; Acta 1956, bijl. XXXVI). Hierop is eveneens gewezen in het rapport van deputaten dat gediend heeft op de Generale Synode van 1968.

In de derde plaats hebben diakenen op bredere vergaderingen een ruimere taak dan alleen te spreken over diaconale aangelegenheden. De Generale Synode van 1962 (Acta, art. 142) heeft uitgesproken dat diakenen op de bredere vergaderingen over zaken mogen spreken die de algemene regering van de kerk betreffen, naar analogie van de regel dat diakenen in de kerkenraad meespreken over zaken die de algemene leiding van de gemeente raken. Dat betekent concreet dat diakenen een stem hebben in alle zaken, behalve in zaken van opzicht en tucht. Deze regel is niet expliciet vastgelegd in de Kerkorde, maar ligt - volgens de gangbare opvatting - impliciet besloten in artikel 38, lid 2.

Het vierde punt betreft de omvang van de diaconale afvaardiging naar de meerdere vergaderingen. De Generale Synode van 1962 (Acta, art. 142) achtte het niet nodig dat de diakenen in gelijk mate als de andere ambtsdragers in meerdere vergaderingen vertegenwoordigd zijn. Van dit besluit werd echter geen expliciete motivering gegeven. De Generale Synode van 1971/1972 heeft besloten de voorlopige gedragslijn ten aanzien van de afvaardiging naar bredere vergaderingen te continueren (Acta, art. 189). Deze voorlopige gedragslijn is tot op heden niet in de tekst van de artikelen van de Kerkorde opgenomen, maar heeft een plaats in de bijgevoegde synodale bepalingen.

3.5. Conclusie

Onze kerken zijn na 1951 de weg ingeslagen die door Hovius in zijn genoemde rede is aangewezen. De bezinning op de vragen die hij heeft opengesteld, is echter niet op synodaal niveau tot een afronding gekomen. Dat betreft in de eerste plaats de vraag naar de wijze waarop de diakenen dienen te functioneren binnen

de kerkenraad en de bredere kerkelijke vergaderingen, en in de tweede plaats de vraag naar de wijze waarop het diaconaat aan de orde dient te komen op de kerkelijke vergaderingen.

4. Schriftgegevens

Het is niet eenvoudig een antwoord te geven op de vragen die boven zijn geformuleerd (zie § 3.5). Naar onze mening worden in elk geval vier dingen aan de orde komen. Het is noodzakelijk zicht te krijgen op het eigene van het diaconaat. Deze kwestie wordt het eerst aan de orde gesteld. Diaconaat gaat immers vooral aan de diaken. In de tweede plaats is het noodzakelijk zicht te krijgen op de verhouding tussen de ambten zoals deze vanuit de Schrift tot ons komt. Voor ons staat vast dat de diaken niet tot een lagere orde behoort dan de ouderling. In de derde plaats moet het onderscheid tussen de ambten worden aangegeven; de diaken heeft een eigen taak in vergelijking met de ouderling. In de vierde plaats wordt aangegeven wat de onderlinge verbondenheid is tussen de ambten. Hierbij is te denken aan de opmerking van Hovius dat ouderlingen en diakonen niet buiten elkaars dienst staan. Pas wanneer deze punten aan de orde zijn gesteld, kunnen naar onze mening met het oog op de huidige stand van zaken aanbevelingen worden gedaan omtrent het functioneren van de diaken op kerkelijke vergaderingen en de wijze waarop het diaconaat op deze vergaderingen aan de orde komt.

4.1. Diaconaat in de gemeente van Christus

Binnen het kader van dit rapport kan slechts kort worden ingegaan op het eigene van het diaconaat. Wij verwijzen voor nadere gegevens naar het rapport van ons deputaatschap dat gedrukt heeft op de Generale Synode van 1989. In dit verband mag ook 'Zichtbare liefde van Christus' niet ongenoemd blijven. Dit boek, dat is geschreven door auteurs uit onze kerken, handelt over het diaconaat in de gemeente.

Het is evident dat de gemeente van Christus een diaconale roeping heeft. Deze roeping gaat terug op het nieuwtestamenteel woord *diakonia*, dat 'dienst' betekent. Dat woord heeft in het Nieuwe Testament een brede betekenis. Het kan bijvoorbeeld duiden op de dienst aan God, de dienst van de verkondiging (de bediening van het Woord) en de dienst aan zondaren (de bediening der verzoening). Ook duidt *diakonia* op de dienst aan de naaste. Slaven bedienen de tafel in het huis van hun heer (Luc. 17,8), bijvoorbeeld wanneer een brulloft wordt gevierd (Joh. 2,5; vgl. Mat. 22,13); de schoonmoeder van Petrus (Mar. 1,31) en Marta (Luc. 10,40; Joh. 12,2) bedienen de tafel in het huis waar zij wonen. Het is echter duidelijk dat 'bedienen' niet alleen slaat op het verzorgen van de tafels. Van de zorg aan de naaste in het algemeen lezen wij in de Schrift diverse voorbeelden. Er is te denken aan (a) de dienst van vrouwen aan Jezus en zijn twaalf discipelen (Luc. 8,3), (b) de dienst van Paulus aan de heiligen (Rom. 15,25), (c) financiële ondersteuning aan arme broeders en zusters (Hand. 11, 29; 12,25; Rom. 15,25-31; 2 Kor. 8,4-19-20; 9,1-12-13) en (d) andere hulp (Mat. 25,36-43; Rom. 12,13; Heb. 6,10; 10,33-34; 13,2; 1 Petr. 4,9; Op. 2,19).

De genoemde vormen van *diakonia* hebben allemaal hun plaats in de gemeente van Christus. Het gaat in verband met de diaconale roeping van de gemeente echter om één bepaald aspect van deze dienst, namelijk de dienst aan mensen in zaken die behoren tot het tijdelijke en aardse bestaan. Dat is het eigene van de diaconale roeping. *Diakonia* wordt bepaald door de gerichtheid op de persoon van de ander. In het bijzonder komt de nood van de ander in zicht. Deze nood kan diverse gestalten hebben. Zij kan een sterk persoonlijk karakter hebben. Er is te denken aan nood op materieel gebied (bijv. armoede), en aan nood op lichamelijk of psychisch gebied. Deze nood kan ook betrekking hebben op de verhouding tot andere mensen (bijv. de verhouding tussen man en vrouw in het huwelijk, de verhouding tussen ouders en kinderen, de verhouding tussen leden van de gemeente). Ook kan deze nood bij de ander betrekking hebben op zijn verhouding tot de schepping. Dan komt het rentmeesterschap in het vizier. Mensen gaan gebukt onder een slecht beheer van Gods schepping. De dienst aan de naaste in nood heeft, zo kunnen wij vaststellen, diverse aspecten. Samenvattend is te zeggen dat diaconaat bestaat in de dienst van de gemeente van Christus aan mensen in zaken die betrekking hebben op hun tijdelijke en aardse bestaan. Als zodanig is dit een opdracht en verantwoordelijkheid van de gehele gemeente. Wij hechten eraan te benadrukken dat de bron van deze dienst de liefde van Christus is. Haar norm vindt zij in de geboden Gods, welke samengevat zijn in het gebod van de liefde. Het doel van haar dienst is de eer van God.

4.2. Ambtelijke dienst in de gemeente van Christus

In de diaconale roeping van de gemeente van Christus, die in het kort boven is geschetst, heeft de diaken een eigen plaats. Hij staat daarin echter niet alleen, maar heeft samen met andere ambtsdragers de zorg voor de gemeente. Voordat wij daarom gaan kijken naar de eigen plaats van de diaken, willen wij eerst aangeven hoe het ambt van diaken en ouderling zich tot elkaar verhoudt. Uit een drietal gegevens blijkt dat het ambt van diaken gelijkwaardig is aan het ambt van ouderling.

a. Het dienstwerk van de diaken heeft dezelfde oorsprong als het dienstwerk van de ouderling. Met 'oorsprong' is niet bedoeld de historische wordingsgeschiedenis van deze ambten. Daarover - en met name over de wording van het ambt van diaken - bestaat immers veel onduidelijkheid. Er zijn slechts drie Schriftplaatsen waar expliciet over het diakenschap wordt gesproken (Rom. 16,1; Fl. 1,1; 1 Tim. 3,8-12). Wel is aan te nemen dat aanvankelijk de apostelen, die overigens een volstrekt unieke positie bekloeden in de vroege kerk, bij gelegenheid diaconale taken uitoefenden. Paulus zette zich in voor een collecte voor de noodlijdende gemeente van Jeruzalem (1 Kor. 16,1-3; 2 Kor. 8-9). De zeven mannen die door de apostelen zijn aangesteld in de gemeente van Jeruzalem, hadden bij hun veel omvattende arbeid ook in diaconaal opzicht leiding te geven (Hand. 6,1-6). Hoe zich uit deze dienst van barmhartigheid door de apostelen en binnen de eerste gemeente het ambt van diaken heeft ontwikkeld, is niet meer precies na te gaan.

Hoewel er over de preciese ontwikkeling van het diakenschap onduidelijkheid bestaat, is de theologische oorsprong van het diakenschap wel duidelijk. De oorsprong daarvan ligt in Christus. Daarin stemt het diaken-zijn overeen met het ouderling-zijn. Christus is onze Opperherder en onze hoogste Diakonos.

Pastoraat en diaconaat zijn verbonden in de ene dienst van Christus; de dienst van de diaken is evenals de dienst van ouderling dienst vanuit Christus. Gezien deze oorsprong is er een fundamentele gelijkwaardigheid van de ambten.

b. Vervolgens is er een fundamentele eenheid tussen de ambten gezien hun functie in het midden van de gemeente. Alle ambten zijn gericht op de opbouw van het lichaam van Christus en de toerusting van de heiligen tot dienstbetoon. In dit opzicht zijn de ambten een afspiegeling van zijn ambt. Kenmerkend voor het ambtswerk van Christus is het dienen van zijn hemelse Vader: 'Zie hier ben ik (...) om uw wil, o God, te doen' (Heb. 10,7). Zijn dienst aan zijn Vader wordt openbaar in zijn dienst aan de zijnen. De Zoon des mensen is niet gekomen om Zich te laten dienen, maar om te dienen en zijn leven te geven als losprijs voor velen (Mar. 10,45). De apostel Paulus schrijft dat Christus Zich heeft ontdigd, en de gestalte van een dienstknecht heeft aangenomen (Fil. 2,7). Christus heeft in de voetwassing daarvan een voorbeeld gegeven, en verklaard: 'Ik heb u een voorbeeld gegeven, opdat ook gij doet, gelijk ik u gedaan heb' (Joh. 13,15). Ambtsdragers zijn hierin één dat zij geroepen zijn het volle dienstwerk van Christus te weerspiegelen. Zij zijn dienaren bij uitstek. Hun ambtelijk werk wordt daardoor gekenmerkt. Daarin staan diakonen en ouderlingen naast elkaar. Deze nevenstelling van de ambten in de gemeente van Christus komt in de brief van de apostel Paulus aan de Filippenzen naar voren. Daar spreekt de apostel in één adem de opzieners (episkopoi) en diakonen (diakonoi) aan. Zowel opzieners als diakonen nemen in het gemeentelijk leven een bijzondere plaats in. Met de episkopoi zijn overigens dezelfde personen bedoeld die elders in het Nieuwe Testament 'oudsten' (of ouderlingen) worden genoemd. Over het dienstwerk van de diakonen die hier worden genoemd, is echter weinig bekend. Toch is het niet te veel gezegd, indien in deze tekst een heenwijzing wordt gezien naar gelijkwaardige taken in de gemeente van Christus, die in onderlinge verbondenheid worden vervuld. De opzieners en diakonen te Filippi zijn gelijkwaardig in hun dienst aan de gemeente van Christus te Filippi.

c. In de derde plaats blijkt uit de gegevens van het Nieuwe Testament dat diakonen en opzieners aan nagenoeg dezelfde voorwaarden moeten voldoen. Diakonen moeten volgens de eerste brief van Paulus aan Timoteüs waardig zijn, niet met twee tongen sprekende, niet verzet op veel wijn, niet op winstbejag uit, maar het geheimenis van het geloof bewarende in een rein geweten (1 Tim. 3,8-9). Zij moeten onberispelijk zijn (vs. 10), mannen van één vrouw, hun kinderen en hun eigen huizezijn goed leiden (vs. 12). Het valt op dat de voorwaarden voor diakonen grote overeenstemming vertonen met de voorwaarden voor ouderlingen die in dezelfde brief worden genoemd. De lijst van voorwaarden voor de taak van opziener is het langst, maar daarbij is te bedenken dat sommige voorwaarden - zoals bijvoorbeeld het bewaren van het geheimenis van het geloof - impliciet andere voorwaarden omvatten. Veel voorwaarden die bij de opziener worden genoemd, gelden onverminderd voor iedere christen (vgl. Heb. 13,2).

Uit het bovenstaande blijkt dat diaken en ouderling (opziener, oudste) gelijkwaardig zijn in hun ambt. Zij zijn één in de zorg voor de gemeente van Christus. Deze Schriftgegevens met betrekking tot de ene dienst van ouderling en diaken in de gemeente van Christus, worden tot uitdrukking gebracht in het ene formulier voor de bevestiging van ouderling en diaken. Wel worden daar - en ook in andere verbanden - ouderlingen genoemd vóór de diakonen. Deze volgorde waarin de ambten overigens meestal worden genoemd, lijkt echter - om met Van Genderen te spreken - in de verste verte niet op een rangorde. De vraag dringt zich op wat de eigen aard is van de zorg van de diaken voor de gemeente in vergelijking met de zorg van de ouderling.

4.3. Eigen taak van de diaken in vergelijking met de ouderling

De gelijkwaardigheid van diaken en ouderling zegt echter niet dat zij een gelijke taak hebben. In hun zorg voor de gemeente zijn zij één, maar in de aard van hun zorg is verscheidenheid. 'De diakonen hebben samen met de dienaren des Woords en de ouderlingen zorg te dragen voor de gemeente, terwijl hun in het bijzonder de dienst der barmhartigheid is toevertrouwd'. Deze verscheidenheid in de dienst is derhalve meer dan een taakverdeling. De Here roept diakonen tot hun dienst, stelt hen aan en geeft bevoegdheid. De andere plaats van de diakonos in vergelijking met de opziener of oudste blijkt uit de volgende nieuwtestamentele gegevens.

In de eerste plaats heet de raad van de eerste christelijke gemeenten presbyterion (1 Tim. 4, 14). De oudsten bepalen de naam en de aard van het college dat volmacht heeft tot handelingen als handoplegging aan Timoteüs.

In de tweede plaats heeft de oudste een naam die in het Grieks gebruikt wordt door mensen die zich onderscheiden door hun leeftijd, gezag of ambt van leidinggeven. De opziener of oudste is geroepen de gemeente te weiden met het Woord en de leer (vgl. 1 Petr. 5,2). Hij is aangesteld tot deze specifieke taak. De diaken is daarentegen aangesteld in de dienst der barmhartigheid. Daar ligt het specifieke van zijn leidende functie in de gemeente.

In de derde plaats vormt het feit dat bij belangrijke kerkelijke gebeurtenissen en vergaderingen geen diakonen maar wel opzieners worden genoemd, mogelijk een aanwijzing voor de eigen verantwoordelijkheid van de opziener. Op het apostelconvent te Jeruzalem zijn wel de apostelen en ouderlingen aanwezig. Diakonen worden niet genoemd (Hand. 15,2,4,6,22-23). Wat door apostelen en ouderlingen besloten is, wordt aan de gemeente bekend gemaakt (Hand. 16,4). Een ander moment is het afscheid van Paulus van de gemeente van Efeze. Bij zijn afscheid ontbiedt hij de opzieners van de gemeente (Hand. 20,17) en draagt hen op de gemeente Gods te weiden (Hand. 20,28). Over diakonen wordt niet gesproken. In Jeruzalem wordt Paulus met blijdschap ontvangen door de broeders, terwijl hij aan de oudsten rekenenschap en verantwoording aflegt (Hand. 21,18). Opnieuw worden diakonen niet genoemd. Mogelijk zijn de bovenstaande gegevens een bevestiging van de gedachte dat aan de oudsten de leer en het opzicht is toevertrouwd. Daarbij is overigens niet gezegd dat op grond van deze gegevens diakonen niet in enigerlei zin een leidinggevende plaats in de gemeente hadden. Twee dingen zijn denkbaar. In de eerste plaats is het denkbaar dat in die genoemde gemeenten nog geen diakonen waren aangesteld. Van daaruit is het te begrijpen dat zij niet aanwezig konden zijn. Er is echter ook een andere context denkbaar. Het is denkbaar dat hier en daar wel diakonen aanwezig waren en mogelijk ook in de gemeenten waar zich de bovengenoemde belangrijke gebeurtenissen

hebben voorgedaan. Hun aanwezigheid was echter niet vereist, omdat hun werkzaamheden op een ander terrein lagen. Wegens de aard van hun taak waren zij niet aanwezig, of werden zij niet vermeld bij de bovengenoemde gelegenheden. Het niet-vernemen van diakenen sluit dan niet uit dat zij leiding gaven op een specifiek terrein van het gemeentelijk leven. In elk geval was de tegenwoordigheid van opzieners wel vereist wegens hun taak om de gemeente te weiden met het Woord en de leer.

In de vierde plaats wordt de taak van oudste het eerst genoemd in de eerste brief aan Timoteüs (1 Tim. 3,1). Paulus zegt dat iemand een voortreffelijke zaak begeert, indien hij staat naar het opzienersambt. Vervolgens spreekt de apostel over de voorwaarden voor dit ambt (vs. 2-7). Wanneer hij daarna de diakenen (vs. 8-10, 12-13) en dienende vrouwen in de gemeente van Christus (vs. 11) ter sprake brengt, wil hij dat de kwaliteit van het opzienersambt ook uitstraalt over allen die naast de opzieners staan in de dienst der barmhartigheid. Wanneer de opziener het eerst wordt genoemd, is daarmee geen hiërarchische orde bedoeld. Wel wordt het eigene van dat ambt aangegeven ten opzichte van het ambt van diaken.

In de vijfde plaats blijkt bij een vergelijking van de voorwaarden voor het ambt van opziener met de voorwaarden voor het ambt van diaken dat de opziener de bekwaamheid tot het geven van onderwijs moet bezitten. Paulus spreekt in dit verband niet over een specifieke taak voor de diakenen. Zij moeten in de ruime zin van het woord helpen en dienen (1 Tim. 3,10,13).

Op het eigene van het ambt van ouderling - de presbyteriale zorg voor de gemeente - is in dit verband niet verder in te gaan. De vraag naar het eigene van het diaken-zijn kan als volgt worden beantwoord. Diakenen hebben een tweeledig verantwoordelijkheid.

A. In de eerste plaats zijn zij aangesteld in de dienst van de barmhartigheid in het midden van de gemeente ten einde om te zien naar broeders en zusters in nood. Hun dienst wordt geïllustreerd in het bedienen van de tafels. Het formulier voor de bevestiging van diakenen brengt dit als volgt onder woorden: Zij mogen de liefde van Christus zichtbaar maken door in noden en moeilijkheden van onderscheiden aard met raad en daad steun te verlenen. Zij zullen zoeken naar passende wegen en middelen om de bedoelde taak op de rechte wijze te vervullen. Verder zullen zij zorgen voor de juiste besteding van de gaven die door hen worden ingezameld. Het is een goede zaak dat de diakenen - zoals het 'oude' formulier van hun bevestiging zegt - niet alleen met een uiterlijke gift, maar ook met troestelijke reden uit het Woord Gods, aan de armen en ellendigen hulp bewijzen. Zij zijn bereid om de troost van het Evangelie mee te delen aan hen die in nood verkeren. Van diakenen is echter meer te zeggen dan dat zij geroepen zijn tot de dienst der barmhartigheid.

B. In de tweede plaats hebben zij leiding te geven aan deze dienst in het midden van de gemeente van Christus. Deze leidinggevende taak bevat twee aspecten.

a. Het eerste aspect is dat zij geroepen zijn tot het coördineren van diaconale activiteiten. Zij leggen - om een bijbels beeld te gebruiken - de verbanden in het lichaam van Christus. Zo mogen zij leiding van het lichaam van Christus met elkaar in contact brengen. De zeven broeders in de eerste gemeente van Jeruzalem moesten zorgen voor een goede organisatie van het gemeentelijk leven. Niemand mag worden verwaarloosd en worden uitgesloten van de dienst welke in de gemeente mag worden verricht. Zonder te stellen dat de oorsprong van het diakenschap ligt in Handelingen 6, is wel te zeggen dat enkele elementen die wezenlijk zijn voor het diakenschap, zichtbaar worden bij deze broeders. Zij dienden de opbouw van de gemeente ter plaatse. Zo is het de taak van diakenen om belemmeringen in de gemeenschapsbeleving weg te nemen. Zij geven leiding in de dienst der barmhartigheid. De Heilige Geest maakt de gemeente van harte gewillig en bereid tot deze dienst. Hij maakt in de structuur en coördinatie van deze dienst gebruik van diakenen, zodat - ook wat de dienst der barmhartigheid betreft - alles betamelijk en in goede orde zal geschieden (vgl. 1 Kor. 14,40).

b. Het tweede aspect van de taak van diakenen in het leidinggeven aan de diaconale roeping van de gemeente van Christus is het stimuleren van de dienst der barmhartigheid. Het bevestigingsformulier voor diakenen zegt het aldus: 'Zij zullen de gemeente opwekken barmhartigheid te bewijzen aan de naasten'. Deze opwekking impliceert toerusting. De gemeente moet worden toegerust tot haar diaconale roeping, zodat zij deze roeping naar de wil van haar Here zal kunnen uitoefenen. Deze toerusting tot diaconaal dienstbetoon is zeer noodzakelijk, want door allerlei invloeden kan de dienst in het midden van de gemeente verslappen. In hun taak om de gemeente in haar dienst te stimuleren en toe te rusten, mogen diakenen wijzen op Christus die gekomen is om te dienen. Ook zijn er diverse Schriftgegevens waaraan diakenen kunnen verwijzen om de gemeente op te wekken tot de dienst van barmhartigheid (bijv. Mat. 25,31-46; Luc. 10,25-37). Daarbij heeft hun eigen dienst in het midden van de gemeente, die boven als hun eerste taak is genoemd, geen geringe betekenis. Leren werken, voorbeelden trekken'. Zo staan zij in dienst van Hem die de arme zal rodden die om hulp roept, de ellendige en wie geen helper heeft (Ps. 72,12).

4.4. Onderlinge verbondenheid van ouderling en diaken

Ouderling en diaken zijn in hun dienstwerk onderling verbonden. In de loop van de geschiedenis is er variatie op te merken in de vormgeving van deze verbondenheid. Waarschijnlijk was in de oude kerk het onderscheid tussen oudsten en diakenen sterker dan het onderscheid tussen ouderlingen en diakenen in onze kerken. De diaken was de opziener behulpzaam. Hij kreeg bij de toename van het kerkelijk werk bepaalde kerkelijke taken toegewezen. Dat was een taak in de dienst van barmhartigheid en het beheer van de financien. Mogelijk is ook aan andere taken te denken, bijvoorbeeld een taak in de eredienst.

De diaken is in de loop van de geschiedenis echter opgeschoven in de richting van de opziener. Aan zijn functie binnen de gemeente worden gedachten verbonden die oorspronkelijk behoorden bij het opzienersambt. Daarbij heeft de diaken geen deel gekregen aan de specifieke taak van de ouderling (het weiden van de gemeente met het woord en de leer), maar hij heeft wel deel gekregen aan het algemene leiden van de gemeente. Terwijl de ouderling tot taak heeft de presbyteriale zorg voor de gemeente, heeft de diaken de taak van het diaconale leiden van de gemeente. Het opschuiven van de diaken in de richting van de ouder-

ling betekent niet noodzakelijkerwijs een verwijdering van het onderwijs van de Schrift. Wel komt in deze ontwikkeling tot uiting dat sociale en diaconale vragen meer aandacht vroegen. Daarbij is te bedenken dat aan de taak van ouderlingen en de taak van diakenen een eigen beslissingsbevoegdheid is verbonden. Wegens de historische ontwikkeling (de opschuiving van de diaken in de richting van de ouderling) is des te meer een afbakening van het eigen terrein en de eigen bevoegdheden van de beide ambten in het midden van de gemeente noodzakelijk.

Dit geldt ook voor de afvaardiging naar de meerdere kerkelijke vergaderingen. Zonder pastoraat en diaconaat van elkaar te scheiden, is er wel onderscheid te maken. Ouderlingen en diakenen mogen vanuit hun eigen roeping dienstbaar zijn aan de opbouw van de gemeente.

De zeggenschap van de ouderling op het gebied van het pastoraat leiden van de gemeente is echter krachtens haar oorsprong (in Christus) en aard (dienst aan het lichaam van Christus) onlosmakelijk verbonden met de taak van diakenen. Omgekeerd is de zeggenschap van diakenen op het gebied van het diaconaal leiden van de gemeente eveneens krachtens haar oorsprong en aard onlosmakelijk verbonden met de taak van ouderlingen. Aan de diaconale leiding van de gemeente zijn aspecten verbonden die van de pastorale leiding niet los te maken zijn, zoals er ook aan de pastorale leiding van de gemeenten aspecten verbonden zijn die van de diaconale leiding niet los te maken zijn. Van een concurrentie- en competentiestrijd kan hier geen sprake zijn. Ouderlingschap en diakenschap zijn in Christus harmonieus op elkaar afgestemd. Aan de verscheidenheid in ambt en verantwoordelijkheid ligt een fundamentele verbondenheid ten grondslag.

Wat betekent dit voor de praktijk van de gezamenlijke dienstbaarheid van ouderling en diaken? Aan de gehele kerkeraad wordt zowel door ouderlingen als door diakenen (rekening en) verantwoording gedaan van hun beleid inzake hun specifieke taken. Daarbij vindt onder meer een toetsing plaats van het beleid van diakenen door de ouderlingen. Bij deze toetsing zullen de ouderlingen met name letten op het pastorale aspect van het diaconale beleid. Omgekeerd zullen diakenen met name letten op het diaconale aspect van het pastorale beleid, dat betrekking heeft op het weiden van de kudde van de Here met het Woord en de leer. In gemeenten die geen afzonderlijke 'smalle kerkeraadvergaderingen' kennen, worden de genoemde stadia veelal ineengeschoven.

4.5. Conclusie

In deze paragraaf hebben wij gezien dat het diaconaat bestaat in de dienst van de gemeente van Christus aan mensen in zaken die betrekking hebben op hun tijdelijke en aardse bestaan (§ 4.1). Christus regeert zijn gemeente door ambten die fundamenteel aan elkaar gelijkwaardig zijn (§ 4.2). De eigen taak van de diaken bevat twee elementen. De diaken is geroepen tot de dienst van de barmhartigheid aan mensen in zaken die betrekking hebben op het tijdelijke en aardse bestaan. Vervolgens is hij geroepen leiding te geven aan deze dienst, die een taak en verantwoordelijkheid is van de gehele gemeente (§ 4.3). Zijn ambt verricht de diaken in nauw overleg met de ouderlingen (§ 4.4).

5. Stand van zaken

In de bezinning op de wijze van functioneren van de diakenen op kerkelijke vergaderingen en op de wijze waarop het diaconaat op de kerkelijke vergaderingen aan de orde moet komen, is het zinvol een overzicht te geven van de stand van zaken in vergaderingen van kerkkeraden, classes, particuliere synodes en de generale synode. Vervolgens kunnen in het perspectief van de Schriftgegevens aanbevelingen worden gedaan om te komen tot een (eventuele) verbetering van het functioneren van de diakenen op kerkelijke vergaderingen en van de wijze waarop het diaconaat op kerkelijke vergaderingen aan de orde komt.

5.1. Methode van onderzoek

Er is onderzoek gedaan bij twintig diaconieën, die geselecteerd zijn op basis van spreiding over de classes en particuliere synoden, verscheidenheid in grootte, geografische ligging en - voor zover te beoordelen - pastorale ligging. De scribae zijn geïnterviewd aan de hand van een standaard-vragenlijst. Het onderzoek is afgesloten met de gegevens van negentien diaconieën omdat één diaconie binnen de onderzoekstermijn onbereikbaar bleek. Bij een tweetal gemeenten is er een 'controle-interview' gehouden met een ouderling uit dezelfde gemeente. De resultaten bleken identiek te zijn aan de gegevens die de diaconie zelf had doorgegeven. Met vier scribae van vier classes is een gesprek gevoerd. Daarnaast zijn de agenda's van de classenvergaderingen van 1993 opgevraagd ter onderzoek. Ook is een gesprek gevoerd met vier diakenen die afgevaardigd waren naar een classis. Twee scribae van twee particuliere synoden zijn geïnterviewd. De agenda's van alle particuliere synoden van het jaar 1993 zijn geraadpleegd. Er is een gesprek gevoerd met twee diakenen die afgevaardigd waren naar een particuliere synode. Met de vier afgevaardigde diakenen naar de Generale Synode van 1992 is een gesprek gevoerd. Daarnaast zijn de acta van de synode in het onderzoek betrokken. Ten slotte zijn de uitkomsten van dit onderzoek vergeleken met uitkomsten van eerder gehouden onderzoek door de medewerkers van het Diaconaal Bureau. Het resultaat van die vergelijking was, dat er geen afwijkingen werden geconstateerd. Dit eerdere onderzoek betrof een enquête onder nieuwe diakenen, een gesprek met de afgevaardigden naar de Generale Synode van 1989, en een onderzoek onder grote-stads-gemeenten.

5.2. Diaken en kerkeraad

Uit het gehouden onderzoek kwam met betrekking tot de verhouding tussen diaken en kerkeraad het volgende naar voren.

In alle gemeenten is het aantal diakenen kleiner dan het aantal ouderlingen. In een kerkeraad zijn er gemiddeld ruim anderhalf keer zoveel ouderlingen als diakenen. Dit gemiddelde is onder meer gebaseerd aan de grootte van de gemeente. Hoe kleiner de gemeente, hoe lager het gemiddelde; hoe groter de gemeente, hoe groter het gemiddelde.

Diakenen hebben gemiddeld 118 gemeenteleden te dienen, terwijl dit aantal bij ouderlingen ligt op 59. Het blijkt dat in de ene gemeente de diaken de zorg heeft voor een groter aantal gemeenteleden dan in een

andere gemeente. Ons onderzoek wees uit dat in één gemeente de diaken de zorg had voor 32 leden, terwijl in een grote gemeente de diaken de zorg had voor 393 gemeentelieden. In gemeenten met meer dan 450 leden zijn verhoudingsgewijs beduidend minder diakenen dan in kleinere gemeenten.

Bijna alle diaconieën (95 %) beleggen eigen vergaderingen naast de vergaderingen van de gehele kerkenraad. Gemiddeld wordt zeven keer per jaar vergaderd. In een enkel geval is de predikant daarbij tegenwoordig. Bij zeer kleine diaconieën worden geen afzonderlijke vergaderingen gehouden.

De meeste diaconieën werken in hun vergaderingen met een agenda, terwijl ook notulen worden gemaakt. Agendapunten zijn onder meer: verzoeken om giften, kerktelefoon, bezoeken aan bejaarden, alleenstaanden en zieken, bijzondere bezoeken, hulpverlening in de gemeente, ontwikkelingen in stichtingen waarin wordt geparicpeerd, bejaardenreisje, zusterkring, classicaie diaconale commissie, aanloophuis, acties, diaconaal huisbezoek, besteding Avondmaalscollecte, en kerk en minima.

Praktisch alle gemeenten hebben een zusterkring. Soms vervult de vrouwenvereniging de rol van zusterkring. Veel diaconieën (72%) hebben contact met de zusterkring.

Enkele diaconieën (26%) doen aan diaconaal huisbezoek, gemiddeld eens per drie jaar. Overigens moet daarbij worden opgemerkt dat in de vraag geen definitie is gegeven van diaconaal huisbezoek.

De meeste diaconieën (84 %) besteden aandacht aan armen in de gemeente, de eigen samenleving en verre landen.

Overleg met de predikant is veelal niet gestructureerd. Slechts dertien procent van de diaconieën hebben structureel overleg met hun predikant. Overigens vindt het overleg op ad-hoc-basis plaats.

In 73 % van het aantal onderzochte gevallen is één van de diakenen lid van het moderamen. Vaak vormt de diaconie een vast punt op de agenda van de kerkenraad. Bij 74% van de kerkenraden zijn diakenen tegenwoordig bij het bespreken van huisbezoeken door ouderlingen. In alle gevallen mogen diakenen meespreken over de huisbezoeken en over de prediking. Een vijfde deel van de diaconieën spreekt en stemt niet mee in zaken van opzicht en tucht.

Alle kerkenraden kennen een systeem van aftreden. In enkele gevallen zijn diakenen terstond herkiesbaar. Geen van de kerkenraden kent op schrift gestelde criteria voor het kandideren van ambtsdragers. Wel gelden in het algemeen ongeschreven criteria. In alle gemeenten werden oud-diaakenen later weleens ouderling. Slechts weinig deed het omgekeerde zich voor. In elf procent van de gemeenten werd een oud-ouderling later weleens diaken.

Over kerkvisite wordt verschillend gedacht. De helft van het aantal ondervraagde diaconieën ervaart kerkvisite als negatief. Slechts een kwart ervaart de kerkvisite als zinvol. De volgende redenen worden gegeven van de negatieve ervaringen: er wordt slechts kort aandacht besteed aan het diaconaat; er wordt wel gevraagd naar de arbeid van diakenen, maar daar wordt geen echte aandacht aan besteed; het vraaggesprek is eenzijdig, er is geen inhoudelijk overleg; de kerkvisite is erg formeel en afstandelijk; alleen de voorzitter van de kerkenraad geeft antwoord, het gebeurt erg snel en daarom niet echt serieus.

De waardering van de ambten was een ander punt van onderzoek. Het grootste deel van de geïnterviewde scriba's van de diaconieën (68 %) waardeert de ambten als gelijkwaardig. Diakenen noemen ook punten van onderscheid, zoals een hoger geestelijk gezag van ouderlingen, hun zwaardere taak in het pastoraat en specifieke taken van beide ambten. Praktisch alle diakenen denken dat de gemeente de ambten niet als gelijkwaardig waardeert.

Ook al leeft de gedachte bij een deel (37%) van de diaconieën dat het ouderlingenambt meer inzicht en ervaring vraagt en bij een aantal (11%) dat ouderlingen meer inzicht en ervaring hebben omdat zij ouder zijn, toch meent de helft van het aantal diakenen dat inzicht en ervaring voor beide ambten even belangrijk is. Het gaat volgens deze laatste mening om verschillende aandachtsgebieden en taken.

5.3. Diaken en classis

Het diaconaat komt eigenlijk alleen aan de orde tijdens de bespreking van het rapport van de classicaie diaconale commissie. Bij de verslagen kerkvisite en verslagen naar art. 41 K.O. worden diaconale zaken genoemd. Hoogst zelden worden daar vragen over gesteld.

In 42% van de gevallen gaat de afvaardiging bij toerbeurt, in 58% gaat het op een vrij willekeurige manier. Een aantal diaconieën heeft door middel van hun afgevaardigden ervaringen met meerdere vergaderingen. Om diverse redenen worden deze vergaderingen door diakenen als negatief ervaren. Een belangrijke oorzaak van deze negatieve waardering is het feit dat diaconale zaken bijna niet aan de orde komen tijdens de vergaderingen van de classis. Diakenen hebben het gevoel dat zij niet altijd worden gezien als volwaardige leden van de classis. Doorgaans vaardigen drie gemeenten een diaken af naar de vergadering van de classis. Een uitzondering vormt de classis Den Haag. Daar vaardigt de helft van de gemeenten een diaken af naar de classis. Het diaconaat komt daar echter niet anders aan de orde dan in de classis Hoogeveen. De inbreng tijdens de vergadering van de classis is sterk afhankelijk van de persoon en minder van het ambt dat een afgevaardigde heeft. In de huidige situatie zijn drie diakenen aanwezig op de vergaderingen van de classis, terwijl elke gemeente een predikant en een ouderling afvaardigt of twee ouderlingen.

5.4. Diaken en particuliere synode

Het diaconaat komt op geen enkel moment aan de orde op de vergadering van de particuliere synoden. De aanwezige diakenen zijn vooral voor de algemeen kerkelijke zaken aanwezig. De twee deputaatschappen die zich bezighouden met diaconaat en hulpverlening (Deputaatschap Algemene Diaconale en Maatschappelijke Aangelegenheden en Deputaatschap Hulpverlening Binnen- en Buitenland), rapporteren alleen aan de generale synode. In de huidige situatie vaardigt elke classis één diaken af naar de particuliere synode. Daartegenover staat dat er drie ouderlingen en drie predikanten worden afgevaardigd.

5.5. Diaken en generale synode

Het diaconaat komt aan de orde bij de bespreking van de rapporten van deputaten ADMA en Hulpverlening. Het gebeurt niet altijd dat diakenen zitting hebben in de commissies die de rapporten van deze deputaat-

schappen bespreken. Soms is een diaken lid van een andere (financiële) commissie. De inbreng van diakenen in de commissievergaderingen en op de vergaderingen van de Synode is sterk gebonden aan de persoon en minder aan het ambt. In de huidige situatie zijn vier diakenen aanwezig op de generale synode tegenover vierentwintig predikanten en vierentwintig ouderlingen.

5.6. Conclusie

Op grond van de resultaten van de gehouden onderzoeken is te concluderen dat de Generale Synode van 1992 terecht heeft geoordeeld dat een bezinning nodig is op de wijze van functioneren van de diakenen op kerkelijke vergaderingen en op de wijze waarop het diaconaat op de kerkelijke vergaderingen aan de orde komt en moet komen. Wanneer wij § 3.5 in onze overweging betrekken, kunnen wij het volgende zeggen. In de eerste plaats blijkt het gevoel te bestaan dat de diaken een lagere positie inneemt dan de ouderling. In de tweede plaats worden op meerdere vergaderingen weinig diaconale aangelegenheden besproken. Daarover worden weinig kerkelijke uitspraken gedaan. In de derde plaats wordt aanvaard dat diakenen ook over andere dan diaconale zaken (mogen) spreken. Dit komt echter niet in de afvaardiging naar bredere vergaderingen tot uiting. Bovendien is in de afvaardiging van diakenen naar bredere kerkelijke vergaderingen wegens het geringe aantal afgevaardigde diakenen weinig of geheel geen continuïteit. In de vierde plaats is op te merken dat de voorlopige gedragslijn ten aanzien van de afvaardiging van diakenen naar kerkelijke vergaderingen niet bevredigend is, te meer daar van deze gedragslijn geen expliciete motivatie is gegeven.

6. Aanbevelingen

Om te komen tot een herwaardering van de wijze van functioneren van de diakenen op de kerkelijke vergaderingen en de aandacht voor het diaconaat op de kerkelijke vergaderingen doen wij een aantal aanbevelingen. In deze aanbevelingen betrekken wij niet alleen de kerkenraad en de meerdere vergaderingen, maar ook de gemeente. Naar onze mening is één van de fundamentele oorzaken van de moeite van de diaken ten aanzien van zijn functioneren op kerkelijke vergaderingen en van de gebrekkige aandacht voor het diaconaat op deze vergaderingen gelegen in het feit dat in de gemeente niet altijd een duidelijke aan de Schrift genoemde visie op het diaconaat aanwezig is. Eveneens betrekken wij in onze beschouwingen de vergadering van de diaconie. Daar komen diakenen bij elkaar. Ten aanzien van de positie van de diaken en de aandacht voor het diaconaat in de gemeente, de vergaderingen van de diaconie, de kerkenraad, de classis, de particuliere en generale synode doen wij de volgende aanbevelingen.

6.1. Diaken en gemeente

Met betrekking tot de plaats van de diaken en de aandacht voor het diaconaat in het midden van de gemeente verdient het aanbeveling dat

- het diaconaat een duidelijke plaats ontvangt in de eredienst, waar het hart van de gemeente klopt;
 - het diaconaat een punt van blijvende aandacht dient te zijn in de prediking;
 - diakenen zaken aanreiken voor de voorbede in het midden van de gemeente;
 - diakenen dienstbaar zijn bij de bediening van het Heilig Avondmaal;
 - diaconaat een onderwerp van aandacht blijft voor het huisbezoek in het midden van de gemeente;
 - diaconaat een duidelijke plaats heeft bij de catechese;
 - belijdeniscatechisanten en jonge belijdende leden worden ingeschakeld bij het werk in en buiten de gemeente;
 - het diaconaal bureau - naast zijn hulp aan predikanten via het leveren van preekschetsen die een diaconaal thema raken - het toerustingsaanbod aan predikanten uitbreidt met cursussen opdat de predikant de gemeente ook in haar diaconale roeping zal voorgaan en leiden;
 - de redacties van kerkelijke bladen het diaconaat regelmatig aan de orde stellen;
 - de conferenties voor ambtsdragers het diaconaat aandacht geven;
 - gemeentelieden zoveel als mogelijk is ingeschakeld worden in het diaconaat.
- l. diakenen en kringen die zich in de gemeente bezig houden met diaconaat, zoals een zusterkring, in nauw contact met elkaar staan.

6.2. Diaken en vergadering van de diaconie

Met betrekking tot de plaats van de diaken en de aandacht voor het diaconaat in de vergadering van de diaconie verdient het aanbeveling dat

- diakenen zich regelmatig bezinnen op hun taak en roeping in bijbels perspectief, daarvoor de tijd nemen op hun vergaderingen en in de bezinning eventueel gebruik maken van de deskundigheid van hun predikant en het toerustingsaanbod van de classicaie diaconale commissie;
- kleine diaconieën regelmatig met een andere kleine diaconie (K.O., art. 26) zich bezinnen op hun taak en roeping;
- gemeenteopbouw - als taak en voorwerp van beleid van de kerkenraad - wegens haar diaconale aspecten aandacht krijgt van de diaconie;
- de diaconie een beleidsplan maakt;
- in elk geval de volgende punten in dit beleidsplan worden opgenomen. (1) De diaconie inventariseert de gaven in het midden van de gemeente. Aan alle gemeentelieden wordt gevraagd welke gaven zij naar hun ogen mening van de Here hebben ontvangen en hoe zij die gaven ten dienste (zouden willen) stellen aan de naaste in of buiten de gemeente. (2) De diaconie stimuleert gemeentelieden hun gaven te gebruiken. (3) De diaconie informeert alle gemeentelieden aangaande diaconale activiteiten binnen en buiten de gemeente via diaconaal huisbezoek en anderszins met het oog op de toerusting van de gemeente in het verstaan van haar diaconale roeping;
- de predikant zich betrokken weet bij het werk van de diaconie. Het is daarom belangrijk dat in het curriculum van de Theologische Universiteit structureel aandacht wordt gegeven aan het diaconaat;
- de predikant (een gedeelte van) de vergadering van de diaconie bijwoont, vanuit zijn deskundigheid diske-

- nen toezicht, diakenen helpt in het ontwikkelen en actualiseren van een eigen visie, diakenen stimuleert, hen informeert en signalen doorgeeft;
- h. de diakenen de predikant van informatie voorzien uit het midden van de gemeente, en omgekeerd de predikant de diakenen op de hoogte houdt;
- i. diakenen in goed overleg met predikant en ouderlingen hun taak verrichten;
- j. bij grote kerkervaden diakenen en ouderlingen hun eigen vergaderingen hebben;
- k. bij gescheiden vergaderingen een rapportage of een andere vorm van communicatie plaatsvindt;
- l. gebruikt wordt gemaakt van wijkoverleg tussen ouderlingen, diakenen en eventuele andere betrokkenen;
- m. predikanten optimaal gebruik maken van hun mogelijkheid - en daarin hun verantwoordelijkheid verstaan - om een tussenschakel te vormen tussen het pastoraal en het diaconaal leiden van de gemeente;
- n. algemene diaconale sangelegenheden en diaconaat wereldwijd aparte punten vormen op de agenda van de vergadering van de diaconie.

6.3. Diaken en kerkenraad

Het verdient met betrekking tot de positie van de diaken en de aandacht voor het diaconaat binnen de kerkenraad aanbeveling dat

- a. de diaconie - zoals artikel 40 van de Kerkorde aangeeft - regelmatig zelfstandig vergadert;
- b. de diaconie een vast punt wordt op agenda van de vergaderingen van de kerkenraad, waarbij periodiek verslag wordt gedaan van werkzaamheden en (beleids)beslissingen. Tijdens de behandeling van dit agendapunt kunnen de diakenen rekening en verantwoording doen van hun beleid (K.O., art. 12). Om dit agendapunt goed te laten verlopen is het aan te raden dat de gehele kerkenraad zich bezint op de taak en roeping van diakenen en het diaconaat van de gemeente, het beleid van de diaconie bespreekt, ondersteunt/doorbesluitvorming;
- c. diakenen een zodanige wijk zullen bearbeiten welke niet te groot is om (c.1) naar behoren hun bezoekwerk waaronder diaconaal huisbezoek - te kunnen verrichten; (c.2) concrete nood te lenigen, met name in een situatie waarin de overheid zich steeds meer terugtrekt van het terrein van zorgverlening; (c.3) aandacht te geven aan diaconaat wereldwijd, dat in een mondiale samenleving steeds meer onze aandacht vraagt; (c.4) gemeentelieden te ondersteunen die met diaconale taken bezig zijn; en (c.5) het diaconaat van de gemeente te ondersteunen. Het aantal diakenen zal in vergelijking met de huidige situatie meer moeten worden afgestemd op de taak die de diaconie te vervullen heeft;
- d. predikanten geregeld een vergadering van de diaconie bijwonen;
- e. het overleg met de predikant beter wordt gestructureerd;
- f. een diaken zitting heeft in het moderamen van een kerkenraad;
- g. bij de kandidering voor het ambt van diaken wordt gelet op broeders die in een vorige periode reeds in het ambt van diaken hebben gediend, opdat gebruik kan worden gemaakt van hun ervaring op het terrein van het diaconaat;
- h. de diakenen bij kerkvisite de informatieve vragen over diaconaat beantwoorden, terwijl de andere ambtsdragers de vragen in beoordelende zin beantwoorden;
- i. in de prediking aandacht is voor het diaconaat;
- j. in het curriculum van de Theologische Universiteit en door middel van cursussen voor predikanten het diaconaat aan de orde komt (vgl. 6.2.f);
- k. de classicale diaconale commissies diakenen helpen om binnen de kerkenraad met name vanuit de diaconale invalshoek in de besprekingen te participeren.

6.4. Diaken en classis

Het verdient met betrekking tot de positie van de diaken en de aandacht voor het diaconaat in de vergadering van de classis aanbeveling dat

- a. in de rapportage van de kerkenraad aan de classis (K.O., art. 41) en in de verslagen van de kerkvisitator het diaconaat aan de orde komt. De diakenen hebben erop toe te zien dat in het verslag naar artikel 41 concreet gerapporteerd wordt over het diaconaat. De classis behoort erop toe te zien dat een dergelijke rapportage plaatsvindt;
- b. de passage in artikel 41 die luidt: 'of de armen verzorgd worden' vervangen wordt door 'of de diaconale roeping vervuld wordt';
- c. elke classis een classicale diaconale commissie kent;
- d. de classicale diaconale commissie bij de presentatie van haar rapport door middel van voorstellen en vragen concrete aandachtspunten aan de vergadering voorlegt;
- e. de behandeling van het rapport van de classicale diaconale commissie door diakenen wordt voorbereid;
- f. de classis leden van de classicale diaconale commissie uitnodigt om bij de bespreking van het rapport van de classicale diaconale commissie aanwezig te zijn;
- g. de classicale diaconale commissie in haar rapport vaste agendapunten heeft, zoals zorginstellingen in de regio, verslag van bezoeken aan diaconieën in de classis, contacten met Oost-Europa, en contacten met de provinciale politiek;
- h. de voorlopige regeling aangaande de afvaardiging van diakenen naar meerdere vergaderingen te wijzigen in die zin dat elke gemeente, naast één predikant en één ouderling één diaken afvaardigt naar de vergadering van de classis.

6.5. Diaken en particuliere synode

Het verdient met betrekking tot de positie van de diaken en de aandacht voor het diaconaat in de vergadering van de particuliere synode aanbeveling dat

- a. de voorlopige regeling aangaande de afvaardiging van diakenen naar meerdere vergaderingen gewijzigd wordt in die zin dat elke classis, naast drie predikanten en drie ouderlingen twee diakenen afvaardigt naar de particuliere synode.

6.6. Diaken en generale synode

Het verdient met betrekking tot de positie van de diaken en de aandacht voor het diaconaat in de vergadering van de generale synode aanbeveling dat

- a. de voorlopige regeling aangaande de afvaardiging van diakenen naar meerdere vergaderingen gewijzigd in die zin dat elke particuliere synode naast het gebruikelijke aantal van zes predikanten en zes ouderlingen twee diakenen afvaardigt naar de generale synode;
- b. rapporten van diaconale deputaatschappen, welke dienen op de meerdere vergaderingen, door commissies worden besproken waar ook diakenen (ruim) deel van uitmaken.

7. Voorstellen

In paragraaf 6 zijn aanbevelingen gedaan in het licht van de synodebesluiten sinds 1951 en 1962. Daarbij aansluitend stellen wij u voor

- a. de voorlopige regeling aangaande de afvaardiging van diakenen naar meerdere vergaderingen te wijzigen in die zin dat elke gemeente een diaken afvaardigt naar de vergadering van de classis, elke classis twee diakenen afvaardigt naar de vergadering van de particuliere synode, en elke particuliere synode twee diakenen afvaardigt naar de generale synode;
- b. de gewijzigde voorlopige regeling na zes jaar te evalueren;
- c. Deputaten ADMA opdracht te geven tot deze evaluatie en daarover te rapporteren op de volgende generale synode;
- d. rapporten van diaconale deputaatschappen, welke dienen op de generale synode door commissies te laten bespreken waar ook diakenen ruim deel van uitmaken;
- e. de passage 'of de armen verzorgd worden' in artikel 41 van de Kerkorde te wijzigen in: 'of de diaconale roeping vervuld wordt';
- f. Deputaten ADMA opdracht te geven zich te bezinnen op de vraag op welke wijze het diaconaat een vast punt kan worden op de agenda van de particuliere synoden;
- g. Deputaten ADMA namens de generale synode dit rapport aan te laten bieden aan de kerken, classis en particuliere synoden, opdat het daar voorwerp is van bespreking, de aanbevelingen dienstbaar mogen zijn aan diakenen en diaconaat, en voorstellen geïmplementeerd kunnen worden in besluiten.

8. Slotopmerking

Dit rapport bevat bezinning op de wijze van functioneren van de diakenen op de kerkelijke vergaderingen en de wijze waarop het diaconaat op de kerkelijke vergaderingen aan de orde komt. Er zijn voorstellen geformuleerd in het licht van de synodebesluiten sinds 1962. Voorafgaande aan de voorstellen zijn aanbevelingen gedaan die ten goede kunnen komen aan het functioneren van diakenen op kerkelijke vergaderingen, en waardoor tevens de bespreking van diaconale zaken wordt gediend.

De vraag zou gesteld kunnen worden: Waar halen diakenen de tijd vandaan om de zaken die in dit rapport vermeld worden te realiseren? Wij zijn ons ervan bewust dat bij de aanbevelingen vele zaken aan de orde worden gesteld. Diakenen mogen echter bij de uitoefening van hun ambt weten door Christus gedragen te worden. Zij mogen echter eveneens weten door zijn gemeente gedragen te worden en door hun ambtsbroeders, ouderlingen en predikanten. Wij zijn bij onze bezinning opnieuw doordrongen van het feit dat niet alleen diakenen tot diaconaat worden geroepen. Het is een roeping van de gehele gemeente van Christus. Het is derhalve niet zonder reden dat de de gemeente na de bevestiging van diakenen aldus wordt opgewekt: 'Voorzie de diakenen van goede middelen tot het verrichten van hun arbeid en wees van harte bereid om naar uw vermogen mee te werken in de dienst der barmhartigheid'. Dat is een opwekking die bij de bevestiging van diakenen óók door ouderlingen en predikanten wordt gehoord.

Bijlage 25.2

RAPPORT VAN DE MODERAMINA VAN DEPUTATEN ADMA EN DEPUTATEN HULPVERLENING INZAKE HET DIACONAAL BUREAU.

Inleiding.

De twee moderamina van de deputaatschappen ADMA en Hulpverlening doen in dit rapport verslag aan de Generale Synode van 1998 over de volgende onderwerpen inzake het beheer van het Diaconaal Bureau.

1. samenstelling van het twee moderamina-overleg;
2. regeling taken en bevoegdheden
3. integratie Diaconaal Bureau-Landelijk Bureau
4. functioneren van het bureau.
5. gezamenlijke beleidspunten
6. financiën.
7. voorstellen

1. Samenstelling van het twee moderamina-overleg.

De moderamina van deputaten ADMA en deputaten Hulpverlening namen deel in dit overleg.

Namens ADMA:	namens Hulpverlening
zr. W.M. Boendermaker-Geleijne	br. T. Baars
br. H. Kazen	br. B. Loonstra
br. F.J. Nabers	zr. M.P. van der Schaaf
br. C. Westerink	

De brs. Loonstra en Westerink fungeerden bij toerbeurt als voorzitter terwijl br. Kazen het secretariaat vervulde. Het twee moderamina-overleg vergaderde in de achterliggende periode 11 maal, n.l. 4x in 1996, 4x in 1997 en 3x in 1998.

De vergaderingen werden bijgewoond door de 2 beleidsmedewerkers van het bureau.

2. Regeling taken en bevoegdheden.

De Generale Synode van 1995 besloot tot opheffing van het deputaatschap Kerk en Bedrijfsleven, werk deputaatschap samen met ADMA en Hulpverlening het beheer voerde over het Diaconaal Bureau. Sindsdien wordt het bureau geleid door de twee overige deputaatschappen.

Ten aanzien van het beheer besloot de GS van 1995 als volgt:

a. "de deputaatschappen ADMA en Hulpverlening in binnen- en buitenland op te dragen, via het moderamina-overleg de taken, die tot nog toe behoorden bij de beheerscommissie te verrichten in de lijn van de door de GS 1989 vastgestelde regeling "taken en bevoegdheden"

b. de deputaatschappen ADMA en Hulpverlening in binnen- en buitenland op te dragen de afbakening van de bevoegdheden tussen de deputaatschappen en de gezamenlijke moderamina inzake het Diaconaal Bureau te regelen en deze ter kennis te brengen van de generale synode van 1996."

Ingevolge het synodebesluit hebben de deputaatschappen de taken en bevoegdheden van de gezamenlijke moderamina geregeld. Uitgangspunten hierbij waren:

- de medewerkers zijn formeel in dienst van het KAB
- de gezamenlijke deputaatschappen oefenen de feitelijke werkgeversfunctie uit
- uit praktische overwegingen worden zoveel mogelijk bevoegdheden gelogd bij de gezamenlijke moderamina
- voor de directe relatie tussen de medewerkers van het Diaconaal Bureau en de gezamenlijke moderamina wordt een contactpersoon aangewezen.

Na zorgvuldige afweging van de uitgangspunten en de belangen van deputaatschappen en medewerkers werd de hierna te vermelden regeling goedgekeurd. Deze goedkeuring vond plaats in de plenaire vergadering van deputaten ADMA op 22 maart 1996 en door deputaten Hulpverlening op 8 maart 1996. Wij brengen u de regeling in een bijlage ter kennisname.

Zr. van der Schaaf werd benoemd tot contactpersoon voor de medewerkers van het Diaconaal Bureau.

3. Integratie Diaconaal Bureau-Landelijk Bureau.

De GS van 1995 besloot een commissie Landelijk Bureau (CLB) in te stellen, die o.m. tot taak kreeg de praktische uitvoering van het besluit van de GS 1992 (acta art. 122 en 123) te coördineren en te begeleiden. De door de Synode benoemde moderamenleden werden aangevuld met afgevaardigden van de bij het Landelijk Bureau betrokken deputaatschappen ADMA, Hulpverlening, KAB en Zending. ADMA en Hulpverlening werden in deze commissie vertegenwoordigd door resp. ds. C. Westerink en zr. M.P. van der Schaaf. Voor een verslag van de werkzaamheden van deze commissie verwijzen wij naar rapport 9.31 van CLB.

Het integratieproces van de 3 samenwerkende bureaus was een zaak, die onze voortdurende aandacht had en van de medewerkers veel vroeg. Immers het betekende voor deputaten en medewerkers het opnieuwe starten van een proces, waarover reeds in vorige periodes veel te doen was geweest. De twee moderamina zijn dankbaar voor de positieve ontwikkeling, die zich onder leiding van CLB heeft ingezet en die inderdaad tot een goed functionerend Landelijk Bureau kan leiden.

Aanlei zaken vroegen onze aandacht:

- de aansturing van de secretaresse door de beleidsmedewerker
- het beroep doen op het KAB voor facilitaire voorzieningen
- verhouding juridische-functionele werkgever
- de rechtspostie van de medewerkers.

Tevens kwam in het twee moderamina-overleg de vraag aan de orde of voor een goed functionerend Landelijk Bureau niet meer dan alleen het gestelde doel van efficiency-verbetering nodig is. De betrokken deputaatschappen hebben elk een eigen taakstelling met meer of minder contact met de plaatselijke diaconiën en gemeenten. Onze visie is, dat het Landelijk Bureau in het kader van de taakopdracht van elk deputaatschap "gemeentegericht" zou behoren te werken.

De vier bij het LB betrokken deputaatschappen vergaderden in 1997 twee maal gezamenlijk en kwamen tot overeenstemming over een gezamenlijk plan van aanpak.

De benoering van br. C. Groeneveld tot interim-manager gaf een belangrijke stoot in de goede richting. Br. Groeneveld oefent deze functie uit sedert augustus 1997 voor een halve dag per week.

De gezamenlijke moderamina en deputaatschappen gaan accoord met de voorstellen van CLB voor een nieuwe structuur. De hoofdpunten zijn:

- een bestuurscommissie waarin de 4 deputaatschappen vertegenwoordigd zijn;
- de aanstelling van een (interim) manager door de bestuurscommissie;
- de afspraken omtrent de uitvoering van de werkzaamheden;
- de afspraken omtrent de financiën.

Voor de inhoud van de voorstellen volstaan wij kortheidshalve met verwijzing naar het rapport van de commissie Landelijk Bureau.

De GS van 1995 besloot ook tot uniformering van de rechtspositieregeling van niet-ambtelijke medewerkers. De zaken, die hiermee verband hielden, kwamen aan de orde in het overleg van de penningmeesters van de betrokken deputaatschappen.

Deze vergaderingen toonden hoe weerbarstig het was om voor diverse deputaatschappen met een verschillende geschiedenis op één lijn te komen. Het TMO kiest inzake het vervullen van de werkgeversrol voor de

visie van deputaten Financiële Zaken, waarbij de deputaatschappen ADMA en Hulpverlening een rol spelen bij het aantrekken van eigen personeel dat voor het Diaconaal Bureau werkt.

De aansturing van de secretaresse van het Diaconaal Bureau geschiedt en zal blijven geschieden door de beleidsmedewerkers van het Diaconaal Bureau. Hierin volgen wij duidelijk de lijn van de Commissie Landelijk Bureau.

4. Functioneren van het Bureau

Op basis van de regeling "Taken en bevoegdheden" gaven de twee moderamina leiding aan het Diaconaal Bureau. Regelmatig kwam de voortgang van de werkzaamheden van de medewerkers aan de orde:

-br. H.H. van Well is functionaris voor bezinning en toerusting voor beide deputaatschappen. Hij stimuleert de bezinning over het diaconaat, bevordert de toerusting van diakonen en onderhoudt de contacten met de klassicale diaconale commissies.

-br. J.N. Noorlandt, secretaris diaconaat, is belast met de beleidsadviesgeving, het secretariaat van de beide deputaatschappen, de documentatie en publiciteit ten behoeve van het diaconaat.

De beleidsmedewerkers worden full-time ondersteund door zr. A.H. Blankestijn, secretaresse. Zij verzorgt onder andere de correspondentie, het samenstellen van de agenda's, het notuleren van de vergaderingen en de nieuwsbrieven van de klassicale diaconale commissies. Tevens is zij belast met het secretariaat van de Interkerkelijke Commissie voor Gehandicapten. Voor laatstgenoemde werkzaamheden ontvangen deputaten ADMA een financiële vergoeding van F.9500,- per jaar.

De medewerkers hebben elk een functiebeschrijving.

De functioneringsgesprekken met de medewerkers vonden plaats overeenkomstig de regeling "Taken en bevoegdheden".

In de praktijk is de inzet van de contactpersoon waardevol gebleken. Frequent werden de lopende zaken doorgenomen en knelpunten besproken in het twee moderamina-overleg.

Per 1 januari 1997 werd op voostel van het KAB de 36-urige werkweek ingevoerd.

De werkzaamheden op het D.B. nemen toe. Dit blijkt al uit de wassende stroom van inkomende en uitgaande post. De gegevens over de laatste jaren geven een inzicht in deze ontwikkeling.

	1993	1994	1995	1996	1997
ingekomen post	1724	1951	1858	1755	2027
utgegaanpost	273	368	446	512	609

Ook het aantal telefonische vragen uit het land om informatie en advies is gestegen. Dit laatste geeft aan, dat de kerken steeds meer de weg naar het DB weten te vinden.

Bij deputaten Hulpverlening neemt de omvang van het werk toe. Ook deze ontwikkeling betekent uitbreiding van de werkzaamheden vanwege de hulpaanvragen, behoefte van advies uit de kerken en de noodzakelijke ondersteuning, begeleiding en publiciteit waarom gevraagd wordt door de kerken.

De medewerkers geven jaarlijks hun verslag over de verrichte werkzaamheden alsmede hun werkplannen voor de komende periode. Deze verslagen en plannen komen uitvoering aan de orde op het twee moderamina-overleg en worden daar goedgekeurd en vastgesteld.

In de afgelopen periode werd aanvullend een beroep gedaan op het KAB voor administratieve en secretariale ondersteuning.

De GS van 1995 had reeds toestemming verleend voor een beroep op het KAB voor 520 uren per jaar, maar als gevolg van de invoering van de 36 urige werkweek wordt nu een extra beroep van 96 uur per jaar gedaan op het KAB. De twee moderamina gingen hiermee akkoord. De ondersteuning van het KAB geschiedt voor een groot deel door zr. A. van Geerenstein-Beudeker.

De afgelopen jaren waren drie stagiaires werkzaam op het D.B. om zich te oriënteren op het uitgebreide terrein van het diaconaat.

Zij waren verbonden aan de Chr. Hogeschool Ede of werkzaam op therapeutische basis.

Het moderamina-overleg gaf verder aandacht aan de bevordering van de efficiency door middel van de automatisering, aanschaf van apparatuur, hulpmiddelen en de noodzakelijke opleidingen hiervoor. Een computerprogramma voor de bibliotheek werd in werking gesteld. Voor dossiervorming van het Diaconaal Bureau en de correspondentie is software op maat gemaakt.

Br. H.H. van Well mocht in juni 1998 zijn doctoraal studie Theologie afronden. De scriptie was getiteld "Dienstvaardig". Een praktisch-theologisch onderzoek naar de visie op diaconaat en de plaats van de diakonen in de Christelijke Gereformeerde Kerken en de mogelijkheid om diakonen daarin via gemeentebouw verandering te laten brengen.

Br. J.N. Noorlandt is in zijn vrije tijd bezig met een proefschrift over de relatie "Kerk en publiciteit". Hij heeft toestemming om bepaalde onderdelen van zijn werkzaamheden op het Diaconaal Bureau in het proefschrift te beschrijven.

De Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) zijn gestart met een Diaconaal Steunpunt, gevestigd in Zwolle. Op functionarissen-niveau vond reeds informatie-uitwisseling plaats en bestaan goede werkcontacten. Op verzoek van het Generaal Diaconaal Deputaatschap, waarvan dit steunpunt uitgaat, zal een kennismakingbijeenkomst plaats vinden tussen hen en de deputaatschappen van de Chr. Geref. Kerken.

Deputaten hebben geconstateerd dat, ondanks de toename van de omvang van de werkzaamheden en de daaruit voortvloeiende werkdruk, de functionarissen van het Diaconaal Bureau met veel inzet en toewijding de veelheid aan taken hebben kunnen en mogen uitvoeren. In het navolgende overzicht geven wij het verloop van de bestede uren van de medewerkers uitgesplitst over de deputaatschappen.

K & B = Kerk en Bedrijfsleven

CI = Commissie Integratie Gehandicapten

CDC = Classicale Diaconale Commissies

3/2 dep= werkzaamheden voor de gezamenlijke 3 en vanaf 1996 2 deputaatschappen

gewerkte uren in procenten	1993	1994	1995	1996	1997
K & B	11	7	6	-	-
ADMA	13	13	13	18	17
HBB	16	23	23	27	27
Ci	3	2	2	2	2
CDC	14	11	14	16	12
BUREAU	24	25	19	18	19
3/2 dep	19	19	23	19	23
totaal	100	100	100	100	100

5. Gezamenlijke beleidspunten

Het Twee Moderamina Overleg bespreekt ook de raakvlakken en overlappingsen tussen deputaten ADMA en Hulpverlening. Dat kan variëren van het uitwisselen van informatie tot en met het voorbereiden van besluitvorming in één van de deputaatschappen. Het betreft onder andere diaconale projecten in Nederland die financieel bij deputaten Hulpverlening en inhoudelijk bij deputaten ADMA aan de orde komen.

5.1 Kerken in de grote steden

Zowel ADMA als Hulpverlening rapporteren in hun rapport kort over de positie van de kerken in de grote steden. Bij beide deputaatschappen heeft dit punt prioriteit. Het werkbezoek aan het Missionair Diaconaal Project, verbonden aan de Chr. Genef. Kerk van Amsterdam-Nieuw West was een gezamenlijk bezoek. Deputaten en medewerkers van het Diaconaal Bureau kregen een indruk van de nood en van de mogelijkheden die er zijn om op een passende wijze als kerk aanwezig te zijn. Samen met de kerken kan worden nagedacht over mogelijkheden om de kerken ter plekke te helpen en te ondersteunen. Wellicht kan het idee van partner-gemeenten in Nederland uitgewerkt worden. Deputaten Hulpverlening doen in hun synoderapport een voorstel om voor de problematiek van de kerken in de grote steden een commissie in te stellen.

5.2 Vluchtelingen in Nederland

De zorg voor de vreemdeling komt ook in de rapportages van Hulpverlening en ADMA aan de orde. De aandacht voor de vluchteling in Nederland is concreet gekoppeld aan steun aan ZOA Vluchtelingen zorg te Apeldoorn voor maatschappelijk werk onder vluchtelingen. Gezamenlijk zal gewerkt worden aan toetsing en publiciteit.

5.3 Diaconaal en rentmeesterschap

Het TMO is de opdrachtgever van de werkgroep Diaconaal en rentmeesterschap. Het TMO bespreekt de rapportage en geeft fiat aan nieuwe voorstellen. De rapportage aan de synode geschiedt dit maal in het rapport van deputaten Hulpverlening.

5.4 Diverse thema's

Andere gezamenlijke thema's die de afgelopen drie jaar aan de orde zijn geweest waren:

- Gereformeerd Psychiatrisch Ziekenhuis te Bosch en Dun.
- Gilleg De Poort te Dordrecht.
- Kuria te Amsterdam.
- Diaconaal Maatschappelijk werk in de Ablasserwaard en Vijfheerenlanden.
- Stichting Ontmoeting te Rotterdam.
- Diaconaat, diaken en kerkelijke vergaderingen.

6. Financiën

De penningmeester van deputaten ADMA maakt jaarlijks een begroting van het Diaconaal Bureau, die besproken wordt op het Twee Moderamina Overleg. De jaarrekening komt ook aan de orde op het TMO. Br. Noordland is verantwoordelijk voor de budget-bewaking van de bureaustkosten.

Voor de verantwoording van de financiën van het Diaconaal Bureau over de periode 1995 - 1997 wordt verwezen naar het rapport van deputaten ADMA.

7. Tenslotte

De twee moderamina zijn dankbaar voor de plek die het Diaconaal Bureau heeft in onze kerken. Zij verwachten dat het werk van het Diaconaal Bureau in de groeiende behoefte aan ondersteuning op een goede wijze mag en kan blijven voorzien.

8. Voorstellen

De twee moderamina doen aan de Generale Synode de volgende voorstellen:

1. akkoord te gaan met de regeling "Taken en bevoegdheden" inzake het Diaconaal Bureau. (zie bijlage)
2. akkoord te gaan met de voorstellen van de Commissie Landelijk Bureau (rapport 9.31)

Namens de moderamina van ADMA en Hulpverlening:
C. Westerink - B. Loonstra

Bijlage 25.3

TAKEN EN BEVOEGDHEDEN TWEE MODERAMINA INZAKE HET DIACONAAL BUREAU

De door de Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland benoemde deputaten voor:

- algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden

- hulpverlening in binnen- en buitenland

(hierna te noemen: "de deputaatschappen")

houden voor de uitvoering van hun werkzaamheden gezamenlijk een bureau in stand. Dit bureau draagt de naam Diaconaal Bureau. Het Diaconaal Bureau is samen met het Kerkelijk Administratief Bureau en het Zendingsbureau opgenomen in het Landelijk Bureau van de kerken.

De aan het Diaconaal Bureau verbonden medewerkers zijn formeel in dienst van Deputaten Kerkelijk Administratief Bureau; de deputaatschappen oefenen de feitelijke werkgeversfunctie uit.

Voor de praktische uitoefening van de werkgeversfunctie stellen de deputaatschappen een commissie in, bestaande uit de leden van hun moderamina (hierna te noemen: "de twee moderamina").

1. Organisatie

De twee moderamina zijn verantwoordelijk voor de organisatie van het Diaconaal Bureau. Daartoe behoort:

- 1.1 de platas van het Diaconaal Bureau binnen de organisatie van het Landelijk Bureau van de kerken;
- 1.2 het overleg met de commissie Landelijk Bureau en/of deputaten KAB over personele en logistieke ondersteuning van de medewerkers van het Diaconaal Bureau en de deputaatschappen;
- 1.3 de inzet van de medewerkers ten behoeve van de deputaatschappen;
- 1.4 het begeleiden en adviseren van de medewerkers;
- 1.5 het beoordelen van de wijze waarop de medewerkers de door deputaten opgedragen taken uitvoeren;
- 1.6 het doen van voorstellen aan deputaten inzake aanstelling, schorsing en ontslag van de medewerkers;
- 1.7 de salariering van de medewerkers;
- 1.8 alle overige rechtspositionele zaken, het Diaconaal Bureau en de medewerkers betreffende, voor zover deze niet voortvloeien uit rechtspositie-regelingen die voor alle medewerkers in kerkelijke dienst van toepassing zijn.

2. Financiën

- 2.1 de kosten van het Diaconaal Bureau komen ten laste van deputaten Adma;
- 2.2 deputaten Hulpverlening dragen jaarlijks een vast bedrag in de kosten van het Diaconaal Bureau aan Adma bij, conform de door de Generale Synode vastgestelde begroting;
- 2.3 de penningmeester van Adma dient jaarlijks vóór 1 november een ontwerp-begroting inzake het Diaconaal Bureau bij de twee moderamina in. De twee moderamina voorzien de ontwerp-begroting van een advies en bieden de begroting ter vaststelling aan de deputaatschappen aan;
- 2.4 de twee moderamina zijn belast met de uitvoering van de begroting; zij leggen jaarlijks verantwoording af aan de deputaatschappen door middel van een overzicht, die integraal wordt opgenomen in de jaarrekening van Adma;
- 2.5 de twee moderamina kunnen één of meer medewerkers belasten met het budgetbeheer;
- 2.6 begrotingsposten mogen slechts worden overschreden indien de twee moderamina, de penningmeester van Adma gehoord, daarvoor toestemming verlenen en er binnen de totale begroting ruimte is;
- 2.7 de boekhouding van het Diaconaal Bureau wordt gevoerd door het Kerkelijk Administratief Bureau.

3. Medewerkers

- 3.1 de twee moderamina benoemen uit hun midden een contactpersoon, die voorlopig één maal per maand de stand van zaken op het Diaconaal Bureau bespreekt met de medewerkers; deze contactpersoon rapporteert hierover in elke vergadering van de twee moderamina; de contactpersoon meldt arbeidsconflicten onmiddellijk aan de voorzitters van de deputaatschappen die in gezamenlijk overleg naar bevind van zaken handelen;
- 3.2 de twee moderamina benoemen uit hun midden een commissie van twee personen welke commissie het functioneren van de medewerkers beoordeelt;
- 3.3.1 één maal per jaar voert deze commissie functioneringsgesprekken met de medewerkers aan de hand van een vooral ingevuld functionerings-formulier. Op dit formulier worden de visie van de betrokken medewerker en de afspraken die tijdens het functioneringsgesprek zijn gemaakt, vastgelegd. Het formulier wordt in een vertrouwelijk archief, dat onder berusting blijft van de contactpersoon, opgenomen. De functioneringsformulieren worden na vijf jaar vernietigd.

4. Vergaderingen

- 4.1 de twee moderamina vergaderen tenminste vier maal per jaar; de vergaderingen worden beurtelings voorzaten door de voorzitters van de deputaatschappen;
- 4.2 indien over voorstellen moet worden gestemd, worden beide deputaatschappen geacht over eenzelfde aantal stemmen te beschikken;
- 4.3 de verslagen van de vergaderingen worden na vaststelling ter kennisgeving toegezonden aan de deputaatschappen.

Rapport 1 van commissie 6 Kerk en Samenleving inzake deputaten ADMA (9.16)

1. Samenstelling deputaatschap

Met deputaten wil de commissie na het verscheiden van deputaat br. H.G. Barendregt in dankbaarheid hem herdenken. Ook ons medeleven gaat uit naar de achtergebleven familiebetrekkingen.

Uw commissie heeft er veel begrip voor dat de afgelopen periode een moeilijke voor het deputaatschap is geweest. Naast de moeite die de integratie van Kerk en Bedrijfsleven in ADMA met zich meebracht, was er het feit dat drie deputaten wegens persoonlijke omstandigheden genoodzaakt waren hun werk neer te leggen. Het gevolg was dat er slechts één deputaat overbleef die afkomstig was uit het voormalige deputaatschap Kerk en Bedrijfsleven.

Uw commissie is dankbaar dat de bezinningsvergadering van deputaten van het voorjaar 1998 een aanzet vormde tot een duidelijke structuur en ordening vertrouwen om met een gezamenlijke inzet het werk voort te zetten.

Uw commissie wil de wens van deputaten om het aantal secundi-deputaten uit te breiden van harte ondersteunen.

2. Algemene inleiding

Deputaten hebben de moridellinge toezegging aan de G.S. van '95 om aandacht te geven aan hen die psycho-somatische klachten hebben tengevolge van spanningen in het arbeidsproces, niet kunnen honoreren. Dit aspect behoort tot de taak van commissie C van deputaten ADMA. Het is de commissie duidelijk dat er andere prioriteiten gesteld moesten worden. Aangezien er uit de gemeenten nooit één vraag over genoemde zaak is gekomen, adviseert de commissie dit onderwerp niet als opdracht maar als aandachtspunt aan deputaten mee te geven.

Deputaten ADMA kennen een goede organisatie- en werkstructuur met onderscheiden taken en bevoegdheden. Het is geen gemakkelijke periode geweest waarin de integratie van het deputaatschap Kerk en Bedrijfsleven gestalte moest krijgen. Het proces is nog niet geheel voltooid, maar de bereidheid om daarmee door te gaan is duidelijk aanwezig.

Vanuit het Diaconaal Bureau is, sinds de uitgezette lijnen waren vastgesteld, volledige medewerking verleend aan de totstandkoming van het Landelijk Bureau.

Uw commissie heeft met deputaten uitvoerig gesproken over het integratieproces van Kerk en Bedrijfsleven binnen ADMA en over de benoeming van een adviseur voor commissie C.

Voorts heeft de commissie de relevante correspondentie, verslagen en nota's m.b.t. benoeming van een adviseur voor commissie C van deputaten ontvangen.

Uw commissie betreurt het met deputaten dat de G.S. van '95 niet het voorstel van deputaten heeft overgenomen om de voorzitter van deputaten K. en B. tot ADMA deputaat te benoemen. Hij was betrokken bij de voorbereidende besprekingen over de integratie.

Uit de aan uw commissie beschikbare stukken blijkt, dat er t.a.v. de adviseur geen eenduidige besluiten zijn gelamineerd. Ter illustratie: Vanuit ADMA was de voorwaarde gesteld, dat het werk van de Aarnoudse tot een einde gekomen zou moeten zijn alvorens de integratie zou plaatsvinden. In de notulen van de vergadering van deputaten K. en B. van november '95 staat vermeld, dat als er een adviseur zou komen, de Aarnoudse dit zou kunnen zijn. In de verslagen van ADMA is dit niet gevonden.

In een notitie van een deputaat K. en B., uit mei '95, kan worden opgemaakt dat het adviseurschap beëindigd zou zijn. Een andere interpretatie zou kunnen zijn dat dit alleen het adviseurschap als industrie-predikant betrof.

De commissie heeft verder geconstateerd dat na veel overleg commissie C haar voorstel om deze adviseur te benoemen ingetrokken heeft. Het gehele deputaatschap hoelde dus niet meer over de benoeming te besluiten dit in tegenstelling wat er per abuis in het deputatenrapport geschreven staat.

3. Bezinning

De commissie acht het een goede zaak dat deputaten consistent zijn in het volgen van de uitgezette beleidlijn.

4. Bijzondere opdracht: Diaken en Diaconaat op kerkelijke vergaderingen

Rapportage over de bijzondere opdracht wordt in vervolgrapportage aan u voorgelegd.

5. Commissie A

Op de vraag van uw commissie naar het functioneren van de CDC's, antwoorde deputaten:

- niet in elke classis is een CDC,
- er is verschil in activiteiten binnen de CDC's,
- bijna alle CDC's gaan op bezoek bij de plaatselijke diaconieën,
- CDC's zijn voor het Diaconaal Bureau een mondig en kritisch platform,
- de in verhouding geringe aandacht voor de CDC op de classis is volgens deputaten het gevolg van het feit dat er voor diaconaat op de kerkelijke vergaderingen eigenlijk geen formele plek is.

De functionaris voor bezinning en toerusting heeft in juni zijn doctoraal-scriptie afgerond. Commissie A van ADMA en Commissie BPT van deputaten HBB hebben de taak de studie te begeleiden en te beoordelen in de zin van de doorwerking ervan in het toerustingswerk.

Deputaten stelden dat het gedane onderzoek en de scriptie de verantwoordelijkheid van de functionaris is. In hoeverre de studie het toerustingsbeleid zou kunnen dienen staat ter beoordeling van deputaten. Uw commissie spreekt het vertrouwen uit dat dit bij deputaten in goede handen is.

Uw commissie acht het een goede zaak dat er een verbinding blijft tussen diaconieën en zusterkerken. Het behoort immers tot de taak van diakonen om te stimuleren en te coördineren. Het is verheugend te vernemen dat de Werkgroep Dienstverlening Wereldwijd goede ervaringen heeft. Uw commissie wil deputaten stimuleren hier mee verder te gaan, zo mogelijk nog uit te breiden.

Het is uw commissie bekend dat het boekje Diaconaal-Sociaal Info verwijzingen doet naar instellingen waarvoor eigenlijk geen verantwoording genomen kan worden. Een aantal instellingen waarheen juist wel verantwoord verwezen kan worden staat er niet in. Deputaten onderkennen dit en hebben hier ook op gereageerd juist ook bij het verschijnen van de laatste uitgave. Deputaten willen dit bij de redactie van het boekje bijbrengen en ook de diaconieën hiervan in een begeleidend schrijven melding doen.

Contacten (bijv. eens in de vier jaar) met studenten van de Theologische Universiteit en het deputaatschap c.q. het Diaconaal Bureau acht de commissie een goede zaak.

6. Commissie B

ADMA-info is het meest informatieve rechtstreekse contact met de diaconieën. De specials die zijn uitgegeven, geven doorgaans een goed overzicht van het betreffende onderwerp. Anticiperen op nieuwe ontwikkelingen zou volgens uw commissie een aandachtspunt moeten zijn. Uit gesprek met deputaten blijkt dat veel diaconieën het op dit punt af laten weten, terwijl er achteraf veel reacties komen bij de invoering van de Wet Voorzieningen Gehandicapten. Uw commissie waardeert de insteek van deputaten op de communicatie-mogelijkheden positief.

Uw commissie heeft kennis genomen dat de voorgestane verbreding van de kerkelijke basis binnen het SGJ aansloeg aan de participatie in de GLIAGG nog niet is afgerond. Uw commissie wil graag deputaten een inspanningsverplichting meegeven dit in de komende periode na te streven om daarmee recht te doen aan de opdracht van de G.S. '95.

Uw commissie wil deputaten meegeven om bij fusies toe te zien op de statutaire relatie van de nieuwe stichting met de verschillende steuninstellingen opdat de middelen uitsluitend aangewend worden voor het doel waarvoor ze geschonken zijn.

7. Commissie C

Het werk van deze commissie stond voor een belangrijk deel in het teken van de integratie binnen ADMA. Zoals uit de rapportage valt op te merken is dit proces nog in volle gang. Het is daarom begrijpelijk dat er een voorlopige en summere beleidsvisie voor dit deel van het werk binnen ADMA is opgesteld en een werkplan met als onderdelen bezinnen, informeren, adviseren, stimuleren, contacten en toerusting/publiciteit.

Met dankbaarheid en verwachting heeft de commissie kennis genomen dat de bezinnings-vergadering van 6 maart j. een goede aanzet heeft gegeven aan het opzetten van een goede structuur en het noodzakelijke onderlinge vertrouwen heeft versterkt.

Deputaten overwegen onder welke condities er voor één jaar opnieuw contacten aangegaan kunnen worden met DISK. Volgens de eerste berichten zijn er bij DISK ingrijpende wijzigingen doorgevoerd.

Betreffende reacties op de actie 24-uurs-economie verwachten deputaten een werkgroep in te stellen om dit proces te volgen.

8. Twee moderamenoverleg

Uw commissie heeft kennis genomen van de rapportage van het twee-moderamenoverleg inzake het Diaconaal Bureau. Ze heeft hier geen bijzondere vragen over en realiseert zich dat dit indirect nog aan de orde komt bij de behandeling van het rapport inzake het Landelijk Bureau.

9. Financiën

Uw commissie heeft zich hier niet over gebogen in de wetenschap dat commissie 7 hierover zal rapporteren.

10. Voorstellen

1. De handelingen van deputaten goed te keuren
2. Nieuwe deputaten te benoemen.
3. Voor deputaten ADMA twee secundi te benoemen.
5. Deputaten op te dragen het gesprek met de Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugdwezijn af te ronden en de bestuurlijke participatie in de Stichting Gereformeerd Jeugdwezijn te effectueren en indien nodig met deputaten Financiële Zaken tussentijds een regeling te treffen voor verhoging van de synodale omslag per lid/dooplid.

G. van Brenk, rapporteur

Aanvullend Rapport 1 van commissie 2 betreffende evangelisatie

De commissie stelt voor:

1. De werkzaamheden van deputaten over de afgelopen drie jaar goed te keuren.
2. Deputaten op te dragen - tegen de achtergrond van het door Deputaten geconstateerde gebrek aan missionair elan in de kerken -

- a. de begonnen bezinning op de achtergronden en de invloed van 'Willow Creek' af te ronden en te komen tot een evaluatie in het licht van de gereformeerde uitgangspunten voor evangelisatie
 - b. met deze bezinning de kerken te dienen.
 3. Deputaten op te dragen een evangelisatieconsulent te benoemen, daarbij rekening houdend met
 - a. de vereisten die daarvoor in de instructie voor de evangelisatieconsulent worden gegeven
 - b. de in de vergadering van de Generale Synode gemaakte opmerking dat de personele invulling van de functie van evangelisatieconsulent met de grootste zorg dient te geschieden.
- Deze benoeming zal geschieden voor de periode tot aan de Generale Synode van 2004 - er zal dan een evaluatie plaatsvinden.
4. Deputaten toestemming te verlenen op dezelfde wijze in te trekken in het Landelijk Bureau als de deputaatschappen, die daar nu al bureau houden - daarbij zoekend de inhoudelijke samenwerking te bevorderen met Deputaten Zending en Deputaten Hulpverlening en zo voordelen te bereiken m.b.t. huisvesting en secretariaat.
 5. Deputaten, rekening houdend met het feit, dat het initiatief tot evangelisatieprojecten behoort te liggen bij de plaatselijke kerken, toestemming te verlenen
 - a. om te onderzoeken of het wenselijk is dat deputaten in overleg met plaatselijke kerken en/of classes op evangelisatieterreinen wijzen;
 - b. om te onderzoeken of en zo ja, op welke wijze hun instructie met het oog hierop dient te worden aangepast.
 6. Deputaten toestemming te verlenen, om met Deputaten Buitenlandse Zending nader te onderzoeken of en op welke wijze een vorm van samenwerking tussen de beide deputaatschappen gewenst en mogelijk is.
 7. Deputaten op te dragen om middelen en wegen te zoeken om de plaatselijke kerken toe te rusten om ook niet-moslims onder asielzoekers c.q. vluchtelingen met het evangelie te bereiken.
 8. Opnieuw deputaten te benoemen.

R.v.d.Kamp, rapporteur

BILJAGE 28

Art.77

Rapport van deputaten voor het Jaarboek

Het voor u liggende rapport van deputaten voor het Jaarboek bevat de volgende onderdelen:

1. samenstelling van het deputaatschap
2. vergaderingen
3. werkzaamheden
- 3.1 algemeen
- 3.2 Jaarboek 1996
 - 3.2.1 veranderingen
 - 3.2.2 jaaroverzicht/in memoria/artikelen
- 3.3 Jaarboek 1997
 - 3.3.1 veranderingen
 - 3.3.2 jaaroverzicht/in memoria/artikelen
- 3.4 Jaarboek 1998
 - 3.4.1 veranderingen
 - 3.4.2 jaaroverzicht/in memoria/artikelen
4. opdracht GS 1995
5. voorstellen

1. Samenstelling van het deputaatschap

De generale synode van 1995 benoemde in het deputaatschap de ds. H. van der Schaaf, drs. J.C.L. Stameveld en ds. H.J.Th. Velema en tot algemeen secundus drs. R.W.J. Soeters. In verband met het naderende afscheid van ds. H. van der Schaaf deden deputaten in het najaar van 1997 een beroep op de algemeen secundus. Laatstgenoemde werd helemaal betrokken bij de voorbereidingen op en de correcties van het Jaarboek 1998, zodat ook zijn naam vermeld werd op de omslag. In de najaarsvergadering van 1997 droeg ds. Van der Schaaf de voorzittershamer over aan ds. Stameveld. Deputaten zijn dankbaar, dat ds. Van der Schaaf gedurende dertig jaren met grote liefde en nauwgezetheid meegewerkt heeft aan de uitgave van het Jaarboek. Binnen het deputaatschap vervulde hij van 1978 tot 1988 de functie van secretaris en van 1990 tot 1997 de functie van voorzitter. Niet onvermeld mag blijven het feit, dat hij meer dan dertig jaren zorgde voor de statistieken in het Jaarboek; ze zijn in de huidige vorm zijn idee en zijn werk.

2. Vergaderingen

Deputaten vergaderden in deze verslagperiode zesmaal: eenmaal in het voorjaar en eenmaal in het najaar van ieder jaar. In de vergaderingen die in het najaar gehouden worden zetten deputaten de lijnen uit voor het volgende Jaarboek en verdelen zij de werkzaamheden. De vergaderingen die in het voorjaar gehouden worden staan bijna geheel in dienst van het - laatste - correctiewerk. Ook in dit rapport dient de goede samenwerking vermeld te worden tussen deputaten en uitgeverij Buijten en Schipperheijn. Dhr. A. Boertien, assistent-uitgever en verantwoordelijk voor het productieproces van het Jaarboek, vervult die taak met de grote nauwkeurigheid. Alle vergaderingen van deputaten woont hij bij. Deputaten maken met dankbaarheid gebruik van zijn kennis van zaken en de daaruit voortvloeiende adviezen.

Wat betreft de verkoopprijzen van het Jaarboek: in 1995 werden ± 6000 exemplaren verkocht; in 1996: ± 6000 en in 1997: ± 6000.

Voor de daaraan verbonden baten verwijzen deputaten u naar het rapport van deputaten Financiële Zaken.

3. Werkzaamheden

3.1 algemeen

Deputaten hebben gestreefd naar zo correct mogelijke uitgaven van het Jaarboek. De computertechniek en de inzet van drukkerij/uitgeverij Buijten en Schipperheijn zijn daarbij van groot belang voor het werk van deputaten.

Versillende veranderingen werden doorgevoerd - zie 3.2.1, 3.3.1 en 3.4.1.

Voor intem gebruik hebben deputaten in 1997 een Nota Beleidslijnen met betrekking tot de opmaak van het Jaarboek OGK opgesteld, waarin alle gewoonten, afspraken, beslissingen en de in de loop der jaren doorgevoerde vernieuwingen met betrekking tot het Jaarboek zijn vastgelegd, zodat zowel de uitgeverij als een in te vallen secundus-deputaat of een nieuw te benoemen deputaat weten, waar zij aan toe zijn.

3.2 Jaarboek 1996

3.2.1 veranderingen

De grootste vernieuwing in het Jaarboek 1996 was het vermelden van de nieuwe telefoonnummers, die in bijna heel Nederland in oktober 1995 ingevoerd werden. Uitgeverij Buijten en Schipperheijn had in het najaar van 1995 al het nodige voorwerk gedaan, zodat de scribae alleen hoefden te controleren. Omdat het aantal kengetallen drastisch gedaald was, werd besloten om bij de plaatselijke kerken het kengetal rechts boven, dus naast de plaatsnaam, te vermelden. In de gegevens van de plaatselijke kerken behoeften dus veel minder kengetallen vermeld te worden dan tot nu toe, behalve daar natuurlijk, waar iemand een ander kengetal heeft.

Andere vernieuwingen, die deels op aanraden van de gebruikers van het Jaarboek doorgevoerd werden, zijn:

- in de registers (in het eerste deel van het Jaarboek) werden faxnummers opgenomen van scribae, secretarissen van diakonieën en predikanten;
- in de necrologie van de predikanten werden geboorte- en sterfdata opgenomen;
- de discontinue aanduiding 'onder deze kerk ressorteren leden uit ...' werd vervangen door 'tot deze kerk behoren ook leden te ...'.

3.2.2 jaaroverzicht/in memoria/artikelen

Het jaaroverzicht 1995 werd vervaardigd door ds. H.J.Th. Velema.

In memoria over de di. G. Bikkes, P. Overduin, J. Tijmes Jzn. en H.U. Westerterp werden geschreven door respectievelijk drs. L.W. Bikkes, de di. J.J. Lof, H. Blesma en prof.dr. J. van Genderen.

Een viertal artikelen werd geplaatst:

- onder de titel 'Het emeritaat' schreef ds. H. van der Schaaf over de regels en de praktijk van het emeritaat;
- ds. C.J.Ph. Sobering vertrouwde zijn ervaringen in het pastoraat met Japanse krijgsvangsten aan het papier toe;
- zr. G. van der Laan-de Boer te Nieuw-Amsterdam beschreef de geschiedenis van de in 1995 opgeheven kerk van Valthermond;
- br. J. Tanger te Harderwijk beschreef de ontstaansgeschiedenis van de in 1995 geïnstituëerde gemeente te Zeewolde.

3.3 Jaarboek 1997

3.3.1 veranderingen

Voorbereidend op de grote verandering van de telefoonnummers in het Jaarboek 1996 werden de nummers nu gespatieerd gedrukt;

- bankrekeningnummers van predikanten en kerken werden vermeld zonder de naam van de desbetreffende bank en ook zonder de extra vermelding 'postbank bank', omdat het mogelijk geworden was om rechtstreeks bedragen over te maken van een postbankrekening naar een bankrekening;
- omdat soms ook preekvoorzieners beschikken over een faxapparaat, werd dat faxnummer opgenomen bij de gegevens van de plaatselijke kerken;
- er werd een lijst opgenomen van correspondenties van de vrouwenactie Bibliotheek Theologische Universiteit;
- van een predikant naar art.6 K.O. of in bijzondere dienst werd bij de gemeente waaraan hij verbonden is alleen de soort arbeid vermeld; in de lijst achter het register van predikanten werd zijn arbeid omschreven.

3.3.2 jaaroverzicht/in memoria/artikelen

Het jaaroverzicht 1996 werd vervaardigd door ds. H. van der Schaaf.

In memoria over prof.dr. B.J. Oosterhoff, de di. C.J.Ph. Sobering, H. Tooman, evangelist G. Visser en ds. H. Wibe werden geschreven door respectievelijk prof.dr. H.G.L. Feels, de di. M. Oppenhuizen, E.E. Slofstra, H. van der Schaaf en H. van der Schaaf.

Een drietal artikelen werd geplaatst:

- br. H. Leendertsen te Woudenberg schreef over de ontstaansgeschiedenis van de in 1996 geïnstituëerde gemeente te Scherpenzeel;
- mr. C.J. van Heel te Hattem beschreef namens deputaten kerkelijke archieven de ontcijfering van het verkoolde archief van Rotterdam;
- drs. A.W. Overwater te 's-Hertogenbosch en prof.dr. W.H. Velema belichtten elk uit hun eigen invalshoek de problematiek van de 'Flexibilisering van de arbeid'.

3.4 Jaarboek 1998

3.4.1 veranderingen

- in de opmaak van de moderamenfuncties van de deputaatschappen en de algemene verenigingen werd lijn gebracht: eerst de vermelding van de functie en dan de naam;
- voor de vermelding van de algemene verenigingen, bonden, commissies en werkgroepen werd een orderingsprincipe ontworpen en gehanteerd;
- bij de gegevens van de algemene verenigingen werd het principe doorgevoerd om alleen het volledige adres te vermelden van de secretaris/esse;
- de bladzijden, waarop de deputaatschappen en de algemene verenigingen vermeld worden, werden voorzien van een kopregel;
- de opmaak van de lijst van plaatselijke kerkbladen werd in overeenstemming gebracht met de lijsten van de correspondenten BTU, correspondenten kindertehuis en contactadressen militairen: dus eerst de naam van de kerk (vetgedrukt), vervolgens de naam van het blad en dan het redactie-adres;
- op verzoek van deputaten geestelijke verzorging varenden werden de contactadressen niet meer apart vermeld bij het deputaatschap, maar opgenomen bij de gegevens van de plaatselijke kerken.

3.4.2 jaaroverzicht in memoria/artikelen

Het jaaroverzicht 1997 werd vervaardigd door drs. J.C.L. Starreveld.

In memoria over de dr. D. Coppoolse, H.C. van der Ent, D. Slagboom en K.J. Velema werden geschreven door respectievelijk de dr. G.J.H. Vogel, M.C. Tanis, J. Slagboom en M. Drayer.

Een tweetal artikelen werd geplaatst:

- ds. A.P. van Langeveld schreef over de ontstaansgeschiedenis van de in 1997 geïnstalleerde gemeente te Akmaar;
- prof.dr. W. van 't Spijker wijdde een artikel aan de 'enigheid van het ware geloof, of: oecumene - dichtbij en veraf'.

4. Opdracht GS 1995

Deputaten voor de uitgave van het Jaarboek kunnen uw vergadering het volgende rapporteren over de opdracht van de Generale Synode van 1995 inzake publiciteit.

Ad a Deputaten voor de uitgave van het Jaarboek hebben niet de taak om over hun werkzaamheden te publiceren of de kerken toe te rusten; het is immers hun taak om jaarlijks een informatieboek uit te geven met alle adressen en gegevens van de kerken en haar dienaren, de deputaatschappen, de verenigingen en de bonden, etc. Over de wijze waarop zij dat doen, ontvangt elke Generale Synode een rapport.

Ad b Deputaten voor de uitgave van het Jaarboek onderstrepen van harte de noodzaak voor alle deputaatschappen om informatie te verstrekken, opdat de kerken zo adequaat mogelijk geïnformeerd en toegesust worden. Dat in de nabije toekomst een bundeling plaatsvindt van landelijke kerkelijke organen kunnen deputaten alleen maar toejuichen.

Ad c Deputaten voor de uitgave van het Jaarboek hebben zelf geen behoefte aan één landelijk bulletin (zie ad a), maar zij staan wel achter het streven om tot iets dergelijks te komen.

5. Voorstellen

Deputaten doen uw vergadering de volgende voorstellen:

1. het werk en het beleid van deputaten goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

Te zijner tijd zullen deputaten het moderamen van de Generale Synode een voorstel doen toekomen met betrekking tot de te vervullen vacatures.

Bunschoten/Zierikzee, 9 maart 1998
J.C.L. Starreveld, voorzitter
H.J.Th. Velema, secretaris

BULAGE 29
Art. 78

RAPPORT DEPUTATEN PASTORAAT IN DE GEZONDHEIDSZORG

1. Samenstelling en vergaderingen

Van het Deputaatschap 'Pastoraat in de Gezondheidszorg' maken momenteel deel uit:

Dhr. G. van Brenk	voorzitter Deputaatschap
Ds. E.E. Slofstra	2e voorzitter
Dhr. K. Visser	secretaris
Dhr. T. Brand	penningmeester
Mr. M. de Graaf-Floor	notulist en Werkgroep recreatie Lichamelijk gehandicapten
Dhr. H. van der Laan	dovenwerk
Dhr. J. Roode	ADMA, Commissie Integratie en Commissie B

Toegevoegd als dovenpredikant Ds. A. Dingemanse.

Ds. Dingemanse was tot medio 1996 voorzitter van het Deputaatschap, na zijn bevestiging op 30 aug. 1996 is hij als deputaat teruggetreden.

Tot 1 juni 1996 was ds. J.J. de Jonge dovenpredikant. Op deze datum ging zijn emeritaat in.

Namens deputaten participeert ds. J. de Jong te Veenendaal in de commissie CIO-G (Contact in Overheidszaken/Gezondheidszorg).

Allereerst past het ons ds. J.J. de Jonge te bedanken voor zijn betrokkenheid en inzet aan het pastoraat voor doven in het bijzonder in Noord Nederland. In de afgelopen periode heeft zijn emeritering plaats gevonden. We zijn dankbaar dat de ontstane vacature weer snel opgevuld kon worden door ds. Dingemanse, die zich verbonden voelt met het dovenwerk. Op 30 augustus 1996 werd ds. Dingemanse bevestigd als dovenpredikant. Wij bidden hem Gods zegen en wijsheid toe in zijn belangrijke werk. De vacature in het Deputaatschap is nog niet vervuld.

Deputaten hebben 13 keer vergaderd en vanaf januari 1996 in de huidige samenstelling. Binnen deze vergaderingen is veel aandacht besteed aan de benoemingsprocedure en het met emeritaat gaan en afscheid nemen van ds. de Jonge, alsmede de intrede van ds. Dingemanse.

Ten behoeve hiervan hebben we ons bezig gehouden met het opzetten van een functieomschrijving, benoemingsbrief en financiële regelingen. Ds. Dingemanse blijft verbonden aan de gemeente van Assen.

Daarnaast hebben we veel aandacht besteed aan de begeleiding van ds. Dingemanse in zijn inwerkperiode. Dit blijft een aandachtsgebied en wordt door allen als opbouwend en zinvol ervaren. Voor meer specifieke informatie verwijzen wij u naar het onderdeel 'Pastoraat aan doven'.

Begin december 1997 nam dhr. C.v.d. Ent afscheid van dit deputaatschap wegens vertrek naar een ander kerkgenootschap. We bedanken hem voor zijn inbreng als medicus en zijn afvaardiging in het Samenwerkingsorgaan 'Kerk en Gezondheid'.

Hij heeft te kennen gegeven beschikbaar te blijven voor specifieke medische vraagstukken rondom het pastoraat in de gezondheidszorg. Ook deze vacature is tot op heden nog niet vervuld.

2. Taak van het deputaatschap

Tot de taak van het deputaatschap behoort: (zoals geformuleerd in het Synoderapport van 1995)

- a. het informeren, stimuleren en begeleiden van de kerken aangaande de ambtelijke dienst met betrekking tot de lichamelijke en verstandelijke gehandicapten;
- b. het zoeken van wegen waarlangs de interkerkelijke samenwerking op basis van Schrift en bijdragen in de uitvoering van dit werk kan worden gerealiseerd;
- c. het bevorderen van de aanstelling van een geestelijk verzorger -door één of meer kerken- hetzij een Dienaar des Woods, hetzij een broeder die naar art. 3 K.O. sub 7 tot dit werk bevoegd is verklaard;
- d. het instrueren van een kerk als bedoeld sub c;
- e. het leggen en onderhouden van contacten met organisaties binnen en buiten eigen kerkelijk leven, die de belangen van de gehandicapten behartigen;
- f. het behartigen van de belangen van het ziekenhuispastoraat;
- g. het zoeken naar wegen en mogelijkheden tot bezinning op de theologische vragen met betrekking tot genoemde werkgebieden.

3. Relatie met de predikanten naar artikel 6 betrokken bij de gezondheidszorg.

Binnen de verslagperiode zijn een aantal bijeenkomsten belegd met deze predikanten en de pastorale werkers in de gezondheidszorg.

Naar aanleiding van de actuele wetgeving 'Geestelijke Verzorging' hebben we ons bezig gehouden met het spanningsveld tussen dilemma's en mogelijkheden van art. 6 predikanten als geestelijke verzorgers.

Tevens is het onderwerp 'Stervensbegeleiding en rouwverwerking' aan de orde geweest.

Er is verslag gedaan over pastoraat in verzorgingstehuizen en ter tafel kwam een uitgebreide visie c.q. beleidsplan inzake geestelijke verzorging in ziekenhuizen.

Sommige art. 6 predikanten legden schriftelijk verslag, anderen deden het mondeling ter vergadering.

De bijeenkomsten werden als zinvol ervaren door zowel predikanten als Deputaten.

Besproken is een betere vorm van contact tot stand te brengen met name in het elkaar meer ondersteunen en informeren van problemen (interactie-netwerk) waarmee men als werkers in de gezondheidszorg wordt geconfronteerd.

Deputaten zullen een aanzet geven om dit op gang te brengen tussen de betrokken predikanten en de pastorale werkers.

Deputaten worden goed op de hoogte gehouden van de diverse werkzaamheden. Met de art.6 predikanten bestaan goede contacten en voor de komende periode zullen Deputaten proberen de pastorale werkers er meer bij betrekken.

4. Pastoraat aan doven:

4.1 Inleiding

Daar het pastoraat aan doven gebeurt in interkerkelijk verband, is dit gedeelte van het rapport ook voorgelegd aan Commissie en Deputaten voor het Interkerkelijk Dovenpastoraat (in het vervolg afgekort tot 'Cie & Dep IDP'). Zij kunnen zich helemaal vinden in dit verslag van de gezamenlijke werkzaamheden.

In dit interkerkelijk samenwerkingsverband werken samen: De Christelijke Gereformeerde kerken, de Gereformeerde kerk (synodaal) en de Nederlands Hervormde Kerk. Deze samenwerking is vastgelegd in de 'Overeenkomst van samenwerking' van 8 oktober 1971 en goedgekeurd door de betrokken Synodes van de drie kerken. Genoemde overeenkomst is uitgangspunt voor het Interkerkelijk Dovenpastoraat (voortaan afgekort tot: IDP).

4.2 Organisatie

De organisatie van het IDP bestaat uit Cie & Dep IDP, de Stuurgroep voor het IDP en de Interkerkelijke Commissies (afgekort I.C.'s) voor de pastorale verzorging van doven.

4.2.1 Commissie en Deputaten voor het Interkerkelijk Doven-pastoraat

Cie & Dep IDP vormen het beleidsbepalende en besluitvormende orgaan. Dit orgaan wordt gevormd door afgevaardigden van de drie kerken.

De Chr. Geref. afgevaardigden van Deputaten Pastoraat in de Gezondheidszorg zijn:

Dhr. H. van der Laan	(horend)	
Mevr. H.H. Zomer-Kamp	(doof)	
	(van okt 95-juli 96 was dit ds. A. Dingemans)	

De Deputaten voor het IDP van de Geref. Kerken in Nederland zijn:

Dhr. J.M. Bloemkolk	(doof)	Bunnik
Mevr. T. Hortensius	(horend)	Voorburg
Mevr. A. van Niekerk-de Kramer	(horend)	Heerhugowaard
Mevr. drs. S. Reeders	(horend)	Nijmegen

De Commissie voor het IDP van de Raad voor de Herderlijke zorg van de Ned. Herv. Kerk:

Dhr. R.E. Hietbrink	(doof)	Leidschendam
Mevr. G.G. Nummerdor	(doof)	Putten
Ds. A.D. Poortman	(horend)	Stadskanaal
	(i.p.v. ds. Pijman - tot begin 1997 deputaat)	
Ds. T. van 't Veld	(horend)	Ede

Het moderamen van Cie & Dep IDP wordt momenteel gevormd door:

dhr. H.v.d. Laan (Chr. Geref.), mevr. T. Hortensius (Geref.) ds. T. van 't Veld, (Ned. Herv.)
De voorzitter van Cie & Dep IDP is dhr. v.d. Laan (m.l.v. sept 97; daarvoor ds. W.L. v.d. Geer)
Mevr. A. van Niekerk-de Kramer is secretaresse van Cie & Dep IDP. Als toegevoegd notulistie fungeerde Mevr. M. van Dijk-van Luik uit Montfoort.
Cie & Dep IDP vergaderen 5 à 6 keer per jaar. De drie dovenpredikanten worden als functionarissen de vergaderingen bij en zijn adviseurs van de vergaderingen.
In deze vergaderingen wordt het beleid bepaald. Er is in deze jaren een beleidsplan opgezet en een reglement voor de I.C.'s vastgesteld, om tot meer uniformiteit te komen. De voortgang van het werk, mede naar aanleiding van de verlagen van de dovenpredikanten heeft de voortdurende aandacht.

4.2.2 Stuurgroep voor het Interkerkelijk Dovenpastoraat

De Stuurgroep stuurt de I.C.'s aan en is tevens de vraagbaak voor de I.C.'s. Zij organiseert ook activiteiten voor de I.C.'s gezamenlijk, zoals contactdagen en Bijbeldagen. Verder doet zij in opdracht van Cie & Dep onderzoek naar aanstaande voorgangers, om de Cie te adviseren.
Zij bestaat uit de dovenpastores, vertegenwoordigers uit de I.C.'s, de voorgangers in dovensdiensten, de NCBD (Ned. Chr. Bond van Doven), aangevuld met het moderamen van Cie & Dep IDP. Zij vergadert 5 à 6 maal per jaar. Eénmaal per jaar is er een gezamenlijke vergadering met Cie & Dep en éénmaal met de NCBD.

4.2.3 De Interkerkelijke Commissie voor de pastorale verzorging van doven

De Interkerkelijke Commissie ziet toe op de pastorale zorg aan doven in hun regio. Zij zijn samengesteld uit afgevaardigden van de plaatselijke kerken en vallen ook onder verantwoordelijkheid en toezicht van de plaatselijke kerkenraden. Hun taak is bevordering van de pastorale zorg aan dove mensen. Daartoe organiseren zij in nauwe samenwerking met de plaatselijke kerken aangepaste diensten voor doven, waaronder ook speciale nevendiensten voor dove kleine kinderen en horende kinderen van dove ouders. Zij proberen catechese te regelen voor dove jongeren en organiseren voor dove mensen bijeenkomsten, I.C. avonden, huis- en ziekenbezoeken. Zij doen dat in samenwerking met de kerken waarvan de doven lid zijn. Tot hun taak behoort ook voorlichting en hulp aan de plaatselijke kerkenraden en gemeenten.
Op dit moment zijn er 19 I.C.'s.

4.2.4 De Dovenpredikanten

De drie samenwerkende kerken hebben volgens de 'Overeenkomst van samenwerking' een predikant vrijgesteld voor het pastoraat aan doven. Voor de Chr. Geref. Kerken was dat ds. J.J. de Jonge. Na zijn emeritering is benoemd als zijn opvolger: ds. A. Dingemans.
Voor de Geref. Kerk is dat ds. J.F.G. Kamphorst; voor de Hervormde kerk: ds. L.A. de Graaf.
De drie dovenpredikanten bestrijken gezamenlijk het gehele land. De indeling is dezelfde gebleven. Ds. Dingemans werkt in de provincies Groningen, Friesland, Drenthe, de Noord Oost polder en een stukje Gelderland.

In de afgelopen periode heeft de Hervormde predikant ds. de Graaf zijn werk goed kunnen doen. Dat geldt helaas niet voor ds. Kamphorst. Hij is lange tijd ziek geweest.
Vanaf sept. 95 tot zomer '96 voor 100%. Daarna heeft hij zijn werk weer gedeeltelijk kunnen hervatten, in het begin eerst op therapeutische basis. Sinds de zomer van '97 tot nu werkt hij voor 70%. Daardoor is helaas veel werk blijven liggen, met name in de begeleiding van de I.C.'s en het pastoraat aan doven in zijn gebied. Er is een gedeeltelijke oplossing gezocht door de aanstelling van een missionair werker op tijdelijke basis voor 30%, de heer S. Rianstra, Heerenweg 204, 1768 BK Barsingerhorn, tel 0224-531511. Deze is -na instemming van Cie & Dep IDP- door het Deputaatschap voor het IDP benoemd per 1 juni 1997 voor de periode van één jaar. Zijn taak is het om aandacht te schenken aan de organisatie en de werkwijze van drie I.C.'s in het gebied van ds. Kamphorst: nl. Amstertam, Utrecht en West-Friesland.
Ds. Kamphorst begeleidt de andere 5 I.C.'s in zijn gebied en doet het pastoraat in heel het gebied.

Door de wisseling van dovenpredikanten in het Noorden is natuurlijk wel wat achterstand opgelopen. Een nieuwe predikant betekent groei in de communicatie met doven: o.a. gebaren leren en zich inleven in de betekenis van doofheid en de dovencultuur. Gelukkig was ds. Dingemans daar al wel wat mee vertrouwd, zodat het slechts een kwestie van opbouwen van snelheid in gebaren en vergroting van de gebarenschat was. Daartoe volgt hij iedere 2 weken een gebarencursus. Ook beklemt een nieuwe dovenpredikant kennis-maken met de doven: Honderden doven verspreid wonend in het gebied van 4 1/2 provincie in het noorden bezoeken. Dat is een immens karwei, dat nog niet afgerond is. Het gewone werk moet tevens doorgang vinden.

4.2.5 Emeritering en afscheid van ds. J.J. de Jonge

Op aanvraag van zijn kerkenraad heeft de classis Zwolle aan ds. J.J. de Jonge eervol emeritaat verleend met ingang van 1 juni 1996. De afscheidsdienst vond plaats op zaterdag 8 juni 1996 in Zwolle. Daar is de dank aan de Here vertoekt die we samen voelen voor alles wat ds. de Jonge mocht betekenen in het doven-pastoraat.

Ook is op passende wijze afscheid genomen van ds. de Jonge, onder grote belangstelling van doven en horenden uit zijn werkgebied en ver daarbuiten.

Deputaten willen hier hun grote waardering uitspreken voor de enorme inzet en trouw, waarmee ds. de Jonge zijn werk 16 jaar lang heeft gedaan. De grote verdienste van ds. de Jonge voor het dovenpastoraat is dat hij met vooruitziende blik al in een vroeg stadium het gebruik van het Nederlands met ondersteunende gebaren in het IDP heeft gestimuleerd.

Ds. de Jonge heeft veel liturgische formulieren geschikt gemaakt voor het gebruik in aangepaste diensten met doven. Daarvan wordt dankbaar gebruik gemaakt. Daarnaast heeft hij verschillende boekjes met lessen catechese geschreven, evenals verscheidene meditatieve boekjes voor moeilijke momenten. Dit alles gericht op dove mensen.

Dat de grote inzet voor dit werk ds. de Jonge lichamelijk heel veel gekost heeft bleek enkele weken na zijn emeritering, toen hij zeer ernstig ziek werd en al spoedig een zware operatie moest ondergaan. We zijn met hem en zijn vrouw en kinderen blij en dankbaar dat hij na een jaar van revalidatie bijna geheel mocht herstellen.

4.2.6 Benoeming ds. Dingemans

Toen ds. de Jonge in het najaar van 1995 aankondigde medio 1996 met emeritaat te willen gaan werd één van de eerste taken van deputaten, op zoek te gaan naar een nieuwe dovenpredikant. Er werd een benoemingsprocedure afgesproken, waarbij aan het verzoek van de Synode uitvoering gegeven werd om zo breed mogelijk in de kerken te zoeken, door middel van een oproep in 'De Wekker'.

Daarop reageerde in eerste instantie slechts één predikant. Enkele weken na de sluitingstermijn reageerde nog één predikant. Na ampele overwegingen heeft het deputaatschap besloten verder in gesprek te gaan met ds. A. Dingemans, die vanaf het moment van zijn reactie op de advertentie terugtrad als deputaat.

Ds. Dingemans was al jaren bekend met het werk onder doven. Hij ging sinds 1983 voor in aangepaste diensten voor doven. Ook de laatste jaren heeft hij als deputaat meegedacht in het organisatorische werk. Hij heeft grote aandacht en liefde gekregen voor dove mensen. Zo is dit werk als roeping naar hem toe gekomen.

Na een uitvoerig gesprek met ds. Dingemans binnen het deputaatschap omtrent beweegredenen en inhoud van het pastorale werk aan doven, heeft er een gesprek plaats gevonden met het volledige college van Cie & Dep IDP en de andere dovenpredikanten. Daar is gesproken over de inhoud van het werkgebied, de samen-werking, het gebied e.d. Vervolgens heeft er een uitvoerig gesprek plaats gehad met een delegatie van doven uit het hele gebied. Uit iedere I.C. waren doven betrokken bij dit gesprek. Speciaal werd door hen ook geleid op mondbeeld en mimiek, alsmede op gebaren. Uit deze groep kwam een positief advies ten aanzien van een benoeming.

Eén en ander resulteerde in unanieme instemming van Cie & Dep IDP met een eventuele benoeming van ds. Dingemans tot dovenpredikant.

Vervolgens heeft een delegatie van ons deputaatschap een gesprek gehad met de kerkenraad van de Chr. Geref. Kerk van Assen. Daar waren geen overwegende bezwaren om ds. Dingemans af te staan voor dit werk in de kerken.

Na al deze gesprekken zijn deputaten overgegaan tot de benoeming van ds. A. Dingemans tot dovenpredikant met ingang van 1 augustus 1996. Dit is schriftelijk vastgelegd in een benoemingsbrief (bijlage 1).

De kerkenraad van de Chr. Geref. Kerk van Assen heeft de getroffen regelingen voorgelegd aan de Classis Hoogeveen, die de stukken heeft geaprobeerd en ds. Dingemans eervol ontslag heeft van al zijn verplichtingen binnen de Classis, zodat hij zich helemaal kon gaan inwerken in zijn nieuwe functie.

Op 30 augustus 1996 is ds. Dingemans bevestigd tot deze dienst in de kerken in een aangepaste kerkdienst van de Chr. Geref. kerk van Assen. Helaas was ds. de Jonge door zijn ziekte verhinderd deze dienst te leiden. We zijn blij dat ds. C. Langbroek spontaan bereid was dit op zich te nemen. (Hij bevestigde ds. De Jonge ook in 1980).

Inmiddels is ds. Dingemans nu ruim 1 1/2 jaar werkzaam. Hij heeft met enige voortvarendheid aandacht geschonken aan jongere doven door ze te motiveren weer naar de kerk te gaan. Wij mogen met dankbaarheid zeggen dat zijn werk gezegend wordt. Er zijn vele positieve reacties van doven. Met behulp van gebarencursussen is hij snel ingegroefd in de communicatie met doven.

4.2.7 Veranderende structuren

Binnen het samenwerkingsverband van Cie & Dep IDP krijgen we sterk te maken met de veranderende structuren van de Geref. Kerken en de Ned. Herv. Kerk, die in een 'Samen Op Weg' proces zitten, toegelend naar een Verenigde Protestantse Kerk Nederland (verder afgekort tot VPKN). De landelijke arbeidsorganisatie van deze kerken (samen met de Evangelisch Lutherse Kerk) zit midden in een fusieproces. Nieuwe

deputaten worden binnen de Geref. Kerken niet meer benoemd. Het deputaatschap van de Geref. Kerken voor het IDP houdt in mei 1998 op te bestaan. Zo ook de Hervormde Cie voor het IDP. Beiden moeten medio 1998 overgaan in een gezamenlijke werkgroep IDP, met voorlopig dezelfde mensen.

Belangrijk binnen de nieuwe structuren zal voor ons zijn, welk mandaat deze werkgroep IDP krijgt. Binnen het IDP hebben we te maken met ambtelijke zaken, zoals het benoemen van dovenpredikanten en voorgangers voor dovendiensten, daarom moet de werkgroep ook ambtelijke bevoegdheden ontvangen die geldig zullen zijn binnen de VPKN, zulks ter goedkeuring van de Synode.

De nieuwe arbeidsorganisatie van de VPKN krijgt een strakke bedrijfsmatig georganiseerde structuur. Het gehele arbeids-apparaat zal in een totaal overzicht verslag doen van alle landelijke werkzaamheden met daaraan gehangen kosten-overzichten, begrotingen e.d. Daarbij zullen bestuurders (niet ambtsdragers) de regie hebben.

Cie en Dep. IDP beijeren zich om dit te voorkomen door er voor te pleiten dat er een zodanige werkgroep IDP zal komen die

- bestaat uit christenen die van binnen uit het kerkelijk dovenwerk kennen; de doven moeten er deel van uitmaken.
- mandaat ontvangt voor ambtelijke bevoegdheden, die in de kerk geldingsrecht zullen hebben, ter beoordeling aan de Synode VPKN.
- opdracht krijgt om met Chr. Geref. Deputaten gezamenlijk een college te vormen dat leiding geeft aan het IDP op basis van de in 1971-1975 gesloten 'Overeenkomst van samenwerking' tussen de Chr. Geref. Kerken, de Geref. Kerken in Nederland en de Ned. Herv. Kerk.

Als Chr. Geref. deputaatschap hebben we namens de Chr. Geref. kerken als absolute voorwaarde gesteld dat de 'Overeenkomst van samenwerking' uit 1975 onverkort gehandhaafd blijft.

Met name 2 punten zijn daarbij zeer belangrijk:

- dat het dovenpastoraat geschiedt op basis van Schrift en Belijdenis.
- dat er naast onze eigen dovenpredikant 2 doven predikanten van de VPKN zullen blijven.

Verder hebben wij gesteld dat de werkgroep IDP van de VPKN bevoegdheden moet krijgen om in de kerken regelingen te treffen rond aangepaste kerkdiensten voor doven, benoemingen van voorgangers in dovendiensten, benoemingen van dovenpredikanten, zulks ter verantwoording aan de Synode VPKN, opdat er binnen het samenwerkingsverband dezelfde geldigheid van spreken zal zijn naar de kerken toe.

Deze zaken zijn momenteel in behandeling. Gelukkig is het zo dat Cie & Dep IDP onze uitgangspunten delen. Zij doen mee in het opstellen van de opdracht voor de werkgroep IDP van de VPKN. Hopelijk is de regeling definitief vastgesteld ten tijde van de behandeling van dit rapport op de Gen. Synode van de Chr. Geref. Kerken.

4.2.8 Overheadkosten Chr. Gereformeerde Kerken.

In het verslag van ons deputaatschap op de vorige synode is gemeld dat al geruime tijd binnen Cie & Dep IDP gesproken is over de relatief grote bijdrage van de Chr. Geref. kerken zowel in menskracht als in financiën, gezien de grootte van de kerken. De reactie van de financiële commissies van de andere kerken liet lang op zich wachten.

Uiteindelijk lijkt er resultaat geboekt te worden door de toezegging de overheadkosten van de Chr. Geref. dovenpastor op de begroting te zetten van de deputaten Geref. kerken en de Cie voor het IDP van de Ned. Herv. kerk. Waarschijnlijk zal er toestemming komen van beiden om over 1998 40% van de overheadkosten te betalen.

In de toekomst zou de verdeling dan 40/40/20% kunnen worden. De overheadkosten bestaan uit: autokosten, bureaukosten, telefoonkosten etc. Voor 1998 is dit begroot op f. 25.000,-.

Cie & Dep IDP pleiten ervoor om in de nieuwe structuren dit een vaste regeling te laten worden. Maar hierover bestaat grote onzekerheid daar over de financiën nog niets definitief is vastgelegd door de VPKN.

4.3 Beleid

4.3.1 Inhoudelijk

Zoals in ons vorige verslag aangekondigd is in de afgelopen periode een beleidsplan opgesteld om goed zicht te krijgen op de hoofdlijnen van het pastoraat aan doven en knelpunten te kunnen opsporen. De uitwerking hiervan wordt gedaan aan de hand van een werkplan.

De eerste 4 punten van het beleidsplan zijn:

a. DEFINITIE

Het IDP is een hulpdienst aan de drie samenwerkende kerken om het pastorale werk ten behoeve van - en zoveel mogelijk met - de dove leden der gemeente uit te voeren.

b. UITGANGSPUNT

Ten aanzien van de dove leden van de gemeente van Christus gestalte te geven aan de opdracht van Jezus: 'Weid mijn schapen'.

c. DOEL

Bevorderen dat dove gemeenteleden een eigen volwaardige plaats in de gemeente kunnen innemen en dat ook horende kinderen van dove ouders aandacht krijgen van en in de gemeente. Daarbinnen is men nogal eens in gebreke gebleven.

d. ADRES

Daar de verantwoordelijkheid voor de pastorale zorg in de gemeente primair berust bij de kerkenraad in de woonplaats van de dove, stimuleert en adviseert het IDP de kerkenraden bij het vervullen van deze opdracht en verleent zodanig hulp hierbij.

In haar pastorale zorg richt het IDP zich op de dove gemeenteleden. Zij vormen het eerste adres waar-

mee het IDP in gesprek is. Bij de bovenplaatselijke ambtelijke vergaderingen (Classis/Synode) bewaakt en bepleit het IDP de belangen van de dove leden der kerk.

(Zie verder het beleidsplan met het werkplan, Bijlage b.)

Om dove gemeenteleden pastoraal te begeleiden zullen de plaatselijke gemeenten een belangrijke rol moeten spelen. Het is de bedoeling dat het IDP hulp aan de kerken biedt in het pastoraat aan haar dove leden.

Cie & Dep IDP constateren dat de kerken in toenemende mate weten dat er dovenpastoraat is, maar tegelijkertijd moet gezegd worden, dat ondanks intensieve voorlichting er nog steeds gemeenten zijn die te weinig hun verantwoordelijkheid t.a.v. de dove gemeenteleden nemen.

Goede voorlichting aan en nauwe samenwerking met de gemeenten heeft dan ook de volle aandacht van Cie & Dep.

Een belangrijke ontwikkeling in Nederland voor de doven is de erkenning van de Nederlandse Gebarentaal als officiële taal in Nederland. Het principe besluit daartoe is al genomen. De officiële erkenning is binnen niet al te lange tijd te verwachten. Dat betekent een sterke stimulans voor de ontwikkeling van nieuwe gebaren. Ook Bijbelse gebaren worden ontwikkeld. Daarbij zijn Cie & Dep IDP betrokken, evenals bij het opzetten van audiovisueel materiaal voor Catechese en Bijbelkringen.

Dit gebeurt in goed overleg met afgevaardigden van de dovencommissie van de Geref. kerken Vrijgemaakt en Deaf Christian Fellowship Nederland (DCF). Nagedacht wordt over opleiding voor de dovenpredikanten in de Nederlandse Gebarentaal.

We zijn er diep van overtuigd dat Cie & Dep IDP leiding proberen te geven vanuit Schrift en Belijdenis. Heel centraal komt dit naar voren in gesprekken met voorgangers rond benoemingen. Onlangs is het functioneren van Schrift en Belijdenis in het dovenwerk als punt op de agenda gezet. Dit n.a.v. geruchtmakende zaken heromtrent in het nieuws. Binnen de kring van Cie & Dep weten we ons op dit punt nauw aan elkaar verbonden.

Wet is het zo dat je als leidinggevend orgaan geen nauwkeurig overzicht hebt, van alles wat er plaatselijk gebeurt.

Daarom wordt ook aan de I.C.'s gevraagd op dit punt waakzaam te zijn en als er gepreekt of gesproken wordt op een manier die vragen oproept, dit door te spreken met betrokkenen.

4.3.2 Organisatorisch

Organisatorisch is er de afgelopen jaren veel gebeurd. In ons vorige verslag hebben we melding gemaakt van de procedure tot benoeming van voorgangers.

In dit verslag noemen we het opstellen van een beleidsplan met daaraan gekoppeld een werkplan.

Om de I.C.'s te helpen zich zo goed mogelijk te richten op de plaatselijke kerken is het reglement van de I.C.'s herschreven. Daarin is met name vastgelegd dat de I.C. leden een binding moeten hebben met de plaatselijke kerken. De plaatselijke kerken dragen de verantwoordelijkheid voor het dovenpastoraat in regionaal verband.

Er is een gezamenlijke procedure afgesproken voor het benoemen van een dovenpredikant door één van de samenwerkende kerken. Als voorbeeld heeft daarbij gediend de procedure bij de benoeming van ds. Dingemans, die hierboven omschreven is.

4.4 Werk in uitvoering

4.4.1 Aangepaste kerkdiensten voor doven zijn er in verschillende vormen. Allereerst zijn er de zogenaamde 'gecombineerde kerkdiensten'. Dat zijn gewone diensten, waar de gemeente van Christus samenkomt, die toegankelijk gemaakt zijn voor doven door aanpassingen. De liederen (en bijbellezingen) worden geprojecteerd op een scherm via een overhead-projector.

Bij het zingen worden de woorden aangewezen, zodat de doven ze mee kunnen uitspreken. De predikant spreekt met ondersteunende gebaren. Veelal zijn dit doven-predikanten. Echter ook predikanten die gebaren geleerd hebben. Wanneer er geen predikant met gebaren kan voorgaan, gaat de plaatselijke predikant voor, die dan door een tolk voor doven bijgestaan wordt.

Het is van groot belang dat deze predikanten zich leren aanpassen in hun taalgebruik. Voor doven moeten eenvoudige woorden en korte zinnen gebruikt worden. Een tolk kan het meestal wel vertalen in gebaren, maar de doven moeten het ook nog kunnen begrijpen.

De laatste tijd ontstaat er een tekort aan tolken. Het komt herhaaldelijk voor dat op het laatste moment duidelijk wordt, dat er geen tolk komt om in een kerkdienst te tolken. Dat is een groot probleem. Dan moeten er noodoplossingen gezocht worden. Het tekort aan tolken is een algemeen probleem, veroorzaakt door een stop in de opleiding. Nu is er een nieuwe opleiding gestart, die pas over 4 jaar nieuwe tolken kan leveren. Het is wel gewenst dat een tolk bekend is met de Bijbel in verband met het goed overbrengen van het gesproken in gebaren. Ook de liederen moeten bij de tolk bekend zijn.

Indien er geen tolk aanwezig is kan de predikant de preek op papier zetten en de doven laten lezen. Dit gebeurt in veel kerken waar doven lid zijn. Een andere mogelijkheid is dat de eigen gemeente een paar keer per jaar tolken beschikbaar stelt, b.v. bij het bedienen van de sacramenten, zodat de doven zich ook één kunnen voelen met de gemeente.

Een tweede vorm van aangepaste kerkdiensten zijn de dovendiensten. Daar zijn voor het merendeel doven aanwezig.

Deze diensten worden ook wel op zaterdag gehouden, voorafgaand aan een afdelingsvergadering van de NCBD (Ned. Chr. Bond van Doven). Bij deze diensten wordt geen muziek gemaakt. De liederen worden gezamenlijk opgelezen. Deze diensten worden geleid door predikanten of voorgangers.

Deze voorgangers hebben van Cie & Dep IDP dovendiensten, na zorgvuldig onderzoek, de bevoegdheid ontvangen om dovendiensten te leiden. Enkele van deze voorgangers zijn zelf doof. In de verslagperiode is één voorganger overleden. Een ander heeft zich tijdelijk terug moeten trekken. Er zijn drie nieuwe voorgangers benoemd; terwijl voor één voorganger de procedure tot benoeming nog loopt. Al deze kerkdiensten

worden georganiseerd door de I.C.'s. Als het dovensdiensten betreft wordt er in samenwerking met de plaatselijke kerken een regeling getroffen dat de ambtelijke vertegenwoordiging aanwezig is. Een bijzondere vorm van een kerkdienst is een aangepaste TV-dienst. Dit is altijd een gecombineerde kerkdienst. De IKON zendt deze diensten 2x per jaar uit. Bij toerbeurt leiden de 3 dovenpredikanten deze kerkdiensten. Dit onderdeel van het werk is zeer arbeidsintensief. Het kost de betrokken dovenpredikant meer dan 100 uur per dienst.

4.4.2 Pastoraat

In het IDP is pastoraat een hoofdonderdeel. Zeker in het werk van de dovenpredikanten. Veel gesprekken met doven worden gevoerd. In de thuisituatie en in ziekenhuizen. Door de handicap worden de problemen nog uitvergroet en de eenzaamheid sterker, want horende gemeenteleden komen niet zo gauw op bezoek bij een dove weduwe. En de speciale problemen van dove ouders met hun kinderen, bv. om ze te motiveren om toch naar de horende kerk te gaan, wordt nauwelijks begrepen. Dit werk vergt veel tijd. Zeker plotselinge ziekenhuis bezoeken, die niet te plannen zijn. Flexibel zijn is belangrijk voor een dovenpredikant. Gelukkig horen we daarover nooit problemen. Van groot belang is dat ziekenhuis-opnames van doven doorgegeven worden. Bijna nooit wordt via de horende gemeente iets doorgegeven. Het komt meestal via de doven zelf. Daarom is het ook heel belangrijk dat doven die zich veel bewegen in de organisaties van de doven, betrokken zijn bij de I.C.'s. Zij zijn bronnen van informatie.

Het grote nadeel voor de dovenpredikanten is, dat ze letterlijk op zo grote afstand zijn! Huisbezoek door de plaatselijke gemeente laat te wensen over. In veel situaties gebeurt het niet. Gelukkig zijn er ook andere geluiden, maar het blijft een punt van grote aandacht. Het is niet de bedoeling dat de I.C.'s het huisbezoek overnemen. Wel kunnen de I.C.'s contactbezoeken brengen. Zo houden de doven toch contact met de kerk. Op die bezoeken kan geïnventariseerd worden of er huisbezoek plaats vindt. Zo niet, kan de I.C. in overleg met de plaatselijke gemeente huisbezoek proberen te regelen. Een andere vorm van pastoraat zijn de contactmomenten rondom de kerkdiensten. Voor of na de dienst wordt er koffie gedronken, of gezamenlijk gegeten. Veel doven moeten een eind rijden om naar de kerk te komen.

4.4.3 Catechese en vorming

De I.C.'s proberen erop toe te zien dat alle dove jongeren catechese ontvangen. Dat kan niet altijd door de doven-predikanten gebeuren. Zij geven aan verschillende groepen catechese. Meestal minder vaak dan in een plaatselijke gemeente vanwege de afstand. Wel wordt er dan langere tijd les gegeven. Daarnaast zijn er soms predikanten die hun eigen dove catechisanten catechese geven. Deze predikanten doen dat dan met behulp van gebaren. Dove jongeren hebben soms wel voldoende aan een duidelijk spreken. Schriftelijk of bv samen achter een computer kan ook les gegeven worden. Er zijn wel predikanten die een groepje dove jongeren tegelijk les geven. Belangrijk zijn de Bijbelkringen. Veel doven voelen sterk hun gemis aan bijbelkennis en gaan graag naar een bijbel-kring. Ze doen enthousiast mee. Dat betekent voor hen extra contact met elkaar. Bijbelkringen zijn een belangrijk middel voor de opbouw van het geloof. Samen wordt de bijbel gelezen en ontdekken we de misverstanden die sommige bijbelwoorden oproepen. Er wordt gepraat over de inhoud van het geloof. Voor veel doven één van de weinige momenten dat echt doorgepraat wordt over het geloof. Op verzoek van de doven zelf is de Stuurgroep weer begonnen met het organiseren van een Bijbeldag. De eerste werd georganiseerd in Hardenwijk. Daar waren meer dan 40 doven aanwezig. Zulke dagen worden door de doven als zeer belangrijk ervaren. Daarom wordt dit voortgezet. Hier en daar worden door I.C.'s bezinningsdagen georganiseerd, gericht op verdieping van en ontmoeting tussen dove christenen. Veel van dit vormingswerk wordt gedaan door de dovenpredikanten.

4.4.4 Contactdagen

Jaarlijks organiseert de Stuurgroep een contactdag voor iedereen die in het dovenwerk participeert, met name voor de voorgangers en leden van de I.C.'s. De uitvoering van deze dag is weer zaak van de dovenpredikanten. Het thema van de contactdag van 1996 was: het werk van de I.C.'s. In 1996 was het onderwerp: 'Wat betekent geloven'. Door drie doven werd dit thema uitgewerkt. In 1997 ging het over: 'Hoe wervend is de I.C.?' Een belangrijk onderwerp voor de I.C., waarin soms de vergrijzing erg toeslaat. Regelmatig komt terug -zoals ook bij de laatste contactdag- de geringe betrokkenheid van jongeren bij de I.C.'s. Ook vormen de contactdagen een gelegenheid om met de Stuurgroep van gedachten te wisselen. Middels een verslag van het onderwerp en uitwerking van de bespreking, als ook antwoorden op de gestelde vragen reageert de Stuurgroep uitvoerig naar de I.C.'s.

4.4.5 Voorlichting

De dovenpredikanten en de I.C.'s besteden ook veel tijd aan voorlichting aan kerkenraden, gemeenten, classes en synodes. Soms ook aan verenigingen, op gemeentelijke avonden s.d. Dit is heel belangrijk werk. Ook vaak heel moeizaam. Als je zomaar een vergadering probeert te beleggen in een gemeente of een classa, waar weinig aandacht is voor doven, komt er niemand op de uitgebreide uitnodigingen. Het gaat alleen als je eerste persoonlijke contacten legt. Dat is erg tijdrovend, maar hard nodig. Daarnaast publiceren de dovenpredikanten regelmatig in diverse kerkelijke bladen. Verder proberen ze voorlichting te geven aan de opleidingen voor predikanten. Het is belangrijk dat er van het begin af aan aandacht is voor doven.

Wanneer het onmogelijk is een gastcollege te geven of op andere manier het verhaal over de doven te vertellen proberen zij een infomap te geven aan de studenten die beroepbaar worden.

4.4.6 Publicaties

In de serie 'Pastorale Handreiking' (voorlichtingsmateriaal namens de Ned. Herv. kerk, de Geref. Kerken en de Ev. Luth. kerk) wordt sinds augustus 1995 uitgegeven deel 16: 'Doven horen erbij'. Deze handreiking is bedoeld als ondersteuning voor kerkenraden bij de contacten met dove gemeenteleden. De in 1994 uitgegeven folder over het Dovenpastoraat wordt veelvuldig gebruikt ter informatie. Deze folder is op de vorige synodevergadering uitgedeeld. Meerdere folders zijn verkrijgbaar bij het Kerkelijk Bureau in Veenendaal. Deze publicaties worden geheel gefinancierd door de Ned. Herv. Kerk en de Geref. Kerken.

4.4.7 Overig

a. het werk in en rond De Gelderhorst. Deze afgelopen jaren is ds. T. van 't Veld in deeltijd werkzaam geweest in De Gelderhorst. Centrum voor oudere doven. Hij doet dit werk binnen het verband van het IDP namens de Ned.Herv.Kerk van Ede. We zijn blij en dankbaar dat hij dit werk doet. Hij doet dit in nauwe samenwerking met de dovenpredikanten. In het najaar van 1997 is de Gelderhorst verhuisd naar een nieuw gebouw in Ede. Bij deze nieuwbouw zijn zorg-garantiewoningen gebouwd voor doven. Dit heeft tot gevolg dat heel wat (oudere) doven uit heel Nederland naar Ede verhuisd zijn. Dat geeft voor de I.C. Ede-Arnhem een speciale problematiek, nu er ineens zoveel doven bijgekomen zijn. Voor andere I.C.'s betekent dit dat actieve doven -ook in de I.C.'s- weggevalen zijn en deze lege plaatsen maar moeizaam opgevuld kunnen worden.

b. Contacten met instellingen en organisaties

De volgende contacten zijn er geweest: Een jaarlijks contact van de dovenpredikanten met het management-team van Effatha. Zaken die Effatha en het IDP aangaan komen daar aan de orde. We zijn blij dat Effatha faciliteiten beschikbaar wil stellen. Ook wordt er met elkaar meegedacht in ontwikkeling van kerkelijke gebaren. Er zijn contacten met 'Op weg met de ander' (een vereniging gericht op de zorg voor gehandicapten, met name werkzaam binnen de Geref.Bond in de Ned. Herv. Kerk) en met de dovencommissie van de Geref.Kerken Vrijgemaakt. Incidenteel spreken de dovenpredikanten met de Geref. Vrijgemaakte dovenpredikant ds. J. Boerma. Er is overleg geweest met de Ned. Tolken dienst in verband met klachten over tolken. Naast de Ned. Tolken dienst is er uit onvrede met de werkwijze een andere tolken dienst opgericht, die met name in het noorden van Nederland werkt: TC VisiNet. Ook daar is een tolkentekort. Het IDP bezint zich op het zoveel mogelijk opleiden van predikanten die met gebaren kunnen voorgaan in dovensdiensten. Er is contact met het centrum voor doof-blinden: Kalorama en met de daaraan verbonden predikant, mev. L.A. Stotboom-van der Mout uit Beek/Ubbbergen. Zij is Gereformeerd predikante.

c. Contacten met andere kerken.

In verschillende I.C.'s ontstaan er geleidelijk aan goede contacten met gemeenten van andere dan de drie kerken die samenwerken in het IDP. Als dit leidt tot samenwerking en deelname aan de I.C.'s dan geschiedt dit alleen op basis van de Overeenkomst van samenwerking. Zo zijn er goede contacten met enkele Vrij Evangelische gemeenten en enkele gemeenten van de Ned.Geref.Kerken. Deze laatste proberen in breder kerkelijk verband over deze samenwerking te spreken.

4.5 Tenslotte

Zo het dovenpastoraat overziende, beseffen we dat we dit werk alleen kunnen doen als de Here Zelf voorop gaat. We zijn dankbaar dat we Zijn leiding in de afgelopen jaren mochten ervaren. Voor de toekomst hopen wij op Zijn voortgaand werk en bidden wij om door Hem verder geleid te worden. Wij vragen de kerken om dit werk in hun geboden te gedenken. Dat hebben we nodig.

5. Toerustingsavonden

In de vorige verslagperiode hebben we aandacht besteed aan pastoraat aan hen die te maken hebben of krijgen met erfelijke en/of aangeboren afwijkingen. Alhoewel de doelgroep in eerste instantie predikanten en ambtsdragers was, bleek er aan deze informatie grote behoefte te bestaan. De avonden werden goed bezocht, zij het dat de gewenste doelgroep wat achter bleef. Vanuit het rapport van Commissie 3 heeft de Synode er bij Deputaten op aan gedrongen na te gaan waarom de betrokkenheid van kerkenraadsleden te wensen overliet. Ter voorbereiding op opnieuw te organiseren avonden hebben we aan de informatie naar de kerkenraden meer aandacht gegeven. De in deze verslagperiode belegde toerustingsavonden kregen als thema 'Incest', iedere predikant en kerkenraad is een uitnodiging verstuurd, vergezeld van een 'Pastorale handreiking'. In deze handreiking kwamen enkele casussen, alsmede terreinverkenningen aan de orde. Enkele Bijbelse notities zijn eveneens gegeven. Tenslotte zijn gespreksvragen opgesteld die binnen kerkenraadsvergaderingen en verenigingen, alsmede bijbelkringen behandeld kunnen worden. Met betrekking tot het organiseren van deze avonden is samenwerking gelegd met GLIAGG 'de Poort' in de persoon van Mevr. drs. J. Kok. Zij verleent aan deze avonden haar medewerking als psychologe/psychotherapeute door de inleidingen te verzorgen, waarin zij ingaat op de psychologische gevolgen van slachtoffers, daders en familieleden rondom incest. Zij geeft ook aan waarop predikanten en ambtsdragers moeten letten wanneer zij met deze problematiek te maken krijgen. Een en ander wordt verduidelijkt aan de hand van videomateriaal.

Voor dit onderwerp blijkt grote belangstelling te bestaan. Geconstateerd moet worden dat de belangstelling van de zijde der kerkenraadsleden en predikanten belangrijk groter was dan voorheen.

Men wil graag meer weten over dit onderwerp en vooral slachtoffers zien deze avonden als een erkenning en aandacht binnen onze kerken.

De opvang binnen de kerken blijkt soms schrijnend en sommier te zijn. Veel betrokkenen hebben telefonisch gereageerd en om de handreiking verzocht. Voor een meer persoonlijk of anoniem gesprek stelde onze deputaat dr. T. Brand als arts zich beschikbaar. Met verschillende mensen heeft hij meerdere contacten gehad.

In totaal zijn er 5 avonden georganiseerd, verdeeld in regio's. Binnen de discussies kwamen vaak persoonlijke verhalen aan de orde. Binnenkort zullen alle avonden geëvalueerd worden, mede naar aanleiding van schriftelijk gestelde vragen. Resumerend kunnen we zeggen dat deze avonden in een grote behoefte voorzien. Deputaten zijn voornemens dit in de toekomst voort te zetten.

Bijlage C: Pastorale handreiking 'Incest'.

6. Samenwerking met anderen

6.1 ADMA Commissie B

De samenstelling van de Commissie B is

ds. C. Westerink, Baarn
ds. J. Brons, Urk
ds. H. Fahner, Luffen
dir. H. Kazen, Siedrecht
dir. J.J. v.d. Knijff, Rijnsaterwoude
dir. J. Roode, Franeker
dir. J.J. van Wel, bureau ADMA

De samenwerking met deputaten ADMA verloopt in een goede sfeer. De heer J. Roode vertegenwoordigt Deputaten in de Commissie B en de Integratie Commissie.

De commissie vergadert ongeveer 8 maal per jaar.

Voor nadere bijzonderheden verwijzen we naar het rapport van ADMA.

6.2 Interkerkelijke commissie integratie gehandicapten

Dit is een interkerkelijke commissie met vertegenwoordigers van 5 kerkenovertuigingen, te weten Chr. Geref. Kerken, Evangelisch-Lutherse Kerk, Gereformeerde Kerken, Ned. Hervormde Kerk en de Remonstrantse Broederschap.

In deze commissie is ook de heer J. Roode onze vertegenwoordiger. Er is een beleidsnota en een werkplan 1990 opgesteld. Voor meer informatie deze zaken betreffende verwijzen we eveneens naar het rapport van ADMA.

6.3 Samenwerkingsorgaan Kerk en Gezondheid

De heer C. v.d. Ent was als waarnemer onze vertegenwoordiging in dit Samenwerkingsorgaan. Daar dir. v.d. Ent om persoonlijke redenen afscheid van dit Deputaatschap moest nemen, hebben we nog geen opvolger voor hem kunnen vinden. We hopen in de volgende periode weer een waarnemer aan te stellen.

6.4 CIO-G :

In de Commissie CIO-G (interkerkelijk contact Overheidszaken) heeft ds. J. de Jong te Veenendaal zitting genomen.

Wat de Geestelijke verzorging in instellingen betreft, konden deputaten hun informatie ontvangen via het contact met ds. J. de Jong.

Uit dit contact is helder geworden dat er veel veranderingen op dit terrein gaande zijn. Ze raken de ambtelijkheid en de professionaliteit, de aard van de opleiding, het opleidingsniveau, de diverse - soms helaas 'neutrale' opleidingen en de bevoegdheden, die instellingen geven, etc. Deze materie is zo omvangrijk, dat deputaten onvoldoende mogelijkheden hebben dit alles inhoudelijk te volgen.

Op dit moment kunnen deputaten nog over genoemde informatie beschikken en zich in grote lijnen een beeld vormen, maar de waarborg dat deze informatie beschikbaar blijft is klein.

Eenzijds vanwege de leeftijd van de CIO-G vertegenwoordiger, maar anderzijds omdat van deelname aan de geestelijke verzorging met name in algemene en psychiatrische ziekenhuizen vanuit onze eigen kerken (alsmede vanuit de verdere reformatorische gezindte) helaas nauwelijks sprake is. Daardoor is er anders dan boven vermeld, ook geen mogelijkheid om de praktische en wetenschappelijke bezinning in de VGVZ, het CVZ en andere relevante gremia te volgen en te trachten een bijdrage te leveren aan beleidsontwikkeling. Deputaten zijn er van overtuigd geraakt, dat er in de komende jaren veel op het spel staat, waarbij de kerken betrokken zouden moeten zijn. Dat is alleen mogelijk, als predikanten en HBO theologie opgeleiden hun weg in de gezondheidszorg vinden. Deputaten zijn daarvan een warm voorstander en zoeken naar mogelijkheden dit te bevorderen.

7. Werkgroep recreatie lichamelijk gehandicapten.

7.1 Ontstaan

De werkgroep is omstreeks 1977 ontstaan vanuit de behoefte 'lichamelijk gehandicapten' een aangepaste vakantie aan te bieden.

Deze vakanties zijn bedoeld voor lichamelijk gehandicapten en oudere leden van onze kerken.

7.2 Werkwijze

De werkgroep organiseert momenteel 3 vakantieperiodes per jaar en wel één vaarvakantie op de volledig aangepaste salonboot de 'Prins Willem Alexander' de tweede vakantie is een midweek in Drenthe in het Bungsloowpark Timmerholt en de derde vakantie wordt gehouden in het F.D. Rooseveltthuis te Doorn.

Tijdens de eerste en laatste vakantieperiode is permanent een predikant van onze kerken aanwezig, evenals een arts. In alle weken zijn de nodige verpleegkundigen en verpleeghulpverleners aanwezig. Dit zijn allen vrijwilligers die sportaan hun vrije tijd geven voor dit doel met grote liefde en inzet.

Zowel bij de voorbereidingen als in de weken is regelmatig contact met diverse diaconieën en waar mogelijk wordt ook de plaatselijke gemeente ingeschakeld.

In de weken is naast ontspanning en gezelligheid ook veel gelegenheid voor persoonlijke gesprekken. Elke avond wordt een avondsluifing gehouden. Op de zondagen zijn er twee kerkdiensten, in de middagdienst wordt het H.A. gevierd.

Om de deskundigheid van de vrijwilligers en ook de beschikbare aantallen op peil te houden organiseert de werkgroep éénmaal per jaar een soort studiedag voor hen. Deze dagen worden uitermate goed bezocht (ongeveer 80 personen). Op deze dagen staat vorming en onderling contact centraal.

De afgelopen periode zijn de onderwerpen voor deze dagen geweest :

1995 : Alisie en pastoraat door Mw. A. ten Hoven, logopediste en ds. M. Hofland.

1996 : Terminale thuiszorg door Mw.R.M. Paas-Koekoek en Mw.H. Mooy-Korbee van de Stichting 'de Schulpiaats'.

1997 : 1 Zal me een zorg zijn door T. Valkenburg, directeur verpleeghuis.

1998 : Doverpastoraat door ds. A. Dingemanse.

7.3 Financiën

Als dekking voor de (hoge) kosten wordt aan de gasten van de vakantieperiodes een financiële bijdrage gevraagd.

De werkgroep prijst zich gelukkig, dat de kosten mede gedragen worden door verschillende vrouwenverenigingen in den lande (stuiverjes-actie), terwijl in voorkomende gevallen de diaconieën eveneens een bijdrage leveren.

De werkgroep functioneert geheel zelfstandig, zij het dat ze jaarlijks de rente van het fonds Vakantieweken ontvangt ter ondersteuning van het eigen Steunfonds, waaruit de gasten een tegemoetkoming in de kosten van de vakantieperiodes ontvangen.

7.4 Begeleiding

De werkgroep prijst zich gelukkig, dat voor de medische en pastorale begeleiding van de vakantieperiodes voldoende medewerking ondervonden wordt van artsen en predikanten uit onze kerken.

Als predikanten zijn de afgelopen periode meegeweest :

1995 - ds. C. van Alten en ds. J. Nutma

1996 - ds. M.P. Hofland en ds. P.J. van Dam

1997 - ds. M. Hogenbirk en dr. T. Brienen.

7.5 Samenstelling

De samenstelling van de werkgroep is per 1 januari 1998 :

dir. J.C. Jaakke te Veenendaal - voorzitter

mw. R.A. Boshuis-Odijk te Houten - secretaresse

mw. J.J. van Oord-Dekker te Houten - 2e secretaresse

dir. J.C. v.d. Vegt te Amerfoort - penningmeester

mw. M. de Graaf-Floor te Woerden - namens Deputaten

dir. C.J.W. van Ginkel te Bilthoven - arts

mw. L. Bakker te Amerfoort - verpleegkundige

mw. P.J. Breedveld-van Dijk - Leidster vakantieperiodes.

Doordat momenteel 1 persoon lid is van zowel de werkgroep als van het deputaatschap is goed onderling contact gewaarborgd.

8. Financiën

8.1 Inleiding

Een aantal belangrijke zaken deden zich voor. In 1996 is ds. de Jonge met emeritaat gegaan. Vervolgens heeft ds. Dingemanse zijn plaats ingenomen.

Daarnaast is veel aandacht besteed aan het organiseren van bezinningsavonden over seksueel misbruik ondersteund door een pastorale handreiking.

8.2 De financiën

In 1996 was er een tekort van f 19.205,-. Dit tekort was f 10.800,- hoger dan begroot. De baten vielen f 5.000,- lager uit dan begroot door een verminderde renteopbrengst en een verminderde opbrengst vanuit de kerken. Aan de lastenkant een kostenverhoging van f 6.000,- door niet begrote bezinningsavonden over omgaan met mensen met erfelijke afwijkingen.

In 1996 ging ds. J.J. de Jonge met emeritaat en nam ds. A. Dingemanse zijn plaats in. Dit bracht uiteraard extra kosten met zich mee. 1996 werd afgesloten met een nadelig saldo f 6.405,-. Het afgelopen jaar, 1997, was er een batig saldo van f 7.493,-, hoewel positief toch minder dan de begrote f 15.800,-.

De financiële reserve van het deputaatschap is hierdoor wel iets toegenomen naar f 71.739,-, maar heeft

nog niet de gewenste omvang bereikt van éénmaal de jaarbegroting van ca. f 150.000.--. Het verschil tussen de begroting van een batig saldo van f 7.493.-- in plaats van f 15.800.-- wordt veroorzaakt door een aantal factoren, n.l.:

- de inkomsten waren lager dan geraamd omdat een aantal gemeentes niet hebben afgedragen en de rente inkomsten vielen wat lager uit. Aan de andere kant waren er meer uitgaven voor de dovenpastor en de toerustingssavonden.
- Ook de post 'diverse kosten' viel hoger uit o.a. omdat vaker moest worden vergaderd dan voorzien.
- Voor de toekomst is aan te bevelen de financiële reserve op te hogen. Dit mag echter niet ten koste gaan van het doven-pastoraat en van noodzakelijke activiteiten als toerustingssavonden.

Derhalve is er aan de uitgavenkant nauwelijks iets te bezuinigen of dit gaat ten koste van het pastoraat of de andere activiteiten.

Het verdient daarom aanbeveling de omslag per lid voor dit deputaatschap te verhogen zodat het deputaatschap haar financiële verplichtingen naar de dovenpastor kan nakomen en de financiële reserve kan opbouwen. Dit komt terug in de voorgestelde begroting voor de jaren 1999-2001.

9. Conclusies

Evenals in het voorafgaande jaar mogen we vaststellen, dat ook in deze periode het werk van ons Deputaatschap rijk gezegend werd.

Dankzij de inzet van een groot aantal vrijwilligers uit het geheel van onze kerken konden Deputaten gestalte geven aan het vele werk, dat er op het gebied van de gezondheidszorg gedaan dient te worden.

Met name tijdens de toerustingssavonden mochten wij concluderen, dat de betrokkenheid van de gemeenten is toegenomen, waarbij bleek, dat de belangstelling van de kerkenraden eveneens een stijgende lijn vertoonde.

10. Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

1. de handelingen goed te keuren,
2. de begroting 96 t/m 98 vast te stellen,
3. de bijdrage vast te stellen,
4. deputaten te benoemen en in de vacatures te voorzien

Bijlagen:

- a. Benoemingsbrief ds. Dingemanse
- b. Beleidsplan met werkplan doven
- c. Pastorale handreiking 'Incest'
- d. Financieel overzicht
- e. Financiële jaarverslagen over 1995, 1996 en 1997
- f. Begrotingen voor 1999, 2000 en 2001

De voorstellen tot benoeming nieuwe deputaten zullen U t.z.t. worden toegezonden.

Bijlage a

DEPUTATEN PASTORAAT IN DE GEZONDHEIDSZORG

secretariaat: K. Visser
Fulkhoren 7
2201 VT Noordwijk
tel. 071-3649330.

Aan Ds. A. Dingemanse
Leermveld 10
9407 GB ASSEN

Benoemingsbrief

In opdracht van de Generale Synode der Christelijke Gereformeerde Kerken benoemen Deputaten Pastoraat in de Gezondheidszorg u met ingang van 1 augustus 1996 tot predikant voor doven.

Volgens de kerkelijke orde hebben deputaten de, kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Assen verzocht u tot deze taak in en namens de kerken te beroepen, nadat overeenkomst is verkregen tussen de kerkenraad en deputaten met inachtneming van de kerkelijke bepalingen betreffende beroepingen.

Wij doen dit met de bede dat de Koning der kerk u wijsheid en inzicht geven mag om de roeping tot deze dienst in en namens de kerken als Zijn roeping in volle vrijmoedigheid te aanvaarden.

Deputaten nemen de honorering en kosten met betrekking tot het werk voor hun rekening. De uitbetalingen zullen rechtstreeks door deputaten geschieden.

Uw werkgebied zal de provincies Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel, het noordoostelijk deel van Flevoland (de Noord-Oostpolder) en het noordoostelijke gedeelte van Gelderland omvatten.

U dient te werken onder alle kerkelijke doven van de Christelijke Gereformeerde Kerken, de Nederlandse Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken (synodaal) in het betreffende gebied.

U dient nauw samen te werken met de Interkerkelijke Commissies voor doven in het gebied en met de

Gereformeerde en Hervormde dovenpredikant. Hierbij stelt u zich onder leiding van Commissie en Deputaten, die leiding geven aan het Interkerkelijk Dovenpastoraat. U bent verantwoordelijk verschildigd aan de kerkenraad van Assen en aan Deputaten Pastoraat in de Gezondheidszorg van de Chr. Geref. Kerken.

Tot de diensten die van u gevraagd worden, behoren:

- a. des zondags en op christelijke feestdagen etc. voorgaan in gecombineerde kerkdiensten voor doven en horenden in de samenwerkende kerken, verspreid over het werkgebied;
- b. de bediening van de heilige sacramenten in gecombineerde kerkdiensten voor doven en horenden;
- c. het bevestigen van huwelijken en het leiden van begrafenissen;
- d. het ongeveer 25 maal per jaar voorgaan in reguliere diensten van Christelijke Gereformeerde kerken;
- e. het onderwijzen van dove kinderen en jongeren van de kerken in de christelijke leer;
- f. het doen van huis- en ziekenbezoek en verder alles wat tot het werk van een dienaar des Woords behoort.

Een en ander dient te geschieden in strenge gebondenheid aan het heilig Woord van God in overeenstemming met de Drie Formulieren van Enigheid en verder rekening houdend met de bepalingen die in de samenwerkende kerken gelden.

Deputaten zeggen u toe:

- a. een jaarlijkse traktement van f 58.000, in twaalf gelijke maandelijkse termijnen uit te keren. Aanpassing zal geschieden volgens de regelingen zoals Deputaten Financieel van de Chr. Geref. Kerken die elk jaar aangeven. Met ingang van 1 januari 1998 zal het traktement extra verhoogd worden met f 2000;
 - b. een woonvergoeding van f 12.565. Deze woonvergoeding zal jaarlijks aangepast worden volgens de richtlijnen van Deputaten Financieel;
 - c. een tegemoetkoming in de premie ziektekostenverzekering van 50 %, gebaseerd op een verzekerde klasse 2B;
 - d. conform de richtlijnen van Deputaten Financieel, een vergoeding van de door de predikant verschuldigde premie A.A.W./A.W.B.Z. door toekenning van een overhevelingtoeslag; (Nu berekend op 10 % van: het traktement plus de woonvergoeding plus de vakantietoeslag plus 50% van de premie ziektekostenverzekering verminderd met het arbeidskostenforfait f 2507.)
 - e. een vakantietoeslag van 8 % over het toegekende traktement vermeerderd met de woonvergoeding, overeenkomstig de richtlijnen van Deputaten Financieel; deze vakantietoeslag te laten lopen over de periode van 1 mei t/m 30 april van het jaar daaropvolgend en uit te betalen in de maand mei;
 - f. een vergoeding voor telefoonkosten van f 1.000 per kalenderjaar;
 - g. een onkostenvergoeding voor bunsaukosten en voor kosten van maaltijden onderweg samen f 1000 per kalenderjaar;
 - h. een reiskostenvergoeding van f 0,50 per gereden kilometer. Dit in maandelijkse bedragen van f 1100 te voldoen en aan het eind van het jaar het totaal te verrekenen. Na een ziekteperiode van meer dan 3 maanden wordt er maximaal gedurende een jaar een tegemoetkoming voor de vaste autokosten gegeven van f 400 per maand;
 - i. 5 weken vakantie per jaar, 12 vrije zondagen per jaar, de vakantiezonozdagen inbegrepen;
 - j. Eenmalig een verbuis- en inrichtingskostenvergoeding van f 15000.
- Met ingang van 1 jan 1998 zullen de onkostenvergoedingen genoemd onder f., g. en h. opnieuw worden bezien.

Wat betreft de uitrusting voor het werk zeggen wij u toe:

- a. de aanschaf van een overhead projector met projectiescherm;
- b. de aanschaf van een semafoon.

Bovengenoemde hulpmiddelen blijven eigendom van deputaten.

Aldus vastgesteld in de vergadering van Deputaten Pastoraat in de Gezondheidszorg, gehouden 11 april 1996 te Zeist.

.....voorzitter
(G. van Brenk)

.....secretaris
(K. Visser)

Bijlage b

BELEIDSPLAN Interkerkelijk Dovenpastoraat

1. Definitie

Het Interkerkelijk Dovenpastoraat (hierna te noemen IDP) is een hulpdienst aan de drie samenwerkende kerken om het pastorale werk ten behoeve van - en zoveel mogelijk ook samen met - de dove leden der gemeente uit te voeren.

2. Uitgangspunt

Uitgangspunt van het IDP is: Ten aanzien van de dove leden van de gemeente van Christus gestalte geven aan de opdracht van Jezus: 'Weid mijn schapen'.

Door prediking, pastoraat en door het informeren en stimuleren van anderen wil het IDP dit bereiken.

Door de Synodes van de samenwerkende kerken zijn Commissie & Deputaten aangesteld om hierna leiding te geven.

3. Doel

Het doel van het IDP is het bevorderen dat dove gemeentelieden een eigen, volwaardige plaats in de gemeente (kunnen) innemen.

4. Adres

- A. Daar de verantwoordelijkheid voor de pastorale zorg in de gemeente primair berust bij de kerkenraad in de woonplaats van de dove, stimuleert en adviseert het IDP de kerkenraden bij het vervullen van deze opdracht en verleent hen zondig hulp hierbij.
- B. In haar pastorale zorg richt het IDP zich op de dove gemeentelieden. Zij vormen het eerste adres, waarmee het IDP in gesprek is.
- C. Bij de bovenplaatselijke ambtelijke vergaderingen (Classis, Synode) bewaakt en bepleit het IDP de belangen van de dove leden der kerk.

5. Uitvoering

Om het gestelde doel te bereiken is het IDP aldus gestructureerd:

- A) het leiding-geven van Commissie & Deputaten
 B) de activiteiten van de Stuurgroep
 C) het werk van de I.C.'s
 D) het ambtswerk van de dovenpredikanten,
 E) de verkondiging van het Evangelie door voorgangers
 F) de roeping, die ook dove gemeentelieden hebben, tot getuigen van de ene Naam en tot 'omzien naar elkaar'.

A. De taak van Commissie & Deputaten is, overeenkomstig de opdracht van de Synodes van de drie samenwerkende kerken:

- kerkenraden bewust maken van hun opdracht t.a.v. dove leden der gemeente en hen zondig hierin bijstaan,
- er zorg voor dragen dat dove leden der gemeente zich bewust zijn van de plaats die ze in de gemeente van Christus innemen,
- adviseren en verantwoording afleggen aan de Synodes van de drie kerken,
- benoemen van voorgangers in dovendiensten, in overleg met de Stuurgroep,
- leiding geven aan het IDP, eventueel met medewerking van of uitgevoerd door de Stuurgroep.

B. De taak van de Stuurgroep is:

- waar nodig stimuleren en adviseren van kerkenraden tot vorming van I.C.'s
- stimuleren en adviseren van bestaande I.C.'s
- bevorderen van contacten tussen I.C.'s onderling
- voeren van gesprekken met aspirant-voorgangers ter informatie aan Commissie & Deputaten
- contact onderhouden met voorgangers
- verzorgen van publicaties in Ons Bondsblad etc.
- adviseren van Commissie & Deputaten en het uitvoeren van door deze verstrekte opdrachten.

C. De taak van de I.C. (overeenkomstig het in 1995 opgestelde 'Reglement voor de Interkerkelijk Commissie', artikel 6) is:

- Het organiseren van kerkdiensten voor doven. De samenwerkende kerken dragen hierbij zorg voor de ambtelijke vertegenwoordiging, rekening houdend met de opvattingen van de onderscheiden kerken en kerkenraden.
- Het voorbereiden van gecombineerde diensten (voor doven en horenden) onder verantwoordelijkheid van de uitnodigende kerkenraad.
- Het zoeken naar predikanten of voorgangers, die in kerkdiensten met doven kunnen voorgaan
- Het bijhouden van een register van namen en adressen en verder noodzakelijke gegevens van dove leden.
- Toezien, dat alle daarvoor in aanmerking komende doven ten minste eenmaal per jaar (huis)bezoek ontvangen vanwege de plaatselijke gemeente, zo nodig met assistentie van de I.C.-leden.
- Stimuleren dat dove leden catechisatie ontvangen.
- Organiseren van vorming en toerusting van dove leden, bijvoorbeeld door bijbel- en gesprekskringen.
- Bevorderen van evangelisatie-arbeid.
- Toezien, dat de diakonale zorg dichtbij en veraf functioneert.

D. De taak van de dovenpredikanten is:

- bedienen van het Woord en de sacramenten,
- pastoraat aan dove gemeentelieden, in overleg met de I.C. in dat werkgebied,
- catechese en kringwerk, in overleg met de I.C. in dat werkgebied
- evangelisatorische arbeid,
- adviseren van Commissie & Deputaten, I.C.'s en kerkenraden,
- lid zijn van de Stuurgroep,
- alles wat zij noodzakelijk achten voor een trouwe vervulling van hun ambt.

Bij werkzaamheden ten behoeve van leden der gemeente (bijv. bezoek, catechese) wordt - indien nodig - de kerkenraad op de hoogte gebracht

E. De taak van voorgangers is: het voorgaan in dovendiensten en gecombineerde diensten. Met daarop gericht zich verdiepen in de kennis van Gods Woord en in de vaardigheden om dit te verkondigen aan doven. Voorgangers die predikant zijn (of preekconsent hebben) kunnen voorgaan in dovendiensten en

gecombineerde diensten in hun eigen kerkverband, volgens de regels die in hun kerkverband gelden. Voorgangers die geen predikant zijn, kunnen alleen voorgaan in dovendiensten.

F. De taak van de dove gemeentelieden is: met de hun geschonken gaven deelnemen aan de opbouw van de gemeente, daarbij speciaal lettend op mede-doven in en buiten de gemeente. Er wordt van hen verwacht dat zij het werk van de I.C.'s ondersteunen. Het IDP doet een appel op en biedt toerusting aan deze leden der kerk, opdat zij in het 'ambt der gelovigen' participeren in hun gemeente en zorg dragen voor elkaar.

6. Visie

Ideaaliter functioneren doven in hun gemeente aldus:

- doven en horenden vormen samen een gemeente en zijn samen, op weg naar Gods toekomst;
- doven krijgen gelegenheid zoveel mogelijk een kerkdienst bij te wonen: dovendienst, gecombineerde dienst of gecombineerde dienst met tolk; de kerkenraad bevordert dit, in overleg met de I.C.;
- doven kunnen een pastorale gesprek voeren met een ouderling, die hen zo nodig in contact brengt met het diaconaat der gemeente;
- doven worden uitgenodigd bij kerkelijke activiteiten, waarbij voor een tolk wordt gezorgd;
- doven hebben het besef dat ze in de christelijke gemeente erbij horen;
- doven hebben contacten met andere dove mede-christenen, vaak ook buiten de grenzen van eigen gemeente.

7. Werkplan

1. Bovenbedoeld beleidsplan is uitgangspunt voor een werkplan, waarin aandachtspunten worden aangegeven, knelpunten worden geïnventariseerd en een tijdspad voor de komende jaren wordt uitgezet.
2. Op elke eerste vergadering van het kalenderjaar vindt er een evaluatie plaats:
 - a. Zijn de in het werkplan voor het afgelopen jaar genoemde activiteiten uitgevoerd?
 - b. Zijn de beleidsdoelen gehaald? Zo nee, wat moet er dan alsnog gebeuren?
 - c. Hoe kunnen de in het werkplan genoemde werkzaamheden voor het lopende jaar in gang worden gezet?
 - d. Formuleren van eventuele nieuwe aandachtsvelden en deze opnemen in het tijdspad.
 - e. Op welke punten moet het beleidsplan en/of werkplan worden bijgesteld?

8. Knelpunten

A) Organisatorisch

Niet op alle plaatsen functioneren de I.C.'s optimaal.

De positie en taakomschrijving van de Stuurgroep roept enkele vragen op, die een nieuwe doordening vragen. Kunnen vroeger genoemde taken (spreekrooster voor dovendiensten waar geen I.C. is en medewerking bij T.V.-diensten) wegvallen, zoals in 5 punt B reeds gemaakte is?

B) Inhoudelijk

1. De aandacht van kerkenraden voor dove leden der gemeente laat vaak te wensen over. Er is nog steeds onbekendheid met het werk van het IDP. Teveel wordt het pastoraat 'uitbesteed' aan de I.C. Doven zelf worden te weinig ingeschakeld. Hierbij valt ook te denken aan gemeenten, waar het 'gewone' huisbezoek vervangen is door groot huisbezoek, waarbij dan de dove leden gemakkelijk in de knel komen. Welke is de taak van de I.C.'s in dezen?
2. De kerken maken via de visitatie geen gebruik van de mogelijkheid om kerkenraden op hun taak en hun mogelijkheden te wijzen inzake de zorg voor hun dove leden.
3. Het aantal voorgangers met ervaring in dovendiensten en gecombineerde diensten wordt kleiner. Voor kerkdiensten met doventolk wordt een aantal knelpunten geïdentificeerd.
4. De secularisatie grijpt ook om zich heen onder de dove leden der kerk. Omdat de band tussen doven en hun gemeente vaak toch al niet sterk is, zijn zij bijzonder kwetsbaar op dit punt.
5. Er wordt te weinig gebruik gemaakt van catechese en bijbelkringen. Tevens ontbreekt materiaal dat voor deze doelgroepen geschikt is.
6. Horende kinderen van dove ouders komen bijna altijd in buitenkerkelijkheid terecht. Extra aandacht voor deze ouders, tot steun in hun opvoedingstaken, ontbreekt meestal.
7. Evenals bij de horenden, geven ook dove ouders steeds meer de voorkeur aan zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen. De keerzijde van deze ontwikkeling is het gevaar van grote eenzaamheid. Dit betreft vooral laat-doven.
8. De aantrekkingskracht (soms ook het bewust werven van dove kerkleden) van de zijde van Pinkstergemeente en Jehovah's Getuigen sticht op verscheidene plaatsen verwarring en onzekerheid onder dove gemeentelieden.
9. De voortgaande emancipatie in de doverwereld kan vragen en generatie-conflicten oproepen. O.a. komt de vraag naar voren: Wat betekent de ontwikkeling van de gebarentaal voor de contacten tussen doven en horenden en tussen doven onderling?
10. Voor doven met een meervoudige handicap is te weinig aandacht. Te denken valt aan doof-blinden, doof en lichamelijk gehandicapt, doof en verstandelijk gehandicapt, doof en sociaal gehandicapt. Bovendien komen er door 'vergrijzing' steeds meer oudere doven, die grotendeels of geheel blind worden. Hoe kan er met hen worden gecommuniceerd?

9. Aandachtsvelden

A) Op middellange termijn

- bezinning op de taakomschrijving van de Stuurgroep
- het functioneren van de I.C.'s
- bevorderen van huisbezoek bij doven, zoveel mogelijk door de kerkenraad ter plaatse zoeken naar toekomstige voorgangers
- stimuleren van catechese, en bijbelkringwerk, met materiaalontwikkeling voor deze groepen. Te denken valt ook aan het organiseren van bijbelstudiedagen of -weekends
- bevorderen dat doven andere doven bezoeken met een evangelisatorisch doel
- kerken vragen bij de visitatie aandacht te schenken aan de zorg voor dove gemeenteleden
- pastorale zorg aan groepen doven, die als christen in deze tijd erg kwetsbaar zijn (zie hoofdstuk 8, sub 6, 7 en 8)
- zo mogelijk organiseren van bijbelstudiedagen of -weekends
- ontwikkelen van voorlichtingsmateriaal voor de groepen genoemd in hoofdstuk 8, sub 6 en 8
- attent zijn op maatschappelijke ontwikkeling en emancipatie van doven, maatregelen van de overheid etc.
- gebarentaal als probleem tussen de oudere en jongere generatie van doven (hoofdstuk 8, punt 9)
- zorg voor meervoudig gehandicapten (hoofdstuk 8, punt 10)
- bezinning op eventuele uitbreiding van de samenwerking met andere kerken

Bj Op langere termijn

Tijdige bezinning is nodig op de volgende vragen:

1. Wat moet op langere termijn blijvend apart voor doven georganiseerd worden?
 - kerkdiensten met aparte genchtheid op doven, zo mogelijk iedere week
 - ontmoetingsmomenten voor christelijke doven onderling
 - er zullen altijd I.C.'s moeten blijven, als werkgroepen die bovengenoemde activiteiten organiseren
 - gespecialiseerde mensen in de kerken, die goed met doven kunnen communiceren, opdat het pastoraat doorgang kan vinden
 - aandacht in de gemeenten voor communicatie-cursussen.
2. Welke hulp zullen de kerken (blijvend) nodig hebben om haar dove leden pastoraal te kunnen begeleiden?
3. Hoe dient - met het oog op het voorgaande - het dovenpastoraat in de toekomst georganiseerd te worden?
4. Welke specifieke taken liggen er dan voor de dovenpredikanten?

10. Tijdsplan

1996

- Opstelling en bespreken van een beleidsplan, uitmondend in een werkplan.
- Taakomschrijving met Stuurgroep bespreken en vaststellen. Uitvoering: Commissie & Deputaten

1997

- Afronding en vaststelling van het beleidsplan
- Inventarisatie inzake het functioneren van de I.C.'s. Wordt uitgevoerd door de Stuurgroep
- Bezinning op de in hoofdstuk 9 (sub A) genoemde aandachtsvelden. Uitvoering: Commissie en Deputaten, na advies van de Stuurgroep.
- Aan de in het IDP samenwerkende kerken verzoeken om bij de visitatie ook aandacht te geven aan pastorale zorg voor dove gemeenteleden. Uitgevoerd door Commissie & Deputaten, ter gelegenheid van de verslaglegging aan de Synodes.
- Procedure benoeming dovenpredikant vaststellen, schriftelijk vastleggen en toezenden aan de I.C.'s.

1998

- Waar nodig het niet goed functioneren van I.C.'s verbeteren, in overleg met de Stuurgroep.
- Een begin maken met het ontwikkelen van materiaal voor catechese en bijbelkringen. Uitvoering: dovenpredikanten
- De I.C.'s laten rapporteren hoe het in hun ressort staat met de band tussen kerk en doven. Zo komen tot een goed overzicht. Uitvoering: Commissie & Deputaten.
- Doelgericht zoeken naar toekomstige voorgangers: kerkenraden bewust maken van hun verantwoordelijkheid. Uitvoering: Commissie & Deputaten.
- Bezinning met betrekking tot kerkdiensten met doventok. Uitvoering: Commissie & Deputaten, in overleg met Stuurgroep.
- Bezinning op de mogelijkheden tot communicatie, met meervoudig gehandicapten.

1999

- Bezinning op de in hoofdstuk 9 (sub B) genoemde aandachtsvelden
- Kerkenraden benaderen, die volgens bovengenoemde inventarisatie weinig of geen aandacht hebben voor hun dove leden en voor het werk van het IDP. Uitvoering: Commissie, & Deputaten, in overleg met de Stuurgroep.
- Extra aandacht voor kwetsbare groepen (hoofdstuk 8A, sub 6 en 7). Ontwikkelen van voorlichtingsmateriaal voor de groepen genoemd in hoofdstuk 8A (sub 6 en 8) Uitvoering samen met Stuurgroep.
- Bezinning op het in hoofdstuk 8A (sub 9) genoemde knelpunt.

Beleidsplan en werkplan zijn - na consultatie van de I.C.'s, via de Stuurgroep - vastgesteld in de vergadering van Commissie en Deputaten op 25 juni 1997.

Bijlage c

Pastorale handreiking ten behoeve van kerkenraden en predikanten van de Christelijke Gereformeerde Kerken, uitgaande van de 'Deputaten pastoraat in de gezondheidszorg'

Incest

Casus

Ima is een vrouw van rond de 30. Vanaf haar 20e jaar is zij depressief, vaak overspannen, en heeft zij lichamelijke klachten.

Opname in een Psychiatrisch Ziekenhuis vindt plaats. Daar blijkt een incestverleden. Ima is van haar 14e tot haar 18e jaar seksueel misbruikt door haar oom. Na behandeling van 2 jaar komt Ima weer terug in de maatschappij. Daar gaat zij werken aan verder herstel. In het kader daarvan confronteert zij de dader met wat hij in haar leven heeft aangericht. De dader ontkent en beschuldigt het slachtoffer van grove leugens. Hij brengt dit zo ook in openbaarheid. Ima zoekt hulp bij familie, pastor, kerkenraad en politie. De familie kiest voor het bewaren van de lieve vrede. De pastor blijft steken tussen de beschuldiging van de vrouw en de ontkennning van de dader. De kerkenraad vraagt om bewijs van politie en de politie konstateert dat het misdrijf zojuist is verjaard. Dit alles maakt het leven voor Ima bijzonder moeilijk. Zij is teleurgesteld in God en mensen en voelt zich vaak eenzaam en verlaten.

Terrainverkenning

Van de vrouwen in Nederland is 16 procent voor haar zestiende jaar seksueel misbruikt door verwanten. Van de daders is 19 procent een vader of vaderfiguur. In ongeveer de helft van de gevallen is er sprake van verkrachting of ernstige pogingen daartoe. Ook jongens zijn soms slachtoffer van incest, maar meestal zijn het meisjes. Incest komt in alle milieus voor, ook in alle religieuze geledingen van de bevolking. Vaak wordt het voor onmogelijk geacht dat zoiets in eigen kerk zou voorkomen. Helaas, ook in onze kerk komt het voor.

Bij incest is de dader een verwante: Vader, pleegvader, oom, neef, broer. Hij doet er alles aan zijn daden geheim te houden. Menigmaal is er sprake van bedreigen van het kind. Soms maakt een incestdader meerdere slachtoffers.

De omgeving reageert vaak met ongeloof over incest.

Niet alleen de dader maar ook het slachtoffer kan door de omgeving als een bedreiging ervaren worden, waardoor de goede naam van het gezin, de familie of de kerk geschaad zou kunnen worden.

Slachtoffers voelen zich vaak schuldig en beschaamd. Traumatische ervaringen kunnen zich voordoen in de emotionele ontwikkeling. Deze beschadigingen leiden later tot problemen zoals angst voor relaties, moeite met vertrouwen in mensen, zich voor het leven getekend voelen, gebrek aan zelfrespect. Als gevolg van incest krijgen veel slachtoffers te maken met ernstige psychiatrische en soms ook fysieke problemen. Als kinderen een gevoelige inbreuk in het vertrouwen in een vaderfiguur meemaken kan dit ook hun vertrouwen in God als hemelse Vader ernstig schaden.

Incest is een misdrijf dat strafbaar wordt gesteld in verschillende wettelijke bepalingen. Voldoende bewijs om tot een juridische veroordeling te komen is vaak moeilijk door het slachtoffer te leveren. In recente uitspraken is duidelijk geworden dat ook een psychiatrisch rapport in de bewijsvoering een plaats kan krijgen. De verjaringstermijn loopt in de meeste gevallen tot de 30-jarige leeftijd van het slachtoffer (verjaringstermijn 12 jaar, maar aanvankelijk op het 18e levensjaar).

Bijbelse noties

Bijbelse wetgeving over seksuele verhoudingen lezen we in Leviticus 18 - 20. In dat gedeelte wordt ook de bloedschande (geslachtsgemeenschap tussen nauw verwanten) streng verboden en bestraft. In Ef 6:4, Kol. 3:21 en Matth 7:9-11 staat beschreven hoe een vader met zijn kinderen dient om te gaan.

Deut 6:7 vertelt over geloofsopvoeding. In verband met deze tekst kan de vraag gesteld worden of een vader als incestdader niet te ongeloofwaardig is geworden om een kind nog over Gods geboden te onderwijzen. Matth. 7:9-11 roept op tot bescherming van de zwaksten en tot een heilig leven. Bij incest is veelal ook sprake van ontrouw aan de levenspartner. Ex.20:14 vermeldt een verbod tot echtbreuk.

Pastorale handreiking

De kerk heeft het vaak moeilijk met incest-situaties. Menigmaal behoren slachtoffer en dader tot dezelfde kerkelijke gemeente.

Openheid en een bekentenis kan voor het slachtoffer van grote therapeutische waarde zijn, maar kan soms op gespannen voet staan het beschermen van de 'goede naam' en bewaren van de 'lieve vrede' in kerk en familie. Ook kunnen andere tegenstrijdige belangen een rol spelen in incestsituaties. Goede pastorale begeleiding is belangrijk niet alleen voor het incestslachtoffer maar ook voor de incestdader en zijn naaste familie. Begeleiding van slachtoffer en dader moeten niet door dezelfde persoon gedaan worden ter voorkoming van problemen rond een dubbele en tegenstrijdige pastorale relatie. Het ambtsgeheim kan versluisend werken en kan de pastor in een onmacht-positie manoeuvreren.

Ten aanzien van de pastorale begeleiding moet rekening gehouden worden met langdurige processen waarin zich allerlei ontwikkelingen kunnen voordoen, zowel ten aanzien van het slachtoffer als ook van de dader en andere gezinsleden. Het is heel belangrijk dat de pastor zich hierin verder verdiept, wanneer hij te maken krijgt met de problematiek rond incest.

Incest is in onze rechtsstaat een ernstig misdrijf. Politieonderzoek behoort plaats te vinden, hetgeen overigens niet automatisch inhoudt dat er ook aangifte wordt gedaan. Wanneer er geen zorgvuldig onderzoek en krachtige maatregelen worden genomen, is het gevaar van continuering van het kwaad niet denkbeeldig. Degenen die van het kwaad weten of er een ernstig vermoeden van hebben, maar er geen werk van willen maken kan medeverantwoordelijkheid verweten worden. Samenleving en slachtoffer hebben er recht op dat

een dergelijk misdrijf niet wordt toegedekt. Naast pastoraat is ook andere professionele hulpverlening vaak onontbeerlijk.

- Het slachtoffer, iemand die kennis heeft van een incestsituatie, of iemand die daarvan een ernstig vermoeden heeft, kan zich, eventueel vertrouwelijk of anoniem, voor advies wenden tot:
- Slichting Gereformeerd Jeugdwezijn (SGJ), Parkweg 14, 8011 CK Zwolle, tel. 038 - 4215515.
 - De Driehoek, Instelling voor maatschappelijk werk, Parkweg 14, 8011 CK Zwolle, tel. 038-4215515.
 - Glagg De Poort, vestiging Dordrecht, Postbus 490, 3300 AL Dordrecht, tel. 078 - 6315040.
 - Glagg De Poort, vestiging Amersfoort, Printerweg 23, 3 821 AP Amersfoort, tel. 033 - 4559409.
 - De Vluchtheuvel, instelling voor maatschappelijk werk uitgaande van de Gereformeerde Gemeente, Houffunen 7, 3447 GM Woerden, tel. 0348 - 4221218.
 - Slichting Schulpplaats, Postbus 7, 3900 AA Veenendaal, tel. 0318 - 5261123.
 - Bureau vertrouwensarts, meldpunt voor (sexuele) kindermishandeling. Adres: Australiëaan 15a-b, Postbus 8400, 3503 RK Utrecht, tel. 030-2885959.
 - Raad voor de Kinderbescherming, zie telefoonboek bij elke provinciehoofdstad.
 - Gemeente- of Rijspolitie, zie telefoonboek.

Wanneer de dader zijn schuld belijdt, hetgeen niet vaak voorkomt, zou dit moeten leiden tot vergeving. Maar voor het slachtoffer, dat soms 'evenslang' heeft gekregen, kan vergeven (vooralsnog) onmogelijk zijn. Het komt voor dat ten gevolge hiervan het slachtoffer ten onrechte onder vermaan van onverzorgelijkheid wordt geplaatst. Van de pastor wordt betrouwbaarheid, kennis van zaken en een professionele beroepshouding ten aanzien van lofnadering en distantie gevraagd. Soms is het goed anderen bij de pastorale contacten te betrekken of het slachtoffer de gelegenheid te geven samen met een vertrouwd persoon de pastor te ontmoeten. Van groot belang is het onderkennen dat veelal het 'basisvertrouwen' in liefde, genegenheid en betrouwbaarheid van mensen is beschadigd.

Vandaar dat eigen betrouwbaarheid van de pastor zo belangrijk is. In de pastorale contacten kan gesproken worden over de nood van Gods kinderen en ook over woede, teleurstelling en angst. Dergelijke gevoelens mogen niet weggedruwd worden. De betrouwbaarheid van God en de liefde van Jezus, juist voor hen die vernederd zijn, mogen gencemd worden, maar het kan voor het slachtoffer moeilijk zijn om dat persoonlijk te aanvaarden. Erkenning van de geloofwaardigheid van het verhaal van het slachtoffer wordt haarfijn aangevoeld. Gewaakt moet worden voor een ongezonde nieuwsgierigheid naar details van gepleegde seksuele handelingen. De pastor moet zich ook niet een rol van rechercheur aanmeten. Een onderzoek moet door een echte rechercheur gedaan worden.

Gespreksvragen

- Is er in uw gemeente wel eens aandacht geweest voor incest in catechese of verkondiging?
- Incest komt helaas veel voor. Gemiddeld krijgt 1 op de 6 meisjes ermee te maken, ook jongens kunnen slachtoffer van incest worden. Wat zou in algemene zin hierlagen te doen zijn?
- Heeft U wel eens een concreet vermoeden gehad dat er ergens sprake zou kunnen zijn van incest? Wat heeft U in die situatie gedaan?
- Weet U iets over de ernst van incest en over de gevolgen voor het slachtoffer?
- Is er iets bekend over hulp voor mensen die te maken hebben gekregen met seksueel misbruik en voor hen die lijden onder de gevolgen van incest?
- Hoe zou een kerk met incestslachtoffers en -daders om moeten gaan?

Literatuur

- Incest, een informatieve en praktische handreiking in bijbels licht, J.Kok e.a., uitg. J.J. Groen en zn. 1992
- Incest en hulpverlening, H. Baartman en A. Burgens, Amersfoort/Leuven 1990
- Incesthulpverlening, F. Bruinsma, Utrecht 1994
- Seksueel misbruik van meisjes door verwanten, N. Draijer, Den Haag 1988
- Incest. Een informatieve en praktische handreiking in bijbels licht, J. Kok e.a. Leiden 1991
- Ethische vragen in prediking en pastoraat, W.H. Velema, Kampen 1989
- Gij zijt die man, een onderzoek naar de pastorale zorg voor incestdaders, J.C. Borst, Leiden 1995
- Sexualiteit in Bijbels perspectief, onder redactie van J. Schilperoord, Kok, Kampen 1996

Deputaten pastoraat in gezondheidszorg van de christelijke gereformeerde kerken.

G. van Brink, voorzitter
 ds. E.E. Stofstra, 2e voorzitter
 dr. K. Visser, secretaris Fulkhoren 7, 2201 VT Noordwijk, 071-3649330
 dr. T. Brand, penningmeester
 ds. C.K. van der Ent
 mw. M. de Graaf-Floor
 dr. H. v.d. Laan
 dr. J. Roode

Bijlage d/1

Financieel overzicht

1. Begroting 1999 t/m 2001.

Deze begroting is opgesteld voor de Generale Synode. De belangrijkste uitgaven zijn de Personeelskosten voor de predikant, het verzorgen van toerusting- en bezinningsavonden voor ambtsdragers en gemeenteleden. Daarnaast wordt er regelmatig vergaderd en worden er contacten onderhouden met andere deputaatschappen en werkgroepen. Tot slot fungeert het deputaatschap als aanspreekpunt.

Toelichting

Baten

Om bovenstaande mogelijk te maken is uiteraard geld nodig. De baten worden voor het grootste deel verkregen door middel van een omslag per lid en ontvangen rente.

Omslag: op dit moment f 2,- per (doop)lid per jaar. Gemiddeld is er een bijdrage van 98% van het totaal dus: $75000 \times f 2,- \times 98\% = f 147.000,-$ in 1998.

Bijdrage kerken: voor 1998 hebben zowel de Nederlands Hervormde Kerk als de Gereformeerde Kerk (synodaal) elk f. 10.000,- toegezegd, als tegemoetkoming in de kosten voor de dovenpredikant in Noord-Nederland. Het structureel karakter van deze inkomsten in volgende jaren is echter zeer onzeker en wordt daarom niet meegerekend in deze begroting.

Rente: deze bevindt zich al enkele jaren rond de f. 6.000,- per jaar, inclusief de f. 4.375,- afkomstig van het gereserveerde geld voor de werkgroep recreatie (f. 50.000,- à 8,34% Ned. 1992-2007).

Aangezien het vermogen vermoedelijk deze jaren pas zal gaan stijgen, is deze inkomstenbron begroot op constant f. 6.000,-.

Bijlage d/2

Lasten

De personeelskosten predikant zijn voor 1998 als volgt opgebouwd:

Trajectment 1998:	f	64820,-
Vakantietoelage 8% juni'97-mei'98	f	6034,-
Overhevelingstoelage en WAZ-premie	f	5715,-
	f	76.569,-
Woonvergoeding	f	18.051,-
Onkostenvergoedingen	f	4.000,-
Premie ziektekostenverzekering (voorlopig)	f	2.750,-
Totaal 1998:	f	101.370,-

Daarnaast ontvangt ds. A. Dingemans f. 1.100,- per maand als voorschot voor zijn reiskosten (f. 13.200,- per jaar) en draagt het deputaatschap per jaar $500 \times f 22,80 = f 11.400,-$ af aan de emeritkas.

In de afgelopen periode zijn de huisvestingskosten van de dovenpredikant op een reëel niveau gebracht. Verder wordt in deze begroting rekening gehouden met stijging van 2% per jaar voor de periode 1999 tot en met 2001.

Werkgroep Recreatie Lichamelijk Gehandicapten ontvangt een vaste rente van f. 4.375,-.

Toerusting- en bezinningsavonden: voorgesteld wordt hier jaarlijks een bedrag voor te reserveren ter grootte van f. 5.000,-.

Algemene kosten: deze gaan op aan vergaderingen en reiskosten van de deputaten, maar ook aan portokosten, telefoon e.d. Dit bedrag zit al jaren rond de f. 30.000,- per jaar.

Groei vermogen: al jaren is de financiële reserve ver beneden de minimale jaar exploitatie. Derhalve wordt voorgesteld hiervoor jaarlijks f. 20.000,- te reserveren om in 5 tot 6 jaar het vermogen op het gewenste niveau te brengen.

Bijlage e/1

Financiële jaarverlagen

BALANS PER 31 DECEMBER	1997	1998	1999
AKTIVA	f	f	f
MATERIELE VASTE AKTIVA			
Inventaris	2.235	2.877	0
FINANCIËLE VASTE AKTIVA			
Effecten	50.000	50.000	50.000

VLOTTENDE AKTIVA			
Vorderingen en overlopende aktiva	14.421	9.873	6.794
Liquide middelen	63.189	56.860	68.268
	<u>77.610</u>	<u>66.733</u>	<u>75.062</u>
TOTAAL AKTIVA	<u>129.845</u>	<u>119.610</u>	<u>125.062</u>
PASSIVA			
VERMOGEN			
Eigen vermogen	f 71.739	f 64.246	f 70.651
Fonds vakantieweken gehandicapten	52.080	52.080	52.080
	<u>123.819</u>	<u>116.326</u>	<u>122.731</u>
SCHULDEN			
Schulden op korte termijn	6.026	3.284	2.331
TOTAAL PASSIVA	<u>129.845</u>	<u>119.610</u>	<u>125.062</u>

Bijlage e/2

STAAT VAN BATEN EN LASTEN

BATEN			
Opbrengst bijdragen kerken	1997	1996	1995
Intrest	f 146.326	f 147.360	f 96.865
Giften	6.035	6.653	8.213
	0	725	200
	<u>152.361</u>	<u>154.738</u>	<u>105.278</u>

LASTEN

Werkgroep recreatie gehandicapten	4.375	4.375	4.375
Personeelskosten	103.613	118.492	87.513
Diverse kosten	36.880	38.276	32.595
	<u>144.868</u>	<u>161.143</u>	<u>124.483</u>

BATIG/NADELIG SALDO	<u>7.493</u>	<u>(6.405)</u>	<u>(19.205)</u>
----------------------------	--------------	----------------	-----------------

Bijlage f/1

Begrotingen

Baten			
Baten	1999	2000	2001
Omslag	f 181.675	f 184.675	f 187.675
Rente	6.000	6.000	6.000
Totaal inkomsten	<u>187.675</u>	<u>190.675</u>	<u>193.675</u>
Lasten			
Traktament e.d.	103.400	105.500	107.600
Reiskosten	18.500	18.800	19.100
Aldrecht emeritkas (500 x f22,80)	11.400	11.400	11.400
Werkgroep recreatie	4.375	4.375	4.375
Toerustingssavonden	5.000	5.000	5.000
Algemene kosten	25.000	25.600	26.200
Groei vermogen	20.000	20.000	20.000
Totaal uitgaven	<u>187.675</u>	<u>190.675</u>	<u>193.675</u>

2. Berekening van de omslag over 1999-2001:

$$1999: 1181675 / (75000 \times 0,98) = f 2,47$$

$$2000: 1184675 / (75000 \times 0,98) = f 2,51$$

$$2001: 1187675 / (75000 \times 0,98) = f 2,55$$

Derhalve wordt een omslag gevraagd van f 2,50 per lid om de begroting sluitend te houden en het vermogen op niveau te brengen.

Bijlage f/2

3. Berekening van de normale uitgaven in 1998:

Personeelskosten predikant	f 101.370
Reiskosten	18.200
Aldrecht emeritkas	11.400
Werkgroep recreatie	4.375
Toerustingssavonden	3.000
Algemene kosten	25.000
Totaal lasten	<u>163.345</u>
Verwachte baten	<u>172.400</u>
Positief saldo	<u>9.055</u>

4. Begroting eigen vermogen per 31 december 1998: f. 80.800.--

BILAGE 30
Art.78

RAPPORT 6 VAN COMMISSIE III INZAKE DEPUTATEN PASTORAAT IN DE GEZONDHEIDSZORG

1. Algemeen

Van het rapport van deputaten pastoraat in de gezondheidszorg heeft uw commissie met belangstelling kennis genomen. Het is verheugend dat ds. A. Dingemans bevestigd kon worden als dovenpredikant in de plaats van ds. J.J. de Jonge. Met veel waardering is in onze kerken gereageerd op de bezinning die deputaten op gang hebben gebracht rondom het zeer ingrijpende onderwerp 'inest'.

2. Rapportage

Evenals in het vorige deputatenrapport aan de generale synode 1995, wordt uitvoerig stil gestaan bij het dovenpastoraat, waardoor andere facetten van het werk van deputaten slechts zeer summier aan de orde komen. Desgevraagd deelden deputaten mee, dat zij bij de rapportage iedere keer een ander onderdeel van hun werk wat breedvoeriger willen weergeven. De andere werkzaamheden die voortvloeien uit de opdrachten van de generale synode zijn wel vericht, maar worden niet of nauwelijks genoemd. Gezien de wijzigingen in het dovenpastoraat heeft uw commissie er begrip voor dat het werk onder de doven opnieuw een ruime plaats krijgt in het rapport. Toch acht uw commissie het onbevredigend dat bepaalde onderdelen van het werk van deputaten (bijvoorbeeld het werk onder verstandelijk gehandicapten, contacten met mensen en organisaties in de gezondheidszorg), niet of slechts zeer summier in het verslag zijn terug te vinden. Daarbij moet worden aangetekend dat deputaten in het verleden onderzoek hebben gedaan in onze kerken naar de behoefte om te komen tot in eigen kring georganiseerde activiteiten voor verstandelijk gehandicapten. Er kwamen toen slechts drie positieve reacties op. De conclusie lag voor de hand dat gebruik gemaakt wordt van het werk van bestaande organisaties die actief zijn op dit terrein (bijvoorbeeld: 'Helpende handen', 'Op weg met de ander' en 'Philadelphia').

Het is uw commissie gebleken dat deputaten rapporten ontvangen over het werk van alle predikanten die naar art. 6 KO zijn betrokken bij de gezondheidszorg. De wijze van rapportage is daarbij evenwel niet gelijk. Sommige predikanten verslaan hun werk mondeling op de kerkeraad waaraan zij verbonden zijn, waarna deputaten van dat gesprek een verslag krijgen toegestuurd van de betrokken kerkeraad. Andere predikanten rapporteren schriftelijk aan hun kerkeraad en sturen deputaten een afschrift. Ook al besef uw commissie dat de verhouding van deputaten met de genoemde predikanten anders is dan met ds. A. Dingemans, toch zijn wij van mening dat het beter zou zijn wanneer alle predikanten op gelijke wijze, i.c. in de vorm van een schriftelijke rapportage (overeenkomstig art. 6 KO sub 2c.), deputaten op de hoogte zouden stellen van hun werkzaamheden.

Bij de omschrijving van de taak van het deputaatschap zijn sub g in vergelijking met bijlage 2 KO, art. 2 sub g achter "theologische" weggelaten de woorden "medische en ethische" vragen. Uw commissie is van oordeel dat deze woorden wel dienen te blijven staan bij de taakomschrijving van deputaten en ook in de toekomst volop aandacht verdienen.

3. Dovenpastoraat

Ds. J.J. de Jonge ging in deze verslagperiode met emeritaat. Met grote waardering mag zijn werk onder de doven in herinnering blijven. Het sterft tot dankbaarheid dat het werk onder de doven voortgezet kon worden.

door ds. A. Dingemans. De samenwerking met de twee andere dovenpredikanten is goed. Ondanks de goede afspraken die zijn neergelegd in de 'overeenkomst van samenwerking' uit 1975, is het nog niet te overzien welke invloed het 'Samen op weg' proces zal hebben op de toekomst van het dovenpastoraat.

4. Toerustingavond

De pastorale handreiking over het thema 'inest' heeft veel losgemaakt in de kerken. De toerustingavond over deze materie hebben blijkbaar in een behoefte voorzien. Deputaten zijn van plan in samenwerking met GLJAGG/De Poort een op de praktijk gerichte handreiking voor het pastoraat rondom inest uit te geven. Uw commissie acht het waardevol dat op deze wijze een vervolg wordt gegeven aan de eerder op gang gebrachte bezinning.

5. Werkgroep recreatie lichamelijk gehandicapten

Van de zeer gewaardeerde arbeid van deze werkgroep is met dankbaarheid kennis genomen. Over de samenstelling van de werkgroep geven deputaten te kennen dat er een door deputaten vastgesteld reglement is, waarin de opvolging van de leden van de werkgroep geregeld is. Op de vraag of er ook gelet wordt op de breedte van de kerken bij de keuze van de predikanten voor de begeleiding van de aangepaste vakanties, was het antwoord dat dit van het uitnodigingsbeleid wel gezegd kan worden, maar van de respons daarop helaas niet.

6. Voorstellen

Uw commissie stelt voor:

1. deputaten te danken voor het werk dat zij in de afgelopen periode hebben verricht en hun handelingen goed te keuren;
2. deputaten te verzoeken in hun contacten met predikanten naar art. 6 duidelijker te werken volgens de richtlijnen van de kerkorde;
3. opnieuw deputaten te benoemen.

J.W. van Pelt, rapporteur

BILLAGES

Art. 79

RAPPORT VAN DE COMMISSIE VAN DE REDACTIE VAN DE WEKKER

1. Deputaatschap

Door de generale synode zijn benoemd in de commissie van de redactie van de *Wekker* de broeders dr. W. van 't Spijker, hoofdredacteur, ds. J. Jonkman, waarnemend hoofdredacteur en redactiesecretaris, ds. M. J. Oosting, penningmeester, ds. A. Baars en ds. J. Van Amstel en D. Kooie. Het lijkt de redactie beter om de functie van waarnemend hoofdredacteur en secretaris te scheiden en niet door één persoon te laten vervullen. De combinatie van beide taken wordt te zwaar voor één redactielid, zeker wanneer het om een dienstdoend predikant gaat.

Het is te overwegen om naast de hoofdredacteur een tweede eindredacteur aan te trekken. De hoofdredacteur, dr. W. van 't Spijker, heeft te kennen gegeven zijn functie te willen behouden. Gedurende vele jaren heeft hij zich wettelijk ingezet om ons kerkelijk orgaan op tijd en goed gevuld te doen verschijnen. Het hoofdredacteurschap van de *Wekker* is een zware functie. Er is de niet aflatende druk en zorg om goede kopij te verzamelen. De overige leden van de redactie hebben grote waardering voor de wijze waarop dr. Van 't Spijker zijn taak heeft vervuld. Ook br. D. Kooie heeft te kennen gegeven eveneens vanwege de leeftijd uit de redactie te willen terugtreden. Ook hij heeft gedurende zeer vele jaren deel uitgemaakt van de redactie en honderden artikelen geschreven. Br. Kooie heeft mede het gezicht van de *Wekker* bepaald.

Hij hoopt na zijn afscheid van de redactie wel voor de *Wekker* te blijven schrijven. In een separaat schrijven zal de commissie van redactie aan uw vergadering namen van broeders doen toekomen die zij geschikt acht om, na benoeming door uw vergadering, toe te treden tot de redactie.

In zijn vergadering van 16 februari 1996 heeft de redactie afscheid genomen van de broeders K. Boersma en P. Th. Versteeg. Ds. M. J. Oosting volgde br. Versteeg op als penningmeester. Zr. W. S. Aalderink-de Bruijne te Zwolle is verantwoordelijk voor de administratie en het verwerven van advertenties. Van tijd tot tijd is er overleg met de commissie van redactie.

Br. H. van 't Spijker gaf te kennen zijn medewerking aan de jeugdrubriek stop te willen zetten. De redactie had begrip voor zijn wens. In de *Wekker* is hieraan aandacht besteed en de redactie deed een woord van dank aan br. H. van 't Spijker toekomen. De jeugdrubriek wordt nu verzorgd door zr. J. Sneep-Oortbeek en ds. M. J. Oosting.

De redactie heeft haar werk in broederlijke eensgezindheid mogen verrichten. Ze is zich bewust van de verantwoordelijkheid die ze draagt om het geheel van de kerken te dienen. Ze beseft tevens dat aan werk gebreken kleven. Maar er waren ook vele momenten waarop vreugde in de arbeid beleefd werd.

Jaarlijks wordt aan het curatorium een kort verslag van de werkzaamheden van de redactie en van bepaalde ontwikkelingen in het werk gezonden.

2. Beleid

De redactie vergadert vier tot vijf keer - afhankelijk van wat er aan de orde is - per jaar in de Theologische Universiteit te Apeldoorn. Daarnaast zijn er vergaderingen of werkzaamheden van sommige leden van de redactie ter uitvoering of voorbereiding van besluiten van de commissie van de redactie.

Op elke vergadering komt het beleid ten aanzien van de uitvoering en de inhoud van de *Wekker* aan de orde. Mogelijkheden tot verbetering worden voortdurend besproken en onderzocht. Familie-advertenties bij-

voorbeeld worden nu op een pagina in het midden van een nummer gedrukt. De jeugdrubriek kreeg een ander logo. De redactie is gestart met het doen verschijnen van een rubriek Bijbelstudies. Tot nu toe verzorgde ds. M. J. Oosting een serie studies over de profeet Amos en ds. J. Van Amstel over de brief aan de Eleziërs. Uit reacties bleek dat lezers deze studies waarderen.

Het is een grote opgave om bij benadering te voldoen aan de criteria die de redactie hanteert ten aanzien van de inhoud van de *Wekker*. De artikelen moeten actueel zijn, leesbaar en geestelijke leiding geven. Dat vraagt om een gevarieerd aanbod van onderwerpen. De leden van de redactie zijn uiteraard niet op al deze terreinen deskundig. Het is een opgave om gekwalificeerde schrijvers voor actuele onderwerpen op maatschappelijk en ethisch gebied te vinden. De redactie meent dat zij een breed scala aan onderwerpen heeft geboden. In de lezerskring bestaan uiteenlopende wensen en meningen. De verscheidenheid in het kerkelijk leven blijkt met name in het werk voor de *Wekker* ten dienste juist van de kerken.

De redactie schreef in de herfst van 1997 een brief aan alle kerkenraden. Om u zo goed mogelijk te informeren, voegen we deze brief als bijlage aan ons rapport toe. Vele kerkenraden reageerden op het schrijven. De redactiesecretaris en de penningmeester analyseerden al deze brieven en stelden een rapport op ter bespreking door de redactie. In het algemeen valt de positief-kritische toon op. Toch ligt nadruk op het kritische. Er klinken zelfs negatief-kritische geluiden en één kerkenraad merkt op dat we wel kunnen stoppen met het doen verschijnen van de *Wekker*. Ook valt op dat wat de één graag ziet door een ander als onnodig of overbodig wordt beschouwd. Het lijkt erop dat de *Wekker* geen grote plaats inneemt binnen de gemeenten en de kerkenraden. Ook lijkt het er op dat het rustig en intensief lezen aan het teruglopen is.

Wat de vormgeving van de *Wekker* betreft meent een tamelijk groot aantal kerken dat de lay out van het blad anders, meer professioneel, moet. Men vindt dat de leesbaarheid een stuk beter kan. Een enkele maal denkt men aan een fusie, aan een landelijk magazine voor de kerken. En: moet de *Wekker* iedere week verschijnen? Is een voortdurende verschijning te overwegen?

De wensen t.a.v. de inhoud zijn heel gevarieerd en soms zelfs tegengesteld.

Berichtgeving over contacten en samenwerking met andere kerken is een wens. Anderen zagen graag meer geschreven over actuele onderwerpen. Zaken en vragen met het oog op het moderne levensgevoel en uit de moderne theologie moeten en mogen meer aan de orde komen dan men vindt dat het tot nu toe gebeurt. Een veel gehoorde klacht is die over de moeilijkheidsgraad van de artikelen. De *Wekker* moet vooral eenvoudig en leesbaar schrijven. De redactie moet controversiële onderwerpen niet uit de weg gaan, maar eerlijk aan de orde stellen. Ook kunnen volgens sommigen artikelen uit andere bladen van tijd tot tijd worden overgenomen.

Breedere variatie in het aanbod van artikelen acht men gewenst. Het voorbeeld van meer interviews uit en met de kerken wordt genoemd. Negen keer is genoemd dat men het op prijs stelt dat er een nieuwe rubriek 'Lezers schrijven' zal worden geopend.

Wat de berichtgeving uit de kerken betreft klinken opmerkingen als: beknopt houden. De *Wekker* kan tegen de dagbladers en andere media niet op. Daarentegen is weer een wens om veel uitgebreider te schrijven over terreinen om een geruchtenstorm tegen te gaan. Over zieke predikanten moet ook meer geschreven worden met name met het oog op de voorbode van de kerken.

Ook is er een roep om meer plaatselijk nieuws. De verslagen van classisvergaderingen kunnen uitgebreider en moeten meer gemotiveerd worden geschreven.

Het houden van een enquête onder abonnees wordt twee keer genoemd.

Een kerkenraad vindt dat de rubriek bijbelstudies kan worden geschrapt. Twee andere kerkenraden spreken juist hun grote waardering voor de studies uit.

Over de jeugdrubriek zegt een kerkenraad: die kan weg. Een andere daarentegen merkt op: de jeugdrubriek moet uitgebreid worden. Meer artikelen voor jongeren zijn welkom.

Binnen de redactie worden de volgende voorzichtige conclusies besproken:

1. We hebben als redactie te weinig menskracht en tijd om van de *Wekker* een modern blad te maken. Dan is een vrijgestelde kracht nodig.
2. Het is het overwegen waard om een gedegen enquête onder het lezerspubliek te houden. We krijgen dan zo mogelijk een meer evenwichtig beeld van het totaal. De redactie heeft na brede bespreking besloten deze enquête niet te houden.
3. Is het mogelijk een team van redactionele medewerkers (dus buiten de redactie) te creëren teneinde een breder en gevarieerder aanbod in artikelen te verkrijgen? We kunnen denken aan een tiental medewerkers waarbij rubrieken als opvoeding, onderwijs, christelijke politiek, maatschappelijke en ethische onderwerpen kunnen worden genoemd.
4. We moeten ons bezinnen op de lay out van de *Wekker*. De reacties noemen dit item te vaak dan dat wij de signalen kunnen negeren.
5. De gedachten aan een magazine leeft op verschillende plaatsen. Moeten we hier iets mee doen?
6. Het kerkelijke nieuws wordt over het algemeen belangrijk gevonden. Het moet evenwichtig en zo actueel mogelijk zijn.
7. We moeten ons diepgaand blijven bezinnen op het eigen karakter en de plaats van de *Wekker* t.o.v. alle andere periodieken die in de kerken verschijnen.
8. Het frappeert ons dat er zo vaak gevraagd wordt om een rubriek 'De lezers schrijven'. Wij zoeken naar een mogelijkheid om daaraan op een goede manier uitvoering te geven.

De generale synode 1995 gaf de commissie van redactie de opdracht zich te bezinnen op de wenselijkheid, mogelijkheden en mogelijkheden om zo nodig in de toekomst het actuele kerknieuws te verstrekken op een andere wijze dan tot nu toe is gebeurd en aan de generale synode 1998 daarover te rapporteren (Acta, gen. Synode 1995, blz. 103). Een van de redactieleiden stelde n.a.v. deze opdracht een gespreksnotitie samen, die door de redactie uitvoerig is besproken. Een vraag is wat actueel kerknieuws is. De *Wekker* is een weekblad. Ter synode is gezegd dat de informatie brokkelig en onvoldoende zou doorkomen. Maar wie bepaalt

wat er in de openbaarheid moet komen? Als er ergens een breuk dreigt of ernstige interne moeilijkheden zijn, moet daar in de Wekker direct aandacht aan worden gegeven? Of moet je juist toedekken? De berichtgeving mag nimmer de aard van het sensationele krijgen.

Deze en andere vragen werden uitgediept. Het moet om informatie gaan die relevant is voor de kerken. Mede n.a.v. deze bespreking is de brief naar alle kerkenraden uitgegaan.

We zien als redactie weinig andere mogelijkheden dan die we tot nu toe hebben om kerkelijk nieuws sneller door te geven. Een aantal malen per jaar komt het ook voor dat bepaalde nummers van de Wekker ruim voor de verschijningsdatum gereed moeten zijn en in zo'n nummer kan in het geheel geen actueel nieuws worden opgenomen. Het betreft vooral de nummers rond de kerkelijke feestdagen en af en toe een themanummer.

Het aantal abonnees ligt rond de 5200. Er is een jaarlijkse vermindering van het aantal abonnees met 200 tot 250 per jaar te constateren. Deze neergang baart de redactie zorgen. Overigens lijkt het er op dat de afname van het aantal abonnees minder aan het worden is. Er komen uiteraard ook nieuwe abonnees bij. Het is wel een ervaring dat velen, die gedurende een bepaalde periode een gratis abonnement kregen aangeboden, daarna het gratis abonnement niet omzetten in een betaald lezen van de Wekker. De redactie heeft de lijst van gratis abonnees nog eens grondig doorgezien en zo veel mogelijk "geschoond".

Er wordt op toezien dat aan de redactie aangeboden bredere informatie, die, na selectie, meestal in de vorm van een "info" wordt geplaatst, niet de vorm van een advertentie heeft. Is dat het geval, dan moet de informatie tegen betaling als advertentie worden opgenomen. Dankbetuigingen van kerkenraden worden ook als advertenties geplaatst. De redactie is verzocht om de advertentiemaking aan een bureau uit te besteden. We hebben gemeend op dat verzoek niet in te moeten gaan. We voeren een eigen beleid. Ook nemen we noch voor ideale noch voor andere doeleinden instekers in de Wekker mee.

Er is een regelmatig en goed contact met drukkerij Casparie in Utrecht.

3. Financiën

De redactie streeft er bewust naar om het abonnementsgeld van de Wekker zo laag mogelijk te houden. Dat heeft twee redenen. Ten eerste willen wij de minder draagkrachtige abonnees niet afschrikken, maar hen stimuleren ons blad te blijven lezen. Ten tweede is er een behoorlijk groot eigen vermogen, zodat het geen probleem is om een aantal duizenden guidens op het eigen vermogen in te teren. Om het abonnementsgeld bewust laag te kunnen houden, verzoeken wij de meer draagkrachtige abonnees ons te steunen met een gift. In het abonnementsjaar 1996/97 ontvingen wij ruim f 11.000,- aan giften en in het abonnementsjaar 1997/98 ruim f 9000,- aan giften. Verscheidene giften gingen gepaard met dankbare opmerkingen voor wat de Wekker biedt.

In het boekjaar 1996 was het nadelige saldo wat groter dan door ons begroot was, nl. ongeveer f 22.800,-. In 1997 was het resultaat gunstiger dan door ons begroot was, nl. een saldo van f 3000,-.

4. Tenslotte

zegt de commissie van redactie u dank voor het vertrouwen in de afgelopen periode geschonken. Ze verzoekt u opnieuw deputaten te benoemen. Zegene de Heere uw vergadering.

Dr. W. van 't Spijker, hoofdredacteur
ds. J. Jonkman, secretaris

Bijlage 31.1

Commissie van redactie van de Wekker
p.a. ds. J. Jonkman
Houtlaan 27
9203 AN Drachten
tel. 0512 512070
Drachten, september 1997

Aan: de kerkenraden van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

Geachte broeders,

Met dit schrijven vraagt de redactie van de Wekker een ogenblik uw welwillende aandacht voor het volgende.

1. De generale synode van Zierikzee 1995 gaf aan de redactie van de Wekker ondermeer de opdracht zich te bezinnen op de wenselijkheid, de moeilijkheden en mogelijkheden om zo nodig in de toekomst het actuele kerknieuws te verstrekken op een andere wijze dan tot nu toe is gebeurd en daarover aan de GS 1996 te rapporteren.

Een en andermaal heeft de redactie zich gebogen over de invulling van deze opdracht. We stuiten op vragen als: Wie bepaalt wat er in de publiciteit moet komen? Als er b.v. ergens een breuk dreigt, moet je daar aandacht aan besteden of juist toedekken? In de Wekker mag geen sensationele berichtgeving komen. Het gaat om informatie die relevant is voor de gehele breedte van de kerken. Te denken is o.a. aan vreugdevolle - of juist verdrietige - ontwikkelingen in een bepaald ressort. Een groot deel van het actuele kerknieuws, dat we brengen in de wettelijke rubriek "Uit de kerken" ligt vast. Nieuws van deputatschappen, berichten over jubilea van kerken en predikanten en soms ook wel andere ambtsdragers, beroepingswerk, bepaalde gebeurtenissen die zich voordoen enz. worden altijd geplaatst.

Toch vragen we u of u eens wat wilt meedenken met de redactie bij de uitvoering van de opdracht van de

generale synode. Wilt u ons eens laten weten welk nieuws en welke gebeurtenissen u als relevant ziet voor de volle breedte van de kerken?

We weten dat we veel van u vragen bij uw toch al overvolle agenda, maar de zaak van de Wekker mag ons allen aangaan. We zijn u bij voorbaat zeer erkentelijk voor uw opmerkingen.

2. U hebt wellicht opgemerkt dat de redactie een rubriek bijbelstudies is begonnen. Ds. M. J. Costing bijt de spits af met een serie over het boek Amos. Deo Volente zullen andere studies volgen. Mogen wij u in het bijzonder op deze studies wijzen? We plaatsen deze studies om daarmee gespreksgroepen en ook bijbelstudiekringen te dienen.

3. Tenslotte willen wij u vragen om ons zo mogelijk te helpen bij het werven van nieuwe abonnees. We denken concreet aan het volgende. Vroeger waren er plaatselijke correspondenten voor de Wekker in vele gemeenten. Die zijn er nu niet meer. Wilt u eens nagaan of er in uw gemeente een broeder en zuster is die deze taak op zich wil nemen? En wilt u dan de naam aan ons doorgeven?

Met hartelijke broedergroet en U Gods zegen in en op al uw arbeid wensend,
mede namens de penningmeester ds. M. J. Costing,
ds. J. Jonkman, redactiesecr.

BILAGE 32
Art.79

Rapport 3 van commissie 1 inzake 'De Wekker'

Uw commissie had tot taak zich te buigen over het rapport van de commissie van redactie van 'De Wekker'. Allereerst willen wij onze dankbaarheid uiten dat ook in de achterliggende jaren, dankzij de inzet van velen, 'De Wekker' wekelijks kon verschijnen.

De commissie van redactie heeft in zijn totaliteit hiervoor veel werk verzet, waarvoor wij onze erkentelijkheid willen uitspreken. Een tweetal namen willen wij apart vermelden.

De hoofdredacteur, prof. dr. W. van 't Spijker, heeft vele jaren leiding gegeven aan het blad. De door hem verzorgde rubriek 'Marginaal?' heeft vele lezers weten te boeien. Verder verschenen vele lezenwaardige artikelen in zijn hand. Bij zijn terugtreden willen wij onze hartelijke dank jegens prof. Van 't Spijker uitspreken.

Hetzelfde geldt het nu terugtredende redactielid br. D. Koole. Ook hij heeft blijk gegeven over een vaardig schrijvende pen te beschikken. Vaak raakten zijn artikelen op enigerlei wijze de actualiteit van het christen zijn in deze samenleving. De Heere komt de dank toe dat Hij de jaren door aan beide broeders kracht en lust gaf om door middel van dit redactiewerk dienstbaar te zijn voor de kerken.

Het rapport maakt melding van de broederlijke eensgezindheid waarin het werk is gedaan, alsook van de verantwoordelijkheid die men voelt om het geheel van de kerken te dienen. Uw commissie heeft daar met instemming nota van genomen.

Het streven om de volle breedte van de kerken te dienen is echter mede de moeite waarmee 'De Wekker' te maken heeft. De antwoorden op de brief die verzonden werd aan de kerkenraden laten een zo grote diversiteit zien aan wensen en suggesties, dat het onmogelijk genoemd moet worden om aan alles en allen recht te doen.

Toch probeert men wel iets met de reacties te doen. Een aantal vaak terugkerende opmerkingen en wensen worden zeker gehonoreerd.

Overigens mag niet onvermeld blijven dat ook regelmatig postieve en bemoedigende reacties van de zijde van de lezers worden ontvangen. Daarin wordt melding gemaakt van de steun die men uit verschillende artikelen heeft gekregen. Zo mocht 'De Wekker' voor velen tot zegen zijn.

In de bespreking over het rapport werden onder meer de volgende opmerkingen gemaakt.

Vrij belangrijk is er weinig belangstelling voor series beschouwelijke artikelen of artikelen die sterk wetenschappelijk getint zijn.

Overname van artikelen uit andere bladen vindt plaats, wanneer de belangrijkheid daartoe aanleiding geeft, en soms ook wel eens als bladvulling.

De redactie is bezig om een nieuwe lay-out voor 'De Wekker' samen te stellen. De omslag krijgt een steunkleur, die op de daarop volgende pagina's weer terugkomt. Aan uw commissie werd een proeve van de nieuwe omslag getoond, waarop in positief-kritische zin werd gereageerd. De redactie heeft het onderzoek naar een betere lay-out van de omslag nog niet afgerond.

Naar de mening van uw commissie ligt het niet op de weg van de redactie van 'De Wekker' om voortuitlopend op officiële berichten van de kerken een eigen berichtgeving te geven van precieze aangelegenheden met betrekking tot predikanten of kerken.

Op de bijbelstudies zijn waardevolle reacties vernomen, alsook op de artikelen over de evangelische beweging.

Men heeft besloten geen enquête onder de lezers te houden, daar men niet overtuigd was daaruit voldoende duidelijkheid te verkrijgen, gezien de diversiteit van de kerken.

Ook over het verzoek of er een discussie-rubriek in 'De Wekker' moet komen is de redactie niet enthousiast. Van de zijde van uw commissie werd gevraagd of de redactie van 'De Wekker' niet een duidelijker beleid moet voeren. Nu lijkt het soms alsof er een ad hoc beleid wordt gevoerd.

Er is wel een zekere planning van onderwerpen, die per half jaar wordt vastgesteld, maar soms is het inderdaad ook nodig bepaalde dingen op korte termijn te regelen.

Verder zou naar de mening van uw commissie zowel de lengte van de artikelen als de lengte van sommige series artikelen meer beperkt moeten worden.

De tot nu toe gebruikte foto's worden wat willekeurig geplaatst en hebben vaak geen relatie tot het onder-

werp op de betreffende bladzijde. De redactie wil er beter op toezien dat bijpassende foto's of andersoortige illustraties worden geplaatst.

De te behandelen thema's dienen meer toegesneden te worden op de werkelijkheidsbeleving van de mensen vandaag.

Vrij uitvoerig is binnen uw commissie van gedachten gewisseld over de vraag of het niet wenselijk zou zijn dat er gestreefd wordt naar nauwere samenwerking of zelfs integratie van 'De Wekker' en andere kerkelijke bladen. Daarbij is met name gedacht aan de regionale kerkelijke bladen.

Wij hechten er als commissie aan dat er een blad verschijnt dat het geheel van de kerken dient. De gestage afname van het aantal abonnee's en de vergrijzing van het lezersbestand van 'De Wekker' zijn wel een punt van serieuze zorg. Wanneer het tot een vorm van samenwerking zou kunnen komen tussen 'De Wekker' en andere kerkbladen, zouden krachten gebundeld kunnen worden, zou er efficiënter gewerkt kunnen worden en zouden er kosten kunnen worden bespaard. Bovendien zouden er naar verwachting meer lezers bereikt worden. Vandaar dat uw commissie van mening is, dat de suggestie om nauwere samenwerking of zelfs samenvoeging te zoeken met andere bladen, serieuze overweging verdient.

In 'De Wekker' zou een kolom kunnen worden opgenomen, verschillend per particuliere synode, met daarin berichten van en voor de plaatselijke kerken uit dat ressort.

Wanneer in deze richting een oplossing gezocht wordt, zou de vraag kunnen rijzen, hoe de relatie tussen 'De Wekker' en de Theologische Universiteit dan gezien wordt. Deze relatie is naar onze mening niet onopgeefbaar.

Uw commissie stelt u het volgende voor:

1. de commissie van redactie van 'De Wekker' te danken voor haar werkzaamheden.
2. de commissie van redactie van 'De Wekker' op te dragen in contact te treden met de redacties van het Kerkblad voor het Noorden en het Kerkblad voor het Westen alsmede met de redacties van de klassieke kerkbladen, teneinde de vraag te bespreken of samenvoeging van deze kerkelijke bladen niet gewenst is en op welke wijze dit tot stand gebracht zou kunnen worden.
3. opnieuw deputaten te benoemen.

H. Koning, rapporteur

BILLAGES 33

Art. 95

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE REVISIE VAN DE KERKORDE

1. Samenstelling en opdracht

De generale synode Zierikzee 1995 besloot een deputaatschap te benoemen bestaande uit de drie deputaten voor de uitgave van de kerkorde, aangevuld met vier leden - op dat moment uit elke particuliere synode één -, met als opdracht de synode van 1998 van advies en voorstellen te dienen, in zake:

1. de vraag of en zo ja op welke punten de kerkorde gereviseerd, respectievelijk aangevuld of gewijzigd dient te worden zonder dat aan de oorspronkelijke inhoud van de kerkorde tekort wordt gedaan;
2. de wijze waarop de strikte naleving van de artikelen en de bepalingen van de kerkorde bevorderd kan worden.

Het deputaatschap bestaat uit de predikanten H. van den Heuvel, D. Quant, M. van der Sluys, J.C.L. Starreveld, A. Wagenaar en de hoogleraren W. van 't Spijk (voorzitter) en H.J. Seldertuis (secretaris).

Reeds tijdens de eerste vergadering van het deputaatschap, bleek bij de taakverdeling dat grondige uitvoering van de synodale opdracht zou betekenen dat voor de komende synode slechts een deel van de opdracht vervuld zou kunnen worden. Ook na opvoering van de vergaderfrequentie bleek dat de opdracht zoveel aspecten bevat en zoveel voorstudie vraagt, dat tot dusver ongeveer de helft van de kerkordelijke artikelen bestudeerd en dienaangaande voorstellen gedaan konden worden. Het resultaat van onze besprekingen bieden wij u hierbij graag aan.

2. Vergaderdata

1996: 13 februari; 10 juni; 26 augustus; 4 november
1997: 25 januari; 7 april; 2 juni; 8 september; 17 november
1998: 19 januari; 2 maart; 8 april; 23 april.

3. Doelstelling en werkwijze

Het deputaatschap heeft om goed uitvoering aan de opdracht te kunnen geven zich ten doel gesteld revisie, aanvulling en actualisering zodanig vorm te geven, dat aan de intentie van de oorspronkelijke artikelen van de Doritse Kerkorde recht wordt gedaan. Getracht is verwijdering van 'nabijgelegen kerkgenootschappen' te voorkomen, mede door van hun arbeid op dit gebied gebruik te maken. Tevens is er incidenteel contact geweest met het Gereformeerd Kerkrechtgezelschap, bestaande uit enkele (vrijg.) theologen en juristen en waaraan ook de professoren Seldertuis en Van 't Spijk deelnamen. Ook werden direct vanuit de kerken adviezen en suggesties ontvangen en verwerkt.

Deputaten hebben, alvorens uitgebreid te beraadslagen, ieder voor zich een gedeelte van de KO bestudeerd met het oog op de synodale opdracht. Doordat de vier onderdelen van de kerkorde separaat zijn doorgenomen en niet bij artikel 1 begonnen is, ontvingt u hier voorstellen over de onderdelen 2 (kerkelijke vergaderingen, art. 29-51), 3 (de leer, art. 52-55), 4 (sacramenten en andere ceremoniën, art. 56-70) en een deel van 5 (censuur en kerkelijke vermaning, art. 71 - 77) van de kerkorde. Ook hebben deputaten zich eerst

gericht op de revisie van de kerkorde en heeft de naleving van de kerkorde nog geen afzonderlijke bespreking ontvangen. De voorstellen zijn voorzien van argumentatie, voorzover het niet om taakkundige verbeteringen gaat. De zgn. 'kleine letter-bepalingen' zijn - op enkele uitzonderingen na - nog niet aan de orde geweest.

4. Resultaat

Kerkelijke vergaderingen

Art. 29: voorstel: ongewijzigd laten.

argument: voorkomen moet worden dat door wijziging in formulering de gedachte ontstaat dat meerdere vergaderingen hun gezag direct van Christus ontvangen.

Art. 30: commentaar:

Het spreken over meerdere en mindere vergaderingen kan misverstanden opwerpen. Het is wenselijk dat voor ieder duidelijk blijft dat meerdere vergaderingen geen hogere vergaderingen zijn. Anderzijds hebben deputaten geen betere benaming weten te vinden, zodat besloten wordt in een woordenlijst achter de KO een verklaring van deze begrippen te geven.

Art. 31: voorstel:

1. De besluiten van de vergaderingen worden genomen na gemeenschappelijk overleg en zo mogelijk met eenparige stemmen. Wat bij meerderheid van stemmen uitgesproken is, zal voor vast en bondig worden gehouden, behoudens het bepaalde in lid 2.
2. Wanneer iemand van mening is, dat hij door het besluit van een mindere vergadering bezwaard is, kan hij zich op een meerdere vergadering beroepen. Hij dient dan te bewijzen dat het bedoelde besluit in strijd is met de Heilige Schrift, de belijdenis van de kerk en/of de aanvaarde kerkorde.
3. Ieder die in appel komt tegen het besluit van een kerkelijke vergadering...enz. (zie huidige redactie 'kleine letters')
4. Onverminderd het recht van appel, zoals omschreven in lid 2, heeft ieder het recht om, wanneer hij door het besluit van een kerkelijke vergadering bezwaard is, zijn bezwaren in te dienen bij de eerstvolgende gelijksoortige vergadering. Een dergelijk bezwaar, verzoek tot revisie genaamd, dient op dezelfde wijze met redenen omkleed te zijn als een appel, of dient anderszins een element te bevatten dat bij het doen van de uitspraak buiten beschouwing was gebleven of onvoldoende was overwogen. Geen vergadering is verplicht een verzoek tot revisie in behandeling te nemen, indien niet een element in geding wordt gebracht, dat bij het doen van de uitspraak waarvan revisie wordt verlangd, buiten beschouwing was gebleven of onvoldoende was overwogen.

commentaar:

Het verdient voorkeur de volgorde van het hierbepaalde te wijzigen, zodat eerst het besluit en daarna het appel erlegen genoemd worden.

Nagegaan is of het begrip 'iemand' in dit artikel nauwkeuriger gedefinieerd zou moeten worden. Volgens een door deputaten geraadpleegde jurist, maakt de aard van de kerkorde duidelijk dat onder 'iemand' een lid van de kerken verstaan wordt, zodat nadere definitie niet nodig is.

Hoewel het niet noodzakelijk is, dat een appellant ter vergadering gehoord wordt, kan dit in bepaalde situaties wel goed zijn omdat niet iedere appellant de bezwaren juist weet te formuleren of omdat een nadere toelichting nodig is en indien deze niet direct gevraagd wordt, de zaak pas op een volgende vergadering behandeld kan worden. Deputaten werden attent gemaakt op het bestaan van een klassicale commissie in de classis Groningen (Ger.Vrijg.), bestaande uit enkele broeders, die geen ambtsdrager hoeven te zijn, en die als adviserend tussenpersoon tussen classis en appellant functioneert. Deputaten beraden zich op voorstellen dergelijke commissies ook in onze kerken te laten functioneren.

Art. 32: voorstel: Het woord 'handelingen' vervangen door 'werkzaamheden'

Art. 33: voorstel 1:

Het woord 'gelofsbrief' kan gehandhaafd worden, omdat daarin tot uitdrukking komt dat de afgevaardigden het vertrouwen van hun kerkenraden hebben en omdat daarmee tegelijk het onderscheid met de lastbrief voor de predikant uitkomt. Om juist spraakgebruik te bevorderen zal het goed zijn een model gelofsbrief achterin de kerkorde op te nemen. Eventueel kan Uitgeverij Buijten en Schipperheijn in kennis gesteld worden, zodat er geen lastbrieven voor 'gelofsbrief' gedrukt en verkocht worden.

voorstel 2: 'instructiën' vervangen door 'instructies'

Art. 34: voorstel:

De taak van de voorzitter in de kerkelijke vergaderingen is om de zaken die volgens de agenda behandeld moeten worden, duidelijk aan de orde te stellen. Hij zal er zorg voor dragen dat de discussies ordelijk verlopen. Leden van de vergadering die een woordenstrijd voeren of die zich door heftige emoties laten meeslepen, waardoor het geestelijk karakter van de vergadering in gevaar komt, zal hij het woord ontnemen. Indien deze leden van de vergadering volharden in dit gedrag, zal de voorzitter hen vermanen. De voorzitter zal de vergadering dienen met het (doen) formuleren van voorstellen die een duidelijke besluitvorming bevorderen. Zijn taak is beëindigd bij het sluiten van de vergadering.

argument: met deze formulering krijgt het artikel de benodigde actualisering en wordt de taak van de voorzitter verduidelijkt.

Art.35: voorstel 1:
het woord 'scriba' kan eventueel vervangen worden door 'secretaris', maar deputaten hechten aan deze ver-
vinging minder dan aan die van 'preses' door 'voorzitter'.

voorstel 2: nieuwe formulering
'In alle vergaderingen zal naast de voorzitter een scriba worden aangewezen die zorgvuldig noteert wat
voor schriftelijke vastlegging van waarde is.'

Art. 36: Ongewijzigd laten

Art.37: voorstel 1:
In alle kerken...en waarin bij voorkeur de dienaar des Woords heeft te presideren

argument: geleid op de gelijkwaardigheid van de ambten, is het onjuist dat de predikant beslist voorzitter van
de kerkenraad moet zijn. Ook zou de huidige redactie betekenen dat er in vacante gemeenten feitelijk geen
kerkenraadsvergaderingen gehouden kunnen worden.

voorstel 2: Het woord 'samenkomen' vervangen door 'vergaderen'.

Art. 37.2:
Deputaten hebben zich bezonnen over de vraag of het hier bepaalde over verbreking van het kerkverband
wel in een kerkorde thuishoort. Besloten wordt het bepaalde voorlopig te laten staan en de zaak opnieuw te
bekijken als het punt 'kleine lettertjes' aan de orde komt.

Art. 37.5: voorstel:
als nieuw subartikel dient hier een verwijzing opgenomen te worden naar de richtlijnen voor - nieuwe bena-
ming - 'decentralisatie van grote gemeenten'. De oude benaming wekt de indruk dat het zou gaan om
gemeenten in grote steden terwijl grote gemeenten bedoeld zijn.

Art.38:
Deputaten constateren de onkerkelijke praktijk op het punt van de kerkelijke grenzen, maar menen toch dit
artikel ongewijzigd te moeten handhaven.

Art.39: Ongewijzigd laten

Art.40: voorstel als volgt wijzigen:
De diakonen komen regelmatig in vergadering samen om onder aanroeping van de Naam des Heren de
dionale aangelegenheden te behandelen. Zij doen verantwoording van hun beleid en beheer aan de gehele
kerkenraad.

argument: door toevoeging van 'gehele' komt uit dat de diakonen zelf ook deel van de kerkenraad zijn.

Art.41: voorstel 1:
'presidium' vervangen door 'voorzitterschap'.

voorstel 2:
'behoorlijke geloofsbriefven' vervangen door 'vereiste geloofsbriefven'.

voorstel 3: toevoegen:
Aan het einde van iedere vergadering zal een kerk - bij voorkeur bij toerbeurt- worden aangewezen om de
volgende classicale vergadering bijeen te roepen.

argument: anders dan bij de PS en de GS wordt bij de classis niet gesproken over een roepende kerk, terwijl
deze er wel moet zijn.

voorstel 4: Wijziging van het bepaalde dat begint met 'Verder wordt...'
'Verder vraagt de voorzitter in het begin van de vergadering bij de afgevaardigden van iedere gemeente
naar de goede voortgang van het gemeentelijke leven, waarbij o.a. aandacht wordt gegeven aan de zondag-
se erediensten en de taakvervulling van de kerkenraad; ook zal de voorzitter vragen of er iets is waarin de
kerkenraad oordeel en hulp van de classis nodig heeft.

Opmerking: deputaten wijzen erop, dat het voorkeur verdient om deze vragen, c.q. de rapporten kerkvisite
in het begin van de vergadering te bespreken omdat juist om deze aangelegenheid de classiskerken bij
elkaar komen en deze onderdelen dreigen tekort gedaan te worden wanneer ze aan het einde van een ver-
gadering behandeld worden.

Art.41.5: voorstel:
De classis zal bij het vacant worden van een gemeente een dienaar des Woords van een naburige gemeen-
te als consulent aanwijzen om deze gemeente gedurende de tijd van de vacature met raad en daad bij te
staan in die zaken waarin de kerkenraad zijn hulp inroept. Het gaat hierbij vooral om bijstand inzake de
beroeping van een dienaar des Woords. De beroepsbrief zal mede door hem ondertekend worden. Hij is van
zijn arbeid verantwoording schuldig aan de classis.

argument: over de taak en bevoegdheden van de consulent bestaat veel onduidelijkheid, waardoor een
consulent met meer werk belast wordt dan het consulentschap feitelijk bedoelt.

Art.42: voorstel: nieuwe formulering
Waar in een gemeente meer dan één dienaar des Woords is, kunnen zij die niet volgens voorgaand artikel
afgevaardigd zijn, de vergadering van advies dienen wanneer hun dat gevraagd wordt.

argument: aangezien deze bepaling stamt uit een tijd waarin predikanten noodzakelijkerwijs een grotere
inzet in kerkelijke vergaderingen hadden dan andere ambtsdragers en de bepaling geen recht doet aan
de gelijkwaardigheid van de ambten en het karakter van afvaardiging, dient dit artikel gewijzigd te worden.
Deze formulering betekent dus ook dat dergelijke predikanten niet als adviseurs worden benoemd. Tevens is
met deze formulering een einde gekomen aan de 'predikantsverschijningen', dat wil zeggen, predikanten die
zonder afgevaardigd te zijn op classicale vergaderingen verschijnen en aan deze vergadering deelnemen.

Art. 43: voorstel:
Aan het einde van de classicale en andere meerdere vergaderingen wordt, opdat de christelijke saamhorig-
heid van haar leden bewaard blijft, censuur geoefend over hen die zich in de vergadering misgaan hebben,
of de vermaning van enige kerkelijke vergadering gering geschat hebben.

Art.44: voorstel:
De classis zal enkele van haar meest ervaren en bekwame dienaren des Woords, van wie één vervangen
kan worden door een ouderling, machtigen in alle kerken elk jaar kerkvisite te houden. De visitatoren zul-
len erop toe zien dat de predikanten, ouderlingen en diakonen ieder voor zich en gezamenlijk hun ambt
getrouw waarmaken, bij de zuiverheid van de leer volharden, de aangenomen kerkorde in elk opzicht te
handhaven en de opbouw van de gemeente naar behoren met woorden en werken bevorderen. Daarbij zul-
len zij hen die nalatig in het een of ander worden bevonden, tijds broederlijk vermanen en met raad en
daad alles doen strekken tot vrede, opbouw en welzijn van de kerken.
Iedere classis is bevoegd, zo zij dit wenst, het mandaat van deze visitatoren te verlengen, tenzij de visitato-
ren zelf, om redenen waarover de classis heeft te oordelen, verzoeken te worden ontslagen.

Reglement kerkvisite: In onderdeel IV (diakonie) is een vraag niet meer bij de tijd en deze moet aldus
gewijzigd worden:
Met welke instellingen (...) Maken zij waar nodig, gebruik van de diensten van de Christelijke
Gereformeerde Vereniging voor Jeugdwelzijn, c.q. de Stichting Gereformeerd Jeugdwelzijn/ Jeugdbescher-
ming.

Art.45: voorstel:
'Dit zal eveneens geschieden door...,' wordt vervangen door: 'Dit geldt ook voor...'

Art.46: voorstel:
De instructies van de zaken die in meerdere vergaderingen moeten worden behandeld, mogen niet worden
ingediend, voordat over de daarin voorgestelde punten de besluiten van de voorgaande synoden gelezen
zijn; zo zal voorkomen worden, dat hetgeen afgehandeld is opnieuw aan de orde wordt gesteld, tenzij men
van oordeel is dat het moet worden veranderd.

Art.47: voorstel:
De vergaderingen van de particuliere synoden worden jaarlijks gehouden, tenzij de omstandigheden het
vaker vereisen, zulks ter beoordeling van de roepende kerk, die daartoe het advies en de goedkeuring van
haar classis zal vragen. Naar deze synode worden uit iedere classis drie dienaren des Woords, drie ouder-
lingen en één diaken afgevaardigd. Aan het einde van de vergadering, zowel van de particuliere als van de
generale synode, zal een kerk worden aangewezen, om de volgende synode samen te roepen.

argument: het bepaalde in de zinsede "zulks...vragen", ontrak nog bij dit artikel, terwijl de zaak ten aanzien
van de classis en de GS wel geregeld was.

Art.48: voorstel: Dit artikel kan ongewijzigd blijven.

Art.49: voorstel 1:
Iedere synode heeft deputaten te benoemen, om de besluiten van de synode bij de respectieve onder haar
resorterende classes uit te voeren. Ook zullen zij met minimaal drie afgevaardigden aanwezig zijn bij de
peremptoire examens van de kandidaten. Bovendien hebben zij ... , opdat eenheid, orde, en
zuiverheid...(blijft gelijk).

voorstel 2 (kleine letters):
Bij verschil van inzicht tussen de classis en de gedeputeerden bij de peremptoire examens wordt de regeling
gevolgd zoals in art. 4 K.O. sub 3 beschreven (1941).

Art.50: voorstel 1:
ad 50.3 'agendum' vervangen door 'agenda'

voorstel 2: ad 50.10: wijzigen in:
Het moderamen zal zo spoedig mogelijk na sluiting van de synode de kerkenraden in kennis stellen...

voorstel 3: ad 50: 14: redactie aanvullen als volgt:

...een gemotiveerde voordracht per vacature van twee personen - die daarmee instemmen - in de eerste zittingweek...

Art.51:

Hier zullen de door de GS 1995 gewijzigde bepalingen moeten worden opgenomen.

Art.52: voorstel 1:

'lectoren' vervangen door 'docenten';

voorstel 2:

'in goede consciëntie' vervangen door 'met een goed geweten';

voorstel 3:

'enigheid' actualiseren in 'eenheid';

argument: het begrip 'enig' heeft een betekenisverandering ondergaan.

voorstel 4:

opnemen welke de 'drie formulieren van eenheid' zijn, opdat (mogelijke) onbekendheid wordt weggenomen.

voorstel 5:

'oude' bij verbindingsformulier weglaten, aangezien deze kwalificatie onnodig is.

voorstel 6:

'in de tegenwoordigheid Gods' vervangen door 'voor het aangezicht van God';

voorstel 7:

'verbindingsformulier' wijzigen in 'ondertekeningformulier';

Art.53: voorstel 1:

'insgelijka' vervangen door 'evenzo';

voorstel 2:

over 'verbindingsformulier' en 'Drie formulieren van eenheid' zie boven bij voorstellen artikel 52

Art.54: voorstel:

De kerkenraden hebben er op toe te zien, dat de ouders naar hun vermogen hun kinderen onderwijzen en zoveel zij kunnen hen onderwijs laten volgen dat in overeenstemming is met de leer van de kerk, zoals zij dit bij de doop beloofd hebben.

argument: deputaten wijzen erop dat in het bestaande artikel een omslag is gemaakt van het onderwijs door de kerk naar het onderwijs op de scholen. Het voorstel brengt toch weer enigszins naar het oorspronkelijke artikel terug en neemt legelijk de praktische onhaalbaarheid van het nu geformuleerde weg.

Voor een deel zal dit onderwerp nog terugkomen bij de bespreking van artikel 16 waar de catechese aan de orde moet komen. Deputaten zijn tot hun voorstel gekomen na overleg met Deputaten Kerk en onderwijs.

Art. 55: voorstel 1:

De kerkenraden hebben toe te zien, dat de gemeenteleden zowel in prediking als door catechese en huisbezoek worden toegerust om de HERE in leer en leven te dienen, waarbij deze toerusting tevens dient om weerstand te kunnen bieden aan de negatieve invloeden van zowel verderfelijke lectuur als van de overige moderne communicatiemiddelen, waardoor de zuiverheid van de heilige christelijke levenswandel wordt aangetast.

argument: ook hier constateren deputaten een omslag. Nu gaat het om het lezen van verkeerde lectuur, terwijl het aanvankelijk ging om het schrijven van verkeerde lectuur. Gezien echter de huidige situatie en de taak van de kerk is het zinvol om aandacht aan het lezen van verkeerde lectuur te geven terwijl eveneens andere communicatiemiddelen dan lectuur de aandacht verdienen. Tevens zal het positieve element van het kerkelijk onderwijs duidelijk moeten worden. Daarbij is het niet een taak van de ambtsdragers afzonderlijk, maar van de kerkenraad in zijn geheel.

Art. 56: voorstel:

Toevoegen na '...door de heilige doop...' '... bediend door een dienaar van het Woord...'

Art.57: voorstel:

'De dienaren des Woords zullen zorg dragen...' vervangen door: 'De kerkenraden zullen er zorg voor dragen...

argument: het hier bepaalde is geen taak voor predikanten maar voor kerkenraden.

Art.58: voorstel: nieuwe formulering:

Bij het dopen, zowel van jonge kinderen als volwassenen, zullen de kerkenraden er op toe zien dat de daar-

toe opgestelde formulieren geheel en ongewijzigd gebruikt worden'.

Art.59: voorstel:

'idmaten' vervangen door 'leden'

Art.60: voorstel 1:

sub 2a. 'stipulatiën' vervangen door 'verplichtingen';

voorstel 2:

sub 2d. passage 'en welke kinderen na de excommunicatie verwekt zijn' laten vervallen
argument: deze bepaling is niet na te leven

voorstel 3:

sub 2e. laten vervallen

argument: de huidige situatie van pleegzorg maakt deze bepaling overbodig.

voorstel 4: 2h wijzigen in:

Aan de kerkenraden is overgelaten, tot welke leeftijd kinderen door hun ouders ten doop kunnen worden gehouden, aangezien...

Art. 61: voorstel 1:'

uit andere kerken' verduidelijken door 'uit zusterkerken'

voorstel 2:

ad 1. 'idmaaf' vervangen door 'lid'

Art.62: voorstel:

'de uitwendige...voorgeschreven...' vervangen door
'de tekenen van brood en wijn naar de inzetting van Christus gebruikt zullen worden...'

argument: met deze formulering wordt met meer nadruk naar de instelling van Christus verwezen en wordt levens voorkomen dat bij het begrip 'uitwendige ceremoniën' aan slechts formele handelingen gedacht zou kunnen worden.

Art.63:

Een uitvoerige gedachtenwisseling vindt plaats over de 'krankengemeente'. Deputaten zullen deze zaak nader bestuderen.

voorstel 1:

'openlijke samenkomst' vervangen door 'openbare samenkomst'

voorstel 2:

'bejaardenhuzen' vervangen door 'zorgcentra'

Art.64: voorstel 1:

'de dag des Heren' vervangen door 'de zondag'

argument: elke dag is een dag van de Here, terwijl hier met nadruk de eerste dag van de week, dat is de zondag bedoeld wordt.

voorstel 2:

'werkdagen' vervangen door 'andere dagen'

voorstel 3:

de instructie voor deputaten radio-kerkdienstuitzendingen dient in de bijlagen opgenomen te worden

Art.65: voorstel: nieuwe formulering

'Wanneer een kerkenraad vanwege het overlijden van een lid van de gemeente een dienst belegt, zal hij er op toezien, dat in deze dienst niet de overledene maar de bediening van het Woord centraal staat.'

argument: de historische achtergrond waartegen het oorspronkelijke artikel is opgesteld is vandaag niet meer in zo sterke mate aan de orde, terwijl met die achtergrond in de nieuwe formulering wel rekening wordt gehouden. De nieuwe formulering biedt kerkenraden de gelegenheid om toch de gemeente onder het Woord samen te roepen wanneer een lid van de gemeente is overleden.

voorstel:

het besluit van de synode van 1983 aangaande crematie dient onder dit artikel opgenomen te worden.

Art. 66: voorstel 1:

nieuwe formulering: 'In geval van buitengewone omstandigheden van kerk en wereld, zullen biddagen...'

argument: de voorgestelde formulering valt de in het bestaande artikel genoemde tijden samen en biedt legelijk gelegenheid om in andere buitengewone omstandigheden biddagen uit te schrijven.

voorstel 2:
'voorjaarsbidrag' vervangen door 'bidrag'

voorstel 3:
'najaarsdankdag' vervangen door 'dankdag'

Art. 67: voorstel 1:
Deputaten hebben zich uitvoerig op dit artikel bezonnen en zijn van mening dat de zaak van de zondagsheligen zoals sub 1. geformuleerd eerst nader bestudeerd moet worden, alvorens ons deputaatschap tot evl. wijziging kan voorstellen.

voorstel 2:
'dag des Heren' vervangen door 'de zondag'

voorstel 3:
'tot de dienst des Woords samenkomen' vervangen door 'onder de bediening van het Woord samenkomen' (uniform met art.64)

voorstel 4:
sub 1 en 2 verplaatsen naar art. 64, omdat het in dat artikel om de zondag gaat.

Art.68: voorstel:
De kerkenraden zullen er op toezien, dat in de regel in één van de zondagse diensten de Heidelberger Catechismus verklaard wordt.

argument: Deputaten constateren dat het in de praktijk niet voorkomt dat dit artikel op alle zondagen wordt nageleefd. De dienaar des Woords kan uit dit artikel verdwijnen, aangezien het in deze gaat om de verantwoordelijkheid van de kerkenraad.

Art.69:
Dit artikel zal vooral onder de aandacht komen, als de bevordering van de naleving van de kerkorde besproken zal worden. Globale navraag van deputaten wijst uit dat een deel van de kerken zich stipt houdt aan art.69 KO en dat een ander deel meer zingt dan kerkordelijk is toegestaan. Deputaten vragen aan de synode een gedegen onderzoek naar de omgang met art.69 KO in de kerken te mogen doen. Deputaten zijn van mening dat bij voortgaande bezinning op dit punt, de volgende zaken aan de orde moeten komen:
- de psalmmelodieën en daarbij mogelijke uitbreiding van het aantal psalmbereijningen;
- een kerkboek waarin opgenomen worden schriftuurlijk verantwoorde gezangen waaruit kerkenraden een keuze kunnen maken;
- het onderscheid tussen 'voor' en 'in' de dienst.

Art.70: voorstel: herformulering
De kerkenraad dient er naar vermogen op toe te zien, dat het huwelijk als heilige instelling voor de gemeente van Christus bevestigd wordt door een wettig dienaar des Woords volgens het formulier.

commentaar: de andere aspecten van de huwelijksbepalingen vragen nadere studie, zodat voorstellen pas aan een volgende generale synode zullen worden gedaan.

Art.71: voorstel: herformulering
De kerkelijke tucht zal naar het Woord van God en tot zijn eer uitgeoefend worden. Zij heeft ten doel, dat de zondaar met God, de gemeente en zijn naaste verzoend wordt en de gegeven ergernis uit de gemeente van Christus wordt weggenomen. Aangezien de kerkelijke tucht geestelijk van aard is, ontstaat zij niet van de burgerlijke rechtspraak.

Art.72: voorstel:
haakjes vervangen door komma's

Art.73: voorstel: herformulering
Heimelijke zonden worden niet voor de kerkenraad gebracht, indien de zondaar na persoonlijke broederlijke vermaning of na herhaling daarvan onder twee of drie getuigen, berouw toont.

Art.74: voorstel: herformulering
De kerkenraad zal handelen overeenkomstig Mat.18:17, wanneer iemand over een heimelijke zonde door twee of drie getuigen in liefde is vermaand en aan die vermaningen geen gehoor geeft of wanneer iemand een openbare zonde gedaan heeft.

Art.75: voorstel: herformulering
Wanneer iemand zich van zulke zonden, die vanwege hun aard openbaar zijn of door verachting van de kerkelijke vermaning openbaar zijn geworden, opecht bekeert, zal de kerkenraad de schuldbelijdenis aanvaarden indien daarbij voldoende tekenen van berouw gezien worden. Vervolgens zal de kerkenraad beoordelen of de verzoening in het openbaar zal plaatsvinden of op een andere wijze, zoals het meest tot stichting van iedere kerk dienstig geacht wordt. Hierbij staat de mogelijkheid open, dat de kerkenraad advies vraagt aan de classis i.c. kerkvisitatoren.

Art.76: voorstel: herformulering
De kerkenraad zal overgaan tot afhouding van het heilig avondmaal, indien iemand hardnekkig zijn vermaning verwerpt, en ook indien iemand een openbare of grove zonde gedaan heeft. De kerkenraad zal tenslotte gebruik maken van het laatste middel om de zondaar tot inkeer te brengen, namelijk afsnijding volgens het formulier van de ban, indien deze desondanks na verscheidene vermaningen geen tekenen van opecht berouw toont.

Art.77: voorstel: herformulering:
Voordat de kerkenraad, na de afhouding van het heilig avondmaal en de daarop nog gevolgde herhaalde vermaningen, tot afsnijding overgaat, zal hij de gemeente bekend maken met de hardnekkigheid van de zondaar. Daarbij zullen genoemd worden de door hem bedreven zonde en de getrouwe pogingen hem tot inkeer te brengen door bestraffing, afhouding van het avondmaal en talrijke vermaningen. De gemeentelieden zullen worden aangespoord voor hem te bidden en bij hem aan te dringen op bekeering. Hier toe zal driemaal een afkondiging plaatsvinden. In de eerste wordt de naam van de zondaar niet genoemd om hem nog enigszins te sparen. In de tweede zal met advies van de classis zijn naam bekend gemaakt worden. In de derde afkondiging zal de kerkenraad aan de gemeente meedelen, dat hij buiten de gemeenschap van de kerk gesloten zal worden als hij zich niet bekeert. De afsnijding zal zo de stiltzwijgende instemming van de gemeente hebben. De tijdsruimte tussen deze afkondigingen aan de gemeente wordt aan de beoordeling van de kerkenraad overgelaten.

4. Voorstel
Deputaten stellen u voor de handelingen van deputaten te beoordelen en goed te keuren, zodat de voorstellen in de nieuwe editie van de kerkorde verwerkt kunnen worden en deputaten op grond van het door de vorige generatie synode beslotene hun werk kunnen voortzetten. Tevens verzoeken wij u opnieuw deputaten te benoemen, waarbij opgemerkt wordt dat Prof. Van 't Spijker vanwege het passeren van de 70-jarige leeftijd niet voor herbenoeming in aanmerking komt.

W. van 't Spijker, voorzitter
H.J. Seldenhuis, secretaris
H. van den Heuvel
D. Quant
M. van der Sluis
J.C.L. Starreveld
A. Wagenaar

BULAGE 34
Art. 95

RAPPORT 6 VAN COMMISSIE 1 INZAKE HET RAPPORT VAN DEPUTATEN REVISIE KERKORDE

Het rapport van de deputaten voor de revisie van de kerkorde is door uw commissie besproken. Er is door deputaten serieus en intensief aan de opdracht van de synode gewerkt. Uw commissie heeft waardering voor het gepresenteerde rapport. Niettemin hebben wij een aantal fundamentele vragen.

Allereerst vinden wij het te betreuren, dat de deputaten zich nog niet bezig gehouden hebben met datgene wat als tweede punt in hun opdracht is vastgelegd, de vraag naar de stipte naleving van de kerkorde. Bovendien werd ons bij onze bespreking hierover duidelijk dat de vraag naar de stipte naleving van de kerkorde samenhangt met een andere principiële vraag, namelijk die naar de betekenis en het karakter van de kerkorde.

De vraag: wat moet de kerkorde regelen en hoe moet de kerkorde worden nageleefd is actueel. Het komt ons voor dat revisie van de kerkorde pas goed mogelijk is, als eerst deze principiële vragen zijn beantwoord. Vandaar dat wij uw vergadering willen voorstellen om aan deputaten opnieuw een opdracht te verstrekken. Graag zouden wij zien dat deputaten de kerken dienen met een goed principiële stuk over het geestelijk karakter van de kerkorde, waarin wordt uiteengezet wat het betekent om als kerken samen naar Schrift en beelden te willen leven.

Het lijkt ons goed dat in de opdracht voor deputaten deze principiële bezinning prioriteit zal krijgen. De formulering van de opdracht tot revisie dient naar ons oordeel ook enigszins verduidelijkt te worden, omdat men zich nu kan afvragen tot hoever het mandaat van deputaten strekt om wijzigingen in de kerkorde aan te brengen. De deputaten zijn uiteraard niet bevoegd om inhoudelijke wijzigingen aan te brengen, maar wel om taakkundige wijzigingen te geven en aanvullingen en actualiseringen van de artikelen van de kerkorde.

Verder hebben wij ons afgevraagd wat wij met het nu gepresenteerde werk kunnen doen. Uiteraard zijn wij als commissie bereid om het rapport van deputaten grondig door te spreken en hieromtrent uw vergadering met voorstellen te dienen.

Toch vroegen wij ons af of het geen voorkeur verdient om eerst de afronding van dit werk af te wachten en dan het geheel in één keer te behandelen. De weg die door deputaten gegaan moet worden is immers nog niet tot halverwege afgelegd.

Het voordeel van behandeling na afronding van het werk door deputaten is, dat dan ook alle wijzigingen in een keer in een nieuwe uitgave van de kerkorde kunnen worden verwerkt. Het is wel zo dat de huidige voorraad exemplaren van de kerkorde is uitverkocht en er dus een nieuwe editie moet komen. Volgens deputaten is het niet aanbevelenswaardig om deze nieuwe editie ongewijzigd het licht te doen zien. Dan zouden op zijn minst die dingen gewijzigd moeten worden die niet meer actueel zijn.

Wij hebben dus de vraag overwogen wat in de huidige omstandigheden de beste weg lijkt. Uw commissie

denkt dat herformulering van de opdracht het beste is en dat tot de behandeling van de wijzigingsvoorstellen moet worden overgegaan als het gehele werk is afgerond. Mocht uw vergadering besluiten zoals wij u voorstellen, dan zullen wij ons nader beraden en u voorstellen welke wijzigingen nu alvast doorgegeven moeten worden aan de deputaten voor de uitgave van de kerkorde.

Bij de afronding van het werk van de deputaten voor de revisie van de kerkorde zal prof. dr. W. van 't Spijker niet meer betrokken zijn, daar hij niet meer voor herbenoeming in aanmerking komt. Voor zijn aandeel in de tot hertoe verrichte arbeid willen wij onze hartelijke dank uitspreken.

Wij stellen u het volgende voor:

1. deputaten hartelijk te danken voor hun arbeid in de achterliggende periode;
2. deputaten op te dragen
 - a. zich te bezinnen op de betekenis van de kerkorde en op de wijze waarop deze dient te worden nageleefd, en aan deze bezinning prioriteit te geven;
 - b. de vraag te onderzoeken of en zo ja op welke punten de kerkorde gereviseerd, aangevuld of geactualiseerd dient te worden, met dien verstande dat aan de inhoudelijke betekenis van de artikelen van de kerkorde geen afbreuk wordt gedaan;
 - c. te onderzoeken op welke wijze de strikte naleving van de artikelen en bepalingen van de kerkorde bevorderd kan worden;
 - d. enkele noodzakelijke wijzigingen door te geven aan deputaten voor de uitgave van de kerkorde zodat zij deze in een eerstvolgende editie van de kerkorde kunnen verwerken;
3. opnieuw deputaten te benoemen.

H. Korving, rapporteur

BILAGE 35
Art. 96

RAPPORT 7 VAN COMMISSIE 1 INZAKE INSTRUCTIE 6.04

Uw commissie heeft zich beraden op instructie 6.04 inzake de positie van predikanten naar art. 6 K.O. die naar de uitredings- of pensioeneringsregels die daarvoor gelden hun werkzaamheden, waarvoor ze zijn afgestaan, beëindigen, terwijl hen naar de regels van de kerkorde nog geen emeritaat kan worden verleend. We moeten ons uitgangspunt nemen in art. 13 K.O. waar de objectieve gronden genoemd worden op grond waarvan (eventueel vervroegd) emeritaat kan worden verleend.

Artikel 13 geldt ook voor predikanten die volgens art. 6 K.O. zijn afgestaan voor bijzondere arbeid. Die predikanten staan in dienst van hun kerkenraad.

De kerkenraad is zelfs gerechtigd in bijzondere omstandigheden (mits met bewijzing van de classis en deputaten) zijn predikant terug te roepen in de gemeentelijke arbeid (zie art 6 sub. 2d)

Wanneer een predikant naar art. 6 K.O. op grond van de uitredings- of pensioeneringsregels die daarvoor gelden, zijn werkzaamheden beëindigt op een leeftijd waarop hij niet emeritaatsgerechtigd is, dan is in principe zijn positie zo, dat hij in dienst is en blijft van zijn kerkenraad. Het staat de predikant niet vrij zelf te beslissen of hij wel of niet beroepbaar is.

Zijn kerkenraad zal de kerken mededeling dienen te doen van het feit dat de predikant zijn bijzondere werkzaamheden heeft beëindigd en een beroep in overweging kan nemen.

Indien hij niet beschikbaar wil zijn voor de dienst in de kerk zal hij een verzoek moeten indienen over te gaan tot een andere staat des levens in de zin van art. 12 K.O.

Omdat er blijkens de instructie toch vragen of misverstanden blijken te kunnen rijzen lijkt het ons gewensd dat de formulering van art. 6 K.O. zodanig wordt aangepast of aangevuld dat misverstanden worden voorkomen.

Op deze wijze menen wij aan de intentie van de instructie recht te doen.

Deze opdracht kan naar ons oordeel het beste gegeven worden aan deputaten voor de revisie van de kerkorde.

Uw commissie stelt u derhalve voor om aan deputaten voor revisie van de kerkorde opdracht te geven duidelijk te formuleren dat ook predikanten naar art. 6 K.O. die naar de uitredings- of pensioeneringsregels die daarvoor gelden hun werkzaamheden, waarvoor zij zijn afgestaan, beëindigen, terwijl hen naar de regels van de kerkorde nog geen emeritaat kan worden verleend, predikant in volle rechten en plichten blijven, tot dat zij met emeritaat gaan.

H. Korving, rapporteur

BILAGE 36
Art. 97

RAPPORT 2B VAN COMMISSIE III BETREFFENDE DE INSTRUCTIE VAN DE P.S. VAN HET NOORDEN INZAKE MISBRUIK VAN EN IN PASTORALE EN/OF KERKELIJKE GEZAGSRELATIES

De bespreking in eerste instantie ter synode van de instructie van de P.S. van het Noorden inzake misbruik van en in pastorale en/of kerkelijke gezagsrelaties gaf aan:

- a. dat de generale synode welwillend staat tegenover de intentie van de instructie, maar die beter onderbouwd wil zien;
- b. dat het goed is zich grondig te bezinnen op de aangeduide problematiek om te kunnen komen tot een weldoordacht voorstel;
- c. dat de juiste kerkrechtelijke plaats zal gevonden moeten worden wanneer een vertrouwenscommissie (regionaal of landelijk) zou worden aangesteld.

d. dat ook in andere kerken van gereformeerde belijdenis de gesignaleerde problematiek aandacht vraagt en er wellicht mogelijkheden zijn tot samenwerking en/of overleg.
Uw commissie is van mening dat de intentie van de instructie van de P.S. van het Noorden gehonoreerd wordt, wanneer de generale synode het volgende besluit zou nemen:

De generale synode

heeft kennis genomen van

1. de instructie van de P.S. van het Noorden inzake misbruik van en in pastorale en/of kerkelijke gezagsrelaties (zoals seksueel misbruik of intimidatie, geweld, mishandeling e.d.);
2. de aanvankelijke bespreking daarvan ter vergadering;

constateert

dat er tot nu toe geen kerkelijk onderzoek is geweest naar de ernst en de mate waarin deze problematiek in onze kerken voorkomt;

overweegt

- a. dat genoemd misbruik of vermeend misbruik een verwoestende werking kan hebben in kleiner of breder verband;
- b. dat het van belang is om zulke situaties te voorkomen;
- c. dat ook in andere kerken van gereformeerde belijdenis de gesignaleerde problematiek aandacht vraagt en er wellicht mogelijkheden zijn tot samenwerking en/of overleg;

is van oordeel

dat in pastorale contacten en in kerkelijke gezagsrelaties de eer van God en het heil van (de leden van) Zijn gemeente in het geding zijn;

en besluit

een deputaatschap te benoemen met de opdracht onderzoek te doen naar misbruik van en in pastorale en/of kerkelijke gezagsrelaties om op de volgende generale synode daarover rapport uit te brengen en eventueel te komen met kerkordelijk verantwoorde voorstellen dienaangaande, waarin rekening is gehouden met de mogelijkheid van samenwerking en/of overleg met andere kerken van gereformeerde belijdenis over deze problematiek.

J.W. van Peil, rapporteur.

BILAGE 37
Art. 98

RAPPORT VAN DE COMMISSIE VOOR DE UITGAVE VAN DE BUNDEL SCHRIFTBERIJMINGEN

Definitieve uitgave Schriftberijmingen

De commissie heeft overeenkomstig de opdracht van de Synode van 1995 de correcties aangebracht in de tweede, uitgebreide editie (1990) van de Proefbundel Schriftberijmingen.

Uitgeverij Bultjen & Schipperheijn te Amsterdam heeft de definitieve uitgave van de bundel tot stand gebracht. De voorwaarden voor de uitgave zijn dezelfde als voor de proefbundels. De bundel is in de boekhandel verkrijgbaar.

Vierstemmige muziekgave

Eveneens in opdracht van de Synode van 1995 heeft de commissie een vierstemmige muziekgave tot stand gebracht van alle melodieën in de bundel Schriftberijmingen die niet ontleend zijn aan Psalmmelodieën. Voor de muziek van de berijmingen 21 en 29 zijn nieuwe zettingen gemaakt door musici die daartoe door de commissie zijn aangezocht. Van de overige melodieën zijn de vierstemmige zettingen met toestemming van de uitgever overgenomen uit de bundels Liedboek voor de Kerken en de Gezangen voor de Ned. Herv. Kerk (1938).

De commissie heeft de vierstemmige muziekgave in een kleine oplage laten kopiëren en biedt deze tegen kostprijs aan belangstellenden aan.

Auteursrechten

De contacten hierover met de diverse betrokkenen zijn nog niet afgerond. Mogelijk kan ter Synode meer informatie worden vestrekt. De commissie streeft naar een zo goed mogelijke aansluiting tussen de voorlopige en definitieve regeling.

Grote-letter-uitgave

Vanuit de kerken is de vraag gekomen een editie van de bundel Schriftberijmingen in een grote-letter-druk uit te geven ten behoeve van slechtzienden.

Voorstellen

De commissie stelt de Synode voor over te gaan tot uitgave van een grote-letter-editie en daartoe de commissie een opdracht te verstrekken. Het komt uw commissie wenselijk voor dat zij belast blijft met de verdere behartiging van de belangen rond de bundel Schriftberijmingen.

De commissie

J. Groeneveld, Krimpen aan den IJssel
Prof. dr. T.M. Hofman, Apeldoorn

BIJLAGE 38
Art. 98

**RAPPORT 8 VAN COMMISSIE III INZAKE DE COMMISSIE VOOR DE UITGAVE
VAN DE BUNDEL SCHRIFTBEREIJNINGEN**

Met belangstelling heeft uw commissie kennis genomen van het rapport van de commissie voor de uitgave van de bundel Schriftberijningen. Op de vragen rond de auteursrechten kon prof. dr. T.M. Hofman ons mededelen dat er met voortvarendheid getracht wordt de voorlopige regeling om te zetten in een definitieve regeling. De commissie is bereid daar verder aan te werken en de nodige stappen in dat verband te zetten.

Commissie III stelt u voor:

1. de commissie voor de uitgave van de bundel Schriftberijningen te danken voor het werk dat zij in de afgelopen periode heeft verricht en haar werkzaamheden goed te keuren;
2. de commissie op te dragen een grote-letter-editie van de bundel Schriftberijningen uit te geven;
3. opnieuw een commissie te benoemen.

J.W. van Pelt, rapporteur

BIJLAGE 39
Art. 99, 102

**RAPPORT 3B VAN COMMISSIE III BETREFFENDE DE INSTRUCTIE VAN DE P.S. VAN HET OOSTEN
INZAKE HERZIENING LITURGISCHE FORMULIEREN**

Uw commissie heeft kennis genomen van

1. de toelichting van de classis Apeldoorn aan de P.S. van het Oosten, behorend bij de instructie inzake de herziening van de liturgische formulieren;
2. de concept-acta van de P.S. van het Oosten over deze zaak.

De toelichting geeft aan, dat de bestaande liturgische formulieren qua taal en stijl niet meer voldoende zouden aansluiten bij het taalgebruik van deze tijd. Er worden voorbeelden gegeven uit de formulieren voor de bediening van de doop, voor de bediening van het avondmaal en voor de bevestiging van het huwelijk, waaruit blijkt dat zinnen met meer dan 60 woorden geen uitzondering zijn (met een uitschieter van een zin met 80 woorden in het huwelijksformulier). Onder de noemer van 'verouderde woordenschat' worden voorbeelden genoemd die ten dele juist zijn en ten dele slecht gekozen zijn (dit laatste waar het gaat om uitdrukkingen die aan de Schrift zijn ontleend).

Een uitbreiding van het schriftuurlijk onderwijs en de eventuele vermeerdering van het aantal formulieren wordt gevraagd om als kerk adequaat te kunnen spreken met het oog op de huidige situatie waarin andere vragen aan de orde zijn dan in de tijd waaruit de liturgische formulieren stammen.

Tenslotte wordt in de toelichting onderstreept dat liturgische formulieren een meervoudig doel hebben:

1. een didactisch doel: om de gemeente te onderwijzen (maar dan moet dat onderwijs ook begrijpelijk zijn);
2. een liturgisch doel: om de gemeente heen te leiden naar de sacramenten of naar een plechtig gebeuren dat voor Gods aangezicht plaatsvindt.

Gezien de toelichting lijkt uw commissie een taakkundige revisie van de liturgische formulieren op zijn plaats, mits aan de inhoud geen afbreuk wordt gedaan. Een mogelijke uitbreiding en/of vermeerdering van de bestaande formulieren zal nader onderzoek vergen.

Uw commissie stelt u voor de instructie van de P.S. van het Oosten inzake herziening liturgische formulieren als volgt over te nemen:

De generale synode

overweegt

1. dat de bestaande liturgische formulieren zoals die zijn vastgesteld door de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland 1968/69, 1971/72 en 1974, qua taal en stijl niet meer voldoende aansluiten bij het taalgebruik van deze tijd;
2. een uitbreiding van het schriftuurlijk onderwijs in de bestaande formulieren en een eventuele vermeerdering van de liturgische formulieren nader onderzoek behoeft;

en besluit

een deputaatschap in te stellen met als opdracht:

- a. een onderzoek te doen naar de wenselijkheid van een uitbreiding van het schriftuurlijk onderwijs in de bestaande liturgische formulieren zoals die zijn vastgesteld door de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland 1968/69, 1971/72 en 1974, en een eventuele vermeerdering van deze liturgische formulieren;
- b. een bewerking wat betreft taal en stijl in hedendaags Nederlands van alle liturgische formulieren, zoals die zijn vastgesteld door de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland 1968/69, 1971/72 en 1974;
- c. daarover te rapporteren aan de volgende generale synode.

J.W. van Pelt, rapporteur.

BIJLAGE 40
Art. 105,113

RAPPORT DEPUTANTEN VOOR DE BUITENLANDSE ZENDING

1. Inleiding

- 1.1. Voor u ligt het rapport van Deputaten Buitenlandse Zending over de periode sinds de Generale Synode Zierikzee - 1995.
- 1.2. Er komt een veelheid van onderwerpen aan de orde komt. Dat heeft mede te maken met de uitbreiding van het werk sinds 1995.
- 1.2.1. De voorbereidingen voor het nieuwe zendingsgebied in de provincie Zambezia in Mozambique zijn nagenoeg tot een afronding gekomen. Op 6 maart j. werden ds. en mw. J. van 1 Spijker door de kerk van Zwijndrecht uitgezonden. Inmiddels zijn ze met hun werk begonnen.
- 1.2.2. Ook dr. B. van den Toren kon met zijn gezin naar het zendingsproject (docent aan de FATEB in Bangui, Centraal Afrikaanse Republiek) vertrekken.
- 1.2.3. Voor het protestadsendingsproject in Curitiba, Brazilië, konden ds. en mw. A. van der Maat uit Mussel worden benoemd. Het ligt in de bedoeling dat zij in juli naar Brazilië vertrekken.
- 1.3. Daarnaast kon in de vacature, ontstaan door het vertrek van ds. en mw. J. Slagboom uit KwaNdebele, een benoeming plaatsvinden: medio 1997 vertrokken ds. en mw. W. van 1 Spijker en hun kinderen naar Shyabuswa.
- 1.4. Bovendien konden er benoemingen worden gedaan in het kader van de "Regeling voor Bijzondere Zendingarbeiders": een nieuwe tak van arbeid voor deputaten (zie hoofdstuk 5.5).

2. Deputaten

2.1. Samenstelling

- 2.1.1. In 1995 werden door uw synode de bns. ds. J. van Mulligen (algemeen voorzitter), ds. W.P. de Groot (voorzitter sectie I), ds. A. van Heteren (voorzitter sectie II), ds. H. Last (1e secretaris), R. Procee (2e secretaris), A. van der Veen (penningmeester I), C.J. Hagesteijn (penningmeester II) en C. Groeneveld (algemeen secundus) benoemd. Gezien de veelheid van werk werd aan br. Groeneveld verzocht volledig deel te nemen aan alle activiteiten van deputaten. Vanwege zijn leeftijd kan br. Van der Veen niet opnieuw worden benoemd. Per separaat schrijven zal u daarvoor een voorstel worden gedaan.
- 2.1.2. Naast uw deputaten dienen ook acht deputaten van de onderscheiden Particuliere Synoden de Buitenlandse Zending: namens de P.S. van het Noorden: ds. A. Hilbers en ds. J. Sijtsma; namens de P.S. van het Oosten: ds. K. Groeneveld en ds. B. de Romph; namens de P.S. van het Westen: ds. G. Drayer en ds. A.P. van Langevelde; en namens de P.S. van het Zuiden: ds. H. Peet en ds. H. Korving.
- 2.1.3. De missionaire predikant van Heerde, ds. ir. J. Slagboom, heeft in 1995 ontheffing gevraagd en gekregen van zijn opdracht om als zendingswerker te dienen in de Gereformeerde Kerk van KwaNdebele. Hij heeft zich inmiddels aan de gemeente van Soest verbonden. Met dankbaarheid memoreren deputaten het werk dat ds. en mw. Slagboom gedurende tien jaar in KwaNdebele hebben mogen doen. Met veel liefde, inzet en betrokkenheid hebben zij zich gewijd aan het werk in de GK en aan de mensen in dit deel van Zuid-Afrika. Deputaten zijn ook dankbaar voor de inzet van de kerk van Heerde gedurende de jaren dat ds. Slagboom missionair predikant van deze gemeente is geweest.
- 2.1.4. In de afgelopen periode traden de kerken van Gorinchem, Mussel, Stadskanaal en Zwijndrecht toe tot de kring van zending kerken. Het geheel van zending kerken en hun gedeputeerden ziet er op dit moment als volgt uit:
Gorinchem: mw. ing. C.H. Lankhaar en ir. S. Flikweert (dr. B. van den Toren); Mussel: G. Boels-Kamies en G. Wessels-Stroockmeijer (ds. A. van der Maat); Stadskanaal: E.H. Galetzka en een vacature (ds. W. van 1 Spijker); Thesinge: mw. G. v.d. Laan-Hoogstra en mw. J. Otten-Drent (ds. J.C. Wessels); Urk-Maranatha: F.A. Hazenberg en C.A. ten Napel (ds. H. Visser); Veenendaal-Bethel: ds. A.C. van Grootheest en ds. W.K. Uytendinck-Maris (ds. C.W. Bujs); Wormerveer: G. Uskes en S. Koster-Broeksma (ds. G. Hulsmann); Zwijndrecht: E.T. Werner en ds. A.L. Bovenberg (ds. J. van 1 Spijker).

2.2. Werkwijze

- 2.2.1. Om zo efficiënt mogelijk te kunnen werken is er een verdeling in werkzaamheden aangebracht.
- 2.2.1.1. Sectie I behandelt de belangen van de werker aan de FATEB in Bangui (Centraal Afrikaanse Republiek), van de zendingswerkers van de Gerel. Kerk van DKar (Botswana) en van het nieuwe zendingsgebied in de provincie Zambezia (Mozambique). Tot deze sectie behoren: alle moderamenleden behalve de voorzitter van sectie II, vier P.S. deputaten: de bns. ds. Sijtsma, ds. De Romph, ds. Van Langevelde en ds. H. Korving en de gedeputeerden van de kerkenraden van Gorinchem, Urk-Maranathakerk, Thesinge en Zwijndrecht.
- 2.2.1.2. Sectie II houdt zich bezig met het protestadsendingsproject in Curitiba (Brazilië) en met zowel de werkers van de Gerel. Kerk KwaNdebele als die van het Mukhanyoproject in KwaNdebele (Zuid-Afrika). Tot deze sectie behoren: alle moderamenleden behalve de voorzitter van sectie I, vier P.S.-deputaten: de bns. ds. Hilbers, ds. Groeneveld, ds. Drayer en ds. Peet, en de gedeputeerden van de kerkenraden van Mussel, Stadskanaal, Veenendaal-Bethel en Wormerveer.

- 2.2.1.3. Het moderamen heeft o.m. als taak zich te verdiepen in de belangen van die kerken waarmee deputaten in het verleden financiële afspraken hebben gemaakt: de Gereja Toraja Mamasia (GTM) op het eiland Sulawesi (Indonesië) en de gemeenten Mutale, Niani en Soutpansberg (alsmede de daaraan verbonden Iyari Bijbelschool) van de GKSA, Synode Soutpansberg in het vroegere Vreemdegebied in de Noordelijke provincie van Zuid-Afrika. Ds. H.P. Brandsma adviseert het moderamen in de zaken van de GTM.
- 2.2.1.4. Sinds uw vergadering van Zierikzee (1995) is er een regeling voor bijzondere zendingarbeiders, die het deputaten mogelijk maakt een relatie te hebben met zendingswerkers uit de kerken die via andere organisaties worden uitgezonden. Het moderamen heeft daartoe een benoemingscommissie in het leven geroepen die een (eventueel) voorstel tot benoeming voorbereidt. De brs. C.J. Hagelstein, ds. H. Last en R. Procee maken deel uit van deze commissie.

2.3. Personalia

- 2.3.1. Ook in de afgelopen periode werden broeders uit de kerken uit het leven weggenomen die gedurende korte of lange tijd aan het werk van deputaten Buitenlandse Zending hun bijdrage hebben geleverd.
- 2.3.2. Op 9 oktober 1995 overleed ds. G. Bilkes. Gedurende een aantal jaren heeft hij deputaten met zijn gaven gediend. Graag willen deputaten dit in dankbaarheid memoreren.
- 2.3.3. Op 15 januari 1997 ontsiep ds. K.J. Velema. Gedurende een periode van 33 jaar is hij deputaat geweest: van 1957-'65 als gedeputeerde van de kerkenraad van Hoogeveen, van 1965-'74 als deputaat van de P.S. van het Noorden en van 1974-'90 als deputaat voor de Generale Synode, waarin hij de taak van (algemeen) voorzitter vervulde. Veel werk heeft hij in die jaren verzet. Kenmerkend was zijn liefde voor het werk van de kerk naar buiten. In diepe dankbaarheid voor wat de Here in deze broeder heeft gegeven, willen deputaten hem in dit rapport gedenken.
- 2.3.4. Uit de kring van oud-deputaten werd op 28 april 1997 br. B. Geenenboom weggenomen. Een aantal jaren heeft hij deputaten gediend als penningmeester. Met dankbaarheid en grote waardering denken deputaten terug aan zijn wijze raadgevingen en nooit aflatende ijver, zijn warme betrokkenheid en humor. In zijn ijveren voor de zending werd zijn liefde voor Christus zichtbaar.
- 2.3.5. Op 17 november 1996 vierde ds. M. Drayer zijn veertigjarig ambtsjubileum. Van 1967 - 1986 heeft hij deputaten als secretaris gediend. Veel werk werd door hem in al die jaren verzet. Tijdens een feestelijke samenkomst hebben deputaten hem en zijn vrouw hun felicitaties aangeboden.
- 2.3.6. Op de avond van de jaarlijkse conferentie op 1 maart 1996 namen deputaten afscheid van ds. W. van Heest als algemeen voorzitter van deputaten. Per 1 juni 1990 trad hij in deze functie aan. Per 1 januari 1996 werd hem eervol emeritaat verleend. In maart 1996 werd hij in deze functie opgevolgd door ds. J. van Mulligen, die evenals ds. Van Heest voor 3½ weektaak werd benoemd. Deputaten zien met dankbaarheid terug op de periode waarin ds. Van Heest zijn werk als algemeen voorzitter heeft gedaan. Vanuit de ervaring die hij zelf als zendingwerker had opgedaan was hij in staat goed leiding te geven aan deputaten. Zij hopen dat het hem en zijn vrouw gegund zal zijn nog vele jaren van de rust van het emeritaat te genieten.

2.4. Vergaderingen

- 2.4.1. Op 1 maart 1996 belegden deputaten een bezinningsconferentie in het conferentiecentrum 'Dinnerheuf' te Ermelo. Als spreker was uitgenodigd ds. C.J. Haak. Hij werkte dertien jaar als zending in Iran Jaya en werd door de Synode Spakenburg van de Gerf. Zichthoek (GKV) benoemd tot universitair hoofddocent aan de Theologische Universiteit in Kampen. Daarnaast is hij verbonden aan de (vroegere) Vrijgemaakt Gereformeerde Missiologische Opleiding (GMO), het (tegenwoordige) Institute for Reformed Theological Training (IRTT), gevestigd te Zwolle. Hij sprak over het onderwerp 'Missionair kerk-zijn in het na-zendingstijdperk'. Op een boeiende wijze liet hij zien in welke tijd het zendingswerk zich nu afspeelt en welke verandering in zendingstrategie dat met zich mee heeft gebracht. In het zendingswerk zullen de nationale kerken steeds meer een beslissende rol gaan spelen, terwijl vanuit de kerken in Europa het zendingswerk de vorm van assistentie krijgt. De uitgezonden zullen al meer functioneren binnen die nationale kerken, waarbij de onderlinge omgang van de kerken gelijkwaardig, wederzijds en binnen bijbelse oecumenische kaders moet zijn. Aan de hand van een achttal stellingen werd over dit onderwerp doorgesproken. Op een indringende manier heeft ds. Haak de zendingvragen van deze tijd op tafel gelegd.
- 2.4.2. Op donderdag 20 februari 1997 kwamen deputaten opnieuw in hetzelfde conferentiecentrum samen. Gast spreker voor deze conferentie was dr. B. Flaaijer. Hij werkte van 1979 tot 1984 als docent aan de hogeschool van Rante Pao in het Torajagebied als opvolger van ds. W. van Heest. Op het moment van deze conferentie was hij als predikant verbonden aan de Haagse Moerwijk/Morgenstond-gemeente. Zijn onderwerp luidde: 'De betekenis van het theologisch onderwijs voor zendingkerken'. In zijn inleiding pleitte hij o.m. voor een goede in-service-opleiding waarbij theorie en praktijk hand in hand gaan. Daarnaast dient er theologisch en confessioneel verantwoord onderwijs gegeven te worden. Daarbij dienen begrippen die in een andere cultuur dan de onze andere waarden hebben, zoals bijv. 'offer' en 'verzoening', goed bijbels onderbouwd uitgelegd te worden. In het kader van de uitzending van dr. B. van den Toren naar de FATEB in Bangui was het goed om over dit onderwerp na te denken.
- 2.4.3. Vanuit de kring van deputaten en gedeputeerden kwam daarna de wens naar voren in het vervolg niet een dag- maar een avondconferentie te beleggen. Die werd gehouden op vrijdag 12 februari 1998, opnieuw in het bekende conferentie-centrum in Ermelo. Naast deputaten en gedeputeerden waren ook de kerkenraden van de zending gemeenten uitgenodigd. Dat had te maken met het onderwerp van deze avond, Dhr. A. van der Wilden van de Evangelische Zending Alliantie (EZA) sprak nl. over de zorg rondom de zending vanaf de aanmelding tot en met het moment van uit-

dienstreding. In een boeiend en humoristisch betoog liet hij de verschillende facetten van de 'total member care' de revue passeren. Vragen rondom uitzending, vertielfijd en herintreding kregen ruime aandacht. Eveneens alle financiële haken en ogen die aan een en ander vastzitten. Het was goed op deze praktische manier met een van de (belangrijke) taken van het zendingswerk bezig te zijn.

- 2.4.4. In drie vergaderingen konden deputaten in de afgelopen periode tot benoemingen overgaan.
- 2.4.4.1. In de deputatenvergadering van 27 juni 1996 werden twee predikanten tot zendingswerkers benoemd. In de vacature, ontstaan door het vertrek van ds. ir. J. Slagboom uit de Gereformeerde Kerk KwaNdebele, werd ds. W. van 't Spijker uit Stadskanaal benoemd. In dezelfde vergadering werd ds. J. van 't Spijker uit Zwijndrecht benoemd tot toelatingspredikant voor het nieuwe zendingsterrein in de provincie Zambezia in Mozambique. Aan ds. en mw. J. van 't Spijker werd de mogelijkheid gegeven eerst het nieuwe zendingsterrein te bezoeken alvorens een definitief antwoord op deze benoeming te geven. Nadat zij begin september met de 1e secretaris dit gebied hadden bezocht, gaven zij eind september te kennen de benoeming van harte te aanvaarden.
- 2.4.4.2. De volgende benoemingen vonden plaats tijdens de deputatenvergadering van 1 september 1997. In de vacature voor protestantszending in Curitiba (Brazilië) - in samenwerking met de Igrejas Evangelicas Reformadas in Brazilië - werd ds. A. van der Maar uit Mussel benoemd. In dezelfde vergadering vonden voor het eerst benoemingen plaats in het kader van de 'Regeling voor Bijzondere Zendingarbeiders' (zie Acta G.S.-Zierikzee (1995), pag. 395-397). Het betrof br. E. Salomons, lid van de kerk van Hengelo die voor IFES International ten behoeve van studentenwerk werd uitgezonden naar Omsk (Siberië) en de br. en zr. Stout, leden van de kerk van Amsterdam, die in het kader van Wycliffe/SIL zendingswerk zijn gaan doen in Tamale (Ghana). Zie voor verdere bijzonderheden hoofdstuk 5.5.
- 2.4.4.3. De laatste benoeming in deze periode vond plaats in de deputatenvergadering van 13 februari 1998. Br. en zr. Dijkstra, leden van de kerk van Haarlem-Centrum, werden benoemd als bijzondere zendingarbeiders. Zij gaan werken in dienst van African Inland Mission (AIM) in Nairobi, Kenia (zie eveneens hoofdstuk 5.5).
- 2.4.4.4. Deputaten zien met dankbaarheid op deze benoemingen terug. Ze ervaren het als een rijke zegen dat zoveel in de afgelopen periode in dienst van Gods Koninkrijk konden worden uitgezonden.

3. Sectie I

3.1. Bangui

- 3.1.1. In het rapport aan de G.S. 1995 is melding gemaakt van het feit dat er gezocht werd naar een docent om te gaan werken aan de Faculté de Théologie Evangélique de Bangui (FATEB). Dit is de (toenmalige) ds. B. van den Toren uit Gorinchem geworden, afkomstig uit de Ned. Herv. Kerk. In december 1995 promoveerde hij op een apologetisch onderwerp in Kampen: Breuk en brug. In gesprek met Karl Barth en postmoderne theologie over geloofsverantwoording. Per 1 januari 1996 is dr. Van den Toren parttime, per 1 maart fulltime in dienst van deputaten gekomen. In het jaar 1996 hebben hij en zijn gezin zich voorbereid op uitzending naar Bangui. In verband met zijn wens zendingspredikant te worden binnen de Ned. Herv. Kerk hebben hij en zijn vrouw de volledige zendingsopleiding gevolgd aan het Hendrik Kraemer Instituut in Oegstgeest. Op hetzelfde instituut hebben ze ook onderwijs in de Franse taal gekregen. Via de Faculté Libre de Théologie Evangélique in Vaux-sur-Seine, vlakbij Parijs, was er de mogelijkheid voor dr. Van den Toren zich inhoudelijk te bezinnen op het onderwerp dat hij in Bangui moest gaan geven. Gedurende drie weken heeft hij zich kunnen verdiepen in de Franstalige theologie.
- 3.1.2. De FATEB is een opleiding die begin jaren zeventig gestart is door de Evangelische Alliantie van Afrika en Madagascar. Men wilde de mogelijkheid hebben om leidinggeevenden voor de kerk van Afrika en de docenten van de predikantsopleidingen van de lidkerken in Afrika zelf op te leiden, zonder dat ze voor een voortgezette opleiding naar Europa of de Verenigde Staten zouden moeten gaan. Op deze manier kon de opleiding veel nauwer betrokken zijn bij vragen die in Afrika spelen. Bovendien is het op die manier in de toekomst waarschijnlijk sneller mogelijk dat de kerken die opleiding ook zelf gaan betalen en raken de toekomstige kerkleiders minder snel vervreemd van hun toekomstig werkveld. Men besloot daarom twee hogere theologische opleidingen te starten, één voor Engelstalig en één voor Franstalig Afrika. Daarbij werd begonnen met Franstalig Afrika, omdat die landen, vergeleken bij Engelstalig Afrika, veel minder aandacht van de zending hebben gehad. Daardoor hebben ze ook een grote achterstand op het gebied van theologisch onderwijs. Zo is de opleiding in Bangui, de hoofdstad van de Centraal Afrikaanse Republiek, begonnen. Die opleiding richt zich dus op heel Franssprekend Afrika, een gebied van 17 landen dat groter is dan Europa, en bij elkaar 160 miljoen inwoners heeft. Hoewel het gaat om een kleine opleiding (momenteel zo'n 45 studenten) heeft deze een geweldige uitstraling. De studenten zijn al wat ouder; de gemiddelde leeftijd is 32 jaar. Ze zijn allemaal door hun kerk gestuurd en zullen later in hun eigen kerk les gaan geven aan de lokale opleidingen of een andere leidinggevende functie krijgen. Er is de laatste jaren een groot tekort aan docenten. Daarom zijn er in het verleden o.a. uit onze kerken gastdocenten naar de FATEB geweest. Maar omdat er behoefte was aan docenten die langduriger wilden deelnemen aan het leven en het werken van de FATEB zijn deputaten dankbaar dat dr. Van den Toren voor langere tijd uitgezonden kon worden.
- 3.1.3. Voor de periode 15-24 mei 1996 stond er een werkbezoek aan de FATEB op het programma. Samen met dr. Van den Toren, die was uitgenodigd om er gastcollege's te geven, reisden de brs. Van Mulligen en W. van 't Spijker naar Bangui. Het was de bedoeling dat de deputaten de overkomst van de fam. Van den Toren ter plekke verder zouden voorbereiden, terwijl dr. Van den Toren er drie weken langer zou blijven vanwege die gastcolleges. De eerste dagen was er inderdaad de mogelijkheid het een en ander door te spreken, maar voor het overige verliep het allemaal heel

anders dan verwacht. Op de zaterdag na aankomst waren ze met dr. Zokoué, rector van de FATEB, en een student een dagje naar een waterval zo'n honderd kilometer van de hoofdstad. Daar hoorden ze dat ze beter niet terug konden gaan. Er was nl. muiterij onder de soldaten uitgebroken en je kon je niet veilig op straat bewegen. Ze zijn toen enkele nachten bij de waterval gebleven en het bleek dat de situatie steeds meer escaleerde. Tijdens een poging om terug te rijden naar de hoofdstad moesten ze ijlings omkeren uit angst dat hun auto door raderende muitsers in beslag genomen zou worden. Het bleek mogelijk met een Franse helikopter opgehaald te worden waarmee ze naar een militaire basis werden gebracht. Vanaf die basis konden ze niet meer terug naar de FATEB. De situatie werd steeds ernstiger omdat het bijna een burgeroorlog werd en omdat buitenlanders het doelwit werden van plunderingen en bedreigingen. Vandaar dat bijna alle buitenlanders geëvacueerd moesten worden. Zo kwamen ze met een militair transport in Gabon en later in Parijs aan. Tot opluchting van zowel hun gezinnen als deputaten arriveerden ze kort daarna veilig en wel op Schiphol.

- 3.1.4. Omdat deputaten de wens van dr. Van den Toren om als Ned. Herv. zendingspredikant te worden uitgezonden wilden respecteren, namen zij daarover contact op met de Gereformeerde Zendingbond (GZB) in de Ned. Herv. Kerk. Al spoedig bleek dat de GZB van harte bereid was het nodige te doen om daartoe de weg te effenen. Dr. Van den Toren vroeg beroepsaanstelling aan in de Ned. Herv. Kerk. Nadat die was verkegen, vroeg de GZB aan het moderamen van de synode van de Ned. Herv. Kerk dr. Van den Toren te beroepen als zendingspredikant. De synode bewilligde daarin. Deputaten sloten met de GZB een overeenkomst waarin enerzijds dr. Van den Toren als zendingspredikant aan de GZB werd verbonden, maar anderzijds de GZB deze zending stond aan deputaten voor uitzending naar de FATEB in Bangui. In een dienst, op 15 december 1996 belegd in de Ned. Herv. Kerk te Gorinchem, waarin zowel de plaatselijke Ned. Herv. gemeente (Gereformeerde Bond) als de Chr. Genef. Kerk samenkwamen, werd dr. Van den Toren bevestigd als predikant, deed hij zijn intrede en werd hij vervolgens met zijn vrouw uitgezonden naar Bangui. Deputaten zijn dankbaar voor de goede samenwerking met zowel de GZB als met de kerkenraden van de plaatselijke Ned. Herv. en Chr. Genef. Kerk. De laatste treedt op als zending gemeente. Het contact met de fam. Van den Toren wordt onderhouden door een thuisfrontcommissie die bestaat uit leden van beide gemeenten.
- 3.1.5. Het was voor de fam. Van den Toren bijzonder teleurstellend dat na hun uitzending in december 1996 - vanwege een opstand van rebelse soldaten in Bangui - hun vertrek naar de FATEB moest worden uitgesteld. Dat uitstel duurde tot februari 1997. Toen werd er zowel van de kant van Bangui als van de kant van het Ministerie van Buitenlandse Zaken groen licht gegeven voor vertrek. Bij hun aankomst in Bangui bleek evenwel dat er nog geen politieke oplossing voor de muiterij was gevonden, hoewel in Nederland die indruk wel was gewekt. Dat was mede te wijten aan de aarzelende opstelling van de president van de Centraal Afrikaanse Republiek. Voor een groot deel van het jaar is de situatie spannend gebleven. Soms werd er gevochten in de stad, en een enkele keer gebeurde dat ook in de wijk die vlakbij de FATEB ligt. Gelukkig verergerde de situatie niet zodanig dat de familie Van den Toren naar Nederland teruggehaald moest worden. Mede ook vanwege de veiligheid zijn ze op de campus gaan wonen in een (te) klein huis. Wellicht kunnen ze in de toekomst in de buurt van de campus een groter huis vinden.
- 3.1.6. Inmiddels is dr. Van den Toren met zijn werk aan de FATEB begonnen. Tijdens het werkbezoek dat in april 1998 aan de FATEB is gebracht is met hem over de doelstelling op langere termijn nagedacht. Voor het academisch jaar 1997/98 heeft hij zich als doel gesteld:
1. het voorbereiden en geven van cursussen;
 2. het in verband van een werkgroep nadenken over de vraag of het voor de FATEB vruchtbaar is een promotieprogramma te ontwikkelen.
- 3.1.7. Bij zijn werk staat dr. Van den Toren steeds voor ogen dat hij zijn dienst vervult met het oog op de kerken in Afrika. De lessen die hij aan de studenten geeft, dienen in dit kader te staan. Het vak dat het meest zijn hart heeft is 'Apologiek': het zoeken naar verantwoording van het geloof op een wijze die recht doet aan de mens die je ontmoet, maar nog veel meer recht doet aan het evangelie en juist zo ook aan de mens. Daarbij blijkt dat in de Afrikaanse context andere vragen gesteld worden. Bij het onderwijs hierin probeert hij duidelijk te maken dat het geen zuiver theoretische vragen zijn waarop je een theoretisch antwoord kunt geven. Veel Afrikanen beschouwen het christendom als een westerse godsdienst. Het evangelie is hun vaak door westerlingen gebracht.
- 3.1.8. Een tegenslag voor de fam. Van den Toren was de ziekte van mw. Van den Toren. In goed overleg besloten deputaten in november 1997 haar naar Nederland te laten komen. In het Havenziekenhuis in Rotterdam werd ze grondig onderzocht. Uiteindelijk is daar uitgekomen dat ze last had van algemene uitputting als gevolg van een aantal aanvallen van malaria, een aantal ontstekingen en een rugprobleem. Bijzondere behandeling bleek niet nodig, wel rust. Begin december kon ze terugkeren naar Bangui waar ze zich voorlopig in acht zal moeten blijven nemen.
- 3.1.9. Een grote internationale organisatie, 'The African Theological Initiative', die financiële steun aan theologisch onderwijs in Afrika coördineert, heeft naast een aantal andere instituten de FATEB uitgekoken als modelinstituut om een voortrekkersrol te spelen. Dat is een belangrijke erkenning en brengt ook de mogelijkheid van extra steun met zich mee voor de opleiding van docenten, voor ondersteunend materiaal e.d.

3.2. Botswana

3.2.1. Drs. en mw. H. Visser

3.2.1.1. In het persoonlijke leven van br. en z. Visser kwam spanning toen eind 1995 in het leven van

naar vader een ernstige, naar het zich liet aanzien levensbedreigende, ziekte openbaarde. Om die reden kwam de fam. Visser in 1995 vroeger met verlof. Gelukkig trad er vrij spoedig daarna een aanzienlijke verbetering op. Ook in september 1996 heeft ze haar vader nog een keer bezocht. Gelukkig kon ze toen met een gerust hart naar Botswana terugkeren.

- 3.2.1.2. De belangrijkste opdracht voor drs. Visser is het bijbelvertaalwerk. Daarnaast is in de afgelopen periode hard gewerkt. Op 13 januari 1996 vond in D'kar de officiële presentatie van het (voorlopige) woordenboek plaats, waarbij ook een wetenschappelijke delegatie uit de hoofdstad Gaborone aanwezig was. Tijdens een vergadering met de universitaire delegatie werd drs. Visser uitgenodigd te komen doceren aan de universiteit, waarbij gedacht werd aan een korte cursus als inleiding op de Narotaal, fonologie en grammatica.
- 3.2.1.3. Voor het bijbelvertaalwerk is de inbreng van de taalhelpers onontbeerlijk. In de afgelopen periode heeft drs. Visser steeds met een team van taalhelpers gewerkt. Soms moest hij daarin teleurstellingen verwerken omdat helpers om verschillende redenen het team verlieten: doordat ze een beter betaalde baan konden krijgen of in een oud gedragspatroon terugvielen (bijv. overvloedig gebruik van sterke drank). Maar langzaam maar zeker groeit de Bijbel in het Naro. In november 1997, vlak voor zijn verlof, kon het evangelie naar Markus in het Naro aan de kerk worden aangeboden. De leden van de gemeente waren enthousiast en dankbaar dat zij nu een deel van de Bijbel in hun eigen taal ontfangen hadden.
- 3.2.1.4. In zijn rapporten maakte drs. Visser duidelijk waarom het vertaalproces zoveel tijd kost. Gekeken moet worden op de vertaling begrijpelijk is. Daarom wordt een vertaald gedeelte bijv. gelezen in de klas voor gevorderden. Vervolgens worden er vragen over gesteld om te kijken of men het begrepen heeft. Ook moet worden gecontroleerd of de vertaling getrouw is. M.a.w. of elk Grieks of Hebreeuws woord, elke gedachte van de zin, in de vertaling is weergegeven. Men heeft bijv. in het Naro vijf verschillende vertalingen voor 'julie', afhankelijk van de vraag hoeveel mensen er zijn en of het om mannen, vrouwen of allebei gaat. Vervolgens moet op de spelling gelet worden. Het woord 'xaise' (met apostrof) betekent: zich vertonen, zich openbaren, terwijl het woord 'xaise' (zonder apostrof) betekent: zich verbergen. Je moet dus wel goed op die apostrof letten. Naast de controle op de spelling is er ook een controle op de culturele inhoud. Drs. Visser geeft daar een mooi voorbeeld daarvan. In Jes. 53 lezen we van de Knecht des Heren dat Hij 'onze smerten heeft gedragen'. In de vertaling stond voor dragen het werkwoord 'nae'. Maar een ouderling wees erop dat in het Naro dit woord alleen gebruikt wordt voor vrouwen. Als het om mannen gaat wordt het werkwoord 'xgam' gebruikt. En daarom moet dit werkwoord in deze tekst worden gebruikt. Tenslotte wordt er ook nog gekeken of alle begrippen consequent zijn vertaald. Bij de controle van bijv. het Markusevangelie kwam men erachter dat het woord voor 'schriftgeleerde' op zes verschillende manieren was vertaald. En dat bevordert de leesbaarheid niet.
- 3.2.1.5. In de maand maart 1997 kregen drs. en mw. Visser voor het eerst bezoek van een vertaalconsulent in de persoon van dr. Willie Ott. Elk bijbelgedeelte, vertaald door iemand binnen de organisatie van Wycliffe Bible Translators, moet worden nagekeken door iemand die daarvoor speciaal is opgeleid. Omdat zo'n vertaalconsulent zelf niet de taal, in dit geval het Naro, beheerst, moet er een woord-voor-woord vertaling vanuit het Naro in het Engels worden gemaakt. Dat gebeurt met een speciaal daarvoor door Wycliffe/SIL ontwikkeld programma. Voor drs. Visser was het fijn om op deze manier van gedachten te kunnen wisselen over zijn vertaling.
- 3.2.1.6. Een belangrijk onderdeel van de taal is de orthografie, de schrijfwijze van de taal. Drs. Visser heeft gedurende zijn werk in Botswana voor het Naro zo'n schrijfwijze ontwikkeld. En het werd gaandeweg duidelijk dat men veel waardering had voor zijn orthografie. Zo werd hij o.a. uitgenodigd om lid te worden van de Botswana Languages Council, een officieel orgaan binnen Botswana waarin men zich bezighoudt met de talen die in dit land worden gesproken. Hoogtepunt was ongetwijfeld het bericht dat men zijn orthografie had aanvaard. Ook daarmee is een stap in de goede richting gedaan: nu kunnen de vertalingen officieel worden uitgegeven. Daarnaast werd drs. Visser door Wycliffe/SIL uitgenodigd om zich verder te bekwamen, zodat ook hij in de toekomst als vertaalconsulent dienst kan doen. In overleg met deputaten heeft hij daarmee ingestemd. Dat kan betekenen dat er zo nu en dan wat extra tijd in de voorbereiding daarvan moet worden gestoken. De winst is dat zijn gaven in de toekomst niet alleen Botswana maar ook andere Afrikaanse landen ten goede komen.
- 3.2.1.7. Naast het vertaalwerk en het onderwijs in de taal dienen drs. en mw. Visser ook de Gerel. Kerk in D'kar. Zo bezochten ze ook dit jaar geregeld het settlement East-Hanahai, waar drs. Visser elke week lees- en schriftonderwijs en catechisatie geeft. Daarnaast leidt hij er één keer per veertien dagen de kerkdiensten.
- 3.2.1.8. Naast het werk in het Gantsi-district onderhouden drs. en mw. Visser ook internationale contacten. Ze wonen conferenties bij die o.a. door Wycliffe/SIL worden georganiseerd om met hun collega's te spreken over hun werk en ervaringen uit te wisselen. Daarnaast hebben ze ook contacten met universiteiten. In januari 1997 werd drs. Visser in dat kader door de universiteit van Keulen uitgenodigd waar hij een lezing hield over het vertaalwerk in Botswana.
- 3.2.1.9. Gedurende de maanden december 1997 en januari 1998 waren drs. en mw. Visser met verlof in Nederland. Vooral in de maand januari hebben ze een groot aantal spreekbeurten vervuld. Daarnaast waren er uiteraard de contacten met de sectie en met allerlei andere instanties in Nederland die zich met de belangen van de Bushmen bezighouden. Het was goed om hen in Nederland te hebben. Door hun diakarabeeld hebben ze hun werk in Botswana dichterbij de kerken gebracht. Het stemt tot diepe dankbaarheid dat de Here hun werk op een rijke manier zegent en dat ze een goede ingang bij de Bushmen hebben gevonden.

3.2.2. Ds. en mw. J.C. Wessels

- 3.2.2.1. Hoogtepunt in het gezinsleven van ds. en mw. Wessels was ongetwijfeld de geboorte van hun dochter Hanna op zaterdag 24 februari 1996 in Gaborone. Op zondag 17 maart is Hanna in de kerk van Tshobokwane gedoopt door ds. Josua Seithoko. Zowel voor de fam. Wessels als voor de mensen in dit settlement was dit een indrukwekkende gebeurtenis, omdat het hier de eerste doopsbedening was. Het was ook fijn dat de ouders van mw. Wessels, ds. en mw. Schuurman, erbij aanwezig konden zijn.
- 3.2.2.2. Wat de fam. Wessels zorgen baart, is de morele situatie die ze soms onder de Bushmen aantreffen. Werken in de zending is staan aan de fronten van het Rijk van God, waar de aanvallen van de duisternis het hevigst zijn. Ze hebben te maken met gebroken huwelijken, mannen die hun vrouwen verlaten en jongeren die hun tijd in ledigheid doorbrengen en vaak een overmaat van alcoholische drank gebruiken met de gevolgen die dat alles met zich meebrengt voor gezinnen en voor de samenleving. De omgang van de jongeren met elkaar staat soms op een heel laag niveau. Op de settlement is geen werk voor hen. Eigenlijk is in het gehele Gantsi-district geen werk voor hen. Velen zitten dan ook nadat ze de school verlaten hebben gewoon thuis. Omdat ze naar school zijn geweest, achten ze zichzelf natuurlijk te goed voor hout halen en ander werk en zijn ze voor de ouders meer een last dan een hulp. Meestal vind je ze dan ook van 's morgens vroeg tot 's avonds laat bij de drinkplekken. De meisjes zijn meestal binnen de kortste keren zwanger - als je op je 16e nog geen kind hebt, hoor je er echt niet bij en mankeert er wat aan je - en de jongens gaan van de een naar de ander. Een van de grote gevaren voor nu en in de toekomst is AIDS.
- 3.2.2.3. Tijdens de vergaderingen van de Synode wordt hieraan aandacht gegeven. Zoals bijv. op de Synode die op 3 en 4 mei 1997 werd gehouden in het nieuwe kerkgebouw van Gantsi. Een groot deel van de vergadering werd in beslag genomen door de verslagen van de verschillende gemeenten en zendingsposten, waarbij zowel zegeningen (kerkbouw, groei in aantal en geloof) als zorgen en problemen (alcoholgebruik, ontucht) met elkaar werden gedeeld. Met name het pastoraat onder jongeren vroeg veel aandacht. Twee voorstellen werden aangenomen:
1. de mogelijkheid van een levensschool moet onderzocht worden en zo mogelijk al dit jaar woden geseerd;
 2. een soort reisattest moet worden meegegeven met of opgestuurd worden voor jongeren die elders onderwijs gaan volgen.
- Een ander opmerkelijk discussiepunt op de synode was die rondom de traditionele dansen van de Bushmen die gedanst worden bij ziekte en ingrijpende gebeurtenissen, omdat deze dansen vaak in verband gebracht worden met boze geesten. Naast deze zaken kwamen heel wat punten aan de orde die te maken hebben met een jonge kerk die nog met veel daden verbonden is aan het heidense verleden.
- 3.2.2.4. Die levensschool werd van 23 tot 30 november 1997 gehouden op een farm, ongeveer 20 km buiten D'kar. Bij een droge "pan" (vernetje) werd het kamp opgeslagen. Werd er begonnen met 24 jongens en meisjes, in de loop van het weekend groeide dat uit tot 28 jongeren, afkomstig uit de gemeenten van D'kar, Gantsi, Tshobokwane, New Xanagas en East Hanahai. Het idee was om kinderen van gemeentesleden die net van de lagere school afkomen, of die net hun examen van de "junior secondary school" (twee klassen middelbare school) hebben gedaan bijeen te brengen voor bijbelstudie, bezinning en groepsbinding. Het is een geweldige week geworden. De reacties van de jongeren waren enthousiast. In 1998 is eveneens een dergelijke levensschool gehouden.
- 3.2.2.5. Op de diverse plaatsen waar ds. en mw. Wessels werken was er sprake van zegen, maar ook van tegenslag. Bijvoorbeeld toen een zwarte predikant van een "gezingskerk" in Tshobokwane neertrek. De naam van zijn kerk is 'Jezus is lefder'. Hij maakt veel tam-tam, letterlijk en figuurlijk, maar de Bijbel kent hij niet. Vooral jonge mensen voelen zich door hem aangetrokken. De ouderen zijn sceptisch en zelfs negatief, maar ze voelen zich machteloos.
- 3.2.2.6. In 1997 kwam de familie Wessels met verlof naar Nederland. Br. en zr. Eenkhoorn uit Schagen (leden van de Ned. Geref. Kerk van Den Helder) hielpen hen belangeloos om twee daklankbeelden te maken: één over de verkondiging van het evangelie in Botswana ('De woestijn zal bloeien') en één voor de kinderen ('Leven als een kind in Botswana'). Op vijf klassicale zondagsdagen en op een groot aantal zondagszondagen en -avonden hebben ze deze klankbeelden verbond.
- 3.2.2.7. Na hun verlofperiode vroeg met name de opbouw van de kerk hun aandacht. De kerkenraad van D'kar is van mening dat alle prioriteit moet worden gegeven aan het opleiden van ambtsdragers en gemeentesleden. Met name de vragen rondom het beroepen van een predikant hielden hen intens bezig. Moet het een Tswanapredikant zijn of iemand uit eigen gelederen die daarvoor is gevormd? In dat kader heeft ds. Wessels een aantal opleidingen in Zuid-Afrika bezocht waaronder de Gereformeerde Theologische Opleiding van Marétsane. Een aanvankelijke conclusie is dat een dergelijke opleiding (evenals die van de MTC) op dit moment nog te hoog gegrepen is. Duidelijk is in ieder geval dat in de nabije toekomst naar een oplossing moet worden gezocht omdat de werkzaamheden in de gemeente door ds. B. Le Roux verminderen vanwege de uitbreiding van het KURU-project.
- 3.2.2.8. Diep ingrijpend was in 1997 het overlijden van Derek Moss op de leeftijd van 57 jaar. Hij was een leider in de gemeenschap van Tshobokwane. Twee jaar geleden had hij zijn hart aan de Here gegeven en belijden van zijn geloof gedaan. Hij was juist begonnen met de bijbelcursus van het Nehemia Bible Institute en deed enthousiast mee aan de bijbelschool.
- 3.2.2.9. In Botswana werkt men hard aan het wegennet. In de maand juli werd de nieuwe weg naar Gantsi geopend die nu in z'n geheel geasfalteerd is. Aan het einde van het jaar werd de Transkalahari Snelweg geopend. Daardoor is bijvoorbeeld Tshobokwane ineens aan een drukke verkeersader komen te liggen. Op hoogtijdagen komen er zo'n 700 auto's voorbij. Dagelijks rijdt er nu een bus

van en naar Gantsi. Maar naast de voordelen heeft deze modernisering ook haar schaduwzijden. De situatie in het dorp wordt aangetast en er is het gevaar van toenemend alcoholgebruik en prostitutie.

- 3.2.2.10. Gelukkig gaat het werk op de verschillende plaatsen door. Regelmatig worden kerkdiensten belegd en wordt het evangelie verkondigd. In de gemeente van Tshobokwane worden ook de diensten voorbereid voor de zondagen dat ds. en mw. Wessels er niet zijn. Deputaten zijn dankbaar dat het werk in Botswana ook door ds. en mw. Wessels goede voortgang mag vinden.

3.2.3. Het KURU-project

- 3.2.3.1. Omdat onze zendingen nauw betrokken zijn bij het KURU-project is het goed te melden dat er een nieuwe fase in de uitvoering ervan is aangebroken: er wordt niet alleen meer gewerkt in D'kar maar in het gehele Gantsi-district en zelfs daarbuiten.
- 3.2.3.2. Verschillende "extension teams" (drie of vier ouderen en enkele jongeren), getraind door ds. Le Roux, bezoeken settlements om daar het project op te starten, waarbij als voorwaarde wordt gesteld dat deelnemers op vergaderingen aanwezig dienen te zijn, moeten deelnemen aan een spaarprogramma en aan een trainingsprogramma. Het geld van dat spaarprogramma wordt voor ontwikkelingsdoeleinden gebruikt.
- 3.2.3.3. De ontvangst van dit nieuwe programma is verrassend positief. Het betekent wel extra tijd en energie voor ds. Le Roux die daardoor zijn werk als predikant van D'kar steeds minder kan doen.

3.3. Mozambique

- 3.3.1. Deputaten namen in 1995 het volgende besluit: "Deputaten keuren de afspraken goed die met Trans World Radio (TWR) gemaakt zijn om een toerustingsprogramma in het Lomwe te verzorgen en nemen contact op met TWR teneinde een Agreement op te stellen over de uitvoering hiervan". Dankbaar mogen deputaten melden dat er goede uitvoering aan dit besluit gegeven is. Tijdens een financieel werkbezoek dat de brs. Procee en Van der Veen in de maand juni 1996 brachten aan o.a. het kantoor van TWR-Zuid-Afrika in Johannesburg kon de overeenkomst worden opgesteld. Inmiddels waren de voorbereidingen voor de toerustingsprogramma's al in volle gang. Omdat het een te grote taak voor Pt. A. Malima, de radiopredikant van TWR voor de Lomwesprekenden, zou worden om ook deze programma's in te spreken, werd gezocht naar iemand die deze taak kon vervullen en wellicht in de toekomst ook dienstbaar kon zijn in het onderwijsproject dat in Mocuba zal worden opgezet. Men heeft deze gevonden in Pt. A. Mala. Tijdens hun bezoek hebben de broeders deze jonge predikant ook zelf ontmoet. Met veel genoegen maakten zij met hem kennis. Hij werd geboren op 15 februari 1968 en groeide op in Noord-Zambezia, in het district Gurué. Na het middelbaar onderwijs volgde hij gedurende drie jaar een Bijbelschooltraining in Maputo (Mozambique) met als voertaal Portugees. Daarna zette hij zijn studie voort op het Harvest Bible College in Louis Trichardt (Zuid-Afrika), voertaal Engels. Zijn moedertaal is Lomwe. Na zijn huwelijk op 31 juli 1996 werd hij in november bevestigd tot predikant. Hij spreekt (uitersaard) vloeiend Lomwe, Portugees en Engels.

- Na zijn opleiding aan de twee Bible Colleges werkte hij ook met TEE-materiaal, naar zijn mening goed materiaal om voorgangers toe te rusten. Hij is inmiddels begonnen met het geven van radiocursussen. Als hem gevraagd wordt wat het geloof voor hem betekent vertelt hij dat het niet voldoende is geboren te zijn in een christelijk gezin of om naar de kerk te gaan. Een mens moet wederom geboren worden. Hij zegt dat hij bij zijn bekering nadrukkelijk bepaald werd bij Rom. 10:3. In plaats van een universitaire opleiding te volgen voor een beter inkomen, zoals vrienden hem hadden aangeraden, ging hij naar de Bijbelschool. Zijn enige doel is om mensen naar Christus te leiden.
- 3.3.2. Sinds 1 juli 1996 worden de radiocursussen die Pt. Mala inspreekt uitgezonden. TWR zendt elke week op maandag en dinsdag Bijbelcursussen uit, met herhalingen op woensdag en donderdag. Iedere uitzending duurt 15 minuten. Herhalingen zijn volgens TWR zeer nodig. De cursisten en/of lustersaars kunnen hun reacties zenden naar TWR in Mozambique. Hij heeft onder meer tot taak de binnenkomende reacties te beantwoorden. De eerste weken waren vooral testweken. Afhankelijk van reacties hebben aanpassingen plaatsgevonden. Gebruik wordt gemaakt van in Lomwe vertaald TEE-materiaal. Bij iedere uitzending krijgen de cursisten een aantal vragen te beantwoorden. Pt. Mala wil de voorgangers met de beantwoording van deze vragen helpen en hoopt, zodra een Nederlandse zending zich in Mocuba gevestigd heeft, dit in persoonlijke contacten ter plekke te kunnen doen. Dit persoonlijke contact is ook belangrijk om de radioprogramma's op de praktijk af te stemmen.
- 3.3.3. Deputaten besloten eveneens "om het toerustingswerk in Zambezia ter hand te nemen en om daartoe een coördinator van buiten en een coördinator vanuit de eigen streek in te schakelen door in Nederland te zoeken naar een theoloog die als coördinator van buiten in Zambezia kan gaan werken". Het toerustingswerk zal zich richten op alle Bijbelgetrouwe kerken van verschillende denominaties in de provincie Zambezia. De al eerder genoemde Pt. Mala verklaarde zich bereid om te werken als "coördinator vanuit de eigen streek". Deputaten moesten dus zoeken naar een coördinator van buiten. Om die reden werden er advertenties geplaatst in de landelijke en regionale kerkbladen. Vervolgens werden persoonlijke brieven gezonden aan alle dienstdoende predikanten. Tot grote blijdschap van deputaten meldde zich een predikantsechtpaar, ds. en mw. J. van 't Spijker uit Zwijndrecht. In de deputatenvergadering van 27 juni 1996 werden zij benoemd (zie 2.4.4.1).
- 3.3.4. Het jaar 1997 heeft grotendeels gestaan in het teken van de voorbereidingen van het ontwikkelen van het nieuwe zendingssterren in de provincie Zambezia in Mozambique.
- 3.3.4.1. Ds. en mw. Van 't Spijker volgden het eerste half jaar van 1997 de missionaire opleiding aan het IRTT te Zwolle. In de maand juni kon deze opleiding met goed gevolg worden afgesloten. Daarnaast volgde ds. Van 't Spijker een basiscursus in het onderhoud van een auto en volgden zij samen een

- EHBO-cursus.
- 3.3.4.2. In de tweede helft van dit kalenderjaar verbleven ds. en mw. Van 't Spijker in Loures, een klein stadje in de buurt van Lissabon in Portugal. Binnen de kring van deputaten was reeds afgesproken dat zij voor hun vertrek naar Mozambique de gelegenheid zouden krijgen zich de Portugese taal eigen te maken. In dit stadje kregen ze les van het echtpaar Eunice en Jorge Silva, die het als hun roeping zien om a.s. zendingswerkers, die uitgezonden worden naar Portugeestalige landen, deze taal bij te brengen. In ruim vierenhalve maand hebben ze zich deze taal zo eigen gemaakt dat ze zich ermee kunnen redden. Tijdens het verblijf in Mozambique is dit van grote betekenis, temeer daar zij op termijn ook de taal die in de provincie Zambezia wordt gesproken, het Lomwe, moeten leren.
- 3.3.5. Reeds eerder meldden deputaten u dat er vanuit de Mission Deputies van de GKSA (Synode Soutpansberg) belangstelling was voor het nieuwe zendingssterrein van deputaten in Mozambique. Nadat tijdens verschillende bezoeken uitvoering met hen daarover was gesproken, werd door deputaten besloten met vertegenwoordigers ervan een gezamenlijke oriëntatieris naar Mozambique te maken.
- 3.3.6. In de maand oktober 1997 hebben de algemeen voorzitter en 1e secretaris een bezoek aan Mozambique gebracht. Dat bezoek had een tweeledig doel:
1) er moest worden gezocht naar geschikte woonruimte voor ds. en mw. Van 't Spijker;
2) met leden van de Mission Deputies van de GKSA Synode Soutpansberg moest - in het kader van een te sluiten overeenkomst van samenwerking in het nieuwe zendingswerk - een oriëntatieris worden gemaakt.
Namens de Mission Deputies namen ds. F. Maguga en ds. S. Nefele deel aan deze reis. Namens TWR-Zuid-Afrika br. D. Ball, namens TWR-Mozambique de directeur L. Zaquie, en de beide radiopastors voor het gebied Zambezia, Pt. Mala en Pt. Mutima. Het was in veel opzichten een gezonde reis, niet het minst voor de broeders uit Venda die tijdens deze reis een goed inzicht kregen in de geestelijke opwekking in dit gebied en de noodzaak theologisch onderwijs te gaan geven. Het was indrukwekkend mee te maken hoe bij de broeders en zusters in Mozambique waren dat zij nu ook hulp zouden ontvangen van 'zwarte' broeders en zusters uit Venda. En het was eveneens indrukwekkend te zien hoe men onder de indruk raakte van de manier waarop de beide Vendapredikanten hun het evangelie verkondigden. Aan het einde van de reis werd met de broeders een en ander geëvalueerd. Dat is uitmondend in een voorstel voor een Draft Agreement dat ter goedkeuring aan de Mission Deputies is voorgelegd (bijlage 1).
- 3.3.7. Het bleek tijdens het verblijf in Mozambique niet zo eenvoudig te zijn om aan een goed huis voor de fam. Van 't Spijker te komen. Dat heeft mede te maken met het feit dat elke structuur in dat opzicht in het binnenland ontbreekt. Er zijn bijvoorbeeld geen makelaars die bij de aankoop van een huis kunnen bemiddelen. Vaak moet je 'bij gericht' vernemen dat een bepaald huis te koop is. Nadat tien woningen waren bezocht, moest de conclusie worden getrokken dat het doel niet was bereikt. Het bleek ook niet mogelijk te zijn een terrein te kopen waarop een huis kon worden gebouwd. Bij het vertalen van Mozambique bleven de beide radiopastors achter in Mocuba om te zien of er toch nog mogelijkheden waren.
Op de voorlaatste dag van het werkbezoek hoorden de voorzitter en de 1e secretaris dat er toch een huis in Mocuba te koop was. Na telefonisch overleg met zowel TWR-Mozambique als deputaten in Nederland en na raadpleging van de Zuid-Afrikaanse familie Cronje die in Mocuba woont, werd besloten dit huis aan te kopen. Het feit dat er op het laatste ogenblik toch een huis beschikbaar was werd gezien als een verhoring van de vele gebeden die daarvoor opgezonden waren.
- 3.3.8. Een huis kopen in Mozambique is één zaak, zo'n huis bewoonbaar maken een andere. Via Dick Ball van TWR-Zuid-Afrika werd contact gelegd met Jon Ray, een Amerikaanse architect die op basis van geloofszending zijn bekwaamheden aanbiedt voor zendingswerk. Met hem werd overeengekomen dat hij in februari naar Mocuba zou gaan, het huis zou bekijken en een plan zou maken om het huis te restaureren en geschikt te maken voor bewoning. Een en ander is inmiddels gebeurd en restauratie van het huis is inmiddels in gang gezet en voor een deel voltooid.
- 3.3.9. Inmiddels zijn ds. en mw. Van 't Spijker op 6 maart 1998 uitgezonden door de Chr. Geref. Kerk van Zwijndrecht en zijn ze op 16 maart naar het zuidelijk deel van Afrika vertrokken. Deputaten zijn dankbaar dat er na een lange voorbereidingsperiode nu een begin gemaakt kan worden met deze nieuwe tak van het zendingswerk. De weg die tot nu toe gegaan is, werd en wordt ervaren als de weg waarop de Here deputaten en zendingswerkers heeft geleid. Daarom mogen we dit werk ook volledig aan Hem opdragen.

4. Sectie II

4.1. Brazilië

- 4.1.1. De G.S. 1996 besloot "het besluit van deputaten goed te keuren om in samenwerking met de Igreja Evangélica Reformada no Brasil een zendingsproject op te zetten in de grote steden Curitiba en Sao Paulo in Brazilië". In 1996 hebben deputaten hierna verder gewerkt. De opzet was dat de IER een zendingspredikant en evangelisten zou inzetten voor het project in Curitiba terwijl deputaten op termijn zouden zoeken naar een zendingswerker voor het project in Sao Paulo.
- 4.1.2. Begin 1996 ontvingen deputaten bericht dat het moderamen van de synode en het departement van de zending van de IER ds. A. van der Meer hadden benoemd voor het zendingsproject in Curitiba voor een periode van twee jaar. In de loop van het jaar kwamen er echter steeds meer signalen dat het niet goed ging met het werk van ds. Van der Meer in Curitiba. Mede op grond daarvan besloten deputaten tot een werkbezoek. Dat zou tevens aan de nieuw aangetreden voorzitter van deputaten de gelegenheid geven om met de IER kennis te maken. Bovendien kon tijdens dat werkbezoek het

- contract van samenwerking met de kerken worden besproken. Van 9-22 oktober 1996 bezochten de deputaten Laas en Van Mulligen de IER. Inmiddels bleek dat met ds. Van der Meer was afgesproken dat zijn contract met het departement van de zending per 31 december zou worden beëindigd. Na een aantal vergaderingen met o.m. het departement van de zending, het moderamen van de synode en het departement van de christelijke opvoeding en een bezoek aan zowel de kerken als de steden Curitiba en Sao Paulo, stemden de werkbezoekers met de gevorderde handelwijze in. Met het departement van de zending werd depgaand gesproken over de nu te volgen handelwijze. Dat resulteerde erin dat het departement van de zending officieel aan deputaten vroeg een zendingswerker naar Curitiba te sturen, die dan op termijn ingezet zou kunnen worden voor het zendingsproject in Sao Paulo.
- 4.1.3. In de vergadering van 9 december 1996 hebben deputaten - aan de hand van het verslag van de werkbezoekers - zich uitvoerig op dit verzoek van de IER beraden.
- 4.1.3.1. Er werden allerlei kritische vragen gesteld. Deputaten hadden toch besloten ten aanzien van Curitiba te participeren in opzet, in kosten en eventueel in opleidingen van predikant/evangelisten. Nu wordt voorgesteld om onze betrokkenheid bij het zendingswerk te Curitiba te vergroten door naar deze plaats een zendingswerker uit te zenden. Zijn wij met personele inzet in Curitiba wel op de goede weg?
- 4.1.3.2. Door de werkbezoekers werd duidelijk gemaakt dat er in de Braziliaanse IER geen geschikte Gereformeerde predikanten voor dit zendingswerk te vinden zijn. Hoewel de IER op principiële gronden hun eigen identiteit willen vasthouden zijn ze aan de andere kant afhankelijk van vooral Luthense predikanten. Ds. Van der Meer was de enige Gereformeerde predikant, opgeleid in Amerika en Brazilië, die voor dit werk beschikbaar was. Helaas werden zijn communicatieve vaardigheden als onvoldoende gekenschetst. Geconfronteerd met dit dilemma zagen de deputaten geen andere optie dan de plannen aan te passen door te proberen een Nederlandse zendingspredikant uit te zenden.
- 4.1.3.3. Alles overwegende hebben deputaten besloten akkoord te gaan met de voorstellen van de werkbezoekers.
- 4.1.4. Na een advertentie in de kerkelijke bladen, later gevolgd door een persoonlijk brief van deputaten aan alle daarvoor in aanmerking komende predikanten binnen het kerkverband, kwam er o.a. een reactie van ds. en mw. A. van der Maar uit Mussel. Na de gebruikelijke procedures en gesprekken konden zij op de deputatenvergadering van 1 september 1997 benoemd worden als zendingsrechtspaar voor dit gebied. Inmiddels is ds. Van der Maar per 1 november in dienst getreden van deputaten Buitenlandse Zending. Ook zij volgen de opleiding van het IRTT in Zwolle. Inmiddels hebben ze in de maand december de acculturatiecursus aan het HKO in Oegstgeest gevolgd.
- 4.1.5. Deputaten hebben deze benoeming voorgelegd aan het Departement van de Zending van de IER in Brazilië en het moderamen van de synode van de kerken. Met vreugde en dankbaarheid is op de benoeming van dit zendingsrechtspaar gereageerd. Met de IER is overeengekomen dat ds. Van der Maar verbonden zal worden aan de gemeente van Castrolanda met als bijzondere opdracht te gaan werken in het grotestadsendingsproject in Curitiba. Deputaten hopen dat ds. en mw. Van der Maar met hun gezin medio 1998 naar Brazilië kunnen vertrekken. Hun eerste opdracht daar zal zijn zich de taal eigen te maken en het gebied waar ze gaan werken te leren kennen. Als alles volgens plan verloopt, zal ds. Van der Maar begin 1999 aan zijn zendingstaak kunnen beginnen.
- 4.1.6. Intussen wordt vanuit de IER voorbereidend werk gedaan in Curitiba. Evangelist Gilmar Paz de Costa werkt momenteel al in deze hoofdstad van de staat Paraná. Hij legt contacten met leden van de IER die verspreid in deze stad wonen, organiseert kerkdiensten, richt zich op discipelschapstraining en legt contacten met andere kerken in deze stad. Uit zijn rapportage blijkt dat het werk langzaam maar zeker groeit. Het ligt in de bedoeling om de 'post' van de IER die in Curitiba gaat ontstaan, tot aan de zelfstandigwording te laten vallen onder de verantwoordelijkheid van de IER van Castrolanda.

4.2. KwaNdebele

4.2.1. Gereformeerde Kerk KwaNdebele (GKK)

4.2.1.1. Ds. J. Slagboom

Door omstandigheden in zijn gezin zag ds. ir. J. Slagboom zich genoodzaakt onthefing van zijn taak als zendingspredikant te vragen. De kerkenraad van Heerde heeft hem die verleend. Op 3 december 1995 heeft hij afscheid genomen van de Geref. Kerk te KwaNdebele in een dienst die belegd was ter gelegenheid van de ingebruikname van de nieuwe kerk in Moloto. In de loop van 1996 ontving ds. Slagboom een beroep naar de gemeente van Soest. Met volle vrijmoedigheid kon hij dat beroep aanvaarden. Op vrijdag 20 september 1996 nam hij afscheid van de gemeente van Heerde. Daarmee sloot hij zijn periode als zendingspredikant af.

4.2.1.2. Ds. G. Huisman

4.2.1.2.1. Ds. G. Huisman is op 1 juli 1995 met zijn werk in de GKK begonnen. Belangrijk onderdeel daarvan was de taalstudie, die hij samen met ds. C.W. Bujs en ds. P.J. Buys volgt bij ds. Kurpershoek in Pretoria.

4.2.1.2.2. Naar zijn overtuiging kwam ds. Huisman de eerste tijd nog te weinig toe aan zijn eigenlijke taak: gemeentecapbouw-werk. Dat heeft te maken met het feit dat er een groot aantal preekposten zijn (32). Er zijn te weinig ambtsdragers die goede leiding kunnen geven. De evangelisten hebben meestal teveel posten om er veel tijd in te kunnen steken. Sommige van de evangelisten volgden bovendien gedurende twee morgens per week de lessen aan de MTC (zie 4.2.2.2). Door deze

studie hebben zij weinig tijd voor met name de huisbezoeken. Ds. Huisman besloot daarom samen met de evangelisten dit bezoekwerk te gaan doen. In dit bezoekwerk ontdek je maar al te veel dat de GKK een jonge zendingkerk is: een groot huis met een zwak fundament. Daarbij komt dat na het vertrek van ds. Slagboom ook de verantwoordelijkheid voor het werk in het Zuiden van KwaNdebele grotendeels bij ds. Huisman terecht is gekomen.

- 4.2.1.2.3. Naast zorgen rondom de blijvende doorwerking van de voorouderverering zijn er ook verblijvende ontwikkelingen in de GKK. Daarin nemen een aantal evenementen een plaats in, zoals de samenkomsten op Goede Vrijdag en Pasen, de zondagscholencompetitie, de vrouwendag en de jongeren-conferentie.
- 4.2.1.2.4. Aan het einde van het jaar kwam het verzoek van de fam. Huisman om te mogen verhuizen naar Groblersdal. Reeds lange tijd bezochten hun kinderen de multiraciale school in deze plaats. De afstand tussen Groblersdal en Siyabuswa bedraagt 60 km. Het is voor het hele gezin bijzonder belastend. Deputaten hebben - geleid op de gezinssituatie - hiermee ingestemd hoewel ze liever zien dat een zendingeling woont in het gebied waar hij werkt. De verhuizing heeft begin 1997 plaatsgevonden.
- 4.2.1.2.5. Uit de rapportage blijkt dat ds. Huisman met veel inzet en betrokkenheid zijn werk doet. Hij heeft een goede relatie met de evangelisten van de GKK, bezoekt met hen de verschillende plaatsen en geeft hen praktische begeleiding. Langzaam maar zeker krijgt hij de Zulu-taal meer onder de knie. Zowel in ontmoetingen als tijdens de kerkdiensten gebruikt hij deze taal om het Woord van God aan de mensen uit te dragen.
- 4.2.1.2.6. In de maanden maart en april 1997 heeft de fam. Huisman hun verlofperiode in Nederland doorgebracht. Naast de gelegenheid om de banden met de familie en de gemeente te versterken hebben zij ook van hun leven en werk in KwaNdebele verteld op allerlei zendingsbijeenkomsten. En uiteraard was er een ontmoeting met deputaten. Het was een druk programma dat zij moesten afwerken. Gelukkig was er daarnaast ook tijd voor ontspanning. In deze periode kwamen ook de evangelisten Mahlangu en Maredi voor twee weken naar Nederland. Ze bezochten diverse zendingsbijeenkomsten, in sommige gevallen samen met ds. Huisman.
- 4.2.1.3. Ds. W. van 't Spijker
- 4.2.1.3.1. Inmiddels had de kerkenraad van de GKK om een vervanger voor ds. J. Slagboom gevraagd. Met dankbaarheid konden deputaten in hun vergadering van 27 juni 1996 ds. W. van 't Spijker uit Stadskanaal benoemen als gemeentebouwwerker voor de GKK. Vanaf 1 oktober hebben ds. en mw. Van 't Spijker zich voorbereid op de taak die hun in de GKK wacht. Ook voor hun opleiding hebben deputaten gebruik gemaakt van de IRTT Zwolle. De fam. Van 't Spijker is op 8 juni 1997 door de kerk van Stadskanaal uitgezonden. In de maand juli verhuisden zij naar Siyabuswa in KwaNdebele, waar zij het huis betrokken waar voorheen de familie Huisman woonde.
- 4.2.1.3.2. Op zaterdag 9 augustus werd ds. W. van 't Spijker bevestigd als predikant van de GKK in de kerk van Kwagga-fortuin. Zijn vader, prof. dr. W. van 't Spijker, leidde de bevestigingsdienst met een preek over 1 Cor. 3:10-23. Br. Mahlangu las het bevestigingsformulier waarna prof. Van 't Spijker en ds. Huisman in resp. Nederlands en Zulu de bevestigingsvragen stelden. Vervolgens hield ds. Van 't Spijker, tot verrassing van de aanwezigen, in het Noordsotho zijn inredspreek over 1 Cor. 3:1-9. Daarna volgden enkele toespraken: door ds. M. Rebel als oud-zending, een vertegenwoordiger van de classis Tswana waartoe de GKK behoort en ds. J. van Mulligen namens deputaten. De dienst werd afgesloten met een bijzonder indrukwekkend gebeuren: onder enthousiast zingen werden door verschillende posten cadeaus aan de fam. Van 't Spijker aangeboden. Na de dienst werd aan alle (!) aanwezigen een voortreffelijke maaltijd aangeboden, klaar gemaakt door de 'mama's' van de gemeente.
- 4.2.1.3.3. Na zijn inredspreek heeft ds. Van 't Spijker zich toegelegd op het zich eigen maken van het Noordsotho. In november is hij begonnen op de posten in deze taal voor te gaan in de diensten. Per 1 januari 1998 zijn de werkzaamheden binnen de GKK volledig van start gegaan.
- 4.2.1.4. Policy-document
- De beide opbouwwerkers van de GKK hebben zich - samen met de evangelisten - in de tweede helft van 1997 verdiept in de wijze waarop ze in de voor hen liggende tijd hun werk in opdracht van de kerkenraad van de GKK vorm zullen geven. Het resultaat van hun bezinning hebben ze ter beoordeling voorgelegd aan de kerkenraad. Na bespreking ervan is het beleid voor de komende periode vastgelegd in het zogenaamde Policy-document. U treft het aan als bijlage 2 bij dit rapport.
- 4.2.2. Het Mukhanyo Project
- 4.2.2.1. De gedecentraliseerde cursus
- 4.2.2.1.1. Op verzoek van deputaten hebben ds. A. Hilbers en de 1e secretaris in de periode eind nov./begin dec. 1995 een werkbezoek gebracht aan KwaNdebele. Voornaamste reden van dit werkbezoek was een gesprek met alle betrokkenen rondom het Mukhanyoproject. Nu dit project, oorspronkelijk opgezet met de bedoeling voorgangers van de Onafhankelijke Kerken in KwaNdebele bijbeldonderwijs te geven, definitief van de grond is gekomen, is het noodzakelijk goede structuren op te zetten. Om die reden werd in 1996 besloten onderscheid te maken tussen de Mukhanyo Bible Courses (MBC) en de Mukhanyo Bible School (MBS).
- 4.2.2.1.2. De MBC is het gedecentraliseerde deel van het Mukhanyoproject. Voor dit werk dragen de deputaten in Nederland de directe verantwoordelijkheid. De lessen worden op verschillende locaties in het Ndebelegebied gegeven door een docent die de mensen opzoekt en in kleine groepjes bijeen-

brengt. Daarbij gaat het dan om mensen die niet beschikken over de kwalificaties, de tijd en het geld om (nog) ergens dagonderwijs te volgen. Leider van de MBC is ds. C.W. Bujs. De afspraak met deputaten is dat hij 75% van zijn tijd zal besteden aan de MBC en 25% van zijn tijd aan werk in de GKK.

- 4.2.2.1.3. Voor de lessen wordt het werkmateriaal van TEE gebruikt. Deze boeken met bijbeldonderwijs zijn afgestemd op zelf-studie en nemen de student als het ware bij de hand in het leerproces. De boeken zijn vertaald in het Zulu. In sommige klassen willen de studenten graag Engels lezen en spreken om ook in deze taal geoefend te worden.
- 4.2.2.1.4. Intussen heeft er weer een naamswijziging plaatsgevonden. De gecentraliseerde cursus had de naam Mukhanyo Bible School gekregen. Maar het woord school heeft in de Zuid-Afrikaanse context de betekenis van lager onderwijs. Studenten vroegen of in de naam van de school niet kon uitkomen dat men op hoger niveau theologisch gevormd wordt. Daarom is de naam van deze gecentraliseerde cursus veranderd in Mukhanyo Theological College (MTC). Intussen had de gedecentraliseerde cursus de naam Mukhanyo Bible Courses (MBC) gekregen om het onderscheid tussen beide opleidingen aan te geven. Nu er een nieuwe naam is gegeven aan de gecentraliseerde opleiding is men in de gedecentraliseerde opleiding teruggekeerd tot de oude (oorspronkelijke) naam: Mukhanyo Bible School (MBS).
- 4.2.2.1.5. Na hun verloftijd in Nederland (december 1996/januari 1997) zijn ds. en mw. C.W. Bujs naar Siyabuswa teruggekeerd. Het werk van de MBS is intussen hard gegroeid. Momenteel zijn er meer dan 150 studenten, verdeeld over ruim 20 klassen in dit gebied. Behalve ds. Bujs zelf zijn er ook hulpdocenten aan het werk. Meestal zijn dat mensen die zelf ook meedraaien in een van de groepen. De methode van TEE maakt het hun mogelijk om al vrij snel leiding te kunnen geven aan een van de groepen. Uitgangspunt van de methode is nl. dat het boek zelf de leermeester is en dat er slechts noodzakelijk is het boek te begeleiden.
- 4.2.2.1.6. Voor wat betreft de persoonlijke omstandigheden: In de maand juli 1996 werden ds. en mw. Bujs opa en oma door de geboorte van hun eerste kleinkind. Vlak voor het vertrek naar Nederland in verband met hun verlof werd in de kerk van Kameelpoortnek een kerkdienst opgenomen door Zentijd voor Kerken (ZVK), die op 5 januari 1997 via TV1 is uitgezonden. Het is fijn dat ook op deze wijze bekendheid aan het zendingswerk in KwaNdebele kan worden gegeven en de boodschap van het evangelie via dit medium tot in Nederland kan worden verkondigd.
- 4.2.2.1.7. Helaas moest mw. Bujs nog een keer de afstand overbruggen. In de maand december 1997 overleed haar vader, kort nadat ze in Nederland was aangekomen. Het was - bij alle pijn die dat doet - toch fijn dat ze kort tevoren nog contact met hem had gehad.
- 4.2.2.1.8. Een ander bijzonder moment in hun leven was het feit dat het op 25 december 1997 25 jaar geleden was dat ds. Bujs als predikant verbonden werd aan de Chr. Genef. Kerk van Oud-Beijerland. In een dienst van zijn zedende gemeente, Veenendaal-Bethel, werd hier bijzondere aandacht aan gegeven. Via een opname van deze dienst en een videoband met felicitaties werden aan hem en zijn gezin gelukwensen aangeboden.
- 4.2.2.2. De gecentraliseerde cursus
- 4.2.2.2.1. De MBS is de gecentraliseerde tak van het Mukhanyoproject. In dit werk participeren deputaten met anderen, zoals de KwaNdebeles Churchesboard (logerwoordig: Masakanes Churches Board), de CRICA (een organisatie van Onafhankelijke kerken in geheel Zuid-Afrika), enkele classen van de GKSA van Zuid-Afrika en de Genef. Kerk van KwaNdebele. Dr. P.J. Buys is directeur van deze bijbelschool. Ook met hem is afgesproken dat hij 75% van zijn tijd zal besteden aan het werk van de MBS en 25% van zijn tijd aan de GKK. In die 25% is dan ook inbegrepen de opleiding van de evangelisten van de GKK. Momenteel worden de lessen gegeven in de kerk van Thembelethu. Rondom deze kerk zijn verplaatsbare huiskes neergezet. Met hulp van deputaten is er aan de kerk een eetzaal met keuken gebouwd, waar de maaltijden kunnen worden gebruikt. Het ligt in de bedoeling in 1998 een eenvoudige school te vestigen in de snel groeiende stad KwaMhlanga. Deputaten werden in de beheerraad van MBS vertegenwoordigd door ds. L.D. Aucamp uit Cullinan en prof. dr. E.J. Smit uit Potchefstroom. Aan het einde van 1997 heeft prof. Smit laten weten dat hij graag vervangen wilde worden. Ds. S. Nefefe, directeur van Iyani Bible School, is hem opgevolgd.
- 4.2.2.2.2. Hoogtepunt in de relatie met de MBS is ongetwijfeld het bezoek geweest dat dr. Buys in het kader van zijn verlof in september 1996 aan Nederland heeft gebracht. In die tijd heeft hij veel ontmoetingen gehad met de kerken in de vorm van zondagsdiensten en zendingsbijeenkomsten. Zelf heeft hij zijn verlof als vernieuwend en bemoedigend ervaren. Naast dit bezoek aan Nederland heeft hij ook bezoeken gebracht aan Schotland, Engeland en de Verenigde Staten. Doel van deze bezoeken was om meer bekendheid te geven aan het werk van de MBS en gesprekken te voeren over samenwerking en het over en weer toezenden van leermateriaal.
- 4.2.2.2.3. Aan het begin van 1996 waren er 17 studenten ingeschreven op de MBS waaronder vijf evangelisten van de GKK, die op woensdag en donderdag lessen volgen. Ds. Buys geeft tien lessen per week: Dogmatiek, Evangelistiek, Spiritualiteit en Karaktervorming, Pastoraat, Kerkrecht, Bibliotheek- en Computergebruik en Zendingswetenschappen. Elk jaar wordt er een folder samengesteld die op ruime schaal wordt verspreid.
- 4.2.2.2.4. Intussen zijn er gesprekken gevoerd met de curatoren van de Theologische Skool in Potchefstroom en de deputaten van de Synode Middelrand van de GKSA. Daaruit is gebleken dat er mogelijkheden zijn om enkele van de evangelisten van de GKK, die de vereiste gaven hebben om als predikant te kunnen werken binnen de GKK, aan de MBS op te leiden. De kerkenraad van de GKK heeft zich uitvoerig met de predikantsopleiding beziggehouden. Tijdens de kerkenraads-ver-

gadering van 9 november 1996 is eenparig besloten dat de evangelisten Sampson Nhlongo en Johannes Modisha in januari 1997 met de predikantsopleiding van de MBS zullen beginnen. Deze broeders hebben daarvoor de vereiste kwaliteiten.

- 4.2.2.2.5. Een andere zaak die uitgebreid aandacht heeft gehad is het stichten van een gebouw voor de MBS in KwaMhlanga (zie ook 4.2.2.2.1.). Jaren geleden was er mondeling door de toenmalige bestuurders van KwaNdebele een bepaald stuk grond toegezegd. Maar door de afschaffing van de Apartheid is er ook in dit opzicht het een en ander veranderd. Het bleek niet zo eenvoudig te zijn om het stuk grond op naam te krijgen. In het nieuwe Zuid-Afrika mag men geen grond schenken aan kerken of kerkelijke instanties. Dus moest men eerst nog een prijs voor de grond vaststellen. Daarnaast was het nog niet zo eenvoudig om de zaken bureaucratisch voor elkaar te krijgen. Doordat hiern veel vertraging zit, moest de bouw van de bibelschool steeds worden uitgesteld. Gelukkig kon dr. Buys in zijn laatste rapport berichten dat de uiteindelijke plannen door de ambtenaren in KwaMhlanga zijn goedgekeurd. Inmiddels konden bouwondernemingen op het project inschrijven. Zeven bouwondernemers deden dit. Volgens het contract dat over de bouw is afgesloten zal het volledige gebouw tegen eind juni 1998 dienen te worden opgeleverd. Helaas is er opnieuw vertraging opgetreden zodat de maand juni niet meer haalbaar is. Men hoopt zo snel mogelijk het gebouw te betrekken om het tijdens de jaarlijkse diploma-uitreiking aan het einde van het academisch jaar feestelijk in gebruik te nemen.
- 4.2.2.2.6. In 1997 is het aantal studenten toegenomen tot 27. De meerderheid van deze studenten is afkomstig uit de Onafhankelijke Kerken van Zuid-Afrika. Er wordt op verschillende niveaus gewerkt.
- Certificatiecursus: het laagste niveau voor studenten die een geringe schoolopleiding hebben en reeds een leiderspositie in een kerk hebben;
 - Diploma cursus: het middelste niveau voor studenten met een goede schoolopleiding waarvan een deel ook reeds binnen de kerken werkzaam is;
 - BA Theologie: voor studenten die zich verder gaan verdiepen in de theologie en die eventueel verder kunnen studeren aan de Universiteit van de GKSA in Potchefstroom.
- Er is een goede sfeer en een geest van loyaliteit en broederschap en er is sprake van geestelijke groei. Ook is er een goede relatie met de docenten die aan de MTC verbonden zijn. Ondanks openhartige kritiek die via een onderzoek onder de studenten onder woorden is gebracht over bijvoorbeeld de wijze van lesgeven is er grote waardering voor hun inzet.
- 4.2.2.2.7. Door de uitbreiding van de geïntegreerde cursus was het noodzakelijk te werken aan goede statuten. In het verleden was daartoe al een poging ondernomen maar na ondertekening van de kant van de deputaten was er verder niets mee gedaan. Tijdens hun werkbezoek in april 1997 hebben de brs. Last en Procee met de beheersraad uitvoering over dit onderwerp gesproken. In grote lijnen zijn toen de statuten vastgesteld. Slechts enkele punten dienden door de verschillende partijen nog wat nader bekeken te worden. Inmiddels is dat gebeurd en is er op alle punten overeenstemming bereikt. Het enige wat nu nog moet gebeuren, is de statuten door ondertekening rechts-geldig maken.
- 4.2.2.2.8. Deputaten zijn met dr. en mw. Buys dankbaar voor het feit dat dr. Buys in 1997 mocht gedenken dat hij 25 jaar als predikant werkzaam is.

5. Moderamen

5.1. Gebieden

5.1.1. Indonesië

- 5.1.1.1. Hoofdmoot van het contact met de Gereja Toraja Mamasa was het bezoek dat de brs. H.P. Brandsma en H. Last van 30 mei tot 29 juni 1996 aan deze kerken hebben gebracht. Dat bezoek had tweeledig bedoeling: om aan de 1e secr. gelegenheid te geven kennis te maken met de GTM, én om aanwezig te zijn op de Generale Synode van deze kerken.
- 5.1.1.2. De beide werkbezoekers zijn door de GTM op een bijzonder hartelijke wijze ontvangen. Er werden een aantal classicale en gemeentelijke bijeenkomsten bezocht in Ujung Pandang (twee gemeenten), Pare-Pare, Sumarorong (classis), Mamasa, Taupe, Pena (classis Balle-Saloko), Minaka, waar het vroegere woonhuis van ds. M. Geleijne nu het kerkgebouw is (classis Tandukabua), Dama-Dama (classis Sindagimank I en II), Tatala (classis Tawalian-Oost), Tawalian (classis Tawalian-West) en Bambanguda. Daarnaast zijn ook een aantal projecten bezocht, waaronder de boekwinkel, de indertijd door de zendingsmedewerkers gestichte kleuterschool, het landbouwproject 'Littak Saka' bij Mamasa en de landbouwwinkel. Bijzonder boeiend was ook de bijeenkomst in het ziekenhuis 'Barus Mamasa', waar nog steeds met ere de naam van de arts mw. Van Riessen wordt genoemd. Tijdens die samenkomst werd een gerenoveerd gedeelte van het ziekenhuis opnieuw in gebruik genomen en de komst van de eerste computer in het ziekenhuis vermeld. In Sumarorong verbleven de werkbezoekers in het gasten-verblijf van de aula die daar in 1996 was gebouwd: een schitterend gebouw dat als conferentiecentrum dienst doet. Het is grotendeels met behulp van de jongeren van de GTM gebouwd.
- 5.1.1.3. Naast het bezoek aan de classes en plaatselijke gemeenten kregen de werkbezoekers ook de gelegenheid een van de beide zendingsgebieden te bezoeken: To Bunggu.
- 5.1.1.3.1. Ze bezochten allereerst de woonplaats van evangelist Albert Tadió, de kampong Saluira. De werkbezoekers maakten kennis met het hoofd van de kampong. Deze uitte de wens dat er een waterpomp in de kampong geplaatst zou worden. Ook vroeg hij om Bijbelse lectuur. En, als dat mogelijk zou zijn, een kist met bestek. Vervolgens werd deze (kleine) kampong bekeken. De algemene indruk is zeer pover. De huizen zien er zeer armoedig uit en ook de mensen maken een

ongezonde indruk. Er ligt bijvoorbeeld een man ziek die waarschijnlijk met enige medische behandeling geholpen zou kunnen worden. Maar de indruk is dat deze medische zorg niet gegeven wordt en dat deze man dreigt te sterven.

- 5.1.1.3.2. Vervolgens werd een bezoek gebracht aan de kampong Kalukunangka, een kampong op een afstand van anderhalf uur rijden. In het dorpje moest de auto stoppen voor een rivier. Men was bezig daarover een nieuwe brug te bouwen, waarvan alleen het stalen geraamte was aangebracht. Als ware acrobaten gingen de werkbezoekers erover om de andere kant te kunnen bereiken. Daar werden ze hartelijk ontvangen door de landbouwkundige Yerry Flores. Ook in deze kampong werden ze rondgeleid. Zo werd de 'pastorie in aanbouw' bezichtigd en ook de plaatselijke kerk. Door de enorme hitte was er bij de bezoekers een duidelijk gebrek aan vocht. Maar geen nood: snel klom men in een palmboom en al spoedig konden ze hun dorst lessen met klappermelk. De werkbezoekers vonden de situatie in deze kampong beter dan die in Saluira. Er zijn in deze kampong een aantal enthousiaste mensen die bijzonder goed ingezet zouden kunnen worden bij de opbouw van de kerk en van de kampong.
- 5.1.1.3.3. Nadat daarna de maaltijd in Saluira was gebruikt werd de tocht naar de kampong Bambaheno ondernomen. Die tocht bleek al snel een voettocht te moeten worden. Na ruim een uur lopen kwamen ze bij deze kampong aan. De indruk van deze kampong is in feite dat de situatie daar nog slechter is dan die van Saluira. Het bleek dat veel mensen hier hun klappertuin dreigen te verkopen en zich weer in de bergen vlakbij terug willen trekken. Slechts een handjevol mensen verzamelde zich in het kerkgebouw. Gezien het late tijdstip van aankomst werd besloten geen kerkdienst te houden. Wel werd aan de aanwezigen het doel van onze komst uitgelegd en werden de bewoners van de kampong vooral ook gewaarschuwd hun klappertuin niet aan anderen te verkopen. Het hoofd van de kampong vond het jammer dat de bezoekers niet konden blijven overnachten. Omdat dat in het programma niet paste, aanvaardden ze lopend de terugtocht, in de stromende regen en langs soms wel heel erg glibberige paden. Na een tocht van drie kwartier door deze rimpel kwam de auto weer in zicht en kon de terugreis worden begonnen.
- 5.1.1.3.4. De reis naar en het bezoek aan dit gebied heeft een diepe indruk gemaakt. De werkbezoekers zijn bij dat alles goed verlopen is, maar vooral ook dat ze inzicht in de situatie, de mogelijkheden en problemen hebben gekregen. Duidelijk is in ieder geval dat er in dat gebied nog veel werk te doen valt, waarbij de GTM de hulp van deputaten Zending hard nodig heeft.
- 5.1.1.4. Daarnaast hebben de werkbezoekers veel gesprekken gevoerd. Tijdens het bezoek aan het landbouwproject 'Littak Saka' werd uitgebreid met de leiding ervan over dit project gesproken, mede omdat deputaten Hulpverlening hadden verzocht met name over dit werk te rapporteren. Daarnaast ontmoetten de werkbezoekers de besturen van de Vrouwenbond en van de Jeugdbond van de GTM. Uit al die gesprekken bleek dat er nog steeds een diepe verbondenheid wordt beleefd met onze kerken en dat men van de kant van de GTM deze contacten graag wil onderhouden en verdiepen.
- 5.1.1.5. Het was een bijzondere ervaring om zowel de opening als een deel van de vergaderingen van de Generale Synode bij te wonen.
- 5.1.1.5.1. Op 20 juni werd de synode geopend. Die begon 's morgens met een kerkdienst die gehouden werd op het (open) terrein van een school. Het had de avond en nacht ervoor hevig geregend en dat maakte het terrein er niet beter op. Maar met kunst- en vliegwerk werd het terrein zo goed mogelijk toegankelijk gemaakt. De dienst werd geleid door ds. H. Gunawan. Ds. Gunawan preekte over Markus 7:1-13. De dienst werd opgeluisterd door een aantal koren die uit verschillende classes van de GTM speciaal voor deze dienst naar Mambi waren gekomen. Na de dienst was het wachten op de officiële opening van deze 15e synode van de GTM. Dat wachten was vooral op de burgerlijke autoriteiten die deze opening zouden bijwonen. De gouverneur van de deelprovincie was zelf verhinderd maar had wel een vervanger naar Mambi gestuurd. Ruim elf uur arriveerden de auto's met de autoriteiten. Zij werden op typische Torajamanier ontvangen: door als krijgers uitgedoste jongeren die hen naar hun plaatsen begeleiden. Op het podium was inmiddels ook ds. Demmalima, een van de oudste Torajapredikanten, aangekomen, ook gekleed in de traditionele Torajadracht. Namens de GTM verwelkomde hij de hoge gasten en bood hun naar goed gebruik een sijnpruim aan. Daarna werden er een aantal toespraken gehouden waarna de vervanger van de gouverneur middels een gongslag de synode officieel voor geopend verklaarde. Na de officiële opening volgde een bijzonder feestelijk gebeuren: een aantal bamboefuorkosten trad op, terwijl ook een aantal traditionele Torajadansen werd uitgevoerd, een en ander in prachtige traditionele kleding. Het was een bijzonder mooi schouwspel, waar de werkbezoekers van genoten.
- 5.1.1.5.2. 's Avonds kwam de synode met haar gasten bijeen in de kerk van Mambi. Namens de Gemeenschap van Kerken in Indonesië (PGI) sprak de avond ds. Sularso Sopater naar aanleiding van het thema van deze synode: 'O, Heilige Geest, vernieuw ons en verenig ons'. Het was een goed Bijbels gefundeerd referaat, waarin de inleider ook inging op de actuele situatie van de kerk in Indonesië. Uit het thema bleek dat ons een gebedshouding past waarin wij erkennen dat vernieuwing en eenheid niet uit ons zelf komen maar door de Heilige Geest aan ons geschenken worden. De Heilige Geest zorgt ervoor dat de discipelen getroost worden en in staat worden gesteld om van het werk van Christus te getuigen. De Heilige Geest is in staat van een stenen hart een vleszen hart te maken. Het is niet iets wat in één keer gebeurt, maar het is een proces omdat er in de kerk nog veel weerstanden te vinden zijn. De kerk moet ervan overtuigd zijn dat zo enerzijds naar de wereld gezonden is waaraan God zijn liefde betoont, maar dat er anderzijds in die wereld ook veel tegenstand en zelfs vervolging is. Deze beide kanten van het werk van de Heilige Geest werden vanuit de praktijk van het leven van de kerk in dit deel van de wereld toege-

- licht. De vernieuwing door het werk van de Heilige Geest moet doorgaan. Er is nooit een situatie waarin we kunnen zeggen dat we er al zijn, vgl. Col. 3:4.
- 5.1.1.5.3. Tijdens deze synode hadden de werkbezoekers ook een ontmoeting met een delegatie van de Gereja Protestan di Sulawesi Selatan (GPSS), een afscheiding van de GTM, die vooral de kerken in het district Kalumpang omvat. De oorzaak van deze afscheiding was dat men geïsoleerd leefde. Men vond dat men te weinig aandacht kreeg van de leiding van de GTM. In 1977 heeft men zich afgescheiden. In 1993 zijn de verhoudingen met de GTM een stuk verbeterd. Er is nu de mogelijkheid om broederlijk naast elkaar te bestaan en met elkaar samen te werken. Deputaten werden uitgenodigd de synode van deze kerken, die in 1997 zal worden gehouden, bij te wonen. Overigens is deze synode vanwege allerlei omstandigheden niet gehouden.
- 5.1.1.5.4. Ook ontmoetten de werkbezoekers tijdens de synode ds. P. Mory, die zendingswerk doet in Mada/Suppiran. Het was zeer bemoedigend om deze broeder over zijn werk daar te horen vertellen. In de periode 1991-96, de periode dat ds. Mory in dit gebied heeft gewerkt, is de gemeente in Suppiran met 150 leden gegroeid. Op verschillende plaatsen zijn kerkenraden bevestigd en er zijn twee nieuwe preekplaatsen gesticht, ieder met ongeveer 80 leden. Er zijn in dit gebied veel mensen die het evangelie nog nooit hebben gehoord. Ds. Mory is per 1 jan. 1997 met emeritaat gegaan. Inmiddels is er een opvolger voor hem gevonden. Hij komt uit dit gebied en het ziet er uit dat hij het werk van ds. Mory goed kan voortzetten.
- 5.1.1.5.5. Op maandag 24 juni waren de bezoekers 's morgens om 8 uur in de kerk waar de synode wordt gehouden. Na de opening, waarin een van de predikanten een korte bijbelstudie hield, kregen de werkbezoekers gelegenheid de synode toe te spreken. De secr. deed dit in het Nederlands terwijl ds. Brandma hem vertaalde. Hij bracht de hartelijke groeten van de deputaten over, herinnerde aan de beginfase van het zendingswerk, memoreerde dat de GTM in 1997 50 jaar een zelfstandige kerk zal zijn, en wees vanuit 1 Petrus 2:1-10 op een aantal kenmerken van de gemeente van Jezus Christus. De voorzitter bedankte de werkbezoekers heel hartelijk voor de woorden die gesproken zijn en sprak de hoop uit dat de banden tussen de beide kerken partnerschappelijk zullen worden. Namens de synode werd aan de werkbezoekers een herinnering aan deze synode overhandigd.
- 5.1.1.6. Uit het werkbezoek is gebleken dat men van de kant van de GTM een bezoek van deputaten bijzonder op prijs stelt. Ondanks de taalbarrière, die er in het Mamassagebied is (men spreekt of geen Engels of men spreekt het zeer gebrekkig) heeft men er alles aan gedaan om met name de 1e secr. zoveel mogelijk kennis te laten maken met de GTM. Zowel tijdens de bezoeken aan gemeenten en classes als tijdens de vergadering van de synode is gebleken dat de GTM een kerk in ontwikkeling is, die met name geestelijke steun en bemoediging van onze kerken nog bijzonder nodig heeft en op prijs stelt. Op alle mogelijke manieren (jeugdwerk, Vrouwenbond, BPHS, predikanten/kerkenraden, kadercursussen) is gebleken dat men de banden die in het verleden zijn gelegd graag wil handhaven en zo mogelijk wil versterken. Meer dan één keer is de moeilijke positie van de GTM in het Indonesië van vandaag duidelijk geworden. De christelijke kerk in Indonesië in het algemeen en de GTM op Sulawesi in het bijzonder is kerk temidden van een Islam-meerderheid, en dat laat zich op veel fronten merken. Niet zelden leidt dat tot machtsvertoon zoals o.a. bij de voorbereiding van de synode. Bij het nadenken over onze wijze van omgaan met de GTM zal dit punt niet over het hoofd mogen worden gezien.
- 5.1.1.7. Onze relatie met de Gereja Toraja Mamasa is een partnerschapsrelatie: er is sprake van een afnemende financiële steun. De contacten met de GTM zijn - buiten de werkbezoeken om - spaarzaam. Ze blijven hoofdzakelijk beperkt tot briefwisseling. Twee keer kon daar in het afgelopen jaar een uitzondering op worden gemaakt. De nieuwe secretaris van de BPS van de GTM, ds. U.S. Wijaputra, reisde in 1997 twee keer naar Duitsland vanwege de contacten die de GTM daar heeft met de Evangelische Mission Süd-Deutschland (EMS). Beide keren kwam hij ook in Nederland om met deputaten allerlei zaken van de GTM te bespreken.
- 5.1.1.7.1. In het gesprek op 13 juni werd een groot aantal vooral praktische, zaken besproken. Daarnaast werd inzicht gegeven in de ontwikkelingen in de beide zendingsgebieden van de GTM: het To Bunggu-gebied en Mada/Suppiran. Ook de lectuurverspreiding van Litindo (een initiatief van de Genf.Kerken Vrijgemaakt waarmee ook de GTM gediend zou kunnen worden) had uitvoerig de aandacht. Aan de GTM werd dringend gevraagd deputaten goede informatie over het leven van de kerken te verschaffen om op deze manier het werk van de GTM levend te kunnen houden binnen de eigen kerken.
- 5.1.1.7.2. Ook tijdens het bezoek op 14 november werd een groot aantal zaken aan de orde gesteld. Daaronder was een aanvraag van een muzikaleer uit Jakarta om financiële ondersteuning voor studenten uit de GTM. Hoewel deze aanvraag niet via de BPS naar deputaten was gekomen onderstreepte ds. Wijaputra toch het belang van muzikale vorming. In de diensten, legt hij uit, is sprake van een soort wildgroei. Alleen mensen maken liederen die de kerken binnenkomen. Daarom is het nodig er theologisch goed over na te denken hoe je daarnaast leiding dient te geven in de gemeenten. Opvallend is dat de gemeentelieden soms de psalmen niet meer kennen. Toch zijn de psalmen van groot belang want die komen rechtstreeks uit de Bijbel. Een ander belangrijk onderwerp in deze bespreking is de kerkbouw. Door de secretaris van de BPS werd onderstreept dat het initiatief bij de plaatselijke gemeenten dient te liggen en dat die gemeente er zelf ook financieel voor op tafel moet leggen. Pas dan kan er eventueel een aanvraag naar Nederland voor verdere ondersteuning.
- 5.1.1.8. Deputaten zijn dankbaar voor het feit dat het kerkelijke leven van de GTM zich goed ontwikkelt. Daarnaast willen zij ook wijzen op de moeilijke situatie van deze kerken. In het huidige Indonesië dreigen allerlei tegenstellingen zich toe te spitsen, mede door de verslechtering van de economi-

sche situatie. Daarom is het goed dat de relatie met deze kerken zich niet alleen beperkt tot financiële ondersteuning, maar ook tot uiting komt in meeleven en gebed.

5.1.2. Venda

- 5.1.2.1. In de afgelopen periode hebben de brs. Procee en Van der Veen in het kader van een financieel werkbezoek in 1996 ook de kerken in Venda bezocht.
- 5.1.2.2. Vanaf het begin van de bezinning op nieuw zendingswerk in de provincie Zambezia in Mozambique zijn de kerken in Venda erbij betrokken. Tijdens werkbezoeken is uitvoerig over de ontwikkeling van deze plannen verteld. De reactie van de Vendakerken was verrassend: zij toonden een hartverwarmende belangstelling voor dit werk. In dat kader hebben de brs. Procee en Van der Veen een uitvoering gesprek gehad met zendingsdeputaten van de Synode Soutpansberg van de Genf.Kerk Zuid-Afrika (GKSA) over mogelijkheden van samenwerking. U hebt daarover uitgebreid kunnen lezen in 3.3.6.
- 5.1.2.3. In 1995 werd dr. T.C. Rabali, in die tijd directeur van Iyani Bijbelschool, benoemd als hoogleraar Oude Testament aan de Theologische Skool van Potchefstroom, locatie Vanderbijlpark. Daarmee kwam er een vacature aan de Bijbelschool, een belangrijk centrum van toerusting binnen de GKSA Synode Soutpansberg. Gedurende een lange tijd heeft men de functie van directeur opgevangen door als predikanten gezamenlijk de verantwoordelijkheid ervoor te dragen. Maar dat bleek toch een te zware opgave te zijn. Daarom heeft het bestuur van de Bijbelschool op 1 mei 1996 ds. M.S. Nefefe benoemd tot directeur. Aan de kerkenraad van Mutale is gevraagd hem als zodanig te beroepen.
- 5.1.2.4. De brs. Last en Van Mulligen bezochten met hun echtgenotes deze kerken in de maand juli 1997. Tijdens dit bezoek is uitvoerig gesproken met de kerkenraden van de gemeenten Mutale, Niani en Soutpansberg en met het bestuur van Iyani Bible School.
- 5.1.2.4.1. De predikant van de Mutalegemeente, ds. Netshitangani, gaat met emeritaat. Dat betekent feitelijk dat de gemeente vacant wordt. Wel wordt gebruik gemaakt van het feit dat ds. Nefefe ook aan deze gemeente is verbonden. De gemeente hoopt binnenkort weer een eigen predikant te kunnen beroepen. Wat tijdens het bezoek opviel was de veelheid van activiteiten en het enthousiasme waarmee men de oppakt.
- 5.1.2.4.2. Er is een groot verschil tussen de Mutalegemeente en de Nianigemeente. Een groot deel van deze gemeente leeft in diepe armoede. Dat is ook duidelijk te zien als je door het gebied van deze gemeente trekt. Het is voor de gemeente niet eenvoudig het hoofd boven water te houden. Desondanks worden er veel activiteiten ontwikkeld onder de bezielende leiding van de beide predikanten N.F. Maguga en M.S. Muhali. Het werk van de kerkenraad is goed georganiseerd.
- 5.1.2.4.3. De derde gemeente die werd bezocht is die van Soutpansberg. Dat is verreweg de grootste van de drie. Met name ook in deze gemeente is een bijzonder enthousiast stuk zendingswerk ontstaan. Groepen jongelui bezoeken in de wintervakantie (maanden juli en augustus) dorpen waar nog geen kerk is en verkondigen er het evangelie 'van huis tot huis'. Onder Gods zegen zijn door deze activiteit verschillende nieuwe posten ontstaan. De predikanten N.J. Masakone en D.R. Phaswane geven goede leiding aan deze gemeente.
- 5.1.2.5. Naast bezoeken aan de gemeenten is er ook een gesprek gevoerd met het bestuur van Iyani Bible School. Dit instituut heeft een belangrijke plaats binnen de kerken van de Synode Soutpansberg. De groei van de kerken heeft als gevolg dat de gebouwen te klein worden. Men bezint zich op mogelijkheden een nieuw, groter gebouw te stichten. Van de overheid heeft men een stuk grond naast het bestaande terrein gekregen. Men onderzoekt nu of deze plannen financieel haalbaar zijn. Er zijn plannen om een deel van het theologisch onderwijs van de Universiteit van Potchefstroom in Venda onder te brengen. Men vraagt zich af in hoeverre Iyani Bible School daarin een rol zou kunnen vervullen.
- 5.1.2.6. In maart 1998 hebben de brs. Procee en Van der Veen een financieel werkbezoek aan de Vendakerken gebracht. De implicaties van dit bezoek vindt u terug in de bijlage over de financiën.

5.2. Financiën

Zie financieel rapport (bijlage 3).

5.3. Interne Contacten

5.3.1. Deputaten Hulpverlening

- 5.3.1.1. In hun werk hebben deputaten Zending uiteraard veel te maken met deputaten Hulpverlening. Met name valt dan te denken aan de zendingsgebieden waar deputaten Hulpverlening projecten hebben: Indonesië, Zuid-Afrika, Botswana en Brazilië. Doordat zowel het zendingsbureau als het diaconaal bureau in het Landelijk Bureau van onze kerken is ondergebracht kunnen de functionarissen van deputaten Hulpverlening (dr. J.N. Noorland) en de 1e secretaris van deputaten regelmatig informatie uitwisselen en overleg plegen. Op deze wijze worden lopende zaken op elkaar afgestemd en andere zaken met elkaar doorgesproken. Ook worden gasten die een van de bureaus bezoeken ook aan het andere bureau voorgesteld of wordt in enkele gevallen een gezamenlijk gesprek gehouden.
- 5.3.1.2. Naast dit reguliere overleg hebben ook de beide moderamina in de afgelopen jaren elkaar ontmoet. Doel daarvan is om eventuele knelpunten op te lossen en samen lijnen uit te zetten naar de toekomst. Als voorbeeld daarvan kunnen de volgende twee zaken dienen.
- 5.3.1.2.1. In het verleden zijn ten gevolge van het zendingswerk (bijv. in Indonesië en Zuid-Afrika) soms projecten ontstaan die eerder onder hulpverlening dan onder Woordverkondiging vallen. Te noemen vallen het landbouwproject op Sulawesi en het weeshuis in de buurt van het Sloamziekenhuis in

Venda (Tsalani). Omdat het projecten zijn die mede door het zendingswerk zijn ontstaan leeft in de kerken vaak nog de gedachte dat het daarom ook zendingsprojecten zijn. In feite waren het soms projecten van deputaten Hulpverlening, soms werden ze door deputaten Zending aan hen overgedragen. Ze dienen dus als hulpverleningsprojecten te worden beschouwd. Hetzelfde geldt voor het werk onder de gehandicapte kinderen in KwaNdebele (Masinakane). Hoewel het project opgezet en uitgebouwd is door (vrouwen van) zendingswerkers (m.w. Jonkman, mak. Bujs) ressorteert het onder deputaten Hulpverlening. Het geldt dat hiervoor in de kerken wordt bijeengebracht geldt dus niet als een zendingsbijdrage.

5.3.1.2.2. Een andere zaak is het beleid rondom het omzien naar een nieuw zendingsterrein en/of -project. In het verleden was het vaak zo dat binnen deputaten Zending hiernaan gewerkt werd en dat het resultaat ervan aan deputaten Hulpverlening werd meegegeven. Al eerder in dit verslag zijn de ontwikkelingen gemeld rondom het nieuwe zendingsterrein in de provincie Zambezia in Mozambique. Nadat deputaten in 1994 hierover in principe een besluit hadden genomen, werd dit aan deputaten Hulpverlening doorgegeven met het verzoek om te overwegen in hetzelfde gebied ook een hulpverleningsproject op te zetten. Temeer omdat tijdens de oriëntatiebezoeken aan deze gebieden bleek dat de nood er erg hoog was. Deputaten Hulpverlening hebben te kennen gegeven dat zij graag in een eerder stadium bij dit hele proces betrokken willen worden. Deze suggestie is door deputaten Buitenlandse Zending positief opgepakt: in de nieuwe Werkgroep Nieuw Zendingsterrein zitten nu ook vertegenwoordigers van deputaten Hulpverlening.

5.3.2. Deputaten Evangelisatie

5.3.2.1. Gedurende 1997 kwam er een verzoek van deputaten Evangelisatie om een ontmoeting op moderameniveau. Deputaten Buitenlandse Zending wilden hier graag positief op ingaan. Hoewel zij niet de opdracht hebben binnen de grenzen van Nederland te werken kunnen zij er niet aan voortgaan dat ook Nederland een zendingsgebied is (geworden). Er zijn enkele ontwikkelingen die daarop wijzen:

- de doorgaande secularisatie in de samenleving;
- het steeds meer negeren van Bijbelse normen en waarden;
- het groeiende aantal allochtonen waardoor de 'volkeren van deze wereld' in de letterlijke zin van het woord onder ons wonen;
- de toenemende vraag in de kerken om loegerust te worden voor 'missionair' werk.

5.3.2.2. De moderamina hadden een goede en vruchtbare ontmoeting. Uit het gesprek dat zowel binnen deputaten Evangelisatie als binnen die van de Buitenlandse Zending werd gevoerd bleek dat de gedachte dat het 'zendingswerk' in Nederland ter hand genomen zou moeten worden, nadere overweging verdient. Belangrijk is dan de vraag op welke wijze dat zou moeten worden aangepakt. Daarom werd besloten het besprokene voor te leggen aan de deputaten en te verzoeken, er mee in te stemmen en 'groen licht' te vragen om in dit spoor verder te gaan.

5.3.2.3. Zowel binnen deputaten Evangelisatie als binnen deputaten Buitenlandse Zending bleek dat men in grote lijnen achter het gespreksresultaat kon staan. Wel werd er gewaarschuwd voor te grote haast en voor het vormen van een 'mammoet-deputaatschap'. Het zou goed zijn als er gemeenschappelijk doorgedacht zou kunnen worden over een bepaalde vorm van samenwerking, waarbij met name deputaten Evangelisatie gebruik zouden kunnen maken van de ruime ervaring die ten aanzien van zendingswerk binnen deputaten Buitenlandse Zending is opgedaan.

5.3.3. Regeling terugkerende missionaire dienaren des Woords

Met deputaten Evangelieverkonding onder Israël en deputaten Kas Onderlinge Bijstand en Advies is in opdracht van de G.S.-Zierikzee (1995) gewerkt aan een voorstel voor een regeling voor terugkerende missionaire dienaren des Woords. U ontvangt via deputaten Kas O.B.A. daarover een afzonderlijk rapport.

5.4. Externe Contacten

5.4.1. Moderamina-overleg

5.4.1.1. Ook in de afgelopen periode is er het jaarlijks overleg geweest met de moderamina van het bestuur van de Gereformeerde Zending Bond (GZB) en van de Zending van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland (ZGG).

5.4.1.2. Voor dit overleg wordt in de regel een gastspreker uitgenodigd die een onderwerp ter bespreking inleedt. Op 7 oktober 1996 was dat drs. B.J. Dikken, docent Missiologie aan de TUA, die sprak over 'Islam en de christelijke zending'. Op 9 februari 1998 leidden ds. C.G. Vreugdenhil en dhr. G. Roos het onderwerp 'De plaats en het functioneren van de Gereformeerde belijdenis in zendingskerken' in. Naast de bespreking van deze onderwerpen is er ook ruimte om zaken te bespreken die de drie organisaties gemeenschappelijk bezighouden, bijvoorbeeld de leduurvoorziening in Indonesië en het eventueel opzetten van zending in Islamlanden. Uit dit overleg is het z.g. Islamberaad gegroeid (zie 5.4.2).

5.4.1.3. Deputaten stellen dit overleg bijzonder op prijs. Het zou toe te juichen zijn als het nog uitgebreid kon worden in de richting van de Gerel. Kerken Vrijgemaakt en de Ned. Gerel. Kerken. Maar omdat deze beide kerken geen centraal deputaatschap kennen lijkt dat voorlopig nog niet te realiseren.

5.4.2. Het Islamberaad

Tijdens het moderamina-overleg in oktober 1996 werd besloten om - in verband met bezorgdheid over de opmars van de islam wereldwijd - een overlegorgaan terzake in te stellen. Aan dit beraad nemen de functionarissen van de drie organisaties deel. Inmiddels is er binnen de GZB een com-

missie voor islamstudie van start gegaan met als opdracht te werken aan de bewustwording van de missionaire opdracht t.a.v. de islam bij predikanten en kerkenraden. Zowel deputaten als ook de ZGG worden uitgenodigd om een islamoloog naar deze commissie af te vaardigen. Dit beraad komt drie keer per jaar bij elkaar om

- informatie en/of ervaring betreffende islam-activiteiten uit te wisselen;
- eventuele gezamenlijke projecten op te starten of te steunen;
- problemen te inventariseren die zich binnen islamzending voordoen.

5.4.3. GMO/IRTT

5.4.3.1. Tot aan de G.S.-Zierikzee (1995) werd de opleiding van de toekomstige zendingswerkers georganiseerd door de toenmalige voorzitter, drs. W. van Heest. Na zijn vertrek uit de kring van deputaten werd besloten de opleiding bij een al bestaande organisatie onder te brengen. Daarbij werd vanaf het begin concreet gedacht aan de Gereformeerde Missiologische Opleiding van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt, gevestigd te Zwolle.

5.4.3.2. Na de benoeming van de predikanten J. en W. van 't Spijker voor respectievelijk Zambezia (Mozambique) en KwaNdebele (Zuid-Afrika) hebben de algemeen voorzitter en de te secretaris een uitvoerig gesprek gehad met de (toenmalige) secretaris, ds. J. Kruidhof en de leider van de opleiding, drs. C.J. Haak. Dat gesprek verliep wederzijds tot grote tevredenheid. Het bleek dat in de opleiding van de GMO alle elementen zaten die nodig waren voor de toetsing van zendingswerkers. Daarbij werd duidelijk dat er niet alleen sprake was van een grondige literatuurstudie maar ook van een zeer op de praktijk gerichte opleiding. 'Onze' zendingswerkers zouden deze opleiding volgen samen met toekomstige zendingswerkers van de GKV.

5.4.3.3. Na amptel beraad besloten deputaten toekomstige zendingswerkers op de GMO te laten opleiden. Inmiddels hebben drie van hen (de brs. W. van 't Spijker, J. van 't Spijker en A. van der Maar) deze opleiding gevolgd. Ze zijn unaniem in hun waardeoordeel: op deze wijze worden ze op een grondige manier op hun toekomstige taak voorbereid. Deputaten zijn dankbaar voor deze mogelijkheid en voor de uitermate brederjarige sfeer waarin met de GMO, tegenwoordig IRTT (Institute for Reformed Theological Training), wordt samengewerkt.

5.4.4. Stichting Evangelie & Moslims

5.4.4.1. Ook in de afgelopen periode waren deputaten vertegenwoordigd in het bestuur van de Stichting Evangelie & Moslims. Drs. J. van Muligen heeft de plaats ingenomen van drs. W. van Heest.

5.4.4.2. Op 9 december 1997 werd in het bureau van de IZB een overleg gehouden met de participanten van de Stichting Evangelie & Moslims. In die vergadering waren vertegenwoordigers aanwezig van deputaten Evangelisatie, deputaten Zending, Ned. Gerel. Kerken, Morgenlandzending, GZB, IZB (Inwendige Zending Bond) en vertegenwoordigers van de medewerkers van het bureau en het dagelijkse bestuur van de stichting. Onderwerp van gesprek was de verhoging van het budget en de verdeelsleutel van de kosten. De verhoging van het budget heeft met drie elementen te maken:

- de aanstelling van een secretaresse en de noodzakelijke nieuwe huisvesting;
- het project met de pastorale medewerker;
- de wenselijkheid van een 'huis der hoop'.

In deze vergadering wordt besloten aan de participanten voor te stellen de verhoging van het budget goed te keuren. Voor wat betreft de verdeelsleutel: het aandeel voor onze kerken zal stijgen van 16,7% tot 20%. Met deputaten Evangelisatie zal nader worden overlegd welke deel voor hun rekening komt en wat van deputaten Zending wordt verwacht.

5.4.5. Bushmenoverleg

5.4.5.1. Onder leiding van Dienst over Grenzen (DOG), gevestigd in Zeist, vindt er regelmatig overleg plaats tussen allerlei organisaties die op de een of andere wijze betrokken zijn bij het werk onder de Bushmen. Vandaar de naam 'Bushmen-overleg'. Namens de Chr. Gerel. Kerken nemen zowel deputaten Hulpverlening als deputaten Zending aan dit overleg deel. Namens de laatste wonen de te secretaris en/of br. C. Groeneveld de vergadering bij.

5.4.5.2. Hoogtepunten in dit overleg zijn de gesprekken met de mensen die in dit gebied werken. In de afgelopen periode hebben gesprekken plaatsgevonden met ds. Le Roux, met vertegenwoordigers van het bestuur van het KURU-project en met de zendingsechtparen Visser en Wessels. Daarnaast worden wederzijds de nieuwsbrieven toegezonden en wordt inzage gegeven in de verslagen van werkbezoeken die door de onderscheiden organisaties in dit gebied worden afgelegd.

5.5. Bijzondere zendingsarbeiders

5.5.1. Procedures

De G.S.-Zierikzee (1995) stelde de 'regeling voor Bijzondere Zendingsarbeiders' vast. Deze regeling stelde deputaten in staat ook een relatie op te bouwen met die leden van de kerken die via een zendingsorganisatie als zendingswerker worden ingezet. De bedoeling is dat de uitzenddienst in de plaatselijke gemeente in samenwerking met deputaten wordt gehouden. Daarnaast hebben deputaten ook de mogelijkheid een kleine financiële ondersteuning te geven. Om die reden wordt door de benoemingscommissie (zie 2.2.1.4) uitvoerig gesproken met de zendingsorganisatie, met de kerkenraad en met de betrokken toekomstige zendingswerkers. Een schema van de hele procedure vindt u als bijlage 4 bij dit rapport. Deputaten sluiten met de organisaties een overeenkomst. Daarin worden de wederzijdse rechten en verantwoordelijkheden geregeld. Deputaten letter bij een benoeming tot bijzondere zendingsarbeider op de volgende vragen:

- is de overzee te vervullen taak in overeenstemming met hetgeen Zendingdeputaten voorstaan;

- geniet de betrokken persoon het vertrouwen van de kerkenraad van de thuisgemeente;
- past hij of zij in het geheel van de Chr. Gerof. Kerk;
- is er voldoende affiniteit tussen de kerk/organisatie waarmee overzee wordt samengewerkt en Zendingdeputaten;
- is het mogelijk een wezenlijke financiële bijdrage van de uitzendende gemeente te verwerven waarmee geestelijke en kerkelijke verbondenheid bestaat;
- zijn er bij Zendingdeputaten voldoende middelen om te complementeren wat aan fondsen van de uitzendende gemeente of van elders binnenkomt;
- zijn de arbeidsvoorwaarden zodanig dat Zendingdeputaten daarmee in kunnen stemmen;
- heeft of zal de uit te zenden werker de noodzakelijke opleidingen ontvangen?

5.5.2. Benoemingen

5.5.2.1. Br. E. Salomons

5.5.2.1.1. De kerkenraad van de kerk in Hengelo vroeg deputaten of hun bijzend lid br. E(t)to Salomons kon vallen onder de regeling voor bijzondere zendingarbeiders. In het kader van de organisatie IFES International wilde hij graag worden uitgezonden naar Omsk (Siberië) om daar deel uit te maken van een team van mensen die met studenten daar in gesprek wilde komen over het evangelie van Jezus Christus. Na de gesprekken, gevoerd met IFES Nederland, de kerkenraad van de kerk in Hengelo en br. Salomons zelf werd in de al gememoreerde deputatenvergadering van 1 september 1997 tot benoeming besloten.

5.5.2.1.2. Inmiddels verblijft br. Salomons al geruime tijd in Omsk. Zeer regelmatig voorziet hij zijn 'achterban' van informatie over de werkzaamheden van het team en zijn rol daarin onder de titel: 'Groei'n uut Omsk'. Het blijkt een zeer moeizaam werk te zijn om op de universiteit een christelijke studentenorganisatie op te zetten. Daarom is het goed dat dit werk ook door de kerken in gebed ondersteund wordt.

5.5.2.2. Fam. Stout-Gelling

5.5.2.2.1. De kerkenraad van de Chr. Gerof. Kerk van Amsterdam vroeg in het kader van de regeling voor bijzondere zendingarbeiders ondersteuning voor br. en zr. Stout-Gelling, die gaan werken voor Wycliffe Bible Translators in Tamale (Ghana). De benoemingscommissie voerde in dit kader gesprekken met Wycliffe, de kerkenraad en br. en zr. Stout. Op voorstel van de commissie werden ook zij in de deputatenvergadering van 1 september 1997 tot bijzondere zendingswerkers benoemd.

5.5.2.2.2. Momenteel is de fam. Stout zich aan het inwerken. Begin april hebben de algemeen voorzitter en de 1e secretaris hun een bezoek gebracht.

5.5.2.3. Fam. Dijkstra

Van de kerkenraad van Haarlem-Centrum kwam het verzoek om br. en zr. Dijkstra te mogen uitzenden in het kader van de al genoemde regeling. Zij willen gaan werken in Nairobi (Kenia) in het kader van African Inland Mission (AIM). Ook nu zijn er gesprekken gevoerd met AIM-Nederland, de kerkenraad van de kerk van Haarlem-Centrum. Op de deputatenvergadering van 13 februari 1998 werden br. en zr. Dijkstra benoemd. Op zondag 5 april zijn ze uitgezonden.

5.5.3. Diversen

5.5.3.1. Conferentie ICRC, Seoul

5.5.3.1.1. In oktober 1997 werd er door de ICRC (International Council of Reformed Churches) een conferentie belegd in Seoul (Zuid-Korea). Op voorstel van de algemene voorzitter die namens Zending voor Kerken deze conferentie zou bijwonen hebben deputaten ook de 1e secretaris daartoe de gelegenheid gegeven.

5.5.3.1.2. Daarbij hebben de volgende overwegingen een rol gespeeld:

- Voor de eerste secretaris is het kennisnemen van datgene wat over de zending aan de orde komt en de bespreking ervan erg belangrijk. Het hoort zelfs bij zijn opdracht zich op de hoogte te stellen van wat wereldwijd over zending aan de orde is en welke visies daarbij gelden.

- Dit met het oog op de uitvoering van zijn taak als eerste secretaris maar ook met het oog op verdere gedachtenvorming rondom een nieuw zendingsterrein.

- Hiermee hangt samen dat het van grote betekenis is om gelegenheid te hebben informele contacten te leggen met broeders uit verwante kerken wereldwijd en zo te pellen wat men aan zending doet, welke plannen men heeft en welke contacten daarbij gelegd zullen worden.

- Enerzijds was er de behoefte om kennis te nemen van zendingsgedachten in bijvoorbeeld de referaten van Rev. M.T. Bube en Rev. D. John uit India; anderzijds was ook het rapport van het Missions Committee van belang, waarbij aan het einde gepiekt werd voor een netwerk van informatie van wereldwijd zendingswerk van Gereformeerde Kerken. De informele contacten met de broeders uit de hele wereld werd nog extra gevoerd door het feit dat deputaten een dergelijk contact niet direct zoeken in de richting van een wereldzendingconferentie maar sever in de kring van hen met wie zij veel meer gemeenschappelijk hebben.

5.5.3.1.3. Vooral met het oog op de gedachtenvorming over een nieuw zendingsterrein (zie 6.3) heeft het bijwonen van deze conferentie al z'n vruchten afgeworpen. Bovendien hopen deputaten op termijn over een netwerk te beschikken waarin alle kerken die bij de ICRC zijn aangesloten informatie over hun zendingswerk doorgeven.

5.5.3.2. Formulieren

5.5.3.2.1. De G.S.-Zienkzee (1995) besloot de door deputaten voorgestelde formulieren n.l. 1) voor de uitzending van Dienaren des Woords in dienst van de zending; en 2) voor de uitzending van arbeiders in dienst van de zending niet goed te keuren. Commissie 2 van de G.S. had daarover een aantal opmerkingen gemaakt die eerst door deputaten bekeken moesten worden alvorens de formulieren opnieuw aan de G.S. konden worden aangeboden.

5.5.3.2.2. Inmiddels hebben deputaten de opmerkingen van de synodale commissie bekeken en verwerkt. Als bijlage 5 treft u de herziene formulieren aan.

5.5.3.3. Stemrecht deputaten/gedeputeerden

Zowel vanuit de Particuliere Synode van het Oosten als uit die van het Zuiden hebben deputaten vragen en opmerkingen gekregen over de wijze waarop gedeputeerden van de kerkenraden van de zendingse gemeenten stemmen in de vergadering van deputaten. De P.S. van het Oosten vroeg om de zaak opnieuw te overwegen, die van het Zuiden vroeg om de zaak te herzien. Deputaten hebben deze opmerkingen uitermate serieus genomen. Om aan de zaak recht te doen zijn adviezen ingewonnen van o.a. de hoogleraar kerkrecht, prof. dr. H.J. Seldertuis en van de oud-secretaris, ds. M. Drayer. Ook ds. G. Bijkerk heeft zich - op verzoek van deputaten - in deze materie verdiept. Uit een en ander is gebleken dat de zaak erg complex is. Bijlage 19 bij art. 21 van de Kerkorde verschaft daarin geen duidelijkheid: soms wordt prioriteit gegeven aan de zendingse gemeente, soms aan deputaten. Om die reden is er een commissie benoemd die zich met deze materie zal bezighouden. De brs. ds. A. Hilbers, C. Groeneveld, ds. J. van Mulligen, R. Procee en A. van der Veen zijn leden van deze commissie. Zo mogelijk willen deputaten in een aanvullend rapport daarover rapporteren.

5.5.3.4. DoorGeven

5.5.3.4.1. In de afgelopen periode heeft de samenwerking tussen deputaten Hulpverlening, deputaten Evangelisatie en deputaten Buitenlandse Zending in het blad DoorGeven z'n beslag gekregen. Daardoor kon het aantal nummers worden uitgebreid van vier naar vijf.

5.5.3.4.2. Het is fijn om te merken dat het blad in de kerken goed wordt ontvangen. De redactie probeert het zo samen te stellen dat het uithoudig tot lezen. Op deze wijze kan informatie over het zendingswerk en de zendingse gebieden aan de leden van de kerken worden doorgegeven.

5.5.3.5. Commissie Landelijk Bureau

5.5.3.5.1. Rechtspositie

De vertegenwoordigers van de deputaatschappen in de Commissie Landelijk Bureau hebben begrepen dat een vergadering over de arbeidsvoorwaarden van de medewerkers van het Landelijk Bureau van de penningmeesters van de bij het Landelijk Bureau betrokken deputaatschappen in december 1997 door de waeromstandigheden niet is doorgegaan. De indruk bestaat dat de besluitvorming over de arbeidsvoorwaarden wordt bemoeilijkt door de bijzondere werksituatie bij de Theologische Universiteit. De Commissie Landelijk Bureau dringt er bij de penningmeesters van de deputaatschappen op aan de arbeidsvoorwaarden van het personeel van het Landelijk Bureau zo snel mogelijk vast te stellen, en nog geen besluit te nemen over de rechtspositie van het personeel van de Theologische Universiteit. De Commissie Landelijk Bureau vestigt de aandacht van de penningmeesters graag op de mogelijkheid om de CAO van (een van de) universiteiten op de medewerkers van de Theologische Universiteit van toepassing te verklaren. Deze CAO is meer op de situatie van de Theologische Universiteit toegesneden.

5.5.3.5.2. Huisvesting Landelijk Bureau

De kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Prielkerk te Veenendaal heeft de Commissie Landelijk Bureau en de bij het Landelijk Bureau betrokken deputaatschappen laten weten dat hij plannen heeft om tot nieuwbouw van haar kerk- en bijgebouwen te komen. De definitieve besluitvorming moet nog plaatsvinden en bij een positieve beslissing zal de realisering van de plannen nog enkele jaren op zich laten wachten. De kerkenraad heeft aan de Commissie Landelijk Bureau gevraagd of er plannen bestaan voor de bouw van een eigen kantoor en erop gewezen dat dit zich mogelijk laat combineren met de bouw van nieuwe kerk- en bijgebouwen.

Deputaten staan positief ten opzichte van deze gedachte en stellen de Generale Synode voor tot een nieuw kantoor voor het Landelijk Bureau in combinatie met de nieuw te bouwen kerk- en bijgebouwen van de Christelijke Gereformeerde Prielkerk te realiseren onder de voorwaarden dat de kosten van het nieuwe kantoor binnen het huidige budget blijven en dat er voldoende uitbreidingsmogelijkheden voor het kantoor aanwezig zullen zijn. Voorts stellen deputaten de Generale Synode voor bij het te realiseren pand een woning voor de (1e) secretaris van deputaten te bouwen. Deputaten stellen de Generale Synode tenslotte voor deputaten KAB te machtigen in nauw overleg met de kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Prielkerk te Veenendaal of een door haar aan te wijzen commissie dit besluit uit te voeren.

5.5.3.5.3. Vergaderplaats Generale Synode

In het verleden is meermalen gesproken over Veenendaal als vaste vergaderplaats voor de vergaderingen van de Generale Synoden. De mogelijke bouw van nieuwe kerk- en bijgebouwen door de Christelijke Gereformeerde Prielkerk te Veenendaal biedt een unieke gelegenheid om voorzieningen te treffen voor een goede vergadergelegenheid. Deputaten verzoeken de Generale Synode een definitieve beslissing te nemen over Veenendaal als vaste vergaderplaats voor de

Generale Synode. Indien u hierover een positieve beslissing neemt, stellen deputaten voor om deputaten KAB te machtigen in nauw overleg met de kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Preekkerk te Veenendaal, of een door haar aan te wijzen commissie, dit besluit uit te voeren.

6. Werkgroepen

6.1. Werkgroep Betrokkenheid Gemeenteleden (WBG)

- 6.1.1. In de afgelopen periode heeft de WBG een aantal klassicale bijeenkomsten van zendingcommissies bijgewoond. Onderwerp van gesprek was steeds de uitslag van de enquête over de betrokkenheid bij de zending en het functioneren van zendingcommissies. De werkgroep heeft deze avonden als waardevol ervaren.
- 6.1.2. Naast deze bijeenkomsten was de werkgroep ook enkele keren vertegenwoordigd op klassicale zendingdagen. Door de classisrespondent van de classis Zwolle werd op 5 september 1996 een vergadering met de plaatselijke zendingcommissies belegd met als doel te komen tot een klassicale zendingdag. Inmiddels werd in 1997 een klassicale zendingdag gehouden. Een soortgelijk initiatief werd genomen door de classisrespondent van de classis Amersfoort waarin 1998 voor het eerst een gezamenlijke klassicale zendingdag werd georganiseerd.
- 6.1.3. De werkgroep besloot voorlopig geen initiatief meer te nemen om klassicale avonden van zendingcommissies te bezoeken. Wel zal de werkgroep ingaan op verzoeken en wil de werkgroep proberen alsnog de classes te bezoeken waar nog niet over de uitslag van enquête werd gesproken.

6.2. De Werkgroep Communicatie Jonge kerkleden (WCJ)

- 6.2.1. De eerste helft van 1996 stond voor de WCJ in het kader van het Jongerenzendingjaar.
- 6.2.1.1. Een van de activiteiten hiervan was het laten verschijnen van lesbrieven over oude en nieuwe zendinggebieden. In 1996 verscheen de eerste, een schets over Mozambique met als onderstap: Een land van ellende en hoop. Gedurende dit jaar verschenen er nog drie leskaternen:
- Indonesië, het zendingswerk van de Christelijke Gereformeerde Kerken;
- KwaNdebele: mogelijkheden voor het Rijk van God; en
- Venda, een regio vol uitdagingen.
Deze schetsen werden toegezonden aan alle clubs en verenigingen die aangesloten zijn bij de beide jeugdwerkorganisaties binnen onze kerken.
- 6.2.1.2. Ter gelegenheid van het Jongerenzendingjaar en met name voor de Slotdag op 18 mei werden jongeren uit de onderscheiden zendinggebieden uitgenodigd. Op die uitnodigingen kwam een positief antwoord. Zo kwamen van 7 tot 23 mei naar Nederland:
uit Indonesië: V.B. Pattonan (m), T.S. Daniel (m) en T.S. Jeana Aprina (v);
uit KwaNdebele: B.M. Kabini (v), K.J. Mousmakwe (v), T.K. Mogale (m) en W.H. Moukangwe (m);
uit Botswana: Kenewang Molete (v), Ogocgae Xantakwe (v), Xamse Xukuri (m) en Laurike le Roux (v);
uit Venda: Khathushelo Edith Kashane (v), Nyambeni McDonald Muravha (m) en Lindelani Patience Sigogo (m).
Dankzij de inzet van veel zendingcommissies, gemeenten en oud-zendingelingen kon aan deze jongeren een programma worden aangeboden, waarbij zij enerzijds met de kerken konden kennismaken en anderzijds ook iets van Nederland konden zien. Op veel gastgezinnen en tijdens talrijke ontmoetingen heeft de aanwezigheid van deze jongeren een diepe indruk gemaakt. Ook de jongeren zelf hebben het bezoek aan Nederland en aan onze kerken als een verrijkende gebeurtenis ervaren.
- 6.2.1.3. Hoogtepunt in dit Jongerenzendingjaar was de Slotdag die op 18 mei werd gehouden in de Veluwehal in Bameveld. Naast een aantal sprekers (ds. B. de Romph, ds. H.P. Brandsma en ds. K. Groeneveld) kwamen ook de jongeren uit de zendinggebieden aan het woord. In een korte toespraak vertelden ze van hun leven en geloof en zongen ze een lied. Veel van de aanwezige jongeren (naar schatting ruim 550) hebben dat een bijzonder inspirerend moment gevonden. Tijdens de workshops konden de aanwezigen kiezen uit een 'zendingssurvivalspel', een bijbelstudie o.l.v. ds. H.J. Klorp en een ontmoeting en gesprek met de jongeren uit de zendinggebieden. Alle workshops werden druk bezocht. Ongeveerd heeft deze bijeenkomst de zending dichterbij de aanwezige jongeren gebracht.
- 6.2.2. Tijdens de evaluatie van het Jongerenzendingjaar besloot de WCJ aan deputaten voor te stellen een vervolg aan dit jaar te geven. De werkgroep opperde het plan om voor de komende jaren regionale zendingdagen/avonden te beleggen. Over blijk. vijf jaar zouden we dan opnieuw een landelijke ontmoetingsdag kunnen houden. De belangstelling van jongeren voor de zending was tanende. De werkgroep is dankbaar dat het op deze wijze gelukt is bij een deel van de jeugd weer interesse voor de zending te wekken. Daarin moet men ook een aanwijzing zien om in deze richting verder te gaan. Helaas is door omstandigheden de uitvoering ervan vertraagd.
- 6.2.3. Tijdens het Jongerenzendingjaar is een aantal schetsen verschenen van de verschillende zendinggebieden. In 1997 is daar een schets over Botswana aan toegevoegd. De werkgroep besloot tevens om in de komende jaren te werken aan schetsen over de beide zendingprojecten: het werk van de FATEB in Bangui (Centraal Afrikaanse Republiek) en het grotestadsendingsproject in Curitiba (Brazilië).
- 6.2.4. Gedurende een aantal jaren heeft ds. B. de Romph als voorzitter van de werkgroep gefunctioneerd. Wegens toename van zijn werk heeft hij aan deputaten ontheffing van deze taak gevraagd. In zijn plaats werd ds. K. Groeneveld als voorzitter benoemd.

6.3. Werkgroep Nieuw Zendingsterrein (WNZ)

- 6.3.1. Om te onderzoeken of er meer mogelijkheden waren om zendingswerk ter hand te nemen stelden deputaten een commissie Nieuw Zendingsterrein in. In deze commissie werd een aantal ingekomen stukken behandeld die daarover in de loop van tijd waren binnengekomen, terwijl ook gekeken werd naar rapporten van deputaten Hulpverlening. De commissie rapporteerde aan deputaten dat er wel degelijk mogelijkheden waren en dat het goed zou zijn om (opnieuw) een Werkgroep Nieuw Zendingsterrein in te stellen om gerichte voorstellen erover aan uw vergadering voor te bereiden.
- 6.3.2. Inmiddels is deze werkgroep met de werkzaamheden begonnen. Leden van de werkgroep zijn: namens deputaten Zending: ds. G. Drayer, ds. H. Laas, ds. J. van Mulligen, ds. J. Sijtsma, R. Procee, ds. W.K. Uytendal-Maris; namens deputaten Hulpverlening: H.J. Takken, ds. J.N. Noorlandt. In een aanvullend rapport willen deputaten u daarover nadere voorstellen doen.

7. Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

- 7.1. opnieuw een deputaat algemeen voorzitter te benoemen;
7.2. opnieuw twee deputaten sectievoorzitters te benoemen;
7.3. opnieuw een deputaat eerste en tweede secretaris te benoemen;
7.4. opnieuw een deputaat eerste en tweede penningmeester te benoemen;
7.5. opnieuw een deputaat algemeen secundus te benoemen;
7.6. de kerk van Heerde eervol te ontslaan van haar status als zending kerk;
7.7. goedkeuring te verlenen aan de status van zending kerk aan de kerk van Gorinchem;
7.8. goedkeuring te verlenen aan de status van zending kerk aan de kerk van Mussel;
7.9. goedkeuring te verlenen aan de status van zending kerk aan de kerk van Stadskanaal;
7.10. goedkeuring te verlenen aan de status van zending kerk aan de kerk van Zwijndrecht;
7.11. goedkeuring te verlenen aan het Draft Agreement voor de samenwerking met de Mission Deputies van de GKSA-Synode Soutpansberg in het nieuwe zendinggebied in de provincie Zambesia in Mozambique;
7.12. goedkeuring te verlenen aan het besluit om op verzoek van de IER van Brazilië een zendingwerker te benoemen voor het grotestadsendingsproject in Curitiba;
7.13. goedkeuring te verlenen aan de voorstellen van deputaten Buitenlandse Zending, deputaten Evangelieverkondiging onder Israël en deputaten Onderlinge Bijstand en Advies voor een regeling voor terugkerende missionaire dienaren des Woords;
7.14. goedkeuring te verlenen aan het besluit van deputaten om toekomstige zendingswerkers te laten opleiden aan het (Vrijgemaakt Gereformeerde) Instituut for Reformed Theological Training (IRTT) te Zwolle;
7.15. goedkeuring te verlenen aan de benoeming van de volgende bijzondere zendingarbeiders: br. E. Salomons; br. en zr. Stout en br. en zr. Dijkstra;
7.16. in de kerkorde op te laten nemen de model-instructie voor de gedeputeerden van de kerkenraad zending gemeente (bijlage 6);
7.17. het voorgestelde (herziene) formulier voor uitzending van dienaren des Woords in dienst van de zending goed te keuren;
7.18. het voorgestelde (herziene) formulier voor uitzending van arbeiders in dienst van de zending goed te keuren;
7.19. de goedgekeurde formulieren op te laten opnemen in de kerkorde;
7.20. te komen tot het realiseren van een nieuw kantoor voor het Landelijk Bureau in combinatie met de nieuw te bouwen kerk- en bijgebouwen van de Christelijke Gereformeerde Preekkerk onder de voorwaarden dat de kosten van het nieuwe kantoor binnen het huidige budget blijven en dat er voldoende uitbreidingsmogelijkheden voor het kantoor aanwezig zullen zijn;
7.21. bij het te realiseren pand een woning voor de (1e) secretaris van deputaten te bouwen;
7.22. deputaten KAB te machtigen in nauw overleg met de kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Preekkerk te Veenendaal of een door haar aan te wijzen commissie dit besluit uit te voeren;
7.23. een definitieve beslissing te nemen over Veenendaal als vaste vergaderplaats voor de Generale Synode en bij een positieve beslissing deputaten KAB te machtigen in nauw overleg met de kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Preekkerk te Veenendaal, of een door haar aan te wijzen commissie, dit besluit uit te voeren;
7.24. de voorgestelde begrotingen goed te keuren;
7.25. deputaten toestemming te verlenen om, in overleg met deputaten Hulpverlening Binnen- en Buitenland, een project te ontwikkelen in Egypte;
7.26. handelingen van deputaten goed te keuren.

8. Tenslotte ...

Aan het einde van dit rapport hebben deputaten er behoefte aan hun diepe dankbaarheid aan de Here te vertellen. Hij heeft het werk in de afgelopen periode rijk willen zegenen. Wat de afgelopen tijd kenmerkt is de consolidering van het bestaande werk en de uitbreiding. In het rapport aan de G.S.-Zierikzee schreven we over het laatste dat er een nieuwe fase in het werk van deputaten is aangebroken. Maar al dat werk had niet gedaan kunnen worden als de Here daarvoor niet de kracht en de middelen had gegeven. Het mag tot diepe verwondering stemmen dat we nu op zoveel gebieden bezig mogen zijn met de fundamentele

opdracht van onze Here en Heiland Jezus Christus om de blijde boodschap van Kruis en Opstanding te verkondigen in de wereld. Het gebed van deputaten is dat Hij al dit werk wil gebruiken voor de uitbreiding van Zijn Rijk met het oog op de komst van de grote Dag.

drs. J. van Mulligen, voorzitter
ds. H. Last, secretaris

Bijlage 40.1

**DRAFT AGREEMENT ON THE COOPERATION BETWEEN MISSION DEPUTIES GKSA
SYNOD SOUTPANSBERG AND DEPUTIES OF FOREIGN MISSION OF THE CHRISTELIJKE
GEREFORMEERDE KERKEN IN THE NETHERLANDS ON THE MISSIONWORK IN MOZAMBIQUE.**

1. Goal.

The goal of sending missionaries to Zambezia, Mozambique is:

- 1.1. Short time planning: to give Biblical lessons to church leaders of Lomwe speaking Evangelical Churches in the Province of Zambezia.
- 1.2. At the same time to look for a team of assistants, to train and to lead them in order to realise the goal mentioned in 1.1.
- 1.3. To investigate the possibility of giving a more extensive training to people who would qualify, preferably in Mozambique.
- 1.4. Long time planning: to give a complete training to pastors so in future they will be able to take over the task of the missionaries.

2. Elements to realize the goal.

To realize the goal as mentioned in 1. it is necessary to:

- 2.1. cooperate with TWR-Mozambique, and especially with Rev. Almeida Maia.
- 2.2. study in order to realize the pilot programme that is made by TWR in cooperation with deputies BZCGKN.
- 2.3. form classes of pastors and church leaders of the evangelical churches in the province of Zambezia who are the fruits of the mission work done by TWR.
- 2.4. start with this classes in Mocuba in consultation with the local churches.
- 2.5. make a plan (in cooperation with the evangelical churches) in order to spread this education in the province of Zambezia.
- 2.6. look for and train assistants.
- 2.7. use the TEE-programme in the classes.
- 2.8. look for churchleaders who have the possibility to encourage the assistants by giving them more training afterwards, to look for places where they can be trained and finally to look for churchleaders who can take over the task of the missionaries.
- 2.9. learn Lomwe-language.
- 2.10. regularly sent reports to the councils of the sending churches and the Mission Deputies to
 - inform them about the development of the work;
 - to do proposals for more extension of the work;
 - to provide them with everything they need to be able to realize their work in the best possible way.

3. Responsibility.

- 3.1. The missionaries are sent by the councils of sending churches.
- 3.2. The prime responsibility for the work of the missionaries lies with the churchcouncils of the sending churches.

4. Planning.

- 4.1. In their reports (once every three months) the missionaries have to make proposals about the progress of the work.
- 4.2. The missionaries have to make a policy plan for a period of six years.
- 4.3. In this policy plan they have to indicate which of the intended goals have to be reached in that year.
- 4.4. The missionaries have to send copies of their reports to both Mission Deputies.

5. Finances.

- 5.1. Each body of Mission Deputies has financial responsibility for the mission workers of their churches.
- 5.2. The Mission Deputies BZCGKN are willing to support the Mission Deputies GKSA Synod Soutpansberg in the salary of their missionary in the following way:
the first year 50% of the salary, and afterwards decreasing the support every year with 5%.

Bijlage 40.2

POLICY-DOCUMENT 1998

To: the Churchcouncil of the Christelijke Gereformeerde Kerk at Wormerveer
the Churchcouncil of the Christelijke Gereformeerde Kerk at Stadskanaal
the Mission Deputies of the Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

1. Introduction

The Churchcouncil of the Reformed Church of KwaNdebele hereby presents to the Churchcouncils mentioned above and to the Mission Deputies of the Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland the policy document for the year 1998.

It is for the first time that such a document was made up and presented to our partnerchurches, whom we owe so much regarding to the work that on their behalf has been done by the Rev. M. Rebel, H. Jonkman and J. Slagboom. Since the last one mentioned went back to Holland, there has been developed a new type of relationship, which can be defined as a partnership in obedience to the great commission, given by our beloved Lord and Saviour, Jesus Christ.

Part of this partnership is the fact that ministers from Holland are still being sent to the Reformed Church of KwaNdebele, to assist the churchcouncil in his task. The rev. G. Huisman and W. van 't Spijker are sent for this task as full-time ministers for church upbuilding, while the rev. P.J. Buys and C.W. Buys spend each 25% of their time on work for the churchcouncil.

To express that they are assisting the Reformed Church of KwaNdebele, the churchcouncil has taken the responsibility to draw up a policy document, stating the work that the ministers, sent and paid by the Mission Deputies, plan to do for the year 1998 as a part of a greater plan for the forthcoming years. We discussed the plans in meetings of the workers and also in the meetings of the churchcouncil, and after discussing them, we had someone to write a draft version, which we also discussed, and after that we determined the text of this policydocument.

We pray that all the work planned will be blessed by our great God and Father, Who so much loved the world that He gave His only begotten Son, Jesus Christ, and we would ask you that you and the Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland will also pray for the work that has been planned.

In this policy document we will first of all state the major goals to be achieved within the forthcoming years, and secondly we will state the plans that are made for the year 1998.

During the year we will evaluate the work that has been done so far, and we will report on it on a quarterly basis, so that you will be able to think with us on how to do the work in such a way that it may really help the Reformed Church of KwaNdebele.

2. Greater goals for the future

The churchcouncil is aware of the fact that there is at this moment a great lack of trained men, who could serve the church as elders and deacons, although there has been done a lot of work in the past, and elders and deacons have been appointed.

We see as the ideal of a Reformed Church that there will not only be ministers of the Word of God, but that they will be working in a church which is governed through elders, and where deacons take care of those who are needy. Within this structure of a sound churchcouncil, there should be working the churchcommittees in each and every congregation of our church, and each and every churchmember should be aware of his or her task as a member of the body of Jesus Christ.

At this moment four brothers are being trained at Mukhanyo Theological College to be pastors in our church. It would be possible to think of a subdivision of the Reformed Church of KwaNdebele into four sections, which would each be governed by an own churchcouncil. At this moment it is not completely clear yet if it is really going to be a subdivision in four sections or churches, but one thing is clear: there should be enough well-trained men for the future church, to govern the church.

To reach this greater goal, it may take some years. And we hope that we may get more clarity on several issues that are uncertain at this moment. We would ask you as our partnerchurches to think together with us on this subject.

Statistics have been made concerning the men who visit the Sunday services of the various posts. The figures of 1996 and the first half of 1997 show that on at least 12 posts there is a relatively high percentage of men regularly visiting the Sunday services. We say "relatively", since it is known (also to you as our partnerchurches, we believe) that there are only few men visiting the Sunday services on a regular basis. But on at least 12 posts there is a higher percentage of men visiting the services.

The first step to reach our greater goal would be to reach these men, and teach them the principles of the Divine Revelation, and also to teach them the needs for the church concerning the special ministries of elders and deacons. That is why we planned to emphasize heavily in our 1998 activities on trying to reach these men.

We pray that our Lord Jesus Christ, Whom we believe to be the King of His church, will bless and strengthen our efforts in such a way, that we may see more and more men become dedicated to serve the Lord and thus to serve in our church.

3. Policy for 1998

3.1 Language

Some part of their time they will spend on improving their knowledge of the language they started learning here. It will be understood that especially for rev. Van 't Spijker this will take a larger part of his time. He will be attending language lessons in Northern Sotho on one part of a day every week. Fortunately he is able to attend these lessons in Syabuswa, at the Ndebele College of Education, so that he needs only little time in travelling for this purpose.

Rev. Huisman will attend language lessons from rev. W. Kurpershoek in Pretoria biweekly, and apart from that he will also be working on his mastering of the Zulu language.

3.2 Preaching

As the preaching of the Gospel is one of the first tasks for the ministers, the churchcouncil here mentions as

one of the activities planned, that the rev. Huisman and Van 't Spijker hope to serve the churches on Sundays by preaching the Gospel in two posts.

3.3 Teachings

Men

As has been stated earlier, the teaching of men will be strongly emphasized in 1998. We think that it will also be an important issue in the forthcoming years, but especially in 1998 it will receive a great accent. The plans are that both rev. Huisman and van 't Spijker will take part in this work. We are happy that also rev. C.W. Buijs will take part in this job. Rev. Huisman and Van 't Spijker plan to give two biweekly teachings on Saturday afternoons, so that they may each give these teachings on four different places. We hope it will be possible through some combinations that they will reach ten posts in this way. Rev. Buijs will be working on two posts.

Churchcouncil

Apart from the men that are to be taught in order that they may serve the church as future elders and deacons, it would be considered wise to give regular teachings to the churchcouncil. We plan to discuss each councilmeeting some relevant articles of the Church Order, so that the present members of the churchcouncil will also be trained in this way.

Evangelists

There has been a teaching to the evangelists in this way, but not all the members of the churchcouncil are evangelist. Besides some benefit might be expected from the repeated discussion of the articles of the Church Order.

Churchcommittees

It is planned that each year there will be two meetings with the members of the churchcommittees. In February a round of meetings is planned, where a Biblestudy will be given on the subject of "taking care of each other", and also the several aspects of the work on the posts will be talked through. A second round of meetings is planned in October, where a Biblestudy will be given on the subject of "being a missionary church", and also the year will be evaluated.

These meetings will be organised by the evangelists and the rev. Huisman and Van 't Spijker will attend each sixteen of the meetings, both in February and in October. Sundayschoolteachers. The sundayschoolteachers do a very important job, both in teaching the youth of the church and reaching children from outside the church. That is why regular teaching of this group of teachers is considered important.

In January and in February a teaching will be held, in which the basic principles of working with the Teachers Manual will be talked through, and in August a meeting is planned to make plans for the yearly Sundayschool Conference, which is to be held in November.

Preachers

Because it is very important that the posts will receive guidance according to the Holy Scriptures and the Reformed Confession, teachings of those who serve the church by giving sermons are very important. Teachings for them are planned on a monthly basis.

3.4 Work among youth

Another important field of interest would be to work with the youth of the Reformed Church of KwaNdebele. At this moment there is not very much organised for or by the youth. Their main activities seem to be attending one or two youth conferences each year. The churchcouncil thinks that the youth of our churches should be activated to gather in Biblestudygroups. There are only very few of these groups in our church. Due to this there is a large gap between the time children go to Sundayschool and visit the confessionclass. We think it is important to guide the youth in a gentle way. Therefore we plan to contact the youthcouncil of our church to discuss this matter with them, and to think with them of ways to get an even greater involvement of those whom we hope to be the church of tomorrow.

3.5 Other work planned for 1998

Apart from the work mentioned above, the rev. Huisman and van 't Spijker both plan to visit the various posts, and they plan to pay attention to the various activities at the posts. This means that they hope to visit the meetings of the Women of the church on Thursdays, and they intend to visit the confession classes twice each year. Meanwhile they will attend the biweekly meetings of the churchworkers, and together with them they will develop plans and strategies for the future years in our church.

4. Conclusion

We realise that a lot of work has still to be done in our church. We also realise that a lot of work is planned in the above policy document. We are grateful for the fact that our partnerchurches see us the ministers to assist us. Above all we realise that no work whatsoever can be done, if not our God and Father our Lord Jesus Christ grants us His blessing through the work of the Holy Spirit. Therefore we ask you as our partnerchurches to pray with us that God indeed may bless our work, for "If the LORD does not build the house, the work of the builders is useless" (Psalms 127 verse 1).

Signed December 05 1997

Chairman: Rev. G. Huisman
Secretary: Mr. J. Mahlangu

Bilaga 40.3

FINANCIEEL VERSLAG VAN DE DEPUTATEN VOOR DE BUITENLANDSE ZENDING.

In aansluiting aan paragraaf 5.2 uit het rapport bieden deputaten u bij dezen afzonderlijk rapport aan betreffende de financiële gang van zaken gedurende de verslagperiode 1995 t/m 1997, alsmede de begrotingen voor de jaren 1999 t/m 2001.

BALANS PER 31 DECEMBER	1997	1996	1995
AKTIVA	f	f	f
MATERIELE VASTE AKTIVA			
Gebouwen	352.000	368.000	384.000
Kantoorinventaris	792	1.224	1.656
Kantoomachines	6.267	8.391	7.325
Aktiva zendingsterreinen	PM	PM	PM
	359.059	377.615	392.981
FINANCIELE VASTE AKTIVA	1997	1996	1995
Effekten	f	f	f
	4.678.500	4.727.800	4.729.590
VLOTTENDE AKTIVA			
Leningen vrg	0	276.000	404.359
Vorderingen overlopende aktiva	401.602	383.554	445.166
Deposito's, spaarrekening en liquide middelen	1.756.425	1.797.113	1.163.658
	2.158.027	2.456.667	2.013.183
TOTAAL AKTIVA	7.195.586	7.562.082	7.135.754
PASSIVA EIGEN VERMOGEN			
Algemene reserve	5.448.679	5.268.867	5.230.386
BESTEMMINGSPRESERVES:			
Reserve nieuw zendingsterrein	200.000	400.000	600.000
Reserve Mukhanyo	41.750	350.000	350.000
Totaal Eigen Vermogen	5.690.629	6.018.867	6.180.386
VOORZIENINGEN			
Voorziening verlofkosten	120.000	105.000	105.000
Voorziening pensioenverplichtingen	338.363	349.704	342.694
Voorziening repatriërende zend.werkers	320.000	240.000	240.000
	778.363	694.704	687.694
SCHULDEN			
Schulden op korte termijn	726.594	848.511	267.674
TOTAAL PASSIVA	7.195.586	7.562.082	7.135.754
STAAT VAN BATEN EN LASTEN			
BATEN	1997	1996	1995
	f	f	f
Opbrengst bijdragen kerken	553.478	586.416	602.835
Giften algemeen	103.951	87.173	144.406
Legaten	424.892	390.537	37.620
Buises	76.287	118.447	140.326
Zendingscommissies	568.458	589.808	550.007
Resultaat "Doorgaven"	55.195	240.803	95.477

Overige inkomsten	168.041	136.849	136.244
Intrest	450.351	403.043	455.829
Vrijval bestemmingsreserve nw. zend. terrein	200.000	200.000	0
TOTAAL BATEN	2.600.653	2.753.076	2.162.744
LASTEN			
Indonesië	83.704	91.287	94.421
Venda	451.061	477.211	456.222
KwaNdebele	471.307	456.691	554.409
Mukhanyo	313.062	329.934	351.273
Botswana	255.823	205.680	211.008
Banqui	87.332	188.571	0
Mozambique	162.760	224.965	9.468
Brazilië	62.909	131.309	0
Nederland	441.882	459.431	355.274
Bijzondere baten en lasten:			
Afboeking lening Cronjé	0	30.736	0
Toevoeging voorziening pensioenverplichtingen	10.799	28.780	0
Toevoeging voorziening repatriëring zend werkers	80.000	0	0
Pand Ds. G. Huizman	0	90.000	0
TOTAAL LASTEN	2.420.639	2.714.595	2.032.075
BATIG SALDO	180.014	38.481	130.669
Uitgaven (nader gespecificeerd)			
Indonesië	1997	1996	1995
Subsidie Torajakerk	80.039	73.734	85.313
Overige uitgaven	3.665	17.553	9.108
	83.704	91.287	94.421
Venda			
Terreinkosten	472.210	454.017	422.680
Overige uitgaven	0	14.766	18.791
Diverse baten en lasten	(21.149)	8.428	14.751
	451.061	477.211	456.222
KwaNdebele			
Salaries/personeelskosten	155.336	177.154	218.059
Verlof-, uitzend- en repatriëringkosten	92.677	16.024	68.202
Terreinkosten	204.482	238.656	248.034
Diverse kosten	18.810	24.857	20.114
	471.307	456.691	554.409
Mukhanyo			
Salaries/personeelskosten	167.192	161.141	160.793
Verlofkosten	12.169	15.611	0
Terreinkosten	133.701	141.400	63.894
Overige uitgaven	0	11.782	126.586
	313.062	329.934	351.273
Botswana			
Salaries/personeelskosten	142.428	138.671	120.546
Verlofkosten	16.106	1.500	7.067
Terreinkosten	62.528	67.057	12.610
Overige uitgaven	34.762	8.452	70.785
	255.823	205.680	211.008
Banqui			
Salaries/personeelskosten	64.797	80.854	0
Uitzendkosten	1.857	45.811	0
Projectkosten	17.987	2.534	0

Overige uitgaven	2.891	59.572	0
	87.332	188.571	0
Mozambique			
Radio uitzendingen	80.447	13.757	0
Diverse projectkosten	82.313	211.208	9.468
	162.760	224.965	9.468
Brazilië			
Diverse projectkosten	62.909	131.309	0
Nederland			
Personeelskosten	206.134	222.967	171.522
Kerkelijk bureau	60.236	57.971	44.379
Huisvestingskosten	4.488	7.011	4.179
Algemene kosten	171.024	171.482	135.194
	441.882	459.431	355.274
Bijzondere baten en lasten	1997	1996	1995
Totaal	90.799	149.516	0
Totaal uitgaven	2.420.639	2.714.595	2.032.075
BEGROTING INDONESIE (BPS.GTM)			
	1999	2000	2001
1. Algemene subsidie	29.700,-	24.750,-	19.800,-
2. Voorziening projecten e.d.	19.300,-	17.250,-	15.200,-
3. Totaal normale begroting	49.000,-	42.000,-	35.000,-
4. Overige uitgaven:			
4.1. Pensioenen/ziektekosten	20.000,-	20.000,-	20.000,-
4.2. Eukumindo/bezoekkosten e.d.	10.000,-	10.000,-	10.000,-
TOTAAL BEGROTING INDONESIE	79.000,-	72.000,-	65.000,-
Toelichting			
1. De verleende algemene subsidie vermindert met f 4.950,- per jaar. Dit is 5% van f 99.000,-, de subsidie die in 1985, het basisjaar van de bouwovereenkomst.			
2. Dit betreft een voorziening voor kosten projecten: zendingswerk in To Bunggu en Mada/Suppirang, kadervorming en transmigratie.			
3. Het totaal van de normale begroting vermindert jaarlijks met 5% (f.7.000,-) van het door de Generale Synode in 1986 vastgestelde totaalbedrag groot f 140.000,-.			
4.1 Dit betreft pensioenverplichtingen aan oud-werkers resp. hun weduwen, die op het moment van de overdracht van het zendingswerk aan de GTM (1950) in dienst van de zending waren, alsmede een voorziening inzake de overeengekomen ziektekostenregeling.			
4.2 Contributie etc. Eukumindo en kosten werkbezoeken/bezoeken GTM aan Nederland.			
BEGROTING VENDA			
	1999	2000	2001
1. Iyani Bijbelschool	119.438,-	110.250,-	101.062,-
2. Mutale:			
- Donald Fraser Hospitaal	21.910,-	20.230,-	18.550,-
- Overigen:			
- kerkbouw	23.660,-	21.840,-	20.020,-
- kst.gemnt./zend.werk	57.330,-	52.920,-	48.510,-
3. Nianc:			
- kerkbouww.	27.300,-	25.200,-	23.100,-
- kst.gemnt./zend.werk	97.143,-	89.670,-	82.198,-
4. Soutpansberg-kerkbouw	11.375,-	10.500,-	9.625,-
5. Venda Studiebeurse	11.375,-	10.500,-	9.625,-
6. Overige uitgaven	25.000,-	25.000,-	25.000,-
TOTAAL BEGROTING VENDA	394.531,-	366.110,-	337.690,-

Toelichting op de begroting Venda periode 1999 t/m 2001

1. Bijkens de akte van overdracht neemt de financiële bijdrage vanaf 1997 jaarlijks met R 13.125,- af.
- 2/3/
- 4/5. Bijkens de akte van overdracht is de voor het jaar 1992 toegezegde financiële bijdrage jaarlijks met 5% verminderd, met uitzondering van het Donald Fraser Hospitaal waarvoor de financiële bijdrage jaarlijks vanaf 1997 afneemt met Rand 2.400,-.
6. Voorziening voor uitgaven voortvloeiende uit de evaluatie van ons zendingswerk in Venda, overeenkomstig de akte van overdracht.

Algemeen

De koers van de Rand is destijds voor de meerjaarsbegroting gesteld op 0,70. De koopkrachtontwikkeling, als gevolg van de voor Z.Afrika ongunstige koersontwikkeling van de Rand t.o.v. de Hfl., werd door Deputaten grotendeels gecompenseerd.

BEGROTING KWANDEBELE	1999	2000	2001
1. Traktamenten e.d.	128.750,-	132.000,-	134.750,-
2. Soc.lasten	40.650,-	41.350,-	41.750,-
3. Verlofkosten	30.000,-	---	30.000,-
4. Huisvestingskosten	7.000,-	7.000,-	7.000,-
5. Tereinkosten	269.000,-	290.000,-	316.000,-
6. Overige uitgaven	10.000,-	10.000,-	10.000,-
7. Onvoorzien	5.000,-	5.000,-	5.000,-
TOTAAL BEGROTING KWANDEBELE	490.400,-	475.350,-	544.500,-

Toelichting

1. Waarin begrepen: toeslag, kindertoelage, vakantiegeld, aandeel premie ziektekosten (50%).
2. Premie AOW/Anw, diverse andere verzekeringen en bijdrage emeritkas.
4. Betreft onderhoud woningen Ds.G.Huisman en W.vt Spijker.
5. Betreft: de salarissen van evangelisten, autokosten alsmede het treffen van voorzieningen voor de vervanging van de auto's waarbij de gemiddelde levensduur is gesteld op 5 jaar, een jaarlijkse subsidie van de kerkbouw groot f 20.000,-.
6. Betreft kosten werkbezoeken, kopieerkosten, vervanging apparatuur, boeken evangelisten, telefoon- en bankkosten e.d.

BEGROTING MUKHANYO (MTC)	1999	2000	2001
1. Traktament	58.000,-	59.200,-	60.500,-
2. Soc.lasten	20.000,-	20.500,-	21.000,-
3. Verlofkosten	10.000,-	---	---
Totaal principaal	88.000,-	79.700,-	81.500,-
4. Exploitatie	76.000,-	69.000,-	62.500,-
5. Onvoorzien	8.000,-	8.000,-	8.000,-
TOTAAL BEGROTING MTC	172.000,-	156.700,-	152.000,-

Toelichting

4. In een overeenkomst van 1997 is een jaarsubsidie vastgesteld van R.197.460,-. Deze subsidie zal voor 1998 met 2% worden afgebouwd en de daaropvolgende jaren met 8% per jaar.

BEGROTING MUKHANYO (MBS)	1999	2000	2001
1. Traktament	62.750,-	64.000,-	65.500,-
2. Soc.lasten	20.000,-	20.250,-	21.000,-
3. Verlofkosten	15.000,-	---	15.000,-
Totaal	97.750,-	84.250,-	101.500,-
4. Exploitatie	48.875,-	51.500,-	54.000,-
Onvoorzien/Overig	8.000,-	8.000,-	8.000,-
TOTAAL BEGROTING MBS	154.625,-	143.750,-	163.500,-

Toelichting

2. Betreft: premie diverse verzekeringen, premie AOW/Anw, bijdrage emeritkas e.d.

BEGROTING BOTSWANA	1999	2000	2001
1. Traktamenten	120.000,-	124.000,-	127.400,-
2. Soc.lasten	39.000,-	40.500,-	41.400,-
3. Verlofkosten	15.000,-	15.000,-	15.000,-
4. Huur/onderhoud huizen	3.000,-	4.000,-	5.000,-
5. Transportkosten, veldwerk	40.000,-	43.000,-	48.000,-
6. Assistentie vertaahwerk	20.000,-	20.000,-	20.000,-
7. Opleiding/workshops/sem.	11.000,-	11.000,-	11.000,-
8. Discipelschool	5.000,-	5.000,-	5.000,-
9. Overige uitgaven	6.000,-	7.000,-	7.000,-
10. Onvoorzien	5.000,-	5.000,-	5.000,-
TOTAAL BEGROTING BOTSWANA	264.000,-	274.500,-	284.800,-

Toelichting

1. Waarin begrepen: toeslag, kindertoelage, vakantiegeld, premie ziektekostenverzekering(50%).
2. Premie AOW/Anw, diverse verzekeringen, onder andere ongevallen en pensioenverzekering t.b.v. de tm. Visser.
3. Voorziening kosten periodiek verlof.
5. Exploitatiekosten auto's incl. het treffen van een voorziening voor vervanging en div. andere kosten veldwerk.
6. Vergoeding taalhelpers.
7. Kosten deelname aan vakopleidingen, seminars e.d.
8. Kosten opleiding voorgangers, zondagschool en jeugdleiders.

BEGROTING BANGUI	1999	2000	2001
1. Traktament	53.800,-	55.750,-	58.000,-
2. Soc.lasten	20.150,-	20.700,-	21.200,-
3. Overige uitgaven	23.800,-	24.300,-	25.300,-
4. Verlofkosten	15.000,-	---	15.000,-
5. Onvoorzien	5.000,-	5.000,-	5.000,-
TOTAAL BEGROTING BANGUI	117.750,-	105.750,-	124.500,-

Toelichting

3. Betreft: aanschaf boeken T.U., schoolboeken en -geld kinderen, telefoon en - administratiekosten.

BEGROTING MOZAMBIQUE	1999	2000	2001
1. Traktamenten e.d.	57.500,-	59.000,-	60.500,-
2. Soc.lasten	19.500,-	19.900,-	20.250,-
3. Verlofkosten	---	15.000,-	---
4. Huisvestingskosten	3.500,-	3.850,-	4.000,-
5. Tereinkosten	64.500,-	57.200,-	59.800,-
6. Overige uitgaven	5.000,-	5.000,-	5.000,-
7. Onvoorzien	10.000,-	10.000,-	10.000,-
8. Trans World Radio	50.000,-	50.000,-	50.000,-
TOTAAL BEGROTING MOZAMBIQUE	210.000,-	219.950,-	209.550,-

Toelichting

1. Waarin begrepen: toeslag, vakantiegeld.
2. Aandeel premie ziektekostenverzekering(50%), diverse verzekeringen en bijdrage emeritkas.
5. Betreft onderhoud en verzekering auto en huizen, lesmateriaal, telefoon- en administratiekosten.
8. Vertalen, productie en airings.

BEGROTING BRAZILIE	1999	2000	2001
1. Traktamenten	147.500,-	118.500,-	124.550,-
2. Soc.lasten	20.600,-	21.000,-	21.450,-
3. Schoolgeld/boeken	18.000,-	19.000,-	20.000,-

4. Terreinkosten	34.500,-	48.500,-	34.500,-
5. Overige uitgaven	5.000,-	5.000,-	5.000,-
6. Onvoorzien	10.000,-	10.000,-	10.000,-
TOTAAL BEGROTING BRAZILIE	235.600,-	222.000,-	215.500,-

Toelichting

1. Waarin begrepen: traktementen Ds.v.d.Maarl, de Geus Los (1999) en evangelist Gilmar, kindertoeelag, vakantiegeld e.d.
2. Diverse verzekeringen, premie AOW/Anw en bijdrage emeritkas.
4. Betreft o.a. verzekering en onderhoud auto c.q. huis, lesmateriaal, verlofkosten, telefoon en administratiekosten.

BEGROTING NEDERLAND	1999	2000	2001
1. Traktementen	206.000,-	212.000,-	218.500,-
2. Kosten K.A.B.	75.500,-	77.000,-	78.000,-
3. Huisvestingskosten	10.000,-	10.000,-	10.000,-
4. Algemene kosten	165.000,-	165.000,-	170.000,-
TOTAAL BEGROTING NEDERLAND	456.500,-	464.000,-	476.500,-

Toelichting

1. Waarin begrepen: toestag, vakantiegeld, vergoeding premieheffing en aandeel ziektekostenverzekering.
2. Toerekening K.A.B.
3. Onderhoud woning secretaris, verzekering(en) en lasten.
4. Betreft kantoorkosten, vergaderkosten (incl. reise) e.d.

RECAPITULATIE BEGROTINGEN VOOR DE PERIODE 1999 T/M 2001

UITGAVEN	1999	2000	2001
1. Indonesie (BPS-GTM)	79.000,-	72.000,-	65.000,-
2a. Venda	394.531,-	396.110,-	337.690,-
2b. Venda-extra	250.000,-	250.000,-	250.000,-
3. KwaNdebele-terrein	490.400,-	475.350,-	544.500,-
4. KwaNdebele-Mukhanyo	326.625,-	300.450,-	315.500,-
5. Botswana	264.000,-	274.500,-	284.800,-
6. Bangui	117.750,-	105.750,-	124.500,-
7. Mozambique: radio	50.000,-	50.000,-	50.000,-
- terrein	160.000,-	169.950,-	159.550,-
- zuid/nieuw	100.000,-	125.000,-	125.000,-
8. Brazilië	235.600,-	222.000,-	215.500,-
9. Uitzend. bijz. zend. arbeiders	25.000,-	30.000,-	40.000,-
10. Nederland	456.500,-	464.000,-	476.500,-
11. Uitbreiding secretariaat	50.000,-	50.000,-	50.000,-
TOTAAL VAN DE UITGAVEN	2.999.406,-	2.955.110,-	3.038.540,-
INKOMSTEN			
12. Inkomsten kerken	1.979.406,-	1.950.110,-	2.003.490,-
13. Opbrengst beleggingen	400.000,-	400.000,-	400.000,-
14. Opbrengst erfstat./egaten	100.000,-	100.000,-	100.000,-
15. Vrijval bestemmingsreserve nieuw zendingsterrein	70.000,-	60.000,-	70.000,-
16. Vrijval eigen vermogen	200.000,-	200.000,-	200.000,-

Gevraagde omslag op basis van deze bedragen

f 29,75

DEPUTATEN BUITENLANDSE ZENDING
voor deze
de FINANCIËLE COMMISSIE.

Bijlage 40.4

REGELING VOOR DE UITZENDING VAN BIJZONDERE ZENDINGSARBEIDERS
(goedgekeurd door de G.S. '90, acta bl.395)

verzoek kandidaat via kerkeraad voor aanstelling en uitzending als bijz. zendingarb.

instellen van een benoemingscie BC (3 personen)

overleg met org. via wie de uitzending plaatsvindt (acta 395, 2)

samenwerking mogelijk?

maken overeenk. van samenwerking na overleg
verslag v overleg + alle stukken naar - deputaten
- organisatie

partijen hernieuwd
akkoord? overleg?

via betrokkenheid zending?

overleg met kerkeraad over fin. bijdrage fonds UBZ

gesprek kandidaat met BC - met vertegenw. kerkeraad als gasten

- met vertegenw. organisatie als gasten (onderwerpen; Acta 396 A)

advies BC voor besluitvorming deputaten

besluit deputaten

UITWERKING FINANCIËLE BETROKKENHEID

vaststelling wat nodig is aan fondsen

kerkeraad/comm coördineert fondswerving

kerkeraad/comm stort fondsen in UZB

geld gaat naar andere organisatie met event. een aanvulling van dep. minus rechtstreeks ontvangen giften

uitzending uitzenddienst (zie acta bl. 397.5)

verplichtingen van deputaten (zie acta bl. 397.6A)

verplichtingen van bijz. zendingarbeiders (zie acta 397.6B)

Bijlage 40.5 (1)

**CONCEPT-FORMULIER VOOR DE UITZENDING VAN DIENAREN DES WOORDS
IN DIENST VAN DE ZENDING**

Geliefden in onze Here Jezus Christus,

A (bij de bevestiging en uitzending van een predikant, beroepen voor de dienst van de zending)

De kerkeraad heeft u tweemaal de naam bekend gemaakt van onze broeder N.N., die in overleg met en advies van de deputaten voor de buitenlandse zending, tot dienaar des Woords van onze gemeente in de dienst van de zending beroepen is. Zijn opdracht in de dienst van de zending betreft

Daar niemand een wettig bezwaar tegen zijn belijdenis en wandel heeft ingebracht zullen wij thans in de naam des Heren tot zijn bevestiging en uitzending overgaan.

B (bij de uitzending van een predikant, afgestaan voor de dienst van de zending)

De kerkeraad heeft u bekend gemaakt dat hij zich bereid heeft verklaard zijn dienaar des Woords, ds. N.N., af te staan voor de dienst van de zending. Zijn opdracht in de dienst van de zending betreft Wij zullen thans in de naam des Heren tot zijn uitzending overgaan.

Vooraf horen wij naar wat de Heilige Schrift leert over de dienst van de zending.

De dienst van de zending heeft de Here Jezus Christus zelf na Zijn opstanding voor heel Zijn kerk ingesteld toen Hij Zijn apostelen oproeg:

O.V. Gaat dan henen, onderwijst al de volken, dezelve dopende in den Naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes; lerende hen onderhouden alles, wat ik u geboden heb.

N.V. Gaat dan heen, maak al de volken tot mijn discipelen en doopt hen in de Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes en leert hen onderhouden al wat ik u geboden heb. ¹⁾

De Schrift leert ons, dat God, onze Zaligmaker, wil dat alle mensen behouden worden en tot kennis der waarheid komen. ²⁾

Reeds direct nadat Adam zichzelf en het gehele menselijke geslacht door zijn zonde in het verderf en de ondergang had gestort, heeft God hem opgezocht en hem getroost met de belofte hem Zijn Zoon te geven, die geboren zou worden uit een vrouw, om de kop van de slang te vermorzelen. ³⁾

In de roeping van Abram en in de geschiedenis van Israël bleef Hij trouw aan Zijn belofte aan de mens en baande Hij Zich de weg tot de vervulling daarvan. Daarom sprak Hij toen Hij Abram riep en Zijn belofte gaf: O.V. En in u zullen alle geslachten des aardrijks gezegend worden.

N.V. En met u zullen alle geslachten des aardbodems gezegend worden. ⁴⁾

In het nieuwe verbond verklaart de apostel Paulus:

O.V. Maar wanneer de volheid des tijds gekomen is, heeft God Zijn Zoon uitgezonden, geworden uit ene vrouw, geworden onder de wet, opdat Hij degenen, die onder de wet waren, verlossen zou, en opdat wij de sanning tot kinderen verkrijgen zouden.

N.V. Maar toen de volheid des tijds gekomen was, heeft God Zijn Zoon uitgezonden, geboren uit een vrouw, geboren onder de wet, om hen die onder de wet waren, vrij te kopen, opdat wij het recht van zonen zouden verkrijgen. ⁵⁾

De Heiland zelf verzekert ons:

O.V. Want alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.

N.V. Want alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder, die in Hem gelooft, niet verloren ga, maar eeuwig leven hebbe. ⁶⁾

Door de dienst van mensen reept God goedertieren allen, tot wie Hij de boodschappers van het Evangelie zendt, tot bekering en geloof in de Here Jezus Christus. Zij worden dringend en ernstig opgeroepen zich te bekeren van de afgoden en de enige, levende en waarachtige God gaan dienen en uit de hemelen Zijn Zoon verwachten, die Hij uit de doden heeft opgewekt, namelijk Jezus, die ons verlost van de komende toorn. ⁷⁾ Die verlossing is in niemand anders dan in de Here Jezus Christus, want er is ook onder de hemel geen andere naam aan de mensen gegeven, waardoor wij moeten behouden worden. ⁸⁾

Dat de arbeiders in de dienst van de zending door de Here uitgezonden worden door of vanuit een plaatselijke kerk, leert de Schrift ons in Handelingen 13: 1 - 3:

O.V. En er waren te Antiochië, in de Gemeente, die daar was, enige profeten en leraars, namelijk Barnabas, en Simeon, genaamd Niger, en Lucius van Cyrena, en Manahan, die met Herodes, den viervorst opgevoed was, en Saulus. En als zij den Heere dienden, en vastten, zeide de Heilige Geest: Zondert Mij af beiden Barnabas en Saulus tot het werk, waartoe ik hen geroepen heb. Toen vastten en baden zij, en hun de handen opgelegd hebbende, lieten zij hen gaan.

N.V. Nu waren er te Antiochië in de gemeente aldaar profeten en leraars, namelijk: Barnabas, Simeon, genaamd Niger, Lucius van Cyrena, Manahan, de zoogbroeder van Herodes, de viervorst, en Saulus. En terwijl zij vastten bij de dienst des Heeren zeide de Heilige Geest: Zondert Mij nu Barnabas en Saulus af voor het werk, waartoe ik hen geroepen heb. Toen vastten en baden zij, en legden hun de handen op en lieten hen gaan.

Dat de uitgezondenen met hun zappende gemeente een bijzondere band behielden, blijkt uit wat wij lezen in Hand. 14: 26 en 27:

O.V. En vandaar scheepten zij af naar Antiochië, van waar zij der genade Gods bevolen waren geweest tot het werk, dat zij volbracht hadden. En daar aangekomen zijnde, en de Gemeente vergaderd hebbende, verhaalden zij, wat grote dingen God met hen gedaan had, en dat Hij den heidenen de deur des geloofs geopend had.

N.V. En vandaar voeren zij naar Antiochië, waar zij aan de genade Gods waren opgedragen voor het werk, dat zij volbracht hadden. En daar aangekomen, riepen zij de gemeente bijeen en gaven verslag van al wat God met hen gedaan had, en dat Hij ook voor de heidenen een deur des geloofs had geopend.

De dienaren des Woords hebben hun opdracht in ootmoed en nederigheid te volbrengen, ziende op Hem Die gekomen is om te dienen en Die in de voetwassing ons hiervan een voorbeeld gegeven heeft. Zij mogen zich gedragen weten door het woord van de Here:

¹⁾ Math. 28:19-20.

²⁾ Tim. 2:3-4.

³⁾ Gal. 4:4 en Gen. 3:15.

⁴⁾ Gen. 12:3 en Gal. 3:8.

⁵⁾ Gal. 4:4-5.

⁶⁾ Joh. 3:16.

⁷⁾ zie: 1 Thess. 1:9-10.

⁸⁾ Hand. 4:12.

O.V. Voorwaar, voorwaar zeg ik u: Zo ik iemand zend, wie dien ontvangt, die ontvangt Mij; en wie Mij ontvangt, die ontvangt Hem, Die Mij gezonden heeft.

N.V. Voorwaar, voorwaar, ik zeg u: Wie ontvangt die ik zend, ontvangt Mij en wie Mij ontvangt, ontvangt Hem Die Mij gezonden heeft. ⁹⁾

De dienaren des Woords zullen degenen, tot wie zij gezonden zijn, al de raad Gods verkondigen; zij zullen niets nalaten van hetgeen nuttig is om hun te verkondigen en te leren zowel openlijk als in besloten kring, ten betugten zich te bekeren van de afgoden tot God en te geloven in onze Here Jezus Christus. ¹⁰⁾

Zij zullen aan hen, die tot het geloof gekomen zijn, en aan hun jonge kinderen, het Sacrament van de Heilige Doop bedienen, waardoor zij in de Kerk van God opgenomen en van alle andere volken en vreemde godsdiensten afgezonderd worden om geheel aan Hem toe te behoren.

Zij zullen het Sacrament van het Heilig Avondmaal bedienen gelijk Christus het bevolen heeft tot versterking van het geloof.

Zij zullen zorg dragen voor de verkiezing en bevestiging van ouderlingen en diakenen, zo spoedig dit mogelijk is, opdat de gelovigen in plaatselijke gemeenten vergaderd worden.

Zij zullen, zolang de gemeenten nog geen eigen predikant(en) hebben, samen met de ouderlingen de gemeenten in goede orde en tucht houden.

Zij zullen bijzondere aandacht besteden aan de toerusting van de ambtsdragers en de leden van de gemeenten, opdat de kerken gebouwd worden in het geloof, opwassen in de genade en in de kennis van de Here Jezus Christus door de Heilige Geest en als zelfstandige kerken zich gaan openbaren.

Met het oog op de zo spoedig mogelijk ter hand te nemen vorming van dienaren van het Woord, zullen zij nauwkeurig nagaan of er ook in de gemeenten zijn, die de gave om anderen te onderwijzen van God ontvangen hebben.

Zij zullen verantwoordelijk zijn voor de catechese van ouderen en jongeren, in goede samenwerking met hen in de gemeenten, die daarvoor gaven hebben ontvangen.

Uit dit alles zien wij welk een verheven en verantwoordelijk ambt aan de dienaren des Woords in dienst van de zending is toevertrouwd. Zij zijn door God in de bediening der verzoening gested. Als gezanten van Christus vermanen en vragen zij in Zijn naam: Laat u met God verzoenen. ¹¹⁾

A (bij de bevestiging en uitzending van een predikant, beroepen voor de dienst van de zending)

Nu gij, broeder N.N., gereed staat het ambt van dienaar des Woords van deze gemeente in de dienst van de zending te aanvaarden en uitgezonden te worden naar, verzoek ik u op te staan en te antwoorden op de volgende vragen:

B (bij de uitzending van een predikant, afgegaan voor de dienst van de zending)

Nu gij, broeder N.N., gereed staat als dienaar des Woords van deze gemeente de dienst van de zending op u te nemen en uit gezonden te worden naar, verzoek ik u op te staan en te antwoorden op de volgende vragen:

Ten eerste: Zijt gij in uw hart overtuigd dat God Zelf u door Zijn gemeente tot deze heilige dienst geroepen heeft?

Ten tweede: Houdt gij de Schriften van het Oude en Nieuwe Testament voor het enige Woord van God en de volkomen leer der zaligheid, en verwerpt gij alles wat met dit Woord en de belijdenis der kerk in strijd is?

Ten derde: Belooft gij uit liefde tot Christus en Zijn gemeente, die Hij Zich uit alle volkeren vergadert, uw ambt getrouw te bedienen en de vereiste geheimhouding te betrachten ten aanzien van wat bij de uitoefening van uw ambt vertrouwelijk te uwer kennis wordt gebracht?

Ten vierde: Belooft gij u steeds te onderwerpen aan de kerkelijke vermaningen, indien gij in leer of leven u te buiten zoudt gaan?

Wat is hierop uw antwoord?

(Antwoord: Ja ik van ganser harte.)

(Hierna spreekt de dienaar - indien iemand voor het eerst aan een gemeente wordt verbonden, zal hiertoe handplogging plaats vinden -):

God onze hemelse Vader, Die u geroepen heeft tot deze heilige dienst, verlichte en bekwaam u door Zijn Geest. Hij regere u zo in uw bediening, dat gij daarin getrouw en met vrucht moogt werkzaam zijn tot verheerlijking van Zijn Naam en tot uitbreiding van het Rijk van Zijn Zoon Jezus Christus. Amen.

Geliefde broeder, de kerkenraad verzekert u van zijn liefde voor en medeleven met de dienst van de zending, die u namens de gemeente gaat verrichten. Wij beloven u (en uw gezin) blijvend met onze gebeden te omringen en naar ons vermogen u met raad en daad bij te staan.

O.V. En onze Heere Jezus Christus Zelf, en onze God en Vader, Die ons heeft liefgehad, en gegeven heeft ene eeuwige vertroosting en goede hoop in genade, vertrooste uwe harten, en versterke u in alle goed woord en werk.

N.V. En Hij, onze Here Jezus Christus, en God, onze Vader, die ons heeft liefgehad en ons eeuwige troost en goede hoop door Zijn genade verleend heeft, trooste uw hart(en) en make het (ze) sterk in alle goed werk en woord. ¹²⁾

⁹⁾ Joh. 13:20.

¹⁰⁾ zie Hand. 20:20-21 en 27.

¹¹⁾ 2 Cor. 5:12.

¹²⁾ 2 Thess. 2:16-17.

Hier kan een lied ingelast worden. (B.v. Schriftberijningen nr. 18; Ps. 121 : 4 (O.B.); een ander toepasselijk lied).

Tenslotte spreekt de dienaar:

Geliefde gemeente,

Gedenk dat onze broeder, daartoe door God geroepen, zijn dienst van de zending verricht namens heel de gemeente. Daarom worden wij, naar het woord van de apostel Paulus opgeroepen tot het gebed voor hem, opdat het Woord des Heren, in zijn loop ongehinderd, goede voortgang hebbe, geprezen en verheerlijkt worde. Wij onze predikant (met zijn vrouw)(met zijn vrouw en kinderen) bij voortdurend ook in uw gebeden thuis gedenken, opdat zijn werk door God gezegend worde. En toon in uw eigen omgeving wat het Evangelie van Jezus Christus voor u zelf betekent, opdat ook hier mensen gewonnen worden voor het Rijk en de kerk van God.

Aangezien niemand van ons de bekwaamheid hietoe van zichzelf heeft, willen wij de almachtige God om Zijn genade aanroepen:

Barmhartige God en Vader, Die door Jezus Christus, Uw Zoon, uit het ganse menselijke geslacht U een gemeente tot het eeuwige leven vergadert, wij danken U dat Gij Uw dienaren uitzendt om het Evangelie van Uw Zoon te verkondigen tot aan het uiterste van de aarde.

Wij bidden U: wij onze broeder N.N. door Uw Geest steeds meer bekwaam tot het werk waartoe U hem geroepen hebt.

Open zijn verstand om Uw heilig Woord te verstaan en schenk hem vrijmoedigheid om te spreken over het heil, dat Gij in Uw Zoon bereid hebt voor het aangezicht van alle volken: licht tot openbaring voor de heidenen en heerlijkheid voor Uw volk Israël. Geef dat door zijn dienst Uw kerk in opgebouwd, vermeerderd en bewaard worde.

Schenk hem wijsheid in alle vragen, die rondom het werk van de zending en de opbouw van de gemeente zich voordoen.

Troost hem (en zijn vrouw)(en zijn vrouw en kinderen) door Uw Woord en Geest in alle moeiten en beproevingen die allen, die in Uw dienst uitgezonden worden, ten deel vallen. Geef dat hij door Uw genade standvastig blijft en eernaast, getrouw gebieken in zijn dienst, mag ingaan in de vreugde van zijn Here en Heiland. Geef dat Uw gemeente alhier haar taak en roeping in deze wereld mag verstaan en volbrengen in de kracht van Uw Geest en als zedende kerk van broeder N.N. de band met hem (en zijn vrouw)(en zijn vrouw en kinderen) steeds zal bewaren en versterken door haar gebed en meelevens. En zegen alle arbeid die in Uw Koninkrijk geschiedt.

Dit alles vragen wij van U in de naam van Jezus Christus, Uw Zoon, die met U en met de Heilige Geest leeft en regeert in eeuwigheid. Amen.

Bijlage 40.5 (2)

CONCEPT-FORMULIER VOOR DE UITZENDING VAN ARBEIDERS IN DIENST VAN DE ZENDING

Geliefden in onze Here Jezus Christus,

A (bij de uitzending door de deputaten van een arbeider in de dienst van de zending)

De kerkeraad heeft u bekend gemaakt dat hij zich bereid verklaard heeft broeder/zuster (en zuster) N.N. door de deputaten voor de buitenlandse zending vanuit onze gemeente in de dienst van de zending uit te laten zenden, zodat onze gemeente als zijn/haar (hun) thuisgemeente zal dienen.

Zijn/haar (Hun) opdracht in de dienst van de zending betreft

Wij zullen thans in de naam des Heren tot zijn/haar (hun) uitzending overgaan.

B (bij de uitzending door een organisatie van een bijzondere zendingsarbeider in dienst van de zending)

De kerkeraad heeft u bekend gemaakt dat hij zich bereid verklaard heeft broeder/zuster (en zuster) N.N. in samenwerking met de deputaten voor de buitenlandse zending door vanuit onze gemeente uit te laten zenden.

Zijn/haar (Hun) opdracht in de dienst van de zending betreft

Wij zullen thans in de naam des Heren tot zijn/haar (hun) uitzending overgaan.

Vooraf horen wij naar wat de Heilige Schrift leert over de dienst van de zending.

De dienst van de zending heeft de Here Jezus Christus zelf na Zijn opstanding voor heel Zijn kerk ingesteld toen Hij Zijn apostelen opdroeg:

O.V. Gaat dan henen, onderwijst al de volken, dezelve dopende in den Naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes; lerende hen onderhouden alles, wat Ik u geboden heb.
N.V. Gaat dan heen, maakt al de volken tot mijn discipelen en doopt hen in de Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes en leert hen onderhouden al wat Ik u geboden heb. ¹³⁾

De Schrift leert ons, dat God, onze Zaligmaker, wil dat alle mensen behouden worden en tot kennis der waarheid komen. ¹⁴⁾

¹³⁾ Math. 28:19-20.

¹⁴⁾ 1 Tim. 2:3-4.

Reeds direct nadat het gehele geslacht van Adam zich door de zonde van de eerste mens in het verderf en de ondergang had gestort, heeft Hij hem opgezocht en hem getroost met de belofte hem Zijn Zoon te geven, die geboren zou worden uit een vrouw, om de kop van de slang te vermorzelen. ¹⁵⁾
In de roeping van Abram en in de geschiedenis van Israël bleef Hij trouw aan Zijn belofte aan de mens en baande Hij zich de weg tot de vervulling daarvan. Daarom sprak Hij toen Hij Abram riep en Zijn belofte gaf:

O.V. En in u zullen alle geslachten des aardrijks gezegend worden.

N.V. En met u zullen alle geslachten des aardbodems gezegend worden. ¹⁶⁾

In het nieuwe verbond verklaart de apostel Paulus:

O.V. Maar wanneer de volheid des tijds gekomen is, heeft God Zijnen Zoon uitgezonden, geworden uit ene vrouw, geworden onder de wet; opdat Hij degenen, die onder de wet waren, verlossen zou, en opdat wij de aanneming tot kinderen verkrijgen zouden.

N.V. Maar toen de volheid des tijds gekomen was, heeft God Zijn Zoon uitgezonden, geboren uit een vrouw, geboren onder de wet, om hen die onder de wet waren, vrij te kopen, opdat wij het recht van zonen zouden verkrijgen. ¹⁷⁾

De Heiland zelf verzekert ons:

O.V. Want alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijnen eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.

N.V. Want alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder, die in Hem gelooft, niet verloren ga, maar eeuwig leven hebbe. ¹⁸⁾

Door de dienst van mensen roept God allen, tot wie Hij de boodschappers van het Evangelie zendt, tot bekering en geloof in de Here Jezus Christus. Zij worden dringend en ernstig opgeroepen zich te bekeren van de afgoden en de enige, levende en waarachtige God gaan dienen en uit de hemelen Zijn Zoon verwachten, die Hij uit de doden heeft opgewekt, namelijk Jezus, die ons verlost van de komende toorn. ¹⁹⁾

Die verlossing is in niemand anders dan in de Here Jezus Christus, want er is ook onder de hemel geen andere naam aan de mensen gegeven, waardoor wij moeten zalig worden. ²⁰⁾

Dat niet alleen ambtsdragers een taak in dienst van de zending verrichten leert de Schrift ons duidelijk in Handelingen 13 : 5 waar we lezen over Johannes, die Paulus en Barnabas tot helper hadden. Naar het getuigenis van het Nieuwe Testament hebben velen, zowel mannen als vrouwen, zich door woord en daad ingezet voor de verbreiding van het Evangelie en de opbouw van de Kerk van Christus, zonder hiertoe geroepen en bevestigd te zijn in een bijzonder ambt. ²¹⁾ Hun arbeid in het Koninkrijk van God wordt van grote betekenis geacht en hun namen worden met dankbaarheid en eer genoemd.

Zo zullen ook nu anderen dan dienaren des Woords uitgezonden worden in de dienst der zending, met name op het gebied van de vertaling van de Bijbel, de dienst van de christelijke barmhartigheid, de leetuurdienst, de dienst van het christelijke onderwijs en op andere gebieden, waar mogelijkheden geboden worden om dienstbaar te zijn aan het gestalte geven aan en de ontplooiing van het christelijke leven van de gelovigen in al zijn facetten.

Die uitgezonden hebben hun opdracht in ootmoed en nederigheid te volbrengen, ziende op Hem Die gekomen is om te dienen en Die in de voetwassing ons hiervan een voorbeeld gegeven heeft. Zij zullen zich laten leiden door het woord van de Here Jezus Christus:

O.V. Laat uw licht alzo schijnen voor de mensen, dat zij uwe goede werken mogen zien, en uwen Vader, Die in de hemelen is, verheerlijken.

N.V. Laat zo uw licht schijnen voor de mensen, opdat zij uwe goede werken zien en uw Vader, die in de hemelen is, verheerlijken. ²²⁾

En zij zullen het woord van de Schrift gedachtig zijn, dat zegt:

O.V. Een iegelijk, gelijk hij gave ontvangen heeft, alzo bedene hij dezelve aan de anderen, als goede uitdeler der menigerlei genade Gods. Indien iemand spreekt, die spreke als de woorden Gods; indien iemand dient, die diene als uit kracht, die God verleent; opdat God in allen geprezen worde door Jezus Christus, Welken toekomt de heerlijkheid en de kracht, in alle eeuwigheid. Amen.

¹⁵⁾ Gal. 4:4 en Gen. 3:15

¹⁶⁾ Gen. 12:3 en Gal. 3:8

¹⁷⁾ Gal. 4:4-5

¹⁸⁾ Joh. 3:16

¹⁹⁾ 1e Thess. 1:9-10

²⁰⁾ Hand. 4:12

²¹⁾ Rom. 16:1-16, 1 Cor. 10:10-20, Col. 4:7-14, 2 Tim. 4:9-12

²²⁾ Math. 5:16

N.V. Dient elkander, een ieder naar de genadegave, die hij ontvangen heeft, als goede rentmeesters over de velerlei genade Gods. Spreek iemand, laten het woorden zijn als van God: dient iemand, laat het zijn als uit kracht door God verleend, opdat in alles God verheerlijkt worde door Jezus Christus, aan Wie de heerlijkheid is, en de kracht, in alle eeuwigheid. Amen. ²³⁾

Nu gij, broeder/zuster (en zuster) N.N., gereed staat uw taak in dienst van de zending op u te nemen en uitgezonden te worden naar, verzoek ik u op te staan en te antwoorden op de volgende vragen:

Ten eerste: Zijt gij in uw hart overtuigd dat God Zelf u tot deze dienst geroepen heeft?

Ten tweede: Houdt gij de Schriften van het Oude en Nieuwe Testament voor het enige Woord van God en de volkomen leer der zaligheid, en verwerpt gij alles wat met dit Woord en de belijdenis der kerk in strijd is?

Ten derde: Beloofd gij uit liefde tot Christus en Zijn gemeente, die Hij Zich uit alle volkeren vergadert, uw taak met trouw en toewijding te verrichten en de vereiste geheimhouding te betrachten ten aanzien van wat bij de uitoefening van uw taak vertrouwelijk te uwer kennis wordt gebracht?

Ten vierde: Beloofd gij u steeds te onderwerpen aan de kerkelijke vermaningen, indien gij in leer of leven u te buiten zoudt gaan?

Wat is hierop uw antwoord?

(Antwoord: Ja, ik van ganser harte.)

(Hierna spreekt de dienaar:)

God onze hemelse Vader, Die u geroepen heeft tot deze dienst, verlichte en bekwaam u door Zijn Geest. Hij regere u zo in het volbrengen van uw taak, dat gij daarin getrouw en met vrucht werkzaam moogt zijn tot verheerlijking van Zijn Naam en tot uitbreiding van het Rijk van Zijn Zoon Jezus Christus. Amen.

Geliefde broeder/zuster (en zuster), de kerkenraad verzekert u van zijn liefde voor en medeleven met de dienst van de zending die u namens de gemeente gaat verrichten. Wij beloven u (en uw gezin) blijvend met onze gebeden te omringen en naar ons vermogen u met raad en daad bij te staan.

O.V. En onze Heere Jezus Christus Zelf, en onze God en Vader, Die ons heeft liefgehad, en gegeven heeft ons eeuwige vertroosting en goede hoop in genade, vertrooste uwe harten, en versterke u in alle goed woord en werk.

N.V. En Hij, onze Here Jezus Christus, en God, onze Vader, die ons heeft liefgehad en ons eeuwige troost en goede hoop door Zijn genade verleend heeft, trooste uw hart(en) en make het (ze) sterk in alle goed werk en woord. ²⁴⁾

Hier kan een lied ingelast worden. (B.v. Schriftberijmingen nr. 18; Ps. 121 : 4 (O.B.); een ander toepasselijk lied).

Tenslotte spreekt de dienaar:

Geliefde gemeente,

Gedenk dat broeder/zuster (en zuster) N.N., door God daartoe geroepen, zijn/haar (hun) dienst van de zending verricht(en) namens heel de gemeente.

Daarom worden wij, naar het woord van de apostel Paulus, opgeroepen tot het gebed voor hem/haar (hen), opdat het woord des Heren, in zijn loop ongehinderd, goede voortgang hebbe, geprezen en verheerlijkt worde. ²⁵⁾ Wij onze broeder/zuster (en zijn vrouwen zijn vrouw en kinderen) bij voortdurend ook in uw gebeden thuis gedenken, opdat zijn (hun) werk door God gezegend wordt. En toon in uw eigen omgeving wat het Evangelie van Jezus Christus voor u zelf betekent, opdat ook hier mensen gewonnen worden voor het Rijk en de kerk van God.

Aangezien niemand van ons de bekwaamheid hiertoe van zichzelf heeft, willen wij de almachtige God om Zijn genade aanroepen:

Barmhartige God en Vader, Die door Jezus Christus, Uw Zoon, uit het ganse menselijke geslacht U een gemeente tot het eeuwige leven vergadert, wij danken U dat Gij Uw arbeiders uitzendt tot aan het uiterste van de aarde om het Evangelie van Uw Zoon te verkondigen en gestalte te geven in het dagelijkse leven.

Wij bidden U: wil onze broeder/zuster (en zuster) N.N. door Uw Geest steeds meer bekomen tot het werk waartoe U hem/haar (hen) geroepen hebt. Open zijn/haar (hun) verstand om Uw heilig Woord te verstaan en schenk hem (hun) bij de vervulling van zijn/haar (hun) taak vrijmoedigheid om te spreken over het heil, dat Gij in Uw Zoon bereid hebt voor het aangezicht van alle volken: licht tot openbaring voor de heidene en heerlijkheid voor Uw volk Israël. Geef dat door zijn/haar (hun) dienst Uw kerk in opgebouwd, vermeerderd en bewaard worde.

Schenk hem/haar (hun) wijsheid in alle vragen, die rondom het werk van de zending zich voordoen.

²³⁾ 1 Petr. 4:10-11.

²⁴⁾ 2 Thess. 2:15-17.

²⁵⁾ zie: 2 Thess. 3:1.

Troost hem/haar (hen en hun kinderen) door Uw Woord en Geest in alle moeiten en beproevingen die allen, die in Uw dienst uitgezonden worden, ten deel vallen. Geef dat hij/zij door Uw genade standvastig blijft (blijven) en eenmaal, getrouw gebieken in zijn/haar (hun) dienst, mag (mogen) ingaan in de vreugde van zijn (hun) Here en Heland.

Geef dat Uw gemeente alhier haar taak en roeping in deze wereld mag verstaan en volbrengen in de kracht van Uw Geest en als thuisgemeente van onze broeder/zuster (en zuster) en hun kinderen) de band met hem (hen) steeds zal bewaren en versterken door haar gebed en meeleven. En zegen alle arbeid die in Uw Koninkrijk geschiedt.

Dit alles vragen wij van U in de naam van Jezus Christus, Uw Zoon, die met U en met de Heilige Geest leeft en regeert in eeuwigheid. Amen.

Bijlage 40.5

MODEL-INSTRUCTIE VOOR DE GEDEPUTEERDEN VAN DE KERKENRAAD ZENDEDE GEMEENTE.

1. Benoeming.

- 1.1 De gedeputeerden worden door de kerkenraad benoemd.
- 1.2 De benoeming geldt voor de duur dat de zending in dienst van deputaten Buitenlandse Zending werkzaam is in het zendingsgebied en de betreffende gedeputeerde lid blijft van de zending gemeente.
- 1.3 De kerkenraad is bevoegd deze benoeming om gewichtige redenen in te trekken, onder kennisgeving van deze redenen aan de betrokken gedeputeerde.

2. Taak en bevoegdheid.

- 2.1 Het onderhouden van de relatie tussen kerkenraad en deputaten BZOGKN door deel uit te maken van het deputaatschap voor de behandeling van zendingszaken in het algemeen en die van de uitgezonden zendingswerker in het bijzonder.
- 2.2 De gedeputeerden zijn bevoegd in alle zaken van de zending mee te beslissen.

3. Structuur.

- 3.1 De kerkenraad bespreekt in het bijzijn van de gedeputeerden de te ontvangen rapportages van de zendingswerker voordat die besproken wordt op de desbetreffende sectie van deputaten.
- 3.2 De gedeputeerden doen verslag van de bespreking op de kerkenraad op de vergadering van de sectie.
- 3.3 Alle informatie van deputaten die relevant is voor de kerkenraad wordt door de gedeputeerden aan de kerkenraad gerapporteerd.
- 3.4 Alle informatie van de kerkenraad die relevant is voor deputaten wordt door de gedeputeerden aan deputaten gerapporteerd.

4. Verantwoording.

- 4.1 De gedeputeerden zijn verantwoordelijk verschuldigd aan de kerkenraad.
- 4.2 Desgewenst kunnen zij op de kerkenraad toelichting geven op het verslag van de sectievergaderingen dat door deputaten aan de kerkenraad wordt toegezonden.

5. Informatie.

- 5.1 De kerkenraad verplicht zich om aan de gedeputeerden alle beschikbare informatie en ondersteuning te verstrekken met betrekking tot de goede uitoefening van hun taak.

6. Kostenvergoeding.

- 6.1 De kosten die voortvloeien uit de werkzaamheden van de gedeputeerden worden door de kerkenraad vergoed met uitzondering van reis- en verblijfskosten ten behoeve van vergaderingen van deputaten Buitenlandse Zending, die door deputaten worden vergoed.

Vastgesteld op Namens de kerkenraad te

(preses)

(scriba)

BULAGE 41

Act. 105,113

RAPPORT 3A VAN COMMISSIE 2 BETREFFENDE BUITENLANDSE ZENDING

1 Algemeen

Met veel waardering heeft uw commissie kennis genomen van het uitgebreide en goed gedocumenteerde rapport van deputaten. Het geeft een goed inzicht in de werkzaamheden en besluiten van dit deputaatschap. Het is verheugend om te zien dat het werk op de diverse zendingsstreeken onder Gods zegen mocht voortgaan.

Dit jaar is het 70 jaar geleden dat ds. A. Bikker naar Indonesië ging om daar het evangelie te brengen en het zendingswerk van onze kerken gestalte begon te krijgen. Nu kunnen we alleen maar zeggen, dat de Heere overvloedige zegen heeft gegeven.

2 Personalia

Graag onderstreept uw commissie de woorden in het rapport, die gewijd zijn aan de nagedachtenis van ds. G. Bikas, ds. K. J. Veloma en br. B. Groenenboom. Zij mochten vele jaren onder Gods zegen een waardevolle bijdrage leveren binnen het deputaatschap.

Dankbaarheid is er voor de jarenlange inzet van ds. J. Slagboom voor de opbouw van de kerk van KwaNdebele. Hij repareerde als zendingswerker en verbond zich daarna aan de gemeente van Soest.

We willen niet nalaten om hier met dankbaarheid het ambtsjubileum van ds. M. Drayer te vermelden, die vele jaren het deputaatschap mocht dienen als secretaris in tegenstelling tot wat in het rapport van deputaten vermeld staat, mocht hij zijn vijftigjarige ambtsjubileum vieren.

Met dank memoreren we hier het werk, dat ds. W. van Heest zes jaar lang (van 1990-1996) mocht doen als algemeen voorzitter van deputaten. Deze functie werd gecontinueerd door het aantreden van ds. J. van Mulligen als voorzitter. Ook dient hier met dankbaarheid het 25-jarig ambtsjubileum van ds. C. W. Bujs een plaats te krijgen. Dr. P. J. Buys mocht zijn 25-jarig predikantsjubileum gedenken, hetgeen hier eveneens het vermelden waard is.

3 Bangui

Uw commissie memoreert hier dankbaar dat Gods bewarende hand ervaren werd, toen de broers ds. W. van 1. Spijker, ds. J. van Mulligen en dr. B. van der Toren bij een werkbezoek aan Bangui in mei 1996 in een gevaarlijke situatie terecht kwamen bij een uit de hand gelopen muiterij in het leger.

Dr. B. van der Toren mag met grote inzet zijn krachten geven aan de FATEB. Deze opleiding heeft een goede uitstraling in het Islamitische Noorden van Africa. Uit twintig Noord-Afrikaanse landen volgen studenten aan deze faculteit het theologische onderwijs. Er is onlangs een literatuurfonds opgericht om Franse theologische boeken te kunnen aanschaffen.

4 Botswana

Uw commissie heeft met waardering kennis genomen van het werk, dat de echtgenoten Wessels en Visser hier mogen doen. Verheugend is de vordering in het vertaalswerk van br. H. Visser. Hoewel de organisatie van Wycliffe Bible Translators ook zijn gaven heeft opgemerkt en al enige malen een beroep op hem heeft gedaan, heeft er volgens deputaten geen zorg te zijn, dat hij het vertaalswerk op termijn zou opgeven. Hij ziet het duidelijk als zijn levenstaak.

5 Mozambique

De Draft Agreement voorziet in een samenwerking van onze deputaten met de zendingdeputaten van de Synode Soutpansberg van de Geref. Kerk Zuid-Afrika (GKSA) met het oog op het zendingswerk in Mozambique. Door de jarenlange burgeroorlog en als gevolg van het communistisch systeem is er een grote verwaarlozing geweest van het onderwijs. Het nivo is laag. Velen kunnen niet lezen. Christenen weten nauwelijks wat het christelijk geloof inhoudt. Er is dringend behoefte aan mensen, die bijbelse toerusting kunnen geven. Het is verheugend dat ds. J. van 1. Spijker daartoe kon worden uitgezonden. Deputaten constateren, dat na een moeilijke start fam. Van 1. Spijker duidelijk bevestigd werd in de roeping voor dit werk. Omdat zij zich in een pionierspositie bevinden, ontvangen zij extra aandacht van deputaten.

6 Brazilië

Er is stagnatie gekomen in het project van de grote stadszending in Curitiba. In een comité-rapport zal uw commissie één en ander toelichten.

7 KwaNdebele

Met waardering heeft uw commissie kennis genomen van het werk dat hier gedaan wordt door ds. G. Huisman, ds. W. van 1. Spijker, ds. C. W. Bujs en dr. P. J. Buys. Het veldwerk en de toerusting op de Mukhanyo-bijbelschool dragen rijke vruchten.

Ten aanzien van fam. G. Huisman constateren deputaten met dankbaarheid, dat de verhuizing 'buiten het werkggebied' geen nadelige gevolgen heeft gehad voor zijn werk. Hierbij vermeld mag worden dat de evangelisten zijn gekend in de verhuizing en ermee hebben ingestemd. Omdat de verhuizing duidelijk ten goede gekomen is aan de gezinssituatie, is de beschikbaarheid voor het werk groter dan voorheen.

Er is met deputaten gesproken over de splitsing, die doorgevoerd is tussen de gecentraliseerde en gedecentraliseerde cursus van de Mukhanyo Bijbelschool.

De gecentraliseerde cursus heet nu: Mukhanyo Theological College (MTC). Sinds kort is dit college gevestigd in KwaMhlanga, waar een nieuw gebouw is gerealiseerd, dat d.v. 28 november in gebruik zal worden genomen.

Docenten komen uit Zuid-Africa, het merendeel van de (blanke) GKSA. Sinds kort werkt er een docent uit Nederland (ds. Van den Berg), afkomstig uit de Nederlandse Hervormde Kerk, gesteund door de stichting Stephanos. Deze steun vindt plaats in overleg met deputaten.

De MTC heeft een goede uitstraling; voorgangers uit de onafhankelijke kerken worden hier ingewijd in de gereformeerde beginselen.

De gedecentraliseerde cursus wordt geleid door ds. C. W. Bujs en is volledig een project van deputaten zending. Deze cursus heet nu na een aantal naamsveranderingen definitief Mukhanyo Bible School (MBS). De splitsing tussen de gecentraliseerde en de gedecentraliseerde cursus werpt goede vruchten af. Het geheel is er overzichtelijker door geworden. Ds. Bujs en dr. Buys kunnen ieder op eigen wijze hun gaven daaraan geven.

8 Indonesië

Uit de Gereja Toraja Mamasa (GTM) waren ds. Z. Sude (voorzitter van het uitvoerend comité van de GTM) en br. A. Saulingi (penningmeester) in ons midden. Zij gingen in op de actuele situatie van de GTM. De GTM telt

momenteel ongeveer 100.000 leden, 82 actieve predikanten en 42 classes. Op twee zendingsterreinen is men actief n.l. Mada/Suppirang en To Bunggu.

Ondanks de slechte economische en politieke situatie mag men toch gewagen van zegen. Er is sprake van geestelijke groei. Just de moeiten verdiepen het geloof.

Wel zijn er bedreigingen zowel van buitenaf als van binnenuit.

Van buitenaf proberen andere godsdiensten (vooral Islam) hun invloed uit te oefenen op de gemeentelieden. Hier en daar is er nog de aantrekkingskracht van het animistisch geloof. Verder zijn er fanatieke Prikatergroeperingen, die nogal wat wervingskracht hebben.

Van binnenuit is er de bedreiging van de oude adat, maar ook de invloed van de moderne media rukt op.

In dit licht gezien is kadervorming van het grootste belang.

Het gaat om het vasthouden van de gereformeerde beginselen.

Op de afgelopen synode is nog weer nadrukkelijk gezegd, dat vasthouden aan de gereformeerde belijdenis-geschriften van levensbelang is.

Uw commissie heeft gevraagd naar de invloed van de Islam meerderheid op de positie van de gelovigen.

Deze invloed blijkt naar gelang het gebied, waarin men woont, verschillend ervaren te worden. Vooral op Java ligt de verhouding christenen/moslims moeilijk. In het gebied van de GTM is er meer tolerantie van de kant van de Islamitische bevolking en overheid. Echter in het kustgebied, waar weinig christenen wonen, is de spanning duidelijk groter. Toch is men er in samenwerking met lokale overheden alert op, dat er geen incidenten zullen gebeuren.

Hoewel de Indonesische wet gelijkheid van godsdiensten stelt, worden in de praktijk moslims nogal eens bevoordeeld als het gaat om de benoeming in een bepaalde functie of om de toekenning van een studie-beurs en worden christenen godsdiscrimineerd. Na de laatste regeringwisseling is er onder moslims de tendens te bespeuren, dat men beter met christenen samen wil werken.

Uw commissie heeft ook gevraagd naar de weerslag van de slechte economische situatie op de kerk. De gevolgen van de economische crisis zijn de GTM bepaald niet voorbij gegaan. De prijzen zijn enorm gestegen en het is soms moeilijk om aan bepaalde levensbehoeften te komen.

De broeders uit Indonesië constateerden dankbaar, dat veel christenen tuinen hebben, waarin o.a. koffie en cacao verbouwd worden. Deze producten leveren een redelijk bedrag op, zodat gelovigen daarin ook Godde goede zorg ervaren. De broeders spraken hun dankbaarheid er over uit, dat zij profijt hebben van de landbouwprojecten, die indertijd opgestart zijn in Indonesië mede door toedoen van deputaten hulpverlening. De economische moeilijkheden blijken ook een stimulans te zijn om zelf initiatieven te ontwikkelen. Door de synode van de GTM zijn adviezen gegeven ten aanzien van landbouwprojecten. Er is in de gemeenten ondanks de slechte economie een goede offervaardigheid. Zo kunnen veel gemeenten een eigen predikant onderhouden en ook de bijkomende kosten dragen. Uiteraard drukt de economische moeite op de kerkliden. Maar men beleeft daarin een grote afhankelijkheid van de Heere.

9 Venda

Uw commissie mocht een ontmoeting hebben met ds. D. R. Phaswana, predikant van de gemeente Soutpansberg en ds. M. S. Nefefe, predikant van de gemeente Mutse en vrijgesteld voor het werk aan de Iyani Bijbelschool.

De broeders gewagen van een kwalitatieve en kwantitatieve groei in de Venda-kerk. Bij velen is sprake van een levend geloof en een missionair bewustzijn. Er zijn momenteel ongeveer 15.000 leden verspreid over 8 gemeenten en 153 posten. Er zijn te weinig predikanten (11) om zo'n aantal leden te bedienen. Gelukkig zijn er 12 studenten in opleiding, zodat er in de nabije toekomst uitzicht is op een betere bezetting.

Uiteraard kunnen de predikanten niet alle posten (153) bij langs, zodat ouderlingen ingezet moeten worden. Veel aandacht wordt besteed aan de opleiding van deze ouderlingen en eveneens van zondagschoolleiders. De Iyani-bijbelschool voorziet in deze belangrijke kadervorming.

Sinds 1992 is er veel werkloosheid in het gebied van de synode Soutpansberg, hetgeen zijn weerslag heeft op het kerkelijk leven. Velen kunnen geen financiële bijdrage leveren. Daar komt nog bij dat meer draagkrachtige gemeentelieden vertrokken zijn in verband met de verhuizing van de bestuurlijke macht na de omwenteling in 1992.

Van de acht gemeenten hebben drie gemeenten problemen om de financiën rond te krijgen. Vijf van de acht gemeenten hebben financieel zoveel armoede, dat zij steun kunnen geven aan doeleinden buiten eigen gemeente (o.a. de Iyani-bijbelschool).

Dit alles heeft gevolgen voor de financiële positie van de Iyani-bijbelschool en allerlei kerkbouwprojecten. Steun van deputaten blijft onontbeerlijk.

Het is gezien de moeilijke financiële situatie verheugend, dat vanuit de Synode Soutpansberg initiatieven ontwikkeld zijn richting zendingsarbeid in Pretoria/Johannesburg (Soweto) en Mozambique. Een commissie vanuit de synode Soutpansberg heeft zich gericht op het zendingswerk in Mozambique. Aanvankelijk was het doel: Gereformeerde kerkplanting. Na een brede oriëntatie in Mozambique en na overleg met onze zendingdeputaten heeft men die visie gewijzigd. Waar immers reeds zoveel kerken bestaan valt kerkplanting buiten de orde. Het doel is nu vooral kadervorming en daarin het doorgeven van gereformeerd onderwijs.

10 Islamberaad

Over de resultaten van dit beraad is nog weinig te zeggen. Wel wordt het zinvol geacht om samen met anderen (o.a. GZB en ZGG) de zorg over de oprukkende Islam te delen.

11 Bijzondere zendingsarbeiders

Uw commissie spreekt haar dankbaarheid uit, dat deze regeling in werking is getreden. Deputaten spreken de verwachting uit, dat het aantal bijzondere zendingsarbeiders zal groeien. De afgelopen maand konden n.l. drie bijzondere zendingsarbeiders uitgezonden worden. Vanuit Meppel werd zr. Lianne Vink uitgezonden om in samenwerking met IFES-International te gaan werken onder studenten in Boekarest. Vanuit Aalten werd

zr. Gerda Veling uitgezonden om o.a. te gaan werken onder verwaarloosde zigeunerkinderen in een dorp in het Noorden van Roemenië. En vanuit de gemeente van Hilversum-Oost werd zr. Jolanda Dubois uitgezonden om te gaan werken op het schip Logos II van Operatie Mobilisatie. De bedragen, gereserveerd voor de bijzondere zendingsarbeiders blijven bedragen in de marge, omdat het de visie van de deputaten is, dat vooral de plaatselijke gemeente ondersteuning dient te geven.

12 Stemrecht deputaten/gedeputeerden

Over dit onderwerp werd uitvoerig met deputaten van gedachten gewisseld. Als het aantal zending gemeenten toeneemt en daarmee het aantal gedeputeerden zou een situatie kunnen ontstaan, dat bij een benoeming de stem van gedeputeerden de doorslag zou geven. Daarbij speelt dan het feit, dat deputaten door GS en PS ter verantwoording geroepen kunnen worden. Maar gedeputeerden kunnen daar niet ter verantwoording worden geroepen. Zij staan immers in dienst van hun kerkenraden. Deputaten leggen uit, dat hetgeen gesteld wordt in bijlage 6 n.l. dat gedeputeerden bevoegd zijn in alle zaken van de zending mee te beslissen, altijd de lijn geweest is binnen het deputaatschap. Men wil daarmee honoreren, dat de zending vooral een zaak is van de plaatselijke gemeente. Vandaar de belangrijke plaats van gedeputeerden vanuit die plaatselijke gemeenten. Het heeft ook nooit tot praktische moeilijkheden geleid. Deputaten willen deze zaak nu nader doordenken in het licht van het gereformeerde kerkrecht. Een aanvullend rapport van de kant van de deputaten zal deze synode niet bereiken. Uw commissie stelt daarom voor, dat deputaten hun bezinning op dit punt afronden en aan de volgende synode daarover rapporteren. In het licht van wat hierboven gezegd is, kan uw commissie voorstel 7.16 niet overnemen.

13 Commissie Landelijk Bureau

De samenwerking met dit bureau is goed te noemen. Wel hebben zendingsdeputaten te maken met ruimtegebrek. Vooral is er behoefte aan archiefruimte. Er is een verzoek van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Veenendaal (Priët) geweest om bij een in de nabije toekomst nieuw te bouwen kerk mogelijkheden te bekijken om die nieuwbouw te combineren met een kantoor voor het Landelijk Bureau. Zowel Commissie Landelijk Bureau als de bij het Landelijk Bureau betrokken deputaatschappen zijn benaderd. Het bevreemdt uw commissie, dat deze passage over huisvesting als ook de passage over de vergaderplaats van de Generale Synode in dit rapport staan. Deputaten geven dat zelf ook toe. Dit hoort in het rapport van de Commissie Landelijk Bureau thuis. Deze zaken behoren naar de mening van uw commissie niet tot de competentie van deputaten.

Daarom kan uw commissie de voorstellen geformuleerd onder 7.20-23 niet overnemen.

14 Werkgroep Nieuwe Zendingsterreinen

Deze werkgroep richt zich niet zozeer op het zoeken van nieuwe zendingsterreinen, als wel op de ondersteuning van projecten. Zie voorstel 7.25: het project in Egypte. Het is uw commissie op dit moment niet bekend, of er door deputaten een aanvullend rapport aan de synode wordt aangeboden.

15 Instructie

In het gesprek met deputaten is mede naar aanleiding van de uitspraak van de voorzitter, dat hij bij aantreden niet wist, wat precies zijn taken waren, het ontbreken van een instructie bij zendingsdeputaten aan de orde geweest. Het is merkwaardig, dat bij een deputaatschap met zo'n belangrijke taak een nauwkeurige taakomschrijving ontbreekt.

Uw commissie stelt de synode voor deputaten op te dragen om op de volgende synode met een voorstel van instructie te komen.

16 Regeling voor terugkerende missionaire dienaren des Woords

Uw commissie heeft hierover nog geen gesprek gehad met de financiële commissie (commissie 7) Vandaar dat voorstel 7.13 nog niet overgenomen kan worden.

17 Herziening formulieren voor de uitzending van dienaren des Woords en bijzondere arbeiders in dienst van de zending

Met waardering heeft uw commissie kennis genomen van deze concept-formulieren. Merkwaardig vond uw commissie het verschil in formulering tussen de passages, die beide beginnen met: 'Door de dienst van mensen roept God...'

Aangezien deze passages inhoudelijk op hetzelfde neerkomen, stelt uw commissie voor om de tekst gelijkdend te maken.

Omdat de woorden 'behoud van de toom Gods is in niemand anders...' misverstand zouden kunnen opwekken, stelt uw commissie voor om in plaats daarvan te lezen: 'Die verlossing is in niemand anders...'. Het lijkt uw commissie niet juist om de goedgekeurde formulieren in de kerkorde op te nemen. Dit soort formulieren hoort eerder thuis in een boekje 'Liturgische Formulieren'. Indien men er gebruik van wil maken, staan in de nabije toekomst het Besluitboekje of de Acta ter beschikking.

18 Voorstellen

Uw commissie stelt voor:

- 1 opnieuw een deputaat algemeen voorzitter te benoemen;
- 2 opnieuw twee deputaten sectievoorzitters te benoemen;
- 3 opnieuw een deputaat eerste en tweede secretaris te benoemen;
- 4 opnieuw een deputaat eerste en tweede penningmeester te benoemen;
- 5 opnieuw een deputaat algemeen secundus te benoemen;
- 6 de kerk van Heerde eervol te ontslaan van haar status als zending kerk;

- 7 goedkeuring te verlenen aan de status van zending kerk aan de kerk van Gorinchem;
- 8 goedkeuring te verlenen aan de status van zending kerk aan de kerk van Stadskanaal;
- 9 goedkeuring te verlenen aan de status van zending kerk aan de kerk van Zwijndrecht;
- 10 goedkeuring te verlenen aan het Draft Agreement voor de samenwerking met de Mission Deputies van de GKSA-Synode Soutpansberg in het nieuwe zendingsgebied in de provincie Zambezia in Mozambique;
- 11 goedkeuring te verlenen aan het besluit om op verzoek van de IER (Igreja Evangelica Reformada van Brazilië) een zendingswerker te benoemen voor het protestantendingsproject in Curitiba;
- 12 goedkeuring te verlenen aan het besluit van deputaten om toekomstige zendingswerkers te laten opleiden aan het (Vrijgemaakt Gereformeerde) Institute for Reformed Theological Training (IRTT) te Zwolle;
- 13 goedkeuring te verlenen aan de benoeming van de volgende bijzondere zendingsarbeiders: br. E. Salmons; br. en zr. Stout en br. en zr. Dijkstra;
- 14 het voorgestelde (herziene) formulier voor uitzending van dienaren des Woords in dienst van de zending goed te keuren en daarbij de woorden 'Behoud van de toom van God is in niemand anders...' te vervangen door 'Die verlossing is in niemand anders...';
- 15 het voorgestelde (herziene) formulier voor uitzending van arbeiders in dienst van de zending goed te keuren en daarbij de tekst van de passage 'Door de dienst van mensen roept God...' 'gelijkluidend te maken met de tekst van de passage 'Door de dienst van mensen roept God...'. Ook kunnen de woorden 'Behoud van de toom van God is in niemand anders...' vervangen worden door 'Die verlossing is in niemand anders...';
- 16 deputaten op te dragen hun bezinning over het stemrecht van gedeputeerden af te ronden en daarover aan de volgende synode te rapporteren;
- 17 deputaten op te dragen om op de volgende synode met een voorstel van instructie te komen;
- 18 deputaten toestemming te verlenen om, in overleg met deputaten Hulpverlening Binnen- en Buitenland, een project te ontwikkelen in Egypte;
- 19 handelingen van deputaten goed te keuren.

A. Wagenaar, rapporteur

BILAGE 42

Art. 112

RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR CONTACT MET DE OVERHEID

Deputaten voor contact met de Overheid hebben het genoegen u het volgende verslag over hun werkzaamheden van 1 april 1995 tot 1 april 1996 uit te brengen.

1. Samenstelling en werkwijze

Door de generale synode van Zierikzee 1995 werden tot Deputaten benoemd: prof. dr. W.H. Velema, voorzitter; mr. H. Henwejer, secretaris; mevrouw mr. dr. G.W. Brands-Bottema, prof. dr. J.W. Maris, ds. J. van Mulligen, ds. A. Noordergraaf, Mr. A. Rouvoet en ds. J.C.L. Stameveld en als algemeen secundus ds. G. van Roskel.

Deputaten kwamen in de verslagperiode 7 maal in vergadering bijeen.

2. Werkzaamheden van Deputaten met betrekking tot wetgeving etc.

Deputaten hebben zich in de afgelopen verslagperiode met uiteenlopende onderwerpen bezig gehouden. Met name worden de volgende onderwerpen genoemd: de rol van de Kerken ten aanzien van christen-asielzoekers met name uit islamitisch-fundamentalistische landen, de ontwikkelingen rond huwelijk en opvoeding en de Wet Waardering Onroerende Zaken.

Christen-asielzoekers

Deputaten hebben diverse malen gesproken over de vraag of er voor Deputaten in de problematiek van de (met name uitprocedeerde) christen-asielzoekers een taak ligt. Deputaten waren na uitvoerige beraadslaging uiteindelijk van oordeel dat zij zich in beginsel in dit soort zaken terughoudend dienen op te stellen; het gaat hier immers om zaken, welke in principe onderwerp zijn van politieke besluitvorming. In gedurende gevallen zijn Deputaten bereid om met Kerkenraden mee te denken indien een concreet geval zich voor doet; zoals zich ten aanzien van kerksiel heeft voorgedaan. Ook is het niet op voorhand uitgesloten dat Deputaten zich in bepaalde gevallen toch publiekelijk menen te moeten uitspreken; bijvoorbeeld indien de godsdienstvrijheid in het geding is, zoals dat onder meer voor Iran geldt.

Familierechtelijke ontwikkelingen rond huwelijk en opvoeding

De ontwikkelingen terzake de wetgeving rond huwelijk en andere relatievormen werden door Deputaten nauwlettend gevolgd. In 1996 werd namens Deputaten een artikel in De Wekker geplaatst waarbij een uitleg en toelichting werd gegeven over dit volop in beweging zijnde rechtsgebied.

Ook werd in De Wekker nog een artikel geplaatst over de ontwikkelingen terzake het 'homohuwelijk'.

Binnen Deputaten werd ook het studierapport van de commissie Kortmann betreffende het homohuwelijk bestudeerd; het betreffende stuk was bedoeld als advies aan het Kabinet.

Naar het oordeel van Deputaten was de in het rapport opgenomen juridische onderbouwing ten aanzien van de argumentatie voor de openstelling van het homohuwelijk nogal mager. Te weinig is er gelet op de internationaal-rechtelijke aspecten, die hiermee in het geding zijn. Slechts in weinig landen c.q. staten wordt het homohuwelijk erkend. Vooral emotionele aspecten lijken de doorslag gegeven te hebben bij de standpuntbepaling van (de meerderheid van) de commissie.

Deputaten hebben hun afkeuring met betrekking tot de eventuele wettelijke erkenning van het homohuwelijk,

aan de volksvertegenwoordiging kenbaar gemaakt. Ook werd in een artikel in De Wakker het standpunt van Deputaten weergegeven.

Wet Waardering Onroerende Zaken

Deputaten hebben gemeend alle Kerkenraden te moeten wijzen op de mogelijke consequenties voor de Kerken vanwege de in werking treding van de hiervoor bedoelde wet. Door middel van een tweetal brieven (met bijlage) werden alle Kerkenraden hieromtrent op de hoogte gesteld. Ook in De Wakker verscheen onder verantwoordelijkheid van Deputaten een artikel over deze aangelegenheid. Gelukkig lijken er zich voor de plaatselijke Kerken nauwelijks problemen voor te doen als gevolg van deze wet.

3. Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO)

Onze Kerken maken reeds vele jaren deel uit van het CIO, een samenwerkingsverband van (inmiddels meer dan) 20 kerkgenootschappen (De Zevende-Dags Adventisten zijn onlangs als waarnemer toegetreden). Het CIO heeft met name ten doel de gemeenschappelijke bespreking, behandeling of afdoering door de participerende Kerken van op het terrein van Kerk en overheid gelegen zaken. Een aantal onderwerpen, waarmee het CIO zich tijdens de verslagperiode heeft bezig gehouden, zijn: bescherming van de zondag, de identiteit van de publieke omroep en de Wet Waardering Onroerende Zaken (WOZ).

Bescherming van de zondag

Aangezien de bescherming van de zondag door Deputaten als een belangrijk aandachtsgebied wordt ervaren, werden alle Kerkenraden in 1996 door Deputaten hieromtrent aangeschreven. In dit schrijven werd aangegeven dat met name dit onderwerp de volle aandacht van het CIO heeft. Ook werd overigens in de bedoelde brief een toelichting gegeven op de nogal eens gestelde vraag wanneer een bepaalde zaak, die op het terrein ligt van overheid en kerk, door het CIO wordt behartigd en wanneer onze Kerken zelf met een bepaald standpunt naar buiten (kunnen) komen.

In het vorige rapport van Deputaten ten behoeve van de Generale Synode 1995 werd melding gemaakt van de activiteiten, welke door het CIO werden ontwikkeld terzake dit onderwerp. Dit onderwerp heeft de aandacht van het CIO gehouden. Met het oog op de evaluatie in de loop van 1996 van de veruimde mogelijkheid om tot winkel-openstelling op zondag over te gaan, is door het CIO een landelijke handtekening-actie gehouden/ondersteund. De actie had de bedoeling om bij het Ministerie van Economische Zaken aan te tonen dat er binnen de samenleving een onvoldoende breed draagvlak is voor de betreffende gewijzigde wetgeving o.p.v. voor verdere veruiming van de mogelijkheid om winkels op de zondag geopend te laten zijn. De actie van het CIO had een bredere insteek dan alleen de bescherming van de zondag als gezamenlijke rustdag. Het loslaten van een gezamenlijke rustdag vloeit volgens het CIO namelijk voort uit de tendens naar een 24-uurs economie. Deze tendens is volgens de Kerken een gevaarlijke. De economische hoedanigheid van de mens dreigt immers gaandeweg zijn overige hoedanigheden te overvleugelen en te overheersen.

Ten behoeve van deze actie werd door het CIO een financiële bijdrage van f.45.000,- verleend. Daarnaast werd nog een beroep gedaan op enkele particuliere fondsen. Ook zijn de aan het CIO deelnemende Kerken verzocht om nog een extra financiële bijdrage te verstrekken ter bekostiging van deze actie. Een aantal binnen het CIO deelnemende Kerken hebben een eenmalige financiële bijdrage verleend voor de actie. Door onze Kerken werd een bedrag van f.10.000,- beschikbaar gesteld voor de actie.

Van deze actie is uitvoerig melding gemaakt in publicaties in allerlei bladen. Ook in De Wakker verscheen hierover publiciteit.

Publieke omroep

Een ander belangrijk CIO-onderwerp is de identiteit van de publieke omroep. Door het CIO is een brochure uitgegeven over dit onderwerp, genaamd "Om de identiteit van de publieke omroep". De Kerken bepleiten daarin een pluriforme omroep in plaats van een grote uniformiteit, zoals door de overheid wordt nagestreefd. De massa-media spelen immers een belangrijke rol in de oriëntatie op normen en waarden en de overdracht daarvan. Voor veel mensen is de omroep daarvoor de belangrijkste bron geworden. Daarom, zo stellen de binnen het CIO samenwerkende Kerken, is het van essentieel belang dat de publieke omroep gevormd wordt door op ideële, geestelijke en maatschappelijke stromingen gebaseerde omroepverenigingen. Volgens de brochure verwachten de Kerken in zijn algemeenheid van het aanbod van audio-visuele media dat het:

a. naar vermogen bijdraagt aan de ontplooiingskansen van de mens als beeldrager Gods met zijn vermogen zich te ontwikkelen en verantwoordelijkheden te dragen;

b. naar vermogen bijdraagt aan de instandhouding en ontwikkeling van maatschappelijke en staatkundige structuren waarin de mens als sociaal wezen die verantwoordelijkheden kan beleven.

In de brochure wordt gewezen op het gevaar dat de publieke omroep, in concurrentie met de commerciële, zich steeds minder van de laatste zou kunnen gaan onderscheiden en daarmee zijn eigen bestaansrecht ondergraaft. Als de doorsnee kijker of luisteraar - behoudens op enkele geïsoleerde programmapunten - geen wezenlijk onderscheid meer ziet in de signatuur van de omroepverenigingen zal het draagvlak worden uitgehold.

Ook komt in de brochure de rol van de Kerken als zendgemachtigden nog aan de orde. Kerken kunnen overigens ook in een rechtspersoon samenwerken waaraan dan de zendtijd wordt toegewezen. De Christelijke Gereformeerde Kerken werken op dit vlak met een aantal andere Kerken samen binnen de stichting Stichting Zendtijd voor Kerken.

Naast een aantal bijlagen bevat de brochure aan het slot nog een aantal interessante aanbevelingen, waarnaar bij deze wordt verwezen.

Tot voor kort hadden de Kerken bij monde van het CIO zich nog niet eerder over omroepzaken publiekelijk uitgelaten. De Kerken vinden echter dat de geestelijke waarden zodanig in de knel komen, dat zij gemeend

hebben zich ook in de discussie over de toekomst van de omroep te moeten mengen.

Wet Waardering Onroerende Zaken (WOZ)

Zoals hiervoor reeds vermeld werd, is aan dit onderwerp ook - buiten het CIO-verband - ruime aandacht geschonken doordat Deputaten zich voor dit onderwerp rechtstreeks tot alle Chr. Geref. Kerkenraden gewend.

Overige onderwerpen

Voor de overige door het CIO behandelde onderwerpen, alsmede voor andere informatie omtrent het CIO, wordt verwezen naar de jaarverslagen CIO over 1995, 1996 en 1997.

4. Contact Deputaatschap met vertegenwoordigers CIO-commissies

Binnen het CIO bestaan een aantal commissies die met een speciale taak of opdracht zijn belast. Het betreft de volgende commissies: CIO-M (geestelijke verzorging voor Miltairien), CIO-J (geestelijke zorg Justitiële inrichtingen), CIO-JHV (geestelijke verzorging in de Jeugdhulpverlening), CIO-K (Kerkelijke gebouwen), CIO-G (geestelijke verzorging in de Gezondheidszorg) en de Kerncommissie. Onze Kerken waren tijdens de verslagperiode in alle hiervoor genoemde commissies vertegenwoordigd. Voor de personele bezetting van de commissies wordt verwezen naar de CIO-jaarverslagen.

Mr Dr C.J. Verplanke heeft gedurende vele jaren namens onze Kerken deel uitgemaakt van de hiervoor genoemde Kerncommissie. Na diens overlijden kon de binnen de commissie aldus ontstane vacature niet opnieuw worden vervuld door iemand vanuit onze Kerken, aangezien men binnen het CIO de mering was toegedaan dat thans een ander kerkgenootschap in de gelegenheid gesteld diende te worden om deze vacature te vervullen. (N.B. Slechts enkele aan het CIO deelnemende Kerken/Kerkgenootschappen hebben een vertegenwoordiger in de Kerncommissie).

Met alle Chr. Geref. CIO-commissieleden hebben Deputaten een goed contact mogen onderhouden. Van de werkzaamheden binnen de commissies is door alle hiervoor bedoelde commissieleden mondeling verslag gedaan in diverse vergaderingen van Deputaten.

Gedurende de verslagperiode is door het CIO in 1997 besloten om de commissie CIO-JHV op te heffen, aangezien de taken van CIO-JHV thans worden uitgevoerd door het Samenwerkingsverband Levensbeschouwing Jeugdhulpverlening (SLJ).

5. Contact Deputaatschap met justitie-predikanten

In de verslagperiode hebben Deputaten zowel contact gehad met Ds D.J. Klein Onstenk als met Ds J.M. Aarmoudse betreffende hun arbeid ten behoeve van gedetineerden dan wel ex-gedetineerden. Met de beide predikanten werd afgesproken dat er met hen van tijd tot tijd vanuit het Deputaatschap contact zal worden onderhouden omtrent hun werkzaamheden in het justitie-pastoraat.

Werkzaamheden Ds Klein Onstenk

Ds Klein Onstenk beëindigde aan het eind van 1993 zijn arbeid als justitie-predikant van het huis van bewaring in Leeuwarden. Op verzoek van justitie is Ds Klein Onstenk thans (weer) werkzaam in Vanuit Leeuwarden, zij het dat zijn taak een andere werd dan vroeger het geval was. Deze taak is in feite 3-ledig:

1. het bezoeken van voorwaardelijk in vrijheid gestelden;
2. geestelijke zorg over chinezen; hieronder valt met name ook het geven van catechisaties en het als predikant "voorgaan" voor chinezen;
3. het deel uitmaken van een 3-tal commissies van toezicht.

De werkzaamheden van Ds Klein Onstenk worden verricht op een soort free-lance basis. Echter ook een gedeelte van de werkzaamheden wordt verricht op basis van vrijwilligheid.

Aan het begin van het jaar 1998 werd vernomen dat Ds Klein Onstenk zijn werkzaamheden als justitie-predikant moest staken tengevolge van een herseninfarct waardoor hij werd getroffen.

Werkzaamheden Ds Aarmoudse

In het contact van Deputaten met Ds Aarmoudse is onder meer aan de orde geweest dat Deputaten destijds geen verantwoordelijkheid hebben gehad terzake diens benoeming als justitie-predikant. Het betrof hier immers een part-time functie (2 dagen in de week), welke gecombineerd wordt met het predikantschap van de Chr. Geref. Kerk van Hillegom. Derhalve is de regeling van artikel 6 K.O. niet van toepassing. Voor een situatie als deze blijven noch artikel 6 K.O. noch een ander artikel uit de K.O. een regeling te bevatten. Deputaten hebben slechts via een indirecte weg (naar analogie van artikel 6 K.O.) een mogelijke verantwoordelijkheid terzake de arbeid van Ds Aarmoudse als justitie-predikant. In dat kader willen zowel Deputaten als de betreffende predikant graag met elkaar contact onderhouden. Overigens heeft de Kerkeraad van de Chr. Geref. Kerk van Hillegom reeds kort na de aanstelling van Ds Aarmoudse te kennen gegeven dat men jaarlijks een verslag van de werkzaamheden van Ds Aarmoudse als justitie-predikant ter kennisneming aan Deputaten zou toezenden. Die rapportage vindt overigens ook jaarlijks aan de classis plaats.

Vanuit Deputaten wordt het contact met Ds Aarmoudse met name onderhouden via Ds van Mulligen, die ook zitting heeft in de hiervoor onder 4 genoemde commissie CIO-J. Zo kon ds van Mulligen in dat kader de werkplek van Ds Aarmoudse bezoeken.

Ds Aarmoudse is gedurende 2 dagen in de week werkzaam in het huis van bewaring te Scheveningen.

Eenmaal per twee weken wordt er door Ds Aarmoudse een "kerkdienst" in het huis van bewaring belegd. De kerkdiensten worden overigens ook bijgewoond door een aantal vrijwilligers die onder meer afkomstig zijn uit de Chr. Geref. Kerk van Hillegom.

Een ander belangrijk onderdeel van de arbeid als justitie-predikant is het voeren van gesprekken met gedetineerden.

Eventuele toekomstige benoeming van Chr. Geref. justitie-predikanten?

Nadat Ds Klein Onsternk een aantal jaren geleden te kennen had gegeven dat hij zijn arbeid als justitie-predikant zou beëindigen, is er door Deputaten in De Wakker een oproep gedaan aan predikanten om zich (op voorhand) beschikbaar te stellen voor het werk als justitie-predikant. Op die oproep zijn meerdere reacties gekomen. Helaas heeft dit - afgezien van de part-time aanstelling van Ds Aarnoudse - (nog) niet tot een benoeming van een justitie-predikant vanuit Chr. Geref. kring geleid. De laatste jaren hadden de meeste vacatures slechts betrekking op deeltijd-functies; daarnaast werden de laatste jaren de meeste vacatures door interne verschuivingen opgevuld.

6. Overige werkzaamheden van het Deputaatschap

Naast de hiervoor omschreven werkzaamheden mochten Deputaten in de verslagperiode ook namens onze Kerken jaarlijks de gelukwensen overbrengen bij de verjaardagen van H.M. Koningin Beatrix en van Z.K.H. Prins Claus.

Diverse malen werd er vanuit de Kerken aan Deputaten om advies c.q. een oordeel gevraagd terzake uiteenlopende onderwerpen.

7. Benoeming van Deputaten

Bij een separaat aan het moderamen van de Synode gericht schrijven hebben Deputaten nadere voorstellen gedaan om te komen tot benoeming van Deputaten.

BILAGE 43

Art. 112

RAPPORT 4 VAN COMMISSIE 6 KERK EN SAMENLEVING - BETREFFENDE HET RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR CONTACT MET DE OVERHEID

Met interesse heeft uw commissie kennis genomen van het rapport van deputaten voor contact met de Overheid. De bij het rapport gevoegde bijlagen geven een goed inzicht in het werkgebied van deputaten.

Christen-asielzoekers

Op de vraag of deputaten de kerken een handreiking kunnen doen in het omgaan met asielzoekers, mede in het licht van de koppelingwet, antwoorden deputaten dat het juist een punt van bezinning binnen Deputaten is of dit tot de primaire taak van deputaten behoort. De problematiek rond asielzoekers heeft in ieder geval ruim de aandacht van deputaten en in enkele gevallen dienen deputaten gemeenten ook met advies hieromtrent.

Deputaten willen ook attent zijn op en de kerken erop attenderen dat er een regeling is dat asielzoekers die langer dan een jaar in Nederland wonen de vrijheid hebben hun kinderen de school van hun keuze te laten bezoeken. Met name voor christen-asielzoekers is het van belang dit te weten.

Bescherming van de zondag

Op dit moment is er nog niets bekend van de evaluatie van de verruimde mogelijkheid om tot winkel-openstelling op zondag over te gaan. Deputaten hebben in dit verband een brief laten zien die namens het CIO is uitgegaan naar het Ministerie van Economische Zaken. In deze brief sluit het CIO zich aan bij de vanuit de RMU gegeven reactie en waarschuwt ernstig tegen het consumerisme dat onze samenleving steeds meer kenmerkt. Daarnaast stelt zij de in de eerste plaats uit de bijbel en de christelijke traditie voortvloeiende opvatting, dat de scheppingsorde de mens rust gebiedt en in het bijzonder een rustdag en dat het de verantwoordelijkheid van de overheid is de structuren hiervoor te scheppen.

Contacten met vertegenwoordigers CIO commissies

Deputaten hebben een geregeld contact met de vertegenwoordigers in de CIO commissies. Met name in commissie CIO-J (justitie) is er de mogelijkheid om een voordracht te doen tot het benoemen van een justitiepredikant. Dat deputaten geen justitiepredikant hebben kunnen voordragen hangt samen met het feit dat het om part-time functies ging.

Ds. J.M. Aarnoudse, predikant van de gemeente van Hillegom en part-time werkzaam als justitiepredikant, heeft op eigen initiatief aangegeven een contact met deputaten te willen onderhouden. Deputaten hebben een gewaardeerde relatie met hem, niettemin is hij in dienst van de kerkeraad van Hillegom.

Plaatselijke contacten met de overheid

Er zijn deputaten slechts incidentele gevallen bekend waar plaatselijke gemeenten contacten met de overheid onderhouden.

Deputaten hebben bij monde van de secretaris er in bewilligd stimulansen tot deze contacten te doen uitgaan. Met name ook met het oog op de sectoren welzijn en gezondheidszorg waar steeds meer bevoegdheden naar de plaatselijke overheid zijn gedelegeerd. Te denken valt aan de (bijzondere) Bijstandswet en de Wet Voorziening Gehandicapten. Omdat dit vooral tot het terrein van de diakonen behoort, heeft uw commissie de suggestie gedaan dit in samenwerking met deputaten ADMA te doen.

Voorstellen

Uw commissie stelt voor:

1. deputaten te danken voor het werk dat zij in de afgelopen periode hebben verricht en hun handelingen goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

A. Heystek, rapporteur

BILAGE 44

Art. 114

RAPPORT 7-B VAN COMMISSIE 1, INZAKE INSTRUCTIE 8.04

Uw commissie heeft zich beraden op instructie 8.04 inzake de positie van predikanten naar art. 6 K.O. die naar de uitredings- of pensioeneringsregels die daarvoor gelden hun werkzaamheden, waarvoor ze zijn afgestaan, beëindigen, terwijl hen naar de regels van de kerkorde nog geen emeritaat kan worden verleend. We moeten ons uitgangspunt nemen in art. 13 K.O. waar de objectieve gronden genoemd worden op grond waarvan (eventueel vervroegd) emeritaat kan worden verleend. Artikel 13 geldt ook voor predikanten die volgens art. 6 K.O. zijn afgestaan voor bijzondere arbeid. Die predikanten staan in dienst van hun kerkeraad. De kerkeraad is zelfs gerechtigd in bijzondere omstandigheden (mits met bewilliging van de classis en deputaten) zijn predikant terug te roepen in de gemeentelijke arbeid (zie art. 6 sub. 2d).

Wanneer een predikant naar art. 6 K.O. op grond van de uitredings- of pensioeneringsregels die daarvoor gelden, zijn werkzaamheden beëindigt op een leeftijd waarop hij niet emeritaatsgerechtigd is, dan is principieel zijn positie zo, dat hij in dienst is en blijft van zijn kerkeraad. Het staat de predikant niet vrij zelf te beslissen of hij wel of niet beroepbaar is. Zijn kerkeraad zal de kerkan mededeling dienen te doen van het feit dat de predikant zijn bijzondere werkzaamheden heeft beëindigd.

In overleg tussen kerkeraad en predikant wordt bezien of hij een beroep in overweging kan nemen of op welke andere wijze hij beschikbaar is voor de dienst in de kerken.

Omdat er blijkens de instructie toch vragen of misverstanden blijken te kunnen rijzen lijkt het ons gewenst dat de formulering van art. 6 K.O. zodanig wordt aangepast of aangevuld dat misverstanden worden voorkomen. Op deze wijze menen wij aan de intentie van de instructie recht te doen. Deze opdracht kan naar ons oordeel het beste gegeven worden aan deputaten voor de revisie van de kerkorde.

Uw commissie stelt u derhalve voor om aan deputaten voor revisie van de kerkorde opdracht te geven duidelijk te formuleren dat ook predikanten naar art. 6 K.O. die naar de uitredings- of pensioeneringsregels die daarvoor gelden hun werkzaamheden, waarvoor zij zijn afgestaan, beëindigen, terwijl hen naar de regels van de kerkorde nog geen emeritaat kan worden verleend, predikant in volle rechten en plichten blijven, totdat zij met emeritaat gaan.

H. Korving, rapporteur.

BILAGE 45

Art. 121

RAPPORT 3 COMMISSIE V INZAKE RAPPORT DEPUTATEN EENHEID EN CORRESPONDENTIE, ONDERDEEL 'BUITENLAND'**enkele algemene opmerkingen**

Met veel waardering nam uw commissie kennis van het vele werk dat door de leden van dit deputaatschap kon worden verricht met het oog op en in het buitenland. Dit mede gezien de werkdruk waaronder de afgelopen jaren dit deputaatschap heeft moeten werken, zodat ons inziens terecht werd voorgesteld en inmiddels besloten is het huidige deputaatschap te splitsen in 'binnenland' en 'buitenland' (zie rapport 1 van de commissie). De hulp die geboden is door prof.dr. W.H. Velema en ds. K.Boersma mag met waardering vermeld worden.

De commissie acht het een goede zaak dat de kerken via 'De Wakker' regelmatig op de hoogte worden gehouden van onze oecumenische contacten in het buitenland. Wellicht dat door het nieuwe deputaatschap 'buitenland' daar (nog) meer gestalte aan kan worden gegeven.

Uw commissie is deputaten erkentelijk voor hun heldere wijze van rapportage in het rapport zelf en de aanvullende rapportage in de bijlagen.

Verder lijkt het uw commissie goed om alleen die contacten met de kerken in het buitenland te noemen, die binnen de commissie aanleiding gaven tot enkele vragen en opmerkingen.

A. Kerken**1. Europa**

Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes de France (EREI-3.3.1.4)

Uw commissie nam er dankbaar kennis van dat deputaten zich uitdrukkelijk gedistantieerd hebben van de manier waarop in deze kerken de vrouw toegelaten is tot de ambten. Dat er tegelijkertijd sprake is van een zeker begrip onzerzijds als het gaat om die situaties in deze kleine kerken waar mannen ontbreken om de ambten te vervullen, houdt geen goedkeuring in van het feit als zodanig. Het lijkt uw commissie inderdaad zinvol het resultaat van de bezinning op dit terrein binnen onze eigen kerken, straks aan de EREI ter beschikking te stellen.

Gruppen der 'Bonner Erklärung', Duitsland (3.3.1.5)

Over deze losse 'Gruppen' is nog maar heel weinig bekend. Ze hebben moeite met het theologisch spoor van de Evangelische Kirche. Het lijkt uw commissie dan ook gewenst dat er eerst meer bekend is over deze 'Gruppen', voordat nadere contacten gelegd zullen worden (eventueel via de deputaten van de GKV) door het deputaatschap. In ieder geval lijkt een opdracht in deze richting vooralsnog voorbarig.

Oost-Europa

Hoewel de commissie gezien de grote werkdruk van het deputaatschap alleszins begrip heeft voor het feit dat dit deel van de kerken niet genoemd wordt, acht de commissie het nuttig dat in de toekomst ook richting

deze kerken onderzocht wordt wat de mogelijkheden zijn voor het aanbieden van hetzij beperkte hetzij volledige correspondentie. Dit is meer omdat er nogal een aantal Chr. Genef. kerken zijn die reeds bilaterale contacten met gemeenten in Oost-Europa hebben (o.a. via deputaten Hulpverlening).

2. Amerika

Orthodox Presbyterian Church (OPC- 3.3.2.3)

Gezien de in dit gedeelte van het rapport vermelde bezinning binnen deze kerken op wat verstaan moet worden onder 'gereformeerde oecumene' (Document 5) lijkt het uw commissie inderdaad van belang dat het in te stellen deputaatschap zich bezint op de vraag van wat nu eigenlijk 'gereformeerde oecumene' in het algemeen is en in het bijzonder te antwoorden op de vraag die vanuit deze kerken aan ons voorgelegd is.

Igrejas Evangelicas Reformadas no Brasil (IERB- 3.3.2.4)

Uw commissie onderstreept de zorg die er is met betrekking tot bepaalde ontwikkelingen in deze kerken, zoals vermeld in de rapportage van deputaten: de toelating van een vrouw tot het ambt van dienaar des Woords, het niet langer meer in de grondslag van hun kerken hebben van de Dordtse Leeregels. Het is daarom van groot belang dat deputaten de ontwikkelingen verder nauwlettend volgen en adequaat op bepaalde ontwikkelingen reageren. Uw commissie heeft dankbaar kennis genomen van: 1. het feit dat er door het deputaatschap nadrukkelijk op gewezen is dat deze ontwikkelingen een vervreemding van elkaar met zich meebrengen. 2. het feit dat er reeds goede nota genomen is van de door deputaten gemaakte opmerkingen en dat de IERB zich hierop aan het bezinnen is.

3. Afrika

Reformed Churches of Botswana (RCB- 3.3.3.4)

Uit de rapportage van deputaten is inmiddels gebleken hoe deze kerken zijn ontstaan. Het is schrijnend dat het apartheidsdenken nog zulke grote gevolgen heeft. Ondanks alle gevoelens van sympathie is uw commissie wel van mening dat ook de ontwikkelingen in deze kerken nauwlettend gevolgd dienen te worden, in het bijzonder ten aanzien van het feit dat vrouwen als ambtsdrager dienen.

4. Azië

Reformed Church of Sri Lanka (RCSL- 3.3.4.3)

Uw commissie stemt in met het vooralnog opechorten van het aanbieden van correspondentie met deze kerken, totdat de gewenste duidelijkheid verkregen is. Dat geldt ook ten aanzien van de afsplitsing van deze kerken, de Lanka Reformed Church.

Presbyterian Church in Korea (PCK- 3.3.4.4)

Blijkens een toelichting door deputaten is er geen nadere aandrang vanuit deze kerken geweest om te komen tot een vorm van correspondentie. Toch lijkt het uw commissie goed in de toekomst te komen tot een formalisatie van het contact wat er nu geweest is met deze kerken. Een verdere kennismaking is wellicht mogelijk door middel van de collegas die prof. dr. J.W. Maris medio september '98 in Korea verzorgd heeft.

5. Australië

Reformed Churches of Australia (RCA- 3.3.5.2)

De commissie is dankbaar met de koerswijziging die er gekomen is bijkens de Acta of Synod 1997. Waar dat gevraagd wordt, is het zeker een taak van het deputaatschap deze kerken van advies te dienen.

B. ICRC

Uw commissie is dankbaar voor alles wat er aan goeds gemeld is over de bezochte conferentie in Seoul. Nu we als kerken toegetreden zijn als lid, is het inderdaad van belang hierin actief te participeren. De commissie onderstreept van harte de mening van deputaten dat het zaak is erop aan te dringen dat gezocht wordt naar kerken in de derde wereld, die kunnen toetreden als lid. Zij hebben in hun vaak gelsceerde positie en gezien het feit dat ze meestal geen theologische 'wortels' hebben in het bijzonder steun nodig vanuit de andere lidkerken.

C. Beleid

Mede gezien wat boven is opgemerkt over contacten met kerken in Oost-Europa is uw commissie van oordeel dat naast de bezinning op de vraag wat nu verstaan moet worden onder 'gereformeerde oecumene' het ook gewenst is dat- wellicht samengaan met deze bezinning- er een zeker beleid(splan) vastgesteld wordt ten aanzien van het al of niet aangaan van contacten met buitenlandse kerken. Het lijkt uw commissie niet juist om, zoals het tot nu toe meestal gegaan is, dat deputaten afwachten of de vraag tot hen komt om met onze kerken een bepaalde relatie aan te gaan. Daar zit iets moois in, maar waarom zouden we zelf geen initiatieven nemen? Deze vraag dient ons inziens in ieder geval een punt van bezinning te zijn binnen het deputaatschap 'buitenland'.

D. Voorstellen

De commissie stelt voor:

- de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor het vele werk dat ze verricht hebben.
- een zevental deputaten te benoemen voor het in te stellen deputaatschap voor de correspondentie met de buitenlandse kerken.
- deputaten op te dragen:
 - zich te bezinnen op de vraag wat verstaan moet worden onder 'gereformeerde oecumene';
 - mede op basis van deze bezinning een beleidsplan vast te stellen waarin in ieder geval omschreven

wordt wat de te volgen gedragslijn is ten aanzien van het aangaan van nieuwe contacten, en dit ter goedkeuring op de volgende te houden synode te presenteren;

- de mogelijkheden te onderzoeken om contacten aan te gaan met kerken in Oost-Europa;
 - de ontwikkelingen in de Eglises Réformées Évangéliques Indépendantes de France (EREI) aandachtig te volgen en eventueel adequaat op deze ontwikkelingen te reageren;
 - een antwoord te geven op het door de Orthodox Presbyterian Church (OPC) ingediende 'Document 5' betrekking hebbende op kerkelijke eenheid;
 - de ontwikkelingen in de Igrejas Evangelicas Reformadas no Brasil (IERB) aandachtig te volgen en eventueel adequaat op deze ontwikkelingen te reageren;
 - beperkte correspondentie aan te bieden aan de Reformed Churches of Botswana (RCB) ervan uitgaande, dat deze kerken zich houden aan de gemaakte afspraken ten aanzien van de benoeming van vrouwelijke ambtsdragers;
 - het besluit van de synode 1995 ten aanzien van het aanbieden van beperkte correspondentie aan de Reformed Church in Sri Lanka (RCSL) voorzinsog niet uit te voeren totdat meer duidelijkheid zal zijn verkregen met betrekking tot de in die kerk gezeten problematiek;
 - te voldoen aan het verzoek van de Reformed Churches of Australia (RCA) om advies te geven inzake de 'descensus statement' in het Apostolicum.
4. Wat betreft de participatie in de ICRC:
- Deputaten op te dragen deze participatie voort te zetten en alles te doen wat in hun vermogen ligt om bij te dragen aan:
- het optimaal functioneren van de ICRC als een voluit gereformeerde oecumenische organisatie;
 - het aandacht geven aan positie van de 'derde wereld'-kerken;
 - het via de ICRC laten doorklinken van een duidelijke bijbelse boodschap.

M.J. Kater, rapporteur

BILAGE 46

Art. 123

RAPPORT 4. COMMISSIE 5, KERKELIJKE VERHOUDINGEN - ALGEMEEN

Uw commissie heeft kennis genomen van de bespreking van rapport 1 ter vergadering. Zij geeft aan u door de voorstellen, die ingediend zijn t.a.v. de door de commissie voorgestelde naamsverandering.

- Voorstel D. Visser: het deputaatschap voor de eenheid met gereformeerde belijders in Nederland
- Voorstel G.C. den Hertog: instructie voor de deputaten voor de kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders.

t.a.v. voorstel 1: de commissie is bereid dit voorstel over te nemen omdat ter vergadering is gebleken dat in de nieuwe naam de geschiedenis ontrent de tot standkoming van de 'oude' naam moet doorklinken.

t.a.v. voorstel 2: de commissie maakt bezwaar om het woord 'kerkelijk' toe te voegen in de nieuwe naam gehoord de bespreking ter vergadering. Kerkelijke eenheid is niet mogelijk met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond.

De commissie stelt u de volgende wijziging voor in haar rapport 1

van oordeel dat:

- in de naam van het deputaatschap voor de relatie met gereformeerde belijders in het binnenland het bijbels-confessionele streven naar eenheid met gereformeerde belijders dient uit te komen;
- onverminderd de inspanning geboden blijft voor overleg met gereformeerde belijders in Nederland in situaties waarin het zicht op eenheid uitzichtloos of nog geblokkeerd is;
- in de instructie voor het nieuw te vormen deputaatschap voor het binnenland beide bovengenoemde elementen tot uitdrukking dienen te komen;
- de artt. 1 en 3b van de instructie voor het nieuw te vormen deputaatschap met gereformeerde belijders in het binnenland daarom als volgt te doen luiden:

art. 1: De generale synode benoemt deputaten voor de eenheid van gereformeerde belijders in Nederland

art. 3b: door middel van contact en overleg alles te doen wat bevorderlijk is voor het proces van onderlinge herkenning en samenwerking tussen gereformeerde belijders in Nederland.

besluit

- het deputaatschap voor de eenheid met de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met de buitenlandse kerken te splitsen in
 - een deputaatschap voor de eenheid van gereformeerde belijders in Nederland, en
 - een deputaatschap voor de correspondentie met de buitenlandse kerken
- de door deputaten ingediende instructie voor de eenheid van gereformeerde belijders in Nederland te aanvaarden na verwerking van de in "van oordeel 4" genoemde wijzigingen;
- de instructie voor de correspondentie met de buitenlandse kerken in een volgend stadium te bespreken.

Rapporteur H.v.d. Heuvel

BILAGE 47
Art. 124

HERZIEN RAPPORT 2B VAN COMMISSIE 3 INZAKE INSTRUCTIE 8.01

De commissie heeft zich gebogen over het voorstel Hibers/van den Heuvel. De commissie neemt dit voorstel over en stelt nu voor dat het besluit van het voorstel in haar rapport 2B gedaan zal liden:

en besluit: een commissie in te stellen met de opdracht

1. een onderzoek in te stellen, zo mogelijk in overleg met andere kerken van gereformeerde belijdenis, naar de mogelijkheid
 - a. een gedragscode op te stellen voor ambtsdragers ter voorkoming van misbruik van en in pastorale en/of kerkelijke gezagsrelaties;
 - b. een gedragslijn op te stellen voor kerkenraden die worden geconfronteerd met beschuldigingen terzake;
 - c. mogelijke slachtoffers van misbruik zoals bedoeld op weg te helpen om hun klachten op een kerkrechtelijk verantwoorde wijze onder de aandacht te brengen van de plaatselijke kerkenraad, waarbij een zorgvuldige behandeling gewaarborgd is door middel van de onder b. genoemde gedragslijn;
2. aan haar werk bekendheid te geven in de kerken door publicatie in kerkbladen die in onze kerken verschijnen;
3. van haar werk rapport uit te brengen op de volgende generale synode.

J.W. van Pelt, rapporteur.

BILAGE 48
Art. 125

CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERK ZOETERMEER

Zoetermeer, 7 januari 1998

Wederwaard en eerwaard broeders,

In de voorbije jaren zijn door de overheid veranderingen in gang gezet m.b.t. het burgerlijke huwelijk. Een aantal van deze veranderingen reflecteert gevoelens en gedachten die in delen van onze Nederlandse samenleving voorkomen.

Deze veranderingen vervullen de raad met grote zorg.

In de eerste plaats omdat hij gelooft dat deze veranderingen niet stroken met de bijbelse lijnen zoals we die vinden in de Schrift.

Vanuit de Schrift komt het huwelijk tussen man en vrouw tot ons als door God gewild en ingesteld. Dat de zonde ook op dit terrein diepe sporen heeft getrokken en nog steeds trekt, is ons allen bekend. Dat neemt niet weg dat de Here Jezus in die bijbelgedeelten waarin Hij over het huwelijk spreekt, de eerbiediging en de waarde van deze instelling Gods heeft benadrukt.

Op grond daarvan zullen we als kerken de bijbelse lijnen m.b.t. het huwelijk eveneens hebben vast te houden en te eerbiedigen.

In de tweede plaats gelooft hij dat we als kerken de plicht hebben onze eigen positie in dezen te bezien.

De geschiedenis van de kerk door de eeuwen heen leert ons dat de kerken zich steeds met het huwelijk als door Gods ingesteld hebben beziggehouden en ernaar gestreefd hebben om ervoor te zorgen dat de burgerlijke overheid een goede wet- en regelgeving zou opstellen voor het huwelijk in de maatschappij. Toen de wetgeving van het huwelijk (begin vorige eeuw) een feit was en aan de wens van de kerk voldaan was, heeft de kerk zich geconformeerd aan het standpunt van de burgerlijke overheid. Vooral in de geschiedenis is duidelijk dat de kerk een niet aflatende zorg heeft gehad t.a.v. het huwelijk en zich steeds het recht heeft voorbehouden tot een eigen oordeel in dezen.

Inzichtgevend in deze materie zijn o.a. de referaten van prof. dr. W.H. Velema en prof. dr. W. van I Spijker, op de Ambtsdragersconferentie van 1981 (Zie A.C. jrg 20, nr. 10, blz. 690vv en 701vv).

De raad gelooft dat het de taak van de kerk is om nu in onze samenleving de wet- en regelgeving t.a.v. het burgerlijk huwelijk zo verandert, we als kerken opnieuw geroepen zijn na te denken over de bijbelse lijnen van het huwelijk en de probleem- en conflictpunten die dat oproept in deze tijd. Zo kunnen we elkaar daarin helpen, adviseren en steunen.

Dit klemt temeer, omdat de wijze waarop binnen onze kerken altijd is gereageerd naar diegenen die gaan samenwonen e.d. sterk gekoppeld is aan de wetgeving van het huwelijk door de burgerlijke overheid. De ontwikkelingen in de laatste jaren zetten die koppeling op z'n minst onder druk. Hoe we ook over die koppeling denken, in elk geval ontneemt het de tot nu toe gebruikte argumenten steeds meer kracht en zeggenschap. Op grond van het bovenstaande verzoekt de raad u de hier bijgevoegde instructie te overwegen en via de kerkelijke weg door te sturen naar de Generale Synode. Zegene de Here Uw vergadering!

Met broederlijke groet,
W.H. Vosseleman, scribe

BILAGE 49
Art. 125

HERZIEN RAPPORT 2 VAN COMMISSIE 6 KERK EN SAMENLEVING - BETREFFENDE DE INSTRUCTIE 8.08 VAN DE PARTICULIERE SYNODE VAN HET WESTEN INZAKE HET HUWELIJK

Uw commissie heeft kennis genomen van de instructie.

De betekenis en de bedoeling van de instructie zouden verschillend geïnterpreteerd kunnen worden. Inmiddels heeft uw commissie kennis kunnen nemen van de brief van de kerkenraad van Zoetermeer die als toelichting bij de instructie was gevoegd toen deze behandeld werd in de classis 's-Gravenhage. De commissie heeft daaruit opgemaakt dat de instructie is voortgekomen uit de zorg die bestaat vanwege de veranderingen die de overheid in gang heeft gezet m.b.t. het burgerlijke huwelijk. Deze veranderingen stroken veelal niet met de bijbelse lijnen.

Nu in onze samenleving de wet- en regelgeving t.a.v. het burgerlijk huwelijk zo verandert, zijn de kerken opnieuw geroepen om zich te bezinnen op hun eigen handelwijze binnen het raam van wat de Schrift zegt over het huwelijk.

De devaluatie van het begrip "huwelijk" ten gevolge van de veranderende Nederlandse wetgeving in dezen lijkt een kloof te slaan tussen de bijbelse norm van het huwelijk enerzijds en de moderne invulling daarvan anderzijds. Dientengevolge kan de kerk geroepen worden zich opnieuw te bezinnen op de verhouding tussen openbare huwelijksafsluiting en kerkelijke bevestigingen.

Het is met het oog daarop dat er bezinning wordt gevraagd.

Kerkenraden en gemeenten zouden gediend kunnen zijn met materiaal dat inzicht verschaft in deze problematiek en dat als een handreiking zou kunnen dienen. Het zou de kerken kunnen helpen om op adequate wijze te reageren op wat er door de burgerlijke overheid aan veranderingen in dezen wordt voorgestaan.

De commissie acht het goed denkbaar dat deputaten Contact met de Overheid de zaken uit de instructie meenemen, eventueel geadviseerd door bijvoorbeeld een ethicus, en de kerken kunnen dienen met een handreiking. Deze handreiking zou, bijv. in de vorm van een brochure, een overzicht kunnen bieden van de huidige wetgeving, het benoemen van de knelpunten hierin en aanbevelingen doen hoe hier mee om gegaan zou kunnen worden.

Uw commissie kan zich vinden in wat de instructie beoogt en stelt daarom voor de instructie van de Particuliere Synode van het Westen als volgt te aanvaarden:

De generale synode,

kennis genomen hebbende van

de instructie van de particuliere synode van het Westen inzake de ontwikkelingen rond de wetgeving m.b.t. het huwelijk,

van mening dat

1. het huwelijk door God is ingesteld en als zodanig geëerbiedigd moet worden;
2. de gemeente van Christus geroepen is daarom het huwelijk in ere te houden;
3. twee mensen, man en vrouw, bijbels gezien het huwelijk sluiten ten overstaan van God en de samenleving;

constaterend dat

1. de kerken van oudsher geroepen zijn de overheid aan te spreken op de erkenning en de bescherming van het huwelijk als unieke levensvorm van man en vrouw;
2. de wet- en regelgeving van de Staat der Nederlanden ten aanzien van het sluiten van burgerlijke huwelijken hoe langer hoe meer leidt tot uitholling van de bijbelse begrippen ten aanzien van het huwelijk in onze samenleving;
3. de kerken gehoorzaam dienen te zijn aan wat de Schrift zegt t.a.v. het huwelijk;

besluit

deputaten voor Contact met de Overheid op te dragen

- a. de probleem- en conflictpunten te inventariseren, welke door het overheidshandelen opgeroepen worden met het oog op het huwelijk zoals de bijbel daarover spreekt;
- b. een op bijbelse gronden gebaseerde aanbeveling voor de kerken op te stellen hoe in dezen gehandeld dient te worden;
- c. hierover aan de volgende synode te rapporteren.

A. Heystek, rapporteur

BILAGE 50
Art. 130

RAPPORT VAN HET MODERAMEN INZAKE 'PUBLICITEIT'

1. opdracht synode Zierikzee 1995

De vorige synode (1995) besloot aan alle deputaatschappen op te dragen te rapporteren

- a. over de wijze waarop men de informatie en/of toerusting van onze kerken tot nu toe doet plaatsvinden;
- b. de wenselijkheden, moeilijkheden en mogelijkheden, waarmee gerekend zou moeten worden bij toekomstige informatieverstrekking;

- c de behoefte van het desbetreffende deputaatschap aan één landelijk bulletin voor informatie en/of toerusting van onze kerken.

2. verwerking van deze opdracht

De meeste deputaatschappen hebben over deze zaak gerapporteerd aan de synode van 1998. Een inventarisatie van de reactie levert de volgende 'dwarsdoorsnede' op:

Emerititas: geen bezwaren, maar ook geen behoefte

Curatorium en deputaten-financieel: geen reactie

Israël: 'Vrede over Israël' is ons gezicht naar de kerk. Geen behoefte aan bundeling met andere bladen; problematiek kerk-Israël is complex en bepaalt ons - niet populaire - schrijven.

Themanummers worden onmogelijk. Lezing buiten eigen kring (organen waar we contact mee hebben) wordt moeilijker.

Zending: slechts aandacht voor Doorgeven.

Evangelisatie: we zitten in Doorgeven; daar zijn we positief over. Voor beperkte doelgroepen hebben we een gerichte mailing, uit te breiden met internet. Een landelijk bulletin dat frequenter uitkomt, komt actueel echter wel ten goede. We hebben er zelf geen financiële ruimte voor.

KOBA: geen behoefte

radio-kerkdienstzendingen: tevreden met informatiemogelijkheden via De Wekker

variërend: nadelen zijn groter dan voordelen; eigen blaadje is dierbaar. Wij publiceren niet eenmaal per 14 dagen.

militairen: geen reactie

kerkjeugd: idem

onderwijs: deputaten zijn overtuigd van de behoefte aan informatie en noodzaak van toerusting. Ze zien het nut van een landelijk bulletin wel degelijk.

gezondheidszorg: geen reactie

ADMA: Laat De Wekker zo nu en dan met een speciaal nummer verschijnen dat publiek van deputaatschappen bevat en dat verzonden wordt aan de 30000 adressen van Doorgeven;

eventueel voorbereiden via een perscommissie. Kosten voor synode of deelnemende deputaatschappen.

Gebruik een persbulletin voor pers-organen en relaties of gemeentebladen.

gebruik ook internet en de nieuwe home-page.

hulpverlening bibu: Doorgeven wordt gebruikt; laat er een keer per jaar een Wekker-special zijn (zie ook ADMA)

De Wekker: zien het eigen karakter van hun blad l.o.v. alle andere kerkelijke periodieken.

jaarboek: bundeling van landelijke kerkelijke organen juicht men toe; zelf heeft men geen behoefte aan een dergelijke blad.

kerkorder/visie kerkorder: geen reactie

overheid: idem

eenheid/oor.: idem

financiële zaken: geen behoefte

KAB: geen behoefte aan eigen informatieblad. Wel aan een informatieblad voor de kerken, waarvan alle deputaatschappen in voorkomende gevallen gebruik maken.

archieven: zie hulpverlening bibu.

3. conclusie

Het moderamen heeft de reacties van de deputaatschappen gewogen. Het is duidelijk dat verreweg de meeste deputaatschappen niet staan te juichen bij het opzetten van een geheel nieuwe vorm van publiek zoals aangeduid in de in 1995 ingediende instructie. Het moderamen heeft dan ook sterke twijfels over de haalbaarheid van één bulletin.

Aparte aandacht verdient nog wel de gedachte die door sommige deputaatschappen is aangedragen, namelijk het één of enkele malen per jaar doen verspreiden van een 'Wekker-special', die veel informatie van deputaatschappen doorgeeft en verspreid wordt over het totaal van het adressenbestand zoals dat op het Kerkelijk Bureau bekend is en voor 'Doorgeven' gebruikt wordt.

Er zijn echter bij deze gedachte verschillende nadelen die zwaar wegen:

- het opzetten van een bulletin op deze basis geeft nauwelijks mogelijkheden tot actuele informatie;
- een dergelijke opzet vraagt een grote inzet, terwijl de financiële aspecten niet te onderschatten zijn;
- het gebrek aan enthousiasme van vele deputaatschappen doet vrezen voor de verwerking van dit plan.

De conclusie van het moderamen is dat voldoende draagvlak voor het opzetten van een geheel nieuw informatie-bulletin ontbreekt, op welke wijze dit dan ook gepresenteerd zou worden. Wel zou aan de redactie van De Wekker wellicht de gedachte doorgegeven kunnen worden

— van een speciaal nummer, waarin deputaatschappen meer dan anders voor het voetlicht treden,

en/of

— een meer direct uitnodigingsbeleid terzake te voeren.

Het moderamen stelt het volgende besluit voor:

De generale synode

constaterend

dat het draagvlak voor het opzetten van een breed informatie-bulletin voor de kerken gering is

besluit

- niet tot het opzetten van één landelijk bulletin voor informatie en/of toerusting van onze kerken over te gaan;
- de redactie van De Wekker te verzoeken in overweging te nemen om bijvoorbeeld één maal per jaar een nummer te doen verschijnen waarin deputaatschappen informatie geven over hun werkzaamheden en/of een meer direct uitnodigingsbeleid terzake te voeren.

Namens het moderamen,
D. Quant

BULAGE 51

Art. 131, 190

RAPPORT 5 - COMMISSIE 5 - KERKELIJKE VERHOUDINGEN - BINNENLAND - G.B.

De commissie heeft met enige verwondering kennis genomen van het voorstel van deputaten om de gesprekken met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk (GB) zodanig te minimaliseren, dat alleen contact 'op beperkte schaal' overblijft. De aanleiding voor dit voorstel is vooral de wending van 'Putten' naar 'Amersfoort'. Deputaten geven met hun voorstel een signaal af aan het Hoofdbestuur, dat zij zich door haar opstelling in het SoW-proces steeds meer verveemt van de gereformeerde belijders en van de gereformeerde gezindte in ons land. Deputaten zijn van mening, dat de weg naar kerkelijke eenheid met de G.B. is afgesloten. Deputaten willen echter de deur naar het Hoofdbestuur open houden via de mogelijkheid van het overleg met de gereformeerde belijders in Nederland.

De commissie is van oordeel, dat deputaten formeel gezien gelijk hebben dat perspectief op kerkelijke eenheid onmogelijk is geworden, maar dat wij levens te maken hebben met het feit, dat er landelijk zowel als plaatselijk op basis van geestelijke herkenning veelal affiniteit is met de gereformeerde belijders in de Nederlandse Hervormde Kerk.

Tevens is de commissie van mening, dat de geestelijke nood der tijden ons dwingt tot overleg met en samenwerking om het bijbels, gereformeerde geluid krachtig te laten horen. Zij is derhalve van mening, dat de contacten niet beschadigd mogen worden door het besluit de gesprekken met het Hoofdbestuur te beëindigen. Er mag geen oorzaak van versijdering ontstaan. Veel zaken vragen om gezamenlijk overleg en samenwerking op diverse terreinen om de eenheid van gereformeerde belijders te dienen.

De commissie stelt u daarom een besluit 3 voor: deputaten op te dragen met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond te overleggen op welke wijze zij beiden een stimulerende rol kunnen spelen om de samenwerking op allerlei terreinen te bevorderen.

Uw commissie stelt u voor:

De generale synode

constaterende

dat de synode van 1995 uitsprak, dat het goed is als er vormen van contact worden onderhouden met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond in de hoop dat de zaak van de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland mede daardoor gediend zal worden; dat het standpunt dat door het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond inzake het SoW-proces is ingenomen laat zien, dat men ook in de verenigde kerk 'op z'n post wil blijven';

van oordeel

dat door dit standpunt van het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond overeenstemming op het gebied van de ecclesiologie verder weg lijkt te zijn dan eerder het geval was;

dat het binnen het kader van het zoeken naar eenheid van de gereformeerde belijders moeilijk geworden is om de zin aan te geven van voortzetting van contacten met de Gereformeerde Bond;

dat op dit moment onmogelijk gezegd kan worden of en hoe er in de toekomst eventueel wel weer perspectieven zullen komen;

dat er aanleiding is om - geleid op de nood der tijden - met andere kerken en groepen, die de gereformeerde belijders onderschrijven, contact te houden met het oog op het stimuleren van elkaar in het uitdragen van en gestalte geven aan de gereformeerde confessie in onze tijd;

sprekt met droefheid uit

dat het op dit moment niet zinvol is deputaten op te dragen wederzijdse contacten te onderhouden met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond, die eenheid van gereformeerde belijders beogen;

en besluit

deputaten op te dragen nauwlettend de ontwikkelingen in het SoW-proces te volgen en adequaat te reageren op signalen die perspectief zouden kunnen openen op mogelijkheden van eenheid van de gereformeerde belijders;

deputaten op te dragen met de Gereformeerde Bond op beperkte schaal contact te onderhouden met het oog op het elkaar stimuleren in het uitdragen van en gestalte geven aan de gereformeerde confessie in ons land;

deputaten op te dragen met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond te overleggen op welke wijze zij beiden een stimulerende rol kunnen spelen om de samenwerking op allerlei terreinen te bevorderen.

Rapporteur H. v.d. Heuvel

EINDRAPPORT DEPUTATEN VOOR DE VRAGEN ROND VROUW EN AMBT

1. Inleiding

Vragen rondom vrouw en ambt zijn reeds langere tijd aan de orde in kerken van verschillende signatuur en onderscheiden theologische achtergrond. Nu in de laatste jaren binnen ons eigen kerkverband deze materie op kerkelijke vergaderingen aan de orde is gesteld, werd de behoefte gevoeld aan een schriftuurlijk gefundeerd standpunt. Dit rapport biedt daarvoor de bouwstenen.

Een korte oriëntatie staat voorop. Daarin is terug te vinden welke standpunten zijn ingenomen inzake vrouwelijke ambtsdragers door kerken in binnen- en buitenland. Uitspraken binnen eigen kerkverband worden genoemd voor zover zij van belang zijn voor de onder ons bestaande ambtsopvatting. Vervolgens komt aan de orde wat vanuit de geschiedenis te zeggen valt over de plaats van de vrouw in de gemeente van Christus. De huidige ambten zijn geworteld in de Schrift. Zij zijn daarnaast ook lange een bepaalde historische weg tot ons gekomen. Daaraan wordt aandacht gegeven. Hierop volgt eerst een gedeelte over hermeneutische vragen; vanuit de daar ingenomen theologische standpunten worden teksten en begrippen uit Oude en Nieuwe Testament geïnterpreteerd. Aan het einde komen de conclusies en aanbevelingen.

1.1 Opdracht van de generale synode Zierikzee 1995/96

De particuliere synode van het westen heeft een instructie ingediend met het verzoek aan de generale synode om een schriftuurlijk gefundeerde uitspraak te doen over de vragen rond de vrouw in het ambt ten dienste van onze kerken en het gesprek met andere kerken.¹⁾ De bespreking ter synode concentreerde zich rond de volgende overwegingen: 1. dat vragen rondom vrouw en ambt het geheel van onze kerken aangaan; 2. dat het kerkelijk standpunt, dat in onze kerken steeds als het schriftuurlijke heeft gegolden niet met een schriftuurlijk onderbouwing is vastgelegd in een besluit van de generale synode; 3. dat de vraag inzake de vrouw in het ambt binnen onze kerken en in onze samensprekingen en in onze correspondentie met andere kerken van gereformeerde belijdenis steeds weer aan de orde komt, om welke reden het nodig is dat er een schriftuurlijk gefundeerde verantwoording gegeven wordt van het standpunt ten aanzien van de vrouw in het ambt zoals dit functioneert in kerken die de gereformeerde belijdenis handhaven. In aansluiting op deze overwegingen werd besloten een commissie te benoemen 'met de opdracht binnen het raam van de gereformeerde Schriftbeschouwing een schriftuurlijk gefundeerde verantwoording te geven van het standpunt ten aanzien van de vrouw in het ambt en hierover te rapporteren aan de generale synode 1996 ten einde de generale synode in de gelegenheid te stellen over deze zaak een schriftuurlijk gefundeerde uitspraak te doen ten dienste van onze kerken en de contacten met andere kerken'.²⁾

Enkele afgevaardigden op de generale synode wilden voorkomen dat deputaten slechts de opdracht zouden krijgen om een schriftuurlijke onderbouwing te geven voor een reeds bestaand standpunt, zodat de conclusies van het studierapport op voorhand vast zouden staan. Andere afgevaardigden benadrukten het kader van de gereformeerde schriftbeschouwing en dat er vanouds wel een standpunt is ingenomen, maar dat dit nog niet eerder vanuit de Schrift was onderbouwd. De tekst van het besluit is niet zodanig gesteld dat een van beide visies uitgesloten kan worden. Binnen het deputaatschap heeft dit verschillende malen tot discussie geleid over de juiste interpretatie van de opdracht. Deputaten zijn tenslotte met hun opdracht aan het werk gegaan vanuit de overtuiging dat alleen een nauwkeurig luisteren naar Gods Woord uitgangspunt kan zijn voor de beoordeling van bestaande kerkelijke standpunten.

1.2 Samenstelling deputaatschap

Tot deputaten zijn door de generale synode benoemd: ds. P. den Butter, Middelhamis (voorzitter); ds. J. W. van Pelt, Wierden (secretaris); ds. G. L. Born, Amersfoort; ds. J. Groenleer, Amsterdam; ds. W. Kok 's-Gravenzande; mevr. G. van der Laan-de Boer, Nieuw-Amsterdam; ds. H. Korving, Kerkwerve; ds. R.W. J. Soeters, 's-Gravendeele; mevr. ds. A. Veldhuizen-de Graaf, Bunschoten. Mevr. Van der Laan-de Boer, aanvankelijk benoemd tot notuliste, gaf aan dat het notuleren haar te moeilijk werd. Omdat de andere leden van het deputaatschap deze taak niet konden overnemen, is toen in goed overleg besloten ds. M.J. Kater uit Zeist te vragen het deputaatschap als notulist te dienen. Per januari 1997 heeft hij dit werk op zich genomen.

1.3 Vergaderingen en werkeijze

Er is 16 maal vergaderd door het deputaatschap. Op 28 december 1996 is de eerste vergadering geweest. In 1996 zijn er 4 vergaderingen geweest: op 23 mei, 18 september, 11 oktober en 27 november. Ten opzichte van 1996 gaf 1997 bijna een verdubbeling te zien: 7 keer is het deputaatschap bijeen geweest en wel op 4 februari, 13 maart, 8 april, 26 mei, 15 september, 11 en 26 november. In het synodejaar 1998 werden 4 vergaderingen belegd: op 29 januari, 6 en 31 maart en tenslotte 23 april. De vergaderingen zijn steeds gehouden in de Chr. Gerief. Kerk 'De Fontein' te Bunschoten.

Van meet af hadden de bijeenkomsten de sfeer van een open gesprek waarin sterk verschillende meningen aan elkaar werden voorgelegd in de vorm van deelstudies over een bepaald onderwerp. Kort samengevat gingen deze deelstudies over relevante uitspraken inzake 'vrouw en ambt' van kerken in binnen- en buitenland; de historische en theologische lijnen van de Schrift uit naar de huidige ambten in onze kerken; de plaats van vrouwen in de culturele en godsdienstige wereld ten tijde van Oude en Nieuwe Testament; profetie; het 'hoofd-zijn' van de man; hermeneutische standpunten over o.a. schriftgezag en de verhouding cultuur en openbaring; exegetische werkstukken over schriftplaatsen die in verband met de opdracht van belang zijn. Gaandeweg de bespreking van deze onderwerpen voltrok zich een scheiding waarvan de hartening van hermeneutische opvattingen de oorzaak bleek te zijn. Zoveel mogelijk is geprobeerd te blijven

(Voor voetnoten zie pagina 495)

samenwerken aan een gezamenlijke rapportage. Op onderdelen waar een minderheid van deputaten zich niet kon vinden in de formulering van de meerderheid van het deputaatschap, hebben zij hun eigen visie in een afzonderlijk rapport verwoord; het betreft de paragrafen 5 en 6 met de daaruit voortvloeiende verschillen in conclusies en aanbevelingen.³⁾

2. Oriëntatie

Deze paragraaf biedt een beknopte oriëntatie in de wijze waarop de vragen rond de vrouw in het ambt binnen onze kerken aan de orde zijn gekomen en hoe daar tot nu toe mee is omgegaan. Ook wordt geschetst hoe andere kerken in binnen- en buitenland tot een standpuntbepaling zijn gekomen. Daar eerdere synodale uitspraken over het kiesrecht van de gemeente en de positie van de diakon binnen de kerkeraad indirect gevolgen hebben voor de kijk op kerk, vrouw en ambt, worden de relevante zaken daarvan uiteengezet.

2.1 Actualiteit

De directe aanleiding om op de breedste vergadering van de Christelijke Gereformeerde Kerken zich bezig te houden met vragen rondom vrouw en ambt is de instructie van de particuliere synode van het westen (zie boven onder opdracht). Gezien de maatschappelijke ontwikkelingen heeft het echter niet te verwonderen dat er vroeg of laat vragen zouden komen naar de mogelijkheid van vrouwelijke ambtsdragers. De maatschappelijke en sociale positie van vrouwen is in de loop van de twintigste eeuw grondig veranderd. Emancipatiebewegingen en feminisme hebben daarin een rol gespeeld. In de samenleving is er een brede erkenning gekomen van de gelijkwaardigheid en gelijke rechten van man en vrouw. Dit heeft een klimaat geschapen waarin de vragen over de positie van de vrouw in de kerk in de belangstelling zijn komen te staan.

Naast maatschappelijke zijn er ook kerkelijke en theologische ontwikkelingen die aandacht hebben gevraagd voor de kwestie van vrouw en ambt. Zowel binnen als buiten Nederland zijn er kerken waarin vrouwelijke ambtsdragers functioneren. Lange tijd is de afstand tussen deze kerken en ons eigen kerkverband zo groot geweest, dat de noodzaak van een kerkelijke uitspraak over deze materie niet werd gevoeld. Hierin is verandering gekomen toen de Gerej. Toraja Mamasia in 1982 heeft besloten de ambten ook open te stellen voor de vrouw.⁴⁾ Ook in contacten met kerken in het buitenland kwam deze materie aan de orde; te denken is o.a. aan de Christian Reformed Church of North America. In 1986 heeft de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken een studietoelating ingesteld om te onderzoeken of het diaconambt voor de zusters der gemeente opengesteld zou kunnen worden. Uiteindelijk is in 1995 besloten om het in de vrijheid van de plaatselijke gemeente te laten om vrouwelijke diakonen aan te stellen.⁵⁾ Door de plaatselijke samenwerking van verschillende Nederlands Gereformeerde en Christelijke Gereformeerde gemeenten is de zaak van de vrouw in het ambt in een stroomversnelling geraakt. Daarnaast moet ook genoemd worden het bestaan van de Landelijke Werkgroep Kerk en Vrouw die binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken bezinning op gang wil brengen over de plaats van de vrouw in de kerk.

Er zijn zeer uiteenlopende visies naar voren gebracht binnen onze kerken.⁶⁾ Een officieel standpunt in de vorm van een uitspraak van de breedste vergadering is er echter niet. In het licht van de genoemde ontwikkelingen wordt hieraan wel de behoefte gevoeld.

2.2 Vrouw en ambt in kerken in Nederland

Verscheidene kerken in Nederland hebben een duidelijk standpunt ingenomen over vrouwelijke ambtsdragers. Van een aantal daarvan worden overwegingen en besluitvorming weergegeven.

Nederlandse Hervormde Kerk

In de vorige eeuw heeft het verschijnsel 'diacones' een wereldwijde vlucht genomen. Diaconessenhuizen hadden in de regel geen officiële kerkelijke binding. Toch waren er stemmen die aan de (gemeente)diacones een kerkelijke plaats wilden geven. Febe was immers diacones geweest en veronderstelt ook de eerste brief van de apostel Paulus aan Timotheüs niet het bestaan van de diacones? En wat te doen met Calvijn's opvatting omtrent het tweemaal diaconaat? Deze en andere argumenten werden regelmatig aangevoerd door predikanten die voorstander waren van de vrouw als diacones. Overigens kwamen deze geluiden niet alleen van Hervormde zijde, maar ook uit kringen van de Afscheiding en Doleantie.

Voordat het kwam tot de kerkelijke erkenning van de diacones werd eerst een discussie gevoerd over het vrouwenkiesrecht. In de politiek was reeds in 1919 het recht voor vrouwen om te kiezen van kracht. De classis Alkmaar had de zaak van het kiesrecht al in 1897 ter synode aan de orde gesteld en daarbij een voorstel ingediend. De rapporterende commissie en de synode zelf hanteerden de hierondergenoemde argumenten. Dergelijke argumenten zien we later ook wel terug in andere kerken.

Argumenten pro:

- vrouwen zullen een vermijkende invloed hebben;
- vrouwen dragen reeds financieel bij;
- het is nu al mogelijk om vrouwen te benoemen als godsdienstonderwijzers.

Argumenten contra:

- 1 Korinthiërs 14;
- de burgerlijke wetgeving moet voorgaan;
- het geeft onenigheid in de gezinnen;
- het geeft verwarring;
- er is weinig aandrang bij de vrouwen zelf;
- men zal (op den duur) ook benoembaar willen zijn.

Aan een principiële bezinning is men niet toegekomen. De zaak werd vrijwel alleen maar bekeken op haalbaarheid. In 1823 was het zover: vrouwen kregen kiesrecht in de Nederlandse Hervormde Kerk. Het recht om gekozen te worden tot enig ambt was echter uitdrukkelijk uitgesloten. De regering der kerk behoorde alleen mannen toe.

Godsdienstonderwijzeressen waren al sinds lang bevoegd (1816, toen 'catechiseesteressen' genoemd) om huis- en ziekenbezoeken te doen en bijbelzingen te houden in openbare godsdienst oefeningen. Vanaf

1924 kon een godsdienstonderwijzeres in een nieuw gestichte gemeente, waar ze reeds meer dan tien jaar werkzaam was geweest, geroepen worden tot de openbare verkondiging van het evangelie, het leiden van de openbare godsdienstopleiding, de huwelijkszegening en herderlijke zorg. Tevens was er de mogelijkheid dat ze benoemd werden tot hulpprediker met de bevoegdheid om openbare godsdienstopleidingen te leiden.

Sinds 1948 was het mogelijk dat vrouwen werden benoemd tot evangeliste, jeugdleider, sociaal werker, diaconaal verpleegster en kerkelijke diacones. In de Nieuwe Kerkorde 1951 werd dit alles ondergebracht onder de niet-ambtelijke werkzaamheden, 'bedieningen' genoemd. Vrouwen konden toen ook dienen als pastoraal medewerkster (die onder bepaalde voorwaarden ook bevoegd was om het evangelie te verkondigen in kerkdiensten), als hulpprediker (waarin zij dezelfde bevoegdheden had als de predikant, met uitzondering van o.a. de bediening van de sacramenten en het houden van opzicht) en als vicaris.

Een in 1948 benoemde commissie had in 1950 in meerderheid geadviseerd om alle ambten voor de vrouw open te stellen. Echter een minderheid meende dat vrouwen alleen in zeer bijzondere gevallen lerend of regerend ouderling mochten zijn. In het diaconaat waren voor haar wel mogelijkheden, mits die lagen in de sfeer van een zogenaamde bediening en niet in die van de ambtelijke regering. Bij de bespreking van de commissierapporten ging het vooral om de volgende vragen: Wat is de plaats van de regereermacht in het ambt? Wat deze 'macht' te verenigen met het wezen van de vrouw? Vormen de zgn. zwijgteksten geen verhogering? Beslissingen werden nog niet genomen. De ambtelijke vergaderingen moesten zich erover buigen. Bij de aanvaarding van de Nieuwe Kerkorde 1951 stonden de ambten dus nog niet open voor de vrouwen.

In 1954 bleek uit binnengekomen reacties dat een meerderheid van de klassicale vergaderingen van mening was, dat de totale uitsluiting van vrouwen uit alle kerkelijke ambten niet langer gehandhaafd kon blijven. De synode had nu minder moeite met de vraag of het wezen van de vrouw ambtelijk werk verbodt. Ook de kwestie van de regereermacht kreeg minder nadruk. Bovendien oordeelde men dat de zwijgteksten de toelating van vrouwen tot de ambten niet uitsloten. De synode besloot de openstelling van alle ambten in eerste lezing vast te stellen. De voorstellen tot wijziging van de kerkorde werden aan de classes gezonden. Nu kwam er verzet op het grondvlak. Om pastorale redenen was een meerderheid van de synode van 1955 tegen de openstelling van de ambten voor vrouwen. Principeel gezien was echter een meerderheid voor de toelating van de vrouw tot de ambten. Wegens het heftige verzet van een belangrijk deel van de classes werd de zaak niet doorgezet.

In 1956 werd een commissie benoemd met de opdracht om rapport uit te brengen over exegetische, dogmatische en kerkordelijke beslissingen die bij de toelating van vrouwen tot de ambten aan de orde komen. De commissie was in 1957 met haar werk gereed. In 1958 besloot de synode om het ambt van dienaar des Woords en diaken volledig voor vrouwen open te stellen. In principe eveneens het ambt van dienaar des Woords, maar slechts met dispensatie en in bepaalde gevallen en voor bepaalde werkzaamheden. De synode riep op om gewetensbezwaarden te ontzien. Het heeft tot 1966 geduurd voordat ook het ambt van dienaar des Woords volledig werd opengesteld voor vrouwen.

Gerelieerde Kerken in Nederland

In de eerste decennia na de Doleantie werd over de positie van de vrouw nauwelijks gesproken. Toen in 1921 de kerken van Zandvoort en Brussel op eigen initiatief het kiesrecht voor de vrouw hadden ingevoerd, kwam de kwestie op de tafel van de synode van 1924. De volgende synode van 1927 besprak het rapport van een commissie die een en ander had bestudeerd. Daarin was de meerderheid van mening dat, hoewel de Schrift niet rechtstreeks over het kiesrecht handelt, zij eerder tegen dan voor toekenning van vrouwenkiesrecht spreekt. Een minderheid kwam tot de tegenovergestelde conclusie en stelde tevens dat hier het ambt aller gelovigen in het geding is. Het gaat hierbij niet om 'toekenning' van het kiesrecht aan de vrouw, maar om de 'erkenning' van het recht dat ze reeds bezit. De synode besloot opnieuw deputaten te benoemen die vooral antwoord zouden moeten geven op de vraag of stemmen ook uitoefenen van regereermacht is en of er onderscheid is in het ambt der gelovigen tussen de man en de vrouw. De synode van 1930 concludeerde: kiesrecht is regereermacht. De Schrift pleit derhalve eerder tegen dan voor het vrouwenkiesrecht. De synode van 1952/53 hield zich opnieuw bezig met de zaak van het kiesrecht van de vrouw. De ontwikkeling in de tijd heeft dan de verhoudingen gewijzigd. Het kiesrecht wordt nu in meerderheid niet gezien als regeren. Derhalve wordt het aan de vrijheid van de kerken overgelaten.

Een verzoek bereikte de synode van 1959/60 om het ambt van dienaar des Woords open te stellen voor de vrouw. Dit werd afgewezen wegens ondeugdelijke argumenten. De classis Hoofddorp deed in 1961 een verzoek om een principiële uitspraak te doen inzake de positie van de vrouw in dienst der kerk. Dat werd afgewezen op formele gronden. In 1963/64 speelde hetzelfde verzoek weer op de synode. Besloten werd om deputaten te benoemen die de opdracht kregen om een onderzoek in te stellen naar de plaats van de vrouw in de dienst der kerk. Is er voor haar toegang tot de ambten?

In dat rapport werd positief over de diensten van de vrouw gesproken. Uitgangspunt is de gelijkwaardigheid van mannen en vrouwen, overeenkomstig Galaten 3: 28. Maar er is ook ongelijkheid. Gewezen wordt op 1 Korinthiërs 14, 1 Timotheüs 2: 11-15 en Genesis 1-3. De deputaten zijn echter van mening dat de uitspraken van Paulus mede te maken hebben met de toenmalige zede. Die is voor ons niet meer normatief. De diepere motieven zijn voor ons nog wel geldig. Dat vrouwen met autoriteit zouden optreden tegenover de man is tegen de normatieve ordening. Gewezen wordt op het 'complementaire karakter' van de dienst van de vrouw. Zij moet functioneren in haar positie als vrouw en als complement van de man. Derhalve moet er van differentiatie in de werkzaamheden sprake zijn.

De synode van 1965/66 sprak in principe uit dat de Geest van Christus de vrouw geheel in haar volwaardige positie als mens Gods herstelt (Gal. 3: 28). De Geest integreert haar als zodanig volkomen in het dienstwerk tot opbouw van Zijn gemeente. De vrouw mag met haar gaven meewerken aan de ambtelijke dienst, zoals deze in zijn geheel tot leiding van de gemeente is geroepen. De toelating van de vrouw in het ambt wordt

niet als een aantasting van de Heilige Schrift gezien. De synode van 1967/68 besloot om vanwege de eventuele bezwaren van kerken waarmee via de GOS banden bestaan (nog) geen verdere consequenties te verbinden aan het principebesluit van de vorige synode. Naar het oordeel van de synode van 1969/70 zijn er vanuit de GOS geen steekhoudende argumenten gekomen om het principebesluit terug te nemen. Wel verklaarde de GOS in 1968 dat het de duidelijke en klaarlijkkelijke leer van de Schrift is, dat vrouwen uitsluitend worden van het ambt van reger- en leerouderling. Maar naar het oordeel van de synode ligt aan die verklaring geen grondige studie ten grondslag. De ambten werden derhalve definitief opengesteld voor vrouwen. Hun mag daarin een volwaardige plaats vereend worden met een haar geëigende taak.

Nederlands Gereformeerde Kerken

In deze kerken was een verschil in ambtelijke praktijk gegroeid. Er waren gemeenten die vrouwelijke ouderlingen kenden; er waren er die het diakenambt hadden opengesteld voor vrouwen. Andere gemeenten wilden van het een noch het ander iets weten.

In 1991 verscheen een studierapport van de commissie 'openstelling diakenambt voor de zusters der gemeente' in opdracht van de Landelijke Vergadering van 1988. In dit rapport werd geen standpunt ingenomen. Wel werd een verslag gegeven van de knelpunten die er waren. In dat kader wordt gesproken over de wijze van argumenteren vanuit de Schrift. De Bijbel heeft gezegd, maar op welke manier? Biblicisme dat de Bijbel hanteert als een boek vol tijdloze waarheden, wordt afgewezen. Gezocht moet worden naar de bedoeling van een schriftgedeelte. Daarbij moet ook aan het geheel van de Schrift recht worden gedaan. Bepaalde voorschriften worden genoemd die niet als gebod voor vandaag bedoeld zijn. Dat heeft niets te maken met schriftotiek, maar hangt samen met het historisch karakter van de Bijbel. Er is een onderscheid tussen normen die voor alle tijden gelden en voorschriften die op specifieke situaties zijn afgestemd. In dit licht komt de vraag op of de nieuwtestamenteische voorschriften aangaande de plaats van de vrouw in de gemeente vandaag nog alle gelden. Bij Paulus zijn twee reeksen uitspraken te onderscheiden:

1. de man-vrouw verhouding houdt ook een gezagsverhouding in (1 Kor. 11: 3, 7-9; 14: 34, 35; Ef. 5: 22-24; 1 Tim. 2: 11-15);
2. de man-vrouw verhouding is een relatie van gelijkwaardigheid (1 Kor. 7: 4; 11: 10, 11; Gal. 3: 8).

Men kan de twee reeksen met elkaar in overeenstemming brengen, bijvoorbeeld door erop te wijzen dat man en vrouw wel gelijkwaardig zijn, maar niet gelijk. Men kan ook de concrete situatie laten meewegen, bijvoorbeeld door erop te wijzen dat de sociaal-maatschappelijke en culturele positie van de vrouw in de tijd niet bestond dat de vrouwen hun gelijkheid aan de man in Christus al volop konden ontvangen. Dit alles wordt genoemd als illustratie om aan te geven dat sommige schriftgedeelten verschillen van elkaar en soms zelfs met elkaar strijdig lijken. Kortom: het simpele 'er staat toch wat er staat' wordt van een bedriegelijke eenvoud geacht.

In het studierapport is een hoofdstuk te vinden over het ambt. Verschillende opvattingen over het ambt van diaken passeren de revue. De conclusie luidt dat in de huidige situatie in de Nederlands Gereformeerde Kerken geen principiële verschil gemaakt wordt tussen de diaken en de andere ambten die er zijn. Evenals voor de ouderling geldt derhalve voor de diaken dat hij

- a. geroepen is door God en in de gemeente officieel is aangesteld;
- b. optreedt als knecht van Christus namens Christus;
- c. een duurzame aanstelling heeft;
- d. een omschreven taak en werkkterrein heeft;
- e. in diverse vormen leiding geeft, welke leiding als 'dienst' is te typeren;
- f. hij verantwoording schuldig is aan God.

In twee andere hoofdstukken van het rapport wordt uitvoerig ingegaan op de verhouding man-vrouw in de Bijbel, waarbij de daarvoor in aanmerking komende schriftgedeelten worden besproken.

Op alle terreinen van het leven laat de Heilige Geest vrouwen haar eigen plaats innemen. Het verschil tussen man en vrouw is geen verschil in niveau. De vraag blijft, of de Schrift leert dat het roepen van een zuster in een kerkelijk ambt niet past.

De Landelijke Vergadering van 1995 besloot met 73 stemmen voor, 11 tegen en 3 onthoudingen om het in de vrijheid van de kerken te laten om het diakenambt voor vrouwen open te stellen. Dit besluit is toegevoegd aan andere kerken waarmee contact wordt onderhouden, met het verzoek het in een geest van welwillendheid en broederlijk vertrouwen te ontvangen.

Aan het besluit van 1995 lag een uitvoerig rapport van de commissie 'Openstelling Diakenambt' ten grondslag. In dat rapport wordt eerst gesproken over de diaken als zodanig. De dienst der barmhartigheid behoort bij het ambt aller gelovigen. Diakenen geven daaraan de leiding en hebben daartoe ook gezegd. Er bestaat dan ook geen onderscheid in rangorde tussen optieners en diakenen. Er is slechts onderscheid in dienstbetoon. In het gedeelte over de vrouw en het diakenambt wordt gewezen op de achtergrond van de maatschappelijke ontwikkelingen. De commissie wil niet alleen oog hebben voor de negatieve aspecten van de maatschappelijke ontwikkelingen, maar ook voor de positieve kanten daarvan. Er is een stimulerende werking van uitgegaan op de lezing en de uitleg van de Schrift.

Een grote plaats heeft in het rapport Spr. 31: 20. Het gaat daar over een vrouw die in het kader van haar beheer over goederen en landerijen uitvoering geeft aan Gods opdracht aan de rijken om de behoeftigen te verzorgen. 'Maar daarmee zou zij een geknipte kandidaat zijn om in onze kerken diaken te worden.' De commissie is van oordeel dat de bekende zwijgteksten in een nieuw licht gelezen moeten worden, omdat zij vanuit een zeer specifieke context en blikrichting geschreven zijn en geen algemene regels geven over de vrouw die voor altijd en in alle omstandigheden toepasbaar zijn.

Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt)

Voorzover bekend is hier geen sprake van toelating van vrouwen tot welk ambt ook maar, al is de discussie

over dit onderwerp ook daar reeds op gang gekomen.

2.3 Vrouw en ambt in kerken in het buitenland

In verschillende van de kerken in het buitenland, waarmee onze kerken een nauwere of ruimere band hebben (hadden), heeft de zaak van de vrouw in het ambt een rol gespeeld of speelt zij die rol nog. Op deze kerken en hun studierapporten wordt de aandacht gericht. Het gaat dan met name om Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika (GKSA), de Reformed Churches of Australia (RCA) en de Christian Reformed Church of North America (CRC). Aan enkele kleinere kerken zoals de Eglises Réformées Évangéliques Indépendantes de France, de Igrejas Evangélicas Reformadas no Brasil en de Dutch Reformed Church in Sri Lanka gaat dit rapport voorbij. Daar zijn wel besluiten genomen waarbij ambten voor de vrouw zijn opengesteld, maar dit is met name gebeurd op grond van het argument, dat er niet voldoende mannen zijn om het ambt waar te nemen. Een gedegen studie ligt aan de door die kerken genomen besluiten niet ten grondslag. Datzelfde kan gezegd worden van het besluit van de Gereja Toraja Mamasa, aan welke kerk onze synode een andermaal gevraagd heeft tot een herziening van het besluit te komen.

Gereformeerde Oecumenische Raad

In het bredere kader van het internationale verband van kerken van gereformeerde signatuur is het goed vooraf te herinneren aan de opvattingen die binnen de Gereformeerde Oecumenische Raad⁹⁾ (GOR) naar voren zijn gebracht. Reeds in Grand Rapids (1963) kwam de vraag naar de vrouw in het ambt ter sprake op de GOR. Een deputaatschap werd benoemd voor nader onderzoek. De vergadering te Amsterdam (1968) sprak uit dat het de duidelijke en klaarlijklijke leer van de Bijbel is dat vrouwen uitgesloten zijn van het ambt van lerend en regerend ouderling.¹⁰⁾ Er werd evenwel een commissie ingesteld om in een vervolgstudie de gehele kwestie van het ambt in het Nieuwe Testament diepgaand te onderzoeken en te bezien of er al of niet een fundamentele, geschapen, natuurlijke plaats en functie van de vrouw is die ondergeschikt aan de man is. In Melbourne (1972) waarschuwde de studiecmissie in haar rapport tegen het gevaar dat sociale, historische en culturele omstandigheden van de tegenwoordige tijd de boodschap van de Schrift gaan overstemmen. De GOR onderstreepte nogmaals onder verwijzing naar 1 Tim. 2: 11-15 en 1 Kor. 14: 33b-37 dat vrouwen niet kunnen worden toegezien als lerend en regerend ouderling. Voorts werd gesteld dat er geen schriftuurlijk bewijs is dat vrouwen het ambt van diakenen hebben beklaed.¹⁰⁾ De ambten kunnen dus niet voor de vrouw worden opengesteld. De vergadering van Cape Town (1976) bleef bij het eerder ingenomen standpunt van 1968, namelijk dat de Schrift de ambten alleen voor de man heeft opengesteld. Daarna kwam de zaak niet meer op de agenda van de GOR voor. Door de ontwikkelingen in diverse kerkkerken bleken de besluiten van de GOR te zijn achterhaald, alhoewel ze zelf nooit zijn herroepen.

International Conference of Reformed Churches (ICRC)

Op de generale synode van 1995 besloten onze kerken zich aan te sluiten bij de ICRC. De zaak van de vrouw in het ambt kwam in deze oecumenische organisatie ter sprake via een lezing van prof. dr. Soos Gil Hur. Dat gebeurde op de conferentie, gehouden in 1997 in Seoul, Zuid-Korea. Dr. Hur sprak als zijn mening uit dat het ambt van predikant en dat van ouderling op bijbelse gronden niet mag worden opengesteld voor vrouwen. Volgens hem verbiedt de Bijbel de vrouw echter niet om als diaken te functioneren. Daarbij maakte dr. Hur wel onderscheid tussen enerzijds diakenen, die als zodanig in het ambt bevestigd worden en voor het leven zijn gekozen en anderzijds diakenen die voor de periode van een jaar benoemd worden, maar niet officieel bevestigd worden en daarom ook geen deel uitmaken van de kerkeraad. Hij ging daarbij uit van de situatie zoals die bestaat in de kerk waartoe hij zelf behoort, nl. Presbyterian Church of Korea. In de capaciteit van niet-bevestigde diakenen functioneren daar ook vrouwen, terwijl de diakenen, die voor het leven bevestigd worden, uitsluitend mannen zijn. Het ging in de lezing dus om twee soorten diakenen; iets wat reeds door Calvin bepleit was.

De lezing van dr. Hur ontmoette in de conferentie naast instemming ook kritische vragen. De ICRC heeft in deze materie geen uitspraak gedaan, zodat niet van een bepaald standpunt kan worden gesproken.

Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika

De synode 1979 van de GKSA benoemde een studiedeputaatschap inzake de plaats van de vrouw in de kerk. Aan de synode van 1985 werd een eerste rapport aangeboden en aansluitend in 1988 een uitvoerig vervolg met verschillende aanbevelingen. Met dankbaarheid wordt erkend dat vrouwen hun gaven in de nieuwtestamentische gemeente actief hebben aangewend. Echter uit schriftgegevens blijkt dat vrouwen niet in de bijzondere diensten van dienaar des Woords of ouderling hebben gefunctioneerd. Evenmin is er overtuigend bewijs dat vrouwen in het diakenambt hebben gediend.¹¹⁾ Op een voorstel om verdere studie te laten verrichten met betrekking tot het karakter van het ambt in het Nieuwe Testament, ging de synode niet in. De zaak werd duidelijk genoeg geacht. In 1994 kreeg de synode te maken met een verzoek om het besluit van 1988 te reviseren. Dit verzoek werd niet ingewilligd; de GKSA blijft bij het ingenomen standpunt.

Reformed Churches of Australia

De in 1985 benoemde studiecmissie rapporteert aan de synode van 1988 dat men aan de opdracht "to advise the Churches in the whole issue of the admittance of Christian women to the offices in the Church" niet heeft kunnen voldoen.¹²⁾ Slechts een interimrapport met hermeneutische beginselen kon worden gepresenteerd. Ook de synode van 1991 kreeg van de commissie die in 1988 benoemd was, te horen dat men de opdracht niet geheel had kunnen uitvoeren. Een begrenzing van de opdracht vond plaats. In 1994 diende ter synode een meerderheidsrapport dat de positie van de man als hoofd van fundamenteel belang achtte voor de keuze van ambtsdragers en dat met de vrouw in het ambt de trouw aan de confessie in het geding is. Een minderheidsrapport pleitte voor de openstelling van alle ambten voor vrouwen. De synode besloot de conclusie ten aanzien van de man als hoofd uit het meerderheidsrapport te aanvaarden, maar deed geen

uitspraak over de vraag of "women in office a confessional issue" is.¹³⁾ Een nieuwe studiecmissie werd aangesteld om de exegetische basis te onderzoeken voor de mogelijke openstelling van het ambt van diaken voor vrouwen.

Christian Reformed Church of North America

Anders dan in de GKSA en de RCA heeft de zaak van de vrouw in het ambt de CRC zeer intens en langdurig beziggehouden. Doordat er geen consistentie in de besluitvorming was op de jaarlijkse synoden maar er veeleer van een zigzagkoers gesproken moet worden, is er grote onrust ontstaan en is de CRC er ernstig door verdeeld geraakt.

In 1970 werd door de synode voor het eerst een commissie benoemd om zich te buigen over de praktijk in kerken van gereformeerde confessie om vrouwen uit te sluiten van de ambten. De commissie gaf in 1973 de aanbeveling aan de synode om uit te spreken "that the practice of excluding women from ecclesiastical office cannot conclusively be defended on biblical grounds".¹⁴⁾ De synode nam dit echter niet over, maar besloot het rapport de gemeenten in te sturen voor reacties en stelde een nieuwe studiecmissie aan. Deze nieuwe commissie kreeg heel wat reacties uit de kerken te verwerken, voor het merendeel negatieve. De synode van 1975 besloot uit te spreken dat de bestaande praktijk gehandhaafd bleef, tenzij dringende bijbelse argumenten tot een ander standpunt noopten. Ook werd een commissie benoemd om hermeneutische principes te onderzoeken.

Het resultaat van de hermeneutische studie, ingediend op de synode van 1978, liep uit op de aanbeveling het diakenambt open te stellen voor vrouwen, omdat dit de principiële positie van de man als hoofd niet aan zou tasten. Waarop de synode overeenkomstig het advies besloot vrouwen toe te laten als diaken. Deze uitspraak maakte een wijziging van de kerkorde noodzakelijk. Overeenkomstig de in de CRC bestaande praktijk dient zo'n wijziging op een volgende synode geratificeerd te worden. De synode van 1979 kreeg echter te maken met een grote hoeveelheid instructies en brieven waarin verzocht werd het besluit van 1978 te herroepen. Op grond daarvan besloot zij de ratificatie van de wijziging van de kerkorde uit te stellen totdat een nieuwe studiecmissie een rapport zou hebben gepresenteerd. Dat rapport lag ter tafel op de synode van 1981. Het bestond uit een meerderheidsrapport en twee minderheidsrapporten. Daardoor ontstond er grote verwarring met als resultaat dat er geen besluit genomen kon worden: geen van de voorstellen verkreeg namelijk een meerderheid. Daarop besloot de synode een commissie te benoemen om te onderzoeken wat de Bijbel bedoelt als zij spreekt over de man als hoofd van de vrouw. Ook het rapport van deze commissie, dat op de synode van 1984 diende, was niet eenstemmig in haar conclusies en aanbevelingen. In de lijn van een al eerder genomen besluit, aanvaardde de synode een motie "allowing consistories to ordain qualified women to the office of deacon".¹⁵⁾ Ook werd nu de wijziging van de kerkorde geratificeerd.

Hierna was de zaak echter nog niet ten einde. De synode van 1985 kreeg een groot aantal verzoeken te behandelen die vroegen om herroeping van het besluit van 1984. Een studiecmissie werd aan het werk gezet. Intussen waren enkele kerken er toe overgegaan vrouwelijke ouderlingen aan te stellen. De synode van 1988 riep hieraan een halt toe. Het volgende jaar, 1990, bracht een grote wending. Het rapport van de in 1987 ingestelde studiecmissie kwam tot de conclusie dat eerdere synoden ten onrechte het hoofd-zijn van de man dat in het huwelijk geldt, hadden toegepast op de kerk. Toen besloot de synode het woord 'man' (mannelijk) weg te laten uit artikel 3 van de kerkorde, zodat alle belijdende leden in aanmerking kunnen komen om gekozen te worden in de ambten. Ratificatie van deze wijziging zou in 1991 plaatsvinden; tot zolang zou het genomen besluit niet effectueerbaar kunnen worden. Vele bezwaarschriften kwamen uit de kerken. Echter, de synode van 1991 was van mening dat in de bezwaren geen overtuigende bijbelse of confessionele gronden naar voren waren gebracht waardoor de in 1990 genomen beslissing tenuggenomen moest worden. Wel werd de ratificatie van de wijziging van de kerkorde – noodzakelijk ingevolge het besluit van 1990 – met een jaar uitgesteld. Ook werd opnieuw een studiecmissie benoemd. De synode van 1992 kreeg te maken met een meerderheids- en een minderheidsrapport van haar adviescommissie. De minderheid adviseerde de wijziging van de kerkorde te ratificeren. De meerderheid stelde voor dat niet te doen. De synode besloot de verandering niet te ratificeren maar zij riep de kerken wel op de diensten van vrouwen ten volle te benutten, zij het dan buiten de ambten.

Ook deze besluiten brachten geen oplossing. Zoals was te verwachten lagen er op de tafel van de synode van 1993 weer verschillende instructies om op het besluit van 1992 terug te komen en wel tot ratificatie van de kerkorde over te gaan. De synode herzag het besluit van 1992 in de zin dat alle ambten voor de vrouw opengesteld zouden worden. Echter, in 1994 vond de benodigde ratificatie niet plaats omdat er argumenten waren aangebracht waaruit bleek dat de Schrift vrouwen verbiedt om te dienen in de ambten van predikant, ouderling en evangelist. De smalle marge waarmee dit besluit genomen werd, maakte het hoogst onwarschijnlijk dat de kerken zich bij dit besluit zouden neerleggen en dat er rust in de kerken zou komen. Het was dan ook geen verrassing dat de volgende synode (1995) weer te maken kreeg met een groot aantal verzoeken tot revisie van het genomen besluit. Ook dit keer waren er een meerderheids- en een minderheidsrapport van de adviescommissie. De synode volgde in grote lijnen de aanbevelingen van de meerderheid van de commissie. Het besluit van 1995 lijkt een cruciaal besluit te zijn geweest, met verstrekkende implicaties. De synode besloot onder meer dat er twee verschillende visies zijn op de vrouw in het ambt die beide schriftgetrouw zijn en dat een classis mag besluiten in eigen ressort vrouwen toe te laten in de ambten van predikant, ouderling en evangelist. Daarbij werd bepaald dat deze regeling zou gelden tot het jaar 2000.¹⁶⁾

2.4 Relevante kerkeleke uitspraken over vrouw en ambt binnen eigen kerkverband

Ter synode zijn er twee kwesties aan de orde geweest in de Christelijke Gereformeerde Kerken, die raakvlakken hebben met de vragen rondom vrouw en ambt. De eerste is de zaak van de plaats van diakenen in de kerkeraad en de tweede gaat over het kiesrecht van de gemeente.

Het gaat bij de vraag welke plaats de diakenen in de kerkeraad innemen over de verhouding tussen de amb-

ten van ouderling en diaken. Wanneer het ambt van diaken niet van gelijke waarde zou zijn als het ambt van ouderling, dan zou een situatie denkbaar zijn waarin het ambt van de barmhartigheid wel voor vrouwen opgesteld kan worden terwijl het ambt van ouderling (en predikant) alleen aan mannen blijft voorbehouden. In zo'n situatie zouden zaken van opzicht en tucht, leren en regeren van de gemeente door mannen worden uitgeoefend, terwijl vrouwen niet in een positie komen waarin zij de indruk wekken heerschappij te voeren over mannen.

Wat betreft het kiesrecht van de gemeente gaat het met name om de vraag of vrouwen hun stem mogen uitbrengen bij verkiezingen die de kerkeraad organiseert. Om een antwoord op die vraag te vinden, moest er een eerste oriënterende bezinning op gang komen over de plaats van de vrouw in de gemeente.

De plaats van de diakonen in de kerkeraad

De aanleiding tot de discussie over de plaats van diakonen in de kerkeraad, was een rede die prof. J. Hovius in 1951 uitsprak op de negende Landelijke Diaconale Conferentie. Hij bracht daar als zijn mening naar voren dat diakonen tot de kerkeraad behoren. Dit zou volgens hem kerkordelijk vastgelegd moeten worden. Met deze toespraak bracht hij tegelijk de discussie op gang over de mogelijkheid dat diakonen naar bredere kerkelijke vergaderingen afgevaardigd kunnen worden.

Via een instructie van de particuliere synode van het westen kreeg de generale synode van Apeldoorn (1953) te maken met de vraag naar de plaats van de diakonen in de kerkeraad. De toenmalige hoogleraren van de Theologische Hogeschool hadden opdracht gekregen de zaak te onderzoeken. Zij rapporteerden bij monde van prof. Hovius op de generale synode van Apeldoorn (1956). Voornaamste conclusies uit het rapport van de hoogleraren:

1. Het drievoudig ambt van Christus is de wortel van de in de Heilige Schrift genoemde en in de kerken der Calvinistische Reformatie functionerende ambten. Hieruit vloeit de principiële eenheid der ambten voort.
2. Het door Christus ingestelde ambt, dat zich verder onder leiding van de Heilige Geest verbijzonderd, is de algemene leiding van de gemeente van Christus opgedragen. Niets wijst erop dat diakonen daarvan zijn uitgesloten; integendeel: Fil. 1: 1 en 1 Tim. 3 stellen opzieners en diakonen zondermeer naast elkaar.
3. De NGB art. 30 stelt terecht dat diakonen tot de kerkeraad behoren.
4. De kerkorde rekent de diakonen soms wel en soms niet tot de kerkeraad. Dit kan aanleiding geven tot discriminatie van het diakonambt, met als gevolg, dat de diakonen als een lager soort ambtsdragers worden beschouwd.
5. Het is niet juist om de diakonen wel toe te laten op de grondvergadering der kerk (nl. de kerkeraad) en ze vervolgens van de bredere vergaderingen uit te sluiten.¹⁷⁾

Naar aanleiding van de exegetische van Fil. 1: 1 en 1 Tim. 3 ging het vooral om de vraag of diakonen mede zorg hebben voor de gemeente Gods, in de zin van het mede leidinggeven in algemene zaken aan de gemeente. De synode sprak uit: "Omdat de diakonen tot de kerkeraad behoren, moeten zij, met inachtneming van het bijzonder karakter van hun ambt, kunnen worden afgevaardigd naar de meerdere vergaderingen".¹⁸⁾ Deputaten werden benoemd om het beginsel van de gelijkwaardigheid van de ambten nader uit te werken voor de praktijk van het kerkelijk leven.

Pas op de generale synode van Haarlem-Santpoort (1962) kon verdere voortgang gemaakt worden. Een consequente gelijkstelling van de ambten, voorgesteld door de particuliere synode van het westen, werd op formele gronden afgewezen. De bespreking richtte zich op praktische regelingen om het mogelijk te maken diakonen af te vaardigen naar bredere vergaderingen en op de plaats die zij daar konden innemen. In 1962 werd een voorlopige regeling ontworpen.¹⁹⁾ Het duurde tot 1968 voordat diakonen voor het eerst verschenen op de vergadering van de generale synode te Hilversum. De definitieve regeling voor de afvaardiging van diakonen werd bepaald op de generale synode van Rotterdam (1971/72).²⁰⁾

De gereformeerde vrijgemaakte nieuwtestamenticus prof. dr. J. van Bruggen is van mening dat diakonen helemaal niet thuis horen in de sfeer van ambten en een vergadering van ambtsdragers. Hij acht het een ontsparing dat diakonen voor een deel betrokken zijn geraakt bij de algemene leiding van de gemeente.²¹⁾ Van Bruggen geeft echter niet voldoende aandacht aan teksten als Hand. 4: 34-35, 5: 2. Daarin komt uit dat het werk van diakonen (evenals dat van de ouderlingen) op een eigen wijze voortzetting is van een gedeelte van het werk dat eerder door de apostelen is gedaan. Fil. 1: 1 stelt opzieners en diakonen op één lijn. In 1 Tim. 3 worden dezelfde eisen gesteld aan diakonen als aan de opzieners en de oudsten. Het onderscheid tussen ouderlingen als 'echte' ambtsdragers en diakonen als slechts helpers en helpsters in het algemeen, gaat niet op.

Kerkhistorisch gezien is de plaats van de diaken binnen de kerkeraad niet als een vervorming maar als een voltooiing te beschouwen van de ontwikkeling van de ambtsopvatting zoals die in Nederland gestalte kreeg vanuit de calvinistische tak van de Reformatie.

Het kiesrecht van de gemeente

De vraag naar het stemrecht van vrouwen en hun plaats in de gemeente kwam voor het eerst aan de orde op de generale synode van Zwolle/Apeldoorn (1955/56). De kerkeraad van Amsterdam-W had via een instructie te kennen gegeven van mening te zijn dat vrouwen niet mogen worden uitgesloten van de rechten die alle belijdende lidmaten in de kerkorde ontvangen.²²⁾ De synode oordeelde dat nader onderzoek nodig was en benoemde een studiedeputaatschap. Vermeldenswaardig is, dat de synode de terminologie actief en passief kiesrecht volstrekt verwerpt als behorend bij de politieke verhoudingen van deze wereld maar niet passend bij de Christusregering in de kerk. Verder werd er sterk de nadruk op gelegd dat de zaak van het kiesrecht van de gemeente geheel los moet worden gezien van de vraag naar de toelating van de vrouw in het ambt. De synode wees in niet mis te verstane woorden de gedachte af dat het actief kiezen door vrouwen te beschouwen is als een opstapje naar het als vrouw in een ambt gekozen kunnen worden. Op grond van Schrift en belijdenis achtte men die redenering een onbegaanbare weg.

De generale synode van Hilversum (1968/69) kreeg voor de tweede keer te maken met het kiesrecht van de gemeente. De zaak stond nogal in de belangstelling: er waren drie instructies en vier brieven van kerken, classes en een particulier met verschillende standpunten ten aanzien van diverse onderdelen van het rapport dat door de benoemde studiedeputaatschap was vervaardigd. In de bespreking ter synode werd besloten dat het deputatenrapport op onderdelen aanvulling nodig had. De commissie die de bespreking van het rapport op de synode had voorbereid, kreeg de opdracht de ontbrekende elementen aan te vullen. Drie stukken werden aangeboden: een meerderheidsrapport, een minderheidsrapport en een nota van prof. J. Hovius. Het minderheidsrapport stelt dat deelnemen door vrouwen aan het verkiezen van ambtsdragers een ongeoorloofde vorm van uitoefenen van de kerkregering is, terwijl de nota van prof. Hovius de daad van het verkiezen ziet als een uitoefenen door de gehele gemeente van de door Christus geschonken regeermacht. Het meerderheidsrapport betoogt dat verkiezen niet te kwalificeren is als regeren. Verder leert de Schrift ons dat de vrouw niet in ieder opzicht van het regeren is uitgesloten, zie Gen. 1: 26-28. Met de man samen is zij geroepen tot heerschappij over de schepping. In de gemeente krijgt de vrouw die plaats ook terug die haar door God is toegekend. "Alleen wanneer de vrouw gaat heersen over de man, klinkt het apostolisch vermaan".²³⁾ Uit het voorafgaande concludeert de commissie dat er een "ingrijpend verschil" is tussen het deelnemen van vrouwen aan verkiezing van ambtsdragers en de vrouw in het ambt. Drie zaken worden met name genoemd:

- a. De manier waarop verkiezing van ambtsdragers plaatsvindt, wordt in de Heilige Schrift niet voorgeschreven en is van ondergeschikt belang. "Maar zeer nauwkeurig wordt ons gezegd aan welke eisen de leden der gemeente moeten voldoen om gekozen te kunnen worden. Deze goddelijke aanwijzingen zijn van beslissende en blijvende betekenis. Ze gelden onvoorwaardelijk en onveranderlijk en altijd".
- b. In het verkiezen handelt de gemeente als collectief. In het verkozen worden komen de individuele gelovigen in het gezichtsveld.
- c. Indien verkiezen regeren zou zijn, is het een wijze van regeren geheel andersoortig dan de wijze waarop het ambt leidinggeeft. Daarom liggen de vragen naar het deelnemen aan verkiezingen voor ambtsdragers of het zelf gekozen kunnen worden als ambtsdrager op een verschillend vlak.²⁴⁾

De synode sprak uit "dat deelneming van de zusters aan de verkiezing van ambtsdragers niet is te beschouwen als een stap op de weg naar het toelaten van de vrouw tot het bijzonder ambt". Het voorstel om daaraan de zinswende toe te voegen "waartoe de Schrift geen grond biedt", nam de synode niet over "niet omdat de synode van mening zou zijn dat de Schrift wel grond biedt voor deze opvatting, maar omdat in het rapport deze zaak niet wordt behandeld en het niet juist zou zijn in een conclusie een element op te nemen dat niet in het rapport gefundeerd is".²⁵⁾

Er dienden op de generale synode van Rotterdam (1971/72) niet minder dan twintig bezwaarschriften tegen de besluiten van de laatstgehouden generale synode te Hilversum (1968/69). Kernvraag was of deelname aan de verkiezing van ambtsdragers een regeerdad is. De synode besloot de bezwaren af te wijzen, omdat deelname aan verkiezing van ambtsdragers niet als een regeerdad is te beschouwen. Het rapport waarin e.e.a. is onderbouwd, ontving veel waardering en bijval van de synode, vooral ook omdat het de weg naar de vrouw in het ambt afgrenst.²⁶⁾

3. Historie

Van meet af aan leefde in het deputaatschap de gedachte dat het goed zou zijn een beknopt historisch overzicht van de plaats van vrouwen in de gemeente van Christus in het eindrapport op te nemen. Bij een oriënterend onderzoek kwamen echter twee knelpunten naar voren. Om te kunnen spreken over de plaats van de vrouw in de gemeente door de eeuwen heen, was het nodig zicht te krijgen op de geschiedenis van de vrouw in kerk en maatschappij. Verder bleek dat in de eerste eeuwen van de kerkgeschiedenis geen eenduidige praktijk te vinden is met betrekking tot de plaats van de vrouwen in de gemeente. Deze diversiteit heeft te maken ten dele met invloed van en reactie op kettersse stromingen en ten dele met een verschillende ontwikkeling binnen de kerk zelf. Door deze verschillen is het zo goed als onmogelijk een ononderbroken lijn te trekken vanaf de tijd van het Nieuw Testament door de eerste eeuwen kerkgeschiedenis en vandaar verder tot het heden.

Desgevraagd deelde prof. dr. W. van 't Spijker in een brief mee, dat hij evenals prof. dr. A. Th. van Deursen de geschiedenis van de vrouw met name in de periode van de eerste eeuwen van de christelijke jaartelling beschouwt als een nog onderontwikkeld onderzoeksgebied.²⁷⁾ Er zijn niet veel duidelijke bronnen beschikbaar en de interpretatie daarvan is verschillend.

Toen is de vraag geopperd of en in hoeverre de Reformatie zich heeft aangesloten bij de praktijk van de oud-christelijke kerk. Het antwoord moet luiden dat de reformatoren zich bij hun denken over de vrouw in de gemeente niet hebben aangesloten bij de oud-christelijke kerk. De reden daarvoor was allereerst dat de praktijk in de eerste eeuwen van de kerkgeschiedenis op dit punt niet erg duidelijk was. Zo was er sprake van een aanmerkelijk verschil tussen de kerken in het Oosten en in het Westen. Verder wijst prof. dr. W. van 't Spijker in de eerder genoemde brief er nog op dat de Reformatie opkwam in een tijd dat de verhoudingen tussen de geslachten vrijwel vastlagen. De vrouw werd in het algemeen niet op de voorgrond geplaatst, terwijl de mannen min of meer vanzelfsprekend een plaats innamen.

Verwege de bovengenoemde redenen is afgezien van een poging schetsmatig weer te geven wat in de kerkhistorie de plaats geweest is van de vrouw in de gemeente. Historische gegevens die niet slechts de plaats van de vrouw in de gemeente raken, maar betrekking hebben op de relatie vrouw en ambt worden in de volgende paragraaf behandeld.

4. Ambt: achtergrond en ontwikkeling

De huidige ambten zoals wij die kennen in ons kerkverband zijn niet rechtstreeks afkomstig uit Oude en Nieuw Testament. In de kerkelijke en theologische traditie waarin wij staan, heeft een verwerking van de

bijbelse gegevens plaatsgevonden. Eerst wordt een overzicht gegeven van de bijbelse achtergrond van de huidige ambten en vervolgens van de historische vormgeving ervan.

4.1 Achtergrond van de ambten in Oude en Nieuwe Testament

De gemeente van het Nieuwe Testament bevindt zich in een andere heilshistorische positie dan Gods volk onder het Oude Testament. Het offer van Christus aan het kruis en de uitstorting van de Heilige Geest hebben beslissende betekenis voor zowel het heil als de heilsbediening en de gestalte daarvan.

Lijnen vanuit het Oude Testament

De heilsgeschiedenis uit het Oude Testament omvat vele eeuwen. Gedurende die lange periode is er een grote verscheidenheid aan bijzondere diensten waartoe de Heere mensen roept, bekwaam maakt en volmacht verleent. Opvallende plaats daarbij nemen de koningen, priesters, profeten en oudsten van het volk in.

Het priesterschap is gebonden aan de stam van Levi en omgeven met allerlei voorschriften uit de Pentateuch. Saul is de eerste koning in Israël. Hier zijn de bepalingen niet zo duidelijk en tarkig als voor de priesters. Het koningschap gaat over naar David en zijn nageslacht. Toch is de opvolging op de troon van David niet ongecompliceerd. Evenals bij het priesterschap is in het koningschap een lijn door de geslachten heen te herkennen. Bij het koningschap is die lijn niet exclusief aan één stam verbonden geweest, hoewel de grote beloften over het koningschap alleen aan David zijn gegeven (2 Sam. 7: 12-16). De scheuring in tien- en tweestammennij en de verdere geschiedenis hebben de geslachtslijn in het koningschap verstoerd. Bij de profeten is er helemaal geen geslachtslijn te onderkennen. Er kan zelfs niet gesproken worden van een duidelijke opvolging van de ene profet door de andere.²⁶ Ook zijn er zeer weinig voorschriften waaraan een profet zich moet houden. Bepalend is bij de profet, dat hij het Woord van God brengt. Tijdstip en wijze waarop zijn zeer verschillend. Sommige profeten zijn verbonden geweest aan een bepaalde plaats (2 Kon. 2: 15; 4: 38), of in dienst van een koning (1 Kon. 22: 12); zij worden gerekend tot de institutionele profeten. Anderen zijn de zogenaamde 'vrije' profeten, dat wil zeggen: zonder binding aan een bepaalde plaats, een bepaald heiligdom of een bepaalde persoon.

De functie die de oudsten vervullen temidden van het volk gaat zover terug, dat het ontstaan ervan zich aan onze waarneming onttrekt. De inhoud wordt nergens duidelijk omschreven, maar als bekend verondersteld. De oudsten vertegenwoordigen het volk (of een deel ervan); zij hebben gezag en invloed in politieke en religieuze aangelegenheden. Na de ballingschap vormen zij meer en meer een aristocratisch college dat niet het hele volk, maar slechts de meest aanzienlijke families vertegenwoordigt. In de tijd van het Nieuwe Testament hebben de oudsten bepaalde bevoegdheden in de synagoge. Het accent ligt daarbij niet zozeer op liturgische of geestelijke taken, maar is meer betrokken op bestuurlijke en administratieve bevoegdheden. Het functioneren van de oudste is erop gericht om de geboden van God tot gelding te laten komen in het leven van het volk.

Leidend op de positie van vrouwen in dit geheel, is er in Israël wel sprake van de profetes (Mirjam, Ex. 15: 20; Debora, Richt. 4: 4; Hulda, 2 Kon. 22: 14, 2 Kron. 34: 22; Noadja, Neh. 6: 14, Jes. 8: 3) maar niet van een priesteres, koningin of vrouwelijke oudste.

Het is onmogelijk om vanuit het Oude Testament een duidelijke afgegrensde ambts-idee of ambtsontwikkeling af te lezen, om van daaruit de lijn naar het Nieuwe Testament te trekken. Alleen van de oudste in het Oude Testament kan gezegd worden dat er verbindingslijnen lopen naar de oudste in het Nieuwe Testament en de latere presbyteriëroudering in de kerkgeschiedenis. Echter van een geleidelijke ononderbroken ontwikkeling is geen sprake. Het Oude Testament kan daarom slechts dienen om de wortels van het ambt bloot te leggen en enkele zeer algemene lijnen aan te geven. Vooral bij de profeten blijkt het grote gewicht van de roeping door God, die tegelijk verantwoordelijkheid impliceert tegenover de God die geroepen heeft. Naast de roeping komen elementen van gezag en dienst. Gemeenschappelijk doel van de bijzondere diensten waartoe God roept, is het ruimte maken voor en tot klinken brengen van het Woord van God in al zijn volheid.

Lijnen vanuit het Nieuwe Testament

In Christus komen de lijnen van Oude en Nieuwe Testament bij elkaar. Hij is door God geroepen als Profet, Priester en Koning. Hij brengt het Woord van God met gezag en Hij is aler Dienaar. Hij stelt mensen in een nieuwe relatie tot God. Christus is in het bijzonder de Drager van de Geest (Joh. 3: 34).

In de Romeins-hellenistische wereld van de eerste eeuw na Christus zijn er bepaalde woorden waarmee een publiek ambt aangeduid kan worden:

ἀρχή (arché)	regering, macht, machtspositie, heerschappij.
δόξα (dóxa)	eer, gelding, aanzien, goede naam.
τίλος (tílos)	doel, voleinding, hoogste positie in het maatschappelijk leven.
τιμή (tímē)	eer, eervolle positie.

Deze tien bekende woorden komen wel in het burgerlijke leven voor, maar niet in de gemeente van Christus. Er is in de Kerk geen plaats voor eigen eer, waardigheid of een machtspositie van de ambtsdragers. Elke aanduiding in die richting wordt vermeden. Hetzelfde geldt van de uit het Oude Testament bekende sacraal-cultische betekenis. Het ene offer dat de zonde verzoent, is gebracht. De cultische priesterdienst is daarom niet meer nodig. Het werk waartoe God roept in de gemeente van het Nieuwe Testament moet dan ook eerst en vooral vanuit Christus en Zijn heilswerk worden verstaan.

Er is een veelheid van woorden die een bijzondere positie in de gemeente aanduiden. Die bonte veelheid tekent de rijkdom en veelkleurigheid van het werk van de Geest in de gemeente.

ἀπόστολος (apóstolos)	apostel; nadruk op het gezonden zijn door Christus en het oog- en oorgetuigen zijn van Zijn werk (1 Kor. 12: 28; Ef. 4: 11).
διακονία (diakonia)	dienst in navolging van de dienende liefde van Christus voor Zijn gemeente (passim).
διάκονος (diakonos)	dienaar van het evangelie en van de gemeente (2 Kor. 3: 6; Ef. 3: 7; Fil. 1: 1).
διδάσκων (didaskalos)	leraar; ziet op voortgaande opbouwende werkzaamheid (1 Kor. 12: 28; Ef. 4: 11; 1 Tim. 3: 2).
ἐνέργημα (energēma)	werking; hierbij valt de nadruk niet zozeer op de status voor de drager, alswel op de genade waarmee gewerkt moet worden (1 Kor. 12: 6).
ἐπισκοπία (episkopia)	volmacht (1 Kor. 9: 12 en 18; 2 Kor. 10: 8; 13: 10; 2 Thess. 3: 9).
ἐπίσκοπος (episcopos)	opziener, moet oog hebben voor de gemeentelieden (Fil. 1: 1; 1 Tim. 3: 2; Tit. 1: 7).
οἰκονομία (oikonomia)	bediening, beheer; heeft het karakter van rentmeesterschap met verantwoordelijkheid naar de gemeente en naar Christus (1 Kor. 9: 17; Ef. 3: 2; Kol. 1: 25; 1 Tim. 1: 4).
ποιμὴν (poimēn)	herder; geeft de zorg aan voor de gemeente (Ef. 4: 11).
πρεσβύτερος (presbyteros)	oudste; sluit aan bij de reeds bekende joodse presbyter (1 Tim. 5: 17 en 19; Tit. 1: 5).
προφήτης (profētēs)	profet; bouwt, vermaant en bemoedigt de gemeente door het spreken van het Woord van God (Rom. 12: 6; 1 Kor. 12: 10 en 28; Ef. 4: 11).
προτίμημοσ (protimēmos)	leidingsgeven; om de gemeente achter Christus aan te leiden (Rom. 12: 8; vgl. de κληρονομία (kheronomía) in 1 Kor. 12: 28).
χάρισμα (charisma)	genadegave van Christus aan Zijn gemeente (passim in het Nieuwe Testament).

Er zijn nog wel meer aanduidingen van bijzondere diensten en posities in het Nieuwe Testament, maar zij vallen grotendeels samen met de bovengenoemde, of zijn er een onderdeel van. Van de genoemde woorden worden geen specifieke vrouwelijke vormen gebruikt in het Nieuwe Testament, met uitzondering van προφήτις (Luk. 2: 36 Hanna; Opb. 2: 20 in negatieve zin: valse profetes Izebel). Een bijzondere plaats nemen de woorden χάρισμα (charisma) en διακονία (diakonia) in. De woorden charisma en diakonia zijn in het Nieuwe Testament de woorden bij uitstek om daarmee aan te duiden wat wij tegenwoordig verstaan onder ambt en ambtelijk werk.

Charisma is gave van de Geest om te doen delen in het volle heil dat Christus voor Zijn Kerk verworven heeft. Charisma als opbouwend element in de gemeente is niet exclusief gebonden aan mensen met een bijzondere roeping, dienst of positie in de gemeente. Alle gelovigen hebben charisma ontvangen. Daarbij moet niet alleen aan uitzonderlijke of opvallende zaken gedacht worden. Al het onderlinge dienstbetoon dat gebeurt tot opbouw van de gemeente is charisma. Leidinggeven in het ambt en besturen valt onder de charismata, maar ook het onderlinge opbouwen in het geloof. In de charismata komt uit, dat de Heilige Geest werkt in de gemeente. Niet allen hebben dezelfde gaven ontvangen (1 Kor. 12: 4-10), maar juist daardoor zijn de charismata gaven die erom vragen door elkaar geïntegreerd te worden om in gemeenschappelijke en wederzijdse afhankelijkheid te functioneren. Zo voltrekt zich de opbouw van de gemeente door de onderlinge dienst van de gelovigen ten opzichte van elkaar. Er is een kern aan te wijzen in de veelheid van charismata. In Rom. 6: 23 wordt het eeuwige leven in Jezus Christus genoemd: het charisma van God. Alle andere charismata zijn er alleen, omdat ze betrokken zijn op dit ene charisma. De gave van Gods genade is meeleen opgave: genade activeert en genade manifesteert zich als dienst. Daarbij moet wel bedacht worden, dat de gave van het charisma nooit los gezien mag worden van de Gever, Jezus Christus. Hij is Zelf in de gave present.

Diakonia is dienen in algemene zin. Naast de algemene betekenis is er de meer specifieke betekenis van het aan tafel bedienen, of in wat bredere zin: zorgen voor het levensonderhoud. Diakonia wordt in het Nieuwe Testament het woord om alle ambtelijke dienst mee te kwalificeren. Het dienen of bedienen aan tafel werd door de Grieken beschouwd als iets minderwaardigs. Het is nederig werk. In een cultuur waarin ongehinderde zelfontplooiing en zelfverwerkelijking hoog aangeschreven staan als na te streven idealen, past nederig dienen niet. Wanneer nu juist dit woord gekozen wordt om daarmee bij uitstek de dienst in het Nieuwe Testament aan te duiden, dan mag het duidelijk zijn, dat voor alle ambtelijke werk niet de waardigheid, maar het dienen karakteristiek is. Niet de autoriteit staat voorop, maar de gezindheid van de minste te willen zijn. Er loopt hier een directe lijn naar de ambtelijke dienst van de Heere Jezus Zelf. De Heiland is gekomen, niet om gediend te worden, maar om te dienen (Mk. 10: 45 par.). Dienst en autoriteit sluiten elkaar echter niet uit, noch bij Jezus Zelf, noch in Zijn gemeente. Omdat het niet gaat om eigen eer, waardigheid of prestatie, houdt dat nog niet in, dat er geen gehoorzaamheid gevraagd wordt. Het gaat niet om gehoorzaamheid enkel op grond van positie of waardigheid, maar gehoorzaamheid aan het Woord dat door de dienst van de ambtsdrager tot de gemeente komt.

Wie geroepen is tot diakonia moet midden in de gemeente functioneren en niet boven de gemeente. Dit sluit niet uit dat de ambtelijke diakonia een 'tegenover'-positie inhoudt. Echter dit is niet het gevolg van een bijzondere waardigheid die aan het ambt inherent zou zijn, maar hangt samen met het 'tegenover' van het Woord van God waarmee de ambtsdragers in de gemeente werkzaam zijn in gehoorzaamheid en verantwoordelijkheid tegenover God die roept. Het element in diakonia van de minste te willen zijn, sluit het willen heersen over anderen radicaal en volkomen uit. Het gaat erom dat de regering en de heerschappij van Christus door Zijn Geest en Woord voluit gestalte zal aannemen in de gemeente. J. P. Versteeg zegt daarvoor: "Een dienst is ambtelijk van karakter, wanneer die dienst niet slechts naast, maar ook tegenover de dienst van anderen verricht wordt. (...) Een ambt is zo een dienst van sommigen in de kerk ten dienste van het dienen van alle anderen in de kerk. Aan het dienen van allen in de kerk moet leiding gegeven worden. Dat dienen moet ook mogelijk gemaakt worden en wat dat dienen in de weg staat moet uit de weg geruimd worden. Daarin bestaat de dienst van het ambt."²⁹

Charismata kunnen buitengewone en opvallende gaven zijn, maar het zijn heel vaak ook 'gewone' en opvallende gaven. Het gaat bij charismata niet om de hoeveelheid (kwantiteit) die men ontvangt, noch om de rangorde van de gaven (kwaliteit), maar om de inzet ervan ten dienste van de opbouw van het Lichaam van Christus. Het is de ene Geest die alle charismata in de gemeente uitdeelt. Er is weliswaar verscheidenheid van gaven, maar de origine uit dezelfde bron waarborgt de eenheid van de gemeente. *Diakonia* is een met autoriteit beklede dienst middenin en tegelijk tegenover de gemeente. Nooit mag deze *diakonia* los worden gezien van God Zelf, die mensen roept tot deze dienst, er het gezag aan verleent en ook verantwoording erover vraagt.

De apostelen zijn door Jezus Zelf geroepen en aangesteld. Zij hebben een unieke plaats in de heilsgeschiedenis als oor- en ooggetuigen van het werk en de Persoon van Christus. Samen hebben zij met Hemelvaart de opdracht ontvangen: Gaat den heidenen, maakt al de volken tot mijn discipelen en doopt hen in de naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes en leert hen onderhouden al wat ik u bevolen heb (Mat. 28: 19). Voorafgaand aan Pinksteren wordt de opengevallen plaats van Judas opgevuld door Matthias; later komt Paulus er nog bij. Zo bereikt het getal van de apostelen een numerus clausus. Toch blijft de gave van en de roeping door Christus het beslissende uitgangspunt voor het bijzondere dienstwerk in de gemeente. Ef. 4: 11-12: En Hij heeft zowel apostelen als profeten gegeven, zowel evangelisten als herders en leraars, om de heiligen toe te rusten tot dienstbetoon, tot opbouw van het lichaam van Christus.

Het ambt van apostel heeft een universeel karakter in die zin, dat het alle geestelijke en praktische werkzaamheden omvat die nodig zijn om het Koninkrijk van God op te bouwen, uit te bouwen en te onderhouden. Zwaartepunt in de arbeid van de apostelen is te vinden in de verkondiging van het Woord van God door middel van evangelisatie en onderwijs. Daarnaast zijn zij verantwoordelijk voor en geven zij leiding aan het leven van de gemeente in de meest brede zin van het woord (Hand. 2 e.v.). Door de voorspoedige voortgang van het evangelie blijkt het al snel nodig te zijn om helpers aan te stellen. De apostelen kunnen zelf al het werk niet meer naar behoren verrichten. Handelingen 6 laat zien dat de apostelen zich zullen richten op het gebed en de bediening van het Woord (vers 4). Zeven diakenen worden door de gemeente gekozen en door de apostelen bevestigd om een deel van het werk over te nemen.

In Hand. 11: 30 worden voor het eerst de oudsten (*πρεσβύτεροι*; *presbyteroi*) van de gemeente te Jeruzalem genoemd. Hun bestaan is blijkbaar zo vanzelfsprekend, dat het geen nadere introductie of toelichting behoeft. In de Jeruzalemse gemeente vormen de oudsten met de apostelen een raad waarin ze optreden als beheerders van gemeentegelden en verder oordelen ze in alle aangelegenheden op gelijkwaardige wijze mee (Hand. 15: 6, 21; 18). De oudsten in de gemeente te Jeruzalem staan nog heel dicht bij de oudsten uit het jodendom. Later in de brieven van Jakobus en Petrus verschijnen ze als voorgangers van de gemeente, herders en leraars met gezag op gebied van geloof en tucht (*ἐπίσκοποι*, *episkopoi*).

Binnen het Nieuwe Testament zelf is er dus een ontwikkeling waar te nemen van het ene universele apostel-ambt naar een zekere differentiatie en taakverdeling tussen oudsten/presbyters, oudsten/episkopen en diakenen. Heel scherp zijn de grenzen nog niet. Er lekken zich gaandeweg wel drie kernwoorden af ter typering van de bijzondere diensten in de gemeente van het Nieuwe Testament: verkondiging, pastoraat en diaconaat. Ten opzichte van de met charismata toegenuste gemeente, staan ambtsdragers niet in een concurrerende positie. Ambtsdragers en gemeentelieden vullen elkaar aan en werken met elkaar mee. Zo staan ambtsdragers voluit in de gemeente met het 'tegenover' van het Woord van God waarmee zij in de gemeente werkzaam zijn (Rom. 10: 14-15; 2 Kor. 5: 20).

Het is bekend uit het Nieuwe Testament dat Jezus zich anders tegenover vrouwen opstelt dan men over het algemeen gewend was. Vrouwen volgen en dienen Hem en getuigen van Hem. Later wordt van hen getuigd dat zij gastvrijheid aan de gemeente verlenen; zij profeeteren en werken mee in de dienst van het evangelie. Het is niet met volkomen zekerheid te zeggen, maar het wordt wel als waarschijnlijk aangenomen dat vrouwen als door de gemeente aangestelde en erkende diaconessen werkzaam zijn geweest. Met name 1 Tim. 5: 3-16 wijst in die richting (verder valt te denken aan Tabitha of Dorkas, Hand. 9: 36-43; Febe, Rom. 16: 1, 2; en wellicht ook 1 Tim. 3: 11). Over het ambtelijk karakter van de dienst van deze vrouwen bestaat geen twijfel.

Er kan geconcludeerd worden dat de grote diversiteit van taken, diensten en ambten erop wijst dat de Heilige Geest de gemeente heeft voorzien van een rijk geschakeerd instrumentarium om het Woord van Christus rijk in haar hart te doen wonen (Kol. 1: 16a). Christus heeft niet per decreet enige ambten ingesteld, opgelegd en meegegeven aan Zijn gemeente. Hij deed onder leiding van Zijn Geest de ambten als vormen van *continua diakonia* (diakonia) opkomen uit het leven van de gemeente ten dienste van de voortgang van het Koninkrijk van God in en door de gemeente. Daarmee is de gemeente niet een autonome producent van allerlei ambten geworden. Zij is de verbondsgemeenschap die door de Heilige Geest is voorzien van ambten en diensten. Niet elk *χάρισμα* (charisma) is een ambt. De nieuwtestamentische gemeente is geleid door de Heilige Geest om naast de apostelen (en later in hun plaats) ambtelijke diensten te institueren om zo de rijkdom van Christus tot opbouw van Zijn lichaam te openbaren (Ef. 4: 8-16).

4.2 De historische vormgeving van de ambten

De ambten zoals we die nu kennen in kerken van gereformeerde signatuur, zijn niet rechtstreeks te herleiden tot de Bijbel. Er is in de geschiedenis van kerk en theologie een voortdurende worsteling aanwezig om de bijbelse gegevens over ambt en gemeente te vertalen naar de praktijk en omgekeerd om de bestaande structuren te legitimeren vanuit en te corrigeren naar Gods Woord.

Van de eerste eeuwen na Christus tot in de Middeleeuwen

In de joodse synagogale traditie is het ambt van oudste vooral administratief van aard. In de christelijke gemeente verandert het van karakter: het wordt een ambt ten dienste van verkondiging en pastoraat, opdat de gemeente bewaard wordt bij de apostolische overlevering. Geleidelijk ontstaat in de eerste eeuwen na Christus een hiërarchisch clericaal systeem van ambten met aan het hoofd een bisschop. Aanvankelijk

gezien als een *primus inter pares*, wordt de *ἐπίσκοπος* (episkopos) een monarchisch heerser. De kerkregering van de *ἐπίσκοπος* (episkopos) wordt gezien als een afspiegeling van de regering van Christus over Zijn kerk. In deze situatie is de *πρεσβύτερος* (presbyteros) niet meer de gelijke van de *ἐπίσκοπος* (episkopos), maar diens gedelegeerde. In samenhang met de ontwikkeling van de sacramentstheologie en de kijk op de kerk, worden de ambten gesacraliseerd: de presbyter is priester en als zodanig plaatsvervanger van de bisschop die gold als hogepriester. Voor de *διάκονος* (diakonos) is nog slechts plaats als assistent van de *ἐπίσκοπος* (episkopos) of *πρεσβύτερος* (presbyteros) in de sacrale eredienst.

Diaconessen zijn er al tamelijk vroeg in de kerkgeschiedenis. Zij vervullen taken die specifiek zijn voor hulp aan vrouwen, zoals bijvoorbeeld bij de (volwassen)doop en pastoraal bezoek aan alleenstaande vrouwen. Dat zij daarna uit het gezicht verdwijnen, hangt waarschijnlijk samen met de marginalisering van het ambt van diaken onder druk van het monarchisch episcopaat. Er is een lijn die onder invloed van de ascese van de weduwen uit 1 Tim. 5 ook jonge vrouwen en zelfs maagden rekent onder de weduwen die door de gemeente erkend zijn en een bepaalde plaats en taak hebben. De geschiedenis van het vrouwelijke diaconaat wordt door deze invloeden grotendeels bepaald. Wat ervan overblijft is de reine maagdelijke staat en de verwijt uit het gewone leven achter de veilige kloostermuren.³⁰⁾

Grote nadruk komt te liggen op de gedachte van de ambtelijke successie. Deze successie is er de garantie voor dat de ambtelijke potestas in de geschiedenis kan voortgaan. Alleen een sacramenteel geordende priester staat in de lijn van de opvolging die vanaf Petrus reikt tot aan de paus van Rome. Slechts de sacramenteel geordende priester wordt geacht de macht te hebben in het kader van de mis het lichaam en bloed van Christus present te stellen en opnieuw te offeren. Op de achtergrond staat de gedachte dat Christus regeert over kerk en wereld, maar dat Hij zich daarbij door de kracht van de Heilige Geest laat representeren door de kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders. Het geheim van kerk, sacrament en ambt is de gedachte van de representatie langs de hiërarchische weg van de clerus met de paus aan het hoofd. Het werk van de Heilige Geest wordt op deze wijze verregaand geobjectiveerd en in hoge mate exclusief opgesloten in het deel van de kerk dat geacht wordt Christus' Persoon en Zijn leer te representeren. Gevolg is dat alle mogelijkheden stelselmatig worden afgesneden om als gelovige zelfstandig, buiten paus, bisschoppen en priesters om, te komen tot de bron van waarheid en gezag in de kerk.

De afhankelijkheid van de ambten wordt verder versterkt door de biecht. Vanaf de negende eeuw is de biecht algemeen ingevoerd. Het vierde Lateraans concilie te Rome (1215) stelt de periodieke biecht verplicht en beschouwt het als een sacrament. In plaats van zeldzaam wordt de boete en beïdenis van zonden een regelmatig terugkerend gebeuren dat voor iedere gelovige verplicht is. Het geschiedt niet meer in het openbaar, maar in de beslotenheid van de biechtstool omgeven met de geheimhoudingsplicht. Door de biecht is de scheiding tussen clerus en leken nog groter geworden. In een zo sterk hiërarchisch geordend systeem van kerk en ambt, blijft voor de gelovige niets anders over dan gehoorzaamheid aan en afhankelijkheid van de clerus.

Van de charismatische structuur van de gemeente en het dienende karakter van het ambt in het Nieuwe Testament is weinig meer terug te vinden in westerse kerk tot aan de Reformatie. Door de dericalisering en sacralisering van de ambten is elk lekenlembet in de regering van de kerk verdwenen. Alles wordt geconcentreerd rond het offer van de priester in de eucharistie. De hiërarchische episcopale ambtsopvatting verdringt de charismatische en diaconale structuren uit de kerken.

De tijd van de Reformatie tot de Dordtse synode

De huidige ambtelijke en kerkelijke structuren zijn ontwikkeld in de tijd van de Reformatie. Voor wat Nederland betreft kan de Dordtse synode (1618/1619) gezien worden als sluitstuk van deze ontwikkeling. Daar wordt kerkordelijk vastgelegd dat er vier diensten zijn: dienaar des Woords, doctor ecclesiae, ouderling en diaken (art. 2 DKO).

Luther en het priesterschap van alle gelovigen

Luther verzet zich tegen het beroep van rooms-katholieke zijde op de hiërarchisch gestructureerde macht en autoriteit van het ambt (die het gevolg zijn van sacralisering en dericalisering, zie boven). 'Goddelijk recht' met de daarbij behorende macht en autoriteit is niet te vinden langs de weg van successie van mensen, maar alleen als wet en belofte van het door God geopenbaarde Woord. Het concrete ambt als functie en instituut in de gemeente wordt daarom rechtstreeks gegrond geacht op het bevel van Christus, die Zijn heilswerk op aarde voortzet in de prediking van de rechtvaardiging door het geloof alleen.

Uitvoersel van de leer van de rechtvaardiging is de sterke nadruk bij Luther op het priesterschap van alle gelovigen. De rechtvaardiging maakt van de gelovige een vrij mens die slechts gebonden is door de liefde van Christus. Het geheim van het leven in vrijheid ten behoeve van de naaste is te zoeken in de plaatsbepaling die in de verzoening tot stand is gekomen. Christus is Heiland, maar Hij vernieuwt mensen zo, dat iedere christen voor zijn naaste een Christus wordt.

Door het algemene priesterschap van de gelovigen centraal te stellen, radicaliseert Luther het denken over kerk en ambt. 'Wat uit de doop omhooggekropen is, dat mag zich beroemen, dat het reeds tot priester, bisschop en paus is gewijd, hoewel het niet ieder past zulk een ambt uit te oefenen' (Citaat uit *An den christlichen Adel*, 1520). De kerk wordt gebouwd uit het Woord. Voor de verkondiging daarvan zijn predikanten nodig. Terwijl van de orde dient de taak van de prediking en de bediening van de sacramenten door de gemeente aan bepaalde personen toevertrouwd te worden. Weliswaar zijn alle gelovigen ertoe bevoegd en in persoonlijke omgang of noodgevallen er ook toe geroepen, maar vanwege problemen met de orde moet de openbare verkondiging niet door iedereen geschieden. Luther verstaat het predikambt vanuit het algemeen priesterschap van de gelovigen en verdedigt het als een zaak van orde; tegelijk fundeert hij de noodzaak en de volmacht van het ambt op de instelling door Christus. Het zou niet juist zijn om dit als een ambtelijke houding tegenover de grondslag van het ambt aan te merken. Immers, Luthers geschriften over het ambt zijn gelegenheids geschriften met een polemische spits naar zowel de rooms-katholieke theologie als naar de wederdopers.

Naast het predikambt kent Luther alleen nog het ambt van diaken. In de Rooms Katholieke Kerk van die tijd is een diaken niet meer dan een liturgische assistent van de priester. In aansluiting op het Nieuwe Testament wil Luther het diaconaat anders ordenen met de nadruk op daadwerkelijke hulpverlening aan de armen en behoeftigen. Er komt echter niet veel terecht van het diaconaat als een verantwoordelijkheid van de gemeente en haar ambtsdragers. Al spoedig wordt de verzorging van de armen overgelaten aan de overheid, zij het met medewerking van de dienaren van de kerk. Diaconale zorg wordt beschouwd als een taak van de christelijke overheid. De kerkelijke gemeente wordt wel ingeschakeld, maar opereert niet zelfstandig.

Zwingli, Oecolampadius en Bucer

Evenals Luther wijst ook Zwingli de rooms-katholieke gedachten over het ambt af. Niet hiërarchie of successie garanderen de ambtelijke autoriteit, maar alleen het Woord van God. Vandaar ook bij Zwingli de nadruk op het predikambt. In Zürich zijn de eerste aanzetten te vinden die hebben geleid tot een presbyteriale kerkorde. Deze zijn aanwezig in het *Zürcher Ehegericht*, dat al spoedig levers *Sittengericht* wordt. Het is een orgaan dat geboren is uit de theocratische ideeën van Zwingli. Deze ideeën krijgen gestalte in het opzicht over de zeden, waarbij het gaat om een kerstening van het volksleven. Daarbij acht men dwang tot kerkgang en kinderdoop niet verwerpelijk. Overheid en kerk werken hierin samen zonder dat dit als een bezwaar wordt gevoeld.

In Basel krijgt Oecolampadius te maken met Dopersen die de kerk afwijzen, onder andere omdat er geen tucht was. Oecolampadius geeft hen daarin gelijk en strijdt daarna voor een kerkelijke tucht, die hij wil opdragen aan de predikanten samen met een college bestaande uit vier leden van de gemeenteraad van Basel en vier leden uit het volk. In de laatste ziet hij een herleving van de presbyters uit de dagen der apostelen. De gemeenteraad van Basel wil de tucht niet zondermeer aan de kerk overlaten. Er ontstaat een verwarde situatie, doordat verschillende organen voor de tucht naast elkaar functioneren. Er is enig onderscheid tussen kerk en overheid maar slechts in theorie is er sprake van een kerkelijk presbyterambt.

Bucer gaat uit van de kerk als een gemeenschap die bepaald wordt door het Koningschap van Christus door Zijn Woord en Geest. In die gemeenschap is iedereen lid van Christus en werktuig van de Heilige Geest en heeft een opdracht voor het bijzondere en heilzame werk aan het lichaam van Christus. Iedere gelovige is daartoe ook met deugdelijke vermogens begiftigd. Niemand is uitgezonderd van taken in de gemeenschap. Sterker dan bij Luther is hier het priesterschap der gelovigen pneumatologisch bepaald. Doordat Bucer ambt en charisma in een nauwe onderlinge betrekking tot elkaar ziet staan, is er bij hem geen sprake van een tegenstelling tussen het ambt als instelling van Christus en als functie van het priesterschap der gelovigen. Het priesterschap van de gelovigen en de ambtelijke dienst vinden hun eenheid in de presentie van Christus door de Geest in de gemeente. Daarbij gaat Bucer uit van twee soorten van diensten die blijvend zijn in de gemeente: herders/leraars en diakenen. Pastoraat en diaconaat zijn de twee functies die altijd en overal vereist zijn. Daarnaast zijn er tijdelijke diensten waarvan de kerk gebruik kan maken indien en voor zolang de nood van de tijd dit vergt.

Aanvankelijk gaat Bucer in het spoor van Zwingli en meent dat kwesties van tucht en opzicht geen zaak zijn van de kerk maar van de overheid. Onder invloed van Oecolampadius en in antwoord op de kritiek van de Dopersen wijzigd hij rond 1530 zijn mening. Uiteindelijk rijpt bij Bucer de overtuiging dat de kerkelijke tucht de derde nota ecclesiae is. Om die kerkelijke tucht te kunnen laten functioneren zijn er naast de predikanten en diakenen ouderlingen nodig. Wanneer Bucer samen met Oecolampadius een kerkorde moet ontwerpen voor Ulm, is daarin voorzien in kerkelijke tucht, die gaat tot de bevoegdheid iemand uit te sluiten zonder dat daarin de overheid gekend hoeft te worden en een kerkelijk tuchtcollege, waarin de raad en het volk elk door drie personen vertegenwoordigd zijn, aangevuld met twee van de predikanten. In het voorstel is tevens voorzien in een afzonderlijk college voor het opzicht over de predikanten inzake hun leer, leven en ambtsvervulling. Hetgeen gezien wordt als een zaak allereerst van de overheid in samenwerking met de predikanten.

In Ulm komt er van deze voorstellen niets terecht. De overheid neemt het opzicht geheel in eigen hand. Maar de idee leeft verder. Bucer doet alle moeite om in Straatsburg deze wel te verwerkelijken. Er komt dan ook een ambt voor het opzicht: de Kirchenpfleger. De dragers van dit ambt echter blijven – als ze al functioneren – teveel staatsambten en ze worden te weinig de presbyters, de herders der gemeente, die Bucer in hen zag. Wel dringt hij er voortdurend op aan dat ze deze taak zullen vervullen, maar het resultaat is evenwel teleurstellend: de overheid duldt geen kerkelijke tucht en de Kirchenpfleger beschouwen zich niet als kerkelijke ambtsdragers. Tenslotte ziet Bucer geen andere mogelijkheid dan door het stichten van 'Christliche Gemeinschaften' te voldoen aan de eis van het handhaven van de tucht in de kerk, zij het dan voor een kleine groep die dit geheel vrijwillig op zich neemt. Binnen deze gemeenschappen functioneert het ouderlingenambt.

De motieven waarom Bucer het ambt van ouderling nodig acht, komen tot uitdrukking in zijn ontwerp van een kerkorde voor Hessen; 1. de predikanten kunnen onmogelijk het opzicht houden over iedereen; het gaat immers om het hele volk dat gebracht moet worden tot gehoorzaamheid aan de wil van God; 2. er moet een kerkelijke instantie zijn die het opzicht houdt over de predikanten; 3. een nieuwe dictatuur van de dienst dient te worden voorkomen; 4. het ambt van ouderling is een garantie voor een goed contact tussen overheid en kerk.

Calvin

De uitgewerkte leer over de ambten die we bij Calvin vinden, heeft grote invloed uitgeoefend. De organisatorische structuur van kerken van gereformeerde belijdenis en voor een deel van het presbyterianisme is grotendeels afhankelijk van de ambtsleer van Calvin. De gedachten van Calvin over de ambten zijn voornamelijk te vinden in *Inst. IV, 3 (1536/1559)*, *Ordonnances ecclésiastiques (1541)* en de commentaren op Rom. 12, 1 Kor. 12 en Ef. 4. De ambtsleer van Calvin heeft een aantal grondmotieven gemeen met de gedachten van de andere reformatoren. Er is een tweevoudige polemische spits te vinden die gericht is enerzijds op de rooms-katholieke en anderzijds op de doperse opvattingen. Hij verzet zich tegen een onschriftuurlijk onderscheid tussen geestelijken en leken waarbij het ambt een machtspositie wordt in een

hiërarchisch gestructureerd systeem. Aan de andere kant zet hij zich in voor de heiliging van de gemeente. Echter hij ziet daarbij het ambt (met opzicht en tucht) niet als een functionele verbijzondering van het priesterschap van alle gelovigen, maar als een bijzondere dienst waartoe iemand geroepen en aangesteld wordt. Zo staat het ambt bij Calvin niet boven de gemeente (rooms-katholiek), het komt niet op uit de gemeente (dopersen), maar het staat zowel tegenover als in de gemeente, waarbij het ambtelijk gezag wordt begrensd door het algemeen priesterschap van de gelovigen. Verder wordt bij Calvin (via de invloed van met name Bucer) het ontwikkelingsproces naar een volwaardig functionerende ouderling tot een zekere afsluiting gebracht: opzicht en tucht over leer en leven van de gemeentelieden is een zaak niet van de overheid, maar van de kerk zelf.

In navolging van Bucer maakt Calvin onderscheid tussen tijdelijke en blijvende ambten. Tot de tijdelijke ambten rekent hij apostelen, profeten en evangelisten en tot de blijvende herders, leraars, ouderlingen en diakenen (*Inst. IV, 3, 4-9*). Het onderscheid tussen tijdelijke en blijvende ouderlingen geeft Calvin de mogelijkheid om voluit recht te doen aan het unieke karakter van het apostelschap. Ten aanzien van de profeten en evangelisten is hij zeer terughoudend. Hij ziet deze ambten vooral verbonden met de beginperiode waarin kerk en gemeente worden opgebouwd. Is er eenmaal sprake van een behoorlijke geregelde kerkrichting, dan zijn de buitengewone ambten niet meer nodig. Hij laat daarbij de mogelijkheid open dat in tijden van nood de buitengewone ambten weer gaan functioneren, maar in zijn eigen tijd merkt hij er niets van. Er is kritiek mogelijk op de onderscheiding van tijdelijke en blijvende ambten. Daartegenover moet wel bedacht worden dat het onderscheid tussen tijdelijke en blijvende ambten bij Calvin functioneert in het verlengde van het onderscheid tussen ambt en charisma: het ambt heeft in gemeentelijk verband niet een incidenteel maar een blijvend karakter waaraan roeping, aanstelling en volmacht een geheel eigen karakter geven. Verder heeft Calvin in zijn tijd heel wat uitwassen gezien van de 'profeten' bij de Wederdopers: in de nadruk op het geregelde kerkelijke leven is een reactiemoment te onderkennen ten aanzien van de soms wanordelijke toestanden bij de doperse radicalen.

In *Inst. IV, 3, 9* spreekt Calvin over twee soorten diakenen. Sommigen hebben meer een administratieve en financiële taak en anderen meer een praktische taak zoals bijvoorbeeld de weduwen uit 1 Tim. 5: 9. Calvin merkt daarbij serieuws op dat vrouwen in de tijd van het Nieuwe Testament geen enkel openbaar ambt konden waarmaken dan het dienen der armen. Het is opvallend hoe Calvin door de onderscheiding van twee soorten diakenen opnieuw een plaats weet te geven aan de nieuwtestamentische en vroegkerkelijke wduwen c.q. diaconessen.

Het staat voor Calvin vast dat tucht over de goede zeden noodzakelijk is, omdat het Woord van God anders niet tot gelding kan komen in het leven van de gelovigen. Die overtuiging wordt verdiept tijdens de periode in Straatsburg bij Bucer. De rechte uitoefening van de sleutelmacht is niet een zaak die aan één persoon toevertrouwd kan worden of alleen aan de predikanten. Vanwege 1. het gevaar van een (hernieuwde) overheersing van de dienst; 2. de erkenning van de noodzaak om de gemeente in het opzicht op de een of andere manier te betrekken naar het gebod van Jezus, Mat. 18: 17; 3. de praktische onuitvoerbaarheid door de grootte van de gemeenten en het aanzienlijke getal van de openlijke zondaren ontstaat de behoefte aan een aantal mensen, die naast de dienaar des Woords en met hem samen hiervoor de verantwoordelijkheid zouden dragen. Daarom pleit Calvin voor het ambt van oudste. Aan dit ambt wordt evenveel gezag toegekend in zaken van opzicht en tucht als aan het predikambt.

Calvin heeft wel moeite met de exegetische onderbouwing van het college van de oudsten en de onmisbaarheid van het ouderlingenambt. Naar de gewoonte van die tijd kent Genève een stedelijke raad met daarin de figuur van de *consors morum*. Calvin heeft geprobeerd die figuur over te zetten in de ambtelijke structuur van de kerk. In zijn exegeses van Rom. 12: 8, 1 Kor. 12: 28 en 1 Tim. 5: 17 heeft hij geprobeerd hiervoor een bijbels fundament te leggen. Evenals Luther ziet Calvin de prediking van het Woord als essentiële taak van de bisschoppen en presbyters. Aanvankelijk staat hem dat in de weg om de uitoefening van de kerkelijke tucht als een typische taak van de presbyters te zien. In *Inst. IV, 3, 8* en in *IV, 11, 1* verwijst hij naar Rom. 12: 8 en 1 Kor. 12: 28 maar voegt er dan in *IV, 11, 1* aan toe de uitleg over 1 Tim. 5: 17 die hem de mogelijkheid geeft om over tweemaal ouderlingen te spreken: sommigen hebben een taak in opzicht en tucht over de gemeente; anderen houden zich bezig met de prediking en de bediening van de sacramenten. Hier stelt Calvin de presbyter-oudste naast de presbyter-prediker.

Het mag duidelijk zijn dat de oudste zoals we die bij Calvin vinden, niet rechtstreeks is afgeleid uit de exegete van het Nieuwe Testament. De historisch gegroeide situatie in Genève en de bijbeluitleg hebben elkaar op een niet meer te reconstrueren wijze beïnvloed. Bucer en Calvin zijn overtuigd geweest van het schriftuurlijke karakter van hun ambtstheologie. Dat neemt niet weg dat op de exegetische onderbouwing van het ouderlingenambt best wat valt af te dingen. Niettemin mag gezegd worden dat Calvin ons geen biblicistische, maar wel een voluit schriftuurlijke manier van kerkregering heeft nagelaten. De drielaag prediking – pastoraat – diaconaat is op goede schriftuurlijke gronden te verdedigen (zie boven). Ook al worden predikant, ouderling en diaken in het Nieuwe Testament nergens zo naast elkaar gezet als bij Calvin (en de mode door hem gestempelde gereformeerde belijdenisgeschriften), toch staat er een zorgvuldig luisteren achter naar wat de Bijbel zegt over de goede orde in het huis van God, de gemeente van de levende God, zie Hand. 14: 23; 20: 17-32; Fil. 1: 1; 1 Tim. 3: Tit. 1: 5-9 en 1 Petr. 5: 1-5.

De historische omstandigheden in Straatsburg en Genève hebben een grote rol gespeeld bij het totstandkomen van de overtuiging dat de kerk predikanten, ouderlingen en diakenen nodig heeft. Toch heeft het drietal van de ambten voor de reformatoren niet als een soort onaantastbaar getal gefunctioneerd, zoals blijkt uit het gemak waarmee Bucer en Calvin kunnen afwijken van het drietal. Bucer spreekt soms over de twee ambten die in de kerk nodig zijn: herderschap en diaconaat (de tucht valt dan onder het herderschap). Hij verdeelt het ook wel in drieën: bediening van het Woord, oefening van de tucht en bedrijven van barmhertigheid. Zelfs is er ook wel sprake van een viertal als het in het leraarsambt begrepen doctorenambt als afzonderlijk vierde ambt wordt genoemd. Voor Calvin geldt hetzelfde. Het gaat niet om een wettische fixatie van een getal, maar om een geestelijke typering van de ambtelijke functies. In die functies expliciteert zich de ene grote zaak van het ministerium *verbi divini* (zie ook art. 30 NGB en art. 1 en 2 DKO).

Frankrijk, Emden, Londen, en Dordt

Op het fundament van de ambts-theologie van Calvijn wordt verdergebouwd. In de Franse protestantse kerk wordt een kerkorde geconcreteerd naar het voorbeeld van Genève. Omdat deze kerk bestaat van de overheid, zijn haar ambtsdragers zuiver kerkelijke dienaren. Wat bij Calvijn nog niet gerealiseerd was, wordt hier werkelijkheid: ouderlingen functioneren volwaardig mee op bredere kerkelijke vergaderingen.

Johannes à Lasco werkt eerst in Emden en later in Londen onder de gevluchte Nederlandse protestanten. À Lasco ziet de ambten meer als verbijzondering van het priesterschap van de gelovigen. Daarom laat hij de ambten meer uit de gemeente opkomen dan Calvijn. Een gevolg daarvan is dat À Lasco de gemeente een veel groter aandeel geeft in de regering van de kerk dan Calvijn. Zij wordt actief betrokken bij de verkiezing van ambtsdragers, zij heeft het recht van voordracht en verkiezing van ambtsdragers uit de voordracht van de kerkeraad. Naderhand heeft ze nog het recht van approbatie. Zo is dat bij Calvijn niet te vinden en bij Bucer slechts zeer ten dele. Meer in de lijn van Bucer dan van Calvijn onderscheidt À Lasco slechts twee ambten: ouderling en diaken. De dienaar des Woords is eigenlijk niet meer dan een ouderling met bijzondere opdracht. Alle ouderlingen samen staan voor de taak de gemeente te regeren en pastoraal te verzorgen. Leer- en regerouderling worden consequent aan elkaar gelijkgesteld. In Genève is de ouderling tevens overheidspersoon en heeft daarom gezag; hij komt daardoor ook meer tegenover de gemeente te staan. In Londen is dat juist niet het geval omdat de ouderling opkomt uit de gemeente. À Lasco spreekt niet over de politiek van de ambten, want die berust bij de gemeente: zij hanteert de sleutels van het Koninkrijk van God; de ambten geven daaraan slechts de leiding. Zo komen gemeente en ambt dicht bij elkaar te staan. De ouderling heeft niet meer een ander ambt boven zich en vertegenwoordigt de gemeente veel meer. De regering van de kerk berust bij de dienaren des Woords samen met de ouderlingen, maar gaat niet helemaal buiten de gemeente om, zoals bij Calvijn. De gemeente wordt zoveel mogelijk bij de regering betrokken. Niet gehinderd door een tegenwerkende overheid, kon in Emden en Londen veel vrijer gestalte worden gegeven aan het eigen theologisch ideaal. In Emden nemen diakonen een volwaardige plaats in naast de ouderlingen, de dienaren en profeten. Ze worden mede afgevaardigd naar meerdere vergaderingen.

Het Convent van Wezel (1568) sluit zich nauw aan bij Calvijn en zijn gedachte over twee soorten diakonen. De inschakeling van vrouwen bij de verzorging van zieken wijst daarop. In Emden (1571) is uitgesproken: "In een yegelijke Kercke salmen 1' samenkomsten ofte Consistorien der Dienaren des Woords. Ouderlinghen ende Diaconen hebben, die ten weynghsten alle weecken eenmaal ghehouden sullen worden..."³¹ Overeenkomstig deze uitspraak is de kerkelijke praktijk gevormd om ook naar de classis en de provinciale synode dienaren des Woords, ouderlingen en diakonen te zenden.³²

Op de synode van Dordrecht (1574) komt de vraag aan de orde of de diakonen tot de kerkeraad behoren en of zij daarom verplicht zijn iedere week de kerkeraadsvergadering bij te wonen zoals de ouderlingen. Het antwoord van de synode luidt als volgt: "Tot verclaringh des 6 artikels des Embdtschen Synodi, soo sullen de Dienaren des Woords, Ouderlingen ende Diaconen de Consistorie maecten. Alsoo, dat de Dienaren ende Ouderlinghen alleen onder hen versamenen sullen, oock de Diaconen bijzonder, om hare eighen saecken die d' armen aengaan te verhandelen. Doch in plaatsen daer wellich Ouderlinghen sijn sullen de Diaconen toegelaten mueghen worden na de begherte der Consistorie. Ende de Diaconen sullen ghehouden worden te verschijnen, wanneer inde Consistorie beroepen worden"³³ In het eerste gedeelte van het besluit wordt de lijn van Emden vastgehouden. Het tweede deel brengt een praktische toespitsing aan over de werkwijze waarop o.e.a. kan geschieden. Het is een tweeslachtig besluit dat jarenlang geleid heeft tot verschil van inzicht. Het gaat te ver om te zeggen dat Dordrecht (1574) Emden (1571) gecompromiteerd heeft. Toch is het ook niet correct om te stellen dat in 1574 alleen een nadere verklaring is gegeven. Op de achtergrond staat de situatie van het pas zelfstandig geworden land. De overheid heeft op vele plaatsen de oude kerk- en diaconogedinen uit het roomse tijdperk geconfronteerd. Diaconen worden dus geconfronteerd met overheidsbemoediging. Het maakt dat de positie van de diaken snel tussen de wal en het schip terecht komt. Het wordt een half-kerkelijke, half-burgerlijke functionaris. Het maakt begrijpelijk dat men er steeds minder voor voelde om diakonen in kerkeraadsaangelegenheden mee te laten spreken.

De Dordtse synode (1619) spreekt in art. 25 DKO over diakonen. Zij moeten geld inzamelen en armen verzorgen en allen die in moeite verkeren bezoeken en vertroosten en van hun werk verantwoording afleggen aan de kerkeraad en langs die weg ook aan gemeente. In art. 37 DKO staat dat de kerkeraad bestaat uit dienaren des Woords en ouderlingen. Wanneer het aantal ouderlingen te klein is, kunnen er diakonen in de kerkeraad opgenomen worden. Predikanten kunnen in de vergadering van diakonen aanwezig zijn om opzicht te houden. Het heeft er alle schijn van dat diaconale arbeid ondergewaardeerd wordt, terwijl in art. 30 NGB nog wordt uitgesproken dat diakonen bij de kerkeraad horen. Zo ontstaat een onduidelijke situatie ten aanzien van de positie van de diakonen in de kerkeraad.

G. Voetius beschouwt de diaconessen samen met bijvoorbeeld de proponenten, ziekenverzoeken, catechiseermeesters, voorlezers en voorzangers tot de blijvende hulpdiensten in de kerk. Hij verwijst daarvoor naar 1 Tim. 5: 6 (de weduwen); verder spreekt de noodzaak ook mee. Het is niet betamelijk dat een diaken op kraambezoek gaat o.l.d. Voetius beweegt zich in dit opzicht helemaal in de lijn van Calvijn. Volgens Voetius is het niet in alle kerken even noodzakelijk om deze hulpdiensten weer in te stellen. Hij wil wel opkomen voor de vrijheid van de kerken om naar bevind van zaken meer of minder van deze diensten in te stellen. Het gaat bij Voetius om helpers van de diakonen. Men kan diaconessen aanstellen door middel van een verkiezing door de gemeente of door de kerkeraad of door de diakonen met instemming van de kerkeraad.

5. Hermeneutische vragen

Theologische hermeneutiek houdt zich bezig met de vraag naar het verstaan van de Schriften. Vanoudé werd het binnen de theologie als de voornaamste taak van de hermeneutiek gezien om regels te zoeken en te toetsen voor het gebruik in de exegese (uitleg) van de bijbeltekst. In de twintigste eeuw vraagt hermeneutiek een bredere en meer belangrijke plaats in het geheel van de theologie. Verschillende oorzaken liggen hieraan ten grondslag. Te denken is aan de opkomst van de moderne schriftkritiek (waardoor het gezag van de Schrift in twijfel werd getrokken), modern historisch onderzoek (opgravingen en allerlei vondsten in het

Midden-Oosten laten zien dat er talloze overeenkomsten zijn tussen wat er in de Bijbel staat en wat te vinden is in de cultuur en de historie van de volken rondom Israël) en de opkomst van moderne communicatietheorieën (waardoor er o.a. aandacht kwam voor de vraag welke belemmeringen er bij de hoorder van een boodschap kunnen zijn om te komen tot het verstaan daarvan).

Lange tijd waren exegese en hermeneutiek sterk met elkaar verweven. Ze werden zelfs niet of nauwelijks onderscheiden. Evenwel in de loop van de tijd, met name in de tweede helft van de twintigste eeuw, ontwikkelde zich de hermeneutiek hoe langer hoe meer tot een zelfstandige discipline, los van en op de achtergrond van de exegese. Hermeneutiek werd zo tot de theorie achter de exegese. Het is echter niet juist om hermeneutiek als een zelfstandig scherm tussen de Schrift en ons hart in te laten schuiven. Hoezeer het nodig is dat men zich bij de uitleg van de Heilige Schrift rekenschap geeft van allerlei hermeneutische vragen – dat alles komt niet in mindering op de belijdenis, "dat deze Heilige Schrift de wil Gods volkomenlijk vervat en dat al hetgeen de mens schuldig is te geloven om zalig te worden, daarin genoegzaam geleend wordt"³⁴ De Schrift is in zijn bedoeling duidelijk. Het is ten laatste niet de hermeneutiek, maar het getuigenis van de Heilige Geest, dat ons geloof in de Schriften wekt en bevestigt.

Het is een goede zaak dat er via hermeneutische bezinning helder zicht is op de wijze waarop het schriftgezag in kerk en theologie dient te functioneren en wat het betekent dat wij in een andere tijd staan en ons in een andere culturele context bevinden dan de bijbelschrijvers. Het kan bewaren voor een onjuiste bijbeluitleg door de ogen te openen voor de vooronderstellingen waarmee wij als kinderen van onze tijd behept zijn. Tegelijk moet gezegd worden dat het een slechte zaak is wanneer een overmaat van hermeneutische ballast de directe en onbevangen omgang met de Schrift belemmert en de helderheid van het door God gegeven Woord verduistert. Binnen het kader van dit rapport is het nodig een nadere positiebepaling te geven over enkele hermeneutische vragen rond het schriftgezag, de verhouding van de culturele context waarin de Schrift gegeven is (met name de man-vrouw relatie daarin) ten opzichte van de hedendaagse situatie, om tenslotte uit te komen bij hermeneutische regels en de toepassing daarvan.³⁵

Binnen het deputaatschap is zolang mogelijk getracht, ook in de formuleringen, dicht bij elkaar te blijven. In het eerste deel van het rapport is dat ook gelukt. In het deel over de hermeneutische vragen gingen de wegen – ook wat de wijze van formuleren van inzichten en standpunten betreft – zodanig uiteen, dat een gemeenschappelijke rapportage niet langer mogelijk bleek. Daarom volgen van § 5.1 twee verschillende versies van het rapport: eerst een deel dat de mening van de meerderheid van het deputaatschap weergeeft, daarna een deel dat de visie van de minderheid verwoordt.

5.1 Schriftgezag

De Schrift is meer dan een mensenvoerd. Het is een onopgeefbare overtuiging van de gereformeerde schriftbeschouwing dat de Schrift het Woord van God is, dat zijn eigen gezag met zich meebrengt. Het is niet zo dat de kerk aan bepaalde geschriften godsdienstig gezag gegeven heeft, maar het Woord zelf legt zich met gezag op aan de mens. Het zelfgetuigenis van de Schrift, verbonden met de werking van de Heilige Geest, vraagt om een gelovig ontvangen van de gehele Schrift zoals die tot ons gekomen is als heilig, gezagvol en canoniek (vg. NGB art. 5).

Daarmee gaat de gereformeerde theologie in het denken over en luisteren naar de Schrift een eigen weg. Enerzijds wijst ze elke wijze van omgaan met de Schrift af die het Woord-Gods-karakter van de Schrift minimaliseert of zelfs ontkent. De Schrift is dan te beschouwen als een in de geschiedenis verankerde documentatiemep van de geloofsgetuigenissen en -inzichten van de mensen uit de bijbelse tijd en als zodanig een menselijk produkt. Of de Schrift is een verzameling christelijke waarheden over God, van mensen afkomstige en in menselijke taal geformuleerde karakteristieken van God en Zijn heil. Anderzijds kan de gereformeerde theologie ook niet leven bij een fundamentalistische en biblicistische schriftopvatting, waarbij niet of nauwelijks oog is voor de historische-culturele setting en de heilshistorische verbanden. Het menselijke in de totstandkoming van de Schrift wordt op die wijze geheel verwaarloosd, de onfeilbaarheid vermeld tot foutloosheid en de historische betrouwbaarheid aangescherpt met de eis van historische exactheid.

De gereformeerde theologie ziet zich verplicht tot een derde weg. Een weg waarop loyale aanvaarding van het schriftgezag niet kan zonder oog te hebben voor de wijze waarop de Schrift gezag wil uitoefenen: de onderkenning van de aard en de reikwijdte van het schriftgezag. In kerk, confessie en theologie zijn daarvoor de bekende woorden uit twee schriftgedeelten van groot belang gebieden:

2 Petrus 1: 19-21

Statenvertaling

En wij hebben het profetische woord, dat zeer vast is, en gij doet wel, dat gij daarop acht hebt, als op een licht, schijnende in een duistere plaats, totdat de dag aanbreekt, en de morgenster opgaat in uw harten. Dit eerst wetende, dat geen profetie der Schrift is van eigen uitlegging; Want de profetie is voortijds niet voortgebracht door de wil eens mens, maar de heilige mensen Gods, van den Heiligen Geest gedreven zijnde, hebben ze gesproken.

vertaling NGB

En wij achten het profetische woord daarom des te vaster, en gij doet wel, er acht op te geven als op een lamp, die schijnt in een duistere plaats, totdat de dag aanbreekt en de morgenster opgaat in uw harten. Dit moet gij vooral weten, dat geen profetie der Schrift een eigenmachtige uitlegging toelaat: want nooit is profetie voortgekomen uit de wil van een mens, maar, door de heilige Geest gedreven, hebben mensen van Godwege gesproken.

Wat de profeten gesproken en geschreven hebben, berust niet op eigen bedenksets, maar op de drijving door Gods Geest. Het is van belang ook de voortgaande verzen 15-18 hierbij te betrekken. Daaruit wordt duidelijk dat niet alleen het profetische woord van het Oude Testament het Woord van God is, dat zeer vast is, maar dat dit evenzeer geldt voor het apostolische woord van het Nieuwe Testament. Juist omdat de apostelen oor- en ooggetuigen waren, hoeft de gemeente niet te twijfelen aan de waarschijnlijkheid van het evangelie dat hen is bekend gemaakt. De apostelen zijn geen "kunstig verlichte fabela" (SV) of "vernuftig gevonden verdichtels" (NBG) nagevolgd. De evangeliën en apostolische geschriften hebben hun normale plaats ontvangen in nauwe relatie met de Schriften van het Oude Testament.

2 Timotheüs 3: 16

Statenvertaling

Al de Schrift is van God ingegeven, en is nuttig tot lering, tot wederlegging, tot verbetering, tot onderwijzing, die in de rechtvaardigheid is;

vertaling NBG

Eik van God ingegeven schriftwoord is ook nuttig om te onderrichten, te weerleggen, te verbeteren en op te voeden in de gerechtigheid.

De Schrift is door God ingegeven (*θεοπνευστος*, *theopneustos*). Het begrip 'theopneustie' geeft beter weer waar het om gaat dan het veelgebruikte 'inspiratie'.³⁶⁾ In tegenstelling tot het woord 'inspiratie' heeft 'theopneustie' een veel sterkere oriëntatie op het werk van de Heilige Geest in het schenken en harteren van de Schrift. De Schriften zijn daarom een geweldige krachtbron (vs. 15, ze kunnen wijs maken tot zaligheid) en hebben een veelvoudig nuttig effect (vs. 17, ze zijn nuttig om te onderrichten, te weerleggen, te verbeteren en op te voeden in de gerechtigheid) en beogen tenslotte een volmaakt doel (vs. 17, opdat de mens Gods volkomen zij, tot alle goed werk volmaakt toegerust).

In genoemde teksten gaat het over het spreken van de profeten en het drijven van de Heilige Geest en het ingeven van het Woord door God. Veel aandacht is bij het verstaan van deze teksten gegeven aan het name de verhouding tussen de menselijke en de goddelijke factor bij het totstandkomen van de Schriften. Verder kan de vraag gesteld worden wat het betekent, dat de Heilige Schrift een geschiedenis heeft doorgemaakt en met de geschiedenis is verbonden. Het biblicisme met zijn stam oerfabrieksbegrip en mechanische inspiratieleer gaat aan deze vragen voorbij en doet daarmee tekort aan het verstaan van de Schriften. H. Bavinck vroeg met zijn zogeheten leer van de "organische inspiratie" aandacht voor de theorie, dat de Heilige Geest niet woord voor woord heeft gedictieerd, maar de eigen vermogens van bijbelschrijvers en -redacteurs heeft ingeschakeld. Deze theorie nadert tot dichtbij de kern van het geheim van de Bijbel. Er is oog voor de rijk geschakeerde verschillen tussen de menselijke schrijvers en tegelijk blijft de eenheid van hun geschriften ten volle gehandhaafd, namelijk dat ze alle in gelijke mate 'theopneust' zijn, d.w.z. door God ingegeven zijn.

De grond voor de erkenning van het goddelijk karakter en het goddelijk gezag van de Schrift ligt niet enkel in het getuigenis van de Heilige Geest, maar in de geloofwaardigheid van de Bijbel zelf. Door het getuigenis van de Heilige Geest komt het tot de erkenning dat deze boeken van de Bijbel het Woord van God zijn, dat normaal is voor geloof en leven. "Hij heeft dezelfde Geest, door wiens kracht Hij het Woord had verschaft, gezonden om zijn werk door de krachtadige bevestiging van het Woord te voltooien", (J. Calvijn, *Inst.*, I, 9, 3).

5.2 Culturele context en actuele betekenis

Vanwege de afstand tussen onze eigen culturele situatie en die van de bijbelschrijvers is het van belang onderscheid te maken tussen de heilshistorische en de historisch-culturele situatie. Ondanks de wisselende bedelingen en veranderende culturen zijn er zaken in de Schrift, die hun geldigheid tenziden van alle wijzigingen behouden. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de betekenis van de verzoening (in Oude en Nieuwe Testament in een verschillende gestalte, maar met gelijke inhoud) en het bestaan van de kerk (zij bestaat van het begin tot aan het einde van de wereld, NGB art. 27, HC Zo. 21 v/a 54, maar haar concrete historische gestalte is wisselend). Zo is er in de gereformeerde theologie vanouds op een onbevange en toch voorzichtig wijze gesproken over de scheppingsordeningen. Het is te danken aan de algemene goedheid van God dat Hij na de zondeval niet alles wat gerekend kan worden bij de goede orde van de schepping, heeft prijsgegeven aan het verderf. Bij de heilshistorische voortgang na de zondeval worden de scheppingsordeningen niet opgeheven of vernietigd, maar ze komen tot hun recht. Dat wil zeggen: de scheppingsmatige structuren die God in mens en wereld heeft aangebracht, komen door genade tot de door Hem gestelde doelen.

De schepping van de mens als man en vrouw behoort bij Gods goede schepping. Bij alle heilshistorische voortgang en wisselende culturele omstandigheden, zal daarom niet voorbijgegaan kunnen worden aan de onderlinge positie van man en vrouw aan het begin van de schepping.

Bij het lezen van de Bijbel kan de overtuiging ontstaan dat bepaalde regels in de culturele context van de huidige tijd niet meer van toepassing zijn. Een dergelijke overtuiging mag echter niet zondemeer of exclusief op grond van veranderde culturele omstandigheden gebaseerd worden. Vanuit de Schrift zijn bepaalde lijnen aan te wijzen waarmee rekening moet worden gehouden:

1. Allereerst is er de heilshistorische voortgang van de vervulling in Christus. Daardoor zijn er vele bepalingen en gewoonten uit het Oude Testament die voor de kerk van nu een andere betekenis hebben gekregen (voorbeelden daarvan zijn de tempeldienst met de daarbijbehorende offers en priesters, de spijswetten en reinheidswetten).
2. Verder zijn er normen en patronen in de Schrift die binnen elke culturele context van kracht blijven; bijvoorbeeld: de decaloo die het hele leven doortrekt, het gebod van de liefde en de opdracht tot levensheiliging.
3. Tenslotte kan ook gewezen worden op de scheppingsordeningen die in het Oude Testament worden genoemd en in het Nieuwe Testament terugkeren als de door God ingestelde patronen die blijvend zijn

(zoals bijvoorbeeld de instelling van de rustdag en de verhouding man en vrouw).

Het is een niet te onderschatten gegeven dat God Zijn Woord ons gegeven heeft over een lange tijd in wisselende historische en culturele omstandigheden die anders zijn dan de hedendaagse. Het is echter niet juist om te stellen dat de culturele en sociale factoren van toen een zodanige belemmering hebben gevormd, dat wat God in werkelijkheid wilde openbaren, pas onder andere maatschappelijke omstandigheden tot uitdrukking kon komen. De openbaring van God is wel gegeven in een historisch-culturele context, maar wordt daarin niet opgesloten. De relevantie van de openbaring is niet beperkt tot de sociaal-culturele context waarin zij voor het eerst tot ons is gekomen. De Bijbel is niet zozeer ingebed in de toenmalige menselijke voorstellingen en maatschappelijke orde dat de inhoud van het Woord verloren gaat met de verdwijning van die bepaalde historische omstandigheden. Daarom kan wel gezegd worden dat de profeten en apostelen rekening hebben gehouden met de algemeen geldende voorstellingen, normen en zeden van hun tijd, maar niet dat hun woorden zozeer door hun tijd bepaald waren dat ze door hedendaagse inzichten vervangen moeten worden om nog relevant en acceptabel te zijn voor de moderne mens. In het laatste geval krijgt de eigentijdse stand van cultuur en wetenschap de rol van een maatstaf waarmee beslist wordt welke delen uit de Bijbel wel of niet gelden en bruikbaar zijn voor leer en leven van het geloof. Zo'n opvatting is niet te verenigen met de gereformeerde schriftbeschouwing.

Wanneer gezegd wordt dat culturele omstandigheden de verandering zijn geweest voor Jezus om vrouwelijke apostelen aan te stellen of voor Paulus om vrouwen het opzicht over de gemeente toe te vertrouwen, dan wordt daarmee niet alleen iets over de culturele context gezegd, maar impliciet ook over de opstelling van Christus of Paulus tegenover de cultuur van hun dagen. Het zou betekenen dat het hen aan moed of visie had ontbroken om in te gaan tegen de bestaande gewoonten. In de Schrift is dat echter niet terug te vinden. Jezus ging om met tollenaars en zondaren, sprak met een Samaritaanse vrouw, genas op de sabbat en beklomte de schriftgeleerden in het openbaar wanneer Hij daar reden toe had. Paulus heeft zich nimmer geschaamd voor het evangelie van Christus, ondanks dat het door velen als een egermis en een dwaasheid werd beschouwd (1 Kor. 1) en hij dreigde er niet voor terug om een hoog in aanzien staande apostel als Petrus publiekelijk ter verantwoording te roepen over een zaak waarin hij niet juist handelde (Gal. 2).

Van Paulus zijn uitspraken bekend die lijken op de gangbare rabbinse manier van argumenteren uit die tijd. ("De mug is eerder geschapen dan de mens", is een bekende rabbinistische zegwijze om de mens tot ootmoed te nansen. Wat we in 1 Tim. 2: 12-15 vinden, lijkt daar wat op). Daarbij moet echter wel bedacht worden dat Paulus niet als rabbijn spreekt, maar als apostel in naam van en met de volmacht van Zijn Zender. De overeenkomst in methode geeft niet het recht om Paulus' woorden als cultureel bepaald ter zijde te schuiven. Ook al lijkt de wijze waarop Paulus het Oude Testament gebruikt, gekleurd te zijn door joods-rabbinse hermeneutiek van die dagen, dan is de waarheid die de apostel hiermee tot uitdrukking brengt er niet minder om.

Er wordt wel gewezen op het voorbeeld van de slavernij als een cultuurbepaald verschijnsel dat in de Bijbel voorkomt, maar waarvan de kerk in later tijd op goede gronden afstand heeft genomen. Paulus zegt tegen slaven dat ze onderdanig moeten zijn aan hun heren (Ef. 6: 5-6, Kol. 3: 22-25). Wanneer deze uitspraak van de apostel als tijdgebonden en daarom als niet meer van belang voor de huidige tijd moet worden beschouwd, dan kan dat van veel meer teksten gezegd worden. Een aantal overwegingen kunnen duidelijk maken dat de lidbetrokkenheid van de Schrift geen tijdgebondenheid inhoudt. Om te beginnen is slavernij niet door God ingesteld bij de schepping. Concrete woorden over slaven en geboden aan slaven zijn een aansluiten aan de toenmalige verhoudingen, zonder ze daarmee goed te keuren. Verder plaatst Paulus Onesimus en diens heer Filemon samen voor Gods aangezicht als broeders in Christus (Filemon: 16). Ook al is er in de Schrift nergens een expliciet en algemeen verbod op slavernij te vinden, toch mag duidelijk zijn dat de onderlinge broederlijke liefde zich niet verdraagt met een streng repressieve houding ten opzichte van slaven. Wanneer Paulus slaven opdraagt om hun heren gehoorzaam te zijn, komt dat niet voort uit de gedachte dat zij alleen daardoor kunnen overleven, maar omdat de nieuwe relatie tot God in de hemel ook de aardse werelatie in nieuw licht plaatst. Dit gegeven uit een in de westerse wereld niet meer bestaande situatie, blijft van belang voor de huidige verhoudingen van werkgever en werknemer.

Bij een te grote nadruk op de culturele context van de Bijbel als een hermeneutische belemmering voor het verstaan van de openbaring van God, dreigt het gevaar van een onkritisch omgaan met het eigen culturele klimaat. De concrete gedaante waarin de Schrift tot ons is gekomen, blijft op een niet in factoren te ontleden wijze verbonden met de historische context. Daarmee moet uit eerbied voor God die deze wijze van openbaring heeft gekozen, zorgvuldig rekening worden gehouden. Daarbij blijft onverlet dat het in de historisch-eenmalige situatie gegeven Woord – mits het zorgvuldig wordt vertaald, vertoeld en steeds opnieuw geactualiseerd – voor alle eeuwen een richtsnoer is in tal van nieuwe situaties.

5.3 Hermeneutische regels en de toepassing daarvan

Het is niet mogelijk om in het bestek van dit studierapport een volledig overzicht te geven van de gereformeerde schriftbeschouwing. De voornaamste uitgangspunten kunnen in een beperkt aantal hermeneutische regels worden weergegeven.

1. De Schrift is het Woord van God

Het zelfgetuigenis van de Schrift moet bij de uitleg ten volle tot zijn recht komen; het gaat om het van God gegeven Woord ten leven dat zo dichtbij is gekomen dat het voor mensen verstaanbaar is geworden. Dit Woord is ten volle gezaghebbend voor de gelovige in zaken van leer en leven. Het vraagt om een gelovige, verwachtingsvolle luisterhouding waarbij luigen voor het gezag van de Schrift de diepste intentie is (vgl. NGB art. 2-7). Het gaat om een door de Geest gewerkte grondhouding van "Spreek Heere, want Uw knecht hoort" (1 Sam.3: 10).

2. Het verstaan van de Schrift is niet mogelijk zonder volkomen afhankelijkheid van de Heilige Geest als de

grote Schriftvertolker

De Heilige Geest heeft de bijbelschrijvers gedreven en is daarom te beschouwen als de eerste Auteur van de Bijbel. Het getuigenis van de Geest in het hart van de mens brengt tot de overtuiging van het gezag en de waarheid van het Woord. De verlichting met de Heilige Geest is onmisbaar om Gods Woord te verstaan, omdat de natuurlijke mens niet in staat is de geestelijke dingen te onderscheiden (1 Kor. 2: 14). Naar Christus' belofte zal de Geest de zijnen leiden in alle waarheid (Joh. 14: 26; 16: 12-15). Het is niet zonder zin, dat het gebed om de Heilige Geest zulk een prominente plaats inneemt in de eredienst. Vóór de Schriften gecomponeerd worden, is gebed nodig om de Geest die in alle waarheid leidt. Dat is geen liturgische formaliteit, maar een uiting van het besef van afhankelijkheid. Wij zijn bij het verstaan van de Schriften voortdurend aangewezen op de leiding van de Heilige Geest.

3. De Schrift is haar eigen uitlegster

Geen tradities, verstandelijke scherpsinnigheid of wetenschappelijke vondsten staan voorop bij het bepalen van de zin van de bijbeltekst, maar de Schrift zelf. Bij de uitleg van moeilijke of duistere teksten wordt licht gezocht door de vergelijking met andere Schriftplaatsen. Een tekst mag niet geïsoleerd worden benaderd, maar moet beluisterd worden tegen de achtergrond van de naaste tekstomgeving waarin hij staat en tegen de brede context van de gehele Schrift. Dit sluit niet uit dat vergelijking met buitenbijbels materiaal zinvol en verhelderend kan zijn. Wel moet daarbij behoedzaam te werk worden gegaan, want de Schrift kan alleen in haar eigen licht gezien, beoordeeld en verklaard worden.

4. De Schrift heeft een hart en een omtrek

Niet alles in de Schrift heeft eenzelfde gewicht. Er zijn hoofdzaken en minder belangrijke zaken, ofwel: een hart en een omtrek. Het hart van de Schrift ligt in de komst van het Koninkrijk van God en in de openbaring van Jezus Christus tot heil van de wereld (Joh. 5: 39; 2 Tim. 3: 16vv.). Een bekende tekst als Joh. 3: 16 raakt het hart van het evangelie, terwijl de mededeling over Paulus' mantel die hij te Troas heeft achtergelaten (2 Tim. 4: 13) meer aan de rand staat. Paulus vat de kern van zijn evangelieverkondiging samen in de woorden dat hij zich volledig had gericht op Jezus Christus en die gekruisigd (1 Kor. 2: 2). Lukas vertelt dat de Heiland zelf aan de Emmaüsgangers duidelijk maakt dat de gehele Schrift op Hem betrekking heeft (Luk. 24: 27). Reeds deze enkele voorbeelden geven aan, dat de Schrift samenhang en concentratie vertoont. De Bijbel bestaat niet uit een aantal losstaande citaten en teksten. De Schriften zijn de samenhangende prediking van het heilswerk van God, geconcentreerd in de Here Jezus Christus. Oog hebben voor het hart van de Schrift betekent geen reductie van de bijbelse boodschap. Het is veeleer in inhoudelijke zin het concentratie- en zwaartepunt van de bijbelse boodschap.

Het onderscheid van hart en omtrek mag niet misbruikt worden om bijvoorbeeld de liefde als hart en samenleving van de wet uit te spelen tegen de concrete geboden als minder gezagvolle omtrek. Hart en omtrek zijn met elkaar verbonden. Wel is het van belang de Schrift te lezen vanuit het hart naar de omtrek en niet andersom. Dit voorkomt fragmentarisch, weltisch en biblicistisch Schriftgebruik. Het leert ook te hebben voor de eigen plaats van ieder afzonderlijk Schriftgedeelte in relatie tot de centrale boodschap van de Bijbel: Gods Woord is ons gegeven tot geloof ten eeuwigen leven (Joh. 20: 31; Rom. 1: 16 vv.).

5. De boodschap van de Schrift is tijdbetrekken

De Heilige Schrift is betrokken op de tijd en wil met inachtneming van haar historische achtergrond verstaan worden. Zo te spreken is geen uitholing van het gezag van de Schrift, maar eerbied voor de weg die de Heilige Geest is gegaan bij het geven van de Schrift. God heeft zich niet op een tijdsloze wijze geopenbaard, maar door in te gaan in de geschiedenis. Wie daarom de bijbeltekst los van zijn historische context wil verklaren, zal de Schrift niet juist kunnen verstaan en loopt het gevaar Gods Woord te misbruiken. Om recht te doen aan de Schrift is het zondermeer nodig recht te doen aan de specifieke verbanden waarin het Woord tot ons is gekomen en deel zijn geworden van het gehele Schriftgetuigenis. Het gaat erom de zin van de woorden te verstaan tegen de achtergrond van de eigen specifieke historisch-culturele context, om vervolgens te vragen naar de betekenis voor vandaag. Daarbij is evenwel te bedenken dat de openbaring wel de geschiedenis is ingegaan, maar niet daarin is opgegaan. Voor het verstaan van de woorden die ons gegeven zijn in de tegenwoordige tijd is en blijft een heilshistorisch lezen van de Schrift met oog voor wat blijvende ordeningen van God zijn, van groot belang. Niet de menselijke rede, maar de Schrift zelf zal steeds het laatste woord moeten hebben.

6. De Schrift vraagt om een heilshistorische interpretatie

Niet alles is in één keer geopenbaard. Er is een voortgang in de geschiedenis van de openbaring in de Schrift (vgl. Hebr. 1: 1; HC Zo. 6 v/a 19 en NGB art. 25). Bij de uitleg van de teksten van Oude en Nieuwe Testament moet daarmee rekening gehouden worden. Daarmee heeft de heilshistorische exegese niet het alleenrecht verloren. Naast de voortgang van Gods heil in de geschiedenis is er immers ook de omgang met de God van het heil. Er zijn bijbelboeken waarin de factor van de geschiedenis vrijwel niet van belang is (bijvoorbeeld Hooglied en Spraken).

7. De Schriftuitleg moet rekening houden met onderscheid in literaire vormen

De Schrift kent een grote rijkdom aan variatie van literaire vormen. Zo kunnen bijvoorbeeld onderscheiden worden: wetgeving, wijsheidsspreuken, klaagliederen, profetische stoffen, evangeliën, apostolische brieven en gedeelten die veel over de eindtijd spreken. Elke tekstsoort vraagt om een eigen benadering. Een Iofsaalm laat zich niet lezen als een klaaglied en een apocalyptische tekst niet als een informatieve mededeling.

De genoemde hermeneutische richtlijnen zijn geen formules die met wiskundige precisie een sluitend systeem vormen. Het zijn hulplijnen voor de exegese waarbij vraagtekens mogelijk blijven. In de vergaderingen van het deputaatschap is dat meermalen aan de orde geweest. Het verstaan en vertalen van de Schrift stelt

ons nu eenmaal voor veel vragen waar niet altijd eensluidende antwoorden op te vinden zijn. De verschillen tussen de werkelijkheidsbeleving van de bijbelschrijvers en de hedendaagse mens moeten daarbij niet overdreven worden, want dat leidt tot een onnodige problematisering van het verstaan van de Schrift. Aan de andere kant moeten de moeilijkheden ook niet ontkend of gegalatiseerd worden. Alleen een nauwkeurig luisteren naar de Schrift zelf in het bewustzijn van de afhankelijkheid van God, zal leiden tot het verstaan van de mening van de Geest.

6. Exegese

Zowel in Oude en Nieuwe Testament zijn achtergronden en begrippen te vinden die nodig zijn om de teksten te verstaan die relevant zijn in verband met vrouwen en hun plaats in de gemeente van Christus. Met bovenstaande hermeneutische uitgangspunten als markering van de gereformeerde schriftbeschouwing volgt nu een exegetische uiteenzetting.

6.1 Achtergronden, begrippen en teksten uit het Oude Testament

In Genesis 1-3 wordt gesproken over de goede schepping van man en vrouw en de zondeval met de gevolgen daarvan. Na enige exegetische opmerkingen over deze hoofdstukken volgt een beknopt overzicht van de plaats van vrouwen in het algemeen ten tijde van het Oude Testament. Tenslotte wordt onderzocht welke plaats de profetes heeft ingenomen.

Genesis 1-3

Zowel in Genesis 1 als in hoofdstuk 2 wordt gesproken over het scheppende werk van God. Het gaat hierbij niet om twee verschillende, elkaar tegensprekende geschiedenissen, maar om twee elkaar aanvullende getuigenissen. Over man en vrouw wordt gezegd:

Genesis 1: 26-27

Statenvertaling

En God zeide: Laat Ons mensen maken naar Ons beeld, naar Onze gelijkenis; en dat zij heerschappij hebben over de vissen der zee en over het gevogelte des hemels en over het vee en over de gehele aarde en over al het kruipende gedierte dat op de aarde kruipt. En God schiep den mens naar Zijn beeld; naar het beeld van God schiep Hij hem; man en vrouw schiep Hij ze.

vertaling NBG

En God zeide: Laat Ons mensen maken naar ons beeld, als onze gelijkenis, opdat zij heersen over de vissen der zee en over het gevogelte des hemels en over het vee en over de gehele aarde en over al het kruipend gedierte, dat op de aarde kruipt. En God schiep de mens naar zijn beeld; naar Gods beeld schiep Hij hem, man en vrouw schiep Hij hen.

Opmerkelijk is de wisseling van enkelvoud en meervoud: laat Ons mensen maken... en God schiep de mens... man en vrouw schiep Hij hen. Het is duidelijk vanaf het begin niet de bedoeling geweest dat er slechts één mens geschapen zou worden. Toch is Adam eerst langere of kortere tijd alleen geweest (vgl. Gen. 2: 18). Onmiddellijk na de vermelding van de schepping van de mens naar Gods beeld volgt het door God aangebrachte onderscheid tussen man en vrouw; Hij schiep de ene mens in twee geslachten. Daarmee is o.m. de onderlinge betrokkenheid en eenheid tussen man en vrouw aangegeven – niet als een tragisch lot of een vloek – maar als een door Gods goedheid geschonken gave en opgave.

Over de precieze betekenis van de mens als beeld van God is veel discussie geweest onder theologen. Zoveel is wel duidelijk dat de gedachte van de representatie hierbij van groot belang is. De mens vertegenwoordigt God in de schepping en hij handelt namens God. Daarom staat erbij dat de mens heerst over de rest van de schepping. Naast noties als representant en heerser in de plaats van, willen de woorden 'beeld van God' ook zeggen dat de mens in een Vader-kindrelatie tot God staat. De mens is dus onderkoning en kind. Als onderkoning regeert hij namens God; als kind leeft hij met God. Het weerspiegelen van de heerlijkheid van God als Diens beeld is zijn opdracht. Zo heeft de mens niet het beeld van God maar hij is het ook. God heeft het onderscheid van de geslachten gewild. Niet minder dan de man deelt de vrouw in dit beeld-dragerschap van God (vgl. Gen. 5: 1 v.). Samen zijn ze onderkoning en kind, geroepen om Gods schepping te vervullen, te beheren en te bewaren in de natuur en in de cultuur.

Genesis 2: 18-24

Statenvertaling

Ook had de Heere God gesproken: Het is niet goed, dat de mens alleen zij; ik zal hem een hulpe maken, die als tegen hem over zij. Want als de Heere God uit de aarde al het gedierte des velds, en al het gevogelte des hemels gemaakt had, zo bracht Hij die tot Adam, om te zien, hoe hij ze noemen zou; en zo als Adam alle levende ziel noemen zoude, dat zou haar naam zijn. Zo had Adam genoemd de namen van al het vee, en van het gevogelte des hemels, en van al het gedierte des velds; maar voor den mens vond hij geen hulpe, die als tegen hem over ware. Toen deed de Heere God een diepen slaap op Adam vallen, en hij sliep; en Hij nam een van zijn ribben, en sloot derzelver plaats toe met vlees. En de Heere

vertaling NBG

En de Here God zeide: Het is niet goed, dat de mens alleen zij. Ik zal hem een hulp maken, die bij hem past. En de Here God formeerde uit de aardbodem al het gedierte des velds en al het gevogelte des hemels. Ook bracht Hij het tot de mens, om te zien hoe deze het noemen zou; en zoals de mens elk levend wezen noemen zou, zo zou het heeten. En de mens gaf namen aan al het vee, aan het gevogelte des hemels en aan al het gedierte des velds, maar voor zichzelf vond hij geen hulp, die bij hem paste. Toen deed de Here God een diepe slaap op de mens vallen; en terwijl deze sliep, nam Hij een van zijn ribben en sloot haar plaats toe met vlees. En de Here God bouwde de rb, die Hij uit de mens genomen had, tot

God bouwde de ribbe, die Hij van Adam genomen had, tot een vrouw, en Hij bracht haar tot Adam. Toen zeide Adam: Deze is ditmaal been van mijn been, en vlees van mijn vlees; deze zal 'man-nin' heten, omdat zij uit de man genomen is. Daarom zal een man zijn vader en zijn moeder verlaten en zijn vrouw aanhangen, en zij zullen tot een vlees zijn. En zij waren beiden naakt, Adam en zijn vrouw; en zij schaamden zich niet.

Het is niet goed voor de mens om alleen te zijn, daarom ontvangt hij uit Gods hand de vrouw tegenover hem. Ten opzichte van oud-oosterse scheppingsmythen waarin niet apart gesproken wordt over de schepping van de vrouw, is dit een opvallend gegeven in de Bijbel. God geeft Adam een hulp die bij hem past. Het wil niet zeggen dat Adam meer is dan Eva. Het accent valt op gelijkwaardigheid. Dat de vrouw een hulp wordt genoemd, moet niet misverstaan worden als een minderwaardige positie (de vrouw als het 'hulpje' van de man). Immers ook van God wordt gezegd dat Hij de Hulp is van Zijn volk (Ps. 33: 20; 70: 6; 115: 11; 124: 8). Hulp-zijn van de vrouw is daarom haar 'grandeur' en niet haar 'misère'. In het spreken over de vrouw als hulp komt uit de 'hulpbehoefendheid' van de man. Ondergeschiktheid of onderwaardering van de vrouw is volkomen uitgesloten.

Naast de gelijkwaardigheid en twee-eenheid van man en vrouw laat Genesis 2 ook een andere lijn zien: de eigen plaats van ieder. Prof. dr. H. G. L. Peels spreekt in dit verband van een primaire en secundaire lijn. Los van de vraag of hier van primair en secundair gesproken kan worden, is de conclusie van Peels volkomen juist: dat de beide geschetste lijnen uit de schepping voortvloeien en niet uit de zondeval.⁽³⁷⁾ In Genesis 2 komt uit de prioriteit (niet de superioriteit) van de man. De man is als eerste geschapen, terwijl de vrouw uit de man is genomen. De man krijgt opdracht de hof te bewaren en te bewerken. De man, en niet de vrouw, krijgt van God een hulp; de man geeft zijn vrouw een naam; van de man gaat het initiatief uit om zijn vrouw aan te hangen. Daarbij valt het op dat de man als eerste ter verantwoording wordt geroepen terwijl de vrouw toch als eerste gezondigd heeft. In dit alles tekent zich een orde af waarop later de apostelen in het Nieuwe Testament zullen voortborduren (vgl. 1 Kor. 11: 8 en 1 Tim. 2: 13).

In Genesis 3 wordt ons verteld hoe de zonde de goede orde van Gods schepping perverteert. De relatie met God wordt verstoord: de mens is bevreesd voor God en verbergt zich (Gen. 3: 10). In plaats van te heersen over de aarde, ontworstelt de mens slechts met pijn en moeite zijn voedsel aan de aarde (Gen. 3: 17), geërgt worden veelvuldig dorren en distels (Gen. 3: 18) en tenslotte zal de aardebodem het graf worden waarnaar de mens weerkeert (Gen. 3: 19). Kinderen ter wereld brengen wordt een riskante gebeurtenis met pijn en moeite (Gen. 3: 16). De wederzijdse relatie waarin man en vrouw tot elkaar stonden, wordt tot een verhouding die veelal slechts gekenmerkt wordt door begeerte en overheersing. De vrouw is slaats afhankelijk geworden van de man, verlangt naar hem (niet noodzakelijk negatief op te vatten als heerszucht of seksuele begeerte, maar ook als een verlangen naar geborgenheid en harmonie). De man op zijn beurt behandelt zijn vrouw niet meer consequent als gelijkwaardige hulp tegenover zich, maar helaas maar al te vaak als ondergeschikte.

Het is goed erop te letten, dat het hier niet gaat over de door God ingestelde orde, maar om een beschrijving van de gevolgen van de zonde. De harmonie van Genesis 2 gaat ten onder door de zonde in een machtsstrijd van de man, de onderdrukking van de vrouw en een zee van smart en moeite. De harmonie van het begin is ver te zoeken. Genesis 3 biedt geen norm maar een gevolg. Noch de dorren en de distels noch het 'heersen' van de man over de vrouw mogen als een door God gewilde orde gezien worden. Het heersen van de mens over de diere is opdracht van God; het heersen van de man over de vrouw is het gevolg van de zonde. De verstoerde harmonie is terug te herkennen in de woorden van Adam. Sprak hij in Gen. 2: 23 als in een brulloftstied over zijn vrouw; in Gen. 3: 12 is het nog slechts 'de vrouw die Gij mij gegeven hebt'. Van een zelfde relatie is niet veel meer te merken. Het brulloftstied is hier verstoord.

De verstoerde verhoudingen van na de zondeval zijn geen vrijbrief voor de mens om zich in de zonde te gaan uitleven. Het heersen van de man over de vrouw impliceert geen goddelijke toestemming voor tyrannie geweld. Er ligt een element in van weerhouding tegen het ergste kwaad. De oorspronkelijke scheppingsorde dient bij het invullen van het 'heersen' steeds voor ogen gehouden te worden. Van de komende Messias wordt in het Oude Testament ook gezegd dat Hij Heerser zal zijn (Micha 5: 1). Hoe Christus hieraan invulling geeft, is uit het Nieuwe Testament af te lezen. Het is geen onderdrukkende maar heilzame heerschappij.

De positie van de vrouw in het Oude Testament

Letten op de positie van de vrouw in het Oude Testament worden twee lijnen zichtbaar: de verwording door de zonde en de trouw van God.

De positie van de vrouw is in de gehele oud-oosterse wereld in sociaal en juridisch opzicht een ondergeschikte. Israël vormt daarop geen uitzondering. Polygamie, prostitutie, soms rechtsongelijkheid, absolute horigheid van vrouw aan de man komen allemaal voor. De man was de baai, de heer, van de vrouw. In het Hebreeuws is *adon* (אָדוֹן) of *baal* (בַּאֵל) een terminus technicus voor de man binnen het huwelijk. (Voor *adon* zie: Gen. 18: 12; Richt. 19: 26-27; 1 Kon. 1: 17; Ps. 45: 12. Voor *baal* zie: Ex. 21: 3,22; Deut. 24: 4; 2 Sam. 11: 26; Spr. 12: 4; 31: 11, 23, 28; Joël 1: 8; vgl. Jes. 54: 5; Jer. 3: 14; 31: 32. Het verwante werkwoord in het Hebreeuws voor 'trouwen' (*baal*) betekent letterlijk: heer worden van (Deut. 21: 13; 24: 1; Jes. 62: 5; Mat. 2: 11). De vrouw kan in dat verband zelfs de beheerde (*b'ulah*, נְתוּנָה) genoemd worden (Gen. 20: 3; Deut. 22: 32; Jes. 54: 1; 62: 4-5). Deze terminologie geeft een gezagsrelatie binnen het huwelijk aan. In zekere zin stond de vrouw onder de macht van haar man en was aan hem onderworpen. De vrouw wordt in de decalooq samen met de andere bezittingen van haar man genoemd, Ex. 20: 17. Toch wordt zij nergens

een vrouw, en Hij bracht haar tot de mens. Toen zeide de mens: Dit is nu eindelijk been van mijn gebeente en vlees van mijn vlees; deze zal 'man-nin' heten, omdat zij uit de man genomen is. Daarom zal een man zijn vader en zijn moeder verlaten en zijn vrouw aanhangen, en zij zullen tot een vlees zijn. En zij beiden waren naakt, de mens en zijn vrouw, maar zij schaamden zich voor elkander niet.

op een lijn met de slavin gesteld. Hoewel de feitelijke situatie van vele (gehuwde) vrouwen beter was dan het geldende recht doet vermoeden, in formeel juridische zin was de vrouw achtergesteld bij de man. Hoewel men zonder twiifel kan zeggen dat het Oude Testament een sterke voorkeur heeft voor monogamie (Deut. 17: 17), bleef de polygamie bestaan. Echtscheiding was voor mannen veel gemakkelijker dan voor vrouwen. De vrouw mocht dan als moeder groot aanzien genieten; de kinderloze vrouw stond aan spot en vruchting bloot. Het doel van het huwelijk was kinderen krijgen. Vruchtbaarheid is een speciale zegen van God. Dit wordt in een zegenwens door de familie, vrienden en kennissen aan de bruid onderstreept (Gen. 24: 60). Op allerlei manieren komt de vreugde over het bezit van kinderen tot uiting. Geen kinderen ontvangen gaat gepaard met groot verdriet en een zeker schaamtegevoel. De vloek van de kinderloosheid hing als een zwaard boven het hoofd van de vrouw. Het uitblijven van zwangerschap werd gezien als een teken van goddelijke toorn. Er bestond een relatie tussen zonde en onvruchtbaarheid (Gen. 20: 18). Meestal werd de vrouw als schuldige aangewezen.

Naast de genoemde elementen in de verhouding van man en vrouw is er ook sprake van Gods trouw en een uitgesproken positieve waardering van de positie van de vrouw. Het moederschap was de bestemming van de vrouw. Met haar kinderen verveel zij een sociaal aanzien en een stevig fundament voor haar gevoel van eigenaarschap. Ook binnen het godsdienstige leven werd het hebben van kinderen als zeer positief ervaren. God had haar bevestigd. Er werd niettemin toch verschil gemaakt. De moeder was na de geboorte van een zoon 7 + 33 dagen onrein en bij een dochter 14 + 66 dagen. De vrouw mocht in de tweede fase (33 of 66 dagen) wel onder de mensen komen, maar niets aanraken wat heilig was en ook niet in het heiligdom komen (Lev. 12: 4). Ondanks dit verschil moesten de kinderen zowel de vader als de moeder eren. De getrouwde vrouw heeft een grote plaats in haar gezin. In de tien geboden maakt zij net zoveel aanspraak op de eerbied van haar kinderen als de man (Ex. 20: 12). Wanneer een kind zijn vader of moeder vervloekte, moest hij/zij zelfs gedood worden (Ex. 21: 17).

In het dagelijkse leven genoot de gehuwde vrouw in Israël een behoorlijke vrijheid, meer dan andere oosterse vrouwen. Zij spraken en handelden in het openbaar met mannen (1 Sam. 25: 18vv; 2 Sam. 14: 1vv; 20: 18vv). Zij deelden in de feestvreugde bij openbare feesten en optochten (Ex. 15: 20; 1 Sam. 18: 6 vv). Zij waren aanwezig bij offer- en feestmaaltijden (Ex. 12: 3,4; Deut. 16: 4). Ook spreekt de Schrift over een aantal wijze vrouwen. Bijvoorbeeld de vrouw uit Tekoa die door Joab gehaald werd om de koning te bewegen zijn zoon weer thuis te laten komen (2 Sam. 14) en de vrouw uit Abel-Beth-Maacha, die door haar optreden de stad bewaarde voor de ondergang (2 Sam. 20: 14-22). Te denken is ook aan de wijze vrouwen in Jeremia 9: 17 en vrouwen die 'wijs van hart zijn' om kleden voor de tabernakel te maken (Ex. 35: 25). Abigail bewaarde haar huis van de ondergang door haar wijze optreden (1 Sam. 25: 2-42).

Het is goed nog te wijzen op de plaats van de weduwen. Zij leefden in verschillende omstandigheden. Er waren armen en gegoeden, afhankelijk van wat hun man hen had nagelaten. Door het heersende recht, soms hebzucht en onrechtvaardigheid, moest de weduwe het vaak ontgelden en moest zij de hulp van een rechter inroepen (2 Kon. 4: 1-7). In Psalm 68: 6 wordt God de Vader der wezen en de rechter der weduwen genoemd. In het algemeen kan gesteld worden dat God Zich op vele manieren het lot van de weduwe aantrok en het in Zijn watten voor haar opneemt.

Terwijl geheel Israël een koninkrijk van priesters en een heilig volk behoort te zijn (Ex. 19: 6), worden toch alleen mannen aangesteld voor de dienst in en om het heiligdom. Hoewel er voor de vrouw binnen deze diensten geen plaats was, werd zij in religieus opzicht in Israël toch meer gewaardeerd dan de vrouwen van omliggende volken. Zo waren vrouwen in Israël wel betrokken bij de voorlezing van de wet (Deut. 31: 12; Neh. 8: 3), bij feesten (Ex. 12: 3; Deut. 16: 11,14; Ezra 10: 1), zij vervulden bepaalde taken bij de ingang van de tent der samenkomst (Ex. 38: 8; 1 Sam. 2: 22) en zongen zij mee in het tempelkoor (Ezra 2: 65; Neh. 7: 67).

Respect voor de vrouw in het Israël van het Oude Testament is geen toeval. Het hangt samen met Gods scheppingsbedoeling dat man en vrouw, beiden naar Zijn beeld en gelijkeris geschapen, tot hun recht komen als mensen afkomstig uit Gods hand, levend voor Zijn aangezicht en verantwoordelijk voor elkaar.

De profetes in het Oude Testament

Profetes in het Oude Testament wordt in rijk geschakeerde kleuren getekend. Zo is te onderscheiden tussen de schriftpropheten die geïnspireerd door de Heilige Geest Gods Woord hebben opgeschreven, anderen die naast het leidinggeven aan het volk ook profetie of profetes genoemd worden (Mozes, Samuel, Debora en David) en tenslotte mensen waarvan de profetische arbeid bekend is door de hand van anderen (Eli, Eisa en de profetes Hulda). Profetes kan betrekking hebben op de toekomst, maar kan ook het verleden belichten met het oog op het heden. Profetes is verkondiging van het Woord van God met daarin allerlei elementen zoals vermaning en vertroosting, veroortmoediging, lofprijzing en verheerlijking.

Op een aantal plaatsen in het Oude Testament wordt gesproken over vrouwen die profeteren. In Ex. 15: 20 wordt Mirjam, de zuster van Aäron en Mozes, profetes genoemd. Zij gaat de vrouwen voor in de feestvreugde na de doortocht door de Rode Zee en bezingt de machtige daden van verlossing die de Heere verricht heeft. In Num. 12: 2 wijst ze erop dat God ook door haar gesproken heeft (al zijn de omstandigheden waarin ze dat naar voren brengt bedroevend). In Micha 6: 4 wordt Mirjam genoemd naast Mozes en Aäron als iemand die is gezondend door God om Zijn volk uit Egypte te leiden. Het is overigens duidelijk dat er over de leiding die Mirjam gegeven heeft in het Oude Testament slechts incidenteel gesproken wordt.

Richt. 4: 4 spreekt van de profetes Debora. Naast profetes is Debora ook richteres. Zij spreekt het Woord van God met gezag. Zij bezingt samen met Barak de lof van God. De Heere heeft hen de overwinning gegeven en hen verlost van Jabin de koning van Kanaän. Opvallend is de plaats die Debora in de hele geschiedenis inneemt. Zij gaat pas mee met Barak op diens uitdrukkelijk verzoek (Richt. 4: 8-9). Vanwege de slaphoud en tegenzin van mannen zal de roem van die dag naar een vrouw gaan, maar die vrouw is niet Debora maar Jaël (Richt. 4: 17vv). Debora matig zich niet het leiderschap aan, maar zij stond op om 'een moeder in Israël' te zijn (Richt. 5: 7). Later wordt in Hebr. 11: 32 niet Debora genoemd, maar wel Barak.

In 2 Kon. 22: 14 en 2 Kron. 34: 22 gaat het over de profetes Hulda. Zij gebruikt de bekende profetische aan-

hef: Zo spreekt de Heere. Mensen komen tot haar om te vragen om raad en wijsheid inzake concrete vragen naar de wil van God over hun leven. Zij is gehuwd met Sallum, de klederbewaarder. Het is waarschijnlijk dat hij de zorg had over de priesterkleding en/of de kleding van de koning. Waarom het gezantschap van koning Josia een vrouw raadpleegde en andere profeten voortbijging, die hoogstwaarschijnlijk in dezelfde tijd in Jeruzalem leefden en werkten, is niet echt duidelijk. Volgens de Joodse traditie zijn de twee zuidelijk gelegen poorten van de tempelberg genoemd naar de profetes Huldā, de zogenaamde Huldapoorten. Dit getuigt ervan dat haar invloed niet alleen tijdens haar leven groot was, maar ook daarna nog lange tijd heeft doorgevoerd.

De profetes Noadja wordt genoemd in Neh. 6: 14. Nehemia's poging om de muren op te bouwen wordt verhinderd. De profeet Semaja probeert Nehemia te overtuigen om in de tempel te schuilen. Maar Nehemia weigert om tegen het bevel van God in te gaan. In vers 14 klinkt de verzuchting van Nehemia tot God waarnaast Tobia en Sanballat de profetes Noadja en andere profeten worden genoemd, omdat zij proberen Nehemia bevreesd te maken.

In Jes. 8: 3 wordt de vrouw van Jeesja profetes genoemd. Of dit een benaming is die de vrouw van een profeet doorgaans onvingt, of dat ze zelf een profetes was, is niet duidelijk. Er staan verder geen gegevens over haar vermeld.

Uit wat omtrent de besproken profetessen gezegd is, kan niet afgeleid worden dat de vrouwen een permanente, officiële, leidinggevende positie onder het volk hebben ingenomen. Ze worden wel door God gebruikt om Zijn wil bekend te maken. Het is opmerkelijk dat de profeten naast de profetische arbeid die ze thuis verrichtten ook erop uit werden gestuurd, terwijl de profetessen er niet op uit trokken om het Woord van God te verkondigen, maar dat men naar haar toekomt voor raad (vgl. Richt. 4: 4; 2 Kon. 22: 14).

6.2 Achtegronden, begrippen en teksten uit het Nieuwe Testament

In het Nieuwe Testament treffen we vrouwen aan rondom Jezus, bij de apocrielen en in de gemeente. Na een algemeen overzicht van de plaats van de vrouw in het Nieuwe Testament volgt een meer gedetailleerde bespreking van enige teksten die aangeven welke taken met name genoemde vrouwen verricht hebben. Daarna wordt overgegaan tot de exegese van teksten die te maken hebben met de positie van de vrouw in de gemeente van Christus en met de onderlinge verhouding van mannen en vrouwen.

6.2.1 Vrouwen in het Nieuwe Testament

Algemeen

Het is niet eenvoudig om een duidelijk beeld te krijgen van de positie die de vrouw innam in het publieke en religieuze leven in het Romeinse Rijk ten tijde van het Nieuwe Testament. In het oostelijk deel was de samenleving nog sterk patriarchaal van structuur en nam de vrouw een ondergeschikte plaats in. De meer westerse delen vertoonden een ander beeld. Daar genoot de vrouw over het algemeen een grotere mate van vrijheid en was bijna gelijk in status met de man.

Zeker is, dat in Griekenland een meisje van minder waarde werd geacht dan een jongen. Het onderwijs van meisjes bleef dan ook ver achter bij de vorming van jongens. Was een meisje eenmaal getrouwd, dan was zij geheel in de macht van haar man. Het leven van de gehuwde vrouw speelde zich bijna geheel binnenshuis af. Op straat verloorde de getrouwde vrouw zich niet, of hoogstens in gezelschap van een slaaf of slavin. In het publieke leven bezat zij geen rechten. De deugd van de vrouw was gehoorzamen, zwijgen, onderworpen-zijn. Met de betaere stond het anders. Zij was de publieke vrouw, die zich als de gelijke van de man gedroeg; de 'gelmanciperde' vrouw, die zich niet meer liet gezeggen. Zij had kans gezien zich naast de man een positie te verwerven, ook in het publieke leven.

In de Romeinse cultuur was de positie van de vrouw oorspronkelijk weinig anders. Evenwel, onder invloed van de Stoa en de mysterie-religies, die eeuwen streefden om alle verschillen tussen mensen te laten wegvallen, kwam er geleidelijk verbetering voor de vrouw. Zij was minder onderworpen; zij verkreeg meer rechten; zij kon zelfs in het publieke leven een plaats in gaan nemen waarin zij bijvoorbeeld ook gezag uitoefende over anderen.

De joodse traditie

Binnen het jodendom was de positie van de vrouw er, vergeleken met de dagen van het Oude Testament, niet op vooruitgegaan. Vrouwen namen een ondergeschikte positie in. Dat blijkt onder andere uit het binnen het jodendom gangbare echtscheidingsrecht. Dat recht beruiste vrijwel uitsluitend bij de man en hij kon er zo goed als ongemoeid gebruik van maken. Zo gaf rabbi Meir al toestemming voor scheiden wanneer de vrouw op straat at of met onbedekt hoofd uitging, terwijl rabbi Akiva dit al deed als een man een moedere vrouw dan de zijne zag. De vrouw had echter veel minder mogelijkheden om te scheiden.

De achterstelling van vrouwen komt ook uit in het verbod dat de Talmoed geeft om vrouwen te onderwijzen in de wet.³⁹ Hiermee hangt samen, dat vrouwen in de synagoge ook een totaal onbelangrijke plaats innamen. Zij konden niet behoren tot de 'minyān', het verplichte aantal van tien mannen, dat aanwezig moet zijn om een synagogedienst te kunnen laten doorgaan. Vrouwen konden ook de eed niet afleggen en hun getuigenis had geen rechtsgeldigheid. Mannen spraken niet met vrouwen over godsdienstige zaken. Het was een man voorgeschreven om in het dagelijkse morgengebed God te danken dat Deze hem niet heeft laten geboren worden als een heiden, een vrouw of als een slaaf. Dit gebed gaat, voor zover bekend, terug op een uitspraak van Rabbi Jehuda ongeveer 150 na Chr.⁴⁰

Christus en de positie van vrouwen

Op allerlei manieren heeft Jezus de achterstelling van vrouwen doorbroken. Iets daarvan komt al uit in het geslachtsregister van Mattheüs 1. Daarin worden ook de namen van een aantal vrouwen genoemd. Zoets is onder joden hoogst ongebruikelijk.

De houding van Christus ten opzichte van vrouwen is opvallend. De waarde die vrouwen voor Jezus hebben,

is gelijk aan die van mannen; beiden zijn schepselen van God. Deze gelijke behandeling van vrouwen en mannen komt uit in het gesprek met de Samaritanse vrouw. De discipelen verwonderden zich erover (Joh. 4: 27). Ook op andere plaatsen in de evangeliën spreekt de Heiland met vrouwen (o.m. Mark. 5: 34; Luk. 11: 27-28; 13: 12; 23: 27-31). Hij eet en drinkt met hoeren en laat zich door Maria de voeten zelve (Joh. 12: 3). In Luk. 13: 16 spreekt Christus over een vrouw. Hij noemt haar dan een dochter van Abraham, precies zoals Hij in Luk. 19: 9 Zacheüs een zoon van Abraham noemt.

De gelijkwaardigheid van man en vrouw in de ogen van Christus blijkt ook uit de wijze waarop Hij haar in bescherming neemt op het punt van huwelijk en echtscheiding, o.a. in Mat. 5: 32 en 19: 1v. Hij laat weten dat de vrouw niet beschouwd mag worden als het bezit van de man, waarmee deze zou kunnen doen naar zijn believen. De vrouw heeft recht op een respectvolle behandeling.

In Zijn wijze van omgaan met vrouwen laat Jezus Zijn discipelen tegelijkertijd een voorbeeld na. De Rabbinen vermeden het contact met vrouwen omdat zij de vrouw zagen als een gevaar voor de man; een potentiële verleiding tot zonde. Jezus laat weten, dat de vrouw niet gemeden moet worden, maar dat de man zijn gedachten en lusten onder de wet van het Koninkrijk der Hemelen moet stellen. Ook in de hulp die Hij aan de vrouw geeft, zowel op lichamelijk als op geestelijk gebied, blijkt dat zij naar Zijn mening niet achterstaat bij de man. De evangeliën geven heel wat voorbeelden van vrouwen die genezen worden door Jezus. Er worden ook vrouwen genoemd, die tot geloof komen in Jezus en dat geloof ook belijden. Soms prijst Hij een vrouw om haar grote geloof (Mat. 15: 28), zoals Hij dat in een ander geval een man ook doet (Luk. 7: 9). Dat Jezus in Zijn hulp aan vrouwen daarbij zelfs wel eens levitisch onrein werd, zoals bij de genezing van de bloedvloeiende vrouw, die Zijn kleed aanraakte (Mark. 5: 28) is iets wat Hij accepteert als deel van Zijn werk als Zaligmaker.

De wijze waarop Jezus vrouwen inschakelt bij Zijn werk laat zien welke waarde Hij hen toekent. In Zijn onderwijs gebruikt Hij niet alleen vrouwen als voorbeeld, maar Hij richt – tegen de gewoonte van toen – Zijn woorden ook aan vrouwen (Luk. 10: 38-42). Vrouwen dienen Jezus (Luk. 8: 3) en volgen Hem, hoewel dit voor velen ongewoond als iets onbegrijpelijk moet zijn voorgekomen. Ook mogen vrouwen het Woord van God doorgeven. In het begin van het evangelie klinkt de lofzang van Maria, het getuigenis van Elisabeth en de woorden van Anna. Aan het eind worden vrouwen tot boodschappers van de opstanding van Christus gemaakt. Dit is opmerkelijk, aangezien het getuigenis van een vrouw in het jodendom geen geloofwaardigheid bezat. Jezus maakt echter van dat getuigenis wel gebruik.

Uit alles blijkt duidelijk dat Jezus de vrouw erkent als volwaardig mens. Daarmee is Hij ingegaan tegen allerlei bestaande vooroordelen uit Zijn tijd. Toch blijft er ook onderscheid. In dit verband is de vraag gesteld wat de reden kan zijn dat Christus uit de kring van Zijn volgelingen alleen mannen gekozen heeft om aan te stellen tot apostelen.

G. Huls is van mening dat Jezus geen revolutionair wide zijn. Daarom zou Hij veel van de bestaande culturele en sociale omstandigheden – inclusief de verhouding van man en vrouw – laten voortbestaan, al moet legitiem gezegd worden, dat Hij met Zijn heilsboodschap "de essentie van die scheefgeproleide situaties heeft aangepast, hetgeen later als aanzet tot een verandering van die vormen zal leiden".⁴⁰ Deze manier van redeneren is niet houdbaar. Want met vele voorbeelden is aan te tonen dat Jezus er niet voor terugschrok om tegen bepaalde gewoonten in te gaan. Hij genas zieken op de sabbat (Mark. 1: 21-28). Hij sprak met een vrouw in het openbaar (Joh. 4: 7-9). Hij at met tollenaars en zondaars (Mat. 9: 11). Hij nam een tollenaar aan als discipel (Mat. 9: 9). Hij reinigde de tempel (Mat. 21: 12,13). Hij laat Zich in Zijn houding niet inperken door culturele vooroordelen.

Welke reden kan Jezus dan gehad hebben om alleen maar mannen als Zijn apostelen te kiezen? Ongeveerd speelt het motief van het twaalftal van de stammen van Israël daarin een belangrijke rol. Vanuit heilshistorisch perspectief is het twaalftal te zien als representanten van het volk Israël. Het is immers dat volk, dat vanouds de roeping had om Gods heil aan de wereld te boodschappen (Jes. 42: 6; 49: 6). Het representatie-motief verdoort op zichzelf echter nog niet waarom er geen vrouwen bij de twaalf waren. Vrouwen hebben – in tegenstelling tot niet-joden – vanaf het begin bij de volgelingen van Christus behoord. Ook als de vacature van Judas vervuld moet worden, blijken er geen vrouwen voorgedragen te worden. De vervanger moet komen uit de kring van de mannen die bij Jezus geweest zijn (Hand. 1: 21; vgl. later de zeven in Hand. 6: 3).

De door Jezus erkende gelijkwaardigheid van man en vrouw, leidt er blijkbaar niet toe dat elke taak waarvoor een man in Gods Koninkrijk geroepen kan worden, ook door een vrouw vervuld zou kunnen worden.

De apostelen en de positie van vrouwen

De manier waarop Jezus de vrouw heeft benaderd en haar een plaats gegeven heeft in Zijn Koninkrijk, werkt door bij de apostelen. Er is geen discrepantie in houding of benadering ten opzichte van vrouwen tussen Jezus en de apostelen. Dit blijkt al spoedig in de jonge kerk na Pinksteren. In Handelingen 1 zijn vrouwen aanwezig in de kring van de discipelen om biddend de komst van de beloofde Geest te verwachten. Zij zijn daar kennelijk als volwaardige gelovigen aanwezig en zitten niet – zoals dat in de synagoge het geval was – op een aparte plaats. In overeenstemming met de profete van Joël delen mannen en vrouwen samen in de vervulling met de Heilige Geest. Evenals Christus verkondigen de apostelen het evangelie ook aan vrouwen. In dit opzicht is Hand. 16: 13 veelzeggend: Paulus bevindt zich in een kring van uitsluitend vrouwen om daar de boodschap van Gods genade te brengen. Soms zijn vrouwen de eerste bekeerlingen: Lydia (Hand. 16: 15); Damaris (Hand. 17: 34). Vrouwen krijgen dan ook al heel snel een volwaardige plaats in de gemeente. Daar kunnen ze allerlei activiteiten ontplooiën, zoals Dorcas doet (Hand. 9: 36). Voorbeelden van wat vrouwen doen worden genoemd: het openstellen van hun huizen voor de samenkomsten der gemeente (Hand. 12: 12); zichzelf de heiligen ten dienste stellen (1 Kor. 16: 15); gastvrijheid bewijzen (Hand. 18: 2; 1 Tim. 5: 10); de voeten der heiligen wassen (1 Tim. 5: 10); de verdrukten te hulp komen (1 Tim. 5: 10). Al deze activiteiten zijn van groot belang geweest voor het goed functioneren van het gemeentelijke leven. Ook bij de verbreiding van het evangelie worden vrouwen ingeschakeld. Te denken valt aan Priscilla, die samen met haar man Aquila door Paulus wordt aangeduid als 'medewerker' (Rom. 16: 3); Febe, die 'dienares' genoemd

wordt (Rom. 16: 1); Euodia en Syntyche, die 'medestrijders' heten (Fil. 4: 2,3); de dochters van Filippus de evangelist, van wie geschreven staat dat zij 'profeteerden' (Hand. 21: 9); en anderen. Vrouwen nemen actief deel aan de eredienst (1 Kor. 11: 5); zij ontvangen de gave van de Heilige Geest; weduwen verrichten een officiële taak (1 Tim. 5: 1-16); er zijn vrouwelijke profeten (Hand. 21: 9) en vrouwen worden in grootstijlen opgenomen.

Het heil in Christus zorgt ervoor dat man en vrouw weer kunnen functioneren naar Gods bedoeling. Door de verlossing in Christus wordt het beeld van God hersteld. Dat heeft gevolgen voor alle segmenten van het menszijn. In de gemeente van Christus herleeft iets van de glorie van de oorspronkelijke scheppingsordeering uit het begin, ondanks de zonde die voortwoekert. Toch betekent gelijkwaardigheid, inschakeling en waardering kennelijk niet dat de vrouw een gelijke positie als de man ontving.

De gemeente en de positie van vrouwen

Om nader te bezien welke plaats vrouwen in de gemeente ten tijde van het Nieuwe Testament hebben ingenomen, is het nodig meer in detail aandacht te geven aan teksten waarin vrouwen met name worden genoemd met het werk dat zij verricht hebben.

Priscilla – medewerkster

Priscilla (ook wel Prisca genoemd) is samen met Aquila haar man Paulus meer dan eens tot grote steun geweest. Paulus heeft enige tijd bij dit echtpaar gastvrijheid ontvangen (Hand. 18: 3). In later tijd hebben zij hun huis ter beschikking van de gemeente gesteld (1 Kor. 16: 19). Paulus spreekt met grote waardering over hen. Hij noemt hen zijn medewerkers in Christus Jezus die met gevaar voor eigen leven de zaak van Gods Koninkrijk hebben voorgestaan (Rom. 16: 3,4). Van dit echtpaar wordt ook verteld, dat zij de welbekende prediker Apollos nauwkeurig op de hoogte gesteld hebben van het evangelie van Jezus Christus (Hand. 18: 26).

Priscilla wordt 'medewerkster' (grieks: συνεργός) genoemd. Paulus gebruikt die terminologie voor zowel mannen als vrouwen. Soms ziet het op een leidinggevende positie zoals in het geval van Timotheüs (Rom. 16: 21), Apollos (1 Kor. 3: 9), Titus (2 Kor. 8: 23), Epaphras (Filemon: 24). Op grond van dit woordgebruik worden soms vergaande conclusies getrokken over de positie van Priscilla. Nader onderzoek van het 'medewerkerschap' geeft echter aan dat het gaat om een vrij algemeen woord zonder specifieke betekenis. Iemand kan op allerlei manieren meewerken en zo een bijdrage leveren aan de voortgang van het evangelie. Sommigen zijn als 'medewerkers' bezig geweest met het verkondigen van het evangelie, zoals Timotheüs, Titus, Apollos. Van anderen kan dit niet met zekerheid gezegd worden terwijl ze toch 'medewerker' genoemd worden, zoals Urbanus (Rom. 16: 9), Jezus Justus (Kol. 4: 10) e.a. Er valt nergens uit af te leiden dat de aanduiding 'medewerker' op een officieel erkende positie in de gemeente van Christus wijst. Wat betreft de nadere uitleg van het evangelie, die Priscilla samen met Aquila aan Apollos heeft gegeven (Hand. 18: 26), moet opgemerkt worden dat het daar niet gaat om een vorm van onderwijzen in het openbaar in een positie van gezag en leiderschap.

Overigens is datgene wat door Priscilla gedaan werd, na haar door vele andere vrouwen gedaan zonder ambtelijke status. Prof. dr. W. van 't Spijker noemt uit de kerkgeschiedenis verschillende vrouwen, "zonder wie de geschiedenis der Reformatie niet geschreven zou kunnen worden".⁴¹⁾

Euodia en Syntyche – medestrijders, medewerkers

In Fil. 4: 2, 3 noemt Paulus de namen van twee vrouwen, Euodia en Syntyche, van wie hij zegt dat ze met hem in het evangelie gestreden hebben en die hij beschouwt als zijn medearbeiders. Wie deze vrouwen geweest zijn, is moeilijk vast te stellen. Buiten de aangehaalde tekst worden ze niet meer genoemd in het Nieuwe Testament. Wat ze gedaan hebben, kan alleen worden afgeleid uit de twee aanduidingen, die Paulus van hen geeft: 'medestrijders' en 'medearbeiders'.

Zoals boven reeds aangegeven is 'medearbeider' of 'medewerker' een algemeen woord. Het gaat om meehelpen in de ruimste zin van het woord. Hetzelfde geldt van 'medestrijder'. In Rom. 15: 30 spreekt Paulus over een met hem strijden in de gebieden. In Fil. 1: 27 gaat het over medestrijden voor het geloof in het evangelie. De betekenis hiervan is zo breed dat het van veel activiteiten in de gemeente kan gelden.

Maria, Tryfena, Tryfosa, Pensis – arbeiden in de Heere

In Romeinen 16 noemt Paulus een aantal vrouwen waarvan hij zegt dat ze moeibevolle arbeid hebben verricht voor de Heere: Maria (Rom. 16: 6), Tryfena en Tryfosa (vs. 12) en Pensis (vs. 12). Het gaat om werk dat aangeduid wordt als moeibevolle arbeid dat een onvermoeibaar standhouden vergt (2 Kor. 6: 5; 11: 27; 2 Tim. 2: 6; Opb. 2: 3).

Junia(s) – apostel?

In Romeinen 16: 7 worden genoemd Andronicus en Junias, mannen die onder de apostelen in aanzien staan. Sommigen menen dat in plaats van de mannelijke vorm Junias de vrouwelijke vorm Junia gelezen zou moeten worden. Taalkundig is het dan mogelijk om "in aanzien onder de apostelen" te vertalen met "onder de aanzienlijke apostelen". Het argument daarvoor is dat de mannelijke vorm van de naam Junias nauwelijks bekend zou zijn, terwijl de vrouwelijke naam Junia meer gangbaar zou zijn in de oudheid.

Erg overtuigend is dit argument niet omdat beide namen niet veel voorkomen in de ons bekende Griekse literatuur. Zelfs al zou Junia een vrouw geweest zijn, dan is daarmee nog niet bewezen dat zij een apostel was. Er is geen dwingende taalkundige reden om vers 7 anders op te vatten dan dat de genoemde personen bekend zijn en in aanzien staan in de kring van de apostelen.

De dochters van Filippus – profetessen

Hand. 21: 8-9 geeft aan dat Paulus enige tijd gelogerd heeft in het huis van Filippus, de evangelist, die in

Caesarea woonde. Deze Filippus had vier ongehuwde dochters, van wie vermeld wordt dat zij profeteerden. Overigens wordt niet alleen van de dochters van Filippus gezegd dat zij profeteerden; uit 1 Kor. 11 blijkt wel dat profeterende vrouwen niet ongehuwd zijn.

De vraag is hoe dit profeteren gezien moet worden. Gaat het om een vorm van gezagvol onderwijs en verkondiging? Later in dit rapport zal hierop worden ingegaan. Het is evenwel niet uit Handelingen 21 op te maken of deze vorm van profete in de openbare samenkomst van de gemeente heeft plaatsgevonden of in een besloten groep.

In Hand. 21 is het voorts nog opvallend, dat hoewel de dochters van Filippus het charisma van de profete bezaten, de profete over de aanstaande gevangenneming van Paulus niet door een van hen wordt gegeven, maar door een andere profete die bij Filippus op bezoek komt. En deze profete, Agabus, is een man.

Febe – diakonos

Paulus schrijft in Rom. 16: 1-2 een aanbeveling voor Febe, die hij een διάκονος (diakonos) van de gemeente te Kenchreën noemt. De vraag is wat met deze term bedoeld wordt. In het Nieuwe Testament komt het voor in de specifieke betekenis van iemand die officieel aangesteld is in de dienst der barmhartigheid in de gemeente (Fil. 1: 1; 1 Tim. 3: 8,12). Het woord 'diakonos' is echter ook vaak niet meer dan een algemene aanduiding van een persoon die in de gemeente op de een of andere manier dienstbaar is, zonder officiële aanstelling.

Het is niet met zekerheid vast te stellen in welke betekenis Paulus het woord 'diakonos' gebruikt met betrekking tot Febe. Sommigen zien daarin een aanleiding om het denken in de richting van een kerkelijk erkend ambt te overwegen.⁴²⁾ Vanwege de onzekerheid over de status en de inhoud van het werk van Febe moet geconcludeerd worden dat er te weinig toereikende gegevens zijn om antwoord te geven op de vraag, wat de verhouding is tussen de diakones in Rom. 16: 1 en de diakonen in 1 Tim 3: 8vv.

De weduwen – 1 Timotheüs 5

In 1 Tim. 5: 8vv is sprake van weduwen die tot bepaalde taken in de gemeente geroepen kunnen worden, mits zij aan bepaalde voorwaarden voldoen. Deze voorwaarden, uitdrukkelijk genoemd in vers 10, geven aan dat het om weduwen gaat wier leven duidelijke bewijzen van godsvrucht laat zien. Bovendien stelt Paulus dat hij het oog heeft op oudere weduwen. Hij geeft ook aan waarom hij jongere weduwen uitsluit (vs. 11vv.). Het is de vraag of met deze weduwen een bepaalde categorie vrouwen in de gemeente wordt bedoeld die een bepaald kerkelijk erkend dienstverband vervullen.

Uit de vereisten die aan deze weduwen gesteld worden, blijkt dat hun taak ligt op het terrein van het barmhartighheidsbetoon. Het feit echter dat Paulus deze taak apart vermeldt, doet vermoeden dat deze vrouwelijke diaconale arbeid niet zondermeer gelijkgesteld kan worden aan wat door de opzieners en diakonen werd gedaan.

De vrouwen – 1 Timotheüs 3: 11

In 1 Timotheüs 3 schrijft Paulus over de vereisten waaraan zij die in de gemeente dienen, moeten voldoen. In de verzen 2 tot 7 heeft hij het over de opzieners of ouderlingen; in de verzen 8 tot 13 over de diakonen. Daar tussenin staat iets over vrouwen. Welke vrouwen bedoelt de apostel?

Het tekstverband maakt het onmogelijk om aan alle vrouwelijke leden der gemeente te denken. Paulus schrijft over ouderlingen en diakonen. De overgang naar vrouwen in het algemeen ligt dan niet voor de hand. Zijn dan de vrouwen van de diakonen bedoeld, zoals de vertaling NBG/51 suggereert ("hun vrouwen")? Tegen deze opvatting zijn bezwaren te maken. In de eerste plaats ontbreekt het bezittelijke voor-naamwoord "hun" in de tekst. Vervolgens ligt het ook niet in de lijn van het betoog van Paulus om nu opeens over de vrouwen van de diakonen te gaan spreken. Daarom is er het meest voor te zeggen om bij deze vrouwen in 1 Tim. 3: 11 te denken aan een derde categorie naast de door Paulus genoemde opzieners en diakonen. Het gaat dan om een groep vrouwen die tot bepaalde arbeid in de gemeente geroepen wordt.

Vanwege de nadrukkelijke parallel tussen de vereisten voor de diakonen (vs. 8) en die voor deze vrouwen (vs. 11), kan het gaan om werk dat in nauw verband met het diaconale werk verricht werd. Welke de verhouding geweest is tussen de diakonen van de gemeente en deze vrouwen, laat zich uit de tekst niet aflezen. Mogelijk is te denken aan het onderscheid in de vroeg-christelijke kerk waarin diakonen werden bijgestaan door diaconessen die hulpdiensten verrichtten. Er is dan sprake van twee soorten diakonen: de ene soort omvat alle aspecten van het diaconale werk inclusief de leidinggevende, en de andere soort beperkt zich tot het praktische werk onder leiding van de eerstgenoemde categorie.⁴³⁾

6.2.2 Exegetische opmerkingen bij een aantal kernteksten

Naast wat boven reeds besproken is, zijn er enkele gedeeltes te vinden in het Nieuwe Testament die van beslissende betekenis zijn voor het verstaan van de positie van vrouwen in de gemeente van Christus. Achtereenvolgens komen aan de orde: 1 Korinthiërs 11 en 14, Galaten 3, Efeziërs 5 en 1 Timotheüs 2.

6.2.2.1 Korinthiërs 11 en 14

Paulus spreekt in 1 Kor. 14: 34 over het zwijgen van vrouwen in de gemeente, terwijl in 1 Kor. 11: 5 aanwijzingen worden gegeven voor het bidden en profeteren van vrouwen. De vraag is welke betekenis beide tekstverbanden hebben en hoe deze uitspraken zich tot elkaar verhouden.

Statenvertaling

1 Kor. 11: 5
Maar een legelijke vrouw, die bidt of profeteert met ongedekten hoofde, onteert haar eigen hoofd;

vertaling NBG

1 Kor. 11: 5
Maar iedere vrouw, die blootshoofds bidt of profeteert, doet haar hoofd schande aan, want zij staat

want het is een en hetzelfde, alsof haar het haar afgesneden ware.

1 Kor. 14: 34-35

Dat uw vrouwen in de Gemeenten zwijgen; want het is haar niet toegelaten te spreken, maar bevolen onderworpen te zijn, gelijk ook de wet zegt. En zo zij iets willen leren, laat haar te huis haar eigen mannen vragen; want het staat lelijk voor de vrouwen, dat zij in de Gemeente spreken.

Bij de uitleg van deze verzen moeten de volgende vragen aan de orde komen: of Paulus hier een absoluut gebod tot zwijgen geeft of niet; of zijn vermaan gericht is tot alle vrouwen of niet; wat voor soort spreken er eigenlijk wordt verboden en wat Paulus bedoelt als hij verwijst naar de wet.

Een absolute regel?

Wanneer 1 Kor. 14: 34v een absoluut gebod zou zijn, ontstaat er een tegenstrijdigheid met 1 Kor. 11: 5. Het is onmogelijk met elkaar in overeenstemming te brengen dat vrouwen aan de ene kant moeten zwijgen in de samenkomst van de gemeente en dat zij aan de andere kant kunnen en mogen profeteren. Deze moeilijkheid is niet op te lossen door te veronderstellen dat in 1 Kor. 11 een andersoortige profetie zou bedoeld zijn dan in 1 Kor. 14. Er zijn geen aanwijzingen voorhanden om dit aannemelijk te maken. Profeteren wordt genoemd als een gave van de Geest; in 1 Kor. 12: 4-11 wordt deze gave van de Geest weer onderscheiden van andere vormen van spreken door de Geest (vers 8, wijsheid, kennis). Kortom, profeteren is spreken door de Geest, maar niet alle spreken door de Geest is profeteren. In 1 Kor. 14: 14-19 wordt profeteren eveneens onderscheiden van bidden, zingen en danken. Het onderscheid met tongentaal is met name gelegen in de verstaanbaarheid en (in verband daarmee) het opbouwende karakter van de profetie. Het eigene van de profetie is daarin gelegen, dat het berust op openbaring (1 Kor. 14: 30).

Thuis of in de openbare samenkomst?

Het is niet aannemelijk om te denken dat Paulus het bidden en profeteren in de thuisituatie toestaat (1 Kor. 11) en in de openbare samenkomst van de gemeente (1 Kor. 14) niet geoorloofd acht. Immers, het grote verband van 1 Kor. 11 spreekt nadrukkelijk over de samenkomsten van de gemeente (1 Kor. 11: 16-17). Hetzelfde geldt van 1 Kor. 14. Daar gaat het onmiskenbaar om een situatie van de samenkomst van de gemeente (1 Kor. 14: 33). Verder wordt in 1 Kor. 14 het profeteren gestuurd in de context van de gemeentelijke samenkomst, evenals de tongentaal. Ook de aard van de vermaning die Paulus geeft, brengt met zich mee dat aan een openbare samenkomst gedacht moet worden: wie in tongen spreekt, sticht alleen zichzelf maar wie profeteert, sticht ook anderen. Overigens blijkt uit tal van plaatsen in het Nieuwe Testament dat de gemeentelijke samenkomst vaak plaats vond bij mensen aan huis.

De verhouding man-vrouw in de gemeente

In zijn algemeenheid moet met betrekking tot 1 Kor. 11 in het oog gehouden worden, dat de strekking van dit gedeelte niet is om iets over het bidden of profeteren van de vrouw te zeggen; het gaat hier om een veel bredere zaak, nl. om de man-vrouwverhouding in de gemeente. De apostel Paulus fundeert de man-vrouwverhouding zoals deze in de gemeente dient te functioneren, op de wijze van de schepping van man en vrouw door God, en de daarmee door God Zelf aangegeven orde voor de verhouding van man en vrouw (1 Kor. 11: 8v, vgl. 11v). Het hoofd-zijn van de man ten opzichte van de vrouw hangt hier ten nauwste mee samen.

Gaat het hierbij om de vraag hoe een gehuwde vrouw zich in de gemeente dient te gedragen in aanwezigheid van haar echtgenoot? Of gaat het om de verhouding tussen man en vrouw in het algemeen? Vergelijking met 1 Kor. 11: 3 geeft helderheid. Daar wordt met nadruk en in algemene zin gezegd dat Christus het hoofd is van iedere man (grieks: *κύριος ἑκάστου*). Het ligt voor de hand om bij het tweede deel van de zin (het hoofd van de vrouw is de man) ook te denken aan een algemene stelregel: zoals Christus het hoofd is van iedere man, zo is de man het hoofd van de vrouw. Deze algemene uitspraak kan ook betrokken worden op de man als hoofd van zijn eigen vrouw in het huwelijk (vgl. Ef. 5: 23). Het gaat dan om een specifieke situatie waarin de algemene regel wordt toegepast; die zich niet alleen tot het huwelijk beperkt. In het beroep op de schepping van Adam en Eva (1 Kor. 11,8v.) lijken de algemene lijn en de lijn van het huwelijk samen te komen, want de eerste mensen waren zowel de eerste man en vrouw alsook het eerste echtpaar. Wat is nu Paulus' bedoeling in 1 Kor. 11? In vers 5 spreekt hij over elke vrouw (grieks: *ἑκάστη*). Daarmee zijn de regels met betrekking tot het bidden en profeteren alsmede de hoofdbedekking niet te beperken tot de gehuwde vrouw, maar ze zien op alle vrouwen in de gemeente.

Enkele oplossingen voor de verhouding van 1 Kor. 11 en 14

Ligt er niet een bepaald spanningsveld tussen hetgeen Paulus in 1 Kor. 11 geoorloofd acht en hetgeen hij in 1 Kor. 14 verbiedt? Voor dit probleem zijn verschillende oplossingen aangedragen.

Het meest verpand is de opvatting, die eenvoudig stelt dat Paulus zichzelf tegensprekt. Deze oplossing voldoet niet. Het is onmogelijk in te zien, dat de apostel in dezelfde brief binnen een bestek van enkele hoofdstukken twee elkaar zo duidelijk tegensprekende meningen kan neerschrijven.

Evenmin kan de oplossing bevredigen, die ervan uitgaat dat Paulus in 1 Kor. 14 een regel geeft en in 1 Kor. 11 een concessie doet. Bij deze visie is het noodzakelijk aan te nemen, dat 1 Kor. 14,37 (wat Paulus schrijft, is een "gebod des Heeren") niet letterlijk opgevat kan worden. Echter door dit aan te nemen, wordt de geloofwaardigheid van het apostolisch gezag op een onaanvaardbare wijze ondergraven.

gelijk met ene, die kaalgeschoren is.

1 Kor. 14: 34-35

Zoals in alle gemeenten der heiligen moeten de vrouwen in de gemeenten zwijgen; want het is haar niet vergund te spreken, maar zij moet ondergeschikt blijven, zoals ook de wet zegt. En als zij iets te weten willen komen, moeten zij thuis haar mannen om opheldering vragen; want het staat lelijk voor een vrouw te spreken in de gemeente.

Vanuit feministische hoek komt de opvatting van E. S. Fiorenza, die zegt dat Paulus zelf wel aanvoelt dat er weerstand te verwachten is tegen de restricties die hij de vrouw oplegt (restricties die hij zou hebben overgenomen uit de joods-hellenistische propaganda-traditie) en dat hij een (oneigenlijk) beroep doet op het gezag van God om zich tegen kritiek in te dekken. Het behoort weinig betoog dat ook deze oplossing in de kring van hen die een gerolfeerde schriftbeschuiving aanhangen, niet kan worden aanvaard.

De opvatting van Calvin is als volgt: het gaat in 1 Kor. 11 om de man-vrouw verhouding en met name de 'uitwendige eerbaarheid en weigevogelijkheid' daarvan. Uit ooggpunt van zedigheid vereist de apostel dat de vrouwen het hoofd bedekken. Op de tegenwerping, dat het toch vreemd is dat Paulus de vrouw verbiedt om met ongedekt hoofd te profeteren als hij even later het de vrouw helemaal verbiedt om te spreken in de samenkomst, antwoordt Calvin dat Paulus weliswaar het profeteren door vrouwen afkeurt, maar omdat dit niet het hoofdonderwerp is in 1 Kor. 11, de argumentatie ervoor uitstelt tot hoofdstuk 14. Ook deze oplossing doet geen recht aan 1 Kor. 11, waar het bidden en profeteren van de vrouwen niet wordt genoemd als iets dat ter discussie staat.

Wiek spreken wordt verboden?

Wanneer evenwel toch het spreken in de samenkomst van de gemeente wordt verboden (1 Kor. 14), welk spreken is dit dan? Het in 1 Kor. 14: 34 gebruikte werkwoord voor spreken (grieks: *λαλέω*) heeft een zo algemene betekenis, dat men soms heeft betoogd, dat bedoeld zou zijn, dat de vrouwen in de kerk over allerlei onderwerpen zagen te 'kletsen'. Vers 35 maakt echter duidelijk, dat de apostel iets anders voor ogen heeft. Hij zegt niet dat alleen de praatgrage vrouwen eens stil moeten zijn (zouden er trouwens ook geen praatgrage mannen zijn geweest?), maar hij verbiedt alle vrouwen te spreken. Als onzinnig of onnodig gepraat in de samenkomst van de gemeente door Paulus aan banden gelegd zou worden door de betreffende voorschriften, dan ligt het in de lijn der verwachting dat hij de vrouwen zou opwekken om in plaats van nutteloze praat iets nuttigs en stichtelijks te zeggen. Dat schrijft de apostel echter niet. Hij geeft duidelijk aan dat hij wil dat de vrouwen zullen zwijgen.

In het licht van 1 Kor. 11: 5 is duidelijk, dat dit geen absoluut zwijgebod of spreekverbod voor de vrouw genoemd kan worden. Het zou ongerijmd zijn te menen, dat de vrouwen van bijvoorbeeld het zingen en bidden waren uitgesloten. Bijkans 1 Kor. 11 kon een vrouw ook deelnemen aan het profeteren. Het gaat dus om een gekwalificeerd soort spreken dat hen verboden is. Hoe is dat op te vatten?

Velen hebben erop gewezen, dat het onderricht in de oud-christelijke kerk kon plaats vinden in de dialogische vorm van vraag en antwoord. Hand. 20: 7 vv zou daarvan een voorbeeld zijn (vgl. Hand. 17, 2,17 v). Paulus zou nu bedoelen dat de vrouwen in de gemeente uitgesloten zijn van deze discussies. Men heeft wel verondersteld, dat deze vrouwen met extra moeilijke vragen kwamen, waardoor zij hun eigen mannen in verlegenheid brachten. Op deze wijze zouden zij niet hun plaats weten tegenover de man, die zij zouden overtroeven. Wat Paulus verbiedt, is dit dominerend en tevens orde-verstorend gedrag van de Korinthische vrouwen.⁴⁴ Deze verklaring roept de kwestie op of vragen die netjes op tijd gesteld worden, en die niet interrumpend, overtroevend of beledigend zijn, wel door de vrouwen gesteld zouden mogen worden? Wanneer het in dit lektgedeelte alleen zou gaan om een ordemaatregel voor de gehuwde vrouw die haar man niet publiekelijk in verlegenheid mag brengen, dan ligt daarin de consequentie opgesloten dat een ordelijk spreken van de vrouw niet verboden zou zijn, hetgeen des te meer zou gelden voor de ongehuwde vrouw. De pointe waarom het gaat, is echter niet dat Paulus in deze verzen de grenzen aangeeft waarbinnen het spreken van de vrouw wel of niet aanvaardbaar zou zijn, maar hij gebiedt haar te zwijgen. Anders gezegd: hij verbiedt haar een gequalificeerd soort spreken. De aard en betekenis van dit apostolisch voorschrift reikt verder dan alleen de huwelijksverhouding van gemeentelieden in Korinthe. Het raakt de orde die God in alle gemeenten wil zien, gegrond als zij is op gezaggeverhoudingen die in de schepping zijn gegeven. De volgende overwegingen hebben tot deze overtuiging geleid.

Aan wie de vrouwen ondergeschikt moeten blijven, wordt niet vermeld in 1 Kor. 14: 34. Het ligt in de lijn van de bovengenoemde uitleg van 1 Kor. 11: 3vv om te denken aan de positie van de vrouw ten opzichte van de man in de haar van God gegeven orde bij de schepping. Dat in vers 35 over 'hun eigen mannen' wordt gesproken, maakt wel duidelijk dat deze regels allereerst betrekking hebben op de gehuwde vrouw. Overigens moet daarbij in gedachten gehouden worden, dat de huwelijks verhouding in de thuisituatie model staat voor de man-vrouw verhouding in het algemeen in het midden van de gemeente, zoals reeds naar voren is gekomen bij de bespreking van 1 Kor. 11: 3, 8 v.

De interpretatie die het spreken verklaart als 'interrumpende vragen' lijkt vooral ingegeven te zijn door het gegeven uit vers 35, dat zij thuis hun vragen moeten stellen. Het gaat echter niet alleen om interrumpende vragen, maar om elke vorm van spreken die wat betreft toon en inhoud de zucht tot domineren laat uitkomen. Het zou in de thuisituatie overigens net zo ongepast en ongeestelijk zijn, als de vrouw daar haar man in verlegenheid bracht met onbetamelijke vragen. Waar de apostel zich tegen keert, is het verstoren van de orde die God heeft gegeven voor de verhouding van man en vrouw. Wat in die zin orde-verstorend zou zijn in de thuisituatie, is het zeker ook in de samenkomst van de gemeente. Daarom valt niet in te zien, dat het zwijgebod alleen voor de gehuwde vrouwen zou gelden en niet voor de vrouw in het algemeen.

Een ordemaatregel?

Het is wel mogelijk 1 Kor. 14: 34 als ordemaatregel op te vatten (vers 40 geeft samenvattend aan, dat Paulus' voorschriften inderdaad de orde van de gemeente raken), maar dan betreft het een algemeen geldende orde. Het gaat de apostel niet slechts om het rechtzetten van een Korinthisch incident, maar om het terugleiden van deze gemeente tot de van God gewilde orde, die in alle kerken geldt (vers 33). Bij die orde hoort, dat de vrouwen de hun van God gegeven plaats respecteren. Die orde wordt verstoord door hun spreken in de gemeente. De wijze waarop de Korinthische vrouwen aan het woord kwamen was ordeverstorend en gezagsondermijnd.

Iedere vorm van ordeverstorend en gezagsondermijnd spreken wordt echter verboden. De reden daarvoor wordt in de context aangeduid met de woorden dat God geen God van wanorde is maar van vrede (vs.

33). De orde voor de leiding van de gemeente mag niet worden verstoord, verankerd als zij is in de met de schepping gegeven verhouding voor man en vrouw. Een beroep op de Geest en op de gaven van de Geest doet deze orde niet teniet. Vrouwen zijn niet uitgesloten van de Geestesgaven. Het blijft echter wel verboden daar op een zodanige wijze mee naar voren te treden in de gemeente, dat de van God gegeven orde zou worden verbroken. Voor het leidinggeven aan de gemeente heeft God gezagverhoudingen gegeven, gegrond in de schepping. Die verhoudingen zijn van blijvende aard. Het leidinggeven aan de gemeente is daarbij weggelegd voor de man. Het werkwoord *hypotassomai* (grieks: ὑποτάσσομαι, vers 34) betekent hier dan ook: een zich in gehoorzaamheid schikken naar de van God gegeven en door God gewilde *taxis* (grieks: τάξις, orde, vers 40).

Hoe de samenkomsten van de gemeente in Korinthe er concreet hebben uitgezien, in welke vorm en met wat voor inhoud het profetieren geschiedde en hoe de verhouding daarvan was tot het leidinggeven en het onderwijzen in de apostolische leer, is niet echt duidelijk. Wellicht speelt ook het onderscheid tussen – wat vandaag genoemd zou kunnen worden – blijvende ambten en verdwijnende gaven een grotere rol dan menigeen wil aannemen. Het ontvangen en doorgeven van een profete was een incidenteel gebeuren; het leidinggeven aan de gemeente is een blijvende aangelegenheid. Ongeacht de vraag of de profete te beschouwen is als een gave die niet als het apostelschap slechts bij de funderende begintijd van de christelijke kerk behoorde (Ef. 2: 20), is duidelijk dat de apostel wel de vrouw mede begrepen ziet in het ontvangen van bijzondere Geestesgaven, maar voor haar geen taak ziet weggelegd voor het blijvende, leidinggevende en gezagvolle onderrecht van de gemeente. Ondanks allerlei onderlinge verschillen in de gemeenten van toen, verplicht Paulus de gemeente te Korinthe zich te conformeren aan de goede orde die in alle gemeenten wordt gehandhaafd inzake de verhouding man en vrouw. Het gaat om een algemeen geldend gebod.

Op grond hiervan noemt de apostel het in vers 35 'lelijk' voor een vrouw om te spreken in de gemeente. Dit wordt door F. J. Pop en vele anderen opgevat als een verwijzing naar de algemeen geldende fatsoensnorm. Paulus zou volgens deze visie een theologische legitimatie bieden voor dit fatsoensbesef. Met verwijzing naar Calvijn die zegt dat het hier om middelmatige dingen gaat, zou dan de regel 'andere tijden, andere zeden' kunnen worden toegepast. Deze mening doet echter noch aan Paulus noch aan Calvijn recht. Calvijn maakt bij zijn commentaar op vers 34 de niet voor tweeërlei uitleg vatbare opmerking, dat het leerambt de vrouw niet toekomt. Zijn opmerking bij vers 35 inzake middelmatige dingen raakt niet de openstelling van het leerambt, maar de wijze waarop vrouwen met hun vragen komen. Daarvan geldt dat niets ongeoorloofd is dan alleen wat met de betamelijkheid en stichting strijdt. Ook al zou het aangesloten hebben bij de algemene fatsoensnorm van die dagen dat het lelijk staat voor een vrouw om te spreken in de gemeente, dan nog is voor de apostel een andere motivatie van doorslaggevend gewicht, namelijk dat zulk gezaghebbend spreken van de vrouwen ingaat tegen de orde van God (vers 33) en de wet van God (vers 34). Daarom staat het lelijk (vers 35).

Zou men bij 1 Kor. 11: 2-16 nog de vraag kunnen stellen of dit nu wel of niet betrekking heeft op de samenkomst van de gemeente, in 1 Kor. 14 is dit niet onduidelijk. Het herhaald gebruik van de woorden 'in de gemeente(n)' in vers 33,34 en 35 en het feit dat deze woorden geconstrueerd worden met het thuis stellen van vragen, geeft op niet voor tweeërlei uitleg vatbare wijze aan, dat de apostel het de vrouwen in de specifieke situatie van de samenkomst van de gemeente verbiedt zo te spreken, dat de van God gegeven orde en gezagverhouding wordt doorbroken. De profeten moeten hun plaats weten: laten zij ieder op hun beurt spreken, en laat de een voor de ander kunnen terugtreden. De vrouwen moeten ook hun plaats weten: hun taak ligt niet in het openbaar spreken, het onderrichten van de gemeente. De mannen geven gezaghebbend onderricht en spreken in de gemeente(samenkomst); dit gekwalificeerde soort spreken is de vrouwen verboden.

Twee pijlers van het zwijgebod

Het verbod om op deze specifieke wijze te spreken in de gemeente rust op twee pijlers: het beroep op de wet (vers 34), en het beroep op Paulus' apostolisch gezag (vers 37) waarmee hij het gebod van Christus doorgeeft aan de gemeente. Paulus claimt apostolisch gezag voor de voorschriften die in het voorgaande gedeelte zijn gegeven.

Van belang hierbij is ook op te merken, dat deze voorschriften weliswaar zijn toegespit op de Korinthische situatie, maar niet uitsluitend op Korinthe alleen van toepassing zijn. De apostel vermaant deze gemeente om zich niet in een uitzonderingspositie te manoeuvreren ten opzichte van de andere gemeenten. Dit geldt des te sterker, wanneer het juist is om het slot van vers 33 te zien als het begin van de zin, die in vers 34 doorloopt. Wat hij deze gemeente te Korinthe aan apostolisch vermaan c.q. gebod van de Heere doorgeeft, is geheel in overeenstemming met de gang van zaken in andere gemeenten. Het gaat in 1 Kor. 14 dus niet om een gelegenheidsargumentatie, maar om de goede orde zoals die dient te gelden in elke gemeente van Christus.

Wat bedoelt Paulus nu met zijn beroep op de wet? Het woord 'nomos' (grieks: νόμος, wet) kan meer dan één betekenis hebben. Met Prof. Van Genderen zeggen we echter, dat het niet aangaat om bij de verduidelijking van de woorden 'zoals de wet zegt' vijf mogelijkheden op te sommen (de vijf boeken van Mozes; het gehele Oude Testament; apostolische vermaningen; de Romeinse wet; of Joodse voorschriften) en vervolgens met de opmerking dat het niet goed duidelijk is wat Paulus precies bedoelt, aan de wet voorbij te gaan! 'De apostel verwijst zeker naar een norm die God gaf en niet naar een menselijke wet of norm'.⁴⁵⁾ We hebben te denken aan het Oude Testament. In Rom. 3: 19 en 1 Kor. 9: 8 vinden we een vergelijkbaar spraakgebruik. Als Paulus daar de woorden 'gelijk de wet zegt' hanteert, verwijst hij in de laatstgenoemde tekst onmiskenbaar naar de wet van Mozes en in de eerstgenoemde naar het geheel van het Oude Testament (zie de veelheid van citaten uit het Oude Testament in de verzen 9-18). Eerder al in 1 Kor. 14 verwees Paulus naar de wet, namelijk in vers 21. Het daar gegeven citaat verwijst naar Deut. 28: 49 en Jes. 28: 11. De uitdrukking 'de wet zegt', als verwijzing naar het Oude Testament, komt bij Paulus dus wel vaker voor. Er is echter in het Oude Testament niet een specifieke tekst of gedeelte aan te wijzen, waar het gaat over vrouwen die moeten zwijgen. Er is veel voor te zeggen dat Paulus hier nog steeds het gegeven in gedachten heeft, waar-

naar hij al eerder verwees, toen het ging om de man-vrouw verhouding in verband met de goede orde in de gemeente: de orde die God bij de schepping van man en vrouw gegeven heeft (1 Kor. 11: 8v; Gen. 1: 26v; Gen. 2: 18v). Het is ook mogelijk dat Paulus hier niet denkt aan één of enkele specifieke teksten of gedeeltes, maar aan het gebuigen van het Oude Testament als geheel. Het beroep op de wet verwijst dus niet naar rabbijnse tradities of synagoga gebruiken; Paulus' beroep op de wet draagt het karakter van een beroep op een gezaghebbende norm en daaraan moeten alle eventuele bezwaren en tegenwerpingen van de gemeente Korinthe ondergeschikt gemaakt worden.

6.2.2.2 Galaten 3

Versuit de bredere context van Galaten 3 kunnen lijnen getrokken worden naar Gal. 3: 28, waar gezegd wordt dat alle gelovigen één zijn in Christus:

In aansluiting op Gal. 2: 15-21 wijst Paulus in Gal. 3: 1-18 op de rechtvaardiging door het geloof in Christus als de enige weg tot behoud. De rechtvaardige zal uit het geloof leven (vs. 11). In dit hoofdstuk wordt gewaarschuwd voor Judaïsten, die de Galaten – voor een belangrijk deel uit de heidenen afkomstig (Gal. 4: 8v) – tot een ander (wettisch) evangelie willen overhalen (Gal. 1: 6v). Paulus plaatst het geloof tegenover de werken der wet (vs. 3, 5, 10). Het gaat ten diepste om de vraag of de mens door eigen werken of door het werk van Christus gerechtvaardigd wordt. De prediking van het geloof (vs. 2, 5) is de prediking van het evangelie (vs. 8), waarna Christus' werk centraal staat. Hij heeft de vloek der wet gedragen (vs. 13). Dat maakt de weg vrij voor de oproep tot geloof in Hem. Reeds Abraham werd door dit geloof gerechtvaardigd, en allen (ongeacht of zij afkomstig zijn uit het joodse volk of niet, zie vers 4 en 8) die ditzelfde geloof hebben, delen in dezelfde zegen (vs. 9). Deze zegen-in-Christus (vs. 14) staat tegenover de vloek der wet (vs. 13). In de volgende perikoop Gal. 3: 19-29 gaat het nog steeds om hetzelfde thema, echter nu toegespit op de vraag hoe de wet zich verhoudt tot het geloof. Enerzijds worden wet en geloof tegenover elkaar geplaatst, als onder 'wet' wordt verstaan de poging om langs de weg van eigen werken gerechtigheid voor God te verkrijgen. Anderzijds wordt de betekenis van de wet door Paulus gehandhaafd om krachtens haar voorbereidende pedagogische functie – op ontdekkende wijze – te leiden tot Christus, met Wie wij door het geloof verrijgd worden. In vers 27-29 spreekt Paulus over deze eenheid van de gelovigen met Christus.

Galaten 3: 27-29

Statenvertaling

Want zovelen als gij in Christus gedoopt zijt, hebt gij Christus aangedaan. Daarin is noch Jood noch Griek; daarin is noch dienstbare noch vrije; daarin is geen man en vrouw; want gij allen zijt één in Christus Jezus. En indien gij van Christus zijt, zo zijt gij dan Abrahams zaad, en naar de belofte erfgenamen.

vertaling NBG

Want gij allen, die in Christus gedoopt zijt, hebt u met Christus bekleed. Hierbij is geen sprake van Jood of Griek, van slaaf of vrije, van mannelijk en vrouwelijk: gij allen zijt immers één in Christus Jezus. Indien gij nu van Christus zijt, dan zijt gij zaad van Abraham, en naar de belofte erfgenamen.

Het punt waarom het Paulus gaat is, dat zonder nationaliteit, sociale status of sexe in aanmerking te nemen allen door het geloof gerechtvaardigd worden (vs. 24). Allen zijn kinderen van God (vs. 26), hebben Christus aangedaan (vs. 27) en zijn erfgenamen volgens de belofte (vs. 29). Het gaat dus om de verhouding van de mens tot God. Mannen en vrouwen hebben door het geloof dezelfde verhouding tot God door Christus. Voor Joden en heidenen en voor slaven en vrijen geldt hetzelfde. In Gal. 3: 8v heeft Paulus reeds erop gewezen, dat ook de heidenen deelgenoot van dezelfde zegen kunnen worden, zoals reeds aan Abraham beloofd. In Gal. 4: 7 wordt gezegd dat alle gelovigen niet meer een slaaf (dienstbare) maar een kind van God zijn.

De eenheid in Christus van man en vrouw staat voor de vraag welke praktische consequenties deze woorden van Paulus moeten hebben. Soms wordt aangenomen dat de apostel zelf niet in staat is geweest de nieuwe eenheid concreet gestalte te geven in de gemeenten. Paulus zou zich in zijn leven slechts op het eerste punt hebben kunnen concentreren: de gelijkheid van jood en Griek. Aan de gelijkheid van man en vrouw zou hij niet meer toegekomen zijn. Geheel anders is de mening van hen die Paulus beschouwen als een van de meest revolutionaire schrijvers uit de oudheid wegens zijn radicale opstelling voor de bevrijding van vrouwen en de erkenning van hun gelijkwaardigheid.

De mening dat Paulus zelf er niet voldoende aan toegekomen is om de praktische consequenties van zijn in Gal. 3: 28 beleden overtuiging uit te werken (omdat hij daarvoor te kort geleefd zou hebben of belemmerd werd door sociale, maatschappelijke of andere factoren) moet als onjuist van de hand gewezen worden. Want het gaat hier niet om gelijkwaardigheid maar om de eenheid van mannen en vrouwen wat betreft hun relatie tot God. Die eenheid is niet zozeer een doel om naar te streven in een verre toekomst, maar het is de werkelijkheid waarin de gelovigen zich reeds nu mogen verheugen.

De driestag jood-Griek, slaaf-vrije, mannelijk-vrouwelijk is ook wel bekend uit buitenbijbelse bronnen. Ook al maakt Paulus van een bekende driestag gebruik, toch mag duidelijk zijn dat het onderscheid tussen een slaaf en een vrije een andersoortig onderscheid is dan dat tussen een jood en een heiden of tussen een man en een vrouw. Paulus wil zeggen: welke onderscheidingen er ook onder de mensen zijn, in Christus zijn alle gelovigen één. In het geloof zijn ze samen verbonden met Christus en wordt niemand op grond van maatschappelijke status, afkomst of sexe uitgesloten. Zo dient men ook elkaar te aanvaarden in de gemeente en heeft niemand het recht om op grond van maatschappelijke status, afkomst of sexe zich te verheffen boven een ander.

Eenheid in geloof – eenheid in functies?

Het is een belangrijke vraag of de in Gal. 3: 28 beleden eenheid van de gelovigen nu ook zondere meer betekent of allen tot dezelfde taken en functies in de gemeente geroepen kunnen worden. Vloekt uit de soteriologisch bepaalde eenheid ook een functionele eenheid voort? Deze opvatting wordt aangehangen door hen

de Galaten 3 een hermeneutische prioriteit willen toekennen ten opzichte van andere schriftplaatsen. Echter in het tekstverband wordt daar niet over gesproken. Daarom is voorzichtigheid geboden bij het trekken van conclusies.

Een vergelijking met 1 Kor. 12 is verhelderend. Het valt op dat Paulus zowel in Gal. 3: 28 als in 1 Kor. 12: 12-13 nadrukkelijk spreekt over de geestelijke eenheid van de gemeente in Christus. Daarbij noemt hij in 1 Kor. 12: 13 twee van de drie categorieën die ook in Gal. 3: 28 te vinden zijn. Joden en Grieken, dienstknechten en vrijen: zij zijn allen door één Geest tot één lichaam gedoopt. De strekking is vergelijkbaar met Gal. 3: 28. Binnen de ene gemeente deelt de Heilige Geest verschillende gaven uit. Niet iedereen wordt echter tot dezelfde taken geroepen. Er kan eenheid in de gemeente zijn en tegelijk sprake zijn van gezagsverhoudingen, die God binnen de gemeente heeft gegeven en gehonoreerd wil zien (1 Kor. 12: 28v). Aan de door de Geest geestelijke eenheid in het geloof binnen de gemeente wordt geen afbreuk gedaan door de gezagsverhoudingen, die binnen de gemeente nodig zijn om haar te leiden en te verzorgen. Dat in dat opzicht de vrouwen van leidinggevende taken worden uitgesloten (1 Kor. 14: 33-35) is voor de apostel geen probleem. Dit niets blijkt dat de beleden eenheid onder spanning wordt gezet door de bepalingen die het leidinggeven aan de gemeente betreffen. De eenheid stelt in staat de door God gegeven orde te laten functioneren zonder daarbij te geraken in posties van meerder- of minderwaardigheid.

Terecht is erop gewezen dat er een verschil is in de wijze waarop in Gal. 3: 28 de drie categorieën naast elkaar worden geplaatst. Na de woordparen jood of Griek, slaaf of vrij, volgt niet man of vrouw (aner of gunê), maar 'mannelijk en vrouwelijk' (arsên en thelús). Hoewel dit woordgebruik de interpretatie van het vers niet fundamenteel beïnvloedt, maakt het wel duidelijk dat de drie woordparen niet op eenzelfde wijze naast elkaar geplaatst worden. Het zijn drie geheel eigensoortige categorieën. In tegenstelling tot het onderscheid tussen joden en heidenen en tussen slaven en vrijen is het onderscheid tussen mannelijk en vrouwelijk door God Zelf bij de schepping gegeven. Paulus' woordgebruik herinnert aan Gen. 1: 27 (via de Septuaginta). Hij onderscheidt dit woordpaar van de andere woordparen. Terwijl de andere onderscheidingen gekomen zijn na de zondeval, behoort het onderscheid tussen mannelijk en vrouwelijk bij de schepping. De in die schepping door God gegeven en gewilde verhoudingen en orde (Gen. 2) wordt door Paulus niet ontkend of krachteloos gemaakt. Beter is het te spreken over door Christus geheiligde verhoudingen. Daardoor wordt niet ieder onderscheid opgeheven zodat het man- of vrouw-zijn geen aandacht meer behoeft in de gemeente. Het onderstreept dat de eigenheid van man en vrouw afzonderlijk alleen maar kan bestaan binnen de in Christus en door Zijn Geest gegeven eenheid en op basis van de door God in de schepping gelegde orde.

Ook op andere plaatsen grijpt Paulus terug op de schepping van man en vrouw (1 Tim. 2: 13v), om hun onderscheiden positie in de ordening van het gemeentelieven aan te geven. In het Nieuwe Testament is bij de ordening van het gemeentelieven ten aanzien van de vraag wie tot het geestelijk leiderschap in de gemeente geroepen worden, geen specifieke restrictie voor heidenen of slaven te vinden. Met betrekking tot de man-vrouw verhouding geldt echter (in tegenstelling tot de andere woordparen) dat er een op de schepping teruggaande verhouding en ordening is, die in de gemeente niet wordt tenietgedaan, maar geëerbiedigd en geheiligd. Zonder de terminologie over te nemen, kan hier aangesloten worden bij het waarheidsmoment in de redenering van prof. J. Hovius: hij gebruikt Galaten 3 om het essentiële van het behoren tot de gemeente van Christus te onderscheiden van het accidentele.⁴⁶⁾

6.2.2.3 Efeziërs 5

Bijzondere aandacht vraagt het gedeelte Efeze 5:21-33. Het maakt deel uit van wat wel 'de huustafels' wordt genoemd. In deze huustafels wordt het alledaagse leven gezet in de lichtsring van het evangelie en de daarmee verbonden levensvernieuwing (vgl. Kol. 3: 14-4: 1; 1 Tim. 2: 9-15; Tit. 2: 4-5; 1 Petr. 3: 1-6). De huustafels richten zich tot bepaalde groepen in de gemeente, die elk worden aangesproken in hun eigen situatie. Wat de vorm betreft zijn deze vermaningen verwant aan de loerzame joods-hellenistische traditie, maar de inhoud verschilt daarvan doordat ze steeds heenwijzen naar Christus als heilbewerker en Heere.⁴⁷⁾

Efeziërs 5: 21-33

Statenvertaling

Eikander onderdanig zijnde in de vreze Gods. Gij vrouwen, weest aan uw eigen mannen onderdanig, gelijk aan den Heere; want de man is het hoofd der vrouw, gelijk ook Christus het Hoofd der Gemeente is; en Hij is de Behouder des lichaams. Daarom, gelijk de Gemeente aan Christus onderdanig is, alsoo ook de vrouwen aan haar eigen mannen in alles. Gij mannen, hebt uw eigen vrouwen lief, gelijk ook Christus de Gemeente liefgehad heeft, en Zichzelven voor haar heeft overgegeven; opdat Hij haar heiligen zou, haar gereinigd hebbende met het bad des waters door het Woord; opdat Hij haar Zichzelven heerlijk zou voorstellen, een Gemeente, die geen vlek of rimpel heeft, of iets dergelijks, maar dat zij zou heilig zijn en onberispelijk. Alsoo zijn de mannen schuldig hun eigen vrouwen lief te hebben, gelijk hun eigen lichamen. Die zijn eigen vrouw liefheeft, die heeft zichzelf lief. Want niemand haat ooit zijn eigen vlees gehaat, maar hij voedt het, en onderhoudt

vertaling NBG

Weest elkander onderdanig in de vreze van Christus. Vrouwen, weest aan uw man onderdanig als aan de Heer, want de man is het hoofd van zijn vrouw, evenals Christus het hoofd is zijner gemeente; Hij is het, die zijn lichaam in stand houdt. Welnu, gelijk de gemeente onderdanig is aan Christus, zo ook de vrouw aan haar man, in alles. Mannen, hebt uw vrouw lief, evenals Christus zijn gemeente heeft liefgehad en Zich voor haar overgegeven heeft, om haar te heiligen, haar reinigende door het waterbad met het woord, en zo zelf de gemeente voor Zich te plaatsen, stralend, zonder vlek of rimpel of iets dergelijks, zo dat zij heilig is en onbesmet. Zo zijn ook de mannen verplicht hun vrouw lief te hebben als hun eigen lichaam. Wie zijn eigen vrouw liefheeft, heeft zichzelf lief; want niemand haat ooit zijn eigen vlees, maar hij voedt het en koestert het zoals Christus de gemeente, omdat wij leden zijn van zijn lichaam. Daarom zal een man zijn vader

het, gelijkerwijs ook de Heere de Gemeente. Want wij zijn leden Zijns lichaams, van Zijn vlees en van Zijn benen. Daarom zal een mens zijn vader en moeder verlaten, en zal zijn vrouw aanhangen; en zij twee zullen tot één vlees wezen. Deze verborgenheid is groot; doch ik zeg dit, ziedende op Christus en op de Gemeente. Zo dan ook gij leden, elk in het bijzonder, een eigelijk hebbe zijn eigen vrouw, alsoo lief als zichzelf; en de vrouw zie, dat zij den man vreze.

en zijn moeder verlaten en zijn vrouw aanhangen, en die twee zullen tot een vlees zijn. Dit geheimenis is groot, doch ik spreek met het oog op Christus en op de gemeente. Intussen ook gij, laat ieder voor zich zijn eigen vrouw zo liefhebben als zichzelf en de vrouw moet ontzag hebben voor haar man.

De samenhang van vers 18-22 is een onmisbaar element voor de verklaring van deze perikoop. In Ef. 5: 18 vermaant Paulus zijn lezers om niet dronken te worden door veel wijn, maar om liever vervuld te worden met de Heilige Geest. Vanaf vers 19 laat hij vier manieren zien waarmee dit gedaan kan worden (vier opeenvolgende participaties):

1. spreekt onder elkander in psalmen, lofzangen en geestelijke liederen (vers 19),
2. zingt en jubelt de Heer van harte (vers 19)
3. dankt te allen tijde in de naam van onze Here Jezus Christus God de Vader voor alles (vers 20)
4. weest elkander onderdanig in de vreze van Christus (vers 21).

Het wederzijds onderdanig zijn uit vers 21 hangt dus samen met het vervuld zijn met de Heilige Geest. Verschillende exegeten zien de wederzijdse onderdanigheid uit vers 21 als een inleiding op de volgende verzen. Daarmee wordt de wederzijdse onderdanigheid tot een dragend motief dat in Ef. 5: 22-6: 9 tot in kleine- te onderdelen verder wordt uitgewerkt. Bezwaar tegen deze opvatting is dat Paulus in vers 22 en verder wel spreekt over 'onderwerpen' maar dan gaat het niet meer over wederkerige onderwerping. Bovendien gaat het wegens het verband met vers 18 niet zozeer om een uitwerking van het werkwoord 'onderwerpen' als wel om de betekenis van het vervuld zijn met de Heilige Geest.

Het zich aan elkaar onderwerpen ziet op de gelijkwaardigheid voor God van alle gelovigen als mede-begnadigden. Maar het gelijkwaardig-zijn voor God betekent niet dat allen een gelijke taak hebben gekregen om te vervullen. In huwelijk, gezin en samenleving zijn er relaties waarin sprake is van een onderdanig zijn. Het vervuld zijn met de Heilige Geest moet uitkomen in de manier waarop iemand functioneert in de verschillende relaties: 1. vrouwen ten opzichte van hun mannen (5: 22-33), 2. kinderen ten opzichte van hun ouders (6: 1-4), 3. slaven ten opzichte van hun meesters (6: 5-9). Bij elk voorbeeld van onderdanigheid geeft Paulus daarbij een omschrijving hoe de gezagdragende persoon zich moet gedragen. Bij het eerste voorbeeld over man en vrouw is de apostel uitvoeriger en gebruikt een vergelijking tussen Christus en de gemeente.

Ef. 5: 23 geeft de reden aan waarom de vrouw zich onderdanig ten opzichte van haar man moet opstellen. De man is het hoofd van zijn vrouw zoals Christus het hoofd is van Zijn gemeente. Het woord gezag komt niet voor in deze context, maar vanwege het 'hoofd-zijn' van de man is er wel van een gezagsmoment sprake. Daarmee is de opvatting afgewezen dat 'hoofd-zijn' niet meer inhoudt dan 'bron' of 'oorsprong' zijn. Het woord 'hoofd' (grieks: κεφαλή) – als het al de betekenis van bron of oorsprong kan hebben – komt in de oriëntale literatuur uit de eerste eeuwen na Christus bijna uitsluitend voor in betekenissen waarin gezag en autoriteit een belangrijke plaats innemen.⁴⁸⁾ Eerder, in de brief aan de Efeziërs heeft Paulus het ook gebruikt (Ef. 1: 22; 4: 15) en geeft hij er mee aan, dat Christus gezag en macht heeft over Zijn gemeente. Het is goed om in dit verband te herinneren aan wat de apostel schrijft in 1 Kor. 11: Daar noemt Paulus de man het beeld en de heerlijkheid van God en de vrouw noemt hij de heerlijkheid van de man (1 Kor. 11: 7). De man is het hoofd van de vrouw (1 Kor. 11: 3). Deze uitspraken zijn van groot belang, maar mogen niet worden gebruikt om de gedachte te wekken dat de vrouw inferieur zou zijn ten opzichte van de man. De verzen 11 en 12 uit 1 Kor. 11 laten het tegendeel zien. Zowel de man als de vrouw dragen Gods beeld en voeren de scheppingsopdracht uit. Maar in hun onderlinge relatie is er de structuur van 'hoofd' en 'heerlijkheid'. Deze orde blijft gehandhaafd, ook al zijn beiden 'in Christus'.

Terugkerend naar Efeze 5, noemt Paulus de man het hoofd van de vrouw en tegen de vrouw zegt hij dat zij zich aan de man moet onderwerpen (vgl. vers 23 met 33). Opvallend is dat hij de man niet opdraagt de vrouw aan zich te onderwerpen, maar dat hij de vrouw zegt dat zij zichzelf moet onderwerpen. Het is dus haar werk en daaruit mag geconcludeerd worden dat ook voor Paulus de vrouw gelijkwaardig is aan de man. Zoals man in de gemeente aan elkaar onderdanig is, zo worden gehuwde vrouwen opgeroepen om onderdanig te zijn aan de eigen man. Omdat de onderdanigheid van de vrouw aan haar eigen man ten neuvste samenhangt met 'hoofd-zijn' van de man, mag de conclusie getrokken worden dat de vrouw zich overal moet onderwerpen waar van dit 'hoofd-zijn' sprake is, bijvoorbeeld ook in het huizegezin Gods. Dat is de gedachtegang van de apostel in 1 Tim. 2: 11 en 12 en 1 Kor. 14: 34 v.

In vers 25 spreekt Paulus tot de man. Het gaat niet over de wijze waarop hij het best zijn vrouw kan regeren, maar over de liefde die de man behoort op te brengen voor zijn vrouw. De apostel gaat in op de motiverende factor die moet voorkomen dat de man misbruik maakt van zijn positie. In vers 25-33 werkt Paulus zijn vergelijking tussen Christus en de man verder uit, maar nu met betrekking tot het Zaligmaker-zijn van Christus. Als Zaligmaker van Zijn gemeente heeft Christus Zijn gemeente zo liefgehad, dat Hij voor haar gestorven is. Een man kan zijn vrouw niet zalig maken, maar wordt wel voorgeloude dat hij de liefde van Christus die daarin uitkomt, dient na te volgen. Dit punt wordt verder benadrukt door het beeld van het hoofd (man) en het lichaam (vrouw).

Het is vanzelfsprekend dat hoofd en lichaam elkaar nodig hebben, liefhebben en voor elkaar zorgen. Daarmee wordt geïmpliceerd dat het mede de taak van de man is om zijn vrouw te voeden en te koesteren. De wijze waarop Christus als Hoofd van de gemeente gestalte geeft aan de liefde is, dat Hij (bij uitstek) dogme is die zich heeft ontdigd, de gestalte van een dienstknecht heeft aangenomen en zich vernedert heeft tot de dood aan het kruis. Deze werkelijkheid van de dienende liefde is voor de gelovige bepalend voor

verhoudingen tussen mensen onderling binnen en buiten de gemeente.

6.2.2.4.1 Timotheüs 2

Paulus waarschuwt in deze brief tegen dwaaleraars (1 Tim. 1: 3-11; 18-20; 4: 1-10; 5: 11-15; 6: 3-10; 20-21). Ook wat Paulus in hoofdstuk 2 aan Timotheüs voorschrijft, staat in verband met de oproep om de dwaalleer te weerstaan. Wat precies het karakter is geweest van deze dwaalleer, is niet meer vast te stellen. Er valt echter niet aan te twifelen dat de dwaaleraars een bepaalde invloed hadden op de vrouwen van de gemeente (1 Tim. 5: 11-15; vgl. ook 2 Tim. 3: 6-7).

Of het vrouwen door Paulus verboden wordt te leren omdat zij zich hebben laten overhalen tot de visie van de dwaalleer om die uit te dragen in de gemeente, is niet aan de tekst van de brief te onttrekken. De dwaalleer van Paulus in de pastorale brieven met name noemt, zijn allen mannen (1 Tim. 1: 20; 2 Tim. 2: 17-18; 4: 14). Ook al zouden vrouwen mede de dwaalleer verspreid hebben, dan blijft het nog opmerkelijk dat Paulus alleen de vrouwen (alle vrouwen) verbiedt te leren, in plaats van een verbod voor allen die de dwaalleer verbreiden, ongeacht of ze man of vrouw zijn. Het verbod van Paulus aan de vrouwen om te leren is dus niet gegeven uit reactie tegen hun mogelijke betrokkenheid bij het verbreiden van de dwaalleer.

1 Timotheüs 2: 1-7

In deze verzen vermaant Paulus Timotheüs voorbede te doen voor alle mensen, inclusief koningen en andere mensen met een belangrijke positie in de samenleving. Mogelijk staat dit gedeelte tegen de achtergrond van een onderdeel van de dwaalleer waartegen Paulus zich in deze brief keert. Wat ook de achtergrond van deze vermaningen moge zijn, algemeen wordt wel aangenomen dat de gebeden plaatsvinden in de eredienst van de gemeente.

1 Timotheüs 2: 8-15

Statenvertaling

Ik wil dan, dat de mannen bidden in alle plaatsen, opheffende heilige handen, zonder toorn en twist. Desgelijks ook, dat de vrouwen, in eerbaar gewaad, met schaamte en matigheid zichzelf versieren, niet in vlechtingen des haars, of goud, of paarden, of kostelijke kleding; maar (hetwelk de vrouwen betaamt, die de godvruchtigheid belijden) door goede werken. Een vrouw late zich leren in stilheid, in alle onderdanigheid. Doch ik laat de vrouw niet toe, dat zij lere, noch over de man heerse, maar wil, dat zij in stilheid zij. Want Adam is eerst gemaakt, daarna Eva. En Adam is niet verleid geworden; maar de vrouw verleid zijnde, is in overtreding geweest. Doch zij zal zalig worden in kinderen te baren, zo zij blijft in het geloof en liefde, en heiligmaking, met matigheid.

Ik wil dan...

Met vers 8 begint een nieuwe perikop, die wel met de voorgaande in verband staat. Wat gezegd werd over het gebed is aanleiding om de mannen daarover nader te vermanen. Zij moeten bidden met reine handen – en harten, zo mag men wel interpreteren. Toorn en twist (of ook wel te vertalen met: twist) zouden het gebed belemmeren. Mogelijk moet ook hier gedacht worden aan onenigheid die door toedoen van de dwaaleraars in de gemeente oprees. Daarvan moet men zich verre houden. Ook afgedacht echter van deze bepaalde aanleiding voor toorn en twist geldt uiteraard in het algemeen dat de gebeden geen kracht hebben wanneer de harten met toorn vervuld zijn.

Opvallend is de sterke uitdrukking aan het begin van vers 8: ik wil (grieks: βούλομαι). Het geeft aan dat het Paulus gaat om meer dan slechts een persoonlijke voorkeur van hemzelf. Gezien de nadruk waarmee de apostel in vers 7 zijn apostolische autoriteit poneert, zal ook vers 8 in ditzelfde kader verstaan moeten worden als een uiting van zijn gezag: Paulus geeft met apostolisch gezag voorschriften inzake het gebed in de erediensten van de gemeente. Het gaat daarbij om voorschriften die bedoeld zijn voor alle gemeenten, waar zij zich ook bevinden (vers 8: "op iedere plaats", grieks: ἐν παντι τόπω).⁴⁸ Hierin komt naar voren, dat Paulus' voorschriften van bovenpersoonlijke en bovenplaatselijke betekenis zijn.

Aan de vrouwen

Na de vermaning van de mannen heeft Paulus eveneens een woord voor de vrouwen. De gedachtegang loopt door. Daarom dient de aanhef "ik wil" erbij betrokken te blijven, in de zin van: eveneens wil ik dat de vrouwen... Het is van belang om na te gaan, wie Paulus bedoelt met "de vrouwen" (vers 9). Ziet dit op vrouwen in het algemeen, of op echtgenotes? Het gebruikte Griekse woord γυναίκα (grieks: γυναίκα) kan, afhankelijk van de context, zowel 'vrouw' als 'gehuwde vrouw' betekenen.⁴⁹ Nadere bepalingen waaruit zou kunnen blijken dat alleen aan gehuwde vrouwen zou moeten worden gedacht, ontbreken geheel in 1 Tim. 2: 9 vv.

De opvatting bestaat dat de bepalingen inzake het dragen van sieraden en de haardracht net zo cultureel bepaald zijn als het verbod voor vrouwen om te leren. Het moet daarom inconsequent geacht worden om het een wel en het ander niet van normatieve en blijvende waarde te laten zijn. Paulus' verbod dat de vrouwen zouden leren en over de man heersen is net zo cultureel bepaald als wat hij schrijft over hun kleding.

Echter, in deze manier van redeneren wordt gesuggereerd dat de kleding van de vrouwen voor de apostel een zaak van hetzelfde gewicht zou zijn als het onderrichten van de gemeente. Bovendien is het onjuist te menen, dat Paulus' woorden over de kleding van de vrouwen geen boodschap voor ons zouden bevatten. Overdrijven aandacht voor uiterlijk en kleding, is storend in de eredienst. In plaats daarvan dienen vrouwen zich op een eerbare wijze te kleden. Daarmee geeft de apostel een principe aan dat ook vandaag nog gehoord moet worden. Wanneer men meent dat deze vermaningen slechts in de cultuur van Paulus hun plaats hadden en voor ons hebben afgedaan, verliest men een niet onbelangrijk (en niet op zichzelf staand) gegeven van de Schrift uit het oog. Het doel van de gehele brief van Paulus samen in 1 Tim. 3: 15. Zowel voor mannen als voor vrouwen heeft de apostel aanwijzingen hoe men in het huis Gods moet verkeren, namelijk heilig.

Onderwijzen en zich laten onderwijzen

Vers 11 spreekt over de vrouw in het algemeen. Zij moet zich laten onderrichten in alle onderdanigheid. De vraag is waar de nadruk op ligt: gaat het erom dat de vrouw zich moet (en mag) laten onderwijzen (uit Gods Woord, in de samenkomst van de gemeente), of gaat het om de wijze waarop zij dat onderwijs moet ontvangen (stilzwijgend, in alle onderdanigheid)?

Het is mogelijk om bij vers 11 en 12 te denken aan een situatie waarin vrouwen gebrek of achterstand in kennis hebben, zodat zij niet genoeg tegenlicht kon bieden aan de invloed van de dwaaleraars. Wanneer het gebrek aan kennis echter wordt weggenomen (vers 11) vervalt daarmee ook het verbod om te leren (vers 12). Echter, bij deze veronderstelling wordt voorbijgezien aan wat Paulus metterdaad zegt. Hij schrijft niet dat hij de vrouw verbiedt om te leren, totdat zij voldoende daarvoor is gekwalificeerd. Uit de aansporing om zich te laten onderwijzen is niet de toestemming af te leiden om zelf te onderwijzen. Immers, Paulus verbiedt vrouwen juist deze taak. Er is geen enkele aanwijzing dat dit verbod ook maar op een of andere wijze conditioneel zou zijn bedoeld. Er is veel voor te zeggen, dat in vers 11 de nadruk niet zozeer ligt op het feit dat de vrouw aanwezig mocht zijn bij het onderwijs uit Gods Woord dat in de samenkomst der gemeente gegeven werd, maar dat de apostel hier ook wil aangeven, hoe zij zich daarbij dient te gedragen.

De woorden in vers 11 "in stilheid" (SV) of "rustig" (NBG) (grieks: ἐν ἡσυχίᾳ) vormen een tegenstelling met het spreken dat in vers 12 verboden wordt. Daarmee wordt niet een repressieve stilte aangeduid in de zin van "morddood maken", maar het stil-zijn van de leerling die onderwijs ontvangt als tegenovergestelde houding van het onderricht geven. Het zich laten onderwijzen moet gebeuren "in alle onderdanigheid" (grieks: ἐν φόβῳ κυρίου). Wordt een onderdanigheid bedoeld aan God, de gemeente, aan de gezonde leer, aan de toenmalige sociale structuur, of aan hen die de vrouwen onderwezen? Opnieuw is in het licht van de tegenstelling tussen vers 11 en 12 het meest voor de hand liggend te denken aan een onderwerping aan de man, over wie de vrouw geen heerschappij mag uitoefenen. Het gaat echter om een onderwerping in verband met het leren en geleerd worden.

Twee zaken worden aan de vrouw niet toegestaan door de apostel: onderrichten en gezag uitoefenen over de man.

Het onderrichten staat met nadruk voorop in vers 12, duidelijk bedoeld als in tegenstelling tot het ontvangen van onderricht in vers 11. Terwijl het ontvangen van onderricht aan de vrouw wel wordt toegestaan, is het geven van onderricht haar niet toegestaan. Het 'leren' ziet op de gezaghebbende en publieke verkondiging van Christus' woord en werk, de officiële onderwijzing in het christelijk geloof. Het is in het bijzonder de taak van de ouderlingen om de gezonde leer tegenover de invloed van de dwaaleraars veilig te stellen en zo het apostolische pand te bewaren. Daarom moet een opziener bekwaam zijn om te leren (1 Tim. 3: 2; 5: 17; 2 Tim. 2: 2). Paulus drukt Timotheüs allereerst op het hart erop toe te zien, dat er niet een andere leer wordt verkondigd (1 Tim. 1: 3). Zelf wordt Paulus genoemd een leraar der heidenen (1 Tim. 2: 7; 2 Tim. 1: 11; vgl. Gal. 1: 12). Ook Timotheüs moet deze goede en gezonde leer doorgeven (1 Tim. 4: 6, 11, 13, 16; 2 Tim. 2: 2; vgl. 2 Tim. 4: 2v, Tit. 1: 9, 11; 2: 7v).

Deze activiteit van het 'leren' (grieks: διδάσκω) wordt de vrouw niet toegestaan. Daarbij heeft de apostel stellig de samenkomst van de gemeente op het oog. Het voorbeeld van Priscilla die samen met haar man Aquila Apollos nader onderricht is hiermee niet in strijd (Hand. 18: 26), omdat dit niet plaatsvond in een samenkomst van de gemeente. Evenmin heeft de apostel bedenkingen over het feit dat Timotheüs onderricht ontvangen heeft van zijn moeder en grootmoeder (2 Tim. 1: 5) die hem in de sfeer van de opvoeding het Woord van God hebben voorgehouden (en voorgeleefd) dat nuttig is tot lering (didaskalia, 2 Tim. 3: 15). In die zin kan zelfs gezegd worden dat alle gelovigen elkaar dienen te onderwijzen (Kol. 3: 16).

Heerschappij en gezag

De vrouw mag ook geen heerschappij uitoefenen over de man. Met dezelfde nadruk als waarmee het in vers 12 vooropgeplaatste 'leren' (grieks: διδάσκω) aan de vrouw wordt verboden, wordt haar ook het gezag uitoefenen (grieks: ἀρκεῖν τὸ ἀνδρὸς) ontzegd. Hoewel deze laatste Griekse uitdrukking slechts eenmaal in het Nieuwe Testament voorkomt, leidt grondige woordstudie tot geen andere conclusie dan dat bij "authentein" (grieks: ἀρκεῖν) in 1 Tim. 2: 12 de noot van gezag naar voren komt.⁵¹ Regeren, domineren, beheersen, dwingen, iets/ iemand op dwingend wijze beïnvloeden, gezag over iemand uitoefenen zijn enkele van de nuances die in verschillende contexten waarin deze Griekse uitdrukking ook te vinden is, kunnen worden vastgesteld. In negatieve zin gebruikt kan het ook betekenen: het gezag van iemand anders betwisten of vaststellen. Een verdere taalkundige opmerking is dat de werkwoorden "leren" (grieks: διδάσκω) en "gezag uitoefenen" (grieks: ἀρκεῖν), die door het woord "noch" (grieks: οὐδέ) aan elkaar verbonden zijn, of beide een positieve of beide een negatieve strekking moeten hebben, maar dat niet het een positief en het ander negatief kan zijn of andersom. Het vers moet dus betekenen "ik sta een vrouw niet toe een valse leer te leren noch om over de man te domineren" (negatieve strekking) of het moet betekenen "ik sta een vrouw niet toe om te leren of gezag te hebben over de man" (positieve strekking). De laatste mogelijkheid is de juiste, aangezien met leren niet bedoeld is het verbreiden van een dwaalleer door de vrouwen.

In vers 13 wordt de reden gegeven, waarom aan de vrouw het leren en gezag uitoefenen over de man wordt

verboden. Het woord "wanf" (grieks: $\gamma\alpha\upsilon\alpha$) kan niet anders verstaan worden dan als redengevend. De (volg)orde van de schepping van Adam en Eva is voor de apostel een duidelijk gegeven, dat een verschil in plaats en verantwoordelijkheid voor man en vrouw aangeeft. Net als in 1 Kor. 11: 8v gaat de apostel er hier op grond van Genesis 2 van uit, dat de orde bij de schepping van man en vrouw verschillende posities voor beiden meebrengt. Doordat Paulus hier teruggrijpt op de schepping, verwijst hij naar de orde die God heeft aangebracht en die daarom blijvend gerespecteerd moet worden. Dat de vrouw geen gezag mag uitoefenen in de kerk is dus niet een gevolg van de zonde of pas gekomen na de val van de mens. Het heeft te maken met de positie die God man en vrouw vanaf het begin gegeven heeft in de goede (nog niet gevallen) schepping.

Adam en Eva

Wijst vers 13 op de schepping van man en vrouw, in vers 14 staat een verwijzing naar de zondeval. Hieraan wordt wel de gedachte ontleend, dat het de apostel in deze verzen zou gaan om vrouwen die de dwaaleer verbreiden. Op dit punt zou een vergelijking tussen deze vrouwen en Eva gemaakt worden. Adam zou Gods gebod uit de eerste hand hebben ontvangen, Eva kende het gebod uit de tweede hand. Daarom zondigde Eva omdat ze onwetend was van Gods gebod en evenzo waren de vrouwen in Efeze (waar Timotheüs op dat moment werkte) verleid door de dwaaleraars: op hun beurt verbreiden ze nu ook de dwaaleer. Het gaat volgens deze opvatting dus om een specifieke situatie, waarop Paulus reageert. Wanneer deze vrouwen, die nu – zoals Eva – verleid zijn geworden door de dwaaleraars, het juiste oordeel ontvangen, vervalt daarmee het verbod om te leren.

Bij de bespreking van vers 11 en 12 (zie boven) is reeds de gedachte afgevoerd dat Paulus specifiek vrouwen op het oog heeft die een dwaaleer doorgeven. Daartoe komt dat Genesis 3 wel aangeeft dat Eva is verleid, maar niet dat zij Adam verkeerd heeft onderwezen. De gedachte dat het haar aan de juiste kennis zou hebben ontbroken, impliceert dat Adam haar incorrect of onvolledig zou hebben geïnformeerd. Er is in de situatie van voor de zondeval nergens iets te vinden dat daarop wijst. Het is ook niet erg logisch te noemen om te veronderstellen dat Paulus hier de mannen aanspoort de vrouwen te onderwijzen totdat zij het juiste peil van kennis en inzicht hebben ontvangen, met een verwijzing naar Eva die juist door de man onvolledig of onjuist zou zijn geïnformeerd.

Vers 14 refereert aan de verzoeking van Eva door de Satan. Zij die – als tweede – geschapen was uit de man om hem tot hulp te zijn, is de eerste in de val en bewijst haar man de slechtste dienst die ze ooit bewezen heeft. Er is bij Paulus geen spoor te bekennen van de gedachte, dat de vrouw als zodanig gemakkelijker te verleiden is en meer openstaat voor aldwaalen dan de man. Dat zou immers als een terecht verontschuldiging kunnen gelden. Het wordt evenwel in Genesis 3 niet als zodanig gebruikt. Eva wordt juist aangesproken op wat ze gedaan heeft.

Adam is eerst geschapen, daarna Eva. Niettemin is de vrouw het eerst in overtreding geweest, daartoe verleid door Satan. Ze heeft daarmee het leiderschap van de man niet erkend en heerschappij over hem uitgeoefend. Zonder overleg met en onafhankelijk van Adam heeft Eva gehandeld. Ze heeft geen poging gedaan om samen met Adam als een tweeenheid het werk van de duivel te weerstaan en trouw te blijven aan Gods inzettingen. Daarmee zou ze de haar van God gegeven plaats hebben erkend; nu heeft ze die plaats verlaten. Daarom is ze door verleiding in overtreding gevallen. Wanneer deze interpretatie (die de historische genoemd kan worden) juist is, wordt daarmee sterk onderstreept dat vers 13 en 14 in het geheel van Paulus' betoog niet functioneert als een gelegenheidsargument, maar een algemene strekking en geldigheid heeft met betrekking tot het niet geoorloofd zijn voor de vrouw om in de gemeente een leiderschap te bekleden. Het slot van 1 Timotheüs 2 vindt in vers 15 niet zózeer een climax als wel een afronding in het betoog van Paulus. Het woord "zalig behouden worden" (grieks: $\sigma\alpha\lambda\upsilon\tau\epsilon\iota\sigma\theta\epsilon\iota\varsigma$) – voortaan geplaatst in de zin – heeft betrekking op het allesomvattende behoud van de mens. Tegenover de overtreding van de vrouw wordt hier gewezen op het behoud van de vrouw. Hoewel zij haar plaats verlaten heeft, is er behoud. Dan dient ze wel haar plaats naar Gods wil in te nemen. Die is niet gelegen in het heersen over de man, maar in liefdevolle zorg voor (man en) kinderen. Het "kinderen krijgen" (grieks: $\tau\epsilon\kappa\upsilon\tau\epsilon\iota\sigma\mu\alpha$) moet gezien worden als een voorbeeld van de taken waartoe juist de vrouw in onderscheid van de man geroepen wordt. Mogelijk staat op de achtergrond mede de dwaaleer van hen die uitgaan van overspannen toekomstverwachting en daarom ook huwelijken verbieden (1 Tim. 4: 1-5). Wellicht hebben zij zich in dat kader ook misprijzend uitgelaten over het krijgen van kinderen. Paulus wijst dan impliciet deze dwaaleraars terecht; expliciet wijst hij de vrouwen hun van God gegeven plaats. Laten zij daarin blijven, volhardend in de christelijke deugden van geloof, liefde, heiligmaking en matigheid.

7. Conclusies

Terugkijkend op de weg die in dit studierapport is afgelegd, moet gezegd worden dat "vrouw en ambt" een complex onderwerp is. Er valt niet over te spreken zonder dat fundamentele bijbels-theologische, kerkelijke en confessionele standpunten aan de orde komen. Daarbij staat steeds de vraag op de achtergrond of de positie die in onze kerken in het verleden is ingenomen, ook al is er tot nu toe geen officiële kerkelijke uitspraak over gedaan, schriftuurlijk juist en verantwoord is. Voor de vragen waar wij als kerken in het heden mee worden geconfronteerd en die een stempel kunnen zetten op toekomstige ontwikkelingen, is dit onderwerp van groot belang.

De vragen rondom "vrouw en ambt" zijn in een stroomversnelling gekomen door de maatschappelijke en kerkelijke ontwikkelingen. Vrouwen hebben een andere positie in de samenleving gekregen dan vroeger. Tegen deze achtergrond komt de vraag op of bepaalde uitspraken in de Schrift over vrouwen alleen te betrekken zijn op de maatschappelijke en culturele omstandigheden van die tijd, of dat zij een geldigheid bezitten die verder reikt. Het antwoord op deze vraag hangt onlosmakelijk samen met de visie op het gezag van de Schrift. Welk gezag Gods Woord heeft over leer en leven van de kerk, raakt aan het hart van geloof en theologie. Verder gaat het ook over de vraag wat nu onder ambt moet worden verstaan. Impliciet wordt daarmee de vraag gesteld naar het schriftuurlijke gehalte van de ambtelijke structuur van kerken die ge-

rekeid kunnen worden bij de gereformeerde gezindte. Daarmee is het grote belang getekend van de besproken materie.

Uit het overzicht van de contacten met kerken in binnen- en buitenland wordt duidelijk dat de zaak van "vrouw en ambt" velen bezighoudt. Het is onmiskenbaar dat een inconsistent beleid van kerken inzake de vragen die betrekking hebben op de plaats van de vrouw in de gemeente van Christus grote verwarring en onrust veroorzaken.

Deputaten hebben de opdracht gekregen om binnen het raam van de gereformeerde schriftbespreking een schriftuurlijk-gefundeerde verantwoording te geven van het standpunt ten aanzien van de vrouw in het ambt. In deze opdracht ligt opgesloten de vraag of vrouwen mogen dienen in de ambten zoals die in de huidige ambtelijke structuur in onze kerken te vinden is. Het valt niet binnen het kader van de opdracht aan deputaten om te onderzoeken welke plaats vrouwen in de gemeente kunnen innemen los van de ambtelijke structuren. Er zijn in dit studierapport echter wel aanknopingspunten te vinden die erop duiden dat de ruimte die de Schrift biedt en de mogelijkheden waarvan in de geschiedenis van de kerk sinds de Reformatie gebruik is gemaakt voor het functioneren van vrouwen in de gemeente, in onze kerken niet ten volle worden benut. Verdere studie op dit terrein zou aan te bevelen zijn. Deputaten zijn echter van mening dat eerst een principiële uitspraak noodzakelijk is ten aanzien van de vraag of de vrouw al of niet in het ambt kan dienen.

I. Gelijkaardigheid van de ambten

Eerdere uitspraken door synodevergaderingen van de Christelijke Gereformeerde Kerken met betrekking tot de ambten van ouderling en diaken kunnen in enkele conclusies worden samengevat:

1. De gelijkaardigheid van de ambten komt uit de Schrift zelf naar voren: de overtuiging dat de ambten in de gemeente wortelen in de ambten van Christus, leidt tot de principiële eenheid van de ambten.
2. De huidige ambten zijn in een historisch proces gegroeid vanuit één algemeen ambt. Daarom is de algemene leiding van de gemeente aan ouderlingen en diakonen samen opgedragen.
3. Confessie (m.n. NGB art. 30, 31) en kerkorde (DKO art. 16, 23 en 25) zijn niet altijd eensluidend over de plaats van de diakonen. De oorzaak hiervan moet gezocht worden in de complexe verhouding van kerk en overheid.
4. Vanuit het algemene "ambt" of priesterschap van de gelovigen kunnen geen conclusies worden getrokken over het bijzondere ambt. Alle gelovigen delen in meerdere of mindere mate in de gaven van de Geest. Voor het bijzondere ambt moet men naast het hebben van bepaalde gaven van de Heilige Geest, afzonderlijk geroepen zijn en aan bepaalde eisen voldoen.
5. Blijkens uitspraken van de generale synode te Hilversum (1968/69) zijn vrouwen niet in ieder opzicht uitgesloten van elke vorm van regering, evenmin draagt het zwijgebod in de gemeente een absoluut karakter. De vermaningen in de Schrift zijn gericht tegen een situatie waarin de vrouw over de man zou gaan heersen.⁵²⁾

II. Historische wortels van de ambten

In onderzoek is duidelijk geworden dat op grond van de gegevens uit de vroege kerkhistorie niet veel valt af te leiden voor de plaats van vrouwen in de gemeente van Christus, zoals die vanaf de tijd van de Reformatie werd opgevat en in onze kerken is overgenomen.

De kerkelijke ambten zoals wij die nu kennen, zijn niet rechtstreeks afkomstig uit het Nieuwe Testament. Er zit een historisch groeiproces tussen. Ten aanzien daarvan kan samenvattend geconcludeerd worden:

- a. Lusterend naar het Nieuwe Testament, positie kiezend tegenover rooms-katholieke en oepse opvattingen en worstelend met de verhouding tot de overheid, heeft de Reformatie vormgegeven aan een ambtelijke structuur waarin verkieping, pastoraat en diaconaat een plaats hebben gekregen ten midden van en tegenover de gemeente. In deze ambtsopvatting is tot uitdrukking gebracht: 1. zowel de ambtelijke als charismatische structuur van de gemeente, 2. het karakter van het ambt als "dienst" (grieks: $\delta\iota\alpha\kappa\omicron\upsilon\iota\alpha$, diakonia), dat zich verzet tegen iedere vorm van hiërarchische of sacrale duiding.
- b. De ambtelijke structuur zoals die in de lijn van de historie vanuit de Reformatie tot ons is gekomen, heeft een herkenbaar bijbels karakter maar is niet canoniek (in de zin dat er geen veranderingen of verbeteringen meer mogelijk zouden zijn).
- c. De gelijkaardigheid van de ambten maakt het onmogelijk (en ongeloofwaardig) om te overwegen slechts één ambt voor vrouwen open te stellen. Ofwel alle ambten moeten voor de vrouwen in de gemeente opengesteld worden, ofwel alle ambten moeten voor haar gesloten blijven.
- d. Kijkend naar de historische vormgeving van de ambten in onze kerken blijkt dat bij de argumenten op grond waarvan vrouwen werden uitgesloten om te dienen in de ambten, niet naar voren komt de gedachte dat vrouwen wegens gebrek aan bepaalde gaven ongeschikt zouden zijn of minder dan mannen in staat zouden zijn om een ambt te bekleden; het gaat erom recht te doen aan Gods Woord, waarin het principe te vinden is dat vrouwen niet mogen staan in een heersende positie over mannen.
- e. In de tijd van het Nieuwe Testament en de vroegchristelijke kerk hebben vrouwen gediend in kerkelijk officieel erkende functies (diacones, verzorgster van weduwen en behoeftigen). Hoewel door Calvijn en Voetius wel gewenst, is het er in de gereformeerde tak van de Reformatie niet van gekomen om de diacones een blijvende, kerkordelijk erkende en gereguleerde plaats te geven in de kerken.
- f. Tegen de achtergrond van de historische verwerking van gegevens uit de Schrift en de gereformeerde belijdenissen is de vraag legitiem of er naast blijvende ambten ook gesproken kan worden van blijvende hulpdiensten in de gemeente. Indien dit het geval zou zijn, dan zou overwogen kunnen worden of ook vrouwen in die blijvende hulpdiensten kunnen functioneren, na door de kerken langs een wettige weg daartoe aangestemd te zijn. Het hulpdienst-karakter sluit op voorhand iedere vorm van heersen van vrouwen over mannen uit. Aan de andere kant onderstreept het blijvende van de hulpdienst het volwaardige karakter ervan.

III. Hermeneutiek en exegese

Veel verschillen van inzicht over de vraag of vrouwen wel of niet in kerkelijke ambten kunnen dienen, gaan terug op het verstaan (hermeneutiek) en de uitleg (exegese) van de Schrift. In de lijn van de klassieke gereformeerde theologie gaat dit rapport uit van de erkenning van het goddelijk karakter en het goddelijk gezag van de Schrift, waar het geloof zich in eerbied en met vertrouwen aan overgeeft.

Wat de hermeneutiek betreft, zijn er ondanks wisselende historische en culturele omstandigheden lijnen te ontdekken waarlangs de Heilige Geest het Woord van God in het heden tot klinken wil brengen in zijn volk en rijke betekenis. Drie lijnen zijn aangewezen:

1. Het eigene van een bepaald gedeelte uit de Schrift staat in het grotere kader van de heilshistorische vervulling in Christus en de voortgang van Zijn rijk.
2. Er zijn blijvende normen, waarden en geboden in de Schrift die binnen elke culturele context van kracht blijven.
3. De trouw en goedheid van God komt uit in scheppingsordeningen als blijvende door God ingestelde patronen.

De exegese van de behandelde teksten uit Oude en Nieuwe Testament geeft aan:

- a. De volstreekte gelijkwaardigheid van man en vrouw als beeld van God vanaf de schepping van de mens.
- b. De eigen plaats van man en vrouw in hun onderlinge verhouding zowel binnen als buiten het huwelijk.
- c. De verwording die de zonde teweeg brengt in de verhouding van mannen en vrouwen.
- d. Het herstel van de verhouding man en vrouw in Christus.
- e. In de gelijkwaardigheid van man en vrouw als beeld van God is de man het hoofd van de vrouw en de vrouw de heerlijkheid van de man. Dit is niet omkeerbaar. God heeft in de schepping, verlossing en herschepping een orde gelegd die geldende kracht behoudt.
- f. De gelijkwaardigheid van man en vrouw als gelovigen houdt niet in dat aan vrouwen dezelfde taken in de gemeente van Christus worden opgedragen als aan mannen.
- g. De verhouding man en vrouw zoals die door God bij de schepping is ingesteld, wordt in de gemeente niet tenietgedaan, maar geëerbiedigd en geheiligd.
- h. Vrouwen kunnen in de gemeente van Christus geen officiële, leidinggevende (= ambtelijke) positie bekleden. Dit niet vanwege een kritiekloos aansluiten van de Schrift bij bestaande patriarchale verhoudingen, maar op grond van de door God gegeven plaats van man en vrouw in schepping en herschepping.

IV. Eindconclusie

Op grond van het verstaan en de uitleg van de Schrift binnen het kader van de gereformeerde schriftbeschuiving en ambtsopvatting moet geconcludeerd worden dat de ambten niet voor vrouwen opengesteld kunnen worden. Dit standpunt doet niets af aan de overtuiging dat vrouwen in de gemeente te beschouwen zijn als volwaardige leden van het lichaam van Christus. De gelijkwaardigheid van mannen en vrouwen neemt niet weg dat de positie van elk verschillend is op grond van de door God ingestelde orde tussen man en vrouw in schepping en herschepping.

B. Voorstel

Deputaten doen de generale synode het volgende voorstel:

De generale synode

overwegende

1. dat de vraag naar de plaats van de vrouw in de gemeente actueel geworden is en dat deze vraag in verschillende kerken, waarmee onze kerken zowel in binnen- als buitenland een relatie onderhouden, aan de orde is of reeds geweest is, mede ten gevolge van maatschappelijke ontwikkelingen;
2. dat onze kerken zich nog niet eerder expliciet met deze vraag hebben bezig gehouden, al heeft de generale synode van 1968 er in haar besluit inzake het kiesrecht der gemeente impliciet wel iets over gezegd;
3. dat onze kerken in het verleden (1958) op grond van de gereformeerde ambtsopvatting hebben uitgesproken dat er gelijkwaardigheid is tussen de ambten;
4. dat uit de gereformeerde visie op de ambten blijkt, dat de ambten niet alleen voortvloeien uit de gaven die de Heere aan de leden der gemeente verleend heeft, maar dat naast het hebben van bepaalde gaven van de Heilige Geest een afzonderlijke roeping nodig is om in het ambt te kunnen dienen;
5. dat de klassieke gereformeerde ambtsopvatting geen plaats heeft toegekend aan vrouwelijke ambtsdragers;
6. dat de wijze waarop sommige kerken met de vraag naar de positie van de vrouw in de gemeente zijn bezig geweest laat zien dat een inconsistente en onduidelijk beleid terzake leidt tot spanningen en verwarring in het kerkverband;

van oordeel

1. dat onze kerken gebaat zijn bij een ondubbelzinnig antwoord op de vraag of de ambten mogen worden open gesteld voor de zusters der gemeente;
2. dat het antwoord op deze vraag ten nauwste samenhangt met de vraag wat verstaan moet worden onder het ambt;
3. dat dit antwoord eveneens ten nauwste samenhangt met onze visie op het gezag van de Heilige Schrift;
4. dat volgens de gereformeerde ambtsopvatting het ambt onder meer gekenmerkt wordt door het dragen van gezag;
5. dat op grond van de gelijkwaardigheid van de ambten het niet mogelijk is het ene ambt wel en het andere niet open te stellen voor zusters der gemeente;
6. dat de Schrift leert dat man en vrouw volkomen gelijkwaardig aan elkaar geschapen zijn;

7. dat de Schrift eveneens leert dat man en vrouw ieder een eigen plaats hebben ontvangen, die als een blijvende orde in schepping, verlossing en herschepping niet mag worden teniet gedaan, maar terwille moet worden gehonoreerd;
8. dat de Schrift blijvende normen, waarden en geboden kent, die binnen elke culturele context van kracht blijven en dat wat er over de plaats van de vrouw in de gemeente gezegd wordt tot deze categorie behoort;
9. dat uit het geheel van het spreken van de Heilige Schrift geen andere conclusie kan worden getrokken dan dat in de gemeente van Christus vrouwen geen ambtelijke positie kunnen bekleden;

sprake uit:

dat het binnen het kader van de gereformeerde schriftbeschuiving en ambtsopvatting onmogelijk is om de ambten open te stellen voor zusters der gemeente.

namens deputaten,
ds. P. den Butter, preses
drs. J. W. van Pelt, scriba

MINDERHEIDSRAPPORT

Vanaf § 5.1 uit het minderheidsrapport zijn de deputaten ds. G. L. Born, ds. J. Groenier en ds. R. W. J. Susters een andere mening toegevoegd. Hun visie wordt hieronder verwoord.

5.1 Schriftgezag

In 2 Petrus 1: 19-21 lezen wij: "En wij achten het profetische woord daarom des te vastere, en gij doet wel, er acht op te geven als op een lamp die schijnt in een duistere plaats, totdat de dag aanbreekt en de morgenster opgaat in uw harten. Dit moet gij vooral weten, dat geen profete der Schrift een eigenmachtige uitlegging toelast: want nooit is profetie voortgekomen uit de wil van een mens, maar, door de heilige Geest gedreven, hebben mensen van Godswege gesproken". En in 2 Timotheüs 3: 16 schrijft de apostel Paulus: "Elk van God ingegeven schriftwoord is ook nuttig om te onderichten, te weerleggen, te verbeteren en op te voeden in de gerechtigheid". De Schriften zijn meer dan een menseerwoord. Het is de vaste overtuiging van de gereformeerde belijdenis, dat de Schriften Woord Gods zijn en dat zij reeds daarom eigen gezag hebben. De Schriften leggen daarvan ook zelf getuigenis af.

Nu is er in de genoemde teksten zowel sprake van "het spreken van mensen van Godswege" als van "gedreven door de Heilige Geest" en "elk van God ingegeven schriftwoord". Veel aandacht is bij de uitleg van deze woorden gegeven aan de vraag naar de verhouding tussen het menselijke en het goddelijke bij de totstandkoming van de Schriften. En ook: wat het betekent, dat de Schriften een geschiedenis hebben doorgemaakt en historische contouren hebben.

De gereformeerde theologie gaat daarbij een eigen weg. Enerzijds wijst ze elke wijze van omgaan met de Schriften af die het Woord-Gods-karakter van de Schriften minimaliseert of ontkent. De Schriften zijn dan te beschouwen als een in de geschiedenis verankerde documentatie van de geloofsgetuigenissen en -inzichten van mensen en als zodanig een menselijk produkt. Of de Schriften zijn een verzameling christelijke waarheden over God, van mensen afkomstig en in menselijke taal geformuleerde, op de ervaringen van de generaties voor ons berustende karakteristieken van God en zijn heil, de klassieke verwoording van het christelijk ontwerp van God.

Anderzijds kan de gereformeerde theologie ook niet leven bij een fundamentalistische en biblicistische schriftopvatting, waarbij niet of nauwelijks oog is voor de historisch-culturele setting en de historische verbanden. Teksten worden dan tijdsloos als "Woord van God" aangehaald en toegepast. Het menselijk karakter van de Schriften wordt op die wijze geheel verwaarloosd, onfeilbaarheid vermeld tot foutloosheid en historische betrouwbaarheid aangescherpt met de eis van de historische exactheid.

De gereformeerde theologie is verplicht tot een derde weg. Een weg waarop loyale aanvaarding van het schriftgezag niet kan zonder oog te hebben voor de wijze waarop de Schriften gezag willen uitoefenen; de onderkenning van de aard en de reikwijdte van het schriftgezag. Anders gezegd: de belijdenis van het "dat" van het schriftgezag kan niet worden onderstreept zonder het "hoe" van het schriftgezag aan te geven. H. Bavinck vroeg met zijn zogeheten leer van de organische inspiratie aandacht voor het feit, dat de Schriften door God niet woord-voor-woord werden gedictieerd, maar dat de Geest het Woord Gods door mensen (bijbelschrijvers en redacteurs) te boek liet stellen. Deze theorie doet recht aan het geheel eigen karakter van de Schriften. Er is enerzijds oog voor de verschillen tussen de bijbelschrijvers, terwijl anderzijds de eenheid van de Schriften als het geïnspireerde Woord Gods blijft gehandhaafd.

5.2 Culturele gestalte en actuele betekenis

"Het is het bijzondere kenmerk van de Heilige Schrift dat zij op de tijd betrokken is en met verdiscontering van haar historische achtergrond verstaan wil worden. Dit is de weg die de Geest bij de Schriftwording is gegaan; God openbaarde zich niet op tijdsloze wijze, maar door in te gaan in de geschiedenis".⁵³⁾ Op zijn minst houdt het vorenstaande twee zaken in. In de eerste plaats, dat de tijdbetrokkenheid van de Schriften niet het 'lot' van de Schriften is. Zo van: dat kan nu eenmaal niet anders, omdat de Schriften het lot ondergaan van elk (menselijk) geschrift. Nee, integendeel, de hier bedoelde tijdbetrokkenheid is geen lot, ze is de soevereine keuze van de Zich openbarende God. Dit is de weg die God heeft gekozen. Hij wilde op deze wijze met zijn Woord tot ons mensen komen. In de tweede plaats geeft deze betrokkenheid op de tijd aan, dat de Schriftwording van het Woord Gods een ingaan betekent in de historische, menselijke werkelijkheid met allen aankleve van dien. De Schriften hebben historische contouren en het is goed daarvoor oog te hebben. De nadruk in het woord "tijdbetrokkenheid", valt dus op beide: op de wil Gods om zich zo in volledige betrokkenheid op mensen in hun historische situatie in de Schriften te openbaren en (daaruit voortvloeiend)

op de nauwe verbondenheid van de Schriften met mensen en hun historische situatie. In de theopneustie voltrekt zich de aansluiting bij het menselijke, waarbij het Woord Gods de gestalte van dit menselijke oproept en verkrijgt.

Het is duidelijk dat deze nauwe betrokkenheid van mensen bij de Schriftwording van het Woord Gods gemakkelijk aanleiding kan geven tot misverstanden. Daar is allereerst het misverstand van de begrenzing: alsof het Woord Gods in zekere zin van het menselijke afhankelijk zou zijn geworden. Ten tweede is er de gedachte aan synergie: dit is de gedachte, dat God en mens samen een bijdrage hebben geleverd aan het tot stand komen van de Schriften. De Schriften zijn zo deels goddelijk, deels menselijk van karakter. In de derde plaats is er de idee van de tijdgebondenheid: men onderscheidt tussen wezenlijke inhoud en tijdgebonden vormgeving van de Schriften. Het gevaar van een reductie van het openbaringskarakter van de Schriften ligt hier voor de hand. Ook aan een zekere willekeur bij de schifting is nauwelijks te ontkomen. Soortgelijke bezwaren klevden, tenslotte, aan bepaalde varianten van wat wel de accommodatie-theorie is genoemd: God schikt zich in de Schriften naar menselijke maat en norm.

Reeds deze korte typering geeft aan, dat elke methodische uitleg die een harde scheiding wil aanbrengen tussen wat in de Schriften menselijk is en wat goddelijk, gemakkelijk uitkomt bij willekeur en/of reductie. Bovendien – zo zagen we eerder – ook het forceren van een kortsluiting door de Schriften uitsluitend als goddelijk of (omgekeerd) als uitsluitend menselijk te typeren, doet onrecht aan de wijze waarop God zich wil openbaren.

Evenwel, de betekenis van wat wij sinds Bavinck de organische inspiratie plegen te noemen, blijft. Het heeft God behaagd bij de Schriftwording van het Woord Gods mensen als instrument te betrekken. En deze betrokkenheid is méér dan een uitsluitend mechanische. Ze is overal in de Schriften herkenbaar en aanwijsbaar. Mensen werden met hun gehele persoonlijkheid (met inbegrip van hun historische en culturele context) betrokken in de Schriftwording van het Woord Gods.

Vanwege de afstand tussen onze eigen culturele situatie en die van de bijbelschrijvers, maar ook vanwege het soms grote onderscheid in tijd en omstandigheden tussen de bijbelboeken onderling, is het goed te vragen naar de samenhang tussen 'toen' en 'nu'. Hoe is/wordt dat Woord voor mensen-toen-en-daar levend Woord voor mensen-van-nu? Wat is de constante? Kunnen wij de relevantie van de Schriften alleen volhouden door bepaalde fixaties (bijv. scheppingsordeningen) of – omgekeerd – ontkenningen (bijv. de invloed op Paulus van de rabbinse theologie, het stempel van de patriarchale Umwelt bij de vanzelfsprekendheid waarmee doorgaans mannen leiding gaven in Oud en Nieuw Testament)? Wij menen van niet. Veeleer is de blijvende relevantie gelegen in het grote continuüm van de Schriften: dat wat schepping, verzoening en voltooiing verbindt, namelijk de trouw van God. Zichtbaar is die trouw in Gods daden in de geschiedenis: in Zijn verbondstrouw aan Israël en in de menswording, het kruis en de opstanding van Jezus Christus. Door deze daden Gods te gedenken d.w.z. door terug te grijpen op Gods handelen in de geschiedenis, in Israël en in Jezus Christus, krijgen wij oog voor de daden van God midden in onze wereld van zonde en dood. Wanneer wij gaan staan in het krachtenveld van Woord en Geest, ontstaat er een wachten op het nieuwe, dat slechts van God kan komen. Tijdbetrokkenheid betekent dan, dat ook wij in onze situatie komen te staan in de spanning tussen het verleden van kruis en opstanding en de toekomst van het Rijk – in een geschiedenis, die door het Woord wordt opengemaakt en wordt betrokken op Gods komende Koninkrijk.

De betrokkenheid van de Schriften op tijd en cultuur behoeft ook om andere reden niet te bevreemden. Er is ongetwijfeld samenhang tussen de Schriftwording van het Woord Gods en het geheel van het heilswerk van God, al is de wording van de Schriften uiteraard niet geheel identiek aan de vleeswording van het Woord. De apostel Johannes typeert dat heilswerk heel pregnant met de woorden: "Het Woord is vlees geworden en het heeft onder ons gewoond..."⁵⁴ Men herkende in de gestalte van de Schriften iets van een 'dienst-knechtgestalte'. De apostel Paulus zegt van Christus: "die in de gestalte Gods zijnde, het Godde gelijk zijn niet als een roof heeft geacht, maar zichzelf ontledigd heeft, en de gestalte van een dienstknecht heeft aangenomen, en de mensen gelijk geworden is. En in zijn uiterlijk als een mens bevonden, heeft Hij zich vernederd en is gehoorzaam geworden tot de dood, ja, tot de dood des kruises."⁵⁵ Zo kennen wij ook het Woord Gods, de Heilige Schriften slechts in 'dienstknechtgestalte', niet in de contouren van een bovennatuurlijk mirakel, maar in de 'menselijke' gestalte van woord en Schriften. Toch kan er geen twijfel over bestaan, dat de Nederlandse Geloofsbelijdenis uitdrukkelijk van "dit Woord van God" (art. 3), "al deze boeken" (art. 5) en "deze Heilige Schriften" (art. 7) belijdt dat, ze "heilig en kanoniek" zijn, dat ze "de wil van God volkomen bevat" en dat "al wat de mens heeft te geloven om behouden te worden, daarin voldoende geleerd wordt" (art. 7).

Met de hierboven genoemde aanhalingen uit de confessie raken we aan een zeer centraal moment in het nadenken over de uitleg van de Schriften en de aard van het Schriftgezag, namelijk aan de samenhang met de inhoud van de Schriften. Slechts vanuit de inhoud van de Schriften kan over de aard van het gezag van de Schriften worden nagedacht. De Schriften bestaan immers niet uit een aantal los verkrijgbare citaten en teksten. De Schriften zijn een geheel. Zij zijn, hoe onderscheiden ook, de samenhangende verkondiging van het heilswerk Gods, geconcentreerd in het ene handelen van God met en door Israël en in de Here Jezus Christus. Het is deze blikrichting die moet worden mee-bedacht bij alle spreken over de aard van het Schriftgezag.

De bijbelschrijvers zelf gaan ons daarin voor. Ze helpen ons aan een bepaalde blikrichting, een skopus van waaruit de Schriften gelezen en verstaan mogen worden. De apostel Paulus schrijft: "Want ik had niet besloten iets te weten onder u, dan Jezus Christus en dien gekruisigd."⁵⁶ Ook de apostel Johannes laat er niets in de proloog van zijn evangelie geen twijfel over bestaan waar het hem om te doen is. Hij zegt: "Het Woord is vleesgeworden en het heeft onder ons gewoond en wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als van de eniggeborene des Vaders, vol van genade en waarheid."⁵⁷ En Lukas vertelt, dat de Heiland zelf aan de Emmaüsgangers duidelijk maakt waarom het in de Schriften gaat: "En Hij begon bij Mozes en bij al de profeten en legde hun uit, wat in al de Schriften op Hem betrekking had."⁵⁸ Reeds deze enkele voor-

beelden geven aan, dat de Schriften samenhang en concentratie vertonen. De Schriften prediken het heilswerk Gods, geconcentreerd in het ene handelen met en door Israël en in de Here Jezus Christus. Wie dat uit het oog verliest, moet de Schriften wel misverstaan. Er is wel degelijk zoets als een 'hoofdsom der religie' (Calvin). Er is een hart en er is een ontrek. Verwisseling van beide leidt tot misverstaan en dwaling. Ook hebben voor deze blikrichting van de Schriften betekent geen reductie van de bijbelse boodschap. Het geeft veeleer in inhoudelijke zin het concentratie- en zwaartepunt aan van de bijbelse boodschap. De dingen worden op een zeer bepaalde wijze gegroepeerd, namelijk in rapport gebracht met de Here Jezus Christus en het in Hem gekomen heil. Hij is de weg, de waarheid en het leven.⁵⁹ Zijn kruis en opstanding zijn de dragende grond van de werkelijkheid. Ja, zij zijn de nieuwe werkelijkheid.⁶⁰

Zo spreken de Schriften hun eigen woord! Wie de Schriften wil uitleggen, dient zich daarom te begeven in het krachtenveld van de Schriften. Binnen dit krachtenveld kan men geen toeschouwers- of buitenstaandersposities innemen. Voordat wij met de Schriften in gesprek gaan, gaan de Schriften immers in gesprek met ons – en wel op zeer kritische wijze. Luther doelde daarop, toen hij zei, dat het Woord Gods altijd als tegenstander tot ons komt. En Paulus schreef: "Want het Woord Gods is levend en krachtig en scherper dan enig tweesnijdend zwaard en het dringt door, zo diep, dat het vaneenscheidt ziel en geest, gewrichten en merg en het scharf overleggingen en gedachten des harten; en geen scheepsel is voor Hem verborgen, want alle dingen liggen open en ontbloot voor de ogen van Hem, voor wie wij rekenschap hebben af te leggen."⁶¹ Voordat wij de teksten interpreteren, interpreteren de teksten ons.

Dat zegt iets over wat het hoogste gezag heeft. Niet de hermeneutiek gaat voorop, maar de Schriften zelf als instrument van de Heilige Geest. De hermeneutiek blijft van de Geest afhankelijk. Slechts binnen het werk van de Geest heeft ze haar plaats bij uitleg en onderzoek van de Schriften. Zij dient slechts. Zij is geheel en al aangewezen op de Heilige Geest. Het is niet zonder zin, dat het gebed om de Heilige Geest zulk een prominente plaats inneemt in de eredienst. Wij vragen om de Geest die in alle waarheid leidt. En wij doen dat voor wij de Schriften openen. Dat is geen liturgische formaliteit, dat is een uting van besef van afhankelijkheid. Wij zijn bij het verstaan van de Schriften volstrekt aangewezen op de leiding van de Heilige Geest.

Het kan er derhalve in de hermeneutiek (als de dienaar van Woord en kerk) niet om gaan een systeem te ontwikkelen – een soort Auslegungskanon, waarmee wij aan de slag kunnen en de Schriften uitleggen. Als het erom gaat, dat de Schriften zelf spreken, dan hebben wij niet als de dichter van psalm 119 te vragen: "Ontdek mijn ogen, opdat ik aanschouwe de wonderen uit uw wet. Ik ben een vreemdeling op aarde, verbijg uw geboden niet van mij."⁶² Hermeneutiek en exegese hebben geen vast recept, hebben niet de sleutel in handen die past op alle deuren van de bijbeluitleg.

Wij kunnen bij de uitleg van de Bijbel niet anders doen dan posities kiezen binnen deze op tijd en cultuur betrokken Schriften. Wij doen dat, terwijl we ons voortdurend oriënteren op een aantal uitgangspunten in de omgang met en uitleg van de Schriften:

1. dat de Schriften Woord Gods zijn
2. dat wij geheel en al zijn aangewezen op de leiding van Gods Geest
3. dat de Schriften zichzelf uitleggen
4. dat de Schriften een hart hebben en een ontrek
5. dat de boodschap van de Schriften tijdbetrokken is
6. dat de Schriften een heilshistorische interpretatie vragen
7. dat wij te rekenen hebben met de verschillende literaire genres in de Schriften.

In de hermeneutiek wordt geprobeerd deze uitgangspunten met elkaar in rapport te brengen. Op deze wijze vragen wij naar de bedoeling van de teksten. Op deze wijze ook leggen wij verantwoording af van de weg die bij de uitleg werd gegaan en welke keuzen werden gemaakt. Dat is de enige mogelijkheid voor ons mensen. Het is ook noodzakelijk: de Schriften willen worden uitgelegd en van de gekozen uitleg dienen wij verantwoording af te leggen. Want mensen blijven mensen – ook bij het uitleggen van de Schriften. Hermeneutiek is een menselijke bezigheid. Wij kunnen niet zonder het gebed om de Heilige Geest. Slechts op deze wijze – namelijk door de Schriften te lezen in de eigen context en zo de teksten in hun oordelende en bevrijdende kracht tot ons te laten komen – worden de Schriften verstaan voor onze tijd en in onze situatie.

5. Exegese

5.1 Oude Testament

In het eerste hoofdstuk van de Bijbel wordt ons het gebeuren van de schepping verhaald. Daar wordt ons ook één van de meest fundamentele dingen over de mens verteld, namelijk dat hij beelddrager Gods is. In Genesis 1, 26 en 27 lezen we: *En God zeide: Laat Ons mensen maken naar ons beeld, als onze gelijkenis, opdat zij heersen over de vissen der zee en over het gevogelte des hemels en over het veer en over de gehele aarde en over al het kruipend gedier, dat op de aarde kruipt. En God schiep de mens naar zijn beeld, naar Gods beeld schiep hij hem, man en vrouw schiep Hij hen. Hoeveel er ook te zeggen valt over de woorden naar ons beeld en onze gelijkenis, zoveel is wel duidelijk, dat het meest wezenlijke van het beeld Gods ligt in het heensen van de mens namens en in opdracht van God over het geschapene. De mens is representant, mandataris van God. Mensen zijn ambtsdragers: van Godswege geschapen en geroepen tot het goede beheer van de schepping in Zijn dienst. In het heersen over de geschapen werkelijkheid ligt de mens op God zoals een kind ligt op zijn of haar vader.*

Dat de mens beeld Gods is, wordt hier niet vermeld als een eigenschap van de mensheid in het algemeen, als een soort collectivum (zeg maar: de soort mens). Integendeel, dat de mens beeld Gods is, geldt eerst en vooral elke individuele mens. De mensen, zoals ze zich in de geschiedenis aan ons voordoen, zijn beelddrager van God. Dat is ongetwijfeld de bedoeling van de wisseling van het enkelvoud naar het meervoud in de

verzen 26 en 27: *En God schiep de mens naar zijn beeld, naar Gods beeld schiep Hij hem, man en vrouw schiep Hij hen.* Er is daarbij geen onderscheid, ook of (zo men wil: zelfs) niet tussen man en vrouw. Beiden delen in gelijke mate in het beelddrager-zijn van God. Beiden zijn mandatarissen, ambtsdrager namens en in opdracht van God wat het beheer van de geschapen werkelijkheid betreft.

Wat man en vrouw beiden beelddrager Gods zijn wordt in niet geringe mate onderstreept door de hier in het Hebreeuws gebruikte woorden: *zakar* (man) en *neqeba* (vrouw). Beide woorden beklemtonen het geslachtelijke van de mens. We zouden dan ook willen kiezen voor de vertaling: *En God schiep de mens naar zijn beeld, naar Gods beeld schiep Hij hem, mannelijk en vrouwelijk schiep Hij hen.* In die vertaling komt naar ons oordeel scherper uit, dat het onderscheid in sekse geen grond voor discriminatie biedt, ook niet in religieus opzicht. Man en vrouw, de een niet meer of minder dan de ander, de ander niet onder of boven de eer, zijn gelijkelijk het beeld van God. Samen zijn ze onderkoning en kind van God, geroepen om Gods schepping te vervullen, te beheren en te bewaren. Daarmee is de positie van de mens, van man en vrouw, in de schepping gemarkeerd. Zo is er een onder de soevereiniteit van God. De mens is volstrekt van God afhankelijk. Tegelijk wordt van die kleine mens gezegd, dat hij bijna goddelijk is gemaakt, dat hij met heerlijkheid en luister gekroond is, dat hij heerst over het geschapene. Hij is de onderkoning van de schepping, het beeld van God.⁶⁴ De mens is door God geplaatst in de hof om die te bewerken en te bewaren.⁶⁴

Op deze *mens-in-de-hof* nu, stelt zich – zo zouden we kunnen zeggen – de camera in Genesis 2 scherp. Er is over de verhouding tussen de twee eerste hoofdstukken van het boek Genesis nogal wat te doen geweest. Soms meende men, dat er sprake zou zijn van twee, onderscheiden, scheppingsverhalen. Men wijst dan vooral op de vele verschillen die tussen de beide hoofdstukken bestaan. Soms ook meent men, dat de beide periodes ieder een eigen, andere betekenis hadden. Ons lijkt het niet juist om bij Genesis 2 van tweede scheppingsverhaal te spreken na of naast Genesis 1. Beter is het te zeggen, dat in de eerste hoofdstukken van het boek Genesis de grondverhoudingen van de geschapen werkelijkheid twee keer worden geschetst. Eenmaal in het geheel van het scheppingsgebeuren: de mens als spits van de scheppingspyramide (Genesis 1). En eenmaal binnen de kaders van de geschapen werkelijkheid: de mens als middelpunt van de cirkel (Genesis 2). Daarbij gaat de aandacht in deze studie vooral uit naar de mens in relatie tot de andere (mede)mens, om man en vrouw.

Over dat laatste gaat het in de verzen 18-25. De scope van dit gedeelte is ongetwijfeld de huwelijksrelatie tussen man en vrouw. Als de bijbelschrijver ook van de vrouw zegt, dat God haar tot de mens bracht (vs. 22), is dat anders dan in het voorafgaande. Immers ook van de dieren werd gezegd, dat God ze tot de mens bracht (vs. 19). Toen stond erbij: om te zien hoe hij deze noemen zou (vs. 19). Nu klinken diezelfde woorden anders. Er is wel bij deze woorden opgemerkt, dat God zelf hier de vrouw als een bruid tot haar man leidt. Het door de bijbelschrijver in het verhaal ingevoegde vers 24 onderstreept dat. Daarom zal een man zijn vader en zijn moeder verlaten en zijn vrouw aanhangen, en zij zullen tot één vlees zijn. Het gaat dus niet zozeer om de wijze waarop de vrouw geschapen is, maar vooral om de sterke en gelijkwaardige onderlinge verbondenheid van man en vrouw. Net zo min als we ons in letterlijke zin hebben voor te stellen, dat God de mens vormde als een soort kleipop, waarin de levensadem werd geblazen (2, 7) – net zo min moeten we ons in letterlijk zin voorstellen, dat God de vrouw vormde uit een rib van de mens (2, 22). Hier wordt op mensvormige wijze gezegd wat er te zeggen is. Allereerst van de mens, dat hij deel uitmaakt van de geschapen werkelijkheid en er met elke vezel van zijn bestaan mee verbonden is.⁶⁵ De mens is een aardling die de levensadem, het leven, kreeg van God.

Vervolgens wordt van de vrouw gezegd, dat ze van dezelfde orde is als de man, als medemens aan hem verwant.⁶⁶ Zo, als medemens, als helper en partner wordt de vrouw aan de man gegeven. Het is opmerkelijk, dat het woord dat hier in het Hebreeuws voor 'hulp' (vers 20) wordt gebruikt het mannelijke woord *izel* (helper) is. Dat is des te opmerkelijker, omdat ook de vrouwelijke vorm van dat woord in het Hebreeuws bekend en niet ongebruikelijk was. Er kleefte aan dat woord dus geen tweederangs gevoel. Ook de Here wordt in het Oude Testament vaak Israëls hulp genoemd. Man en vrouw zijn dus op elkaar aangewezen en zijn elkaars evenknie. Het Hebreeuwse woord *kenégdo*, dat in de vertaling van het NBG vertaald wordt als 'die bij hem past' (vers 18) onderstreept dat. Het betekent zoveel als 'tegenover hem'. Het vertaling verdient naar ons oordeel dan ook de voorkeur.

Zo is de schepping voltooid. De aarde is geroed. De mens en zijn medemens zijn er als mandatarissen van God. Man en vrouw leven als gelijkwaardige mensen in harmonie voor Gods aangezicht. De geschiedenis kan beginnen. De kwetsbaarheid (naaktheid) van man en vrouw ten opzichte van elkaar en van hen samen tegenover God wordt niet als schaamte en als een bedreiging ervaren. En dat is geen wonder, want waar de liefde volmaakt is, daar is geen vrees (1 Joh 4, 17 en 18). Stukbreken doen gelijkwaardigheid en harmonie pas, wanneer de mensen ontrouw zijn aan God en aan elkaar.

In Genesis 3 wordt ons verteld hoe de zonde de goede orde van Gods schepping perverteert. De dingen lijken bijna te verkoren in hun tegendeel. De relatie met God wordt verstoord: de mens is bevreesd voor God en verbergt zich (3, 10). In plaats van te heersen over de aarde, wordt de mens slechts met pijn en moeite zijn voedsel (3, 17), geogost worden veelal dorren en distels (3, 18) en tenslotte zal de aardbodem het graf worden waarnaar de mens weerkeert (3, 19): stof tot stof en as tot as. De (wederzijdse) partnerrelatie waarin man en vrouw tot elkaar stonden, verwordt tot een verhouding die veelal slechts gekenmerkt wordt door begeerte en overheersing (3, 16). Kinderen ter wereld brengen wordt een riskante gebeurtenis met pijn en moeite (3, 16).

We doen er goed aan erop te letten, dat we niet te doen hebben met een 'ordinantie Gods', maar met een beschrijving van de gevolgen van de zonde. Genesis 3 biedt geen norm maar een gevolg. Noch de dorren en de distels noch het 'heersen' van de man over vrouw mogen als een door God gewilde orde gezien worden. Het heersen van de mens over de dieren was opdracht van God, het heersen van de man over de vrouw is het gevolg van de zonde.

Zo worden in de eerste hoofdstukken van de Bijbel de contouren van onze geschiedenis getekend: (a) Gods bedoeling met ons mensen en de door God aan ons mensen gegeven opdracht om in zijn dienst de geschapen werkelijkheid als goede rentmeesters te beheren, waarbij man en vrouw als beelddragers Gods in goed

partnerschap naast en tegenover elkaar staan. En (b) de verwording en ontwrichting die de zonde teweeg brengt. Alle relaties worden verstoord: de relatie met God, de relatie met de schepping en de relatie tussen man en vrouw. God echter blijft trouw. Hij zoekt de mens op: Waar zijt gij? (3, 9). De Here zoekt in zijn trouw wege naar verzoening en handhaaft zijn aanspraak op ons mensen.

Letend op de positie van de vrouw in het Oude Testament blijven deze beide lijnen zichtbaar: de verwording door de zonde en – dat ook – de trouw van God.

De positie van de vrouw was in de gehele oosterse, semitische wereld in sociaal en juridisch opzicht een ondergeschikte. Israël vormde daarop geen uitzondering. En het was vooral de huwelijkswetgeving waarin de rechtsongelijkheid tot uitdrukking kwam. De man was de baai, de heer, van de vrouw. In zekere zin stond de vrouw onder de macht van haar man en was aan hem, als *pater familias*, onderworpen. Hoewel men zonder twiifel kan zeggen, dat het Oude Testament een sterke voorkeur heeft voor monogamie, bleef de polygamie bestaan. Echtscheiding was voor mannen veel gemakkelijker dan voor vrouwen. De vrouw mocht dan als moeder groot aanzien genieten, de kinderloze vrouw stond aan spot en verachting bloot. Kort en goed, in een niet gering aantal joodse geschriften blijkt (een zekere) minachting voor de positie van de vrouw. En hoewel daarbij moet worden aangetekend, dat de feitelijke situatie van vele (getrouwde) vrouwen beter was dan het geldende recht doet vermoeden, in formeel juridische zin was de vrouw ver achter gesteld bij de man: Israël maakt deel uit van de oudoosterse cultuur, ook wat de patriarchale samenlevingsstructuur betreft.

In religieus opzicht lijkt het met de positie van de vrouw in het Oude Testament beter gesteld. Vrouwen hebben toegang tot de heilige plaatsen (Mirjam, Hanna); ze luisteren evenzeer als de mannen naar de voorlezing van het bondsrecht (Deut. 31, 12; Neh. 8, 3); ze doen gebeden en beloften (Hanna); ze profeteren (Debora, Hulda); ook godverwachtingen vallen hen ten deel (Hagar, Sara). Vrouwen genieten in Israël veelal respect en aanzien (Mirjam, Jaël, Esther, Ruth). In de profete wordt niet zelden de man-vrouw relatie gebruikt als beeld voor de wijze waarop God met zijn volk omgaat (vgl. Hosea). De profete van Joël zegt, dat God zijn Geest zal uitstorten op alle vlees: jong en oud, heer en knecht, man en vrouw (2, 28 en volgende). Dit respect voor de vrouw in de religie van Israël is geen toeval. Het hangt samen met Gods scheppingsbedoeling, dat man en vrouw, beiden naar zijn beeld en gelijkenis geschapen, de ambtsdragers Gods zouden zijn, elkaar gelijkwaardig en in die gelijkwaardigheid voor hun doen en laten verantwoordelijk tegenover God.

Toch lijkt het erop, dat de juridische en sociale achterstand van de vrouw ook meer en meer haar religieuze positie is gaan bepalen. Bij lossing van geloften is ze aanmerkelijk minder waard dan haar mannelijke geloofsgenoten (Lev 27); ze wordt in de cultus achtergesteld (Lev 6, 22; 7, 6); bij de telling van de Levieten worden alleen de mannelijke stamleden geteld (Num 3, 40); de aanwezigheid van de vrouw telt niet mee voor het verplichte quorum (tien mannen), dat gehaald moest worden om de synagogale dienst doorgang te laten vinden.

Salomo brengt zijn Egyptische vrouw naar een eigen huis, omdat hij vindt dat een vrouw niet in de buurt mag komen van de heilige plaatsen van de ark (2 Kron 8, 11). Hoewel dit vers niet helemaal duidelijk is, moet hier wellicht toch meer gedacht worden aan de vrouw als zodanig dan aan het feit dat het hier gaat om een Egyptische (heidense) vrouw. Er staat in het Hebreeuws niet: 'mijn vrouw' (zo NBG en statenvertaling), maar 'een vrouw zal (voor) mij niet wonen in het huis van David'. Dat duidt op het culturele. Immers een vrouw was vaker cultisch onrein dan een man. Om die reden was er in de tempel van Herodes een aparte voorhof der vrouwen. De vrouw blijft slechts een klein hoekje in het culturele leven van Israël. En het verdriete culmineertpunt van deze achterstelling is het gebed uit de Talmood: 'Geprezen zij God, omdat Hij mij niet als heiden gemaakt heeft, omdat Hij mij niet als vrouw heeft gemaakt; omdat Hij mij niet als slaaf maakte.'

5.2 Nieuwe Testament

Hoewel we nergens in het Nieuwe Testament een woord van Jezus vinden, waarin in algemene zin iets wordt gezegd over de positie van de vrouw, is zoveel wel duidelijk, dat in de wijze waarop de Heiland vrouwen tegemoet trad en met hen omging, al iets preludeerde van het latere, beroemde woord van de apostel Paulus: *Want gij zijt allen zonen van God, door het geloof in Christus Jezus. Want gij allen, die in Christus gedoopt zijt, hebt u met Christus bekleed.* Hierbij is geen sprake van Jood of Griek, van slaaf of vrije, van mannelijk en vrouwelijk, gij allen zijt immers één in Christus.⁶⁷ De Heiland trad vrouwen op een zeer open (en soms ook ongebruikelijke wijze) tegemoet: de Samaritaanse, de zondares, Martha en Maria, de Kananeze, Maria van Magdala. Tot de naaste discipelkring behoren vele vrouwen. En eigenlijk behoort ons dat ook niet te bevreemden. In het hele optreden van de Here Jezus Christus, komt uit, dat in Hem de God van Abraham, Izaak en Jacob, de Schepper van hemel en aarde, zich op een nieuwe en beslissende wijze toewendt tot mens en wereld. Zijn antwoord op de bange vraag van Johannes de Doper: *Zijt gij het die komen zou, of hebben wij een ander te verwachten?*, geeft dat aan: *Gaat heen en boodschapt Johannes wat gij ziet en hoort: Blinden worden ziender en lammen wandelend, malaatsen worden gereinigd en doven horen en doden worden opgewekt en amen ontvangen het evangelie.*⁶⁸ In en met de Here Jezus Christus wordt de (her)scheppende en verzoenende kracht van de God van Israël zichtbaar. En dan is het geen wonder, dat midden van alle verwording en onderschikking ook de vrouw weer de haar bij de schepping gegeven plaats en opdracht terug ontvangt: namelijk dat zij als (mede)beelddrager Gods haar plaats inneemt in de werkelijkheid. Om het met woorden van Paulus te zeggen: *Zo is dan wie in Christus is een nieuwe schepping; het oude is voorbijgegaan, zie, het nieuwe is gekomen.*⁶⁹

Over dit nieuwe, dat met Christus gekomen is, en de betekenis daarvan voor het leven van de gemeente schrijft de apostel Paulus in de hierboven geciteerde verzen uit Galaten. Deze woorden mogen met recht een van de *Acti classici* heten uit het oeuvre van Paulus als het gaat om het doorbreken van scheiding makende grenzen tussen mensen: joden en heidenen, slaven en vrjen, mannen en vrouwen.⁷⁰ Paulus verwoordt in deze zinnen één van de meest kenmerkende trekken van de structuur van de gemeente. In die structuur is geen plaats meer voor scheidslijnen tussen mensen die in mindering komen op het

deelhebben aan het heil van God. Het gaat in het woord 'één' om het opheffen van een rangorde. Het onderscheid valt weg. 'Onder de oude bedeling was dat anders. Toen was er een scheidsmuur tussen Joden en Grieken en niet minder tussen slaven en vrijen en tussen mannen en vrouwen. Voor een Griek was geen plaats binnen het volk van God. Eerst moest hij tot het volk van God overkomen en ook dan nam hij als proseliet een ondergeschikte positie in. Niet minder duidelijk was de positie van de slaaf ten opzichte van de vrije en de positie van de vrouw ten opzichte van de man een ondergeschikte. Dit gold niet slechts in sociaal-maatschappelijk opzicht, maar ook in religieus opzicht. Ook waar het heil van God voor ieder hetzelfde was, was de positie in de dienst van God op grond van dat heil voor de een ondergeschikt aan die van de ander. Dat is in de nieuwe bedeling radicaal veranderd, ieder – Jood of Griek, slaaf of vrije, man of vrouw – mag nu binnen de gemeente op hetzelfde niveau in de dienst van God staan. Binnen de gemeente zijn allen immers één in Christus.'⁷¹ Deze eenheid in Christus wil beleefd en geleefd worden in gemeente. Het gaat in 1 Kor. 12, 13, Gal. 3, 25-28 en Kol. 3, 11 niet slechts om de persoonlijke verhouding tot God, het gaat daar evenzeer om om het goede functioneren van de gemeente. Het in en met Christus gekomen heil geeft aan de gemeente een eigen structuur en scheidt andere, nieuwe verhoudingen.

Die nieuwe verhoudingen worden overal in de gemeenten van het Nieuwe Testament merkbaar. Het zijn vrouwen die als eersten de opstandingsboodschap horen, de opgestane Heiland begroeten en de boodschap van zijn opstanding mogen doorgeven. Ook onder de 'eerst-bekeerden' zijn veel vrouwen: Demaris in Athene (Hand. 17: 39) en Lydia in Filippi (Hand. 16: 14). Vrouwen nemen een belangrijke plaats in in het gemeentelijk leven en hebben veel werk verzet voor het Koninkrijk Gods. Te noemen is allereerst het echtpaar Aquila en Priscilla. Zes keer worden ze samen genoemd. Vier maal wordt Priscilla het eerst vermeld (zie Hand. 18: 2, 18, 26; Rom. 16: 3; II Tim. 4: 19, I Kor. 16: 19). Paulus noemt hen medearbeiders in Christus, 'mensen die voor mijn leven hun hals gewaagd hebben' (Rom. 16: 4). Ook andere medewersters zijn met name bekend, zoals Febe, de diacones van Kenchreae (Rom. 16: 1). Verder zijn te noemen Maria, Tryfena, Tryfosa en Persis (Rom. 16: 6, 12). Paulus noemt nog andere vrouwen met name en met ere en ze worden door hem tot zijn medearbeiders gerekend (Fil. 4: 2). Uit dit alles blijkt, dat in de gemeenten van Jezus Christus ook is geweest voor de (nieuwe) plaats en de positie van de vrouw. Het woord van Paulus in Galaten 3,28 over de nieuwe werkelijkheid in Christus: geen sprake meer van Jood of Griek, van slaaf of vrije, van mannelijk en vrouwelijk, maar allen één in Christus wordt zichtbaar in de praktijk van het gemeentelijk leven. De context waarin het woord 'één' hier wordt gebruikt, wijst er uitdrukkelijk op, dat het gaat om de wijze waarop mensen mogen functioneren in de gemeente. Het is dan ook onjuist om de persoonlijke verhouding tot God en de wijze waarop mensen in de gemeente functioneren van elkaar los te maken. De eenheid in Christus heeft niet slechts betrekking op het heil-in-angere-zijn (het delen in de genade van Christus), maar evenzeer op het heil-in-tuimere-zijn (de doorwerking ervan in de structuur van de gemeente). Beide liggen in elkaars verlengde.

J. Hovius maakt onderscheid tussen de persoonlijke verhouding van christenen tot God en de wijze waarop christenen functioneren in de gemeente. Het eerste noemt hij het essentiële, het tweede het accidentele. Het behoren tot de gemeente van Christus.⁷² Het essentiële is wat behoort tot het kindschap Gods: het deel hebben aan de schatten en gaven van Christus, het delen in de verzoening en het eenmaal in het Vaderhuis eeuwig bij de Here zijn. In dit essentiële, dit wezenlijke van het lidmaatschap van Christus' kerk staan man en vrouw gelijk. Zonder deel te hebben aan dit essentiële wordt niemand zalig, maar men kan wel zalig worden zonder deel aan het accidentele te hebben. Het accidentele heeft voornamelijk betrekking op het organisatorische leven der gemeente en op de ambten die God heeft ingesteld. In het accidentele staan man en vrouw niet gelijkberechtigd naast elkaar. Hierin heeft de vrouw zich te stellen onder leiding, wil men: de heerschappijvoerende leiding van de man.

Er kleven aan de hier ingevoerde onderscheiding tussen essentieel en accidenteel nogal wat bezwaren. In de eerste plaats vinden we deze onderscheiding nergens op deze wijze in de Schriften terug. Ze lijkt meer filosofisch dan schriftuurlijk. De onderscheiding – dat is het tweede – hangt ook niet samen met wat wezenlijk is voor het ambt, maar komt voort uit de visie op de huwelijksrelatie tussen man en vrouw. De positie van de vrouw in de gemeente van Christus is afgeleid van en gelijk aan haar positie in het huwelijk. Omdat de vrouw in het huwelijk ondergeschikt is aan de man, daarom is de vrouw ook wat het ambt betreft niet gelijkwaardig aan de man. 'In het accidentele staan man en vrouw staan niet gelijkberechtigd naast elkaar. Hierin heeft de vrouw zich te stellen onder leiding, wil men: de heerschappijvoerende leiding van de man. Dit impliceert, dat onze kerken de vrouw nimmer mogen toelaten tot het bijzondere ambt van predikant, ouderling en diaken.'⁷³

H. G. L. Peels brengt een soortgelijk onderscheid aan. Hij kiest voor deze nuancering de woorden *primair* en *secundair*. Men zou het standpunt van Peels als volgt samen kunnen vatten: Er is een primaire lijn van volstrekte gelijkwaardigheid van man en vrouw beide, als schepselen voor het aangezicht van God (Genesis 1) en er is de secundaire lijn van de onderlinge relatie en de eigen plaats van man en vrouw (Genesis 2). Deze beide lijnen komen weliswaar niet in mindering op elkaar, maar een zekere volgorde (geen rangorde) tekent zich wel af. Vooral in het Nieuwe Testament en dan met name in de brieven van Paulus tekenen zich de contouren van de secundaire lijn af, van hoofd en hulpe. Veel in het spreken van Paulus moge tijd- en situatiespecifiek zijn, toch geldt: 'God heeft in schepping, verlossing en herschepping op deze wijze een orde gelegd, die leidende kracht behoudt. Daarop is de normativiteit van de apostolische uitspraken gegrond. Hoe onze kerkelijke situatie ook zijn zal, steeds dienen wij dit basale gegeven uit de Schrift inzake de identiteit van man en vrouw en hun onderlinge verhoudingen te verdisconteren. Dat heeft consequenties, o.a. inzake de vraag naar de vrouw in het ambt.'⁷⁴

Nu tekent zich in de Schrift inderdaad twee lijnen af: een lijn van gelijkwaardigheid tussen man en vrouw en een lijn van ongelijkwaardigheid, achterstand, ondergeschiktheid. Evenwel, die lijnen behoren naar mijn oordeel niet bijeen als essentieel en accidenteel, primair en secundair, en beide voortkomend uit het ene scheppingshandelen van God (zo Peels). De lijnen hebben een verschillende bron en staan tegenover elkaar. De ene lijn komt voort uit de bron van Gods goede schepping, die man en vrouw schiep naar zijn

beeld en gelijkenis, volstrekt gelijkwaardige in het ene perspectief van scheppingsopdracht en -mandaat (Genesis 1 en 2). De andere lijn voortkomend uit de bron van zonde en verwording, waarbij de man verwordt tot heerser over de vrouw in huwelijk, recht en samenleving en de vrouw als afhankelijke en met minder rechten bedoelde slechts een secundaire plaats inneemt in de samenleving en – dat soms zelfs ook – in religieus opzicht.

In de weerbaarheid van cultuur en geschiedenis komt die tweede lijn helaas maar al te vaak in mindering op de eerste. De weg van het Woord Gods in de geschiedenis kan ook daarom – vanwege de weerbaarheid van en het verzet in onze zondige en gebroken werkelijkheid – getypeerd worden als een *via crucis*. Van die kruisweg zijn de Schriften het getuigenis. Zij verkondigen enerzijds de nieuwe schepping in Christus, in wie God deze wereld liefheeft en met zich verzoent. Tegelijk echter is deze wereld nog een zondige wereld waarvan de sociale orde niet opgeheven en buiten werking gesteld wordt. Te midden van die spanning is daar het woord van God. Het vernieuwt mensen en opent wegen. Dat geschiedt echter op de wijze van het kruis. De spanning daarvan vinden we in de Schriften terug.

6.3. De positie van de vrouw in gemeente en eredienst

6.3.1 1 Korinthiërs 11, 2-16

Het gaat in dit bijbelgedeelte over de orde in de eredienst, namelijk om de wijze waarop de vrouwen in de eredienst zullen bidden en profeteren. Niet het voorgaan in gebed en profetie in de eredienst door vrouwen als zodanig staat ter discussie, slechts de wijze waarop is hier aan de orde. Daarbij gaat het in deze pericope met name om het kapsel, de haardracht van de vrouwen. De manier waarop het kapsel van de vrouwen verzorgd is, dient een zekere ingetogenheid uit te stralen. Het overdrevene past niet echt bij de eredienst. De wijze waarop een mens zichzelf presenteert in de gemeente van de Here Jezus Christus is niet zonder betekenis. Alles wat in de eredienst plaatsvindt behoort eenvoud, ingetogenheid en ootmoed te ademen.

(2) Ik prijs het in u, dat gij in alles aan mij gedachtig blijft en aan de overleveringen zo vasthoudt, als ik ze u overgeven heb.

(3) Ik wil echter, dat gij dit weet: het hoofd van iedere man is Christus, het hoofd der vrouw is de man, en het hoofd van Christus is God. (4) Iedere man, die bidt of profeteert met gedekten hoofde, doet zijn hoofd schandelijk aan. (5) Maar iedere vrouw die blootshoofds bidt of profeteert, doet haar hoofd schandelijk aan, want zij staat gelijk met ene, die kaalgeschoren is. (6) Want indien een vrouw zich het hoofd niet dekt, moet zij zich ook maar het haar laten afknippen. Doch indien het een schandelijk is voor een vrouw, als zij zich het haar laat afknippen of zich kaal laat scheren, dan moet ze zich dekken. (7) Want een man moet het hoofd niet dekken: hij is het beeld en de heerlijkheid Gods, maar de vrouw is de heerlijkheid van de man. (8) Want de man is niet uit de vrouw, maar de vrouw uit de man. (9) De man is immers niet geschapen om de vrouw, maar de vrouw om de man. (10) Daarom moet de vrouw een macht op het hoofd hebben vanwege de engelen. (11) En loch, in de Here is evenmin de vrouw zonder man iets, als de man zonder vrouw. (12) Want gelijk de vrouw is uit de man, zo is ook de man door de vrouw; alles is echter uit God. (13) Oordeelt zelf: is het voegzaam, dat een vrouw met ongedekten hoofde tot God bidt? (14) Leert de natuur zelf u niet, dat, indien een man lang haar draagt, dit een schandelijk voor hem is, (15) doch dat, indien een vrouw lang haar draagt, dit een eer voor haar is? Immers het haar is haar tot een sluier gegeven. (16) Maar, indien het er iemand om te doen is gelijk te hebben, wij hebben zulk een gewoonte niet, en evenmin de gemeenten Gods.

(a) Na een (ironisch bedoeld?) insidend vers (Ik prijs het in u, dat gij in alles aan mij gedachtig blijft en aan de overleveringen zo vasthoudt, als ik ze u overgeven heb), stelt Paulus in vers 3 een zaak aan de orde, die hij op deze wijze tevoren niet ter sprake bracht (Ik wil nu, dat gij weet). Dan volgt trits: God – Christus – man – vrouw: Het hoofd van iedere man is Christus, het hoofd der vrouw is de man, en het hoofd van Christus is God. Het hier gebruikte Griekse woord *kephalē* (hoofd, een vertaling van het Hebreeuwse woord *roš*) betekent vooral oorsprong: God is de oorsprong van Christus, Christus de oorsprong van de mens/man, en de mens/man is de oorsprong der vrouw. Het is duidelijk, dat het (de verhouding God – Christus geeft dat reeds aan) in deze trits niet om ondergeschiktheid gaat, hoewel het woord 'hoofd' die gevoelswaarde wel kan hebben.⁷⁵ Hier echter valt het accent meer op oorsprong, minder op autoriteit.

(b) Deze oorsprongsgedachte biedt de apostel Paulus het hoofdargument, dat man en vrouw zich bij het bidden en profeteren in de samenkomsten van de gemeente op verschillende wijze hebben te presenteren. *Kephalē* als oorsprong legt nadruk op verbondenheid en onderscheid. Die verbondenheid wordt uitgedrukt in de woorden beeld (eikoon) en heerlijkheid (*doxa*). De oorsprong is herkenbaar en zichtbaar: zoals in de Here Jezus Christus de heerlijkheid Gods zichtbaar is (Joh. 1, 14), en zoals in de mens heerlijkheid en beeld Gods herkenbaar zijn (Gen. 1, 26 en 27, Ps. 8,6), zo is in de vrouw de heerlijkheid van de man (been van mijn gebeente, vlees van mijn vlees, maninne Gen. 2, 23) herkenbaar. Tegelijk legt *kephalē* accent op het onderscheid. Het is wellicht niet toevallig dat het eveneens in Genesis gebruikte woord *homioōsis* (gelijkenis) ontbreekt. Paulus wil vooral het onderscheid tussen man en vrouw beklemtonen. De verzen vier tot en met zes leggen daarop de nadruk. Er is Paulus veel aan gelegen, dat man en vrouw in hun optreden in de eredienst herkenbaar zijn en blijven in hun man- en vrouw-zijn. We zouden kunnen zeggen, dat Paulus zonder de met en in Christus gekomen eschatologische nieuwe werkelijkheid te ontkennen, vooral het schepselmatige onderscheid in ogenschouw neemt.

(c) De verwijzing naar Genesis 2 wijst daar ook op (Want de man is niet uit de vrouw, maar de vrouw uit de man, vs. 8). Waar het hier om gaat is, dat de vrouw (is) uit de man (is) geschapen is door God. Derhalve mag zij bij haar optreden in de eredienst haar vrouw-zijn niet verloochenen. Evenmin overigens als de man. Man en vrouw zijn op elkaar aangewezen. Ze hebben elkaar nodig. De man kan niet zonder de vrouw en de

vrouw is er terwille van hem.

De zin: *Daarom moet de vrouw een macht op het hoofd hebben vanwege de engelen* is een zeer duistere zin. Elke uitleg – en er zijn er vele in omloop – blijft hier speculatief.⁷⁶⁾

(d) In de verzen elf en twaalf zet Paulus het tot nu toe geschrevene in christologisch perspectief. Ondanks alle scheepseimatische onderscheid behoren man en vrouw bijeen en zijn ze op elkaar aangewezen. De woorden en *kurios* (in de Here) heffen weliswaar dit scheepseimatische onderscheid tussen man en vrouw niet op, ze geven wel aan dat man en vrouw in de Here volstrekt gelijkwaardig zijn. Protologie en eschatologie zijn geen contrast, maar horen bijeen. Man en vrouw zijn beiden leden van het lichaam van Christus. Ze vieren samen de liturgie. Ze zijn er met en voor elkaar. Gal. 3,28 en 1 Kor. 11 sluiten elkaar niet uit. Integendeel, in Christus behoren man en vrouw bijeen en zijn op elkaar aangewezen.

(e) Aan het slot van de pericopie grijpt Paulus eenvoudigweg terug op gangbare fetsocensnormen, dat wat 'natuurlijk' is. Afgeknipt of afgeschoren haar is een schande voor vrouwen (de verzen 5, 6, 14 en 15). Het is opmerkelijk, dat motieven ontleent aan schepping, christologie, gangbare zede en natuur hier zo door en naast elkaar worden gebruikt. Dit is vooral opmerkelijk, omdat Paulus zijn betoog nogal abrupt afsluit in vers 15 met een beroep op de zede (*prepon*) en de natuur (*physis*) en erbij zegt, dat het ook voor de gemeente van Korinthe betamelijk is zich daarbij aan te sluiten. Dat ook in het Nieuwe Testament 'christelijke' en 'profane' motieven naast elkaar gebruikt worden, laat zien dat in het leven van alledag niet alles als 'christelijk' geduid behoort te worden om ethisch goed te zijn.

Samenvattend: Ook in deze pericopie gaat het om de goede orde in de eredienst. Daarbij vallen een paar dingen op. Allereerst, dat Paulus niet bestrijft, dat vrouwen voorgaan in bidden en profeteren in de eredienst. Volgens, dat hij sterke nadruk legt op de betamelijkheid, namelijk dat de wijze waarop vrouwen deelnemen aan bidden en profeteren recht moet doen aan haar vrouw-zijn. Daarop – dat is het derde – verwijst Paulus naar de scheppingsoverlevering, naar de bestaande zede en de 'natuur'. Tenslotte blijken zowel de deelname van de vrouw in bidden en profeteren in de eredienst als de wijze waarop dat moet geschieden bepaald te zijn door het in de Here (vers 11) en het alles is echter uit God (vers 12).

6.3.2 1 Korinthiërs 14

Het gaat in hoofdstuk 14 van de eerste brief aan Korinthe over de samenkomst van de gemeente. Nauwkeuriger gezegd: om de vraag hoe de gaven van de Heilige Geest in de samenkomst van de gemeente het beste tot hun recht kunnen komen. Daarbij speelt het woord 'stichten' het gehele hoofdstuk door een soort hoofdrol (vs. 2, 3, 4, 12, 17, 26). Het gaat immers zowel in alle gaven die God geeft, als in de samenkomst van gemeente om de opbouw, de stichting van de gemeente (Ef. 4,12).⁷⁷⁾ De gaven van de Geest zijn er immers nooit uitsluitend ten bate van de mens die ze krijgt zelf, maar ten nutte van het geheel (1 Kor. 12, 7).⁷⁸⁾ En vanwege dit doel van de opbouw van de gemeente wordt in het eerste deel van hoofdstuk 14 (vs. 1-25) gezegd dat de gave van de tongentaal in verhouding tot de profetie een kleinere plaats dient te nemen in het geheel van de gemeentelijke samenkomst. Voor de opbouw van de gemeente zijn verstaanbaarheid, inzicht, verstand en uitleg van veel meer belang dan de zelfbevestiging van de tongentaal die zich afspeelt tussen een mens en God in de hemel.

Daarmee maken we de overgang naar het tweede deel van het hoofdstuk, de verzen 26-40. In dat deel gaat Paulus als het ware en detail in op wat er in de samenkomsten van de gemeente geschiedt. Duidelijk is de aansluiting met het voorafgaande: de rijkdom aan gaven en ultiemen die God aan zijn gemeente geeft, is er tot opbouw van geheel de gemeente. En vanwege dat doel, de opbouw van de gemeente, dient er ook regel in de samenkomst te zijn. Paulus past dat toe op drie elementen van de gemeentelijke samenkomst: de tongentaal (vs. 27 en 28), de profetie (vs. 29-33) en het spreken van de vrouw (vs. 34 en 35). En in elk van die drie voorbeelden gebruikt Paulus het woord 'zwijgen'.

Na wat hiervoor gezegd werd is duidelijk waarom Paulus het spreken in tongen inperkt (twee, hoogstens drie) en, indien er geen uitleg wordt gegeven, zelfs afwijst. Zoek een spreken veroorzaakt slechts verwarring en onduidelijkheid. Het bouwt niet op. Een mens moet dat dan maar bewaren als geheimenis tussen God en zijn hart. Hetzelfde geldt de profetie. Ook hier een beperking (twee of drie) en een orderegel (indien aan een ander een openbaring ten deel valt, moet de eerste zwijgen). Het gaat immers opnieuw om de opbouw van de gemeente (opdat allen lering en allen opwekking ontvangen). Paulus motiveert deze beperking met een verwijzing naar de vrede van God – sjaalom die geen wanorde (letterlijk: het door elkaar liggen van de dingen) toelaat. Dan volgt het derde blok – dat over het zwijgen van vrouwen.

Zoals in alle gemeenten der heiligen (34) moeten de vrouwen in de gemeenten zwijgen; want het is haar niet vergund te spreken, maar zij moeten ondergeschikt blijven, zoals ook de wet zegt. (35) En als zij iets willen te weten komen, moeten zij thuis haar mannen om opheldering vragen; want het staat lelijk voor een vrouw te spreken in de gemeente. (36) Of is het woord Gods bij u begonnen? Of heeft het alleen u bereikt?

(37) Indien iemand meer een profeet of geestelijk mens te zijn, laat hij dan wil weten, dat hetgeen ik u schrijf, een gebod des Heren is. (38) Maar als iemand hiermede niet rekest, dan wordt met hem niet gerekend. (39) Zo dan, mijn broeders, streeft er naar te profeteren, en belijmt het spreken in tongen niet. (40) Laat alles betamelijk en in goede orde geschieden.

Opnieuw een beperkende maatregel: vrouwen moeten in de gemeenten zwijgen. Zij moeten niet spreken. Wat met dat spreken bedoeld is, wordt duidelijk in vers 35 (iets te weten willen komen). We letten daarbij op een paar dingen.

(a) Het gaat er dus niet om, dat vrouwen in de samenkomsten van de gemeenten zwijgen zouden mogen zeggen. Dat staat er niet. Immers (vs. 26) ieder heeft iets. En uit 1 Tim. 2 blijkt, dat vrouwen in de samenkomst van de gemeente bidden met ophelling van handen. Ook in hoofdstuk 11, 5 zegt Paulus dat vrouwen mogen

bidden en profeteren in de gemeente, maar niet blootshoofds. Het gaat hier dus niet om een algemeen zwijgebod voor de vrouw, maar om het publiekelijk interrumperen en om opheldering vragen. Dat verstoort de orde van de samenkomst.

(b) Bovendien, vrouwen blijken hier gehuwde vrouwen te zijn. Die vrouwen dus, die thuis haar mannen kunnen vragen om een en ander nog eens te verduidelijken.

(c) Vervolgens geeft Paulus de motivering voor dit zwijgen: zij moeten ondergeschikt blijven zoals ook de wet zegt. Twee moeilijkheden dienen zich hier aan. In de eerste plaats onze Nederlandse vertaling. Die vertaling suggereert, dat vrouwen aan iemand ondergeschikt moeten blijven. Evenwel, het werkwoord *hypotassomai* betekent evenzeer: zich schikken in of onder (*hypo*) een bepaalde orde (*taxis*). En met die orde bedoelt Paulus in dit gedeelte zonder enige twijfel de regel van het goede en stichtelijke verloop van de samenkomst van de gemeente. Evenzeer als zij die in tongentaal spreken en zij die profeteren, hebben ook de (gehuwde) vrouwen te zwijgen als hun spreken het opbouwende karakter van de gemeentesamenkomst zou verstoren. De tweede moeilijkheid is gelegen in het woord *nomos* (wet). Het is niet geheel duidelijk hoe we deze verwijzing naar de wet (tota) hebben te waarderen. Wellicht een verwijzing naar Genesis 3, 16? Strack-Billerbeck wijst erop dat ook de traditionele zede als *Tora gold*.⁷⁹⁾

(d) Tenslotte zegt Paulus dat dit spreken de vrouw lelijk staat. Daarmee verwijst hij naar een algemene fetsocensnorm van de samenleving. Het staat niet netjes. Een verdere motivering geeft Paulus hier niet. Calvijn merkt op, dat wij hier te doen hebben met middelmatige dingen. Als de tijden veranderen, verandert ook het gevoel voor wat men behoorlijk of onbehoorlijk vindt. Het is lang niet altijd verstandig tegen de geldende fetsocensnorm in te gaan. Het spreken van de vrouw in de gemeente mag geen provocatie te zijn. Zo van: hier in de gemeente kan wat anders niet kant!

(e) Aan het einde van de pericopie vermaant Paulus allen in de gemeente zich niet al te arrogant te gedragen. Zij zijn niet de bron van het geloof. Ze hebben zich te schikken in het 'ordegebod' van God. En dat gebod houdt in dat alles (dus ook profeteren en in tongen spreken) gebonden is aan de regel van de betamelijkheid en de gangbare orde (*taxis*).⁸⁰⁾

Samenvattend: Het gaat in dit gedeelte niet zozeer om de vraag naar de plaats van de vrouw in de gemeente of – nog minder – om de vraag of de vrouw in het ambt mag staan. Het gaat Paulus in dit gedeelte om het ordelijk en stichtelijk verloop van de gemeentelijke samenkomsten. Daarbij moeten storende elementen vermeden worden. Derhalve is het in sommige situaties (tongentaal zonder uitleg, profetie en openbaring door elkaar heen, en het interrumperend om opheldering vragen van gehuwde vrouwen) geboden te zwijgen. Wat de vrouwen betreft beroept Paulus zich allereerst op deze regel. Daarnaast hanteert hij het algemeen gevoel in de samenleving voor wat betamelijk is. En het was in het Griekenland van zijn dagen ongepast, dat vrouwen hun mannen in het openbaar in de rede vielen en om opheldering vragen.

6.3.3 1 Timotheüs 2

Ook in dit hoofdstuk gaat het om de samenkomsten van de gemeente. Een zeer belangrijk element in het samenkomen van de gemeente is het gebed: de voorbede en de dankzegging voor alle mensen, met name voor die mensen die in de wereld om de gemeente heen een bijzondere verantwoordelijkheid dragen. Daarmee zet Paulus dit hoofdstuk in: ik vermaan u dan allereerst smekingen, gebeden, voorbeden en dankzeggingen te doen voor alle mensen, voor koningen en alle hooggeplaatsten, opdat wij een stil en rustig leven mogen leiden in alle godsvrucht en waardigheid. Een prachtige zin, die aangeeft dat de samenkomst van de gemeente midden in de werkelijkheid, de maatschappelijke en politieke werkelijkheid van het leven plaatsvindt. Het gebed is een deur naar mens en wereld. Het is tegelijk een open deur naar de Here in de hemel!

(6) Ik wil dan, dat de mannen op ieders plaats bidden met ophelling van heilige handen, zonder toorn en twist.

(9) Evenzo, dat de vrouwen zich sieren met waardige klederdacht, zedig en ingetogen, niet met haarvlechten en goud of paarden en kostbare kleding, maar (10) – zo immers betaamt het vrouwen, die voor haar godsvrucht uitkomen – door goede werken. (11) Een vrouw moet zich rustig, in alle onderdanigheid, laten onderrichten, (12) maar ik sta niet toe dat een vrouw onderlicht geeft of gezag over de man heeft; zij moet zich rustig houden. (13) Want eerst is Adam gelomeerd en daarna Evs. (14) En Adam heeft zich niet laten verleiden, maar de vrouw is door de verleiding in overtreding gevallen; (15) doch zij zal behouden worden, kinderen ter wereld brengende, indien zij blijft in geloof, liefde en heiliging, met ingetogenheid.

In de verzen 8-12 nu gaat Paulus in op de wijze waarop deze voorbede voor mens en wereld zal plaatshebben in de gemeente. Hij stelt daar de vraag naar de goede orde van het gebed en zegt daarbij met nadruk, dat het naderen tot God in gebed (men bid met opgeheven handen⁸¹⁾) in overeenstemming dient te zijn met ons leven en met ons hart. Hart en leven dienen heilig te zijn: gewijd aan de dienst Gods. Te denken valt hier ook wat gezegd wordt in Psalm 24: *Wie mag de berg des Heren beklimmen, wie mag staan in zijn heilige stede? Die rein is van handen en zuiver van hart, die zijn ziel niet op valsheid richt noch bedrieglijk zweert.* Het gaat in het gebed nooit om een demonstratie of een doorzetten van onszelf. Integendeel, in het gebed staan ootmoed en ingetogenheid centraal. Voor die ingetogenheid doet Paulus een beroep op zowel mannen als vrouwen. Wat de laatste betreft vallen daarbij de volgende zaken op.

(a) Evenzo – schrijft Paulus. Dat is te lezen als: Evenzo wil ik dat vrouwen zich bij het bidden sieren met waardige klederdacht. Evenals in 1 Kor. 11, 5 gaat Paulus ervan uit dat vrouwen evenzeer als de mannen (hierop) voorbede doen in de samenkomsten der gemeente. Daarbij doet hij bij de vrouwen vooral een

betoep op hun ingetogenheid en soberheid die hij een kenmerk acht van de godsvrucht. In de wijze waarop Paulus zijn vermaning hier formuleert is veel herkenbaar van het soberheids- en kuisheidsideaal van de Hellenistische en Romeinse samenleving. Naar dat ideaal lijkt Paulus hier te verwijzen. Hij laat bijlen dat overdreven, extravagante kleding en opsmuk in de gemeentesamenkomst slechts afleiden van waar het om gaat: de genade en het heil van God. En dat geldt te meer, wanneer een zo geklede vrouw de dienst der gebeden heeft te doen. Dan kan slechts de soberheid het teken van haar toewijding aan de zaak van God zijn.

(b) Heeft Paulus erop gewezen, dat overdreven kleding en opsmuk geen pas geven in de kerkdienst, omdat daardoor een vrouw meer zichzelf demonstreert dan aandacht vraagt voor het heil en het werk van God – nu (vs. 11 en 12) breidt hij dat vermaan uit tot de bredere vermaning, dat een vrouw geen ondernacht mag geven, maar zich integendeel in alle onderdanigheid moet laten ondernachten. Zij mag geen gezag uitoefenen over de man.

De uitdrukking 'gezag uitoefenen over de man' maakt ons erop opmerkzaam, dat Paulus hier geen algemeen onderrichtsverbod voor vrouwen wil formuleren. Authentiek betekent 'eigenmachtig handelen'. Er zit iets demonstratiefs in. Er klinkt iets in door van het doorslaan naar een ander uiterste. Het nieuwe en bevrijdende van het heil in Christus – namelijk dat in Christus de achterstandspostie van vrouwen ten opzichte van mannen is weggedaan – (verwoordt hier tot een demonstratie: wij vrouwen zullen laten zien, dat wij nu ten volle en met overtuiging onze eigen, de ons in Christus toekomende plaats in de gemeente opeisen. Daarvoor – zegt Paulus – mag de samenkomst van de gemeente niet worden misbruikt.

Het gaat hier dus niet om een onderrichtsverbod in algemene zin. Dat zou trouwens ook in strijd zijn met wat Paulus schrijft in Titus 2, 3, waar staat dat (oudere) vrouwen in het goede hebben te onderrichten en pastorale arbeid hebben te doen onder jonge vrouwen. Men heeft bij deze oudere vrouwen wel gedacht aan de (opnieuw: oudere) weduwen, die in de gemeenten blijkbaar als een afzonderlijke categorie met bijzondere taak werden gezien (1 Tim. 5, 1-10). Tenslotte wordt in deze zelfde brief ook melding gemaakt van vrouwen die diaken zijn (1 Tim. 3, 11). Het in onze bijbels tussengevoegde woord (hun), waardoor gesuggereerd wordt te lezen: vrouwen van diakenen en opzieners – staat niet in de grondtekst en kan vanwege de parallelie in het gedeelte worden weggelaten. Kort en goed: er lijkt geen reden te bestaan om te spreken van een algemeen geldend leerverbod voor vrouwen.

(c) Er is nog een andere reden waarom niet direct aan een algemeen leerverbod voor vrouwen gedacht behoort te worden. Het werkwoord authentiek (gezag uitoefenen, zich laten gelden) klinkt nog uitdagender, wanneer we aannemen, dat Paulus ook hier (vergelijk vers 15), vooral gehuwde vrouwen op het oog heeft. Het publieke onderricht geven in de gemeentesamenkomsten zou gemakkelijk kunnen worden uitgelegd als (demonstratief) 'gezag uitoefenen over de man'. En dat staat zo haaks op wat in de samenleving van toen gezien werd als de goede verhouding tussen een man en vrouw in het huwelijk, dat het de voorrang van het evangelie eerder zou belemmeren dan bevorderen. Met het oog daarop roept Paulus de (gehuwde) vrouwen op tot terughoudendheid. De vrijheid in Christus mag niet verworden tot een demonstratie. Ter ondersteuning van zijn vermaan noemt Paulus (daarom ook) argumenten die te maken hebben met de onderschikking van de vrouw aan de man in huwelijk en gezin.

(d) Aan Paulus' beroep op scheppingsvolgorde en zondeval in de verzen 13 en 14 behoeven geen zwaarwegende theologische consequenties worden ontleend. Allereerst niet omdat deze verwijzing lamelijk geleerd staat in het geheel van de Paulinische geschriften. Vooral niet, omdat Paulus hier eenvoudigweg terugvalt op de algemene gedachte in de oudheid, dat het eerder voorgaat op het latere. Vergelijk de joodse vermaning aan het adres van de hoogmoedige: "De mug is u bij het scheppingswerk vóórgegaan: wat betekent dan uw hoogmoed? Opvallend is in dit verband, dat Paulus, wanneer hij zegt dat niet Adam maar Eva zich heeft laten verleiden, geen beroep doet op de vloek die de vrouw in Gen. 3, 16 treft! Bovendien elders in Paulus' brieven (Romeinen 5, 12-21) wordt wel degelijk naar Adam verwezen als degene die zondigde en het gebod overtrad.

(e) De uitleg van vers 15 plaatst ons voor grote problemen. Met name de relatie tussen 'kinderen ter wereld brengen' en 'behouden worden' is voor ons moeilijk te begrijpen. In ieder geval zal het 'kinderen ter wereld brengen' niet als het middel tot het 'behouden worden' kunnen worden opgevat. Wellicht heeft deze passage te maken met het verzet van Paulus tegen de opkomende asciese, waarbij huwelijk en seksualiteit als minderwaardig werden beschouwd.⁶²⁾

Samenvattend: In dit gedeelte gaat het niet om de vraag naar de plaats van de vrouw in de gemeente of om de vraag of de vrouw in het ambt mag dienen. Ook hier is de *scopus* van Paulus' vermaan de goede orde en de houding/installing van hen die voorgaan in de openbare voorbede in de eredienst. Het verbod aan de vrouw om 'onderricht te geven' is niet gebaseerd op haar vrouw-zijn maar vooral op haar gehuwd-zijn. Daardoor staat zij in een bepaalde (ondergeschikte) relatie tot de (haar) man. Het is de praktijk van die relatie die op de achtergrond staat van Paulus' vermaan.

7 Huwelijkse verhoudingen

7.1. Efeziërs 5, 21-33

Anders dan in de voorgaande bijbelgedeelten is de achtergrond van Efeziërs 5, 21-33 niet de eredienst en liturgie. Dit gedeelte behoort tot wat wij 'de huistafels' plegen te noemen. De huistafels zijn een bijzonder fenomeen. Ze beogen binnen de wordende christelijke kerk het leven van alle dag binnen de lichte van het Evangelie te halen. De huistafels halen de maatschappelijke realiteit met de daarin geldende verhoudingen en zeden binnen de werkingssfeer van het Evangelie. De in de huistafels gebruikelijke woorden 'en

kuifol' (in de Here) zijn dan ook niet op te vatten als een toevoeging die de geldende maatschappelijke orde wil ondersteunen en bevestigen – integendeel, deze toevoeging plaatst de alledaagse praxis onder de ogen en de kritiek des Heren. Niet alleen het 'kerkelijke' leven, ook het 'gewone' leven voltrekt zich voor Gods aangezicht! De huistafels transponeren huwelijk en gezin, arbeidsverhoudingen en maatschappelijke werkelijkheid tot zaken die van doen hebben met het heil in Christus.

Of de huistafels de kerstening van het leven beogen? Maken ze het huwelijk tot christelijk huwelijk, het gezin tot christelijk gezin en de (arbeids)verhouding staaf – heer tot een christelijke? Het is zeer de vraag. Wel staat vast, dat deze werkelijkheden geen werkelijkheden op zichzelf kunnen blijven: uitsluitend onderworpen aan de wetmatigheden en krachtenveld van de geldende cultuur en maatschappij. Niet de maatschappelijke orde is bepalend voor de wijze waarop mensen met elkaar om hebben te gaan, maar de werkelijkheid van Christus is dat. Anders gezegd: het toebehooren aan Christus heeft consequenties voor de wijze van omgaan met elkaar.

Dat nu is ook de bedoeling van het apostolische vermaan in Efeze 5 met betrekking tot de (huwelijk)relatie van man en vrouw.

(21) ... En weet elkander onderdanig in de vreze van Christus.

(22) Vrouwen, weet aan uw man onderdanig als aan de Here, (23) want de man is het hoofd van zijn vrouw, evenals Christus het hoofd is zijner gemeente; Hij is het, die zijn lichaam in stand houdt. (24) Welnu, gelijk de gemeente onderdanig is aan Christus, zo ook de vrouw aan haar man, in alles.

(25) Mannen, hebt uw vrouw lief evenals Christus zijn gemeente heeft liefgehad en zich voor haar overgegeven heeft, (26) om haar te heiligen, haar reinigende door het waterbad met het woord, (27) en zo zelf de gemeente voor zich te plaatsen, stralend, zonder vlek of rimpel of iets dergelijks, zo dat zij heilig is en onbesmet. (28) Zo zijn [ook] de mannen verplicht hun vrouw lief te hebben als hun eigen lichaam. Wie zijn eigen vrouw liefheeft, heeft zichzelf lief; (29) want niemand haat ooit zijn eigen vlees, maar hij voedt het en koestert het, zoals Christus de gemeente, (30) omdat wij leden zijn van zijn lichaam. (31) Daarom zal een man [zijn] vader en [zijn] moeder verlaten en zijn vrouw aanhangen, en die twee zullen tot één vlees zijn. (32) Dit geheimnis is groot, doch ik spreek met het oog op Christus en [op] de gemeente. (33) Intussen ook gij, laat ieder voor zich zijn eigen vrouw zo liefhebben als zichzelf en de vrouw moet ontzag hebben voor haar man.

Voor het goed verstaan van de (in onze bijbels afzonderlijk afgedrukte) pericoop (de verzen 22-33) dient de nauwe verbinding met de verzen 18-21 te worden vastgehouden. Het doortlopend gebruik van de tegenwoordige deelwoorden in de verzen 19-22 dwingt daar ook feitelijk toe. Dat ook vers 22 daarbij behoort, is duidelijk aan het ontbreken van de werkwoordsvorm in dit vers. Het vers krijgt goede en logische zin door het tegenwoordig deelwoord van vers 21 *hypo-tassomenoi* (onderdanig zijnde) in te voegen:

vers 18 en bedrinkt u niet aan wijn maar wordt vol van de Geest
 vers 19 (1) sprekende onder elkaar in psalmen, lofzangen en geestelijke liederen
 (2) zingende en jubelende de Here van harte
 vers 20 (3) dankende altijd voor alles in de naam van de Here Jezus Christus God de Vader
 vers 21 (4) onderdanig zijnde aan elkaar in de vreze des Heren
 vers 22 (5) de vrouwen (onderdanig zijnde) aan hun mannen als aan de Here

De inzet van Paulus' vermaning is daarmee duidelijk: omdat de vreze van Christus ieder in de gemeente beweegt tot een houding van wederzijdse onderdanigheid, daarom is ook de vrouwen onderdanigheid geboden aan hun mannen. In deze pericoop blijkt voor de (huwelijk)relatie van vrouwen en mannen de werkelijkheid in Christus van beslissende betekenis. Het is deze werkelijkheid die aan deze relatie wezenlijke kwaliteit geeft; wederzijdse dienst en onderdanigheid. En het is de verhouding tussen Christus en de gemeente die daarbij het grote voorbeeld mag zijn.

'Voorbeeld' is hier niet het goede woord. Het suggereert dat wat Christus voordoet in de relatie tot zijn gemeente, door man en vrouw moet worden nagedaan in hun relatie. Maar dat kan niet het geval zijn. De relatie tussen Christus en de gemeente is er één van geheel eigen aard. Immers Christus' hoofd-zijn en Christus' kruisoffer zijn uniek. Het kan niet worden nagedaan. De man is niet Christus en de vrouw is niet de gemeente. De man is dan ook niet op dezelfde wijze hoofd van de vrouw als Christus het hoofd is van de gemeente. Evenmin is de relatie van de vrouw tot haar man identiek aan die van de gemeente tot Christus. Hoe zou het ook kunnen?

Wat hier in de huistafels aan de orde wordt gesteld, is dat de bestaande maatschappelijke verhoudingen (man-vrouw, heer-slaaf) binnen worden gehaald in de werkingssfeer van het evangelie. Daarbij worden die maatschappelijke verhoudingen niet ontkend. Vrouwen waren in de toenmalige cultuur nu eenmaal in het huwelijk ondergeschikt aan de man en slaven waren nu eenmaal de volstrekte lijfeigene van hun heer. Van deze feitelijkheid gaat Paulus eenvoudigweg uit. Ze is het uitgangspunt van zijn vermaning: zo is dat nu eenmaal. Tegelijk wordt deze feitelijkheid hier onder kritiek gesteld. Het punt van vergelijking is daarbij de wijze waarop Christus het hoofd is van zijn gemeente. Christus is juist daarin het Hoofd van zijn gemeente, dat Hij (bij uitstek) degene is die zich heeft ontdedigd, de gestalte van een dienstknecht heeft aangenomen en zich vernederd heeft tot de dood aan het kruis...⁶³⁾ Vanwege deze basiswerkelijkheid van het christelijk geloof, kunnen in de gemeente van Christus relaties tussen mensen (ook relaties die naar hun aard in een bepaalde cultuur zeer ongelijkwaardig zijn) slechts hun wezenlijke kwaliteit vinden in onderlinge onderdanigheid en dienst, liefde en respect.⁶⁴⁾

In deze pericoop komt wel zeer scherp uit wat kenmerkend is voor de huistafels: bestaande maatschappelijke verhoudingen worden noch ontkend noch in een handomdraai anders, ze komen wel onder de kritiek van het Evangelie te staan!

8 Conclusies

Bezinning op de plaats van de vrouw in de gemeente van de Here Jezus Christus is – vooral wanneer het daarbij gaat om de vraag of de ambten ook voor vrouwen mogen worden opengesteld – niet eenvoudig. Bijbels-theologische en kerkelijke standpunten zijn daarbij in het geding. Dat laatste is zeker het geval, omdat de huidige bezinning uitdrukkelijk plaatsvindt tegen de achtergrond van de positie die onze kerken – weliswaar zonder dat officiële uitspraken werden gedaan – tot nu toe in hebben genomen.

Deputaten hebben de opdracht gekregen om 'binnen het raam van de gereformeerde schriftbespreking een schriftuurlijk gefundeerde verantwoording te geven van het standpunt ten aanzien van de vrouw in het ambt'.⁶⁵ Er is binnen het deputaatschap over de formulering van deze opdracht een en ander maal intrinsend van gedachten gewisseld. Sommige leden van het deputaatschap waren van mening dat de opdracht aan deputaten slechts bedoelde, dat een schriftuurlijke onderbouwing zou worden aangedragen voor het tot nu toe onder ons geldende standpunt inzake de vragen rondom ambt en vrouw. Anderen waren van mening dat het in de opdracht aan deputaten niet slechts kan gaan om een onderbouwing van het geldende standpunt, maar evenzeer om de vraag of de vrouw in het ambt mag. Na langdurige discussie wordt besloten, dat ook de mogelijkheid opengesteld moet worden, 'dat de bestaande visie onhoudbaar is of bijgesteld moet worden'.⁶⁶ De ondertekenaars van dit (minderheids)rapport hebben deze vragen nadrukkelijk in hun rapportage betrokken.

8.1 Gelijkaardigheid van de ambten

Met betrekking tot het ambt in het algemeen, en de ambten van ouderling en diaken in het bijzonder, kan het volgende worden gezegd:

1. De structuur van de gemeente is een charismatische; alle gelovigen, mannen én vrouwen, delen in de gaven van de Heilige Geest en zijn gelijkelijk – zij het op een eigen wijze – bij het functioneren van gemeente betrokken.⁶⁷
2. De ambten zijn op dit charismatische gericht en niet omgekeerd het charisma op het ambtelijke. Immers het charisma is aan alle gelovigen geschonken, het ambt aan sommigen, namelijk om er in hun ambt te zijn ten dienste van allen.
3. De ambten, zoals wij die kennen, hebben alle hun wortel in (de ambten van) Christus. Daarom is te spreken van een principieel gelijkaardigheid en eenheid van de ambten.
4. Vanwege de hiervoor genoemde gelijkaardigheid en eenheid van de ambten is de algemene leiding van de gemeente in onze kerken, hoewel confessie (artikelen 30 en 31) en kerkorde niet altijd eensluidend zijn over de plaats van de diakonen, opgedragen aan ouderlingen en diakonen samen.
5. De gelijkaardigheid en eenheid van de ambten maakt het onmogelijk (en ongelofwaardig) om te overwegen slechts één ambt (bijvoorbeeld het ambt van diaken) voor vrouwen open te stellen. Openstelling van één van de ambten voor de vrouw impliceert de principieel bereidheid ook de andere ambten voor hen open te stellen.

8.2 Historie en ambten

De kerkelijke ambten zoals wij die nu kennen, zijn niet rechtstreeks afkomstig uit het Nieuwe Testament. Er zit een historisch groeiproces tussen. Ten aanzien van dit groeiproces kan het volgende worden gezegd:

1. In de tijd van het Nieuwe Testament en de vroeg-christelijke kerk hebben vrouwen gediend in kerkelijk officieel erkende functies (diakones, wedu's, profetes).
2. Hoewel door Calvijn en Voetius wel gewenst, heeft de functie van diacones in de gereformeerde tak van de Reformatie geen blijvende, kerkordelijk erkende en geregelde plaats in de kerken gekregen.
3. Luisterend naar het Nieuwe Testament, min of meer aansluitend bij de structuur van de stedelijke overheid en – vooral – positie kiezend tegenover de rooms-katholieke en dopense opvattingen, ontstond er binnen de (calvinistische) reformatie een ambtelijke structuur, waarin verkondiging, pastoraat en diaconaat een plaats hebben gekregen.
4. Deze ambtelijke structuur (1) ondersteunt het charismatisch karakter van de gemeente en (2) verzett zich – door de ambten als dienst (diakonia) te karakteriseren – tegen elke vorm van hiërarchie en sacralisering.

8.3 Exegese en hermeneutiek

Het onderscheid in beantwoording van de vraag of vrouwen wel of niet in kerkelijke ambten kunnen dienen, hangt (ook) samen met verschillen in exegese en hermeneutiek. Daarom hierna over beide enkele concluderende opmerkingen. Allereerst vanuit de exegese.

8.3.1 Oude Testament

1. Man en vrouw zijn door God in volstrekte gelijkaardigheid geschapen. Zij delen beiden in gelijke mate in het beeldrager-zijn van God. Zij zijn beiden geroepen om namens en in opdracht van God de geschapen werkelijkheid te beheren.
2. Deze gelijkaardigheid van man en vrouw geldt ook de huwelijksrelatie. Deze laat zich wellicht nog het beste omschrijven als 'partnerrelatie'. De man is op de vrouw aangewezen. De vrouw is hem als hulp en partner gegeven.
3. Het is de zonde die de goede orde van Gods schepping perverteert. De (wederzijdse) partnerrelatie, waarin man en vrouw tot elkaar stonden, verwordt tot een verhouding die vooral gekenmerkt wordt door begeerte en overheersing.
4. God blijft echter trouw aan zijn scheppingsbedoeling. Heel het Oude Testament door zijn de tekenen van zijn trouw zichtbaar – ook wat de plaats van de vrouw in de gemeente des Heren betreft. De ('pinkster')profete van Jozel (2: 28) is daarvan een frappant voorbeeld.
5. Toch blijkt dat de positie van de vrouw in Israël, met name in het huwelijk, sterk gedomineerd wordt door rechtsongelijkheid. Het is vooral deze sociale en juridische achterstelling die zich ook in religieus opzicht doet voelen.

8.3.2 Nieuwe Testament

1. In de Here Jezus Christus wordt Gods herscheppende en verzoenende kracht zichtbaar – met name in de gemeente. Het is en met Hem gekomen het geeft aan de gemeente een eigen structuur en geeft andere, nieuwe verhoudingen.
2. Vrouwen krijgen opnieuw een plaats in de eredienst en de gemeentelijke arbeid. Uit alles blijkt, dat in de gemeenten van Jezus Christus ook is geweest voor de (nieuwe) plaats en de positie van de vrouw. Het woord van Paulus in Galaten 3: 28 wordt zichtbaar in de praktijk van de gemeenten.
3. Deze doorbraak van het heel in Christus houdt kritiek in op de positie van de vrouw in de wereld van het Nieuwe Testament. Daarbij is het ook hier met name de bestaande huwelijks verhouding, die de volle doorwerking van de in Christus geschonken nieuwe verhoudingen remt.
4. Helpend bij het verstaan van de verhouding zijn vooral de 'huistafels'. Zij stellen met de woorden 'in de Here' de maatschappelijke verhoudingen (bijvoorbeeld slaven-heren, mannen-vrouwen) fundamenteel onder kritiek. Zij heffen de bestaande verhoudingen echter niet zonder meer op.
5. Zo blijft er ook in de Schriften een voortdurende spanning tussen de goede orde van God enerzijds en de culturele en maatschappelijke werkelijkheid anderzijds.

Hermeneutiek

1. Het is niet de bedoeling van dit rapport de contouren te tekenen van een bijbelse hermeneutiek. Toch laten zich uit de uitleg van de hiervoor genoemde schriftgedeelten enkele conclusies trekken die in een hermeneutische samenhang staan.
2. In de besproken bijbelgedeelten is de vraag aan de orde hoe de in en met Christus gekomen nieuwe werkelijkheid (en de daarmee gegeven plaats van de vrouw in gemeente en eredienst – vgl. Galaten 3: 28) zich verhoudt tot de in die dagen gangbare positie van de vrouw in cultuur en samenleving.
3. Daarbij blijkt, dat de in cultuur en samenleving gangbare positie van de vrouw weliswaar onder kritiek wordt gesteld en dat in Christus nieuwe verhoudingen ontstaan, maar dat tegelijkertijd de bestaande verhouding tussen man en vrouw niet simpelweg verdwijnt. Zij bestaat nog en er wordt – ook in het apostolische vermaam – mee gerekend.
4. Wellicht kan daaruit worden geconcludeerd, dat de manier waarop de in en met Christus gekomen nieuwe werkelijkheid ingaat in de werkelijkheid, de manier is van het zuurdesem: het doorzuurt het gehele deeg (Lucas 13: 20 en 21) maar het doet dat op organische wijze. Er is tijd voor nodig en groei.
5. Zo lgt in de woorden 'in de Here' van de huistafels enerzijds de nieuwe werkelijkheid in Christus besloten, terwijl anderzijds de volle werkelijkheid van Christus nog niet gerealiseerd is.⁶⁸ De 'oude' door zonde en gebrokenheid getypte werkelijkheid is er (ook) nog en laat zich gelden.
6. Dat er in het Nieuwe Testament in de positie van de vrouw – ook in de praxis van de gemeente van Christus – nog een zekere mate van ongelofwaardigheid ten opzichte van de man blijft bestaan, hangt naar ons oordeel nauw samen met de hiervoor geschetste verhouding tussen het 'nieuwe' in Christus en het 'oude' van de cultuur en de samenleving van toen.
7. Het is deze nauwe samenhang die het onmogelijk maakt de positie van de vrouw in gemeente en eredienst in het Nieuwe Testament 'direct' te transponeren naar vandaag. Vandaag hebben wij opnieuw te vragen wat de werkelijkheid van Christus (vgl. Galaten 3: 28) betekent voor de positie van de vrouw, mede in relatie tot de cultuur en de samenleving van nu.

9 Eindconclusie

1. Het gaat in de hier besproken bijbelgedeelten strijd genomen niet over de vragen van vrouw en ambt. Veeleer gaat het over de positie van de vrouw in ruimere zin, namelijk in het geheel van gemeente en eredienst.
2. Er laten zich vanuit deze bijbelgedeelten dan ook geen gevolgtrekkingen maken, die het dienen van de vrouw in de kerkelijke ambten (diaken, ouderling en dienaar des Woords) verhinderen.

10 Aanbeveling

De synode sprekende uit, dat de openstelling van de kerkelijke ambten voor de vrouw noch in strijd is met wat de Schrift als Woord Gods leert, noch met de belijdenis der kerk die op de Schrift gegrond is.

G. L. Born
J. Groenleer
R. W. J. Soeters

Voetnoten

- 1) Acta GS 1995/96, art. 215, bijlage 79 en 80.
- 2) Acta GS 1995/96, p. 116.
- 3) Zie p. 481.
- 4) Zie Acta GS 1995, art. 52, 135, bijlage 15, 16 en 60; Acta GS 1989, art. 80, bijlage 18 sub 5.1.5; Acta GS 1992, bijlage 7 sub 5.1.3.3.6.
- 5) Acta LV NGK 1994/95, p. 26-40, 134v.
- 6) Tot de voornaamste zijn te rekenen: J. Hovius, De positie van de vrouw in Christus' kerk. Rede uitgesproken bij de overdracht van het Rectoraat aan de Theologische School der Christelijke Gereformeerde Kerken te Apeldoorn, op 19 september 1950, Sneek 1950, W. van 't Spilker, De positie van de vrouw in de kerk, in: Ambtelijk Contact (21) 1982, p. 120-132; Studiegroep van chr. genrel. theologen te Utrecht, Vrouwen in de dienst. Bijbelse studie naar de diensten in de christelijke gemeente en de plaats van de vrouw daarbij, Utrecht 1963, H. van Mulligen, De positie van de vrouw in de kerk, in: J. P. Versteeg (n.a.), De Geest schrijft wegen in de tijd. Opstellen over samen leven in kerk en wereld Kampen 1984, p. 113-121, B. Loonstra, De geloofwaardigheid van de Bijbel, Zoetermeer 1994, p. 46-48.
- 7) Acta LV NGK, 1994/95, p. 118.
- 8) Voorheen: Gereformeerde Oecumenische Synode.
- 9) Acta GOS Amsterdam 1968, p. 35.

- 10) Acts of the Reformed Ecumenical Synod, Melbourne 1972, p. 58.
 11) De Handelingen van de Drie-en-veertigste Nationale Synode van de Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika, p. 519-522.
 12) Acts of Synod of the Reformed Churches of Australia, 1985, p. 19-26.
 13) Acts of Synod, 1984, p. 1-24.
 14) Acts of Synod, 1973, p. 588.
 15) Acts of Synod, 1964, p. 472.
 16) Acts of Synod, 1965, p. 727/728.
 17) Acta GS 1956, bijlage xxxv, p. 183 e.v.
 18) Acta GS 1956, p. 50.
 19) Acta GS 1962, p. 69.
 20) De Kerkorde uitg. 1993, art. 41 sub 1, art. 47, art. 50 sub 1.
 21) J. van Bruggen, Ambten in de apostolische kerk, een exegetisch mozaiek, Kampen 1984, p. 110-116.
 22) Acta GS 1965/66, p. 105 e.v.
 23) Acta GS 1968/69, p. 327, met verwijzing naar 1 Kor. 11: 3; Ef. 5: 22-24; Kol. 3: 18; 1 Tim. 2: 11-15; Tg. 2: 5; 1 Petr. 3: 1-10 en vooral 1 Kor. 14: 35-36 en 1 Tim. 2: 11-12.
 24) Acta GS 1968/69, p. 328.
 25) Acta GS 1969/70, p. 92.
 26) Acta GS 1971/72, p. 102v.
 27) Zie: Akta LV NGK 1994/5, p. 131.
 28) Bekende uitzondering is hier de opvoeding van Elsa door Elsa (2 Kor. 2). Maar juist hier blijkt, dat de opvoeding van de ene profet door de andere alles behalve vanzelfsprekend is. Immers, Elsa kan Elsa geen enkele toezegging doen op de vraag naar het dubbele deel van de geest van Elsa.
 29) J. P. Versteeg, Het karakter van het ambt volgens Elzabets 4: 7-16, in: J. P. Versteeg, Geest, ambt en uitoefening, Kampen 1989, p. 67-96, citaat p. 68.
 30) W. van 't Spijker, Historisch overzicht, in: D. Koole en dr. W. H. Velema (red.), Zichtbare Iets van Christus. Het diakonaat in de gemeente, Kampen 1991, p. 78.
 31) Artikel 6 van de Acta van Emden, geciteerd naar: F. L. Rutgers, Acta van de Nederlandse Synoden der zestiende eeuw, Den Haag 1889, p. 58.
 32) Rutgers, a.w., p. 108, 112.
 33) Rutgers, a.w., p. 139.
 34) NGK, artikel 7.
 35) Prof. dr. H. G. L. Peels heeft een helder artikel geschreven over de gereformeerde schriftopvatting. Zonder hier steeds naar te verwijzen, is het goed aan te geven dat van zijn uiteenzetting veelvuldig gebruik is gemaakt. Zie: H. G. L. Peels, Het Woord is leven - over de Heilige Schrift, in: G. van den Brink, M. van Campen en J. van der Graaf (red.), Gegrond geloof. Kijpunten uit de geloofsleer. In bijbels, historisch en bijbelend perspectief. Zoetermeer 1996, blz. 52-92.
 36) Vgl. J. van Genderen, Beknopte gereformeerde dogmatiek, Kampen 1992, p. 85.
 37) Prof. dr. H. G. L. Peels, Man en vrouw, beeld van God?, Inleiding gehouden op de bijeenkomst van de Landelijke Werkgroep Kerk en Vrouw in april 1996.
 38) H. L. Strack - P. Billerbeck, Kommentar zum Neuen Testament, Band 3, S. 468.
 39) K. H. Schellke, Der Geist und die Braut. Frauen in der Bibel, Düsseldorf 1977, S. 54.
 40) G. Huls, De vrouw in de kerk, Baarn 1965, p. 24.
 41) W. van 't Spijker, De Positie van de Vrouw in de Kerk, in: Ambtelijk Contact (21) 1982, p. 131.
 42) Zo bijvoorbeeld W. Steenbergen, Bijbelse achtergronden, in: D. Koole en W. H. Velema (red.), Zichtbare Iets van Christus, p. 40.
 43) Vgl. § 4.2 van dit rapport waar aangegeven wordt hoe Cahjén en Voeltus deze schriftgegevens verwerkt hebben.
 44) Deze verklaring wordt geboden door C. den Boer, Man en vrouw in bijbels perspectief, Kampen 1985, p. 107v.
 45) J. van Genderen, Vrouwen in de dienst - vrouwen in het ambt? Ambtelijk Contact (24) 1985, p. 416.
 46) J. Hovius, De positie van de vrouw in Christus' kerk, Sneek 1950, p. 12 e.v.
 47) Zie: L. Floor, Elzabets. Een in Christus (serie CNT), Kampen 1995, p. 187v.
 48) Zie: J. Piper, W. Grudem, Recovering Biblical Manhood and Womanhood. A Response to Evangelical Feminism, Wheaton 1991, Appendix 1: The Meaning of Kephalē, p. 425-468. Vgl. H. W. House, The Role of Women in Ministry Today, Grand Rapids 1995², p. 28-33.
 49) Een parallel is te vinden in 1 Kor. 1: 2. De gemeente te Korinthe wordt onderscheiden van alle gelovigen die de Naam van Christus aanroepen ἐν ἰσχύϊ τοῦ ἁγίου.
 50) Rom. 7: 2; 1 Kor. 7: 2, 12; 1 Kor. 14: 36; 2 Kor. 11: 2; Gal. 4: 27; Ef. 5: 22; 1 Tim. 3: 2, 12; 5: 9; Tit. 1: 6; 2: 5.
 51) H. Scott Baldwin, A Difficult Word: κεφαλή in 1 Timothy 2: 12. In: A. J. Köstenberger, Th. R. Schreiner, and H. Scott Baldwin (editors), Women in the Church. A Fresh Analysis of 1 Timothy 2: 9-15, Grand Rapids 1995, p. 65-80 in Appendix 2, κεφαλή in Ancient Greek Literature, in: a.w., p. 289-305.
 52) Acta GS Hiversum 1968/69, art. 91, 217, 220 en bijlage LXXX.
 53) H. G. L. Peels, Het Woord is leven - over de Heilige Schrift, in: G. van den Brink, M. van Campen en J. van der Graaf (red.), Gegrond Geloof. Kijpunten uit de geloofsleer. In bijbels, historisch en bijbelend perspectief. Zoetermeer 1996, p. 83.
 54) Johannes 1, 14.
 55) Filippenzen 2, 6-8.
 56) 1 Korinthiërs 2, 2.
 57) Johannes 1, 14.
 58) Lukas 24, 27.
 59) Johannes 14, 6.
 60) 2 Korinthiërs 5, 10 en 17.
 61) Hebreërs 4, 12 en 13.
 62) Psalm 119, 18 en 19.
 63) Vergelijk Psalm 8, 4-8.
 64) Genesis 2, 8 en 15.
 65) Het is ongetwijfeld de bedoeling van de bijbelschrijver, dat wij de klankgelijkheid tussen het de woorden adam (mens) en adama (aardbodem) zouden horen.
 66) Men lette slechts op de woorden 'beem van mijn geboorte en vles van mijn vles; deze zal 'manner' (tijds) heten, omdat zij uit de man (ijf) genomen is (vs 23), verwantschap en gelijkwaardigheid uitdrukken.

- 67) Galaten 3, 26-28.
 68) Mattheüs, 11, 3-5.
 69) 2 Korinthiërs 5, 17.
 70) Anders, sterk verwante woorden uit de brieven van Paulus zijn 1 Korinthiërs 12, 13 (want door één Geest zijn wij allen tot één lichaam gedoopt, hetzij Joden, hetzij Grieken, hetzij slaven, hetzij vrijen, en allen zijn wij met één Geest gedoopt) en Kolossenzen 3, 11 (waarbij (nl. in de nieuwe mens) geen onderscheid is tussen Griek en Jood, besneden of onbesneden, barbaar en Scyth, slaaf en vrij, maar alles en in allen is Christus).
 71) J. P. Versteeg, Kijk op de kerk. De structuur van de gemeente volgens het Nieuwe Testament, Kampen 1985, p. 11 en 12.
 72) J. Hovius, De positie van de vrouw in Christus' kerk, 12 v.
 73) J. Hovius, a.w., 21.
 74) H. G. L. Peels, Man en vrouw, beeld van God?, Inleiding gehouden op de bijeenkomst van de Landelijke Werkgroep Kerk en Vrouw in april 1996. Men zie vooral de hoofdstukken 2, 9 en 10.
 75) Vergelijk Ef. 1, 22 ('En Hij heeft alles onder zijn voeten gelegd en Hem als hoofd boven al wat is, gegeven aan de gemeen te ...') en Kol. 2, 10 ('...en gij hebt de volheid verkregen in Hem, die het hoofd is van alle overheid en macht').
 76) E. Käfer, Die Frau in den paulinischen Briefen. Unter besondere Berücksichtigung des Begriffes der Unterordnung, Zürich 1950, S. 59, geeft een goed overzicht van de zeer verschillende en soms zeer speculatieve uitleg van dit vers.
 77) Van de gave van de ambten staat daar: "...om de heiligen toe te rusten tot dienstbetoon, tot opbouw van het lichaam van Christus..."
 78) Daar staat: 'Maar aan een ieder wordt de openbaring van de Geest gegeven tot welzijn van allen.'
 79) Vgl. voor de vele mogelijkheden die achter het woord *nomos* kunnen staan F. J. Pop, De eerste brief van Paulus aan de Korinthiërs, Nijkerk 1965, p. 339 en 340.
 80) Het woord *orde* (taxi) verwijst in de oude wereld naar wat op alle levensomstandigheden als de normale orde kan worden gezien (de slagorde van een leger, de orde van de kalender, de opzet van een rede, enz.). Dus: wat netjes, fatsoenlijk, behoorlijk is.
 81) Vgl. psalm 141, 2: 'Laat mijn gebed als reukoffer voor uw aangezicht staan, het opheffen van mijn handen als avondoffer.'
 82) Vergelijk 1 Timotheüs 4, 1-5.
 83) Vgl. Filipp. 2, 9-11: 'Daarom heeft God Hem ook uermate verhoogd en Hem de naam boven alle naam geschonken, opdat in de naam van Jezus zich alle knie zou buigen van hen die op de aarde en die onder de aarde zijn, en alle tong zou belijden: Jezus Christus is Here, tot eer van God, de Vader.'
 84) Zo zou ik het werkwoord 'koben' (vers 33) willen vertalen. Er is een heel scala aan vertalingen mogelijk, variërend van 'angst', 'schrik' tot 'heesheid', 'verbod'. De laatste lijkt hier de juiste.
 85) Zo de instructie van deputaten bijkins artikel 231 van de Acta Generale Synode 1995.
 86) Notulen derde vergadering Statedeputaatschap 'Vrouw en Ambt', 18 september 1996.
 87) Zie voor de verhouding van charisma en ambt, J. P. Versteeg, Kijk op de kerk. De structuur van de gemeente volgens het Nieuwe Testament, Kampen 1985, p. 22 en volgende.
 88) Vergelijk J. P. Versteeg, Het heden van de toekomst. Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van hoogleraar aan de Theologische Hogeschool van de Christelijke Kerken in Nederland te Apeldoorn op 16 januari 1969, Kampen 1969. Wat Versteeg daar zegt over de Geest als 'versterking' en de aard van de verbinding die daarin aangegeven is tussen heden en toekomst, is zeer helpend voor het verstaan van de hier besproken bijbelgedeelten.

BILAGE 53

Art. 133, 136, 226, 230

RAPPORT 1 VAN COMMISSIE 4 (VROUW EN AMBT) INZAKE HET RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR DE VRAGEN ROND VROUW EN AMBT

1. Algemeen

Met grote belangstelling heeft de commissie kennis genomen van het eindrapport van deputaten voor de vragen rond vrouw en ambt. Uit dit rapport blijkt dat deputaten de synodale opdracht zeer grondig hebben aangepakt en uitgevoerd en binnen de gestelde tijd tot een afronding hebben gebracht. Dat verdient naar het oordeel van de commissie bijzondere waardering van uw vergadering. Bij de bespreking van het deputatenrapport heeft de commissie advies gevraagd aan alle hoogleraren. Mede naar aanleiding van de verkregen adviezen komt de commissie tot het volgende rapport.

2. Deputaten

De grondige werkwijze van het deputaatschap heeft van alle deputaten een grote inspanning gevraagd. Daarom heeft de commissie er volledig begrip voor dat na verloop van tijd voor het notuleren van de vergaderingen een beroep gedaan werd op ds. M. J. Kater. Het is op zijn plaats hem hartelijk te danken voor zijn bereidwilligheid het werk van het deputaatschap op deze wijze te ondersteunen.

3. Vergaderingen

De vergaderingen van het deputaatschap zijn in een goede sfeer verlopen. Bij verschil van mening werd geprobeerd elkaar met argumenten te overtuigen. Het is de commissie gebleken dat deputaten twee jaar lang plenair vergaderd hebben. Daarna hebben de meerderheid van deputaten en de minderheid van deputaten apart vergaderd.

4. Rapportage

De commissie heeft grote waardering voor de rapportage van het deputaatschap. Deputaten zijn er in geslaagd een fundamenteel rapport over een complexe materie te schrijven zonder dat aan helderheid is ingeboet. Integendeel, het rapport wordt gekenmerkt door een overzichtelijke structuur en een helder taalgebruik. Ondanks de grote tijdsdruk waaronder deputaten (soms) hebben gewerkt bevat het rapport nauwelijks onnauwkeurigheden. Op één van deze, die overigens niet aan deputaten te wijten is, wil de commissie wijzen. In de voorlaatste alinea van hoofdstuk 6.2 van het minderheidsrapport moet 'mijn oordeel' vervangen worden door 'ons oordeel'.

5. Opdracht generale synode 1995

De opdracht van de generale synode 1995 om 'binnen het raam van de gereformeerde Schriftbeschuwing een schriftuurlijk-gefundeerde verantwoording te geven van het standpunt ten aanzien van de vrouw in het ambt' heeft binnen het deputaatschap de vraag opgeroepen naar de juiste interpretatie van deze opdracht. Gaat het in deze opdracht alleen om de verantwoording en onderbouwing van het tot nu toe in de Chr. Ger. Kerken geleide standpunt? Of moet het synodale besluit breder geïnterpreteerd worden? Met deputaten is de commissie van mening dat de opdracht van de generale synode 1995 ambivalent geformuleerd is. Daarom acht de commissie het terecht dat deputaten besloten dat ook de mogelijkheid open gehouden moet worden 'dat de bestaande visie onhoudbaar is of bijgesteld moet worden' en aan het werk gegaan zijn vanuit de overtuiging dat alleen een nauwkeurig luisteren naar Gods Woord uitgangspunt kan zijn voor de beoordeling van bestaande kerkelijke standpunten.

6. Gesprek met de meerderheid van deputaten

Met de meerderheid van deputaten is doorgesproken over een aantal passages uit het gezamenlijke rapport en over de hoofdstukken 5 tot en met 8 van het meerderheidsrapport. Daarover is het volgende te rapporteren.

Het deputaatschap heeft bewust gekozen voor deze opzet van het rapport. Door in te zetten met hoofdstukken over kerkelijke standpuntbepalingen ten aanzien van de vragen rond de vrouw in het ambt, de historie én de achtergrond en de ontwikkeling van het ambt was het mogelijk het terrein van de studie grondig te verkennen en konden deputaten zo lang mogelijk samen rapporteren.

Het hoofdstuk over het ambt brengt deputaten tot de conclusie dat de huidige ambtelijke structuur voluit schriftuurlijk verantwoord is: de ambtsleer van de Reformatie is de bijbelse ambtsleer.

Deputaten zien twee uitgangspunten voor een ambt: voor een ambt is een charisma nodig en een aanstelling met gezag. Daarom zijn ambt en charisma niet te vereenzelvigen. Maar ze vormen ook geen tegenstelling. In de gemeente van Christus zijn zowel de charismata van de Heilige Geest als ambtelijke structuren nodig en beide hebben hun eigen plaats.

Intensief is met de meerderheid van deputaten gesproken over de passages over Schriftgezag en hermeneutiek. Hoewel deze passages in beide rapporten veel gemeen hebben en soms woordelijk hetzelfde zijn, komen hier naar het oordeel van de meerderheid van deputaten pregnante verschillen tot uitdrukking, met name ten aanzien van de scheppingsordeningen, de verhouding cultuur en openbaring, de visie op het Schriftgezag en de toepassing daarvan, het gebruik van het Oude Testament in het Nieuwe Testament en de consequenties daarvan en de organische inspiratieleer. De meerderheid van deputaten signaleert bij de visie van de minderheid het gevaar dat de culturele ontwikkeling de inhoud van de openbaring kan relativiseren en zich dreigt te onttrekken aan de normering van de Schrift.

Ten aanzien van de exegese van Genesis 1 en 2 benadrukt de meerderheid van deputaten niet alleen de gelijkwaardigheid van man en vrouw, maar ook de onderscheiden plaats die man en vrouw in Gods schepping ontvangen. De prioriteit van de man is gebaseerd op de gegevens uit Genesis 2 en Genesis 3: 9, zoals deze vermeld zijn.

Op een vraag uit de commissie of een enkele uitdrukking uit het meerderheidsrapport (bijv. tweede alinea par. 7: 'Het antwoord op deze vraag...') teneert in de richting van een taxatie van het minderheidsrapport verklaarden deputaten dat deze passages zo niet bedoeld zijn. De meerderheid van deputaten heeft zich willen onthouden van een oordeel over het rapport van de minderheid.

7. Gesprek met de minderheid van deputaten

In het gesprek met de minderheid van deputaten is in de eerste plaats gesproken over de passages aangaande Schriftgezag en hermeneutiek en over de vraag waarom juist hier het verschil met de meerderheid van deputaten tot uitdrukking komt.

De minderheid van deputaten verklaarde dat het verschil met de meerderheid niet zozeer ligt in de visie op de Schriften en haar gezag, maar veel meer in de hermeneutiek en de concrete exegese. In de visie op het Schriftgezag heeft het hele deputaatschap het artikel 'Het Woord is leven' van prof. dr. H. G. L. Peels uit 'Gegrond geloof als basis van de kerke' – zo verklaarden deze deputaten – 'op het gewicht van de coördinaten', dat is het gewicht dat aan bepaalde aspecten wordt toegekend. In de hermeneutische opvattingen bleek het verschil echter groter. Voor de minderheid van deputaten is de culturele gestalte van de Heilige Schrift wezenlijk: God gaat met Zijn openbaring in in de zondige werkelijkheid. Openbaring en zondige werkelijkheid liggen daarom altijd ineen. Maar dat komt op geen enkele manier in mindering op de duidelijkheid, de genoegzaamheid en het gezag van de Schriften.

Tegen de achtergrond van deze hermeneutische visie moeten ook de passages verstaan worden die spreken over 'een dienstrechtgestalte van de Schriften', over de religieuze positie van de vrouw in het Oude Testament en over 'de weg van het Woord Gods als een 'via crucis': God daalt af tot ons niveau om tot ons te spreken. Dat is eigen aan de manier waarop God met Zijn Woord ingaat in de geschiedenis en daarom ook eigen aan de Schriften. Voor de religieuze positie van de vrouw in het Oude Testament betekent dit niet dat God de zonde voorschrijft, maar wel dat Hij de zondige werkelijkheid milder maakt. God neemt het ongebreidelde weg. Ten aanzien van het beeld van de 'dienstrechtgestalte' werd nog opgemerkt dat hiermee geen volstrekte analogie is bedoeld. Het beeld is gekozen om de betrokkenheid van de Schriften op tijd en cultuur duidelijk te maken.

Daarna is met de minderheid van deputaten doorgesproken over enkele passages uit het hoofdstuk over de exegese. De visie dat het in Genesis 1 en 2 alleen gaat over de gelijkwaardigheid van man en vrouw steunt naar hun oordeel op twee argumenten. Het eerste is dat Genesis 1 en 2 vanuit verschillende perspectieven over de mens spreken. In Genesis 1 gaat het om de mens als beelddrager van God. In Genesis 2 om de mens als het middelpunt van de schepping. Het tweede argument is dat Genesis 2 gelezen moet worden vanuit de scopus van dit hoofdstuk en deze scopus is het huwelijk. Deputaten achten het onjuist Genesis 1 en 2 te interpreteren vanuit de nieuwtestamentische gegevens die terugkomen op deze hoofdstukken. Deze hoofd-

stukken hebben hun eigen zeggingskracht en betekenis.

In de visie van de minderheid van deputaten is Gal. 3: 26-28 wel een locus classicus voor de in Christus gekomen nieuwe werkelijkheid en de betekenis daarvan voor de plaats die de vrouw als beelddrager van God in deze werkelijkheid inneemt, maar geen hermeneutische sleutel tot het verstaan van andere Schriftgezagen. Gal. 3: 26-28 en andere sterk verwante woorden uit de brieven van Paulus laten zien dat met Christus een nieuwe werkelijkheid gekomen is. Maar dat betekent niet dat de werkelijkheid direct nieuw wordt. God vormt de werkelijkheid om, maar niet in één slag.

Ten aanzien van het gebruik van 'kephalé' in 1 Kor. 11 verklaarden deputaten dat 'kephalé' twee aspecten heeft: oorsprong en gezag. In 1 Kor. 11 weegt het aspect van de oorsprong het zwaarst, omdat de gezagsverhoudingen in dit gedeelte nauwelijks een rol spelen. Het gaat in 1 Kor. 11 over de eredienst.

8. Beoordeling

De commissie is van mening dat de generale synode geroepen is het werk van deputaten te beoordelen in het licht van de opdracht die de generale synode van 1995 aan deputaten verstrekt heeft. Dit betekent dat de commissie zich in haar oordeel beperkt tot de hoofdlijnen van het deputatenrapport en daarbij met name de aandacht richt op de hoofdstukken over Schriftgezag, hermeneutiek en exegese. Verder houdt dit naar de mening van de commissie in dat de vergadering van de synode in haar uitspraak de relatie met de synodale opdracht van 1995 duidelijk tot uitdrukking dient te laten komen.

Het hoofdstuk over 'Ambt: achtergrond en ontwikkeling', een hoofdstuk waar het hele deputaatschap achter staat, verdient naar het oordeel van de commissie veel waardering. Het heldere overzicht van de lijnen die vanuit het Oude en Nieuwe Testament te trekken zijn leidt tot de conclusie dat de ambten, zoals die in de Chr. Ger. Kerken functioneren, weliswaar niet rechtstreeks afkomstig zijn uit het Oude en Nieuwe Testament, maar wel bijbelse wortels hebben. Het overzichtelijke betoog over de historische vormgeving van de ambten voegt daar nog aan toe dat de Reformatie deze bijbelse wortels gestructureerd heeft in een proces waarin het onderwijs uit de Heilige Schrift, de antithese met rooms-katholieke en doperse opvattingen en de verhouding tot de overheid een rol hebben gespeeld.

Binnen de commissie werd verschillend gedacht over de vraag of de grote diversiteit van taken, diensten en ambten, waarover de Heilige Schrift spreekt en die in het deputatenrapport worden genoemd, in de gereformeerde ambtsleer voldoende tot zijn recht komt. De commissie meent dat de gegevens vanuit met name het Nieuwe Testament inderdaad zijn terug te vinden in de Reformatie. Sommige commissieleden menen echter dat daarmee nog niet volledig beantwoord is aan de nieuwtestamentische noties. De commissieleden br. A. Hilbers en br. C. J. van Westen zijn van mening dat een onderzoek naar de grote diversiteit van taken, diensten en ambten waarmee de Heilige Geest de nieuwtestamentische gemeente heeft toegerust en waarvoor Hij zowel mannen als vrouwen in dienst neemt verrassende, lonende en samenbindende perspectieven kan openen voor het kerkelijke leven en doen daarom de vergadering op dit punt een aanvullend voorstel.

In de hoofdstukken 5 en 6 blijkt dat het deputaten, ondanks de intensieve gedachtenwisseling binnen het deputaatschap, niet gelukt is tot een eensluidende visie te komen ten aanzien van de hermeneutiek en de exegese van de in het geding zijnde schriftplaatsen. De commissie betreurt dat zeer. De vragen, die hier aan de orde komen zijn namelijk zo wezenlijk dat een eensgezind optrekken in de vragen omtrent Schriftgezag, hermeneutiek en exegese veel voor de kerken zou kunnen betekenen.

Naar het oordeel van de commissie gaan de wegen van meerderheid en minderheid met name uiteen vanwege een verschillende taxatie van de relatie tussen openbaring en cultuur/historie. Het meerderheidsrapport spreekt over 'culturele context en actuele betekenis', het minderheidsrapport over 'culturele gestalte en actuele betekenis'. Dit betekent dat de inbreng van de rol van cultuur en historie in de hermeneutiek van het minderheidsrapport aanmerkelijk groter is dan in het meerderheidsrapport. Ook in de exegese van een aantal direct van belang zijnde teksten uit Oude en Nieuwe Testament worden verschillende keuzes gemaakt, maar de directe oorzaak van het verschil ligt naar de waarneming van de commissie in de eerder genoemde verschillende taxatie.

De hoofdstukken 5 en 6 van het meerderheidsrapport heeft de commissie met instemming gelezen. De commissie constateert dat de meerderheid van deputaten nadrukkelijk aansluiting heeft gezocht bij de gereformeerde Schriftbeschuwing en in de verdere uitwerking van de studie deze uitgangspunten zorgvuldig heeft gehanteerd. Wel heeft de commissie vragen bij de volgorde van par. 5.2 en 5.3. Was het niet beter geweest de paragraaf over de hermeneutische regels en de toepassing daarvan – aan de passages over culturele context en actuele betekenis vooraf te laten gaan? Verder meent de commissie dat par. 5.2 in het meerderheidsrapport af en toe een onbedoeld polemische toon heeft en dat had naar het oordeel van de commissie op deze plaats in het rapport beter achterwege kunnen blijven.

In de concrete exegese van de in het geding zijnde Schriftplaatsen biedt de meerderheid van deputaten het resultaat van een nauwkeurig luisteren naar de teksten. Hoewel bij sommige opmerkingen in dit deel van het rapport vragen te stellen zijn meent de commissie dat de meerderheid van deputaten een verantwoorde en gedegen uitleg van de betrokken Schriftplaatsen geeft, waarbij op serieuze manier met tegenargumenten wordt omgegaan. Dit brengt de commissie tot het oordeel dat uit het geheel van het spreken van de Heilige Schrift duidelijk is dat het gezaghebbend leiding geven aan de gemeente aan de man en niet aan de vrouw toekomt en dat daarom de visie van de meerderheid van deputaten een deugdelijke en overtuigende onderbouwing van het standpunt, dat in de Christelijke Gereformeerde Kerken steeds als het schriftuurlijke heeft gegolden, genoemd kan worden.

De suggestie om verdere studie te verrichten naar de ruimte die de Schrift biedt en de mogelijkheden daarvan in de geschiedenis van de kerk sinds de Reformatie gebruik is gemaakt voor het functioneren van vrouwen in de gemeente neemt de commissie als geheel niet over. De vraag is of er binnen de huidige ambtelijke structuur nog zoveel ruimte niet benut wordt dat een speciaal studiedeputaatschap daarnaar onderzoek gaat doen. De commissie wil de vergadering wel in overweging geven de kerken op te roepen om van de diensten van de zusters van de gemeente optimaal gebruik te maken. De commissieleden br. A. Hilbers en

br. C.J. van Westen daarentegen nemen de suggestie van de meerderheid van deputaten wel over en hebben dat verwerkt in hun aanvullend voorstel.

De hoofdstukken 5 en 6 van het minderheidsrapport heeft de commissie met gemengde gevoelens gelezen. De commissie constateert dat ook de minderheid van deputaten uitgaat van de vaste overtuiging van de gereformeerde belijdenis dat de Schriften Woord Gods zijn en dat zij daarom eigen gezag hebben. Bovendien sluit de minderheid van deputaten aan bij de grondlijnen van de gereformeerde hermeneutiek. De uitwerking van deze grondprincipes heeft de commissie gelezen als een poging recht te doen aan de weg die God bij de wording van de Schriften is gegaan. Dat acht de commissie positief. Het is het bijzondere kenmerk van de Heilige Schrift dat zij op de tijd betrokken is en met verdiscontering van haar historische achtergrond verstaan wil worden. Dit is de weg die de Geest bij de Schriftwording is gegaan; God openbaart Zich niet op een tijdloze wijze, maar door in te gaan in de geschiedenis. De commissie erkent dat er in de bezinning op deze relatie tussen theopneustie en openbaring moeilijke vragen aan de orde zijn en dat de minderheid van deputaten aan deze bezinning een bijdrage levert. Niettemin heeft de commissie wel vragen en soms bedenkingen bij deze uitwerking. Dat spitst zich met name toe op de hantering van de hermeneutische principes en op de keuzes, die gemaakt zijn bij de exegese van concrete teksten.

Ten aanzien van de hantering van de hermeneutische principes meent de commissie dat het minderheidsrapport elementen bevat die op gespannen voet staan met de hermeneutische regel dat de Schrift zichzelf uitlegt, neigt naar actualistisch Schriftgebruik, onvoldoende recht doet aan de samenhang tussen schepping en verlossing en onvoldoende onderkent dat de apostel Paulus in zijn onderwijs over allerlei actuele vragen met gezag terugvalt op een blijvend grondpatroon dat door God in de schepping is gelegd.

De hermeneutische regel dat de Schrift zichzelf uitlegt betekent naar het oordeel van de commissie dat iedere Schriftplaats niet alleen een eigen zeggingskracht heeft, maar ook verstaan wil worden in relatie tot het spreken van de hele Schrift. De commissie meent dat de minderheid van deputaten deze regel te weinig verdisconteert heeft, met name in de doordenking van Genesis 1 en 2 in relatie tot de nieuwtestamentische gegevens die teuggripen op deze hoofdstukken en in de exegese van Gal. 3: 26-28.

De neiging tot actualistisch Schriftgebruik signaleert de commissie vooral in par. 5.2. Als bij voorbeeld gesproken wordt over het krachtveld van Woord en Geest, waarin een wachten ontstaat 'op het nieuwe, dat slechts van God kan komen' dan ziet de commissie daar enerzijds een erkenning in van de noodzaak van de leiding van Gods Geest bij het verstaan van de Schriften, maar anderzijds meent de commissie dat onvoldoende uitkomt dat deze Schriften de Schriften van de Geest zijn, die als gezaghebbend Woord van God tot ons komen.

Ten aanzien van de samenhang tussen schepping en verlossing signaleert de commissie dat de minderheid van deputaten inzet met de nieuwe werkelijkheid, die in Christus ingetreden is. Maar betekent dat vervolgens dat de structuren van de schepping (zij het vragenderwijs) 'fixaties' genoemd kunnen worden? De commissie meent dat in de verlossing in Christus de structuren van de schepping bewaard en vernieuwd worden.

Tenslotte wordt door de minderheid van deputaten het 'reeds' en 'nog niet' betrokken op de werking van het Woord (bijv. over de weg van het Woord Gods). De apostel Paulus zou weliswaar het 'reeds' met kracht verkondigen (alleen in Christus gelijk), maar tegelijk nog aansluiting zoeken bij de sociaal-culturele orde van de toenmalige wereld en zich daarbij neerleggen ('nog niet') en deze orde (die door zonde en gebrokenheid gekenmerkt wordt) sanctioneren door zijn beroep op het Oude Testament. De commissie acht deze manier van omgaan met inspelingen op en verwijzingen naar het Oude Testament aanvaardbaar. Naar de mening van de commissie valt de apostel Paulus in zijn behandeling van allerlei actuele vragen met gezag terug op een blijvend grondpatroon, dat door God in de schepping is gelegd.

Ten aanzien van de exegese van de in het geding zijnde Schriftplaatsen meent de commissie dat de minderheid van deputaten aan eenzijdigheden en onjuistheden niet ontkomen is. Zo heeft de stelling dat het in Genesis 1 en 2 alleen gaat over de principiële gelijkwaardigheid van man en vrouw de commissie niet overtuigd. Naar het oordeel van de commissie komt de verwording in de relatie tussen man en vrouw inderdaad voort uit de perversering van Gods goede schepping. Maar dat strijdt niet met de erkenning dat in Genesis 2 het eigene van man en vrouw in hun onderlinge relatie wordt aangegeven. Verder meent de commissie dat de minderheid van deputaten in de exegese van Gal. 3: 26-28 onvoldoende duidelijk heeft gemaakt dat in deze passage niet alleen een soteriologische, maar ook een functionele eenheid bedoeld wordt. Naar het oordeel van de commissie wordt de gedachte aan een dubbele spits in deze tekst(en) noch door de context noch door andere Schriftplaatsen gesteund.

Ook in de exegese van enkele nieuwtestamentische begrippen, die in de uitleg van het minderheidsrapport een belangrijke rol vervullen, signaleert de commissie eenzijdigheden. Zo heeft naar het oordeel van de commissie het woord 'kephala' niet alleen de notie van 'oorsprong' in zich, maar ook het element van 'gezag'. 'Kephalai' laat zich wellicht het beste omschrijven als 'bepalende oorsprong'. Verder is het de commissie gebleken dat het woord 'hypotassomai' een sterkere betekenis heeft dan alleen 'zich schikken in of onder een bepaalde orde'. In de brieven van Paulus bedoelt dit woord ook 'Unterordnung' (R. Bergmeier, *Ex. Wörterb. zum N.T.*, Band III, sp. 975, 976) aan te geven. Tenslotte meent de commissie dat ook de uitleg van 'authentein' als 'eigenmachtig handelen' aanvulling nodig heeft. Bezien tegen de klassieke achtergrond heeft dit woord, dat alleen hier in het Nieuwe Testament voorkomt, met name de betekenis van 'gezag hebben over' zonder dat direct aan een ongunstige connotatie gedacht hoeft te worden.

Hoewel de commissie uw vergadering niet kan adviseren de conclusies en de aanbeveling van de minderheid van deputaten over te nemen betekent dat niet dat de integriteit van de broeders van de minderheid betwijfeld wordt. Deze deputaten hebben – in het licht van de spanningsvolle relatie tussen openbaring en cultuurhistorie – gemeend met hun bijdrage de kerken te dienen.

Dit alles overwegende doet de commissie de vergadering van de synode onderstaand voorstel. In het voor-

stel is geprobeerd aan te sluiten bij de opdracht van de generale synode van 1995, is gezocht naar een formulering die recht doet aan de resultaten van de studie van het deputaatschap en is een poging gedaan heel de kerk te dienen.

De commissie merkt daarbij op dat ze zich realiseert dat elk besluit van de generale synode – ook een besluit in de lijn van het commissievoorstel – in een deel van de kerken teleurstelling oproept. De commissie wil daar niet lichtvaardig aan voorbij gaan. Niettemin zijn de zaken, die aan de orde zijn zo wezenlijk voor een kerk die staat op de basis van Schrift en belijdenis dat de commissie het op zijn plaats acht uw vergadering in overweging te geven de kerken op te roepen in de zaken van vrouw en ambt de eenheid van het kerkverband te bewaren.

§. Voorstel

De generale synode

kennis genomen hebbende

van het eindrapport van deputaten voor de vragen rond vrouw en ambt;

overwegende

- dat zij geroepen is het werk van deputaten te beoordelen in het licht van de opdracht die de generale synode 1995 aan deputaten verstrekt heeft;
- dat deputaten bij de uitvoering van de synodale opdracht gestuit zijn op de vraag naar de juiste interpretatie van deze opdracht;
- dat de Chr. Ger. Kerken in het verleden (1956) op grond van de gereformeerde ambtsopvatting hebben uitgesproken dat er gelijkwaardigheid is tussen de ambten;
- dat de ambten, zoals die thans in de Chr. Ger. Kerken functioneren niet rechtstreeks afkomstig zijn uit het Oude en Nieuwe Testament, maar wel bijbelse wortels hebben;
- dat uit de gereformeerde visie op de ambten blijkt, dat de ambten niet alleen voortvloeien uit de gaven die de Heere aan de leden van de gemeente verleend heeft, maar dat naast het ontvangen hebben van bepaalde gaven van de Heilige Geest een afzonderlijke roeping nodig is om in het ambt te kunnen dienen;
- dat de ambtsopvatting, zoals die zich in de Reformatie heeft ontwikkeld, geen plaats heeft toegekend aan vrouwelijke ambtsdragers;
- dat het van het grootste belang is dat de kerken in de zaken van vrouw en ambt de eenheid van het kerkverband dienen te bewaren;

van oordeel

- dat deputaten terecht besloten hebben dat de mogelijkheid open gehouden moest worden dat de bestaande visie onhoudbaar is of bijgesteld moet worden;
- dat uit de studie van het deputaatschap duidelijk blijkt dat de gereformeerde ambtsopvatting schriftuurlijk verantwoord is;
- dat het te betreuren is dat deputaten niet tot een eensluidende visie konden komen ten aanzien van de hermeneutiek en de exegese van de in het geding zijnde Schriftplaatsen;
- dat het verschil tussen de meerderheid en de minderheid van deputaten vooral samenhangt met een verschillend taxatie van de relatie tussen openbaring en cultuurhistorie;
- dat de visie van de meerderheid van deputaten
 - nadrukkelijk aansluiting zoekt bij de gereformeerde Schriftbeschouwing;
 - een deugdelijke en overtuigende onderbouwing is van het standpunt, dat in de Christelijke Gereformeerde Kerken steeds als het schriftuurlijke heeft gegolden;
- dat de visie van de minderheid van deputaten, uitgaande van de vaste overtuiging van de gereformeerde belijdenis dat de Schriften Woord Gods zijn, recht zoekt te doen aan de weg die God bij de wording van de Schriften gegaan is, maar tegelijk
 - elementen bevat die op gespannen voet staan met de hermeneutische regel dat de Schrift zichzelf uitlegt;
 - neigt naar actualistisch Schriftgebruik;
 - onvoldoende recht doet aan de samenhang tussen schepping en verlossing;
 - onvoldoende onderkent dat de apostel Paulus in zijn onderwijs over allerlei actuele vragen met gezag terugvalt op een blijvend grondpatroon dat door God in de schepping is gelegd;
 - in de exegese van de in het geding zijnde Schriftplaatsen aan eenzijdigheden en onjuistheden niet is ontkomen;
- dat uit het geheel van het spreken van de Heilige Schrift duidelijk is dat het gezaghebbend leiding geven aan de gemeente aan de man en niet aan de vrouw toekomt;

spreekt uit

dat het standpunt ten aanzien van de vrouw in het ambt, dat in de Christelijke Gereformeerde Kerken steeds heeft gegolden, schriftuurlijk verantwoord is;

en besluit

- deputaten te danken voor hun grondige studie en rapport;
- het modaramen van de generale synode op te dragen een pastorale brief naar de kerken te sturen waarin:
 - de uitspraak van de generale synode wordt toegelicht;
 - de kerken opgeroepen worden van de diensten van de zusters van de gemeente optimaal gebruik te

maken;

- c. de kerken opgeroepen worden in de zaken van vrouw en ambt de eenheid van het kerkverband te bewaren.

10. Aanvullend voorstel van A. Hilbers en C. J. van Westen

De commissieleden A. Hilbers en C. J. van Westen stellen de vergadering voor het voorstel van de commissie aan te vullen met:

van oordeel

3. dat het niettemin de vraag is of in de gereformeerde ambtsleer de grote diversiteit van taken, diensten en ambten waarmee de Heilige Geest de nieuwtestamentische gemeente heeft toegerust, voldoende tot zijn recht komt;

(van oordeel 3 van bovenstaand voorstel wordt dan 4, 4 wordt 5 enz.)

en besluit

2. een studiedeputaatschap in te stellen, dat de grote diversiteit van taken, diensten en ambten waarmee de Heilige Geest de nieuwtestamentische gemeente heeft toegerust en waarvoor Hij zowel mannen als vrouwen in dienst heeft genomen inventariseert en bestudeert om op basis daarvan voorstellen te formuleren aan de generale synode van 2001, rekening houdend met de uitspraak ten aanzien van de ambten op de generale synode van 1998 gedaan.

(en besluit 2 van bovenstaand voorstel wordt dan 3)

G. van Roekel, rapporteur

BULAGE 54

Art. 142

RAPPORT VAN DEPUTATEN HULPVERLENING IN BINNEN- EN BUITENLAND

1. Samenstelling van het deputaatschap

De synode van 1995 benoemde tot deputaat:

- br. B. Loonstra, voorzitter
 zr. M.P. van der Schaaf, secretaris
 br. T. Baars, penningmeester
 zr. D. Affourtit-Boutense
 br. L. den Butter
 br. H. Jochensen
 br. K.T. de Jonge
 br. H.J. Takken
 zr. T. Witzier-van 't Hof

2. Werkwijze van het deputaatschap

2.1. Inleiding

In 1995 herdachten deputaten Hulpverlening met een jubileumconferentie "Dienen Wereldwijd" het 25-jarig bestaan van het deputaatschap. Vóór 1968 verleenden de kerken hulp via het deputaatschap voor bijzondere noden. Op de synode van 1968 werd besproken en vervolgens besloten dat het diaconaat ook een functie heeft buiten de eigen landsgrenzen. De naam werd gewijzigd in Deputaten Hulpverlening in binnen- en buitenland van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland. Over deze geschiedenis is in het jubileumboekje "Dienen Wereldwijd" meer te lezen.

Door de jaren heen heeft het diaconale werk wereldwijd een steeds grotere en wezenlijke plaats in onze kerken ontvangen. De grote betrokkenheid van de kerken om in de Naam van Jezus Christus te helpen stemt ons tot oprechte dankbaarheid.

2.2. Taak

Ingevolge de opdracht van de Synode heeft het deputaatschap tot taak:

- hulp te verlenen aan kerken en christelijke instellingen in binnen- en buitenland in noden van onderscheiden aard vanuit de gemeenschap met Christus en de daaruit voortvloeiende roeping;
- de kerkenraden en in het bijzonder de diaconieën voor te lichten en toe te rusten ten aanzien van de hulpverlening der kerken en de diaconen te stimuleren om de nood van de naaste aan de gemeente voor te houden en op te wekken tot barmhartigheid en gerechtigheid;
- bij calamiteiten de kerkleden op te wekken hun persoonlijke roeping te vervullen tegenover hun naaste in nood.

2.3 Wisseling van deputaten

In de vergadering van januari 1996 namen deputaten op gepaste wijze afscheid van de brs. H. Medema en W.C. Moerdijk die gedurende lange tijd deel uit maakten van het deputaatschap. Ook br. J.W.C. van

Meppelen Scheppink moest afscheid nemen, al was dit om persoonlijke redenen al na 3 jaar.

De brs. Den Butter, Jochensen, De Jonge en Takken hebben een plaats ingenomen. Zr. Witzier is in 1983 benoemd en heeft tot de Haarlemse synode deputaat te zijn. In haar vacature zullen deputaten kandidaten aan de synode voorstellen.

2.4. Vergaderingen

Het deputaatschap vergadert zes maal per jaar plenair. Hiervan zijn 4 vergaderingen organisatorisch waarop de behandeling van de hulpverleningverzoeken aan de orde komen. Er zijn 2 beleids- en bezinningsvergaderingen. In de verslagperiode werd derhalve 16 maal plenair vergaderd.

Om het overzicht op genomen besluiten niet te verliezen, werd een z.g. "besluitenboekje" samengesteld, waarin alle relevante besluiten zijn opgenomen. In januari 1996 maakte de afredende voorzitter ds. W.C. Moerdijk een samenvatting van beleidslijnen onder de titel "Hulp-lijnen".

Op de beleids- en bezinningsvergaderingen kwamen aan de orde:

- een evaluatie van het werk van deputaten en bureau;
- de vraag op welke manier deputaten in bewustwording de kerken kunnen dienen;
- de vraag hoe krijgt het doen van gerechtigheid gestalte in onze hulpverlening;
- de vraag hoe verkoudt het werk van de hulpverlening zich principieel tot het werk van Zendingadeputaten?

Om de taak van het deputaatschap zo goed mogelijk uit te voeren zijn vijf beraadsgroepen en één commissie werkzaam. Deze komen met voorstellen en adviezen naar de plenaire vergadering waar de besluiten genomen worden.

2.5 Beraadsgroepen

Er zijn 5 beraadsgroepen, die elk een bepaalde regio in de wereld bestrijken. In de verslagperiode werd de omvang van de regio's herzien vanwege de uitbreiding van het werk.

Er zijn de volgende beraadsgroepen:

- a. Afrika en Midden-Oosten.
 Samenstelling: Zr. D. Affourtit, voorzitter, K.T. de Jonge en H.J. Takken, leden.
- b. Europa.
 Samenstelling: zr. M.P. van der Schaaf, voorzitter, L. den Butter en H. Jochensen leden.
- c. Amerika en Azië.
 Samenstelling: zr. T. Witzier, voorzitter en T. Baars en H. Jochensen leden.
- d. Cambodjabeaad. Dit beeraad werd gevormd om het omvangrijke project in Cambodja samen met de hulpverleningsorganisatie ZOA zo goed mogelijk te begeleiden.
 Samenstelling: zr. T. Witzier, voorzitter, B. Loonstra, en T. Baars en H. Jochensen, leden. J.N. Noorlandt, adviseur.
- e. Mozambique-beeraad. br. K.T. de Jonge, voorzitter, zr. D. Affourtit en br. B. Loonstra. brs J.N. Noorlandt en G. Verbeek, adviseurs.

De taken van de beraadsgroepen zijn de volgende:

- het beoordelen van aanvragen
- het begeleiden van projecten
- het evalueren van projecten
- het onderhouden van contacten met werkers in de projecten
- het rapporteren en doen van voorstellen aan de plenaire vergadering voor het geven van financiële steun.

In de periode 1992-1995 is het voorgekomen dat een deputaat door omstandigheden niet voor het deputaatschap actief kon zijn. Het werk van deputaten is bijzonder intensief. Niemand kan daarbij gemist worden. Om in deze situatie te voorzien stellen we voor om een secundus-deputaat te benoemen.

De beraadsgroepen vergaderen (minimaal) 4x per jaar ruim voor de plenaire vergadering. De voorzitter van het deputaatschap woont afwisselend deze vergaderingen bij.

De werkwijze ten aanzien van de steunverzoeken is als volgt:

Aanvragen voor financiële steun die niet aan de basisvoorwaarden voldoen worden door het bureau afgehandeld. Bij onvolledige verzoeken vraagt het bureau om aanvullende gegevens.

De verzoeken, die voor behandeling in aanmerking komen, worden door de beraadsgroep besproken aan de hand van vastgestelde criteria, die vermeld staan op het door het deputaten vastgestelde beoordelingsformulier.

Blijven nog vragen of twijfels te bestaan dan vraagt de beraadsgroep om meer informatie.

Is een steunaanvraag voldoende behandeld, dan gaat het verzoek met een beargumenteerd advies naar de plenaire vergadering, waar de beslissing wordt genomen.

Indien een steunaanvraag wordt gehonoreerd is dit meestal eenmalig of voor een periode van 3 jaren, afhankelijk van de aard van het verzoek en de situatie.

De secretaresse van het Diaconaal Bureau notuleert de vergaderingen van de beraadsgroepen. Over de activiteiten van de beraadsgroepen leest u in het vervolg van dit verslag.

2.6 Het moderamen

Het moderamen is bevoegd beleidsvoorstellen in te brengen in de plenaire vergadering. Bij een steunaanvraag met grote spoed kan het moderamen beslissen waarbij het achteraf verantwoording aan de plenaire vergadering aflegt.

In het Twee Moderamina overleg (met ADMA) heeft het moderamen mandaat om te beslissen met verantwoording achteraf. Een en ander volgens de afgesproken taken en bevoegdheden.

2.7 Commissie bezinning, publiciteit en forusring.

De taken van deze commissie zijn gericht op de kerken en diaconieën. Ook bereidt zij de plenaire beleids- en bezinningsvergaderingen voor.

Van elke beraadsgroep is één persoon lid van deze commissie.

Samenstelling: K.F. de Jonge, voorzitter, zr. D. Affourtit, L. den Butter, B. Loostra, en zr. T. Witzler, leden. Adviseurs zijn de brs. J.N. Noorlandt en H.H. van Well.

Over de activiteiten van de Commissie BPT leest u later in dit verslag.

2.8 Diaconaal Bureau - Landelijk Bureau.

Voor de uitvoering van de taken doen deputaten evenals deputaten ADMA een beroep op de medewerkers van het Diaconaal Bureau. Dit bureau werd krachtens besluit van de G.S. van 1995 in stand gehouden. Conform het besluit van genoemde Synode doet het Diaconaal Bureau een beroep op het Landelijk bureau voor extra administratieve hulp en andere materiële ondersteuning.

De medewerkers van het Diaconaal Bureau zijn sedert 1 januari 1996 in dienst van de Synode, die vertegenwoordigd wordt door haar deputaten Kerkelijk Administratief Bureau.

Over de ontwikkelingen met betrekking tot het Diaconaal- en Landelijk Bureau wordt in een apart rapport verslag gedaan door de Twee Moderamina van Adma en Hulpverlening. Ook de Commissie Landelijk Bureau geeft haar verslag.

2.9 De medewerkers.

De medewerkers ten behoeve van beide deputaatschappen zijn zr. A.H. Blankestijn, J.N. Noorlandt en H.H. van Well.

Zij zijn fulltime in dienst en ieder heeft een eigen takenpakket.

Zr. Blankestijn, secretaresse verzorgt o.m. de agenda's, noteert de vergaderingen, voert correspondentie, bewaakt en ondersteunt de uitvoering van besluiten.

Br. Noorlandt is secretaris diaconaat en functionaris voor publiciteit en documentatie. Als secretaris diaconaat is hij o.m. belast met het verrichten van beleidsvoorbereidende en beleidsondersteunende werkzaamheden ten behoeve van het totale beleid van deputaten en met de contacten inzake projecten.

Hij verricht correspondentie en is eindverantwoordelijk voor het werk van de secretaresse en voor de dagelijkse gang van zaken op het bureau.

Br. Van Well is functionaris voor bezinning en toerusting. Hij is beleidsmedewerker en onderhoudt mede externe contacten namens deputaten.

Alle plenaire vergaderingen worden bijgewoond door de secretaris diaconaat. Br. Van Well bereidt mede de beleids- en bezinningsvergaderingen voor en is daarbij aanwezig.

2.10 Verhouding deputaten-bureau.

Gesproken werd over de verdeling van taken en bevoegdheden van bureau en medewerkers. In principe ligt de voorbereiding en uitvoering van het hulpverleningswerk bij het bureau en worden de beleidsbeslissingen genomen door deputaten.

Het werk van de hulpverlening groeide in deze verslagperiode in omvang en diepte. Het aantal projecten vermeerdende, de financiële steun nam toe en mistiden ook het werk voor deputaten en bureau. Een aanwijzing hoezeer de betrokkenheid bij de nood in de wereld toeneemt.

De vraag werd besproken welke consequenties deze uitbreiding heeft voor deputaten en bureau.

2.11 Commissie Landelijk Bureau.

De G.S. van 1995 stelde de Commissie Landelijk Bureau in, die tot taak kreeg de uitvoering van het besluit van de G.S. van 1992 ten aanzien van de instelling van een Landelijk Bureau te bevorderen. Deze Commissie bestond uit drie onafhankelijke door de G.S. benoemde leden met een secundus en werd aangevuld met een afgevaardigde van de vier betrokken deputaatschappen, te weten Adma, Hulpverlening, K.A.B. en Zending.

Namens Adma en Hulpverlening hadden ds. C. Westerink en zr. M.P. van der Schaaf zitting in deze commissie.

Voor het verslag van deze Commissie verwijzen wij u naar haar rapport.

2.12 Het Kerkelijk Administratief Bureau.

Het K.A.B. verzorgt de financiële administratie van het deputaatschap.

3. Vertegenwoordiging en contacten

Met verschillende instanties binnen en buiten de kerken zijn geregelde contacten onderhouden ten behoeve van de voortgang van het werk.

3.1. Twee Moderamina Overleg

Samen met het moderamen van deputaten ADMA neemt het moderamen deel aan het Twee Moderamina Overleg (TMO). Een belangrijk aspect van dit Overleg betreft het beheer van het Diaconaal Bureau. Het Overleg is daarmee in de plaats gekomen van de beheerscommissie, die tot aan de laatstgehouden Synode namens de drie deputaatschappen ADMA, Hulpverlening en Kerk en Bedrijfsleven het beheer over het Diaconaal Bureau had.

Het Twee Moderamina Overleg vergaderde als regel vier keer per jaar. De samenwerking met ADMA in het Overleg verliep naar wens.

Behalve het beheer over het Bureau vond in dit Overleg afstemming plaats van gezamenlijke beleids- en actiepunten, zoals de grootstedelijke problematiek, het thema vluchtelingen en de steun aan het Gereformeerde Psychiatrische Ziekenhuis. Ook de werkgroep Diaconaat en Rentmeesterschap verrichte haar werkzaamheden onder verantwoordelijkheid van het TMO.

3.2. Zending

Het contact met deputaten Buitenlandse Zending vraagt meer aandacht. Als gevolg van zich wijzigende omstandigheden en de beslissing van de GS van 1992 is de aandacht van Zending verschoven van kerkplanting naar steun aan jonge kerken in de woordverkondiging. Een andere ontwikkeling is de praktische en financiële steun aan werkers die door missionaire organisaties (geloofsgezindheden) worden uitgezonden. Op deze terreinen zijn duidelijke raakvlakken met het reeds door Hulpverlening gevoerde beleid. Hulp aan kerken in noden van onderscheiden aard behoort namelijk tot de opdracht van Hulpverlening, en zij heeft reeds langer ervaring met de uitzending van hulpverleners. Goede afstemming van Zending met Hulpverlening is daarom van groot belang. Daarbij zal het niet gaan om een scherpe termbakering, maar om een onderzocht in zwaartepunt, dat resp. in het Woord en in de daad ligt. Er zal door beide deputaatschappen gezamenlijk gewerkt worden aan een 'mission statement'.

Ook de steun aan projecten in zendingengebieden vraagt, als van ouds, goed overleg.

Eenmaal per jaar wordt een gemeenschappelijke moderaminvergadering gehouden. Verder is er regelmatig goed overleg door de functionarissen van beide deputaatschappen.

3.3. Overleg kleine reformatische kerken inzake de vertegenwoordiging in ICCO

Samen met de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt (Vereniging 'De Vene Naasten') en de Gereformeerde Gemeenten (Deputaten 'Bijzondere noden' en 'Buitenlandse Zending') bezetten deputaten één zetel in het bestuur van de protestants-christelijke medefinancieringsorganisatie Interkerkelijke Coördinatie Commissie Ontwikkelings samenwerking (ICCO). Afgevaardigde in de afgelopen verslagperiode was ds. W.C. Moordijk, oud-voorzitter van deputaten Hulpverlening. Het belang van dit contact is wederkerig. De inbreng van de vertegenwoordiger in ICCO is waardevol en de betrokken kerken blijven op de hoogte van de activiteiten en ontwikkelingen van ICCO. Ook is het onderling informeren van en afstemmen op elkaar van de reformatische hulpverleningsorganisaties van belang. Men ontmoet elkaar tweemaal per jaar. Aan dit overleg wordt in de regel door twee deputaten deelgenomen.

Er zijn ontwikkelingen gaande waarbij de participatie van de kleine reformatische kerken samen met de Evangelische Zending Alliantie en het Overleg Christelijke hulpverleningsorganisaties in Nederland (Ochin) gewijzigd wordt. In het Ochin participeren bv. Woord en Daad, ZOA en Tear Fund. Het beleid van ICCO is zo gewijzigd dat partners zoals deputaten Hulpverlening ook steun kunnen krijgen voor bepaalde projecten.

3.4. Dienstverlening Jongeren Wereldwijd

De werkgroep organiseert al jaren waardevolle diaconale werkweken in samenwerking met kerken in andere landen. Groepen jongeren uit de Chr. Gerel. Kerken werken in Frankrijk, Israël, Botswana, KwaNdebele, Venda en Brazilië. De ontmoetingen met christenen uit andere landen en culturen betekenden voor onze jongeren veel. Hun ervaringen werden zo veel mogelijk gedeeld met de eigen thuisgemeente en vergrootte de betrokkenheid van deze kerken bij de kerken overzee.

Br. Takken is namens Deputaten Hulpverlening actief in deze werkgroep.

3.5. De Wilde Ganzen

Sinds de uitzending van TV-diensten uit Chr. Gerel. Kerken niet langer door de IKON, maar door de Stichting Zending voor de Kerken wordt verzorgd, is er met deputaten Radio-kerkdienstzendingen en De Wilde Ganzen overeengekomen, dat Deputaten Hulpverlening hulpprojecten zullen indienen, die door De Wilde Ganzen op grond van formele criteria worden beoordeeld. Na goedkeuring zullen De Wilde Ganzen dit project gedurende de actieweek overnemen als project in hun publiciteit. De ervaring is tot nu toe beperkt. In de afgelopen tijd is op deze wijze actie gevoerd voor christelijke Venda-scholen, de Jabulani special-school in KwaNdebele en een kliniek in Cambodja. De gemiddelde opbrengst is ongeveer f.40.000,-. Deputaten Hulpverlening zijn blij dat deze mogelijkheden er zijn. Niet alleen voor de grotere mogelijkheden om te helpen, maar om ook het diaconale aspect van het kerk-zijn zo vorm te geven.

4. Bezinning

Voortdurende bezinning op diaconale hulpverlening blijft geboden, zowel principieel, in het licht van de Bijbel, als praktisch, met betrekking tot de uitvoering. Deze voortgaande bezinning is nodig zowel vanwege nieuwe ontwikkelingen als vanwege de veranderingen in de samenstelling van het deputaatschap.

4.1. Gerechtigheid

Na bezinningsthema's als barmhartigheid en wederkerigheid heeft het thema gerechtigheid onze aandacht gehad. In de bijbelse gerechtigheid gaat het erom dat God en mensen tot hun recht komen. Door de zonde gebeurt dat niet, maar bestaat er ongerechtigheid.

Gerechtigheid is een verhoudingsbegrip. Dat duidt op een concrete relatie waarin personen tot elkaar staan en samen een gemeenschap vormen en streven naar herstel van gebrokenheid. Vandaar dat gerechtigheid dicht in de buurt kan komen van heil en vrede. Gods gerechtigheid heeft betrekking op zijn trouw aan zijn eigen heilsbelofte. Als mensen deze heilswil van God willen dwarsbomen, krijgen ze uit naam van zijn gerechtigheid te maken met zijn toorn.

Gerechtigheid vraagt praktisch van ons, dat wij oog hebben voor slachtoffers van machtsmisbruik (kinderen, vrouwen, armen). Ook staan wij telkens voor de vraag of wij op een rechtvaardige wijze met onze welvaart omgaan.

4.2. Diaconale gemeenschap wereldwijd

Vanuit bijbelse bezinning hebben deputaten nagedacht over diaconale gemeenschap wereldwijd (vgl. 2 Kor. 8 en 9). Die gemeenschap brengt met zich mee dat de mensen en de manieren van samenwerken niet alleen vanuit 'ons' project worden gezien. Het gaat om ontmoeting en onderlinge relaties. Daarom wordt gestreefd naar een zekere concentratie van aandachtsvelden om versnippering en verzakelijking tegen te gaan. Een te grote veelheid aan projecten kan ten koste gaan van de diaconale gemeenschap.

4.3. Werkbezoeken

Het belang van diaconale gemeenschap in Christus heeft ook gevolgen voor werkbezoeken. Die zijn niet alleen van belang om overleg te voeren met de daarbij behorende zakelijke aspecten, maar ook om contact te hebben met orize naaste voor het aangezicht van God. Van daaruit kan gepraat worden over de zaken die gemeenschappelijk afgesproken zijn. Ons eigen kerkverband en zo mogelijk ook dat van de partner worden daarvan op de hoogte gebracht, om de relatie meer te laten zijn dan een projectmatige. Continuïteit in de werkbezoeken is van belang. Daarom zullen de werkbezoeken zoveel mogelijk door twee personen worden afgelegd. Een nota over werkbezoeken waarin deze zaken zijn genoemd is in de vergadering van 5 juni 1996 vastgesteld.

4.4. Fonds Theologische Studenten Buitenland

De Generale Synode van Zierikzee droeg aan deputaten Hulpverlening op om samen met deputaten Buitenlandse Zending en deputaten voor het Financiële Beheer van de Theologische Universiteit de mogelijkheid te onderzoeken om tot fondsvorming voor steun aan buitenlandse theologiestudenten over te gaan. Deputaten Hulpverlening hebben samen met de andere genoemde deputaatschappen hieraan uitvoering gegeven. Op 27 oktober 1997 is vergaderd en samen zijn zij tot de conclusie gekomen dat gezien het geringe aantal aanmeldingen uit het buitenland fondsvorming op dit moment niet raadzaam is. Mede namens de andere participanten doen deputaten aan de Synode daarom het voorstel om niet over te gaan tot fondsvorming voor dit doel.

5. Publiciteit en toerusting

5.1. Jubileumdag Dienen Wereldwijd

Op 17 juni 1995 is er een geslaagde jubileumbijeenkomst gehouden ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het deputaatschap. Op deze dag hield drs. W.C. Moedijk een inleiding over diaconaat in een kleiner wereldje.

Als gasten waren onder anderen Margriet Wilbrink en Moe Moe, de werkers in Cambodja aanwezig. Verder namen de heer Kinyanjui uit Kenia en de ds. Sogor uit Roemenië aan het programma deel. De werkgroepen spraken over aspecten van vluchtelingenwerk en Oost-Europa-contacten.

5.2. Publiciteit

Deputaten Hulpverlening hebben de afgelopen jaren op diverse wijzen de openbaarheid gezocht. Br. Noorlandt heeft plannen voor de publiciteit opgesteld en na goedkeuring door deputaten uitgevoerd.

Hulpverleningszondag

De hulpverleningsfolder verscheen elk jaar voor de hulpverleningszondag. De preëchetsen werden achtervolgens gemaakt door de brs. W.H. Velema(1995), T. Brienen(1996), J.C. Hardeman(1997) en J. Slagboom (1998).

In 1997 is er een enquête gehouden naar de waardering van de folder. De uitkomst was zeer bemoedigend. 96% van de gemeenten verspreidde de folder, 95% waardeert het materiaal qua inhoud en uitvoering als goed. In 70% van de preken op hulpverleningszondag kwam het thema hulpverlening aan de orde.

Wel werd de behoefte aan materiaal voor de kinderen kenbaar gemaakt. In 1998 is er als gevolg op de enquête voor het eerst materiaal voor kinderen en een sticker uitgegeven.

Deputaten maken ieder jaar een poster die geschikt is voor een plaats in de hal van een kerkgebouw.

Projectenlijst

Jaarlijks verschijnt in september in een nummer van het blad Adma-Info de projectenlijst. Deze lijst van aanbevolen projecten krijgt een steeds vastere plek in het beleid inzake hulpverlening van diaconieën en gemeenten.

Met verscheidene particulieren werden contacten onderhouden over de besteding van eenmalige grote giften of het aangaan van vijfjaarlijkse verplichtingen bij een notaris ten bate van de projecten van deputaten Hulpverlening. Van de adviesfunctie van het Diaconaal Bureau in het woud van de vele hulpverleningsorganisaties maken steeds meer kerken gebruik.

Rondzendbrieven

De rondzendbrieven van Margriet Wilbrink uit Cambodja en de familie Hooglander uit Rwanda worden aan alle diaconieën en belangstellenden toegestuurd. Eenmaal per jaar bezoeken we de ontvangers om een vrijwillige bijdrage.

Doorgeven

Het tijdschrift Doorgeven van deputaten Hulpverlening en Zending heeft in deputaten Evangelisatie een nieuwe participant gekregen. Het blad heeft een gewaardeerde plek verworven in ons kerkverband. In de redactie participeren zr. Witzier en de brs. De Jonge en Noorlandt.

Diversen

Verder zijn er activiteiten geweest in het kader van klassicale of gemeentelijke collecties. Het Diaconaal Bureau helpt met informatie en soms ook met folders.

Voor de weeskinderen in Rwanda is er in 1996 een grote inzamelingsactie van speelgoed en springtouwen in het bijzonder geweest.

Br. Noorlandt heeft met diverse leden van onze kerken gesproken over hun mogelijke inzet in de hulpverlening in de Derde Wereld.

5.3. Synodale opdracht inzake informatievoorziening

De Generale Synode van Zierikzee 1995 heeft de volgende opdracht meegegeven:

de deputaatschappen rapporteren omtrent

- de wijze, waarop men de informatie en/of toerusting van onze kerken tot nu toe doet plaatsvinden;
 - de wenselijkheden, moeilijkheden en mogelijkheden, waarmee gerekend zou moeten worden bij toekomstige informatieverzekering;
 - de behoefte van het desbetreffende deputaatschap aan één landelijk bulletin voor informatie en/of toerusting van onze kerken.
- (Acta GS 1995, artikel 138, pag. 70-71).

Deputaten Hulpverlening hebben hiervoor al gerapporteerd over de wijze waarop in de publiciteit getreden wordt.

De presentie in de kerkelijke pers is wezenlijk voor bekendheid en meeleven met de hulpverleningsprojecten.

Daarnaast bieden deputaten berichten en artikelen aan kerkelijke bladen aan en versturen zij incidenteel brieven rond een bepaalde nood.

Het belang van presentie op het internet was deputaten Hulpverlening duidelijk. In de zomer van 1998 zal een website namens het Landelijk Bureau worden geopend. Br. Noorlandt zal de uitvoering ter hand nemen. Uit contacten over de gehele wereld blijkt het belang van e-mail en internet steeds meer.

Ook buiten de kerkelijke pers is er interesse in de voortgang van het diaconale werk. Zo zijn omroepen als de Evangelische Omroep en kranten als het Ned. Dagblad en het Ref. Dagblad geïnteresseerd in contacten met hulpverleningswerkers. Met enkele media is afgesproken dat br. Noorlandt als een eerste aanspreekpunt actuele informatie over onze kerken doorgeeft. Zo kunnen onze kerken op een positieve wijze naar buiten treden. Deze functie van aanspreekpunt functioneert nu goed en het lijkt deputaten zinvol deze functie voor het geheel van onze kerken uit te breiden.

Deputaten Hulpverlening zijn blij met het blad Doorgeven. Dit blad met een eigen missionair-diaconaal karakter willen zij graag zo behouden. Wel haalbaar lijkt deputaten een nummer van De Wekker dat aandacht besteedt aan allerlei kerkelijk werk dat eenmaal per jaar naar alle 30.000 adressen van Doorgeven gestuurd wordt. In deze optie zal aan een aantrekkelijke inhoud en uitvoering vorm gegeven moeten worden door één daartoe te benoemen commissie van publicitair deskundigen.

5.4. Toerusting

Br. Van Well is belast met het toerusten van diaconieën en diaconieën. Tevens onderhoudt hij de contacten met de klassicale diaconale commissies. In deze contacten komt de aandacht voor het diaconaat wereldwijd eveneens aan de orde.

In de census diaconaat die jaarlijks wordt gegeven is er ruim aandacht voor het diaconaat wereldwijd. Verder heeft een aantal odc's toerustingsavonden over diaconaat wereldwijd belegd.

Ook hierbij was br. Van Well betrokken. Voor een verder overzicht verwijzen deputaten naar de rapportage door deputaten ADMA.

5.5. Documentatie

Br. Noorlandt is verantwoordelijk voor bibliotheek en documentatie. Zo beheert hij de documentatie betreffende de hulpverleningsprojecten. Te denken is aan informatiesets van de projecten, maar ook aan literatuur over landen waar deputaten Hulpverlening werkzaam zijn. Tenslotte is er een collectie landkaarten. Via het computer-bibliotheekstelsel Levobieb zijn de collecties van het Diaconaal Bureau, het Zendingsbureau en het Documentatiecentrum goed ontsloten. Het betreft behalve de boeken ook artikelen uit de tijdschriften. Deze collecties zijn te raadplegen voor elke belangstellende.

6. Beraadsgroepen

6.1. Afrika-Midden Oosten

Wat Afrika een continent is waarmee veel betrokkenheid vanuit Nederland is, komt duidelijk naar voren.

De oorlogen in Rwanda en Zaïre/Congo vragen om bijzondere zorg en aandacht. De beschikbare financiële hulp vanuit onze kerken is grotendeels doorgesluisd naar Tear Fund en ZOA, die er met projecten en personele hulp actief zijn. Te denken is aan het intensieve werk van Kees-Jan en Liesbeth Hooglander-Versluis, uitgezonden door de Chr. Geerf. Kerk van Ameland.

De start van een nieuw werkdomein in Mozambique van onze zendingdeputaten brengt ons de vraag om in hetzelfde gebied diaconaal werk te ondersteunen. (zie 6.1.5)

Naast de meestal langlopende projecten op de zendingsterreinen (Venda, KwaNdebele, Botswana en Bangui) komen er veel aanvragen uit dit werkgebied. Sommige aanvragen passen niet binnen onze beleidslijnen, andere kunnen wij niet honoreren omdat ons budget niet toereikend was.

Over de volgende gesteunde projecten willen wij u nader informeren.

Venda:**6.1.1 APCE (Association for the Promotion of Christian Education).**

De vereniging voor christelijk onderwijs in Venda, Zuid Afrika heeft het door de politieke veranderingen niet gemakkelijker gekregen. De subsidiëring door de overheid van de kosten voor onderwijzend personeel is elk jaar opnieuw een grote zorg. De vereniging heeft het beheer over twee scholen. In 1996 heeft de school Tshikweha haar 10-jarig bestaan feestelijk gevierd. De school Gondo-Likhetwa moest zich redden met noodvoorzieningen voor de localliden, maar heeft in april 1998 nieuwe gebouwen in gebruik genomen.

Onze jaarlijkse financiële hulp voor bouwkosten van beide scholen blijft hard nodig.

De actie in het kader van de Wilde Ganzen voor extra steun in de bouwkosten werd zeer gewaardeerd.

6.1.2 Takalani (Kinderhuis van de gereformeerde Kerken in Venda)

Voor het bestuur en personeel wordt het, nu de 29 kinderen ouder worden, niet eenvoudiger. De woonruimte is beperkt evenals de financiële steun van de plaatselijke overheid. Er zijn voorlopige plannen om voor de oudere kinderen nieuwbouw te plegen. Wij ondersteunen hen jaarlijks met een vast bedrag voor de lopende kosten.

Meerdere malen hebben deputaten Takalani op de mogelijkheid voor extra hulp voor uitbreiding van de gebouwen gewezen. Inmiddels is begonnen met nieuwbouw.

KwaNdebele:**6.1.3 Masinakane/Jabulani (dagverblijf voor verstandelijk en lichamelijk gehandicapte kinderen)**

Indertijd is zr. T.A. Jonkman - van der Beek begonnen voor acht gehandicapte kinderen dagopvang te realiseren in het gebouw van de plaatselijke kerkelijke gemeente. Om meer kinderen en hun familie te kunnen helpen is de kerkelijke dagopvang veranderd.

Het dagverblijf kreeg de naam Jabulani. In 1997 is deze naam gewijzigd in Masinakane, omdat bij de overheid al een instelling bekend was onder de naam Jabulani.

Grote giften en de actie van de Wilde Ganzen gaven br. en zr. C.W. Bujs en met hen het bestuur de mogelijkheid om te starten met de bouw van een "speciale school". De steun was in 1997 verwarmend hoog. Door het bestuur is gekozen om de kerkelijke zorg om te zetten in een overheidvoorziening om meer kinderen en hun familie hulp te kunnen geven.

Tijdens een werkbezoek in april 1998 hebben deputaten ter plaatse gesproken met het comité, dat de dagelijkse verantwoordelijkheid heeft en dat verantwoording is verschuldigd aan de kerkeraad. Ons gesprek ging met name over de voortgang van het project en de plaats van de kerk en van de overheid daarin. Het comité zet zich in om het christelijke karakter van het project te bewaren. We hebben ons bereid verklaard jaarlijks bij te dragen in de lopende kosten. Tot op dit moment is nog niet duidelijk of en hoe de overheid het project zou steunen, zodat er nog geen definitieve beslissingen genomen kunnen worden.

Botswana:**6.1.4 Bokamoso pre-school project**

Om Bushmen kinderen te helpen niet uit te vallen in het reguliere basis-onderwijs, wordt er in de dorpen voorbereidend onderwijs in hun moedertaal gegeven. De ouders en/of dorps-gemeenschap zijn actief betrokken.

Het bestuur, zr. C. Visser-Wiegel voorzitter en zr. B. Wessels-Schuurman, secretaris, regelt de toelating van de onderwijskrachten, school en salarissen leerkrachten.

Jaarlijks steunen wij deze scholen voor drie dorps-gemeenschappen. Het Bokamoso pre-school project is verbonden aan de grote organisatie Kuru.

Mozambique:**6.1.5 Diaconaal project Mozambique**

Op verzoek van deputaten Zending hebben wij als deputaten diaconale steun in de provincie Zambezia voorbereid. In opdracht van deputaten Hulpverlening heeft br. G. Verbeek in april 1997 een oriënterend bezoek gebracht aan Mozambique. Uit zijn rapportage kwam naar voren dat samenwerking met de 'Association of Evangelicals of Mozambique' (A.E.M.), als organisatie voor protestantse kerken in Mozambique, voor de hand ligt. Op grond van de voorstellen is in principe de keuze gevallen op een project voor gemeenschapsontwikkeling ('community development').

Bij deze aanpak ligt vanaf het begin de verantwoordelijkheid voor verbetering van de situatie mede bij de mensen die hulp behoeven. Onder leiding van een externe deskundige brengen zij zelf hun problemen in kaart en onderzoeken zij zelf waar de oorzaken van deze problemen en hun onderlinge samenhang liggen en zoeken zij zelf de weg naar de oplossing van deze problemen, waarbij bij voorkaer gebruik gemaakt wordt van eigen mogelijkheden. In april 1998 hebben deputaten een vervolgbeszoek gebracht om met de AEM afspraken te maken en kennis te maken met de situatie ter plaatse. De delegatie -zr. Affourtil-Bouterse, brs. K.T. de Jonge en B. Loonstra- bestond deze keer uit drie leden omdat er belangrijke beslissingen genomen dienden te worden: de definitieve keuze van het project en het aangaan van een langdurige relatie met kerken, omdat dit project zich over vele jaren zal uitstrekken. Het was een goed bezoek. Met de leiding van de AEM zijn in de hoofdstad Maputo verschillende gesprekken gevoerd. In Mocuba, de woon- en werkplaats van br. J. van 't Spijker, is gesproken met predikanten, leiding en leden van diverse kerken; hierbij was ook een delegatie van de landelijke AEM aanwezig. Er was bij alle partijen een voorheugende instemming met het project-voorstel. Tenslotte is met het bestuur van de AEM op 28 april 1998 een principe-overeenkomst gesloten om samen aan het werk te gaan. Er wordt om te beginnen door ons in Nederland een deskundige gezocht en door de AEM in Mozambique een andere deskundige die gezamenlijk dit project gaan beginnen en uitvoeren. We hopen dat een en ander begin 1999 gerealiseerd kan worden. Zowel in begeleiding als in omvang is dit een groot project, dat veel aandacht van deputaten zal vragen. Vanuit de

kerken worden vele jaren lang relatief behoorlijke bijdragen verwacht. We zullen de kerken informeren en vragen ons gebod en hulpverlening metterdaad aan een bevolking die mede door een langdurige burgeroorlog in grote nood is en daardoor één van de armste landen ter wereld.

Egypte

De aandacht van deputaten voor christelijke hulpverlening in Egypte is toegenomen. De materiële en geestelijke nood in dit land is groot. Maar ook de mogelijkheden om er te werken. Er zijn ca. 8 miljoen christenen op een bevolking van ruim 60 miljoen. De Koptische kerk (Protestants en Orthodox) vraagt ons dringend om hulp. Grote aantallen christenen gaan jaarlijks, om allerlei redenen, over tot de islam. Eén van de oorzaken is het analfabetisme en gebrek aan kennis van Gods Woord. Deputaten Hulpverlening geven diaconale hulp en hebben een dringend beroep gedaan op deputaten Zending om de roep om geestelijke hulp te beantwoorden. Deputaten zijn blij met hun positieve reactie.

Deputaten Hulpverlening geven op diverse terreinen hulp; in het bijzonder aan enkele groepen die extra in de knel zijn gekomen: verarmde dorpen in Midden Egypte en kinderen met een handicap.

De hulp aan Egypte heeft ook een uitwerking op omliggende Arabische landen. Omdat het Egyptische Arabisch onder invloed van films verstaan wordt in de hele Arabische wereld, kunnen vervaardigde materialen ook elders gebruikt worden. Egypte wordt wel "de poort van het Midden Oosten" genoemd.

De deputaten dr. K.T. de Jonge en H.J. Takken hebben in het voorjaar van 1997 een werkbezoek gebracht aan Cairo en Midden Egypte.

6.1.6 Ontwikkeling van Sarakna en Tatala

Sarakna is een christelijk dorp (slechts 10% is islamitisch) in Midden Egypte met circa 5500 inwoners, dicht bij het stadje Qussia. De kerkelijk leider van dit gebied (bisschop Thomas) vroeg om hulp voor dit zeer arme dorp. Er is grote werkloosheid en analfabetisme. In de regio zijn grote spanningen tussen moslims en christenen. Christenen moeten bijna altijd het onderspit delven bij conflicten.

Deputaten gaven in de afgelopen jaren structurele hulp op allerlei niveaus: medisch werk, cursussen gezondheidszorg aan vrouwen, onderwijs, jeugd- en kinderwerk, werkverschaffing (voetelfproject) en verbetering van watervoorziening en nering. De dorpsontwikkeling werd een succes door de grote inzet van enkele bekwaame leiders die het tot een project maakten van en voor de dorpsbewoners. Bischof Thomas heeft in zijn diocese meer dorpen in dezelfde situatie die hulp nodig hebben. Het volgende dorp waar deputaten Hulpverlening zich voor inzetten is Tatala, een dorp met circa 13.000 inwoners waarvan er ongeveer 9.000 christelijk zijn.

6.1.7 Het St. Marc Centre

Het kind met een handicap heeft in de Arabische wereld een weinig benijdenswaardige plaats: weggehouden van de samenleving, veracht, verwaarloosd. Dat geldt helaas ook nog steeds voor Egypte. Eind 1992 begon de Koptische Orthodoxe Kerk met steun van deputaten Hulpverlening aan de opvang van kinderen met een verstandelijke handicap in een dagverblijf in Zuid Cairo. Het dagverblijf groeide uit tot een uniek en goed functionerend centrum dat een voorbeeldfunctie heeft gekregen voor andere centra en dat een sterke uitstraling heeft naar de omgeving.

Een aantal kinderen komt uit een islamitisch gezin.

Het centrum herbergt 42 kinderen (1-1-98) waaraan een team van 16 tot 20 personen leiding geeft. Er is voortdurend aan gewerkt om de verantwoordelijkheid voor het centrum en de zorg voor de kinderen te leggen bij de Egyptenaren i.c. de Koptische kerk. De leeftijd van de kinderen varieert van 4 tot 14 jaar. Men zet zich er voor in dat de kinderen tot een zekere onafhankelijkheid komen wat de basisvaardigheden betreft. Voor een aantal wat oudere kinderen, die niet voor dagopvang in aanmerking komen, is er het zgn. Community Based Rehabilitation programma. Wekelijks wordt er in het centrum, samen met de moeders van de kinderen, gewerkt aan een beter functioneren van de kinderen in het gezin en de samenleving. Daarnaast worden de ouders thuis bezocht om geholpen en getraind te worden voor concrete taken. Het is met name voor dit onderdeel van het werk dat een beroep is gedaan op Caroline Kleinjan, lid van de Chr. Genef. Kerk te Zwijndrecht. Zij had reeds ervaring in de omgang met ouders verstandelijk gehandicapten en werkt nu in Cairo.

Israël

Vanwege de slechte economische en gespannen politieke situatie in Israël komen veel mensen in de knel. Van regeringswege is er voor christelijke instellingen en scholen geen of weinig steun. Deputaten geven onder andere steun aan de kleine groepen Messias-belijdende Joden en Arabische christenen. Extra aandacht is er voor die projecten waar diaconaal werk gepaard kan gaan met processen van gerechtigheid en van verzoening tussen elkaar vijandig gezinde groepen. Overigens worden ook projecten kritisch begeleid als er sprake is van zwakheden in beleid (Jamima) of onvoldoende financiële noodzaak voor steun (Kfar Shaul). Er is geregeld contact met drs. C.J. van den Boogert en Deputaten Evangelieverkondiging onder Israël.

6.1.8 Ebenezer in Haifa

Dit is een bejaardentehuis tegen de helling van de berg Karmel waar voornamelijk Messias-belijdende Joden en Arabische christenen worden opgenomen. Het biedt onderdak aan ca. 28 bewoners en heeft tevens 7 zorgwoningen onder zijn hoede. Drs. C.J. van den Boogert heeft er in de verslagperiode een bezoek gebracht en was onder de indruk van het zeer positieve christelijke karakter en de persoonlijke aandacht die men aan de ouderen geeft.

6.1.9 The Four Homes Of Mercy in Jeruzalem

Het betreft vier christelijke "huizen van barmhartigheid": een tehuis voor verstandelijk gehandicapten, een

huis voor ouderen, een tehuis voor dakloze kinderen en een verloskundige kliniek. De 75 personeelsleden verzorgen ongeveer 125 mensen. Hulp is gericht op verbetering van de slechte materialen en accommodatie voor de bewoners.

Margreet van Barneveld, lid van de Chr. Geref. Kerk te Soest, heeft hier gedurende een jaar werk verricht.

6.1.10 Chr. Ziekenhuis Nazareth

In Nazareth is een christelijk ziekenhuis dat een grote betekenis heeft voor de diverse bevolkingsgroepen in de omgeving. Deputaten gaan dit ziekenhuis steunen door bij te dragen in de aanschaf van röntgen-apparatuur.

6.2 Amerika-Azië

Inleiding

In het zuiden van Brazilië, in de staat Paraná, hebben Nederlanders jaren geleden kolonies en kerken gesticht. De kerk van Carambel, waar de B.A.T. Witzler predikant is, organiseert en ondersteunt projecten op landbouwkundig, medisch, sociaal en onderwijsgebied. Deputaten steunen deze projecten met een sterk diaconaal karakter al vele jaren.

6.2.1 Crèche Betel

In de crèche Betel worden kinderen opgevangen uit de allerarmste gezinnen, die overdag geen thuis hebben. Of er is een alleenstaande moeder, die moet werken om geld te verdienen of beide ouders moeten werken. Er worden dagelijks ca. 170 kinderen opgevangen in de leeftijd van 0 - 9 jaar. Zij komen al voor het ontbijt en gaan aan het eind van de middag weer naar huis. Driemaal per week komt er een evangeliste. Zij vertelt de kinderen bijbevelen en zingt met hen.

Deputaten dragen jaarlijks bij in de salariskosten van de directrice van de crèche. In de afgelopen periode is er door een aantal gemeenten bijgedragen in de aankoop van een nieuw volkswagenbusje, dat voor veel doeleinden gebruikt wordt.

De kinderen van de bijbelklas uit de gemeente van Utrecht-Centrum hebben regelmatig contact met de kinderen van de crèche.

Er wordt ook door enkele gemeenten kleding ingezameld en verstuurd voor de crèche en de restanten worden verkocht voor vriendschappelijke prijzen, waarvan bijvoorbeeld weer speelgoed wordt aangekocht.

6.2.2 Ambachts-huishoudschool Esco-lar

Een aantal jaren geleden is men gestart met een ambachts/ huishoudschool, die de naam Esco-lar kreeg. Tot hun negende jaar kunnen kinderen naar de crèche (Betel) en daarna is er de Esco-lar. Naast de gewone staatschool, die ze moeten bezoeken, kunnen de kinderen allerlei bekwaamheden leren zoals: timmeren, lassen, houtbewerken, elektricien, typen op een computer, bewerken van een groentetuin, kleding maken, haren knippen, koken en ze leren er over hygiëne, voeding en hoe je een huishouding kunt voeren. Bij het maken van het huiswerk wordt geholpen en waar nodig extra aandacht gegeven. Er is veel interesse voor de school. Wanneer de kinderen een beroep geleerd hebben, kunnen ze gemakkelijker een baan krijgen en daardoor zelf in hun onderhoud voorzien. Ook bij het zoeken naar een baan probeert de Esco-lar te helpen. Een aantal vrouwen uit de gemeente komt één keer per week met de kinderen zingen en er wordt een bijbevelhaal verteld.

Deputaten hebben steeds bijgedragen aan de inrichting, voeding, materialen en dergelijke. De salariskosten worden door de overheid betaald.

In het afgelopen jaar heeft de Bond van de Chr. Geref. Vrouwenverenigingen t.g.v. haar 50 jarig bestaan o.a. actie gevoerd voor de Esco-lar.

6.2.3 Boaz-project

De Boaz-commissie, die geheel uit vrijwilligers bestaat, is actief om arme boeren te helpen met kennis en leningen. De Braziliaanse boeren kunnen een beroep doen op een landbouw voorlichter, die de bedrijven bezoekt. Er worden bijeenkomsten belegd, waar een bepaald onderwerp wordt uitgelegd. Voor deze bijeenkomsten is steeds veel belangstelling. De hulp bestaat ook uit het assisteren met landbouwmachines bij alle voorkomende werkzaamheden (loomwerk). Meer dan 65 boeren maken gebruik van deze mogelijkheid. Men is begonnen met het financieren van tomatenplanten en een aantal fruitbomen per boer. Het is de bedoeling, dat de groenteteelt onder de kleine boertjes wordt bevordert, omdat dat een goede bron van inkomsten kan geven. De burgerlijke gemeente (!) heeft toegezegd de tomaten en het fruit te kopen voor de voeding van de kinderen op de staatscholen. Niet alle boeren hebben grond die geschikt is voor landbouw en dan is dit een prachtig alternatief. De landbouwvoorlichter is in dienst van de commissie en verzet veel en goed werk. Deputaten ondersteunen dit werk.

6.2.4 Medisch project

De Prozar-commissie geeft hulp op medisch- en sociaal gebied. Er is een maatschappelijk werkster en een verpleegkundige in dienst. Zij worden geassisteerd door een aantal gezondheids-werksters in de verschillende dorpen, die door hen zijn opgeleid. Er worden op verschillende plaatsen in de omgeving poliklinieken gehouden. Aan moeder- en kindzorg wordt veel aandacht gegeven.

Er wordt samengewerkt met de landbouw voorlichter van Boaz in het tuinenproject. Zij zijn gestart met de aanleg van een kruidtuin, zodat mensen zelf kunnen leren kruiden te gebruiken voor verschillende kleine kwaliteiten. Dit belangrijke project wordt ondersteund door een grote groep vrouwen uit de gemeente. Zij helpen op medisch gebied of houden vrouwenvereniging/handwerkclub tegelijk met de polikliniek. Een bijbelgedeelte wordt behandeld en er wordt heel veel gezongen.

De Boaz- en de Prozarcommissie zijn in 1996 samengevoegd om het werk beter op elkaar af te kunnen afstemmen en daar waar mogelijk samen het werk te doen.

In 1996 heeft zr. T. Witzler een privé bezoek aan Carambel gebracht en tegelijk voor deputaten de projecten bezocht. In 1997 was zij er geïnteresseerd in hoe actief en enthousiast een groep jongelui via Dienstverlening Jongeren Wereldwijd bij genoemde projecten werd ingezet. Men was in Carambel org bij met hun daadwerkelijke hulp.

6.2.5 Diaconia Nacional, Honduras

Deputaten hebben het diaconale werk van de Chr. Gereformeerde kerk te Honduras (Diaconia Nacional de la Iglesia Reformada Cristiana de Honduras) gesteund.

De kerkverband werkt in 5 provincies in de oostelijke helft van Honduras. Het werk van Diaconia Nacional (DN) heeft betrekking op omstreeks 40 plaatselijke gemeenten die soms op meerdere locaties actief zijn. Het diaconale programma behelst drie typen van activiteiten:

- Een programma van geestelijke toerusting.
- Een landbouwprogramma
- Een gezondheidszorgprogramma.

De geestelijke toerusting heeft betrekking op cursussen die gegeven worden aan gemeentelieden en die zowel persoonlijk geestelijk leven als ook gemeentebouw als onderwerp hebben.

Het landbouwprogramma behelst zowel cursussen als praktische hulp. Cursussen gaan over zaken als duurzame landbouw en het houden van geiten. Praktische hulp wordt geboden in de vorm van het verstrekken van zaaigoed, het helpen bij het bewerken van de akkers, waterbeheer e.d.

Het programma van Diaconia Nacional spreekt Deputaten bijzonder aan vanwege de integratie van geestelijke toerusting en gemeentebouw met heel praktische hulp aan mensen om in hun eigen levensomstandigheden te voorzien en in 'community development'.

6.2.6 Voedingscentrum Cubulco, Guatemala

In Santiago Atitlan in Guatemala staat het voedingscentrum Cubulco. Het is een centrum voor kleine kinderen, die daar elke dag komen met hun moeders en goede voeding ontvangen. Het gaat hierbij om de armste gezinnen. Het centrum geeft ook voorlichting op het gebied van hygiëne en gezonde voeding. Voorts worden praktische lessen in koken en handvaardigheid verzorgd vanuit het centrum. Via de Stichting Woord & Daad steunen Deputaten dit centrum. Ook onze zusterkerk in Amerika de Free Reformed Churches zijn betrokken.

6.2.7 Moeder- en kindzorg Hall

Wij Pietersma heeft tot begin 1997 gewerkt in een kliniek op Hall. Dit medische project waarvoor vanuit diverse gemeenten uit ons kerkverband een bijdrage is geleverd, richtte zich voornamelijk op de moeder- en kindzorg.

Deputaten hebben jaarlijks bijgedragen in de personeelskosten. Het werk van Wil Pietersma zal in de toekomst worden voortgezet door een arts waarbij deputaten betrokken zullen blijven. Bij haar terugkeer hebben deputaten een door haar gewaardeerd afscheidsgesprek gehouden.

6.2.8 Cambodja

Het medisch project in Cambodja is de afgelopen drie jaren uitgebreid tot het grootste project van deputaten. Tezamen met het landbouwkundige project en het onderwijsproject wordt mede met steun vanuit onze kerken getracht een 'nieuw' begin voor de mensen in Cambodja mogelijk te maken.

Voor de uitvoering van dit project is een contract gesloten met ZOA Vluchtelingen. Minstens vier maal per jaar is er overleg over beleid, financiën, publiciteit en personeel.

Cambodja is een land dat de afgelopen 30 jaar is verscheurd door oorlog en politieke strijd. Nog dagelijks heeft het land te maken met twee gevolgen ervan. Ruim de helft van het land is onveilig vanwege landmijnen en het corrupte en verziekte politieke klimaat, dat zijn gevolgen heeft op de economie.

In deze moeilijke omstandigheden werken Margriet Wilbrink, een verpleegkundige afkomstig uit de Chr. Gereformeerde kerk van Apeldoorn-Oost, Sharon Lapassaran, een verpleegkundige, afkomstig van de Filipijnen en Bernard Jaspers Fayer, een landbouwkundige uit de Nederlands Hervormde gemeente in Veenendaal, aan het in de Kampong Speu Provincie opgezette community development programma. De mensen die in dit gebied wonen zijn vluchtelingen die hun oude woonplaats hebben verlaten op de vlucht voor het oorlogsgeweld als gevolg van de strijd tussen de Rode Khmer en het regeringsleger. Nog steeds zijn er mensen die een andere plek zoeken om te wonen. Het grootste deel van de projectactiviteiten heeft de afgelopen drie jaar in de Okoki regio binnen de Kampong Speu provincie plaatsgevonden.

Het project bestond uit drie deelprojecten die gezamenlijk het totale community development project vormen. Malaria, ondervoeding en het ontbreken van goed drinkwater vormen een groot probleem. Goed drinkwater en goede voeding is een belangrijke basis voor een goede gezondheid. Daarom zijn binnen de drie deelprojecten onder meer de volgende werkzaamheden verricht:

Medisch project

- geven van cursussen en voorlichting aan de dorpsbewoners op het gebied van hygiëne (leren handen wassen), voorkomen van ziekten (malaria), herkennen van ziekten, verantwoord gebruik van geneesmiddelen enz.
- opzetten van kleine klinieken waar de lokale bevolking voor basis gezondheidszorg terecht kan.
- opleiden van personeel voor regionale klinieken en het bijbrengen van praktische vaardigheden voor het behandelen van ziekten.
- mede organiseren en verbeteren van de gezondheidszorg in samenwerking met de lokale bevolking en met de overheid.
- geven van cursussen aan traditionele vroedvrouwen en verbeteren van de zorg voor moeder- en kind.

- beschikbaar stellen van klamboes ter voorkoming van malaria.

Landbouwkundig project

- leren bouwen van waterputten en beschikbaar stellen van materialen hiervoor.
- graven van vijvers om het regenwater op te slaan dat gebruikt wordt voor de irrigatie van rijstvelden.
- geven van voorlichting en cursussen aan de lokale bevolking op het gebied van landbouw (rijstteelt), tuinbouw, veeteelt, fruitteelt.

Onderwijsproject

- het organiseren en financieren van de bouw van een school waarbij zoveel mogelijk mensen van de lokale bevolking worden betrokken
- het ter beschikking stellen van bouwmaterialen en leermiddelen
- het ondersteunen van het onderwijs

De projecten worden uitgevoerd door de drie genoemde stafleden en ca. 20 lokale medewerkers die daartoe assisteren. Margriet heeft de leiding over het medische project en heeft binnen korte tijd veel aanzien verworven bij de lokale bevolking mede doordat zij zo snel de Khmer taal heeft aangeleerd. Zr. T. Witzler heeft samen met br. E. Fokkema van ZOA in december 1995 een werkbezoek gebracht. In september 1997 namen zr. T. Witzler en br. T. Baars samen met br. E. Fokkema kennis van de ontwikkelingen tijdens een werkbezoek.

Het is indrukwekkend om te zien wat er binnen twee jaar is verbeterd en hoe sterk de samenwerking en de band is gegroeid tussen de lokale bevolking en het hulpverleningsteam. Ook mogen we met dankbaarheid constateren dat verscheidene mensen van de staf en de plaatselijke bevolking de afgelopen jaren Christus hebben leren kennen en zich hebben aangesloten bij plaatselijke christelijke gemeenten.

Er is nog veel reden tot zorg ten aanzien van de lokale veiligheidssituatie. De vluchtelingen in het gebied Okoki zijn begin 1997 min of meer gedwongen teruggekeerd naar hun oude streek Old Orat. In deze regio mag ons project-team van de regering niet werken, hetgeen overigens ook grote risico's op het gebied van veiligheid met zich mee zou brengen. Daarom is vanaf de tweede helft van 1997 het grootste deel van de project-schiftelen verplaatst naar het Borseth district eveneens gelegen in de Kampong Speu Provincie. In dit gebied zouden we aanvankelijk met ons project beginnen, maar door de onveilige situatie moest worden uitgeweken naar Okoki. In het Borseth district wonen veel vluchtelingen en mensen die zwaar te lijden hebben gehad van de nog steeds voortgaande oorlog en interne strijd.

Vanaf juli 1998 zal Margriet Wilbrink na een dienstverband van drie jaar het project verlaten. Daarom is in februari 1998 gestart met een wervings- en selectieprocedure voor een nieuwe manager voor het medisch project. We zijn dankbaar voor de grote inzet, die Margriet en de andere projectmedewerkers de afgelopen jaren hebben getoond en ook voor de grote betrokkenheid en financiële steun die er de afgelopen jaren vanuit de kerken ten aanzien van dit project is geweest.

6.2.9 Ziekenhuizen Nepal

Peter en Petra Overduin afkomstig uit de Chr. Geref. Kerk van Rotterdam Oost/Capele a/d IJssel zijn in 1997 met hun gezin vertrokken naar Pokhara in Nepal. Peter werkt daar als technisch manager met een team in een twintigtal (kleine) ziekenhuizen en klinieken. Peter leidt technisch personeel op om de apparatuur in de ziekenhuizen te onderhouden. Het werk bestaat uit alle onderhoud van apparatuur en installaties van de ziekenhuizen en scholen van de organisatie waarmee wordt samengewerkt. Deputaten hebben een gesprek gehad met de kerkenraad van Rotterdam-Oost/Capele aan den IJssel en Interserve en steunen het project.

6.2.10 Zondagschoolmateriaal Nepal

De organisatie Interserve ondersteunt het maken van christelijk zondagschoolmateriaal in Nepal. Het gaat om werkboekjes voor kinderen in vier leeftijdsgroepen, visuele middelen als onderwijsmateriaal en de vertaling van enkele boeken met een Bijbelse achtergrond. Reiny de Wit woont in de Nepalese hoofdstad Kathmandu en verzorgt correspondentie met scholen, kinderclubs en catechisatiegroepen. Deputaten steunen dit werk sinds enige jaren.

6.2.11 Waterproject Laos

In de provincie Salavan, Zuid-Laos werken Jan en Lónette van der Lee, leden van de Chr. Geref. Kerk van Binnekom. In ongeveer 60 dorpen in het westelijk deel van Salavan werken zij in een water- en sanitatieproject. In dit project worden waterputten geboord om de plaatselijke bevolking van goed drinkwater te voorzien. Daarnaast wordt dat drinkwater gebruikt in een basisgezondheidszorg project. Er worden ook lokale mensen opgeleid, die in de toekomst zelfstandig waterputten kunnen boren. Dit project gaat zo goed dat halverwege 1997 reeds de gehele planning voor dat jaar was uitgevoerd waardoor extra putten in een aangrenzend gebied konden worden geboord.

6.2.12 Diaconale projecten Sulawesi, Indonesië

Onze kerken hebben al vele jaren goede contacten met de Toraja-kerk op het Indonesische eiland Sulawesi. Deze zusterkerk is voortgekomen uit ons zendingswerk. Indonesië bevindt zich momenteel in een economische crisis. Deputaten helpen op meer dan één manier:

Landbouwproefterrein Litaksakka

Het landbouwproefterrein Litaksakka in Mamasa is de laatste jaren intensief gebruikt voor het uitproberen van rijstsoorten, die op de hoogte van het Mamasagebied een goede oogst kunnen geven. Vooral wordt aandacht gegeven aan de traditionele rijstsoorten, die sterk zijn, snel groeien en goede resultaten geven.

Over het algemeen hebben deze soorten minder kunstmest- en bestrijdingsmiddelen nodig. De landbouwdeskundigen, die namens de kerk op dit proefterrein werken, onderhouden nauwe banden met de proefterreiners elders in Indonesië, zodat ervaring kan worden uitgewisseld en de geschikte zaden kunnen worden verkregen.

Diaconaal project

Enkele van de akeramsten, vaak weduwen en weduwnaars zonder kinderen, worden geholpen met een kleine maandelijke bijdrage, zodat ze rijst en vie kunnen kopen. Ook wordt een gezin gesteund, dat bestaat uit een moeder en twee verlamde kinderen. De moeder heeft geen inkomsten en kan niet gaan werken, omdat de kinderen voortdurende verzorging nodig hebben.

Cursus handvaardigheid

De kerk is gestart met een belangrijke serie cursussen om de vele jongeren die werkloos zijn, te helpen. In Mamasa staan twee middelbare scholen waar veel kinderen leren en een diploma te behalen. Maar het is erg moeilijk aan werk te komen. De kerk heeft een belangrijk initiatief genomen om jongeren te helpen toch aan de slag te komen. Ze kunnen worden opgeleid tot rotanwerker, timmerman, huizenbouwer, meubelmaker. Er is ook een naaiecursus voor de meisjes.

6.2.13 Vluchtelingen Mindanao

Op het eiland Mindanao, Filippijnen vinden door politieke onrust gedwongen verhuizingen plaats. De plaatselijke kerken helpen deze ontheemden, die dikwijls alles hebben moeten achterlaten met voedsel, kleding en medische hulp. Via ZOA Vluchtelingen-zorg steunen wij dit project.

6.3 Europa

6.3.1 Toewating met betrekking tot gemeentecontacten

Aan de synode van Zierikzee rapporteerden deputaten dat de in 1994 gehouden enquête onder de Chr. Geref. Kerken kerken uit wies, dat voor de hulpverlening aan Oost-Europa behoefte is aan advies, informatie en coördinatie.

Naar aanleiding daarvan organiseerden deputaten op 2 november 1996 een ontmoetingsdag over Oost-Europa, waarbij het thema gemeentecontacten centraal stond. Br. W.C. Moerdijk sprak over dit thema en behandelde de bijbelse motieven. Een verslag van deze inleiding werd gepubliceerd in Adma-info van april 1997. Besloten werd 1 keer in de 2 jaren een dergelijke bijeenkomst te houden, waarop zowel bezinning als praktische zaken aandacht zullen krijgen.

Op 18 april 1998 kon de tweede conferentie plaatsvinden. Mevr. dr. A.M. Kool, directeur van het zendingsinstituut te Boedapest hield een inleiding over de ontwikkelingen in de kerken in Oost-Europa. Op deze dag kwamen thema's als cultuurverschillen, geestelijke herkenning, wederkerigheid, positieve en negatieve effecten van (financiële) steun aan de orde. Er waren zo'n 100 aanwezigen. De waardering voor de dag was hoog.

In verband met de behoefte aan advies, informatie en coördinatie namen deputaten contact op met de Stichtingen Roemenië-Beraad Nederland en Steun Buitenlandse Christenen. Genoemde stichtingen hebben als doel ondermeer om coördinatiepunt en informatiecentrum te zijn voor kerkelijke Roemenië groepen. Afgesproken werd, dat onze diaconieën en werkgroepen op genoemde stichtingen een beroep kunnen doen.

6.3.2 Werkbezoeken

De deputaten L.den Butter, H. Jochimsen en M.P. van der Schaaf brachten werkbezoeken aan projecten in de Oekraïne, Hongarije en Roemenië. Door deze bezoeken konden wij iets laten zien van onze onderlinge verbondenheid in Christus. Ook konden begeleiding, meedenken en suggesties geboden worden.

6.3.3 Watersnood Oost-Europa

In 1997 trof een watersnood delen van Oost Europa. Deputaten deden een beroep op de kerken voor steun. Met het bedrag, dat uit onze kerken ontvangen werd, konden deputaten steun geven aan enige kerken in Oost Europa, die grote schade hadden geleden door de watersnood. De contacten konden op goede kerkelijke wijze verlopen via de Chr. Geref. Kerk van Nieuw-Vennep met onder andere kerken rond Sumpark in Tsjechië.

Oekraïne:

6.3.4 Chr. Middelbaar onderwijs in Nagydoorny

Deputaten steunen het christelijk onderwijs in de Oekraïne, met name de middelbare school in Nagydoorny. De Reformatus Kerk, van wie de scholen uitgaan, wil hiermee een kader vormen van jongeren, die straks in dit door werkloosheid getroffen land helpen bouwen aan kerk en maatschappij. De coördinatie van de hulpverlening met andere organisaties in Nederland vergt de nodige aandacht.

Roemenië:

6.3.5 Steunfonds predikanten Roemenië

De pensioenen van Roemeense predikanten en predikantweduwen zijn erg laag en de inflatie neemt nog steeds toe. Daarom blijft onze steun hard nodig en werd deze verhoogd. Deputaten onderhouden goede contacten met het Pensioenbureau van de Reformatus Kerk en ontvangen betrouwbare uitvoerige rapportage. De invulling van onze opdracht 'kerken helpen kerken' is hier heel expliciet.

6.3.6 Bejaardenzorg Roemenië

De voorzieningen voor bejaarden zijn in Roemenië slecht. Het komt niet zelden voor dat zij wonen in een kippenhok achter het huis van de kinderen. Als ze geen kinderen hebben, die in de omgeving wonen, dan is het probleem nog groter. De armoede bij vele bejaarden is onvoorstelbaar. Deputaten ondersteunen projecten in Boekarest en Baden.

In Boekarest heeft de Roemeense Evangelische Kerk een klein bejaardenhuis voor maximaal 24 bewoners opgezet in het centrum van de stad. Per klein kamertje wonen twee of drie bejaarden. De exploitatie van dit tehuis levert de Roemeense Evangelische Kerk problemen op vanwege de vele andere noden, die er zijn. In Baden is ondanks veel tegenwerking van de autoriteiten een bejaardenhuis opgezet. Deputaten hebben contact met de initiatiefnemer een predikant van de Hongaarse Reformatorische Kerk en ondersteunen de aanschaf van de inventaris.

Frankrijk

6.3.7 Opleiding predikanten in Frankrijk

De protestantse kerken in Frankrijk verkeren in een moeilijke situatie. Zij zijn niet in staat om zelf een theologische opleiding in stand te houden. In Aix en Provence werd in 1974 de Vrij Gereformeerde Theologische Faculteit opgericht. Daar studeren nu ongeveer 90 studenten uit Frankrijk en andere Franstalige landen in bijvoorbeeld Afrika. De faculteit heeft inmiddels een belangrijke plaats verworven in het Franse protestantisme. Een groot deel van de studenten gaat in een gemeente werken. Anderen gaan het zendingwerk in of studeren verder. De faculteit blijft aangewezen op steun uit het buitenland. De partners in Nederland werken samen in een "Frans Beraad".

6.3.8 Huis van de Hoop, Marseille, Frankrijk

Via de Arabische Wereldzending is er contact met het Huis van de Hoop, dat opvang, maaltijd, rust en gelegenheid biedt om andere christenen te ontmoeten. Bezoekers zijn vooral christenen die moslim waren. Ook moslims komen er met vragen over het christelijk geloof. Het is een uniek project, gelegen op een unieke plaats, op het kruispunt van wegen van en naar Europa en Noord-Afrika.

Nederland

De aandacht voor diaconale nood in Nederland nam gezien de aanvragen toe. Het blijkt dat de kerken in de grote steden zich hun missionaire en diaconale taak ten aanzien van die nood bewust gaan worden. Te denken is aan de initiatieven in Amsterdam, Den Haag en Rotterdam.

6.3.9 Missionair-diaconaal werk in de steden

De Chr. Geref. Kerk van Broek op Langedijk werkt onder prostitueés in Alkmaar. In het aanloophuis De Steiger wordt een gastvrij gehoor geboden en diaconale hulp gegeven. Na het vertrek van ds. Merske is er een opvolgster gekomen.

De Chr. Geref. Kerk van Amsterdam-Nieuw-West is samen met andere kerken actief in het oud-westelijk deel van de stad. In het wijkcentrum Westwijk worden voor de buurtbewoners gezamenlijke maaltijden gehouden, waarbij ook het evangelie een plaats krijgt. Ook andere activiteiten vinden in het wijkcentrum plaats. Op 13 november 1997 is er samen met deputaten ADMA een werkbezoek gebracht. Deputaten waren onder de indruk van de nood in de grote steden en hebben waardering voor de pogingen om als kerk ook diaconaal present te zijn.

Ook in Amsterdam steunen we via de plaatselijke kerken de stichting Kuria. Kuria richt zich op de zorg voor terminale patiënten.

De kerken van Den Haag zijn betrokken bij een gelijksoortig project als in Alkmaar. In Den Haag gaat het om De Haven.

In Rotterdam is stichting Ontmoeting al jaren actief onder thuislozen. De Chr. Geref. Kerk van Rotterdam-West is hierbij betrokken. Ook hier is steun gegeven.

Deputaten vinden dit werk in de steden erg belangrijk en ondersteunen het financieel. Wel benadrukken zij het belang van duidelijke diaconale betrokkenheid van de plaatselijke kerken, zowel uitvoerend als bestuurlijk. Deputaten Hulpverlening benadrukken dit punt van blijvende aandacht.

6.3.10 Glogg De Poort

Deze stichting, waarin ons zusterdeputaatschap ADMA participeert, vroeg om extra steun in verband met acute financiële problemen die ontstaan waren door het overheidsbeleid.

Deputaten deden een beroep op de kerken waaraan ruim gehoor werd gegeven. Een duidelijk signaal dat onze kerken bewust zijn van de psycho-sociale nood in Nederland.

6.3.11 Geref. Psychiatrisch Ziekenhuis

In 1997 werd een bedrag gegeven voor de aanleg van een therapeutische tuinkas voor het Gereformeerd Psychiatrisch Ziekenhuis te Bosch en Duin. Deputaten hopen dat deze kas letterlijk en figuurlijk goede vrucht mag voortbrengen.

6.3.12 Maatschappelijke zorg vluchtelingen binnenland

ZOA Vluchtelingen zorg is een christelijke organisatie, die zich de nood van vluchtelingen aantrekt en hulp geeft bij het zoeken naar werk en bij andere sociale problemen. De nood is in veel gevallen erg hoog en de adequate hulp is bij de reguliere instellingen niet voor handen. De nood kan ook mensen betreffen die al meer dan 10 jaar in Nederland wonen en geheel erkend zijn als vluchteling.

6.3.13 Maatschappelijk werk in Nederland

Van de kerken in de Afblassenwaard en het Vijfherenland kwam het verzoek om bij te dragen in het opzet-

ten van christelijk maatschappelijk werk. Er was onvrede gekomen met het verspreid maatschappelijk werk. Deze activiteiten geven signalen dat er voor de kerken weer een eigen taak komt in het organiseren van eigen psychisch-sociaal werk. De kerken van Sliedrecht-Bethel en Sliedrecht-Eben Heizer hebben hierin een centrale rol, waarin samengewerkt wordt met stichting Schulplaats.

6.3.14 Opvangwerk STAP in Veendam

De Chr. Geref. Kerk van Wildervank-Veendam is betrokken bij de opvang van mensen in een pleegsituatie. Deputaten Hulpverlening hebben dit initiatief onder de naam STAP Stichting Activering Pleegzorg gesteund en stimuleren structureel contact met de Stichting Gereformeerd Jeugdwerk. Het is goed te merken dat plaatselijke kerken concrete diaconale initiatieven vorm geven.

6.4 "Kleine projecten"

Deputaten verstaan onder "kleine projecten" projecten die in principe geen vast steunbedrag krijgen, maar die worden aanbevolen in de jaarlijkse projectenlijst van deputaten. Diaconieën en verenigingen maken voor acties en collecten gebruik van deze lijst en dragen in veel gevallen de opbrengsten aan deputaten af waarna doorbetaling plaatsvindt. De opbrengsten en de afdrachten worden als PM-post in de begroting van deputaten meegenomen. Echter projecten waarvoor minder dan f 1.000 uit de kerken of van derden is binnengekomen worden door deputaten uit eigen middelen aangevuld tot f 1.000,-. Een overzicht van de ontvangsten en doorbetaalde bedragen is opgenomen in bijlage 2 van dit rapport.

6.5 Rampenhulp

Deputaten doen bij grote rampen een oproep in De Welker aan de kerken en gemeentelieden. Zo'n oproep heeft altijd twee kanten: een verzoek tot voorbede en een verzoek om giften of een collecte. Ook de afgelopen verslagperiode deden zich weer een aantal kort- en langdurige noodsituaties voor. Te denken is aan de reeds jaren durende noodsituaties (honger, oorlog, ziekte) in landen als Rwanda, Congo en Burundi. Ook kunnen worden genoemd natuurrampen in Oost-Europa (watersnood) en St. Maarten (orkaan). Ten tijde van de samenstelling van dit rapport werd er een actie gehouden voor de mensen die te lijden hebben van de hongersnood in Soedan.

De binnengekomen bedragen voor noodhulp worden aan de meest gelidende christelijke hulpverleningsorganisaties zoals ZOA Vluchtelingen zorg en Tear Fund doorbetaald. De hulpverlening aan de watersnood in Oost-Europa heeft plaatsgevonden via onze gemeente in Nieuw-Vennep die beschikte over een aantal contacten met christelijke gemeenten in de getroffen gebieden. Een overzicht van de ontvangsten en doorbetaalde bedragen voor rampenhulp is opgenomen in bijlage 2 van dit rapport.

7. Diaconaat en rentmeesterschap

Het belang en de noodzaak ons te bezinnen op onze verantwoordelijkheid als christenen voor het beheer van de schepping is reeds eerder uitvoerig aan de orde geweest. Diaconaat richt zich op die mensen en plaatsen waar nood is. Nood dient niet uitsluitend te verstaan als financiële nood. Het gaat om mensen in de knel, maar ook om de schepping die in barenisnood (Romelien 8,22). Dit heeft alles te maken met het milieu, de problematiek van rijk en arm, het gebruik van energie en grondstoffen. Maar ook met ons dagelijks voedsel en hoe wij met de dingen omgaan. Ten diepste gaat het erom hoe wij, als leden van de gemeente van Christus, invulling geven aan de opdracht de aarde te bewerken en te bewaren. Vanuit deze inzet willen de diaconale deputaatschappen aandacht schenken aan de verantwoordelijkheid van de mens voor de schepping in het kader van het diaconaat. Daartoe is de werkgroep Diaconaat en rentmeesterschap door de diaconale deputaatschappen ADMA, Hulpverlening en Kerk en Bedrijfsleven in 1990 in het leven geroepen. De eerste vergadering van de werkgroep was op 3 januari 1991. Doel van de werkgroep was om de bezinning te bevorderen, materiaal te vervaardigen en plaatselijke werkgroepen te ondersteunen. Middelen bij dit doel waren publicaties, conferenties en contacten met plaatselijke groepen.

In de verslagperiode is de serie folders over diaconaat en rentmeesterschap afgerond. De teksten van deze folders zijn door de werkgroep geschreven. Er zijn 7 folders verschenen: Voedsel, Afval, Energie, Leefmilieu, Vervoer, Eigen Kerk, en Zorg voor het milieu. De opzet van alle folders was: een bijbelse benadering van de problematiek, een schets van de situatie en een interview. Het geheel werd afgesloten met een aantal gespreksvragen. Aan alle predikanten en kerkennaden is dit materiaal toegestuurd.

In november 1997 hield de werkgroep een conferentie onder de titel "Duurzaamheid en vreemdelingschap". De inleiding verzorgde br. H. Jochimsen, deputaat Hulpverlening, directeur van het Lindeboominstituut en uit dien hoede betrokken bij het Instituut voor Culturethiek. Verder vertelden twee plaatselijke werkgroepen uit onze kerken over hun activiteiten. Het betrof de kerken van Groningen en Veenendaal-Bethel.

De conferentie werd door de aanwezigen zeer gewaardeerd. Dit bleek uit de ruime 8 bij de evaluatie. De conferentie bevestigde het belang van het thema en de intensieve betrokkenheid daarbij van een groep kerkliden in ons kerkverband. De werkgroep is blij om bij te dragen in de bewustwording op dit gebied dat werkelijk om goed rentmeesterschap vraagt.

Vier diaconieën hebben informatie en advies over deze thematiek gevraagd, met name om hier in eigen gemeente mee aan de slag te kunnen.

De werkgroep voelde zich door een artikel van dr. W.H. Velema in Ambtelijk Contact van maart 1996 gesteund. Het onderstreepte het belang van kerkelijke aandacht voor de zorg voor de schepping.

De werkgroep heeft geconstateerd dat haar doelstelling om aandacht te vragen voor de zorg voor de schepping niet afgerond is. Diverse mogelijkheden tot samenwerking zijn bekeken.

De werkgroep heeft onderzoek bij de aangrenzende kerkverbanden gedaan naar soortgelijke initiatieven. De Jeugd Bond van de Geref. Gemeenten en de Herv. Geref. Jeugd Bond hadden contact met het chr. Instituut voor Culturethiek in Amersfoort voor een actieplan. Dit is echter door gebrek aan middelen niet doorgegaan.

De HGJB verwijst nu naar het plan Time to Turn van de organisatie Tear Fund. Dit plan Time to Turn geeft

aan dat er grote behoefte is aan inkeer om op een zorgvuldiger wijze om te gaan met de schepping. Het richt zich vooral op jongeren.

De werkgroep heeft contact gelegd met de vereniging De Hof van Heden en Zwaluw. Deze eerste heeft veel leden in de Ned. Gerel. Kerken, Zwaluw komt voort uit de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt. In een gesprek op 3 december 1997 bleken mogelijkheden te bestaan om op projectbasis samen te werken.

Deze samenwerking is vooral praktisch van aard. Het gaat om het aanbieden van werkpakketten aan plaatselijke gemeenten (personen en werkgroepen).

Een dergelijk pakket omvat: een overdenking voor het kerkblad of een bijbelstudiegroep, een poster waarin de samenhang tussen het zorg dragen voor het milieu en het christen zijn wordt benadrukt, informatie over milieuvriendelijke alternatieven en de mogelijkheden deze te gebruiken, samen met diverse monitoren. De werkgroep wil graag aan deze praktische manier van werken meedoen, terwijl ze daarnaast de inhoudelijke bezinning over de schepping en het milieu wil voortzetten, evenals de ondersteuning van bestaande werkgroepen dienszwaande.

Het Twee Moderaamina Overleg heeft besloten om de komende jaren op praktische en inhoudelijke wijze aandacht te blijven vragen voor de zorg voor de schepping.

De leden van de werkgroep de brs. H. Moret, A.K. van der Vegt en P. Zwiep beëindigen hun werkzaamheden na 7 jaar.

Deputaten danken hen zeer voor hun inzet.

8. Financiën

De exploitatie-overzichten van Deputaten Hulpverlening in Binnen- en Buitenland voor de jaren 1995 tot en met 1997 kunnen als volgt worden samengevat:

Exploitatie-overzicht	1997	1996	1995
	f	f	f
Februari-collecte en bijdragen kerken	343.625	375.552	380.370
Giften algemeen	70.395	170.438	77.930
Legaten	0	162.529	0
Acceptgiro's Doorgeven	90.111	97.109	151.638
Giften voor eigen projecten	851.307	349.300	215.400
Giften voor kleine projecten	95.882	223.375	101.544
Giften voor rampen en noodhulp	156.444	108.789	89.986
Intrest	25.865	22.457	25.539
Bijzondere baten	0	0	7.500
Totaal baten	1.633.630	1.510.649	1.053.057
Eigen projecten	1.182.406	1.143.393	628.160
Kleine projecten en noodhulp	252.326	332.164	191.630
Algemene kosten	171.063	168.958	117.933
Totaal lasten	1.605.795	1.644.515	937.723
Saldo	27.835	-133.866	115.334

Uit deze cijfers blijkt dat de ontvangsten voor het werk van de hulpverlening in de afgelopen jaren tot ruim boven de f 1,6 miljoen zijn gestegen. Dit wordt met name veroorzaakt door een enorme stijging van de giften voor eigen projecten van deputaten. In het navolgende zullen deze en de diverse andere ontwikkelingen nader worden geanalyseerd.

8.1 Februari-collecte

De opbrengst van de februari-collecte (waarin begrepen de bijdragen van de kerken die de omslag per lid aldragen) bedroeg:

(in guldens)			
1995	380.000	1992	295.000
1996	377.000	1993	348.000
1997	344.000	1994	366.000
Gemiddeld	367.000		336.000

Uit de cijfers blijkt dat de opbrengst ondanks het vaststellen van de hogere vaste omslag op de Generale Synode van 1995 nauwelijks is gewijzigd in de daaropvolgende jaren. Bedroeg de omslag in de jaren 1993 tot en met 1995 nog f 3,20 per lid (gesplitst in f 0,80 voor februari-collecte en f 2,40 voor hulpverleningsprojecten) in 1995 stelde de synode de omslag voor 1996 tot en met 1998 vast op f 3,36 per lid. Dit bedrag is gesplitst in f 1,76 voor de februari-collecte en f 1,60 voor hulpverleningsprojecten. De gemeenten worden geacht dit laatste bedrag op te brengen uit andere bronnen dan de reguliere kerkelijke huishouding. De opbrengst van 1995 bevat ruim f 35.000 aan giften uit de kerken in verband met de watersnoodramp in Zuid

Oost-Nederland. Wordt dit bedrag niet meegerekend dan resteert een stijging in 1996 ten opzichte van 1995 van ruim f 32.000. In 1997 treedt echter ten opzichte van 1996 een daling op van ca. f 33.000.

Deputaten hopen dat de vaste omslag op de Generale Synode van 1998 zodanig wordt vastgesteld dat de neergaande lijn die in 1997 is ingezet kan worden omgebogen. Een analyse van de opbrengsten ten behoeve van de kas van deputaten geeft het volgende beeld:

	1997	1996
Door D.S. vastgestelde omslag	3,36	3,36
Aantal gemeenten dat niet afdroeg	1	1
Aantal gemeenten dat minder afdroeg dan de omslag	10	16
Aantal gemeenten dat de vastgestelde omslag of meer afdroeg	178	172

8.2 Algemene giften en legaten

De algemene giften vertonen het volgende beeld:

(in guldens)			
1995	77.900	1992	60.700
1996	170.400	1993	73.400
1997	70.400	1994	68.200
Gemiddeld	106.200		67.400

De hoge opbrengst in 1996 wordt veroorzaakt door één grote gift van f 100.000. Exclusief deze grote gift, vertonen de algemene giften veelal afkomstig van personen en instellingen, die zijn verbonden aan onze kerken een stabiele opbrengst.

In 1996 ontving ons deputaatschap twee legaten met een totale opbrengst van f 162.629.

8.3 Acceptgiro's Doorgeven

De daling van de opbrengst van de acceptgiro's die worden gevoegd bij het blad Doorgeven houdt verband met een andere verdeling van de opbrengsten en kosten tussen de drie deputaatschappen die dit blad gezamenlijk uitgeven, te weten Zending, Evangelisatie en Hulpverlening. Met ingang van 1996 worden de opbrengsten en kosten van het blad Doorgeven volgens een vaste verdeelsleutel verdeeld over deze drie deputaatschappen, waarbij het deputaatschap Hulpverlening een aandeel heeft van 22% in de totale opbrengsten en kosten van Doorgeven. Voorheen werd bij toerbeurt door een van de drie deputaatschappen een acceptgiro bij Doorgeven gevoegd waarvan de opbrengst geheel ten gunste kwam van dat deputaatschap.

Door de nieuwe verdeling is de opbrengst voor Hulpverlening met ruim f 50.000 per jaar gedaald. De financiën van het blad Doorgeven worden overigens beheerd door de penningmeester van het deputaatschap Zending.

8.4 Giften eigen projecten

Er is in deze verslagperiode opnieuw sprake van een sterke stijging van specifieke giften voor eigen projecten. De volgende cijfers geven dit aan.

(in guldens)			
1995	215.400	1992	204.000
1996	349.300	1993	164.000
1997	851.300	1994	152.000
Gemiddeld	472.000		173.300

Een aanzienlijk deel van deze stijging is afkomstig van collecten die door de kerken specifiek voor de projecten van Deputaten Hulpverlening zijn georganiseerd. Dit is een teken dat de langdurige projecten die in het verleden en ook gedurende de afgelopen jaren door deputaten zijn gestart een warme ondersteuning krijgen vanuit de kerken.

De hoge opbrengsten van 1997 en 1996 worden ook gedeeltelijk veroorzaakt door grote giften (> f 25.000) van particulieren:

- 1997: 4 grote giften met totale opbrengst van f 965.000;
- 1996: 3 grote giften met totale opbrengst van f 170.000

Tevens werden in 1997 en 1996 grote giften ontvangen van de Wilde Garzen die collecteerden voor een project van deputaten rondom de TV-kerkdiensten die vanuit onze kerken werden gehouden. De volgende bedragen werden ontvangen:

- 1997: f 50.000 voor Jabulani-project
- 1996: f 25.000 voor Jabulani-project
- f 50.000 voor Vendascholen

De grote giften en de vluchten van de Wilde Garzen waren in 1997 verantwoordelijk voor 25% van de totale baten van het deputaatschap, terwijl dit percentage in 1996 inclusief legaten zelfs 27% bedroeg. Hiermee is duidelijk gemaakt dat een belangrijk deel van de inkomsten afkomstig is van grote incidentele giften. Door het incidentele karakter van deze giften kunnen deputaten op basis hiervan geen meerjarige verplichtingen voor lange termijn projecten aangaan.

De continue inkomensstroom op basis van de februaricollecte en de vaste omslag blijft dus hoogst noodzakelijk om langdurige projecten voor meerdere jaren te kunnen blijven steunen.

De projecten waarvoor in de jaren 1995 tot 1997 in enig jaar meer dan f 25.000 werd ontvangen zijn:

	1997	1996	1995	Totaal
Projecten Cambodja	191.483	109.268	81.190	381.941
Jabulani, Zuid-Afrika	252.822	57.500	0	310.322
Vendascholen, Zuid-Afrika	29.491	102.091	14.981	146.563
Projecten Brazilië (Prosar, Boaz, Escolar, Betel)	89.386	19.370	22.345	131.101
Dorpsprojecten Sarakna en Tatalia, Egypte	46.826	21.136	4.856	72.818
Gilagg de Poort	0	55.195	0	55.195
Project sloppenwijken Nairobi	24.909	27.349	0	52.258
Four Homes of Mercy Israël	26.111	3.876	3.526	33.513
Opvangcentrum Boedapest	0	0	26.226	26.226

8.5 Giften voor kleine projecten en rampen

De giften voor kleine projecten bedroegen de afgelopen jaren gemiddeld f 140.300. De opbrengst in 1996 lag duidelijk boven dit gemiddelde doordat in dat jaar een speciale wervingsactie voor ondersteuning van Gilagg de Poort (opbrengst f 55.195) is gehouden. Voorts is de opbrengst voor Jabulani van f 54.500 in 1996 onder de opbrengst kleine projecten verantwoord.

De giften voor rampen bedroegen over de verslagperiode gemiddeld f 118.400. In bijlage 2 is een overzicht opgenomen van de ontvangsten en bestedingen van giften voor kleine projecten en rampen.

8.6 Bestedingen eigen projecten

Door de sterk gestegen opbrengsten waren deputaten de afgelopen jaren in staat de bestedingen aan eigen projecten bijna te verdubbelen tot ca 1,2 miljoen per jaar.

Er waren drie projecten die in enig jaar meer dan f 100.000 steun ontvangen te weten:

	1997	1996	1995	Totaal
Proj. Cambodja, medisch, landbouw, onderwijs	299.495	197.185	115.375	612.055
Jabulani, Zuid-Afrika	252.822	57.500	0	310.322
Vendascholen, Zuid-Afrika	26.200	105.247	20.000	151.447

In bijlage 1 is een overzicht opgenomen van de bestedingen van deputaten aan de eigen projecten onderverdeeld naar de verschillende regio's:

- Azië/Amerika

- Afrika/Midden-Oosten

- Europa

8.7 Kosten

De algemene kosten kunnen als volgt worden weergegeven:

	1997	1996	1995
Kosten Doorgeven	69.992	67.789	47.901
Materiaal februari collecte	10.116	11.654	11.999
Diaconaal Bureau	25.000	25.000	-
Kerkelijk Administratief Bureau	18.066	17.146	14.862
Reis- en vergaderkosten deputaten	18.518	18.164	12.097
Porti en fotokopiën	14.648	16.335	9.358
Kosten Projectentijf	1.651	1.478	1.795
Contributie ICCO	1.313	1.313	1.312
Conferentiekosten	3.581	1.905	11.028
Bankkosten	906	1.215	515
Accountantskosten	2.290	2.290	3.313
Diversen	5.022	4.709	3.753
	171.063	168.958	117.933

De kosten van Doorgeven zijn ten opzichte van 1995 met ruim f 20.000 gestegen door de andere verdeling van de kosten tussen de verantwoordelijke deputaatschappen. Vanaf 1996 wordt door het deputaatschap Hulpverlening jaarlijks f 25.000 aan ADMA betaald als "solidariteitsbijdrage" in de kosten van het Diaconaal Bureau.

De hogere kosten van het Kerkelijk Administratief Bureau zijn het gevolg van de hogere bedragen die met

ingang van 1996 voor de administratieve en secretarische werkzaamheden in rekening worden gebracht.

De kosten van reis- en verblijfskosten zijn toegenomen door de stijging met ruim 22% van de vergoeding per kilometer van f 0,49 naar f 0,60. Daarnaast is het deputaatschap in 1995 uitgebreid met 1 deputaat.

Tevens is het aantal vergaderingen van deputaten sterk toegenomen door het verhoogde activiteitsniveau (Cambodjaberaad, Mozambiqueberaad), door het instellen van aparte vergaderingen door het moderamen en door alle vergaderingen in verband met het landelijk bureau.

De kosten van porti en fotokopiën zijn gestegen door het toegenomen activiteitsniveau in zijn algemeenheid en door een toename van het aantal rondzendbrieven in het bijzonder.

De kosten van de conferentie hebben betrekking op de volgende bijeenkomsten:

- voorjaar 1995: 25-jarig bestaan deputaatschap (Dienen Wereldwijd)

- najaar 1996: gemeentecontacten met Oost-Europa.

- voorjaar 1997: vrouwendag Cambodja

8.8 Exploitatie-resultaten en vermogenspositie

De ontwikkeling van het vermogen kan als volgt worden weergegeven:

	f
Vermogen per 1 januari 1995	240.090
Voordelig saldo 1995	115.334
Vermogen per 31 december 1995	355.424
Nadelig saldo 1996	133.866
Vermogen per 31 december 1996	221.558
Voordelig saldo 1997	27.835
Vermogen per 31 december 1997	249.393

Deputaten streven er al een aantal jaren naar het surplusvermogen in enkele tranches te besteden (het surplusvermogen is het bedrag dat uitgaat boven het weerstandsvermogen van f 150.000). Doordat in de tweede helft van december 1997 nog twee grote giften werden ontvangen kon deze doelstelling in 1997 niet worden bereikt. Het is namelijk niet altijd op korte termijn mogelijk om grote bedragen op een verantwoorde wijze te besteden. Het beleid van deputaten is erop gericht om grotere projecten gedurende een aantal jaren (minste drie) te steunen en de beoordeling van grotere projecten vraagt meestal vrij veel tijd.

8.9 Beleggingen

Deputaten hebben sinds 1993 f 50.000 belegd in certificaten van de Ecumenical Development Cooperative Society (EDCS). De EDCS investeert met de gelden van de participanten (in het algemeen kerken) in ontwikkelingsprojecten in de derde wereld. Op deze wijze wordt een deel van het geld van deputaten dat niet voor directe hulpverlening wordt aangewend, gebruikt om armen in de wereld te helpen vooruit te komen. De certificaten in EDCS leveren een gering rendement op (in principe 2% per jaar). Momenteel wordt overwogen de participatie uit te breiden naar f 100.000.

8.10 Begroting

In bijlage 3 van dit rapport is de begroting van deputaten opgenomen over de jaren 1999, 2000 en 2001. De gedachte van de Generale Synode van 1995 volgend zou de begroting uit twee onderdelen moeten bestaan, te weten:

- de ondersteuning van de projecten waarvoor de gemeenten de februaricollecte en/of de omslag afdragen;

- de algemene kosten waarvoor de GS een afzonderlijke omslag vaststelt.

De laatste bedoelde omslag is vanaf 1996 op f 1,76 per lid vastgesteld. Dit bedrag is niet voldoende om de algemene kosten te dekken: in de jaren 1996 en 1997 bedroegen deze kosten inclusief de kosten van het blad Doorgeven gemiddeld f 170.000, dit is ongeveer f 2,25 per lid.

In overleg met deputaten Adma is in de begroting uitgegaan van een continuering van de solidariteitsbijdrage door deputaten Hulpverlening aan deputaten Adma voor f 25.000 per jaar, in verband met de kosten van het Diaconaal Bureau.

Deputaten verzoeken de GS de aangebrachte onderverdeling van de omslag te handhaven. Gezien de stijging van de kosten naar gemiddeld f 186.500 per jaar of wel f 2,48 per lid verzoeken wij de vaste omslag vast te stellen op f 2,50 per lid.

Voor wat betreft de projecten is het deputaatschap voornemens de project-activiteiten minimaal op het bestaande niveau te handhaven. In verband daarmee wordt gevraagd de minimumbijdrage voor de projecten te handhaven op het bestaande niveau. Met toepassing van een inflatiefactor van 3% per jaar komt dit uit op f 1,75 per lid.

De kosten voor het Mozambique-project voor personeel, huisvesting, organisatie, project en vervoer zullen zwaar op de begroting drukken. De verwachting is dat het Mozambique-project rond fl. 200.000,- per jaar gaat kosten.

De verbondenheid met de naaste in nood geeft ons reden om inspanningen te leveren waardoor de verplichtingen kunnen worden nagekomen.

8. Advisering en beleid

In het werk van deputaten Hulpverlening krijgt de adviserende functie ten behoeve van de kerken en de kerken een steeds grotere plaats. Zo geven deputaten op verzoek van kerken en uit te zenden werkers advies over samenwerking met uitzendende organisaties. Ook geven deputaten advies aan gemeentelieden die interesse hebben in het hulpverleningswerk.

Tevens vragen gemeentelieden die grotere bedragen willen geven en verplichtingen voor 5 jaar willen aangaan, om advies.

Ook het adviseren inzake de Oost-Europa contacten is een taak die in de instructie onvoldoende terugkomt. Bij de evaluatieve bezinning van deputaten bleek dat deze taak onvoldoende verwoord is in de instructie. Daarom stellen deputaten voor om in artikel 4 van de instructie op te nemen:

d. adviezen te geven aan kerken en kerkleden over mogelijkheden tot hulpverlening.

Deputaten willen de komende jaren de steun aan de kerken in de grote steden in Nederland extra aandacht in hun beleid geven. Wereldwijd is er veel nood, maar de nood in onze grote steden in Nederland moeten we niet uit het oog verliezen. Ook voor ons kerkverband is de taak breder en dieper dan alleen het in stand houden van preekplaatsen. De diaconale taak achten deputaten wezenlijk.

Een integrale benadering waarbij de kerken zelf, deputaten Evangelisatie, deputaten ADMA en Hulpverlening betrokken zijn, lijkt ons van belang. Een commissie bestaande uit deze participanten zou opdracht moeten krijgen om de presentie van de kerken te steunen en te verstevigen.

10. Voorstellen

Deputaten doen de generale synode de volgende voorstellen:

1. goedkeuring te hechten aan het gevoerde beleid over de periode 1995-1997.
2. opnieuw deputaten te benoemen.
3. de begroting 1999-2001 goed te keuren.
4. in de instructie toe te voegen in art. 4:
 - d. adviezen te geven aan kerken en kerkleden over mogelijkheden tot hulpverlening.
5. in de instructie toe te voegen in art. 1:
 - en een secundus-deputaat.
 - voortopig geen fonds in te stellen voor buitenlandse theologische studenten.
 - een commissie voor de problematiek van de kerken in de grote steden in te stellen, waarin de betrokken kerknemers, en de deputaten Evangelisatie, ADMA en Hulpverlening een afvaardiging kunnen benoemen.

Bijlage 54.1

AFRIKA/MIDDEN OOSTEN

Project	1997	1996	1995
	f	f	f
APCE Vandescholen, Zuid-Afrika	26.200	105.247	20.000
Takalani Kinderhuis, Venda, Zuid-Afrika	15.000	15.000	16.545
Jabulani Day care centre, Zuid-Afrika	252.822	3.000	0
ALPS, Afrika	5.000	0	0
Phaleni, Zuid Afrika	5.000	0	0
Parisano	0	3.600	-5.135
S.O.S., Venda	0	-5.465	10.000
Verz. tehuis Ebenezer Home Haifa, Israël	15.000	15.000	15.000
Four Homes of Mercy, Jeruzalem	0	15.000	15.000
Chr. ziekenhuis Nazareth, Israël	0	10.000	0
House of Grace, Israël	0	8.000	0
Hamlin Hospital, Libanon	20.000	20.000	20.000
Dorpsproject Sarakna, Egypte	22.130	36.956	0
Veelsoortproject Sarakna Egypte	10.000	15.000	0
Zondagschoolwerk Sarakna, Egypte	0	3.033	0
Dorpsproject Tatalia Egypte	20.000	0	0
Vsueel gehandicapten Egypte	10.000	0	0
Dagverblijf verstandelijk gehandicapten, Cairo	14.400	5.000	0
All Saints Cathedral, Egypte	0	9.495	0
Bibelschool Eagles Ministry, Cairo	0	10.000	0
Eagles Ministry, bijbelproject	13.000	0	0
Mathew Henry Project, Egypte	7.500	0	0
Vision Through Vision, Jemen	0	10.000	0
Zoa Verspreiding schoolmateriaal, Soedan	0	25.000	10.000
Huizenbouwprogramma Addis Ababa, Ethiopië	0	25.000	-25.000
Voedselhulpproject, Ethiopië	0	15.000	0
Ambulance Nkhoma Hospital	0	0	37.500
Adoptieproject Eastleigh Community Centre, Kenya	15.000	23.802	21.070
Trans World Radio, zonneovens Kenya	0	10.000	0
Zendingsthuistfront Kenya	0	0	15.000
Thyolo huizenbouwproject	0	6.800	0
Huizenbouwproject Monrovia, Liberia	0	10.000	0
Chipata Multipurpose Center Zambia	0	5.000	5.000
Preschools East Hanahai, Botswana	21.377	24.133	25.000
Tear Fund, auto/school Angola	5.000	0	0
Trauma counseling project, Rwanda	0	15.000	0
Reformed Church Zaire, voedselcentrum	0	5.000	5.000
Terrainwagen Fam vld Berg, Kameroen	5.000	0	0
A.E.A.M Kaderwerk Afrika	5.000	5.000	5.000
ACTEA, dissertatie Bremen	3.938	0	0
FATEB Bangui	0	0	10.000

Mpindi, Bangui	10.000	0	0
Merisch werk Jannie Kruize, Mozambique	0	7.966	0
Reformed Church Mozambique	0	18.000	0
Onderzoek Mozambique, G. Verbeek	24.667	0	0
Bijbel, Mozambique	497	0	0
	526.531	472.567	199.980

AMERIKA-IAZIE

Project	1997	1996	1995
	f	f	f
Cambodja, Primary health care ZOA/Margriet Wilbrink	169.872	123.437	99.375
Cambodja, landbouwproject ZOA	40.000	40.000	0
Cambodja, landrover auto ZOA	56.000	0	0
Cambodja, bouw scholen Borseth ZOA	33.623	0	0
Cambodja, muskietennetten	0	24.554	0
Noodhulp (rijstzaad) Cambodja	0	9.200	16.000
Project waterpuffen Laos, Fam van der Lee	20.000	10.000	0
Stichting Kind en wereld, Inrichting centrum Lagos	0	0	5.000
Diakonie R'dam, Fam Overduin Nepal/Interserve	20.000	0	0
Tear Fund, INF Afabetiseringscursus Nepal	2.525	0	0
Landbouwproject Sulawesi	10.000	11.110	31.699
Generator en schuur GTM, Indonesië	0	16.291	0
Eukomindo, Beraadsgroep voor Indonesië	1.250	1.300	1.300
Stichting China hulp slachtoffers aardbeving	0	15.000	0
Herbouw Kerk Zuid-Vietnam	0	0	10.000
Mindanao, Filijnen Hulp vluchtelingen ZOA	10.000	0	0
Vertaalwerk Muna	0	0	10.000
Vocational training and rehabilitation center India	0	10.000	0
Prosar, medische hulp, Brazilië	29.275	8.834	15.000
BOAZ landbouwproject Brazilië	24.375	24.229	16.000
Escola middelbare school, Brazilië	8.850	34.250	10.000
Bethel basisschool, Brazilië	8.195	18.983	5.800
Kledingverzending Brazilië/diakonie Apeldoorn	1.500	3.000	2.000
Iglesia Reformada de Honduras, soc.ontwikkeling	15.503	15.000	0
Cobalco Voedingcentrum Woord & Daad	7.500	0	0
Tear Fund, Moeder en Kinderzorg Haiti	12.500	20.000	20.000
Vissersboten Nicaragua	0	8.625	4.800
St Goodwerk, handel kassamen	5.000	0	0
	475.968	393.813	246.774

EUROPA

Project	1997	1996	1995
	f	f	f
Zoa, Vluchtelingen hulp in Nederland	15.000	15.000	15.000
Evangelisch begeleidingscentrum	238	5.800	5.000
Epafres, gevangenen in het Buitenland	0	5.000	5.000
Gevangenen in het binnenland	5.000	0	0
Stichting stadspastoraat Alkmaar	0	15.000	15.000
Stichting Timon Zeist, Hulp aan verslaafden	5.000	5.000	5.000
Stichting Kurat Amsterdam	0	5.000	5.000
Stichting Kom beter binnen	0	0	5.000
Stichting Giaggl de Poort	0	50.000	0
Diaconaal maatschappelijk werk, Alblasserwaard	0	10.000	0
Nederlandse Patientent Vereniging	0	1.500	0
St Activering pleegzorg Veendam	0	5.000	0
Stichting Gate	5.000	5.000	0
SRIN/SBC	500	0	0
GPZ Bosch en Duin, aanschaf tuinkas	15.000	0	0
Missionair, diaconaal werk Chr. Ger. kerk A'dam	10.250	10.000	0
Stichting de Haven Den Haag	10.000	0	0
Problematiek Grote Steden Nederland	10.000	0	0
Chr. Middelbaar onderwijs Oekraïne	25.919	30.713	26.406
Woonvoorzieningen Bejaarden Badiery Roemenië	10.000	10.000	0
Kinderhuis Albesti Roemenië	0	10.000	5.000
Steunfonds Emeritpredikanten Roemenië	8.000	8.000	5.000
Stichting hulp Roemenië, drukkerij	0	0	7.500
St. Teios, zuivelproject Roemenië	10.000	10.000	25.000
Bouw gemeenschaps huis Emei, Roemenië	0	10.000	0
Ziekenuis Barsoft, Roemenië	0	10.000	0
Master Media Foundation, Roemenië	15.000	0	0

Bejaardencentrum Boekarest, Roemenië	5.000	0	0
Kom over en help, bijbelvertaling Bulgars	0	0	10.000
Bouw kerk baptisten Montana, Bulgarije	0	10.000	0
Gaspar Karol Universiteit Budapest, Hongarije	0	0	12.500
Immanuël verzorgingshuis Hongarije	0	10.000	0
Restauratie kerkgebouw Sumpark, Tsjechië	0	5.000	0
Kind en wereld, leerplan Polen	0	0	10.000
Boensische Vluchtelingen, De Barmhartige Samaritaan	0	6.000	0
Steun Gereformeerde kerken Frankrijk	15.000	15.000	15.000
Huis van de Hoop, Arabische Wereldzending, Marseille	10.000	10.000	10.000
Pensioen Spaanse voorgangers ECM	5.000	0	0
	<u>179.907</u>	<u>277.013</u>	<u>181.406</u>

Bijlage 54.2

Rampen en Noodhulp	1997	1996	1995
	f	f	f
Rwanda/Zaire	83.339	103.989	44.381
Soedan	0	0	12.377
Joegoslavië	0	3.793	21.282
Nederland watersnood	0	0	1.900
Oost-Europa watersnood	73.105	0	0
St Maarten, orkaan	0	907	10.048
China, aardbeving	0	100	0
	<u>156.444</u>	<u>108.789</u>	<u>89.968</u>

Kleine Projecten derden	1997	1996	1995
	f	f	f
Evangelisch begeleidingscentrum 1 Harde	762	682	200
De Hoop, Dordrecht	6.054	1.549	7.048
Vluchtelingen in Nederland	2.552	0	0
Glagg De Poort	0	55.195	0
Stichting Kuria Amsterdam	5.567	0	0
Gevangenen Buitenland	2.818	1.225	1.733
Rehoboth Antwerpen	0	0	2.304
Klar Shaul Israël	5.330	899	2.503
Kinderhuis Jemima, Israël	1.999	10.562	10.265
Kinderkampen voormalige Sovjet Unie	2.183	3.556	4.674
Mindanao, Filippijnen	930	841	4.770
Zondagschoolwerk Nepal	17.619	3.735	4.644
Carl San, Tergu Mures, Roemenië	0	3.342	3.050
Babyhuizen in India en Burma	17.234	12.613	5.197
Jabulani	0	54.500	0
Kl. projecten Botswana	13.871	24.301	4.568
Ziekenhuis Botswana	0	19.338	1.901
Gehandicaptenzorg Cairo	0	1.468	4.103
Hulp Soedan	9.464	4.000	0
Stopperwijken Nairobi	0	0	19.589
Marian Kleine, Malawi	0	0	951
Corrie Legamate, Malawi	1.120	7.993	0
Tear Fund	644	0	0
Diverse organisaties	7.735	17.776	24.747
	<u>95.882</u>	<u>223.375</u>	<u>101.644</u>

Bijlage 54.3

Begroting	1999	2000	2001	Totaal
Baten	f	f	f	
Februariocollecte en bijdragen van de kerken voor projecten	400.00	400.00	400.000	1.200.00
Giften algemeen en legaten	75.000	75.000	75.000	225.000
Giften voor eigen projecten	250.00	300.00	360.000	900.000
Opbrengsten projecten derden (B-projecten)	pm	pm	pm	pm
Opbrengsten rampen en noodhulp	pm	pm	pm	pm
Opbrengst acceptatie Doorgeven	90.000	100.00	110.000	300.000
Interest	25.000	25.000	25.000	75.000
Totaal baten	<u>840.00</u>	<u>900.00</u>	<u>960.000</u>	<u>2.700.00</u>

Lasten				
Bestedingen eigen projecten	720.00	750.00	770.000	2.240.00
Bestedingen projecten derden (B-projecten)	pm	pm	pm	pm
Bestedingen rampen en noodhulp	pm	pm	pm	pm
Productie en verzending doorgeven	75.000	80.000	85.000	240.000
Foelie en poster februari collecte	15.000	15.500	16.000	46.500
Diakonaal bureau	25.000	25.000	25.000	75.000
Kerkelijk Administratief Bureau	19.600	20.000	20.300	59.900
Reis- en vergaderkosten deputaten	18.000	19.000	20.000	57.000
Porti- en fotokosten	13.500	14.000	15.000	42.500
Productie projectenlijst	1.750	1.800	1.850	5.400
Conferenties	2.500	2.500	2.500	7.500
Accountantskosten	2.500	2.750	3.000	8.250
Deelname ICCO	1.350	1.350	1.350	4.050
Diverse algemene kosten en onvoorzien	4.000	4.500	5.000	13.500
Totaal lasten	<u>898.20</u>	<u>936.40</u>	<u>965.000</u>	<u>2.799.60</u>

Nadelig saldo (besteding surplus vermogen) -58.200 -36.400 -5.000 -99.600

Totaal lasten +/- bestedingen eigen projecten 178.20 186.40 195.000 559.600

Voorstel omslag Aantal leden Opbrengst Omslag Gemiddeld 186.533

Vaste bijdrage 2,50 75.000 187.500
Aanvullende bijdrage 1,75 75.000 131.250
318.750

BILAGE 55
Art. 142RAPPORT 6 VAN COMMISSIE 6 KERK EN SAMENLEVING
BETREFFENDE HET RAPPORT VAN DEPUTATEN HULPVERLENING IN BINNEN- EN BUITENLAND

Met veel waardering voor het werk en de inzet van deputaten heeft uw commissie kennisgenomen van het rapport. De vier in 1995 nieuw aangetreden deputaten hebben zich snel kunnen inwerken en hun taak op zich kunnen nemen. In de afgelopen periode hebben deputaten maar liefst 143 projecten (mede) kunnen ondersteunen.

Beleid

Uw commissie heeft deputaten in het kader van hun beleidsvoering gevraagd naar de visie op hulpverlening. Deputaten antwoorden dat zij zelf ook behoefte hebben aan een dergelijk visie-document. Ze zijn bezig met het maken ervan, maar zij zijn nog niet klaargekomen om dit aan de synode te kunnen presenteren. Dit neemt niet weg dat deputaten al verschillende notities hebben klaarliggen die als ingrediënten kunnen dienen voor het te ontwikkelen beleidsplan.

Een andere vraag die uw commissie deputaten gesteld heeft, is de vraag of onze kerken niet te klein zijn om dit veelomvattende werk efficiënt en met een minimum aan kosten te kunnen verrichten. Misschien is het in dit kader wenselijk om het werk van de hulpverlening in samenwerking met andere kerken of christelijke hulpverleningsorganisaties te doen. Deputaten antwoorden dat, vergeleken met bedoeide organisaties, het werk een bescheiden omvang heeft en weinig onkosten met zich brengt. In onderscheid van hulpverleningsorganisaties hebben deputaten naast hun taak om hulp te verlenen ook de opdracht de kerken toe te rusten. Uw commissie is met deputaten dankbaar dat zij door hun werk de diakonale roeping van de gemeenten mogen stimuleren en ondersteunen.

Secundus deputaat

Gezien het feit dat het werk van deputaten veelomvattend is en veel van deputaten vergt, hebben deputaten de behoefte uitgesproken dat de synode een secundus deputaat aanwijst om in geval van langdurige uitval van een deputaat deze te kunnen vervangen.

Uitbreiding werk

Deputaten zien de laatste jaren het werk toenemen. Deze groei bestaat niet zo zeer uit een grote uitbreiding van het aantal hulpverleningen, maar bestaat meer uit het ondersteunen van projecten in de gemeenten. Dierengevolge stellen deputaten terecht voor hun instructie hier op aan te passen. Vooralsnog vraagt deze vermeerdering van het werk nog niet om een uitbreiding van het aantal deputaten of van het diakonaal bureau. Eerder noopt het deputaten tot het maken van prioriteiten en keuzen.

Gerechtigheid

Deputaten gaven aan dat hetgeen vermeld staat over de bezinning rond het bijbelse begrip gerechtigheid zeker niet eenzijdig horizontaal moet worden gelezen. In het rapport wordt uit de aard van de rapportage beknopt geformuleerd. Dit kan aanleiding geven tot een verkeerd verstaan. Er kan altijd veel meer van gezegd worden en sommige dingen blijven impliciet. In de vergadering is het verticale zeker ook aan de orde geweest. Het rapport geeft vooral de uitwerking van de bezinning te zien.

Fondsvorming voor buitenlandse theologische studenten

De reden om niet tot fondsvorming over te gaan is gelegen in het geringe aantal aanvragen. Deputaten gaven aan dat dit niet wegneemt dat er in voorkomende gevallen via het college van hoogleraren een beroep op deputaten, alsmede op deputaten zending, gedaan kan worden. Nederland is wat betreft de taal geen gelukkig land om theologie te gaan studeren.

Actie vrouwenbond

De actie die gevoerd is door Bond van Christelijke Gereformeerde Vrouwenverenigingen heeft het prachtige bedrag van f150.000 opgebracht en is voor een deel aan verschillende projecten w.o. van deputaten hulpverlening besteed.

Voorstellen

Uw commissie stelt voor:

1. in de instructie toe te voegen in art. 1: en een secundus-deputaat
2. in de instructie toe te voegen in art. 4: d. adviezen te geven aan kerken en kerkeleden over mogelijkheden tot hulpverlening
3. voorlopig geen fonds in te stellen voor buitenlandse theologische studenten
4. deputaten te danken voor het werk dat zij in de afgelopen periode hebben verricht en hun handelingen goed te keuren;
5. opnieuw deputaten te benoemen.

A. Heystek, rapporteur

BILAGE 56

Art. 143, 145, 237

RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR DE GEESTELIJKE VERZORGING VAN DE VARENDEN**1. Deputaatschap****1.1. Samenstelling**

Door de Generale Synode van 1995 zijn (her)benoemd:
Br. H. Bor, Bij Sint Jozef 5, 9000 Gent (België).
Ds. A. van Ek, Plein 46, 4543 BK Zaamslag.
Br. J.C. Guyt, Grote Boterbloem 2, 1991 LM Velsbroek.
Ds. A. van Heteren, Voordijk 247, 2992 AL Barendrecht.
Br. H. Huijgen, Van Beethovenlaan 35, 3741 HX Baarn.
Ds. H.C. Mijnders, Diasporalaan 5, 8017 DK Zwolle.

1.2. Moderamen

Ds. A. van Heteren, voorzitter
Ds. A. van Ek, secretaris
H. Huijgen, penningmeester
H. Bor, algemeen adjunct

1.3. Varende ouderlingen en adviseurs

Op voordracht van Deputaten is door de gemeente Dordrecht-Zuid tot ouderling bevestigd br. G. Pöker, m.s. "Gondel" en door de gemeente Papendrecht br. J.C. Aarmoudse, m.s. "Wisseling".
Als adviseur voor de koopvaardij maakte br. A. Koning uit Santpoort-Noord deel uit van Deputaten. Bijlage 1, art. 3 van de K.O. spreekt over 'een drietal varenden' die als adviseurs toegevoegd kunnen worden aan het deputaatschap. Als varende is br. Koning als man van de praktijk begonnen. Inmiddels is hij niet meer werkzaam in de koopvaardij.
Br. D. Spaans uit Baarn is in de verstrekperiode als administrateur werkzaam geweest.
Zolang ds. H. Wubs als predikant voor de varenden werkzaam was had br. A. Bonninga zitting in het deputaatschap als gedelegeerde namens de kerkenraad van Dordrecht-Zuid, de gemeente waaraan ds. Wubs was verbonden. Nu ds. H. van der Ham de vacature heeft opgevuld die door het overlijden van ds. Wubs was ontstaan heeft br. H. Baars uit Meerkerk, de gemeente waaraan ds. Van der Ham is verbonden, de plaats van br. Bonninga ingenomen.

1.4. Overlijden ds. H. Wubs

Sinds de Generale Synode van 1995 zijn binnen het Deputaatschap aangrijpende zaken gepasseerd. Op 8 februari 1996 overleed na een kort ziekbed ds. H. Wubs die sinds 2 oktober 1981 verbonden was aan het Deputaatschap als predikant voor de varenden. Zo kwam een onverwachts einde aan zijn werk. De dienst

van Woord en Gebed voorafgaande aan de begrafenis waarin ds. J.G. Schenau voorging, werd op 13 februari 1996 gehouden in de Zuidhovenkerk te Dordrecht.

In verschillende dag-, vak- en kerkbladen werd door het Deputaatschap een overlijdensadvertentie geplaatst waarin met dankbaarheid melding werd gemaakt van de inzet van ds. Wubs voor de varenden. Zijn vrouw, kinderen en verdere familie werd de vertroostende nabijheid van de HEERE toegebeden.

Verschillende werkzaamheden moesten in verband met het overlijden van ds. H. Wubs door anderen ter hand worden genomen. Br. A. Bonninga fungeerde tijdelijk als contactpersoon voor het pastoraat, waarvoor wij hem zeer erkentelijk zijn.

Voor zr. Wubs konden in overleg met de kerkenraad van Dordrecht-Zuid en Deputaten Art. 13 K.O. verschillende zaken worden geregeld.

2. Vergaderingen**2.1. Plenair****2.1.1. Moderamen**

Als moderamen fungeren de voorzitter, de secretaris, de penningmeester en de vice-voorzitter/algemeen adjunct. Het moderamen bereidt de vergaderingen voor. Voorzitter en secretaris plegen, zo nodig, overleg voorafgaande aan een vergadering. De voorzitter leidt de vergaderingen. De secretaris notuleert en verzorgt voorkomende secretariaatswerkzaamheden. De penningmeester beheert en bewaakt de financiën. De algemeen adjunct vervangt de moderamenleden indien dit noodzakelijk is. Tevens behartigt het moderamen alle zaken die een tussentijdse behandeling noodzakelijk maken waarvan zij achteraf verantwoording aflegt aan het deputaatschap.

Na de Synode van 1995 namen we afscheid van onze secretaris, ds. C.J. van den Boogert die als Israël-predikant werd bevestigd. Br. H. Bor nam deze werkzaamheden tijdelijk over. Later werd ds. A. van Ek als secretaris benoemd. Verder waren er geen wijzigingen.

2.1.2. Vergaderingen

Elk jaar werden er vier plenaire vergaderingen gehouden, die werden voorafgegaan door een vergadering van de sectie pastoraat. De vergaderingen vonden plaats in 'Krooswijkhof' te Dordrecht, het zaiencentrum van de Christelijke Gereformeerde Kerk van Dordrecht-Centrum.

Voor de vergaderingen werden uitgenodigd de Deputaten, de vrijgestelde ds. H. Wubs en later ds. H. van der Ham, de varende ouderlingen, de adviseurs, de administrateur en de gedeputeerde namens de kerkenraad van Dordrecht-Zuid en later Meerkerk.

De kerkenraad van Dordrecht-Zuid, vertegenwoordigd door br. A. Bonninga, nam aan de vergaderingen deel omdat deze gemeente als zedende kerk voor ds. H. Wubs fungeerde. Voor ds. Van der Ham fungeert Meerkerk als zedende gemeente. Daarom werd de plaats van br. A. Bonninga ingenomen door br. H. Baars namens de gemeente Meerkerk. Deputaten denken met dankbaarheid aan de kundige inbreng die br. A. Bonninga heeft geleverd. Zijn grote affiniteit met het werk onder de varenden wordt gemist. Ook heeft hij veel contact gehad met zr. Wubs en de kinderen na het overlijden van ds. H. Wubs. Verschillende Deputaten hebben eveneens bezoeken afgelegd bij de fam. Wubs.

De kerkenraad van de zedende kerk krijgt via de contactpersoon verslag van de werkzaamheden van de vrijgestelde en het Deputaatschap. Zo kunnen over en weer vragen en wensen van kerkenraad en Deputaten aan elkaar worden overgebracht.

De kerkenraad van Meerkerk neemt zorgvuldig kennis van en bespreekt het werkverslag van ds. H. van der Ham dat vier keer per jaar wordt ingediend en waarvan een afschrift gestuurd wordt aan Deputaten en voor wat betreft de zeevaart tevens aan het PKW.N (Protestants Koopvaardijwerk Nederland) en het PKW.R (Protestants Koopvaardijwerk Rotterdam).

Op de kerkenraadsvergadering van Dordrecht-Zuid werd de rapportage verzorgd onder het agendapunt 'Geestelijke verzorging varenden'. Daar werd het werkverslag van ds. Wubs besproken dat elk kwartaal werd ingediend en waarvan een afschrift werd gestuurd aan Deputaten. De kerkenraad van Meerkerk heeft hier nu een begin mee gemaakt.

2.2. Pastorale commissie**2.2.1. Betrokkenen**

De pastorale commissie bestaat uit drie deputaten, de twee varende ouderlingen en de predikant voor de varenden. De predikant voor de varenden wordt vooral bijgestaan door deze commissie. Deze ondersteunende commissie coördineert en stimuleert de pastorale zorg onder schippers en zeevarenden landelijk. De sectie bestond uit drie deputaten die én nauw betrokken zijn of waren bij de pastorale zorg aan varenden én over een groot deel van het vaargebied verspreid woonden. Daarnaast functioneerden twee varende ouderlingen die binnen hun vaargebied waar mogelijk het pastoraat verzorgden.

2.2.2. Taak

Met name deze sectie droeg, naast het pastorale werk dat door de sectieleden zelf onder varenden werd verricht, zorg voor de verwezenlijking van wat onder punt 4 van de instructie voor Deputaten geestelijke verzorging van varenden door de Synode aan Deputaten is opgedragen.

2.2.3. Adresbestand

De pastorale commissie nam bij elke vergadering een gedeelte van het adresbestand door. Extra aandacht werd besteed aan de adressen met pastorale zorgen. Deze adressen werden door varende ouderlingen en de predikant voor de varenden bezocht. De kerken in de verschillende regio's waaronder deze

adressen ressorteerden werden ingelicht hetzij per schrijven of per telefoon door de predikant van de varenden. De commissie heeft zich sterk beijverd om elk adres de aandacht te geven die het nodig had. De pastorale commissie is in de verslagperiode druk doende geweest om het adresbestand te actualiseren en zoveel mogelijk de autotelefoonnummers op te nemen. Alle mutaties worden tegenwoordig ook opgenomen in het kwartaalperiodiek 'Kompas'.

2.2.4. Contactpersonen

In gemeenten die aan vaarroutes zijn gelegen konden verschillende nieuwe contactpersonen worden aangesteld zodat het netwerk van contactpersonen inmiddels flink uitgebreid is. In de verslagperiode konden verschillende nieuwe contactpersonen worden aangesteld. In een aantal gevallen ging het om vervanging van contactpersonen. Ook werden contactpersonen aangesteld in plaatsen waar voorheen nog niemand werkzaam was. Een voorbeeld van zo'n gemeente is Utrecht-West. Doordat het nieuwe kerkgebouw in het westelijk deel van Utrecht vlakbij het Amsterdam-Rijnkanaal is gelegen, werd het zinvol een contactpersoon vanuit deze gemeente te benoemen. De commissie streeft ernaar het netwerk van contacten zo optimaal mogelijk te laten functioneren. De betreffende kerkenraden ontvingen een profiel voor contactpersonen (zie bijlage 1). In bepaalde plaatsen werden op zaterdag de schepen bezocht om de mensen uit te nodigen voor de zondagse erediensten. Hierbij werd tevens lectuur verspreid. De bedoeling van hun activiteiten is een brug te slaan tussen schipper, gemeente en kerkenraad.

De varende ouderlingen en/of de vrijgestelde gaven van hun huisbezoeken bericht aan de kerkenraden waaronder de betrokkenen ressorteren.

2.2.5. Varende ouderlingen

Het werkdomein van br. J.C. Aamoudse omvat voornamelijk de Nederlandse en Belgische wateren. Br. G. Pöker vaart vaak ver Duitsland in zodat hij met name in de Duitse wateren contact zoekt te leggen met varenden uit onze kerken en daarbuiten.

Geconstateerd werd dat verschillende varenden alleen in de thuishgemeente naar de kerk gaan en ergens anders niet. Een bijkomende oorzaak is dat men zich niet in elke gemeente thuisvoelt.

De varende ouderlingen hechten sterk aan het contact met hun thuishgemeente als ondersteuning bij hun werk op een eenzame post.

De varende ouderlingen brengen aan de commissie verslag uit van hun pastorale werkzaamheden. De commissie rapporteert aan het gehele Deputaatschap.

2.3. Contactdag

Zo mogelijk eenmaal per jaar of per twee jaar belegt het Deputaatschap een dag waarbij alle regionale contactpersonen welkom zijn. Gedurende de verslagperiode werd eenmaal een contactdag georganiseerd. Op 7 oktober 1995 kwamen Deputaten, de varenden en de contactpersonen bijeen in de Nébokerk te Rotterdam-Zuid. Br. D. Koolse refereerde over 'De Christen (varende)', zijn investeringsbeleid en de zondag. Dit referaat is in vijf afleveringen gepubliceerd in 'Kompas'. Ook heeft het in 'de Wakker' gestaan.

Door het vele werk rondom het overlijden van ds. H. Wubs en het aantreden van ds. H. van der Ham is na oktober 1995 nog geen volgende contactdag gehouden. Deputaten zijn inmiddels bezig met de voorbereidingen voor de contactdag 1996.

2.4. Attestaties

Tijdens de GS van 1995 werd gevraagd naar de gang van zaken rond de attestaties van schippers. Dit naar aanleiding van art. 82, punt 2 van de K.O. Moet men zich hier niet strikter aan houden? Het overwegende gevoel van deputaten is dat de attestaties niet functioneren in de praktijk. De zin van attestaties is ook verminderd doordat de schippers mobielere zijn geworden en hun kinderen in de eigen gemeente laten dopen. Wanneer het om bijvoorbeeld vakantiegangers gaat is een attestatie ook niet nodig om van de kerkenraad toestemming te verkrijgen deel te nemen aan het Heilig Avondmaal.

Daarom stellen deputaten u voor: art. 82, punt 2 van de K.O. te laten vervallen.

3. Predikant voor de varenden

3.1. Motief

Een zeer wezenlijk deel van de geestelijke verzorging van de varenden is intensief pastoraat. Tot aan zijn overlijden heeft ds. H. Wubs dit op bekwaam wijze mogen doen. Sinds begin maart 1997 is ds. H. van der Ham werkzaam als predikant voor de geestelijke verzorging van de varenden. Dit pastoraat wordt ter plekke bedreven. Van de varenden kan met recht worden gezegd dat zij zich altijd 'overal' en 'nergens' bevinden. Voor de gemeenten waartoe zij behoren is het daarom moeilijk intensief pastoraat te bedrijven ten behoeve van hun varende leden. Met name in hun situatie behoort extra pastorale aandacht tot de prioriteiten. Hierdoor kan de betrokkenheid bij de kerk worden gestimuleerd, terwijl vervreemding kan worden beperkt of voorkomen. De pastorale aandacht kan tevens een nieuwe impuls geven aan het zoeken van de Heere en het verdiepen van het leven met Hem. Daartoe is het werk van een vrijgestelde onmisbaar.

Daarnaast wordt door de vrijgestelde overeenkomstig de opdracht van onze Heiland het evangelie doorgegeven aan andere varenden, daarnaast heeft het werk van onze vrijgestelde een evangelisatorisch aspect. Als hulpmiddelen wordt daarbij allerlei lectuur in verschillende talen gebruikt dat kosteloos beschikbaar is gesteld.

Het hoofddoel van zijn totale werk ligt op het pastoraat. Het evangelisatorische aspect speelt vanwege de praktische invulling van het werk in de sector zeevaart een grotere rol dan in de sector binnenvaart.

3.2. Beroepsprocedure predikant voor de varenden

Door het overlijden van ds. H. Wubs vroeg de vervulling van de vacature de aandacht. Besloten werd alle

beroepbare predikanten en studenten binnen onze kerken een brief te sturen waarin het werk van de predikant voor de varenden onder de aandacht werd gebracht met daarbij het verzoek met deze zaak biddend om te gaan om de wil van de Heere in dezen te verstaan.

Door verschillende predikanten werd nadere informatie ingewonnen die zowel mondeling als schriftelijk werd gegeven. Na intensieve vergaderingen van zowel het moderamen, die de gesprekken met de kandidaten heeft gevoerd, als het voltallige Deputaatschap werd ds. H. van der Ham te Zuidland benoemd. Meerkerk werd bereid gevonden ds. H. van der Ham te beroepen. Dit beroep werd een feit op 4 oktober 1996. Op 16 november 1997 deelde ds. H. van der Ham mee het beroep aan te nemen.

In een overeenkomst met de kerkenraad van Meerkerk zijn de verantwoordelijkheden van de kerk van Meerkerk en het Deputaatschap ten aanzien van zijn rechtspositie geregeld. Na het positieve verloop van de Classis Contracta kon de bevestiging van ds. H. van der Ham plaatsvinden. De dienst werd gehouden in de Chr. Geref. kerk van Meerkerk en werd geleid door de voorzitter van Deputaten, ds. A. van Heteren. In dezelfde dienst deed ds. Van der Ham intrede als predikant van de varenden en werd het werk onder de varenden aangevonden.

De gevolgd procedure werd niet door alle betrokkenen als bevredigend ervaren: Er was duidelijk teleurstelling bij de varende ouderlingen en adviseur. De classis Utrecht heeft een schrijven aan u gericht aangaande deze zaak. Binnen het deputaatschap is alles grondig doorgesproken daarom zijn wij van mening dat in de toekomst aan andere procedure gevolgd moet worden. Gelukkig mogen wij u melden dat het deputaatschap met de varende ouderlingen en adviseur het werk van de benoemde predikant zoveel mogelijk steunt en begeleidt. Momenteel bezinnen we ons op een voor allen acceptabele opvolgingsprocedure zodat deze in toekomstige vacatures gevolgd kan worden. Op het moment van de verslaglegging is deze bezinning nog niet afgerond.

3.3. Het werk van de vrijgestelde predikant

De predikant voor de varenden wordt in zijn arbeid in de sector binnenvaart bijgestaan door twee varende ouderlingen en een aantal contactpersonen uit gemeenten aan het water. In de sector zeevaart wordt hij ondersteund door de adviseur voor de zeevaart. Het werk van de predikant is te verdelen over de sectoren binnenvaart en zeevaart. De nieuwe predikant heeft al met veel varenden kennis gemaakt, naar hen geluistert, goede contacten gelegd en zich ingewerkt in de wereld van de varenden.

3.3.1. Binnenvaart

3.3.1.1. Pastoraat

De kern van het werk van de vrijgestelde predikant is het pastoraat. In de verslagperiode kreeg dit met name gestalte onder de schippers. Het gebied waarbinnen het pastorale werk voornamelijk wordt verricht ligt in het havengebied tussen de Maasvlakte en Moerdijk. Van tijd tot tijd kwamen vrijwel alle schippers hier vanwege het ruime aanbod van vracht in deze wereldhavens. In de binnenvaart verandert echter veel: het beursstelsel zal geleidelijk gaan verdwijnen. Dit brengt voor sommige schippers onzekerheid mee. Het is voor hen niet altijd gemakkelijk op de nieuwe situatie in te spelen. Er is een goed ondernemerschap nodig en inventiviteit. Ook wordt gesproken over sociale armoede - vooral voor schippersvrouwen - als gevolg van het wegvalen van de beurs.

In en na de zomer van 1997 was er in Rotterdam weinig werk voor de binnenvaartschepen die gewend zijn via de beurs te varen. Sommige eigenaars van een klein schip hebben het moeilijk. Kleinere schepen moeten dikwijls langer wachten op een vrachtkon.

Degenen die veel in Duitsland varen hebben duidelijk meer werk dan degenen die voornamelijk in ons eigen land varen.

Een aantal schippers is tegen zondagvaart. Er zijn ook Chr. Geref. varenden die op zondag laden, lossen en/of varen. De zondag als rustdag komt steeds meer in het gedrang.

Op de gevaren van deze ontwikkeling wordt geantwoord.

De eerste tijd van het werk van ds. H. van der Ham stond in het teken van oriëntatie en kennismaking. Veel schepen zijn opgezocht in de Rotterdamse havens, Dordrecht, Zeijndrecht, Papendrecht, 's-Gravendeel, Moerdijk, Nieuwegein, Utrecht, Krimpen aan de IJssel, Rozenburg, Nieuw Lekkerland, Werkendam, Gorinchem en andere plaatsen. Bij het zoeken naar Chr. Geref. schippers is zowel gebruik gemaakt van de scheepslijsten op de beurs, als van de telefoon. In 'Kompas' wordt regelmatig opgeroepen te melden waar men ligt, zodat ds. Van der Ham gericht bezoeken af kan leggen. Met een aantal schippers kon een goede relatie worden gelegd. Het gebeurde regelmatig dat de varenden spraken van hun zorgen of vragen. In allerlei levensomstandigheden is met hen meegeleefd. Als regel wordt bij elk bezoek gebeden en uit Gods Woord gelezen.

Vele pastorale bezoeken zijn gebracht. Aandacht is besteed aan specifieke zorgen en noden en de verledingen waaraan de schippers bloot staan. Het schippersleven brengt aparte gevaren met zich mee.

In de binnenvaart is momenteel heel wat gaande. Als gevolg van de liberalisering staan de tarieven onder grote druk. Dit heeft tot gevolg dat veel schippers stoppen, hun schip laten slopen en bedrijfsbeëindiging aanvragen.

Jonge schippers moeten eigenlijk grotere schepen kopen. Het gevolg hiervan is echter dat de lasten zwaarder en de verplichtingen steeds meer worden. Door de drukke werkzaamheden is men weinig thuis en verlaat het kerkelijk meeleven.

Gebracht is de kerkgang te stimuleren en de varenden meer bij het kerkelijke leven te betrekken. De weg van behoud in Christus is gewezen en geprobeerd is aan het geestelijke leven leiding te geven. Vanuit Gods Woord mocht onderwezen, bemoeidigd en vertroost worden.

Vaak is met onkerkelijken en randkerkelijken en schippers die van Gods Woord vervreemd zijn gesproken. Regelmatig gebeurde het dat zij vertelden over hun persoonlijke of zakelijke zorgen; over de kinderen op het intermaat en de moeiten die dat met zich meebrengt. Er waren goede mogelijkheden om in evangeliserende

zin met hen te spreken. Van tractaatjes en enkele bladen wordt gebruik gemaakt, alsmede van de brochure 'Antwoord op uw vragen'. Een aantal exemplaren van 'De Levensbron' (het Nieuwe Testament en de Psalmen) kon worden overhandigd.

In de binnenvaart ontmoet men in toenemende mate buitenlanders: Polen, Tsjecho's, Russen, Joegoslaven, Duitsers, enz. Zo mogelijk wordt aan hen een evangelie in hun eigen taal meegegeven.

In de rapporten aan de Generale Synode van 1992 en 1995 werd melding gemaakt van een aantal knepuntjes dat nog steeds aandacht vraagt. Deze drie terreinen omvatten de nood op het terrein van het persoonlijk geestelijk leven, op het terrein van de gemeenschap der heiligen en op het terrein van de ambtelijke besteding. Dit alles maakt het werk van de vrijgestelde predikant blijvend noodzakelijk.

Ds. H. van der Ham heeft via de Gereformeerde Bijbelstichting lectuur en bijbels en evangelies in vele talen gratis ter beschikking gekregen. Door zijn contacten met buitenlandse zeeleden en de bemanningen van zogenaamde kettingschepen heeft hij de mogelijkheid veel lectuur te verspreiden.

3.3.1.2. Catechese

Door ds. H. Wubs werd catechese gegeven in het intermaat 'Dubbeldam' in Dordrecht. Dit werd gedaan op verzoek van het intermaat. Met het overlijden van ds. H. Wubs is een einde gekomen aan de catechese in Dubbeldam door de Chr. Geref. vrijgestelde.

Ds. A. van der Veer heeft verschillende jaren catechese gegeven in het intermaat in Zwolle. Ook waren bijbelstudiegroepen voor ouderen onder zijn leiding actief.

Vanwege zijn werkzaamheden als voorzitter van de Evangelische Omroep was hij niet langer beschikbaar voor ons Deputaatschap en heeft hij in de verslagperiode ook zijn werkzaamheden ten behoeve van de intermaatsjeugd beëindigd.

3.3.1.3. Interkerkelijke contacten

Onder de geestelijke verzorging van mensen werkzaam in de binnenvaart valt ook het voorgaan in diensten die speciaal voor schippers en hun gezinnen worden gehouden. Zo ging ds. Wubs regelmatig voor in Rotterdam op de Zwarte Zwaan (pontonschip voor allerlei activiteiten). In het Havenziekenhuis worden de varende opgezocht en enkele malen per jaar houdt ds. H. van der Ham er een meditatie. Ook worden diensten geleid in de Trinitatiskirche te Mannheim (Dld). Ds. H. Wubs en later ds. H. van der Ham zijn hier ongeveer vier keer per jaar voorgegaan. Ook enkele andere Chr. Geref. broeders hebben er wel eens gesproken.

Op zaterdag werden de Nederlandse schepen in Mannheim opgezocht en ontvingen de schippers een uitnodiging voor de zondagse diensten. Het aantal kerkgangers in de diensten te Mannheim varieert van 0 tot 30. Het volgende overzicht geeft de bezoekersaantallen per jaar.

1993	873
1994	896
1995	947
1996	744
1997	844

In Mannheim treft men een grote verscheidenheid van hoorders. Er komen ook onkerkelijke mensen en schippers die nooit naar een walgemeente gaan. Na de dienst is er gelegenheid voor ontmoeting en gesprek.

Veel contacten met niet Chr. Geref. schippers werden gelegd. Bij deze contacten kwam naast het pastorale heel duidelijk het evangelisatorische aspect naar voren. Ook tijdens de bezoeken aan de havens en de verschillende schippersbeurzen werden gesprekken gevoerd met leden van andere kerken of onkerkelijke mensen.

3.3.1.4. Contact en overleg

Ten dienste van het werk onder varende werd contact onderhouden met collega's van allerlei instanties uit binnen- en buitenland die zich moeite geven in hun zorg voor varende in pastoraal, sociaal-maatschappijk en cultureel opzicht.

3.3.2. Zeevaart

3.3.2.1. Christelijke Gereformeerde Zeevarende

Slechts een gering aantal zeevarende is lid van onze kerken. Aan alle ons bekende zeevarende werd door ds. H. Wubs regelmatig aandacht besteed. Ook ds. H. van der Ham heeft de meeste van hen inmiddels persoonlijk ontmoet. De zeevarende van onze kerken zijn zoveel mogelijk thuis opgezocht. Fijne contacten konden worden gelegd. Waar bezoeken moeilijk of onmogelijk waren te realiseren werd telefonisch contact gezocht of geïncorpondeerd. Daarnaast ontvingen Chr. Geref. zeevarende regelmatig een rondzendbrief. Van tijd tot tijd werden kerkenraden benaderd om namen van zeevarende door te geven aan ds. H. van der Ham of het Deputaatschap. Tevens werd aangespoord contact met varende uit de eigen gemeente te onderhouden.

3.3.2.2. Scheepsbezoek

De bemanning van een schip bestaat in de regel uit zeevarende van verschillende nationaliteiten en dikwijls ook van verschillende godsdiensten en culturen. Ze spreken verschillende talen en regelmatig komt het voor dat ze elkaar niet eens verstaan. Dit is natuurlijk verre van ideaal, denk maar aan eventuele calamiteiten.

Niet voor iedere zeevarende is het even gemakkelijk in vrijheid zijn geloof te belijden en te beleven. Aandachtig is naar de zeevarende geluisterd. Pastorale gesprekken zijn gevoerd. Het is belangrijk en waar-

devot dat er iemand is die een open oog en oor heeft voor hun vragen en moeite en bij wie zij terecht kunnen met hun eventuele problemen. Met enkele zeeleden is geïncorpondeerd.

De vrijgestelde is één à twee dagen per week met de sector zeevaart bezig. Hierbij moet met name worden genoemd het werk in de havens van Rotterdam en het Moerdijkgebied. De andere dagen speelt zijn werk zich af binnen de sector binnenvaart.

Wat de zeevaart betreft komt de vrijgestelde in toenemende mate in aanraking met schepen die aan de ketting liggen vanwege financiële problemen. De bemanning op deze schepen zit eigenlijk vast in een vreemd land met een vreemde taal. Voor deze mensen zijn bijbels en lectuur in de eigen taal beschikbaar. Ook de vele kerkelijk betrokken buitenlandse zeevarende stellen een pastoraal bezoek zeer op prijs.

Eenige zogenaamde kettingschepen zijn regelmatig bezocht. Met name in Moerdijk is er voor de zeeleden bitter weinig; zelfs geen telefooncel. Getracht is pastoraal te werken onder zeevarende. Vele gesprekken zijn gevoerd met christenen uit andere landen. Wat hebben zij een woord van bemoediging nodig.

Tevens kon het evangelie worden doorgegeven aan zeevarende die er nog nauwelijks mee in aanraking zijn gekomen. Een aantal zeeleden heeft een Bijbel ontvangen en voor het eerst in hun leven Gods Woord gelezen. Er zijn er bij die duidelijk belangstelling hebben.

Een aantal meditaties is vertaald in het Tagalog, Russisch en Indonesisch. Ze worden voornamelijk verspreid onder buitenlandse zeevarende.

3.3.2.3. Kerstfeest op zee

Ds. H. van der Ham werd in 1997 in de gelegenheid gesteld een meditatie in te spreken en te publiceren die werd gevoegd bij het kerstgeschenk van de werkgroep 'Kerstfeest op zee' die alle haar bekende zeevarende, kerkelijk zowel als onkerkelijk, rond de kerstdagen een pakket bezorgt.

3.3.2.4. Protestants Koopvaardijwerk (PKW)

Het bezoeken van zeeschepen in Dordrecht en Rotterdam werd uitgevoerd in overleg en samenwerking met het Protestants Koopvaardijwerk (P.K.W.) in Rotterdam en omgeving.

Een groot aantal zeeschepen kon worden bezocht. Ongeveer één à twee dagen per week is aan het werk onder de zeevarende besteed. Een rondzendbrief werd geschreven en verzonden naar 700 Nederlandse zeevarende. De bedoeling is dat dit eenmaal per jaar gebeurt.

Zoals in het vorige rapport aan de Synode al gemeld is het 'PROTESTANTS KOOPVAARDIJWERK NEDERLAND' (P.K.W.N.) een informeel comité waarin vertegenwoordigers van: plaatselijke Ned. Hervormde en Gereformeerde Kerken, verenigingen die actief zijn op het gebied van de geestelijke verzorging zeevarende of deze activiteiten ondersteunen, Ned. Hervormde diaconaal havenproject, geestelijke/diaconale verzorgers die actief zijn in het havengebied van Rotterdam en omgeving, andere niet verbonden aan één van bovengenoemde instellingen. Het comité heeft zich toegeëigend van de werkzaamheden en het ondersteunen van de werkers tot taak gesteld. In Rotterdam was het werk verdeeld onder de koopvaardijpredikanten van de Ned. Hervormde, de Gereformeerde en de Chr. Geref. kerken.

Het streven van het P.K.W.N. is om verschillende kerken en instellingen die zich bezighouden met de geestelijke en diaconale verzorging van zeevarende bijeen te brengen in een samenwerkingsverband. Het doel hiervan is om als één groep naar buiten te kunnen treden zowel richting kerken, sponsors als redereien, havenbedrijven, verenigingen en particulieren etc. en als één aanspreekpunt te dienen voor de ondersteunende kerken en instellingen. Tevens zou hiermee kostenbesparing kunnen worden gerealiseerd.

Een stuurgroep is inmiddels omgezet in een voorlopig bestuur om effectiever te kunnen handelen. Dit bestuur is bezig met een onderzoek naar de mogelijkheden van een dergelijk samenwerkingsverband. Ook ons Deputaatschap derkt hierin mee in de personen van onze adviseur voor de zeevaart, br. A. Koning, en ds. J. Mann die bekend is met de wereld van de koopvaardij. Het is het bestuur schriftelijk bekend gemaakt dat de principiële en financiële verantwoordelijkheden door het Deputaatschap behouden moeten blijven.

Inmiddels is een intentieverklaring opgesteld waarin afbakening van de eigen verantwoordelijkheid van elke deelnemende organisatie is vastgelegd. Deze intentieverklaring is als bijlage 1 bijgevoegd. Het deputaatschap heeft deze intentieverklaring ondertekend onder het uitdrukkelijk beding dat de geheel eigen verantwoordelijkheid in principeel en financieel opzicht naar de kerken, c.q. de Generale Synode toe, volledig overlet blijft.

In de verslagperiode was het werk van het P.K.W.N. een vast agendapunt tijdens de vergaderingen van het deputaatschap. Op één van de laatste vergaderingen van ons deputaatschap was er een voorstel van de P.K.W.N. t.a.v. Taakverdeling van de werkers in het protestants koopvaardijwerk Nederland. Wij hebben wijzigingen aangebracht en doorgespeeld aan het P.K.W.N.

Ter kennisgeving als bijlage 2 toegevoegd - de 'Samenwerkingsovereenkomst Protestants Koopvaardijwerk Nederland'.

3.3.2.5. Diensten voor zeevarende

Eke zondag werden in het Zeemanshuis aan de Willemskade in Rotterdam internationale en interkerkelijke diensten gehouden. De predikanten voor varende gingen, ondersteund door een team gemeenteleden, de havens langs om varende voor deze diensten uit te nodigen. Ds. H. van der Ham heeft in 1997 vier keer in het Engels gepreekt in het Zeemanshuis te Rotterdam. Gemiddeld komen er zo'n veertig kerkgangers van allerlei nationaliteiten. Het volgende overzicht geeft het aantal bezoekers per jaar en hun nationaliteit weer.

jaar	aantal bezoekers	nationaliteiten
1993	2882	51
1994	2996	36
1995	2896	42
1996	2633	42
1997	2261	37

Het wordt de laatste jaren voor de zeelieden steeds moeilijker de diensten in het Zeemanshuis te Rotterdam te bezoeken. Rotterdam kent een drukke haven waar de ligtiden bijzonder kort zijn. Sommige schepen die op de zaterdag bezocht worden, varen nog voor de zondag of op de zondag weg. Het komt regelmatig voor dat zeelieden op de dag des Heeren hard moeten werken of niet naar de kerk kunnen c.g. mogen. Met name de grote zeeschepen liggen steeds verder van Rotterdam-Centrum verwijderd. Voorts heeft het feit dat de winkels in Rotterdam iedere zondag open zijn een negatieve invloed op het aantal bezoekers van de diensten. Niettemin is het voor meerdere zeevarenden een verademing als zij een kerkdienst mee mogen maken waar ze vanuit Gods Woord worden onderwezen en gesteekt.

Na de dienst zijn er Bijbels verkrijgbaar in veertig talen. Zeelieden waarderen het als ze een Bijbelgedeelte in de eigen taal ontvangen.

Van tijd tot tijd is er in zeemanscentrum De Beer in de Europoort een avondwijding verzorgd door ds. H. van der Ham.

Vooraf Filippijnen stellen dit 'avondgebed' wat schriftlezing, meditatie en gebed omvat, zeer op prijs.

Het P.K.W.N. organiseerde elk jaar de landelijke Koopvaardij-herdenkingsbijeenkomsten die het karakter dragen van samenkomsten zoals deze op 4 mei worden gehouden. Tijdens deze bijeenkomsten gingen alle vrijgestelden, dus ook ds. Van der Ham voor.

3.3.2.6. ICMA

De International Christian Maritime Association belegt om de drie à vier jaar een internationale conferentie. Deputaten zijn van mening dat het voor haar predikant wenselijk kan zijn deze conferenties te bezoeken. Het is immers goed op de hoogte te blijven van ontwikkelingen op het gebied van het internationale werk onder zeevarenden. In verband met het bezoek van zeeschepen is het noodzakelijk dat de predikant inzicht heeft in problemen die zich in de zeevarende landen en op buitenlandse schepen voor kunnen doen op kerkelijk en sociaal gebied. Door deze conferentie kan de predikant het gevoel krijgen niet alleen voor dit moeilijke werk te staan. Deelname kan afhankelijk gesteld worden van de waardebeoordeling van de agenda van de conferentie door de predikant. Om aan dergelijke conferenties deel te kunnen nemen zou jaarlijks een bedrag van de begroting daartoe bestemd en daarvoor gereserveerd kunnen worden. Uit het zo opgebouwde conferentiebudget zou in voorkomende gevallen ook geput kunnen worden voor het bezoeken van conferenties in de sector van de binnenvaart.

4. Publiciteit

4.1. Betrokkenen

Bij de publicatie van het één en ander zijn vooral de secretaris, de predikant voor de varenden en de administrateur betrokken. Zij verzorgen de publiciteit naar kerkenraden, vervaardigen zo nodig artikelen voor de kerkelijke pers, en voeren de redactie van het eigen orgaan 'Kompas' en houden een adressenboekje bij.

4.2. Kompas

Elke drie maanden werd een periodiek uitgegeven dat de naam 'Kompas' draagt. In 'Kompas' stonden artikelen die betrekking hadden op zowel de binnenvaart als de zeevaart.

Naast de bijdragen van de secretaris, de penningmeester en de predikant voor de varenden, werd in elk nummer van 'Kompas' een artikel opgenomen van de hand van mev. M.H. van Ek-Veldhuizen. Zij schreef artikelenreeksen over o.a. 'Het wel en wee van de zeevarenden', het werk van de bibliotheek voor de varenden; losse artikelen over het comité 'Kerstfeest op zee', de stichting 'Escape'; en een vraaggesprek ter introductie van ds. H. van der Ham. Ook stond in verschillende nummers een puzzelrubriek voor kinderen. Radio- en TV-diensten vanuit Chr. Geref. Kerken werden aangekondigd. Eveneens werden de kerstvieringen in verschillende aan het water gelegen gemeenten vermeld.

Tijdens enkele vergaderingen van het deputaatschap heeft het deputaatschap met haar adviseurs nagedacht over een eventueel centraal blad. Dit naar aanleiding van een vraag van de GS 1995. Zouden we ons blad 'Kompas' niet op kunnen laten gaan in een centraal kerkelijk magazine? We hebben voor- en nadelen tegenover elkaar gezet. Voor ons wegen de nadelen zwaarder dan de voordelen. Deputaten zien het opnemen van onze informatie aan de varenden in een centraal blad dan ook niet zitten. Voordelen zouden kunnen zijn dat het minder papier kost, tijd en kosten bespaard worden en financiële ruimte korter voor een aantrekkelijk blad. Nadelen is dat een zo groot blad niet zo makkelijk meer leest en dat onze varenden hun eigen blaadje kwijt zijn. 'Kompas' is gratis. Moeten de varenden straks een abonnement nemen? En zullen ze dat doen? En geeft het elke veertien dagen uitkomen geen moeilijkheden? Kunnen we daar elke veertien dagen wel een rubriek in vullen? Als wij daar geen mogelijkheden in zien, werkt het dan wel goed als er zo af en toe iets in komt voor de varenden? Brengt een centraal blad niet het gevaar met zich mee dat men verdrinkt in de informatie? Daarbij komt dat het blad 'Kompas' het middel is tot het vragen en ontvangen van giften voor het werk onder de varenden. Deputaten zijn van mening dat we niet moeten denken aan een 'of-of', maar een 'en-en'. Incidenteel zouden we dan eventueel iets in een centraal blad kunnen plaatsen. Just omdat wij te maken hebben met een specifieke doelgroep moet een specifiek blad blijven bestaan.

4.3. Predikant voor de varenden

Ds. H. van der Ham heeft inmiddels aan verschillende publicaties meegewerkt. Een hiervan betrof een artikel in 'Standvastig', het orgaan van de Gereformeerde Bijbelstichting (GBS) waarin melding werd gemaakt van een schenking van allerlei lectuur en bijbels in vele talen ter verspreiding onder de varenden.

4.4. Gids voor de varenden

Nadat in 1995 een nieuwe 'gids voor de varenden' verscheen, is inmiddels nog weer een verbeterde versie van dit adressenboekje verschenen. In deze gids zijn alle namen, adressen en (auto)telefoonnummers, alsmede de namen van de binnenschepen vermeld. Door de administrateur en de leden van de sectie werd er

wordt veel werk verzet om de gegevens steeds weer te controleren en te verbeteren. Met ingang van het derde nummer van 1995 werden de mutaties ook in 'Kompas' opgenomen. De gids werd verspreid onder alle varenden, contactpersonen en overige belanghebbenden.

4.5. Jaarboek

In overleg met de redactie van het Jaarboek is besloten de lijst met contactpersonen niet langer apart op te nemen, maar met ingang van het Jaarboek 1996 de contactpersonen te vermelden bij de gegevens van de kerken afzonderlijk. Deputaten hopen dat de varenden op deze wijze gemakkelijker en eerder gebruik maken van de diensten van de contactpersonen.

Voorstellen

Wij stellen de Synode voor om te besluiten:

De Synode heeft kennis genomen hebbend van het rapport van Deputaten voor de geestelijke verzorging van de varenden over de jaren 1995 - 1998.

De Synode besluit

1. Met het gevoerde beleid conform de gegeven instructie in te stemmen.
2. Bijlage 1 art. 3 K.O. te wijzigen in 'Deputaten kunnen aan hun college een drietal mensen met ervaring in de vaart, zo mogelijk ambtsdragers, als adviseurs toevoegen.
3. Art. 82 K.O., punt 2 te laten vervallen.
4. De begrotingen voor de jaren 1999, 2000 en 2001 goed te keuren.
5. In de plaats van br. J.C. Guyt die om gezondheidsredenen aftreedt, br. A. Bonninga uit Dordrecht-Zuid te benoemen.
6. Wederom deputaten te benoemen voor de geestelijke verzorging van de varenden.

ds. A. van Ek, secretaris

Bijlage 56.1

INTENTIEVERKLARING

De partijen

- Het Samenwerkingsorgaan Geestelijke Verzorging Koopvaardij, waarin opgenomen de Landelijke Hervormde Zeemansraad en Deputaten Geestelijke Verzorging Koopvaardij van de Gereformeerde Kerken in Nederland met de Regionale Commissies Protestants Koopvaardijwerk Amsterdam en protestants koopvaardijwerk Rotterdam
 - De Vereniging Nederlandse Zeemanscentrale
 - De Stichting Diaconaal Havenproject te Rotterdam en
 - Deputaten Geestelijke verzorging Varenden van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland
- gedurende kortere of langere tijd belast met de zorg voor zeevarenden, verklaaren zich gemeenschappelijk in te zetten voor de totstandkoming van een samenwerkingsverband, voorlopig onder de titel: "Protestants Koopvaardijwerk Nederland", dat
- tot doel heeft de geestelijke en sociale zorg voor Nederlandse en andere dan Nederlandse zeevarenden van schepen die een Nederlandse haven aandoen, te rationaliseren en te optimaliseren,
 - recht doet aan de doelstellingen van elke partij afzonderlijk,
 - de instemming heeft van de kerkgenootschappen die verantwoordelijk zijn voor de Geestelijke Verzorging Koopvaardij en
 - de deelname van de andere dan de genoemde partijen bevordert.

Rotterdam, 199

Bijlage 56.2

SAMENWERKINGSOVEREENKOMST PROTESTANTS KOOPVAARDIJWERK NEDERLAND

- 1.0. Het "protestants Koopvaardijwerk Nederland" (PKW.N) is een samenwerkingsverband, waarin deelnemen:
 - het Samenwerkingsorgaan Geestelijke Verzorging Koopvaardij, bestaande uit de Landelijke Hervormde Zeemansraad en Deputaten Geestelijke Verzorging Koopvaardij van de Gereformeerde Kerken in Nederland
 - Met de Regionale Commissies protestants Koopvaardijwerk Amsterdam (PKW.A) en Protestants Koopvaardijwerk Rotterdam (PKW.R)
 - Deputaten Geestelijke Verzorging Varenden van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland (Dep. CGK)
 - de stichting "Diaconaal Havenproject Rotterdam"
- 1.1. Het samenwerkingsverband staat open voor andere participanten voorzover zij de doelstellingen van

- het samenwerkingsverband onderschrijven en bereid zijn mede verantwoordelijkheid te dragen voor de uitvoer van het gezamenlijke beleid.
- 2.0. Het gemeenschappelijk doel van het Protestantse Koopvaardijwerk Nederland is het bevorderen van het geestelijk en sociaal welzijn van de Nederlandse zeevarenden en andere zeevarenden op schepen, die een Nederlandse haven aandoen, door:
- advies en informatie te geven aan:
 - de beleidsorganen van de kerken, die structureel bijdragen aan de instandhouding van dit werk;
 - de kerkelijke gemeenten, die binnen hun grenzen met de zeevarenden te maken hebben;
 - de overige kerkelijke gemeenten ten behoeve van zeevarende gemeenteleden;
 - de coördinatie van fondswerving en beheer voor de instandhouding van het werk;
 - vanuit haar verantwoordelijkheid als deel van de "International Christian Maritime Association" (I.C.M.A.) de internationale samenwerking op dit gebied mede in stand te houden en te bevorderen, voorzover niet in strijd met de eigen doelstelling;
 - het onderhouden van contacten met het Apostolaat ter zee, andere organisaties en instellingen, die zich met gelijksoortig werk bezighouden;
 - het onderhouden van contacten met overheden, bedrijfsleven en andere betrokkenen bij de zeevaart en havenactiviteiten;
 - het bevorderen van bekendheid en verbondenheid met het koopvaardijwerk, zowel onder de zeevarenden zelf als onder belangstellenden binnen en buiten de kerken.
- 3.0. Het protestants Koopvaardijwerk Nederland wordt bestuurd door vertegenwoordigers van de besturen van de onder 1. genoemde partijen.
- De betrokken bestuursleden worden voorgedragen en benoemd door de betreffende organen en instellingen.
- Het samenwerkingsorgaan zal door twee, de overige partijen elke door één lid worden vertegenwoordigd. De beide vertegenwoordigers van het Samenwerkingsorgaan vertegenwoordigen tevens de Nederlandse Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Evangelisch Luthere Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden.
- Het Bestuur benoemt na instemming van participanten een onafhankelijke voorzitter.
- Het Bestuur kiest uit zijn midden een secretaris en een p.v. secretaris, een penningmeester en een p.v. penningmeester.
- Het bestuur stelt een huishoudelijk reglement vast.
- 3.1. Het bestuur van het Protestantse Koopvaardijwerk Nederland stelt een gemeenschappelijk beleidsplan op met inachtneming van de doelstellingen van elke partij.
- Het beleidsplan moet ter goedkeuring worden voorgelegd aan participanten.
- Voor de vaststelling van het beleid is de goedkeuring vereist van alle participanten.
- 3.2. Tekenjare, voor «datum», stelt het Bestuur van protestants koopvaardijwerk Nederland een begroting vast die betrekking heeft op de gemeenschappelijke activiteiten. Het Bestuur bepaalt voorts, in onderling overleg, een dekkingsplan.
- 3.3. Aan het Bestuur van het samenwerkingsverband wordt de beleidsbepalende taak van "Protestants Koopvaardijwerk Nederland" toevertrouwd. Voor de uitvoerende en beleidsadviserende taak zijn door participanten van het PKW.N of hun opdrachtgevers medewerkers aangesteld die in PKW.N - verband werkzaam zijn en in hun werk bijgestaan worden door regionale commissies.
- 3.4. Het inzamelen van gelden van derden voor de gemeenschappelijke activiteiten is uitsluitend voorbehouden aan het Protestantse Koopvaardijwerk Nederland.
- 3.5. Teneinde het onder 2. aangegeven doel te bereiken wordt, voor wat betreft het totale koopvaardijwerk, door participanten het beleid in onderling overleg vastgesteld en worden besluiten gezamenlijk genomen.
- 3.6. Regionale commissies hebben een uitvoerende taak. Het Bestuur van het PKW.N stelt een generale instructie vast voor de regionale commissies.
- Medewerkers maken als adviseur deel uit van de regionale commissies, afhankelijk van de regio waarin zij werkzaam zijn.
- 3.7. Protestantse Koopvaardijwerk Nederland brengt jaarlijks verslag uit van de activiteiten aan de partijen en belanghebbenden. De jaarstukken vormen een onderdeel van het verslag. De bestuursleden van de partijen bij het samenwerkingsverband ontvangen een exemplaar van dit verslag.
- 4.0. Het gestelde in deze samenwerkingsovereenkomst laat onverlet de verantwoordelijkheid en de rapportage van de participanten van het samenwerkingsverband afzonderlijk.

BILLAGES 57
Art. 143, 145, 237

RAPPORT 6 VAN COMMISSIE III INZAKE DEPUTATEN VOOR DE GEESTELIJKE VERZORGING VAN DE VARENDEN

1. Algemeen

Uw commissie spreekt waardering uit voor het vele werk dat dit deputaatschap heeft verricht. De achterliggende periode werd gekenmerkt door het plotselinge overlijden van ds. H. Wubs. Met grote dankbaarheid mag aan het werk van ds. Wubs onder de varenden teruggedacht worden. Hij wist aan dit werk een flinke uitbouw te geven, niet in de laatste plaats door de grote pastorale beweging waarmee hij zijn arbeid mocht verrichten. Inmiddels heeft ds. H. van der Ham zich ingewerkt en kon hij zich als nieuwe predikant voor de varenden een eigen plaats verwerven.

2. Varende ouderlingen, adviseurs en contactpersonen

Om verwarring te voorkomen, is het goed erop te wijzen dat de varende ouderlingen niet dezelfde zijn als de adviseurs van het deputaatschap. Varende ouderlingen kunnen ook advies uitbrengen, maar hun taak reikt nog verder: hun is mede het pastorale opzicht toevertrouwd over de varenden, hetgeen bij de adviseurs niet het geval is. Uw commissie kreeg de indruk dat de positie van de varende ouderlingen en de adviseurs binnen het deputaatschap niet geheel duidelijk was. Met name is dat toegespat op de vraag of zij al dan niet stemrecht zouden moeten hebben. Desgevraagd deelden deputaten mee, dat alleen de door de generale synode benoemde deputaten stemrecht hebben. Uw commissie is het daarmee eens.

De voorgestelde wijziging van bijlage 1 KO art. 3 biedt de mogelijkheid dat niet alleen varenden adviseurs van deputaten kunnen zijn, maar ook mensen die werkzaam zijn geweest in en/of bekend zijn met de zeevaart en de binnenvaart. Uw commissie acht de voorgestelde wijziging een zinvolle verbetering.

In onderdeel 2.2.4 van het deputatenrapport wordt verwezen naar een profiel voor contactpersonen. Deze bijlage ontbreekt, daar het een voorlopig concept betreft. Deputaten willen wel met een dergelijk profiel gaan werken voor de aanstelling en bij de toerusting van contactpersonen, om meer lijn te brengen in de taakopstelling en -uitvoering van de contactpersonen.

3. Attestaties

Hoewel de vorige generale synode geen opdracht heeft gegeven tot bezinning over de gang van zaken rond de attestaties van varenden, hebben deputaten wel toegezegd dat zij daar aandacht aan zouden geven (zie art. 108 acta GS 1995). De rapportage op dit punt is erg kort: deputaten menen dat deze attestaties in de huidige vorm niet functioneren in de praktijk en stellen afschaffing voor. Uw commissie beseft dat de situatie van de varenden sterk is veranderd ten opzichte van de jaartallen die genoemd worden in art. 82 KO sub 2: men is meer mobiel, waardoor de schippers vaker in hun thuisgemeente kunnen kerken. Verder is het deputaten toe te stemmen dat de 'schippersattesten' in de huidige vorm niet meer voldoen. Toch komt het uw commissie voor dat het, in een tijd waarin naast varenden ook allerlei andere gemeenteleden voor een langere periode elders verblijven in binnen- of buitenland, een goede zaak zou zijn wanneer de mogelijkheid onderzocht zou worden van een 'reisattest'. Dit onderzoek zou opgedragen kunnen worden aan deputaten revisie van de kerkorde.

4. De benoemingsprocedure

Er is verschil van inzicht gerezen over de benoemingsprocedure die is gevolgd om te kunnen voorzien in de vacature van ds. H. Wubs (zie verder bij ingekomen stukken 10.13). Met dankbaarheid heeft uw commissie geconstateerd dat het verschil van inzicht niet heeft verhindert dat het gehele deputaatschap zich loyaal heeft opgesteld achter ds. H. van der Ham en dat de samenwerking tussen deputaten, de predikant voor de varenden en de varende ouderlingen goed te noemen is.

Deputaten zijn al begonnen met de bezinning op een toekomstige benoemingsprocedure. Uw commissie acht het een goede zaak wanneer deputaten de opdracht krijgen deze bezinning af te ronden en het resultaat daarvan aan de volgende generale synode te rapporteren.

5. Kerkdiensten en pastoraat

Het is niet eenvoudig om bij varenden te achterhalen of en waar ze kerkdiensten bezoeken. Toch bestaat er zorg bij deputaten op het punt van de kerkgang. Daarbij komt dat de toenemende trend van zondagsarbeid het bezoeken van kerkdiensten verder belemmert. Uw commissie heeft gemerkt dat in het pastoraat deze zorg voortdurend onder de aandacht wordt gebracht.

Deputaten deelden mee dat de kerkdiensten die onder verantwoordelijkheid van onze kerken gehouden worden in de Trinitatiskirche te Mannheim een open karakter hebben, terwijl zij worden ingericht zoals dat in onze kerken gebruikelijk is.

De pastorale commissie van het deputaatschap heeft in de verslagperiode driemaal alle adressen uit het adresbestand doorgenomen. Op een groot deel van deze adressen heeft ds. H. van der Ham pastorale bezoeken afgelegd; met andere varenden is telefonisch contact gelegd, zodat in relatief korte tijd veel werk is gebeurd.

De catechese in de internaten in Dordrecht en Zwolle is beëindigd. Deputaten konden geen vervolg aan dit werk geven, omdat de catechese door de internaten zelf geregeld wordt.

6. Zondagsarbeid

Evenals in andere sectoren van het bedrijfsleven, krijgen varenden in toenemende mate te maken met de problematiek van zondagsarbeid. Het wordt steeds moeilijker zich daaraan geheel te onttrekken. Het is uw commissie gebleken dat deputaten zich intensief met deze problematiek bezig houden en met wijsheid proberen erop aan te dringen bij de varenden om situaties te vermijden waarin zondagsarbeid niet te ontlopen valt.

7. Voorstellen

De commissie stelt u voor:

1. deputaten te danken voor het werk dat zij in de afgelopen periode hebben verricht en hun werkzaamheden goed te keuren;
2. Bijlage 1 KO art. 3 te wijzigen in: "Deputaten kunnen aan hun college een drietal mensen met ervaring in de vaart, zo mogelijk ambtsdragers, als adviseurs toevoegen";
3. een onderzoek te laten instellen door deputaten revisie van de kerkorde naar de mogelijkheid van 'reisattestaties' en op de volgende generale synode daarover te rapporteren;
4. deputaten op te dragen een benoemingsprocedure op te stellen voor de opvolging van de predikant voor de varenden en op de volgende generale synode daarover rapport uit te brengen;
5. opnieuw deputaten te benoemen.

J.W. van Peil, rapporteur

BIJLAGE 58
Art. 150, 181, 183, 285

RAPPORT 6 COMMISSIE 5 - KERKELIJKE VERHOUDINGEN - BINNENLAND - NED.GER.KERKEN

Uw commissie heeft kennis genomen van het rapport van deputaten met betrekking tot de relatie tot de NGK. Zij deelt haar rapport in drie delen in:

1. algemeen;
2. Samenwerkingsoverleg
2. a. samenwerkingsgemeenten;
2. b. samenwerkende gemeenten;
3. voorstellen.

1. Algemeen

Uw commissie heeft vastgesteld dat de vier samensprekingen moeizaam zijn verlopen. De hoop van deputaten dat de besprekingen in een betere sfeer en toezetting zouden kunnen worden gehouden is geen werkelijkheid geworden.

Zowel aan de kant van deputaten als bij de leden van de Commissie voor Contact en Samenspreking (CCS) was er weinig animo en enthousiasme om de besprekingen voort te zetten na de G.S.-1995. De leden van de CCS waren ontmoedigd door het besluit van de G.S.-1995.

Er is wederzijds sprake van gebrek aan elan om constructief verder te spreken. Deputaten en de leden van de CCS zijn in de samensprekingen niet verder gekomen dan het uitwisselen van standpunten. De energie ontbrak om samen te zoeken naar een vorm van overeenstemming over o.a. de gespreksonderwerpen zoals verwoord in besluit 1 van G.S.-1995.

Met teleurstelling en verdriet stelt uw commissie dit alles vast. Vele jaren is overeenkomstig het gebod van de Heiland gezocht naar eenheid zowel op landelijk als plaatselijk niveau. Het blijkt dat de weg naar eenwording op landelijk niveau steeds moeilijker begaanbaar wordt in tegenstelling tot vormen van samenwerking op plaatselijk niveau. De Landelijke Vergadering(LV) heeft aangegeven een duidelijke binding aan de belijdenis niet te zullen bevorderen. Tevens zal de NGK steeds meer een eigen koers gaan varen waarbij niet altijd meer rekening gehouden zal kunnen worden met bezwaren van CGK-zijde. Loyaliteit van de NGK aan eigen kerkverband zal in de komende tijd een grotere rol gaan spelen in de samensprekingen.

Ten aanzien van de gevoerde samensprekingen kan het volgende worden opgemerkt. Er is niet lang gesproken over de gebieven verschillen ten aanzien van de toelegging van het heil. De verschillen die er waren, zijn er nog.

Naast de gebieven verschillen tav. de toelegging van het heil hebben deputaten ook nog andere verschillen geconstateerd bij de bespreking van besluit 1 van de G.S.-1995.

Deputaten hebben met de CCS gesproken over de relatie Schrift en confessie. Het werd deputaten duidelijk dat de CCS de confessie meer benaderen als een antwoord op de Schrift dan als een weergave van de Schrift. Deputaten concluderen dat in deze visie te weinig doorklinkt dat de confessie een kerkelijk geestes samenvatting van Gods Woord is. De CCS is op haar zienswijze niet terug gekomen. Deputaten stellen vast dat op deze wijze tekort gedaan wordt aan het kerkelijk gezag van de confessie. Tevens is het gevaar niet denkbeeldig dat er een vrijblijvende houding tegenover de confessie ontstaat.

Deputaten hebben met de CCS gesproken over de functionering van het AKS. Zij hebben aan de orde gesteld de preambule, de noodzaak van ondertekening van het ondertekeningformulier (AKS art. 17) en de hantering van art. 34, bekrachtiging en nakoming van besluiten.

AKS art. 17 Ondertekening Formulieren van Enigheid

De ambtsdragers zullen de drie Formulieren van Enigheid (te weten: de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leemgels) ondertekenen als blijk van hun instemming met de leer van de kerk. Indien een ambtsdrager de ondertekening weigert of niet langer voor zijn rekening kan nemen, zal de uitoefening van zijn ambt worden opgeschort tot hij zich nader zal hebben verklaard ten genoegen van zijn kerkeraad. Ook zij die door een regionale vergadering beroepbaar zijn gesteld, of het recht hebben verkregen een opbouwend woord te spreken, zullen door ondertekening van de drie Formulieren van Enigheid in die vergadering hun instemming met de leer van de kerk betuigen.

AKS art. 34 Bekrachtiging en nakoming van besluiten

Een besluit van de regionale of landelijke vergadering zal door de plaatselijke kerken bekrachtigd worden en in onderlinge liefde nagekomen, tenzij dit besluit strijdig bevonden wordt met de Heilige Schrift of ook als het niet overeenstemt met het Akkoord van kerkelijk samenleven.

De kerk die een besluit niet bekrachtigt om bovengenoemde redenen, of niet kan uitvoeren om redenen die het welzijn van de gemeente betreffen, zal hiervan aan de zusterkerken rekenschap geven.

De CCS spreekt uit dat de noodzaak van ondertekening steeds meer gezien wordt, maar dat dit nu nog niet verplichtend kan worden opgelegd. De CCS spreekt eveneens uit dat de kerkelijke ruimte voor die gemeenten, die zich niet houden aan Art.34, beperkt is. De afgevaardigden van die gemeenten mogen op de LV wel meespreken, maar niet meestemmen. De vraag is gewettigd in hoeverre de NG Kerken zich gebonden achten aan het AKS. Deputaten kunnen zich niet vinden in deze manier van omgaan met het ondertekeningformulier en het AKS.

Deputaten hebben met de CCS gesproken over het besluit van de LV inzake de openstelling van het diakenambt voor de zusters der gemeente. Deputaten hebben m.n. kerkrechtelijke bezwaren tegen de wijze waarop de LV het besluit heeft genomen. Die vergadering heeft wel de voorstellen van het rapport overgenomen, maar niet de hermeneutische onderbouwing van deze voorstellen. Beseft dient te worden dat het

besluit van de LV als een nieuwe hindernis op de weg naar kerkelijke eenheid wordt aangemerkt (zie besluit G. S.-1995 onder van oordeel 4).

De LV heeft in haar vergadering d.d. 16 mei 1998 uitgesproken grotere nadruk te willen leggen op de plaatselijke samensprekingen, waarbij de landelijke contacten zich niet langer meer richten op kerkelijke eenheid. Deputaten hebben de tekst van dit besluit van de LV d.d. 27 juni 1998 nog niet kunnen bespreken in hun vergadering. De brief d.d. 21 september 1998 vraagt van de synode om een aparte besluitvorming. Uw commissie zal u dienen met een voorstel.

2. Samenwerkingsoverleg

Sinds enige jaren ontmoeten de samenwerkingsgemeenten en een aantal samenwerkende gemeenten elkaar twee maal per jaar. Deputaten worden uitgenodigd die samenkomsten bij te wonen. Er is sprake van een groeiende belangstelling van de kant van de samenwerkende gemeenten.

Het Samenwerkingsoverleg beschouwt zichzelf als een orgaan voor informeel contact. Uw commissie heeft kennis genomen van de zorg van deputaten met betrekking tot het functioneren van het Samenwerkingsoverleg. Uw commissie deelt die zorg wanneer dit overlegplatform de vorm van een eigensoortig kerkelijke vergadering zou gaan krijgen.

Uw commissie adviseert u, dat het deputaatschap voor de eenheid van gereformeerde belijders in Nederland door middel van contacten met dit Samenwerkingsoverleg, hoewel het geen officiële kerkelijke status heeft, dient te stimuleren dat de samenwerkingsgemeenten zich niet geïsoleerd gaan voelen en opstellen in ons kerkelijk leven, zoals in het recente verleden wel eens dreigde. Tevens dient dit overleg van deputaten te bevorderen dat de samenwerkingsgemeenten zich loyaal opstellen tegenover het eigen kerkverband en zich houden aan de besluiten van de synoden. Uitgangspunt in het contact en overleg dient te zijn wederzijds vertrouwen en een broederlijke gesprekstoel.

2.a. de samenwerkingsgemeenten

De samenwerkingsgemeenten zijn de volgende 7 gefedereerde gemeenten: Almere, Alkmaar, Arnhem, Leijst, Nieuwegein, Houten(wijkgemeente van Utrecht-C) en Rotterdam-Alexanderpolder (wijkgemeente van Rotterdam-C).

Uw commissie constateert dat het proces van éénwording onomkeerbaar is, en dat een ontkenning van dit gegeven door de kerken de samenwerkingsgemeenten in een gewetensconflict zouden brengen. Dit proces wordt door hen gezien en beleefd als een geschenk van God. Het stemt hen tot dankbaarheid.

Tegelijk moet door de samenwerkingsgemeenten bedacht worden, dat het behoren tot twee kerkverbanden wederzijdse beïnvloeding tot gevolg heeft. Dit gegeven noopt de commissie u voor te stellen dat het deputaatschap voor de eenheid van gereformeerde belijders in Nederland zich dient te bezinnen op de kerkrechtelijke positie van de samenwerkingsgemeenten en daarvan rapport dient uit te brengen aan de volgende generale synode.

De commissie stelt vast dat alle samenwerkingsgemeenten zich hebben uitgesproken vóór de vrouwelijke diaken in de gemeente. Deze beslissing roept de vraag op naar de loyaliteit ten opzichte van het eigen kerkverband. Echter in afwachting van het besluit van de Generale Synode 1998 met betrekking tot de vragen rondom 'Vrouw en ambt' zijn deze gemeenten voornamelijk niet overgegaan tot effectivering van het besluit in dezen.

2.b. samenwerkende gemeenten

De samenwerkende gemeenten onderhouden op verscheidene wijze contacten met de NGK, die o.a. gestalte krijgen in kanselruil.

Uw commissie constateert een toename van het aantal samenwerkende gemeenten. Deze gemeenten worden in toenemende mate betrokken bij het Samenwerkingsoverleg.

Uw commissie stelt vast, dat in sommige samenwerkende gemeenten geen behoefte bestaat aan uitbreiding van de samenwerking, maar dat andere gemeenten zoeken naar intensivering van de samenwerking.

Er is begrip voor de bezwaren, die deputaten in de contacten op landelijk niveau ervaren, maar de genoemde verschillen worden op plaatselijk niveau doorgaans niet zo beleefd. De samenwerkende gemeenten dringen er bij deputaten op aan de contacten op landelijk niveau niet te verbreken om spanningen op plaatselijk niveau te voorkomen.

3. Voorstellen

De generale synode

overwegende

1. dat deputaten, overeenkomstig hun opdracht, met de NG commissie gesproken hebben over de verschillen met betrekking tot de toelegging des heils, de relatie Schrift en confessie, de vragen ten aanzien van het AKS en het besluit van de Landelijke Vergadering van de NGK inzake de openstelling van het diakenambt voor zusters der gemeente;
2. dat de synode van 1995 er bij de kerken op aandrong terughoudendheid te betrachten in het zoeken naar en uitbreiden van contacten met de NGK;

constaterende

1. dat de verschillen die gebieven waren ten aanzien van de toelegging des heils slechts in kort bestek besproken zijn aangezien een verder gesprek hierover niet goed mogelijk is gebleven;
2. dat ook de bezwaren die gerezen zijn met betrekking tot het AKS gebleven zijn;
3. dat het besluit van de Landelijke Vergadering inzake de openstelling van het diakenambt voor zusters der gemeente vanwege de wijze, waarop dit besluit is tot stand gekomen alsmede doordat ook de oorspronkelijke theologische fundering ervan (die niet aanvaard werd), vragen oproep, een belemmering blijft op de weg naar eenheid.

- dat het gesprek over de relatie tussen Schrift en confessie onbevredigend is geweest en dat in dezen geen overeenstemming kon worden bereikt;
- dat deputaten de opdracht van 1995 'om met de NG commissie te spreken over de vraag welke de gevolgen zijn van het gegeven dat in de samensprekingen tot nu toe de verschillen met betrekking tot de toeëiening des heils niet voldoende duidelijk zijn weggenomen' niet hebben kunnen uitvoeren en dat zij, geleid op de verdere ontwikkelingen in de relatie met de NGK het momenteel niet zinvol achten deze opdracht alsnog uit te voeren;
- dat door de toenemende belemmeringen die op landelijk niveau tussen de NGK en de CGK zijn gegroeid, de hoopvolle verwachtingen die er in het verleden waren, helaas niet gerealiseerd zijn;

levens constaterende

- dat op plaatselijk vlak de contacten tussen de NGK en de CGK in de afgelopen periode eerder toe- dan afgenomen zijn;
- dat deze contacten door de jaren heen merendeels als een zegen worden ervaren;
- dat in de NGK meer en meer een tendens is in de richting van ondertekening van het ondertekening-formulier hetgeen als positief is aan te merken;

van oordeel

- dat er thans onvoldoende basis is om met de NG commissie door te spreken over de gebleven verschillen ten aanzien van de toeëiening des heils;
- dat een verder gesprek over de bezwaren die gerezen zijn met betrekking tot het AKS met name voor wat betreft de preambule, het ondertekeningformulier en AKS art.34 thans geen perspectieven biedt;
- dat het op dit moment niet zinvol is om verder te spreken over het besluit van de Landelijke Vergadering inzake de openstelling van het diakenambt voor zusters der gemeente;
- dat voortzetting van het gesprek over de relatie tussen Schrift en confessie momenteel uiterst moeilijk lijkt te zijn;
- dat het vanwege de aard en omvang van de plaatselijke contacten van belang is om ook op landelijk niveau contact te blijven onderhouden;

spreekt uit

- met droefheid te moeten vaststellen dat het niet gelukt is in de samensprekingen de verschillen weg te nemen en de belemmeringen op weg naar eenheid met de NGK op te heffen;
- dat het gezien de huidige stand van zaken niet nuttig is deputaten nieuwe opdrachten tot samensprekingen met de NG commissie te geven, die in het kader van het zoeken naar kerkelijke eenheid staan; dat onder de huidige omstandigheden geen grond meer voor is om in de toekomst op plaatselijk niveau bijlage 6 K.O. toe te passen in de relatie tot de NGK;
- dat slechts in specifieke situaties bijlage 6 K.O. nog van toepassing is namelijk voor die gemeenten die in een vergevorderd stadium van samenspreking zijn;
- dat ondanks het sub 1 t/m 4 uitgesproken de contactoefening met de NGK vooral met het oog op de plaatselijke situaties en zaken van gemeenschappelijk belang van waarde is;

en besluit

- de samensprekingen met de NG commissie in het kader van het zoeken naar kerkelijke eenheid voortdurend te beëindigen en deputaten daarom geen nieuwe opdrachten terzake te geven;
- aan de kerken mee te delen dat er in het licht van de ontwikkelingen helaas geen reden is contacten met de NGK te zoeken en uit te breiden;
- bijlage 6 K.O. voortaan niet meer toe te passen op de relatie tot de NGK met uitzondering van de in 'spreek uit' punt 4 genoemde situaties;
- deputaten te machtigen nader contact te onderhouden met de NG commissie, mede met het oog op de plaatselijke situaties en zaken van gemeenschappelijk belang;
- ten aanzien van de samenwerkingsgemeenten en de samenwerkende gemeenten een afzonderlijk besluit te nemen;

rapporteur H v d Heuvel

VOORSTEL TOT BESLUIT TEN AANZIEN VAN SAMENWERKINGSGEMEENTEN C.O. SAMENWERKENDE GEMEENTEN

De generale synode

overwegende

- dat de synode van 1995 van oordeel was dat er aandacht diende te worden besteed aan de positie van de samenwerkingsgemeenten en dat deputaten in verband daarmee de opdracht kregen deze aandacht te geven, zowel aan de samenwerkingsgemeenten als aan de samenwerkende gemeenten;
- dat deputaten via hun afgevaardigden op de hoogte gebleven zijn van de activiteiten van het Samenwerkingsoverleg;
- dat deputaten in een aantal ontmoetingen contact hebben onderhouden met zowel de samenwerkingsgemeenten als de samenwerkende gemeenten;

constaterende

- dat deputaten spreken van teleurstellende ervaringen in hun contacten met zowel het Samenwerkingsoverleg als met de samenwerkingsgemeenten;

- dat in de samenwerkingsgemeenten het proces van eenwording niet alleen als onomkeerbaar, maar ook als een geschenk van God wordt ervaren;
- dat deputaten de contacten met de samenwerkende gemeenten als bemoedigend en samenbindend hebben ervaren;
- dat men in de samenwerkende gemeenten algemeen van gedachte is, dat wat bereikt mocht worden in de contacten met de plaatselijke NGK niet prijs gegeven moet worden;
- dat de eigen positie waarin de samenwerkingsgemeenten in de loop der tijd beland zijn, nog niet eerder kerkrechtelijk onderzocht werd;

van oordeel

- dat zowel de samenwerkingsgemeenten als de samenwerkende gemeenten tot het zoeken naar en verdiepen van contacten met de NGK gekomen zijn ingevolge de oproepen, die in het verleden meer dan eens door de generale synode zijn gedaan;
- dat het daarom niet verantwoord kan worden geacht de op deze wijze tot stand gekomen relatie zonder meer op te geven;
- dat wat in de samenwerkingsgemeenten wordt gezien als een onomkeerbaar proces niettemin toch valt onder een voorlopige regeling, zoals bijlage 6 K.O. duidelijk laat zien;
- dat de ruimte die door de samenwerkingsgemeenten gevraagd wordt op gespannen voet kan komen te staan met de loyaliteit die tegenover de CG kerkverband verwacht mag worden;
- dat het berceep dat door de samenwerkingsgemeenten gedaan wordt op het feit, dat men behalve tot het verband van de CGK ook tot de NGK behoort wel begrijpelijk is, maar tevens spanningen kan oproepen binnen het eigen kerkverband;
- dat het onder 3 t/m 5 genoemde vraagt om een nadere kerkrechtelijke regulering voor de samenwerkingsgemeenten;

spreekt uit

- dat wat op plaatselijk niveau met de NGK bereikt is, bestendig kan blijven, maar dat nu de samensprekingen op landelijk niveau niet konden worden voortgezet, in die bestaande plaatselijke contacten behoudzaamheid mag worden verwacht;
- dat van alle samenwerkende gemeenten verwacht mag worden dat zij zich geheel zullen houden aan de in de CGK geldende Kerkorde inclusief het ondertekeningformulier alsmede aan de besluiten van meerdere vergaderingen;
- dat de kerkrechtelijke positie van de samenwerkingsgemeenten nader onderzocht en omschreven dient te worden, waarbij met het hiervoor onder 2. genoemde nadrukkelijk rekening gehouden dient te worden;

en besluit

- de samenwerkingsgemeenten en de samenwerkende gemeenten van deze uitspraak op de hoogte te stellen;
- de opdracht te geven de kerkrechtelijke positie van de samenwerkingsgemeenten in overleg met betrokkenen te onderzoeken en dienaangaande voorstellen aan de volgende Generale Synode te doen.

Rapporteur H v d Heuvel

BULAGE 59
Art. 151, 185

LANDELIJKE VERGADERING VAN DE NEDERLANDS GEREFORMEERDE KERKEN DOORN 1998

Datum: 21 september 1998
Onderwerp: Samenspreking
Nummer: LV98. US1

Aan de synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland p/a de w.eerw. heer P. den Butter, scriba Frans Halslaan 19 3241 AB Middelhamis

Zeer geachte en geliefde broeders,

Als wij ons tot u richten om u ons besluit aan te bieden met betrekking tot de contacten tussen onze kerken, dan kunnen we dat niet anders doen dan in het besef van een diepe verlegenheid. De relatie immers tussen u en ons, die ooit zo hoopvol leek op te bloeien, is gekomen op een punt waarop wij als Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken van uw afgevaardigde ds J. Westerink moesten vernemen, dat uw deputaatschap voornemens was aan uw vergadering voor te stellen de landelijke gesprekken met ons te beëindigen, en daarmee het perspectief van eenheid van onze kerken definitief op te geven, in elk geval op een voor ons min of meer overzienbare termijn. Onze verlegenheid vloeit rechtstreeks voort uit de diepe impasse die aldus is ontstaan in onze landelijke samensprekingen. Zeker: op deputaten-niveau hebben wij van hart tot hart met elkaar gesproken. Over en weer werd er vurig naar verlangd elkaar te vinden. Maar toch: met verdriet constateren wij dat onze besprekingen zijn vastgelopen. Wij hebben elkaar gezocht, maar elkaar niet kunnen overtuigen. Wij hebben gebeden voor kerkelijke eenheid, maar moesten nu constateren dat het werk ons bij de handen afgebroken is. Onze verlegenheid is groot; we weten eigenlijk niet meer wat te doen. Deze onmacht bepaalt ons eens te meer bij onze afhankelijkheid van God. Tot Hem roepen wij het dan ook uit: kom ons te hulp; wijs ons de weg hoe we verder moeten gaan! In onze onmacht willen wij ons voor God en mensen verootmoedigen. Wij willen tegenover de Heere en tegenover u ons tekort belijden: van onze kant is er niet altijd genoeg liefde geweest voor u; er zijn soms woorden gesproken of geschreven die ongesproken en ongeschreven hadden moeten worden. Broeders, vergeef het ons!

Vanuit deze gemoedsgesteldheid, broeders, doen wij een appél op u: breek alstublieft niet met ons. Zeker: er zijn verschillen tussen u en ons; vele gesprekken tussen uw deputaatschap en onze commissie hebben ons daarover genoegzaam geïnformeerd. Wij willen die verschillen ook niet relativiseren of zelfs ontkennen: alsof ze er in feite niet toe zouden doen. Echter: naast de verschillen die ons gescheiden houden is er ook zoveel wat we gemeen hebben, en wat ons samenbindt. Onze beide kerken proberen toch om op de basis van Gods Woord naar de gereformeerde belijdenis kerk van Christus te zijn. Voor een buitenstaander zijn de overeenkomsten tussen ons in leer en prediking heel duidelijk. Op vele plaatsen hebben de leden van onze kerken een eenheid ervaren, die ze zien als gebedsverhooring. En voor het aangezicht van Christus... Ja, dat is uiteindelijk de vraag. Wie zijn we voor het aangezicht van Christus? En zijn we in zijn ogen één of gedeeld? Als wij proberen om naar onszelf te kijken voor het aangezicht van Christus, dan zien we eerst onze tekorten. Licht op de kandelaar, stad op een berg, pijler en fundament der waarheid? We hebben weinig werkracht in de wereld, we raken jongeren uit ons eigen midden kwijt en er is verwarring over de koers die we moeten gaan. In dat alles is niets om trots op te zijn. Tegelijk is dat andere ook waar: we weten ons door God geroepen, veilig in Jezus' armen en geleid door zijn Heilige Geest. We geloven dat en in alle gebrokenheid ervaren we het ook. Maar juist de grote woorden zijn te groot om alleen op ons te slaan. Daarom zoeken we zichtbare en tastbare eenheid, onder meer met u. Met uw kerken is dat zoeken zelfs duidelijk veranderd in vinden. Door de jaren heen hebben we mogen proeven, hoe goed is als broeders van hetzelfde huis ook samen wonen. We vragen het u open en eerlijk: is de situatie echt zo, dat we dit op het spel mogen zetten? Broeders, wij herhalen onze oproep: breek alstublieft niet met ons. Wij hebben elkaar veel te hard nodig in de wereld waarin wij vandaag van Godswegen geroepen zijn om een zoutend zout en een lichtend licht te zijn, een stad op een berg. Wij willen graag samen met u ons licht laten schijnen voor de mensen, opdat zij onze goede werken zien (ook in de onderlinge liefde), en onze Vader in de hemel verheerlijken!

Zoals u ook in bijgaande besluitekst kunt lezen, heeft de vergadering ons opgedragen een aantal punten in concreto aan u door te geven; ten dele kwamen ze in het hierboven geschrevene ook al aan de orde.

* Dat betreft in de eerste plaats de vraag van ons of het voor u mogelijk is om een uitspraak te doen over de zwaarte van de (overgebleven) verschillen op het punt van de toe-eigening des heils: vallen deze verschillen binnen het raam van de gereformeerde belijdenis?

Rechtvaardigen ze een blijvend gescheiden optrekken van onze kerken?

Wij beseffen ten volle dat deze vragen moeilijk te beantwoorden kunnen zijn; zowel een bevestigend als een ontkennend antwoord brengen immers nogal wat consequenties met zich mee. Toch menen we onze vraag zo te mogen stellen, omdat het immers juist deze vraag is die ook door vele opeenvolgende Generale Synodes van uw kerken aan uw deputaatschap is gesteld.

* In de tweede plaats willen we erop aandringen om de bestaande contacten op plaatselijk niveau zoveel mogelijk de ruimte te geven. Waar we telkens weer horen hoe broeders en zusters juist op dat plaatselijke niveau de ontmoeting met elkaar ervaren als een geschenk van God, vragen we u om wat daar gebeurt ruimhartig te erkennen, en het niet te belemmeren.

We willen u bovendien vragen om ook voor de toekomst ruimte te geven voor verdergaande en risicovolle ontwikkelingen op plaatselijk niveau.

* Ter ondersteuning van die plaatselijke contacten, dringen we er bij u op aan, zoals we dat ook hierboven al schreven, om ook landelijk het gesprek met ons niet af te breken.

Wanneer de landelijke en de plaatselijke ontwikkelingen te ver uit elkaar zouden lopen, ontstaat immers gemakkelijk een absoluut ongewenste scheefgroei.

* In het geval uw vergadering onverhoopt toch zou besluiten om de landelijke gesprekken gericht op kerkelijke eenheid te beëindigen, zouden we u willen uitnodigen tot overleg over een andere vorm van contact, die dan niet meer primair gericht zou zijn op landelijke eenheid, maar wel op de vraag in hoeverre we elkaar, binnen de bestaande situatie van de verschillende kerkverbanden, kunnen helpen op basis van de verbondenheid als gemeenten van Christus.

Moge de Here u zegenen bij uw beraadslagingen, met name als het gaat om de zaken die ons als ware Christgelovigen gemeenschappelijk aangaan.

Met hartelijke broedergroet,
namens de vergadering,
A. Wattél, preses K. Muller, scribe

Besluit met betrekking tot de contacten met Christelijke Gereformeerde Kerken

De Landelijke Vergadering heeft kennis genomen van het rapport van de Commissie voor Contact en Samenwerking over de contacten met de Christelijke Gereformeerde Kerken. Bij de bespreking was ook de brief van de Generale Synode van Zierikzee 1995 ter tafel, gedateerd 7 februari 1996, met als bijlage de besluiten ter zake van diezelfde Synode. Ter vergadering werd ook de toespraak van ds. J. Westerink gehoord, die als voorzitter van Deputaten Eenheid Gereformeerde belijders sprak

A. Overwegingen

1. Een en ander stemde de vergadering niet hoopvol. Met name de aankondiging van ds. Westerink, dat Deputaten zullen voorstellen de contacten te beëindigen, viel erg zwaar. De Nederlands Gereformeerde Kerken die contact hebben met een Christelijke Gereformeerde Kerk ter plaatse, of daarmee zelfs gefedereerd zijn, ervaren deze samenwerking niet als vrijblijvend of tijdelijk, maar zien er een van God gegeven eenheid in.
2. De vergadering heeft kennis genomen van de oproep van CKG-zijde om duidelijk postie te kiezen voor trouw aan Gods Woord volgens de gereformeerde belijdenis.
De vergadering hecht eraan in dezen tot uitdrukking te brengen dat de NGK onvoorwaardelijk trouw willen zijn aan Gods Woord en de gereformeerde belijdenisgeschriften willen blijven aanvaarden als getrouwe weergave daarvan.

Vooralsnog ziet de LV de noodzaak niet om daartoe opnieuw wijzigingen aan te brengen in het A.K.S.

3. De vergadering betreurt het, dat de Synode niet inging op het klemmend appél dat de vorige LV deed uitgaan, om uit te spreken dat de verschillen op het punt van de toe-eigening des heils vallen binnen het raam van de gereformeerde belijdenis en daarom niet kerkscheidend mogen zijn. Ook het omgekeerde is niet uitgesproken, en zodoende draagt deze bespreking van jaren een afronding te missen.

B. Op basis van deze overwegingen spreekt de vergadering uit:

1. dat de Nederlands Gereformeerde Kerken, zoals ook uitgedrukt in de Preambule van het A.K.S., haar eenheid en de grond voor haar samengaan vinden in het belijden van de Waarheid van de Heilige Schrift, zoals in de drie Formulieren van Eenheid is uitgedrukt, en dat zij op deze basis aanspreekbaar zijn,
2. dat de vergadering instemt met wat de Commissie hierover schreef in de 'Aanzet tot gesprek' (juni 1996),
3. dat de eenheid met de Christelijke Gereformeerde Kerken in het gemeenschappelijk belijden vraagt om een uitdrukking daarvan in meer kerkelijke eenheid,
4. dat alles gedaan moet worden om de plaatselijke toenadering en samenwerking te bevorderen,
5. dat enige vorm van landelijk contact daarbij zeer wenselijk is,
6. dat de Nederlands Gereformeerde Kerken, indien de Generale Synode onverhoopt zou besluiten de gesprekken gericht op kerkelijke eenheid te beëindigen, hierin tegen haar wil en met verdriet berusten,
7. dat zij de Christelijke Gereformeerde Kerken in dat geval uitnodigen tot overleg over een andere vorm van contact, niet primair gericht op landelijke eenheid, maar op de vraag in hoeverre we elkaar, binnen de bestaande situatie van de verschillende kerkverbanden, kunnen helpen op basis van de verbondenheid als gemeenten van Christus.

C. De vergadering draagt aan het moderamen op om per brief aan de eerstvolgende Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken

1. te verzoeken om zich er alsnog over uit te spreken of de verschillen op het punt van de toe-eigening des heils vallen binnen het raam van de gereformeerde belijdenis en of ze kerkscheidend mogen zijn,
2. erop aan te dringen, dat de contacten van samensprekende, samenwerkende en gefedereerde gemeenten niet belemmerd worden maar erkend blijven, en dat ook voor de toekomst er ruimte zal zijn voor wat de Koning der kerk in dit opzicht nog geven wil,
3. aan te dringen op kerkelijk contact op landelijk vlak, dat hier ondersteuning aan biedt, om te voorkomen dat de ontwikkelingen landelijk en plaatselijk te ver uiteen gaan lopen,
4. voor te stellen om, indien de Generale Synode onverhoopt zou besluiten de gesprekken gericht op kerkelijke eenheid te beëindigen, te komen tot een overleg als bedoeld onder B7.

D. De vergadering draagt de commissie op

1. de verzoeken van de Landelijke Vergadering op de Generale Synode ook mondeling te verwoorden,
2. de relevante besluiten van deze Landelijke Vergadering aan Deputaten toe te lichten en desgewenst daarover te spreken,
3. na de Generale Synode naar bevind van zaken te handelen in de lijn van de uitspraken B 1-7,
4. de plaatselijke kerken op hun verzoek te adviseren en te ondersteunen bij het realiseren resp. uitbouwen van samenwerking op plaatselijk niveau,
5. de reeds volledig gefedereerde gemeenten desgevraagd te dienen met advies.

Doorn, 27 juni 1998

A. Wattél, preses
K. Muller, scribe

BILAGE 60
Art. 151, 185

RAPPORT 6A VAN COMMISSIE 5

Voorstel tot besluitvorming ten aanzien van het schrijven van de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken d.d. 21 september 1998

De generale synode

kennis genomen hebbend van

1. het schrijven van de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken d.d. 21 september 1998; en
2. het besluit met betrekking tot de contacten met de Christelijke Gereformeerde Kerken d.d. 27 juni 1998; constaterend

dat dit schrijven kort voor de sluitingsdatum van de ingekomen stukken voor de generale synode 1998 is binnen gekomen;

- overwegend
1. dat deputaten zich over het besluit van de Landelijke vergadering nog geen oordeel hebben kunnen vormen;
 2. dat de Landelijke Vergadering een dringend appél doet op de generale synode om het landelijk gesprek niet af te breken;
 3. dat uit de brief d.d. 21 september 1998 en uit het besluit d.d. 27 juni 1998 van de LV blijkt dat de NGK onvoorwaardelijk trouw willen zijn aan Gods Woord en de gereformeerde belijdenisgeschriften willen blijven aanvaarden als een getrouwe weergave daarvan (Besluit A.2);

van oordeel

dat de wijze waarop de NG commissie tijdens de samensprekingen blijkens het rapport van deputaten -

hun visie op de relatie tussen Schrift en confessie onder woorden hebben gebracht niet overeenkomt met de formulering van het besluit van de Landelijke Vergadering:

- besluit
 1. deputaten op te dragen met de CCS te gaan spreken over het besluit van de Landelijke vergadering op het punt van de relatie tussen Schrift en confessie en de bespreking daarvan in de samsprekingen;
 2. het schrijven van de Landelijke Vergadering d.d. 21 september 1996 te beantwoorden.

Rapporteur H. v.d. Heuvel

BULAGE 61
 Art. 158

RAPPORT VAN DEPUTATEN KERKELIJKE ARCHIEVEN

1. Deputaten

De Generale Synode van Zierikzee 1995 benoemde als deputaten Kerkelijke Archieven de broeders en zuster:

- drs. J.C.L. Starreveld te Bunschoten, voorzitter;
 drs. J.N. Noorlandt te Rhenen, secretaris;
 F. van der Hart, Krimpen aan de IJssel, archivaris;
 mr. C.J. van Heel te Hattem, archivaris;
 mevr. G. van der Laan-de Boer te Nieuw-Amsterdam.
 drs. R.W.J. Soeters te 's-Gravendeel.

2. Opdrachten

Dezelfde Synode besloot ten aanzien van deputaten Kerkelijke Archieven:

- alle deputaatschappen op te dragen hun archiefstukken die betrekking hebben op hun arbeid vóór de synode van 1989 voor 1 september 1996 aan het synodale archief over te dragen.
- het Landelijk Bureau te Veenendaal aan te wijzen als vestigingsplaats van het documentatiecentrum.
- deputaten op te dragen aan de generale synode 1998 richtlijnen voor het gebruik van en de publicatie uit comité-stukken ter goedkeuring voor te leggen.
- deputaten te machtigen tot participatie in de Stichting Protestantse Kerkelijke Kunst en in overleg met kerkenraden een aantal inventarisaties te laten verrichten.

3. Vergaderingen

Deputaten vergaderden gedurende de verslagperiode zesmaal.

4. Inleiding

Deputaten hebben de onderlinge taakverdeling als volgt vastgesteld:

1. archiefbeheer:	brs. Van der Hart en Van Heel.
2. documentatie:	zr. Van der Laan en br. Noorlandt.
3. toerusting:	brs. Soeters en Starreveld.
4. kerkelijke kunst:	zr. Van der Laan en br. Soeters.
5. voorzitter:	br. Starreveld.
6. secretariaat:	br. Noorlandt.
7. budget-bewaking:	zr. Van der Laan-de Boer.
8. algemeen-adjunct:	br. Soeters.

Deputaten Archieven hebben aandacht besteed aan het jubileum van ds. M. Drayer die meer dan 20 jaar deputaat geweest is.

5. Archiefbeheer

5.1 Archief van voor 1980

Het synodale archief van voor 1980 wordt bewaard in het Rijksarchief te Utrecht, Alexander Numankade.

Br. C.J. van Heel is de verantwoordelijke archivaris voor dit archief.

Het archief bestaat per 1 april 1996 circa 50 meter.

Noemenswaardige aanwinsten sinds 1995 zijn de archiefstukken van de kas Ex Bonis Publicis.

Het deputaatschap Kerk en Recreatie heeft van 1971 tot 1980 bestaan, maar het archief is nooit overgedragen. De laatste secretaris in 1980 was ds. P. Roos. Van hem begrepen wij dat het beperkte archief niet overdragen zal kunnen worden, omdat het hoogstwaarschijnlijk niet bewaard is. Deputaten Archieven bevreunen dit zeer. Deze ervaring onderstreept het belang van goed archiefbeheer. Concreet stellen we de synode voor om alle opgeheven en door deze synode op te heffen deputaatschappen die hun archief nog niet hebben ingeleverd aan te schrijven om dat zo spoedig mogelijk te doen.

De inventarisatie van het synodale archief verloopt langzaam. Een betaalde kracht zou een grote impuls aan dit werk kunnen geven. Deze kosten zijn echter nogal hoog. Deputaten stellen voor om in principe in de toekomst de kosten van inventarisatie om te mogen slaan per betreffend deputaatschap.

5.2 Verkooft archief

Aan de synode van 1995 hebben wij uitgebreid gerapporteerd over de transcriptie van het in mei 1940 verkooft archief. Br. C.J. van Heel heeft in het jaarboek 1997 het artikel "Verkooft archief na halve eeuw weer toegankelijk" geschreven. (pag. 310-312). Br. B. van Schaik gaf in De Wekker van 16 augustus 1996 een

persoonlijke impressie van zijn inzet onder de titel "Opdracht uitgevoerd... een terugblik". (pag. 645-647). De verdere uitwerking en chronologische ordening is nog niet afgerond.

5.3 Archief na 1980

Het archief na 1980 wordt op twee plaatsen bewaard: in de archiefkuis in de Chr. Gerel. Kerk van Rotterdam-Centrum, Noordsingel en in de bewaarplaats van het Streekarchief Krimpenerwaard te Schoonhoven.

Br. F. van der Hart is voor dit archief de verantwoordelijke archivaris.

De archiefkuis in de kerk van Rotterdam-Centrum voldoet onvoldoende aan de criteria die aan een archiefkuis gesteld worden. De luchtvochtigheid en de brandveiligheid laten te wensen over. Daarnaast is de ruimte beperkt. Deze constatering brachten deputaten ertoe om het grootste gedeelte over te brengen naar de bewaarplaats van het Streekarchief Krimpenerwaard te Schoonhoven. Deputaten pleiten ervoor dat er op langere termijn een oplossing gevonden zal worden in een goede ruime archiefkuis.

De voortgeplande plannen van de Chr. Gerel. Kerk Veenendaal-Priel om samen met het Landelijk Bureau van onze kerken een nieuw gebouw te onderzoeken, geven deputaten Archieven aanleiding om te pleiten voor een goede kuis-ruimte. Daartoe is aan deputaten Kerkelijk Administratief Bureau een Handleiding voor Archiefkuisen gestuurd. Deputaten Archieven pleiten ervoor om bij voortgang van de plannen in een vroegtijdig stadium geraadpleegd te worden.

6. Beperkingen in de openbaarheid van de archieven van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

De archieven van de synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken raakten in mei 1940 bij het bombardement van Rotterdam in het ongereede. Ze gingen niet verloren, maar konden niet meer geraadpleegd worden, doordat het papier verkoold en het geheel paksgewijs aan elkaar gekleefd was.

Door de recente restauratie en vooral door de transcriptie door br. B. van Schaik te Culemborg, kon van de inhoud van de archieven van vóór 1940 weer kennis genomen worden.

Tijdens de synode van 1995 werden de eerste resultaten van het werk gepresenteerd. Meteen werd daaraan de vraag gekoppeld of alles wat opnieuw leesbaar werd, ook door iedereen gelezen mocht worden. Anders gezegd: Hoe gaan we om met de openbaarheid van ons synodaal archief?

De archieven van de synode en van de deputaatschappen - van vóór de synode van 1980 - zijn krachtens overeenkomst in bewaring gegeven bij het Rijksarchief in Utrecht. Voorzover de overeenkomst daar niet anders in voorziet, is de Archiefwet van toepassing op de bewaring van deze kerkelijke archieven. Sinds 1 januari 1996 is de Archiefwet van 1995 van kracht, waarin bepaald is dat de archieven, die bewaard worden in de archiefbewaarplaatsen van het Rijk of van de gemeenten, openbaar zijn, dat wil zeggen door iedereen geraadpleegd kunnen worden. Tenzij er dus andere afspraken gemaakt zijn. Doelstelling van overheidsarchiefdiensten is het beschikbaar maken en houden van archiefmateriaal voor de rechtzoekende burger en voor de belangstellende in de geschiedenis. Dat betekent dat een archiefdienst meer is dan een opslagplaats van oud papier, dat bewaard moet blijven. Het zal voor geen archiefdienst acceptabel zijn archieven te bewaren die onder geen enkele omstandigheid geraadpleegd mogen worden door het publiek.

De overheid zelf hanteert een openbaarheidsbeperking van 20 jaar, maar maakt een uitzondering voor archieven die informatie bevatten over de persoonlijke levenssfeer van levende personen (privacybescherming), voor archieven die onevenredige bevoordeling of beradeling van betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen dan wel van derden mogelijk maken, en voor archieven waarbij het belang van de Staat of zijn bondgenoten in geding is. Als één van deze uitzonderingsgronden aan de orde is, dan kunnen de betreffende archiefbescheiden maximaal voor 75 jaar van de openbaarheid worden uitgezonderd. Krachtens overeenkomsten met eigenaren van particuliere archieven, zoals de Christelijke Gereformeerde Kerken, kan deze openbaarheid zelfs langer dan 75 jaar beperkt worden.

Maar het is de vraag of dat wenselijk is. De geschreven notulen van de synodevergaderingen en de briefwisseling van de scribae bevatten soms meer informatie dan de gedrukte acta van de synodevergaderingen. In het algemeen gaat het dan over comité-stukken. De redenen om deze comité-stukken niet openbaar te maken, kunnen gebaseerd zijn op de wettelijke privacy-bescherming.

Van belang is het dus om met name in tuchtzaken voorzichtig te zijn. Ter generale synode zullen slechts tuchtzaken met betrekking tot personen die in het algemeen ouder zijn dan 25 jaar voorkomen. Een beperking van de openbaarheid van 75 jaar van dergelijke tuchtzaken betekent dat betrokkenen ten tijde van het openbaar worden niet meer in leven zullen zijn.

Deputaten voor de kerkelijke archieven stellen de synode voor met het oog op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer nader aan te wijzen archiefbestanden voor een periode van ten hoogste 75 jaar van openbare raadpleging uit te sluiten.

Indien kerkelijke functionarissen dergelijke niet-openbare archiefbescheiden willen raadplegen, of als deze archiefbescheiden nodig zijn voor wetenschappelijk onderzoek, worden deputaten gemachtigd de openbaarheidsbeperking op te heffen. Deputaten kunnen aan deze opheffing voorwaarden verbinden.

Te denken valt aan de eis van anonymisering of het ter inzage geven van een manuscript voorafgaand aan publicatie, waarbij deputaten het recht krijgen wijzigingen in het manuscript aan te brengen.

7. Semi-kerkelijk archief

Onder semi-kerkelijk archief verstaan we archief van onder andere verenigingen en stichtingen die een duidelijke relatie met onze kerken hebben. Graag zouden deputaten centraal archief bewaren van alle Chr. Gerel. landelijke instellingen.

Reeds gedeponeerd archief is er van de R.C.G.S., de meisjesbond, de Bond van Jongelingsverenigingen en van de Bond van Mannenverenigingen.

De Bond van Chr. Gerel. Vrouwenverenigingen heeft besloten om haar archief ook te deponeren. De overdracht heeft nog niet plaatsgevonden.

Uit de nalatenschap van br. L. van Valen uit Dordrecht zijn door de welwillende medewerking van zijn weduwe diverse archivalia gekomen die betrekking hebben op het jeugdwerk in de periode 1945 - 1965. Daaronder bevonden zich het archief van het ds. H. Janssenfonds en diverse notulenboeken. Deze vondst onderstreept het belang van goed archiefbeheer.

8. Archiefcontrole

Op 3 juni 1998 is er een controle bij het archief in Utrecht uitgevoerd. De archiefstukken zijn na een verbouwing van het Rijksarchief en een periode van verhuizing, weer terug in Utrecht. Het oudere archief van deputaten Israël is toegevoegd. Het te vernichten werk aan het archief is nog groot. Zo is br. Van Heel bezig met een inventarisatie, het ompakken van het archief in zuurvrije dozen en het verwijderen van nietjes. De voorlopige inventarislijst is in het bezit bij deputaten Archieven en bij hen ter inzage. Er is veel waardering voor het werk van de beide archivariissen.

9. Toerusting en advisering

Deputaten kregen in de verslagperiode verschillende verzoeken om advies. Sommige verzoeken betreffen het gebruik van de computer, andere gingen in op de vraag hetgeen wel of niet bewaard moet worden.

Toerustingsdagen

Per Particuliere Synode zijn deputaten van plan een toerustingavond voor archivariissen te beleggen. Opvallend is dat veel kerken nog geen archiefbeheerder hebben aangesteld. Scribae gaven vaak aan dat zij geen tijd vinden voor het ordenen van het oudere archief. Er is dus alle reden om de kerken te stimuleren om naast de scriba een archivaris te benoemen. Deputaten beschikken over een instructie voor een plaatselijke archivaris.

Persoonlijk advies

De archivariissen Van der Hart en Van Heel zijn altijd bereid om een plaatselijke kerk van advies te dienen. Indien gewenst is er overleg mogelijk over een bezoek. Uit deze contacten komen soms bijzondere ervaringen naar voren. Soms wordt het archief in een koffer bij de scriba thuis bewaard. Soms herbergt het archief onverwachte vondsten.

Zo bleek bij het bekijken van het archief van de Chr. Geref. Kerk van Rijnsaterwoude, dat deze Chr. Geref. Kerk een bijzondere geschiedenis heeft. Deze kerk is opvallend genoeg de voortzetting van de kerk die uit de Dolwante is ontstaan.

Richtlijnen voor het archiefbeheer

Enkele jaren geleden verscheen er een brochure met de Richtlijnen voor het beheer van het kerkelijk archief. Deze brochure heeft veel belangstelling gekregen. In 1997 verscheen een nieuwe versie, waarin ook een voorbeeld van een inventarisatie en een model-instructie voor een archivaris is opgenomen. Deze brochure telt 72 pagina's en is opvraagbaar bij het Landelijk Bureau.

Computerbeheer

Regelmatig hebben deputaten vragen ontvangen betreffende het gebruik van de computer. Deputaten dringen er sterk op aan om de bestanden regelmatig uit te printen op goed papier en houdbare inkt. Het gevaar van computerbestanden is dat gegevens worden uitgewist, zonder dat ze bewaard zijn. Te denken is aan een uitgeschreven gemeentelid. Ook bestaat het gevaar dat door snelle technische ontwikkelingen bestanden uit een iets ouder systeem in een nieuw systeem al niet meer gelezen kunnen worden.

10. Toezicht

Deputaten behoren toezicht te houden op het archiefbeheer van deputaten Zending, Israël en het Curatorium.

Deputaten Buitenlandse Zending hebben hun archief overgebracht uit Hilversum naar het Landelijk Bureau te Veenendaal. Deputaten Buitenlandse Zending zijn akkoord gegaan met een overdracht naar het synodale archief te zijner tijd.

Op 26 maart 1998 hebben deputaten het archief van het curatorium en het college van hoogleraren gecontroleerd. Het archief bevindt zich in de kluis van de Theol. Universiteit te Apeldoorn. De beheerder is prof. dr. W. van 't Spijker. Er ontbreekt door tijdgebrek nu nog een noodzakelijke inventaris-lijst en de ordening is nog niet optimaal. Prof. Van 't Spijker beloofde wegen te zoeken om hierin verbetering te brengen.

In de kerkorde staat de opdracht voor deputaten om toezicht te houden op het archiefbeheer van de mindere vergaderingen. Br. Van der Hart heeft een bezoek gebracht aan het archief van de classis Middelburg. Moesten we in 1995 nog rapporteren dat veel stukken in dit archief ontbraken, in 1998 kunnen we dankbaar constateren dat met medewerking van br. J.C. van Beveren en de huidige archivaris slechts het eerste notulenboek ontbreekt.

11. Contacten

Br. Van Heel vertegenwoordigt deputaten in de interkerkelijke Commissie tot Registratie van Protestantse Kerkelijke en Semi-kerkelijke archieven.

In 1997 heeft deze Commissie in Veenendaal vergaderd en een bezoek gebracht aan het Documentatiecentrum van onze kerken. Deze Commissie behartigt de gezamenlijke belangen van de kerkelijke archieven en is onder andere de uitgever van de Richtlijnen. Per jaar wordt een bijdrage van fl. 250,- verwacht.

12. Documentatiecentrum

In de verslagperiode is er met voortvarendheid gewerkt aan de collectie documentatie. Deputaten Kerkelijke

Archieven bewaren in het Documentatiecentrum in het Landelijk Bureau, Vijftien Morgen 1 te Veenendaal een systematische verzameling betreffende onze kerken. De collectie bevat handschriften, brieven, 2653 krantenknipsels betreffende de Chr. Geref. Kerken, jubileumboekjes, oude gemeentegidsen, langspeelplaten en compact-discs van Chr. Geref. koren en orgels, opnames van preken, zendingkalenders, foto's, kerkelijke bladen als classisbladen, De Wakker, Bewaar het Pand, Licht en Waarheid, collectiebusjes, enzovoorts.

Eerste beheerder is br. J.N. Noorlandt, tweede zr. G. van der Laan-de Boer. Het documentatiecentrum heeft voor de foto's een depot ten huize van zr. Van der Laan-de Boer te Nieuw-Amsterdam.

Deputaten geven om de paar jaar een brochure uit met de titel Overzicht. Deze brochure geeft een verslag en enkele voorbeelden uit de collectie.

De uitgave van de brochure geschiedt buiten het synodale budget. De baten komen van donateurs. Donaties worden ook gebruikt voor het verwerven van bepaalde collecties. Deputaten ontvangen van een particulier eenmalig een grotere gift.

Aanwinsten

Er waren in de verslagperiode vele bijzondere aanwinsten. We beperken ons tot het noemen van enkele: een grote collectie van dr. W. H. Velema, waaronder lezingen, een bundeling artikelen uit de oorlog van ds. D. Henstra, beroepsbrieven van ds. J. Tamminga, preken van ds. K. Bokhorst, jaargangen van Bewaar het Pand, het Haags Kerkblad, Kerkblad voor het Noorden, Ons Kerkblad, Woord en Leven en Ons Richtnoer.

Van dr. T. Brienen ontvingen we een koffiekopje en schotel van ds. Hendrik de Cock. Dr. Brienen kwam in zijn Groningse periode in het bezit van dit kopje. Het kopje heeft een plaats in de vitrine ontvangen.

Van prof. G. Wisse en prof. L.H. van der Meiden zijn een twintigtal brieven uit de jaren '50 aangekocht. Ook is een cassetteorder aangeschaft met twee cassettehouders.

In de verwerving van boeken hebben de uitgaven van auteurs als Tineke Kok-Fens, Jacq. Leisz, T. Pinkhof, Rik Valkenburg, Jo van Veen-Nusmeijer en C.J. Verplanke extra aandacht. Voor schenkingen houden we ons zeer aanbevolen.

Br. M.Post te Elspeet heeft het Documentatiecentrum geholpen door het overnemen van opnames van geluidsbanden op cassettebandjes. Het betreft onder andere preken, maar ook opnames van bondsdagen, Bewaar het Pand-toogdagen en conferenties.

Deputaten zijn bijzonder verheugd dat vele unieke documenten voor historisch onderzoek bewaard zijn gebleven door activiteiten van het Documentatiecentrum.

Bibliotheek

De collectie van het Documentatiecentrum wordt geleidelijk toegankelijk gemaakt via hetzelfde computersysteem dat gebruikt wordt voor de bibliotheken van het Zendingsbureau en Diaconaal Bureau. Onderdeel hiervan is een ingang op bladen als Ambtelijk Contact, Bewaar het Pand, Luctor et Emergo, en de Wakker.

De ingangen betreffen zowel trefwoord, auteur als titel van het artikel. De bestanden zijn op het Landelijk Bureau en in de toekomst ook via het internet te raadplegen, bv. van belang voor de Theol. Universiteit te Apeldoorn. Zo kunnen we zelfs wereldwijd diensten verlenen. Door deze wijze van dienstverlening kunnen bibliografieën van chr. geref. auteurs eenvoudig gemaakt worden.

Dienstverlening

De functie van het Documentatiecentrum is: bewaren en toegankelijk maken van de collectie. In de verslagperiode is er al vele malen gebruik van gemaakt.

De beheerders van het Documentatie prijzen zich gelukkig met de grote inzet van enkele vrijwilligers. Twee daarvan zijn helaas de afgelopen jaren overleden. Het zijn de broeders A.L. de Bruyne in 1995 en M. Fehin in 1997. De huidige vrijwilligers zijn br. H. Jakobs, H. Hoogendoorn en D. Dees. Naast het werk van beheerders en vrijwilligers verleent het Kerkelijk Bureau hulp.

Het Kerkelijk Bureau verricht ook diensten voor het Documentatiecentrum. Om deze diensten structureel in te kunnen plannen, is er de behoefte van 1 uur hulp in de week. Deze hulp kan het Kerkelijk Bureau bieden voor een jaarlijkse vergoeding. Daarvoor verlicht zij kopieerwerkzaamheden, uitleenwerk, verzendwerk en het invoeren van het bibliotheekbestand.

Projecten

De beheerders werken aan diverse projecten. Te noemen zijn:

1. het in kaart brengen van de grafstenen van chr. geref. predikanten en het door zr. Van der Laan maken van foto's daarvan.
2. de bibliografie van literatuur over plaatselijke kerkgeschiedenis.
3. de ingangen op tijdschriftartikelen.
4. bibliografieën van auteurs. Uit het boekje Tachtig over tachtig van br. Noorlandt over ds. J.H. Velema is op te maken hoe de collectie vruchtbaar is voor kerkhistorische publicaties.
5. het verzamelen van biografische gegevens van landelijk bekende leden van de Chr. Geref. Kerken.

13. Kerkelijke kunst

Als taak van het deputaatschap werd mede geformuleerd het beschrijven van wat kerkelijke kunst is. Daarmee danken we aan kerkgebouwen, gebrandschilderde ramen, doopvonten, kanselbijbels, avondmeisjesstellen en plaatselijke kerkzegels.

Deputaten zijn overtuigd van het belang dat kerken aan deze inventarisatie aandacht besteden. Het gebeurt te vaak dat bv. kanselbijbels gestolen worden zonder dat de kerkenraad een goede beschrijving heeft.

De Stichting Protestantse Kerkelijke Kunst verricht deze inventarisatie.

Drs. R.W.J. Soeters schreef een lezenswaardig artikel "Over het beheer en behoud van kerkelijk kunstbezit" in Ambtelijk Contact van september 1995. De synode van 1995 gaf deputaten mandaat om te participeren in de Stichting Protestantse Kerkelijke Kunst.

Deputaten verwachten dat deze participatie binnenkort officieel gerealiseerd is.

Bij de Chr. Genef. Kerken van Groningen-Maranatha, Kampen, Apeldoorn-Centrum, Deventer, Aalsmeer, 's-Gravenhage-Zuid, Middelburg en Rotterdam-West zijn inventarisatie-bezoeken gebracht. Over de uitkomsten hopen we binnenkort meer te weten.

14. Informatie-voorziening

De synode van 1995 heeft deputaten opgedragen om te rapporteren over mogelijkheden en wensen ten aanzien van de informatie-voorziening.

Deputaten maken gebruik van de bladen als De Wekker en Ambtelijk Contact voor toerustende artikelen over het archiefbeheer. Verder publiceren zij over het Documentatiecentrum in een brochure Overzicht.

Deputaten Archieven hebben geen beschikking over ruimte om te publiceren in een blad dat alle leden van onze kerken bereikt als Doorgeven of Vrede over Israël. Aangezien we merken dat archiefmateriaal soms bij gemeentelieden is beland, zou publiciteit ook in bredere kring zinvol kunnen zijn. Een mogelijkheid zou zijn om een speciaal nummer van De Wekker eens per jaar als gesealde bijlage bij het blad Doorgeven naar alle adressen te sturen. De Wekker heeft ongeveer 5.000 abonnees, Doorgeven 30.000. Dat speciale nummer zou dan voorbereid kunnen worden door een ad hoc-redactie die aandacht geeft aan het gehele kerkelijke leven, alsmede het archiefbeheer. De kosten zullen door de synode gedragen behoren te worden.

15. Financiën

Voor de jaren 1999-2001 dienen wij de volgende begroting in:

	f
1. vergaderkosten	4.000
2. toerustingsavonden	2.000
3. kopieer-, porto, telet.	750
4. archiefbeheer	700
5. documentatiecentrum kasten, dozen, fotoduplicatie	1.000
6. documentatiecentrum, hulp van het Kerk. Adm. Bureau	9.000
7. huur ruimte doc. centrum	15.000
8. bijdrage CPA	750
inventarisatie kerkelijke kunst	1.000
10. diversen	
representatie	150
bronnenultgave	250
contributies	200
onvoorzien	625
Totaal	34.500

16. Voorstellen

Deputaten stellen de synode voor:

- de handelingen van deputaten goed te keuren en opnieuw deputaten te benoemen.
- aan de diverse deputaatschappen op te dragen hun archiefstukken die betrekking hebben op hun arbeid vóór de synode van 1992 voor 1 september 2000 aan het synodale archief over te dragen.
- aan de reeds opgeheven deputaatschappen en de door de synode van 1995 op te heffen deputaatschappen op te dragen hun gehele archief zo spoedig mogelijk over te dragen.
- akkoord te gaan met de regeling betreffende de beperkte openbaarheidsstelling van de synodale archieven.
- de begroting vast te stellen.

J.N. Noorlandt, secr.

BILAGE 62

Art. 158

RAPPORT 5 VAN COMMISSIE 1 INZAKE KERKELIJKE ARCHIEVEN

Uw commissie heeft met waardering kennis genomen van het werk van deputaten kerkelijke archieven. Er is veel werk verzet om een goed beheer van de kerkelijke archieven te realiseren. Wij hebben veel waardering voor de inzet van de deputaten. Hun pleit om in een vroegtijdig stadium betrokken te worden bij de eventuele bouw van een nieuw Landelijk Bureau waarin een goede kluisruimte gerealiseerd zou moeten worden, verdient onze steun.

Uw commissie kan zich geheel vinden in het voorstel om comitégedeelten uit de archieven gedurende een periode van 75 jaar van openbare raadpleging uit te sluiten en deputaten te machtigen in voorkomende gevallen en onder bepaalde voorwaarden dispensatie te verlenen.

Het is verheugend te vernemen dat de collectie van het Documentatiecentrum toegankelijk gemaakt wordt voor raadpleging via een computersysteem.

Van harte hopen we dat al deze arbeid ertoe mag bijdragen dat de huidige en toekomstige generaties zich op de hoogte kunnen stellen van deze gegevens, die de geschiedenis van onze kerken raken.

Uw commissie stelt u het volgende voor:

- De handelingen van deputaten goed te keuren onder hartelijke dank voor hun werkzaamheden;

- Aan de diverse deputaatschappen op te dragen hun archiefstukken die betrekking hebben op hun arbeid vóór de synode van 1992 voor 1 september 2000 over te dragen aan het synodale archief;
- Aan de reeds opgeheven deputaatschappen en de door de synode van 1995 op te heffen deputaatschappen op te dragen hun gehele archief zo spoedig mogelijk over te dragen;
- Akkoord te gaan met de regeling betreffende de beperkte openbaarheidsstelling van de synodale archieven;
- De begroting vast te stellen;
- Opnieuw deputaten te benoemen.

H. Korving, rapporteur

BILAGE 63

Art. 159, 260

AANVULLING OP RAPPORT 1 VAN COMMISSIE 2 BETREFFENDE EVANGELISATIE

M.b.t. het door de commissie 2 gedane voorstel 3:

Deputaten op te dragen een evangelisatieconsulent te benoemen enz. heeft de commissie een nader onderzoek ingesteld en doet zij uw vergadering het volgende voorstel, als aanvulling op de reeds behandelde punten 3 a en b van de commissievoorstellen:

Deze benoeming zal geschieden voor de periode van zes jaar.

In het geval in de functie van evangelisatieconsulent een predikant zal worden benoemd overeenkomstig art.6 K.O. zal aan het einde van de periode van zes jaar een evaluatie van deze periode plaatsvinden, op grond waarvan besloten zal worden of dat de functie zal worden gecontinueerd voor een nieuwe periode of dat de functie zal worden opgeheven. Met wederzijds goedvinden van de betrokken partijen kan de functie voortijdig worden beëindigd en de betrokkene beroepbaar worden gesteld.

In het geval in de functie van evangelisatieconsulent een niet-predikant wordt benoemd, zal een "arbeids-overeenkomst voor bepaalde tijd" worden aangegaan t.w. voor de periode van zes jaar. Aan het einde van deze periode zal een evaluatie plaatsvinden. Daarna kan de periode wettelijk met hoogstens nog drie jaar worden verlengd. In de overeenkomst zal de mogelijkheid tot wederzijdse opzegging worden opgenomen.

M.b.t. het door de commissie 2 gedane voorstel 4:

Deputaten toestemming te verlenen op dezelfde wijze in te trekken in het Landelijk Bureau enz.

is het de commissie - in nader overleg met deputaten-angewestigd - gebleken, dat deputaten wensen te blijven bij hun tweeledig voorstel:

- toestemming te verlenen om op dezelfde voorwaarde in te trekken in het Landelijk Bureau als de deputaatschappen die daar nu al bureau houden -
 - toestemming te verlenen om onderzoek te doen naar mogelijkheden om samenwerking te bevorderen met de genoemde deputaatschappen om zo voordelen te bereiken m.n. op gebied van huisvesting en secretariaat -
- zo doet commissie 2 m.b.t. punt 4 van de voorstellen van het commissierapport het volgende gewijzigde voorstel:
- Deputaten toestemming te verlenen op dezelfde voorwaarden in te trekken in het Landelijk Bureau als de daar nu reeds bureau houdende deputaatschappen -daarbij zoekend naar het bevorderen van samenwerking met de genoemde deputaatschappen, ten einde voordelen te bereiken m.n. op het gebied van huisvesting en secretariaat -

R.v.d.Kamp, rapporteur

BILAGE 64

Art. 160

RAPPORT 7 VAN COMMISSIE 7 INZAKE INSTRUCTIE 8.03 VAN DE PS VAN HET OOSTEN

Vanwege het bereiken van de leeftijd van 65 jaar kan emeritaat worden aangevraagd. Deze instructie beoogt het recht te verlenen ook emeritaat aan te vragen bij het vervuld hebben van 40 dienstjaren voordat de leeftijd van 65 jaar is bereikt.

Commissie 7 heeft nauwkeurig berekend wat hiervan de financiële consequenties kunnen zijn. Het blijkt trans te gaan om 15 predikanten, die tezamen tussen het bereiken van 40 dienstjaren en het bereiken van de 65-jarige leeftijd nog 4.031 dagen in het ambt kunnen (en bij de thans geldende regeling ook moeten) blijven staan, hetgeen voor sommigen wellicht toch een vrij vermoedelijke bezigheid zou kunnen zijn.

Indien de predikanten na aanvaarding van het voorstel van deze instructie allen van deze mogelijkheid maximaal gebruik zouden maken zal de totale extra netto-last voor de emerititas f. 258.000 bedragen, hetgeen per jaar neer komt op gemiddeld f. 7.000.

Het is overigens niet verplicht om bij veertig dienstjaren emeritaat aan te vragen, zodat het bedrag lager zou kunnen uitkomen.

Door de verlengde studieduur vanwege de invoering van de doctoraal-II fase zullen de veertig dienstjaren in de toekomst nauwelijks meer worden gehaald zodat het bedrag nauwelijks stijging zal ondergaan.

Wel zal de verlengde studieduur het gemiddeld aantal dienstjaren per predikant kunnen doen dalen, zodat in korter tijd de emeritaatsvoorziening moet worden opgebouwd, doch dat is voor de deputaten emerititas niet nieuw; wel wordt het steeds essentieel.

Uw commissie stelt voor de bedoelde instructie van de P.S. van het Oosten te aanvaarden.

G. van Westrienen, rapporteur

BIJLAGE 65
Art. 161

TOELICHTING BIJ DE INSTRUCTIE VAN DE PARTICULIERE SYNODE VAN HET ZUIDEN

Vele zaken met betrekking tot de beroepsbrief voor predikanten worden geregeld naar plaatselijk goedgevonden. Niet zelden ervaren kerkenraden en beroepen predikanten enige verlegenheid in het omgaan met de bestaande algemene richtlijnen en adviezen. De huidige praktijk blijkt ook te leiden tot forse verschillen in de arbeidsverhoudingen. Te denken valt onder meer aan zaken als:

1. Regelingen voor vakanties, vrije zondagen en studieverloven.
2. Wat is rebel als het gaat om bepaalde vergoedingen?
3. In hoeverre leidt een verschillende praktijk in verschillende belastingdistricten tot rechtsongelijkheid (bijvoorbeeld met betrekking tot vrij wonen en de wijze van uitbetaling van honoraria); is het niet wenselijk te komen tot een meer uniforme regeling met de fiscus voor aftrekposten (zoals bij de Bond van Nederlandse predikanten)?
4. Hoe dient omgegaan met predikanten die gedurende hun studie een forse studieschuld hebben opgebouwd en om die reden niet zonder zorg hun werk kunnen doen?
5. Wat betreft de rechtspositie van predikanten zijn er geen algemene regelingen in geval van een gezinsconflict. Op welke instantie kan een predikant zich bijvoorbeeld beroepen als het gaat om de materiële en sociale kant van de zaak? Is het niet wenselijk dat ook hiervoor een richtlijn komt?

BIJLAGE 66
Art. 161

RAPPORT 8 VAN COMMISSIE 7 INZAKE DE INSTRUCTIE 8.07 VAN DE PS VAN HET WESTEN EN DE INSTRUCTIE 8.10 VAN DE PS VAN HET ZUIDEN

De instructies 8.07 en 8.10 handelen over verschil tussen predikanten wat betreft hun rechtspositie en arbeidsverhoudingen evenals de daarmee samenhangende inkomensverschillen en in voorkomende gevallen financiële zorgen.

Uw commissie heeft begrepen, dat het in de instructie 8.07 aangehaalde in het Reformatorisch Dagblad verschenen artikel in latere berichtgeving is gerelativeerd.

Uw commissie betwijfelt vooral nog of in het algemeen de gemiddelde inkomenspositie van onze predikanten opvallend ongunstiger zou zijn dan die in andere kerken. Maar ook indien dit niet het geval zou zijn zullen er binnen onze kerken verschillen in inkomenspositie van predikanten bestaan, die nader aandacht verdienen. Indien daarover in onze kring onvoldoende gegevens bekend zijn verdient het aanbeveling nader onderzoek te plegen.

In instructie 8.07 wordt onder meer gevraagd na te gaan of de financiële zorgen te maken hebben met de hoogte van het inkomen. Er kunnen bijkbaar ook andere oorzaken zijn. In de toelichting op instructie 8.10 wordt onder meer gestendeerd op forse studieschulden van jonge predikanten en op verschil in praktijk tussen de belastinginspecties.

Het onderzoeken van de feitelijke situatie op het terrein van de inkomensvorming is echter geen eenvoudige opgave. Het zal zich moeten uitspreken tot predikanten en hun kerkenraden.

Uw commissie betwijfelt of dergelijk onderzoek mag worden gevraagd van Deputaten Financiële Zaken. Deze deputaten hebben waarschijnlijk wel gegevens ter beschikking, die een bijdrage aan dit onderzoek kunnen leveren terwijl zij bovendien ook zelf zijn gediend met resultaten van nieuw onderzoek.

Naar aanleiding van het in instructie 8.07 onder "van oordeel" gestelde merkt uw commissie wellicht ten overvloede nog op, dat er onderscheid is tussen "zonder zorg te kunnen leven" en "zorgeloos te kunnen leven".

Uw commissie stelt u voor aan deputaten financiële zaken op te dragen:

1. de werkelijke verschillen in inkomenspositie tussen predikanten in onze kerken te onderzoeken of te doen onderzoeken en daarbij ook de relatie met de belastinginspecties te betrekken;
2. aan de volgende synode verslag uit te brengen van de resultaten van het onderzoek en indien nodig naar aanleiding daarvan voorstellen te doen tot verbetering van waargenomen situaties.

G. van Westrienen, rapporteur

BIJLAGE 67
Art. 167, 170

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR KERK EN ONDERWIJS

1. Algemeen

1.1 Samenstelling

De synode van 1995 benoemde tot leden van het deputaatschap drs. G. van Hardeveld, drs. C. M. van den Hoek, drs. P. D. Hofland, drs. S. Otten, drs. G. van 't Spijker. Dr. S. Otten is voorzitter en drs. G. van 't Spijker is secretaris. In de eerste maanden van 1998 heeft drs. C. M. van den Hoek tijdelijk het secretariaat waargenomen, wegens ziekte van drs. G. van 't Spijker. De deputaten zijn dankbaar dat zij in de afgelopen periode gezondheid en gelegenheid kregen om aan hun opdracht te werken.

1.2 Taak

Naast de zaken die de generale synode al eerder aan de deputaten toevertrouwd, besloot zij:

- de deputaten op te dragen de kerkenraden te stimuleren tot het in het leven roepen van plaatselijke commissies voor kerk en onderwijs om de betrokkenheid van ouders en kerkeeraadsliden bij het onderwijs te bevorderen en om adequater te kunnen reageren wanneer zich moeilijkheden voordoen of dreigen voor te doen;
 - de deputaten op te dragen zich te bezinnen op de vraag, hoe de aanvankelijk begonnen regionalisatie in enkele classes op de beste wijze voortgang kan vinden, als ondersteuning van de plaatselijke commissies en daarbij attent te zijn op mogelijkheden voor uitbreiding van deze regionalisatie;
 - de deputaten opnieuw te verzoeken de kerkleden toe te rusten in hun taak aangaande het christelijk onderwijs d.m.v. publicaties in de kerkelijke pers, dit ter bevordering van een proces van bewustwording op het brede terrein van de onderwijsproblematiek;
 - de deputaten opdracht te geven de Handreiking Schoolkeuze (1996) ter beschikking te stellen van de kerkenraden en kerkleden.
- De synode besloot elk deputaatschap - met of zonder publiecitsorgaan
- de opdracht te geven aan de generale synode 1998 te rapporteren omtrent
 - de wijze, waarop men de informatie en/of toerusting van onze kerken tot nu toe doet plaatsvinden;
 - de wenselijkheden, moeilijkheden en mogelijkheden, waarmee gerekend zou moeten worden bij toekomstige informatieverstrekking;
 - de behoefte van het desbetreffende deputaatschap aan één landelijk bulletin voor informatie en/of toerusting van onze kerken

1.3 Vergaderingen

Vergaderd werd op 10 jan. 1996, 17 april 1996, 4 sept 1996, 20 november 1996, 29 jan 1997, 17 april 1997, 12 juni 1997 (gedeeltelijk in combinatie met Dep Kerkjeugd, onder leiding van Dep. Kerk en Onderwijs), 18 sept. 1997, 6 nov. 1997 (gezamenlijk met en onder leiding van Dep Kerkjeugd), 14 jan 1998, 4 maart 1998, 11 juni 1998, te Amersfoort.

2. Contact met de kerken

2.1 Met de kerkenraden en predikanten

De synode besloot de deputaten opdracht te geven de Handreiking Schoolkeuze ter beschikking te stellen aan de kerkenraden en kerkleden. De deputaten hebben voor de vormgeving van de brochure gezorgd. Op verzoek van de deputaten heeft het Kerkelijk Bureau voor productie en verspreiding gezorgd. Van enkele kerkenraden volgde daarop een reactie.

De synode besloot de deputaten opnieuw te verzoeken de kerkleden toe te rusten in hun taak aangaande het christelijk onderwijs d.m.v. publicaties in de kerkelijke pers. De publicaties hebben ten doel een proces van bewustwording op het brede terrein van de onderwijsproblematiek te bevorderen en een gesprek over het onderhavige onderwerp te stimuleren.

Tevens besloot de synode de deputaten op te dragen de kerkenraden te stimuleren plaatselijke commissies voor kerk en onderwijs op te starten om de betrokkenheid van ouders en kerkeeraadsliden bij het onderwijs te bevorderen en om adequater te kunnen reageren wanneer zich moeilijkheden voordoen of dreigen voor te doen.

Na te hebben overwogen op welke wijze bovengenoemde activiteiten het meest effectief gEDAAN konden worden, hebben de deputaten gewerkt aan een brochure "Onderwijzen en doen onderwijzen", betreffende de godsdienstige opvoeding in gezin, school en kerk. De deputaten hebben deze brochure begin 1998 laten verzenden door het Kerkelijk Bureau. De deputaten hebben zich daarmee gericht tot de kerkenraden, met het verzoek er uitgebreid aandacht aan te geven en vervolgens de verspreiding onder de gemeenteleden te bevorderen. Op deze brochure kwam een goede respons. De deputaten hopen op het tot standkomen van onderwijswerkgroepen, mede als gevolg van deze brochure.

De deputaten hebben zich tot de kerkenraden gericht met het verzoek, gegevens te verstrekken over allen die op een of andere wijze godsdienstonderwijs geven en gegevens te verstrekken over allen die op een of andere wijze bij het onderwijs betrokken zijn.

Naar aanleiding van de gepubliceerde artikelen in de plaatselijke kerkbladen, kwamen veel reacties, o.a. ook van enkele kerkenraden. Er werd soms gevraagd om inlichtingen, en soms ook om de aanwezigheid van een der deputaten op een voorlichtingsavond voor onderwijsgeevenden, of voor een cursus in verband met godsdienstige opvoeding. De deputaten hebben inlichtingen gegeven. Enkele van hen zijn ook aanwezig geweest op voorlichtingsavonden. Drs. P.D. Hofland heeft cursussen over godsdienstige opvoeding verzorgd. Dr. S. Otten heeft in enkele gemeenten door middel van prediking en behandeling van een thema een "onderwijs-zondag" verzorgd.

De deputaten hebben op verzoek van enkele predikanten onderzocht of de preekachetsen, die zij in het verleden hadden laten rondgaan, gebundeld konden worden en aan de predikanten van onze kerken toegezonden. Begin 1998 heeft dit gestalte gekregen.

De deputaten hebben contact gehad met de kerkenraden van Lelystad, Kampen en Hoogeveen in verband met de rapportage over de predikanten die naar art 6 KO in het onderwijs werkzaam zijn.

2.2 Met kerkleden

Het contact met de kerkleden is evenals in de vorige verslagperiode intensief geweest. De oorzaak is duidelijk men reageert op de artikelen, die de deputaten hebben laten verschijnen in de plaatselijke kerkbladen. Een enkele keer komt er een aanvraag binnen betreffende een van de brochures, die de deputaten ontwikkeld en uitgegeven hebben.

Naar aanleiding van de artikelen en de brochures roept men soms met persoonlijke vragen. Dikwijls gaat

het om vragen over het onderwijs. Men wil meer weten over een bepaalde kwestie, omdat men als bestuurslid bij het onderwijs betrokken is. Of men stelt samen met enkele andere ouders vast, dat de ontwikkelingen in de lokale onderwijs-situatie zorgwekkend zijn en men wil zien wat er aan te doen valt. Enkele keren ging het om schrijvende persoonlijke gevallen, waarbij bijv. ouders na een scheiding onenigheid kregen over de school waarheen de kinderen gestuurd moesten worden, of waarbij een gemeentebestuur niet soepel meewerkte in het verstrekken van financiële ondersteuning voor te maken reiskosten in verband met de schoolkeuze.

2.3. Met deputaatschappen

2.3.1 Deputaten Revisie van de Kerkorde

Deputaten Revisie van de kerkorde hebben de deputaten voor kerk en onderwijs gevraagd zich te buigen over een voorstel tot aanvulling dan wel wijziging van art 54 K. O. Het voorstel luidde:

"de kerkenraden hebben er op toe te zien, dat de ouders naar vermogen hun kinderen onderwijzen in zoveel zij kunnen hun kinderen onderwijs te laten volgen, dat in overeenstemming is met de leer van de kerk, zoals zij dit bij de doop beloofd hebben."

De deputaten hebben daarop terughoudend gereageerd. In het doopformulier staat niet "naar vermogen", maar "naar uw vermogen". Dat is volstrekt niet van gelijke betekenis. Daarom lijkt de deputaten een relativering ongewenst. Een relativering is bovendien ongewenst, omdat daardoor het gehele artikel overbodig gemaakt wordt.

2.3.2 Deputaten voor het Contact met de Kerkjeugd

Vanuit deze deputaten bereikte ons (eerst informeel) het verzoek om samen met hen na te denken over het komen tot een (aanzet tot een) leer- en opvoedingsplan voor onze jongeren. Na verloop van tijd zijn de contacten officieel gemaakt en geïntensiveerd, via briefwisseling en gezamenlijke vergaderingen. Besloten is om de brochures van beide deputaatschappen in één serie uit te geven. Vastgesteld is ook, dat er een aanzienlijke overlap is in enkele activiteiten van beide deputaatschappen. Een en ander leidt tot het gezamenlijke voorstel van beide deputaatschappen aan de generale synode, om deze twee samen te voegen. Zie wat dit betreft pt 6 en verder.

3. Regionalisatie

3.1 De opdracht van de synode van 1995

A De taak van de deputaten

De synode besloot de deputaten op te dragen de kerkenraden te stimuleren tot het in het leven roepen van plaatselijke commissies voor kerk en onderwijs teneinde de betrokkenheid van ouders en kerkenraadsliden bij het onderwijs te bevorderen en om adequater te kunnen reageren wanneer zich moeilijkheden voordoen of dreigen voor te doen;

de deputaten op te dragen zich te bezinnen op de vraag, hoe de aanvankelijk begonnen regionalisatie in enkele classes op de beste wijze voortgang kan vinden, als ondersteuning van de plaatselijke commissies en daarbij afziet te zijn op mogelijkheden voor uitbreiding van deze regionalisatie.

B Werkzaamheid in dit kader

B.1 Het stimuleren van de kerkenraden

Destijds (na 1989) was gekozen voor de regionale benadering, toen bleek, dat voor landelijke conferenties, door de deputaten belegd, geen grote belangstelling was. Gehoopt was dicht bij de mensen te komen door op regionaal niveau dergelijke conferenties te beleggen, waarbij men beter in kon gaan op de regio-specifieke vragen en behoeften. Maar ook binnen kleine regio's kunnen al grote verschillen liggen. Er zijn grote verschillen in opvatting en aanpak en men voelt zich (helaas) niet bij andermans problemen betrokken.

In het verslag aan de synodes van 1992 en 1995 hebben de deputaten reeds gemeld, dat het erg moeilijk is om van bovenaf een netwerk van klassicale onderwijscommissies op te zetten, en dat het wellicht beter zou zijn dit van onderop te laten ontstaan, vanuit plaatselijke commissies. Inmiddels hebben de deputaten de ervaring opgedaan dat het in enkele plaatsen wel lukt om samen met de kerkenraden plaatselijke commissies op te zetten, maar dat na verloop van tijd dit werk weer eel valt, waarschijnlijk omdat men in de plaatselijke commissies niet goed weet wat er allemaal gebeuren moet en het vaak ontbreekt aan aansturing.

Om nu overeenkomstig de opdracht "de kerkenraden te stimuleren tot het in het leven roepen van plaatselijke commissies voor kerk en onderwijs teneinde de betrokkenheid van ouders en kerkenraadsliden bij het onderwijs te bevorderen en om adequater te kunnen reageren wanneer zich moeilijkheden voordoen of dreigen voor te doen", hebben de deputaten gekozen voor een aanpak van twee kanten.

Als eerste stap besloten zij met prioriteit de brochure "Onderwijzen en doen onderwijzen" te maken en aan de kerkenraden toe te sturen met het verzoek die brochure in de kerkenraden goed te bestuderen, en vervolgens ook gemeenteleden aan te raden die brochure te bestuderen. Het doel hiervan was het gesprek in de gemeente op gang te brengen over de zaken die in de brochure aangewezen worden.

Als tweede stap kozen zij voor het inventariseren van alle onderwijsbetrokkenen om te onderzoeken hoe deze bij elkaar gebracht kunnen worden, om te spreken over wat zij ervaren in de praktijk van het onderwijs. De deputaten verwachten, dat door de presentatie van de problematiek via de brochure de kerkenraden en de gemeenteleden tot de rechtbrekende ontdekking zullen komen van wat de eigen nood en taak is, zodat van daaruit de behoefte ontstaat om gezamenlijk aan het onderwijzen en doen onderwijzen aandacht te geven.

De deputaten verwachten, dat daarna de tijd rijp is om verder te gaan met het vormen van plaatselijke commissies, werkgroepen of kringen van betrokken ouders, in overleg met de kerkenraden. De deputaten hopen, dat het bijeenbrengen van alle onderwijsbetrokkenen in deze nieuwe situatie meer vrucht zal afwerpen dan in het verleden.

In pt 6.1, 6.2, 6.5. wordt nader ingegaan op het tot stand komen van de brochure.

B.2 Het contact met de bestaande commissies

Als taak voor de commissies zien de deputaten:

- het vormen van een kader om ouders toelusting te kunnen geven op het gebied van de christelijke opvoeding, inclusief het onderwijs.
- het waken van aandacht voor de zaken die hiermee te maken hebben.
- het opzetten en onderhouden van netwerken om op de hoogte te blijven van de situatie in de gemeenten.
- inventarisatie van de problemen in het ressort van de classis.

De deputaten zagen tot dusver geen mogelijkheden om de regionalisatie uit te breiden. In tegendeel, zij moesten vaststellen, dat van de bestaande klassicale commissies alleen die van de classis Haarlem nog echt actief is. Deze commissie is zelfs buitengewoon actief. De andere commissies hebben te kennen gegeven een afwachtende houding aan te nemen en vooralsnog de activiteiten op te schorten. Dit vanwege het feit, dat de classes zelf geen of weinig betrokkenheid toonden met het werk dat de commissies verrichten. In het verleden is geprobeerd om de bevindingen van de classiscommissie Haarlem aan de andere commissies als voorbeelden voor te leggen. Dat bleek weinig resultaat te hebben. De deputaten waren van mening, dat herhaling van deze pogingen weinig zou opleveren en dat er pas effectief iets veranderend kon worden, wanneer de deputaten niet alleen aan de commissieleden maar ook aan hun kerkelijke omgeving, (classes, kerkenraden, gemeenteleden) konden duidelijk maken dat er dringend behoefte was aan het voornaamste deel van de taak van de commissies, nl. het vormen van een kader om ouders toelusting te kunnen geven op het gebied van de christelijke opvoeding, inclusief het onderwijs. De deputaten hebben zich daarom voornamelijk op dat deel van hun taak gericht, met de bedoeling om daarna verder te gaan met de problematiek van de regionalisatie. (Zie B1)

Om te voorkomen, dat reeds begonnen activiteiten helemaal zouden stilvallen hebben de deputaten besloten al het bruikbare en toepasbare materiaal dat zij vervaardigden voor stimulering en ondersteuning van anderen ook aan deze commissies toe te zenden. De deputaten hadden de hoop dat de bestaande commissies hierin aanleiding konden vinden om de bestaande activiteiten voort te zetten. De deputaten hebben niet nagegaan wat de commissies alsnog met dit materiaal hebben gedaan.

3.2 Conclusie

Omdat de deputaten van mening waren, dat herhaling van oude zeffen niet tot het gewenste resultaat zou leiden, hebben zij gezocht naar een andere manier om aan de opdracht van de synode, nl de regionalisatie, uitvoering te kunnen geven. De deputaten verwachten, dat het verschaffen van uitvoerige voorlichting tot resultaat zal hebben, dat kerkenraden nog meer voorlichting zullen vragen. Zij verwachten ook, dat de kerkenraden, zelf door deze voorlichting gestimuleerd, zullen zorgen dat er commissies of gesprekskringen of cultuurgroepen in het leven worden geroepen. Doordat de vraag om actie dan niet meer van de deputaten uitgaat maar van kerkenraden en gemeenteleden kan er effectiever gewerkt worden. Uit de respons op artikelen en brochures hebben de deputaten afgeleid, dat de vraag om voorlichting inderdaad toeneemt.

4. Contact met anderen

4.1 Periodieken

De deputaten ontvangen kosteloos het Bulletin van de Unie voor Christelijk Onderwijs en het blad "De Reformatorische Schoof", evenals "Inkom" en later daarvoor in de plaats "SBMagazine" (een uitgave van de Besturenraad), "De School met de Bijbel", en het bulletin van de Christelijke Hogeschool Ede. Eveneens de nieuwsbrieven van de stichtingen Timotheus en Bijbel en Onderwijs. Ze zijn er toe overgegaan, dat elk van de deputaten een of twee van deze bladen doomeemt en de inhoud van de artikelen die van belang lijken, kort samenvat. Zodoende kunnen de deputaten de informatie verwerken en adequaat reageren op de ontwikkelingen. Van uitgebreidere publikaties, zoals het extra bulletin van de Unie voor Christelijk Onderwijs, "De 24 uur van Maarssen", hebben de deputaten voor zichzelf een iets uitgebreidere studie gemaakt.

4.2 De Chr. Hogeschool Ede

In de afgelopen periode, om precies te zijn op 29 mei 1996 verzocht het bestuur van de Chr. Hogeschool Vijverberg/Felus alle participanten van de Stichting voor Christelijk Hoger Beroepsonderwijs op Gereformeerde grondslag om bestemming voor alle handelingen betreffende de incorporatie van de Evangelische School voor Journalistiek (ESJ). In de voorgaande perioden was al toestemming verleend voor alle voorbereidende werkzaamheden. De deputaten hebben op dit verzoek positief gereageerd. Naderhand is de naam gewijzigd in Chr. Hogeschool Ede. Drs. C. M. van den Hoek is namens de deputaten lid van de Stichtingsraad van de Chr. Hogeschool Ede. Hij doet regelmatig verslag aan de deputaten.

4.3 GVI

De deputaten hebben bij de voorbereidende werkzaamheden voor de brochure "Onderwijzen en doen onderwijzen" contact gezocht met het Gereformeerd Vormings Instituut te Zwolle, om te onderzoeken of zij reeds over materiaal beschikken, dat geschikt was om gemeenteleden voor te lichten over "onderwijzen en doen onderwijzen". Na onderzoek van het ontvangen materiaal kwamen de deputaten tot de conclusie, dat hun gedachten toch een andere kant uit gingen dan datgene wat het GVI reeds beschikbaar had. Dat is ook, bij het bedenken voor hun bereidwilligheid, aan het GVI meegedeeld.

4.4 VSGB

De deputaten hebben uitnodigingen ontvangen van het Verband van Scholen van Gereformeerde Belijders, voor het bezoeken van de jaarvergaderingen. Zij trachten die te bezoeken.

4.5 Zuid-Afrika

Via Prof. Dr. J. W. Maris bereikte de deputaten in 1997 het verzoek van de Deputate vir Christelike Onderwys, Nasionale Sinode van die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika, om materiaal te ontvangen, dat zij gebruiken konden in de nieuwe situatie die daar was ontstaan, nu het christelijke onderwijs niet meer van staatswege op de scholen wordt verzorgd. De deputaten hebben geantwoord, dat zij ook in 1994 al zijn ingegaan op een dergelijk verzoek, maar dat zij nadien nooit meer iets vernomen hadden, ook geen adreswijziging. Prof. Dr. J. W. Maris was zo vriendelijk om het nu geldende adres op te geven. De deputaten hebben vervolgens hun brochures verzonden. Daarop is geen reactie ontvangen.

4.6 Nederlandse Zondagschool Vereniging

Naar aanleiding van een artikel over de methode Kind op Maandag hebben de deputaten veel reacties ontvangen, instemmende en afwijzende. Ook enkele reacties om nadere toelichting van de aangegeven bezwaren. De deputaten hebben daarop een wat uitgebreidere analyse gemaakt van een van de maandagsverenigingen van Kind op Maandag en die analyse aan de vraagstellers toegezonden. Ook is deze analyse toegezonden aan de Nederlandse Zondagschool Vereniging. Daarop is geen reactie gekomen.

4.7 Anderen

Soms bereikt de deputaten een verzoek om inlichtingen van derden, die geen lid zijn van onze kerken, bijvoorbeeld n.a.v. van een artikel, dat men in een plaatselijk gemeenteblad van een van onze kerken heeft gelezen, of naar aanleiding van een contact, waarbij men vernomen heeft van het bestaan van onze brochures. Getracht wordt in zulke gevallen zo goed mogelijk de betrokkenen door te verwijzen naar hen, die het beste antwoord kunnen geven op de gestelde vragen, indien de deputaten zelf daartoe niet in staat zijn.

5. Werkzaamheden in verband met art. 6 K. O

5.1 Personalia

Binnen het kader van Art. 6 K.O. hebben de deputaten verantwoordelijkheid voor de predikanten A. Broersma, Th. Peppink, en A. W. Wubs. In de verslagperiode is Ds. Peppink gepromoveerd tot doctor in de theologie. Dr. Peppink heeft enkele problemen met zijn gezondheid gehad. Ds. Wubs heeft door een val een ernstige rugblessure gehad, waardoor hij een tijdlang niet in staat was zijn werk te doen.

5.2 Contacten

Het directe contact tussen de deputaten en de predikanten wordt onderhouden door het jaarlijks afleggen van een bezoek. Een van de deputaten alle predikanten. Ds. C. M. van den Hoek heeft met het oog op deze bezoeken een zeer praktische vragenlijst gemaakt, zodat er werkelijk ook inhoudelijk over het functioneren als predikant naar art. 6 K. O. gesproken wordt. Deze bezoeken worden verslagen op de deputatenvergaderingen. Niet alle predikanten vinden een jaarlijks bezoek noodzakelijk. De deputaten willen dit verzoek respecteren.

Daarnaast blijven de deputaten van het werk van de predikanten op de hoogte via de toezending van de verslagen aan de betrokken kerkenraden. De deputaten ontvangen deze verslagen niet met een zeer hoge frequentie. In 1997 hebben de deputaten besloten om de betrokken kerkenraden zelf om de benodigde rapporten bedoeld bij art 6 pt 2c K. O. te vragen.

De reactie van de kerkenraad van Hoogeveen kwam heel vlot. Uit de rapportage bleek dat aan de art 6,2 a t/m c K. O. is voldaan.

De reactie van de kerkenraad van Kampen kwam iets later. Uit de rapportage bleek dat aan de art 6,2 a t/m c K. O. is voldaan. Opgemerkt dient te worden, dat door de wijziging van de situatie in het HBO de taakstelling van Dr. Peppink is veranderd, maar dat bij deze wijziging nog steeds aan alle voorwaarden is voldaan.

De reactie van de kerkenraad van Lelystad maakte duidelijk, dat er tussen Ds. A. Broersma en de kerkenraad van Lelystad een gesprek op gang is gekomen over de ambtsvervulling van Ds. A. Broersma, van de afloop waarvan de deputaten door de kerkenraad van Lelystad op de hoogte gesteld zullen worden.

6. Bezinning

6.1 Algemeen

In deze verslagperiode werd een deel van de aandacht van de deputaten opgesteld door bezinning over de vraag in welke context de taak van de deputaten geplaatst diende te worden. De deputaten hebben de stellige indruk, dat de problemen welke zij tegenkomen onderdeel uitmaken van een groter geheel. De problemen die zij tegenkomen zijn o.a.:

- de moeite om in deze tijd goed christelijk onderwijs te bieden aan kinderen en jongeren van onze kerken;
- de moeite die ouders en kerkenraden ondervinden bij het gesprek met de kinderen en de jongeren van onze kerken;
- het gebrek aan overzicht bij ouders en kerkenraden over het probleemveld;
- de plaatsbepaling van onderwijsbetrokkenen in het snel veranderende onderwijs.

Veel tijd hebben de deputaten geïnvesteerd in de bezinning op de vraag, welke strategie bij de onderhavige problematiek het beste gevolgd kon worden. Daarna is de meeste tijd besteed aan de eerste stap in die strategie, namelijk het vervaardigen van de brochure "Onderwijzen en doen onderwijzen". Daarnaast is er steeds gewerkt aan het schrijven van korte informatieve artikelen voor de plaatselijke kerkbladen. Ook heb-

ben de deputaten contact opgenomen met de deputaten voor het Contact met de Kerkjeugd, omdat zij van mening waren, dat een groot gedeelte van de bestaande problematiek gezamenlijk aangepakt dient te worden.

6.2 Het gesprek met de deputaten voor het Contact met de Kerkjeugd

Op de eerste vergadering na de benoeming door de generale synode heeft ds. D. Visser informeel de volgende vraag op de tafel van de deputaten gelegd. De vraag was afkomstig uit de kring van de deputaten voor het Contact met de Kerkjeugd. "Kunnen wij eventueel komen tot een groot informatieplan voor onze kerkjeugd?"

Ondertussen was bij de deputaten voor Kerk en Onderwijs de overtuiging gegroeid, dat de zorg van onze kerken zich niet alleen moest richten op de kwaliteit van het christelijke onderwijs, maar eerder nog op de godsdienstige opvoeding in zijn geheel.

Bij het overwegen van deze kwestie waren de deputaten al op de vraag gekomen, of zij zich daarmee niet gingen begeven op het terrein van de deputaten voor Contact met de Kerkjeugd. Vandaar, dat de informele vraag van ds. D. Visser beide deputaatschappen niet losliet. In twee vergaderingen hebben beide deputaatschappen deze zaak besproken, en zijn zij tot de slotsom gekomen, dat het goed is tot een volledige samenwerking over te gaan.

De eerste stap in de samenwerking was, dat de deputaten voor Contact met de Kerkjeugd ruime inspraak kreeg bij de tot standkoming van de brochure, waaraan de deputaten voor Kerk en Onderwijs reeds begonnen waren. Bestolen werd de brochures, die reeds uitgegeven waren in een reeks samen te voegen en toekomstige brochures in die reeks onder te brengen. De eerste brochure was de Handreiking Schoolkeuze, die de deputaten in opdracht van de generale synode onder de kerkenraden hebben verspreid. De tweede brochure was "Blijven of weggaan", van de deputaten voor het Contact met de Kerkjeugd. De derde brochure zou dan worden "Onderwijzen en doen onderwijzen". De serie kreeg de naam "Handreikingen voor gezin, school en kerk". De deputaten hebben de vormgeving ook aangepast. Aangezien daardoor de brochures durfder zouden worden hebben de deputaten voor Contact met de Kerkjeugd toegezegd de kosten voor hun rekening te nemen.

De tweede stap in de samenwerking was, dat met de deputaten voor Contact met de Kerkjeugd is overeen gekomen een voorstel in te dienen bij de generale synode voor samenvoeging van beide deputaatschappen. In een van de gezamenlijke vergaderingen is een concept-instructie opgesteld, welke door de deputaten voor Contact met de Kerkjeugd aan de synode zal worden voorgelegd. Het doel van deze samenvoeging is dat op deze wijze echt gewerkt kan worden aan handreikingen voor gezin, school en kerk, om zo aan ouders en kerkenraden materiaal te kunnen aanbieden. Het is dringend nodig dat leemtes in de godsdienstige opvoeding onderkend worden, dat getracht wordt die leemtes op te vullen en dat getracht wordt de ontwikkelingen in onderwijs en maatschappij te volgen, zodat in leemtes voorzien kan worden zodra die zich aandienen. Dat is een taak, waarvoor de deputaten voor Kerk en Onderwijs zich gesteld zien, voortkomend uit de praktijk van het dagelijkse leven. Het is ook een taak waarvan de deputaten voor het Contact met de Kerkjeugd aangaven, dat zij zich er voor gesteld zagen. De deputaten voor Kerk en Onderwijs vroegen zich bij deze taak af, of dit nog wel binnen de kaders van de bestaande instructie viel. Godsdienstige opvoeding vindt ook buiten de scholen plaats. Beide deputaatschappen waren ervan overtuigd, dat samenwerking noodzakelijk is, en dat die samenwerking zo intensief dient te zijn, dat samenvoeging van beide deputaatschappen de beste mogelijkheid lijkt. Zo kan de deskundigheid gebundeld worden.

Overigens is er behalve de zorg voor de godsdienstige opvoeding van de kinderen en jongeren van de kerken ook nog de zorg voor ouders en onderwijsbetrokkenen. Daarom is in de instructie die de synode door de deputaten voor Contact met de Kerkjeugd voorgelegd krijgt ook uitdrukkelijk een plaats ingeruimd voor dit deel van de taak. Voorgesteld is dat de samengevoegde deputaatschappen sectiegewijs zullen werken, waarbij dit gedeelte van de taak, "de andere kant van het onderwijs" bij een sectie binnen het deputaatschap kan worden ondergebracht. Op deze wijze kan het realiseren van deze taak ook in de toekomst gegarandeerd worden.

6.3 Artikelen

De deputaten hebben de volgende artikelen geschreven, resp. doen schrijven en doen plaatsen.

In de vorige verslagperiode zijn verschenen:

1. Aankondiging van de artikelen, met het verzoek onderwerpen op te geven, die men graag behandeld zag.
2. TWAO, twee artikelen over de tijdelijke wet arbeidsbemiddeling onderwijs;
3. MZR, een artikel over de medezeggenschapsraad
4. AWGB, een artikel over de algemene wet gelijke behandeling
5. Christelijke identiteit van het onderwijs, vier artikelen.
6. Kind op Maandag, een artikel over een bijbelvertel-methode.

In de huidige verslagperiode zijn daaraan toegevoegd

7. Kies keurig, een oproep voor een bewuste schoolkeuze
8. Het leren omgaan met de Bijbel, een artikel over de wijze waarop kinderen leren de Bijbel te gebruiken
9. Is ons gezin een veilige thuishaven, een artikel, waarin ingegaan wordt op de sociale gevaren die de kinderen omringen en waarvoor ze in een christelijk huisgezin geborgenheid moeten vinden
10. Pleisters voor de kindertiel, een artikel over de antwoorden die kinderen krijgen op klemmende vragen, vanuit christelijk perspectief.
11. Positief present, een artikel over betrokkenheid van ouders bij schoolbesturen, commissies etc.
12. Holisme in het onderwijs, een artikel over de invloed van het New Age denken in het christelijke onderwijs
13. Onderwijs als een aanhoudende zorg van de gemeente? Een artikel over de nieuwe verantwoordelijkheid van de plaatselijke overheid voor het verdelen van onderwijsmiddelen, en de mogelijke gevolgen daarvan.

14. Schoolgids betrekt ouders meer bij de school, een artikel over hoe de ouders binnenkort aan de schoolgids kunnen zien hoe men op school zichzelf ziet als christelijke school.
15. Wat is eigenlijk schoolbegeleiding. De titel spreekt voor zichzelf.
16. Schoolbegeleiding nu, vervolg op het vorige artikel, meldt de stand van zaken op dit gebied.
17. "Ik ga maandag niet meer naar school, maar ik vind het niet erg meer", een artikel over rouwverwerking op school
18. Voeden gaat nog, maar opvoeden?, een recensie vande brochure "Onderwijzen en doen onderwijzen"

Op deze artikelen is steeds door kerkliden gereageerd met het verzoek om inlichtingen, of met persoonlijke opmerkingen over het onderwerp. De deputaten hebben geprobeerd zo goed mogelijk op deze reacties in te gaan.

De tekst van de artikelen die in deze verslagperiode zijn verschenen is in een bijlage aan dit verslag toegevoegd.

6.4 De regionalisatie

Dit punt van bezinning is hierboven al aan de orde geweest bij het bespreken van te volgen strategie. Zie 3.1.B1, 3.1.B2, 6.1

6.5 Brochure: "Onderwijzen en doen onderwijzen."

De deputaten hebben in overleg met de deputaten voor Contact met de Kerkjeugd deze brochure uitgegeven, met als doel ouders en kerkenraden zich te laten bezinnen op vragen op het gebied van godsdienstige opvoeding.

In de brochure hebben de deputaten veel voorkomende vragen en probleemgebieden van kerkenraden en ouders geïnventariseerd. Daarnaast zijn er enkele aandachtspunten geformuleerd over opvoeding en onderwijs in gezin, school en kerk. De vragen en aandachtspunten zijn niet uitputtend beschreven, maar illustratief bedoeld. Dat is een bewuste keuze van de deputaten geweest. Uiteraard willen de deputaten voorlichting geven. Maar daarvoor is deze brochure zelf niet toereikend. Deze brochure geeft een eerste aanzet tot voorlichting. Over de bedoeling van de deputaten met deze brochure is in pt 3.1.B.1 een en ander uiteengezet. De tekst van de brochure is in een bijlage aan dit verslag toegevoegd.

6.6 Informatieverstrekking

De synode besloot elk deputaatschap - met of zonder publiciteitsorgaan - de opdracht te geven aan de generale synode 1998 te rapporteren omtrent de wijze, waarop men de informatie en/of toerusting van onze kerken tot nu toe doet plaatsvinden.

Wat dit betreft is in het voorgaande uitvoerig aangegeven, dat de deputaten informatie verstrekken door middel van brochures en artikelen in de gemeentelijke kerkbladen. Af en toe laten de deputaten ook een bericht verschijnen in De Wakker.

Wat betreft de wenselijkheden, moeilijkheden en mogelijkheden, waarmee gerekend zou moeten worden bij toekomstige informatieverstrekking merken de deputaten op, dat zij zich bezinnen willen op welke gegevens verder nog in brochures aan de orde zouden moeten komen, en op welke onderwerpen in de artikelen ingegaan moet worden.

Aangaande de behoefte van het deputaatschap aan één landelijk bulletin voor informatie en/of toerusting van onze kerken kan opgemerkt worden, dat de deputaten overtuigd zijn van de behoefte aan informatie en de noodzaak van toerusting. Zij zijn daarbij van mening, dat zo iets in minimaal twee stappen moet gebeuren, namelijk eerst met appellerende informatie de latente behoefte versterken en actueel maken, vervolgens op een wijze die de kerkliden kunnen verwerken het verdere materiaal aanbieden. De deputaten zien daarbij wel degelijk het nut in van één landelijk bulletin voor informatie en/of toerusting van onze kerken en willen daaraan ook graag hun medewerking geven door het aanleveren van teksten en dergelijke.

7. De toekomst

Wanneer de deputaten trachten een beeld te vormen van de nabije toekomst, dan denken zij in eerste instantie aan een fusie met de deputaten voor het Contact met de Kerkjeugd, waarbij in het nieuw te vormen deputaatschap naast de reeds bestaande opdrachten gewerkt kan worden aan voorlichting en instructie op het gebied van de godsdienstige opvoeding in gezin, school en kerk. Vervolgens kan in allerlei geledingen, reeds bestaande en nieuw te vormen, waaronder ook commissies voor kerk en onderwijs, gewerkt worden aan het ene doel, nl. dat kinderen en jongelui van onze kerken dat onderwijs ontvangen, dat naar Schrift en belijdenis noodzakelijk is. Binnen het nieuwe deputaatschap kan dan ook bestudeerd worden welke verdere instructies aan plaatselijke en classica commissies gegeven kunnen worden, opdat zij gemotiveerd en goed geïnstrueerd een belangrijke rol spelen in het doel, dat de deputaten voor Kerk en Onderwijs en voor het Contact met de Kerkjeugd voor ogen staat, nl. alles te doen wat voor een goede godsdienstige opvoeding van onze kerkjeugd noodzakelijk is.

8. Voorstellen

8.1. Benoemingen

De deputaten stellen u voor het voorstel met de concept-instructie, welke de deputaten voor het Contact met de Kerkjeugd aan u voor zullen leggen te aanvaarden, zodat er een nieuw deputaatschap gevormd wordt met elf deputaten, waarvan vier van Kerk en Onderwijs en zeven van de deputaten voor het Contact met de Kerkjeugd. Daarbij dient opgemerkt te worden, dat drs. C. M. van den Hoek en drs. G. van 't Spijker te kennen hebben gegeven na hun zittingsperiode van negen jaar nu niet meer herbenoemd te willen worden. Voorstellen over hun opvolging zullen het moderamen van de synode tijdig bereiken.

8.2 Beleid

De deputaten verzoeken de synode op grond van het haar aangeboden rapport aan de deputaten enkele hoofdtraken van beleid in de komende periode te geven.

Daarbij doen de deputaten in ieder geval de volgende voorstellen:

De synode beslute:

- de deputaten voor Kerk en Onderwijs en voor het Contact met de Kerkjeugd samen te voegen tot een nieuw deputaatschap, met de naam "Deputaten kerkjeugd en onderwijs", en haar taak te omschrijven zoals in de bedoelde concept-instructie van de deputaten voor het Contact met de Kerkjeugd is aangegeven
- het nieuw te vormen deputaatschap op te dragen te onderzoeken welk materiaal nodig is om de ouders en de kerkenraden te ondersteunen in hun taak betreffende de godsdienstige opvoeding van de kerkjeugd en waar mogelijk dit materiaal te verschaffen.
- het nieuw te vormen deputaatschap op te dragen de kerkenraden te stimuleren in het opstarten van plaatselijke commissies of gespreksgroepen voor godsdienstige opvoeding in gezin, school en kerk om de betrokkenheid van ouders en kerkenraadsleden bij deze opvoeding te bevorderen
- het nieuw te vormen deputaatschap op te dragen hen die op een of andere manier bij het onderwijs betrokken zijn bij elkaar te brengen en om contact met hen te houden, om hen in de gelegenheid te stellen optimaal te functioneren in de godsdienstige opvoeding en om adequaat te kunnen reageren wanneer zich moeilijkheden zouden voordoen waardoor dit functioneren in het gedrang zou kunnen komen.
- het nieuw te vormen deputaatschap dezelfde toestemming te geven die de deputaten voor Kerk en Onderwijs reeds hadden, namelijk de kerkliden toe te rusten in hun taak aangaande het protestants-christelijk onderwijs d.m.v. publicaties in de kerkelijke pers, dit ter bevordering van een proces van bewustwording op het brede terrein van de onderwijsproblematiek.

9. Ten slotte

Aan het einde van dit rapport gekomen, uiten de deputaten hun dankbaarheid jegens God de HEERE voor zijn zorg en wijsheid.

Dr. G. van 't Spijker, secretaris.

Bijlage 07.1

ONDERWIJZEN EN DOEN ONDERWIJZEN

Een handreiking voor kerkenraden en ouders

Deputaten Kerk en Onderwijs Christelijke Gereformeerde kerken in Nederland

Ten geleide

Sterker dan ooit zijn kinderen tegenwoordig voor hun latere positie afhankelijk van hun opvoeding en onderwijs. Terugvalen op vroegere structuren, opvattingen en gewoonten maakt veel ouders en opvoeders onzeker. Voor ouders en opvoeders is het derhalve geen geringe opgave kinderen en jongeren een goede opvoeding en begeleiding te geven. Dit blijkt ondermeer uit de belangstelling die er bestaat voor gespreksgroepen en cursussen, waar informatie wordt gegeven over opvoeding en onderwijs.

In deze brochure hebben wij veel voorkomende vragen en probleemgebieden van kerkenraden en ouders geïnventariseerd. Daarnaast hebben we enkele aandachtspunten geformuleerd over opvoeding en onderwijs in gezin, op school en kerk. De vragen en aandachtspunten zijn niet uitputtend beschreven, maar illustratief bedoeld.

De brochure "Onderwijzen en doen onderwijzen" kan gebruikt worden door een kerkenraad bij het gesprek over jongeren of als handreiking voor onderwijscommissies of gespreksgroepen voor ouders.

Een uitgebreide versie van deze brochure is het boek "Kind, jongere en geloof" van drs. P. D. Hofland.

Na elk hoofdstuk staan enkele gespreksvragen, waardoor deze brochure te gebruiken is voor gesprekken in een kring. We hopen, dat deze vragen tot nadenken stemmen en het gesprek in de gemeente op gang brengen.

Sommige onderwerpen zijn meer beschreven voor kinderen en sommige voor jongeren van twaalf tot achttien jaar.

Wij stellen het op prijs als u ons van uw ervaringen met deze brochure op de hoogte houdt.

Bij het starten van plaatselijke werk- of gespreksgroepen willen wij U graag adviseren. Wij hopen dat de handreiking behulpzaam zal zijn bij de bezinning op onderwijs en opvoeding en de begeleiding van jongeren en kinderen in uw gemeente.

Namens Deputaten kerk en onderwijs.
drs. P. D. Hofland (redactie)
drs. G. van Hardeveld

INHOUDSOPGAVE

A. Opvoeden in het gezin

1. Een gave en opgave
2. Leren geloven?
3. Ken en herken uw kinderen
4. Omgang met de Heere

B. Opvoeding en onderwijs op school

1. Een school voor mijn kind

2. Wat is christelijk onderwijs?
3. Een veilige school
4. In gesprek met de school

C. Kinderen en jongeren in de kerk

1. Kinderen en jongeren in de eredienst
2. Als jongeren het laten afweten
3. Jongerenpastoraal
4. De taak van de jeugdbouderling

A. Opvoeden in het gezin

1. Een gave en opgave

Onderwerp

Ieder kind is een gave van God. De opvoeding is erop gericht de gaven en mogelijkheden van het kind te ontwikkelen.

Ouders en opvoeders geven daarbij leiding: ze leren het kind te gehoorzamen en verantwoordelijkheid te dragen.

Vragen die er zijn

Een moeder verzucht: "Ik heb geen enkele invloed meer op m'n kind. Hij doet waar hij zelf zin in heeft en gaat helemaal z'n eigen gang..."

Toelichting

Gehoorzaamheid moet je leren. Kinderen leren dat ze niet altijd hun eigen zin kunnen doen. Dat begint al op vroege leeftijd als de jonge kleuter experimenteert met z'n wil. Een kleuter kan zo hun eigen zin willen doorzetten.

Heel nadrukkelijk maakt hij dan kenbaar wat hij wil: "Ik wil niet aan tafel en ik ga niet naar bed..."

Voor de vorming van het kind is het belangrijk dat het ook leert om z'n eigen verzet tegen wat ouders van hem vragen op te geven. Het vraagt van ouders veel aandacht en vasthoudendheid.

Door de opvoeding leert het kind wat het wel en niet mag: regels geven aan welk gedrag gewenst is en welk gedrag niet is toegestaan. Het jonge kind houdt van regels omdat het daardoor weet waar het aan toe is. In het omgaan met de wereld geeft dat een veilig gevoel.

Het vraagt van ouders tijd en geduld om kinderen dat te leren. Sommige ouders vinden het ook moeilijk om de regels consequent te hanteren.

De toepassing van regels vraagt ook om nadenken over consequenties van overtredingen. Sommige ouders vinden dat je geen "macht" over een kind mag uitoefenen. Het kind moet zich fijn voelen en daar mag een volwassene geen inbreuk op maken door het kind te verbieden of door het aan bepaalde regels te binden. "Ik doe wat ik wil en een ander moet maar voor zichzelf zorgen...". In zo'n "kind-vriendelijke opvoeding" ontbreekt het gezag: van zorg en verantwoordelijkheid voor de vorming van het kind is geen sprake.

Door het kind via de opvoeding regels en normen te leren vormt men het kind en leert men het met anderen rekening te houden.

Normen bepalen de richting van het levensplan: dat leert het kind niet uit zichzelf.

Daarvoor is begeleiding noodzakelijk, waarbij opvoeding en onderwijs thuis en op school overeenkomen. Kinderen moeten hierbij wel de gelegenheid krijgen om zelfstandig te worden. Voor de godsdienstige opvoeding betekent het: leren luisteren naar wat de Heere van ons vraagt en daarin z'n vreugde vinden. Deze opvoeding begint thuis in het gezin. Alleen Gods Woord (en Geest) is middel tot geloof. De godsdienstige opvoeding houdt in, dat de ouder met zijn kind bezig is in het onderwijs uit Gods Woord, opdat het kind tot geloof komt.

Gespreksvragen

1. Hoe zijn opvoeding en onderwijs in overeenstemming met de doopbelofte te brengen?
2. Wat ontbreekt er aan de opvoeding, als ouders met het kind "onderhandelen" over wat er moet gebeuren?
3. Welke middelen kunnen opvoeders hanteren in de zelfstandigheidsbevordering van hun kinderen?
4. Welke plaats heeft de tucht in de opvoeding? Hebben liefde en tucht met elkaar te maken?

2. Leren geloven?

Onderwerp

Leren geloven is het werk van de Heilige Geest en het Woord. Ouders begeleiden het kind daarbij, opdat het de Heere leert kennen en liefhebben.

Vragen die er zijn

Geloven heeft zijn vanzelfsprekendheid verloren.

Jongeren zeggen tegen hun opvoeders: "Ik vind het moeilijk om in God te geloven, van alle kanten hoor je dat God niet bestaat..."

Op school horen ze "er zijn vele godsdiensten", en ze vragen zich af: "Is er echt maar een weg die de Bijbel wijst of zijn er vele wegen naar God?"

Toelichting

Van ouders wordt verwacht, dat ze samen met hun kinderen "wandelen met God". Voor de volwassenen is dat niet eenvoudig. En kinderen moeten dat vanaf hun eerste dag leren. Hun ouders zijn hun voorbeeld.

De Bijbel leert ons dat geloven is vertrouwen op God en Zijn Woord. Gods Geest en alleen Hij wekt dat vertrouwen en verlicht ons verstand. Hij maakt daarbij gebruik van de opvoeding door de ouders. Om de Heere te leren kennen is de omgang met het Woord noodzakelijk: "Gij zult uw kinderen daarvan spreken wanneer zij in uw huis zit, wanneer zij onderweg zijt, wanneer zij nederligt en wanneer zij opstaat. (Deut. 11: 19) Zo leren zij de daden des Heeren kennen, en de betekenis en rijkdom van Gods beloften. Zo leren zij op Hem hun vertrouwen stellen.

Opvoeding en onderwijs zijn belangrijk. Paulus zegt tegen Timotheüs dat het ongeveind geloof van zijn grootmoeder Lois en zijn moeder Eunice ook in hem woont. Vergaet je opvoeders niet!

Gods Geest wil woning maken in ons hart. Zoals Jacobus zegt: "De geest die Hij in u deed wonen begeert Hij met jaloezheid" (Jac. 4:5).

Met geloofsofvoeding kunnen we al vroeg beginnen: het jonge kind is ontvankelijk voor wat vader en moeder over de Heere God vertellen.

Het is hierbij van belang rekening te houden met de ontwikkelingsfase van het kind. Zo is voor het leren gehoorzamen de leeftijd omstreeks vier jaar een gevoelige periode. Een kleuter ziet God als een vriendelijk en liefdevolle God. En we weten dat het schoolkind leergierig is. En bij een puber is een verlangen naar een God, die weet heeft van haar of zijn vragen. Het is zinvol om in het gesprek over de geloofsofvoeding aan deze aspecten aandacht te schenken.

Gespreksvragen

1. Welke middelen zijn er om de Heere te leren kennen?
2. Waarom is het belangrijk dat kinderen de Bijbel leren kennen?(Ps.78)
3. Welke gevolgen hebben de woorden uit Deut. 11:19? Hoe kun je daar in de praktijk aan voldoen?
4. Wat vindt U van de stelling: "We voeden kinderen niet op door wat we zeggen, maar door wat we zijn?"

3. Ken en herken uw kinderen

Onderwerp

De vertrouwensrelatie tussen ouders en kinderen wordt mede bepaald door het kennen van onze kinderen en het herkennen van hun mogelijkheden en problemen. Er zijn problemen van verschillende aard. Bijvoorbeeld problemen in de ouder-kind-relatie, ontwikkelingsachterstand bij het kind of leer- en gedragsproblemen op school.

Vragen die er zijn

Martin (4 jaar) zegt voor en na het eten altijd keurig zijn gebedje op. Op zekere dag zegt hij zeer beslist: "Mijn wil niet bidden..."

Wat we ook doen om hem te stimuleren, het helpt allemaal niets. Hij wil helemaal geen grote jongen zijn. Er is maar een ding "ik wil niet bidden..." In ieder gezin doen zich op z'n tijd kleine en grote problemen voor. Als er op woensdagavond catechisatie is maar er is ook een voetbalwedstrijd op de televisie kiest Henk voor het laatste. "Alle jongens uit mijn klas mogen kijken, ik mag nooit wat..."

Toelichting

Van ouders wordt verwacht, dat ze antwoord geven op de behoeften van hun kinderen. Ouders moeten openstaan voor de signalen, die kinderen afgeven. In gezin school en kerk en elke andere gemeenschap moet een kind ervaren: Hier ben ik veilig, hier voel ik me geaccepteerd zoals ik ben. Hiernaast moet grote aandacht besteed worden.

Een goede relatie tussen kinderen en ouders kenmerkt zich door liefde en vertrouwen. Voor de opvoeding is een positieve relatie tussen ouders en kinderen belangrijk. Vertrouwen tussen ouders en kind is belangrijk in de geloofsofvoeding. Relationele problemen belemmeren dit.

Van wie is het probleem?

Voor het oplossen van problemen is het van belang eerst te bedenken voor wie een bepaalde ervaring of gebeurtenis een probleem is.

Bijvoorbeeld: Jaap wil op zondagmorgen uitslapen. Zijn ouders willen dat hij mee naar de kerk gaat. Jaap weigert aan de wens van zijn ouders te voldoen. Over hun probleem en het 'waarom', zullen ze met hem praten.

Voor het begrijpen van de problemen van onze kinderen is enig inzicht in hun leef- en denkwereld van belang.

Zo zit Martin van 4 jaar midden in de zogenaamde koppigheidstase, een fase die tijdelijk van karakter is.

Voor Henk en Marja is de leefwereld en de levensstijl van leeftijdgenoten van enorme betekenis.

Om toegang te krijgen tot hun leefwereld is goed naar hen luisteren een voorwaarde. Een bepaalde ervaring of een beleving van onze kinderen brengt gevoelens bij hen teweeg. Goed of zogenaamd actief luisteren is aandacht hebben voor de die gevoelens. Als ze komen vertellen wat ze hebben meegemaakt, vragen we ons bijvoorbeeld af: Voelen ze zich blij of teleurgesteld en verdrietig?

Ervaren kinderen dat ouders ze accepteren of afwijzen?

Het kind dat zich begrepen voelt door de ouders zal met zijn vragen en problemen naar hen toe gaan.

Jongeren naar wie niet serieus geluisterd wordt, die met een eigen mening of beslissing bij hun ouders niet hoeven aan te komen, zullen hun ouders niet langer bij hun belevingswereld betrekken.

Voor de geloofsofvoeding is het open gesprek en het wederzijds vertrouwen een essentieel gegeven. In de vroege kinderjaren wordt daarvoor de basis gelegd. Bij het ouder worden kan daarop worden voortgebouwd.

Gespreksvragen

1. In de opvoeding hoort het kind wat ouders van hem verlangen. Welke opvoedingsstijl is geschikt om het kind verlangens van de ouders duidelijk te maken?
2. Wat vindt u van de volgende vragen:
Wanneer moet je wel en wanneer moet je niet voldoen aan de verlangens van een kind? Hoe moet je hieraan leiding geven?
3. Actief luisteren naar het kind is meer dan luisteren naar wat het kind zegt. Noem een aantal kenmerken van actief luisteren. Hoe moet je actief luisteren in praktijk brengen?
4. Voorwaarden voor christelijke geloofsofvoeding zijn onder andere veiligheid en geborgenheid. Wat betekent dit concreet voor de opvoedings situatie?

4. Omgang met de Heere

Onderwerp

De relatie tot God wordt onderhouden door de omgang met God door middel van bijbel lezen en bidden en het zingen van geestelijke liederen in het gezin.

Vragen die er zijn

Het gezin van vandaag wordt overspoeld met prikkels en indrukken. Kinderen moeten naar de club en willen de uitzending van een favoriet T.V.-programma niet missen. Dit betekent, dat er vaak weinig tijd over blijft voor bijbel lezen en gebed in gezinsverband. Veel uitzendingen brengen hun eigen sfeer in de huiskamer en vooral in je gevoelsleven en je denkwereld binnen. Met die sfeer kan de sfeer waarin de Heilige Geest het geloof kan werken vaak niet samengaan. Bovendien is er geen sprake van luisteren naar wat de Heere te zeggen heeft als we de omgang met de Heere afdoen met: "We moeten nog even lezen en danken". Kinderen ervaren dan vaak bijbel lezen en bidden als een sleur. De betekenis van het omgaan met de Heere ontgaat ze.

Toelichting

Omgang met de Heere is stil zijn voor God; naar Hem luisteren of tot Hem spreken in het gebed. Het kind leert bidden als het gaat praten. Eerst een formuliergebedje en al gauw leert het in eigen woorden tot de Heere bidden. Het ervaart dat we in alles van de Heere afhankelijk zijn. De dagelijkse dingen brengen we in het gebed bij de Heere. Voor wat we van Hem ontvangen danken wij Hem. Ook bij de voorbede betrekken we het kind.

De eerbied waarmee we met de Heere God spreken getuigt van liefde voor God. Het kind leert al op jeugdige leeftijd dat God ook bij het gezin hoort.

Zoals Corrie op de zijmuur van het huis schreef: "Hier wonen pappa, mamma, Jan, Corrie en de Heere God".

Luisteren moet een kenmerk van het gezin zijn. Luisteren naar wat God in Zijn Woord tot ons te zeggen heeft. Het is daarbij van belang aan de vragen van het kind serieus aandacht te schenken.

Bij de peuter en kleuter maken we gebruik van de kijk- of kinderbijbel. Het kind kan al heel gauw de Bijbelse begrippen benoemen en onthouden. Bijvoorbeeld bij een Bijbelverhaal dat gaat over Gods verlossing of over Zijn barmhartigheid. In een ander verhaal gaat het over de afdwaling of de opstand tegen God; het kind leert begrippen als zonde, berouw en vergeving kennen. Bij het ouder worden leest het gezin uit de Bijbel. Door het gesprek erover aan tafel leert het kind de betekenis ervan en wordt de basis gelegd voor het persoonlijk Bijbel lezen.

Omgang met het Woord is meer dan het vertellen van Bijbelse geschiedenis. Het is omgang met God. Kinderen nemen waar wat Godsvertrouwen concreet voor de ouders inhoudt. Hun voorbeeld is voor het kind van betekenis.

Van belang bij de christelijke geloofsofvoeding is het overdragen van kennis en vaardigheden. Kennis van verhalen, namen teksten, gebeden, liederen en leeruitspraken. Vaardigheden als bijbel lezen, zingen en bidden. Daarnaast is het belangrijk dat ouders bij het overdragen van kennis en vaardigheden dat niet zomaar doen. Wat er gedaan wordt moet wat gaan betekenen. Zo geven ouders als het ware antwoorden op vragen, die kinderen hun soms wel, soms niet stellen.

Sleutels en gewoontes kan een belemmering zijn.

Voor geloofsofvoeding is het belangrijk dat we de omgang met God ervaren.

Het samen zingen vertoelt wat in de kinderhartjes leeft.

Gewoontes en regimaal in het dagelijks leven van het gezin vormen de bouwstenen voor de ontwikkeling van het geloofsleven.

Gespreksvragen

1. Hoe gaan we om met het lezen uit de Bijbel als er oudere en jongere kinderen in het gezin aanwezig zijn?
2. Hoe ga je om met de situatie als kinderen niet mee willen doen?
3. De omgang met de Heere op school: sluit het Bijbel lezen, bidden en zingen aan bij wat in het gezin gebeurt?
4. Op welke manier kunnen ouders betekenis geven aan kennis en vaardigheden? Wat vraagt dat van de "leermeesters"?

B. Opvoeding en onderwijs op school

1. Een school voor mijn kind

Onderwerp

In Nederland brengen veel scholen een vorm van christelijk onderwijs. Het deelname-percentage van christelijk onderwijs neemt niet af. Maar er zijn grote verschillen in motieven waarom men voor zulk onderwijs kiest. Of waarom men voor een speciale school kiest.

Als een kind voor het eerst naar school gaat, maken de ouders een keuze. De vraag doet zich voor: Hoe kies ik de juiste school voor mijn kind?

Vragen die er zijn

De juffrouw vraagt: "Wat hebben jullie gisteren gedaan?"

"Meester, ik heb afgezwommen voor mijn zwemdiploma, ik ben voor het a-diploma geslaagd."

Aileen Greet is naar de kerk geweest.

Toelichting

Voor het eerst naar school gaan is voor het kind een hele stap.

Ook voor de ouders is het een hele gebeurtenis. Het kind moeten ze voor een groot deel van de dag aan een ander toevertrouwen. De schoolkeuze is heel belangrijk.

De identiteit van het christelijke onderwijs wordt wezenlijk bepaald door de Bijbel, het Woord van God.

De identiteit van een school komt tot uitdrukking in het schoolplan en de schoolgids. Scholen kiezen hun eigen doelen. Ze leggen eigen accenten en bespreken onderwerpen die zij belangrijk vinden. Scholen kunnen ook zelf bepalen op welke manier ze lesgeven vanuit normen ontleend aan de Bijbel. De leraar neemt daarbij een centrale plaats in. Het kind stelt vragen en de leraar wijst het kind de weg. Met het kind verkeren hij de werkelijkheid. Belangrijk is dat een leraar zich over de werkelijkheid verwondert. Zijn betrokkenheid tot Gods schepping komt tot uitdrukking in zijn belangstelling voor wat leeft en groeit en in de wereld gebeurt.

De opvoeder spreekt niet zomaar over de dingen; er is sprake van eerbied voor de schepping. Ook de zonde en verbrokenheid in het leven komt onder andere tot uitdrukking. Door het verlossingswerk van Christus is er perspectief voor het herstel.

De schoonheid van de schepping komt naar voren bij het vak natuurkunde, aardrijkskunde en geschiedenis. De identiteit op een school is onder andere ook zichtbaar in het pedagogisch klimaat op school: is de school een veilige school voor mijn kind?

Gespreksvragen

1. Aan welke keuzecriteria kun je denken bij het kiezen van een school voor je kind?
2. Welke kwaliteiten vindt U van belang voor de keuze van een school? De onderwijskwaliteit, de opvoedings- en vormingskwaliteit en/of de levensbeschouwelijke kwaliteit?
3. Heeft u kennis van de methoden/boeken die op school gebruikt worden? Hoe kunt u zich daarover laten voorlichten?
4. Is in Uw omgeving een keuze maken mogelijk als een kind naar een vorm van speciaal onderwijs moet? Hoe lost u dit op?

2. Wat is christelijk onderwijs?

Onderwerp

Een christelijke school moet kwalitatief goed onderwijs leveren. Een christelijke school is een school met de Bijbel. Christelijk onderwijs leert het kind de werkelijkheid kennen in het licht van Gods Woord.

Vragen die er zijn

Opvoeder en kind behoren tot de wereld waarin wij leven, ze zijn daarin vragend en ontdekkend bezig. Uit de vragen van het kind blijkt dat het wil weten en leren kennen:

"Meester, als de Heere God al die dingen doet dan heeft Hij het best aardig druk. Wanneer zou Hij tijd hebben om te luisteren naar de kinderen in Amsterdam Noord?" en "Als onze polis doodgaat, gaafte dan ook naar de hemel?"

Toelichting

De identiteit van het christelijk onderwijs kan behalve in het bijbelonderwijs ook in de andere vakgebieden tot uitdrukking komen. Met de leerstof wordt een bepaalde manier van kijken naar de werkelijkheid overgedragen. Identiteit doortrekt heel het schoolprogramma en heeft betrekking op de leerstof, de omgang, de zorg-breedte en het klimaat van de school.

Wat opvalt is dat het jonge kind de geheimen van de werkelijkheid wil leren kennen. Vragen over leven en dood. De leraar begeleidt het kind daarbij. Christelijk onderwijs kan antwoord geven op vragen over dood en leven. Dat betekent niet, dat we in staat zijn op alle vragen een "afdoend antwoord" te geven. De wijze waarop de opvoeder de werkelijkheid ervaart is belangrijk voor de overdracht. In wat hij de kinderen vertelt en hoe hij dat benadrukt komt zijn verbondenheid met de Heere tot uitdrukking. Hij leert de kinderen eerbied en verwondering voor de werkelijkheid. Hij schenkt aandacht aan de verbrokenheid van het leven: natuurtampen en het lijden in de wereld.

Hij leert ook dat we geroepen-zijn-tot-dienst; aandacht voor wie onze hulp nodig heeft.

Door opvoeding en onderwijs ontwikkelt het kind een "betekenis-systeem": het leren zien van de werkelijkheid in het kader van wat de Bijbel ons daarover zegt.

Zonder hulp van de onderwijsgevende is het voor het kind moeilijk om aan de werkelijkheid zin en betekenis te geven.

We verduidelijken dat met het verhaal van de jungle - indiaan, die door onderzoekers wordt rondgereden in een moderne stad. Na de rondrit vraagt men hem wat hem het meest is opgevallen. De indiaan antwoordt:

"De enorme hoop bananen op de markt"; bananen kende en herkende hij. Aan alles wat hij verder heeft gezien, kan hij geen zin of betekenis geven. Christelijk onderwijs biedt de mogelijkheid om vanuit het licht van de Bijbel het leven te leren kennen.

Gespreksvragen

1. Via opvoeding en onderwijs krijgt het kind een eigen kijk op de werkelijkheid. Op welke wijze kunnen ouders daar ook met hun kinderen over praten?
2. Bespreek met elkaar hoe in het schoolplan/schoolgids de identiteit van de school tot uitdrukking komt.
3. Goed onderwijs berust op een samenspel van onderwijsgevers, leerlingen en ouders. In hoeverre kan er betrokkenheid zijn van een kerk?
4. Is de christelijke school bij uitstek een pedagogisch instituut?

3. Een veilige school

Onderwerp

Veiligheid en geborgenheid zijn basisgegevens voor een gezonde ontwikkeling van het kind. In een school met een goed pedagogisch klimaat wordt daar aandacht aan besteed. Belangrijk is dat een school met signalen van kinderen, die aangeven dat er problemen zijn, serieus omgaat. (Dat kan zijn: ruzie thuis, echtscheiding van ouders, druggebruik, incest, mishandeling) Pastoraal zorg in samenwerking met gezin, school en kerk is belangrijk. We beperken ons bij dit onderwerp 'een veilige school' tot de school waar aandacht wordt besteed aan kinderen die door geweld of pesten/treiteren, bedreigd worden door medeleerlingen.

Vragen die er zijn

Uit het dagboek van Jeroen (tweede klas vwo):

16 januari... "Toen de tekenles was afgelopen zei Ad tegen me: "Jij wacht straks op me." Toen ik m'n jas gepakt had, wachtte hij met Joost op me. Ze hielden me vast en wilden kluwgom van me hebben. Ik rende naar het station. Daarna hield Annelies me vast aan m'n haren en deed me pijn toen ze haar nagels in m'n polsen zette.

Paulien heeft m'n tas verstoep. Ik kon haar van achter beetpakken maar gelijk kreeg ik een trap tegen m'n scheenbeen. Even later kwam de trein. Ik zat alleen in een coupe. Er was zogenaamd voor mij geen plek in hun coupé. Ze mogen me niet."

18 januari... "In de kleine pauze had Johan een rare opmerking tegen me. Hij zei: "Jij kunt maar beter zelfmoord plegen, er is toch niemand die jou belangrijk vindt." In de grote pauze werd ik bij de groep weggejaagd. Ik ben maar ergens anders gaan zitten. Na een kwartier pakt André een boek van me en smijt dat een eind weg. En die richting ga jij ook uit. Ik haal het boek op en hij gooit weer een ander boek weg. Die richting ga jij ook uit. Daarna pakt er een m'n tas, maar die wist ik gelukkig weer terug te krijgen. Dan pakt Chris weer een boek. Dat is teveel voor me. Ik pak m'n tas en loop huldigend naar binnen..."

Toelichting

Pas recentelijk wordt in ruime mate aan pestgedrag aandacht besteed. Door het bespreekbaar maken van dit thema is veel kinderleed aan de oppervlakte gekomen.

Alle onderzoeken wijzen in dezelfde richting. In scholen wordt gemiddeld één kind op de vijf regelmatig gepest. Cijfers wijzen uit, dat jongens duidelijk meer pesten dan meisjes. De meeste pestproblemen situeren zich tussen 10 en 14 jaar. Ongeveer 10% van de kinderen wordt meerdere malen per week gepest. Dagboekschrijver Jeroen is daar een voorbeeld van. Het zijn leerlingen die het slachtoffer zijn van lichamelijk geweld (schoppen, slaan) of andere vormen van pesten (eigendommen vernielen, afpersen, stelen of anderszins uitlachen, belachelijk maken). Elk kind draagt er de sporen van. Angst, verdriet en eenzaamheid zijn voor hen dagelijks terugkerende gevoelens.

Meer dan de helft van de leerlingen doet aan deze activiteiten mee.

Wat is geweld onder leerlingen?

Als een leerling of groep een medeleerling eronder houdt en macht over hem uitoefent. Hoe gaat dat in de praktijk? Dat kan op allerlei manier: spullen afpakken of kapot maken, iemand overal buitensluiten en toch steeds opzoeken, maar op feestjes mag hij niet komen.

Waar komt het voor? Buiten op straat, zelfs in gezinnen maar meestal op school.

Als een leerling langdurig door medeleerlingen wordt gepest kan dat nare gevolgen hebben voor later: ze raken deze ervaringen niet meer kwijt.

Gespreksvragen

1. Wat kan de oorzaak zijn dat kinderen die op school door medeleerlingen met geweld worden bedreigd of worden gepest, zich daarover niet durven uiten?
2. Hoe kunnen ouders en leraren gezamenlijk invloed uitoefenen op vormen van "geweld". Is de inbreng van de kerk hier ook gewenst/belangrijk? Hoe komt het dat kinderen gaan pesten?
3. Wat zijn mogelijkheden om preventief te werken?
4. Hoe kunnen we kinderen "veilige vluchtwevels" bieden?

4. In gesprek met de school

Onderwerp

Gezin en school zijn nauw betrokken bij het onderwijs en de opvoeding van het kind. Invloed van ouders op school wordt steeds belangrijker. Dit blijkt onder andere uit de invoering van de

'schoolgids' waarin de school verantwoording geeft van beleid aan ouders. Bij een goede samenwerking tussen school en huis kunnen probleem-situaties gezamenlijk worden opgelost.

Vragen die er zijn

Een gesprek tussen de moeders van Anneke en Petra: "Als je vindt dat haar leraar haar niet goed begrijpt, dan moet je met hem gaan praten". "Ja, maar ik ben bang dat hij me zo'n bemoedel vindt. En zou het wat oplossen? In een vorig gesprek zei hij, dat een andere pedagogische benadering van Anneke waarschijnlijk wel verbetering zou brengen en dat alleen een didactisch verantwoorde aanpak zo iets kan oplossen".

Toelichting

School en gezin hebben veel voor elkaar. Beide beogen de optimale ontwikkeling van het kind. Het contact tussen school en huis heeft een open karakter. Er is sprake van wederzijds vertrouwen en onderlinge steun. School en gezin vullen elkaar aan. De school kan aan de betrokkenheid en het contact een bijdrage leveren. Allereerst door huisbezoek en door het geven van informatie over wat er op school gebeurt.

Zinvol is ook het organiseren van ouder-contact-avonden waar men onderwerpen bespreekt die voor de school van betekenis zijn.

De school kan ook een project opzetten waarbij ze behalve de leerlingen ook de ouders betreft. De school informeert de ouders over het thema van het project en geeft aanwijzingen hoe ze aan het project kunnen deelnemen. Bijvoorbeeld door het opgeven van literatuur die op het thema betrekking heeft of door het verzamelen van materiaal. Soms kan een ouder vanuit z'n beroep in de klas wat over het onderwerp vertellen. Andere onderwerpen zijn: het ontwikkelen van verantwoord kijkgedrag (tv) of: hoe en welke boeken kies je in de bibliotheek?

Belangrijk is ook het formeren van een gespreksgroep van ouders, bijvoorbeeld georganiseerd in een ouderraad. Deze ouders kunnen zich bezinnen op onderwerpen die voor het onderwijs en de opvoeding van belang zijn. De ouders denken mee met de medezeggenschapsraad (M.R.) en nemen deel aan de besluitvorming van het bestuur.

Een goed functionerende M.R. houdt adviesgesprek met wat er aan vragen, wensen en ideeën bij de ouders leeft.

Op deze wijze voorkomt men dat school en huis twee gescheiden leefwerelden zijn voor het kind.

Ouders en onderwijsgevers beogen de vorming en ontwikkeling van het kind. Een goede onderlinge relatie en samenwerking kan dit positief beïnvloeden.

Gespreksvragen

1. Noem een aantal mogelijkheden die het contact tussen school en huis positief bevorderen.
2. Noem een paar "drempels" die een goed contact tussen school en huis belemmeren. Wat kan er gedaan worden om de communicatie te verbeteren?
3. Wat vindt U van de uitspraak: "De school (is) van de ouders"?
4. Kunt u over leer- en opvoedingsproblemen een goed gesprek hebben met de school? Indien niet, wat kunt u daar dan aan doen?

C. Kinderen en jongeren in de kerk

1. Kinderen en jongeren in de eredienst

Onderwerp

Kinderen in de kerk zijn gedoopte kinderen van de gemeente. Zij maken deel uit van de eredienst waarin de Heere ouders, jongeren en kinderen wil ontmoeten.

Vragen die er zijn

We kunnen ons afvragen of de eredienst niet geheel is afgestemd op volwassenen. Hoe ervaren jongeren zelf hun aanwezigheid in de eredienst?

Wim (17 jaar): "Meestal voel ik mij niet aangesproken in een kerkdienst. Soms, als de preek aansluit bij mijn leefwereld, luister ik geboeid en heb ik er wat aan".

Marja (17 jaar): "De dominee zou vaker aan jongeren kunnen vragen waar ze mee zitten en waarover ze meer zouden willen weten en daar iets over zeggen in de preek".

Toelichting

Uit gesprekken met jongeren komt naar voren dat de kerkdienst voor hen belangrijk is. In de kerkdienst blijkt ook of de kerk hen wel serieus neemt. Jonge kinderen gaan uit gewoonte naar de kerk omdat hun ouders dat doen en ze vinden het belangrijk als hun ouders de kerkdienst belangrijk vinden. Kinderen hoeven niet alles van een preek te begrijpen, vaak begrijpen ze zelfs meer dan ouderen denken. Daarnaast zijn ook andere ervaringen van betekenis: de eerbied voor God, geduldig leren luisteren zijn ook belangrijke momenten van de kerkdienst. Goede gewoonten die kinderen al vroeg kunnen leren.

Het ouders kind kan door gesprekken en het voorbeeld van de ouders ervaren waarom kerkgaan belangrijk is. Ouders beïnvloeden op allerlei manieren jongeren, ook door hun opstelling in de kerk, door hun houding ten aanzien van het kerkelijk leven en de prediking.

De dominee geeft in de preek aan, dat het in de kerkdienst niet alleen om de ouderen maar ook om jongeren gaat.

Beelden uit het dagelijks leven kunnen concreetiseren wat het Woord bedoelt te zeggen. En jongeren voelen zich aangesproken als blijkt dat de dominee op de hoogte is van hun vragen en ervaringen in hun leefwereld.

Dat betekent niet dat de Woordbediening op al hun vragen een antwoord heeft. Tijdens de catechisatie kan een en ander uitvoeriger aan de orde komen.

Als in de preek ervaringen en gebeurtenissen uit hun belevingswereld worden opgenomen zullen jongeren zich er direct bij betrokken voelen.

Als bijvoorbeeld de preek gaat over de verlamde in Bethesda: "Ik heb geen mens" dan kan dat aansluiten bij gevoelens van eenzaamheid in de puberteit.

En als de tekst van de preek is genomen uit Spreuken 24:31 "Het onkruid van de luisard in de wijngaard" dan begrijpen kinderen die een volkstuntje hebben waar het over gaat.

Een theoloog heeft "de gemeente" wel eens aangeduid als: "vindplaats van het heil".

Ervaren jongeren dat?

Merken ze ook dat ze horen tot de gemeenschap van de kerk? Leven ouderen met hen mee in blijde of moeilijke omstandigheden in hun leven? Steven (15 jaar) vertelt: "Na het overlijden van m'n vader kwam er regelmatig iemand van de kerk bij m'n moeder op bezoek: de dominee, een paar ouderlingen, bezoektames en zo, maar ze kwamen niet voor mij. Ik mis m'n vader zo, maar er komt niemand voor mij..."

Gespreksvragen

1. Noem een aantal mogelijkheden om jongeren meer bij de eredienst te betrekken.
2. Waarom is het belangrijk dat kinderen op jonge leeftijd zich betrokken voelen bij de eredienst?
3. Op welke manier kan dit onderwerp in de kerk bespreekbaar gemaakt worden?

2. Als jongeren het laten afweten...

Onderwerp

Jonge kerkverlaters staan afwijzend en onverschillig tegenover de kerk als instituut of tegenover het kerkgebonden geloof.

Vragen die er zijn

Als jongeren de kerk verlaten hebben ze daar verschillende motieven voor:

Petra (16 jaar) zegt: "Wie bemoeit zich nog echt met je in de kerk? Niemand toch! Kerk en geloven zijn voor mij alleen maar dwang. Waarom is het eigenlijk nodig om op een zondag twee keer naar de kerk te gaan?"

Joke (17 jaar) zegt: "Ik heb een totaal ander geloof, daarvoor heb ik de kerk niet nodig".

Arjan (25 jaar): "Ik ben afgehaakt omdat de traditie tot geloof verheven werd".

Toelichting

Tot ongeveer twaalf jaar zijn er meestal geen problemen met kinderen ten aanzien van kerkgaan en geloven.

In de puberteit kunnen kinderen, mede door de invloed van de school en de maatschappij plotseling veranderen. Het volgzaam kind geeft aan wat het nu zelf wil: het kan behoorlijk opstandig zijn als ouders willen. De puberteitsperiode kenmerkt zich door disharmonie. De pubers zijn zoekend, hun toestand is erg onzeker, het evenwicht is zoek en er moet een hele her-oriëntatie plaatsvinden.

De vertrouwelijke omgang verdwijnt. In plaats daarvan gaat het kind zich conformeren met de groep leeftijdgenoten. Ouders verzuchten in zo'n overgangsfase: "Ik ken m'n eigen kind niet meer!"

Pubers komen in een leeftijdsfase dat ze eigen keuzen maken en zelf beslissingen nemen. Ze zijn op zoek naar wat voor hen betekenis heeft. Het nut van de dingen speelt daarbij een belangrijke rol. Ook kerk en geloof worden op hun waarde geschat. In de kerk zoeken ze naar een plaats waar ze zich thuis voelen en aangesproken weten.

Tussen dertien en zestien jaar kunnen ze tot de ontdekking komen dat het geloof hen eigenlijk niets zegt.

Anneke: "Nee, het interesseert me niets, de hele kerk niet!"

Henk: "Ik vind het zonde van mijn tijd... Hoe dat kwam? Ja, dat ging van leverlee zo: eerst ging ik niet meer naar de kerk, toen ging Bijbel lezen niet meer, en tenslotte bid je ook niet meer..."

Onkerkelijke jongeren brengen ons in verwarring: hoe kun je ze nog met het Evangelie bereiken? Voor hun gevoel is er weinig "te beleven" in de kerkdienst.

Vaak overvalt je een gevoel van machteloosheid: wat kun je doen als er sprake is van ongeïnteresseerdheid en onverschilligheid?

Je tobt daarover, of verwijt jezelf tekorten in de opvoeding.

Kerk en gezin staan vandaag voor een enorme opgave: tegen de machten van onverschilligheid en ongelooft kunnen alleen Gods Woord en Geest harten openen.

Door gebed kunnen ook de jongeren de rijkdom van het leven met de Heere gaan ontdekken. Het geestelijk klimaat in de gemeente (warmte en betrokkenheid) is van groot belang om die rijkdom te ontdekken. Jongeren zijn op zoek naar identificatiefiguren. Daarom is het belangrijk, dat er in een gemeente ook identificatiefiguren zijn.

Gespreksvragen

1. Tot het twaalfde jaar staan kinderen wel open voor wat vader en moeder over God vertellen. Daarna volgt een kritische fase. Wat kunnen we als ouders onze kinderen meegeven? Hoe kunnen we ze wippen (of weerbaar maken)?
2. Het kind neemt de ouders als voorbeeld (identificatiefiguur): wat herkent het in ons leven van het geloofleven, de omgang met de Heere en de betekenis van de kerkgang?
3. Welke pastorale handreiking kun je doen bij "ouderschuld en ouderpijn"?

3. Jongerepastoraat

Onderwerp

In het pastoraat onder jongeren gaat het om de opdracht: "Weid mijn lammeren".

Het gaat om zorg voor jongeren opdat zij het heil in Christus leren kennen.

Welke mogelijkheden zijn er om jongeren bij de kerk te betrekken?

Jongerepastoraat wil aandacht schenken aan individuele jongeren, aan randkeukelijken, aan het werk van de jeugdvereniging, aan sociaal-activiteiten, deelnemen aan zomerkampen, huisbezoek aan jongeren, jongeren die zelfstandig wonen.

Het onderwerp heeft voornamelijk betrekking op pastoraal onderwijs.

Vragen die er zijn

Doet de oude kerk het nog bij jongeren?

Maakt ze op veel jongeren niet een verstarde indruk?

Wat is vaak missen in het enthousiasme, wat een levende kerk van Jezus Christus kenmerkt.

Wie vragen ons af of de kerk voor jongeren een zinvol toekomstperspectief biedt. Leren ze op catechisatie over de omgang met de Heere?

Welke antwoorden kunnen we als kerk en opvoeders onze jongeren op bovenstaande vragen geven?

Toelichting

Een pastoraal hart, dat ook met jongeren bewogen is, is een hart waarin deze bewogenheid leeft. Als wij vanuit die bewogenheid omzien naar onze jongeren, dan leren wij hen echt serieus te nemen. Jongeren hebben behoefte aan de concretisering van wat de Bijbel voor hun persoonlijk leven betekent. Hun leven wordt gevuld met dingen die hen direct aanspreken. Dit kan ze zo bezig houden, dat er nauwelijks plaats is voor een luisteren naar God.

En wat de catechisatie betreft: "Daar word je niet zoveel wijzer van", zeggen ze:

Peter: "Wat heeft geloof nou met leren te maken? Leren doe je op school. Geloven doe je zelf, op je eigen manier, daar heb je de kerk niet voor nodig."

Wel hebben ze vele vragen:

"Waar is God in deze wereld?"

"Bestaat Hij eigenlijk wel, en hoe kun je Hem ervaren?"

Vragen waarop de kerk hen naar hun gevoel geen antwoord geeft.

In de kerk gaat het vaak over andere dingen: ze geven wel antwoorden, maar nooit op vragen die zij stelt.

En de omgang met de Heere kennen ze niet meer. Het leven hier en nu legt beslag op ze. Wordt er in de gemeente voldoende aandacht besteed aan pastorale zorg onder jongeren? Belangrijk is dat de gemeente in z'n geheel bij het onderwijs aan jongeren betrokken is, bijvoorbeeld op de hoogte is van wat er die week op catechisatie besproken is.

De Heere Jezus werd met innerlijke ontferming bewogen toen Hij in aanraking kwam met de schare waarvan Hij zegt: "het zijn schapen zonder herder".

En dan opent Hij de Schriften: deze schapen moeten de Heere God weer leren kennen!

Daarin ligt voor Hem de oplossing: "en Hij begon hun vele dingen te leren"(Marcus 6:34)

De tijd vóór het volwassen worden is daarvoor geschikt.

Kinderen van 8 tot 10 jaar zijn ontvankelijk voor wat de dominee over God vertelt: ze zijn nog leergierig en nemen mee wat hen onderwezen wordt over wie de Heere God voor hen is.

Pastoraal onderwijs leert jongeren leven in gemeenschap met de Heere. Door het onderwijs uit Gods Woord ontstaat er verwondering over de liefde van God voor hen en door het werk van Gods Geest wordt het verlangen gewekt om in Zijn wegen te wandelen.

Gespreksvragen

1. Hoe kunnen we aandacht geven aan jongeren in de gemeente en hen bij het gemeentelijke leven betrekken? Noem een aantal concrete mogelijkheden.
2. Horen naar uw mening kinderen erbij op het huisbezoek? Praat de ouderling op huisbezoek met de ouders en met de kinderen? Op welke leeftijd, vindt u, moeten jongeren apart huisbezoek krijgen?
3. Op welke wijze kunnen ouders, kerkenraad en gemeente bij het catechetisch onderwijs betrokken worden?
4. Hoe dankt u over vroeger catechese, bijvoorbeeld vanaf acht jaar?

4. De taak van de jeugdouderling

Onderwerp

De jeugdouderling of jeugd-diaken houdt zich bezig met de zorg voor jongeren in de gemeente. Hij staat tussen de kerkenraad en de jongeren in. Stof tot bezinning op jeugdwerk wordt in eerste instantie door de jeugdouderling aangedragen.

Vragen die er zijn

Het is voor een jeugdouderling vaak best moeilijk om ervoor zorg te dragen dat jongeren deel nemen aan het gemeentelieven. Jongeren zelf zeggen daarover:

Gerit (18 jaar) "Ouderen in de gemeente nemen jongeren vaak onvoldoende serieus. Ze vragen je wel eens iets, maar daar hebben ze een vorige keer ook al naar gevraagd. Ze luisteren vaak niet echt naar wat je nou precies zegt"

Nico (17 jaar): "Vorig jaar heb ik bij het huisbezoek gezeten, omdat m'n ouders dat graag wilden. Het heeft mij niet aangesproken. Als kinderen kregen wij niet echt aandacht. Vraag me af of de ouderlingen iets van ons weten wat we doen en wat ons bezig houdt. Ze hebben er niet naar gevraagd. Het was vooral een gesprek tussen m'n vader en hen. Misschien kwamen ze ook niet echt voor ons."

Els (17 jaar): "Op huisbezoek stelden de ouderlingen kinderachtige weetvragen".

Toelichting

We willen voorop stellen dat aandacht voor jongeren in de gemeente zich niet mag beperken tot het werk van de jeugdouderling. Zijn voornaamste taak is anderen in de gemeente te stimuleren jongeren bij het gemeentelieven te betrekken. Uit gesprekken met jongeren blijkt dat ze best bereid zijn mee te werken aan activiteiten, waarbij ouderen en jongeren elkaar ontmoeten.

Nelleke (20 jaar) "Ik maak regelmatig ouderen mee bij activiteiten en dat vind ik heel leuk. Wij hebben een gemeentedag, waarbij o.a. sportactiviteiten zijn waaraan jongeren en ouderen meedoen. Ook zijn er zuka ontmoetingen bij evangelisatie-zangdiensten. Dit geeft een fijn contact en vermindert duidelijk de scheiding tussen jong en oud."

De jeugdouderling zal zoveel mogelijk aanwezig zijn bij gelegenheden waar jongeren uit de gemeente bij elkaar komen.

Hij zal erop letten dat jongeren die aan de rand van de kerk leven, aandacht krijgen van de jeugdouderling en dat er contact met hen onderhouden wordt door jongeren uit de gemeente.

Bij gesprekken met jongeren neemt hij hun vragen en problemen serieus en wat ze vertellen moet hij niet voor kennisgeving aannemen, hij beseft dat de jeugd vaak serieuzer met geloof bezig is dan wij denken.

Jongeren verwachten pastorale ondersteuning van hem, hulp op de weg die ze gaan. Dat is meer dan alleen geïnteresseerd zijn in welke opleiding ze volgen of de vraag of ze veel aan sport doen.

Samen praten over een gelezen stukje uit de Bijbel stellen ze op prijs. Als Christus ons de opdracht geeft: "Weid mijn lammeren" dan betekent dit dat we er voor moeten zorgen dat ze voldoende geestelijk voedsel krijgen, dat ze opgroeien in een omgeving waar voorbeelden zijn die hen inspireren hoe je inhoud kunt geven aan je leven met de Heere God.

Geloofsoverdracht aan kinderen en jongeren in de gemeente betekent dat de liefde tot God in het leven van de gemeente ervaren wordt.

Gespreksvragen

1. Inventariseer hoe jongeren het samen-gemeente-zijn ervaren. Gebruik deze gegevens om een beleidsplan voor jongeren te ontwikkelen.
2. Bespreek ook welke taak en verantwoordelijkheid de jeugdouderling daarin heeft.
3. Welke functie kan een jeugdouderling vervullen bij het opstarten van een gesprekskring over opvoeding en onderwijs?
4. Functioneert het ambtelijk opzicht van de kerkenraad goed ten aanzien van de jeugd?

BILAGE 68

Art. 167, 170

RAPPORT 10 VAN COMMISSIE III INZAKE DEPUTATEN VOOR KERK EN ONDERWIJS

1. Algemeen

Uw commissie heeft met waardering kennis genomen van het rapport van deputaten voor kerk en onderwijs. Van het omvangrijke werk van deputaten geeft het rapport een helder beeld. Naast publikaties over actuele onderwerpen en contacten met de kerken, heeft een mogelijke samenvoeging met deputaten voor het contact met de kerkjeugd veel aandacht gevraagd.

2. Samenstelling deputaatschap

Twee van de vijf deputaten hebben aangegeven niet meer voor herbenoeming in aanmerking te willen komen. Uw commissie spreekt grote waardering uit voor de wijze waarop ds. G. van T Spijker evenals br. C.M. van den Hoek zich hebben ingezet voor het werk van het deputaatschap.

3. Publikaties

Deputaten zijn middels een veelheid van artikelen over allerlei actuele onderwerpen die het onderwijs betreffen, naar buiten getreden. Ontwikkelingen en tendensen worden daarin gesignaleerd en beoordeeld aan de hand van duidelijke lijnen die vanuit Bijbel en belijdenis worden getrokken.

De brochure 'Onderwijzen en doen onderwijzen' is over het algemeen met veel waardering in de kerken ontvangen. Inhoudelijk heeft de brochure veel raakvlakken met de cursussen over godsdienstige opvoeding die door br. P.D. Hofland zijn gegeven.

De tekst van de artikelen die in de verlagperiode zijn verschenen, is per abuis niet toegevoegd aan het verlag. Uw commissie heeft er alsnog een kopie van ontvangen en er met waardering kennis van genomen.

4. Contacten

Ondanks de toenemende respons die deputaten gekregen hebben op hun publikaties, bleek het opzetten van classale en plaatselijke onderwijscommissies zeer moeizaam te verlopen. Deze teleurstellende ervaring heeft deputaten er niet van weerhouden nieuwe initiatieven te ontplooiën om aan de door de G.S. verstrekte opdracht te voldoen. De brochure 'Onderwijzen en doen onderwijzen' en de inventarisatie van alle bij het onderwijs betrokkenen in onze kerken zijn stappen op de weg waarlangs bewustwording van de problematiek en van de mogelijkheden die er plaatselijk zijn, wordt nagestreefd, in de hoop dat daardoor de behoefte aan een plaatselijke onderwijscommissie wordt gevoeld.

De rapportage van de predikanten die naar art. 6 KO zijn vrijgesteld voor werk in het onderwijs geschiedt, na eerdere haperingen, nu naar de regels van de kerkorde. Het is uw commissie gebleken dat deputaten na het afsluiten van hun rapport nadere informatie vanuit de kerkenraad van Lelystad hebben gekregen, waarin werd meegedeeld dat ds. A. Broersma aan de vereisten van art. 6 KO voldoet. Deputaten hebben voorzigtig aan het gesprek met uw commissie nog geen gelegenheid gehad met elkaar hierover te vergaderen.

5. Bezinning en samenvoeging

In de loop der jaren is er een verschuiving opgetreden in de werkzaamheden van deputaten. Gevolg van de bezinning op de problematiek waarmee zij in aanraking kwamen, was dat naast de aandacht voor het onderwijs steeds meer het accent gelegd werd op de opvoeding. Om mogelijke overlapping te voorkomen en om een wederzijds vruchtbare samenwerking te bevorderen, ontstonden er contacten met deputaten voor het contact met de kerkjeugd. In deze gesprekken groeide de gezamenlijke overtuiging van de beide deputaatschappen dat het een goede zaak zou zijn wanneer zij in een nieuw te vormen deputaatschap zouden worden samengevoegd. De voordelen daarvan zijn met name: de bundeling van deskundigheid en de mogelijkheid om te komen tot een totaal leer- en opvoedingsplan met het oog op de jeugd van onze kerken.

Uit de gesprekken met vertegenwoordigers van beide deputaatschappen is uw commissie gebleken, dat de continuïteit van de taken die tot op heden door beide deputaatschappen afzonderlijk werden uitgevoerd, in de nieuwe opzet blijft behouden door de voorgestelde nieuwe instructie, door het werken in secties en door de beoogde herbenoeming van het merendeel van de zittende deputaten.

Gezien de genoemde overwegingen acht uw commissie het een goede zaak wanneer beide deputaatschappen samengevoegd worden. Omdat het opvoeden zo nadrukkelijk naar voren is gekomen in de werkzaamheden van deputaten kerk en onderwijs en in de concept-instructie voor het nieuw te vormen deputaatschap, is uw commissie van mening dat het een goede zaak zou zijn dit ook in de naam tot uitdrukking te brengen. Daarom stellen wij u de volgende naam voor: "Deputaten jeugd, opvoeding en onderwijs".

6. Nieuwe instructie

Voorstel van een nieuwe instructie, waardoor bijlage 29 en 36 KO worden samengevoegd en gewijzigd.

Art.1 De generale synode benoemt 11 deputaten jeugd, opvoeding en onderwijs.

Art.2 Deputaten zijn gerechtigd een tweetal adviseurs aan te trekken, die door hun opleiding en/of dagelijks werk goed georiënteerd zijn in de vragen met betrekking tot de jeugd, het jeugdwerk, de opvoeding en het onderwijs.

Art.3 Tot de taak van deputaten behoort:

- a. te bevorderen dat aan de jeugd een christelijke opvoeding en schriftuurlijke voorlichting en leiding wordt gegeven;
- b. activiteiten die dienen tot stimulering van georganiseerd jeugdwerk te steunen;
- c. advies te geven in zaken die het bestaan van de jeugdorganisaties of het leven van de kerkelijke jeugd in het algemeen raken;
- d. alles te doen wat het geven van christelijk onderwijs aan de jeugd van de gemeente bevordert;
- e. contact te onderhouden met de kerkeraden, de jeugdbonden en met andere organisaties die zich met jeugd en jeugdwerk in de kerken bezighouden;
- f. contact te onderhouden met kerkliden die betrokken zijn bij het onderwijs;
- g. contact te onderhouden met predikanten die naar art. 6 KO zijn vrijgesteld voor werk in het onderwijs.

Art.4 Het contact met de kerkeraden wordt onderhouden door:

- a. het verstrekken van informatie omtrent het jeugdwerk, de christelijke opvoeding en het onderwijs;
- b. het opwekken tot het houden van de jaarlijkse jeugdzondag in september;
- c. het geven van voorlichting aan de jeugdouderlingen.

Art.5 Het contact met het georganiseerde jeugdwerk wordt gerealiseerd door:

- a. het geven van kerkelijke begeleiding en financiële steun aan het werk van beide jeugdwerkorganisaties, de CGJO en het LCJ, met inachtneming van ieders eigen verantwoordelijkheid;
- b. het geven van kerkelijke begeleiding en financiële steun aan het werk van de Stichting Young Eagles Kampen met inachtneming van haar eigen verantwoordelijkheid.

Art.6 Het contact met betrokkenen bij het onderwijs wordt onderhouden door hen te instrueren en te adviseren inzake de roeping die zij hebben met betrekking tot het onderwijs.

Art.7 De verantwoordelijkheid ten aanzien van studerende wordt gerealiseerd door het onderhouden van contacten met en het geven van financiële steun aan het landelijke en plaatselijke studentenwerk, met inachtneming van hun eigen verantwoordelijkheid.

Art.8 Deputaten zijn gerechtigd namens de kerken deel te nemen aan besprekingen e.d. die tot doel hebben het onderwijs op grond van Schrift en belijdenis te bevorderen.

Art.9 Deputaten zijn gemachtigd aan de kerken jaarlijks een collecte te vragen voor de instandhouding van het jeugdsleutelfonds en dit fonds te beheren met het oog op de taken in art. 5 en 7 genoemd.

Art.10 Deputaten zijn naar art. 84 KO en binnen de grenzen van hun instructie bevoegd tot:

- a. het in ontvangst nemen van gelden, waaronder legaten en erfstellingen;
- b. het verrichten van betalingen.

Art.11 Deputaten zullen van hun werkzaamheden en van hun financiële beheer verantwoording afleggen aan de generale synode.

7. Voorstellen

De commissie stelt u voor:

1. deputaten te danken voor het werk dat zij in de afgelopen periode hebben verricht en hun handelingen goed te keuren;
2. de samenvoeging van deputaten voor het contact met de kerkjeugd en deputaten voor kerk en onderwijs goed te keuren;
3. de instructie voor het samengevoegde deputaatschap als volgt goed te keuren;
4. deputaten 'jeugd, opvoeding en onderwijs' op te dragen:
 - a. alles te doen om, in overeenstemming met de instructie van deputaten, schriftuurlijke voorlichting en leiding te geven aan de gehele jeugd van de kerken;

- b. het gesprek met de CGJO en het LCJ voort te zetten om een goede samenwerking tussen die beide organisaties te bevorderen;
- c. te onderzoeken of en in hoeverre het mogelijk is om in onze kerken te komen tot een 'jeugdbureau' en op de volgende generale synode daarover rapport uit te brengen;
- d. het ontwikkelen van een totaal leer- en opvoedingsplan en dit de volgende generale synode ter goedkeuring aan te bieden;
- e. te onderzoeken welk materiaal nodig is om de ouders en de kerkeraden te ondersteunen in hun taak betreffende de christelijke opvoeding van de jeugd en waar mogelijk dit materiaal te verschaffen;
- f. de kerkeraden, waar nodig, bij te staan in het opstarten van plaatselijke commissies of gespreksgroepen voor de opvoeding in de vrije des Heren in gezin, school en kerk om de betrokkenheid van ouders en kerkeradsleden bij deze opvoeding te bevorderen;
- g. hen die op een of andere manier bij het onderwijs betrokken zijn, bij elkaar te brengen en contact met hen te houden, om hun kracht en deskundigheid te bundelen;
- h. de kerkeraden bij te staan in hun taak met betrekking tot het christelijk onderwijs door middel van publicaties in de kerkelijke pers, dit ter bevordering van een proces van bewustwording op het terrein van het onderwijs;
5. deputaten te benoemen.

J.W. van Pelt, rapporteur.

BILAGE 69
Art. 171.

**DEPUTATEN - FINANCIËEL VOOR DE THEOLOGISCHE UNIVERSITEIT APELDOORN
DER CHR. GER. KERKEN IN NEDERLAND**

Deputaten - Financieel voor de Theologische Universiteit hebben het genoegen u het volgende te rapporteren.

Samenstelling en werkwijze

Door de Generale Synode 1995 werden tot prim - deputaten benoemd resp. herbenoemd de brs. I.L. Stok, voorzitter, P.A.A.J. Hurkmans RA, secretaris-penningmeester, en mr. P. van Zwieten, alsmede drie secund, de brs. L. Bloch, J. Boer en dra. G. van Westrienen.

De broeders secund hebben wij betrokken bij ons werk door hen uit te nodigen tot het bijwonen van één van de vier reguliere vergaderingen per jaar van ons deputaatschap alsmede door het toezenden van de notulen van alle vergaderingen en de jaarverslagen. Wij zijn van mening dat zij zo op een goede wijze op de hoogte blijven van de ontwikkelingen binnen onze universiteit.

Ingevolge de voor ons deputaatschap vastgestelde instructie hebben wij ons werk verricht in nauw overleg met het Curatorium. Om die reden zijn praktisch alle vergaderingen van curatoren door deputaten bezocht om de financiële aangelegenheden van de Universiteit te bespreken. Daarnaast hebben de president-curator en de fungerend rector met adviserende stem aan ons werk deelgenomen en onze vergaderingen bijgewoond.

Onze voorzitter heeft regelmatig overleg gevoerd met het door u tijdens de synode van 1995 ingestelde deputaatschap voor het Studiefonds.

In dit verslag komen wij nader terug op het door ons ter zake gevoerde beleid.

Vermogenspositie

Per 31 december 1997 is de vermogenspositie van de Universiteit als volgt weer te geven (x f 1.000)

Materiële vaste activa		2.288	
Financiële vaste activa		6.186	
			8.474
Vorderingen	437		
Liquide middelen	696		
		1.133	
Kortlopende schulden	74		
			1.059
			9.533
Voorzieningen			
Emeriteringsfonds	3.340		
Onderhoud gebouwen	486		
Stimuleringsfonds	123		
			3.949

Eigen vermogen		
Universiteit	5.326	
Bibliotheek	258	
		5.584
		9.533

Ter nadere toelichting geven wij u de volgende informatie.

Emeriteringsfonds

Ten laste van dit fonds komen momenteel de uitkeringen aan mevrouw G.J. Versteeg - Floor, Prof. dr. J. van Genderen, Prof. dr. W. van T Spijker, Prof. dr. J. de Vuyt en Prof. dr. W. H. Velema.

Jaarlijks voegen wij toe 24% van het inkomen van de zittende hoogleraren en de universitair hoofddocenten, alsmede rente op basis van de gerealiseerde rente over de beleggingen.

Actuariële berekeningen geven aan dat ultimo 1997 het saldo van het fonds ongeveer 87% bedraagt van de contante waarde (lagen 4% rekenrente) van de ingegane uitkeringen (naar het niveau van 1997) alsmede de opbouw van een voorziening voor toekomstige uitkeringen, waarbij opbouw plaatsvindt naar rato van het aantal dienstjaren als hoogleraar.

Stimuleringsfonds

In 1996 is, overeenkomstig het besluit van de Generale Synode 1995, een stimuleringsfonds ad f 150.000 gevormd. Tot op heden heeft alleen Prof. dr. T.M. Hofman een beroep gedaan op dit fonds. Dankzij de, ook in financieel opzicht, zeer bereidwillige opstelling van de gemeente Rijnsburg alsmede de inbreng van prof. Hofman zelf, behoeft slechts een bedrag van ruim f 26.000 ten laste van het fonds te worden gebracht. Momenteel maakt niemand gebruik van de regelingen van het fonds.

Vermogen universiteit

Aan het vermogen van de universiteit zijn toegevoegd de positieve resultaten van de afgelopen jaren onder aftrek van f 10.000, die jaarlijks zijn toegevoegd aan het vermogen van de bibliotheek.

Vermogen studiefonds

In de loop van 1997 zijn de beschikbare middelen gebruikt voor uitkeringen aan studenten, zodat het vermogen van het studiefonds ultimo 1997 nihil bedraagt. Omdat het door de Generale Synode 1995 ingestelde deputaatschap Studiefonds geen eigen middelen heeft, heeft ons deputaatschap voor 1997 en 1998 een renteloze lening van f 300.000 toegezegd opdat deputaten Studiefonds de toezeggingen aan de studenten gestand kunnen doen.

Behaalde resultaten en bijdragen uit de kerken

De verslagjaren 1995 tot en met 1997 konden worden afgesloten met een batig saldo, respectievelijk van f 130.000, f 105.000 en f 284.000, in totaal f 519.000.

De minimum- bijdragen uit de kerken bedroegen voor die jaren resp. f 2,00, f 3,84 en f 3,84. De kerken hebben in zeer belangrijke mate aan deze verplichting voldaan.

Daarnaast hebben we in de verslagperiode giften en legaten mogen ontvangen ten behoeve van het werk aan onze universiteit. In totaal mochten we f 600.000 ontvangen, meer dan het positieve resultaat over deze periode.

Deputaten spreken hun dankbaarheid uit voor de offervaardigheid van - en de giften uit de kerken, alsook voor het feit dat velen in testamentaire beschikkingen de Universiteit aanwijzen als erfgenaam of bedenken met een legaat. Hieruit blijkt de liefde voor en verbondenheid met de Universiteit.

Baten en lasten 1995 - 1997

Voor de specificatie van de baten en lasten over de jaren 1995 tot en met 1997 verwijzen wij naar de rapporten van deputaten, welke ter Synode ter vertrouwelijke inzage liggen. Samengevat is het beeld als volgt (x f 1.000).

	1995	1996	1997
Baten	/	/	/
Bijdragen kerken, giften en legaten	221	498	606
Bijdragen N.G. kerken	10	15	13
Comité Vrouwenactie	140	145	145
Subsidie OC&W	995	1.009	1.030
College- en examengelden	158	189	214
Ontvangen interest	373	349	365
Overige inkomsten	157	25	25
Totaal baten	2.054	2.230	2.398

Laaten			
Personeelskosten	1.067	1.096	1.165
Bibliotheek	194	168	210
Betaalde rente	217	220	220
Huisvestingskosten	300	214	202
Diverse kosten	247	427	317
Totaal lasten	1.925	2.125	2.114
Balig saldo	130	105	294

Subsidiering door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen

In ons rapport van juli 1995 ten behoeve van de Generale Synode 1995 hebben wij reeds aangegeven dat het ministerie studeert op een wijziging van de bestaande regeling. Dit is nog eens bevestigd in een schrijven in het najaar van 1996. Tot op heden hebben wij echter slechts voorlopige toezeggingen ontvangen voor de komende jaren, die in het verlengde liggen van de in de afgelopen jaren ontvangen bedragen. Voegen wij hierbij recente berichten over de wens van de minister de kosten van de theologische opleidingen in Nederland te willen beperken, dan moet onze conclusie zijn dat de subsidiering op het huidige niveau op langere termijn niet geheel zeker is.

Overigens gaan wij vooralsnog uit van een subsidiering voor onze universiteit op 48% van het normbedrag.

Begrotingen 1999 - 2001

Voor de jaren 1999 tot en met 2001 komen we tot de volgende begrotingen:
(x f 1.000)

	1999	2000	2001
Laaten			
Personeelskosten	1.240	1.273	1.301
Bibliotheek	187	189	191
Betaalde rente	215	215	215
Huisvestingskosten	210	210	210
Diverse kosten	288	288	288
Totaal lasten	2.140	2.175	2.205
Baten			
Comité Vrouwenactie	145	145	145
Subsidie OC&W 48%	1.070	1.085	1.100
College- en examengelden	200	200	200
Ontvangen interest	390	400	410
Overige inkomsten	35	35	35
Totaal baten	1.840	1.865	1.890
Blijft te dekken	300	310	315
Dit is per lid en dooplid	4,00	4,13	4,20

Deze begroting is gebaseerd op vijf hogeraansposten.

In deze begroting zijn wij er van uitgegaan dat uitkeringen aan studenten niet ten laste van onze exploitatie-rekening zullen komen.

Ten aanzien van het subsidie van het ministerie van OC&W hebben wij ons gebaseerd op de voorlopige toezeggingen, die liggen in lijn met de toezeggingen die we voor de afgelopen jaren mochten ontvangen. Op grond van deze begroting achten deputaten een minimum bijdrage van f 4,00 per lid en dooplid noodzakelijk voor de jaren 1999 tot en met 2001, met de kanttekening dat, zoals reeds gememoreerd, onzekerheid bestaat ten aanzien van het beleid dat de overheid zal gaan voeren. Indien verlaging van het subsidie zou plaatsvinden leidt dit tot intrekken op het eigen vermogen.

Opdrachten van de Generale Synode 1995

Door de Generale Synode 1995 is besloten aan deputaten 13 K.O. en aan deputaten - financieel T.U. op te dragen na te gaan wat de voor- en nadelen zijn van de samenvoeging van de door hen beheerde emeritingsfondsen en daarover aan de Generale Synode 1995 te rapporteren.

Een commissie uit deze deputaatschappen heeft een rapport opgesteld, dat door beide deputaatschappen wordt onderschreven.

Het gezamenlijke rapport maakt geen onderdeel uit van onze rapportering. Wij verwijzen daarom naar het afzonderlijk ingediende rapport. Wel vermelden wij hier de conclusie van het rapport:

Deputaten art. 13 K.O. en deputaten - financieel van de Theologische Universiteit zijn van mening dat de voordelen van samenvoeging relatief gering zijn en de nadelen zwaarder wegen en adviseren dan ook van samenvoeging af te zien.

Voorts heeft de Generale Synode 1995 de deputaten Hulpverlening, Zending en deputaten - financieel van de Theologische Universiteit opgedragen te rapporteren over de positie van buitenlandse studenten.

Wij verwijzen naar het afzonderlijk ingediende rapport. Wel vermelden wij hier de voornaamste conclusie van het rapport:

Er is geen reden een afzonderlijk fonds in te stellen. De financiële regeling van 1992 kan gehandhaafd blijven. Voor de uitvoering van deze regeling zou overleg kunnen plaatsvinden met deputaten Studiefonds.

Besluit van de Generale Synode 1995

De Generale Synode 1995 heeft onder meer besloten dat alle niet-ambtelijke medewerkers van deputaatschappen in dienst zijn van de generale synode, die ten deze vertegenwoordigd wordt door deputaten Kerkelijk Administratief Bureau.

Deputaten - financieel van de Theologische Universiteit zijn, met het curatorium, van oordeel dat, gezien het feit dat de docenten een aparte positie bekleden en het onderwijs ondersteunend personeel de werkzaamheden, in tegenstelling tot het personeel van de andere betrokken deputaatschappen de allen werkzaam zijn in het kantoor in Veenendaal, verichten in Apeldoorn, nader zou moeten worden verijnd. Een nadere onderbouwing van deze stelling geven wij in een bijlage bij dit rapport.

Deputaten adviseren u derhalve artikel 84 lid 3 van de kerkorde aan te passen en als volgt te doen luiden: Alle niet-ambtelijke medewerkers van deputaatschappen zijn in dienst van de generale synode, ten deze voor de docenten en het onderwijs ondersteunend personeel van de Theologische Universiteit vertegenwoordigd door het curatorium c.q. deputaten - financieel T.U. en voor de niet-ambtelijke medewerkers van andere deputaatschappen door deputaten Kerkelijk Administratief Bureau.

Adviezen

Wij leggen het gevoerde beleid aan u voor ter beoordeling en stellen u voor:

- opnieuw deputaten en secundi te benoemen;
- de minimumbijdragen der kerken voor de jaren 1999 tot en met 2001 vast te stellen op f 4,00 per lid en dooplid;
- te besluiten het emeritingsfonds van de theologische universiteit niet samen te voegen met het emeritingsfonds van deputaten 13 K.O.;
- artikel 84 lid 3 van de kerkorde als volgt aan te passen:
Alle niet-ambtelijke medewerkers van deputaatschappen zijn in dienst van de generale synode, ten deze voor de docenten en het onderwijs ondersteunend personeel van de Theologische Universiteit vertegenwoordigd door het curatorium c.q. deputaten - financieel T.U. en voor de niet-ambtelijke medewerkers van andere deputaatschappen door deputaten Kerkelijk Administratief Bureau.

Wij bidden uw vergadering bij al uw arbeid de leiding toe van de Heilige Geest.

Deputaten voornoemd,
J.L. Stok
P.A.A.J. Hurkmans RA
Mr. P. van Zwieten

BIJLAGE BIJ HET RAPPORT D.D. 17 JUNI 1998 VAN DEPUTATEN - FINANCIËEL VOOR DE THEOLOGISCHE UNIVERSITEIT AAN DE GENERALE SYNODE 1998

Zoals opgenomen in ons rapport, zullen wij in deze bijlage nader ingaan op de motivering van het voorstel tot wijziging van art. 84 lid 3 K.O. en bijlage 39 K.O., handelend over de rechtspositie van niet-ambtelijke medewerkers.

De Universiteit heeft een drietal categorieën medewerkers, als volgt in te delen:

- Hoogleraren, volgens artikel 5 van bijlage 8 K.O. te benoemen door de generale synode;
- docenten, zowel ambtelijk als niet ambtelijk, volgens artikel 6 van bijlage 8 te benoemen, gehoord het advies van de hoogleraren, door het curatorium, onder nadere goedkeuring van de GS. Deze goedkeuring vindt veelal achteraf plaats. Indien wij een docent aanstellen voor de gezamenlijke vooropleiding met de Theologische Universiteit der Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt, dient dit bovendien te geschieden in overleg met deze universiteit;
- Onderwijs ondersteunend personeel (OOP), te benoemen, gehoord het advies van het college van hoogleraren en in overleg met het curatorium, door deputaten-financieel T.U..

Hoewel niet expliciet vermeld in de kerkorde of de bijlagen daarbij mag worden aangenomen dat dezelfde procedure geldt ten aanzien van ontslag van genoemde categorieën medewerkers.

Deputaten-financieel T.U. hebben op grond van bijlage 9 van de kerkorde onder meer tot taak:

- Het vaststellen van de honorering van de hoogleraren alsmede die van andere leerkrachten en overig personeel (onderwijs ondersteunend personeel) van de universiteit (artikel 4, lid b).

In artikel 6 van bijlage 9 is vastgelegd dat overeenstemming tussen deputaten-financieel T.U. en curatoren nodig is inzake de honorering als bedoeld in artikel 4, lid b.

De vergaderingen van deputaten-financieel T.U., waarin onder meer personele aangelegenheden worden besproken, worden bijgewoond door de rector en de president-curator, die een adviserende stem hebben. Voorts wonen deputaten-financieel T.U. de vergaderingen van het curatorium gedeeltelijk bij om gezamenlijk te komen tot besluitvorming inzake personele aangelegenheden.

Deputaten-financieel T.U., curatoren en hoogleraren zijn van oordeel dat boven omschreven procedure zeer zorgvuldig is, een volstrekte duidelijkheid voor alle betrokkenen waarborgt en daarmee grote rechtszekerheid geeft.

De generale synode 1995 heeft besloten dat in art. 84 K.O. expliciet diende te worden vastgelegd, dat alle niet-ambtelijke medewerkers in dienst zijn van de generale synode. Impliciet was dit in feite al het geval, gezien de kerkorde, de instructies en reglementen daarbij. Expliciet vastleggen was met name van belang in verband met de noodzaak duidelijkheid te verschaffen aan instellingen buiten het verband van de kerken, zoals onder meer het pensioenfonds PGOA.

Het had dan ook voor de hand gelegen dat art. 84 lid 3 als volgt was geformuleerd:

"Voor de uitvoering van niet-ambtelijk kerkelijk werk kan de generale synode medewerkers (doen) aanstellen. Deze aanstelling zal geschieden met inachtneming van de door de generale synode vastgestelde rechtspositieregeling(en).

De generale synode wordt in deze vertegenwoordigd door het curatorium T.U. c.q. de deputaatschappen, op wier terrein de niet-ambtelijke medewerkers werken".

Bij genoemde formulering zouden de contractpartijen bij arbeidsovereenkomsten niet zijn gewijzigd. In de in 1995 vastgelegde formulering is dit wel het geval.

Wij merken op dat een wijziging in contractpartijen niet eenzijdig aan de medewerkers die in dienst waren op het moment van inwerking treden van het besluit van de synode, kan worden opgelegd en derhalve juridisch aanvechtbaar is.

Handhaving van de huidige tekst van art. 84 lid 3 K.O. betekent voor de Theologische Universiteit dat, daar bij het aanstellen van niet-ambtelijke medewerkers reeds twee colleges zijn betrokken (curatorium en deputaten-financieel T.U.), bij inschakeling van deputaten KAB een derde college wordt betrokken, hetgeen zeker niet bijdraagt aan grotere duidelijkheid en betere rechtszekerheid.

De positie van de docenten, die niet predikant in onze kerken zijn, is bij de huidige tekst van art. 84 lid 3 K.O. volstrekt onduidelijk. Zij zijn niet-ambtelijke medewerkers, want wij gaan een arbeidsovereenkomst met hen aan. De goedkeuring van de benoeming door het curatorium beruist echter bij de generale synode zelf. Deputaten KAB hebben daarin, ook naar hun eigen oordeel, geen taak.

Het voorliggende voorstel van deputaten-financieel T.U. neemt deze onduidelijkheid geheel weg.

Curatoren en deputaten-financieel T.U. hebben een duidelijke verantwoordelijkheid inzake de universiteit, zowel naar de subsidiegever, de medewerkers als de generale synode, dat daarbij (een bepalende) invloed van een ander deputaatschap in wezen niet mogelijk is.

Op grond van voorgaande overwegingen zijn deputaten-financieel T.U., curatoren en hoogleraren, van oordeel, dat, nu is vastgelegd in een besluit van de generale synode 1995 dat alle niet-ambtelijke medewerkers in dienst zijn van de generale synode, voor de Theologische Universiteit vertegenwoordiging, ook in de werkgeverfunctie, dient plaats te vinden door curatoren en deputaten-financieel T.U., en niet door deputaten KAB.

Deputaten-financieel T.U. onderschrijven dat voor alle medewerkers van onze deputaatschappen zo veel mogelijk dezelfde arbeidsvoorwaarden moeten gelden. Daarom hebben deputaten-financieel T.U. dan ook op 1 januari 1996 een aantal arbeidsvoorwaarden aangepast. In een enkel geval blijven verworven rechten gelden.

Gezien de bijzondere positie van de universiteit zal op het punt van arbeidstijd en arbeidsduurverkortering naar bevind van zaken moeten worden gehandeld. Immers, enerzijds dient rekening te worden gehouden met regelmatige openstelling van de universiteit op zaterdag en 's avonds terwijl anderzijds de universiteit tijdens schoolvakanties enkele weken gesloten is.

Wij recapitulieren hieronder op welke plaatsen wijziging van de kerkorde en bijlagen noodzakelijk is bij het aanvaarden van ons voorstel.

Art. 84 lid 3 K.O. derde zin:

"De generale synode wordt in haar werkgeverfunctie voor de niet-ambtelijke medewerkers van de Theologische Universiteit vertegenwoordigd door het curatorium c.q. deputaten-financieel T.U. en voor de niet-ambtelijke medewerkers van andere deputaatschappen door deputaten kerkelijk administratief bureau".

Bijlage 9 inzake de instructie voor deputaten-financieel T.U.

Art. 4 lid b: aan het begin toevoegen "het benoemen van het onderwijs ondersteunend personeel alsmede". Het verdient de voorkeur de term "overige personeel" in dit lid te wijzigen in "onderwijs ondersteunend personeel".

Bijlage 33 inzake de instructie voor de deputaten tot beheer van een kerkelijk administratief bureau.

Bijlage 39 inzake de rechtspositieregeling.

BILAGE 70
Art. 171, 172.

RAPPORT 2 VAN COMMISSIE 7 INZAKE HET RAPPORT VAN DEPUTATEN-FINANCIËEL VOOR DE T.U. APELDOORN

Uw commissie heeft met veel waardering kennis genomen van het rapport van Deputaten-Financieel en van de daarop door deputaten aan uw commissie gegeven nadere toelichting. Deputaten hebben in de verslagperiode hun omvangrijke en belangrijke arbeid ononderbroken mogen voortzetten en uw commissie is van oordeel, dat zij hun opdracht met grote inzet en op kundige wijze hebben uitgevoerd.

Samenstelling en werkwijze

Twee van de door u benoemde leden van deze commissie waren tevens secundus-deputaat-Financieel. Tot de twee behoorde ook br. J.Boer. Het is u bekend, dat br Boer op 9 september 1996 is afgevoerd van zijn omvangrijke taak in onze kerken. Van de zijde van bedoelde secundus-deputaten is bevestigd, dat zij met regelmaat en op een goede wijze op de hoogte zijn gehouden van de ontwikkelingen binnen de T.U. overeenkomstig besluit van de GS van 1995.

Vermogenspositie algemeen

Hoewel de vermogenspositie van de T.U. thans niet direct reden tot zorg geeft zou enige prioriteit voor structurele verbetering daarvan naar het oordeel van uw commissie wel verdedigbaar zijn.

De financiële vaste activa

Deze post bestaat vrijwel geheel uit obligaties. De koerswaarde daarvan is nauwelijks hoger geworden dan de nominale waarde. Er doet zich enig koersverlies voor. Bij aflossing en herbelegging in de nabije toekomst laat zich daling van renteopbrengsten verwachten. Reeds een aantal jaren valt te overwegen onder nader te stellen richtlijnen meer ruimte te geven voor inventief opereren op effectenmarkten. Uw commissie gaat daar nader op in bij de rapportage over 9.04. Emeritkas.

Stimuleringsfonds voor a.s. promovendi

Het fonds werd ingesteld door de GS van 1995. Uit het vermogen van de T.U. werd f. 150.000 in dit fonds gestort. Van het fonds werd minder gebruik gemaakt dan verwacht. Het bevat nog f. 120.000. Momenteel maakt niemand ervan gebruik.

Uw commissie heeft vernomen, dat de beheerders van het fonds toch waarde hechten aan het voortbestaan ervan. De beoordeling van steunaanvragen zal zorgvuldig geschieden.

Uw commissie stelt u voor: a. het Stimuleringsfonds terug te brengen tot f. 60.000 en het resterende bedrag terug te storten in het vermogen van de T.U. en b. te bepalen, dat de commissie ter beoordeling van de aanvragen (i.c. curatoren en hoogleraren; zie Acta 1995 bijlage 6 onder 46 sub e) geen bijdragen zal toekennen (dan nadat van Deputaten-Financieel (als mede-beheerder van het fonds; zie t.a.p. sub b) is vernomen, dat de nog in het fonds beschikbare financiële middelen voldoende zijn om aan de aanvraag te voldoen.

Begrotingen 1999 - 2001:

Deputaten melden, dat in de jaren 1995 - 1997 de kerken in zeer belangrijke mate aan de gevraagde bijdrage van f. 3,84 per lid hebben voldaan en dat bovendien f. 600.000 mocht worden ontvangen aan giften en legaten. Deputaten spreken daar hun dankbaarheid over uit.

Uw commissie deelt de opvatting, dat er reden is tot dankbaarheid. Daarop mag dan ook worden voortgebouwd bij het opstellen van de begrotingen voor de komende jaren.

Tegelijkertijd merkt uw commissie op, dat het bereikte resultaat toch nog te wensen over laat.

Het eigen vermogen is naar de gestelde norm aan de krappe kant.

De rekeningen sloten wel met een batig saldo, maar alleen dank zij de (onzekere) giften en legaten. Vandaar, dat de begrotingen (zonder giften en legaten) tekorten tonen. Daarvan uitgaande wordt door deputaten een bijdrage aan de kerken gevraagd, te weten f. 4,- per lid bij vijf hoogleraarposten.

Uw commissie attendeert u er op, dat in het rapport van het Curatorium van de T.U. wordt vermeld, dat wordt gedacht in de richting van de benoeming van een zesde hoogleraar. Een aanvullend rapport daarover werd aangekondigd. Dit ongenummerde, ongedateerde en niet onderbouwde aanvullend rapport is de leden van de synode toegezonden bij brief van 19 september 1998 van scriba-II van de GS. Uw commissie is in staat en bereid u voor de jaren 1999 - 2001 de begroting voor de T.U. voor te leggen waarin de kosten zijn verwerkt voor een zesde hoogleraar - onder aftrek van een daardoor vervallend deel van de huidige kosten - en voorts ook de begroting waarin de kostenstijging is verwerkt, die voortvloeit uit realisatie van hetgeen ons voor ogen wordt gesteld in genoemd aanvullend rapport. Die begrotingen zijn voor uw besluitvorming nodig. Uw definitieve besluitvorming zal n.l. pas kunnen plaats vinden nadat uw commissie 7 u nader heeft kunnen adviseren over de inpasbaarheid van de bijdrage van de kerken voor de T.U., die door deputaten wordt gevraagd en de stijging daarvan, die uit vorenbedoelde begrotingen voortvloeit.

Lening aan het Studiefonds

Door Deputaten-Financieel werd een renteloze lening van f. 300.000 toegezegd opdat Deputaten Studiefonds de aan studenten gedane toezeggingen gestand konden doen. Dit bedrag is daartoe niet voldoende gebleken. Deputaten Financiële Zaken verwachten, dat dit bedrag eind 1998 zal zijn opgelopen tot f. 450.000. Terugbetaling daarvan door afgestudeerden valt ook op lange termijn nagenoeg niet te verwachten. Deze situatie vloeit voort uit het GS-besluit van 1995 terzake van het Studiefonds en de wijze van uitvoering van dat besluit door het bevoegd gezag van de universiteit.

Uw commissie is met Deputaten Financiële Zaken van oordeel, dat het op de weg ligt van de T.U. dit ont-

stane tekort van Deputaten Studiefonds te dekken door f. 450.000 te onttrekken aan het vermogen van de T.U. ten gunste van Deputaten Studiefonds. De aan het Studiefonds verstrekte leningen dienen daarmee te worden afgelost c.q. kwijtgescholden. In toekomstige onvoorzienbare onvermijdbare begrotingsoverschrijdingen van Deputaten Studiefonds dient niet te worden voorzien door de T.U., noch tijdelijk noch als schenking. Dit wordt nader toegelicht in rapport 3 van uw commissie.

Fondvorming voor de steun aan buitenlandse theologiestudenten

De GS 1992 vroeg aan Deputaten Hulpverlening Binnen- en Buitenland om desgevraagd garant te staan voor de kosten van buitenlandse theologiestudenten, die niet afkomstig zijn uit één van de zendingengebieden. Deputaten rapporteerden aan de GS van 1995, dat dit nog niet tot financiële steun had geleid (Acta 1995 bijlage 30 sub 8.4.8.8). De GS 1995 besloot deze deputaten op te dragen om samen met Deputaten Buitenlandse Zending en Deputaten-Financieel de mogelijkheden te onderzoeken om tot fondsvorming voor de steun aan buitenlandse theologiestudenten over te gaan (Acta 1995 art. 109).

Uw commissie komt hierover in de ter GS 1998 dienende stukken het volgende tegen:

- Curatoren doen mededeling, dat in Apeldoorn ook buitenlandse studenten studeren en dat door Curatoren en Deputaten-Financieel hulp is verleend bij huisvesting. Met Deputaten-Financieel zien curatoren uit "naar uw beslissing inzake mogelijkheden fondsvorming voor buitenlandse theologiestudenten".
- Deputaten-Financieel verwijzen naar het daarover afzonderlijk ingediende rapport. Deputaten-Financieel hebben uw commissie meegedeeld, dat hiermee wordt bedoeld op de hierna volgende passage van Deputaten Hulpverlening. Deputaten-Financieel vermelden hiervan de voornaamste conclusie: "Er is geen reden een afzonderlijk fonds in te stellen. De financiële regeling van 1992 kan gehandhaafd blijven. Voor de uitvoering van de regeling zou overleg kunnen plaats vinden met Deputaten Studiefonds." Deputaten-Financieel hebben uw commissie echter niet een tekst van de regeling van 1992 kunnen overleggen.
- Deputaten Hulpverlening, vermelden dat zij samen met de andere deputaatschappen uitvoering hebben gegeven aan het opgedragen onderzoek. Hun conclusie is, dat gezien het geringe aantal aanvragen uit het buitenland fondsvorming niet raadzaam is. Zij stellen u voor "voorlopig geen fonds in te stellen voor buitenlandse theologische studenten."

Uw commissie acht in bovenstaande inventarisatie onvoldoende grond aanwezig om uit te spreken, dat tot fondsvorming zou moeten worden overgegaan. Evenmin acht uw commissie zich genoegzaam geïnformeerd om een oordeel te geven over handhaving van voornoemde regeling van 1992. In aanmerking nemend wat uw commissie daarover mondeling heeft vernomen stelt zij u voor te besluiten, dat bij aanmelding van buitenlandse studenten het Curatorium, gehoord het college van hoogleraren, afhankelijk van de situatie contact opneemt met Deputaten Zending of met Deputaten Hulpverlening, omdat uw commissie heeft begrepen, dat deze deputaatschappen ieder voor zich bereid zijn zich voor f. 70.000 per jaar garant te stellen voor studiekosten van buitenlandse studenten. Voorts stelt zij u voor te besluiten Deputaten Studiefonds aan te wijzen voor de uitvoering van de financiële ondersteuning van deze buitenlandse studenten binnen het kader van de hun daarvoor beschikbaar gestelde financiële middelen en voorts aan deze deputaten te verzoeken een reglement te ontwerpen voor het uitvoeren van die ondersteuning en dat aan de volgende generale synode ter goedkeuring voor te leggen.

Eventuele samenvoeging van emeriteringsfondsen

Deputaten art XIII K.O. en Deputaten-Financieel adviseren u af te zien van samenvoeging van de door hen beheerde emeriteringsfondsen. Zij volgen daarin de conclusies van het rapport van een door hen ingestelde studiecommissie. De voordelen worden relatief gering geacht en de nadelen wegens zwaarder. Uw commissie 7 heeft zich door Deputaten-Financieel nader laten informeren over onderdeel 5 van het studiecommissierapport, te weten over de zienswijze, dat in de praktijk samenvoeging van de fondsen ertoe zou kunnen leiden, dat het subsidiepercentage geacht zou kunnen worden groter te zijn dan 48%. Uw commissie acht zich niet competent daarover zelf te oordelen en is van mening, dat de zienswijze van deputaten op dit punt van doorslaggevend belang is. Uw commissie stelt u dan ook voor niet tot samenvoeging van deze fondsen over te gaan.

Eventuele aanpassing van art. 84 lid 3 K.O.

Uw commissie heeft zich voorgenomen daarover op een later tijdstip te rapporteren tezamen met daarop betrekking hebbende delen van andere haar om advies voorgelegde rapporten, aan de behandeling waarvan uw commissie thans nog niet is toegekomen.

Voorstellen:

Uw commissie stelt u voor het volgende te besluiten:

1. Deputaten dank te zeggen voor de wijze waarop zij hun opdracht hebben uitgevoerd.
2. Opnieuw deputaten en secondi te benoemen.
3. a. Het Stimuleringsfonds voor a.s. promovendi terug te brengen tot f. 80.000 en het resterende bedrag van het fonds terug te storten in het vermogen van de T.U.
- b. Terzake van het Stimuleringsfonds te bepalen, dat de commissie ter beoordeling van de aanvragen geen bijdragen zal toekennen dan nadat van Deputaten-Financieel is vernomen, dat de nog in het fonds beschikbare middelen voldoende zijn om aan de aanvraag te voldoen.
4. Aan het vermogen van de T.U. wordt f. 450.000 onttrokken ten gunste van het Studiefonds tot dekking van het in de jaren 1996 - 1998 bij Deputaten Studiefonds ontstane tekort. De door het Studiefonds ontvangen leningen worden daarmee afgelost c.q. kwijtgescholden. In toekomstige onvoorzienbare onver-

mijdbare begrotingsoverschrijdingen van Deputaten Studiefonds zal niet worden voorzien door de T.U., noch tijdelijk noch als schenking.

5. Voor buitenlandse studenten wordt niet overgegaan tot fondsvorming. Bij aanmelding van buitenlandse studenten zal het Curatorium aan Deputaten Zending dan wel aan Deputaten Hulpverlening vragen zich voor de studiekosten garant te stellen. Aan Deputaten Studiefonds wordt opgedragen de financiële ondersteuning uit te voeren binnen het kader van de hun daarvoor beschikbaar gestelde middelen. Aan deze deputaten wordt verzocht voor deze ondersteuning een reglement te ontwerpen en dit ter goedkeuring voor te leggen aan de volgende generale synode.
6. Het emeriteringsfonds van de T.U. wordt niet samengevoegd met het emeriteringsfonds van deputaten art 13 K.O.

G. van Westrienen, rapporteur

BILAGE 71
Art. 172

RAPPORT INZAKE SAMENVOEGING EMERITERINGSFONDSEN

1. Opdracht

Door de Generale Synode 1995, gehouden te Zierikzee, is besloten * aan deputaten 13 K.O. en aan Deputaten-Financieel van de Theologische Universiteit op te dragen na te gaan wat de voor- en nadelen zijn van de samenvoeging van de door hen beheerde emeriteringsfondsen en daarover aan de Generale Synode 1998 te rapporteren." (zie artikel 72 van de acta.) Dit besluit werd genomen op voorstel van Commissie VI betreffende art. 13 K.O., naar aanleiding van het rapport uitgebracht door de Studie en Adviescommissie Emeritkas.

2. Rapport Studie- en Adviescommissie

De rapport is opgenomen in de pagina's 267 tot en met 275 van de acta van de in 1995 gehouden Generale Synode.

Met betrekking tot bovengenoemd onderdeel is het volgende in het rapport vermeld (zie pagina 273 van de acta):

(Citaat): " Het emeriteringsfonds van de Theologische Universiteit.

Hierop is het reglement voor het verlenen van emeritaat, verlof en ontslag aan de hoogleraren van de Theologische Universiteit van toepassing (bijlage 13 behorende bij art. 20 K.O.).

Vanwege de aard van de functie wijken de regels in acht te nemen bij emeritaring van hoogleraren af van die van predikanten.

Indien emeritaat wordt verleend na het bereiken van de daartoe gestelde leeftijd (70 jaar), het vervuld hebben van de daartoe gestelde diensttijd (40 jaar) of wegens ziekte of gebreken, dan wordt het emeritaatsakkoord (emeritaatsuitkering) onder goedkeuring van de Generale Synode vastgesteld door deputaten - financieel en het curatorium.

Bij de bepaling van de emeritaatsuitkering van de hoogleraren worden dezelfde (maatschappelijk aanvaardbare) grondslagen in acht genomen als bij predikanten.

Omdat het voor iedere hoogleraar gelijk traktament hoger is dan van de predikanten is ook de emeritaatsuitkering hiervan hoger.

Bij het emeriteringsfonds voor hoogleraren wordt op korte termijn gestreefd naar 100% dekking van de verplichtingen; bij de emeritkas zijn de verplichtingen thans voor de 45% gedekt door kapitaal en wordt 100% dekking eerst op lange termijn bereikt.

Nu de subsidie van het Ministerie van Onderwijs niet meer afhankelijk is van het exploitatiesaldo, maar in een bedrag per student wordt uitgedrukt, vormt de subsidie van de overheid geen beletsel meer voor het onderbrengen van het emeriteringsfonds bij de emeritkas.

Het onderbrengen van het emeriteringsfonds bij de emeritkas heeft als voordeel een belangrijk grotere werking van de wet der grote getallen (aantallen). De nadelige gevolgen in financieel opzicht van vroegtijdig overlijden of het bereiken van een hoge leeftijd worden hierdoor voor de Theologische Universiteit belangrijk verkleind.

Ook wordt de noodzaak van extra dotaties vermeden indien predikanten op latere leeftijd tot hoogleraar worden benoemd (wat een voordeel is voor de emeritkas).

Indien aan een hoogleraar tussentijds ontslag wordt verleend, dan bestaat geen aanspraak op een emeritaatsuitkering. Geval voor geval wordt dan nagegaan voor welke financiële regeling de betrokkene in aanmerking komt.

Indien een hoogleraar ophoudt lid van een van onze kerken te zijn, dan heeft hij vanaf dat tijdstip geen recht meer op bezoldiging of welke financiële regeling dan ook.

Gezien de inhoud van de laatstgenoemde bepaling en wat eerder is opgemerkt over het onderbrengen van het emeriteringsfonds bij de emeritkas lijkt uw commissie een nadere studie over dit onderwerp zinvol". (einde citaat)

3. Wijze van uitvoering van de opdracht

Een delegatie van 3 personen bestaande uit:

P.A.A.J. Hurkmans	- namens deputaten - financieel T.U.
G. Verhoef	- namens deputaten art. 13 K.O.
P. Zuidema	- namens deputaten art. 13 K.O.

heeft zich in opdracht van voornoemde deputaatschappen met het vraagstuk bezig gehouden en getracht de voor- en nadelen van een eventuele samenvoeging van de emeriteringsfondsen in beeld te brengen.

Hierbij is als uitgangspunt genomen dat een eventuele samenvoeging zou betekenen dat het emeritingsfonds van de Theologische Universiteit (op termijn) wordt ondergebracht bij de emeritkas.

4. Voordelen

Als voordelen kunnen worden genoemd:

- Een groter draagvlak, qua aantal en financiële middelen / reserves. Overigens zal de opbrengst bij gezamenlijke belegging van middelen niet wezenlijk hoger zijn dan bij afzonderlijke belegging;
- Bij deputaten art. 13 K.O. is specifieke kennis op pensioengebied aanwezig. In de persoon van een actaris. Bij deputaten - financieel T.U. ontbreekt deze kennis. In voorkomende gevallen zou de actaris van deputaten art. 13 K.O. deputaten - financieel T.U. van advies kunnen dienen.
- Indien goede afspraken worden gemaakt inzake de bijdrage van de Theologische Universiteit aan de emeritkas, kunnen de nadelige risico's in verband met vroegtijdig overlijden en het bereiken van een hoge leeftijd voor de Theologische Universiteit worden beperkt.

5. Nadelen

Als nadelen kunnen worden genoemd:

- Verschillende regelingen bij emeritering, qua inhoud, hoogte en leeftijd;
- De mogelijkheid om eventueel enigszins in te teren op het eigen vermogen van de T.U. ten behoeve van het emeritingsfonds, vervalt;
- De bij de Theologische Universiteit opgebouwde reserve zal moeten worden aangewend ten behoeve van emeritaatsuitkeringen voor hoogleraren. Als middelen van de T.U. worden overgeheveld, zullen de opbrengsten van deze middelen in principe ook moeten worden aangewend voor uitkeringen aan emeritaats-hoogleraren. Tevens is het de vraag of de huidige toevoeging aan het emeritingsfonds van de T.U. kan worden gecontinueerd.
- Nu komt de volledige verplichting ten aanzien van de emeritaatsuitkeringen voor de hoogleraren, ongeacht het aantal dienstjaren als hoogleraar, ten laste van de Theologische Universiteit. Het ligt in de rede bij samenvoeging de bijdrage van de Theologische Universiteit aan de emeritkas te beperken tot de dienstjaren als hoogleraar alsmede de invloed van het hogere traktement. De lasten voor de emeritkas worden derhalve relatief hoger;
- Onzekerheid ten aanzien van de stellingname van het Ministerie van Onderwijs.

6. Nadere overwegingen ten aanzien van de stellingname van het Ministerie van Onderwijs

In het verleden is besloten, onder meer teneinde te vermijden dat de hoogleraren van de Theologische Universiteit als rijksambtenaren zouden worden beschouwd, die onder de A.B.P. wet vallen, slechts 48% van het door de overheid ter beschikking te stellen subsidie te aanvaarden (bij een subsidie lager dan 51% vervalt de verplichting).

Voorheen betekende dit 48% van de exploitatiekosten, maar als gevolg van wijzigingen in het systeem van bekostiging, dat nu uitgaat van een normbedrag per student, ontvangt de Theologische Universiteit 48% van dit normbedrag. (Deputaten - financieel T.U. zijn van mening dat het principe van 48% subsidiering dient te worden gehandhaafd).

De wijziging in het systeem van bekostiging betekent dat in de praktijk de kans bestaat dat meer dan 48% van de werkelijke exploitatiekosten wordt gesubsidieerd.

De toevoeging aan het emeritingsfonds bestaat uit twee elementen, te weten een bepaald percentage van de honorering van de in functie zijnde hoogleraren en Universitair Hoofddocenten alsmede rentetoevoeging over het gemiddeld vermogen in het fonds.

Beide elementen worden door de Theologische Universiteit beschouwd als onderdeel van de exploitatiekosten. Bij overdracht van het vermogen in het emeritingsfonds, verdwijnt de rentelast uit de exploitatiekosten. Dit betekent dat het subsidie, gebaseerd op normale exploitatiekosten over 1995 en 1996, het percentage van 51 in belangrijke mate zal overschrijden.

Naast de specifieke problematiek rond de subsidiering van de Theologische Universiteit is nog van belang te memoreren dat de overheid (kabinet) van mening is dat in de pensioensfeer moet worden gematigd en dat het pensioen (uitkering) gebaseerd moet zijn op het middenloot in plaats van het eindloot.

Ons inziens dient dan ook te worden voorkomen dat deze discussie zou worden opgeroepen. Initiatief van deputaten - financieel T.U. om de stellingname van het Ministerie van Onderwijs te vragen bij samenvoeging, achten wij derhalve niet gewenst. Wel zou dit punt kunnen worden ingebracht als van de kant van de subsidiegever om nader overleg wordt verzocht.

7. Onderwerpen die geregeld moeten worden, indien wordt besloten tot samenvoeging

Indien zou worden besloten tot samenvoeging dient een aantal zaken te worden geregeld, zoals:

- Het, indien mogelijk, komen tot één regeling (instructie);
- Wie de trans lopende uitkeringen bij het emeritingsfonds verzorgt;
- Het vaststellen van de hoogte van de voorziening die moet worden ingebracht bij de emeritkas door de Theologische Universiteit;
- Vaststelling van de hoogte van de bijdrage voor de hoogleraren alsmede de vraag, wie betaalt: de kerken of de Theologische Universiteit;
- Overleg deputaten - financieel T. U. en deputaten art. 13 K.O.

8. Samenvatting en conclusie

Met dit rapport is getracht uw synode te informeren over de voor- en nadelen van het samenvoegen van de emeritingsfondsen c.q. het onderbrengen van het emeritingsfonds van de Theologische Universiteit bij de emeritkas van Deputaten art. 13 K.O.

Deputaten art. 13 K.O. en deputaten - financieel van de Theologische Universiteit zijn van mening dat de voordelen van samenvoeging relatief gering zijn en de nadelen zwaarder wegen en adviseren dan ook van samenvoeging af te zien. Wij bidden uw vergadering bij al uw arbeid de leiding toe van de Heilige Geest.

Deputaten voornoemd,

P.A.A.J. Hurkmans - namens deputaten - financieel T.U.
G. Verhoef - namens deputaten art. 13 K.O.
P. Zuidema - namens deputaten art. 13 K.O.

BILJAGE 72
Art. 173, 213, 283

RAPPORT DEPUTATEN VOOR HET STUDIEFONDS

Verslag 1996 - maart 1998

Voorwoord

Het nu voorliggende rapport van de deputaten voor het studiefonds is in definitieve vorm pas laat tot stand gekomen. Deputaten hebben tot half april vergaderd over deze rapportage. In feite stonden de meeste wijzigingsvoorstellen met betrekking tot de voorlopige uitvoeringsregeling, zoals die was vastgesteld op de Synode van 1995, al langere tijd op papier. Maar als gevolg van een concrete situatie hebben deputaten op het laatste moment nog meer voorstellen voor aanpassing van de voorlopige regeling in het verslag opgenomen.

Deputaten voor het studiefonds hopen dat het verslag een goed beeld geeft van de werkzaamheden en dat de voorstellen in 'goede aarde' vallen.

Namens de deputaten voor het studiefonds,
D. Hol, secretaris

Inleiding

Studenten aan de theologische universiteit te Apeldoorn kunnen meestal gebruik maken van studiefinanciering volgens de Wet op de Studiefinanciering (WSF). Studenten die hun studie op latere leeftijd starten (ouder dan 27 jaar) hebben dat recht niet en moeten hun studie geheel zelf bekostigen.

De Generale Synode besloot tot wijziging van de Voorlopige Uitvoeringsregeling Studiefonds. In het kort komt het erop neer dat admissie studenten die niet in aanmerking komen voor studiefinanciering een beroep kunnen doen op dit fonds.

In deze rapportage wordt verslag gedaan van de wijze waarop deputaten voor het studiefonds de regeling hebben uitgevoerd. Op basis hiervan doen deputaten wijzigingsvoorstellen. Er is ook aandacht voor het 'leerprobleem' van WSF-studenten die geen recht meer hebben op basisbeurs. Deputaten doen met betrekking tot deze problematiek eveneens voorstellen ter wijziging van de regeling.

Ook wordt gewezen op de financiële problemen die 'beroepbare afgestudeerden' kunnen hebben.

Als alle voorstellen van deputaten zouden worden overgenomen, komt de regeling er uit te zien zoals in bijlage 1 is weergegeven.

Tot slot blijkt uit het financiële verslag in bijlage 2 dat het studiefonds de komende jaren een fors financieel beroep zal moeten doen op de kerken.

1. Opdracht en doel

Het studiefonds heeft als doel admissie studenten die niet in aanmerking komen voor studiefinanciering (WSF) zo nodig financieel bij te staan. Een admissie student kan daarvoor een aanvraag tot ondersteuning bij de door de Synode benoemde deputaten voor het studiefonds doen.

De opdracht van deputaten is:

1. het studiefonds te beheren in overleg met Deputaten-Financieel gedurende de periode dat de inkomsten van het studiefonds bestaan uit de reeds door Deputaten-Financieel gereserveerde bedragen en de regeling uit te voeren;
2. zich te bezinnen op het ontwikkelen van een financieel en praktisch beleid met het oog op eventuele toename van aanvragen en voorstellen te doen voor een definitieve Uitvoeringsregeling studiefonds;
3. in de rapportage aan de Generale Synode van 1998 een voorstel op te nemen met betrekking tot de gezamenlijke behoefte in de komende jaren en de grootte van het gewenste vermogen van het studiefonds.

2. Enige feiten

2.1 taakverdeling en procedures

voorzitter: J. Boer, penningmeester: L.P. Kok, secretaris: D. Hol, adviseur: W.J. Quist. In de praktijk blijkt dat broeder I.L. Stok (voorzitter deputaten voor het financieel beheer van de theologische universiteit) in principe alle vergaderingen als adviseur van deputaten aanwezig is. Voorgesteld wordt deze praktijk voort te zetten en I.L. Stok als adviseur te benoemen in plaats van ds. W.J. Quist.

Broeder L.P. Kok heeft te kennen gegeven niet meer voor herbenoeming in aanmerking te willen komen.

- Algemene correspondentie wordt gevoerd via het secretariaat.
- Studenten die een beroep willen doen op het studiefonds dienen het verzoek daartoe te richten aan het secretariaat van het deputaatschap, Reysigerweg 6, 8017 HA Zwolle.

- De feitelijke uitvoering van vastgestelde regelingen berust bij de penningmeester.
- Correspondentie met studenten over de hoogte van de verleende bijdragen aan studenten en wijzigingen daarin wordt gevoerd door de penningmeester.

2.2 vergaderingen

Vanaf 1 januari 1996 tot en met maart 1998 hebben deputaten elf maal vergaderd, waarvan in november 1996 een deel van de vergadering samen met de president-curator, ds. J. Plantinga en de rector, prof. dr. H.G.L. Peels en de studenten die een beroep deden op het studiefonds.

2.3 studenten

Immiddels doet van de broeders die in januari 1996 ondersteuning uit het studiefonds ontvingen één broeder geen beroep meer op het studiefonds. In maart 1998 ontvingen zeven studenten een bijdrage uit het studiefonds.

In totaal hebben tot nu toe acht studenten een beroep op het studiefonds gedaan. De daarmee gevorderde financiële ondersteuning is te vinden in de financiële rapportage in de bijlage 2.

3. Nadere invulling van de uitvoeringsregeling

Op grond van de instructie van de Synode en op basis van de aanvragen van studenten hebben deputaten nadere (praktische) invulling gegeven aan de 'Voorlopige Uitvoeringsregeling'. Voor zover van toepassing wordt per artikel commentaar bij de regeling gegeven, wordt vermeld hoe deputaten daaraan uitwerking gegeven hebben en worden eventuele voorstellen gedaan.

3.1. nadere invulling artikel 4 (algemeen) en 4.1.

artikel 4/4.1.: Dit artikel stelt in grote lijnen dat een admissie student die geen beroep kan doen op de WSF een bijdrage kan aanvragen ten laste van het studiefonds.

commentaar

De Voorlopige Uitvoeringsregeling Studiefonds gaat impliciet uit van 'gemengde studiefinanciering' (basisbeurs + mogelijk lenen + mogelijk aanvullende beurs). De regeling houdt geen rekening met studenten die geen basisbeurs en aanvullende beurs (meer) kunnen ontvangen, maar slechts kunnen lenen. Dit gaat op voor theologiestudenten die langer dan 6 1/2 jaar studeren en/of hun studie op hun zeven en twintigste jaar nog niet hebben afgerond.

De verschillen tussen WSF-studenten en 'studiefondsstudenten' zouden wat betreft de consequenties van het lenen toch niet al te groot moeten zijn. De WSF-student blijkt (soms zeer veel) duurder uit te zijn, omdat de lening rentedragend is. Dat kan in de duizenden guldens lopen. Een student zal in het algemeen liever geen rentedragende schuld opbouwen. Hij moet daarom dan gaan werken om zijn studie te kunnen bekostigen.

Het studiefonds is er juist op gericht een dergelijke situatie voor admissie studenten (zelf de studie bekostigen) zoveel mogelijk te voorkomen.

Deputaten achten derhalve aanpassing van artikel 4 op dat punt wenselijk.

Uitwerking: Deputaten hebben vanaf 1 april 1998 gemeend ook WSF studenten die slechts kunnen lenen toegang te moeten geven tot het studiefonds.

Voorstel: Deputaten stellen voor de term 'studiefinanciering' te vervangen door 'gemengde studiefinanciering'. De tekst van artikel 4 (algemeen) komt er dan als volgt uit te zien:

artikel 4: Uitvoeringsregeling studiefonds

betreft: admissie studenten die niet in aanmerking komen voor gemengde studiefinanciering in-gevolge de Wet Studie Financiering (WSF).

3.2. de hoogte van de toelage

Artikel 4.3.1. gaat over de hoogte van de toelage.

Uitwerking: Deputaten hebben met terugwerkende kracht tot 1 november 1995 de uitkering per student met 20% verhoogd ten opzichte van de in 1994 geldende bedragen volgens de WSF.

3.3. de eigen vermogenspositie

Artikel 4.3.3.: 'Voor de eigen vermogenspositie zal een bedrag vastgesteld worden

Uitwerking: Voor de bepaling van het eigen vermogen en het rendement daarvan zijn de volgende uitvoeringsregels gehanteerd:

1. Het vrije bedrag aan vermogen kan aan het begin van elk studiejaar (1 september) aangepast worden.
2. De gezinssituatie wordt hierbij buiten beschouwing gelaten.
3. Het rendement van het vermogen wordt met ingang van elk studiejaar vastgesteld en per half jaar, zo nodig, aangepast.
4. Aan het begin van elk studiejaar wordt het vermogen vastgesteld.
5. Als waardering van de eigen woning wordt de onroerendzaakbelasting (OZB) en de daarbij behorende nieuwe taxatie (volgens de WOZ) als uitgangspunt genomen.

Tot nu toe bedraagt het vrije bedrag aan eigen vermogen f 25.000,-.

Het rendement van het eigen vermogen boven de f 25.000 is vastgesteld op 4% (met ingang van 1 augustus 1996)

Voorstel: De vijf genoemde uitvoeringsregels met betrekking tot de bepaling van het eigen vermogen en de opbrengst daarvan hanteren.

3.4. reiskosten en ziektekosten

In deze paragraaf komen zowel de reiskosten als de ziektekostenregeling aan de orde.

a. reiskosten

artikel 4.4: In afwijking van de WSF kunnen reiskosten afzonderlijk worden vergoed... vastgesteld.

Commentaar: WSF-studenten die geen basisbeurs (meer) kunnen ontvangen, maar wel kunnen lenen, hebben recht op de studenten OV-jaarkaart (weekendkaart of weekkaart), ook als de lening op nul gesteld wordt. Deze studenten kunnen derhalve geen tegemoetkoming in reiskosten ontvangen.

Niet-WSF-studenten kunnen wel een beroep doen op een tegemoetkoming.

Uitwerking: In de praktijk is de volgende regeling voor niet-WSF-studenten gehanteerd:

Studenten die in aanmerking komen voor een tegemoetkoming in de reiskosten ontvangen deze op basis van:

- de bij de penningmeester, per kwartaal, ingediende declaraties, waarbij vermeld wordt op welke dagen er ten behoeve van het volgen van colleges en het doen van tentamens gereisd is;
- het goedkoopste tarief openbaar vervoer tweede klasse.

b. Ziektekostenverzekering

commentaar: Studenten die in het geheel niet onder de WSF vallen kunnen geen studentenverzekering afsluiten. Zij betalen dus de normale premies. Deputaten menen dat de premie van de ziektekostenverzekering die behoort bij een standaardpolis gedeeltelijk uit het studiefonds vergoed zou moeten worden.

Uitwerking: Deputaten hebben tot nu toe een tegemoetkoming in de premie ziektekostenverzekering van 50% van de standaardpolis toegekend. Voorwaarde is dat een student niet via de werkgever of via een andere weg verzekerd is. Studenten die nog wel lenrechten hebben, kunnen een studentenverzekering afsluiten (kosten f 67,-).

Het ligt niet voor de hand dezelfde regeling (50% vergoeden) op hen toe te passen.

Voorstel: artikel 4.4 als volgt wijzigen:

4.4.1. De student die niet onder de WSF valt kan een tegemoetkoming in de reiskosten ontvangen. De hoogte van de tegemoetkoming wordt vastgesteld volgens de door deputaten vastgestelde uitvoeringsregels (zie hierboven).

4.4.2. De student die niet onder WSF valt kan een vergoeding van 50% van de premie van de standaard-ziektekostenverzekering ontvangen. De bijdrage wordt op basis van de ingediende declaraties vastgesteld.

3.5. bijverdiensten

In artikel 4.5 worden de eventuele bijverdiensten geregeld.

Commentaar: Tot 1995 gold dat bijverdiensten van de echtgenote ook tot korting op de uitkering konden leiden. In de huidige WSF is het inkomen van de vrouw niet meer van belang.

Uitwerking: Deputaten hebben de inkomsten van de vrouw mee laten tellen bij de bepaling van de eventuele korting op de uitkering.

Voorstel: Deze uitwerking overnemen en het artikel als volgt wijzigen:

4.5. Bijverdiensten van de aanvrager en indien hij gehuwd is van zijn vrouw worden vanaf f 15.000 per jaar gekort op de uitkering.

3.6. samenstelling van de lening en de aflossing

De artikelen 4.6.1. en 4.6.2. regelen de verhouding tussen de uit te keren beurs en het bedrag dat als lening wordt uitgekeerd. Artikel 4.7. regelt de 'kwijtscheldingsregels'.

Commentaar: De basisbeurs (WSF) is inmiddels vrijgesteld van belastingheffing. Dit geldt eveneens voor de aanvullende beurs.

Mede in verband met de fiscus hebben deputaten gezocht naar een andere regeling die niet gebaseerd is op de WSF-systematiek.

Uitwerking: Deputaten hebben als volgt gehandeld:

- De bijdrage uit het studiefonds wordt in zijn geheel uitgekeerd als lening;
- vanaf 1 januari 1996 geldt dat (voor alles wat na 1 januari 1996 is uitgekeerd) 80% van de lening wordt afgebouwd tot het 65-ste levensjaar en 20% als renteloze lening in 15 jaar moet worden terugbetaald. Terugbetaling start drie jaar na het afsluiten van de studie.

Deputaten gaan er bij deze uitwerking vanuit dat de aflossing van de lening die wordt afgebouwd in principe onbelast is.

Voorstel: Bovenstaande regeling overnemen en de artikelen als volgt te wijzigen:

6. De bijdrage uit het studiefonds wordt in zijn geheel uitgekeerd als lening.

(6.1. en 6.2. schrappen)

7. 7.1. Van de renteloze lening ad 6 wordt 80% van de lening afgebouwd in gelijke delen over het aantal jaren dat de aanvrager de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland dient tot het 65ste levensjaar.

7.2. Van de renteloze lening ad 6 moet 20% als renteloze lening in 15 jaar worden terugbetaald. Terugbetaling start drie jaar na het afsluiten van de studie. Deze aflossing geschiedt lineair in nader overeen te komen tijdsvakken van hooguit een jaar.

3.7. voorwaarden tot afbouwen lening

De artikelen 4.7. en 4.8. regelen de voorwaarden tot afbouwen van een deel van de lening.

Commentaar: Deputaten menen dat het belangrijk is dat de student kennis heeft genomen van de voorwaarden tot het verkrijgen van financiële steun uit het studiefonds. Dit om misverstanden te voorkomen.

Voorstel: Deputaten stellen voor om aan artikel 4.8. toe te voegen dat een student schriftelijk moet verklaren dat hij bekend is met de voorwaarden van de uitkeringen uit het studiefonds.

8.4. De aanvrager wordt in kennis gesteld van de regeling en dient schriftelijk te verklaren dat hij bekend is met de voorwaarden tot uitkeringen uit het studiefonds.

3.8. hardheidsclausule

In sommige situaties kan de regeling studiefonds onblijk zijn of niet voorzien.

Bijvoorbeeld: De declaraties zijn gekoppeld aan de uitkering. Echter soms is het redelijk ook (een gedeelte van de) reiskosten en declaraties ziektekostenpremie (met een maximum van 50%) te vergoeden aan niet WSF-studenten die geen uitkering (willen) ontvangen.

Uitwerking: Deputaten menen dat in sommige situaties reiskosten en premies gedeclareerd kunnen worden. Dat kan vanaf het bedrag dat na aftrek van de uitkering + vrije bijverdienste van het inkomen overblijft.

rekenvoorbeeld: student X, inkomen 4000

uitk.+bijv. 3680

320

student X kan de vanaf f 320,- meer gemaakte kosten declareren.

Mogelijk zijn er in de toekomst meer situaties waarin niet is voorzien of waarin de regeling leidt tot onblijken. Het is niet handig om dat allemaal vast te leggen in de regeling.

Artikel 9 heeft betrekking op situaties waarin de voorlopige regeling niet voorziet. De voorstellen van deputaten voor aanpassing van de voorlopige regeling hebben tot gevolg dat de relatie met de WSF nog meer in beperkte mate aanwezig is. Het ligt daarom niet voor de hand om de verwijzing naar de WSF in artikel 9 te handhaven.

Voorstel: Voorgesteld wordt artikel 9 als volgt te wijzigen:

9. In gevallen waarin de regeling niet voorziet of leidt tot een onredelijke uitwerking beslissen deputaten in overleg met en onder goedkeuring van het curatorium.

4. Tussen afgestudeerd en intrede

Aleen admissie studenten ingeschreven aan de theologische universiteit te Apeldoorn die niet in aanmerking komen voor gemengde studiefinanciering kunnen een bijdrage uit het studiefonds vragen (art. 4 voorlopige uitvoeringsregeling studiefonds). Verzoeken om een bijdrage van afgestudeerden kunnen derhalve niet in behandeling worden genomen. Deputaten hebben zich gerealiseerd dat dit bij afgestudeerden tot (financiële) problemen kan leiden en hebben dat als aandachtspunt reeds bij het Curatorium ingebracht. Uitdrukkelijk wordt hierbij gewezen op deze problematiek.

Bijlage 72.1

DE GEWIJZIGDE REGELING STUDIEFONDS IN CONCEPT

Als alle voorstellen van deputaten zouden worden overgenomen, komt de regeling er uit te zien zoals in deze bijlage is weergegeven. Hier en daar zijn wat redactionele wijzigingen aangebracht.

artikel 4: Uitvoeringsregeling studiefonds

betreft: admissie studenten die niet in aanmerking komen voor gemengde studiefinanciering in-gevolge de Wet Studie Financiering (WSF).

1. Een student, die via het admissie-examen is toegelaten tot de studie aan de Theologische Universiteit Apeldoorn en geen recht heeft op gemengde studiefinanciering in-gevolge de Wet Studie Financiering (WSF), maar kan aantonen dat hij zonder een soortgelijke financiering niet in zijn levensonderhoud kan voorzien, kan een bijdrage aanvragen ten laste van het studiefonds.
2. De aanvraag dient, op voorstel van het curatorium te geschieden bij de secretaris van het deputaatschap voor het studiefonds vergezeld van een uitvoerige beschrijving van de financiële gezinsituatie.
- 3.1. Deputaten kunnen een of meer bedragen toekennen tot een hoogte die gelijk is aan de in 1994 in de WSF geldende bedragen voor 18 tot 27-jarigen verhoogd met 20% met de mogelijkheid dat dit bedrag op basis van individuele gezinsomstandigheden kan worden aangepast in positieve zin.
- 3.2. Ieder jaar wordt de bijdrage getoetst en indien nodig aangepast aan de actuele omstandigheden. Daartoe moet de student elk jaar opnieuw een aanvraag indienen.
- 3.3. Voor de eigen vermogenspositie wordt een vrij bedrag vastgesteld dat aan het begin van elk studiejaar kan worden aangepast. De opbrengst van het meerdere vermogen wordt in mindering gebracht op het in 3.1. genoemde uitkeringsbedrag.¹⁾
- 3.4. Dit bedrag wordt ieder jaar getoetst en eventueel aangepast aan de actuele omstandigheden.
- 4.1. De student die niet onder de WSF valt kan een tegemoetkoming in de reiskosten ontvangen. De hoogte van de tegemoetkoming wordt vastgesteld volgens de door deputaten vastgestelde uitvoeringsregels.²⁾
- 4.2. De student die niet onder WSF valt kan een vergoeding van 50% van de premie van de standaard-ziektekostenverzekering ontvangen. De bijdrage wordt op basis van de ingediende declaraties vastgesteld.
5. Bijverdiensten van de aanvrager en indien hij gehuwd is van zijn vrouw worden vanaf f 15.000 per jaar gekort op de uitkering.
6. De bijdrage uit het studiefonds wordt in zijn geheel uitgekeerd als lening.
- 7.1. Van de renteloze lening ad 6 wordt 80% van de lening afgebouwd in gelijke delen over het aantal jaren dat de aanvrager de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland dient tot het 65-ste levensjaar.

¹⁾ In de bijlage bij het reglement wordt aangegeven hoe de bepaling van de eigen vermogenspositie en het rendement daarvan wordt geregeld.

²⁾ Zie voor de uitvoeringsregels de bijlage

7.2. Van de renteloze lening ad 6 moet 20% als renteloze lening in 15 jaar worden terugbetaald. Teruggbetaling start drie jaar na het afsluiten van de studie. Deze aflossing geschiedt lineair in nader overeen te komen tijdvakken van hooguit een jaar.

- 8.1. Indien de aanvrager bij overlijden nog een restant schuld heeft, vervalt deze.
- 8.2. Indien de aanvrager met vervoegd emeritaat gaaf kunnen deputaten aan het curatorium voorstellen om het eventuele restant van de af te lossen lening geheel of gedeeltelijk kwijt te schelden.
- 8.3. Indien de aanvrager geen predikant wordt of als predikant het verband van onze kerken verlaat, dient hij naast de verplicht af te lossen lening ook het op dat moment nog resterende deel van de oorspronkelijk kwijt te schelden lening af te lossen in nader overeen te komen termijnen.
- 8.4. De aanvrager wordt in kennis gesteld van de regeling en dient schriftelijk te verklaren dat hij bekend is met de voorwaarden tot uitkeringen uit het studiefonds.
9. In gevallen waarin de regeling niet voorziet of leidt tot een onredelijke uitwerking beslissen deputaten in overleg met en onder goedkeuring van het curatorium.

Bijlage reglement

1. uitvoeringsregels bij 3.3.3. en 3.3.4.

Voor de bepaling van het eigen vermogen en het rendement daarvan worden de volgende uitvoeringsregels gehanteerd:

1. Het vrije bedrag aan vermogen kan aan het begin van elk studiejaar (1 september) aangepast worden.
2. De gezinsituatie wordt hierbij buiten beschouwing gelaten.
3. Het rendement van het vermogen wordt met ingang van elk studiejaar vastgesteld en per half jaar, zo nodig, aangepast.
4. Aan het begin van elk studiejaar wordt het vermogen vastgesteld.
5. Als waardering van de eigen woning wordt de onroerendzaakbelasting (OZB) en de daarbij behorende nieuwe taxatie (volgens WOZ) als uitgangspunt genomen. Tot nu toe bedraagt het vrije bedrag f 25.000,-. Het rendement van het eigen vermogen is vastgesteld op 4% (met ingang van 1 augustus 1996)

2. uitvoeringsregels bij 4

De volgende uitvoeringsregels voor niet-WSF studenten wordt gehanteerd:

Studenten die in aanmerking komen voor een tegemoetkoming in de reiskosten ontvangen deze op basis van:

1. de bij de penningmeester, per kwartaal, ingediende declaraties, waarbij vermeld wordt op welke dagen er ten behoeve van het college en het doen van tentamens gereisd is;
2. het goedkoopste tarief openbaar vervoer tweede klasse.

Bijlage 72.2

Financieel verslag

Voorwoord

Begin 1996 is de formele verantwoordelijkheid voor het beheer van het studiefonds opgedragen aan deputaten studiefonds. Hoewel deze verantwoordelijkheid qua datum niet nauwkeurig is afgebakend, respectievelijk gestart, is er voor gekozen verslag te doen over de periode vanaf 1 januari 1996.

In het kader van artikel 4, lid 3.1, van de voorlopige uitvoeringsregeling studiefonds zijn de maximale bijdragen aan studenten met terugwerkende kracht tot 1 november verhoogd met 20%. Vanaf deze datum bedraagt de maximale bijdrage f 2.430,40 per maand.

In 1996 is aan zes studenten geldelijke steun verleend uit het studiefonds. Hiervan hebben vier studenten het gehele jaar een bijdrage ontvangen. Aan de overige twee studenten is de bijdrage respectievelijk vanaf 1 april en vanaf 1 augustus toegekend. In 1997 zijn twee nieuwe aanvragen voor een bijdrage ontvangen en gehonoreerd vanaf respectievelijk 1 januari en 1 september. Van een student is de bijdrage per 1 oktober beëindigd wegens afstuderen.

Zoals blijkt uit de jaarrekening, resulteert per 31 december 1997 een tekort in het studiefonds van circa f 183.000. Deputaten studiefonds zullen in 1998 aan de Generale Synode een voorstel doen om de benodigde middelen te voteren ten behoeve van het studiefonds.

Ter overbrugging van de voorliggende periode hebben Deputaten Financieel voor de Theologische Universiteit een lening verstrekt van f 300.000. Deze lening is overigens nog niet geformaliseerd.

Balans

Activa	31-12-1996	31-12-1997
Financiële Vaste Activa	f	f
Lening u/g studenten	p.m.	p.m.
Vloeiende Activa		
Nog te ontvangen	163,87	6.347,06
Sluitrekening TU	310.626,36	118.303,84
Te dekken tekort		183.778,44
	<u>310.790,23</u>	<u>308.429,34</u>

Verlies- en Winstrekening			
1996	Begroting 1997	Werkelijk 1997	
Passiva			
Reserve	767,69		
Langlopende Schulden			
Lening TU	300.000,00	300.000,00	
Vlottende Activa			
Nog te betalen	10.022,54	8.429,34	
	<u>310.790,23</u>	<u>308.429,34</u>	
Lasten			
Uitkering studenten	124.803,73	221.918,40	163.304,56
Reiskosten studenten	18.495,22	31.489,00	9.590,99
Tegemoetkoming premie ZKV	9.214,13	28.000,00	11.650,56
Bestuurskosten	561,00		
Onvoorzien		18.592,80	
	<u>153.074,08</u>	<u>300.000,00</u>	<u>184.546,13</u>
Baten			
Aflossing lening studenten		31,04	
Tekort	153.074,06	299.968,96	184.546,13
	<u>153.074,06</u>	<u>300.000,00</u>	<u>184.546,13</u>

TOELICHTING BALANS EN VERLIES- EN WINSTREKENING

Balans

ACTIVA

Financiële vaste activa

De bijdragen aan de studenten zijn verstrekt als renteloze lening onder de conditie, dat 80% daarvan (geleidelijk) zal worden kwijtgescholden, mits men als predikant aan de Christelijke Gereformeerde Kerken verbonden blijft. De resterende 20% moet gedurende een periode van 15 jaar worden terugbetaald. De uitstaande leningen zijn voorzichtigheidshalve p.m. in de balans opgenomen. De aflossingen zullen in het jaar van ontvangst worden toegevoegd aan de middelen van het studiefonds. Vanaf 1997 is terzake een zeer gering bedrag opeisbaar. Dit bedrag zal in 1998 in rekening worden gebracht. De latente vordering wegens (toekomstige) aflossingen (betrekking hebbend op het 20%-gedesite) bedraagt ultimo 1997 circa f 86.000.

Vlottende activa

Het nog te ontvangen bedrag betreft teveel betaalde bijdragen aan twee studenten. Dit houdt verband met de omstandigheid dat de verrekking van (hogere) neveninkomsten van studenten achteraf heeft plaatsgevonden.

De sluitrekening TU betreft een administratief saldo van beschikbare middelen. De uitgaven van het studiefonds worden door de TU gedaan. Er is geen formele rekeningcourant verhouding tussen TU en deputaten studiefonds. Het administratieve saldo kan als volgt worden herleid:

Beschikbare geldening	f 300.000,00
At. exploitatietekort	-183.778,44
Bij. exploitatietekort deels gefinancierd met (per saldo) kortlopende schulden	2.082,28
Saldo sluitrekening	<u>118.303,84</u>

Begroting 1999, 2000, 2001

Uitgangspunten:

Volgens de thans beschikbare gegevens zullen naar verwachting ultimo 1998 in ieder geval 4 studenten een bijdrage uit het studiefonds genieten. Deze studenten ontvangen thans een gemiddelde bijdrage van f 2.233 per maand.

In de begrotingen over 1999, 2000 en 2001 wordt er van uitgegaan dat gemiddeld 6 studenten een beroep

op het studiefonds zullen doen. Dit aantal van 6 is een gemiddelde en betreft het saldo van (eventuele) nieuwe aanvragen enerzijds en verminderingen wegens afstuderen anderzijds.

Er is slechts rekening gehouden met een minimale verhoging van de bijdragen wegens prijscompensatie. De huidige maximale jaarbijdrage bedraagt f 29.164,80 (12 x f 2.430,40). Eenvoudigheidshalve is er in de begroting van uitgegaan dat de bijdrage maximaal f 30.000 per jaar zal bedragen.

Voorzichtigheidshalve is verondersteld dat bovengenoemde 6 studenten een maximaal beroep op het studiefonds zullen doen. In 1996 en 1997 was de gemiddelde bijdrage lager dan het geldende maximum. De bijdragen per student kunnen in werkelijkheid sterk verschillen al naar gelang de bestaande neveninkomsten.

De ramingen wegens aan studenten te betalen vergoedingen van reiskosten en tegemoetkoming premies ziektekostenverzekering zijn gebaseerd op ruwe schattingen, voorzover mogelijk mede aan de hand van het declaratiepatroon over 1996 en 1997.

In de begroting is nog geen rekening gehouden met ontvangen baten wegens aflossing van leningen door studenten. Het financiële belang hiervan voor het studiefonds wordt voor de jaren 1999 t/m 2001 tamelijk gering geacht.

Te dekken tekort

Per 1 januari 1996 bedroeg het saldo van het studiefonds f 153.841,75. In 1996 en 1997 bedroegen de tekorten respectievelijk f 153.074,06 en f 184.546,13. Derhalve kan het volgende verloop worden gepresenteerd:

Saldo per 1 januari 1996	153.841,75
At. tekort 1996	153.074,06
Saldo (= reserve) per 31 december 1996	767,69
At. tekort 1997	84.546,13
Cumulatief tekort 31 december 1997	<u>83.778,44</u>

PASSIVA

Langlopende schulden

De ontvangen geldlening van Deputaten Financieel voor de Theologische Universiteit is in principe renteloos en voor onbepaalde tijd aangegaan. De lening is nog niet geformaliseerd.

Vlottende passiva

Het nog te betalen bedrag betreft per balansdatum nog met diverse studenten te verrekenen bedragen over 1997.

Verlies- en winstrekening

Analyse ten opzichte van de begroting

Over 1996 is geen begroting samengesteld.

De onderschrijding van de begroting 1997 met circa f 115.000 kan als volgt worden verklaard:

Minder uitkeringen f 58.000, doordat:

- In de begroting voor het gehele jaar ruimte was opgenomen voor een nieuwe aanvraag, die in werkelijkheid is gehonoreerd vanaf 1 september (meevalter f 19.000);
- aan een student is in 1997 slechts een gering bedrag van f 364,80 uitgekeerd in verband met bestaande neveninkomsten (meevalter f 27.000);
- een student heeft in tegenstelling tot wat in de begroting is verondersteld ook tijdelijk meer neveninkomsten genoten (meevalter f 6.000);
- van een student is de uitkering per 1 oktober beëindigd wegens afstuderen; in de begroting was hiermee geen rekening gehouden (meevalter f 7.000).

Minder kostenvergoedingen f 38.000:

- deels in verband met bovengenoemde, t.o.v. begroting afwijkende, mutaties in studenten;
- deels doordat een aantal declaraties (waarschijnlijk) nog niet zijn ingediend;
- deels doordat de ramingen te hoog zijn opgenomen.

De post onvoorzien ad ruim f 18.000 behoefde niet te worden aangesproken.

Begrotingen 1999, 2000 en 2001

Omschrijving/toelichting	1999	2000	2001
Bijdragen: 6 studenten ad 30.000	180.000	180.000	180.000
Kostenvergoedingen: 6 studenten ad 5.000	30.000	30.000	30.000
Reservering onvoorzien	15.000	15.000	15.000
Totaal begroting	<u>225.000</u>	<u>225.000</u>	<u>225.000</u>

Financiële dekking studiefonds 1999 t/m 2001

In de jaren 1999 tot en met 2001 is voor het studiefonds een totaalbedrag aan financiële middelen benodigd van f 1.098.778 (afgerond f 1, 1 miljoen). Dit bedrag is als volgt samengesteld:

	f
Werkelijk tekort ultimo 1997	183,778
Verwacht tekort over 1998	240,000
Verwacht tekort ultimo 1998	423,778
Verwachte uitgaven over de periode 1999, 2000 en 2001, conform begroting	675,000
Totaal-generaal	1.098,778

Dit resulteert in de volgende benodigde jaarbedragen:

Verwacht tekort ultimo 1998 f 423.778; dekking in 3 jaar; derhalve per jaar:	f 141,260
Verwachte jaarlijkse uitgaven 1999-2001:	f 225,000
Per jaar benodigd	f 366,260

Rekening houdend met een ledenaantal van 75.000 is een bedrag van f 4,90 (afgerond) per lid benodigd

BIJLAGE 73

Art. 173, 213, 283

RAPPORT 3 VAN COMMISSIE 7 INZAKE HET RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR HET STUDIEFONDS

Uw commissie heeft met respect kennis genomen van het rapport van Deputaten voor het Studiefonds en heeft met belangstelling kennis genomen van de daarop door deputaten aan uw commissie gegeven nadere toelichting. Uw commissie is van oordeel, dat deputaten hun opdracht in het kader van het in 1995 aangepaste reglement met grote inzet en deskundigheid hebben verricht. Met groot leedwezen heeft uw commissie ervan moeten kennismaken, dat de voorzitter van deputaten, br J.Boer, die zo lang en intensief bij de nadere vormgeving en bij het uitvoerende werk van dit fonds was betrokken op 9 september j.l. zo onverwachts uit ons midden is weggeroepen. Zijn werken volgen hem na.

Het reglement van het Studiefonds

De GS van 1995 heeft na een aantal uitvoerige en intensieve beraadslagingen het Reglement van het Studiefonds (art. 19 K.O.; bijlage 7 K.O.) en de daarvan deel uitmakende voorlopige uitvoeringsregeling nader gewijzigd vastgesteld (Acta GS 1995 art. 208). Aan deputaten werd onder meer opgedragen aan de GS van 1996 voorstellen te doen voor een definitieve uitvoeringsregeling. Deputaten doen in hun rapport thans inderdaad een aantal voorstellen tot het opnieuw aanpassen van de uitvoeringsregeling. Uw commissie voegt daaraan nog enkele voorstellen toe.

Het is uw commissie opgevallen, dat aspirant-studenten via het admisse-examen tot de studie worden toegelaten zonder dat daarbij acht wordt geslagen op leeftijd en op omvang van de te verlenen financiële steun. Weliswaar dient de aanvraag van studiefinanciering te worden ingediend bij deputaten, maar betrokkenen zijn dan reeds via het admisse-examen toegelaten en deputaten zijn vervolgens gehouden om uit te betalen. En dit terwijl het "fonds" leeg was en de GS 1995 geen financiële middelen voor het fonds ter beschikking heeft gesteld. Uit het verslag van deputaten blijkt, dat zij daarmee in de afgelopen jaren in de schulden zijn gekomen, zelfs in grote schuld. Uw commissie is van oordeel, dat op deze wijze niet kan worden doorgegaan en dat daarom aanpassing nodig is van de in bijlage 1 van het deputatenrapport voorgestelde uitvoeringsregeling en de door deze deputaten voorgestelde begroting voor de komende jaren.

Uw commissie stelt u voor, de in bijlage 1 van het deputatenrapport voorgestelde uitvoeringsregeling als volgt aan te passen:

1. wordt 1.1

Nieuw toevoegen:

1.2 Tot het admisse-examen wordt niet toegelaten degene, die de leeftijd van 30 jaar heeft bereikt.

1.3 Na via het admisse-examen te zijn toegelaten zal de studie voor degene, die financiële ondersteuning van Deputaten voor het Studiefonds behoeft, kunnen aanvangen zodra deze deputaten die ondersteuning toezeggen.

1.4 Deputaten zullen geen ondersteuning toezeggen zolang de hun ter beschikking gestelde financiële middelen daarvoor niet toereikend zijn.

Toelichting hierop wordt gegeven in de paragraaf Begroting 1999 - 2001.

Uw commissie stemt voor het overige in met de voorstellen van deputaten tot nadere invulling van de voorlo-

pige uitvoeringsregeling zoals vermeld in onderdeel 3 van hun rapport en bijlage 1, onder aantekening en met uitzondering van het volgende:

Onderdeel 3

ad 3.2: In aanmerking nemend, dat de begroting voor geheel 1995 werd vastgesteld door de GS van 1992 is het niet juist te achten, dat deze verhoging van 20% is toegepast met terugwerkende kracht tot 1 november 1995. Overigens doet uw commissie geen voorstel dit te corrigeren.

ad 3.3: Daar worden voor de bepaling van het eigen vermogen en het rendement daarvan een vijftal uitvoeringsregels vermeld. Uw commissie vraagt zich af of het juist is het benoemde rendement over de waarde van het eigen huis in mindering te brengen op de uitkering. Uw commissie neemt aan, dat bedoeld is het onbelaste deel van de waarde van het eigen huis. Maar dat neemt de gereken vraag niet weg. Het in het huis geïnvesteerde kapitaal levert geen rente op, alleen woongenot; daarvoor wordt betaald door derving van rente. Uw commissie denkt, dat als vijfde uitvoeringsregel dient te worden vermeld, dat de eigen woning niet wordt meegerekend bij de bepaling van het eigen vermogen bedoeld in artikel 4 sub 3.3.1. Uw commissie stelt u voor, deputaten te vragen zich hierover nader te beraden.

Bijlage 7

6: "lening" te vervangen door "renteloze lening".

7: Uw commissie wijst er op, dat "afbouw" hier niet anders betekent dan "kwaitscheiding".

8: 8.3 als volgt aan te vullen: "Indien aanvrager geen predikant wordt of een benoeming tot bijzondere arbeid aanvaardt (art. 6 K.O.) of overgaat tot een andere staat des levens (art. 12 K.O.) of als predikant ... enz."

Begroting 1999 - 2001

De sinds 1995 ontstane ongedekte schuld van het Studiefonds bedraagt eind 1998 naar raming van Deputaten Financiële Zaken f. 450.000.

Voor de komende drie jaar gaan Deputaten Studiefonds uit van gemiddeld zes studenten, die een maximaal beroep op het fonds doen. Dit betekent over drie jaar een totaal van f. 675.000.

Deputaten Studiefonds doen het voorstel de beide bedragen samen te voegen en die in de komende drie jaar te laten betalen door de kerken door middel van een nieuwe afdracht van f. 4,90 per lid per jaar.

Uw commissie neemt dit voorstel niet over, maar stelt het volgende voor:

- Aan het vermogen van de T.U. wordt f. 450.000 onttrokken ten gunste van deputaten Studiefonds.

- Voor de komende drie jaar wordt aan Deputaten Studiefonds per jaar voor algehele uitvoering van hun opdracht ten hoogste een bedrag ter beschikking gesteld, dat overeenkomt met drie maal het bedrag, dat een student per jaar behoeft indien deze een maximaal beroep op het fonds doet.

Ter toelichting op de voorstellen van uw commissie moge het volgende dienen:

Uw commissie wijst u er op, dat niet deputaten en evenmin de kerken verantwoordelijk zijn voor de tekorten gedurende de jaren 1996 - 1998, ontstaan door de toelating van oudere studenten, maar de GS 1995 vanwege de wijze van aanpassing van de voorlopige uitvoeringsregeling en voorts curatoren vanwege de hantering daarvan.

Uw commissie is dan ook met Deputaten Financiële Zaken van oordeel, dat het op de weg ligt van de T.U. het in die periode ontstane tekort te dekken door onttrekking van f. 450.000 aan het vermogen van de universiteit ten gunste van Deputaten Studiefonds.

De leeftijdsgrens van 30 jaar is gesteld omdat de behoefte aan financiële ondersteuning boven die leeftijdsgrens gewoonlijk groter is dan beneden die grens en de draagkracht van onze kerken een onbeperkte toestrooming niet verdraagt.

Voorts is uw commissie van oordeel, dat deputaten te ruim hebben begroot door uit te gaan van een bedrag, dat overeenkomt met wat nodig is voor gemiddeld zes studenten met volle uitkering. Uw commissie is van oordeel, dat drie maal het bedrag benodigd voor een student met volle uitkering een betrouwbaarder raming is en bovendien, in aanmerking nemend de draagkracht van onze kerken, als maximaal toelaatbaar voor de uitgaven van deputaten moet worden vastgesteld. Indien zich in de komende jaren niettemin onvoorziene onvermijdbare begrotingsoverschrijdingen voordoen zal daarin niet worden voorzien door de T.U., noch als lening noch als schenking.

Beide correcties leiden ertoe reeds thans te stellen, dat de nieuwe extra last voor de kerken (waaraan thans ten dele niet kan worden ontkomen vanwege de reeds gedane toezeggingen) voor de komende jaren niet hoger dient te worden gesteld dan op f. 1,75 per lid per jaar. Uw commissie heeft zich voorgenomen, dit bedrag te beschouwen als één van de financiële basisgegevens, die als uitgangspunt dienen voor de algehele onderlinge financiële afweging aan het eind van de synode

Voorstellen

Uw commissie stelt u voor het volgende te besluiten:

1. Deputaten dank te zeggen voor de wijze waarop zij hun opdracht hebben uitgevoerd.
2. Opnieuw deputaten en secundari te benoemen.
3. Artikel 4 (Uitvoeringsregeling) van het Reglement voor het Studiefonds van de Theologische Universiteit wordt nader vastgesteld overeenkomstig bijlage 1 van het rapport van Deputaten voor het Studiefonds met dien verstande, dat deze bijlage wordt gewijzigd overeenkomstig de in dit commissierapport voorgestelde teksten voor de onderdelen 1, 6 en 8.3.
4. Deputaten te vragen zich nader te beraden over de vraag of de waarde van het eigen huis moet worden meegerekend bij de vaststelling van het eigen vermogen bedoeld in artikel 4 sub 3.3.1.
5. Uit het studiefonds worden geen bijdragen verstrekt na beroepbaarstelling.

6. Aan het vermogen van de T.U. wordt f. 450.000 onttrokken ten gunste van het Studiefonds tot dekking van het in de jaren 1996 - 1998 ontstane tekort. De door het Studiefonds ontvangen leningen worden daarmee afgelost c.q. kwijtscholden.
7. De begroting van uitgaven van Deputaten voor het Studiefonds voor de jaren 1999 - 2001 wordt voor elk jaar gebaseerd op ten hoogste een bedrag dat overeenkomt met drie maal het bedrag, dat een student per jaar behoeft indien deze een maximaal beroep doet op het fonds. In toekomstige onvoorziene onvermijdbare begrotingsoverschrijding zal niet worden voorzien door de T.U., noch als lening noch als schenking.

G. van Westrienen, rapporteur

BILAGE 74
Art. 174

RAPPORT 6 VAN COMMISSIE 7 TER AANVULLING VAN RAPPORT 2 INZAKE HET RAPPORT VAN DEPUTATEN-FINANCIËEL TU

In hun advies d stellen deputaten-Financieel voor art. 84 lid 3 KO aan te passen. In rapport 2 heeft commissie 7 u meegedeeld daarover later te rapporteren. Een eerste bespreking van uw commissie over het Landelijk Bureau heeft ertoe geleid dit thans te doen.

De probleemstelling, die geleid heeft tot advies d is als volgt:
Teneinde in het belang van alle betrokkenen te komen tot duidelijkheid en rechtsgelijkheid heeft de GS 1995 besloten aan art. 84 KO een nieuw lid 3 toe te voegen, dat als volgt luidt:
"Voor de uitvoering van niet-ambtelijk kerkelijk werk kan de generale synode medewerkers (doen) aanstellen.

Deze aanstelling zal geschieden met in achtname van de door de generale synode vastgestelde rechtspositieregeling(en).
De generale synode wordt in haar werkgeverfunctie vertegenwoordigd door haar deputaten kerkelijk administratief bureau.

Niet-ambtelijke werkers vervullen hun taak onder leiding van de deputaten op wier terrein zij werken." Aan deputaten KAB is door de GS 1995 (Acta art. 224 sub 12 e.a.) opgedragen de daarmee samenhangende besluiten uit te voeren.

In hun rapport (Rechtspositie personeel TU) concluderen zij, dat het Onderwijs Ondersteunend Personeel (OOP) van de TU niet-ambtelijke medewerkers zijn in de zin van art. 84 lid 3 KO en dat het Curatorium c.q. Deputaten-Financieel burgerrechtelijk en kerkrechtelijk t.o.v. de GS dezelfde positie innemen als de andere deputaatschappen.

Deputaten KAB hebben in bijlage 1 van hun rapport de herziene tekst opgenomen van bijlage 39 KO, "Rechtspositieregeling van ... enz." Die tekst is levens van toepassing op het OOP van de TU. Hier is van belang art. 3 sub 2 van die regeling: Werving en selectie vindt plaats door curatoren c.q. deputaten-Financieel, die een bindende voordracht doen aan deputaten KAB ten behoeve van de formele benoeming. Ten aanzien van docenten niet predikant zijnde laat het zich verstaan, dat de benoeming ook onder die regeling slechts zal plaats vinden onder voorbehoud van of na goedkeuring door de GS. Het OOP werkt ook dan onder leiding van curatoren c.q. Deputaten-Financieel. Tot nu toe is niet vastgesteld wie namens de GS bevoegd is het OOP te benoemen. Deputaten KAB stellen u in verband met het voorgaande voor art. 84 lid 3 niet te wijzigen.

Deputaten-Financieel geven er de voorkeur aan de GS als werkgever voor wat betreft het OOP niet te laten vertegenwoordigen door deputaten KAB maar door het Curatorium c.q. deputaten-Financieel. De benoeming zal dan voortaan plaats vinden door het Curatorium c.q. deputaten-Financieel. Zij adviseren om die reden art. 84 lid 3 te wijzigen. Zij onderbouwen hun advies met de bijlage bij hun rapport. Zij schrijven onder meer, dat de procedure van benoeming ook van het OOP zeer zorgvuldig is. Voorts onderschrijven zij, dat zoveel mogelijk dezelfde arbeidsvoorwaarden moeten gelden, zij het dat gezien de bijzondere positie van de universiteit op het punt van arbeidstijd en arbeidsduurverkorting naar bevind van zaken moet worden gehandeld.

Uw commissie is niet bekend met eventuele Algemene Voorwaarden van de rechtspositieregeling en met een model-Arbeidsovereenkomst voor het OOP van de TU (daaronder begrepen de pensioenregeling). Deputaten FB-TU doen geen voorstel om die op te nemen in een bijlage van de KO vergelijkbaar met bijlage 39. In dit licht zal mogelijk kunnen worden begrepen een verschil tussen het rapport van deputaten-Financieel en de bijlage bij dat rapport.

In de bijlage wordt voorgesteld de derde zin van art. 84 lid 3 KO aan te passen (en voorts enkele andere artikelen aan te passen).

In hun rapport wordt geadviseerd de tekst van het gehele artikel 84 lid 3 te vervangen. Daarmee vervallen ook andere zinnen dan de derde (zie terug). Dit lijkt er op te duiden, dat het niet de bedoeling van deputaten-Financieel is een eigen rechtspositieregeling tot stand te brengen vergelijkbaar met bijlage 39 KO. Te verwachten valt dan, dat in Apeldoorn bij elke benoeming de arbeidsvoorwaarden wel met grote zorgvuldigheid maar incidenteel zullen worden vastgesteld.

Het in dit kader laten vervallen van andere zinnen in art 84 lid 3 kan overigens niet omdat deze op een breder terrein betrekking hebben.

Voor de goede orde wijst uw commissie er nog op, dat ook Deputaten Financiële Zaken in hun rapport onder meer over dit onderwerp rapporteren. Zij komen hier met voorstellen, die blijkbaar tot stand zijn gekomen na afsluiting van het overleg, dat hierover tussen penningmeesters van de desbetreffende deputaatschappen heeft plaats gevonden, ten behoeve van uitvoering door deputaten KAB van de hun opgedra-

gen taken met bijstand van deputaten FZ. De uiteindelijke voorstellen van deputaten-Financieel beheizen nog weer andere wijzigingen.

Uw commissie is van oordeel, dat de voorstellen van deputaten KAB m.b.t. de TU burgerrechtelijk en kerkrechtelijk legitiem zijn en zonder probleem uitvoerbaar.

Voorzover uw commissie gegevens m.b.t. de TU ter beschikking heeft, geldt datzelfde voor de intentie van deputaten-Financieel. Deze intentie lijkt het best verwoord te zijn in het eerste voorstel in de bijlage bij hun rapport, maar hun advies in het rapport zelf wijkt daarvan af.

In dit stadium van besluitvorming van de GS meent uw commissie u geen verder strekkend voorstel te kunnen doen dan te handelen als volgt:

1. De GS besluit of zij zich wil uitspreken over de intentie van Deputaten-Financieel als verwoord in het eerste voorstel in de bijlage van het deputatenrapport.
2. Indien de GS positief heeft besloten over het eerste voorstel wordt in stemming gegeven of de intentie wordt aanvaard.
3. Indien de G.S. positief besluit over 2, uit te spreken dat dit impliceert, dat het Curatorium c.q. Deputaten-Financieel een rechtspositieregeling voor het OOP aan de G.S. ter goedkeuring voorleggen en in afwachting daarvan bijlage 39 K.O. toepassen op het OOP van de TU met dien verstande, dat de benoeming zal plaatsvinden door het Curatorium c.q. Deputaten-Financieel en dat inzake arbeidstijd en salarisoniveau rekening kan worden gehouden met specifieke omstandigheden.
4. Ongeacht de uitslag van de stemming sub 3 zal de definitieve besluitvorming plaats vinden tezamen met die van hiermee samenhangende maar verder strekkende voorstellen van andere deputaatschappen nadat de tekst van de voorstellen van Deputaten-Financieel is verduidelijkt.

G. van Westrienen, rapporteur

BILAGE 75
Art. 181

RAPPORT 9 COMMISSIE 5 KERKELIJKE VERHOUDINGEN- BINNENLAND - NGK

Vanuit de vergadering zijn de volgende voorstellen ingediend

Voorstel 1

I. "levens constaterende 1, 2, 3" vervalt

II. onder van pordeel:

1. "thans" schrappen

2. "thans" schrappen

3. "op dit moment" schrappen

4. "voor" invoegen na "dat"

"lukt moeilijk lijkt te zijn" vervangen door "evenmin een basis lijkt te bestaan"

5. vervalt

III. onder spreekt uit:

3. "onder de huidige omstandigheden" vervalt

3. "er" toevoegen voor "geen"

5. vervalt

IV. onder en besluit:

1. "voorlopig" vervalt

4. "nader" vervalt

toevoegen na "machten"; "- indien gewenst - op beperkte schaal"

R. Kok

Voorstel 2

I. van oordeel

6. dat het vanwege de nood van het huidige gesecculariseerde levensklimaat en de zorgwekkende theologische en kerkelijke situatie én de verantwoordelijkheid die we als kerken van Gereformeerd belijden juist in het licht daarvan voor elkaar hebben, geboden is contact met elkaar te blijven onderhouden;

7. dat langs die weg onder Gods zegen wellicht een opening ontstaat om als CGK en NGK elkaar opnieuw aan te spreken op de gemeenschappelijke belijdenis, en elkaar daarin te vinden.

II spreekt uit

2. dat het niettemin nodig is deputaten op te dragen samenspreking te zoeken met de NG-commissie over de betekenis en inhoudelijke kracht van het Geref. belijden voor onze tijd en er daarbij bij haar op aan te dringen die belijdenis nadrukkelijk in haar theologische bezinning te betrekken.

III en besluit

1. Niettegenstaande de grote verschillen in standpunt rond de in bespreking geweest zijnde zaken, de samensprekingen met de NG-commissie in de komende periode voortgang te geven, zulks uit overweging dat de nood van de tijd waarin wij kerken van Christus zijn, de aanvallen die in toenemende mate op haar meest wezenlijke fundamenten worden gedaan en niet in de laatste plaats geleid op het beeld dat de Here Jezus bijkens Mattheüs 5 van zijn gemeente in deze wereld verlangt, ons dwingt elkaar te blijven zoeken in de eenheid van het ware geloof.

Groenier

Den Hertog

D. Koolle

Voorstel 3**3 Voorstellen
constaterende**

1. dat de verschillen die gebleven waren ten aanzien van de visie op de toeëigening des heils niet zijn weggenomen in het korte bestek dat ze besproken zijn en een verder gesprek hierover niet goed mogelijk is gebleven.

Van Piet

De commissie heeft zich op de drie voorstellen bezonnen

t.a.v. voorstel 1

- I. de commissie heeft de drie genoemde constatering toegevoegd omdat zij een volledig beeld wil geven van de situatie op het landelijk en plaatselijk niveau. Constatering 1 is vastgesteld na onderzoek van relevante gegevens uit het Samenwerkingsoverleg. De constatering 2 en 3 vloeien voort uit het rapport van deputaten (4.4.2.3.) en (4.4.4.3.3.). De commissie acht het dan ook niet nodig dit voorstel over te nemen;
- II. Het deputaatschap voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland krijgt op dit moment geen nieuwe opdracht tot samenspreking over de onderwerpen genoemd in 'van oordeel 1 t/m 4, maar dat betekent niet dat in de toekomst - zonedig - opnieuw over genoemde geschillen gesproken dient te worden. Tevens moet het deputaatschap voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland contact onderhouden met de NG-commissie vanwege de aard en de omvang van de plaatselijke contacten. De commissie kan dan ook de vijf voorgestelde wijzigingen niet overnemen.
- III. 3. de commissie bedelt met de woorden 'onder de huidige omstandigheden' te zeggen dat de reeds genoemde oordelen 1 t/m 4 voldoende aanleiding vormen om uitspraak 3 te doen. Derhalve neemt de commissie dit voorstel niet over;
- III. 3. de commissie gaat accoord met de toevoeging van het woord 'er' na 'omstandigheden';
- III. 5. de commissie heeft deze vijfde uitspraak gedaan omdat zij rechtstreeks voortvloeit uit haar oordeel 5. De commissie kan dan ook dit voorstel niet overnemen;
- IV. 1. de commissie heeft het woord 'voorlopig' opgenomen omdat niet kan en mag worden uitgesloten dat in de toekomst - zo mogelijk - opnieuw gesproken zal dienen te worden in het kader van het zoeken naar kerkelijke eenheid; zij hecht er aan dit woord 'voorlopig' te handhaven in haar voorstellen;
- IV. 2. de commissie is van mening dat het begrip 'nader' reeds aangeeft dat de wenselijkheid en de frequentie van het contact afhangt van de ontwikkeling van plaatselijke situaties of zaken van gemeenschappelijk belang. De commissie acht het daarom niet nodig 'nader' te vervangen door 'indien gewenst - op beperkte schaal'. De G.S. kan op voorhand niet inschatten of contact gewenst is en op welke schaal het moet plaats vinden.

t.a.v. voorstel 2

- I. de commissie is bereid aan de intentie van het 'van oordeel 6' vorm te geven door de woorden 'de nood van het huidige gesecculariseerde levensklimaat en de zorgwekkende theologische en kerkelijke situatie én de verantwoordelijkheid die we als kerken van Gereformeerd belijden juist in het licht daarvan voor elkaar hebben' toe te voegen aan haar eigen 'van oordeel 6'.
- II. de commissie neemt het 'van oordeel 7' niet over omdat zij voortvloeit uit het 'van oordeel 6'.
- III. de commissie vraagt zich af of dit 'spreek uit 2' op deze wijze kan worden opgenomen. Zij meent dat dit voorstel niet voldoende recht doet aan 'de huidige stand van zaken' zoals verwoord in 'van oordeel 1 t/m 4. De commissie kan zich evenwel voorstellen dat in het wederzijds contact 'de betekenis en inhoudelijke kracht van het gereformeerd belijden voor onze tijd' een plaats krijgt. Op die wijze kunnen deputaten er bij de CCS op aandringen 'die belijdenis nadrukkelijk in haar theologische bezinning te betrekken'. De commissie neemt derhalve dit voorstel niet over mede uit het oogpunt dat het gesprek over de belijdenis - zonedig - kan plaatsvinden binnen het kader van 'zaken van gemeenschappelijk belang' waarvan sprake is in 'spreek uit 5'.
- IV. De commissie acht 'besluit 1' een stap te ver gezien de geconstateerde verschillen in de samensprekingen.

t.a.v. voorstel 3

De commissie heeft in principe geen bezwaar dit voorstel over te nemen daar zij geen inhoudelijk verschil met haar eigen voorstel ziet. Zij ziet de noodzaak derhalve niet en geeft daarom de voorkeur aan haar eigen voorstel.

De commissie stelt u voor

**De generale synode
overwegende**

1. dat deputaten, overeenkomstig hun opdracht, met de NG commissie gesproken hebben over de verschillen met betrekking tot de toeëigening des heils, de relatie Schrift en confessie, de vragen ten aanzien van het AKS en het besluit van de Landelijke Vergadering van de NGK inzake de openstelling van het diakenambt voor zusters der gemeente;
2. dat de synode van 1995 er bij de kerken op aandrang terughoudendheid te betrachten in het zoeken naar en uitbreiden van contacten met de NGK;

constaterende

1. dat de verschillen die gebleven waren ten aanzien van de visie op de toeëigening des heils slechts in kort bestek besproken zijn aangezien een verder gesprek hierover niet goed mogelijk is gebleven;
2. dat ook de bezwaren die gezeten zijn met betrekking tot het AKS gebleven zijn;
3. dat het besluit van de Landelijke Vergadering inzake de openstelling van het diakenambt voor zusters

der gemeente vanwege de wijze, waarop dit besluit is tot stand gekomen alsmede doordat ook de oorspronkelijke theologische fundering ervan (die niet aanvaard werd), vragen oproep, een belemmering blijft op de weg naar eenheid;

4. dat het gesprek over de relatie tussen Schrift en confessie onbevredigend is geweest en dat in dezen geen overeenstemming kon worden bereikt;
5. dat deputaten de opdracht van 1895 'om met de NG commissie te spreken over de vraag welke de gevolgen zijn van het gegeven dat in de samensprekingen tot nu toe de verschillen met betrekking tot de toeëigening des heils niet voldoende duidelijk zijn weggenomen' niet hebben kunnen uitvoeren en dat zij, geleid op de verdere ontwikkelingen in de relatie met de NGK het momenteel niet zinvol achten deze opdracht alsnog uit te voeren;
6. dat door de toenemende belemmeringen die op landelijk niveau tussen de NGK en de CGK zijn gegroeid, de hoopvolle verwachtingen die er in het verleden waren, helaas niet gerealiseerd zijn;

tevens constaterende

1. dat op plaatselijk vlak de contacten tussen de NGK en de CGK in de afgelopen periode eerder toe- dan afgenomen zijn;
2. dat deze contacten door de jaren heen merendeels als een zegen worden ervaren;
3. dat in de NGK meer en meer een tendens is in de richting van ondertekening van het ondertekeningformulier hetgeen als positief is aan te merken;

van oordeel

1. dat er thans onvoldoende basis is om met de NG commissie door te spreken over de gebleven verschillen ten aanzien van de toeëigening des heils;
2. dat een verder gesprek over de bezwaren die gezeten zijn met betrekking tot het AKS met name voor wat betreft de preambule, het ondertekeningformulier en AKS art.34 thans geen perspectieven biedt;
3. dat het op dit moment niet zinvol is om verder te spreken over het besluit van de Landelijke Vergadering inzake de openstelling van het diakenambt voor zusters der gemeente;
4. dat voortzetting van het gesprek over de relatie tussen Schrift en confessie momenteel uiterst moeilijk lijkt te zijn;
5. dat het vanwege de aard en omvang van de plaatselijke contacten van belang is om ook op landelijk niveau contact te blijven onderhouden mede geleid op de nood van het huidige gesecculariseerde levensklimaat en de zorgwekkende theologische en kerkelijke situatie én de verantwoordelijkheid die we als kerken van Gereformeerd belijden juist in het licht daarvan voor elkaar hebben;

spreek uit

1. met droefheid te moeten vaststellen dat het niet gelukt is in de samensprekingen de verschillen weg te nemen en de belemmeringen op weg naar eenheid met de NGK op te heffen;
2. dat het gezien de huidige stand van zaken niet nuttig is deputaten nieuwe opdrachten tot samensprekingen met de NG commissie te geven, die in het kader van het zoeken naar kerkelijke eenheid staan;
3. dat onder de huidige omstandigheden er geen grond meer voor is om in de toekomst op plaatselijk niveau bijlage 6 K.O. toe te passen in de relatie tot de NGK;
4. dat slechts in specifieke situaties bijlage 6 K.O. nog van toepassing is namelijk voor die gemeenten die in een vergevorderd stadium van samenspreking zijn;
5. dat ondanks het sub 1 t/m 4 uitgesproken de contactoefening met de NGK vooral met het oog op de plaatselijke situaties en zaken van gemeenschappelijk belang van waarde is;

en besluit

1. de samensprekingen met de NG commissie in het kader van het zoeken naar kerkelijke eenheid voorlopig te beëindigen en deputaten daarom geen nieuwe opdrachten terzake te geven;
2. aan de kerken mee te delen dat er in het licht van de ontwikkelingen helaas geen reden is contacten met de NGK te zoeken en uit te breiden;
3. bijlage 6 K.O. voortaan niet meer toe te passen op de relatie tot de NGK met uitzondering van de in 'spreek uit' punt 4 genoemde situaties;
4. deputaten te machtigen nader contact te onderhouden met de NG commissie, mede met het oog op de plaatselijke situaties en zaken van gemeenschappelijk belang;
5. ten aanzien van de samenwerkingsgemeenten en de samenwerkende gemeenten een afzonderlijk besluit te nemen.

rapporteur H. v. d. Heuvel

**BULAGE 76
Art.189****RAPPORT 7 COMMISSIE 5 KERKELIJKE VERHOUDINGEN - BINNENLAND - GKV**

Vanuit de vergadering zijn de volgende voorstellen ingediend t.a.v. het voorstel van de commissie aan de G.S.:

1. Besluit 4.

Deputaten op te dragen zich in het licht van de Heilige Schrift te bezinnen op de vraag welk gewicht aan

zaken als eigen kerkelijke cultuur, eigen kerkelijke identiteit en de bewaring van interne kerkelijke eenheid gegeven mag worden en op welke wijze de kerk van Christus in het besef van en onder het beslag van Christus' gebod om eenheid van de zijnen en op weg naar zijn toekomst, daarmee heeft om te gaan.

G.C. den Hertog
J. Groenleer

2. De tekst van het voorstel tot besluit, zoals geformuleerd door deputaten onder van oordeel 2, wordt in het commissievoorstel gewijzigd, zonder dat dit in het rapport wordt onderbouwd. Het is niet de taak voor de commissie om het handelen of spreken van deputaten GKV te beoordelen. Bovendien is het nauwer samenleven met het NGK in de zgn. samenwerkingsgemeenten grotendeels geregeld in bijlage 6 K.O.

Voorstel ds. A.P. van Langevelde, gesteund door ds. J. Groenleer.
De door deputaten voorgestelde tekst onder van oordeel 2 handhaven.

A.P. van Langevelde / J. Groenleer

3.

...en besluit:

- deputaten op te dragen aan de deputaten van de GKV te verzoeken een deel van de in 3 bedoelde bezinning gezamenlijk te doen;
- deputaten op te dragen plaatselijke kerken te informeren over mogelijkheden eventueel geconstateerde overeenstemming vorm te geven, dan wel te wijzen op de in bijlage 6 K.O. geboden mogelijkheden voor het contact met de GKV.

Hilbers

4.

deputaten te verzoeken zich nader te bezinnen op de vraag of een federatie van kerken aanbeveling verdient en op welke wijze deze vorm zou kunnen krijgen.

D. Visser

5. Aanvulling M.v.d. Sluys/R.Kok

spreekt uit:

3. daarvan op de volgende synode verslag te doen

besluit:

3. daarvan op de volgende synode verslag te doen.

De commissie heeft zich op deze voorstellen beraden.

l.a.v. 1 besluit 4 kan besproken worden bij de behandeling van het voorstel om zich te bezinnen op de relatie tussen het landelijk kerkverband en de zelfstandige plaatselijke gemeente met het oog op contacten met gereformeerde belijders in Nederland.

l.a.v. 2 de commissie attendeert u erop dat "van oordeel 2" in het deputerenrapport in het commissierapport staat onder "van oordeel 3".

Voor alle duidelijkheid stelt de commissie voor in haar rapport in het "van oordeel 2" het woord "terecht" te schrappen en toe te voegen na "deputaten" ter verduidelijking de afkorting "GKV".

l.a.v. 3 de commissie is bereid besluit 4 als volgt over te nemen:

"deputaten op te dragen aan de deputaten GKV te verzoeken een deel van de in uitspraak 3 bedoelde bezinning gezamenlijk te doen".

Wat betreft "besluit 5": De commissie neemt dit voorstel niet over. Zij stelt u voor de intentie van dit voorstel als volgt te verwerken in haar voorstel onder "spreekt uit ... 3" en daarover de plaatselijke kerken te informeren".

l.a.v. 4 de commissie vindt dit voorstel overbodig daar in haar rapport onder "spreekt uit ... 1" sprake is van "van oordeel 2 t/m 8".

Oordeelt de vergadering dat dit voorstel overgenomen moet worden, dan heeft de commissie er geen bezwaar tegen.

l.a.v. 5 de commissie stelt u voor dit voorstel niet over te nemen daar het vanzelf spreekt dat deputaten verslag uitbrengen van hun werkzaamheden.

l.a.v. het besluit punt 3 toevoegen "en daarover de plaatselijke kerken te informeren".

Rapporteur H v d Heuvel

BILAGE 77

Art. 190

RAPPORT 8 COMMISSIE 5 KERKELIJKE VERHOUDINGEN- BINNENLAND - G.B.

Vanuit de vergadering zijn een tweetal voorstellen ingediend l.a.v. het voorstel van de commissie aan de G.S.:

Voorstel 1:

- onder "van oordeel 1" de woorden "verder weg lijkt te zijn dan eerder het geval was" te vervangen door "niet dichterbij is gekomen";
- "van oordeel 2 en 3" schrappen;
- onder "van oordeel 4" het woord "niettemin" toevoegen na "dat er...";
- onder "en besluit...2" de woorden "op beperkte schaal" schrappen.

J. Groenleer

Voorstel 2

onder "en besluit...3" de woorden "op allerlei terreinen" te schrappen en na het werkwoord "bevorderen" toe te voegen "met name op het terrein van kerkelijke, sociale en maatschappelijke problemen".

G.F. van der Beek

De commissie heeft zich op deze twee voorstellen beraden.

l.a.v. voorstel 1

- de commissie is van mening dat haar oordeel 1 een reële weergave van de huidige stand van zaken is ten aanzien van de contacten. Zij neemt derhalve voorstel 1 niet over;
- de commissie neemt dit voorstel niet over omdat beide oordelen het feitelijke resultaat zijn van de gevoerde gesprekken;
- de commissie gaat accoord met de voorgestelde toevoeging omdat "niettemin" de noodzaak onderstreept van het contact blijven onderhouden;
- de commissie heeft er geen probleem mee dit voorstel over te nemen, daar het niets af doet aan de intentie van "besluit 2".

l.a.v. voorstel 2

de commissie kan dit voorstel in zoverre overnemen dat zij "problemen" wil vervangen door "vraagstukken". Het voorstel concerteert de in "besluit 3" bedoelde terreinen.

Uw commissie wil zelf ook nog een wijziging aanbrengen in haar rapport. Bij nader inzien vindt uw commissie het beter onder "spreekt uit" te spreken over "...contacten...die in het kader van het zoeken naar kerkelijke eenheid staan" dan over "contacten...de eenheid van gereformeerde belijders beogen".

Uw commissie stelt u voor

De generale synode

constaterende

- dat de synode van 1995 uitsprak, dat het goed is als er vormen van contact worden onderhouden met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond in de hoop dat de zaak van de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland mede daardoor gediend zal worden;
- dat het standpunt dat door het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond inzake het SoW-proces is ingenomen laat zien, dat men ook in de verenigde kerk "op z'n post wil blijven".

van oordeel

- dat door dit standpunt van het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond overeenstemming op het gebied van de ecclesiologie verder weg lijkt te zijn dan eerder het geval was;
- dat het binnen het kader van het zoeken naar eenheid van de gereformeerde belijders moeilijk geworden is om de zin aan te geven van voortzetting van contacten met de Gereformeerde Bond;
- dat op dit moment onmogelijk gezegd kan worden of en hoe er in de toekomst eventueel wel weer perspectieven zullen komen;
- dat er niettemin aanleiding is om - gelet op de nood der tijden - met andere kerken en groepen, die de gereformeerde belijdenis onderschrijven, contact te houden met het oog op het stimuleren van elkaar in het uitdragen van en gestalte geven aan de gereformeerde confessie in onze tijd;

spreekt met droefheid uit

dat het op dit moment niet zinvol is deputaten op te dragen verdergaande contacten te onderhouden met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond, die in het kader van het zoeken naar kerkelijke eenheid staan;

en besluit

- deputaten op te dragen nauwlettend de ontwikkelingen in het SoW-proces te volgen en adequaat te reageren op signalen die perspectief zouden kunnen openen op mogelijkheden van eenheid van de gereformeerde belijders;
- deputaten op te dragen met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond contact te onderhouden met het oog op het elkaar stimuleren in het uitdragen van het bijbels gereformeerde gedachtegoed in ons land;
- deputaten op te dragen met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond te overleggen op welke wijze zij beiden een stimulerende rol kunnen spelen om de samenwerking te bevorderen met name op het terrein van kerkelijke, sociale en maatschappelijke vraagstukken.

Rapporteur H v d Heuvel

BILAGE 78

Art. 191

AANVULLEND RAPPORT COMMISSIE 1 MET BETREKKING TOT HET RAPPORT VAN HET CURATORIUM.

Vanuit de vergadering zijn de volgende voorstellen ingediend.

- 1.13. Het curatorium op te dragen om een afwijzing bij het admmissie-examen met redenen te omkleeden en daarvan de afgewezenen en zijn kerkenraad vertrouwelijk schriftelijk in kennis te stellen.

huidge 13 w, 14 enz.....

ds. J. Jonkman/ds A. Hilbers

2. Nieuw 12:
Het curatorium op te dragen het onderzoek naar de wenselijkheid van een psychologisch onderzoek af te ronden en daarbij nader te overwegen of dit onderzoek tot de vereisten van het admisse-examen zal behoren of dat de admisse studenten te eniger tijd tijdens hun studie aan de T.U. verplicht zullen worden, zich aan zo'n onderzoek te onderwerpen.
- ds. P. den Butter/ds. R. Kok
3. Het curatorium op te dragen om samen met de hoogleraren wegen te zoeken om meer bekendheid te geven aan het werk van de Theologische Universiteit, visie en beleid ontwikkelen om jongeren te stimuleren theologie te studeren en gezien het tekort aan predikanten deze zaak in de voorbode van de kerken aan te bevelen.
- ds. J. Bosch/ds. J. Groenier

De commissie heeft zich op deze voorstellen beraden. Ten aanzien van het eerste voorstel is uw commissie de volgende mening toegedaan. Om te kunnen komen tot een goede verwerking van een teleurstellende uitslag van het admisse-examen is het voor de betrokkene van belang enig inzicht te ontvangen in de redenen die het curatorium ertoe bewegen hem af te wijzen. Teneinde hem in deze persoonlijke verwerking op een adequate wijze te kunnen bijstaan, dient ook zijn kerkenraad c.q. pastor vertrouwelijk ingelicht te worden. Om deze reden kan de commissie dit voorstel overnemen.

- Ten aanzien van het tweede voorstel laten wij ons leiden door de volgende overwegingen. Het komt ons voor dat de wenselijkheid van een psychologisch onderzoek voldoende duidelijk is en niet nader onderzocht behoeft te worden. Uw commissie wil haar eigen voorstel 12 handhaven. Als argumentatie hiervoor wijzen wij op het volgende:
- De formuleringen van het curatorium waarborgen voldoende dat de psychologische test geen afbreuk doet aan de bedoeling van het admisse-examen.
 - De psychologische test als vereiste voor het admisse-examen maakt het beter mogelijk de admisse studenten gericht te kunnen begeleiden.
 - De objectiviteit is ermeer gediend wanneer een dergelijke test voor ieder een vereiste is.

Ten aanzien van het derde voorstel zijn wij van mening dat dit overbodig is en dus niet overgenomen moet worden. De Theologische Universiteit is al gericht bezig (en met goed resultaat) het werk meer bekendheid te geven. Het is niet allereerst de taak van het curatorium maar van de kerkenraden en hun predikanten om jongemannen te wijzen op en te stimuleren tot de studie van de theologie.

H. Korving, rapporteur.

BILAGE 79
Art. 196, 259

DEPUTATEN VOOR DE EVANGELIEVERKONDIGING ONDER ISRAËL

Hierbij bieden wij u het verslag aan over onze werkzaamheden in de periode vanaf de Generale Synode van Zierikzee 1995 tot aan mei 1998. Uw vergadering bespreekt dit rapport in een bijzondere tijd. Het is namelijk het jaar waarin het 50-jarig bestaan van de staat Israël wordt gevierd - we hebben daar aandacht aan geschonken in het nummer van april 1998 van "Vrede over Israël". En het is in een periode kort na een aantal voor het jodendom bijzondere dagen: nieuwjaar, de "geduchte dagen" (de tien dagen van inkeer en omkeer tussen nieuwjaar en grote verzoendag), grote verzoendag, loofhutentfeest en het feest van de vreugde der wet. Deze dagen worden op indrukwekkende wijze gevierd - zo, dat het ook het openbare leven in Israël beheerst. Een en ander moogt ons gebed voor Israël intensiveren.

1. Algemeen

1.1 Samenstelling deputaatschap

Momenteel is de samenstelling van het deputaatschap voor de Evangelieverkondiging onder Israël als volgt. De zedende kerk van Zierikzee is in ons deputaatschap vertegenwoordigd door ds. J. Oosterbroek en br. M. Weesdorp. Laastgenoemde broeder volgde in januari 1997 br. D.C. Quist op. De zedende kerk van Groningen heeft br. K. van Smeden en ds. H.M. van der Vegt als afgevaardigden aangewezen. De Particuliere Synode van het Noorden vaardigt de broeders ds. A. Brons (sec. ds. D.J.K.G. Rulter) en ds. J. Germs (sec. ds. R. van de Kamp) af. De Particuliere Synode van het Oosten laat zich in ons deputaatschap vertegenwoordigen door de predikanten H. Blesma (sec. ds. A. Wagenaar) en P.D.J. Bujs (sec. ds. A.K. Walfelt). De Particuliere Synode van het Westen benoemde de predikanten J. Groenier (sec. G. van Rooke) en G.J. Capellen (sec. br. ds.ing. C. van der Spek). Als deputaten van de Particuliere Synode van het Zuiden zijn aangewezen ds. J.P. Bollen (sec. ds. M. van der Sluis) en br. G.J. Orstein (sec. ds. A.G. Boogaard).

De Generale Synode van Zierikzee 1995 benoemde tot eerste secretaris ds. M.W. Vrijhof, tot tweede secretaris ds. H.D. Rietveld, tot eerste penningmeester br. P. Vroe, tot tweede penningmeester br. P.A. van Er RA en tot adviseur dr. G.C. den Hertog.

1.2 Samenstelling moderamen

Als voorzitter van ons deputaatschap treedt ds. H. Blesma op, die bij zijn afwezigheid vervangen wordt door

ds. P.D.J. Bujs. Verder maken de door de Generale Synode benoemde deputaten en adviseur deel uit van het moderamen.

1.3 Wijzigingen in de samenstelling van het deputaatschap

In de verslagperiode traden enkele wijzigingen op in de afvaardiging van de Particuliere Synoden. De predikanten E.E. Siofstra en C. van Alten, beiden uit de Particuliere Synode van het Westen, traden terug. Ds. E.E. Siofstra vanwege zijn benoeming in het deputaatschap Pastoraat in de Gezondheidszorg, in 1995, en ds. C. van Alten in verband met zijn vertrek naar het ressort van een andere Particuliere Synode. De twee broeders hebben zich, evenals de reeds eerder genoemde br. D.C. Quist uit Zierikzee, met veel inzet gegeven voor het werk in ons deputaatschap.

2. Zedende kerken

We mogen met dankbaarheid melding maken van een goede samenwerking met de zedende kerken van Zierikzee en Groningen. Er is intensief samengewerkt met de beide kerken in de periode dat ds. H.M. van der Vegt terugtrad en ds. C.J. van den Boogert aantrad. We konden in goed overleg de zaken regelen die met de genoemde wijziging van werker te maken hadden.

Het heeft ons verheugd dat de gemeente van Zierikzee ds. Van den Boogert beroepen heeft voor het werk in Israël en we zijn dankbaar voor de betrokkenheid van deze gemeente bij het werk van het deputaatschap en bij haar predikant in Jeruzalem.

De gemeente van Groningen heeft in nauwe samenwerking met ons deputaatschap ds. H.M. van der Vegt begeleid bij zijn repatriëring en beroepsaansluiting in de kerken. Het is voor ds. H.M. van der Vegt en voor de gemeente van Groningen evenals voor ons deputaatschap een verdrietige constatering dat er voor ds. H.M. van der Vegt geen beroep uit de kerken is gekomen. Deputaten hebben zich bereid verklaard de kerkenraad van Groningen, onder wiens verantwoordelijkheid ds. H.M. van der Vegt valt, desgevraagd met raad en daad bij te staan indien de situatie daartoe aanleiding zou geven. Wat de uitkering betreft, die aan ds. H.M. van der Vegt is toegekend na zijn repatriëring, verwijzen we naar wat in dit rapport staat onder de paragraaf "Financiën".

3. Vergaderingen

In de verslagperiode vergaderden we als deputaten veertien maal, en wel in 1995 op 30 mei, 22/23 september en 12 december; in 1996 op 14 maart, 14 juni, 19 september en 10 december; in 1997 op 7/8 februari, 1 mei, 3/4 oktober en 9 december; in 1998 tot dusver op 12 februari, 14 april en 5 juni.

Ter voorbereiding van de deputatevergaderingen wordt in de regel een moderamenvergadering gehouden, waar naast de leden van het moderamen en de adviseur - indien nodig of gewenst - ook afgevaardigden van (één van) de zedende kerken aanwezig kunnen zijn. In de verslagperiode was daartoe geen aanleiding.

De vergaderingen waarbij twee data staan vermeld zijn onze zogenaamde "bezinningsweekenden" geweest, waarop wij twee dagdelen (vrijdagsavond en zaterdagmorgen) geheel wijdden aan bezinning op centrale thema's van ons werk. In 1995 was het thema: "Dienst der verzoening". Dit thema was gekozen met het oog op het aantreden van de nieuwe Israëlwerker. In het voorjaar 1997 spraken we over "Het gebod in de joodse en christelijke traditie" en over "Proeven van joodse uitleg". In het najaar 1997 bezonnen we ons nogmaals op de dienst der verzoening. Tevens hebben we ons toen bezig gehouden met de positie van de Joden die Jezus als Messias bejelden. In onze rapportage aan de Particuliere Synoden geven we steeds aan met welke thema's we ons bezighouden. Verder schrijft ds. H. Blesma in ons blad "Vrede over Israël" met enige regelmaat artikelen over de inhoud en de resultaten van onze bezinning onder de titel "Waarover spraken wij?".

4. Bezinning

4.1 De Dienst der Verzoening

4.1.1 De inzet van ons werk

In de beroepsbrief, op 24 oktober 1994 door de kerkenraad van Zierikzee verzonden aan ds. Van den Boogert, wordt met betrekking tot de van hem verlangde diensten verwezen naar de voorlopige taakomschrijving, die als bijlage 1 aan de brief is toegevoegd. Deze bijlage - die de titel draagt: "Taakomschrijving voor het werk in Israël, in opdracht van Deputaten voor de Evangelieverkondiging onder Israël" - vermeldt onder punt 1, "Uitgangspunten":

- "Dienst der verzoening" mag over de opdracht van de kerk ten opzichte van het joodse volk - dat we verder met de bijbelse naam Israël noemen - het eerste en bepalende woord zijn. Deze zinsrede - "bediening der verzoening" - wordt door de apostel Paulus gebruikt in 2 Kor. 5:18, en direct nader omschreven en toegelicht. Twee aspecten van de dienst der verzoening noemt hij daar: (1) De inhoud ervan: de in het kruis van Christus aangebrachte verzoening, bestaande in de niet-toerekening van onze overtredingen op grond van het zoenoffer van Christus; en (2) het aan de apostelen toevertrouwde woord van de verzoening, dat hen machtigt met gezag - alsof God Zelf door hun mond vermaant - het appél te doen horen: "Laat u met God verzoenen". Terecht heeft de kerk in dat laatste altijd de wezenlijke inhoud en het appél van de Evangelieverkondiging gezien. We moeten echter goed in het oog houden hoe de dingen hier gezegd worden. Het appél in het "woord van de verzoening" berust op en wordt gekwalificeerd door de door God in Christus aangebrachte verzoening, die alomvattend is en de grenzen van de persoonlijke belevenis overstijgt. Evenals de apostelen destijds heeft ook de Evangelieverkondiger vandaag de opdracht in heel zijn optreden de door God tot stand gebrachte verzoening te weerspiegelen, te zoeken en uit te dragen.

Bij deze uitgangspunten wordt dan verder gesproken over "de bijzondere relatie tussen kerk en Israël" die gekenmerkt wordt door een wezenlijke verbondenheid én een smartelijke geschiedenis. Daarom moet "trouw aan Schrift en belijdenis en leidend op de praktische mogelijkheden en problemen, gezocht worden naar de juiste wijze om in de dienst der verzoening te staan en te leven".

Dit heeft consequenties, bv. (we citeren weer uit de genoemde bijlage):

3.1 Bij de bijzondere dienst der verzoening, zoals die in de Evangelieverkondiging onder Israël gestate krijgt, gaat het erom in woord en daad ernst te maken met en getuigenis af te leggen van de concrete aspecten van het Evangelie. Dat moet uitkomen in een houding van ootmoed, aanvaardend en luisterrijchheid ten opzichte van Israël en in actieve ondersteuning van kerken en groepen die zich inzetten voor allerlei concrete gestalten van de dienst der verzoening.

4.1.2 De opdracht van de Generale Synode 1996

De Generale Synode van 1996 besloot o.m. "deputaten op te dragen de G.S. van 1996 te dienen met een nadere bezinning op de dienst der verzoening en in die bezinning aandacht te geven aan de wijze waarop in de Heilige Schrift gesproken wordt over de noodzaak van en de oproep tot persoonlijk geloof om in de verzoening door Christus te delen, opdat dat ook een duidelijke plaats krijgt in de taakomschrijving van de werker in Israël en in het werk zelf".

Op een tweetal bezinningsbijeenkomsten van deputaten – één in de aanloopperiode tot het werk van de Van den Boogart en één in 1997 – hebben we ons met deze materie beziggehouden. Daarbij is gebruik gemaakt van de inbreng van onze vorige en die van onze huidige Israëlpredikant, en onder meer van de reeks van zeven artikelen in "De Wakker", van de hand van dr. G.C. den Hertog, over "Verzoening als bijbels kernwoord" (jaargang 106; de serie begint op blz. 396). Ook ligt er het "bevestigingsformulier van dienaren des Woords voor de Evangelieverkondiging onder Israël", zoals dit door de G.S. van 1974 is vastgesteld (zie de betreffende Acta, art. 141).

4.1.3 Uitwerking

Vanuit de samenhang van heel de Heilige Schrift vermelden we enkele basisgegevens met betrekking tot de betekenis van de verzoening.

De noodzaak van de verzoening

Met betrekking tot de noodzaak van verzoening kan als kernvraag worden gesteld: "Hoe zal in een gebroken, gevallen menswereld één mens weer kunnen leven voor Gods aangezicht?" (G.C. den Hertog, pag. 397).

Immers, door de zondeval is de relatie met God verbroken en is de mens niet alleen strafwaardig geworden, maar ook onbekwaam om vanuit zichzelf of door enig eigen middel die relatie te herstellen. Ook al zou die mens verzoeningsbehoefte gevoelen, dan nog kan hij niet voor God bestaan. Evenmin bewerkt een (hoe)veelheid van offers of de correcte wijze van brengen daarvan op zichzelf de noodzakelijke verzoening (zie Ps. 50; Jes. 1:10-20 en Hos. 6:6). Er is iets of iemand anders nodig om ons te reinigen en rechtvaardig voor God te stellen.

De oorsprong van de verzoening

In de diepe en ondoorgrondelijke rijkdom van zijn ontferming heeft het de Here behaagd om Zelf voor zondaren de weg naar Hem te openen en begaanbaar te maken. Het is zijn liefde, zijn genadewerk en gave om de wereld – mensen, persoonlijk én in hun structuren en verhoudingen – met Zichzelf te verzoenen, dat is: één te maken, met Hem en met elkaar (Col. 1:20).

Hier toe moest de Heilige Israëls niet bewogen worden door iets – wat ook maar – buiten Hem; het is zijn wonderlijke, onbegrijpelijk grote liefde die Hem bewoog. Zo is Hij van meet af aan de mens "gaan zoeken, toen deze bevond voor Hem vluchtte en (Hij) heeft hem getroost met de belofte hem zijn Zoon te geven ... om de kop van de slang te vermorzeelen (Gen. 3:15) en hem zalig te maken" (zie N.G.B., art. 17).

Gaat het om de oorsprong, de achtergrond van de verzoening, dan aanbidden we, geleid op het geheel van de Schriften, hier Gods trouw aan Zichzelf en zijn verbond, zijn liefde tot verlorenen en zijn ijveren voor de eer van zijn heilige Naam.

Het Oude Testament over de verzoening

In de oudtestamentische offerdienst geeft de Here aanschouwelijk onderwijs aangaande de noodzaak en de wijze van verzoening. Om het leven van des doods schuldigen te redden moet een plaatsvervangend offerdier voldoende geven en de geschonden gemeenschap herstellen. De dood van het dier is oordeel over de zondige mens. Met het "de hand op de kop van het zondoffer leggen" (Lev. 4) wordt dat erkend; zo wordt ook als het ware "lijfelijk" de "vreemde vrijspraak" gelovig erkend en toegelijdend.

Het boek Leviticus vormt het midden van de Tora, de vijf boeken van Mozes. Letterlijk in het hart daarvan staat het indrukwekkende hoofdstuk dat handelt over de "Grote Verzoendag" (Lev. 16). Daarin wordt beschreven hoe de hogepriester in de dienst van de verzoening bezig moet zijn ten bate van zichzelf, van zijn huis en voor heel de gemeente van Israël. Ook moeten heiligdom en altaar verzoend worden. Centraal staat de rit met het bloed, dat rondom en op het verzoendeksel gesprekend moet worden.

Deze bloedrit wordt nader verklaard in Lev. 17:11 (zie ook Hebr. 9:22); zo wordt weggedaan wat de verhouding tussen de Here en de zondige mens(en) blokkeert.

Opvallend is dat het "verzoendeksel" het concentratiepunt is van de ontmoeting tussen de Here en zijn volk (zie Ex. 25:22). Dat is de plek van waaruit Hij spreekt. Gezegd mag worden dat de verzoening achtergrond en inhoud is van alles wat de Here gebiedt.

Ook de profeten worden niet moe te betuigen dat het de Here is van Wie alleen alle heil te verwachten is en ontvangen wordt. Gewezen kan worden op teksten als Jes. 1:18; 43:25; 44:22; 59:20; Jer. 3:14; 30:10, 11; 31:31vv; Ezech. 18:63; 36 geheel; Dan. 9:24; Hos. 1:7; 2:18-22; 6:2; 11:8,9; 14:5; Joël 2:13; Amos 9:14;

Micha 7:18-20; Zef. 3:14-17; Zach. 8, 10 en 14 – en nog vele andere teksten.

Een bijzondere plaats neemt in dit verband in de vierde "knecht-profeet", Jesaja 53. Het is het goddelijk voornemen (vs. 10) dat voortgang zal vinden door de "knecht" die in plaats van anderen (vs. 5) de straf ondergaat door zich als schuldoffer te stellen (vs. 10), waardoor anderen vrede en genezing vinden. In dit bijbelgedeelte hebben de bijbelschrijvers van het Nieuwe Testament de weg en het werk van Christus herkend.

Anders dan vaak beweerd wordt, werd binnen het jodendom ten tijde van het Nieuwe Testament dit hoofdstuk wel degelijk ook gelezen als betrekking hebbend op de Messias. In Durnan bijvoorbeeld is de volgende – parafaserende – vertaling van Jes. 52:14 aangetroffen: "Zoals velen zich over u ontzet hebben, zalde ik zijn aangezicht meer dan dat van enig ander mens...". Opvallend is dat men het woord "zalven" heeft ingevoegd, dat onmiskenbaar wijst op een Messiaanse interpretatie van het vierde lied van de lijdende Knecht. Het is waarschijnlijk dat de prediking aangaande Christus vanuit Jesaja 53 (zie bv. Hand. 8:32v) ertoe heeft geleid dat Israël afstand nam van een Messiaanse interpretatie van dit bijbelgedeelte.

Overigens is Jesaja 53 in de hoofdstroom van het jodendom reeds in de intertestamentaire periode op de achtergrond geraakt. Dat houdt mogelijk verband met de grotere nadruk op wetsgetrouwheid en, daarmee gepaard gaande, de beperking van de heilsoverwachting tot het joodse volk, voor zover dat de wet onderhield. De noodzaak van een radicale verzoening voor heel het volk, zoals die naar voren komt in Jesaja 53, werd gaandeweg minder gevoeld. In deze periode raakte men in Israël steeds meer gefixeerd op de daden van de rechtvaardigen, waaraan verzoenende kracht werd toegekend. Deze rechtvaardigen belichaamden de redding voor het volk Israël. Het valt niet moeilijk in te zien dat de gedachte van de radicale noodzaak van verzoening voor allen – naast de universele tendens van de liederen van de Knecht des Heren – een steen des aanstoots moest vormen voor een Israël dat gericht was op de eigen wetsgetrouwheid.

Het Nieuwe Testament over de verzoening

Naar wet, profeten en geschriften (dus heel het Oude Testament) verwijst de Here Jezus als Hij zijn levensdoel en -gang verklaart als een heilig "moeten" (Luk. 24:26,46). In dit lot-ervulling-brengen van "al wat in de Schriften op Hem betrekking had" zijn verschillende aspecten te onderscheiden, als bv.: het vervullen van de Tora, het onderwijs geven daarin en het toepassen daarvan, de verkondiging van het Koninkrijk van God, de oproep tot navolging, het verichten van tekenen als signalen van het nabijkomen Koninkrijk, e.d. Hoewel de notie van verzoening – als bedekking en uitdijging van de schuld in de weg van de cultus – in het Nieuwe Testament minder voorkomt dan in het Oude Testament, mag niet gezegd worden dat daarom de zalk van de verzoening in het Nieuwe Testament ook van minder betekenis is. Integendeel: de verzoening in Christus vormt het hart van het Nieuwe Testament, en is door de kerk erkend en beleiden als het centrale motief van de komst en het werk van Christus.

Zijdelings of rechtstreeks komt verzoening in de Evangelien ter sprake in teksten als Mat. 20:28 (en parallelen), in Joh. 3:14vv (verwijzing naar de koperen slang) en Joh. 10:11,17v (de goede Herder), en in de bijbelgedeelten waar de instelling van het Heilig Avondmaal beschreven wordt.

Wat de brieven betreft, valt te wijzen op teksten als Rom. 5:10,11; 2 Kor. 5:18-20; Ef. 2:16; Col. 1:20,21; Hebr. 2:17 en 1 Joh. 2:2 en 4:10.

De variaties in de achtergrond van de gebruikte woorden en de beeldspraak die wordt gebruikt, wijzen op: offerlam (het leven geven, vergoten bloed, gebroken lichaam), het loskopen van slaven, het betalen van schuld, het plaatsvervangend voldoen, het herstel van geschonden recht.

Met name de brief aan de Hebreëren beschrijft op overgelijkelijke wijze hoe Christus – als Lam en Hogepriester tegelijk – Zichzelf gegeven heeft in de plaats van en ten gunste van zondaren (bv.: 2:27; 5:9; 7:25,27; 9:14,26; 10:10,14). Door Hem is een nieuwe weg geopend, een nieuwe werkelijkheid tot stand gebracht.

Zo is de boodschap van het Oude en het Nieuwe Testament dat het de God van Israël is van Wie de verzoening uitgaat: "Ik, ik ben het die uw overtredingen uitdelg om Mijnen wil en ik gedenk uw zonden niet" (Jes. 43:25); "En dit alles is uit God, die door Christus ons met Zich verzoend heeft ..." (2 Kor. 5:18).

De reikwijdte van de verzoening

Deze verzoening is alomvattend. In persoonlijke zin: gerechtvaardigd in plaats van onrechtvaardig en verwerpt, kind in plaats van vijand, ten leven bestemd in plaats van ten dode gedoemd; kortom: een herstelde relatie met God. Maar verzoening heeft ook kosmische betekenis – zie bv. 2 Kor. 5:15,19; Col. 1:15vv en 1 Joh. 2:2. Ze geldt ook de intermenselijke verhoudingen; tussen broeders (Mat. 5:23 en 18:21vv), tussen rassen, in sociaal-economische verhoudingen, in de relatie tussen man en vrouw, en tussen ouders en kinderen (Ef. 5:22-6:9).

De hoge prijs, die Christus betaald heeft, maakt ons niet tot "zorgeloze en goddeloze mensen" – integendeel: het geloof hierin verandert en vernieuwt het hele leven. Alle oproepen in het Nieuwe Testament tot vernieuwing en heiliging van het leven in de beleving van het werk van Christus en in de navolging van Hem (zie bv. Rom. 6:6,11,12; 1 Kor. 1:30; Titus 2:14; Hebr. 10:20; 1 Petr. 2:21vv; Openb. 19:8) komen hieruit voort.

Het delen in de verzoening

Deeln in deze genade van verzoening en vernieuwing is slechts mogelijk in de weg van geloof en bekering. Bediening van de verzoening is niets anders dan proclamatie van wat God in Christus gedaan heeft en oproep om dat werk ootmoedig te aanvaarden (2 Kor. 5:18,20). Zo wordt een mens betrokken bij die gerechtigheid die – buiten hem om – voor hem tot stand gebracht is.

In de verkondiging van dit werk wordt het heil persoonlijk "aan de mens gebracht" en wordt, met goddelijke volmacht en dringend, in de naam van Christus aan allen gevraagd: laat u met God verzoenen! Door de kracht die de Heilige Geest aan dit appél verleent, leren zondaren zichzelf kennen, krijgen ze zicht op (de noodzaak van) de Borg en Middelaar en deel aan Christus en aan al zijn weldaden. Daardoor worden zij – in

Christus – "een nieuwe schepping", om midden in de gemeente en in de wereld te wandelen in wat Christus bereid heeft (Ef. 2:10). Zo staat de bijbelse verzoeningsverkondiging onder de hoogspanning van de beweging en de eeuwigheid.

Israël en de verzoening

In Rom. 11:15 lezen we: "Want, indien hun verwerping de verzoening der wereld is, wat zal hun aanneming anders wezen dan leven uit de doden?". Dr. H. Vreekamp heeft opgemerkt dat deze woorden van de apostel Paulus nauwelijks ooit een rol hebben gespeeld in de kerkelijke verzoeningsleer. Ook al is het niet eenvoudig aan te geven hoe dat zou kunnen, toch dient erkend te worden dat ze op zijn minst inhouden dat de gelovigen uit de volkeren voor ogen moeten houden hoe zij bij Gods verzoenend handelen in Christus betrokken zijn geraakt. Dat is niet op grond van hun verdienste, maar enkel doordat in Gods wijsheid Israëls verwerping een plaats heeft gekregen.

De gelovigen uit de volkeren op te roepen ten opzichte van Israël niet hoogmoedig te zijn is in de hoofdstukken 9 tot 11 van de Brief aan de Romeinen een centraal motief, en Rom. 11:15 past daarin.

We zullen hierbij concreet hebben te denken aan de weg die het bijbelboek Handelingen beschrijft. Steeds ging Paulus met zijn medewerkers eerst naar de synagoge, maar wanneer de synagoge het evangelie van Jezus Christus afwees, wendden zij zich tot de heidenen. Zo kreeg "de verzoening der wereld" gestalte.

Dat heeft echter niet als keerpunt dat het ongelovige deel van Israël definitief verworpen is. Paulus houdt in Rom. 11:15 niet op met zijn betoog. Nee, "indien hun verwerping de verzoening der wereld is, wat zal hun aanneming anders wezen dan leven uit de doden?". Just zijn weten van de kracht van het evangelie van Christus maakt dat hij Israël niet afschrijft, maar er rijkhalzend naar uitziend dat God Zich aan zijn volk zal weerherijken. Dat vraagt evenwel van de gelovigen uit de volkeren dat zij zich niet boven Israël verheffen en Gods heil nu hoogmoedig voor zichzelf reserveren. Nee, het is Gods bedoeling dat de gelovigen uit de volkeren de "najver" van Israël zouden opwekken (Rom. 11:11), zodat op die wijze "gans Israël" – dat is: het Israël naar de maat van Gods verkiezend welbehagen – zou ingaan (Rom. 11:26). Just omdat God Zelf achter de voortgang van de dienst van de verzoening staat, is er reden om verwachting te hebben voor Israël.

In verband met de relatie tussen kerk en Israël verdient Ef. 2:11-22 bijzondere aandacht. Paulus spreekt daar in de eerste plaats de gelovig-geworden heidenen aan en wijst hun op wat zij vroeger waren. De meest aansprekende, aan alles voorafgaande "vijandschap" is: de tegenstelling tussen Israël en de "gojim", veroorzaakt door de "tussenmuur" van de Tora, die als omheining tussen Gods volk en de heidenen is geplaatst. Alleen door Christus worden die twee "tegenpolen" tot één (lichaam) gemaakt, horen ze bij Eén. Nodig voor Israël én voor de kerk is: het ene offer, de ene Geest – om zo tot de Vader te komen.

Dat blijft voor Israël – dat niet is afgeschreven! – staan als een appel, evenals trouwens voor de kerk. Dat mag de kerk nooit vergeten: aan Israël verbonden in verwondering.

Voor de kerk brengt dit een duidelijke, in bescheidenheid beoefende, taak met zich mee. Om Israël zicht te geven op Jezus, de Messias en het zo mogelijk te brengen tot geloof in Hem moet aan de gemeente duidelijk af te lezen zijn dat Hij het is die de verzoening bewerkt heeft en deelachtig maakt door zijn Woord en Geest. Aan het leven van de kerk/gemeente zal te zien mogen en moeten zijn dat en hoe Christus haar vrede is. Met de beleving daarvan staat of valt de klem van de verkondiging van de verzoening. Hoe kan het appel aan Israël ooit oprecht en met kracht zijn als de kerk intern niet een levend bewijs van de verzoening is?

Verwerking

Hoewel we van mening zijn dat in de vermelde taakomschrijving – zij het kort, en met inachtneming van het voorlopig karakter daarvan (omdat voortgaande bezinning, letterlijk op de situatie, en voortdurend overleg van groot belang blijven) – voldoende basismateriaal is aangedragen, formuleren we voor alle duidelijkheid "Consequente 3.1" als volgt:

3.1 Bij de bijzondere dienst der verzoening, zoals die in de Evangelieverkondiging onder Israël gestalte krijgt, gaat het erom in woord en daad ernst te maken met en getuigenis af te leggen van de concrete aspecten van het Evangelie, waarbij het verzoenende werk van God in de (uit Israël voortgekomen en in de eerste plaats aan Israël geschonken!) Messias aan de orde komt als een boodschap die om geloof en bekering vraagt. Dat moet uitkomen in een houding van ootmoed, aanvaarding, luisterbereidheid en voorbeeld-zijn (als "een leesbare brief") aan de kant van de kerken en bij de Israëlwerker, en in actieve ondersteuning van kerken en groepen die zich inzetten voor allerlei concrete gestalten van de dienst der verzoening.

Dat voorts in het werk zelf "de noodzaak van en de oproep tot persoonlijk geloof om in de verzoening door Christus te delen" doorklinkt en moet doorklinken, willen wij beamen, met ieder die dit werk ter harte gaat en die met ons bidt dat ook gans Israël behouden zal worden door Hem, die het hart van de Tora in z'n diepte zin heeft opgelegd en vervuld door zijn offer, en van Wie profeten en apostelen getuigen. Dat is de kracht tot behoud – "eerst voor de Jood, maar ook voor de Griek". Wij vragen de voorbode van uw vergadering en via u van de kerken, dat zo de dienst der verzoening gestalte mag krijgen en doorwerking zal hebben.

4.2 Joden die Jezus als Messias belijden

De laatste jaren is er een verandering gekomen in de mogelijkheden van contact met Messiasbelijdende joden in Israël. Onder andere de groei van deze groepen en de toenemende contacten van ds. Van den Boogert met hen hebben aanleiding gegeven tot hernieuwde bezinning. Daarbij heeft onze Israëlpredikant ons gediend met een brede notie over "de Jezus als Messiasbelijdende joden" in Israël. Tijdens zijn laatste touree (najaar 1997) bleek ook in onze kerken voor deze groepen een toenemende belangstelling te zijn.

Recent (4 april j.) hebben enkele van onze deputaten het door de GZB belegde symposium "Jezus tussen joden en christenen" bijgewoond. Aanleiding was de publicatie van een door ir. L.E. Meijer ingesteld onderzoek naar de positie van de Messiasbelijdende gemeenten in Israël. Enkele Messiasbelijdende joden hebben rekenschap afgelegd van hun omgaan met rabbijnse tradities en gesproken over wat men in Israël verwacht van "de kerk uit de heidenen".

Ook werd op 22 mei j. een studiedag uitgaande van het Deputaatschap voor Israël van de Gereformeerde Gemeenten bijgewoond, waarin de Messiasbelijdende joden centraal stonden en o.a. ds. Baruch Maoz sprak over "Messiasbelijdende joden tussen charisma en Genève".

Zoals gezegd vormen de Messiasbelijdende joden nog steeds een marginale groepen binnen de staat Israël – al zijn ze de afgelopen jaren wel iets in aantal gegroeid. Er zijn momenteel zo'n 40 - 60 gemeenten, over heel Israël verspreid, met over het algemeen tussen de 50 en 200 leden. In totaal gaat het om ruim 3.000 joden. Het is een groepen die zeer gemêleerd is, uit allerlei streken afkomstig, en van verschillende "tipping".

Deze gemeenten treden de laatste jaren meer in de openbaarheid in de samenleving en worden ook meer aanvaard – behalve door de (ultra-) orthodoxie. Zo was het voor Gershon Nerel mogelijk aan de Hebreeuwse Universiteit te Jeruzalem te promoveren op de geschiedenis van de Messiaanse beweging in Israël in deze eeuw.

De eigen theologische bezinning is echter nog maar pas begonnen. Bij het zoeken naar hun identiteit hebben de Messiasbelijdende joden met tenminste drie aspecten te maken: a) de relatie tot de synagoge; b) de relatie tot de kerk uit de volkeren; en c) verschillen in taal en cultuur.

ad a) Wat hun relatie tot de synagoge betreft: terwijl ze van de christelijke kerken afwijken door joodse gebruiken te praktiseren (sabbat, feesten, besnijdenis, bar mitzwa e.d.) hebben ze toch moeite om aan het joodse aspect in hun – nog maar korte – traditie uitdrukking te geven. Lang niet elke gemeente wil aansluiten tegen de synagoge en synagogale gebruiken.

ad b) Maar ook tegenover het historische christendom, in Israël aanwezig met talloze denominaties, staat men kritisch. Men is namelijk bang dat joodse elementen door assimilatie teloorgaan, zoals in het verleden herhaaldelijk is gebeurd.

ad c) Het aspect van taal en cultuur is wellicht een tijdelijk probleem, omdat de immigranten van Russische of Ethiopische afkomst niet alleen in de gemeente, maar ook in de maatschappij moeten integreren.

De verschillende theologische oorsprongen of liggingen geven spanningen. Termen als confessioneel, charismatisch of niet-charismatisch geven dikwijls breuklijnen aan tussen de verschillende gemeenten.

We kunnen concluderen dat deze Messiaanse gemeenten doorgaans nog steeds een geïsoleerde positie innemen tussen synagoge en kerk. Zowel theologisch als praktisch vallen zij vaak tussen wal en schip.

Zij beschouwen zichzelf als voor 100% jood én voor 100% christen, maar hun jood-zijn wordt door de staat (bijkans een uitspraak van het Hoog Gerechtshof aangaande de "Wet op de Terugkeer") en door de orthodoxie niet erkend, en de kerken weten vaak ook niet goed raad met hen. Dat neemt niet weg dat leden van de Messiaanse gemeenten in het leven van alledag wel contacten met andere joden hebben waarbij zij het getuigenis van Jezus Christus laten horen.

Er is tussen de gemeenten onderling nog weinig verbondenheid – maar daar begint verandering in te komen. Zo is er een repertoire ontstaan van eigen Hebreeuwse liederen, die in veel gemeenten worden gezongen. Ook ervaren vooral de jongere leiders van deze gemeenten het gebrek aan eenheid als negatief. In drie instituten worden leidinggevenden theologisch gevormd. Het zou een diepere doordiening van alle theologische vragen bevorderen wanneer het tot verdere integratie van deze instellingen zou komen. In het kader van zijn werk en met instemming van deputaten is onze Israëlwerker gaarne bereid desgevraagd zijn inbreng in een gezamenlijke doordiening te leveren.

5. Voorlichting

5.1 Commissie Vorming en Toerusting

Voortdurend heeft het contact met de kerken en gemeenteleden de aandacht van ons deputaatschap. De commissie Vorming en Toerusting bezint zich op de vorm van voorlichting over ons werk naar de kerken toe. In dat kader wordt een aantal zaken georganiseerd ten behoeve van de kerken en hun voorgangers, opdat het Israëlwerk blijvende aandacht krijgt. Een meelevende en biddende achterban is als stimulerende kracht voor het werk in Israël van grote waarde.

5.1.1 Touree

Een belangrijk onderdeel van de voorlichting is de touree die ds. Van den Boogert door de kerken maakt. Hiervoor bestaat steeds veel belangstelling.

- In 1995 is een bijzondere touree gehouden; drs. H.M. van der Vegt en drs. C.J. van den Boogert hebben samen de gemeenten bezocht en het Israëlwerk belicht vanuit het thema: "de dienst der verzoening".

- In 1997 heeft onze Israël-predikant zelf de touree gehouden en kon hij in verschillende kerken over zijn werk spreken. Tijdens deze touree is ook een studiedag voor predikanten belegd, op 22 september. Ds. Van den Boogert heeft een bespreking over de Messiasbelijdende joden ingeleid. Daarbij werd ingegaan op de huidige situatie, de theologische problematiek, en de identiteitsvraag.

De tourees dragen bij tot meerdere kennis van ons kerkelijk werk in Israël. Het geeft meer betrokkenheid en meeleven bij de kerkleden, terwijl het voor de predikant in Israël een goede stimulans is voor zijn werk. Ook dit najaar zal d.v.v. weer een touree worden gehouden.

5.1.2 Lectorpakket

Deputaten streven er naar om jaarlijks een lectorpakket voor predikanten samen te stellen. Dit is bedoeld

als informatieverstrekking ten dienste van hun betrokkenheid bij het Israëlwerk en van hun bezinning op de verhouding kerk en Israël.

- Begin 1996 is een pakket verzonden met de volgende inhoud: een preekscets van dr. T. Brienen over Zacharia 14, een ledbrief voor de catechese, "Jeruzalem 3000 jaar stad van vrede", door ds. M. van Campen, en een rapport van het Interkerkelijk Contact Israël over de positie van de Messiasbelijdende joden in de kerk.
- In het najaar van 1997 is opnieuw een leduurpakket aan de predikanten verstuurd. Daarin was een preekscets van ds. A. Brons over Lukas 19:41-44, het P.S.-rapport, een studie van ds. M.W. Vrijhof over het gebed in de joodse en christelijke traditie, en een folder van het ICI.

5.1.3 Classisrespondenten

Alle classes, op die van Hoogeveen, Haarlem en Dordrecht na, hebben een correspondent voor de Evangelieverkondiging onder Israël aangesteld. (De classis Hoogeveen heeft de assessor, en de classis Dordrecht de scriba als contactadres opgegeven.)

De correspondenten vormen een kanaal voor het contact tussen deputaten en kerken. Het is de bedoeling dat zij op de classisvergadering het werk van ons deputaatschap aan de orde stellen. Aan het deputaatschap kunnen zij zaken doorgeven die in de kerken leven m.b.t. het Israëlwerk.

Jaarlijks wordt een correspondentendag belegd voor onderling contact en uitwisseling van informatie. In 1995 werd de eerste bijeenkomst gehouden.

- In 1996 werd een bijeenkomst georganiseerd op 6 mei. De deelnemers bezochten in Amersfoort de oudste Akenasische synagoge die in Nederland nog in gebruik is. Ter plekke werd men geïnformeerd over de synagogale eredienst. In de middagvergadering is het rapport van deputaten voor de Generale Synode 1996 besproken.
- Op 26 mei 1997 werd weer een correspondentendag gehouden. Gastspreekster was rabbijn R. Evers die allerlei aspecten van het joodse religieuze leven belichtte. Verder kwam een aantal praktische zaken betreffende het correspondentenschap aan de orde.
- De vierde ontmoetingsdag voor de classisrespondenten werd gehouden op 20 april 1998. Centraal stond op die vergadering de bezinning over "de dienst der verzoening", ingeleid door dr. G.C. den Hertog.

5.1.4 Varia

- Het diakrankboek is verouderd. We willen nu een dierige samenstellen over het werk van ds. Van den Boogert. De "kank" zal achterwege blijven; wel zal er een beschrijving bij elke dia worden gegeven, die voorgelezen - en eventueel naar believen uitgewerkt - kan worden. Bij het samenstellen van de serie zal o.a. gebruik worden gemaakt van dia's die ds. Van den Boogert bij een aantal van zijn werkzaamheden zal maken.
- Er is een koffer beschikbaar met een verzameling van een twintigtal specifiek joodse voorwerpen, zoals een mezoza, een gebedsmantel, gebedsriemen, een sjofar, een kleine tora-rol en een "jedge", en diverse attributen die gebruikt worden op sabbat of feestdag. Bij elk van deze voorwerpen is een korte uitleg. Dit materiaal kan gebruikt worden in het kader van catechese, een lezing, een Israël-avond e.d. Het is aan te vragen bij het Landelijk Bureau in Veenendaal.
- Aan de commissie vormingswerk hebben wij verzocht in het seizoen 1998/99 weer een aantal lessen in het kader van de vormingscursus te mogen verzorgen. Vanwege het 50-jarig bestaan van de staat Israël lijkt het deputaten een goede zaak wanneer er bij de vormingscursus aandacht gegeven zal worden aan Israël. Het comité heeft ons laten weten dat Israël aan de orde zal komen in de lessen die dr. T. Brienen zal geven over de Nadere Reformatie.

5.2 "Vrede over Israël"

Ons blad "Vrede over Israël" is een belangrijk middel voor ons als deputaatschap om aan de kerken toezichting en voorlichting te geven over ons werk.

Het blad verschijnt in de regel 5 keer per jaar. Het wordt gratis verspreid onder alle christelijke gereformeerde adressen, die voorkomen in het centraal adreassenbestand en waarvan toestemming verkregen is om het blad toe te zenden. Dat houdt in dat de oplage bijna 25.000 exemplaren is. Er is een klein aantal gemeenten dat op toezending van ons blad geen prijs stelt. Eén keer per jaar wordt een gift gevraagd om de kosten te dekken; daartoe wordt een acceptgiro aan het blad toegevoegd.

De relatie met de drukker Friesland Offset in Leeuwarden is uitstekend. Ons blad verschijnt inmiddels ook op het Bulletin Board van Ichthus-BBS te Veenendaal. Via de elektronische snelweg kunnen de aangesloten leden van deze organisatie door middel van hun Personal Computer kennis nemen van de inhoud van ons blad. Inhoudelijk bestaat de voorlichting die we via ons blad geven uit informatie over het werk van ds. Van den Boogert in Jeruzalem. In bijna elk nummer verschijnt een artikel van zijn hand. Ook de voorzitter van ons deputaatschap, ds. H. Blesma, schrijft over het werk van de Israëlwerker, in zijn artikelen onder het kopje: "Van de voorzitter". Tevens staan er verslagen in van werkbezoeken. Verder plaatsen we verslagen van conferenties en studiereizen. Daarnaast is er de meer algemene voorlichting over de relatie Kerk - Israël. Allerlei artikelen van historische en theologische aard willen de lezer informeren over de vragen die een rol spelen in het contact met het jodendom. Enkele jaren geleden is uit een enquête gebleken dat de lezers van ons blad graag geïnformeerd wilden worden over joodse feesten en gebruiken. We proberen aan dit verzoek tegemoet te komen door regelmatig korte artikelen over deze zaken te plaatsen. En tenslotte behoort tot de vaste inhoud van ons blad de Schriftstudie. Dit is een wezenlijk bestanddeel, omdat we vanuit de Schriften willen spreken.

Eén nummer per jaargang is een "dubbelnummer". Meestal is dit nummer geheel gewijd aan een bepaald thema. Zo hebben we in de afgelopen jaren themanummers gehad over het afscheid van Van der Vegt (sept. 1995), "Leren van Israël?" (sept. 1996), "Messianisme" (sept. 1997), "50 Jaar Staat Israël" (april 1998).

In het najaar van 1998 hopen we een themanummer over Messiasbelijdende Joden uit te geven.

In het voorjaar van 1997 hebben we ter gelegenheid van 40 jaar "Vrede over Israël" een jubileumnummer kunnen uitgeven, waartoe de Generale Synode van Zierikzee 1995/96 toestemming gaf. In dit bijzondere nummer werden bezinningsstukken opgenomen, gecombineerd met bijbelstudies. Tevens werden opmerkelijke fragmenten uit oude jaargangen voor het voetlicht gehaald. Ook was er ruimte vrijgemaakt voor actuele informatie over het deputaatschap en voor adressen in Israël. Het geheel was voorzien van foto's. Op dit nummer hebben we vele positieve reacties ontvangen. Hoe goed de ontvangst was bleek ook uit de extra giften die men overmaakte voor ons werk. Niet alleen was het niet nodig om het bedrag van f 75.000, dat de vorige Generale Synode ons toekende voor het uitbrengen van een jubileumnummer, aan te spreken, maar ook was er zelfs, na aftrek van de kosten, nog een positief saldo van bijna f 24.000. We verwijzen verder voor de financiën van ons blad naar de financiële verslaggeving.

Hoewel het uitgeven van een blad veel inspanning vergt, is het in de praktijk niet moeilijk om scribenten voor artikelen te vinden.

5.3 Naar één landelijk bulletin?

De Generale Synode van Zierikzee 1995/96 droeg ons op te rapporteren over onze informatieverstrekking aan de kerken en daarbij in te gaan op de wijze waarop dit tot nu toe gebeurt, op de wenselijkheid, mogelijkheden en mogelijkheden waarmee in de toekomst rekening gehouden zou moeten worden, en op de behoefte van ons deputaatschap aan één landelijk bulletin voor de kerken.

In antwoord op de gestelde vragen kunnen we berichten dat het blad "Vrede over Israël" voor ons deputaatschap het belangrijkste instrument is voor de toerusting van en informatieverstrekking aan de kerken. De andere instrumenten waar we gebruik van maken zijn de tourees van de Israël-predikant, het - in de regel één maal per jaar - versturen van materiaal naar predikanten (het zogenaamde "predikantenpakket") en het werk van de classisrespondenten. De casierie, videoband en media-koffer met joodse gebruiksvoorwerpen noemden we reeds (5.1.4).

Ons blad "Vrede over Israël" verschijnt vier keer per jaar met een inhoud van 12 pagina's en één keer met een inhoud van 16 pagina's; in totaal 64 pagina's op jaarbasis. Het blad is samen met de Israëlwerker "het gezicht" van ons werk.

Wat de toekomstige informatieverstrekking via ons blad betreft zien we geen problemen. We verwachten dat we ook in de toekomst in staat zullen zijn ons blad te vullen met relevante informatie over en bezinning op de relatie Kerk - Israël. We proberen nu al zoveel mogelijk gebruik te maken van moderne middelen. Zo leveren we de kopij bij de drukker aan op diskettes. We laten ons blad verschijnen op het Bulletin Board van Ichthus-BBS.

De behoefte aan bundeling van onze publicaties met die van andere deputaatschappen in één landelijk bulletin is er bij ons niet. Redenen voor onze duidelijke voorkeur voor een eigen blad zijn:

1. De problematiek van de verhouding Kerk - Israël is complex. Het is bijna onmogelijk om op een eenvoudige ("populaire") manier over deze problematiek te schrijven. Voor een blad als "Doorgeven" hebben we grote waardering, maar we stellen vast dat de aanpak die in verband met de complexiteit van de problematiek Kerk - Israël vereist is in een dergelijk vlot geschreven blad niet zou passen. Wat wij met ons blad beogen is goede, verantwoorde voorlichting te geven in de complexe relatie van Israël en de Kerk - tegenover allerlei verwarring die uitkomt in andere visies op de vervulling van de profetieën, de betekenis van de verzoening van Jezus Christus voor jood en heiden, de leer van de twee wegen enz. willen wij verantwoorde voorlichting geven. We zijn van mening dat dit het best gerealiseerd kan worden door een eigen blad met een bezinnend karakter, zoals we dat nu hebben.
2. Wanneer we zouden opgaan in een landelijk bulletin is te verwachten dat er geen themanummers meer zullen kunnen verschijnen. Ook zou er geen ruimte meer zijn voor een uitgave zoals ons jubileumnummer. De vele positieve reacties en de royale financiële respons hebben ons opnieuw overtuigd van de zin van het uitgeven van een eigen blad.
3. We wijzen er ook nog op dat ons blad ook buiten onze kerkelijke kring gelezen wordt, o.a. in de organen waarmee we contact hebben, en ook door particulieren.

Onze conclusie is dat het uitgeven van het eigen blad voor ons deputaatschap gerechtvaardigd is gezien de aard van ons werk naar de kerken.

5.4 Verkenning en Bezinning

De voorbereiding van nieuwe delen in de serie Verkenning & Bezinning is in de loop van 1998 beëindigd. Het ligt in de bedoeling dat er nog één deel verschijnt.

De reeks Verkenning & Bezinning was oorspronkelijk een initiatief van de Gereformeerde Kerken; onze kerken en de Nederlandse Hervormde Kerk werden er later bij betrokken, en deputaten hebben afgevaardigden benoemd in de redactie. Van 1967 tot 1988 verschenen er vier maal per jaar brochures, die zich "verkenning en bezinning" op het terrein van de relatie van Kerk en Israël bewogen. Vanuit onze kerken is er door prof. dr. M. Boertien, dr. T. Brienen, ds. M. Druyer, prof. dr. B.J. Oosterhoff en ds. H.M. van der Vegt actief - als scribent - aan meegewerkt.

In 1988 werd de reeks op een nieuwe leest geschoeid. De brochures werden dikker, en namen soms zelfs de omvang van een echt boek aan. Ze werden thematisch opgezet: het ging erom na te gaan wat Israël betekende voor de diverse theologische disciplines. Ook werd de uitgave ervan overgenomen door de firma J.H. Kok, en hoewel de redactie nog wel bleef samengesteld uit vertegenwoordigers van de drie participerende deputaatschappen, droegen deze niettemin min of meer stilzwijgend de directe verantwoordelijkheid voor de publicaties in deze serie over aan de uitgever.

Deze nieuwe formule is langzaam maar "opgebruikt", en de redactie stond voor de vraag of - en zo ja, hoe - verder te gaan. Inmiddels had de firma Kok het besluit genomen de uitgave van de serie Verkenning & Bezinning te beëindigen. Op dit moment worden mogelijkheden onderzocht om met een nieuw tijdschrift over de relatie van Kerk en Israël uit te komen.

Als dit initiatief ergens toe leidt, zal dat geheel een zaak van de firma Kok zijn en zullen wij als deputaten daar niet officieel – als verantwoordelijke instantie – bij betrokken zijn.

6. Het werk van ds. C.J. van den Boogert

6.1 Algemeen

Nadat ds. Van den Boogert eind 1994 het beroep dat de Christelijke Gereformeerde Kerk van Zierikzee op hem uibracht om Israël-predikant te worden had aangenomen en hij op 15 september 1995 bevestigd werd en intrede had gedaan, brak er voor hem een periode aan van oriëntatie op het werk.

In het eerste jaar van zijn werk heeft ds. Van den Boogert zich op de hoogte gesteld van de werkwijze van het deputaatschap, en levens van het werk dat de laatste jaren door ds. H.M. van der Vegt is verricht. Ook begon hij zich intensief te verdiepen in de theologische vragen die samenhangen met de relatie Kerk - Israël. Verschillende perioden van dat jaar bracht hij in Israël door. Zijn gezin (vrouw en drie kinderen) verbleef toen in Nederland, terwijl hij in Israël een begin maakte met het leggen van contacten met allerlei organisaties en personen, waarmee ook zijn voorganger relaties had onderhouden. Ook waren er in Israël allerlei zakelijke dingen te regelen als het krijgen van een visum, het huren van een geschikte woning, het openen van een rekening, het mogen invoeren van een auto enz.

In het tweede jaar verhuisde de fam. Van den Boogert naar Israël (juni 1996). Veel tijd is er in dat jaar gestoken in de studie van het land, de dagelijkse omgangstaal in Israël. Ook werden de contacten met christelijke en joodse instellingen geïntensiveerd en uitgebreid. Verder werd er bijna elke zondag een Nederlandstalige dienst gehouden in de Schotse St. Andrew's Church, uitgaande van de commissie Nederlandstalige kerkdiensten, waarvan ds. Van den Boogert deel uitmaakt. Dikwijls werd ook een beroep op de Israëlwerker gedaan voor de pastorale zorg aan vrijwillers, de Nederlandse vrijwillers. (Hierbij is voor ogen te houden dat er van de overige Nederlandse kerken geen werker in Jeruzalem gestationeerd is. De zogenaamde "lusterpost in Israël" van de Ned. Herv. Kerk is met het afscheid van dr. G.H. Cohen Stuart opgeheven. De enige andere Nederlandse predikant die werkzaam is in Israël, is verbonden aan Nes Ammim.) Regelmatig publiceert ds. Van den Boogert in dit jaar artikelen in "Vrede over Israël" en in andere bladen. Ook gaf hij interviews aan kranten. In de zomer ontving de Israëlwerker een groep jongeren van met name christelijk gereformeerde huize die in Israël drie weken diaconaal werk deden. Dit is een jaarlijks terugkerend gebeuren dat uitgaat van de stichting Dienstverlening Jongeren Wereldwijd. Ds. Van den Boogert zorgt voor een werkplek, voor onderkomen, voor begeleiding, en tevens voor onderricht over de relatie christenen - joden. In het derde jaar vertrokken de kinderen naar Nederland om daar hun studie te beginnen of te vervolgen. Inmiddels is de fase van de oriëntatie tot een einde gekomen en is de periode aangebroken om richting te geven aan het werk. In het werkbezoek dat in mei 1997 werd afgelegd bij de Israëlwerker is hier uitvoerig over gesproken.

Het gaat om twee prioriteiten: het aangaan van het theologisch gesprek met de joden en het contact zoeken en onderhouden met Messiasbelijdende gemeenten, om met dezen mee te denken in hun theologische bezinning.

Deze werkwijze is verre van eenvoudig. Maar de winst is dat we in Israël in beide kringen met dezelfde zaken bezig zijn op een zelfde wijze.

6.2 Contacten in Israël

Het werk in Israël wordt in hoofdzaak bepaald door contacten naar vier zijden:

1. naar christelijke zijde,
2. naar joodse zijde,
3. naar Messiaans-joodse zijde,
4. naar de zijde van Nederlandse vrijwillers.

6.2.1 Contacten naar christelijke zijde

Naar christelijke zijde is te denken aan de oecumenische platformen, zoals:

- De Ecumenical Circle of Friends, oecumene in de breedst mogelijk samenstelling, van orthodox tot evangelisch.
- Pastors Breakfast, het complete protestantse spectrum met inbegrip van de Messiasbelijdende gemeenten.

Deze beide kringen zijn belangrijk:

- Ze vormen het zenuwstelsel voor het verkrijgen van informatie over wat er speelt op kerkelijk terrein, op het gebied van de joods-christelijke ontmoeting en in maatschappelijke en politieke kringen. Zonder deze contacten is het heel moeilijk ergens ingang te krijgen.
- Ze bieden toegang tot de belangrijkste theologische instituten, zoals Tantur, Ratisbonne, Jerusalem University College, Swedish Theological Institute, the Center for the study of Early Christianity, om er enkele te noemen.
- Ze vormen een poort naar de christelijke gemeenten die zich in Jeruzalem en verder in Israël bevinden.
- De Ecumenical Theological Research Fraternity, een broederschap van geestelijken en theologen, die een dankwoord wil zijn op het gebied van de relatie tussen Jodendom en Christendom. Het is een platform van bezinning van christenen en tevens een springplank naar joodse instituten. De Fraternity doet tevens aan pastoraat en voorlichting aan studenten in het Student Christian Forum. In dit werk draait ds. Van den Boogert momenteel volop mee. Hij heeft op die manier toegang tot alle christelijke opleidingsinstituten en de Hebreeuwse Universiteit.

Wat de kerken betreft: Met name met twee gemeenten worden heel nauwe contacten onderhouden.

- In de eerste plaats met de lutherse Erlöserkirche, waar ds. Van den Boogert en zijn vrouw lid zijn. Hier

bezoeken zij op zondagmorgen de kerkdiensten, in de Duitse gemeente. Op het gebied van studenten- en vrijwilligerswerk wordt tevens nauw samengewerkt met hun afdeling daarvoor in Auguste Viktoria op de Olijfborg.

- Daarnaast zijn er ook nauwe contacten met de St. Andrew's Church, de Schotse gemeente. In deze kerk worden de Nederlandstalige diensten gehouden.

6.2.2 Contacten naar joodse zijde

Aan de joodse zijde worden de contacten voornamelijk gelegd en onderhouden via een aantal bestaande platformen.

- De Israel Interfaith Association. Dit is een organisatie die begrip en wederzijds respect wil bevorderen tussen alle religies en etnische groepen binnen Israël. Zij beoogt vooroordelen en wantrouwen weg te nemen en een weg te banen voor vrouwen en het uitwisselen van elkaars tradities.
- De Jerusalem Rainbow Group. Een groep die reeds meer dan dertig jaar bestaat, samengesteld uit joodse en christelijke leden. De groep bestaat uit mensen die allemaal actief zijn op het vlak van de interreligieuze betrekkingen. Men ontmoet elkaar en studeert met elkaar. Van deze groep is ds. Van den Boogert sinds medio 1997 secretaris.
- De Interreligious Coordinating Council in Israel. Dit is een paraplu-organisatie van instituten en individuele personen die de interreligieuze en interculturele verstandhoudingen willen bevorderen. Via deze organisatie komt de Israëlwerker tevens in contact met tal van instituten die van het ICCI lid zijn. Hier liggen ook de contactmogelijkheden naar de Arabische zijde, omdat het ICCI tal van vredesinitiatieven ontwikkelt en ondersteunt.

Deze platformen vormen het raamwerk waarbinnen de meeste joods-christelijke contacten plaatsvinden en van waaruit persoonlijke contacten ontstaan met zowel orthodoxe, "reform" (liberale) als "conservative" (middele) Joden. Hier worden de deuren geopend naar de joodse opleidingsinstituten als het Hebrew Union College, het Center for Conservative Judaism en het Shalom Hartman Institute.

6.2.3 Contacten naar Messiaans-joodse zijde

- De contacten met Messiasbelijdende Joden liggen vooral binnen Jeruzalem. Met een aantal gemeenten, zoals de hebreeuwse gemeente in het Baptist House, de Netivyahgemeente, de Messianic Assembly, de Bat Tzion gemeente (Josi Ben Tawi) worden contacten onderhouden of opgebouwd. Ook met de Israel Secretary for the International Messianic Jewish Alliance, dr. Gersthor Neri, bestaan contacten, alsmede met Eitan Shishkoff van de gemeente Ohalei Rachamim in Kiryat Yam in de buurt van Haifa en Baruch Maoz in Rishon LeTzion. Een regelmatig contact is er ook met de basisschool Makor haTikva in Jeruzalem, waar veel kinderen uit Messiasbelijdende gemeenten naar toe gaan en waar in de godsdiensten naast het Oude Testament ook het Nieuwe Testament veel aandacht krijgt.
- Met het Caspar-Center bestaat eveneens een relatie. Dit is een centrum van vooral de Noorse, maar ook Deense en Finse kerken ter ondersteuning van joodse christenen. Het is vooral actief op het gebied van theologische cursussen voor Israëli's en voor bezoekers uit het buitenland. Het geeft het tijdschrift "Mishkan" uit, dat goed informeert over de huidige stand van zaken en de ontwikkelingen binnen de Messiaanse beweging. Daarnaast doet het Caspar-center een en ander aan studentenwerk.

Voor de relatie met de Messiaanse gemeenten heeft ds. Van den Boogert veel belangstelling vanwege zijn interesse voor de geschiedenis van de Messiaanse beweging in Israël en voor de vele theologische vragen waarmee zij worstelen, met name op het gebied van de vraag naar de identiteit van deze gemeenten en de vraag hoe ze hun specifiek Messiaans-joodse levenswijze gestalte zouden kunnen geven, zonder dat ze tot een breuk komen met de gelovigen uit de volkeren. In dit kader bestudeert hij het boek Handelingen.

6.2.4 Contacten naar de zijde van de Nederlandse vrijwillers

De relaties met de vele Nederlanders in Israël worden voornamelijk in stand gehouden via de Nederlandstalige kerkdiensten die wekelijks in de Schotse kerk in Jeruzalem gehouden worden, en door het bijna maandelijks organiseren van een vrijwillersavond. Vaak gaat het zo dat Nederlanders, die hetzij een kerkdienst hetzij een vrijwillersavond eenmaal hebben bezocht, dat doorgeven aan anderen.

Met de organisatie Near East Ministry, die een groot aantal Nederlanders in projecten aan joodse en Arabische zijde in dienst heeft, wordt steeds voeling gehouden; naar ziekenhuizen waar regelmatig Nederlandse vrijwillers werkzaam zijn worden brieven gezonden; en ook met het Huis op de Berg, eveneens een plek waar vrijwillers regelmatig neerstrijken, bestaat een intensief contact.

Via het Student Christian Forum komt de Israëlwerker ook in contact met Nederlandse studenten. Voor pastorale gesprekken kunnen ze steeds bij hem terecht.

Elk jaar begeleidt hij in de zomermaanden een groep vrijwillers die door de commissie Dienstverlening Jongeren Wereldwijd (DJW) wordt uitgezonden.

6.2.5 Andere contacten

- Naast de genoemde gerubriceerde contacten, wordt door ds. Van den Boogert tevens een relatie onderhouden met instellingen als het kindertehuis Jamima in Bet Jala, The Four Homes of Mercy in Bethanî, Ebenezer Home en House of Grace in Haifa – instellingen die van Deputaten Hulpverlening ondersteuning ontvangen.
- Van tijd tot tijd wordt aan Nes Ammim een bezoek gebracht, doorgaans in combinatie met een preekbeurt die daar dan door hem vervuld wordt.

7. Contacten binnenland

7.1 "Vier-moderamen" / ICI

Jaren geleden is het zgn. "Vier-moderamen-overleg" tot stand gekomen; een min of meer geregelde ontmoeting tussen afgevaardigden uit ons deputaatschap met vertegenwoordigers van Deputaten voor Israël van de Genef. Kerken, van de Ned. Herv. Raad voor Israël en vanuit "Cod" (commissie dienst aan Israël) van de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten. Gezegd moet worden dat sinds het "Samen-op-weg"-proces en vanwege het feit dat de Bond van VEG geen directe relatie met enig werk in Israël meer heeft, dit "4M-overleg" tot een minimum gereduceerd is.

Op de G.S. van 1995 is daarvan reeds melding gemaakt.

Nadien heeft een soort samensmelting plaatsgevonden met het ICI (Interkerkelijk Contact Israël). Daarbij is de afspraak gemaakt dat zaken, specifiek behorend bij het nauwelijks nog functionerende "4M", voor of na een ICI-vergadering door daartoe aangewezen afgevaardigden zouden worden besproken. In de praktijk is het daar amper van gekomen. Alleen hebben wij – dat was in deze jaren het enig voorkomende initiatief – de vraag voorgelegd die ons via Deputaten Hulpverlening bereikte inzake toeristische reizen naar Israëlisch en Palestijns gebied.

Het ICI is ontstaan in de oorlogsjaren, geconcentreerd rond de vraag op welke wijze de kerken zich dienden op te stellen met betrekking tot de Duitse maatregelen ten aanzien van de Joden. Het is een vrij breed gezelschap, waarin ook "Hadderech", de vereniging van Jezus als Messias belijdende Joden in Nederland, vertegenwoordigd is. Eén van de uitgaven van het ICI is een reeks folders over "Wat ieder van het jodendom moet weten", waarvan zo'n 12 stuks zijn verschenen; momenteel worden deze – na herziening – opnieuw persklaar gemaakt. Verder zijn vanuit het ICI contacten geweest met o.a. Jehozakel Landau, die enige malen een (kort) touwee door ons land hield. Op grond van zijn jaarrapporten wordt eens per twee jaar persoonlijk contact en overleg pleegd met dr. G.F. Willems, werkzaam voor de Verenigde Protestantse Kerk in België, met het oog op contacten met het jodendom.

7.2 OJEC

7.2.1 Bestuur

Sedert januari 1997 worden de bestuursvergaderingen niet meer gehouden te Amsterdam maar in het nieuwe OJEC-kantoor in de Weesper synagoge.

Binnen het dagelijks bestuur van het Overlegorgaan van Joden en Christenen in Nederland hebben zich in de afgelopen tijd wat verschuivingen voorgedaan. Mw. H.M. Gelderblom-Lankhout moest wegens drukke werkzaamheden terugtreden als algemeen secretaris. Prof.dr. J. Frishman, die reeds namens het Verbond van Liberaal-Religieuze Joden in Nederland lid was van het algemeen bestuur, is nu lid geworden van het dagelijks bestuur. De functie van algemeen secretaris wordt thans waargenomen door drs. E. Ottenbeijm die de Katholieke Raad voor Israël vertegenwoordigt en al zitting had in het dagelijks bestuur.

Vanuit ons deputaatschap had dr. T. Brienen zitting in het algemeen bestuur. Hij had daar een eigen plaats en inbreng verworven. Nu hij met emeritaat is gegaan en geen deel meer uitmaakt van ons deputaatschap is hij sedert februari 1997 opgevolgd door dr. J. Groenleer die op persoonlijke titel reeds deelnam aan de werkgroep "Jodendom in Onderwijs en Catechese".

7.2.2 Activiteiten

Van de talloze activiteiten die door het OJEC werden georganiseerd kunnen hier de volgende genoemd worden: het derde kustrum van het OJEC dat op 23 maart 1996 werd geleverd in het Joods Cultureel Centrum te Amsterdam; het internationale symposium dat in november 1996 werd gehouden in het Joods Cultureel Centrum in Amsterdam, getiteld "Judaism and Christianity: towards a new organic model" met als spreker rabbijn I. Greenberg uit de Verenigde Staten; de conferentie van 24 november 1997 voor de achterban van het OJEC met als thema "Joods en christelijk messianisme" waarbij de ondertitel luidde: "(On)mogelijkheden van een niet-missionaire visie".

Verschuivende Open Avonden voor de vrienden van het OJEC werden belegd waarvan die in de Rode Hoed op 5 februari 1997 het meest voor het voetlicht trad. Deze Open Avond werd georganiseerd n.a.v. de kritiek van rabbijn D. Lilienthal op het eerste deel van ds. Nico ter Linden's hervertelling van de Bijbel, "Het verhaal gaat...". Het werkdagthema van deze avond was "Hoe ga je met teksten om?" Het probleem waarom het hier gaat werd daarmee in een breder kader gezet. Het gesprek over deze kwestie werd ook binnen het bestuur voortgezet met rabbijn Lilienthal en rabbijn T.C. Marx.

De discussienota "De vrede van Jeruzalem" van de Raad van Kerken werd binnen het bestuur besproken en heeft veel vragen opgeroepen. Daarover is ook met de Raad van Kerken doorgesproken. Er vond eveneens een gesprek plaats tussen het algemeen bestuur en enkele vertegenwoordigers van "Christenen voor Israël".

Naar aanleiding van de vijftigste verjaardag van de staat Israël organiseerde het OJEC op 12 mei 1998 een symposium in het Joods Cultureel Centrum te Amsterdam, waarin het thema "Beeldvorming over de staat Israël" werd belicht van joodse en niet-joodse zijde.

De OJEC-reeks wordt opgeheven. De kosten van deze serie waarin auteurs uit joodse en christelijke kring over verschillende thema's schreven, werden te hoog. Wel zal het mogelijk blijven dat gegeven, zoals dat ook is geschied met de lezing van rabbijn Greenberg.

In de OJEC-Periodiek worden de verschillende activiteiten beschreven en aangekondigd. Ook verschijnen er artikelen van informatieve en meningsvormende aard.

7.2.3 Toekomst

Reeds eind 1994 werd besloten tot bezinning op de vraag hoe het OJEC zich verder kan ontwikkelen. Daarbij komt een spanningsveld aan het licht. Is het OJEC alleen maar een orgaan waar praktische zaken

geregeld worden m.b.t. de relatie van Joden en Christenen? Of mogen er ook meer inhoudelijke theologische discussies plaatsvinden? Van de zijde van het Nederlands-Israëlisch Kerkgenootschap is men bang voor twiëtgesprekken over zaken die eigenlijk als interne aangelegenheden worden beschouwd. Bovendien is men bang dat toch op een of andere manier missie/zending in die gesprekken een rol zal spelen.

7.2.4 Onze relatie met het OJEC

Hiermee zijn we gekomen bij een punt dat zowel in ons deputaatschap als binnen het OJEC verschillende malen aan de orde is geweest. Het OJEC is opgericht om een platform te zijn waarop joden en christenen elkaar ontmoeten om te komen tot wederzijds begrip en om te bevorderen dat in de samenleving vooroordelen l.a.v. elkaar worden weggewomen. Uitdrukkelijk is bepaald dat één en ander geschiedt zonder enig oogmerk van zending.

Tekens blijkt onze naam "Evangelieverkondiging onder Israël" evenwel de gedachte aan zending op te roepen bij de deelnemers van het OJEC. Het bezwaar is niet, dat wij van harte het Evangelie van Jezus Christus belijden, maar zij beluisteren in de naamgeving van ons deputaatschap een houding van superioriteit jegens Israël, die een echte ontmoeting in de weg staat. Wij hebben het OJEC erop gewezen dat onze Generale Synode in 1953 de naam van ons deputaatschap wijzigde en het woord "zending" uitdrukkelijk liet vallen. We hebben ook laten zien hoe onze werkwijze is, zowel hier als in Israël. Daarover bestaat niet zózeer een probleem. Niettemin schilt men, m.n. van joodse zijde, dat de naam van ons deputaatschap grote problemen oplevert. Want een deputaatschap dat zich toelegt op de Evangelieverkondiging onder Israël bedrijft, hoe je het ook wendt of keert, zending. Men vermoedt op een of andere manier in ons werk toch een verborgen agenda, omdat de naam van ons deputaatschap daartoe aanleiding geeft.

Deputaten hebben zich meerdere malen over deze problematiek gebogen en zijn van mening dat de naam niet precies dekt wat er in werkelijkheid gadaan wordt. We willen in alle openheid de ander ontmoeten. Tegelijk zijn we in het gesprek met Israël niet neutraal. Als kerk belijden we Christus als Here en Heiland. In die spanning van openheid enerzijds en overtuiging anderzijds willen we staan. In die gezindheid nemen we ook onze plaats binnen het OJEC in en willen we dat ook in de toekomst doen.

7.3 CCK-Nes Ammin

Nes Ammin kent twee adviesorganen waarin deputaten zijn vertegenwoordigd, te weten: de Contactcommissie Kerken en Nes Ammin (CCK) en de Internationale Theologische Kirchliche Kommission (ITKK). Deze organen richten zich vooral op de bewaking van de identiteit en het pastoraat.

In de verslagperiode hadden namens deputaten in deze beide commissies zitting de brs. P. Vree, E.E. Stolts (j/m 1996) en, als opvolger van laatstgenoemde, A. Brons (vanaf 1997).

Wellicht ten overvloede vermelden we dat onze kerken voor Nes Ammin geen bestuurlijke of financiële verantwoordelijkheid dragen.

In de verslagperiode vond een wisseling van predikant plaats. Drs. G.J. Schüssler was predikant van Nes Ammin vanaf 1992 tot medio 1996; op 27 oktober 1996 deed hij intrede in de Gereformeerde Kerk van Wossenaar. Hij heeft zich in een relatief korte periode enorm ingezet voor het dorp, waardoor de onderlinge verhoudingen sterk zijn verbeterd, een spirituele verdieping heeft plaatsgevonden, en er meer rust en openheid voor elkaar is gekomen.

Begin 1997 is de vacature vervuld door de komst van ds. Jowien van der Zaag (voorheen Gereformeerde predikante te Hilversum). Zij houdt zich met name bezig met de eredienst en het pastoraat.

De kerkelijke commissie bericht regelmatig dat er veel waardering is voor het werk van ds. van der Zaag. De kerkdiensten worden goed bezocht. Ook bij de Bijbelstudies zijn veel Nes Amminers betrokken.

Haar echtgenoot, ds. Niek de Wilde, is eveneens theoloog. Hij vervult nu in Nes Ammin de functie van "studieleider" en zorgt als zodanig voor diverse studieprogramma's en -mogelijkheden voor bewoners en bezoekers. Het studieprogramma voor de (ruim 100) bewoners bestaat uit studieavonden, dagexcursies, en viermaal per jaar een seminar. De nieuwe studieleider heeft het leerhuis weer geactiveerd. De organisatie van seminars voor niet-bewoners richt zich op groepen uit Europa, en daarnaast ook op Israëlische groepen. Thema's zijn met name de Sjoa (de vernietiging van zes miljoen joden in de tweede wereldoorlog) en het vredesproces.

In 1998 zal een tentoonstelling worden gehouden met als thema: "On the Way: A New Relationship between Christians and Jews". Daarin wordt aandacht gegeven aan de joods-christelijke betrekkingen van na de tweede wereldoorlog. Nes Ammin werkt hierbij nauw samen met het naburige Lochemel haGetaot, waar het Museum van de Gettostrijders uit Warschau is gevestigd. Beide exposities zullen op elkaar aansluiten en naar elkaar verwijzen.

Zorgen zijn er aangaande de voortgang van het werk. Andreas en Gudrun Laqueur zullen halverwege 1998 terugkeren naar Duitsland. Hun werk op de studiefaciliteit zal door andere Duitsers ingevuld moeten worden. Ook de general manager, dr. J. Montsma, die veel heeft bijgedragen aan de financiële gezondmaking van Nes Ammin, zal in 1998 zijn werk beëindigen. Al hebben de doorgevoerde saneringen veel verbetering gebracht, toch blijft de financiële situatie nog steeds zorgelijk. De opbrengst van rozen en avocado's is onzeker; er zijn te weinig long-stayers; de toch zo wezenlijke studie- en PR-activiteiten kosten het nodige, etc. Het guesthouse draait goed. Er komen minder gasten "van overzee", maar dit wordt goedgegemaakt doordat er veel Israëlische gasten naar dit mooie en rustige dorp komen. Met het oog op joodse gasten is er een koelere keuken en een synagoge-ruimte.

Met name de laatste twee jaren is er binnen de bestuurlijke organen een discussie gaande over de functie van Nes Ammin en de daaruit voortvloeiende taken. Was in het begin Nes Ammin heel duidelijk een teken van solidariteit met Israël, de vraag die heden meer naar voren komt is: wat kan Nes Ammin nu bijdragen. Steeds meer ontdekt men dat de thematiek verandert met de tijd. Als het gaat over "antisemitisme" of "christenen" roept dat bij de nieuwe joodse generatie andere gedachten en gevoelens op dan bij de ouderen. Bij "oorlogsaltochtoffers" denkt men nu eerder aan '48, '67 en '73 dan aan '40-'45. Voor een deel geldt dit trou-

wens ook voor de jongeren uit Nederland die als vrijwilliger naar Nes Ammim gaan. Kan Nes Ammim een plaats worden van ontmoeting tussen joden en arabieren? Moet het een brugfunctie gaan vervullen tussen verschillende culturen (christenen, joden en moslims)? De vragen die rijzen zijn of Nes Ammim met een zich richten op "peace-education" en "tolerance-building" wel blijft binnen de oorspronkelijke doelstelling. Bestaat niet het gevaar dat de theologische doelstelling vervalt tot een "nur Humanum"? In de besprekingen tekort zich een consensus af waarin Nes Ammim zich als platform voor gesprek en ontmoeting manifesteert, waarbij de kwaliteiten van het dorp als "Eerholingscentrum" van dienst kunnen zijn.

7.4 Comité "Zicht op Israël"

De samenwerking met het bezinningscomité is in de loop van voorjaar van 1998 beëindigd. In een laatste vergadering met twee afgevaardigden van dit comité gaven dezen te kennen dat het draagvlak voor hun werk dermate smal geworden is dat mogelijk binnen korte tijd het comité zal worden opgeheven. Hoewel het comité geen officieel orgaan was van de Geref. Bond in de Ned. Herv. Kerk was het er altijd wel nauw mee verwant. Dr. J. van der Graaf, drs. M. van Campen, en ds. C. den Boer – om enkele namen te noemen – hebben deel uitgemaakt van het comité. Onze relatie met het comité betrof het organiseren van seminars naar Israël. In de jaren 1991 tot 1997 zijn er vier van dergelijke seminars geweest. We hebben altijd heel goed met de leden van het comité kunnen samenwerken. Wel moesten we constateren dat er steeds minder deelnemers waren uit de Ned. Herv. Kerk. We betreuren de beëindiging van de relatie. De uitkomst van dit gesprek heeft bij ons geleid tot een bezinning op de gegroeide situatie. Sinds de jaren zeventig is het gebruik dat jaarlijks twee deputaten deelnemen aan een studiereis naar Israël, waarvoor gebruik gemaakt werd van de seminars die vanuit het ICI georganiseerd werden. Toen zich halverwege de jaren tachtig de mogelijkheid voordoed te participeren aan de seminars die georganiseerd werden door het Bezinningscomité Zicht op Israël hebben we van die mogelijkheid gebruik gemaakt, omdat daar een goed programma – met o.a. degelijke voorbereiding in de vorm van een aantal studiedagen – gepaard ging met een gereformeerde karakter.

Nu deze mogelijkheid wegvalt komt de vraag op hoe we verder hebben te gaan. Opnieuw deelnemen aan door anderen georganiseerde seminars, met een theologische kleur die min of meer afwijkt van onze gereformeerde lijn, is minder aantrekkelijk. Nu is het zo, dat de laatste jaren door ons actief werd geparticipeerd in de voorbereiding van de samen met het Bezinningscomité Zicht op Israël georganiseerde seminars, en er daarom ook binnen onze kring voldoende kennis en ervaring aanwezig is om zelf dergelijke studiereizen op te zetten. Daar komt bij, dat gebleken is dat voor het werk – de bekendheid en de contacten – van onze Israël-werker de organisatie van dergelijke studiereizen van groot belang is. Tenslotte valt te wijzen op het belang van deze reizen voor de studie binnen het deputaatschap: de lezingen worden veelal gebundeld en blijven zo tot onze beschikking.

De vraag is of er voldoende belangstelling zal blijven, en voor welke financiële consequenties wij zullen komen te staan.

Wat het eerste betreft: de ervaring heeft geleerd dat er binnen onze kerken ook buiten de kring van ons deputaatschap predikanten, theologische studenten en theologisch geïnteresseerde gemeenteleden zijn die voor dergelijke reizen belangstelling hebben. Het eigen karakter en de betekenis ervan ligt in de diepere kennismaking met het joodse volk en de relatie van kerk en Israël. Juist dit studiekarakter geeft deze seminars een unieke plaats temidden van de andere Israël-reizen. We gaan er zonder meer van uit, dat er voorlopig voldoende belangstelling voor deze seminars zal blijven bestaan.

Wat de financiële kant van de zaak betreft, kan worden aangekend dat het vooral dankzij goede contacten met een reisorganisatie mogelijk is scherp geprijsde reizen aan te bieden, waarvan de prijs inclusief studieprogramma nauwelijks hoger hoeft te liggen dan die van de gebruikelijke toeristische reizen. Omdat er al met al slechts betrekkelijk geringe subsidie nodig is voor het studiegedeelte, menen deputaten dat het verantwoord is dergelijke seminars te blijven organiseren, met een regelmaat van ongeveer eenmaal per twee jaar.

7.5 Stevaj

Er is een verkennend gesprek geweest met de "Stichting tot bevordering van Evangelieverkondiging aan het joodse volk" (de "Stevaj"); afkomstig uit de kring van de Geref. Kerk Vrijgemaakt over elkaars werk. Het blijkt dat Stevaj vooral gericht is op contact met christelijke (Messiasbelijdende) gemeenten in Israël. Zo heeft de Geref. Kerk Vrijgemaakt van Ormen een relatie met de gemeente Bat Tsion van Jossi Ben Tawi. Gesprek met de synagoge is er niet.

We kunnen spreken van een positief contact. We realiseren ons dat Stevaj geen kerkelijke organisatie is en dat we derhalve spreken met particuliere personen uit de Geref. Kerk Vrijgemaakt. We kennen echter meer van dergelijke contacten. Waar we tot een positieve samenwerking kunnen komen willen we deze contacten in stand houden en intensiveren.

7.6 Bezinningsdag Gereformeerde Gezindte

Binnen ons deputaatschap kwam de vraag op of en in hoeverre het van betekenis zou kunnen zijn contacten te leggen met Israël-instanties uit andere kerken. Nu het zgn. "Vier-moderamen-overleg" nauwelijks meer functioneert kan het belangrijk zijn contacten te leggen met jongere instellingen. Daarbij is met name te denken aan "Stevaj" en aan het "Deputaatschap voor Israël" van de Gereformeerde Gemeenten. Gebleken is dat ook bij hen de wens leeft om te komen tot een besloten conferentie van Israël-instanties uit de kerken van orthodox-gereformeerde signatuur, om met elkaar van gedachten te wisselen over de relatie Kerk - Israël. De voorbereidingen voor een dergelijke conferentie worden getroffen.

7.7 Samenwerking met andere deputaatschappen

In de afgelopen periode is er op verschillende gebieden samenwerking geweest met andere deputaatschappen. We noemen hier allereerst de samenwerking met Deputaten OBA en Deputaten Zending. De Generale

Synode van Zierikzee droeg deze drie deputaatschappen op te rapporteren aan de Generale Synode van 1998 over de overbruggingsregeling teruggekeerde predikanten en zich uit te spreken over de gewenste definitieve regeling. Voor de rapportage betreffende deze kwestie verwijzen we naar het door deputaten OBA ingediende rapport van de drie deputaatschappen. Op deze plaats kunnen we melden dat we op een goede en constructieve wijze hebben kunnen samenwerken.

Verder is er sprake van enige vorm van samenwerking met Deputaten Hulpverlening Binnen- en buitenland. Het betreft projecten van dit deputaatschap in Israël.

Deputaten Hulpverlening hebben ons gevraagd of ds. Van den Boogert voor hen met enige regelmaat iets over de organisaties en projecten waaraan bijdragen zijn toegelend wil rapporteren. We hebben onze medewerking in dezen toegezegd onder het voorbehoud dat deze werkzaamheden geen belemmering betekenen voor de primaire taak, waarvoor ds. Van den Boogert in Israël woont. Deputaten Hulpverlening hebben hiervoor alle begrip en houden ons nauwkeurig op de hoogte van hun contacten met ds. Van den Boogert.

8. Financiën

1. De financiële gegevens (vermogensontwikkeling, staat van baten en lasten, berekening van minimumbijdragen) zijn als bijlage aan dit rapport toegevoegd.

2. Onder verwijzing naar paragraaf 2 van dit rapport vermelden wij dat in de verslagperiode aan ds. H.M. van der Vegt, conform de vigerende regeling, is uitbetaald een bedrag van f 49.742. De ingangsdatum van de regeling was 1 oktober 1995; op verzoek van ds. van der Vegt is de regeling per 1 augustus 1996 opgeschort en nog in hetzelfde jaar definitief beëindigd.

3. Deputaten ontvangen incidenteel gelden uit nalatenschappen. In de testamentaire beschrijving wordt in het algemeen alleen de naam van ons deputaatschap genoemd; specifieke doelen worden meestal niet opgegeven. Directe boeking ten gunste van de rekening van baten en lasten, zoals dit vanaf 1993 conform instructie van Deputaten Financiële Zaken plaatsvindt, betekent de facto dat de ontvangen gelden indirect ten gunste van de kerken komen. Immers, door het betere resultaat kan de omslagnorm omlaag. Op deze wijze worden echter de specifieke voor het Israël-werk ontvangen gelden niet aangewend voor het (algemene) doel waarvoor zij worden gegeven. Concreet verzoeken deputaten om met ingang van de nieuwe verslagperiode de niet in de begroting voorziene legaten en nalatenschappen te mogen besteden voor specifiek werk t.b.v. de relatie van Kerk en Israël.

Deputaten denken hierbij aan de volgende zaken en/of projecten:

- Het uitgiften van bezinnings- en voorlichtingsmateriaal en het organiseren van bijeenkomsten voor gemeenteleden in het kader van vorming en toerusting.
- Het opzetten van studieprojecten ten behoeve van de voortgaande bezinning omtrent de indringende vragen die in de relatie tussen Kerk en Israël worden gesteld. Hierbij benadrukken wij, wellicht ten overvloede, de geheel eigen positie van onze kerken temidden van de vele, vaak uiteenlopende Israelisaties.
- Het verstrekken van beurzen aan predikanten die hun studieverlof in Israël willen gebruiken. Daartoe is sinds enige jaren een scala van mogelijkheden aanwezig.
- Ondersteuning van Messiasbelijdende gemeenten in Israël, zowel in theologisch opzicht (medefinanciering van bijbels en confessioneel verantwoorde uitgaven) alsook door materiële hulp die uit de gelegde contacten voortvloeit.

9. Voorstellen

De Generale Synode beslute

- De handelingen van deputaten goed te keuren
- Opnieuw een eerste en tweede secretaris, een eerste en tweede penningmeester en een adviseur te benoemen
- Deputaten toestemming te geven om met ingang van de nieuwe verslagperiode de niet in de begroting voorziene legaten en nalatenschappen te besteden voor specifiek werk t.b.v. de relatie van Kerk en Israël.

Bijlage 79.1

FINANCIËLE BEGROTING OVER DE PERIODE 1999 T/M 2001

STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	jaarrek. 1997	raming 1998	begroting 1998	begroting 1999	begroting 2000	begroting 2001
BATEN	f	f	f	f	f	f
bijdragen kerken	125.266	124.050	124.050	159.120	159.120	159.119
giften	7.442	4000	4.000	4.000	4.000	4.000
zendingdagen	9.090	9000	15.000	9.000	9.000	9.000
exploitatie "Vrede over Israël"	14.019	-7400	-7.000	-10.980	-11.070	-11.356
resultaat "Jubileumboekje"	23.920					
interest	22.957	23000	6.400	18.500	14.000	9.500
overige inkomsten	118.761	3000	4.200	3.200	3.200	3.200
TOTAAL BATEN	321.455	155.850	146.650	182.840	178.250	173.463

LASTEN						
kosten Israël-werker	149.113	153.378	136.555	157.000	160.480	164.020
bijdragen Israël-organen	9.048	8.990	12.090	8.450	8.450	8.450
overige kosten	81.856	60.350	64.450	88.500	67.320	93.392
TOTAAL LASTEN	240.017	222.718	213.095	253.950	236.250	265.862
SALDO BATEN MINUS LASTEN	81.438	-67.068	-66.445	-71.110	-58.000	-92.399

Hoewel enkele posten zowel naar boven als naar beneden aanmerkelijk afwijken van de begroting, geeft de huidige raming van het tekort over 1998 nauwelijks een verschil te zien met het tekort conform de begroting 1998. Derhalve zijn voor de diverse berekeningen ten behoeve van de begrotingen 1999 t/m 2001 de begrote cijfers 1998 gehanteerd.

BEREKENING VAN IN DE BEGROTINGEN 1999 t/m 2001 OPGENOMEN BIJDRAGEN (OMSLAG)

Deputaten financiële zaken hanteert een (weerstands)vermogensnorm van 100 % van de jaarlijkse lasten. Bij de berekening van de omslag voor de begrote jaren 1999 t/m 2001 is uitgegaan van een normvermogen ter grootte van de jaarlasten 1997, excl. de jaarlasten V.O.I., van f 240.000.

	begroting 1999	begroting 2000	begroting 2001	totaal
eigen vermogen per 1 januari	461.509			
vermogensnorm: jaarlasten 1997 excl. jaarlasten V.O.I.	-240.000			
vermogensoverschot per 1 januari	221.509			221.509
begrote tekorten excl. bijdragen kerken	-230.230	-217.120	-251.518	-698.868
benodigde bijdragen kerken zielental 75000	-8.721	-217.120	-251.518	-477.359
omslag per lid op basis van jaartekort	0,116	2,895	3,354	2,122
lineaire omslag per jaar, opgenomen in de begrotingen	159.120	159.120	159.119	477.359
omslag per lid per jaar	2,122	2,122	2,122	

De begrote interestbaten zijn gebaseerd op deze lineaire omslag.

ONTWIKKELING VAN HET EIGEN VERMOGEN (E.V.)

	1997	1998	1999	2000	2001
E.V. per 01 januari	443.274	527.954	461.509	390.399	332.399
batig / nadelig saldo	81.438	-66.445	-71.110	-58.000	-92.399
koersverschillen effecten	3.242				
E.V. per 31 december	527.954	461.509	390.399	332.399	240.000

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	jaarek. 1997	raming 1998	begroting 1998	begroting 1999	begroting 2000	begroting 2001
exploitatie V.O.I.						
bijdragen	121.003	125.000	135.000	125.000	127.500	130.050
drukkosten en porto	91.367	115.500	121.150	115.500	117.810	120.166
honoraria	900	900	900	900	900	900
copyvergoedingen	523	1.000	1.200	1.000	1.000	1.000
Kerk. Adm. Bureau	14.194	15.000	18.750	18.580	18.860	19.340
	106.984	132.400	142.000	135.980	138.570	141.406

	jaarek. 1997	raming 1998	begroting 1998	begroting 1999	begroting 2000	begroting 2001
resultaat V.O.I.	14.019	-7.400	-7.000	-10.980	-11.070	-11.356
interest						
effecten	19.143	22.000	5.400	17.500	13.000	8.500
bankrekeningen	3.814	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
totaalinterest	22.957	23.000	6.400	18.500	14.000	9.500
overige inkomsten						
commissies en verenigingen	1.300	1.200	1.200	1.400	1.400	1.400
legaten	116.047	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
spreekbeurten	1.414	800	2.000	800	800	800
totaal overige inkomsten	118.761	3.000	4.200	3.200	3.200	3.200
kosten Israëlwerker						
traktament	59.651	63.404	62.350	64.700	65.994	67.314
emertkas	11.400	11.400	11.400	11.700	11.934	12.173
premie AOW/Anw	10.865	7.340	8.325	8.000	8.500	9.000
huisvesting Israël/Nederland	38.028	40.458	24.200	41.200	42.024	42.864
ziektekosten	4.308	4.446	3.950	4.500	4.590	4.682
arbeidskosten	24.861	26.330	26.330	26.900	27.438	27.967
totaal Israëlwerker	149.113	153.378	136.555	157.000	160.480	164.020
bijdragen Israëlorganen						
Vier moderamina	2.887	3.000	6.100	2.500	2.500	2.500
Interkerkelijk Contact Israël	673	700	700	700	700	700
O.J.E.C.	2.040	2.040	2.040	2.000	2.000	2.000
I.C.C.J.	1.448	1.250	1.250	1.250	1.250	1.250
CCK Nes Amim semin.	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
totaal bijdragen Israëlorganen	9.048	8.990	12.090	8.450	8.450	8.450
overige kosten						
vergaderkosten deputaten	13.740	19.750	19.750	16.000	16.500	20.000
seminars en conferenties	23.386	5.000	5.000	25.000	3.000	25.000
brochures/folders/dankbeeld	0	0	0	2.000	2.000	2.000
bureaustkosten	1.303	1.000	1.000	1.500	1.530	1.561
port en telefoon	1.838	2.200	2.200	2.000	2.000	2.050
accountantskosten	1.950	2.000	2.000	2.000	2.040	2.081
bankkosten	6.553	4.000	4.000	4.500	4.500	4.500
representatiekosten	322	400	400	400	400	400
Kerk. Adm. Bureau	16.626	17.000	15.600	19.600	19.850	20.300
werkbezoek Israël	6.000	0	6.000	6.000	6.000	6.000
bibliotheek	3.640	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500
abonnementen	5.121	5.500	5.000	5.500	5.500	5.500
diversen	1.377	1.000	1.000	1.500	1.500	1.500
totaal overige kosten	81.856	60.350	64.450	88.500	67.320	93.392

Voorzover baten en lasten daarvoor redelijkerwijs in aanmerking komen, is per jaar 2 % inflatiestijging toegepast.

RAPPORT 4 VAN COMMISSIE 2 BETREFFENDE EVANGELIEVERKONDIGING ONDER ISRAËL.**1 Algemeen**

Met dankbaarheid constateert uw commissie, dat deputaten voor de Evangelieverkondiging onder Israël onder Gods zegen en met toewijding hun taak mochten vervullen. Hun rapport geeft een goed beeld van de verschillende werkzaamheden, die zij hebben verricht. Uw commissie heeft dan ook met belangstelling kennisgenomen van het rapport en de inhoud daarvan uitvoerig besproken met een vertegenwoordiging van deputaten.

2 Personalia (1.3)

In de afgelopen verslagperiode traden ds. E.E. Slotstra en ds. C. van Atten terug uit het deputaatschap en is aan de vertegenwoordiging van br. D.C. Quist van de zedende kerk van Zierikzee een einde gekomen. Met dankbaarheid memoreert uw commissie hun inzet binnen het deputaatschap.

3 Zedende kerken (2)

Het is verheugend, dat de gemeente van Zierikzee ds. C.J. van den Boogert kon beroepen voor het werk in Israël.

Wat betreft de situatie van de vorige Israëlwerker ds. H.M. van der Vegt zij hier nog vermeld, dat hij zolang nog geen beroep op hem is uitgebracht, blijft vallen onder de verantwoordelijkheid van de kerkenraad van Groningen.

4 Bezinning (4.1)

De deputaten hebben een goed stuk bezinning over 'De dienst der verzoening' neergelegd in hun rapport en daarin duidelijk aandacht gegeven aan de wijze, waarop in de Heilige Schrift gesproken wordt over de noodzaak van en de oproep tot persoonlijk geloof om in de verzoening door Christus te delen. Daarmee hebben ze gehandeld in de lijn van de opdracht van de G.S. van 1995. Het is een bijbels verantwoorde doordiening van het begrip verzoening. De verzoening wordt vooral van Gods kant uit beschreven. De persoonlijke toespitsing (het delen in de verzoening) is kort geformuleerd maar helemaal ter zake. In de bezinning is duidelijk richting gegeven aan het werk van ds. C.J. van den Boogert vanuit datgene, wat O.T. en N.T. over verzoening zeggen.

Het is verheugend, dat deze bezinning eenstemmig gedragen wordt door het deputaatschap. Uiteraard onderkennen deputaten wel, dat de doordiening van zo'n belangrijk onderwerp nooit afgerond is. Het zal een punt van voortgaande bezinning blijven in het gesprek met Israël.

Uitvoering is er met deputaten gesproken over de vertaalslag van de bezinning naar de praktijk toe in de ontmoeting met het Jodendom van vandaag. Hoe kan de werkelijkheid van de verzoening door de Messias aan de Joden zichtbaar gemaakt worden als een boodschap, die persoonlijk geloof en bekering vraagt?

De beantwoording van die vraag is niet eenvoudig. Men zit in Israël niet op deze boodschap te wachten. Nog altijd ligt er de pijn van het verleden, waarin de kerk een negatief imago heeft opgebouwd. Gedacht moet dan worden aan de houding van de kerk o.a. in de Tweede Wereldoorlog.

Bovendien moet gezegd worden, dat de presentie van de kerk in Israël lang niet altijd tot jaloezie leidt. Dit vanwege de verdeeldheid als ook vanwege het feit, dat bepaalde kerken (Grieks Orthodoxe Kerk en in mindere mate de Rooms Katholieke Kerk) hun presentie zo invullen, dat zij geen enkele boodschap hebben aan het Jodendom van vandaag. Daar komt nog bij, dat de Joden de kerk vaak ervaren als een instantie, die superioriteit uitstraalt.

De boodschap van de in de persoon van Jezus gekomen Messias roept grote vragen op. Jezus kan toch de Messias niet zijn, want de wereld ziet er nog zo onverloofd uit!

In zo'n situatie, waarin én de boodschap én de manier, waarop de kerk daar gestalte aan heeft gegeven en nog geeft aversie oproept, staat onze Israëlwerker. Hij moet zijn werk doen zonder een gemeente in Israël achter zich en zonder de vertrouwde kaders, waarop een predikant in Nederland terug kan vallen.

Er ligt een zware opdracht op zijn schouders: in woord en daad moet hij laten zien, wat de verzoening van de Messias inhoudt.

Dat kan alleen in een luisterhouding van respect en verootmoediging. In die luisterhouding probeert hij present te zijn en ontstaan ook gesprekken (b.v. in de synagoge), waarbij het hart van het evangelie mag opengaan.

5 Messiasbelijdende Joden (4.2)

Uw commissie constateert met dankbaarheid, dat de contacten in Israël verder zijn uitgebreid in de richting van de Messiasbelijdende Joden. De uitbouw van deze contacten kan een goed facet zijn in de benadering van het Joodse volk, waarbij we overigens niet weten, hoe God in dezen Zijn weg zal gaan.

Met deputaten is uitvoerig gesproken over de positie van de Messiasbelijdende Joden en de diversiteit binnen deze kring.

Globaal zijn er drie groepen te onderscheiden. Er zijn Messias-belijdende Joden, die sterk aanleunen tegen de synagoge. Anderen zijn evangelisch en charismatisch geïntereerd. Een kleinere groep neemt een middenpositie in.

Het sterk uiteenlopend karakter heeft te maken met een aantal factoren, zoals de invloed van de voorganger, de oorspronkelijke kerkelijke achtergrond (Anglicaan, Luther of Rooms Katholiek etc.) en de omgang met het joodse erfgoed. Soms leidt de diversiteit tot spanningen onderling b.v. in de kwestie kinderdoop/volwassendoop.

De Messiasbelijdende Joden hebben door deze diversiteit nog te weinig een eigen identiteit kunnen vol-

men. Theologische eenheid is ver te zoeken. Elke gemeente moet eerst de eigen positie meer theologisch gaan doordiening.

Als het gaat om de verwachting, die Messiasbelijdende Joden hebben van de kerk, is dat nog niet zo concreet in te vullen. In ieder geval wil men niet teveel tegen de kerk aanspreken, aangezien men vrees voor een vervreemding van het Jodendom. Er zijn gemeenten, die wel praktische steun van de kerk willen, maar men staat gereserveerd tegen inhoudelijke bemoeienis van de kant van de kerk. Hier en daar ontstaat er aanzienlijk meer theologische openheid. Men stelt dan de theologische doordiening van b.v. zaken als doop en beënjdenis aan, de orde om daarin de visie van ds. Van den Boogert te boren. Zo komen er toch voorzichtig gesprekken op gang over inhoudelijke zaken.

Dat is een verheugende ontwikkeling. Uw commissie spreekt de wens uit, dat de contacten met de Messias belijdende Joden zullen toenemen en dat deze gelovigen een heilsame betekenis zullen krijgen voor het joodse volk en voor de gemeente van Christus.

6 Voorlichting (5)

Om gemeenten en predikanten meer bewust te maken van de belangrijke plaats, die Israël inneemt, is de informatievoorziening van groot belang. De toernee, die ds. Van den Boogert door de kerken maakt, levert daarin een belangrijke bijdrage.

Het blijft voor deputaten een aandachtspunt, hoe men het informatie-materiaal op de juiste plaats krijgt.

In dit verband is door uw commissie de vraag gesteld, of ook catecheten met het oog op catechisatie in vacante gemeenten en emeriti-predikanten met het oog op de Israëlzondag een leduurpakket ontvangen. Deputaten zullen dit punt meenemen naar de Commissie Vorming en Toerusting.

Binnen de commissie wordt ook nagedacht over het opzetten van Israëlcommissies in de plaatselijke gemeenten.

Uw commissie betreurt het, dat er nog steeds gemeenten zijn, die financieel niet bijdragen aan het werk van deputaten en die geen prijs stellen op toezending van het blad 'Vrede over Israël'.

Uiteraard ligt er een taak bij de classes om deze gemeenten daarop aan te spreken.

7 Het werk van ds. C.J. van den Boogert (6)

Ds. C.J. van den Boogert heeft zich in de afgelopen verslagperiode behoorlijk kunnen inwerken in het veelomvattende werk in Israël, daarbij voortbouwend op de contacten die daar door de vorige Israëlwerkers tot stand mochten komen. Met dankbaarheid memoreren we hier zijn inzet voor het werk in Israël.

Uw commissie heeft uitvoerig stilgestaan bij de inhoud van de theologische contacten in Israël en daarbij de vraag gesteld of het alleen gesprekken op hoog theologisch niveau blijven of dat ook de 'gewone man' bereikt wordt.

Deputaten hebben gezegd dat de gesprekken die ds. Van den Boogert voert in b.v. de contacten met de synagoge niet op hoog theologisch niveau blijven hangen.

De joodse gesprekspartners zullen daar ook iets van meenemen in de kring waarin zij staan. En als ds. Van den Boogert contacten heeft met Messias belijdende joden of 'volunteers', dan zal dat een indirecte uitwerking hebben op de contacten, die laatstgenoemden hebben met de Joden, die zij dagelijks ontmoeten.

Uiteraard zijn er ook directe contacten met seculiere joden, waarin het evangelie van de Messias aan de orde mag komen.

8 OJEC (7.2)

Het bestuur van OJEC heeft protest aangetekend tegen de discussienota 'De vrede van Jerusalem' van de Raad van Kerken.

Jerusalem wordt in deze nota niet gezien als de stad, waar de Joden een onopgeefbare band mee hebben. Het geestelijk, theologisch aspect van de positie van deze stad komt zelfs niet aan de orde. Deze positie wordt puur vanuit volkenrechtelijk oogpunt bekeken.

Wat hun positie binnen het OJEC aangaat, geven deputaten te kennen, dat zij van begin af aan duidelijk hun standpunt naar voren hebben gebracht n.l. dat de enige weg van het heil in Christus ligt. Er wordt binnen het OJEC naar de stem van deputaten geluisterd en de gesprekken worden als boeiend en zinvol ervaren. Er wordt binnen het deputaatschap niet aan gedacht om het OJEC te verlaten. Daarvoor is de eigen plaats en inbreng te belangrijk. De brief van het OJEC (10.09) is door uw commissie voor kennisgeving aangenomen. Het betrof hier alleen een aankondiging van een conferentie op 18 november.

9 Financiën (8.3)

Uw commissie heeft kennisgenomen van de passage over nalatenschappen. Naar aanleiding van de uitpraak van de synode dat erfstellingen, legaten en giften zonder last tot de gewone inkomsten behoren, heeft uw commissie niet met deputaten over dit punt gesproken. Omdat er reeds een besluit van uw vergadering ligt, neemt uw commissie voorstel 9.3 niet over.

10 Voorstellen (9)

De commissie stelt voor:

1. De handelingen van deputaten goed te keuren.
2. Opnieuw een eerste en tweede secretaris, een eerste en tweede penningmeester en een adviseur te benoemen.

A. Wagenaar, rapporteur

BILAGE 81
Art. 202

RAPPORT 8 VAN COMMISSIE 1 INZAKE REVISIE KERKORDE

In aansluiting aan hetgeen in rapport 6 werd gemeld stelt uw commissie u enkele wijzigingen en aanvullingen voor die in de nieuwe editie van de Kerkorde dienen te worden doorgevoerd.

Het gaat om aanvullingen op grond van besluiten van de vorige Synode en om wijzigingen van woorden die geen actualiteit meer hebben.

Wij hebben afgezien van verdere stilistische wijzigingen en herformuleringen, om te voorkomen dat op een willekeurige wijze uit de voorstellen van Deputaten voor de Revisie van de Kerkorde het een wel en het andere (nog) niet wordt meegenomen.

Het Reglement op de kerkvisite onderdeel IV, 4 (breede vraag) dient als volgt geactualiseerd te worden: 'Maken zij, waar nodig, gebruik van de diensten van de Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugdwezijn, c.q. de Stichting Gereformeerd Jeugdwezijn / Jeugdbescherming?'

Art. 51

Hier dienen de door de GS 1995 gewijzigde bepalingen te worden opgenomen (zie Acta GS 1995 art. 102, p. 52-53):

'Er wordt onderscheid gemaakt tussen volledige en beperkte correspondentie met buitenlandse kerken.

Volledige correspondentie omvat:

1. Het over en weer aanvaarden van elkaars attestaties;
2. Het voor elkaar openstellen van de avondmaalstafel;
3. Het openstellen van de kansels voor bezoekende predikanten wanneer deze tijdens een verblijf in Nederland slechts wensen voor te gaan in de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;
4. Het over en weer beroepbaar stellen van elkaars predikanten;
5. Het raadplegen van elkander inzake ingrijpende maatregelen als bijvoorbeeld eventuele herziening van de belijdenis of kerkorde, uitbreiding van correspondentie of vermindering ervan, enz.;
6. Het zo mogelijk bijwonen van elkaars synoden door middel van afgevaardigden, die een adviserende stem kunnen hebben;
7. Het aan elkaar toezenden van de acta van de synoden;
8. Het bieden van geestelijke steun bestaande in:
 - a. Het onder de aandacht brengen van elkaars geestelijke en kerkelijke problemen met wederkerige pogingen tot hun schriftuurlijke oplossing;
 - b. Het elkander waarschuwen ten opzichte van geestelijke gevaren die opkomen, zich verbreiden en de kerk van Christus willen beheersen;
 - c. Het oefenen van correctie op elkander in liefde bij verslapping ten opzichte van de belijdenis en de praktijk des geloofs eenmaal de heiligen overgeleverd;
9. Gemeenschappelijke activiteiten in gebieden waarvoor een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid geldt, waarbij o.a. gedacht kan worden aan het bieden van stoffelijke steun en samenwerking of overleg inzake zending, theologische opleiding, e.d.

Beperkte correspondentie omvat:

1. Het voor elkaar openstellen van de avondmaalstafel;
2. Het openstellen van de kansels voor bezoekende predikanten wanneer deze tijdens een verblijf in Nederland slechts wensen voor te gaan in de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;
3. Het zo mogelijk bijwonen van elkaars synoden door middel van afgevaardigden, die een adviserende stem kunnen hebben;
4. Het aan elkaar toezenden van de acta van de synoden;
5. Het bieden van geestelijke steun bestaande in:
 - a. Het onder de aandacht brengen van elkaars geestelijke en kerkelijke problemen met wederkerig pogingen tot hun schriftuurlijke oplossing;
 - b. Het elkander waarschuwen ten opzichte van geestelijke gevaren die opkomen, zich verbreiden en de kerk van Christus willen beheersen;
 - c. Het oefenen van correctie op elkander in liefde bij verslapping ten opzichte van de belijdenis en de praktijk des geloofs eenmaal de heiligen overgeleverd;
6. Gemeenschappelijke activiteiten in gebieden waarvoor een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid geldt, waarbij o.a. gedacht kan worden aan het bieden van stoffelijke steun en samenwerking of overleg inzake zending, theologische opleiding, e.d.

Art. 52

'lectoren' vervangen door 'docenten'.

Art. 60

Sub 2b: de woorden 'en welke kinderen na de excommunicatie verwekt zijn' laten vervallen.
Argument: deze bepaling is overbodig en moeilijk te controleren.

Art. 63

'bejaardenhuizen' vervangen door 'zorgcentra'.

Art. 64

De instructie voor deputaten radio- en televisiediensten dient in de bijlagen opgenomen te worden.

Uw commissie stelt u het volgende voor:

aan deputaten voor de uitgave van de Kerkorde op te dragen bovengenoemde wijzigingen c.q. aanvullingen bij de volgende editie van de Kerkorde te verwerken.

H. Korving, rapporteur

BILAGE 82
Art. 203

VAN: HET MODERAMEN

Voorstel artikel 69 K.O.

In de vorige zittingsweek kwam tijdens de behandeling van een appèlzaak van de kerkenraad van Assen het huidige functioneren van art. 69 K.O. (opnieuw) ter sprake. Er leefde ook bij de synode omvreding over de huidige praktijk. Tijdens de behandeling van dit agendapunt groeide de gedachte dat het goed zou zijn wanneer deputaten voor revisie van de Kerkorde zich over deze kwestie met name zouden buigen - e.e.a. aansluitend bij een gedachte die door prof. dr. W.H. Velema is geuit op de synode van 1995 (zie Acta art. 210).

Afgesproken is dat het moderamen ter synode met een voorstel zou komen.

Het moderamen stelt voor:

De synode besluit

deputaten voor de revisie van de kerkorde op te dragen

- te bezien hoe art. 69 K.O. in de huidige situatie functioneert en zou moeten functioneren;

- daarover voorstellen te doen aan de volgende synode, om op die manier een uitweg te zoeken in de huidige onbevredigende situatie.

namens het moderamen

D. Quant

BILAGE 83
Art. 207, 279

RAPPORT VAN DEPUTATEN ART. XIII K.O. VAN DE CHR. GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

Bij dezen bieden wij u het rapport aan van onze werkzaamheden sedert de Generale Synode van 1995.

1. Het deputaatschap

1.1. Samenstelling deputaatschap

Het deputaatschap naar art. 13 van de Kerkorde bestaat uit de volgende personen:

G. Schouten benoemd door de Particulier Synode van het Noorden;
(sec. R. Hogewind).

Dr. R. van Beek benoemd door de Particuliere Synode van het Oosten;
(sec. J.G. van der Poel).

Dr. E.E. Slofstra benoemd door de Particuliere Synode van het Westen;
(sec. ds. A. Bijkerk).

C. van Beveren benoemd door de Particuliere Synode van het Zuiden;
(sec. J. Boer).

Door de Generale Synode werden in het deputaatschap benoemd de broeders:

P. Zuidema eerste penningmeester;

G. Verhoef tweede penningmeester;

drs. L.W. Bl deputaat actuarius.

Dr. R. van Beek is de voorzitter van het deputaatschap. Dr. E.E. Slofstra en G. Schouten werden in de decembervergadering van 1997 benoemd tot resp. eerste en tweede secretaris.

Op 31 maart 1997 nam de Here tot zich br. D. Lokhorst uit Nunspeet, die in de vergadering van 30 november 1995 afscheid nam van het deputaatschap naar art. 13 K.O.. Br. Lokhorst was gedurende ruim 15 jaar deputaat emeritikus en bekleedde de functie van 2e penningmeester.

De Particuliere Synode van het Zuiden van 1997 benoemde in de plaats van br. J.C. van Beveren uit Zierikzee zijn zoon br. C. van Beveren uit Middelburg. Br. J.C. van Beveren had vanaf 1980 zitting in het deputaatschap en was sinds 1985 belast met het secretariaat.

Zie voor voorstellen tot benoemingen onder hftst. 8 van dit rapport.

1.2. Vergaderingen

Deputaten naar art. 13 van de K.O. kwamen sinds de vorige Generale Synode 7 keer in vergadering bijeen. Veel aandacht werd besteed aan de financiële aspecten van de emeritaatsvoorziening zoals hoogte van de uitkeringen, resultatenrekeningen en balansen, reservevorming en actuariële berekeningen. Speciale bezinning vond plaats over onderwerpen als: Het soms ontbreken van pensioenopbouw bij predikanten in dienst van externe instanties; op verzoek van de G.S. 1995 nagaan of het sluiten van een risicoverzekering voor uitkeringen aan weduwen en wezen zinvol is; op verzoek van de G.S. 1995 samen met deputaten-financieel onderzoeken de voor- en nadelen van een eventuele samenvoeging van de emeritikas en het emeriterings-

loods van de Theologische Universiteit; financiële verzorging van de predikantsweduwen; jaarlijkse voorlichting over emeritaatsuitkeringen en -regeling aan alle predikanten en predikantsweduwen; contacten met de Stichting Emeritaatsvoorziening van de Nederlands Gereformeerde Kerken; veranderingen in de sociale wetgeving etc.

2. Voortgang van het werk

2.1. Contacten met de emerituspredikanten en predikantsweduwen

Deputaten emeritikas onderhouden op verschillende wijze contact met onze emerituspredikanten, predikantsweduwen en -wezen. Jaarlijks ontvangen zij de zogenaamde 'Decemberbrief'. In deze brief schrijft de voorzitter van het deputaatschap een bemoeiend woord en memoreert de secretaris het wel en wee uit de kring van de emerituspredikanten en predikantsweduwen. In 1997 zonden deputaten aan alle dienstdoende en geëmeriteerde predikanten en predikantsweduwen een zogenaamd 'emeritaatsbericht' waarin de hoogte van de actuele uitkeringen werden vermeld met daarnaast ook enkele ontwikkelingen met betrekking tot de sociale wetgeving. Deputaten besloten in 1998 een 'Handleiding Emeritikas' te verzenden met daarin enkele pagina's met actuele gegevens die jaarlijks vervangen kunnen worden. Er vinden ook veel persoonlijke contacten plaats bij overlijden, jubilea en andere hoogtijdagen en ook bij bezoeken (veelal rond de Kerst) aan emerituspredikanten en predikantsweduwen die het extra moeilijk hebben.

2.2. Contacten met de stichting emeritaatsvoorziening van de Nederlands Gereformeerde Kerken

In juni 1997 vond een bespreking plaats van onze deputaten met de Stichting Emeritaatsvoorziening. Besproken werden de veranderingen in onze emeritaatsvoorziening waartoe de G.S. van 1995 besloot. In die bespreking bleek dat iedere predikant van de Nederlands Gereformeerde Kerk bij overgang naar een andere functie zijn emeritaatsrechten behoudt. De hoogte van de uitkering is gerelateerd aan het honorarium gedurende de laatste vijf jaar. Ook bleek dat de emeritaatsvoorziening in de Nederlands Gereformeerde Kerken volledig kapitaalgedekt is. Speciale aandacht werd gegeven aan de situatie van de samenwerkende Christelijke Gereformeerde en Nederlands Gereformeerde Kerk te Arnhem. In tegenstelling tot andere samenwerkende kerken hebben de beide kerken van Arnhem gezamenlijk een Christelijke Gereformeerde predikant beroepen terwijl alleen de leden van onze kerk bijdragen aan de emeritikas. Besloten werd de bezinning over dit onderwerp eerst voort te zetten in eigen kring en daarna er gezamenlijk op terug te komen. Inmiddels hebben deputaten emeritikas aan de Stichting Emeritaatsvoorziening meegedeeld het reël te vinden wanneer in de situatie van Arnhem ook de leden van de Nederlands Gereformeerde Kerk zouden bijdragen aan de emeritaatsvoorziening van hun predikant.

2.3. Emerituspredikanten beneden de 65 jaar die door de keuringsinstantie niet, slechts gedeeltelijk of geheel arbeidsongeschikt verklaard worden

Deputaten worden steeds vaker gekonfronteerd met emeritaatsuitkeringen aan predikanten beneden de 65 jaar in verband met ongeschiktheid om het ambt nog verder uit te oefenen. Soms betreft het predikanten die vervolgens door de keuringsinstantie voor een WAZ-uitkering toch voor een hoog percentage arbeidsongeschikt verklaard worden voor diverse werkzaamheden. Naar de mening van deputaten art. 13 K.O. zou het voor een predikant in een dergelijke situatie goed kunnen zijn, wanneer hij in de gelegenheid gesteld zou worden zijn talenten toch nog zoveel mogelijk in dienst te kunnen stellen van kerk en samenleving. Ook buiten het werk van gemeentepredikant zijn veel kerkelijke werkzaamheden denkbaar, bijvoorbeeld ter ondersteuning van deputaatschappen. Ook zou in onze samenleving nuttig werk verricht kunnen worden. Deze kwestie heeft ook een financiële kant. Een gedeeltelijke arbeidsongeschiktheidsverklaring heeft ook een lagere uitkering tot gevolg. Dit betekent dat de emeritikas volgens de bestaande regeling groepeerd wordt tot het betalen van een aanvullende tegemoetkoming die veel hoger is dan een normale emeritaatsuitkering.

Deputaten art. 13 vragen de Generale Synode zich te bezinnen op mogelijkheden voor werk binnen en buiten de kerk ten behoeve van predikanten die vroegtijdig worden geëmeriteerd en gedeeltelijk arbeidsongeschikt zijn verklaard.

2.4. Igreja Evangelica Reformada no Brasil

Van de gemeente Carambel-Colonia te Brazilië ontvingen wij het verzoek ds. B.A.Th. Witzier onder de emeritaatsregeling van onze kerken te laten vallen. Dit verzoek is mede gebaseerd op het besluit van de G.S. 1977 om ten behoeve van ds. B. Witzier een uitzondering te maken op de regel gegeven in art. 5 K.O. sub B dat de emeritaatsrechten vervallen bij het aannemen van een beroep naar een buitenlandse kerk. Aangezien dit besluit door de G.S. 1980 ook van toepassing is verklaard op een andere predikant die naar Brazilië ging en daarna ook nog voor andere predikanten van onze kerk, die naar Brazilië vertrokken en daar de gemeenten Carambel en Anapóli dienden, hebben wij positief op dit verzoek gereageerd. Ingaande 1 januari 1997 is de bijdrage, gebaseerd op de minimum-bijdrage zoals voor onze kerken geldt, in rekening gebracht. Overeenkomstig het besluit van de G.S. 1992 wordt voor het aantal leden een percentage van 50 gehanteerd, aangezien er nog een tweede predikant is waarvoor men een bijdrage moet betalen.

2.5. Ontbreken van pensioenopbouw bij predikanten in dienst van externe instanties

Een enkele maal komt het voor dat een predikant, die vrijgesteld werd voor het verrichten van bijzondere arbeid buiten onze kerken, in die functie geen of vrijwel geen eigen pensioen opbouwde. Normaliter is aan een externe functie (niet in dienst van één van onze eigen kerken of deputaatschappen) ook een pensioenverzekering verbonden. Een dergelijke voorziening heeft tot gevolg dat later een korting kan worden toegepast op de emeritaatsuitkering (behoudens een bepaalde vrijstelling). Wanneer echter geen pensioen werd opgebouwd, wordt onze kerken middels de emeritikas aangesproken op een volledige uitkering.

Deputaten naar art. 13 K.O. besloten de Generale Synode te attenderen op de problematiek van predikanten, vrijgesteld voor bijzondere arbeid naar art. 6 K.O. en anderen, die geheel of gedeeltelijk in externe dienst zijn en voor wie in die functie geen pensioenverzekering werd getroffen. Eventueel zouden bepalingen hierover nader uitgewerkt kunnen worden in art. 6 K.O., toegespit op vrijgestelden voor bijzondere arbeid en predikanten met nevenfuncties.

3. Algemene nabestaandenwet

Op 20 december 1995 heeft de Eerste Kamer de Algemene Nabestaandenwet (ANW) aangenomen. Deze nieuwe wet is op 1 juli 1996 ingegaan en vervangt de Algemene Weduwn- en Wezenwet (AWW) die uit 1959 dateert. Door de bepalingen van de nieuwe wet komen heel wat nabestaanden slechts gedeeltelijk of helemaal niet meer in aanmerking voor een nabestaandenuitkering van de overheid.

3.1. De AWW

De AWW omvatte een algemene, de gehele bevolking omvattende, verplichte weduwen- en wezenuitkering. Sinds 1988 konden ook weduwnaars voor een uitkering in aanmerking komen omdat het ontbreken van een wettelijke weduwnaarsvoorziening niet in overeenstemming is met de gelijke behandeling van mannen en vrouwen.

Nabestaanden hadden recht op een uitkering wanneer zij ongehuwde kinderen hadden of 40 jaar en ouder waren of arbeidsongeschikt waren. In deze gevallen bedroeg voor nabestaanden met kinderen tot 18 jaar de netto AWW-uitkering 100% van het minimumloon. Voor nabestaanden zonder kinderen was de netto uitkering 70% van het minimumloon. Een nabestaande die niet voor een AWW-uitkering in aanmerking kwam, had recht op een tijdelijke uitkering van minimaal zes maanden. Het eigen of pleegkind waarvan beide ouders zijn overleden (volle wees), had recht op wezenpensioen zolang het jonger was dan 16 jaar. Voor studerende gold als leeftijdsgrens 27 jaar. De hoogte van het wezenpensioen hing af van de leeftijd van de wees.

3.2. De ANW

De ANW is evenals de AWW bedoeld voor nabestaanden waarvan niet verwacht mag worden dat zij zelf in hun levensonderhoud kunnen voorzien. Bij de lotstandkoming van de ANW is men er van uitgegaan dat vanwege maatschappelijke ontwikkelingen deze groep nabestaanden veel kleiner is dan ten tijde van de invoering van de AWW. Aanmerkelijk minder nabestaanden zullen dan ook voor de ANW-uitkering in aanmerking komen en meer mensen zullen eventueel terugvallen op een bijstandsuitkering. Evaluatie heeft over 5 jaar plaats en dan wordt bekeken of de arbeidssituatie van vrouwen ten opzichte van mannen en de arbeidssituatie van mensen die de zorg voor kinderen hebben ten opzichte van mensen zonder kinderen, zodanig is gewijzigd dat de noodzaak voor een volksverzekering voor het overlijdensrisico wellicht helemaal overbodig is geworden.

Voor een ANW-uitkering komt een nabestaande in aanmerking indien hij/zij:

- geboren is voor 1 januari 1950;
- een ongehuwd kind heeft onder de 18 jaar, dat niet tot het huishouden van een ander behoort. Het kind moet dus bij de nabestaande wonen, zelfstandig wonen of in een inrichting verblijven;
- tenminste 45% arbeidsongeschikt is op het moment dat de echtgeno(o)t(e) overlijdt, dan wel op het moment dat het recht op een uitkering ANW volgens voorgaand lid eindigt;
- geboren is tussen 1 januari 1950 en 1 juli 1956 en de echtgeno(o)t(e) overlijdt voor 1 juli 1999. Wel moet het huwelijk plaats gehad hebben voor 1 juli 1996.

Voor wat de leden 2 en 3 betreft eindigt de uitkering zodra het jongste kind 18 jaar wordt (2) of betrokkene niet langer arbeidsongeschikt is (3). Wat de hoogte van de ANW-uitkering betreft, deze is afhankelijk van het inkomen. Daarbij gaat het om inkomen uit arbeid (loon, winst uit onderneming), om sociale uitkeringen (inzake arbeidsongeschiktheid en werkloosheid), VUT-uitkering, pensioenen voorvloeiende uit de dienstbetrekking enz. Echter niet om aanvullend nabestaanderpensioen.

Bij inkomen uit arbeid geldt een gemaximeerde vrijtelling. Uitkeringen en pensioenen worden volledig afgetrokken, hiervoor geldt geen vrijtelling.

De volledige, ongekorte nabestaandenuitkering bedraagt 70% van het netto minimumloon bij overlijden op of na 1 juli 1996.

In de ANW is een nieuwe uitkeringssystematiek geïntroduceerd. Naast de nabestaandenuitkering is een halfwezenuitkering in het leven geroepen. Recht bestaat op een halfwezenuitkering als in het huishouden één of meer ongehuwde halfwezen onder de 18 jaar worden verzorgd. Een halfwees is een kind van wie één van de ouders is overleden.

De halfwezenuitkering bedraagt 20% van het netto minimumloon. De halfwezenuitkering eindigt:

- als de (jongste) halfwees 18 jaar wordt;
- als het kind niet langer tot het huishouden van de rechthebbende behoort;
- als de rechthebbende 65 jaar wordt;
- als de halfwees wordt geadopteerd (bijv. nieuwe partner).

Verder kent de ANW nog een wezenuitkering. Hiervoor komen in aanmerking ouderloze kinderen tot 16 jaar, (voor gehandicapte kinderen is dat 18 jaar, voor studerende kinderen 21 jaar).

3.3. Overgangsrecht

Doggen die op het moment dat de ANW in werking trad een AWW-uitkering ontvingen (dus de bestaande gevallen) behouden het recht op hun uitkering. De hoogte van de uitkering verandert echter wel. De AWW-uitkering van nabestaanden met kinderen onder de 18 jaar, die tot 1 juli 1996 nog 100% van het netto minimumloon ontvingen, wordt door middel van bevroering teruggebracht tot 90%.

Verder is vanaf 1 januari 1998 op deze groep eveneens de inkomensvoets van toepassing, hetgeen kan leiden tot vermindering van de uitkering.

3.4. Gevolgen

Het zal duidelijk zijn dat de vervanging van de AWW door de ANW vrij ingrijpend is. Dit geldt met name voor weduwen die zijn aangewezen op onze emeritkas en die veelal niet deelnemen aan het arbeidsproces, althans hiermee niet in hun onderhoud kunnen voorzien.

De vraag is dan ook hoe in deze te handelen, aangezien tot nog toe er van is uitgegaan dat de AWW voor het basisinkomen zorgde en de aanvullende uitkering uit de emeritkas voor een redelijk inkomensniveau diende, overeenkomstig de intentie van art. 13 van de K.O.

Bij de meeste pensioenfondsen gold een soortgelijke regeling. Ook daar is de discussie gaande. In een aantal gevallen is gekozen voor een tijdelijke overbruggingsregeling tot 1 januari 1998/1999.

Het laat zich aanzien dat er verschillend mee wordt omgegaan, zoals:

- vervanging van de verplichte weduwenuitkering door een facultatieve;
- vrije keuze om een weduwenuitkering te verzekeren;
- een mix bestaande uit de achterliggende periode verplicht en de toekomstige periode facultatief;
- omzetting van het weduwenpensioen naar het ouderdompensioen of van het ouderdompensioen naar een weduwenpensioen.

3.5. Voorstel

Gezien het uitgangspunt dat voor de weduwen en (half)wezen van predikanten in art. 13 van onze K.O. is vastgelegd, lijkt het ons voor de hand liggend dat door de emeritkas in dit hiaat wordt voorzien. Wel dient hierbij aandacht te worden geschonken aan de inkomsten uit arbeid, uitkeringen en pensioenen. Hierbij gaat het niet om een nabestaandenpensioen, maar om een eigen pensioen. Voor het nabestaandenpensioen geldt reeds de 15% regeling (zie art. 14 van de instructie).

Ons voorstel is dan ook om de weduwen beneden de 65 jaar, die geen recht hebben op een ANW-uitkering, maar wel over inkomsten uit arbeid enz. beschikken de 15% regeling van toepassing te doen zijn en aan weduwen, die wel recht hebben op een ANW-uitkering, doch bij wie dit recht niet of niet volledig tot uitkering komt in verband met de inkomensvoets, deze korting niet te compenseren.

Verder is de tijdelijke uitkering voor weduwen beneden de leeftijd van 40 jaar en die geen kinderen te verzorgen hadden, in de ANW komen te vervallen, hetgeen meebrengt dat art. 13 van onze instructie kan komen te vervallen. Ons voorstel is in de nieuwe regeling voor weduwen en (half)wezen geen aparte regeling hiervoor op te nemen, aangezien deze stoelde op de AWW.

Tengevolge van de opheffing van de AWW en de inwerkingtreding van de Algemene Nabestaandenwet (ANW) dienen een aantal artikelen in de instructie (bijlage 5) te worden aangepast. Zie hiervoor hoofdstuk 8: 'Voorstellen'.

4. Algemene arbeidsongeschiktheidswet (aaw)

Met betrekking tot de arbeidsongeschiktheidsverzekeringen zijn forse wijzigingen doorgevoerd. Per januari 1998 zijn vier nieuwe wetten in werking getreden en wel:

- de Wet premiedifferentiatie en marktwerking bij arbeidsongeschiktheidsverzekeringen ('Pemba');
- de Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen ('WAZ');
- de Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering jonggehandicapten ('Wajong');
- de Invoeringswet.

In de wandelgangen worden deze wetten tezamen ook wel als het 'Pemba-complex' aangeduid.

De wet Pemba beoogt de huidige Algemene Arbeidsongeschiktheidsverzekering (AAW) en de huidige Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO) te integreren tot één arbeidsongeschiktheidsverzekering. De AAW wordt als zodanig opgeheven en voor vroeggehandicapten en studenten vervangen door de Wajong.

Voor zelfstandigen wordt de AAW vervangen door de WAZ. Verzekerd op grond van de WAZ zijn behalve zelfstandigen ook meewerkende echtgenoten, beroepsbeoefenaren enz.

Ten opzichte van de huidige AAW vindt er een aanscherping van de inkomensvoets in de nieuwe wet plaats. Nog niet te overzien valt wat dit in de praktijk voor predikanten zal betekenen, indien zij wegens arbeidsongeschiktheid gekmerkt worden. Wel werd door ons in voorkomende gevallen reeds geconstateerd dat ook onder de AAW het beleid was gewijzigd.

In de medische beoordeling werd namelijk betrokken of men nog andere functies kon vervullen, zogenaamde gangbare arbeid, en indien dit het geval was werd hiernaast rekening gehouden bij de vaststelling van de mate van arbeidsongeschiktheid.

Tengevolge van de opheffing van de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (AAW) en de inwerkingtreding van de Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ) dienen zowel art. 13 K.O. als de instructie (bijlage 5) te worden aangepast. Zie hiervoor hoofdstuk 8: 'Voorstellen'.

5. Uitkeringen

5.1. Knooppunten

Bij het vaststellen van de uitkeringen worden wij met een drietal knooppunten geconfronteerd.

Dit betreft:

- vergelijking van de nieuwe berekeningswijze (01.01.1998) met die van daarvoor en het zonnig toekennen van een toeslag indien de uitkering tengevolge van de nieuwe berekeningswijze lager uitkomt;
- het sinds 1 januari 1990 in mindering brengen van het voor-Oortse bedrag aan AWW thans ANW en AOW-uitkering, in plaats van het werkelijke bedrag aan ANW en AOW-uitkering.

Hoewel het verschil in uitkering in eerste instantie bestond uit de verschuldigde premies aan volksverzekering, is dit in de loop van de jaren enigszins verwaterd en volgen zij steeds meer een eigen ontwikkeling:

- het per 1 januari 1998 onderbrengen van een (groot) deel van de overhevelingsbijdrage in de door Deputaten Financiële Zaken geadviseerde predikantstraktementen. De aanpassing voor dit onderdeel bedroeg 4,1%.

Hanteering van het geadviseerde minimumtraktement, inclusief deze aanpassing, zou betekenen dat de uitkeringen uit onze kas waren gestegen met bijna 9%. Reden voor ons om met laatstgenoemde aanpassing voor 1998 geen rekening te houden, maar de uitkeringen in navolging van voorgaande jaren te laten stijgen met de geadviseerde salaristrend. Deze bedroeg voor 1998 2,4%. Dit is ook in de lijn met andere pensioenfondsen, die veelal een eigen of de algemene salaristrend volgen.

Wij zijn ons bewust dat de overhevelingsbijdrage nog niet volledig is weggewerkt. Er resteert nog 1,7%, zodat wij er waarschijnlijk nog een keer mee te maken krijgen.

Hoewel wij er in 1998 vanaf zijn gekomen, blijft ons uitgangspunt echter de koppeling van de uitkeringsgrondslag aan het minimumtraktement (zie art. 5 van onze instructie). Gezocht is dan ook naar een werkbaar formule, met wegneming van genoemde knooppunten.

Het verschil tussen voor-Oortse en na-Oortse (werkelijke) bedragen, bestaat voornamelijk uit de verschuldigde premies in het kader van de volksverzekeringen. Deze premies bedragen voor 1998 voor personen van 65 jaar en ouder 11% en voor degenen beneden de 65 jaar 27,50%. Als maximum geldt een bedrag van f 47.184,- waarover de premie verschuldigd is.

Ons voorstel behelst deze premies gedeeltelijk te compenseren en zonnig een toeslag toe te kennen, aangezien het niet mogelijk bleek via verhoging van de uitkeringsgrondslag voor een ieder tot een aanvaardbare oplossing te komen. Met regels in de fiscale sfeer, zoals basisaftrek en belastingvrije bedragen is door ons geen rekening gehouden.

Gezocht is naar een werkbaar model ter overbrugging van het verschil. Wij zijn uitgekomen op 10% van de AOW-uitkering en op 20% van de ANW-uitkering voor weduwen beneden de 65 jaar. Daarnaast geldt voor weduwen zonder kinderen, voorlopig voor de jaren 1999 tot en met 2001, een toeslag van f 650,- per jaar. Uiteraard blijft een eenvoudiger systeem, zo mogelijk via verhoging van de uitkeringsgrondslag, onze aandacht houden.

5.2. Vergelijking van de huidige regeling met de nieuwe regeling, zoals die wordt voorgesteld

Huidige regeling

Met als basis het minimumtraktement zoals dat door ons is aangepast met 2,4% in plaats van 6,5%. De AOW/ANW/WAZ-uitkering zijn door ons geschat.

Basisgegevens:

Minimumtraktement	f 54.680,-
Uitkeringsgrondslag 135% van f 54.680,-	f 73.820,-
AOW-uitkering gehuwd met toeslag	f 23.200,-
AOW-uitkering alleenstaand	f 16.200,-
ANW-uitkering met kinderen beneden de 18 jaar	f 21.600,-
ANW-uitkering alleenstaand	f 15.700,-

Predikanten gehuwd:

70% van f 73.820,- =	f 51.674,-	Weduwe jonger dan 65 jr. (alleenstaand)	
af: 100% AOW =	f 23.200,-	50% van f 73.820,- =	f 36.910,-
		af: 100% ANW =	f 15.700,-
	f 28.474,-		
toeslag GS-1995 =	f 976,-	toeslag GS-1995 =	f 21.210,-
uitkering =	f 29.450,-	uitkering =	f 21.833,-

Predikanten weduwnaar:

70% van f 73.820,- =	f 51.674,-	Weduwe met 1 kind onder de 18 jr.	
af: 100% AOW =	f 16.200,-	60% van f 73.820,- =	f 44.292,-
		af: 100% ANW =	f 21.600,-
	f 35.474,-		
toeslag GS n.v.t.	-,-	toeslag GS-1995 =	f 22.682,-
uitkering =	f 35.474,-	uitkering =	f 1.499,-

Weduwe 65 jaar e.o. (alleenstaand)

50% van f 73.820,- =	f 36.910,-	Predikant met 100% WAZ-uitkering	
af: 100% AOW =	f 16.200,-	70% van f 73.820,- =	f 51.674,-
		af: 100% WAZ geschat =	f 18.800,-
	f 20.710,-		
toeslag GS-1995 =	f 623,-	toeslag GS-1995 =	f 32.874,-
uitkering =	f 21.333,-	uitkering =	f 976,-

de uitkeringen, aangezien de bijdrage gebaseerd op een heffing van 21,5% van het minimumtraktament van predikanten met 10 dienstjaren, voor dienstdoende predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar een te lage uitkomst geeft.

Met als uitgangspunt het jaarboek 1996, is het aantal predikanten voor de jaren 1999, 2000 en 2001 geraamd op:

1999 - 155

2000 - 156

2001 - 157

Predikanten vallende onder artikel 6 K.O. zijn niet in deze aantallen begrepen.

Uitgaande van een jaarlijkse verhoging van de traktementen met 2% geeft de volgende bedragen:

voor 1999 - $1,02 \times f 56.880 = f 58.018$

voor 2000 - $1,02 \times f 58.018 = f 59.178$

voor 2001 - $1,02 \times f 59.178 = f 60.362$

De minimum-bijdragen zouden bij een heffing van aantal predikanten, maal 21,5% maal minimumtraktament opbrengen:

voor 1999 - $155 \times 0,215 \times f 58.018 = f 1.933.450$

voor 2000 - $156 \times 0,215 \times f 59.178 = f 1.984.830$

voor 2001 - $157 \times 0,215 \times f 60.362 = f 2.037.752$

Het aantal leden en doopleden van onze kerken bedroeg, volgens het jaarboek 1997, op 1 januari 1997: 75.282. Rekening houdende met een geleidelijke teruggang, heeft ons overeenkomstig het advies van Deputaten Financiële Zaken doen besluiten voor de jaren 1999 tot en met 2001 uit te gaan van 75.000 leden.

Van de deputatschappen bij wie een vrijgestelde predikant werkzaam is, dient jaarlijks een bijdrage te worden voldaan van 500 maal de minimum jaarbijdrage. Dit aantal predikanten is door ons geschat op 9,6, zodat voor de berekening met een aantal leden van $9,6 \times 500$ is 4.800 rekening kan worden gehouden.

Gebaseerd op het bedrag aan uitkeringen en uitgaande van 79.800 leden leidt dit tot een minimum-bijdrage per lid en dooplid van:

in 1999 $f 2.240.000 : 79.800$ is $f 28,07$ afgerond $f 28,00$

in 2000 $f 2.340.000 : 79.800$ is $f 29,32$ afgerond $f 29,30$

in 2001 $f 2.510.000 : 79.800$ is $f 31,45$ afgerond $f 31,40$

7.3. Intrest

Hierbij is uitgegaan van aanvaarding van onze voorstellen en het advies van Deputaten Financiële Zaken om als percentage 4% aan te houden voor nieuwe beleggingen.

7.4. Uitkeringen

Gebaseerd op onze voorstellen en er van uitgaande dat gedurende de jaren 1999 tot en met 2001 de traktementen en de AOW/ANW/WAZ-uitkeringen jaarlijks met 2% stijgen, geeft de volgende berekening:

Basisgegevens:

a. minimumtraktament

b. AOW-uitkering gehuwd met toeslag

c. AOW-uitkering alleenstaand

d. ANW-uitkering weduwe zonder kinderen

e. uitkeringsgrondslag 135% van a

f. 10% van de AOW-uitkering

g. 20% van de ANW-uitkering

h. toeslag van f 650,-

	1999		2000		2001
a	58.018	a	59.178	a	60.362
b	27.497	b	28.047	b	28.608
c	20.056	c	20.457	c	20.866
d	21.699	d	22.133	d	22.576
e	78.326	e	79.892	e	81.490
f	2.750/2.006	f	2.805/2.046	f	2.861/2.087
g	4.340	g	4.427	g	4.515
h	650	h	650	h	650

Op basis van het voorgaande zullen de uitkeringen bedragen:

	1999		2000		2001
Predikanten gehuwd	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>
70% van f 78.326 is	54.829	55.925	57.043		
at: AOW	27.497	28.047	28.608		
	27.332	27.878	28.435		

bij 10% v.d. AOW	2.750	2.805	2.861
	30.082	30.683	31.296

Predikant-weduwnaar	54.829	55.925	57.043
70% van f 78.326 is	20.056	20.457	20.866

at: AOW	34.773	35.468	36.177
bij 10% v.d. AOW	2.006	2.046	2.087
	36.779	37.514	38.264

	1999		2000		2001
Weduwe 65 jaar en ouder (alleenstaand)	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>
50% van f 78.326 is	39.163	39.946	40.745		
at: AOW	20.056	20.457	20.866		

bij 10% v.d. AOW	19.107	19.489	19.879
bij toeslag	2.006	2.046	2.087
	650	650	650
	21.763	22.185	22.616

Weduwe jonger dan 65 jaar (alleenstaand)			
50% van f 78.326 is	39.163	39.946	40.745
at: ANW	21.699	22.133	22.576

bij 20% v.d. ANW	17.464	17.813	18.169
bij toeslag	4.340	4.427	4.515
	650	650	650
	22.454	22.890	23.334

Bij de berekening van het bedrag aan uitkeringen zijn wij uitgegaan van de navolgende veronderstellingen:

- Het aantal predikanten dat in de jaren 1999, 2000 en 2001 een uitkering uit de kas ontvangt bedraagt resp. 39, 40 en 43 waarvan 4 weduwnaar en 5 beneden de 65 jaar al of niet met een volledige WAZ-uitkering.
- Het aantal weduwen in die jaren is geschat op resp. 33, 34 en 35, waarvan 2 met 1 kind van 18 jaar en ouder en 2 met 2 of meer kinderen onder de 18 jaar.
- De vakantietoelage bedraagt 8%.
- Aan restitutie premieheffing volksverzekeringen zal in de jaren 1999 tot en met 2001 een bedrag moeten worden betaald van f 100.000,- per jaar. Met een eventuele tegemoetkoming in de WAZ-premie is geen rekening gehouden.

7.5. Diverse kosten

Rekening is gehouden met een stijging van f 1000,- per jaar.

7.6. Batig saldo

Overeenkomstig het beleid dat de laatste jaren gevoerd is en regelmatig opnieuw is benadrukt, zijn wij van mening dat de batige saldo volledig aan de reserve dienen te worden toegevoegd.

8. Voorstellen

Deputaten art. 13, K.O. stellen de Generale Synode voor

- zich te bezinnen op mogelijkheden van arbeid binnen en buiten de kerk ten behoeve van predikanten die vroegtijdig worden geëmentard en door de keuringsinstantie voor een uitkering volgens de WAZ in het geheel niet of slechts gedeeltelijk arbeidsongeschikt zijn verklaard.
- zich te bezinnen op de problematiek van predikanten, die geheel of gedeeltelijk in externe dienst zijn en voor wie in die functie geen pensioenvoorziening werd getroffen.
- niet tot samenvoeging van de pensioenvoorzieningen van de Theologische Universiteit en van de emeritikus naar art. 13 K.O. over te gaan.
- niet tot het sluiten van een risicoverzekering voor de uitkeringen aan weduwen en wezen over te gaan.
- op zijn eigen verzoek niet tot herbenoeming van P. Zuidema tot eerste penningmeester over te gaan.

- en in zijn plaats te benoemen C. van Beveren uit Middelburg. Voorts stellen deputaten voor opnieuw te benoemen G. Verhoef en drs. L.W. Bij tot resp. tweede penningmeester en deputaat actuaar.
- 8.6. de koppeling van de uitkeringsgrondslag aan het geadviseerde minimumtraktament van een predikant met tien dienstjaren ook voor de komende drie jaren te handhaven.
- 8.7. De minimum-bijdragen als volgt vast te stellen:
voor 1999 op f. 28,00 per lid en dooplid
voor 2000 op f. 29,30 per lid en dooplid
voor 2001 op f. 31,40 per lid en dooplid.
- 8.8. Art. 13 lid 1a van de Kerkorde, de laatste regel te wijzigen in 'de Wet Arbeidsongeschiktheids-verzekering Zelfstandigen (WAZ) in te dienen'.
- 8.9. Art. 7 van de instructie te wijzigen en de eerste alinea als volgt vast te stellen:
'Een gehuwde of ongehuwde emeritus predikant ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritkas dat deze tezamen met zijn eventuele AOW- of WAZ-uitkering 70% van de uitkeringsgrondslag bedraagt, alsmede 10% van de AOW-uitkering van een gehuwde, respectievelijk ongehuwde voor degenen die 65 jaar en ouder zijn.
- 8.10. Art. 12 van de instructie te wijzigen en de eerste alinea's als volgt vast te stellen:
'Een predikantsrechtgenote die weduwe wordt en geen kinderen heeft te verzorgen, ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritkas, dat deze tezamen met haar eventuele ANW- of AOW-uitkering 50% van de uitkeringsgrondslag bedraagt alsmede 20% van de ANW-uitkering, respectievelijk 10% van de AOW-uitkering en een toeslag van f. 650,- per jaar.
Indien zij één kind dan wel twee of meer kinderen heeft te verzorgen, ontvangt zij een zodanige uitkering uit de emeritkas, dat deze tezamen met haar eventuele ANW- of AOW-uitkering gelijk is aan 60% respectievelijk 70% van de uitkeringsgrondslag vermeerderd met 20% van de ANW-uitkering o.g. 10% van de AOW-uitkering'.
Verder in de derde alinea '16' te vervangen door '18'.
- 8.11. Art. 13 van de instructie te vervangen door de volgende tekst:
'Aan weduwen, die recht hebben op een uitkering ingevolge de ANW doch bij wie dit recht in verband met de inkomensvoet niet of niet geheel tot een uitkering leidt, wordt deze korting niet door de emeritkas gecompenseerd'.
- 8.12. Art. 14 van de instructie te wijzigen en als volgt vast te stellen:
'Op de weduwen-uitkering ingevolge artikel 12 en 13 van deze instructie wordt in mindering gebracht:
a. het weduwenpensioen, waarop de weduwe recht heeft op grond van de pensioengerechtigde diensttijd, die haar echtgenoot voor zijn overlijden heeft doorgebracht in functies voor en/of nevenfuncties tijdens zijn ambtsperiode. Bij een eerder huwelijk tevens het weduwenpensioen waarop zij recht heeft uit dat huwelijk;
b. de korting op de ANW-uitkering, die voortvloeit uit het niet-verzekerd zijn gedurende het verblijf buitenslands;
c. de halfwezen-uitkering en/of het wezenpensioen waarop een kind als bedoeld in artikel 12 recht heeft;
d. voor weduwen beneden de 65 jaar, die geen recht hebben op een uitkering ingevolge de ANW, de uit arbeid verkregen inkomsten, waaronder begrepen uitkeringen en eigen pensioen.
- Alle in dit artikel genoemde inhoudingen worden slechts toegepast voorzover het pensioen en/of de uit arbeid verkregen inkomsten een bedrag van 15% van het aanvaardbare minimumtraktament van predikanten met 10 dienstjaren te boven gaan'.

6.12. in Art. 15 van de instructie enkele wijzigingen aan te brengen n.l.

'AWW' vervangen door 'ANW' (4x)

'AAW' vervangen door 'Wajong c.g. WAZ' (2x)

aan de laatste regel toevoegen 'voor wezen van 16-20 jaar'

de eerste regel van de 2e alinea als volgt te wijzigen: 'Wordt de ANW-uitkering voor een volle wees beïndigd of ingetrokken' enz.

Deputaten wensen de Generale Synode bij alle arbeid de leiding van de Heilige Geest toe.

Ds. R. van Beek, voorzitter,
Ds. E.E. Slofstra, secretaris,
P. Zuidema, penningmeester.

Bijlage 83.1:

BALANS 1995, 1996, 1997
STAAT VAN BATEN EN LASTEN 1995, 1996, 1997

BALANS PER 31 DECEMBER	1997	1996	1995
AKTIVA	f	f	f
FINANCIËLE VASTE AKTIVA			
Obligaties	18.423.000	17.737.000	16.666.000
Aandelen	3.532.681	2.078.916	1.504.368
	<u>21.955.681</u>	<u>19.815.916</u>	<u>18.170.368</u>

VLOTTENDE AKTIVA			
Vorderingen en overlopende activa	1.367.013	1.060.587	1.181.853
Liquide middelen	867.295	828.429	1.023.850
	<u>2.234.308</u>	<u>2.489.016</u>	<u>2.205.703</u>
TOTAAL AKTIVA	<u>24.189.989</u>	<u>22.304.932</u>	<u>20.376.071</u>
PASSIVA			
Reserve	24.177.682	22.294.270	20.366.126
Schulden op korte termijn	12.327	10.662	9.945
TOTAAL PASSIVA	<u>24.189.989</u>	<u>22.304.932</u>	<u>20.376.071</u>
STAAT VAN BATEN EN LASTEN			
	1997	1996	1995
BATEN	f	f	f
Opbrengst bijdragen kerken	1.718.427	1.709.437	1.573.194
Giften	15.500	500	14.330
Legaten	0	30.000	0
Bijdragen deputaatschappen	86.640	91.200	0
Intrest	1.390.315	1.405.726	1.311.497
	<u>3.210.882</u>	<u>3.236.863</u>	<u>2.899.021</u>
LASTEN			
Uitkeringen	1.981.951	1.850.832	1.789.741
Diverse kosten	25.162	21.506	24.977
	<u>2.007.113</u>	<u>1.872.338</u>	<u>1.814.718</u>
BATIG SALDO	<u>1.203.769</u>	<u>1.364.525</u>	<u>1.084.303</u>

WAARDERINGSGRONDSLAGEN

Obligaties

De obligaties zijn opgenomen tegen de nominale waarde.

Aandelen

De aandelen zijn gewaardeerd tegen beurskoers per balansdatum.

TOELICHTING OP DE BALANS

FINANCIËLE VASTE AKTIVA

Obligaties:	1997	1996	1995
Waarde per 1 januari	17.737.000	16.666.000	15.906.000
Aankopen	909.700	2.469.750	2.935.700
	<u>18.646.700</u>	<u>19.135.750</u>	<u>18.841.700</u>
Uitkeringen/Verkoop	(214.000)	(1.456.939)	(2.198.000)
Waardevermindering/vermeerdering	18.432.700 (9.700)	17.678.811 58.189	16.643.700 22.300
Waardering per 31 december	<u>18.423.000</u>	<u>17.737.000</u>	<u>16.666.000</u>

Aandelen:			
Waarde per 1 januari	2.078.916	1.504.368	1.360.744
Aankopen	749.790	729.650	0
Verkopen	0	(700.000)	0
Uit dividend verkregen	24.352	22.439	18.650
	<u>2.853.058</u>	<u>1.556.457</u>	<u>1.379.394</u>
Waardevermeerdering	679.623	522.459	124.974
Waarde per 31 december	<u>3.532.681</u>	<u>2.078.916</u>	<u>1.504.368</u>

In 1997 werd op de aandelen Robeco f. 5.972,86 in contanten uitgekeerd, hetgeen werd belegd in 35.9594 aandelen van f. 10,- nominaal.
Op de aandelen Rolinco werd f. 2.841,10 in contanten uitgekeerd, hetgeen werd belegd in 16.8812 aandelen van f. 10,- nominaal.
Totaal waardeverm./vermind.

	1997	1996	1995
Obligaties	(9.700)	58.189	22.300
Aandelen	679.623	522.459	124.974
Warrants	0	41.160	0
	<u>669.923</u>	<u>621.808</u>	<u>147.274</u>

De waardevermeerdering van de aandelen is ten bate van de reserve geboekt. De fondsen bevinden zich in open bewaargang bij de Amrobank te Haarlem.
Een fondsenstaat met daarin een specificatie van aangekochte, verkochte en uitgeleide effecten, is als bijlage 1.1 t/m 1.3 bij dit jaarverslag gevoegd. Tevens is hierin de beurskoers en de koerswaarde van de obligaties per balansdatum opgenomen.

TOELICHTING OP DE BALANS

VLOTTENDE AKTIVA

Vorderingen en overlopende activa:	1997	1996	1995
	f	f	f
Te ontvangen posten:			
Bijdragen kerken	45.125	56.686	44.979
Intrest	864.452	818.126	746.605
Dividendbelasting	12.472	10.656	10.705
	<u>922.049</u>	<u>885.468</u>	<u>802.289</u>
Vooruitbetalingen			
Vooruitbetaalde vaste- en vakantie toelagen	444.964	393.314	378.764
Vooruitbetaalde toeslag	0	400	800
Vooruitbetaalde obligaties	0	381.405	0
	<u>444.964</u>	<u>775.119</u>	<u>379.564</u>
Totaal vorderingen en overl. activa	<u>1.367.013</u>	<u>1.660.587</u>	<u>1.181.853</u>
Liquide middelen:			
Amrobank deposito's:			
1 mnd. 3,10 % per 02-02-1998	140.000		
1 mnd. 3,10 % per 02-02-1998	333.500		
1 mnd. 3,10 % per 16-01-1998	100.000		
	<u>573.500</u>	<u>410.000</u>	<u>715.000</u>
Deposito's totaal	573.500	410.000	715.000
Kerkelijk Bureau C.G.K. R/C	269.545	262.417	198.488
Postbank	2.317	2.947	19.131
Postbank renterekoning	19.726	19.401	4.785
Amrobank N.V. R/C	868	132.362	85.187
Amrobank N.V. grosparrekening	1.339	1.302	1.261
	<u>867.295</u>	<u>828.429</u>	<u>1.023.850</u>
Totaal liquide middelen	<u>867.295</u>	<u>828.429</u>	<u>1.023.850</u>

TOELICHTING OP DE BALANS

RESERVE	1997	1996	1995
	f	f	f
Saldo van de reserve per 1 januari	22.294.270	20.366.126	19.156.849
Bij: batig saldo boekjaar	1.203.769	1.364.525	1.084.303
waardevermeerdering aandelen	679.623	563.619	124.974
Saldo van de reserve per 31 december	<u>24.177.662</u>	<u>22.294.270</u>	<u>20.366.126</u>

SCHULDEN

Schulden op korte termijn:	1997	1996	1995
	f	f	f
Te betalen posten:			
Kosten Kerkelijk Adm. Bureau	2.369	1.032	1.820
Accountantkosten	7.500	5.000	2.500
Bankkosten	205	169	45
Onkosten Deputaten	1.190	1.211	2.210
Premieheffing	929	3.250	3.370
Divvnen	134	0	0
Totaal schulden op korte termijn	<u>12.327</u>	<u>10.662</u>	<u>9.945</u>

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Opbrengst bijdragen kerken:

De samenstelling van dit bedrag is als volgt:	1997	1996	1995
	f	f	f
P.S. van het Noorden	552.619	558.040	505.269
Oosten	514.721	516.815	473.303
Westen	267.003	267.846	248.173
Zuiden	356.137	367.280	330.776
	<u>1.690.480</u>	<u>1.699.981</u>	<u>1.557.521</u>
P.S. van het Noorden	phfd	phfd	phfd
Oosten	22,12	22,45	20,50
Westen	22,63	22,72	20,80
Zuiden	22,97	22,80	20,77
	<u>22,37</u>	<u>22,44</u>	<u>20,79</u>
Vastgestelde bijdrage	22,80	22,80	20,80
Bijdragen kerken boekjaar	1.690.480	1.699.981	1.557.521
Bijdragen kerken voorgaand jaar	19.511	9.456	15.673
Bijdrage Brazilië	8.438	0	0
Totaal opbrengst bijdragen kerken	<u>1.718.427</u>	<u>1.709.437</u>	<u>1.573.194</u>
Giften	15.500	500	14.330
Legaten	0	30.000	0

Bijdragen deputaatschappen	86.640	91.200	0
----------------------------	--------	--------	---

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Intrest	1997	1996	1995
	f	f	f
Intrest obligaties	1.330.085	1.284.422	1.221.077
Bankkosten obligaties	(13.689)	(12.576)	(12.047)
Resultaat intrest obligaties	1.316.396	1.271.846	1.209.030
Koersresultaat obligaties	(9.700)	58.189	22.300
Bankkosten aan- en verkopen	(3.432)	(2.900)	419
Dividend aandelen	65.452	56.248	42.822
Postbank	81	60	291
Renterekening Postbank	226	325	616
Amrobank N.V. R/C	41	106	103
Amrobank N.V. giro spaarrekening	36	42	45
Depositorerekeringen	21.215	21.810	35.671
	1.390.315	1.405.726	1.311.497

Tenslotte volgt nog een overzicht van de in de laatste 5 jaren aan intrest bedragen:

1993	f 1.156.703
1994	f 1.210.788
1995	f 1.311.497
1996	f 1.405.726
1997	f 1.390.315

Uitkeringen:

De onder dit hoofd verantwoorde bedragen stellen voor de uitkeringen over het 1e t/m 4e kwartaal 1997/1996/1995 en de diverse toelagen over 1997/1996/1995.

	1997	1996	1995
	f	f	f
Vaste Toelagen	1.715.713	1.601.947	1.544.874
Vakantietoelagen (8%)	130.307	125.522	116.885
	1.846.020	1.727.469	1.661.759
Diverse toelagen:			
Restitutie premies volksverzekeringen	116.886	103.115	122.582
Attenties bij jubilea	525	200	600
Toeslag op uitkering	1.600	3.200	4.800
Toelage Dan Hertog	16.920	16.848	0
	135.931	123.363	127.982
Totaal uitkeringen	1.981.951	1.850.832	1.789.741

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Overzicht uitkeringen en minimum bijdragen over 5 jaar:	uitkeringen	minimum bijdragen
	f	f
1993	1.413.025	1.578.582
1994	1.601.981	1.592.110
1995	1.789.741	1.573.194
1996	1.850.832	1.709.437
1997	1.981.951	1.718.427

De uitkeringen voor het jaar 1997 zijn gebaseerd op:

- het minimum-tractement van predkanten met 10 dienstjaren, zoals door Deputaten Financiële Zaken geadviseerd, zijnde f 53.400,- per jaar.

- een uitkeringsgrondslag van 135% van voornoemd minimum-tractement is f 72.090,-.

- een geschat AOW-pensioen van f 22.600,- voor gehuwden met toeslag en van f 15.800,- voor alleenstaanden.
- een geschat ANW-pensioen van f 21.700,- voor weduwen met één of meer kinderen onder de 18 jaar en van f 15.400,- voor alleenstaanden en weduwen met kinderen boven de 18 jaar, indien vóór 1 juli 1996 weduwe.

Op de uitkeringen wordt de volledige AOW/ANW-uitkering (vóór Oort) in mindering gebracht.

Indien door de wijzigingen in de formule per 01-01-1996 de uitkeringen daardoor lager uitkomen, zal er een toeslag worden verstrekt.

Uitgaande van voornoemde basisgegevens konden de uitkeringen in 1997 als volgt worden vastgesteld:

voor een gehuwde emerituspredikant f 7.200,- per kw., was f 7.095,-

voor een emerituspredikant weduwnaar f 8.665,- per kw., was f 8.541,-

voor een weduwe zonder kinderen (met AOW) f 5.212,- per kw., was f 5.140,-

voor een weduwe met kinderen onder de 18 jaar f 7.425,- per kw., was f 7.270,-

Aangezien de werkelijke AOW-pensioenen resp. f 22.549,- en f 15.745,- en de werkelijke ANW-pensioenen resp. f 20.969,- en f 15.258,- bedroegen, waren de uitkeringen (iets) te laag vastgesteld, nl. 80% van het verschil. Inclusief vakantietoeslag kon dan ook een nabetaaling plaatshebben, uiteenlopende van f 45,- tot f 632,-.

Het aantal predkanten dat eind 1996 een uitkering ontving bedroeg 35. Het aantal verminderde met vier door het overlijden van ds. D. Coppoolse, ds. H.C. van der Ent, ds. D. Slagboom, en ds. K.J. Velema en vermeerderde met vijf door de ementering van ds. G. Bijkerk, ds. M. den Bleker, ds. K. Boersma dr. T. Brienen en ds. J. de Jong, zodat het aantal per 31 december 1997 totaal 36 bedroeg.

Het aantal weduwen dat een uitkering ontving bedroeg ultimo 1996 totaal 27. Door het overlijden van ds. D. Coppoolse, ds. H.C. van der Ent, ds. D. Slagboom en ds. K.J. Velema vermeerderde dit aantal met vier, zodat het aantal per 31 december 1997 totaal 31 bedroeg.

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Diverse kosten:	1997	1996	1995
	f	f	f
Algemene kosten:			
Kantoorbehoeften	239	708	685
Postkosten	780	392	569
Bank- en girokosten	429	487	316
Representatiekosten	2.086	1.024	1.702
Reis- en verblijfskosten deputaten	4.308	2.828	4.986
Kerkelijk Administratief Bureau	14.251	13.267	13.919
Accountantskosten -geschat-	2.500	2.500	2.500
Accountantskosten '92-'94	0		
meer dan gereserveerd		0	300
Diverse kosten	569	300	0
Totaal diverse kosten	25.162	21.506	24.977

Bijlage 83.1.1

FONDSENSTAAT PER 31 DECEMBER 1997

		Nominaal 01-01-97 f	Uitlotingen/ Verkopen 1997 f	Aankopen 1997 f	Uitgifte koers f	Nominaal 31-12-97 f	Koers f	Koerswaarde 31-12-97 f	Opbrengst jaarcopon f
10 1/2% Nederland	1980-91/00	40.000,-	10.000,-			30.000,-	108,00	32.400,-	3.587,50
6 1/2% Nederland	1989-99	300.000,-				300.000,-	102,35	307.050,-	19.500,-
6 3/4% Nederland	1989-99	200.000,-				200.000,-	102,75	205.500,-	13.500,-
7 % Nederland	1989-99 I + II	200.000,-				200.000,-	103,25	206.500,-	14.000,-
7 1/2% Nederland	1989-99 I	100.000,-				100.000,-	104,55	104.550,-	7.500,-
7 1/4% Nederland	1989-99	200.000,-				200.000,-	104,40	208.800,-	14.500,-
7 1/2% Nederland	1989-99 II	200.000,-				200.000,-	105,70	211.400,-	15.000,-
8 1/2% Nederland	1989-95/99	60.000,-	20.000,-			40.000,-	105,00	42.000,-	4.675,-
7 3/4% Nederland	1990-00	300.000,-				300.000,-	106,45	319.350,-	23.250,-
8 1/4% Nederland	1990-00	200.000,-				200.000,-	107,65	215.300,-	16.500,-
8 3/4% Nederland	1990-00	400.000,-				400.000,-	109,28	437.120,-	35.000,-
9 % Nederland	1990-00 II	300.000,-				300.000,-	110,05	330.150,-	27.000,-
9 % Nederland	1990-00 III	300.000,-				300.000,-	110,38	331.140,-	27.000,-
9 % Nederland	1990-00 IV	300.000,-				300.000,-	111,30	333.900,-	27.000,-
9 % Nederland	1991-01	200.000,-				200.000,-	112,05	224.100,-	18.000,-
8 1/2% Nederland	1991-01 II	500.000,-				500.000,-	111,17	555.850,-	42.500,-
8 1/2% Nederland	1991-06	400.000,-				400.000,-	121,40	485.600,-	34.000,-
8 1/2% Nederland	1991-01 III	300.000,-				300.000,-	111,17	333.510,-	25.500,-
8 3/4% Nederland	1991-01	300.000,-				300.000,-	113,33	339.990,-	26.250,-
8 1/4% Nederland	1992-07 I + II	300.000,-				300.000,-	121,25	363.750,-	24.750,-
7 % Nederland	1993-03	400.000,-				400.000,-	109,18	436.720,-	28.000,-
7 1/2% Nederland	1993-23	400.000,-				400.000,-	121,20	484.800,-	30.000,-
5 3/4% Nederland	1994-04	900.000,-				900.000,-	103,45	931.050,-	51.750,-
7 1/4% Nederland	1994-04	500.000,-				500.000,-	111,70	558.500,-	36.250,-
7 1/2% Nederland	1995-10	1.500.000,-				1.500.000,-	117,80	1.767.000,-	112.500,-
7 % Nederland	1995-05 AIW	300.000,-				300.000,-	110,75	332.250,-	21.000,-
6 3/4% Nederland	1995-05	400.000,-				400.000,-	109,50	438.000,-	27.000,-
6 % Nederland	1996-06 I + II	1.100.000,-				1.100.000,-	104,75	1.152.250,-	66.000,-
5 3/4% Nederland	1997-07			302.250,-	100,75	300.000,-	103,00	309.000,-	14.950,-
11 % ABN/AMRO	1980-81/00 KO	17.000,-	5.000,-			12.000,-	108,30	12.996,-	1.595,-
7 1/4% ABN/AMRO	1986-87/06 KO	234.000,-	24.000,-			210.000,-	106,05	222.705,-	15.732,51
6 3/4% ABN/AMRO	1988-98	150.000,-				150.000,-	102,00	153.000,-	10.125,-
8 1/2% ABN/AMRO	1990-00	310.000,-				310.000,-	107,50	333.250,-	26.350,-
7 % Bankbr. ABN/AMRO	1993-03	500.000,-				500.000,-	108,05	540.250,-	35.000,-
8 % ABN/AMRO	1994-04	500.000,-				500.000,-	114,00	570.000,-	40.000,-
7 % ABN/AMRO	1994-02	500.000,-				500.000,-	108,30	541.500,-	35.000,-
6 1/8% ABN/AMRO	1996-06			360.325,-	102,95	350.000,-	106,30	372.050,-	21.437,50
transporteren		12.811.000,-	59.000,-	662.575,-		13.402.000,-		14.743.281,-	991.702,51

620

Bijlage 83. 1.2

FONDSENSTAAT PER 31 DECEMBER 1997

		Nominaal 01-01-97 f	Uitlotingen / Verkopen 1997 f	Aankopen 1997 f	Uitgifte koers f	Nominaal 31-12-97 f	Koers f	Koerswaarde 31-12-97 f	Opbrengst jaarcopon f
transport		12.811.000,-	59.000,-	662.575,-		13.402.000,-		14.743.281,-	991.702,51
6 1/4% BNG	1993-00	300.000,-				300.000,-	103,90	311.700,-	18.750,-
8 % BNG	1995-05	500.000,-				500.000,-	115,80	579.000,-	40.000,-
6 3/4% BNG	1995-05	250.000,-				250.000,-	108,80	272.000,-	16.875,-
5 7/8% Rabobank Ned.	1994-02	300.000,-				300.000,-	103,85	311.550,-	17.625,-
6 1/8% Rabobank Ned.	1996-06 ASAS	500.000,-				500.000,-	104,80	524.000,-	30.625,-
6 % Generale Bank Ned.	1997-07			247.125,-	98,85	250.000,-	102,00	255.000,-	2.416,67
6 1/4% Ned. Watersch.bank	1986-02/06	200.000,-				200.000,-	103,60	207.200,-	12.500,-
5 3/4% Ned. Watersch.bank	1994-04	250.000,-				250.000,-	102,80	257.000,-	14.375,-
6 5/8% Ned. Watersch.bank	1996-07	400.000,-				400.000,-	107,75	431.000,-	26.500,-
5 5/8% Int.Am.dev.Bank	1993-00	400.000,-				400.000,-	102,45	409.800,-	22.500,-
6 1/2% Kon.Bursumy Wehry	1993-00	60.000,-				60.000,-	102,85	61.710,-	3.900,-
6 % Nat.Inv.Bank	1996-02	500.000,-				500.000,-	104,40	522.000,-	30.000,-
Totaal		16.471.000,-	59.000,-	909.700,-		17.312.000,-		18.885.241,-	1.227.769,18

621

Bijlage 83.1.3

EFFECTEN "INSCHRIJVING SCHULDREGISTER"

	1989-95/99	1992-02 I	1992-02 II
B 1/2% Nederland	36.316,25	—	—
B 1/4% Nederland	33.000,—	—	—
B 1/4% Nederland	33.000,—	—	—
Totaal	102.316,25		

Aandelen:	Aantal per 01-01-1997	Aankopen 1997	Uitgifte koers 31-12-97	Nominaal 31-12-97	Koers	Koerswaarde 31-12-97	Dividend
Aandelen	Aantal per 01-01-1997	Aankopen 1997	Uitgifte koers 31-12-97	Nominaal 31-12-97	Koers	Koerswaarde 31-12-1997	Dividend
Robeco (10,— nominaal)	2.202.4496	2.298.4090	186,40	311.000,—	106	433.020,26	7.963,62
Robeco (10,— nominaal)	2.058.7652	2.075.6464	175,00	400.000,—	110	363.238,12	3.788,13
ABN/AMRO (5,— nominaal)	4.750	4.750	153,00	400.000,—	110	726.750,—	17.955,—
ABN/AMRO (1,25 nominaal)	7.808	8.043	32,50	—	—	317.698,50	6.589,36
Elsevier (0,10 nominaal)	4.250	4.250	32,60	—	—	130.400,—	3.512,50
K.P.N. (10,— nominaal)	1.955	2.034	84,60	—	—	172.076,40	5.156,44
Hagemeyer (2,50 nominaal)	2.940	2.966	84,70	—	—	251.220,20	3.072,72
Kon. Olie (1,25 nominaal)	3.500	6.500	111,30	—	—	723.450,—	13.918,75
Ahold (0,50 nominaal)	—	3.162	52,90	—	—	168.327,60	1.968,30
Unilever (1,— nominaal)	—	1.900	125,00	—	—	237.500,—	1.406,—
Totaal aandelen						3.532.081,28	65.452,01

Bijlage 83.2

RAPPORT VAN DE DEPUTAAT ACTUARIS:

Actuariële cijfers in het financieel jaarverlag 1997

De actuariële berekende benodigde voorziening per 31 december 1997 bedraagt 33,2 miljoen, deze voorziening is exclusief de effecten van de ANW.

Deze voorziening is opgebouwd uit de contante waarde van de toekomstige uitkeringen voor de huidige predikanten en predikant weduwen en de contante waarde van de ontvangsten. De uitkering is gebaseerd op het niveau van 1998.

De contante waarde van de toekomstige uitkeringen: 68,6 miljoen
De contante waarde van de toekomstige ontvangsten: 35,4 miljoen

33,2 miljoen

Toelichting

De ontwikkeling van de actuariële benodigde voorziening op basis van 4% bedraagt ultimo 1997 33,2 miljoen (1996: 31,5 miljoen). De voorziening is opgebouwd uit de contante waarde van de uitkeringen verminderd met de contante waarde van de ontvangsten.

De toename van de contante waarde van de uitkeringen bestaat uit de volgende componenten:

- Contante waarde uitkeringen ultimo 1996	66,9 miljoen
- Toename als gevolg van intrest opbrengst (4%)	2,6 miljoen
- Uitkering in 1997 (voorspelling)	-2,1 miljoen
- Toename als gevolg van uitkering stijging (ca. 2,4%)	1,5 miljoen
- Toename als gevolg van nieuwe predikanten	0,4 miljoen
- Verschil model en realiteit	-0,9 miljoen
- Toename als gevolg van toename geëmmerdeerden jonger dan 65	0,2 miljoen

Contante waarde uitkering ultimo 1997 68,6 miljoen

Het verschil tussen model en de realiteit wordt verklaard door:

- een aantal predikanten die nog niet met emeritaat zijn gegaan en dus ook geen uitkering ontvangen waar door de daadwerkelijke uitkering lager is,
- in 1997 zijn er meer mensen boven de 65 jaar overleden dan in het model verondersteld en geen predikanten onder de 65 jaar.

- Contante waarde ontvangsten omslag ultimo 1997: 33,6 miljoen

- Effect bijdrage andere deputaatschappen : 1,8 miljoen

- Contante waarde ontvangsten ultimo 1997 : 35,4 miljoen

De toename van de contante waarde van de ontvangsten wordt veroorzaakt door de, op de synode vastgestelde, bijdrage van andere deputaatschappen met een predikant. Voor 1997 is rekening gehouden met een gezamenlijke bijdrage van de verschillende deputaatschappen van f. 91.200,—. In de berekening is er van uitgegaan dat dit bedrag ook in de toekomst ontvangen zal worden.

L BI

BILAGE 64

Art. 207

RAPPORT 4 VAN COMMISSIE 7 INZAKE HET RAPPORT VAN DEPUTATEN ART. XIII K.O. (EMERITIKAS)

Uw commissie constateert, dat het werk van Deputaten Art. XIII K. O. ongehinderd voortgang heeft kunnen vinden.

In dit commissierapport wordt de nummering gebruikt van de hoofdstukken/paragrafen van het deputatenrapport.

2.2. Contacten met de Stichting Emeritaatsvoorziening van de N.G. Kerken

Deputaten delen mee het reëel te vinden wanneer in de situatie van Arnhem ook de leden van de N.G.Kerk zouden bijdragen aan de emeritaatsvoorziening van de ook door hen beroepen chr. ger. predikant.

Uw commissie heeft wel begrip voor die wens maar vraagt zich toch af of dit een juiste zienswijze is. Indien de Arnhemse predikant wordt opgevolgd door een N.G. predikant, zou dan de bijdrage aan de emeritikas van de chr. ger. kerken geheel moeten worden beëindigd?

Het voorstel van uw commissie zou zijn, dat de afdrachten aan de wederzijdse kerkelijke kassen zouden dienen te geschieden naar rato van de ledentallen zoals die te eniger tijd zijn of kunnen worden vastgesteld.

2.4. Igreja Evangelica Reformada no Brasil

Deputaten melden in hun rapport, dat van de gemeente Carambel - Colonia in Brazilië een bijdrage voor de Emeritikas wordt gevraagd van 50% van het aantal leden. Blijkens mededeling van deputaten aan uw commissie is daarvan de reden, dat een tweede predikant niet aan onze kerken is verbonden en geen emeritaatsrechten kan doen gelden.

2.3. Gedeeltelijk arbeidsongeschikt verklaarde predikant

2.5. Ontbreken van pensioenopbouw bij predikant in dienst van externe instantie

Het gaat hier om twee bijzondere situaties waarbij de vraag aan de orde is of en in welke mate uitkering door de Emeritikas moet plaats vinden.

Uw commissie denkt, dat deze situaties niet op zichzelf staan maar tezamen met andere bijzondere situaties mede moeten worden beoordeeld tegen de achtergrond van onder meer het Rapport van de Studie- en Adviescommissie Regeling Repatriërende Missionaire predikanten (waarover uw commissie ook afzonderlijk zal rapporteren) en de onderdelen 3, 4 en 5 van het deputatenrapport (waarover het volgende hoofdstuk van dit commissierapport handelt).

De Studie- en Adviescommissie werd samengesteld door deputaten Buitenlandse Zending, Evangelieverkondiging onder Israël en OBA teneinde te voldoen aan de opdracht van de GS 1995 om gezamenlijk te rapporteren over onder meer de gewenste definitieve regeling voor repatriërende missionaire predikanten.

In hoofdstuk 9 van het rapport van de Studiecommissie worden de conclusies vermeld. De conclusie sub m luidt dat "bij aanvaarding van de voorgestelde regelingen ook de getroffen en te treffen regelingen t.b.v. werkloze predikanten naar art. 6 K.O. en/of losgemaakte predikanten naar analogie aangepast zouden moeten worden door de daarbij betrokken deputaten c.q. kerkelijke vergaderingen, om rechtsongelijkheid te voorkomen."

Commissie 7 denkt, dat daarbij dan eveneens de positie van de in het rapport van Deputaten Emeritikas onder 2.3 en 2.5 bedoelde predikanten aandacht zou moeten ontvangen.

Hoofdstuk 11 van het rapport van de Studiecommissie vermeldt, dat het in haar rapport om een "zeer klein aantal predikanten gaat en verwacht mag worden, dat het uitblijven van een beroep sporadisch zal voorkomen".

Commissie 7 meent, dat deze conclusie reeds voor de categorie van missionaire predikanten in twiffel moet worden getrokken en zeker niet van toepassing is als alle andere categorieën predikanten er aan worden toegevoegd.

Bovendien moet worden bedacht, dat a. de door de Studiecommissie onder 10 voorgestelde definitieve begeleidingregeling reeds per predikant een groot beslag op tijd legt van kerkenraad, tuzendende deputaten en steunverlenende deputaten en b. voor die regeling "levenslange zorg voor de repatriërende dienaar des Woords die geen andere roeping ontvangt hoortregel moet blijven" (zie aldaar hoofdstuk 9 sub a) (al wordt de absoluutheid van deze regel door de Studiecommissie wel wat gematigd).

Uw commissie 7 heeft de indruk, dat zich in de kring van onze predikanten beneden de 65 jaar (met inbegrip van missionaire predikanten) een relatieve toename voordoet van langdurige en soms definitieve onvrijwillige onderbreking van de ambtsbediening, niet alleen vanwege de inmiddels gebruikelijke beperkte duur van de ambtsbediening van missionaire predikanten maar voorts ook bij de andere predikanten vanwege ziekte en als gevolg van ernstig verstoorde verhoudingen tussen predikant en kerkenraad/gemeente. Uw commissie 7 wil er uw aandacht voor vragen, dat voorkomen beter is dan genezen. Een psychologische test aan het begin van de studie en vergelijkbare begeleiding tijdens de studie kan daarvoor van positieve betekenis zijn. Voorts kan wellicht een intensieve op de soms verrassende plaatselijke werkelijkheid gerichte begeleiding van beginnende predikanten niet verwachte onaangename ervaringen en beschadigingen voorkomen.

Ook zal meer dan voorheen en van de aanvang af onder het oog gezien moeten worden, dat de predikant er weliswaar recht op heeft, dat de kerken in zijn levensonderhoud voorzien maar ook, dat hij op gelijke wijze als ieder van ons zijn plaats heeft in de samenleving met alle goede en kwade kanten daarvan en dat hij daarin dus ook een eigen verantwoordelijkheid heeft te aanvaarden.

Leunen predikanten m.b.t. hun maatschappelijke positie toch niet te gemakkelijk op de kerken zodat het besef van persoonlijke verantwoordelijkheid te zeer naar de achtergrond verschuift? Die vraag is actueel nu onze kerkelijke regelingen voor het levensonderhoud van onze predikanten aanpassing behoeven aan de ontwikkelingen, die zich in de samenleving inmiddels hebben voorgedaan. Is het nog langer vanzelfsprekend, dat de kerken levenslang hebben te zorgen voor de predikant ongeacht of hij zijn arbeid voor de kerken verricht of niet? Ook genoemde Studiecommissie stelt onder 7, dat wel wat valt af te dingen op de absoluutheid van dit uitgangspunt.

Toch ontkomt die commissie niet aan datzelfde uitgangspunt, daar dit nog eens werd bevestigd door de GS 1995 bij gelegenheid van de toen vastgestelde voorlopige regeling.

Uw commissie 7 denkt evenwel, dat de ontwikkelingen ertoe nopen deze zaak alsnog onbevonden onder het oog te zien. Dat betekent, dat commissie 7 er op deze plaats niet aan toe is te adviseren de door de Studiecommissie voorgestelde definitieve regeling ongeclausuleerd vast te stellen en toe te passen op predikanten, die hun ambtsbediening "onvrijwillig" onderbroken zien, zoals missionaire predikanten, predikanten naar art. 8 K.O., losgemaakte predikanten en gedeeltelijk arbeidsongeschikt verklaarde predikanten. Tegen deze achtergrond merkt uw commissie 7 met betrekking tot de twee bijzondere situaties genoemd in het deputatenrapport onder 2.3 en 2.5 het volgende op:

In paragraaf 2.3 (gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid van een predikant) vragen deputaten aan de GS zich te bezinnen op mogelijkheden voor (betaald) werk binnen of buiten de kerk. Bij navraag is uw commissie 7 getuigen, dat deputaten geen bezinning vragen ter bespreking op de GS van 2001 maar nadere aanwijzingen wensen van de GS 1998 voor hun handelen vanaf heden.

Naar de opvatting van uw commissie zullen de classes bij het verdere van emeritaat moeten bedenken, dat ononderbroken emeritering met als uitgangspunt het maximale uitkeringsbedrag niet meer vanzelfsprekend is. In geval van gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid dienen predikanten bereid te zijn de bij hun gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid passende (ambts)bezigheden te blijven verrichten in hun gemeente in overleg met hun kerkenraad, of elders in het kerkelijk leven dan wel in arbeid bedoeld in art. 6 K.O. of art. 12 K.O. Ook indien dit na verloop van tijd niet realiseerbaar lijkt te zijn dienen deputaten bevoegdheid te hebben de uitkering te beëindigen voordat het 65e jaar is bereikt en zonder dat andere deputaatschappen zijn gehouden voor deze betalingen op te komen. Bij emeritering op 65-jarige leeftijd dient het aantal dienstjaren in aanmerking genomen te gaan worden.

Wat betreft paragraaf 2.5 van het deputatenrapport is uw commissie 7 het volgende van oordeel: Een predikant, die op zijn verzoek of met zijn instemming zal worden vrijgesteld voor het verrichten van bijzondere arbeid buiten onze kerken dient daaraan voorafgaand een genoegzame pensioenvoorziening overeen te komen met zijn nieuwe werkgever. Deputaten dienen hier bevoegdheid te hebben tot korting op de emeritaatsuitkering vanwege pensioenrechten, die elders zijn of hadden behoren te worden opgebouwd.

3. Algemene Nabestaandenwet

4. Algemene Arbeidsongeschiktheidswet

5. Uitkering

De algehele problematiek, die in de vorige paragraaf ten principale werd aangesneden komt hier opnieuw naar voren.

De hoofdstukken 3, 4 en 5 van het deputatenrapport handelen over de ingrijpende veranderingen in de sociale verzekeringswetgeving.

De instructie van deputaten (bijlage 5 K.O.) houdt rekening met inkomsten krachtens de sociale wetgeving. Bij het wijzigen van die wetgeving wordt naar zich laat verstaan geen rekening gehouden met die instructie. Die ontbrekende onderlinge afstemming heeft een aantal knelpunten veroorzaakt. Deputaten hebben gezocht naar een "vraagbare formule met wegneming van genoemde knelpunten" (5.1). Als gevolg hiervan stellen deputaten wijzigingen voor van hun instructie en van te hanteren percentages, leidend tot een voor deputaten en uitkeringsgerechtigden aanvaardbaar te achten resultaat.

Uw commissie is van oordeel, dat deputaten uitgaande van de gangbare interpretatie van art. 13 K.O. hier op zorgvuldige wijze keuzes hebben gemaakt en verwerkt. Hoewel die keuzes in de gegeven omstandigheden ten dele onvermijdelijk van arbitraire aard zullen zijn is uw commissie van oordeel, dat de voorstellen van deputaten dienaangaande - behoudens een enkele gewenste redactionele aanpassing of verduidelijking - uw steun verdienen.

Tegelijkertijd leeft bij uw commissie de vraag of de gangbare interpretatie van art. 13 K.O. nog voldoende is afgestemd op de ingrijpende wijzigingen, die zich in wetgeving en maatschappelijk leven hebben voorgedaan. Men kan vragen stellen bij de geestesgesteldheid waaruit die wijzigingen zijn voortgekomen. Men kan stellen, dat die wijzigingen tot schrijnende situaties kunnen leiden. Maar wel hebben wij allen met de gevolgen te maken. En voor een deel sporen ze ook met de werkelijkheid van onze snel en ingrijpend gewijzigde levensomstandigheden (zoals meer mogelijkheden voor meer personen tot deelname aan het arbeidsproces). De vraag rijst of de uitkeringsgerechtigden van de emeritikas en van andere deputaatschappen volledig buiten deze ontwikkeling moeten worden gehouden. Ook eerder in dit rapport heeft uw commissie deze vraag reeds opgeworpen. Door uw commissie wordt dan ook voorgesteld uit te spreken, dat art. 13 K.O. en art. 1, 2 en 17 van bijlage 5 K.O. door deputaten zo kunnen worden gehanteerd, dat het basisbedrag van de uitkering lager kan zijn dan het maximum en dat de uitkeringsduur korter kan zijn dan de maximale termijn, in gevallen waarin daarvoor gegronde redenen bestaan. Daarbij dient begeleiding plaats te vinden door kerkenraad, classis en deputaten overeenkomstig de daarvoor door de GS vast te stellen regeling voor geheel of gedeeltelijk werkloos geraakte predikanten, waarover uw commissie 7 u nader zal rapporteren naar aanleiding van het rapport van de Studie- en Adviescommissie.

6.1. Samenvoeging van twee pensioenfondsen

Onder verwijzing naar haar rapport 2 stelt de commissie u voor in te stemmen met het niet samenvoegen van deze fondsen.

6.2. Berichtgeving naar buiten

Uw commissie verwacht, dat daarover door het moderamen van de synode coördinerend aan u zal worden gerapporteerd.

6.4. Beleggingscommissie

De Acta 1995 art. 72. Vanuit de GS 1995 werd geopperd de penningmeester van deputaten te doen bijstaan door een beleggingscommissie. Er werd geantwoord, dat altijd advies kan worden ingewonnen bij deputaten Financiële Zaken, dat tot nu toe een conservatief beleggingsbeleid werd gevoerd en dat deputaten de wenselijkheid van een beleggingscommissie in overweging hebben.

Uw commissie vernam in aanvulling daarop van deputaten, dat Deputaten Financiële Zaken steeds sterk voor risicovrijheid zijn geweest.

Uw commissie is van oordeel, dat Deputaten Financiële Zaken niet de gelijgende instantie zijn voor het geven van de hier bedoelde beleggingsadviezen. Het gaat hier niet om algemene beleidsadviezen maar om urgente, frequente en directe beleggingsbeslissingen in een dagelijks veranderende markt.

Uw commissie constateert voorts, dat er de afgelopen drie jaar geen vorderingen zijn gemaakt met het vorm geven aan een beleggingscommissie en acht het van belang daar thans nader uw aandacht voor te vragen als volgt:

Het te enigertijd aanwezig voor toekomstige uitkering beschikbare vermogen van de Emeritikas is ont-

staan uit de jaarlijkse bijdragen van kerken en deputaatschappen, giften en legaten, inkomsten uit beleggingen, koersverloop van beleggingen, verstrekte uitkeringen en kosten van deputaten. Dit vermogen dient tot dekking van reeds lopende en naar verwachting nieuw te ontstaan emeritaatsuitkeringen.

Het beheer van dit vermogen dient er op gericht te zijn de reële waarde daarvan ten minste in stand te houden en daarover een redelijke jaarlijkse opbrengst te verwerven.

De ontwikkeling van de reële waarde van de aanwezige effecten wordt bepaald door de ontwikkeling van de waarde van de geldenheid (inflatie/deflatie) en de marktwaarde van de beleggingen, in het bijzonder de koersontwikkeling van de effecten. De ontwikkelingen hangen nauw samen met de ontwikkelingen van de rentestand en de algemene conjunctuurontwikkeling.

Het beleggingsbeleid dient afgestemd te zijn op de marktonwikkelingen van plotselinge, conjuncturele of trendmatige aard en op de onderlinge samenhang en wisselwerking daarvan.

Weliswaar is er einde 1997 een stijging te constateren van het deel van de effecten, dat is belegd in aandelen (een stijging, die sinds kort weer voor een deel is teniet gedaan), maar ook de afgelopen drie jaar is de koers/opbrengstverhouding van de beleggingen van de Emeritikas minder gunstig geworden en voorts achtergebleven bij de mogelijkheden, die de forse marktonwikkelingen de afgelopen zes jaar hebben geboden. De recente plotselinge ongunstige marktonwikkeling bevestigt slechts, dat het nodig is om ruimte te scheppen voor het flexibel inspelen op zich wijzigende marktverhoudingen. Daarbij dient binnen aan te geven grenzen te worden opgetreden op basis van gekwalificeerde kennis en ervaring met betrekking tot beleggingsbeleid. Gezien de omvang van de effectenportefeuille is het nodig voor het beheer daarvan een aantal bepalingen vast te stellen, die de bevoegdheden daartoe en de verantwoordelijkheid daarvoor van deputaten, in het bijzonder van de penningmeester, duidelijk en aanvaardbaar regelen. Uw commissie doet u daarvoor aan het eind van haar rapport een voorstel.

7.2 Toelichting bijdrage kerken

Uw commissie is de mening toegedaan, dat de beoordeling van de financiële situatie van de Emeritikas alle huidige en toekomstige financiële gegevens in onderlinge samenhang moet omvatten. Dit spoor ook met de vraag van Deputaten Financiële Zaken aan het slot van hun rapport.

In dit opzicht moet dan art. 20 van de instructie van deputaten (K.O. bijlage 5) ten dele als verouderd worden beschouwd. Het is te zeer betrokken op de korte termijn, te weten de komende drie jaar en dan slechts op de kerkelijke bijdrage in die periode in vergelijking met de dan te verwachten uitgaven; de bepalende factoren dus als er sliken nog maar sprake zou zijn van een omslagstelsel. Maar dat is inmiddels niet meer het geval. Bij het bepalen van de kerkelijke bijdrage voor de komende drie jaar dient ook rekening te worden gehouden met andere financiële factoren.

Het totaalbeeld van de kas wordt in hoofdzaak bepaald door de volgende gegevens:

In de afgelopen drie jaar was er, bij hantering van 21,5%, een batig saldo van lasten en baten. Dat saldo komt nagenoeg overeen met (is iets geringer dan) de ontvangen intrest (i.c. de opbrengst van de beleggingen). Voorts was er de waardevermeerdering van de aandelen. Beide baten zijn toegevoegd aan het vermogen. Dat is in drie jaar toegenomen van 20,4 naar 24,2 miljoen. De actuair benodigde voorziening wordt thans gesteld op 33,2 miljoen. Op grond van deze gegevens, gecombineerd met de door uw commissie voorgestane bevordering van een flexibel vermogensbeheer is zij van oordeel, dat de minimumbijdrage voor de komende periode niet slechts dient te worden gebaseerd op het gemiddelde bedrag van uitkeringen voor de komende jaren.

Wat betreft de tekst van art. 20 van de instructie van deputaten meent uw commissie, dat voorshands kan worden volstaan met een kleine correctie en met hantering van het in art. 20 genoemde percentage, dat door de GS van 1995 werd verhoogd van 16% tot 21,5%. Het resultaat van die handelwijze is dan vervolgens onderdeel van een groter geheel; dat laatste is de basis voor de uiteindelijke beoordeling.

Overigens verdient het naar het oordeel van uw commissie aanbeveling te bezien of de redactie van art. 20 van de instructie toch niet wat beter afgestemd kan worden op de huidige kenmerken van de Emeritikas.

Voorstellen

Uw commissie stelt u voor om het volgende te besluiten c.q. uit te spreken:

1. Deputaten wordt dank gezegd voor hun omvangrijke en nauwgezette beleidsvormende en uitvoerende arbeid.
2. In geval van een emeritaatsaanvraag vanwege gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid van een predikant, die jonger is dan 65 jaar dient de classis zich bij haar besluit er rekenschap van te geven, dat ononderbroken emeritering met als uitgangspunt het maximale uitkeringsbedrag niet meer vanzelfsprekend is. Kerkenraad, classis en deputaten emeritikas zijn gehouden de predikant en zijn gezin te begeleiden in het vinden van hem passende betaalde arbeid. Die begeleiding dient plaats te vinden overeenkomstig de door de GS vastgestelde regeling voor begeleiding van geheel of gedeeltelijk werkloos geraakte predikanten.
In geval van overlijden op een leeftijd jonger dan 65 jaar dienen zijn nabestaanden op vergelijkbare wijze te worden begeleid.
3. Art. 17 van de instructie biedt ruimte voor legemoetkoming in bijzondere nood.
De redactie van art. 13 K.O. en de artikelen 1, 2 en 7 van de instructie bieden voor dit besluit voldoende ruimte.
4. Bij emeritering krachtens het bereiken van de 65-jarige leeftijd dienen deputaten de uitkering vast te stellen naar rato van het aantal dienstjaren, waarbij de eerste vijf jaren dubbel tellen en de maximale uitkering wordt bereikt bij 40 dienstjaren.
5. Predikanten, die een benoeming tot bijzondere arbeid krachtens art. 6 K.O. wensen te aanvaarden dienen daaraan voorafgaand na overleg met deputaten een genoegzame pensioenvoorziening overeen te komen met hun nieuwe werkgever. Deputaten dienen op de emeritaatsuitkering te korten het bedrag

aan pensioen, dat in die functie is opgebouwd of dat naar het oordeel van deputaten redelijkerwijs had opgebouwd behoren te zijn.

5. Niet wordt overgegaan tot samenvoeging van de pensioenfondsen van de Theologische Universiteit en van de Emeritikas naar art. 13 K.O.
6. Niet wordt overgegaan tot het sluiten van een risicoverzekering voor de uitkeringen aan weduwen en wezen.
7. De koppeling van de uitkeringsgrondslag aan het geadviseerde minimumtraktament van een predikant met tien dienstjaren wordt ook voor de komende drie jaar gehandhaafd.
8. Art. 13 K.O. toevoeging 1a laatste regel wordt gewijzigd in: de Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering Zelfstandigen (WAZ) in te dienen."
9. Art. 7 van de instructie wordt gewijzigd door de eerste alinea als volgt vast te stellen: "Een getuude of ongetuude emerituspredikant met 40 dienstjaren ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas dat deze tezamen met zijn eventuele AOW- of WAZ-uitkering 70% van de uitkeringsgrondslag bedraagt, en hij ontvangt voorts 10% van de AOW-uitkering van een getuude, respectievelijk ongetuude voor degenen die 65 jaar en ouder zijn."
(N.B.: "met 40 dienstjaren" is een toevoeging door commissie 7 aan het voorstel 8.9 van deputaten; "en hij ontvangt voorts" is een redactionele wijziging door commissie 7 in voorstel 8.9.)
10. Art. 12 van de instructie wordt gewijzigd door de eerste twee alinea's als volgt vast te stellen: "Een predikantschotnote, die weduwe wordt en geen kinderen heeft te verzorgen, ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze - uitgaande van 40 dienstjaren - tezamen met haar eventuele ANW- of AOW-uitkering 50% van de uitkeringsgrondslag bedraagt en zij ontvangt voorts 20% van de ANW-uitkering, respectievelijk 10% van de AOW-uitkering en een toeslag van f 650,- per jaar.
Indien zij één kind dan wel twee of meer kinderen heeft te verzorgen, ontvangt zij een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met haar eventuele ANW- of AOW-uitkering gelijk is aan 60% respectievelijk 70% van de uitkeringsgrondslag en zij ontvangt voorts 20% van de ANW-uitkering respectievelijk 10% van de AOW-uitkering."
Verder wordt in de derde alinea "16" te vervangen door "15".
(N.B.: De tekst is gevolgd van voorstel 8.10 van deputaten.
Het tekstdeel " - uitgaande van 40 dienstjaren -" is toegevoegd door comm. 7.
Niet duidelijk is of deputaten de derde alinea willen laten vervallen.
Verder is "en zij ontvangt voorts" een redactionele wijziging door comm. 7. Ook heeft comm. 7 "c.q. vervangen door "respectievelijk". De juistheid daarvan moet nog worden bezien door deputaten.)
11. Art. 13 van de instructie wordt vervangen door de volgende tekst: "Art. 13. Aan weduwen, die recht hebben op een uitkering ingevolge de ANW doch bij wie dit recht in verband met de inkomstenstoets niet of niet geheel tot een uitkering leidt, wordt deze korting niet door de emeritikas gecompenseerd."
12. Art. 14 van de instructie wordt gewijzigd en als volgt vastgesteld:
"Op de weduwenuitkering ingevolge artikel 12 en 13 van deze instructie - die zou worden ontvangen indien wordt uitgegaan van 40 dienstjaren - wordt in mindering gebracht:
a. het weduwenpensioen, waarop de weduwe recht heeft op grond van de pensioengerechtigde diensttijd, die haar echtgenoot voor zijn overlijden heeft doorgebracht in functies voor en/of nevenfuncties tijdens zijn ambtsperiode. Bij een eerder huwelijk tevens het weduwenpensioen waarop zij recht heeft uit dat huwelijk.
b. de korting op de AOW-uitkering, die voortvloeit uit het niet-verzekerd zijn gedurende het verblijf buitenlands;
c. de halfwezenuitkering en/of het wezenpensioen waarop een kind als bedoeld in artikel 12 recht heeft;
d. voor weduwen beneden de 65 jaar, die geen recht hebben op een uitkering ingevolge de ANW, de uit arbeid verkregen inkomsten, waaronder begrepen uitkeringen en eigen pensioen.
Alle in dit artikel genoemde inhoudingen worden slechts toegepast voorzover het pensioen en/of de uit arbeid verkregen inkomsten een bedrag van 15% van het aanvaardbare minimumtraktament van predikanten met 10 dienstjaren te boven gaan.
Bij een geringer aantal dienstjaren dan 40 wordt het in mindering te brengen bedrag naar evenredigheid vastgesteld."
(N.B.: De tekst is gevolgd van voorstel 8.12 van deputaten. Enkele passages zijn toegevoegd door comm. 7.)
13. In art. 15 van de instructie worden de volgende wijzigingen aangebracht:
"AAW" wordt vervangen door "ANW" (4x);
"AAW" wordt vervangen door "Wajong c.q. WAZ";
Aan de laatste regel wordt toegevoegd: "voor wezen van 16 - 20 jaar"
De eerste regel van de tweede alinea wordt als volgt gewijzigd: "Wordt de ANW-uitkering voor een volle wees beëindigd of ingetrokken" enz.
14. In art. 20 van de instructie worden de volgende wijziging aangebracht:
"Schrapten het zinsdeel: of, indien het totaal-bedrag van de uitkeringen welke in dat jaar zullen moeten worden gedaan, meer is, aan laatstgenoemd totaal-bedrag."
15. Voor het vermogensbeheer worden de volgende bepalingen vastgesteld:
1. Aan Deputaten art. 13 K.O. wordt verzocht zo spoedig mogelijk te komen tot benoeming van een adviseur voor het vermogensbeheer. Deze dient gekwalificeerde kennis en ervaring te hebben in het opereren op de onderscheidene beleggingsmarkten.
2. De effecten worden in depot gegeven bij het hoofdkantoor van een grote bankinstelling.
3. De adviseur houdt contact met een daar werkzame hooggekwalificeerde professionele beleggingsdeskundige met als doel voor wat betreft mutaties in dit vermogen flexibel af te stemmen op de ontwikkelingen op de onderscheidene beleggingsmarkten.

4. De penningmeester van deputaten is jegens deputaten verantwoordelijk voor de beleggingstransacties. Deze transacties behoeven vooraf de (telefonische) goedkeuring van de penningmeester.
5. De penningmeester brengt één maal per halfjaar schriftelijk verslag uit aan deputaten over de sinds de vorige verslaggeving uitgevoerde transacties, de daaruit geresulteerd samenstelling van de beleggingsportefeuille (effecten en bank- en gresald) tegen marktwaaide, de voor de nabije toekomst verwachte liquiditeiten en globale voornemens voor beleggingstransacties. De penningmeester zendt aan de adviseur een exemplaar toe van dat verslag. De adviseur dient in de gelegenheid te worden gesteld en is voorts desgevraagd gehouden, daarop zijn toelichting te geven.
6. Bij beleggingstransacties dient speculatie te worden vermeden. Zo zijn transacties met geleend geld en termijntransacties niet toegestaan.
7. Bij het aankoopbeleid wordt primair uitgegaan van de jaarlijkse bijdragen van kerken en deputaatschappen, giften en legaten, rente en dividend en voorts aflossingen, onder aftrek van verplichtingen op korte termijn. Indien daartoe aanleiding bestaat kan ook verkoop van effecten plaats vinden en herbelegging van de vrijkomende middelen.
8. Indien het totaalbedrag van aan- en verkopen van effecten in een kalenderjaar hoger wordt dan 30% van de koerswaarde van de effectenportefeuille per 1 januari van dat jaar is voor verdere transacties vooraf instemming nodig van deputaten.
9. Belegging in aandelen dient zich te richten op fondsen, die een trendmatig gezonde koersontwikkeling te zien hebben gegeven en die kennelijk bij professionele beleggers breed vertrouwen genieten.
10. De belegging in aandelen dient te worden gespreid over een redelijk aantal fondsen en tegelijkertijd over diverse soorten fondsen, zoals de financiële sector, industrie, handel en ontroetend goed.
11. De koerswaarde van het in aandelen belegd vermogen dient voorshands niet hoger te worden dan 20 à 30% van de koerswaarde van de totale effectenportefeuille vermeerderd met de liquiditeiten.
12. In zeer bijzondere omstandigheden kan van deze richtlijnen worden afgeweken met instemming van de adviseur en krachtens besluit van deputaten.
13. Desgevraagd kunnen ook andere deputaatschappen worden geadviseerd met betrekking tot het beheer van hun vermogen.
16. Er zal worden overgegaan tot het opnieuw benoemen van deputaten.
17. Aan deputaten wordt verzocht bij volgende rapportages de geactualiseerde tekst toe te voegen van de voor hen vastgestelde instructie, tenzij een herziene tekst van de K. O. met de geactualiseerde tekst van deze instructie beschikbaar is.

G. van Westrienen, rapporteur.

BILAGE 85

Art. 209, 212, 278, 284

RAPPORT STUDIE- EN ADVIESCOMMISSIE REGELING REPATRIERENDE MISSIONAIRE PREDIKANTEN.

1. Opdracht

De Generale Synode 1995, gehouden te Zierikzee, besloot "aan deputaten Buitenlandse Zending, Evangelieverkondiging onder Israël en Onderlinge Bijstand en Advies op te dragen gezamenlijk aan de Generale Synode 1998 te rapporteren

- a. over de effectivering van deze regeling in de periode 1995 - 1998;
- b. over de gewenste definitieve regeling".

(Acta 1995 art. 255 - 4.)

De rapportage over a. zal een plaats vinden in de rapporten van de onderscheiden deputaatschappen. Daarbij werd met de sub a. genoemde regeling bedoeld de overbruggingsregeling repatrierende predikanten, zoals die door de voornoemde synode werd vastgesteld (Acta 1995 art. 255) ter vervanging van de door deputaten Buitenlandse Zending in samenwerking met deputaten Evangelieverkondiging onder Israël vastgestelde overbruggingsregeling voor de periode 1995 - 1998. (Acta 1995 p. 390 - 392 punt 9.5.)

Dit besluit werd door de Generale Synode genomen op voorstel van commissie II betreffende Buitenlandse Zending. Deze commissie wees op de principiële kanttekening van Israëldeputaten dat de kerken een blijvende financiële verplichting hebben (Acta 1995 bijlage 63, p. 442-443) en merkte op dat de term overbruggingsregeling in deze context niet betekende dat zendingsdeputaten kozen voor een beperkte overbrugging in tijd, maar meenden dat de regeling de periode tot de G.S. 1998 zou moeten overbruggen.

Het besluit ter zake werd overigens door het moderamen van de G.S. in een berichtgeving d.d. november 1995 aan deputaten buitenlandse zending als volgt verwoord:

- (1.13) "de overbruggingsregeling voor een repatriërend dienaar des Woords goed te keuren;
- (1.14) deputaten Kas Onderlinge Bijstand en Advies op te dragen in overleg met deputaten Zending en Israël voor alle predikanten die een bijzondere taak gaan beëindigen een instructie vast te stellen die een goede regeling omvat en die aan de GS van 1998 ter goedkeuring voor te leggen."

2. Samenstelling van de studie- en adviescommissie

De drie aangewezen deputaatschappen hebben uitvoering gegeven aan de synodale opdracht sub b. door een gemeenschappelijke studie- en adviescommissie samen te stellen, in het vervolg aan te duiden als uw commissie. Leden van uw commissie zijn:

- C.J. Hagesteijn : penningmeester deputaten Buitenlandse Zending
 J.C. de Jong : secretaris deputaten Onderlinge Bijstand en Advies; secretaris van uw commissie.
 H. Laast : secretaris deputaten Buitenlandse Zending.

- H.J. van Maanen : voorzitter deputaten Onderlinge Bijstand en Advies; voorzitter van uw commissie.
 P. Vroe : penningmeester deputaten Evangelieverkondiging onder Israël.
 M.W. Vrijhof : secretaris deputaten Evangelieverkondiging onder Israël.

Uw commissie kwam bijeen op 24 februari, 6 maart, 4 april, 23 april, 2 oktober, 29 oktober 1997 en 13 januari 1998.

3. Samenvatting van de voorafgaande regelingen en rapporten

a. Deputaten Buitenlandse Zending stelden in samenwerking met deputaten Evangelieverkondiging onder Israël een Overbruggingsregeling op voor repatriërende dienaren des Woords die na terugkeer nog geen beroeping ontvingen (Acta 1995 p. 390-392).

De meest opvallende elementen hierin zijn:

1. het gaat uitsluitend over terugkeer uit een missionaire relatie.
2. de maximale uitkeringstermijn is 24 maanden; drie maanden voor elk jaar zendingsdienst.
3. alleen 60-jarigen en ouder ontvangen tot maximaal 60 maanden een uitkering tot aan hun emeritaat.
4. het uitkeringspercentage loopt af van 100% naar 80% (en na 24 maanden bij de categorie ad 3e naar 70%) van het op toepassing zijnde predikantstraktement volgens de richtlijnen van deputaten Financieel. De woonkosten en ziekekosten worden volledig uitgekeerd.
5. andere inkomsten uit arbeid/bedrijf (van de echtgenote voor 75%) worden in mindering gebracht.
6. er bestaat geen recht op uitkering indien deze in mindering komt op wettelijke uitkeringen of indien de betrokken predikant weigert een passend beroep of andere bij zijn status als dienaar des Woords passende arbeid te aanvaarden.

b. Uit rapport 3 van commissie II betreffende Buitenlandse Zending (Acta 1995 p. 409) is reeds vermeld dat de term overbruggingsregeling geen beperkte termijn van uitkering bedoelt, maar een voorlopige voorziening tot de GS 1998.

c. Ook rapport 7 van commissie VI (Acta 1995, bijlage 92) spreekt van het terecht principiële bezwaar van deputaten Evangelieverkondiging onder Israël. Deze commissie overweegt dat bijkennis de regelingen (bijlagen 17 en 18 K.O.) de hoofdlijn is de band tussen de uitgezonden predikant en de zendende kerk(en). Daarnaast zijn er regelingen voor de relaties tussen de uitgezonden predikant en de deputaten, respectievelijk tussen de zendende kerk(en) en deputaten, met name betreffende de financiering van de plicht van de kerkenraad naar art. 11 K.O.

d. De Generale Synode 1995 verving bovenstaande regeling door de onder 1. vermelde overbruggingsregeling. Kenmerkende verschillen zijn:

1. er wordt gesproken over uit bijzondere dienst teruggekeerde predikanten die nog geen volgende beroeping hebben ontvangen. (Bij navraag bleek echter dat de synode uitsluitend gedacht heeft aan predikanten in een missionaire relatie en niet b.v. aan predikanten art. 6 K.O., zelfs niet aan die art. predikanten art. 6 K.O. die niet in dienst van een werkgever treden, zoals in onderwijs en gezondheidszorg wel het geval is. Te denken valt hierbij aan o.m. de dovenpredikant en de schipperspredikant. In de conclusies wordt onder 9 m. hierop teruggekomen).
2. er is geen maximumtermijn van 24 maanden. Wel daalt het uitkeringspercentage daarna naar 70%. Er is dus ook geen aparte regeling voor 60-jarigen. De uitkering kan doorlopen tot de emeritaatsleeftijd.
3. gedurende 24 maanden komt de uitkering voor rekening van het betrokken deputaatschap, daarna voor rekening van deputaten Onderlinge Bijstand en Advies. De uitkering wordt toegekend door de zendende kerk. Neveninkomsten boven 15% (voor de echtgenote boven 25%) komen in mindering, evenals wettelijke uitkeringen. De uitkering vervalt niet indien deze op een wettelijke uitkering in mindering wordt gebracht. (Het is overigens niet duidelijk wat de G.S. onder neveninkomsten verstaat, c.q. eigen inkomsten. Een nadere omschrijving ontbreekt. Zie Acta 1995 art. 255, sub 2, art. 2 en pp. 390/392; Rapport van de deputaten voor de Buitenlandse Zending sub 9.5.5.2 en 9.5.5.3). De sancties zijn conform de eerste regel: verval van uitkering bij weigering een passend beroep, dan wel aangeboden passende arbeid te aanvaarden.

e. Tevens besloot de Generale Synode 1995 art. 6 K.O. sub 2c te wijzigen. Daarbij werd bepaald dat voor een predikant in geval van niet vrijwillige beëindiging van het dienstverband en het nog niet verkrijgen van een andere beroeping door de classis van de gemeente waarmee hij is verbonden een nadere regeling zal worden getroffen "voor zijn onderhoud en dat van zijn gezin, geldig tot zijn bevestiging in een andere gemeente. De classis heeft daarbij het recht een beroep te doen op de particuliere synoden om van hen financiële steun te ontvangen omdat geacht kan worden dat de predikant naar art. 6 K.O. zijn dienst als zodanig verricht namens al onze kerken." In deze regeling wordt nadrukkelijk gesproken van onvrijwillige beëindiging, terwijl over de hoogte van de uitkering geen uitspraak wordt gedaan. Ook eventuele beperkende bepalingen worden kennelijk aan de classis overgelaten. Het voorstel van deputaten Buitenlandse Zending (Acta 1995 sub 9.4.8. pp. 390-392) dat de synode een regeling zou treffen die geldt voor alle predikanten die een bijzondere taak gaan beëindigen werd dus daarmee op dat moment niet door de synode overgenomen.

f. Deputaten Emeritikas hebben in het kader van de discussie over de vraag of predikanten naar art. 6 K.O. die onvrijwillig werkloos worden ook ten laste van de Emeritikas zouden kunnen komen erop gewezen dat de Emeritikas uitsluitend bedoeld is voor de predikanten sub art. 13 K.O. en dat predikanten bij het aanvaarden van hun roeping tot het verrichten van bijzondere arbeid h.j. ook een eigen verantwoordelijkheid hebben. (Acta 1995, bijlage 20, blz. 266, punt 2.)

g. Volledigheidshalve vermeed uw commissie ook nog de regeling die is getroffen ten behoeve van predikanten die de kerken een tijdlang hebben gediend. Deze regeling heeft echter uitsluitend betrekking op de eventuele aanvullende ouderdagvoorziening van predikanten en niet op hun levensonderhoud voor zij de leeftijd van 65 jaar bereikt hebben. (Acta 1995, art. 72, bijlage 21). Uitkering naar rato van het aantal jaren dat zij onze kerken hebben gediend vindt plaats door deputaten art. 13 K.O.

In het aan dit synodebesluit ten grondslag liggende rapport van de studie- en adviescommissie (Acta 1995 bijlage 21, art. 72) wordt sub 5.1 ook nadrukkelijk gewezen op de hoofdregel van de H.S. dat wie in het evangelie werkt zonder zorg van het evangelie moet kunnen leven, dat art. 10 K.O. de unieke band schetst tussen dienaar des Woords en de gemeente, dat de gemeente naar art. 11 K.O. verplicht is haar dienaren behoorlijk te onderhouden, dat deze unieke band tussen dienaar des Woords en gemeente inhoudt dat hij zijn leven lang aan de dienst der kerken is verbonden naar art. 12 K.O.

4. Regelingen in andere kerken

Uw commissie heeft onderzocht of er in andere kerken regelingen in de onderhavige kwestie bestaan. In de Gereformeerde Gemeenten in Nederland en Noord-Amerika bestaat een regeling die een uitkeringsduur kent van 3 tot 24 maanden in relatie tot het aantal dienstjaren, aflopend van 100 tot 80 %. Voor 60 jaar en ouder wordt daarna een wachtgeld van 70% betaald tot de pensioen- of vulgerechtigde leeftijd. De regeling geldt voor predikanten en niet-predikanten. Gezien het tekort aan predikanten is het nauwelijks voorstelbaar dat een predikant geen beroep zou krijgen. Bij weigering van passende arbeid zijn er sancties. De Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt kennen 8 zondende kerken of combinaties daarvan die ieder hun eigen regelingen hebben, van zeer globaal tot zeer gedetailleerd.

De Gereformeerde Kerken in Nederland kennen een Arbeidsvoorwaardenregeling voor uitgezonden medewerkers van Zending en Wereldakkoord. Bij repatriëring bestaat maximaal 24 maanden recht op wachtgeld, aflopend van 100% naar 80%. Wie 60 jaar of ouder is, krijgt daarna 70% tot aan het emeritaat. Bij weigering van een passend beroep of passende arbeid vervalt de uitkering, eveneens indien deze in mindering komt op een wettelijke uitkering.

De Raad voor de Zending der Nederlandse Hervormde Kerk kent een vrijwel identieke regeling als de vorige. Deze geldt ook voor de G.Z.B.

De Nederlands Gereformeerde Kerken kennen geen landelijke regeling. Er zijn twee zondende gemeenten die in samenspraak met steunbiedende kerken een regeling ad hoc zouden treffen.

5. Regelingen in de Nederlandse samenleving

a. uitkeringen bij werkloosheid

Uw commissie heeft zich afgevraagd wat heden ten dage maatschappelijk aanvaardbaar geacht mag worden. Daartoe is ook een deskundige op het terrein van het arbeidsrecht geraadpleegd.

Wie onvrijwillig werkloos wordt, ontvangt in principe altijd een uitkering krachtens de werkloosheidswet. Het minimum is 6 maanden, vermeerderd met twee x drie maanden en vervolgens zes maanden per vijf arbeidsjaren extra. Bij 30 arbeidsjaren is er dus recht op $6 + (2 \times 3) + (4 \times 6)$ maanden = 3 jaar uitkering. Het percentage is doorgaans 70 %. Vaak is er nog een vervolgutkering van 1 jaar. Na de leeftijd van 57 1/2 jaar wordt de uitkering vaak voortgezet tot de leeftijd van 65 jaar. Na afloop van de werkloosheidsuitkering valt men terug op de Algemene Bijstandswet. De sollicitatieplicht vervalt bij het bereiken van de leeftijd van 57 jaar en 6 maanden. De uitkering vervalt bij onvoldoende inspanning om passende arbeid te verkrijgen, dan wel bij weigering die te aanvaarden. Omscholing en bijscholing kunnen verplicht worden opgelegd.

b. afvloeiingsregelingen

Om de gevolgen van werkloosheid te verzachten kan de werkgever tevens een afvloeiingsregeling hanteren. De minimaal toegepaste regeling gaat in veel gevallen uit van de zgn. kantonrechtformule. De vergoeding is dan gebaseerd op $A \times B \times C$, waarbij A = aantal gewogen dienstjaren, afgerond op het naastbijliggende gehele getal, B = beloning en C = correctiefactor.

Ad A: dienstjaren voor het 40e levensjaar tellen voor 1, van het 40e tot het 50e voor 1,5 en vanaf het 50e voor 2.

Ad B: de beloning bestaat uit het bruto maandsalaris, vermeerderd met vaste looncomponenten zoals vakantietoelage, vaste dertiende maand, structurele overwerkvergoeding. Niet tot de beloning behoren o.m. werkgeversaandeel pensioenpremie, autovergoeding, onkostenvergoedingen, werkgeversaandeel ziektekostenverzekering.

Ad C: de kantonrechter kan de uitkomst van $A \times B$ voorzien van een correctiefactor C. Deze is 0 als de kantonrechter van mening is dat een uitkering niet gerechtvaardigd is gezien bijzondere omstandigheden. Het ontslag is bijvoorbeeld in hoge mate te wijten aan verwijtbaar gedrag van de betrokkene of het nemen van onaanvaardbare risico's. In dit geval vindt dus geen uitkering plaats. De factor is 1 als er geen sprake is van omstandigheden die een hogere of lagere vergoeding dan $A \times B$ rechtvaardigen. De factor zou > 1 kunnen zijn indien bijzondere omstandigheden naar het oordeel van de kantonrechter een hogere uitkering dan $A \times B$ rechtvaardigen. Een rekenvoorbeeld: Een werknemer van 54 jaar met 17 dienstjaren ontvangt een afvloeiingsbedrag ineens van $(3 \times 1) + (10 \times 1,5) + (4 \times 2) = A = 26 \times$ het bruto maandsalaris volgens B als bedrag ineens.

Het zal duidelijk zijn dat de tot nu toe beschreven kerkelijke regelingen ver achterblijven bij wat in de samenleving gebruikelijk is. Het totale bedrag van de afvloeiingsregeling mag niet hoger zijn dan het totaal van de inkomstanderving tot aan de pensioengerechtigde leeftijd. Deze niet wettelijk geregelde uitkering volgens de kantonrechtformule komt boven de maandelijke werkloosheidsuitkering (zie 5.a.) als bedrag ineens.

c. herplaatsing

Daarnaast is het van minstens even groot belang dat er wegen gevonden worden om de werknemer weer aan een andere functie te helpen. De inspanning van de zijde van de werkgever noemt men daarbij wel out-

placement. Daarvoor staan verschillende wegen open: heroriëntatie op de mogelijkheden van de arbeidsmarkt, verandering in beroep en functie, eigen sterke- en zwakte-analyse, een flexibele instelling en geleidelijke verruiming van het begrip passende arbeid, bijscholing en omscholing.

Het verrichten van arbeid heeft veel te maken met zingeving; de onmogelijkheid om te werken betekent dan ook vaak een rouwproces, een periode waarin men na teleurstelling op teleurstelling grootste moet nemen van een perspectief, een droom, een ideaal, een roeping. Het is daarom van het grootste belang dat er naast de materiële regeling een goede begeleiding is. Boven de leeftijd van 45 jaar blijkt omscholing in het algemeen geen resultaat in de zin van een andere werkkring meer op te leveren.

Uw commissie concludeert dat een levenslange zorg voor de dienaar des Woords die geen arbeid verricht ver uitgaat boven de gebruikelijke maatschappelijke regelingen. Anderszins steken kerkelijke regelingen die beperkt blijven tot een maximale uitkeringsduur van 2 jaar echter wel erg mager af bij wat maatschappelijk algemeen aanvaardbaar wordt geacht. Weliswaar is een predikant geen werknemer, er wordt dus ook geen werkloosheidspremie betaald, de lasten van werkloosheid komen voor rekening van de kerken, maar de regeling zal de toets van maatschappelijke aanvaardbaarheid moeten kunnen doorstaan. Overigens heeft wijer mr. Verplanken in een artikelje in De Wekker van 10 november 1995 er reeds op gewezen dat het ministerie van Sociale Zaken zou overwegen op termijn ook kerkelijke ambtsdragers te gaan behandelen als premieplichtigen, als vallende onder een dienstverband, een z.i. principieel onaanvaardbare en materieel onuitvoerbare regeling.

6. De relatie van de dienaar des Woords tot de kerken

Alereerst blijkt uit de regelingen die de generale synode heeft vastgesteld voor de missionaire dienaren des Woords dat de zondende gemeente daarin een beslissende rol speelt. Zie Bijlage art. 21 K.O. De uitzending van de missionaire dienaar des Woords geschiedt door de plaatselijke kerk: 'de raad van de zondende kerk en deputaten zullen ...' (bijlage art. 21 K.O., art. 4; let op de volgorde): 'beroeping en uitzending ... geschiedt door de zondende kerk' (id., art. 5); 'de missionaire predikant blijft, ook op het terrein waar hij werkt, dienaar van de zondende kerk, die hem in overleg met deputaten instrueert' (id., art. 7); 'het arbeidsveld van de uit te zenden dienaar ... wordt door de zondende kerk aangewezen op advies en met goedkeuring van de deputaten ...' (id., art. 9). Ook art. 10, 15 en met name 16 geven de relatie aan tussen de missionaire dienaar en de zondende gemeente.

De grond voor die sterke relatie ligt in art. 12 K.O.: 'Wanneer een dienaar des Woords eenmaal wettig beroepen is, blijft hij zijn levenlang aan de dienst der kerken verbonden. Eenmaal een dienaar des Woords, altijd een dienaar des Woords. Een dienaar des Woords die terugkeert, blijft aan de gemeente die hem uitzond verbonden. In principe behoudt hij dan ook de rechten die aan hem als dienaar des Woords zijn gegeven en daartoe behoort ook het recht om zonder zorg te kunnen leven.'

7. De absolute relatie

Uw commissie zou kunnen volstaan met de conclusie dat de regel heider is: er mag niet getemd worden aan de positie van de dienaar des Woords. De kerken hebben voor hem levenslang te zorgen, ongeacht of hij arbeid verricht voor de kerken of niet. Toch is op die absolute stelling wel wat af te dingen.

a. Als de regel absoluut gehandhaafd wordt, zou er zelfs niet gesproken mogen worden over een uitkeringspercentage. Geen enkele redenering rechtvaardigt dan een traitement dat minder dan 100 % is.

b. In vrijwel alle vermelde regelingen wordt gesproken over onvrijwillige werkloosheid. Uw commissie constateert dat er geen sprake meer is van levenslange missionaire arbeid, dat integendeel in vrijwel alle gevallen de missionaire dienaar des Woords na een aantal jaren terugkeert en dat in feite de missionaire arbeid beëindigd wordt vóór er sprake is van een beroep van een andere gemeente. Daarmee komt de repatriërende predikant weer ten laste van de zondende gemeente, die echter veelal die last niet kan dragen, daar ze inmiddels doorgaans ook een eigen predikant naar art. 4 K.O. heeft. En hoeveel begrip er ook voor mag zijn dat een missionaire predikant na verloop van tijd terugkeert, er kan moeilijk staande worden gehouden dat het in alle gevallen gaat om onvrijwillige werkloosheid. Daarmee is niet gezegd dat het dus zou gaan om vrijwillige werkloosheid. Wel zal het duidelijk zijn dat bij repatriëring het risico dat er geen beroep komt groter kan zijn naarmate iemand minder in de belangstelling van de gemeenten staat.

c. Er zijn situaties waarin predikanten een missionaire taak hebben aanvaard, terwijl ze voordien nog geen predikant naar art. 4 K.O. waren geweest. De mogelijkheid dat daardoor de kansen op een beroep tot gemeentepredikant naar art. 4 K.O. geringer worden moet onder ogen worden gezien. Er zijn enkele recente voorbeelden uit de praktijk van uitzending van kandidaten: G. Drayer 1979, J. Slagboom 1985, H.M. van der Vegt 1985.

d. De geschiedenis van de kerk leert dat niet te allen tijde de band tussen dienaar des Woords en de kerken een absoluut karakter heeft gehad. Blijkens Bouwman (Gereformeerd Kerkrecht I, 1928, par. 41) bepaalde reeds de Synode van Dordrecht 1618/19 dat ontslag aan de orde is als een predikant niet langer met vrucht de gemeente kan dienen. Dan heeft de dienaar geen vaste dienst, hij behoudt wel zijn ambtsstel, mag voortgaan in gemeenten, blijft beroepbaar en ontvangt een wachtgeld waarvan duur en hoogte nader vastgesteld worden door de kerkenraad met kennis en approbatie van de classis en deputaten van de P.S. In feite is dit een vorm van loemaking. In par. 42 wordt gesproken over het overgaan tot een andere staat des levens. Dat is in strijd met de levenslange verbondenheid aan de kerken. Maar het is niet zo dat een dienaar nooit de dienst zou mogen verlaten. Het ambt heeft in gereformeerde zin geen karakter indelebilis; het kleeft niet aan de persoon, het kleeft aan de dienst. In het verleden is meermalen gebleken dat mede op deze grond dienaren des Woords andere taken, waaronder overheidsfuncties, hebben vervuld. (Noot van uw commissie: in deze eeuw Kuiper, Kersten, Zandt, Van der Zaal e.v.a.)

Ontslag is mogelijk, maar dan om zeer gewichtige oorzaken. In de K.O. van 1578 wordt o.m. het geval genoemd dat een predikant geen gemeente heeft om die te dienen (uitg. in Kerkelijk Handboekje 1937 door ds. G.H. Kersten). Bouwman noemt ook als gewichtige reden 'ontslag waarna geen ander beroep volgt'. Wel verliest de dienaar bij overgang tot een andere staat des levens zijn ambttitels. Ook Nauta (Verklaring van de Kerkorde van de Ger.Kerken in Nederland, 1971) noemt losmaking zonder lichte oefening in geval van de onmogelijkheid van de dienaar de gemeente nog langer met stichting te dienen (par. 12). Kortom er is een beroep, dan is er geen vrijheid om af te wijzen want "het ambt vraagt om een tereen waar het zich uitleven kan". In par. 13 noemt Nauta ook nog de situatie dat volledig ontslag met verlies van radicaal kan volgen bij gemis van bekwaamheid om de gemeente te dienen. Er wordt dan een einde gemaakt aan de ambtelijke staat, omdat de situatie zelf daartoe gegronde aanleiding geeft.

Uw commissie meent dat er veel te zeggen is voor de hoofdlijn dat er een onlosmakelijk verband is tussen dienaar en kerken, maar dat er voorbeelden zijn die uitwijzen dat er geen absolute binding behoort te zijn.

Ook deputaten voor de Buitenlandse Zending hebben met die vraag geworfeld. In hun rapport (Acta 1995 9.4.3.) staan ook zij voor de vraag of er onderscheid gemaakt kan worden tussen het predikant-zijn en de instantie die betaalt (bijv. de Bijstandswet). En nog een citaat (Acta 1995 9.4.4.): "Hier ligt een moeilijke vraag. Een predikant ontvangt een roeping van een gemeente; daarna is hij bevestigd als predikant van de gemeente. Maar dan zegt de predikant zelf: Nu wil ik een eind maken aan de termen waarop ik beroepen ben. Hij heeft dan als het ware bedankt voor dat beroep en wacht nu op een ander beroep. Als dat beroep dan niet komt, moet dan niet de conclusie getrokken worden dat zijn roeping niet meer bevestigd wordt? De predikant heeft van zijn kant de band die hem bond aan de gemeente (zijn beroep) verbroken... In de verklaring van de K.O. wordt sterke nadruk gelegd op de bevestiging van de roeping. Als die uitblijft moet men gaan vragen: Hoe zit het met uw roeping? Dat is een kardinaal punt. Wat is het blijvende in het ambt? Is dat als iemand het wek van predikant doet?"

e. Uw commissie wijst er zijdelings ook nog op dat voor door het curatorium beroepbaar gestelde studenten die vervolgens geen beroep uit de kerken ontvangen een regeling is ontworpen die na een aantal jaren er toe kan leiden dat hun de beroepbaarheid wordt ontnomen. Het kenmerkende verschil blijft evenwel dat bij een predikant zijn roeping in ieder geval reeds eenmaal bevestigd werd.

Uw commissie meent dat de vermelde voorbeelden genoegzaam duidelijk maken dat de absolute van de regel van levenslange verbondenheid in uitzonderlijke gevallen relativering verdient.

8. Zinnige arbeid is passende arbeid

In het voorgaande is beschreven hoe zeer arbeid met zingeving te maken heeft. Naar het oordeel van uw commissie bieden de bestaande regelingen te weinig ruimte om bij het uitblijven van een beroep te voorzien in de behoefte aan zingeving. Een beroepen dienaar des Woords heeft slechts twee mogelijkheden: predikant naar art. 4 of naar art. 6 K.O. Hij kan de gemeente dienen of bijzondere arbeid verrichten. Als echter geen enkele gemeente hem beroept, is hij werkloos en in principe gedwongen werkloos vanaf de zijin toe te zien. Een keuring verzorgde materiële regeling voor zijn levensonderhoud kan dan niet voorkomen dat een belangrijk element van zingeving in zijn leven ontbreekt. Het mag naar de mening van uw commissie niet zo zijn dat alle overige arbeid wordt uitgesloten op grond van de bestaande regels. Het is niet minder eervol als een predikant zijn vroegere beroep van leraar wiskunde, of administrateur, of boekverkooper, of tentenmaker - om met Paulus te spreken - weer oppakt en zich op die wijze een inkomen en een zinvol bestaan verwerft. Of werd in het oude huwelijksformulier op zinnige wijze gesproken over "getrouw en naarstig in uw goddelijk beroep arbeiden"? Iemand die zich liet scholen tot theoloog, kan ook geschoold worden tot jurist of bouwkundige of programmeur. Maar dan niet op straffe van verlies van de naam en eer van een dienaar des Woords. Maar met de mogelijkheid van blijvende beroepbaarheid, met de verplichting ook een eventuele latere beroeping aan te nemen, met het recht in de diensten desgevraagd voor te gaan en de sacramenten te bedienen, met de verplichting langs die weg en door studie zich te blijven toerusten voor de dienst aan de kerken.

Overigens zal het bekend zijn dat presbyteriaanse gemeenten vaak de zgn. tentenmakersbedieningen kennen: de predikant voorziet door ook andere arbeid te verrichten zelf in zijn levensonderhoud en staat zo ook midden in de samenleving. Ook in andere kerken van gereformeerde confessie treft men part-time predikanten aan die daarnaast nog anderszins werkzaam zijn.

Uw commissie meent dat een uitbreiding van art. 4 K.O. met het begrip passende arbeid daartoe de mogelijkheid zou moeten bieden. Lat wel: alleen van toepassing in die uitzonderlijke situatie dat een beroep uit de kerken na verloop van tijd uitblijft en slechts geldig voor de duur van het uitblijven van een beroep. Uw commissie kiest niet voor het begrip gangbare arbeid. Ze is van mening dat in elke situatie afgewogen moet worden in hoeverre de arbeid verenigbaar is met de naam en de eer van een dienaar des Woords.

De bedoelde uitbreiding zal zo hier en daar praktische bezwaren opleveren, ongewild, maar die hebben wel vaker ingestaan tussen ideaal en werkelijkheid. Ergo, geen reden om er niets aan te doen.

Daarnaast moet worden vastgesteld dat ook andere arbeid niet altijd beschikbaar is, zeker niet voor degenen die al wat ouder zijn. Dat heeft echter niet te betekenen dat er voor de kerken in het algemeen of voor vacante gemeenten in het bijzonder geen zinnige arbeid kan worden gedaan.

9. Levenslange zorg onder voorwaarden

Uw commissie concludeert dat

- levenslange zorg voor de repatriërende dienaar des Woords die geen andere beroeping ontvangt hoofdregel moet zijn.
- de uitzonderingen op de regel nog niet rechtvaardigen dat de regel moet worden opgeheven.
- er desalniettemin bij het uitblijven van enig beroep gesproken moet worden van een uitzonderlijke situatie.
- het beroepsbeleid van zendende gemeenten in overleg met de betrokken deputaatschappen

erop gericht moet zijn dergelijke uitzonderlijke situaties te voorkomen voorzover dit redelijker wijs valt te voorzien.

- beëindiging van een missionaire relatie aan duidelijke regels en afspraken moet worden gekoppeld die ook worden voorgesteld aan deputaten Onderlinge Bijstand en Advies.
- het karakter van onvrijwillige werkloosheid gehandhaafd moet worden.
- nadere regelingen maatschappelijk aanvaardbaar moeten zijn zowel in materiële zin als in de begeleiding naar vervangende passende werkzaamheden.
- de predikant in een dergelijk geval verbonden blijft aan de zendende gemeente, dus nog niet een nieuwe beroeping ontvangt, maar wel een nieuwe taakinhoud voor de periode dat hij zonder beroeping blijft.
- elke repatriërende dienaar des Woords die binnen zes maanden geen beroeping ontvangt, begeleid dient te worden door een daartoe bevoegde commissie, waarin vertegenwoordigd de zendende kerk als samenroeper, het deputaatschap van de repatriëring regelde en het steunverlenende deputaatschap.
- de uitzonderlijke situatie het zou moeten rechtvaardigen dat uitsluitend in geval van het uitblijven van enig beroep na zes maanden de werkingsfeer van art. 4 K.O. wordt uitgebreid met alle beroepelijkheden die naar het oordeel van de commissie niet strijdig zijn met de naam en de eer van een dienaar des Woords.
- de uitzonderlijke situatie het eveneens rechtvaardigt dat predikanten die onverhoopt geen nieuwe arbeid vinden ondanks de veruimde mogelijkheden in overleg met de begeleidende commissie arbeid verrichten ten dienste van het kerkverband of ten dienste van een of meer vacante plaatselijke gemeenten voor de duur van de uitkering.
- de betrokken predikant daarbij zijn radicaal van predikant, d.w.z. de naam en eer van een dienaar des Woords, met alle daaraan verbonden rechten van woordverkoonding en sacraments bediening en met de daaraan verbonden plichten behoudt.
- bij aanvaarding van de voorgestelde regelingen ook de getroffen en te treffen regelingen t.b.v. werkloze predikanten naar art. 6 K.O. en/of losgemaakte predikanten naar analogie aangepast zouden moeten worden door de daarbij betrokken deputaten c.g. kerkelijke vergaderingen, om rechtsongelijkheid te voorkomen.
- nader moet worden bezien of een regeling naar analogie voor missionaire medewerkers niet-predikanten gewenst is.

Mede op grond van de voormelde overwegingen komt uw commissie tot het volgende ontwerp voor een:

10. Regeling repatriërende missionaire predikanten in geval van het uitblijven van een beroep

- Repatriëring binnen het kader van deze regeling heeft in beginsel het karakter van onvrijwillige beëindiging van de missionaire arbeid. Daartoe kan ook behoren het verstrijken van de overeengekomen missionaire termijn.
- Indien zes maanden na terugkeer nog geen beroep is ontvangen, is er sprake van een uitzonderlijke situatie, waarop deze regeling van toepassing is.
- De betrokken dienaar des Woords zal vanaf zes maanden na beëindiging van het missionaire dienstverband in geval van het uitblijven van een beroep begeleid worden door een commissie die is samengesteld namens de zendende kerk, de uitzendende deputaten en de steunverlenende deputaten. De zendende kerk is daarbij samenroeper.
- In ieder geval zal deze commissie de volgende taken uitvoeren:
 - persoonlijke begeleiding van de predikant en zijn gezin in de ontstane situatie
 - verkenning van de mogelijkheden die kunnen leiden tot een beroep
 - verkenning van de mogelijkheden om andere passende betaalde arbeid te verrichten
 - zonodig verkenning van de mogelijkheden tot bijscholing en omscholing
 - zonodig verkenning van de mogelijkheden andere arbeid te verrichten ten dienste van het kerkverband
 - het in goed overleg met de predikant komen tot een volgorde van acties teneinde alsnog arbeid te verwerven
 - de vaststelling in overleg met de betrokken deputaatschappen van de uitkering en de controle op de uitbetaling daarvan
 - rapportage over de ontwikkelingen aan de zendende gemeente en de vertegenwoordigde deputaatschappen
 - en voorts alles wat naar het oordeel van de commissie dienstig kan zijn om de gestelde doelen te bereiken.
- De begeleiding is erop gericht alle maatregelen te nemen die kunnen leiden tot aanvaarding van een passend beroep naar art. 4 of 6 K.O. dan wel passende arbeid die niet strijdig is met de naam- en de eer van een dienaar des Woords. In het laatste geval is sprake van een bijzondere taakuitoefening. Zolang deze voortduurt blijft de band met de zendende gemeente bestaan. De predikant behoudt daarbij zijn radicaal met alle daaraan verbonden rechten en plichten. Indien voor het verkrijgen van passende arbeid omscholing nodig is, kan de commissie besluiten tot vergoeding van de hiervoor te maken kosten. Predikanten die de leeftijd van 57 jaar en zes maanden hebben bereikt op de datum van beëindiging van de arbeidsovereenkomst met deputaten worden daarbij vrijgesteld van de verplichting andere passende arbeid te aanvaarden.
- De commissie wordt door de betrokken predikant, de zendende kerk en de uitzendende deputaten voorzien van alle informatie die relevant is voor de beoordeling van de situatie en de uitvoering van haar werkzaamheden. De betrokken predikant kan tegen enige beslissing van de commissie in beroep gaan bij de classis van de zendende gemeente. Na een uitspraak ter zake van de classis heeft de mogelijkheid van beroep geen opschorende werking.

- 7e. Indien er geen mogelijkheid is passende arbeid te verkrijgen kan de commissie erin bemiddelen dat de dienaar des Woords tijdelijk arbeid verricht ten behoeve van het kerkverband of een of meer plaatselijke gemeenten.
- 8e. De predikant ontvangt een door de zending kerk op voorstel van de begeleidingscommissie toe te kennen uitkering van 100% gedurende drie maanden na de beëindiging van de arbeidsovereenkomst met deputaten, 90% gedurende de daarop volgende 9 maanden, 80% gedurende de daarop volgende 12 maanden en daarna 70% van het voorgeschreven bruto minimumtraktament, met een vakantieslag van 8% en de van toepassing zijnde overhevelings toeslag en overige wettelijke voorgeschreven toeslagen, vermeerderd met ten minste een woovergoeding conform de door deputaten Financiële Zaken vastgestelde bijtelling voor de predikantskosten en 50% van de ziektekostenpremie tot een maximum van premie klasse 2b voor de ouders en klasse 3 voor de kinderen.
- 9e. Op de uitkering worden in mindering gebracht inkomsten uit arbeid en bedrijf die te zamen met de uitkering 115% van het minimum traktament te boven gaan en voor de echtgenote inkomsten boven de 25% van het minimum traktament.
- 10e. De zending kerk kan voor de kosten van de uitkering een beroep doen op uitzendende deputaten gedurende de eerste twee jaar en daarna op deze deputaten voor 30% en op deputaten Onderlinge Bijstand en Advies voor 70%.
- 11a. Het recht op uitkering vervalt:
- op de eerste dag van een aangegaan dienstverband, waaronder ook begrepen bevestiging in een nieuwe beroeping
 - bij weigering een naar het oordeel van de commissie passend beroep of andere passende arbeid te aanvaarden,
 - indien recht bestaat op een wettelijke uitkering en de uitkering van de kerken daarop in mindering wordt gebracht of geweigerd wordt een wettelijke uitkering aan te vragen,
 - indien geen ernstige pogingen worden ondernomen zinvolle arbeid hetzij buiten, hetzij binnen de kerken te verrichten,
 - indien betrokkene ophoudt predikant te zijn van de Christelijke Gereformeerde kerken in Nederland
 - bij het bereiken van het recht op emeritering
 - bij overlijden.

11. Financiële gevolgen van de regeling

Aangezien het om een zeer klein aantal predikanten gaat en verwacht mag worden dat het uitblijven van een beroep sporadisch zal voorkomen, is er nauwelijks enige voorspelling te doen. Deputaten die belast worden met uitvoering van de regeling zouden maximaal per synodale periode één predikantsuitkering kunnen begroten.

12. Wijziging art. 4 K.O.

Uw commissie stelt u voor art. 4 K.O. uit te breiden met op de voorgestelde regeling betrekking hebbende bepalingen:

Indien een dienaar des Woords na beëindiging van een missionaire arbeidsovereenkomst met deputaten geen nieuwe beroeping ontvangt, zal zes maanden na datum sprake zijn van een uitzonderlijke situatie. In die uitzonderlijke situatie kunnen tijdelijke regelingen worden getroffen voor het vinden van passende arbeid.

Namens uw commissie,
 drs. H.J. van Maanen, voorzitter
 J.C. de Jong, secretaris

Na goedkeuring door de verleggenwoordigde deputaatschappen vastgesteld in de commissievergadering van 13 januari 1996 te Veenendaal.

BIJLAGE 88
 Art. 209, 212, 278, 284

RAPPORT 9 VAN COMMISSIE 7 INZAKE HET RAPPORT VAN DE STUDIE- EN ADVIESCOMMISSIE REGELING REPATRIERENDE MISSIONAIRE PREDIKANTEN

Deputaten Buitenlandse Zending en deputaten Evangelieverkondiging onder Israël stelden in het verleden ten behoeve van gerepatrieerde missionaire predikanten een overbruggingsregeling op voor overgang naar hun toekomstige werkzaamheden. Die regeling werd door de GS 1995 vervangen door de voorlopige overbruggingsregeling voor de periode 1995 - 1998. De GS 1995 droeg aan deputaten Buitenlandse Zending, aan deputaten Evangelieverkondiging onder Israël en aan deputaten OBA op aan de GS 1998 te rapporteren over de effectivering van die voorlopige regeling en voorts over de gewenste definitieve regeling. Genoemde deputaten stelden daartoe in de Studie- en Adviescommissie Regeling Repatriërende Missionaire Predikanten en rapporteerden daarover aan de GS 1998 door middel van het rapport van de Studiecommissie.

Commissie 7 is van oordeel, dat de wijze waarop deputaten door middel van dit rapport aan hun opdracht hebben voldaan grote waardering verdient. Commissie 7 neemt echter niet alle voorstellen van de Studiecommissie over.

De regel, dat wie in het evangelie werkt zonder zorg van het evangelie moet kunnen leven heeft wel de instemming van commissie 7 maar wordt door haar anders uitgelegd dan de wijze waarop de Studiecommissie heeft gemeend dit in het licht van de GS 1995 te moeten doen. De Studiecommissie

geeft trouwens blijk van oordeel te zijn, dat op de absoluutheid van deze regel wel wat valt af te dingen. De Studiecommissie schrijft, dat er voorbeelden zijn die uitwijzen, dat er geen absolute binding behoeft te zijn tussen predikant en kerk. Zo stellen zij de vraag of indien een teruggekeerde predikant geen beroep krijgt niet de conclusie moet worden getrokken, dat zijn roeping niet wordt bevestigd. Ook wijst de Studiecommissie er op, dat door het Curatorium voor beroepbaar gestelde studenten die vervolgens geen beroep uit de kerken ontvangen een regeling is ontworpen, die ertoe kan leiden, dat hun na een aantal jaren de beroepbaarheid wordt ontnomen. In dit verband vraagt commissie 7 ook uw aandacht voor hetgeen de Studiecommissie schrijft in haar rapport paragraaf 5. "Zinvolle arbeid is passende arbeid". Commissie 7 vereist op dit punt wat betreft haar eigen zienswijze naar hetgeen reeds is weergegeven in haar rapporten 4, Emerititas en 5, Instructie 8.02 inzake losgemaakte predikanten, hetgeen ook is verwerkt in de in die rapporten opgenomen voorstellen. Voorts vragen rapport 4B van commissie 3 (militairen) en rapport 7B van commissie 1 (predikanten art. 6 K.O.) nader aandacht. Commissie 7 stemt wel in met de opvatting van de studiecommissie, dat er behoefte is aan een algemene regeling voor werkloos gemaakte predikanten. Commissie 7 wijst er evenwel op, dat daarbij ook rekening moet worden gehouden met verschillen in aard en oorzaken van optredende werkloosheid.

Voorstellen

Uw commissie stelt u voor de volgende besluiten te nemen:

- Grote waardering uit te spreken voor het werk, dat door de Studiecommissie is verricht.
- Vastgesteld wordt de volgende "Regeling voor begeleiding van onvrijwillig of ongewild werkloos geworden predikanten":
 - Onvrijwillige of ongewilde werkloosheid kan zich voordoen bij in het ambt bevestigde en aan een gemeente verbonden predikanten, werkzaam in en voor rekening van een gemeente of benoemd tot bijzondere arbeid krachtens art. 6 K.O. of werkzaam bij en voor rekening van een deputaatschap.
 - Onvrijwillige of ongewilde werkloosheid doet zich voor bij:
 - gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid;
 - niet te herstellen ernstig verstoorde verhoudingen in de werksituatie, leidend tot loemaking of voortijdige beëindiging van het dienstverband;
 - verlating van het ambt;
 - afzetting;
 - leeftijdsonslag;
 - repatriëring van missionaire predikanten, ook vanwege het verstrijken van de overeengekomen missionaire termijn;
 - opheffing van de functie;
 - onvrijwillige beëindiging van het dienstverband.
 - Indien zes maanden na het werkloos worden nog geen beroep is ontvangen of passende arbeid is verworven is er sprake van een uitzonderlijke situatie waarop deze regeling van toepassing is.
 - De betrokken predikant of voormalige predikant zal vanaf zes maanden na het werkloos worden in geval van het uitblijven van een beroep of van passende arbeid begeleid worden door een commissie, die is samengesteld namens de kerk waaraan hij is verbonden en voorzover van toepassing de classis, de zending deputaten, de aanstellende deputaten, deputaten art. 13 K.O. en deputaten OBA. De kerk waaraan hij is verbonden is daarbij de samenroeper.
 - Deze commissie zal onder meer de volgende taken uitvoeren:
 - persoonlijke begeleiding van de predikant of voormalige predikant en zijn gezin in de ontstane situatie;
 - verkenning van de mogelijkheden, die kunnen leiden tot een beroep;
 - verkenning van de mogelijkheden om andere passende betaalde arbeid te verrichten;
 - zodanig verkenning van de mogelijkheden tot bijscholing en omscholing;
 - zodanig verkenning van de mogelijkheden om andere arbeid te verrichten ten dienste van het kerkverband;
 - het in goed overleg met de predikant komen tot een volgorde van acties tenende alsnog arbeid te verwerven;
 - de vaststelling in overleg met de betrokken deputaatschappen van de uitkering en de controle op uitbetaling daarvan;
 - rapportage over de ontwikkelingen aan de betrokken deputaatschappen;
 - voorts alles wat naar het oordeel van de commissie dienstig kan zijn om de gestelde doelen te bereiken.
 - Voor predikanten is de begeleiding erop gericht alle maatregelen te nemen, die kunnen leiden tot aanvaarding van een passend beroep naar art. 4 of 6 K.O. dan wel passende arbeid die niet strijdig is met de naam en de oer van een dienaar des Woords. In het laatste geval is sprake van een bijzondere taakuitoefening. Zolang deze voortduurt blijft de band met de kerk waaraan hij is verbonden bestaan. De predikant behoudt daarbij zijn radicaal met alle daaraan verbonden rechten en plichten. Indien voor het verkrijgen van passende arbeid omscholing nodig is kan de commissie besluten tot deelname in de kosten.
 - Voor voormalige predikanten is de begeleiding gericht op het verkrijgen van passende arbeid.
 - Predikanten die de leeftijd van 57 jaar en zes maanden hebben bereikt op de datum van intreding van de werkloosheid worden daarbij vrijgesteld van de verplichting andere passende arbeid te aanvaarden.
 - De commissie wordt door de betrokken predikant, de kerk waaraan hij is verbonden en de andere

betrokken deputaatschappen voorzien van alle informatie die relevant is voor de beoordeling van de situatie en de uitvoering van haar werkzaamheden. De predikant kan tegen enige beslissing van de commissie in beroep gaan bij de classis waartoe de kerk behoort waaraan hij is verbonden. De mogelijkheid van beroep heeft geen opschortende werking.

- 2.8. Indien er geen mogelijkheid is passende arbeid te verkrijgen kan de commissie erin berisdelen, dat de dienaar des Woords tijdelijk arbeid verricht ten behoeve van het kerkverband of een of meer plaatselijke gemeenten.
- 2.9. De predikant ontvangt een door de kerk waaraan hij is of was verbonden op voorstel van de begeleidingscommissie toe te kennen uitkering op basis van het traktement dat hij van zijn kerkenraad of deputaatschap ontving op het tijdstip van werkloos worden te weten: 100% gedurende 3 maanden na de datum van intrede van de werkloosheid, 80% gedurende de daarop volgende 9 maanden, 70% gedurende de daarop volgende 12 maanden; met een vakantietoeslag van 8% en de van toepassing zijnde overhevelingstoeslag en overige wettelijk voorgeschreven toeslagen, vermeerderd met ten minste een woonvergoeding conform de door Deputaten Financiële Zaken vastgestelde bijtelling voor de predikantskosten en 50% van de ziektekostenpremie tot een maximum van premie klasse 2b voor de ouders en klasse 3 voor de kinderen. Na deze 24 maanden zal geen uitkering meer worden verstrekt.
- 2.10. Op de uitkering worden in mindering gebracht inkomsten uit vroegere of tegenwoordige arbeid en bedrijf die tezamen met de uitkering 115% van de sub. 2.9 genoemde basis te boven gaan en voor de echtgenote inkomsten boven de 40% van deze basis.
- 2.11. a. De te verstrekken uitkering zal voor rekening zijn van de kerk waaraan de predikant is verbonden indien de predikant in en voor rekening van deze kerk zijn dienst verrichtte.
b. De te verstrekken uitkering zal voor rekening zijn van een deputaatschap indien de predikant werkzaam was voor of uitgezonden was door dat deputaatschap.
c. De te verstrekken uitkering zal voor rekening zijn van deputaten OBA indien de predikant zijn dienst verrichtte krachtens art. 6 K.O. of het ambt verliet of werd afgezet.
d. De kerk waaraan de predikant is verbonden kan bijstand vragen van de classis voor de voor haar rekening komende kosten gedurende de termijn van 24 maanden.
- 2.12. Indien een predikant gedurende zes maanden niet of niet geheel in staat is zijn ambtsbezigheden te verrichten is er sprake van een uitzonderlijke situatie waarop deze regeling van toepassing is en kan de kerkenraad door medische deskundigen een onderzoek doen instellen naar de arbeidsgeschiktheid van de predikant voor het verrichten van ambtelijke of niet ambtelijke passende arbeid. De predikant is gehouden daaraan medewerking te verlenen. Indien de predikant ongeschikt wordt verklaard voor het verrichten van ambtelijk werk zal de classis hem op verzoek van de kerkenraad emeritaat verlenen op basis van het vastgestelde percentage arbeidsongeschiktheid. Voor zover hij arbeidsgeschikt is zal hij worden begeleid door een commissie zoals bedoeld in art. 2.4 op de wijze van art. 2.5 en volgende artikelen.
- 2.13. Na afloop van de termijn van 24 maanden genoemd in artikel 2.9 van deze regeling kan door de kerk waaraan de predikant is verbonden indien en voor zover nodig diakonale bijstand worden verleend.
- 2.14. Het recht op uitkering vervalt:
a. op de eerste dag van een aangegaan dienstverband, waaronder ook begrepen bevestiging in een nieuwe beroeping;
b. bij weigering om een naar het oordeel van de commissie passend beroep of andere passende arbeid te aanvaarden;
c. indien recht bestaat op een wettelijk uitkering en de uitkering van de kerken daarop in mindering wordt gebracht of geweigerd wordt een wettelijke uitkering aan te vragen;
d. indien geen ernstige pogingen worden ondernomen zinvolle arbeid hetzij buiten, hetzij binnen de kerken te verrichten;
e. bij overlijden.
3. Aan artikel 4 K.O. wordt de volgende bepaling toegevoegd: "Indien de dienaar des Woords onvrijwillig of ongewild werkloos wordt en na zes maanden geen beroep heeft ontvangen zal er sprake zijn van een uitzonderlijke situatie. In die situatie wordt van kracht de Regeling voor onvrijwillig of ongewild werkloos geworden predikanten (Bijlage... K.O.)"
4. De sub 3 bedoelde bijlage wordt aan de K.O. toegevoegd.
5. De sub 2 vermelde regeling wordt van kracht op de dag volgend op die waarop de G.S. 1998 deze heeft vastgesteld.

G. van Westrienen, rapporteur

BILAGE 87
Art. 213, 283

RAPPORT 3A (ALS VERVOLG OP RAPPORT 3) VAN COMMISSIE 7 INZAKE HET RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR HET STUDIEFONDS

Tijdens de bespreking van rapport 3 van commissie 7 door de synode is door de voorzitter gevraagd de redactie van de voorstellen zo aan te vullen, dat daarin geen verwijzing plaats vindt naar onderdelen van het rapport. Aan die wens wordt voldaan in dit aanvullende rapport. Voorts was er aanleiding tot enig nader inhoudelijk besaad. Uw commissie heeft daarbij eveneens nader overleg gepleegd met deputaten. Aan deputaten is onder meer gevraagd gespecificeerde informatie te ver-

streken over aan studenten reeds gedane toezeggingen: Aan hoeveel studenten, voor hoe lang en hoe definitief hebben deputaten zich gebonden. Deputaten hebben die informatie mondeling aan uw commissie verstrekt. Daarover is verder gesproken. Uw commissie vindt daarin aanleiding u nader te informeren als volgt.

Na bespreking van rapport 2 van commissie 7 hebt u besloten de schuld van het Studiefonds tot en met 1998 kwijt te schelden. Mede daarvan uitgaande had commissie 7 in haar rapport 3 reeds gesteld, dat de aan de kerken voor dit fonds nieuw te vragen bijdrage niet hoger diende te worden dan f 1,75 per lid per jaar. De bovenbedoelde nader door deputaten gegeven specificatie wijst uit, dat deze bijdrage voldoende is om aan de thans lopende verplichtingen in de komende drie jaar te voldoen.

Voorts blijkt uit de specificatie, dat het per student beschikbaar te stellen bedrag niet maximaal f 30.000 per jaar bedraagt, zoals uw commissie aanvankelijk begreep, maar gemiddeld f 30.000 per jaar. Bij vijf jaar studie betekent dit gemiddeld f 150.000 per persoon. Ook ten aanzien daarvan is van belang te weten, dat deputaten aan onderdelen van de door de GS 1996 vastgestelde voorlopige uitvoeringsregeling voor het Studiefonds een nadere uitwerking hebben gegeven bij de uitvoering van hun opdracht. Die nadere uitwerkingen zijn voor een deel door deputaten opgenomen in de bepalingen van de nieuwe uitvoeringsregeling, die zij thans ter vaststelling aan de GS voorleggen. Daarmee wordt dan onder meer vastgelegd, dat de leningen renteloos worden verstrekt, dat 80% van de leningen wordt "afgelost" over de periode tot het 65e jaar, dat die aflossingen worden kwijtscholden zolang betrokkene verbonden is aan een gemeente en akkoord zijn ambt bedient en dat 20% van de leningen volgens schema wordt afgelost. Volgens deze uitwerking wordt van genoemde f 150.000 dus f 120.000 kwijtscholden en wordt 30.000 renteloos geleend en na verloop van tijd afgelost.

Uw commissie blijft van oordeel, dat onbeperkte toestrooming op deze basis de draagkracht van onze kerken ver te boven gaat. Daarbij dient bovendien te worden bedacht, dat daarvoor door deputaten een geheel nieuwe bijdrage aan de kerken wordt gevraagd, die onder de huidige omstandigheden ten koste zal gaan van de andere kassen.

Ook heeft uw commissie onder de aandacht van deputaten gebracht, dat de Generale Synode begrotingen goedkeurt voor drie jaar. Indien deputaten aan studenten financiële toezeggingen doen dienen zij daarbij duidelijk te maken, dat weliswaar wordt gedacht aan ondersteuning voor de normale studieduur, maar dat die toezeggingen toch slechts betrekking hebben op de periode waarvoor goedgekeurde begrotingen aanwezig zijn en dat voor volgende jaren nieuwe besluitvorming nodig is. Tot nu toe is dat helaas niet duidelijk gebeurd. Het gaat hier om een beginsel van begrotingsdiscipline, dat ook breder in de synode aandacht verdient. Evenals trouwens een ander beginsel, dat goedgekeurde begrotingen taakstellend zijn en niet dan in bijzondere omstandigheden mogen worden overschreden. Deze normativiteit dient ook door deputaten van het Studiefonds in acht te worden genomen.

Deputaten hebben in dit verband ook gesproken over een morele plicht tot continuering van toelageverstreking. Uw commissie heeft daar alle begrip voor maar wijst er op, dat dit niet de verantwoordelijkheid is van deputaten maar van de synode. En dat ook voor de synode de conditie van de apostel Jacobus van rebel gewicht is.

Deputaten onderkennen, dat er in de gegeven situatie in de komende drie jaren geen mogelijkheid meer is om nieuwe verplichtingen aan te gaan.

Uw commissie is van oordeel, dat door deputaten moet worden nagedacht en aan de volgende synode gerapporteerd over een andersoortige regeling, op grond waarvan de student niet wordt onderhouden maar een bijdrage/tegenwoordigheid ontvangt in zijn kosten.

Daar deputaten er toch niet geheel zeker van zijn dat zij in de komende periode op basis van f 1,75 aan de lopende verplichtingen kunnen voldoen heeft uw commissie zich bereid verklaard te bezien of een extra bedrag van f 0,25 per lid per jaar voor deze overgangperiode aan de kerken gevraagd zou kunnen worden. Deputaten gaven blijk daarmee dan zeker rond te kunnen komen.

Het geheel overziede meent uw commissie, dat wat betreft de leeftijdsgrens van 30 jaar kan worden volstaan met het hanteren van paragraaf 3.7 van de Handleiding Admissie-examen binnen het vastgestelde begrotingskader.

Voorts is uw commissie van mening, dat nog een wijziging dient te worden aangebracht in bepaling 9 van bijlage 1 van het deputatenrapport.

Voorstellen

(N.B. Deze voorstellen dienen ter vervanging van de voorstellen in rapport van commissie 7)

Behoudens voorstel 1 doet uw commissie u de volgende voorstellen in nauw overleg met deputaten Studiefonds:

1. Deputaten dank te zeggen voor het verrichte werk.
2. In aanmerking nemend de wijze waarop deputaten tot nu toe verplichtingen zijn aangegaan met studenten evenals de daaruit te verwachten onvermijdelijke uitgaven zal voor deputaten Studiefonds bij het vaststellen van de bijdragen voor de kerkelijke kassen een bijdrage worden gevraagd van maximaal f 2,00 per lid per jaar.
3. In de periode 1999 - 2001 worden geen verplichtingen aangegaan voor nieuw binnenkomende studenten voor zolang en voorzover daarvoor geen middelen ter beschikking staan.
4. Artikel 4 (Uitvoeringsregeling) van het Reglement voor het Studiefonds van de Theologische Universiteit (Bijlage 8 van de K.O.) wordt nader vastgesteld overeenkomstig de tekst, die daarvoor is opgenomen in bijlage 1 van het rapport van Deputaten voor het Studiefonds met dien verstande, dat de daar vermelde bepalingen 1, 6, 7.1, 8.3 en 9 worden vervangen door de volgende tekst:
 - 1.1 Een student, die via het admissie-examen is toegelaten tot de studie aan de Theologische Universiteit Apeldoorn en geen recht heeft op gemengde studiefinanciering (WSF), maar kan aantonen dat hij zonder een soortgelijke financiering niet in zijn levensonderhoud kan voorzien, kan een bijdrage aanvragen ten laste van het studiefonds.

1.2. Na via het admiesie-examen te zijn toegelaten zal de studie voor degene, die financiële ondersteuning van Deputaten voor het Studiefonds behoeft, kunnen aanvragen zodra deze deputaten de ondersteuning toezeggen.

1.3. Deputaten zullen geen ondersteuning toezeggen indien en zolang de hun ter beschikking gestelde financiële middelen daarvoor niet toereikend zijn.

1.4. Bij de toezegging zal worden vermeld, dat de ondersteuning wordt verleend voor de periode waarvoor de begroting van deputaten is vastgesteld en zolang ondersteuning in deze periode nodig is en deputaten daarvoor middelen beschikbaar hebben. Voorts zal worden vermeld, dat indien nodig verlenging zal plaats vinden indien een volgende generale synode daarvoor opnieuw voldoende middelen ter beschikking stelt.

6. De bijdrage uit het studiefonds wordt ter beschikking gesteld als renteloze lening.
- 7.1. Van de renteloze lening ad 6 wordt 80% kwijtgescholden in gelijke delen over het aantal jaren dat de aanvrager de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland dient tot het 65e levensjaar.
- 8.3. Indien de aanvrager geen predikant wordt of een benoeming tot bijzondere arbeid aanvaardt (art. 6 K.O.) of overgaat tot een andere staat des levens (art. 11 K.O.) of als predikant het verband van orze kerken verlaat, dient hij naast de verplicht af te lossen lening ook het op dat moment nog resterende deel van de oorspronkelijk kwijt te schelden lening af te lossen in nader overeen te komen termijnen.
9. In bijzondere gevallen waarin de regeling niet voorziet of leidt tot een onredelijke uitwerking beslissen deputaten in overleg met het curatorium, voorzover de hun ter beschikking staande financiële middelen toereikend zijn.
5. De bestaande voorlopige Uitvoeringsregeling in artikel 4 van het Reglement voor het Studiefonds wordt na amendering volgens besluit 4 gehandhaafd als een voorlopige regeling. Deputaten voor het Studiefonds wordt verzocht zich binnen de grens van maximaal f 2,00 per lid te beraden over een ander soortige regeling voor financiële steun aan studenten, die geen gebruik kunnen maken van de studiefinancieringsregeling van de overheid; voorts wordt aan deputaten verzocht daarover te rapporteren aan de GS van 2001.
6. Deputaten te verzoeken zich te beraden over de vraag of het juist is voor de berekening van de opbrengst van het vermogen ook de waarde van het eigen huis in aanmerking te nemen.
7. Uit het studiefonds worden geen bijdragen verstrekt na beroepsaansluiting.
8. Opnieuw deputaten en secondi te benoemen.

G. van Westrienen, rapporteur.

BILJAGE 88
Art. 217

RAPPORT VAN DEPUTATEN KERKELIJK ADMINISTRATIEF BUREAU

1. Samenstelling van het deputaatschap

Door de Generale Synode van 1995 werden tot deputaten benoemd: J.W. Bargeman, G.L. Bouwman, M.J. van der Ven, Ir. A.J. de Vuyt, drs. G. van Westrienen, B. Wever en L. van der Zwaag.

De functies werden als volgt verdeeld:

voorzitter: br. A.J. de Vuyt, sedert 6 december 1997; tot die datum vervulde br. L. van der Zwaag het voorzitterschap.
secretaris: br. B. Wever
penningmeester: br. G. van Westrienen heeft de functie van penningmeester per 31 oktober 1996 overgenomen van br. G.L. Bouwman.

2. Vergaderingen

Deputaten vergaderden in de periode januari 1996 tot en met april 1998 veertien maal. De vergaderingen werden -op één na- in het kantoor te Veenendaal gehouden. Buiten deze vergaderingen hadden deputaten twee keer een bijeenkomst te Amerstoft met vertegenwoordigers van de andere deputaatschappen die participeren in het Landelijk Bureau. Deze vergaderingen stonden onder leiding van de commissie Landelijk Bureau.

3. Bureau

a. Personeel

In de verslagperiode werd afscheid genomen van mw. A.M. Meijer-Van Heteren, aan wie op haar verzoek ontslag werd verleend ingaande 1 januari 1997. De ontstane vacature werd vervuld met het indiensttreden van mw. A.W. van Geerenstein-Beudeker, ingaande 10 juni 1996. Mede als gevolg van de invoering van een 36-urige werkweek werden per 1 september 1997 een part-time medewerkster en een oproepkracht aangesteld, te weten respectievelijk mw. M. Evers-Blankensijn en mw. W.M. Rußen.

Aan het bureau zijn verbonden:

de heer J.A. van der Waal, administrateur, de heer W. Woudstra, mw. A.W. van Geerenstein-Beudeker, mw. J.H. Moolenaar-Schultemaker, mw. M. Evers-Blankensijn (part-time) en mw. P. Diepeveen-Roseboom.

De heer Van der Waal zag zijn studie bekroond met het behalen van het diploma S.P.D.

Ook werd in 1997 aandacht geschonken aan twee jubilea. De heren Van der Waal en Woudstra mochten beiden gedenken dat ze 12½ jaar in dienst zijn van het kerkelijk bureau.

b. Invoering 36-urige werkweek

Geheard het advies van de zijde van Deputaten Financiële Zaken werd ingaande 1 januari 1997 de 36-urige werkweek ingevoerd. Bij de invulling daarvan werd in overleg met het personeel vastgesteld dat de voortgang van de werkzaamheden in het oog moet worden gehouden, doch ook de belangen van de medewerkers behoren tot hun recht te komen.

Omdat het zwaartepunt van de werkzaamheden in het voorjaar ligt, wordt gedurende het eerste kwartaal volledig gewerkt (40 uren). In de zomermaanden geldt een sluiting op vrijdagmiddag.

Als gevolg van de invoering van de 36-urige respectievelijk 36-urige werkweek is uiteindelijk in 1997 overgegaan tot de aanstelling van een part-time-medewerkster (voor 14 uren in de week) en een oproepkracht.

c. Jaarverslagen

Door (noodzakelijke) vernieuwing van allerlei apparatuur is het bureau goed geoutilleerd. Het personeel heeft een passende opleiding genoten en is in staat de verslagen tijdig af te werken, mits de vereiste stukken op tijd worden aangeleverd door de deputaatschappen.

d. Overzichten omslagbijdragen

De kerken worden jaarlijks -na afloop van het kalenderjaar- ingelicht over de verrichte betalingen ten behoeve van de diverse kerkelijke kassen, waarbij ook eventuele achterstanden worden gesignaleerd. Aan de nevensclassen wordt gerapporteerd over de gemeenten die met het voldoen van de omslagen over het afgelopen jaar, achterstand in de betaling hebben.

e. Ondersteuning kerkelijke vergaderingen

Het kerkelijk bureau verleent ondersteuning bij voorbereiding en uitvoering van kerkelijke vergaderingen, zoals classes en particuliere synoden. Ten behoeve van het samenkomen van de Generale Synode worden eveneens ondersteunende werkzaamheden verricht.

Indien de zittingen van de Generale Synode in de directe nabijheid van het kerkelijk bureau worden gehouden, kan optimaal bijstand worden verleend.

In dit verband memoreren wij de gedachte aan een (centraal gelegen) vaste plaats voor het houden van de zittingen van de Generale Synode. Er doen zich -nog afgezien van de uitkomsten van het onder 4 bedoelde onderzoek naar eventuele nieuwe huisvesting- passende gelegenheden voor bijeen te komen in Veenendaal, als de gekozen vestigingsplaats voor het Landelijk Bureau.

f. Archief

De archiefstukken van deputaten over de periode tot 1989 werden overgedragen aan het synodaal archief.

g. Automatisering

Eind 1997 werd het netwerk van het landelijk bureau gereorganiseerd. De noodzaak daartoe wordt toegevoegd in bijlage 2 van dit rapport. Door de keus voor een vernieuwd systeem zijn de gebruiksmogelijkheden aanzienlijk verbeterd.

Er is behoefte aan het vervangen van één van de kernapplicaties van het landelijk bureau, te weten het 'adressenbestand'. Naast adressen, abonnementen en dergelijke worden in deze applicatie ook giften en betalingen verwerkt. Er is een document samengesteld waarin de eisen en wensen ten aanzien van een vervangend systeem zijn opgenomen.

4. Huisvesting

Sedert 1 februari 1993 huurt het K.A.B. in het gebouw Carrefour te Veenendaal een gezamenlijke werkruimte voor de medewerkers van het Landelijk Bureau, waarin samenwerken het Diaconaal Bureau, het Documentatiecentrum, het Kerkelijk Administratief Bureau en het Zendingsbureau.

De Generale Synode heeft deputaten K.A.B. opgedragen de zorg voor de huishoudelijke, technische, facilitaire en organisatorische zaken die het Landelijk Bureau betreffen.

Tijdens de laatstgehouden synodevergadering werd ten aanzien van de kosten van huisvesting de vraag gesteld of koop wellicht de voorkeur heeft boven huur. Deze vraag hebben we in gedachten gehouden en afgewogen of er -uitgaande van de huidige vestiging in Veenendaal- reële mogelijkheden waren tot het verwerven van een (deel van een) pand in eigendom. Op dat moment bleek dit duurder te zijn dan voortzetting van de huurovereenkomst. Nadat deputaten ter ore kwam dat de Preekkerk te Veenendaal nieuwbouw overweegt, hebben zij -hoewel een en ander nog in een pril stadium verkeerde- eind 1996 ter zake met de kerkenraad contact gezocht. Dit resulteerde in oktober 1997 in een schrijven van de kerkenraad van de Preekkerk waarin wordt meegedeeld dat onderzoek gaande is naar een bouwlocatie. Daarbij wordt ook de mogelijkheid van gezamenlijke nieuwbouw (door kerk en Landelijk Bureau) onder de aandacht gebracht.

De kerkenraad heeft ook aan de Commissie Landelijk Bureau gevraagd of er plannen bestaan voor de bouw van een eigen kantoor en erop gewezen dat deze zich mogelijk laten combineren met de bouw van de nieuwe kerk en bijgebouwen.

De definitieve besluitvorming moet nog plaatshebben en bij een positieve beslissing zal de realisering van de plannen nog enkele jaren op zich laten wachten.

Naar de mening van deputaten verdient het aanbeveling verder onderzoek te doen met betrekking tot de zich aandienende mogelijkheden. Deputaten realiseren zich dat het kostenaspect een belangrijke rol zal (moeten) spelen bij de afweging over een keus voor andere huisvesting. Een gecombineerd gebruik van

gebouwen op dezelfde locatie kan in de exploitatiefase voordelen bieden, b.v. faciliteiten in relatie met het kosterschap.

Bij de keus voor een pand in eigendom zou het dienstig zijn ook meteen de vraag onder ogen te zien of te eniger tijd behoefte bestaat aan meer ruimte voor (landelijke) kerkelijke doeleinden. Te denken valt b.v. aan een archiefbewaarplaats, al dan niet in samenhang met het documentatiecentrum.

Deputaten stellen u voor machtiging te verlenen tot het in nauw overleg met de kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Preekkerk te Veerendaal verder onderzoek te doen naar de mogelijkheden van gecombineerde huisvesting, dan wel een door de Synode aan te wijzen commissie met een zodanig onderzoek te belasten.

Om te voorkomen dat de plannen van de kerkenraad van de Preekkerk worden getraineed als gevolg van een eventueel gecombineerde bouw, lijkt het deputaten niet mogelijk met eventuele besluitvorming te wachten tot de Generale Synode die D.V. in 2001 zal worden gehouden. Op zich zou dat wel onze voorkeur hebben, doch wij menen in dit geval te moeten voorstellen ons deputaatschap c.q. een door de synode aan te wijzen commissie zodanige machtiging te verlenen, dat tot besluitvorming kan worden overgegaan.

Daarbij zou als voorwaarde kunnen worden gesteld dat voor de in het Landelijk Bureau deelnemende deputaatschappen de exploitatiekosten als gevolg van (gezamenlijke) nieuwbouw in dezelfde orde van grootte behoren te liggen, dan wel in redelijke mate hoger mogen zijn dan de huidige kosten wegens huur voor de nu in gebruik zijnde accommodatie.

Zo er al hogere lasten zijn, wegen deze naar onze mening op tegen kwalitatieve voordelen van een gebouw in eigendom.

Overigens moet hier nog wel worden aangetekend, dat - voorzover er behoefte blijkt te bestaan aan extra ruimte - de meerkoeten daarvan in de uiteindelijke financiële opzet moeten worden meegenomen. Wij denken hierbij bijvoorbeeld aan Deputaten Zending die meer ruimte vragen. Ook kan gedacht worden aan het opnemen van andere (onderdelen van) deputaatschappen.

Het zal duidelijk zijn, dat ingeval de Generale Synode machtiging verleent ook moet worden vastgesteld wie verantwoordelijk is voor het nemen van de eindbeslissing over bijvoorbeeld een program van eisen.

5. Vertegenwoordiging als werkgever

De Generale Synode van 1995 heeft besloten een (nieuw) lid 3 toe te voegen aan artikel 84 der Kerkorde met betrekking tot het aanstellen van personeel. De formulering luidt: 'Voor de uitvoering van niet-ambtelijk kerkelijk werk kan de Generale Synode medewerkers (doen) aanstellen. Deze aanstelling zal geschieden met inachtneming van de door de Generale Synode vastgestelde rechtspositieregelingen'. De Generale Synode wordt in haar werkgeversfunctie vertegenwoordigd door haar deputaten Kerkelijk Administratief Bureau. Niet-ambtelijke medewerkers vervullen hun taak onder leiding van de deputaten op wier terrein zij werken.

Voorts heeft de Generale Synode van 1995 nog andere besluiten genomen die hiërme samenhangen. Verwezen kan bijvoorbeeld worden naar de Acta art. 224 sub 7, 8, 10 en 11. Bijkens art. 224 sub 11 is de uitvoering daarvan opgedragen aan deputaten K.A.B.

Bij de uitvoering is gebleken dat de gekozen formulering niet de duidelijkheid schept die gezocht en beoogd werd.

De vastgestelde bepalingen bieden onbedoeld ruimte voor verschillende interpretatie, b.v. artikel 2 tegenover artikel 8 van de rechtspositieregeling (bijlage 39 K.O.) en roept de vraag op hoe een en ander zich verhoudt tot artikel 224, sub 7 van de Acta.

In het overleg van penningmeesters van de diverse deputaatschappen zijn de hiërme samenhangende vragen uitvoerig in bespreking geweest.

In bijlage 1 zijn onze opvattingen verwoord en worden aan u nadere voorstellen gedaan.

6. Uitvoering besluiten inzake overgang medewerkers

Na de door de Generale Synode van 1992 aan de toen aangewezen deputaatschappen verleende opdracht hun administratieve medewerkers te doen overgaan in dienst van deputaten K.A.B. moest worden gerapporteerd dat een en ander niet het beoogde resultaat tot gevolg had.

De Generale Synode van 1995 stelde de commissie Landelijk Bureau in teneinde de praktische uitvoering van het besluit van de G.S. 1992 te coördineren en te begeleiden.

Tot afgevaardigde in deze commissie werd uit midden van het deputaatschap K.A.B. benoemd br. M.J. van der Ven.

De commissie Landelijk Bureau rapporteert afzonderlijk aan uw vergadering over de vorderingen. Kortheids halve verwijzen wij naar de rapportage van de commissie.

Ten aanzien van dit onderwerp hebben wij er behoefte aan het volgende naar voren te brengen.

De Commissie Landelijk Bureau heeft na overleg br. C. Groeneveld gevraagd als interim-manager op te treden in het Landelijk Bureau ten behoeve van de samenwerking van het KAB en de bureaus van ADMA, Hulpverlening en Zending. Br. Groeneveld heeft zich daartoe bereid verklaard. Naar ons tot op neder bekend is zal de commissie u adviseren de functie van interim-manager te continueren totdat de mogelijkheid zich voordoet deze functie over te dragen aan een betaalde medewerker (0,2 formatieplaats). Voorts vernemen wij, dat de commissie u zal adviseren een bestuurscommissie van drie personen in te stellen, die tot taak heeft de interim-manager c.q. het hoofd Landelijk Bureau aan te sturen; voor die bestuurscommissie zal dan elk van de in het Landelijk Bureau gevestigde deputaatschappen een vertegenwoordiger aanwijzen, die voor de aan de commissie toebedeelde taak volledig mandaat van het aanwijzend deputaatschap zou moeten krijgen. Ten aanzien daarvan vragen wij uw aandacht voor het volgende:

Dat thans de functie van hoofd Landelijk Bureau niet wordt vervuld door een bij KAB in dienst zijnde medewerker heeft niet als oorzaak enig onderscheid in vakmatige discipline tussen de taak van het KAB en die van het LB maar is gelegen in de afwezigheid van een duidelijke regeling van de bevoegdheid van het hoofd LB en de feitelijke personele constellatie van de betrokken bureaus als geheel; deze twee factoren hebben

het doelmatig invullen van de functie van hoofd LB onmogelijk gemaakt. Het KAB, dat gehouden is secretariale en andere diensten te leveren aan de andere bureaus en verantwoordelijk is voor de doelmatige allocatie van de daarvoor beschikbare mogelijkheden kan die functie alleen vervullen als de daarvoor benodigde bevoegdheden, waaronder die van het functioneren als hoofd LB goed zijn geregeld. Het structureel losmaken van de functie hoofd LB uit het KAB hindert het KAB in het volwaardig vervullen van de taak, die overeenstemt met de bedoelingen welke steeds bij de generale synod hebben voorgezet. De bereidheid om op vrijwillige basis als interim-manager op te treden dient zeer te worden gewaardeerd, maar het is per definitie een oplossing van tijdelijke aard, in afwachting van het treffen van een goede regeling voor het vervullen van de functie van hoofd LB. Indien de Generale Synode van 1998 daarvoor geen duidelijke en in het dagelijks werk concreet hanteerbare regeling tot stand zou brengen zal naar onze overtuiging een volwaardig functionerend Landelijk Bureau niet meer worden gerealiseerd. Wij vragen ons af of het ten overstaan van onze kerken dan nog te verantwoorden is, dat wij en onze medewerkers naast ons werk als KAB deelnemen aan tijdrovende vormen van breder overleg zonder veel perspectief voor hanteerbaar resultaat. Wij vragen u daarom te besluiten:

1. deputaten KAB mandaat te verlenen de functie van interim-manager (dus de vrijwillige vervulling van de functie van hoofd LB) te doen overgaan op de aan de personeelsformatie van het KAB toe te voegen 0,2 voltijd functie van hoofd LB zodra zich daarvoor een goede mogelijkheid voordoet;
2. aan deze functie te verbinden de bevoegdheid en de opdracht bijstand te verlenen terzake van de onderlinge afstemming van de inzet van de beschikbare capaciteit;
3. het hoofd KAB de bevoegdheid en de opdracht te geven tot (de dagelijkse) allocatie van de in het KAB beschikbare personele en materiële capaciteit in relatie tot de zich voordoende behoefte, na overleg indien daaraan bij betrokkenen behoefte bestaat;
4. te bepalen, dat tegen de beslissingen van het hoofd LB resp. het hoofd KAB bezwaar kan worden gemaakt bij de beoogde bestuurscommissie (of bij het ontbreken daarvan bij eigen deputaten en deputaten KAB) resp. bij het hoofd LB, zonder dat de uitvoering van de beslissingen daardoor wordt vertraagd of opgeschort;
5. te bepalen, dat behalve de inzet van KAB-medewerk(st)ers ook onderlinge assistentie kan worden geboden door de in het landelijk bureau gevestigde bureaus wanneer dit nodig en mogelijk is en dat het hoofd LB tot taak heeft daartoe overleg te plegen met de bureauhoofden, naar zich laat verstaan niet buiten de betrokken medewerk(st)ers om; indien dit overleg onverhoopt niet tot overeenstemming leidt kan dit aan de bestuurscommissie (of bij het ontbreken daarvan aan deputaten van betrokkenen) worden voorgelegd;
6. voor de tijd, dat de functie van hoofd LB nog niet is ingevuld te bepalen, dat
 - a. zo mogelijk een (periodiek aanwezige) interim-manager bijstand dient te blijven verlenen terzake van de onderlinge afstemming van de inzet van de beschikbare capaciteit;
 - b. het hoofd KAB de bevoegdheid en de opdracht heeft tot (de dagelijkse) allocatie van de in KAB beschikbare personele en materiële capaciteit in relatie tot de zich voordoende behoefte, na overleg indien daaraan bij betrokkenen behoefte bestaat;
 - c. tegen de beslissingen van de interim-manager resp. het hoofd KAB bezwaar kan worden gemaakt bij de beoogde bestuurscommissie (of bij het ontbreken daarvan bij eigen deputaten en deputaten KAB) resp. bij de interim-manager, zonder dat de uitvoering van de beslissingen daardoor wordt vertraagd of opgeschort;
 - d. behalve de inzet van KAB-medewerk(st)ers ook onderlinge assistentie kan worden geboden door de in het landelijk bureau gevestigde bureaus wanneer dit nodig en mogelijk is en dat de interim-manager tot taak heeft daartoe overleg te plegen met de bureauhoofden, naar zich laat verstaan niet buiten de betrokken medewerk(st)ers om; indien dit overleg onverhoopt niet tot overeenstemming leidt kan dit aan de bestuurscommissie (of bij het ontbreken daarvan aan deputaten van betrokkenen) worden voorgelegd.

Wanneer uw vergadering zou besluiten tot het instellen van een commissie, die tot taak heeft het aansturen van het hoofd LB achten wij het van groot belang, dat voor die commissie een kort en duidelijk reglement wordt vastgesteld. Naar wij hebben vernomen vindt de Commissie Landelijk Bureau, dat het voor de hand ligt, dat de vertegenwoordiger van deputaten KAB in deze commissie daarvan de voorzitter is. Wij zijn op grond van het voorgaande dezelfde mening toegedaan en vragen u daartoe te besluiten. Verder vragen wij u te besluiten, dat de commissie bijeen komt als een lid of het hoofd LB daarom vraagt of indien een medewerk(st)er een bezwaar heeft ingediend tegen een besluit, dat de commissie besluit met algemene stemmen en dat zij binnen een maand na afloop van een kalenderjaar een kort verslag uitbrengt aan de afvaardigende deputaatschappen.

Volledigheidshalve tekenen wij hier nog aan, dat bijlage 1 bij ons rapport ervan uitgaat, dat het KAB voorziet in de secretariale medewerking ten behoeve van de andere bureaus. Met de Commissie Landelijk Bureau voegen wij daaraan toe, dat na beschikbaarstelling van die medewerking vervolgens de uitvoering van het werk zelf onder leiding van het andere bureau plaats vindt.

De Commissie Landelijk Bureau bespreekt in haar rapport voor zover wij thans weten ook de investeringsbehoefte voor de in het landelijk bureau samenwerkende deputaatschappen. Uit andere onderdelen van ons rapport en de daarbij behorende bijlagen blijkt, dat de ontwikkeling nu reeds zo is, dat de voorstellen voor toekomstige investeringen in het kader van de geavanceerde technische ontwikkelingen voor het overgrote deel zullen worden ingediend door het LB/KAB na vooroverleg met de andere bureaus.

7. Werkzaamheden

Uitbreiding taken

De Generale Synode 1995 droeg deputaten op diensten van het kerkelijk bureau aan te bieden aan potentiële afnemers, met het uitdrukkelijke advies daarvan gebruik te maken.

In voorkomende gevallen wordt hierop met nadruk de aandacht gevestigd. Er is overleg gaande over werkzaamheden verband houdende met het penningmeesterschap van zendingdeputaten.

Met de secundus-questor van de Generale Synode werden afspraken gemaakt tot overname van de financiële administratie per 1 januari 1998.

Met het Kerkblad voor het Noorden en het (nieuwe) Kerkblad voor het Westen zijn contacten gelegd om te bezien of en zo ja in welke mate het kerkelijk bureau diensten kan verlenen, onder andere door gebruik te maken van het centrale adressenbestand.

Nu sinds eind 1997 technische voorzieningen getroffen zijn in de zin van een verbeterd automatiseringssysteem, bestaat de mogelijkheid meer diensten aan te bieden en die ook te effectueren. Daarvóór ontbraken in feite goede voorzieningen om hieraan in voldoende mate tegemoet te komen.

Deputaten hebben het voornemen -zodra de wijziging van de automatisering is doorgevoerd- het dienstenpakket van het Kerkelijk Bureau onder de aandacht te brengen van de andere deputaatschappen, commissies en andere kerkelijke organisaties, met de aanbeveling hiervan gebruik te maken.

8. Informatievoorziening/publiciteit

a. Door de Generale Synode 1995 werd aan deputaatschappen gevraagd te rapporteren omtrent de wijze van informatievoorziening aan de kerken.

Wat deputaten K.A.B. betreft geschiedt de informatieverstrekking thans incidenteel door middel van berichtgeving rechtstreeks aan de kerken of via De Wekker. Er bestaat geen directe behoefte aan een eigen informatieblad. In het algemeen gaat de voorkeur uit naar één informatieblad voor de kerken, waarvan alle deputaatschappen in voorkomend geval gebruik kunnen maken.

b. Millennium probleem

Waar kerkelijke werkzaamheden worden ondersteund met behulp van PC's dreigt rond het bereiken van 1 januari 2000 een probleem te ontstaan, omdat veel computers en daarop draaiende programma's vanaf die dag de data interpreteren als te vallen in 1900 in plaats van 2000. Deputaatschappen dienen zich voor te bereiden op deze problematiek en zonnig oplossingen daarvoor (voors) te creëren.

Bij het KAB is informatie en een folder beschikbaar waarin aandacht wordt besteed aan de volgende vragen:

- wat is het millennium probleem?
- hoe weet u of het voor u zelf actueel is?
- welke maatregelen kunt u nemen?

9. Financiële Zaken en begroting 1999 - 2001

Voor de begroting, die wij aan uw vergadering voorleggen verwijzen wij naar bijlage 2 van dit rapport. De begroting staat sterk onder invloed van externe factoren, die wij niet kunnen ontgaan en waarop wij geen invloed hebben. In bijlage 2 wordt daar nader op in gegaan. Wij zijn ons bewust van de moeibare, die deze begroting voor onze kerken oplevert. In bijlage 2 hebben wij er naar gestreefd de onvermijdelijkheid ervan duidelijk te maken. Moge het tevens duidelijk zijn, dat de in deze begroting begrepen beschikbare capaciteit vanaf 1998 maximaal dient te kunnen worden ingezet voor het direct vermochten van werk voor onze kerken en op basis van optimale onderlinge coördinatie en samenwerking, dus b.v. niet voor uitzichtloze bespreking van frictieproblemen. Daarvoor is duidelijke besluitvorming door de GS van 1998 de onmisbare basisvoorwaarde. Die besluitvorming is op basis van de ter synode voorliggende voorstellen zeker mogelijk. Daar wordt in ons rapport met bijlagen op diverse onderdelen concreet de aandacht op gevestigd. Indien de duidelijkheid niet wordt gegeven valt moeilijk in te zien, dat in 2001 aan structurele herziening van de idee van een Landelijk Bureau valt te ontkomen.

10. Aftreden van leden van het deputaatschap

In deze zittingsperiode werd een rooster van aftreden vastgesteld, waarbij rekening is gehouden met de ter zake door de synode gegeven richtlijnen, o.a. in artikel 50, sub 15 Kerkorde.

Dit rooster ziet er als volgt uit:

1998: brs. Bargeman, Bouwman en Van der Zwaag

2004: brs. Van Westrienen en Wever

2007: br. De Vuyt

2010: br. Van der Ven

De broeders die in 1998 volgens rooster aftreden, hebben respectievelijk 15, 18 en 15 jaren deel uitgemaakt van het deputaatschap en zijn (derhalve) niet opnieuw benoembaar.

Br. Bouwman heeft br. Van Westrienen als opvolgend penningmeester in de afgelopen periode mogen inwerken en heeft daarmee zijn taak na een lange reeks van jaren afgerond. Het aantal deputaten kan thans weer worden teruggebracht tot 6. Vier broeders zijn herbenoembaar.

Voor het vervullen van de twee vacatures zal in een afzonderlijk schrijven een gemotiveerde voordracht bij het moderamen van de synode worden ingediend.

In verband met de diverse benoemingen in deputaatschappen die ter synode zullen plaatshebben uit dubbelzinnen, zal een even groot aantal personen niet voor een benoeming in aanmerking komen.

Het verdient naar de mening van deputaten aanbeveling dat ook de kandidaten die geen benoeming krijgen van het moderamen daarover bericht ontvangen.

11. Resumerend stellen deputaten u voor:

- a. voor de komende periode 8 deputaten te benoemen;
- b. de kandidaten (van alle deputaatschappen) die niet voor een benoeming in aanmerking komen, daarvan schriftelijk op de hoogte te brengen;

- c. als plaats voor het houden van de vergaderingen van de Generale Synode aan te wijzen Veendaal, zijnde de vestigingsplaats van het Landelijk Bureau;
- d. deputaten dan wel een door de Synode te benoemen commissie op te dragen in overleg met de kerkenraad van de Chr. Geref. Priekekerk te Veendaal onderzoek te doen naar de mogelijkheid van gecombineerde huisvesting (van kerk en landelijk bureau) en deputaten c.q. de commissie te machtigen terzake een besluit te nemen;
 - bij deze besluitvorming nemen deputaten c.q. neemt de commissie in acht dat de uit nieuwbouw voortvloeiende lasten (bij eigendom) slechts in redelijke mate hoger mogen zijn dan de huisvestingskosten wegens huur, ten tijde van de realisering van het plan, één en ander met inbegrip van te verwachten huisvestingskosten wegens eventuele uitbreidingen ten opzichte van de huidige situatie, waarvoor door de G.S. aan andere deputaatschappen machtiging is of zal worden verleend;
- e. met betrekking tot de rechtspositie van niet-ambtelijke medewerkers te besluiten overeenkomstig de voorstellen in bijlage 1 van dit rapport;
- f. met betrekking tot de functie van interim-manager te besluiten overeenkomstig de voorstellen in paragraaf 6 van dit rapport onder 6-a t/m 6-d;
- g. met betrekking tot de functie van hoofd Landelijk Bureau te besluiten overeenkomstig de voorstellen in paragraaf 6 van dit rapport onder 1 t/m 5;
- h. voor het functioneren van een eventueel door u in te stellen bestuurscommissie enkele regels vast te stellen overeenkomstig hetgeen daarvoor vervolgens in paragraaf 6 wordt voorgesteld;
- i. de begroting en de daaraan ten grondslag liggende beleidsvoornemens goed te keuren;
- j. voor de informatievoorziening aan de kerken te streven naar één blad voor de deputaatschappen;
- k. alle deputaatschappen aan te bevelen te inventariseren in welke mate het millennium-probleem invloed heeft op de voor het werk van het deputaatschap ondersteunende geautomatiseerde systemen en/of standaard-pakketten, waarbij de hulp van deputaten KAB kan worden ingeroepen; deputaten KAB op te dragen ook kerkenraden en landelijk werkende verenigingen onze kerken te wijzen op deze problematiek;

Deputaten Kerkelijk Administratief Bureau,
Ir. A.J. de Vuyt, voorzitter
B. Wever, secretaris

Bijlage 8B.1

BIJ HET RAPPORT VAN DEPUTATEN KAB AAN DE GS 1998

Voorstellen ten behoeve van de uitvoering van de besluiten van de GS 1995 inzake de rechtspositie van niet-ambtelijke medewerkers van deputaatschappen / curatorium

Inleiding

De GS van 1992 heeft voor kerkelijke werkers in de zin van artikel 3 aanvulling 8 K.O. en voor niet-ambtelijke medewerkers van deputaatschappen de tekst voor een rechtspositieregeling vastgesteld als te hanteren richtlijn. Deze richtlijn is als bijlage 39 opgenomen in de uitgave 1993 van de K.O.

De GS van 1995 heeft in deze regeling wijzigingen aangebracht en de aldus gewijzigde regeling dwingend voorgeschreven. Bovendien heeft de GS een aantal hiermee samenhangende besluiten genomen tot aanpassing van K.O. en instructies van deputaatschappen, ook voor reeds in dienst zijnde medewerkers.

Aan deputaten Financiële Zaken werd opgedragen deputaten KAB bij de uitvoering van deze besluiten bij te staan (Acta GS 1995 art. 224 besluit nr 12). Duidelijk is, dat de GS niet de bedoeling van die besluiten ter discussie heeft gesteld, maar dat is opgedragen ze uit te voeren en dat daarvoor Deputaten KAB zijn aangewezen.

Dit heeft br Schwarz, adviseur van Deputaten Financiële Zaken en br Bouwman, penningmeester KAB ertoe gebracht de penningmeesters van Deputaten ADMA, Hulpverlening, Zending en Financieel Beheer TU uit te nodigen met hen bijeen te komen voor beraad hierover op 21 mei 1996. Aan de uitnodiging werd gevolg gegeven. In die bijeenkomst werd afgesproken, dat br Schwarz dit overleg zou voorzitten en dat het doel was te komen tot een gemeenschappelijk handelen ten aanzien van de in de agenda vermelde onderwerpen verband houdend met de rechtspositieregeling. Daarbij ging het om de overgang van de medewerkers naar het pensioenfonds PGGM en om verdere wijziging in de tekst van de rechtspositieregeling (bijlage 39 K.O.), voor te leggen aan de GS 1996 ter goedkeuring. Dit beraad is voortgezet in vervolggaderingen in 1996, 1997 en 1998. Sinds eind 1997 werd het eveneens bijgewoond door de voorzitter van deputaten Financiële Zaken. De laatste bijeenkomst vond plaats op 25-02-98.

Dit penningmeestersoverleg resp. de inzet van de penningmeesters in hun eigen deputaatschappen heeft er o.a. toe geleid, dat goede voortgang is gemaakt met het onderbrengen van de pensioenvoorziening van niet-ambtelijke medewerkers van deputaatschappen bij het pensioenfonds PGGM. Dat is niet steeds eenvoudig geweest en heeft soms een grote persoonlijke inzet gevergd. De conclusie mag zijn, dat er een goed resultaat werd bereikt en dat nog resterende problemen de vereiste aandacht zullen blijven ontvangen.

Wat betreft eventuele voorstellen tot wijziging van bijlage 39 K.O. is er van de zijde van deputaten KAB in deze vergaderingen van de aanvang af op gewezen, dat dan daarbij ook de K.O. zelf en instructies van deputaatschappen aandacht behoeven. Door de adviseur van deputaten Financiële Zaken is gesteld, dat zijn functie in dit kader zich niet verder uitstrekt dan tot het terrein van de adviezen van Deputaten FZ aan de GS over bijlage 39 K.O. Dit is de eerste reden waarom deputaten KAB in deze bijlage bij hun rapport ook zelf enkele voorstellen aan u voorleggen. De tweede reden is, dat niet over alle voorstellen tot wijziging van bijlage 39 K.O. overeenstemming kon worden bereikt in het vooroverleg.

In het penningmeestersoverleg van 22-10-97 heeft o.a. een notitie van de zijde van KAB gediend, waarin o.m. aandacht is gevraagd voor het beleidsmatig kader, waarbinnen naar onze kennis en ervaring de uitvoering van de GS-besluiten genoemd in de Acta 1995 art 224 onder 12 dient plaats te vinden, te weten:

- a. Besluitboekje GS 1995 onder A, Kerkorde, sub 5, art 84 (blz 3); onder C, Bijlagen Kerkorde, sub 7 onder E en sub 8 (blz 12) en onder E, Deputaatschappen, sub 17, eerste deel sub 1, 3 en 4 (blz 19).
- b. De onderling niet steeds consistente redactie van deze besluiten en daaruit voortvloeiend verschil van opvatting over de bedoeling ervan.
- c. Randvoorwaarden:
 1. Uitvoering van GS-besluiten overeenkomstig de bedoeling daarvan. Voorzover nodig redactionele verbetering van de besluiten, onder handhaving van de bedoeling; nader goed te keuren door de GS.
 2. Geen verlies van "beleidsmacht" van deputaatschappen aan deputaten KAB.
 3. Juridisch houdbare constructie.
- d. Algemene wensdoelen:
 1. Duidelijke en onderling samenhangende besluiten.
 2. Maximale en uniforme rechtszekerheid voor alle niet-ambtelijke medewerkers.
 3. Regelingen, die leiden tot grotere doelmatigheid en efficiency op bureau-niveau met betrekking tot de algehele inzet van medewerkers en bureau-accommodatie.

Daarbij zijn toen en worden thans nader door ons de volgende beleidsmatige kanttekeningen geplaatst:

1. Blijkt art. 84 K.O. nieuw lid 3 worden met niet-ambtelijke medewerkers bedoeld de door of namens de GS aangestelde medewerkers voor de uitvoering van niet-ambtelijk kerkelijk werk. Daarbij wordt voorts nog het volgende bepaald: "De generale synode wordt in haar werkgeversfunctie vertegenwoordigd door haar deputaten kerkelijk administratief bureau. Niet-ambtelijke medewerkers vervullen hun taak onder leiding van de deputaten op wier terrein zij werken." Kerkelijke werkers bedoeld in de aan art. 3 K.O. toegevoegde bepaling 8 behoren niet tot de niet-ambtelijke medewerkers bedoeld in art. 84 K.O., lid 3. Hun rechtspositie is in bijlage 39 K.O. afzonderlijk geregeld. Blijkt bijlage 19 K.O. art. 5 behoren andere zendingsarbeiders niet tot de niet-ambtelijke medewerkers bedoeld in art. 84 K.O. lid 3. Hun benoeming vindt plaats door deputaten Zending, die ook hun rechtspositie vaststellen. Bovendien wonen zij niet in Nederland. Blijkt bijlage 20-a K.O. deel I sub d voetnoot 3 geldt hetzelfde voor bijzondere zendingsarbeiders. Degenen, die overeenkomstig art. 4 K.O. door de Chr. Ger. Kerken zijn toegelaten tot het ambt van dienaar des Woords en die zijn benoemd tot hoogleraar, resp. tot docent aan de T.U. van Apeldoorn, worden benoemd door de GS, resp. door Curatoren onder nadere goedkeuring van de GS; zie K.O. bijlage 8 art. 5 en 6. Zij behouden hun ementaatsrecht. Dit voorzover een definitieve regeling zoals bedoeld in de Acta GS 1995 art. 34 sub 8 daarin geen wijziging brengt. De GS laat zich in haar werkgeversfunctie ten aanzien van deze functionarissen niet door deputaten KAB vertegenwoordigen en zij behoren dus niet tot de niet-ambtelijke medewerkers bedoeld in art. 84 K.O. lid 3. Een bijzondere positie wordt nog ingenomen door docenten, die geen dienaar des Woords zijn of geen lid van de Chr. Ger. Kerken en dus binnen onze kerken geen ementaatsrecht hebben. Wat betreft hun pensioenvoorziening kunnen zij niet worden ondergebracht bij het pensioenfonds PGGM op basis van hun onderwijsfunctie aan de T.U., omdat onderwijsinstellingen niet tot de doelgroep van dit fonds behoren. Evenmin zullen zij hiervoor onderwijspensioen van rijkswege genieten. Het komt er op neer, dat zij binnen onze kerken niet-ambtelijke medewerkers in de zin van art. 84 K.O. lid 3 zijn, voor wie echter de GS haar werkgeversfunctie zelf uitoefent. Op die basis kunnen zij dan voor hun pensioenvoorziening worden ondergebracht bij het PGGM. Alle andere in dienst van de GS zijnde medewerkers zijn niet-ambtelijke medewerkers bedoeld in art. 84 lid 3 K.O. waarvoor de GS zich in haar werkgeversfunctie laat vertegenwoordigen door deputaten KAB. Dit geldt ook voor het overig personeel (het onderwijs ondersteunend personeel) van de T.U. In het vervolg van deze bijlage wordt daarop nog nader ingegaan.
2. Verdeling van de niet-ambtelijke medewerkers over meer dan één werkgever vindt geen grond in de K.O. en zou betekenen, dat de wensdoelen vermeld in het voorgaande onder d-2 en d-3 niet in de gewenste mate worden bereikt.
3. Nu de GS zich dus als werkgever van de niet-ambtelijke medewerkers formeel laat vertegenwoordigen door één deputaatschap, i.c. KAB, dienen de kerkorde, instructies van deputaatschappen en arbeidvoorwaarden zo te worden geformuleerd, dat aan de hierboven onder c-2 en c-3 genoemde randvoorwaarden wordt voldaan. Deputaten KAB zijn van oordeel, dat dit heel goed mogelijk is. Wanneer vanuit dit oogpunt de besluiten worden beoordeeld, die de GS in dit verband heeft genomen zijn deputaten KAB wel van mening, dat verduidelijking van redactie op onderdelen noodzakelijk is. Daarom doen deputaten KAB u in het vervolg van deze bijlage en in overeenstemming met de bedoeling van de GS daartoe strekkende voorstellen.

Aanpassing rechtspositieregeling en instructies van deputaatschappen

Met betrekking tot de rechtspositieregeling zoals opgenomen in bijlage 39 van de K.O. is over de wenselijkheid van een aantal aan u ter goedkeuring voor te leggen tekstwijzigingen en -aanvullingen met inachtneming van de bedoelingen van de GS overeenstemming bereikt tussen de deputaatschappen, die het aangaat. Daarentegen is echter terzake van enkele essentiële artikelen van de rechtspositieregeling en daarmee samenhangende bepalingen voor instructies van deputaatschappen uiteindelijk in het intensieve vooroverleg verschil blijven bestaan tussen de zinswijze van de zijde van deputaten FZ en die van de zijde van deputaten KAB. Na de bijeenkomst van de penningmeesters op 25-02-98 hebben wij nadere schriftelijke informatie ontvangen van de zijde van deputaten FZ, op grond waarvan het niet realistisch was te verwachten, dat deputaten FZ in hun definitieve rapport aan de GS onze voorstellen nog zouden overnemen. Wij zien ons dan ook genoopt u te verzoeken voor die artikelen en bepalingen de tekst vast te stellen zoals deze door ons in het laatste deel van deze bijlage overeenkomstig voorgaande beleidsoverwegingen wordt voorgere-

steld. Met name gaat het daarbij om de wijze waarop de GS zich in haar functie van werkgever formeel wil laten vertegenwoordigen. Naar ons oordeel is de bedoeling van de GS op dit punt geheel duidelijk. Wel is reeds direct na de GS van 1995 ook ons gebleken dat de formulering van de diverse hiërarchisch verband houdende GS-besluiten door de gecompliceerdheid van de materie en de omstandigheden van besluitvorming kennelijk ongewild op onderdelen niet geheel perfect was en daardoor onderling soms ook enigszins strijdig. Het doen van voorstellen aan de GS tot nadere redactionele verbetering van de teksten van kerkorde, instructies en arbeidvoorwaarden ligt dan ook voor de hand. Wij hebben er in het vooroverleg van de aanvang af op gewezen, dat het niet op onze weg ligt om de bedoelingen zelf van de GS inhoudelijk in discussie te nemen of om ten aanzien van die bedoelingen met wijzigingsvoorstellen te komen.

Wij waren en zijn nog steeds van oordeel, dat de GS 1995 - en naar ons oordeel ook geheel terecht - vanwege de daaraan verbonden voordelen en overeenkomstig de besluiten van de GS 1992 nadrukkelijk bedoelt zich als werkgever van alle niet-ambtelijke medewerkers van deputaatschappen / curatorium formeel te laten vertegenwoordigen door Deputaten KAB.

Dit laat onverlet, dat er niet-ambtelijke medewerkers kunnen zijn, die hun functie vervullen onder leiding van een ander deputaatschap. Ook daarop is de tekst van de rechtspositieregeling c.s. door ons afgestemd.

Wij hebben kennis genomen van de opvatting, dat de hier besproken besluiten en bedoelingen van de GS maatschappelijk ongebruikelijk en juridisch onjuist zouden zijn en dat dus de GS met de werkgeversfunctie iets anders bedoeld moet hebben. Wij zijn echter van oordeel, dat kerkelijke ordeningen en gebruiken van ouds een erkende eigen aard hebben en dat moet zo blijven. Ook hier geldt: wel in de wereld, maar niet van de wereld. Wij zien voorts niet in, waarom onze op deze GS-besluiten afgestemde tekstvoorstellen juridisch onhoudbaar zouden zijn. Waarom zou het b.v. bij een arbeidsconflict tussen een ander deputaatschap en een daar werkzame medewerker juridisch niet mogelijk zijn, dat deputaten KAB als formele werkgever namens de GS op verzoek en overeenkomstig de opvatting van dat andere deputaatschap in rechte optreden en doen optreden?

In maart 1998 is hierover door dr Schwarz schriftelijk advies gevraagd en verkregen van een arbeidsrechtelijk deskundige. In het ontvangen advies wordt vanuit juridisch oogpunt geen enkele belemmering aangegeven tot aanwijzing van alleen deputaten KAB als werkgever (namens de GS), - hetgeen dan verzelfstandig ook inhoudt het door deze werkgever benoemen van werknemer - en het daarnaast vastleggen wie de feitelijke werkgever is, alwaar dus de feitelijke werkzaamheden zullen worden verricht, die bevoegd is namens werkgever de werknemer te instrueren en aan wie de werknemer verantwoording dient af te leggen voor de wijze waarop hij zijn functie vervult.

In bedoeld juridisch advies wordt voorts ook gesproken over TU-medewerkers. Daarbij wordt noch expliciet noch impliciet afstand genomen van de inhoud van onze voorstellen inzake het overig personeel van de TU. Overigens hebben wij in het vooroverleg vernomen, dat deputaten ADMA, Hulpverlening en Zending zich kunnen vinden in de uitwerking van de GS-besluiten, die door ons wordt voorgesteld.

Daarin is ook begrepen, dat deputaten onder leiding van wie een werknemer werkzaam zal zijn de werving van de medewerker verzorgen en dat benoeming door de werkgever plaats vindt op bindende voordracht van deputaten waar de werknemer werkzaam zal zijn. Voorts dient ten bate van de deputaatschappen en van de medewerkers zelf tijdelijke onderlinge uitwisselbaarheid in de regelingen te worden mogelijk gemaakt.

De rechtspositie van onderwijzend en ondersteunend personeel van de Theologische Universiteit

Het werkterrein van Curatoren en Deputaten Financieel van de TU verschilt sterk van dat van andere deputaatschappen. Geldt dit ook voor hun formele positie ten opzichte van de GS?

De TU is geen rijksuniversiteit maar een privaatrechtelijke rechtspersoon, ten aanzien waarvan niet de minister is bekleed met het hoogste gezag maar de Generale Synode. Deze heeft het Curatorium gemachtigd tot het opzicht over de TU en Deputaten Financieel tot de algehele verzorging van de goederen en de gelden van de TU. Ten aanzien daarvan is er geen formeel verschil tussen de positie van Curatoren/Deputaten Financieel en andere deputaatschappen.

Over de positie van hoogleraren en docenten is in het voorgaande reeds gesproken. Zij zijn als zodanig geen ambtenaar b.v. in de zin van het A.B.P. Zij zijn formeel niet in dienst van de minister maar van de kerken. Ook hiermee gaat de kerk haar eigen gang en zoals eerder opgemerkt is daar niets op tegen. De GS heeft wat betreft de benoeming van de hoogleraren haar werkgeversfunctie niet uit handen gegeven. Dat geldt ook voor de docenten, die weliswaar worden benoemd door het Curatorium maar niet dan onder nadere goedkeuring van de GS. Daarin heeft de GS van 1995 geen verandering gebracht. Zoals eveneens eerder opgemerkt is er wel enig formeel onderscheid in rechtspositie tussen ambtelijke docenten en niet-ambtelijke docenten.

Daarnaast is er nog wat bijlage 9 van de K.O. noemt het "overig personeel" (het onderwijs-ondersteunend personeel). Ook daarvoor is de GS formeel de werkgever, maar de GS heeft deze medewerkers niet benoemd. Tot nu toe is overigens niet geregeld door wie dat personeel dan wel wordt benoemd. Het gaat hier over niet-ambtelijke medewerkers. Deputaten KAB zullen dus ook voor deze medewerkers de GS als werkgever dienen te gaan vertegenwoordigen. Een geringe aanpassing van bijlage 9 K.O. (of van bijlage 8) is daarvoor voldoende. Het overig personeel verricht geen onderwijstaken, wordt overeenkomstig de navolgende voorstellen gewonnen door Deputaten Financieel / Curatorium en blijft zijn arbeid onveranderd verrichten onder dezelfde leiding als tot nu toe het geval is geweest. Het zal dan formeel benoemd gaan worden door deputaten KAB op bindende voordracht van Deputaten Financieel / Curatorium. Hun rechtspositie wordt gelijk aan die van de medewerkers van de andere deputaatschappen. Vergelijken met hun positie tot nu toe leidt dit tot meer duidelijkheid en daarmee samenhangende rechtszekerheid. Zelfs hoeft niet te worden uitgesloten, dat in urgente situaties onderlinge uitwisseling mogelijk is met medewerkers van andere deputaatschappen. Of dit soulaas kan bieden voor de zeer hoge werkdruk van dit overig personeel (waarvoor de invoering van de 36-urige werkweek vooralsnog niet op gelijke wijze realiseerbaar was als in Veenendaal) is niet gemakkelijk vast te stellen maar wordt zo wellicht beter bespreekbaar.

Zoals eerder in deze bijlage vermeld is er geen reden om te stellen, dat er vanuit juridisch oogpunt bezwaar zou bestaan tegen deze zienswijze.

Uit dit alles mag worden geconcludeerd, dat het niet juist zou zijn en ook niet nodig is deze universiteit van de kerken arbeidsrechtelijk in te richten naar analogie van een rijksuniversiteit. Dat levert geen voordeel op, ook niet voor het kerkelijk werk als geheel en het ligt niet in het verlengde van de opvatting en de daarmee samenhangende besluiten van de GS inzake niet-ambtelijke medewerkers en zo ook niet op de weg van deputaten KAB om met die gedachte mee te gaan gezien de aan hun verstrekte opdracht tot uitvoering van de desbetreffende GS-besluiten naar hun bedoeling daarvan.

Voorstellen

Op grond van het voorgaande stellen wij u voor:

- De "Rechtspositieregeling van kerkelijke werkers, dan wel van niet-ambtelijke medewerkers van deputaatschappen als bedoeld in artikel 84 lid 3 van de Kerkorde", inhoudende de "Algemene Bepalingen" en de "Uitvoeringsregelingen I tot en met IV", en voorts de daarop afgestemde "Model-Arbeidsovereenkomst", vast te stellen overeenkomstig de hierna onder "I. Rechtspositieregeling... enz." volgende tekst.
Voor de volgende artikelen / onderdelen van I verschilt de tekst van die welke aan u door deputaten Financiële Zaken zal worden voorgelegd:
ALGEMENE BEPALINGEN: art. 2; art. 3; art. 7 lid 2; art. 8 sub a; art. 8 sub c de laatste twee regels, liddend tot (nieuw) d; art. 8 sub o; art. 11 lid 2; art. 13 lid 1 en lid 3; art. 20.
UITVOERINGSREGELING I: Aanhel, actualisering van de salarisschalen, laatste alinea.
UITVOERINGSREGELING IV: Onderdelen 5 en 6.
MODEL-ARBEIDSOVEREENKOMST: Aanhel, art. 2; art. 10; de ondertekening.
VOORTS: enkele geringe wijzigingen van redactionele en niet inhoudelijke aard

NB: Zie ook III (Instructies voor andere deputaatschappen / Curatorium): Indien wordt gekozen voor aanpassing van bijlage 8 K.O. art. 4 in plaats van aanpassing van bijlage 8 K.O. art. 7 dienen in "I Rechtspositieregeling ... enz." de woorden "Curatorium" en "Curatoren" te worden geschrapt

- Als bijlage bij de kerkorde op te nemen overeenkomstig de hierboven onder 1 voorgestelde tekst: Bijlage 39 K.O., Rechtspositie van kerkelijke werkers, dan wel van niet-ambtelijke medewerkers van deputaatschappen als bedoeld in artikel 84 lid 3 van de Kerkorde: Algemene Bepalingen; Model-Arbeidsovereenkomst.
- Art. 84 K.O. niet te wijzigen.
- Bijlage 33 K.O., instructie voor deputaten KAB te wijzigen overeenkomstig de hierna onder "II Bijlage 33 K.O. instructie voor deputaten KAB" volgende tekst.
- Bijlage 8 K.O., reglement voor de Theologisch Universiteit, of Bijlage 9 K.O., instructie voor deputaten-financieel van de Theologische Universiteit te wijzigen overeenkomstig de hierna onder "III Instructies voor andere deputaatschappen" volgende tekst.

Ter toelichting op die voorstellen moge nog het volgende dienen:

- Waar het om gaat is, dat duidelijk wordt verwoord wat de bedoeling is van de Generale Synode 1995, te weten, dat er voor de niet-ambtelijke medewerkers van deputaatschappen in formeel-juridische zin één werkgever is, n.l. de generale synode, in die functie vertegenwoordigd door één deputaatschap, i.c. KAB, dat de werknemer benoemt en de arbeidsovereenkomst ondertekent.
- Indien de werknemer zijn functie niet zal vervullen onder leiding van KAB maar onder leiding van een ander deputaatschap verzorgt dat andere deputaatschap de werving en doet voor de benoeming een bindend voorstel aan KAB. De arbeidsovereenkomst wordt mede ondertekend door dat andere deputaatschap.
- Het in voorgaand punt 2 gestelde heeft betrekking op beleidsmedewerkers van de in het Landelijk Bureau te Veenendaal gevestigde bureaus. Overigens zullen zij bereid moeten zijn zich binnen het Landelijk Bureau in overleg met de interim-manager of het hoofd Landelijk Bureau dan wel op aanwijzing van de bestuurscommissie (of bij afwezigheid daarvan hun deputaten) ook in te zetten voor andere deputaatschappen indien daaraan behoefte ontstaat en de inzet mogelijk is. Behalve bij ons bestaat naar wij vernemen ook bij de andere in Veenendaal gevestigde deputaatschappen breed de opvatting, dat de andere medewerk(st)ers hun functie dienen te gaan vervullen op aanwijzing van het hoofd KAB (met de mogelijkheid tot overleg-achtensal met de interim-manager resp. de bestuurscommissie) of, zouds aanwijzing, op aanwijzing van het hoofd LB (met de mogelijkheid tot overleg-achtensal met de bestuurscommissie) en dat zij vanuit die positie eveneens voor meer dan één deputaatschap inzetbaar zijn.
- De besluiten en bedoelingen van de GS 1995 impliceren, dat ook het "Overig personeel" van de T.U. als niet-ambtelijke medewerkers in de zin van art. 84 lid 3 K.O. dienen te worden beschouwd. Ook dit is in de voorstellen verwerkt. Wel verdient het vanwege de afstand met Veenendaal voorkeur, dat deze medewerkers allen hun functie (blijven) vervullen onder leiding van curatoren/deputaten-financieel T.U.

A. Rechtspositieregeling van kerkelijke werkers, dan wel van niet-ambtelijke medewerkers van deputaatschappen als bedoeld in artikel 84 lid 3 van de Kerkorde.

(Noot: Waar in de regeling de mannelijke persoonsvorm wordt gebruikt dient in voorkomende gevallen de vrouwelijke persoonsvorm te worden gelezen)

ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 1

Deze algemene bepalingen zijn van toepassing op de arbeidsovereenkomst tussen (de hierna aangeduide) werkgever en werknemer. Deze vormen geen reglement als bedoeld in artikel 7:613 van het Burgerlijk Wetboek.

Bepalingen inzake de arbeidsovereenkomst

Artikel 2

Werkgever: (1) de raad van de Christelijke Gereformeerde Kerk te, dan wel(2) de Generale Synode, ten deze vertegenwoordigd door haar Deputaten Kerkelijk Administratief Bureau.

Artikel 3

- Werknemer: (1) het beëdigd lid van de Christelijke Gereformeerde Kerken aan wie, als kerkelijk werker in de zin van artikel 3 sub B van de Kerkorde, door werkgever een schriftelijke bijzondere opdracht is verstrekt, dan wel (2) de in Nederland woonachtige medewerker voor het verrichten van niet-ambtelijk kerkelijk werk met wie een arbeidsovereenkomst in de zin van het Burgerlijk Wetboek is aangegaan en die zijn functie zal vervullen onder leiding van deputaten/curatoren van de Christelijke Gereformeerde Kerken, op wier terrein hij werkt.
- Voor werving en selectie van een werknemer(2) wordt zorg gedragen door deputaten / curatoren onder leiding van wie de werknemer zijn functie zal gaan vervullen. Indien dat niet deputaten KAB zijn, zullen zij daarvoor met deputaten KAB in contact treden en een bindende voordracht doen voor de benoeming.
- De arbeidsovereenkomst met een werknemer(2) wordt ondertekend door werkgever(1) en werknemer en eveneens door deputaten / curatoren onder leiding van wie de werknemer zijn functie zal gaan vervullen. Deputaten / curatoren worden vertegenwoordigd door voorzitter en secretaris.

Artikel 4

- Salaris: het tussen werkgever en werknemer overeengekomen bruto salaris per maand, exclusief vakantietoelage, eventuele toelagen en kostenvergoedingen.
De inschaling van werknemer(2) geschiedt bij aanstelling en bij wijziging hierin tijdens het dienstverband door deputaten/curatoren onder leiding van wie hij zijn functie vervult na overleg met deputaten KAB en wordt schriftelijk te hunner kennis gebracht.

Artikel 5

Werkgebied (indien aangewezen): het door de Chr. Ger. Kerk te ... dan wel door deputaten/curatoren onder leiding van wie werknemer (2) zijn functie zal gaan vervullen daarvoor aangewezen gebied.

Artikel 6

Uitvoeringsregelingen, waarnaar wordt verwezen, vormen een geheel met de "Algemene Bepalingen".

Artikel 7

- De arbeidsovereenkomst wordt uitsluitend schriftelijk aangegaan en gewijzigd.
- Elke binnen deze rechtspositieregeling vallende wijziging in de arbeidsovereenkomst of in salaris van werknemer(2) geschiedt door deputaten / curatoren onder leiding van wie hij zijn functie vervult, na overleg met deputaten KAB en wordt schriftelijk ter kennis gebracht van deputaten KAB.

Artikel 8

In de arbeidsovereenkomst zal worden vermeld:

- de naam en de vestigingsplaats van werkgever(1) dan wel de naam van deputaten KAB en indien van toepassing de naam van het deputaatschap /curatorium onder leiding van wie hij zijn functie vervult alsmede de naam van degenen, die bevoegd zijn deze instanties te vertegenwoordigen;
- de naam, voornamen, geboorteplaats en -datum van de werknemer, alsmede de functie waarin hij is aangesteld;
- het adres van waaruit en het werkgebied (indien aangewezen) waarbinnen de werkzaamheden worden verricht;
- voor werknemer (2) de bepaling, dat deze zich bereid verklaart om tijdelijk arbeid te verrichten voor een ander deputaatschap/het curatorium;
- de verplichting tot verhuizing of de ontheffing daarvan;
- de datum van het aangaan van de arbeidsovereenkomst en de datum van de aanvang van de werkzaamheden;
- de duur van de overeenkomst, aangegaan voor onbepaalde tijd dan wel voor bepaalde tijd, al dan niet met een proeftijd van twee maanden;
- de arbeidsduur;
- het aanvangssalaris en de salarisschaal onder aanduiding van de uitvoeringsregeling waarop deze berust;
- de datum van de eerstvolgende periodieke verhoging;
- het aantal vakantiedagen en vergringsdagen per jaar, conform uitvoeringsregeling I I;
- eventuele bepalingen, regelingen, afspraken en verplichtingen die van toepassing zijn;
- de wederzijds in acht te nemen beëindigingsstermijn;
- de verklaring van werkgever en werknemer met de inhoud bekend te zijn en daarmee accoord te gaan;
- de verklaring van de werknemer een exemplaar van de "Algemene Bepalingen" en de daarbij behorende Uitvoeringsregelingen te hebben ontvangen.

Verplichtingen van de werknemer

Artikel 9

1. De werknemer is verplicht tot geheimhouding van hetgeen hem uit hoofde van zijn functie ter kennis is gekomen.
2. Voorzover die verplichting uit de aard der zaak volgt dan wel hem uitdrukkelijk is opgelegd. Deze verplichting geldt ook onbepaald na beëindiging van het dienstverband.
3. De in lid 1 bedoelde verplichting bestaat niet tegenover hen, die delen in de verantwoordelijkheid voor een goede vervulling van de functie van de werknemer noch ook tegenover hen, wier medewerking tot die vervulling noodzakelijk is te achten. Indien en voorzover dezen zelf tot geheimhouding verplicht zijn of zich daartoe dienen te verplichten.
4. De werknemer is verplicht alle in zijn functie ontvangen gelden en giften van welke aard ook zorgvuldig te beheren, te administreren en hiervan rekening en verantwoording af te leggen bij zijn werkgever.
5. Maandelijks zal de werknemer ten behoeve van de werkgever een schriftelijk verslag maken van de verrichte werkzaamheden, tenzij hij hiervan nadrukkelijk is vrijgesteld.

Artikel 10

Indien de werknemer verhindert is, wegens arbeidsongeschiktheid in de zin van de Ziektewet of wegens een andere oorzaak zijn werkzaamheden te verrichten, is hij verplicht daarvan onder opgave van redenen zo spoedig mogelijk mededeling te doen of te laten doen aan de werkgever op een door de werkgever te bepalen wijze. Zodra het tijdstip bekend is waarop hervatting van de werkzaamheden mogelijk zal zijn dient hij de werkgever daarvan in kennis te stellen.

Artikel 11

1. De werknemer is verplicht te wonen in of nabij de plaats van tewerkstelling of in het werkgebied indien zo'n werkgebied is aangewezen. Aan de werknemer kan, al dan niet op eigen verzoek, schriftelijk ontzetting verleend worden van de genoemde verplichting. Een verleende ontzetting kan - na overleg met de werknemer en met inachtneming van een redelijke termijn - worden ingetrokken, wanneer blijkt, dat het belang van het werk en een goede uitoefening van de functie zulks vereisen.
2. De werknemer (2) is gehouden op basis van - daartoe dienend onderling bureau-overleg, dan wel op aanwijzing door of namens deputaten / curatoren onder leiding van wie hij zijn functie vervult, tijdelijk arbeid te verrichten ten behoeve en onder leiding van een ander deputaatschap of van het curatorium, indien dit mogelijk is en daaraan aldaar behoefte bestaat.

Artikel 12

De werknemer is verplicht de studies te volgen, die voor het vervullen van de functie noodzakelijk worden geacht en die als zodanig na overleg tussen werkgever en werknemer worden aangewezen.

De hieraan verbonden kosten komen volledig voor rekening van de werkgever.

De kosten van studies, die op initiatief van de werknemer worden ondernomen en naar het oordeel van de werkgever mede van belang zijn voor de vervulling van de functie worden voor 50% vergoed.

Voor het voor bedoelde studies volgen van lessen en het afleggen van examens tijdens de werktijd wordt verlof verleend met behoud van salaris. Het buiten werktijd volgen van de lessen en het afleggen van examens kan niet worden aangemerkt als te compenseren overwerk.

Verplichtingen van de werkgever

Artikel 13

1. De werkgever is verplicht om de werknemer in staat te (doen) stellen de overeengekomen werkzaamheden naar diens beste vermogens te verrichten en daarbij aanwijzingen te (doen) geven met inachtneming van de eisen van de functie en al datgene te doen en na te laten wat een goed werkgever in gelijke omstandigheden behoort te doen en na te laten.
2. De werkgever is verplicht tot geheimhouding van hetgeen hem met betrekking tot de persoon van de werknemer in zijn kwaliteit van werkgever bekend is, tenzij de werknemer tot het verstrekken van op zijn persoon betrekking hebbende gegevens toestemming geeft. Deze verplichting geldt ook onbepaald na beëindiging van het dienstverband.
3. Het onder 2 gestelde geldt eveneens voor deputaten / curatoren onder leiding van wie de werknemer zijn functie vervult.

Artikel 14

1. De aanspraken op pensioen zijn gelijk aan die welke kunnen worden ontleend aan het van toepassing zijnde pensioenreglement van het Pensioenfonds voor de Gezondheid, Geestelijke en Maatschappelijke Belangen (PGGM) te Zeist.
2. Indien vrijstelling van de verplichting tot deelneming is verleend, worden de aanspraken op pensioen geacht te zijn gedekt met de bij het verzoek om vrijstelling overgelegde polissen. Door de werknemer wordt in dat geval een afstandsverklaring getekend.
3. Van de totale pensioenpremie komt eenderde deel voor rekening van de werknemer.

Salarisering

Artikel 15

1. Het salaris van de werknemer wordt vastgesteld volgens uitvoeringsregeling I.
2. Een wijziging in het salaris wordt de werknemer terstond gespecificeerd en schriftelijk medegedeeld.

3. De werknemer dient uiterlijk twee dagen voor het einde van de kalendermaand over zijn salaris te kunnen beschikken.
4. Geen salaris noch enige vergoeding is verschuldigd over de tijd gedurende welke de werknemer in strijd met zijn verplichtingen opzettelijk nalaat zijn werkzaamheden te verrichten. Dit wordt de werknemer binnen een redelijke termijn schriftelijk en gemotiveerd medegedeeld.
5. De werknemer die wegens ziekte verhindert is zijn werkzaamheden te verrichten geniet, te rekenen vanaf de eerste ziektedag, tot maximaal twee jaar zijn laatstgenoten netto salaris.
6. Een werknemer die aanspraak heeft op een uitkering op grond van lid 5 van dit artikel, is verplicht om alle uitkeringen waarop hij in verband met zijn arbeidsongeschiktheid aanspraak heeft krachtens enigerlei wettelijke regeling of een door of namens een werkgever afgesloten verzekering, over te dragen op de werkgever.

Artikel 16

1. De werknemer heeft recht op vakantietoelage voor iedere maand of ieder deel van de maand waarvoor hij salaris heeft genoten.
2. De vakantietoelage bedraagt per kalendermaand 8% van het bedrag dat de werknemer in die maand aan salaris heeft genoten; de uitbetaling vindt achteraf plaats over de periode juni tot en met mei.
3. Bij een 12,5-jarig dienstverband ontvangt de werknemer een jubileumgratificatie ter grootte van een halve maand salaris; bij een 25-jarig, resp. 40-jarig dienstverband ontvangt hij een gratificatie ter grootte van een maand salaris.
4. Werknemers werkzaam in deeltijd ontvangen de in het vorige lid genoemde gratificatie naar rato van het op de dag van het jubileum geldende deeltijdpercentage.

Arbeidsduur

Artikel 17

De arbeidsduur bedraagt gemiddeld 36 uur per week; de vaststelling van de feitelijke duur van de wekelijkse arbeidstijd en het toekennen en opnemen van compensatie-uren vindt plaats in overleg met de werkgever. Indien de werkgever het noodzakelijk oordeelt dat aan de werknemer werkzaamheden worden opgedragen die meer tijd vergen dan de overeengekomen arbeidsduur dan wordt nimmer in geld een compenserende beloning toegekend. De meer gewerkte tijd kan uitsluitend met vrije tijd worden vereffend.

Buitengewoon verlof

Artikel 18

1. Tenzij de te verrichten werkzaamheden zich naar het oordeel van de werkgever daar tegen verzetten, heeft de werknemer recht op buitengewoon verlof met behoud van salaris in de hierna volgende gevallen:
 - a. voor de uitoefening van het kiesrecht en het voldoen aan een wettelijke verplichting, voorzover dit niet in vrije tijd kan geschieden en omzetting van dienst niet mogelijk is;
 - b. bij zijn verhuizing: 2 dagen per kalenderjaar;
 - c. bij zijn ondertrouw: 1 dag;
 - d. bij zijn huwelijk: 4 dagen;
 - e. tot het bijwonen van een huwelijk van kinderen, ouders, broers, zusters, zwagers of schoonzusters: 1 dag;
 - f. bij ernstige ziekte van echtgenoot, echtgenote, ouders, kinderen: voor een duur ter beoordeling door de werkgever;
 - g. bij overlijden van bloed- of aanverwanten:
 - 4 dagen bij het overlijden van de onder I bedoelde personen;
 - 2 dagen bij het overlijden van broers, zusters, zwagers of schoonzusters;
 is de werknemer evenwel belast met de regeling van de begravenis en/of nalatenschap dan worden ten hoogste 4 dagen verlofd.
 - h. bij bevalling van zijn echtgenote: 2 dagen;
 - i. bij het 25- of 40-jarig dienstjubileum: 1 dag;
 - j. bij het 25- of 40-jarig huwelijksjubileum van de werknemer en het 25-, 40-, 50- en 60-jarig huwelijksjubileum van zijn ouders: 1 dag.
2. De werkgever is gehouden een afwijzing van een verzoek om buitengewoon verlof schriftelijk en gemotiveerd aan de werknemer mee te delen.

Einde van de arbeidsovereenkomst

Artikel 19

1. Het dienstverband eindigt:
 - a. met wederzijds goedvinden op het door de werkgever en werknemer overeengekomen tijdstip;
 - b. door het verstrijken van de termijn, waarvoor de arbeidsovereenkomst is aangegaan;
 - c. door opzegging door werkgever of werknemer met inachtneming van een opzegtermijn van tenminste twee resp. drie maanden voor werknemers ingedeeld in een van de salarisgroepen 1 tot en met 5 resp. 6 tot en met 9, tenzij op grond van artikel 7:671 en 672 Burgerlijk Wetboek een langere opzegtermijn in acht genomen moet worden;
 - d. door eenzijdige beëindiging tijdens de proeftijd als bedoeld in artikel 7:652/676 Burgerlijk Wetboek;
 - e. door ontslag op staande voet wegens dringende redenen voor werkgever of werknemer volgens de bepalingen van artikel 7:678 Burgerlijk Wetboek;

- f. met de eerste dag van de maand waarin de werknemer de leeftijd van 65 jaar bereikt;
 - g. door overlijden van de werknemer;
 - h. door ontbinding door de rechter op grond van artikel 7:685 of 7:686 Burgerlijk Wetboek vanwege gewichtige redenen dan wel vanwege wanprestatie.
2. Opzegging dient schriftelijk en onder opgave van redenen te geschieden; de opzegtermijn gaat in op de eerste dag van de kalendermaand volgend op die van de opzegging.

Wijziging rechtspositieregeling

Artikel 20

Deputaten financiële zaken zijn gemachtigd om met inachtneming van het bepaalde in Uitvoeringsregeling IV wijzigingen aan te brengen in de bedragen, percentages en aantallen voorkomend in de "Algemene Bepalingen" en de daarbij behorende uitvoeringsregelingen indien deze wijzigingen vallen binnen het kader van de voor de vaststelling geldende algemene criteria resp. voorstellen te doen aan de generale synode omtrent aanpassingen waartoe zij niet gemachtigd zijn.

UITVOERINGSREGELING I

Salarisregeling kerkelijk werker en niet-ambtelijk medewerker van deputaatschap/curatorium (waarvoor in belangrijke mate is uitgegaan van de rechtspositieregeling voor medewerkers in algemene dienst van de Gereformeerde Kerken in Nederland)

Thans toegepast salarisadvies voor de periode 1 mei 1997 tot en met 30 juni 1998 voor de vermelde salarisgroepen:

Bruto maandsalarissen

Leeftijd	Salarisgroep									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
15		1224								
16		1224	1283	1380						
17		1224	1283	1380	1449					
18		1447	1514	1628	1713					
19		1669	1749	1879	1978					
20		1892	1980	2128	2241					

Dienstjaren	Salarisgroep									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
0	2298	2326	2506	2639	2861	3239	3534	3830	3732	1
1	2312	2388	2575	2702	2946	3340	3635	3931	3931	1
2	2326	2449	2639	2764	3044	3437	3732	4026	4163	2
3	2388	2506	2702	2861	3142	3534	3830	4163	4489	3
4	2449	2575	2764	2946	3239	3635	3931	4316	4888	4
5	2506	2639	2861	3044	3340	3732	4026	4489	5126	5
6	2575	2702	2946	3142	3437	3830	4163	4692	5360	6
7	2639	2764	3044	3239	3534	3931	4316	4888	5604	7
8	2702	2861	3142	3340	3635	4026	4489	5126	5894	8
9	2764	2946	3239	3437	3732	4163	4692	5360	6143	9
10	2861	3044	3340	3534	3830	4316	4888	5604	6368	10
11	2946	3142	3437	3635	3931	4419	4990	5710	6471	11
12	3044	3239	3534	3732	4026					12
13	3142	3340	3635	3830						13
14	3437									14

Kerkelijk werker

Salarisgroep 5:

Indien geen bijzondere vooropleiding en ervaring aanwezig zijn.

Salarisgroep 6:

Bedoeld voor gekwalificeerde kerkelijke werkers op HBO-niveau

Salarisgroep 7:

Bedoeld voor gekwalificeerde kerkelijke werkers op universitair niveau en eventueel te gebruiken als doorloop van groep 6.

Medewerker deputaatschap / Curatorium:

Salarisgroep 1:

Arbeid welke bestaat uit eenvoudige steeds weerkerende werkzaamheden van hetzelfde karakter, onder leiding verricht, waarvoor geen of geringe vak kennis doch wel een zekere vaardigheid en nauwkeurigheid is vereist.

Aan de vooropleiding worden in het algemeen geen bijzondere eisen gesteld.

Salarisgroep 2:

Arbeid onder leiding verricht, welke bestaat uit eenvoudige werkzaamheden, waarvoor enige praktische scholing en enige detailkennis zijn vereist en waarvoor bepaalde eisen worden gesteld ten aanzien van nauwkeurigheid, betrouwbaarheid en verantwoordelijkheid.

Als vereiste vooropleiding geldt voor administratieve functies in het algemeen het Mavo-diploma; voor bepaalde functies aangevuld met een praktijk-diploma.

Salarisgroep 3:

Arbeid welke een zekere graad van vak kennis en een grote mate van praktijkervaring vereist ten aanzien van de arbeid van het deputaatschap waarvoor men werkzaam is en welke in zekere mate zelfstandig wordt verricht.

Enige zelfstandigheid en inzicht en de nodige redactievaardigheid zijn verdere vereisten. De in het algemeen vereiste vooropleiding omvat het Mavo-diploma, aangevuld met praktijkdiploma's naar gelang van de functie.

Salarisgroep 4 met doorloop naar groep 5:

Arbeid, die uitgebreide kennis vereist van de werkzaamheden van het deputaatschap waarvoor men werkzaam is; voorts de nodige redactievaardigheid, waarbij het geven van aanwijzingen, het uitvoeren van toezicht en/of controle, het dragen van eindverantwoordelijkheid op beperkt gebied en enig initiatief gevergd worden.

De vereiste vooropleiding omvat in het algemeen het Mavo- of Havo-diploma, aangevuld met praktijkdiploma's naar gelang van de functie.

Salarisgroep 6 met doorloop naar groep 7 en 8:

Leidinggevende, controlerende en administratieve werkzaamheden, die grondige vak kennis ten aanzien van de arbeid van het deputaatschap waarvoor men werkzaam is, gespecialiseerde kennis en de nodige redactievaardigheid vereisen en waarvoor eindverantwoordelijkheid wordt gedragen, behalve wanneer het aangelegenheden van principiële aard betreft.

Hieronder vallen administrateurs en beleidsmedewerkers.

De indeling in een van deze groepen is mede afhankelijk van de genoten opleiding, de zwaarte van de functie en de werkervaring.

UITVOERINGSREGELING II

Vakantie- en leeftijdscdagen

1. Overlet het bepaalde in artikel 7:634 van het Burgerlijk Wetboek wordt aan de werknemer over elk jaar dat de dienstbetrekking heeft geduurd vakantie met behoud van salaris verleend.
2. De werknemer, die gedurende een gedeelte van het kalenderjaar in dienst is, heeft aanspraak op vakantie in verhouding tot dat gedeelte van het jaar. De aldus berekende vakantie wordt voor de werknemer met een arbeidsduur van 18 uren of meer per week afgerond op halve dagen te zijnen gunste en voor de werknemer met een arbeidsduur van minder dan 18 uren per week afgerond op hele uren te zijnen gunste.
3. Bij een niet volledig dienstverband wordt de vakantie naar evenredigheid vastgesteld; de afronding vindt plaats als vermeld onder punt 2.
4. De vakantie dient in de regel in het betreffende kalenderjaar te worden opgenomen, tenzij werkgever en werknemer in overleg besluiten daarvan af te wijken.
5. De tijdstippen van aanvang en einde van de vakantie dienen door de werkgever tijdig in overleg met de werknemer te worden bepaald, met dien verstande, dat tenminste twee weken aaneengesloten geen arbeid wordt verricht.
6. In enig kalenderjaar niet genoten vakantiedagen worden zoveel mogelijk in een volgend kalenderjaar door de werknemer opgenomen, met dien verstande dat de werknemer in geen kalenderjaar meer kan opnemen dan anderhalf maal het hem volgens punt 8 toekomende.
7. Indien de werknemer wegens arbeidsongeschiktheid in de zin van de Ziektewet niet in de gelegenheid is zijn vakantie geheel of gedeeltelijk te genieten, worden - indien hij de werkgever overeenkomstig artikel 10 zo spoedig mogelijk op de hoogte heeft gesteld of laten stellen en de feiten ten genoegen van de werkgever kan aantonen - alsnog vervangende vakantiedagen toegekend.
8. De werknemer heeft recht op 23 vakantiedagen per jaar.
9. Het genoemde aantal vakantiedagen wordt, afhankelijk van de leeftijd die de betreffende werknemer in het betreffende kalenderjaar bereikt, verhoogd overeenkomstig de hierna volgende tabel:

leeftijd	verhoging
45 tot en met 49 jaar	1 dag
50 tot en met 54 jaar	2 dagen
55 tot en met 59 jaar	3 dagen
60 jaar en ouder	4 dagen

UITVOERINGSREGELING III

Vergoedingen

Verhuiskostenvergoeding en kosten woon/werkverkeer

1. De werknemer, die op grond van artikel 8-e verplicht is te verhuizen, heeft recht op een eenmalige tege-

moetkoming, te weten 12% van het overeengekomen salaris inclusief vakantietoelag, met een maximum van f. 12.000. Daarnaast worden de transportkosten van de inboedel vergoed.

- De werknemer, aan wie ontheffing van de verhuisplicht is verleend, heeft geen recht op een tegemoetkoming in de reiskosten van het woon/werkverkeer.
- De werknemer die binnen het werkgebied woonachtig is, zal indien de afstand voor woon/werkverkeer groter is dan 10 km, geen hogere vergoeding ontvangen dan fiscaal als onbelast wordt aangemerkt.

Reiskostenvergoeding

- Aan de werknemer die in opdracht van de werkgever in het kader van zijn werkzaamheden reiskosten moet maken, worden deze kosten vergoed op basis van het laagste tarief openbaar vervoer.
- Aan de werknemer die met toestemming van de werkgever voor de vervulling van zijn functie gebruik maakt van een eigen auto zal een vergoeding per km worden verstrekt zoals die volgens fiscale normen als onbelaste vergoeding mag worden verstrekt (voor 1997 f. 0,60 per km inclusief bijkomende kosten zoals toelagen enz.).

Vergoeding premie ziektekostenverzekering

- De werknemer die niet verplicht verzekerd is ingevolge de Ziekenfondswet heeft, wanneer hij een redelijke ziektekostenverzekering heeft afgesloten voor zichzelf en de eventuele leden van het gezin, recht op een tegemoetkoming van de werkgever in de premiekosten, te weten 50% van de verzekerde klasse 2B.
Voor de kinderen van de werknemer tot de leeftijd van 18 jaar geldt een tegemoetkoming op basis van klasse 3.

UITVOERINGSREGELING IV

Uitwerking machtiging verleend aan deputaten financiële zaken conform artikel 20 van de "Algemene Bepalingen"

- Ten behoeve van eventuele wijzigingen in de rechtspositieregeling vindt - tenminste eenmaal per jaar - overleg plaats tussen vertegenwoordigers van de belanghebbende deputaatschappen, hierna te noemen de commissie van overleg.
- Het voorzitterschap van dit overleg wordt vervuld door een vertegenwoordiger van deputaten financiële zaken.
- De vergaderingen worden samengeroepen door de vertegenwoordiger van deputaten financiële zaken onder vermelding van de te behandelen punten. De oproeping geschiedt schriftelijk tenminste twee weken van tevoren.
- De leden van de commissie van overleg worden geacht met mandaat van het desbetreffende deputaatschap te handelen en tevens de werknemers werkzaam bij de resp. deputaatschappen te vertegenwoordigen.
- Wijzigingen in de bedragen, percentages en aantallen voorkomend in de "Algemene Bepalingen" en de daarbij behorende uitvoeringsregelingen kunnen zonder meer worden doorgevoerd indien deze wijzigingen vallen binnen het kader van de voor vaststelling geldende algemene richtlijnen.
- Besluiten over aanpassingen die de goedkeuring van de generale synode vereisen behoeven algemene instemming. Indien geen algemene instemming kan worden bereikt wordt over de voorliggende aanpassing gestemd. Zowel het meerderheidsstandpunt als het standpunt van de minderheid wordt ter kennis van de generale synode gebracht.
- Aanpassingen die door de commissie van overleg zijn goedgekeurd en geen uitstel kunnen lijden worden direct in de rechtspositieregeling aangebracht. Besluiten hierover dienen met eenstemmigheid te worden genomen. Deze aanpassingen worden op de eerstvolgende generale synode ter goedkeuring voorgelegd.

MODEL ARBEIDSOVEREENKOMST

De Raad van de Chr. Ger. Kerk te dan wel
De Generale Synode van de Chr. Ger. Kerken, ten deze vertegenwoordigd door haar Deputaten Kerkelijk Administratief Bureau,
hierna te noemen "werkgever", namens wie handelen en voorzitter en secretaris van voornoemde deputaten, woonplaats kiesend aan het adres van het Kerkelijk Administratief Bureau, verklaren een arbeidsovereenkomst te hebben aangegaan onder de volgende voorwaarden:

Artikel 1

De werknemer treedt in dienst met ingang van in de functie van

Artikel 2

- De werknemer vervult zijn functie onder leiding van de Chr. Ger. Kerk te
Of: De werknemer vervult zijn functie onder leiding van Deputaten KAB,
Of: De werknemer vervult zijn functie onder leiding van Deputaten / het Curatorium, waarvan voorzitter en secretaris deze overeenkomst eveneens ondertekenen.
- De werknemer verklaart zich bereid om op basis van daartoe dienend onderling bureau-overleg, dan wel op aanwijzing door of namens deputaten/curatoren onder leiding van wie hij zijn functie vervult tijdelijk

arbeid te verrichten ten behoeve en onder leiding van een ander deputaatschap of van het curatorium, indien dit mogelijk is en daaraan aldaar behoefte bestaat.

- De werknemer vervult zijn functie vanuit in het werkgebied

Artikel 3

De werknemer is aangesteld in volledige dienstverband / voor uren per week.

Artikel 4

De werknemer werkt .. uur per dag en heeft aanspraak op compensatie-uren per jaar, op te nemen in overleg met de werkgever.

Artikel 5

De arbeidsovereenkomst wordt aangegaan voor onbepaalde tijd / voor bepaalde tijd en wel van tot en met De eerste twee maanden van het dienstverband zullen gelden als proeftijd.

Artikel 6

De werktijden zijn als volgt bepaald:

Artikel 7

De werknemer wordt gesalarieerd volgens Uitvoeringsregeling I, zoals deze salarisregeling thans luidt of nadien zal worden gewijzigd, volgens dienstjaren in salarisgroep zodat bij de aanvang van het dienstverband het salaris f. bruto per maand bedraagt. De eerstvolgende periodieke verhoging wordt steeds toegekend per

Artikel 8

Het aantal vakantie- en verzuimdagen bij de aanvang van het dienstverband bedraagtdagen of weluur.

Artikel 9

De werknemer is wel / niet verplicht te verhuizen naar de plaats van tewerkstelling c.q. het werkgebied.

Artikel 10

Op deze arbeidsovereenkomst is de rechtspositieregeling, omvattende de Algemene Bepalingen (zoals opgenomen in bijlage 39 van de kerkorde) en de Uitvoeringsregelingen I, II, III en IV (zoals vastgesteld door of namens de generale synode) van toepassing.

Artikel 11

De wederzijdse opzegtermijn bedraagt voor de werkgever en de werknemer twee / drie kalendermaanden.

Artikel 12

De werkgever en de werknemer verklaren hierbij met deze voorwaarden bekend te zijn en daarmee akkoord te gaan.

Artikel 13

De werknemer verklaart een exemplaar van de Algemene Bepalingen en de daarbij behorende uitvoeringsregelingen te hebben ontvangen.

Artikel 14

Overige bepalingen:
Aldus overeengekomen en in tweevoud / drievoud opgemaakt op

De werkgever: voorzitter
en secretaris
van Deputaten K.A.B.

De werknemer:

Deputaten / Curatorium,
vertegenwoordigd door voorz. en secretaris

B. Bijlage 33 KO, Instructie voor deputaten KAB

Na artikel 1 invoegen:

- Deputaten vertegenwoordigen de generale synode in haar functie van werkgever van de niet-ambtelijke medewerkers van deputaatschappen, daaronder begrepen het overig personeel (onderwijs ondersteunend personeel) van de Theologische Universiteit.
- Deputaten benoemen in die hoedanigheid de niet-ambtelijke medewerkers van deputaatschappen, daaronder begrepen het overig personeel (onderwijs ondersteunend personeel) van de Theologische Universiteit op basis van de rechtspositieregeling vermeld in bijlage 39 van de K.O. Indien de medewerker zijn functie in de regel zal gaan vervullen onder leiding van een ander deputaatschap dan deputaten KAB of van het curatorium zal de benoeming plaats vinden op bindende voordracht van en na overleg met dat andere deputaatschap of het curatorium. Indien er behoefte bestaat een medewerker tijdelijk in te zetten voor een ander deputaatschap/ het curatorium dan dat waar hij zijn functie in

de regel vervult zal dit op basis van daartoe dienend bureau-overleg dan wel op aanwijzing van laatstbedoeld deputaatschap/curatorium plaats vinden indien de mogelijkheid daartoe in onderling overleg is gebreken.

- b. Art 2 t/m 7 worden genummerd 4 t/m 9.
c. Oud artikel 4 sub E vervalt.

C. Instructies voor andere deputaatschappen / Curatorium:

Bijlage 8 KO, Regiment voor de Theologische Universiteit

Toevoegen een nieuw art. 7:

Werving en selectie van overig personeel (onderwijs ondersteunend personeel) en het doen van een bindende voordracht ten behoeve van benoeming op basis van bijlage 39 K.O., rechtspositieregeling niet-ambtelijke medewerkers.

Art 7 t/m 18 worden genummerd 8 t/m 19.

OF:

Bijlage 9 KO, Instructie voor de deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit

In art 4 sub b schrappen de woorden "en overig personeel".

Aan art 4 toevoegen een nieuw lid c:

werving en selectie van overig personeel (onderwijs ondersteunend personeel) en het doen van een bindende voordracht ten behoeve van benoeming op basis van bijlage 39 K.O., rechtspositieregeling niet-ambtelijke medewerkers van deputaatschappen, één en ander onder goedkeuring van het curatorium.

Art 4: lid c t/m j wordt d t/m k

Bijlage 88.2

FINANCIËN EN BEGROTING 1999 - 2001

Het batig saldo van de rekening over 1996 is aanmerkelijk hoger dan was geraamd. In de rapportage van de penningmeester over het financiële jaarverslag 1996 is er op gewezen, dat dit resultaat niet als structureel moest worden gezien, o.a. omdat de inmiddels hoog opgelopen werkdruk op het bureau niet te handhaven was en voorts vanwege de te verwachten noodzakelijke toename van de investeringen voor automatisering. Reeds in 1997 onderging het batig saldo een forse daling en voor 1998 wordt zelfs een nadelig saldo verwacht, in welke situatie voor de volgende jaren niet zal kunnen worden berust.

Hoewel de over 1996 - 1998 verwachte totale groei van het vermogen circa f 40.500 bedraagt blijft deze achter bij de begrote groei van f 61.000. Het vermogen zal aan het eind van 1998 dan circa f 395.000 bedragen, terwijl het volgens de normering van de Generale Synode circa f 550.000 zou moeten zijn. De begroting voor 1999 - 2001 is dan ook zo opgesteld, dat daaruit toch een batig saldo voortvloeit, zij het van bepaald geringe omvang.

Het is geen eenvoudige opgave de begroting zo op te stellen, dat deze (geringe) ruimte daarin aanwezig is. De verslechtering van de financiële situatie is n.l. in belangrijke mate veroorzaakt door externe factoren waar wij geen invloed op hebben. De keerzijde daarvan is dan onvermijdelijk een lastenverhoging voor ons kerkelijk leven. Wij noemen de volgende oorzaken:

1. De rente-ontwikkeling

Begroet was f 30.000 per jaar. De werkelijkheid was circa f 20.000 per jaar. Verhoging tekent zich nog niet af. Voor de volgende periode wordt dus uitgegaan van f 20.000. Ter verhoging van het rendement is erof overgegaan een deel van de liquide middelen te beleggen, maar daarvoor is de minimum-stand van de middelen in enig jaar het plafond. Het voornemen bestaat om nog wat meer te beleggen, maar het teruglopende saldo van de rekening betekent ook teruglopende liquiditeit. Conform het besluit van de generale synode wordt door het KAB rente gekweekt op de middelen van de deputaatschappen, die bij KAB in beheer zijn. De zo ontvangen rente komt in mindering op de kosten, die aan de deputaatschappen in rekening worden gebracht. De daling van de ontvangen rente zal dus ook door de deputaatschappen moeten worden gedragen.

2. De ontwikkeling van de personeelskosten

Wat betreft de salariering van de medewerkers wordt op advies van deputaten Financiële Zaken in hoofdzaak uitgegaan van de rechtspositieregeling voor medewerkers in algemene dienst van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor die regeling zijn de ambtenarensalarissen een belangrijk gegeven. Zo werken maatschappelijke ontwikkelingen door in onze personeelskosten. Die ontwikkelingen zijn niet altijd vooraf bekend zodat er bij het opstellen van een begroting voor drie jaar dan geen rekening mee kan worden gehouden. Een voorbeeld daarvan is de overgang van de 40-urige op de 38-urige werkweek. Voor de medewerkers van het KAB werd die doorgevoerd per 1 januari 1994. Bij de invoering van de 38-urige werkweek bood de begroting geen ruimte voor uitbreiding van het personeelsbestand. Dit bestand bleef gehandhaafd op 4,27 voltijd-formatieplaats, ook voor de periode na 1995. Om de vermindering van het aantal beschikbare arbeidsuren op te vangen vond verschuiving plaats van a.t.v.-dagen naar minder drukke perioden. Niettemin zal het duidelijk zijn, dat hier een spanningsveld is ontstaan. Bovendien namen inmiddels de eigen werkzaamheden van het KAB toe (dus zonder mogelijkheid voor doorberekening). Vervolgens moest in 1997 worden overgegaan op de 36-urige werkweek. Het zal duidelijk zijn, dat aan tussentijdse uitbreiding van de formatie niet meer was te ontkomen.

Voorshands werd overgegaan tot aanstelling van twee doeltijdmedewerkers voor tezamen 20 uur per week zijnde een uitbreiding tot 4,82 voltijd-formatieplaats.

Behalve verkortingen van de werkweek voerden de GKN ook enige aanpassing door in de salarisschalen, dit in navolging van aanpassing van ambtenarensalarisschalen. Voor het KAB werkte dit door bij twee medewerkers.

Ook moest nog een betere onderlinge afstemming worden doorgevoerd van in de loop van de tijd tot stand gekomen salariering van jongere medewerkers in het Landelijk Bureau, met enig kostenverhogend effect. Bij de huidige leeftijdsopbouw en aantallen dienstjaren leiden periodieke verhogingen eveneens tot hogere kosten.

Voorts is rekening gehouden met een trendmatige loonstijging van 3% per jaar.

Tenslotte is in de begroting voor personeelskosten nog opgenomen een uitbreiding van het bestand met 0,2 voltijd-formatieplaats voor systeembeheer, op advies van de interim-manager, waar onder 3 nog nader over wordt gesproken. De begroting voor de personeelskosten is gebaseerd op de in het voorgaande opgesomde factoren waaraan niet valt te ontkomen. Voor goed begrip wordt nog het volgende opgemerkt:

Bij het vaststellen van deze bijlage kwam ter informatie de concept-tekst beschikbaar van het rapport van de Commissie Landelijk Bureau. Daaruit bleek, dat deze commissie overwoog te adviseren de functie van hoofd Landelijk Bureau te doen vervullen door een in loondienst zijnde medewerker. Daarbij gaat het om een deeltijdfunctie. Of en wanneer deze functie feitelijk kan worden ingevuld is moeilijk voorspelbaar. Tot dat tijdstip dient de functie vervuld te blijven worden door een interim-manager op basis van vrijwilligheid. De kosten verbonden aan het in loondienst vervullen van deze deeltijdfunctie (0,2 voltijd-formatieplaats) zijn in deze begroting niet opgenomen. Door de GS ware aan deputaten KAB mandaat te verlenen tot het invullen van deze functie zodra daarvoor een redelijke mogelijkheid aanwezig is.

In deze begroting zijn niet begrepen de loonkosten van medewerkers, die thans in dienst zijn van andere op het bureau gevestigde deputaatschappen. Die loonkosten worden in hun geheel in rekening gebracht bij die deputaatschappen.

3. De voortschrijdende bureau-automatisering

De stroomversnelling in de techniek van de bureau-automatisering maakte het zowel voor het KAB zelf als voor de samenwerking binnen het Landelijk Bureau noodzakelijk de (al dan niet geheel afgeschreven) apparatuur en programmatuur te vervangen door een nieuw netwerk. Door een scherp aankoopbeleid is het daarvoor benodigde investeringsbedrag aanmerkelijk lager uitgevallen dan aanvankelijk werd verwacht. Een dergelijke vernieuwing is ook voor adresverwerking niet veel langer te ontgaan en zal eveneens tot verbetering van deze dienstverlening leiden. De daaruit voortvloeiende afschrijvingen zijn opgenomen in de begroting voor de komende drie jaar. Niettemin zijn deze bedragen aanmerkelijk lager dan voor de jaren 1996 - 1998 was begroot. Een kostendaling dus. Daarbij moet wel het volgende worden bedacht:

- De praktijk toont aan, dat de bediening van nieuwe geavanceerde apparatuur periodiek bijscholing vereist van de medewerkers. Dat is dus een structurele verhoging van de post "Algemene kosten". Zie de specificatie van deze post in de begroting.
- De praktijk leert eveneens, dat zich met enige regelmaat problemen voordoen bij de bediening, die op zichzelf niet ernstig zijn maar waarvoor de gebruiker geen oplossing ziet. In een klein kantoor kan niet altijd worden uitgeweken naar andere beschikbare apparatuur. Snelle meer gekwalificeerde hulp is nodig. Assistentie op vrijwilligbasis of van een externe help-desk is niet altijd direct beschikbaar zodat het werk stagneert of arbeidsuren verloren gaan. Bovendien is externe hulp duur. Thans wordt vaak eerst teruggegaan op de bureau-leiding, ten koste van hun primaire taak. Ook vergt het beheer in algemene zin van het netwerk gekwalificeerde aandacht. Grotere organisaties hebben daarvoor netwerkbeheerders in eigen dienst. Voor het Landelijk Bureau zal dat slechts in beperkte mate denkbaar zijn. De interim-manager adviseert voor het systeembeheer 0,2 voltijd-formatieplaats toe te voegen. Deze toename van de personeelskosten hangt onlosmakelijk samen met de eisen van de nieuwe apparatuur terwijl wij daar in de gegeven maatschappelijke omstandigheden ook op ons landelijk bureau niet buiten kunnen. Bedoelde 0,2 formatieplaats is begrepen in de personeelskosten die in deze begroting zijn opgenomen.
- De afschrijving van kantoorapparatuur heeft niet alleen betrekking op het netwerk voor bureau-automatisering. Een afgeschreven kopieermachine werd vervangen op lease-basis. De leasekosten bevatten ook de afschrijvingskosten van deze machine. De leasekosten worden ondergebracht in de post "Algemene kosten". Een verschuiving dus van afschrijvingskosten naar huurkosten. De daling van de post "Afschrijvingen" heeft dus voor een deel als tegenhanger een stijging van de post "Algemene kosten". Zie ook hiervoor de specificatie van deze post in de begroting.

Voor goed begrip wordt er nog op gewezen, dat in de begroting wordt uitgegaan van de huisvestingsbehoefte voor de in deze begroting opgenomen medewerkers van KAB en de overige thans in het landelijk bureau werkzame personen. Toevoeging van meer arbeidsplaatsen of behoefte aan meer ruimte voor reeds gevestigde of andere deputaatschappen vergt uitbreiding van de huisvesting tegen de daarvoor geldende kosten. Het landelijk bureau is er voor het totaal van onze kerken. De produktie is omvangrijk. Het bureau voorziet kennelijk en in toenemende mate in een behoefte. Er wordt gebruik van gemaakt door kerkleden, kerkenraden en alle andere kerkelijke vergaderingen, deputaatschappen en adresgebruikers. In verband hiermee worden de kosten van huisvesting en de afschrijvingen gedragen door de kerken als geheel. Zij maken deel uit van de bijdrage, die door KAB wordt ontvangen van de Generale Synode. Verder betaalt de GS de kosten, die voor haar door het KAB worden gemaakt alsmede die voor de andere kerkelijke vergaderingen en de niet-kashoudende deputaatschappen.

Het systeem voor doorberekening, dat door de GS van 1996 werd goedgekeurd, heeft goed gewerkt.

Wat zijn hiervan nu in hoofdzaak de financiële gevolgen voor onze kerken. Daarover nog enkele opmerkingen.

De kolom 1996 geeft de bijgestelde begroting voor dat jaar. De bedragen dus zoals die thans worden verwacht. Daarin werken de bovengenoemde factoren reeds voor een deel door. Voor de volgende jaren wordt de verdere kostenstijging op onderdelen opgevangen door zorgvuldig aan- en inkoopbeleid en voorts door het vanaf 1998 inzetten van een duidelijk hoger percentage van de beschikbare personele capaciteit voor directe arbeid ten dienste van onze kerken, op basis van optimale onderlinge coördinatie en samenwerking. Onmisbare voorwaarde voor verlaging van het percentage indirecte uren is duidelijke hiërarchie samenhangende besluitvorming van de Generale Synode 1998 als definitieve afsluiting van brede discussies zoals die zich inzake het functioneren van het landelijk bureau gedurende de afgelopen jaren hebben voorgedaan. Aan de groeiende vraag naar de diensten van het KAB zal dan beter worden voldaan en het tarief voor doorberekening van directe uren zal ten opzichte van 1998 geen stijging ondergaan.

BEGROTING KERKELIJK ADM. BUREAU CHR. KERKEN 1999 - 2001

(bedragen x (. 1.000)

	1998	1999	2000	2001
Personeelskosten	326,2	346,2	360,6	376,5
Huisvestingskosten	90,0	95,0	100,0	105,0
Algemene kosten:				
kantoorbenodigdheden	19,3	19,8	20,3	20,8
kopieermachine	27,7	23,9	24,6	30,7
post	22,5	22,0	22,5	23,0
overige kosten	26,4	29,3	25,6	30,5
totaal alg. kosten	95,9	95,0	93,0	105,0
Afschrijvingen	38,7	39,0	37,0	26,0
Af: renteopbrengsten	550,8 (20,0)	575,2 (20,0)	590,6 (22,0)	614,5 (25,0)
Totaal lasten	530,8	555,2	568,6	589,5
Doorberekeningen:				
kopieën	22,0	22,3	22,8	23,2
post	9,0	9,0	9,2	9,4
werkzaamheden	253,5	291,3	296,5	301,7
totaal deputaatschappen	284,5	322,6	328,5	334,3
acceptgiro's/adressen	13,6	14,0	14,3	14,7
werkzaamheden	45,4	49,0	49,9	50,8
totaal adresgebruikers	59,0	63,0	64,2	65,5
overige opdrachtgevers	1,0	1,0	1,0	1,0
Bijdrage generale synode	173,5	179,9	183,8	204,5
Totaal baten	518,0	566,5	577,5	605,3
Nadelig/batig saldo	(12,8)	11,3	8,9	15,8

BEGROTING VAN DE DOOR TE BEREKENEN WERKZAAMHEDEN PER DEPUTAATSCHAP 1999 - 2001

(bedragen x (. 1000,-)	1998	1999	2000	2001
1. Emeritkas	14,0	16,2	16,5	16,8
2. Theologische Univ.	25,7	31,0	31,5	32,2
3. Dep. Israël	15,7	19,6	19,9	20,3
4. Zending	67,8	81,4	82,7	84,1
5. Evangelisatie	12,1	12,9	13,2	13,4
6. Dep. O.B.E.A.	14,1	14,7	15,0	15,3
7. Dep. Varenden	9,5	10,4	10,7	10,9
8. Dep. Kerkjeugd	13,6	14,8	15,1	15,4
9. Dep. ADMA/Diak.Bur.	56,0	58,4	59,5	60,3
10. Hulpverlening	18,7	20,4	20,8	21,2
11. Past. Gezondheidsz.	9,1	11,7	11,9	12,2
12. De Welker	28,2	31,1	31,7	32,2
	284,5	322,6	328,5	334,3

Specificatie bijdrage Generale Synode

13. Classes/Part.Syn.	16,3	18,2	18,5	18,8
14. Niet kashoudende dep.	9,9	13,1	13,3	17,4
15. Gen. synode	24,3	14,6	15,0	35,5
Huisvestingskosten	98,0	95,0	100,0	105,0
Afschrijvingen	25,0	39,0	37,0	28,0
Totaal bijdrage Gen.Kas	173,5	179,9	183,8	204,5

BILAGE 89 Art. 217

RAPPORT 12 VAN COMMISSIE 7 INZAKE DEPUTATEN KAB (9.24)

In dit rapport wordt niet ingegaan op hetgeen in het rapport van deputaten KAB vermeld staat in de paragrafen 5 (Verteenwoordiging als werkgever) en 6 (Uitvoering besluiten inzake overgang medewerkers) en daarop betrekking hebbende voorstellen. Over deze zaken wordt in ander verband gerapporteerd. Uw commissie heeft met waardering kennis genomen van het vele werk dat door deputaten in de verslagperiode is verricht. Uit diverse gegevens uit zowel het rapport van deputaten als uit andere bronnen is duidelijk dat het werk niet altijd onder gemakkelijke omstandigheden moest worden verricht. Des te meer waardering verdient de inzet van deputaten. In onze beoordeling van het rapport van deputaten volgen wij de paragraaf-indeling die in het rapport gehanteerd wordt.

3. Bureau

sub a: Personeel.

Na de vaststelling van het rapport van deputaten is duidelijk geworden dat de administrateur, de heer J.A. van der Waal, per 1 januari 1999 een andere werkring zal hebben en dat er dus een vacature zal ontstaan op het bureau. Het is duidelijk dat getracht zal moeten worden deze vacature zo spoedig mogelijk te vervullen. Daarbij zal rekening gehouden moeten worden met het functioneren van zowel het Kerkelijk Administratief Bureau als het Landelijk Bureau. Dit 'zo spoedig mogelijk' betekent echter niet dat deputaten KAB een wervingsprocedure zouden moeten starten voordat de synode gelegenheid zou hebben gehad de zaken betreffende het kerkelijk administratief bureau te bespreken. Juist in verband met de verwachting van de zaken betreffende dit bureau en de positie van het landelijk bureau heeft uw commissie deputaten KAB geadviseerd nog even te wachten met pogingen om de a.s. vacature vervuld te krijgen. Uw commissie hecht eraan langs deze weg de heer Van der Waal hartelijk te danken voor het werk, dat hij gedurende vele jaren in getrouwheid en met inzet van de hem verleende talenten ten dienste van de kerken heeft mogen verrichten.

sub e: Ondersteuning kerkelijke vergaderingen.

Deputaten maken melding van de gedachte aan een (centraal gelegen) vaste plaats voor het houden van de zittingen van de Generale Synode en denken daarbij met name aan Veenendaal in verband met de aanwezigheid van het kerkelijk bureau dat ondersteunende werkzaamheden zal kunnen verrichten. Deputaten doen hierover zelfs een concreet voorstel.

Deputaten Buitenlandse Zending maken in hun rapport melding van het feit, dat in hun kring dezelfde gedachte leeft (5.5.3.5.3.); ook zij doen dienaangaande een voorstel.

Uit beide rapporten is overigens duidelijk dat de suggestie ten nauwste samenhangt met de gedachte aan een eigen gebouw voor het Bureau, te bouwen in samenwerking met de Veenendaalse Pniëlkerk. (Zie hieronder).

De gedachte aan een (centraal gelegen) vergaderplaats neemt de commissie geheel over. Dat was trouwens ook al het streven bij het samenroepen van de huidige synode. Of daarbij de keus op Veenendaal moet vallen in verband met de aanwezigheid van het kerkelijk bureau is voor uw commissie nog de vraag. De arbeid door het bureau verricht zal moeten worden betaald terwijl de praktijk uitwijst dat er ook met vrijwilligers kan worden gewerkt, wat uiteraard kostenbesparend is. Overigens is aan het begin van de eerste zittingsweek van de synode goed gevonden dat het moderamen synodi voorstellen zal doen ten aanzien van de vergaderplaats van de synode van 2001. In verband hiermee neemt uw commissie het voorstel van deputaten niet over.

4. Huisvesting

Deputaten opperen de gedachte van gezamenlijke nieuwbouw. Samen met de Pniëlkerk te Veenendaal, die plannen heeft voor een nieuw kerkgebouw zou dan gezocht moeten worden naar mogelijkheden om het kerkgebouw zodanig te bouwen dat er ook ruimte voor het Bureau zal zijn. Deputaten doen de aanbeveling deze mogelijkheden nader te onderzoeken en vragen in dit verband om betrekkelijk verregaande machtigingen, te verlenen hetzij aan deputaten KAB, hetzij aan een door de synode aan te wijzen commissie.

Deputaten maken duidelijk, dat deze gedachten samenhangen met het feit, dat op de synode van 1996 de vraag gesteld is of koop wellicht de voorkeur zou verdienen boven huur. Met deze vraag in gedachten zijn deputaten voorzichtig gaan informeren bij de Pniëlkerk of er mogelijkheden voor samenwerking denkbaar waren.

Die contacten hebben echter nog niet tot iets concreets geleid. Informatie bij deputaten leverde het gegeven op, dat de Pniëlkerk nog altijd geen uitsluitend heeft gegeven. Inhoudelijke gesprekken hebben zelfs nog niet plaats gevonden.

Ook aan deze zaak wordt in het rapport van deputaten Buitenlandse Zending aandacht besteed (5.5.3.5.2.), uitlopend op concrete voorstellen. Uw commissie meent dat er in de wijze van rapporteren door beide deputaatschappen enig verschil is, aangezien deputaten Zending de indruk wekken alsof het initiatief voor gezamenlijke nieuwbouw uitgegaan is van de Pniëlkerk. Daar is ons overigens niets van gebleken.

Uw commissie is van mening dat er op dit ogenblik nog veel te veel onzekere factoren zijn ten aanzien van de mogelijkheid of zelfs de wenselijkheid van gezamenlijke nieuwbouw. Wie zal de eigenaar van het gebouw zijn? Als de Pniëlkerk eigenaar is, wordt van deze kerk ruimte gehuurd en dan is het Bureau nog steeds huurder. Is er sprake van twee eigenaars, dan is het gevaar niet denkbeeldig dat er een onoverzichtelijke situatie ontstaat. Een combinatie van eigenaars lijkt ons niet gewenst. De wijze waarop de ene eigenaar gebruik maakt van zijn eigendom zal van heel andere aard zijn dan de wijze van gebruik door de andere eigenaar.

Bovendien geleet op de noodzakelijke bezuinigingen komt het uw commissie voor dat het nu in ieder geval niet het juiste moment is om geld te steken in een nieuwbouwproject voor het kerkelijk bureau. Trouwens, de synode van 1996 heeft deputaten op geen enkele wijze opdracht gegeven de vraag te onderzoeken of koop de voorkeur heeft boven huur. Die vraag is wel gesteld op de synode, maar daar is geen opdracht aan deputaten uit voortgevloeid.

Samenvattend is uw commissie van mening dat het op dit ogenblik prematuur is om opdrachten te geven in de richting van een onderzoek naar de mogelijkheid van gezamenlijke nieuwbouw. Zeker gaat het te ver om een deputaatschap of een commissie verstrekkende bevoegdheden te geven om tussen de synode van nu en die van 2001 een en ander te realiseren. Door het geven van zo'n mandaat zou het betreffende deputaatschap of de commissie een te zware verantwoordelijkheid dragen, te meer daar niemand op dit moment kan overzien welke bedragen met een en ander gemoed zouden kunnen zijn.

8. Informatievoorziening

sub a: publiciteit

Hierover heeft de synode in een eerdere zitting reeds een besluit genomen waardoor het door deputaten dienaangaande ingediende voorstel overbodig geworden is.

sub b: Millennium-probleem

Uw commissie meent er goed aan te doen nog even de vinger te leggen bij wat deputaten schrijven over het 'millennium-probleem' en het voorstel dienaangaande. Deputaten hebben te kennen gegeven dat zij op dit terrein de verschillende deputaatschappen met advies ten zijde kunnen en willen staan. Onzes inziens dient daar optimaal gebruik van gemaakt te worden.

9. Financiële Zaken

In het gesprek met de deputaten is het uw commissie gebleken, dat deputaten Buitenlandse Zending behoefte hebben aan meer kantoorruimte. Bovendien zullen deputaten Evangelisatie ook ruimte ter beschikking willen hebben voor hun werk. Dat plaatst deputaten KAB voor de noodzaak meer ruimte te huren. Op het moment doet zich daartoe de mogelijkheid voor, aangezien een deel van het kantoor naast het KAB leeg komt. Uw commissie is van mening dat deputaten KAB reeds mandaat hebben dienaangaande regelingen te treffen.

Overigens is het uw commissie gebleken, dat de kosten die deputaten KAB maken bij het huren van kantoorruimte niet doorberekend worden aan de verschillende deputaatschappen, die deze gehuurde ruimte gebruiken. Uw commissie beveelt aan hier een wijziging in aan te brengen.

10. Aftreden van leden van het deputaatschap

Mede afhankelijk van de besluiten die de synode zal nemen met betrekking tot het Landelijk Bureau dient overwogen te worden hoe het deputaatschap KAB voor de komende periode zal zijn samengesteld.

Deputaten stellen voor dat alle niet voor een benoeming in aanmerking komende kandidaten, schriftelijk op de hoogte gebracht zullen worden. De wijze waarop dit voorstel is gereedgemaakt geeft aan dat volgens deputaten de bedoelde berichtgeving namens de synode zal geschieden. Uw commissie kan met de achterliggende gedachte sympathiseren, maar is evenwel van mening dat het op de weg van de betreffende deputaatschappen ligt - zij hebben de begoopte kandidaten immers ook gepolst - om een bericht van niet-benoeming door te geven.

11. Voorstellen

1. deputaten hartelijk te danken voor hun werk en hun werkzaamheden goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. a. deputaten op te dragen alle deputaatschappen aan te bevelen te inventariseren in welke mate het millennium-probleem invloed heeft op de voor het werk van het deputaatschap ondersteunende geautomatiseerde systemen en/of standaardpakketten en mee te delen, dat daarbij de hulp van deputaten KAB kan worden ingeroepen;
b. deputaten tevens op te dragen de kerkenraden en landelijk werkende verenigingen onzer kerken te wijzen op deze problematiek.
4. deputaten mandaat te geven de kosten van huur van kantoorruimte met ingang van 2001 door te berekenen aan de deputaatschappen die van de gehuurde ruimte gebruik maken;
5. de verschillende deputaatschappen in overweging te geven de door hen aangedragen kandidaten die niet door de synode benoemd zijn, van hun niet-benoemd-worden te berichten.

P. den Butter, rapporteur.

BILLAGES 90

Art. 219, 270

COMMISSIE BEGELEIDING LANDELIJK BUREAU

1 Inleiding

De Generale Synode van Zierikzee besloot een commissie Landelijk Bureau in te stellen met de volgende instructie:

Art. 1

De door de generale synode ingestelde commissie Landelijk Bureau bestaat uit drie onafhankelijke, door de generale synode benoemde leden, met een secundus, aangevuld met een afgevaardigde van elk van de deputaatschappen algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden, hulpverlening binnen- en buitenland, kerkelijk administratief bureau en buitenlandse zending.

De drie door de generale synode benoemde leden vormen het moderamen en hebben beslissende stem.

Art. 2

De commissie heeft de taak de uitvoering van het besluit van de generale synode 1992 (acta art. 122, 123) te bevorderen door de activiteiten ter zake van het functioneren van het Landelijk Bureau te coördineren en, zo nodig, te corrigeren.

Art. 3

De commissie heeft daarbij met name aandacht te geven aan:

- een verantwoorde organisatievorm;
- de communicatie tussen de drie in het Landelijk Bureau werkende zelfstandige bureaus, respectievelijk hun deputaten;
- de advisering van het bureaumanagement;
- de rechtspositie van de naar het Kerkelijk administratief bureau overgaande medewerkers;
- de, voor het goed functioneren en de mogelijke interne vervanging van de medewerkers, nodige vorming.

Art. 4

De kosten van de commissie komen ten laste van de generale-synode-kas.

De Synode benoemde de volgende leden in de commissie:

- J. van den Berg, Veenendaal, voorzitter;
- J.G. van der Poel, Eds;
- J.W. van Westrienen RA, Leiden;
- D. Koole, Rijswijk, algemeen secundus.

De betrokken deputaatschappen zijn als volgt vertegenwoordigd:

- het deputaatschap Algemene Diaconale en Maatschappelijke Aangelegenheden door Ds. C. Westerkink, Baarn;
- het deputaatschap Buitenlandse Zending door de heer R. Proce;
- het deputaatschap Hulpverlening Binnen- en Buitenland door Mevrouw mr. M.P. van der Schaaf;
- het deputaatschap Kerkelijk-Administratief Bureau door de heer M.J. van der Ven;

In dit verslag treft u de rapportage over de werkzaamheden en voorstellen van de commissie aan.

2 Rapportage werkzaamheden

Het moderamen heeft zich in eerste instantie aan de hand van de beschikbare stukken georiënteerd op de problematiek. Deze stukken gaven geen eenduidig beeld van de problemen. Het moderamen had daarom behoefte aan informatie van de medewerkers van het Landelijk Bureau. Half februari 1996 en begin maart 1996 zijn korte gesprekken met medewerkers van de verschillende bureaus gevoerd. Het moderamen heeft de betrokken deputaatschappen over deze werkwijze schriftelijk geïnformeerd.

Op basis van de beschikbare stukken en de gevoerde gesprekken heeft het moderamen een voorlopige probleemanalyse en een voorstel voor een plan van aanpak opgesteld. Deze probleemanalyse en dit plan van aanpak zijn op 2 mei 1996 door de Commissie Landelijk Bureau besproken. De commissie heeft in deze vergadering unaniem met de probleemanalyse en het plan van aanpak ingestemd. De op het Landelijk Bureau werkzame medewerkers zijn op 4 juni 1996 over de opvatting van de commissie geïnformeerd. Ook zij stemden in.

Enkele hoofdpunten uit de probleemanalyse waren:

1. Uit de besluiten van de Generale Synode kan worden geconcludeerd dat de doelstelling van de reorganisatie het verbeteren van de efficiency was. Deze doelstelling is niet nader geconcretiseerd. De commissie heeft zich afgevraagd of en zo ja, hoe de beoogde efficiëntieverbetering bereikt zal kunnen worden. Gelet op de uiteenlopende aard van de werkzaamheden is door betere aansturing daarvan waarschijnlijk in geringe mate efficiëntieverbetering te verwachten. In de voorafgaande jaren is bestuurlijk, zowel door de Generale Synode en door de deputaatschappen met behulp van externe ondersteuning, zeer veel tijd in de integratie geïnvesteerd. Deze investering weegt niet op tegen de mogelijke efficiëntieverbetering.
2. Eén van de basisvoorwaarden voor het functioneren van leidinggevenden is dat medewerkers aangestuurd kunnen worden zonder dat een hiërarchisch/bestuurlijk hoger niveau hierin ingrijpt (het passeren van de lijn). Gebeurt dit wel, dan wordt de (machts)positie van de leidinggevende ondergraven. Dit leidt tot onvoldoende functioneren. De verschillende bureaus worden door verschillende deputaatschappen aangestuurd. Wanneer een (medewerker van een) bureau onvrede heeft met een beslissing van de heer Van der Waal, die binnen het te vormen Landelijk Bureau geacht werd als coördinator te functioneren, of met het uitblijven van een beslissing van de coördinator, dan wordt dat naar het eigen deputaatschap gecommuniceerd. Het deputaatschap neemt hierover dan een standpunt in. Op dat moment is de positie van de coördinator ondergraven. Bij deze gang van zaken kan naar de mening van de commissie geen leidinggevende, met welke capaciteiten dan ook, goed functioneren.
3. De communicatie tussen de beleidsmedewerkers is soms slecht. In de dagelijkse contacten communiceren zij goed en is er sprake van een redelijk goede verstandhouding. In de meer op de afstemming van het werk gerichte communicatie gaat het mis. In het periodiek werkoverleg is er geregeld sprake van een oplopende onenigheid. Daarbij wordt niet getracht de verschillen van inzicht te overbruggen, maar de discussie eindigt in het een eigen weg gaan.
4. De coördinator heeft in technische zin moeite met de coördinatie van de faciliteiten, die een eventuele managementfunctie van hem vraagt en die de bureaus in staat moet stellen om efficiënter te werken.
5. Er is sprake van cultuurverschillen tussen de bureaus. Bij samenwerking of integratie van organisaties is dit een basisprobleem. Aan het begin van het proces dient aandacht te worden besteed aan het verwerken van een nieuwe cultuur. De cultuurverschillen leiden in een aantal gevallen niet tot een positieve waardering over en weer van deze verschillen.

Het plan van aanpak richtte zich op de volgende vier onderwerpen:

- de bestuurlijke communicatie;
- onderlinge samenwerking;
- functioneren coördinator;
- integratie administratieve functies.

Met betrekking tot de bestuurlijke communicatie werd afgesproken dat de deputaatschappen niet meer met de medewerkers van gedachten zouden wisselen over problemen in de werkorganisatie. Deze problemen hingen voor een groot deel samen met het tempo van investeringsbeslissingen over benodigde hulpmiddelen. Dat tempo kon door de coördinator slechts in geringe mate worden beïnvloed. Voor een belangrijk deel moesten deze beslissingen door deputaten KAB op voorstel van de coördinator worden genomen en voorts door of via de coördinator ten uitvoer worden gebracht. Hierdoor waren de medewerkers van de andere deputaatschappen voor deze investeringen afhankelijk van besluitvorming binnen het deputaatschap KAB, die zij hunnerzijds niet konden beïnvloeden. Niettemin werd afgesproken dat medewerkers, die met opmerkingen/dachten bij hun deputaten zouden komen, verwezen zouden worden naar de werkorganisatie met de opdracht de problemen daar op te lossen. Daarbij werd wel de eis gesteld dat de probleemaanpak tot iedere tevredenheid moest worden afgerond.

Om de onderlinge samenwerking te verbeteren besloot de commissie de drie moderamenleden het grotendeels nog te starten werkoverleg bij te laten wonen. Deze commissieleden konden zo laten zien hoe processen tijdens het overleg verlopen en wat de effecten daarvan zijn. Ook konden zo nodig handreikingen voor verbeteringen worden gedaan.

Om het functioneren van de coördinator positief te beïnvloeden werd besloten dat de voorzitter het managementoverszicht met een frequente van ongeveer 1½ uur per 14 dagen zou gaan voeren.

Over de integratie van de administratieve functies zou de commissie een standpunt innemen nadat de situatie verbeterd zou zijn.

Het moderamen is op 3 juli 1996 met de uitvoering van het plan van aanpak begonnen.

De geherstructureerde personeelsvergaderingen (werkoverleg) zijn geregeld begeleid. Op 27 februari 1997

is de begeleiding van het moderamen door de bij het Landelijk Bureau betrokken medewerkers besproken. De medewerkers constateerden een positieve ontwikkeling. Wel waren niet alle problemen opgelost. Daarvoor was verdere begeleiding door het moderamen nog noodzakelijk. Het moderamen van de commissie was van mening dat de onderlinge verhoudingen in de meer op de afstemming van het werk gerichte communicatie weer verstoord zouden kunnen raken door een escalatie. In de loop van de tijd werd het moderamen gesteerd in deze opvatting.

Met de coördinator zijn 9 supervisiegesprekken gevoerd. Hij heeft zich in deze periode sterk in positieve zin ontwikkeld. De opzet was om geleidelijk de frequentie van de zittingen te verlagen.

Op 20 december 1996 is door de twee moderamina van deputaten ADMA en Hulpverlening een brief aan de Commissie Landelijk Bureau gezonden, waarin de commissie met klem verzocht werd het initiatief te nemen tot gesprekken om tot een gezamenlijke visie op het Landelijk Bureau te komen. In de vergadering van 9 januari 1997 heeft de Commissie Landelijk Bureau besloten geen visie op het Landelijk Bureau te ontwikkelen, maar een gedachtenwisseling op gang te brengen over de doelstelling en taakopdracht van het Landelijk Bureau. Daartoe aangemoedigd door een tweede brief van de twee moderamina van deputaten ADMA en Hulpverlening over hetzelfde onderwerp d.d. 25 februari 1996 heeft de Commissie Landelijk Bureau hierover een notitie opgesteld.

Tijdens de vergadering van de Commissie Landelijk Bureau van 9 januari 1997 bleek dat er tussen deputaten Hulpverlening/ADMA en medewerkers van het Landelijk Bureau over problemen op het Landelijk Bureau werd gecommuniceerd. De voorzitter van de commissie heeft er toen op gewezen dat hiermee grote risico's werden genomen. Dit legde de achtergrond van signalen dat er opnieuw escalatie zou kunnen ontstaan.

Deze escalatie vond inderdaad plaats tijdens de personeels-vergadering van 3 april 1997. Tijdens de rondvraag escaleerde het gesprek tussen een beleidsmedewerker van het Diaconaal Bureau en de coördinator over het uitblijven van een beslissing ten aanzien van een reeds langer geleden door het Diaconaal Bureau aangevraagde en noodzakelijk geachte investering, die in een eerder stadium niet door deputaten KAB was gehonoreerd. De coördinator heeft getracht de verhoudingen te herstellen. Zijn poging bleef zonder succes. Daarop heeft hij gelet op hetgeen was voorgevallen en gelet op zijn gezondheidstoestand meegedeeld niet langer in staat te zijn werkzaamheden voor de aansturing van het Landelijk Bureau te verrichten.

Het moderamen heeft zich hierna afgevraagd of het mogelijk en wenselijk was om het plan van aanpak verder uit te voeren of dat de werkzaamheden van de commissie beëindigd zouden moeten worden. De commissie heeft daarover op 11 april 1997 overleg gevoerd met deputaten ADMA en Hulpverlening en kort daarna, in een gezamenlijke vergadering op 28 april 1997, met alle bij het Landelijk Bureau betrokken deputaatschappen. Het moderamen heeft uit deze vergadering de volgende conclusies getrokken:

1. Het overgrote deel van de aanwezigen is van mening dat het besluit van de laatste Generale Synode over het Landelijk Bureau uitgevoerd moet worden.
2. De tot nu toe gevolgde en door de deputaatschappen geaccordeerde aanpak van de Commissie Landelijk Bureau heeft te weinig draagvlak binnen de betrokken deputaatschappen en kan bij het niet-moderamendeel van de Commissie Landelijk Bureau inmiddels op geen of minimale steun rekenen.
3. Het in de vergadering gedane voorstel een interim-manager te benoemen om de opdracht van de synode vorm te geven wordt breed gedragen. Geen van de deputaatschappen is bereid hiervoor financiële middelen ter beschikking te stellen.
4. De deputaatschappen zijn bereid van hun medewerkers te verlangen dat zij een nieuw reorganisatieproces ingaan.

Het moderamen heeft de ontstane situatie op 29 april 1997 besproken met het Deputaatschap Vertegenwoordiging van de Kerken. Dit gesprek heeft er toe geleid dat het moderamen besloten heeft de werkzaamheden te continueren en onder meer de volgende voorstellen aan de commissie te doen om:

- a. met onmiddellijke ingang de begeleidende werkzaamheden en de supervisiegesprekken te beëindigen.
- b. hoewel deze aanpak niet de voorkeur van het moderamen heeft, het voorstel van de vergadering van de gezamenlijke deputaatschappen d.d. 28 april 1997 over te nemen en de heer C. Groeneveld, die als voormalig lid van het deputaatschap Kerkelijk Administratief Bureau bekend is met het Landelijk Bureau en thans lid is van het deputaatschap Buitenlandse Zending, te vragen om op korte termijn als interim-manager te beginnen. Het moderamen zag dit als een laatste poging om tot een goed functionerend Landelijk Bureau te komen.

De Commissie Landelijk Bureau heeft deze voorstellen op 13 mei 1997 overgenomen. De heer C. Groeneveld heeft zich bereid verklaard als interim-manager te fungeren.

In een tweede vergadering met alle betrokken deputaatschappen op 10 juni 1997 is constructief verder gesproken aan de hand van 2 notities, namelijk 'Doelstelling en taakopdracht Landelijk Bureau' en 'Van samen werken naar samenwerken'. Op basis daarvan werd besloten om onder leiding van de commissie gezamenlijk verder te werken aan de realisering van een goed functionerend Landelijk Bureau. De essentie van deze notities treft u aan in de hoofdstukken 3.1 en 3.2 van dit rapport.

Deputaten benoemden br. C. Groeneveld als interim-manager. De interim-manager kreeg de volgende opdracht:

1. Op praktische wijze invulling geven aan een concrete samenwerking tussen de verschillende deputaatschappen, op basis van de beide eerder genoemde notities.
2. zorg te dragen voor het feitelijke en efficiënte functioneren van het Landelijk Bureau.
3. het adviseren van de Commissie Landelijk Bureau over bij het realiseren van het Landelijk Bureau te nemen beslissingen.

Voor de uitvoering van zijn werkzaamheden werden hem de volgende bevoegdheden verleend:

1. gevraagd en ongevraagd de Commissie Landelijk Bureau en de voorlopige stuurgroep (zie onder) te adviseren over alle aangelegenheden die betrekking hebben op het Landelijk Bureau

2. om binnen de besluiten van de Generale Synode, het beleid van de deputaatschappen met betrekking tot de werkorganisatie en de vastgestelde budgetten alle beslissingen te nemen die voor het realiseren van het Landelijk Bureau noodzakelijk zijn. Hieronder valt ook het afwerken van zaken, zoals arbeids-overeenkomsten, die verband houden met het werkgeverschap van het deputaatschap KAB.

Voorlopig op een nieuwe structuur van het Landelijk Bureau hebben de deputaatschappen een voorlopige stuurgroep ingesteld. In deze stuurgroep hebben de volgende vertegenwoordigers zitting:

1. mevrouw Van der Schaaf, namens deputaatschappen Hulpverlening en ADMA
2. de heer Procee, namens deputaatschap Buitenlandse Zending
3. de heer Van der Ven, namens deputaatschap KAB.

De heer Groeneveld woont de vergaderingen bij als adviseur.

De voorlopige stuurgroep is bevoegd om beslissingen te nemen over de dagelijkse gang van zaken voor zover de interim-manager hiertoe niet in staat is. De beslissingen worden genomen binnen de huidige bevoegdheden van de deputaatschappen en de Commissie Landelijk Bureau.

Op 18 juni 1997 werden de medewerkers omtrent de ontwikkelingen en plannen geïnformeerd en werd de interim-manager geïntroduceerd. De heer Groeneveld woont sedertdien de vergadering van de commissie als adviseur bij.

Onder leiding van de heer Groeneveld heeft het functioneren van het Landelijk Bureau zich positief ontwikkeld. De conclusie is wel dat er ook in de toekomst leiding moet worden gegeven en dat de sturing van het Landelijk Bureau beter gestructureerd dient te worden. De sturing door de deputaatschappen moet overgedragen worden aan een bestuurscommissie. Over het management is de commissie van mening dat:

1. de manager vooralsnog een gekwalificeerde niet betaalde kracht met aantoonbare managementcapaciteiten en -ervaring en met een zakelijke inslag moet zijn;
2. de manager niet lid van één van de deputaatschappen en niet lid van de toekomstige Bestuurscommissie Landelijk Bureau is;
3. de door de Bestuurscommissie Landelijk Bureau aan te stellen manager steeds voor een jaar wordt benoemd;
4. de manager in staat moet zijn per 14 dagen 4 uur op het Landelijk Bureau aanwezig te zijn. Daarnaast moet hij/zij nog ongeveer 4 uur per 14 dagen beschikbaar hebben voor het doornemen van stukken, etc.;
5. indien er binnen het Landelijk Bureau een vacature voor beleidsmedewerker als bureauhoofd ontstaat, in deze vacature lemand moet worden benoemd die in staat is het Landelijk Bureau te managen en de taak van de interim-manager over te nemen. Daaraan zijn uiteraard meerkosten verbonden.

Het bovenstaande wijdt af van de eerder door de Generale Synode genomen besluiten over het bestuur en het management van het Landelijk Bureau. De ontwikkelingen tot nu hebben echter laten zien dat het laten functioneren van het Landelijk Bureau door onderlinge coördinatie op uitvoerend niveau en door het aansluiten enerzijds door het deputaatschap KAB en anderzijds van de beleidsmedewerkers door de andere deputaatschappen niet tot een werkbare situatie leidt. De door de commissie gedane voorstellen zijn dan het meest voor de hand liggende alternatief.

De Commissie Landelijk Bureau heeft zich tenslotte ook geïnteresseerd in de totstandkoming van de rechtspositie voor de medewerkers van het Landelijk Bureau. Deze taak wordt uitgevoerd door de penningmeesters van de deputaatschappen. De commissie heeft zich daarom beperkt tot het stimuleren van de voorgang hiervan.

3 Ontwikkelingen

3.1 De structuur

3.1.1 Bestuurscommissie

Om de aansturing van de leiding van het Landelijk Bureau te verbeteren wordt voorgesteld om een bestuurscommissie in te stellen. Met deze constructie zijn sinds het functioneren van de interim-manager zeer goede ervaringen opgedaan. In de bestuurscommissie hebben de volgende vertegenwoordigers van de bij het Landelijk Bureau betrokken deputaatschappen zitting:

1. mevrouw Van der Schaaf, namens deputaatschappen Hulpverlening en ADMA
2. de heer Procee, namens deputaatschap Buitenlandse Zending
3. de heer Van der Ven, namens deputaatschap KAB.

De vertegenwoordiger van het deputaatschap KAB is voorzitter van de bestuurscommissie. De bestuurscommissie dient alle bevoegdheden van de deputaatschappen, die betrekking hebben op het functioneren van het Landelijk Bureau, gedelegeerd te krijgen. De interim-manager wordt door de bestuurscommissie geworven en telkens voor een jaar benoemd en functioneert onder de verantwoordelijkheid van de bestuurscommissie.

3.1.2 Structuur werkzaamheden

Voor het uitvoeren van de werkzaamheden is overeenstemming bereikt over de volgende afspraken:

1. De werkzaamheden van een deputaatschap worden onder verantwoordelijkheid van dit deputaatschap uitgevoerd.
2. De beleidsmedewerkers van de deputaatschappen functioneren onder directe verantwoordelijkheid van hun deputaatschap.
3. De secretariële werkzaamheden worden onder rechtstreekse verantwoordelijkheid van de deputaatschappen uitgevoerd. De secretaresses voeren deze werkzaamheden onder de directe leiding van de

beleidsmedewerkers van het betreffende deputaatschap uit. Uitgangspunt bij de totstandkoming van het Landelijk Bureau was dat de samenvoeging de efficiency van de werkzaamheden diende te bevorderen. Het tegendeel is het geval indien de secretaresses overgaan naar het Kerkelijk Administratief Bureau. Door de toename van de noodzakelijke coördinatie wordt de efficiencywinst teniet gedaan. Met deze en de onder punt 5 vermelde afspraken wordt het door de Generale Synode genomen besluit over de overgang van de secretaresses naar het Kerkelijk Administratief Bureau naar de letter niet, maar naar de geest wel uitgevoerd. Onder secretariële werkzaamheden vallen:

- het organiseren van vergaderen (afspraken data, bespreken of organiseren van vergaderfaciliteiten);
 - het opstellen van de agenda;
 - het verzamelen en verzenden van de vergaderstukken;
 - het notuleren van vergaderingen;
 - het registreren van inkomende post;
 - het verspreiden van de post;
 - het bewaken van de afhandeling van de post;
 - het maken van afspraken voor beleidsmedewerkers;
 - het verzorgen van correspondentie waarvoor geen kennis op het niveau van een beleidsmedewerker is vereist.
4. Het KAB verricht de taken die door de GS zijn opgedragen en die zijn opgenomen in bijlage 33 K.O. Ten behoeve van de in het Landelijk Bureau opgenomen deputaatschappen levert het KAB o.a. de volgende diensten:

- financiële administratie;
- abonnementen- en adressenadministratie;
- beheer gebouw en met huisvesting verband houdende faciliteiten, zoals schoonmaak, inkoop kantoorbenodigdheden, etc.
- beheer centraal computersysteem;
- bediening telefooncentrale;
- typewerkzaamheden, voor zover deze geen inhoudelijke kennis van het onderwerp vragen;
- kopieerwerkzaamheden;
- postbehandeling;
- secretariële werkzaamheden ter vervanging van secretaresses van overige deputaatschappen.

5. Zolang er van de onder 4 genoemde taken in de functies van de huidige secretaresses aanwezig zijn, blijft deze situatie vooralsnog gehandhaafd. Bij toekomstige uitbreiding van de omvang van de secretaressewerkzaamheden, zullen de onder 4 genoemde werkzaamheden worden overgedragen aan het Kerkelijk Administratief Bureau. Uitbreiding van het aantal secretaresses zal eventueel pas mogelijk zijn, wanneer er geen onder 4 genoemde taken meer bij de huidige secretaresses aanwezig zijn en er nog ruimte voor verdere uitbreiding is.

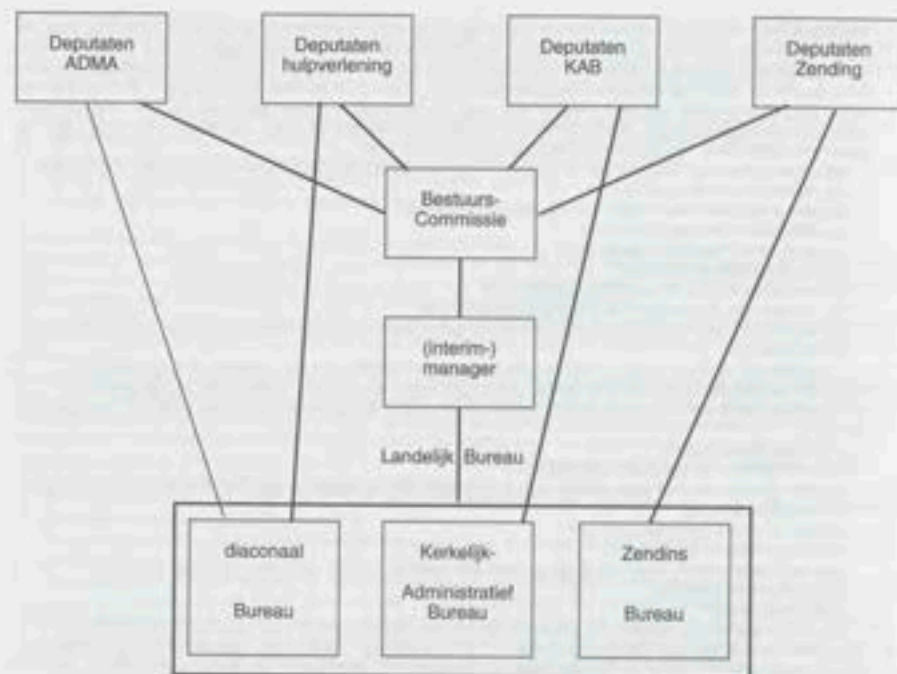
6. Het Kerkelijk Administratief Bureau levert de onder 4 genoemde diensten aan het Diaconaal Bureau en aan het Zendingsbureau. De diensten worden door het Kerkelijk Administratief Bureau zo goed en zo volledig mogelijk overeenkomstig de wensen van het Diaconaal Bureau en het Zendingsbureau geleverd. De diensten worden zo tijdig aangevraagd dat het Kerkelijk Administratief Bureau in staat is de levering daarvan te organiseren. Het Kerkelijk Administratief Bureau zal de werkzaamheden zo organiseren dat de diensten soepel geleverd kunnen worden. Wanneer een bureau behoefte heeft aan meer ondersteuning dan de voor het bureau beschikbare capaciteit, dan wordt deze ondersteuning verleend, eventueel met behulp van tijdelijke capaciteitsuitbreiding.

7. Het Diaconaal Bureau en het Zendingsbureau zijn verplicht de onder 4 genoemde diensten van het Kerkelijk Administratief Bureau af te nemen. Deze bureaus hebben op de grond niet de vrijheid de diensten bij anderen te betrekken.

8. De kosten van de geleverde diensten worden op basis van nacalculatie doorbelast aan de verschillende bureaus. De deputaatschappen ontvangen per kwartaal een overzicht van de gemaakte kosten. Wanneer de kosten van de verleende diensten meer zijn dan de voor een bureau beschikbare middelen, dan is deze overschrijding voor rekening van het betreffende deputaatschap.

9. Indien door een beperkte beschikbaarheid van medewerkers of een samenloop van werkzaamheden door het Kerkelijk Administratief Bureau niet of niet volledig aan het verzoek om diensten te leveren kan worden voldaan, overlegt de (interim-)manager met het vragende bureau/de vragende bureaus over een oplossing. Leidt dit overleg niet tot een voor partijen bevredigende oplossing dan beslist de (interim-)manager hoe de werkzaamheden zullen worden uitgevoerd. Hij deelt zijn beslissing aan het/de betrokken bureau(s) mee.

Op deze wijze ontstaat een Landelijk Bureau, dat uit zelfstandige bureaus bestaat, die ter wille van personele (o.a. vervangbaarheid) en economische voordelen (o.a. lagere kosten huisvesting, gezamenlijke inkoop) gezamenlijk gehuisvest zijn en gezamenlijk gebruik maken van diensten van het Kerkelijk Administratief Bureau, waarbij elk bureau blijft functioneren onder de verantwoordelijkheid van zijn deputaatschap. Schematisch ontstaat dan de volgende organisatie:

3.2 Financiën

De problemen binnen het Landelijk Bureau manifesteerden zich het sterkst rond de verdeling van de (financiële) middelen, met name rond investeringen. Met het oog daarop zijn de volgende afspraken gemaakt:

1. De investeringen vinden plaats op basis van een driejaarlijkse investeringsbegroting.
2. Deze investeringsbegroting wordt opgesteld door de (interim)manager in samenwerking met de hoofden van de bureaus en wordt ter beoordeling voorgelegd aan de bestuurscommissie. Bij de investeringsbegroting wordt een raming opgenomen van de doorbelasting van de kosten per deputaatschap.
3. De bestuurscommissie bespreekt de investeringsbegroting en zorgt voor terugkoppeling naar de betrokken deputaatschappen. Wanneer de investeringsbegroting akkoord is bevonden, wordt deze door het deputaatschap Kerkelijk Administratief Bureau als onderdeel van zijn begroting ingediend bij de Generale Synode. Vanaf de Generale Synode van 1996 komen alle gelden voor investeringen in de begroting van het deputaatschap Kerkelijk Administratief Bureau.
4. Na behandeling/goedkeuring door de Generale Synode wordt de uitvoering van de driejaarlijkse investeringsbegroting in handen gelegd van de (interim)manager.
5. Werst een bureau op basis van de goedgekeurde investeringsbegroting te investeren, dan wordt daartoe een verzoek aan de (interim)manager gedaan, die in overleg met het betrokken bureau een voorstel tot besteding uitwerkt en ter goedkeuring aan de bestuurscommissie voorlegt. Hij draagt er, binnen het kader van het vorenstaande, zorg voor dat de investering zo spoedig mogelijk wordt gerealiseerd.
6. De kosten van de investeringen worden op basis van nacalculatie doorbelast naar de deputaatschappen.

3.3 Ophffen Commissie

De Commissie Landelijk Bureau acht het gelet op de positieve ontwikkelingen mogelijk om de commissie op te heffen per 1 juli 1999, zodat de taken aan de bestuurscommissie kunnen worden overgedragen. Indien er zich tussen het moment waarop dit rapport is geschreven en de behandeling hiervan door de Generale Synode onvoorziene ontwikkelingen voordoen, dan zal de Commissie Landelijk Bureau met nadere voorstellen komen.

3.4 Voorstellen

De Commissie Landelijk Bureau stelt u het volgende voor:

1. In te stemmen met het instellen van de Bestuurscommissie Landelijk Bureau bestaande uit drie door de bij het Landelijk Bureau betrokken deputaatschappen aan te wijzen leden. De deputaatschappen ADMA en Hulpverlening zijn gezamenlijk met een lid vertegenwoordigd.
2. De bestuurscommissie op te dragen haar eigen werkwijze vast te stellen.
3. De bestuurscommissie de in hoofdstuk 3.1.1 genoemde taakopdracht en bevoegdheden te verlenen.
4. In te stemmen met de in hoofdstuk 3.1.2 vermelde afspraken.
5. In te stemmen met de in hoofdstuk 3.2 beschreven werkwijze met betrekking tot de financiën.
6. De Commissie Landelijk Bureau per 1 juli 1999 op te heffen.

BULAGE 91 Art. 220

RAPPORT 15 VAN COMMISSIE 7 INZAKE RECHTSPOSITIEREGELING NIET-AMBTELIJKE MEDEWERKERS

In dit rapport wordt ingegaan op hetgeen in verschillende deputatenrapporten vermeld staat over de rechtspositieregeling van niet-ambtelijke medewerkers (werknemers). Te denken valt aan het rapport van de deputaten Financiële Zaken, dat op deze materie ingaat in §§ 2 en 12 en in de bijlagen 5 en 6. Verder gaan ook deputaten Kerkelijk Administratief Bureau er uitvoerig op in in § 5 en in bijlage 1 van hun rapport. Het wordt ook vermeld in het rapport van deputaten ADMA, te weten in § 3 van het rapport van de moderamina van ADMA en Hulpverlening terzake van het Diaconaal Bureau. Ook deputaten Buitenlandse Zending schrijven erover in § 5.5.3.5.1, van hun rapport. Tenslotte komt ook in het rapport van deputaten financiële TU een passage voor, dat erover handelt, onder de titel "Besluit van de Generale Synode 1995". Bij de daarin neergelegde visie sluit het rapport van het Curatorium zich geheel aan in § H.

Besluit G.S. 1995

Achtergrond van de hele materie wordt gevormd door de besluiten van de G.S. 1995, te vinden in de Acta in art. 224 sub 7 tot en met 12. Voor de duidelijkheid schrijven we enkele van deze bepalingen hier af.

De synode besloot dat alle niet-ambtelijke medewerkers van deputaatschappen formeel in dienst zijn van de generale synode, die als werkgever wordt vertegenwoordigd door haar deputaten Kerkelijk Administratief Bureau, zulks ingaande 1 jan. 1996 (besluit 7).

Dit besluit bracht mee dat er een aanvulling moest komen bij art. 84 K.O. De synode besloot daartoe en bij genoemd kerkorde-artikel kwam een derde stipulatie, die luidt:

"Voor de uitvoering van niet-ambtelijk werk kan de generale synode medewerkers (doen) aanstellen. Deze aanstelling zal geschieden met inachtneming van de door de generale synode vastgestelde rechtspositieregeling(en). De generale synode wordt in haar werkgeversfunctie vertegenwoordigd door haar deputaten Kerkelijk Administratief Bureau. Niet ambtelijke werkers vervullen hun taak onder leiding van de deputaten op wier terrein zij werken" (besluit 9).

Dit besluit bracht weer de noodzaak mee om de instructie van deputaten KAB aan te vullen. Ook daartoe besloot de synode door aan de instructie toe te voegen:

"E. ten behoeve van de generale synode het vertegenwoordigen van deze vergadering als werkgever in de zin der wet van alle niet-ambtelijke kerkelijke werkers van de deputaatschappen" (besluit 10).

Tenslotte moest een en ander ook nog verwerkt worden in de rechtspositieregeling, opgenomen als bijlage 39 K.O. Ook daartoe besloot de synode. Van de in deze regeling aangebrachte wijzigingen is die van Art. 2 de belangrijkste. Dat artikel luidt nu:

"Werkgever: de Raad van de Christelijke Gereformeerde Kerk, c.q. de Generale Synode, ten deze vertegenwoordigd door haar deputaten door wie de werknemer is benoemd en haar deputaten Kerkelijk Administratief Bureau" (besluit 11).

Deputaten Financiële Zaken kregen opdracht deputaten KAB bij te staan bij de uitvoering van de genomen besluiten (besluit 12).

Interpretatie van de synode-besluiten

Deputaten Financiële Zaken hebben hun opdracht aangevat, maar bij de uitvoering ervan deden zich moeilijkheden voor. Moelijkheden die het gevolg waren van twee verschillende interpretaties van de besluiten van de G.S. 1995. Ondanks uitvoerig overleg tussen de verschillende bij deze materie betrokken deputaatschappen en met name van de penningmeesters van deze deputaatschappen, is men niet in staat gekomen de verschillen in interpretatie op te lossen, zodat er nu duidelijk nog twee (om niet te spreken van drie) standpunten zijn. Uw vergadering kan dat gemakkelijk constateren door de bijlagen 5 en 6 bij het rapport van deputaten Financiële Zaken te vergelijken met bijlage 1 bij het rapport van deputaten KAB. Wat is het geval?

Deputaten KAB met name zijn uitgegaan van het principe dat de synode besloot dat alle niet-ambtelijke medewerkers in dienst staan van de generale synode en dat deze zich laat vertegenwoordigen door deputaten KAB. Zo staat het inderdaad in de bovengenoemde besluiten 7, 9 en 10. Onder 'niet-ambtelijke medewerkers' verstaan deputaten KAB alle medewerkers op het Landelijk Bureau, die daar niet als predikant (ad art. 6 K.O.) werkzaam zijn in dienst van een bepaald deputaatschap. Dus niet alleen de administratieve krachten op het KAB, maar ook de secretaresses en de beleidsmedewerkers van de in het Landelijk Bureau participerende deputaatschappen. Bovendien valt ook het Onderwijs Ondersteunend Personeel (OOP) van de Theologische Universiteit er volgens deputaten KAB onder.

Deputaten Financiële Zaken hebben een andere visie. Een visie waarvoor zij zich ook kunnen beroepen op de besluiten van de G.S. 1995. In besluit 9 staat behalve dat de niet-ambtelijke medewerkers in dienst staan van de generale synode ten deze vertegenwoordigd door deputaten KAB, dat deze medewerkers hun taak vervullen onder leiding van de deputaten op wier terrein zij werken. Daar wordt dus onderscheid gemaakt tussen de 'werkgever' (KAB) en het deputaatschap dat het werk bepaalt (b.v. Zending of ADMA). Op zich behoeft hier nog geen misverstand uit voort te vloeien, aangezien op deze wijze alleen maar onderscheid gemaakt wordt tussen de instantie, bij wie de werknemer formeel in dienst is (KAB) en de instantie, die het werk opdraagt.

Wat evenwel voor problemen heeft gezorgd is wat de synode stipuleerde in besluit 11. Daar is namelijk bepaald dat de generale synode zich als werkgever laat vertegenwoordigen door deputaten door wie de werknemer is benoemd en door deputaten KAB. Zo is het nu vastgelegd in de Rechtspositieregeling (bijlage 39 K.O.), is uit art. 84 sub 3 K.O. af te lezen dat alleen deputaten KAB de synode vertegenwoordigen, wat er

in de Rechtspositieregeling staat doet concluderen dat er een tweeledige vertegenwoordiging is, te weten deputaten KAB en het deputaatschap waarvoor de werkhoeër werk verricht.

Uit hun rapportage blijkt dat deputaten Financiële Zaken de interpretatie van de tweeledige vertegenwoordiging voorstaan, daarin gevolgd door de deputaten vertegenwoordigd in het Diaconaal Bureau. Deputaten KAB wijzen deze uitleg af en beroepen zich op de uitspraak, dat de synode vertegenwoordigd wordt door deputaten KAB (alleen).

Geconstateerd moet worden, dat er inderdaad geen consistentie is in de besluiten van de synode, althans dat er een discrepantie gelezen kan worden tussen de genomen besluiten. Dat heeft helaas voor verschil van visie gezorgd, die binnen de toch al soms moeilijke situatie op het Landelijk Bureau ook nog heeft bijgedragen in de daar bestaande verschillen. Het is daarom duidelijk dat deze zaak tot een oplossing dient te komen en dat de synode een besluit dient te nemen, dat niet voor verschillende interpretaties vatbaar is.

Positie van 'Apeldoorn'

Het verschil van interpretatie laat zich het duidelijkst gevoelen op het Landelijke Bureau, waar immers alle niet-ambtelijke medewerkers hun taak verrichten. Formeel gesproken is uiteraard ook het OOP van de TU bij de onderhavige kwestie betrokken, maar doordat deze werknemers hun werk niet in Veenendaal verrichten en er geen frequent contact tussen 'Veenendaal' en 'Apeldoorn' is, speelt de verschillende interpretatie daar niet een directe rol.

Wel is duidelijk, dat het besluit van de synode van 1995 zo uitgelegd kan worden dat ook het OOP als bestaande uit niet-ambtelijke medewerkers, onder de gemaakte regeling valt en dus ook formeel in dienst (behoort te) staan van deputaten KAB. Het laat zich niet meer precies achterhalen of de synode dit ook heeft bedoeld, maar waarschijnlijk is dit niet. In de discussie waaruit de bedoelde besluiten zijn voortgevloeid, was op geen enkele wijze sprake van het OOP aan de TU. Het is waarschijnlijker om aan te nemen dat dit OOP aan de aandacht van de synode ontgaan is toen zij haar besluiten nam, dan dat de synode de besluiten ook bedoelde toe te passen op dit OOP.

Om deze reden is het dan ook alleszins plausibel om ten aanzien van het OOP het voorstel van deputaten financieel TU, gesteund door het curatorium, te volgen. Mede ook op grond van het feit, dat het werk dat het OOP verricht niet in Veenendaal, maar elders verricht wordt en in bepaalde gevallen zelfs een heel specifiek karakter draagt. Uw commissie heeft over deze zaak al gerapporteerd in haar rapport 6.

Welke oplossing?

Er zal een keus gemaakt moeten worden, opdat de onzekerheid over de juiste interpretatie van de synode-besluiten niet langer blijft bestaan. Uw commissie is van mening dat de visie van deputaten KAB de voorkeur verdient, met uitzondering van de visie van deze deputaten op het OOP van de TU.

De argumenten die uw commissie voor deze keus heeft zijn de volgende:

1. De besluiten van de synode 1995 terzake zijn genomen in het kader van de verhoudingen op het Landelijk Bureau en de weg die gezocht werd om tot normalisering van die verhoudingen te komen. Een van de daartoe noodzakelijke maatregelen was het onderbrengen van alle niet-ambtelijke medewerkers onder één werkgever, al was dit werkgeverschap dan slechts formeel bedoeld.
2. Uw commissie is van mening dat besluit 9 van de synode waarbij een nadere stipulering bij art. 84 K.O. wordt vastgesteld, uitgangspunt voor de interpretatie moet zijn. Daar wordt gesproken van deputaten KAB als de vertegenwoordiger van de synode. Wat daarnaast in die stipulering bij art. 84 K.O. gezegd wordt over andere deputaatschappen heeft niets te maken met de werkgeverfunctie, waar het eerder in die bepaling om gaat.
3. Ten onrechte is in besluit 11 waar de Rechtspositieregeling werd aangepast, van een tweeledige vertegenwoordiging sprake. Dit vloeit geenszins uit de eerder genomen besluiten voort en mag dus zo ook niet verstaan worden. In dit opzicht zou de uitspraak van de synode dan ook herzien moeten worden.

Met de keus voor het voorstel van deputaten KAB wordt impliciet gezegd, dat het voorstel van deputaten Financiële Zaken niet de voorkeur van uw commissie verdient. Hoe goed bedoeld dit voorstel ook mag zijn, het gaat ten diepste uit van een niet-correcte interpretatie van de synodebesluiten. Naar ons oordeel wreekt zich hier het feit - en terecht maken deze deputaten daar melding van in hun rapport - dat zij inzake deze materie niet meer door de synodale commissie gehoord zijn voorafgaande aan de behandeling ervan ter synode.

Uw commissie is wel gevoelig voor een enkel argument zoals deputaten Financiële Zaken dat aanreiken om de tekst van het bepaalde bij art. 84 K.O. aan te passen omdat de tekst zoals die nu luidt minder nauwkeurig is.

Voorstellen

Als uw commissie nu tot voorstellen komt doet zij dat in de hoop dat de besluiten van de synode van 1995 hierdoor niet langer voor misverstand vatbaar zullen zijn en dat de nu te nemen besluiten dienen mogen aan een verduidelijking van de positie van alle betrokkenen. We denken hierbij met name aan de niet-ambtelijke medewerkers op het Landelijk Bureau, van wie we begrepen hebben dat zij intussen allen formeel in dienst van het KAB zijn en dat zij allen voor hun pensioenvoorziening ondergebracht zijn bij het Pensioenfonds PGGM.

Uw commissie stelt voor dat de synode zal besluiten:

1. Art. 84 sub 3 K.O. aldus te wijzigen:
Voor de uitvoering van niet-ambtelijk werk kan de generale synode medewerkers (doen) aanstellen. Deze aanstelling zal geschieden met inachtneming van de door de generale synode vastgestelde rechtspositieregeling(en).

De generale synode wordt als werkgever vertegenwoordigd door

- a. de deputaten Landelijk Kerkelijk Administratief Bureau voor zover het medewerkers betreft, die werkzaam zijn op het Landelijk Kerkelijk Bureau;
 - b. door het curatorium, c.q. deputaten-financieel van de Theologische Universiteit, voor zover het medewerkers betreft, die werkzaam zijn aan deze Universiteit; het curatorium voor de niet-ambtelijke docenten en deputaten-financieel voor het onderwijs ondersteunend personeel.
- Niet-ambtelijke werkers vervullen hun taak onder leiding van de deputaten op wier terrein zij werken.
2. In de instructie van deputaten LKB (bijlage 33 K.O.) § E aan te vullen met de woorden: "die in het Landelijk Kerkelijk Bureau participeren".
 3. De Rechtspositieregeling (bijlage 39 K.O.) vast te stellen, zoals deze door deputaten LKB als bijlage 1 bij hun rapport is gepresenteerd, met dien verstande dat de aanhef zal luiden:
Rechtspositieregeling van kerkelijke werkers, dan wel van niet-ambtelijke medewerkers van deputaatschappen als bedoeld in art. 84, lid 3a K.O. en dat in deze voorgestelde regeling elke verwijzing naar curatoren zal vervallen.
Dit laatste dient ook te geschieden in art. 2 en de ondertekening van de model-arbeidsovereenkomst.
 4. Art. 4 sub b van de instructie van deputaten-financieel TU te laten beginnen met:
"het benoemen van het onderwijs ondersteunend personeel" en verderop in dat artikel de term "overig personeel" te vervangen door "onderwijs ondersteunend personeel".
 5. Deputaten-financieel Theologische Universiteit op te dragen een rechtspositieregeling op te stellen voor de niet-ambtelijke docenten en het onderwijs ondersteunend personeel aan de TU, naar analogie van de rechtspositieregeling voor niet-ambtelijke medewerkers op het Landelijk Kerkelijk Bureau en daarover te rapporteren aan de volgende synode.

P. den Butter, rapporteur.

BILAGE 92

Art. 225, 272

RAPPORT 7 VAN COMMISSIE 6 KERK EN SAMENLEVING INZAKE DE BILAGE BIJ HET RAPPORT VAN DEPUTATEN ADMA, BETREFFENDE: DIACONAAT, DIAKEN EN KERKELIJKE VERGADERINGEN

1. Opdracht

Deputaten ADMA hebben van de G.S. van Apeldoorn in 1992 de opdracht gekregen "zich te bezinnen op de wijze van functioneren van de diaconen op de kerkelijke vergaderingen en op de wijze waarop het diaconaat op de kerkelijke vergaderingen aan de orde komt; hierover te rapporteren op de volgende generale synode en de vergadering te dienen met voorstellen in het licht van de synodebesluiten sinds 1962." Deputaten hadden de opdracht in 1995 nog niet afgerond, daarom heeft de G.S. van Zierikzee in 1995 genoemde opdracht gecontinueerd.

2. Werkwijze

Uw commissie is van oordeel dat de gekozen werkwijze van deputaten goed aansluit op de verleende opdracht van de G.S.

3. Historische schets

Met betrekking tot het gedeelte in het rapport over de historische schets wil uw commissie een aantal opmerkingen maken.

1. In de door deputaten weergegeven historische schets zijn twee belangrijke lijnen uitgezet, nader onderzocht en hebben gediend voor de bezinning, t.w.
 - a. de besluiten van de generale synodes sinds 1962
 - b. de rede van prof. J. Hovius op de diaconale conferentie van 1951
2. Uw commissie onderschrijft de opvatting dat de ambten gelijkwaardig zijn, terwijl ze niet gelijk zijn.
3. De vraag of de door Hovius genoemde "communis opinio" al is bereikt, meent uw commissie met twee reacties te moeten beantwoorden.
 - Deputaten hebben o.a. door middel van dit bezinningstuk inmiddels een "communis opinio" bereikt.
 - De diaconen en de kerkelijke vergaderingen zijn blijkens het eigen onderzoek van deputaten nog niet zo ver.
4. De vraag over de betrokkenheid van diaconen bij het specifieke werk van de andere ambtsdragers blijft een open vraag waar de kerkorde ook geen aanwijzingen over geeft.

Voor het overige acht uw commissie de geboden schets een goede weergave van de ontwikkelingen na 1961. De geschetste ontwikkelingen rechtvaardigen tevens dat betreffende het diaconaat en het diaconambt de kerkorde t.z.t. wordt herzien c.q. aangevuld.

4. Schriftgegevens

Uw commissie acht de Schriftgegevens m.b.t. het diaconaat en het diaconambt voldoende in relatie tot de verstrekte opdracht. Het diaconambt komt daarin duidelijk tot uitdrukking. Er is ook voldoende duidelijkheid geboden over de kerkenraad als geheel. Gezamenlijk hebben de ambten haar oorsprong in Christus. Het woord "fundamenteel" in par. 4.5 acht uw commissie overbodig en mogelijk verwarend.

5. Stand van zaken

Uw commissie heeft met belangstelling kennisgenomen van het empirisch onderzoek. Uw commissie acht

zich niet competent over de onderzoeksmethode een oordeel te geven. De resultaten van het onderzoek geven weer de verwachtingen die in de kerken leven. Uw commissie stelt u voor als zodanig de uitkomst van het onderzoek te beschouwen.

6. Aanbevelingen

Uw commissie stelt, na overleg met deputaten, voor de zinnen: "Naar onze mening de volgende aanbevelingen", als volgt te wijzigen: "Naar onze mening is één van de fundamentele oorzaken van de moeite van de diaconen ten aanzien van zijn functioneren op kerkelijke vergaderingen en van de gebrekkige aandacht voor het diaconaat op deze vergaderingen gelegen in het feit dat in de praktijk van het gemeentelijke en kerkelijke leven een duidelijke aan de Schrift genoemde visie op het diaconaat niet altijd functioneert."

Uw commissie deelt de mening van deputaten dat een herwaardering gewenst is voor het functioneren van de diaconen op de kerkelijke vergaderingen en de aandacht voor het diaconaat op de kerkelijke vergaderingen. Uw commissie is van mening dat er een nadere analyse te maken is:

1. de diaconen zouden zelf meer zicht moeten hebben op hun roeping/ taak en het functioneren ervan op de kerkelijke vergadering dienen te bevorderen;
2. in de kerken zal een klimaat dienen te ontstaan waarin het diaconaat een duidelijke plaats heeft.

De basis voor het realiseren van het verbeteren van het gestelde in deze twee punten is naar het inzicht van uw commissie gelegen in en gericht op de gemeente. Via een groei-model kan en zal dat zijn doorwerking kunnen verwerven binnen het geheel van het kerkelijke leven. In dit licht heeft uw commissie er moeite mee de voorstellen integraal over te nemen.

Voor de CDC's is er naar de mening van uw commissie een belangrijke en zinvolle taak weggelegd. Door het deelnemen aan de CDC-activiteiten van de diaconieën kan men elkaar dienen. Deputaten ADMA kunnen de CDC's hiervoor toerusten.

7. Voorstellen

1. De G.S. dank deputaten ADMA voor het geboden rapport inzake het functioneren van diaconen en diaconaat op de kerkelijke vergaderingen.
2. De passage "of de armen verzorgd worden" in artikel 41 van de Kerkorde te wijzigen in: "of de diaconale roeping vervuld wordt".
3. Deputaten op te dragen par. 1 t/m 6.4 en 8 van het rapport "Diaconaat, diaconen en kerkelijke vergaderingen" de kerkverraden en de classes ter bezinning aan te bieden opdat het als leidraad dient voor de versterking van het diaconaal bewustzijn en het functioneren van het diaconaat in de gemeente en binnen het klassicaal ressort.
4. De classes verzoeken te bevorderen dat er binnen haar ressort een goed functionerende CDC is.
5. De classes verzoeken naar art. 41 lid 1 K.O. een zodanige regeling te treffen dat het diaconaat en diaconambt beter tot ontwikkeling kan komen of verder versterkt kan worden. Dit in goed overleg met de CDC en/of diaconieën.
6. Deputaten op te dragen diaconen via de CDC's verder toe te rusten tot hun taak om op kerkelijke vergaderingen te kunnen functioneren en ter versterking van het diaconaat in de gemeente.
7. Deputaten opdracht te geven via de CDC's een evaluatie te houden van deze voorstellen en in het licht daarvan de G.S. van 2001 te rapporteren en met nieuwe voorstellen te dienen.

G. van Brenk, rapporteur

BILAGE 93
Art. 226, 230

RAPPORT 2 VAN COMMISSIE 4 (VROUW EN AMBT) INZAKE HET RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR DE VRAGEN ROND VROUW EN AMBT

1. Amendementen en voorstellen

Vanuit de vergadering zijn de volgende amendementen en voorstellen ingediend:

Amendementen ds. J. van Amstel:

1. spreekt uit:

dat in het licht van de gereformeerde Schriftbeschuwing het standpunt ten aanzien van de vrouw in het ambt, dat in de Christelijke Gereformeerde Kerken steeds heeft gegolden, schriftuurlijk is;

2. en besluit

2. het moderamen op te dragen dit rapport beschikbaar te stellen aan de kerken, b en c te laten vervallen

Amendement ds. J. P. Bolder:

spreekt uit:

dat het standpunt ten aanzien van de vrouw in het ambt, dat in de Christelijke Gereformeerde Kerken steeds heeft gegolden, in het licht van de gereformeerde Schriftbeschuwing het Schriftuurlijke standpunt is.

Voorstel ds. D. Visser en ds. H. v. d. Heuvel

De generale synode

kennis genomen hebbend

van het rapport van deputaten voor de vragen rond vrouw en ambt.

overwegende

1. dat zij geroepen is het werk van deputaten te beoordelen in het licht van de opdracht die de generale synode 1995 aan deputaten verstrekt heeft;
2. dat deputaten bij de uitvoering van de synodale opdracht gestuit zijn op de vraag naar de juiste interpretatie van deze opdracht;
3. dat de Christelijke Gereformeerde Kerken in het verleden (1956) hebben uitgesproken dat er gelijkwaardigheid is tussen de ambten;
4. dat de ambten, zoals die thans in de Christelijke Gereformeerde Kerken functioneren niet rechtstreeks afkomstig zijn uit het OT en NT, maar wel bijbelse wortels hebben;
5. dat het van het grootste belang is dat de kerken in de zaken van vrouw en ambt de eenheid van het kerkverband dienen te bewaren;

van oordeel

1. dat deputaten terecht besloten hebben dat de mogelijkheid open gehouden moest worden dat de bestaande visie onhoudbaar is of bijgesteld moet worden;
2. dat uit de studie van het deputaatschap blijkt dat de ambtelijke structuur zoals wij die in de Christelijke Gereformeerde Kerken kennen schriftuurlijk verantwoord is;
3. dat het te betreuren is dat deputaten niet tot een eensluidende visie konden komen t.a.v. de hermeneutiek en de exegese van de in het geding zijnde Schriftplaatsen;
4. dat het verschil tussen de meerderheid en de minderheid van deputaten ook samenhangt met een verschillende taxatie van de relatie tussen openbaring en cultuur/historie;
5. dat de visie van de meerderheid van deputaten:
 - a. nadrukkelijk aansluiting zoekt bij de gereformeerde Schriftbeschuwing;
 - b. een deugdelijke en overtuigende onderbouwing is van het standpunt dat in de Christelijke Gereformeerde Kerken steeds als het Schriftuurlijke heeft gegolden;
6. dat de visie van de minderheid van deputaten:
 - a. ook nadrukkelijk aansluiting zoekt bij de gereformeerde Schriftbeschuwing;
 - b. recht zoekt te doen aan de weg die God bij de wording van de Schriften gegaan is, maar elementen bevat die vragen oproepen inzake de toepassing van de hermeneutische regels en de concrete exegese;
7. dat het rapport van deputaten veel waardevol materiaal heeft aangedragen, maar nog geen eindrapport is, omdat de relevante Schriftgedeelten nog niet volledig zijn geëxegeseerd;
8. dat gebleken is dat het nodig is zich diepgaand te bezinnen op de bijbelse visie op het ambt;

spreekt uit:

dat de opdracht om binnen het raam van de gereformeerde Schriftbeschuwing een schriftuurlijk-gefundeerde verantwoording te geven nog niet geheel is uitgevoerd; dat daarom de generale synode nog niet in de gelegenheid is over deze zaak een schriftuurlijk-gefundeerde uitspraak te doen;

en besluit:

1. deputaten te danken voor hun grondige studie en rapport;
2. nieuwe deputaten te benoemen met als opdracht, om voortbouwend op de resultaten van het rapport:
 - a. een volledige exegese te geven van de relevante Schriftgedeelten;
 - b. een studie te verrichten naar de bijbelse visie op het ambt;
 - c. daarbij met name ook aandacht te geven aan de grote diversiteit van taken, diensten en ambten waarmee de Heilige Geest de gemeente heeft toegerust en wil toerusten;
 - d. daarbij ook aandacht te geven aan de positie van de vrouw.

Voorstel ds. J. Bosch/ ds. R. van de Kamp/ oud. K. van Smeden:

toevoegen bij overwegende

8. dat deputaten niet tot een eensluidende conclusie konden komen in hun rapport;
9. dat de vraagstukken rondom vrouw en ambt zeer gecompliceerd zijn en vele facetten kennen;
10. dat de vragen rondom vrouw en ambt ook in andere kerken van gereformeerd belijden aan de orde zijn;

van oordeel 5 t/m 7 vervalt, in plaats daarvan:

5. dat zowel de meerderheid als de minderheid van deputaten nadrukkelijk aansluiting zoekt bij de gereformeerde Schriftbeschuwing, maar dat deputaten desniettemin niet tot een eensluidende conclusie konden komen;
6. dat – gezien het gemeenschappelijk belang in de vraagstukken rond vrouw en ambt – contact en overleg met andere kerken van gereformeerde belijden gewenst is;
7. dat er onvoldoende duidelijkheid in het rapport is over de relatie tussen openbaring en cultuur;

spreekt uit:

dat nadere aanvulling, bezinning en toetsing van het rapport van deputaten nodig is;

en besluit:

deputaten op te dragen:

1. nadere studie te maken van onderdelen die onvoldoende in het rapport aan de orde zijn geweest en nader onderzoek te doen naar de verhouding cultuur en openbaring;
2. in contact te treden met andere kerken van gereformeerd belijden om het rapport voor te leggen en om reacties te vragen;
3. daarvan verslag te doen aan de volgende synode.

2. Commissieoverleg en conclusies

De commissie heeft zich intensief bezig gehouden met de ingediende amendementen en voorstellen. Daaruit heeft de commissie de volgende conclusies getrokken.

Het eerste amendement van ds. J. van Amstel (toevoegen van verwijzing naar de gereformeerde Schriftbespreking en 'schriftuurlijk' in plaats van 'schriftuurlijk verantwoord') voegt naar het oordeel van de commissie niets toe aan de door de commissie voorgestelde uitspraak. De voorgestelde uitspraak moet verstaan worden in het licht van het hele commissierapport en vooral in het licht van het gestelde onder 'van oordeel' 5-7. Daaruit blijkt duidelijk de relatie tussen de voorgestelde uitspraak en de gereformeerde Schriftbespreking (van oordeel 5.a), zodat een toevoeging op dit punt overbodig is. Daarnaast maakt 'van oordeel' 7 duidelijk welke conclusie uit het geheel van het spreken van de Heilige Schrift getrokken is en daarmee is volgens de commissie het schriftuurlijke karakter van het standpunt ten aanzien van de vrouw in het ambt, dat in de Christelijke Gereformeerde Kerken steeds heeft gegolden, duidelijk. Daar komt bij dat de commissie hecht aan de voorgestelde formulering in verband met de opdracht van de generale synode 1995. Daarin wordt gesproken over een 'schriftuurlijk-gefundeerde verantwoording'. Met de formulering 'schriftuurlijk verantwoord' sluit de uitspraak van de generale synode 1998 direct aan bij de opdracht van de vorige synode.

Om deze redenen neemt de commissie dit amendement niet over.

Het tweede amendement van ds. J. van Amstel bestaat uit twee onderdelen. In het eerste element wordt voorgesteld het moderamen van de synode niet op te dragen een pastorale brief naar de kerken te sturen om de uitspraak van de generale synode toe te lichten, maar in plaats daarvan het rapport beschikbaar te stellen aan de kerken. De commissie heeft deze suggestie overwogen maar daaruit de conclusie getrokken dat er zwaarwegende bezwaren tegen in te brengen zijn. Om te beginnen heeft de commissie moeite om een rapport, waarvan sommige onderdelen in de vergadering van de synode vragen hebben opgeroepen, zonder toelichting beschikbaar te stellen aan de kerken. Op zijn minst zal dan het commissierapport bijgevoegd moeten worden. Nog zwaarder weegt voor de commissie een tweede argument en dat is de vraag of de kerken werkelijk gediend zijn met de toezending van een rapport dat op hoog niveau het complexe vraagstuk van vrouw en ambt bespreekt. De commissie meent van niet. De commissie vreest dat het rapport voor veel kerk- en kerkenraadsliden vanwege de inhoudelijke discussie ontoegankelijk is, zeker als er geen toelichting bij is. Daarom heeft de commissie een sterke voorkeur voor een pastorale brief, waarin de uitspraak van de generale synode in begrijpelijke taal wordt toegelicht en waarbij het moderamen zich zal baseren op het deputatenrapport, het commissierapport en de bespreking in de vergadering van de synode. Om de indruk te vermijden dat de informatievoorziening aan de kerken in het gedrang komt merkt de commissie op dat het moderamen er goed aan zal doen in deze brief geïnteresseerde kerkenraden en gemeenteleden te wijzen op de mogelijkheid het deputatenrapport en het commissierapport op te vragen bij het kerkelijk bureau en op het feit dat de integrale tekst van beide rapporten te lezen zal zijn in de acta van de generale synode.

Het tweede onderdeel van dit amendement behelst het weglaten van 'en besluit' 2.b en 2.c. De commissie heeft ook deze elementen overwogen maar kan niet ontdekken welke bezwaren er tegen de door de commissie voorgestelde besluiten 2.b en 2.c zijn in te brengen. In het verlengde van wat de meerderheid van de deputaten geschreven heeft en in het licht van wat het commissierapport schrift, vindt de commissie dat een oproep zoals voorgesteld wordt onder 'en besluit' 2.b op zijn plaats is. En op grond van wat gesteld is in het commissierapport meent de commissie dat er goede argumenten zijn voor 'en besluit' 2.c. Daarom handelt de commissie haar voorstel.

Ten aanzien van het amendement van ds. J. P. Bollen merkt de commissie op dat hiervoor hetzelfde geldt als wat geschreven is over het eerste amendement van ds. J. van Amstel. Als het commissievoorstel onder 'sprekt uit' gezien wordt in het licht van het hele voorstel is het niet nodig zo te formuleren als in dit amendement wordt voorgesteld. Daarom neemt de commissie dit amendement niet over.

Het voorstel van ds. D. Visser en ds. H. v. d. Heuvel is binnen de commissie uitgebreid besproken. De commissie heeft waardering voor de grondige wijze waarop ds. D. Visser het deputatenrapport heeft bestudeerd, zoals bleek uit zijn bijdrage aan de bespreking.

Hoewel er binnen de commissie op onderdelen steun is voor het voorstel van ds. D. Visser en ds. H. v. d. Heuvel kan de commissie als geheel dit voorstel toch niet overnemen. De argumenten daarvoor zijn de volgende.

Het voorstel bestaat - na de uitspraak dat de opdracht van de generale synode 1995 nog niet geheel is uitgevoerd - in hoofdlijnen uit twee elementen: een voorstel om nieuwe deputaten opdracht te geven een volledige exegese te geven van de relevante Schriftgedeelten, omdat in het deputatenrapport die deze Schriftgedeelten nog niet volledig zijn geëxegeseerd en een voorstel om een studie te laten verrichten naar de bijbelse visie op het ambt, omdat het nodig is zich diepgaand daarop te bezinnen.

Ten aanzien van het eerste element merkt de commissie op dat er in het voorstel een spanning zit, die niet verder uitgewerkt wordt. Onder 'van oordeel' 5.b worden de resultaten van de meerderheid van de deputaten aanvaard en een deugdelijke en overtuigende onderbouwing van het standpunt, dat in de CGK steeds als het schriftuurlijke heeft gegolden, genoemd. Maar hoe verhoudt zich dat tot de opdracht om - voortbouwend op deze resultaten - verder te studeren op de exegese van de in het geding zijnde Schriftplaatsen? Bovendien meent de commissie dat met de typering onder 'van oordeel' 7 de sterke kanten van het meerderheidsrapport onderbelicht blijven. De commissie erkent dat er wellicht vragen te stellen zijn bij de exegese van de relevante Schriftgedeelten door de meerderheid van de deputaten. Daarom heeft de commissie ook

niet gesteld dat deze relevante Schriftgedeelten 'volledig' zijn geëxegeseerd. De commissie meent dat na het grondige onderzoek van deze deputaten wel gesteld kan worden dat deze Schriftgedeelten voldoende zijn geëxegeseerd. Tenslotte heeft bij dit eerste element voor de commissie ook mee gewogen dat noch de meerderheid van de deputaten noch de minderheid op dit punt om voortgaande studie heeft gevraagd. Ten aanzien van het tweede element merkt de commissie op dat een dergelijk voorstel verder gaat dan de opdracht van de generale synode 1995 aan deputaten. Daarom kan de commissie het niet als haar taak zien een dergelijk voorstel te formuleren. De commissie acht zich gebonden aan de beoordeling van het deputatenrapport in het licht van de door de synode van 1995 aan deputaten verstrekte opdracht. Een eventuele studie naar de bijbelse visie op het ambt dient naar het oordeel van de commissie uit de vergadering van de synode te komen. Daar komt bij dat de commissie als geheel ook geen reden ziet tot een dergelijke opdracht. De commissie stemt in met de lijnen zoals die in hoofdstuk vier van het deputatenrapport getrokken zijn en daaruit blijkt dat de ambtsleer schriftuurlijk verantwoord is. Binnen de commissie wordt wel verschillend gedacht over de vraag of de grote diversiteit van taken, diensten en ambten waarover de Heilige Schrift spreekt in de gereformeerde ambtsleer voldoende tot zijn recht komt. Met het oog daarop hebben twee commissieleden een aanvullend voorstel aan de vergadering voorgelegd. Maar dat is een beperkt voorstel dan het tweede element uit het voorstel van ds. D. Visser en ds. H. v. d. Heuvel.

Voor het voorstel van ds. J. Bosch, ds. R. v. d. Kamp en oud. K. van Smeden geldt in belangrijke mate hetzelfde als voor het eerste element uit het voorstel van ds. D. Visser en ds. H. v. d. Heuvel. Wat deze broeders vragen (nadere aanvulling, bezinning en toetsing van het rapport van deputaten) vindt naar het oordeel van de commissie onvoldoende grond in het rapport van deputaten en is door deputaten ook niet gevraagd of voorgesteld. Bovendien meent de commissie dat de indieners in de onderbouwing van hun voorstel niet concreet aangeven welke 'onderdelen onvoldoende in het rapport aan de orde zijn geweest'. Daarom kan de commissie dit voorstel niet overnemen.

3. Voorstel

Op grond van bovenstaande afwegingen meent de commissie de vergadering van de synode en de kerken het beste te kunnen dienen door het ingediende commissievoorstel, inclusief het aanvullend voorstel van A. Hilbers en C. J. van Westen, te handhaven.

G. van Roekel, rapporteur

BILAGE 94

Art. 227, 248, 307

TOELICHTING BIJ DE INSTRUCTIE VAN DE PARTICULIERE SYNODE VAN HET NOORDEN INZAKE EEN FINANCIËLE REGELING VOOR LOSGEMAAKTE PREDIKANTEN

Reeds op de Generale Synode van 1886 heeft een instructie van de Particuliere Synode van het Noorden gediend waarin aan de Generale Synode verzocht werd richtlijnen te geven voor de financiële verplichtingen van de gemeente ten opzichte van een losgemaakte predikant (zie Acta 1886, art. 98).

De Generale Synode besloot deze instructie - conform het voorstel van commissie 8 - niet te aanvaarden. De commissie was van mening dat dit slechts een incidenteel geval betrof en vond het niet nodig hiervoor een regeling vast te stellen (zie Acta art. 98, bijlage 38).

Inmiddels is opnieuw in het ressort van de Particuliere Synode van het Noorden een predikant losgemaakt van zijn gemeente. Bovendien doen geluiden uit de kerken vermoeden dat het losmaken van een predikant helaas wel eens vaker zal moeten voorkomen.

De classis Leeuwarden heeft voor de in 1997 losgemaakte predikant alleen voor 1998 een (voorlopige) regeling gemaakt, die in overleg met deputaten OBFA is afgeleid van een regeling die deputaten aan uw vergadering zullen voorstellen. (Zie bijlage).

Ter financiering van deze regeling is een beroep gedaan op de Kas Onderlinge Bijstand en Advies. De gewenste vaststelling van een regeling door de GS zal de regeling van de classis Leeuwarden dienen te vervangen. Een financiële regeling voor losgemaakte predikanten dient naar de mening van de PS van het Noorden gedragen te worden door het geheel van de kerken, daar zo'n predikant dienaar van het geheel der kerken is.

Naar het oordeel van de PS van het Noorden is het van belang dat er ook naar de rechtspositie gekeken wordt van predikanten die in een vergelijkbare situatie verkeren. Dat is het geval met predikanten die uit bijzondere dienst zijn teruggekeerd, maar die nog geen volgende beroeping hebben ontvangen. De GS van 1995 heeft opdracht gegeven aan deputaten Onderlinge Bijstand en Advies, deputaten Evangelieverkondiging onder Israël en deputaten Buitenlandse Zending om voor deze predikanten te rapporteren over een definitieve regeling (Acta 1995, art. 255 besluit 3e).

Ook verwijzen we naar de regeling die de GS van 1995 trof voor predikanten die arbeid verrichten naar artikel 6. In die regeling staat omschreven dat indien een predikant niet vrijwillig zijn dienstverband heeft beëindigd en nog geen beroeping van een gemeente heeft verkregen de classis van de gemeente waarmee hij is verbonden een nadere financiële regeling zal treffen, waarbij de classis het recht heeft een beroep te doen op de particuliere synoden om van hen financiële steun te ontvangen. Als reden daarvoor wordt opgegeven dat zo'n predikant zijn dienst als zodanig verricht namens al onze kerken.

Op grond van het bovenstaande is de PS van het Noorden van mening dat voor alle predikanten in een vergelijkbare situatie een goede regeling moet worden getroffen. Naar onze mening zal de commissie die zich met deze materie bezighoudt zich o.a. moeten buigen over de (eventueel verschillende) uitkeringspercentages en over de tijd van de uitkering. Zij zal voorts gediend kunnen worden met een afschrift van de afgeleide regeling zoals die door de classis Leeuwarden is vastgesteld en na 1 januari 1998 is aangepast met het onderdeel voor wat betreft de WAZ.

De PS van het Noorden vestigt uw aandacht ook op de noodzaak dat er een goede regeling zal komen voor afgezette predikanten en voor hen die zijn overgegaan tot een andere staat des levens. Door verandering van de Algemene Bijstandswet is de regeling die de GS 1986 trof niet meer bruikbaar. Hoewel zo'n regeling niet rechtstreeks uit onze instructie voortvloeit, daar de rechtspositie van losgemaakte predikanten anders is dan van hen die zijn losgeraakt of afgezet, is dit punt op onze vergadering toch bij de bespreking van de instructie uitvoerig aan de orde geweest. Wij menen dat ook hiervoor op de GS aandacht moet zijn.

BILAGE bij instructie Part. Syn. van het Noorden omtrent een uitkeringsregeling aan losgemaakte predikanten.
conceptmodel V E R T R O U W E L I J K

De classis, bijgestaan door deputaten art. 49 DKO, besluit de volgende regeling vast te stellen:

1. aan (naam predikant) maandelijks een uitkering te verstrekken van:
 - a. 1 gedurende ongeveer 3 maanden 100%;
 2. gedurende de volgende 9 maanden 90%;
 3. gedurende de volgende 12 maanden 80%;
 4. en daarna 70 %;
 van het minimum-tractement, zoals dat door Deputaten Financiële zaken voor het aantal dienstjaren jaarlijks wordt vastgesteld,

vermeerd met:

- b. een vakantietoeslag van 8% berekend over 1a, vermeerderd met een bedrag inzake 'vrij wonen' volgens richtlijnen Deputaten Financiële Zaken;
- c. een vergoeding van 50% van de ziektekostenpremie tot een maximum van premie klasse 2b voor ouders en klasse 3 voor de kinderen;
- d. een overhevelingstoeslag over a, b, en c, vermeerderd met de waarde vrij wonen en verminderd met de arbeidskostenforfait;
- e. een WAZ-premie over a, b, c en d, conform richtlijnen Deputaten Financiële Zaken;
- f. een passende woonvergoeding.

2. het recht op uitkering vervalt:

- a. op de datum van bevestiging als predikant in een gemeente;
- b. bij geen predikant meer zijn in de Chr. Geref. Kerken;
- c. bij het bereiken van het recht op emeritaatsuitkering;
- d. bij overlijden;
- e. bij weigering een naar het oordeel van de classis passend beroep of andere passende arbeid te aanvaarden;
- f. indien recht bestaat op een wettelijke uitkering en de uitkering van de kerken daarop in mindering wordt gebracht of geweigerd wordt een wettelijke uitkering aan te vragen; (Opmerking: De regeling van de ABW is thans zodanig, dat door de burgerlijke gemeente andere inkomsten op een ABW-uitkering zal worden gekort.)
- g. indien geen ernstige pogingen worden ondernomen zinnige arbeid, hetzij buiten, hetzij binnen de kerken te verrichten.

3 op de uitkering wordt in mindering gebracht:

- a. inkomsten uit arbeid en bedrijf die te samen met de uitkering 115% van het minimumtractement, genoemd onder lid 1a, 1 te boven gaan;
- b. inkomsten van de echtgenote die 25% van het minimumtractement te boven gaan.

4. Zolang de predikant de 'pastorie', eigendom van een gemeente, bewoont, wordt de woonvergoeding genoemd onder lid 1e, niet in de uitkering betrokken, doch komt de gemeente een vergoeding ten goede conform de door deputaten Financiële Zaken vastgestelde bijtelling voor de predikantskosten (voor 1998 vastgesteld op 17824).

5. De uitbetaling van de (maandelijke) uitkering vindt plaats door de laatste gemeente.

6. De uitkeringsbedragen zijn bruto-bedragen.
Belastingheffingen hierop zijn voor rekening van de predikant.

Aldus vastgesteld in de vergadering van de Classis _____ op _____
Preses: _____ scribe: _____
Deputaten artikel 49 DKO:

BILAGE 95
Art. 227, 248, 307

RAPPORT 5 VAN COMMISSIE 7 M.B.T. INSTRUCTIE 8.02 VAN DE PS VAN HET NOORDEN INZAKE EEN FINANCIËLE REGELING VOOR LOSGEMAAKTE PREDIKANTEN

De instructie 8.02 van de PS van het Noorden vraagt de GS een financiële regeling vast te stellen voor los-

gemaakte predikanten en voegt een bijlage toe met een model voor deze regeling. Voorts vestigt de PS in deze instructie de aandacht van de GS op de noodzaak te komen tot een goede regeling voor losgemaakte, losgeraakte en afgezette predikanten.

Mede onder verwijzing naar

- a. rapport 4 van commissie 7, de onderdelen 2.3/2.5 en 3/4/5, evenals de daarmee verband houdende in dat rapport opgenomen voorstellen 2, 3, 4, 7, 10 en 12;
 - b. rapport 9 van commissie 7;
- rapporteert uw commissie hierover als volgt:

Uw commissie is van oordeel, dat de financiële regeling voor losgemaakte predikanten maximaal twee jaar moet omvatten. De betalingen dienen voor rekening te komen van de kerkenraad, in aanmerking nemend de verantwoordelijkheid, die de kerkenraad in de beroepsbrief op zich heeft genomen evenals de medeverantwoordelijkheid van de kerkenraad voor het proces van de losmaking. Indien de kerkenraad meent deze lasten niet of niet geheel te kunnen dragen kan hij een bijdrage vragen aan de classis. Tijdens de duur van de financiële regeling dient begeleiding van de predikant en zijn gezin plaats te vinden zodra mogelijk op basis van de door de GS 1998 vast te stellen "Regeling voor begeleiding van onvrijwillig of ongewild werkloos geworden predikanten" (zie hiervoor rapport 9 van commissie 7). Het staat ter beoordeling van de plaatselijke diaconie in hoeverre er reden is na beëindiging van de financiële regeling diaconale ondersteuning te verlenen.

Met betrekking tot hetgeen instructie 8.02 stelt ten aanzien van predikanten, die in een vergelijkbare situatie komen te verkeren verwijst uw commissie eveneens naar haar rapport 9.

Door uw commissie wordt voorgesteld als volgt te besluiten:

In plaats van art. 11 toevoeging 4 K.O. wordt de volgende regeling vastgesteld:

1. FINANCIËLE REGELING VOOR LOSGEMAAKTE PREDIKANTEN

- 1.1. Indien een predikant wordt losgemaakt van zijn gemeente wordt die losmaking van kracht met ingang van de dag volgend op die waarop de Classis tot losmaking heeft besloten.
- 1.2. Een tegen het classisbesluit ingediend appel heeft geen opschortende werking.
- 1.3. Indien een appel in laatste instantie is toegewezen zal de classis in haar eerstvolgende vergadering naar bevind van zaken handelen.
- 1.4. Na de losmaking wordt aan de predikant door en voor rekening van de kerkenraad een uitkering verstrekt op basis van zijn op het tijdstip van losmaking geldende traktament vermeerderd met vakantie-toeslag, huurvergoeding, tegemoetkoming in de premie ziektekostenverzekering, vergoeding WAZ-premie en overhevelingstoeslag, één en ander overeenkomstig de richtlijnen voor predikantstraktementen van Deputaten Financiële Zaken. De uitkering zal bedragen 100% van bedoelde basis gedurende 3 maanden, 80% gedurende de daarop volgende 9 maanden, 70% gedurende de daarop volgende 12 maanden, waarna geen uitkering meer zal worden verstrekt.
- 1.5. Indien de kerkenraad ten genoegen van de classis aantoonde deze lasten niet of niet geheel te kunnen dragen kan hij een bijdrage vragen aan de classis.
- 1.5. Andere inkomsten uit arbeid of wettelijke uitkeringen tijdens de werkelijke duur van de regeling verworden worden in mindering gebracht op de sub. 1.4 bedoelde uitkering, voorzover zij tezamen met de uitkering van de kerkenraad 115 % van de bovenbedoelde basis te boven gaan en voor de echtgenote inkomsten boven de 40% van deze basis.
- 1.6. De uitkeringen zullen vervallen indien de predikant weigert een naar het oordeel van de Classis passend beroep of andere passende arbeid te aanvaarden, indien het recht bestaat op een wettelijke uitkering hoger dan de uitkering van de kerkenraad en de uitkering van de kerkenraad daarop in mindering wordt gebracht, indien bij weigert een wettelijke uitkering aan te vragen en indien door hem geen ernstige pogingen worden ondernomen tot het gaan verrichten van zinnige arbeid hetzij binnen hetzij buiten de kerken.
- 1.7. Tijdens de duur van de financiële regeling dient begeleiding van de predikant en zijn gezin plaats te vinden door een commissie, die is samengesteld namens de kerkenraad en de classis, waarvan de kerkenraad of indien deze dat wenst een classicale vertegenwoordiger de samenroeper is. Deze begeleiding dient er onder meer op te worden gericht alle maatregelen te nemen, die kunnen leiden tot aanvaarding van een passend beroep naar art. 4 of 6 K.O., dan wel andere passende arbeid. Indien de GS een regeling heeft vastgesteld voor begeleiding van werkloos geworden predikanten is deze ook van toepassing op losgemaakte predikanten.
- 1.8. Het staat ter beoordeling van de plaatselijke diaconie in hoeverre er reden is na beëindiging van de financiële regeling diaconale ondersteuning te verlenen.
2. Indien de losmaking noodzaak tot verhuizing zonder recht op kostenvergoeding door derden zullen de kosten daarvan worden vergoed overeenkomstig de daarvoor in het maatschappelijk verkeer gangbare regels, zoals die ook zijn vermeld in Bijlage 39 van de K.O.,
3. Deze regeling geldt met terugwerkende kracht voor losmaking die heeft plaats gevonden in afwachting van de besluiten van de GS 1998.
4. Deze regeling wordt van kracht op de dag volgend op die waarop de GS deze heeft vastgesteld.

G. van Westrienen, rapporteur

BULAGE 96
Art. 235, 242

DEPUTAATSCHAP ONDERLINGE BIJSTAND EN ADVIES

1. Samenstelling van het deputaatschap

Door de Generale Synode 1995 werden tot deputaten (her)benoemd:
drs. H.J. van Maanen, Ede, voorzitter;
J.C. de Jong, Haarlem, secretaris;
G. Verhoef, R.A., Veenendaal, penningmeester;
G. Schenk, R.A., Amersfoort en H. Schutema, Hoogeveen.
Als hun secundi werden benoemd respectievelijk:
C. Visser, v-Gravendeel; O. Zuidema, Emmen; v. J.C.W. van Drieënhuizen, Gouda; A. van der Wal, Leidendorp
en T.A. Sanders, Dordrecht.
Benodigd door de particuliere synode van het Noorden: C. Grit, Daifsen (sec. K. Wierma, Dokkum)
Oosten: ing. P. den Hartog, Lopik (sec. P. Aues, Dieren)
Westen: G. de Jong, Nw-Vennep (sec. drs. P. Th. Versteeg, Hoofddorp)
Zuiden: ing. G. Ploeg, Dordrecht (sec. A. Bijkirk, Sliedrecht)

Door verblijf in het buitenland was br. Schenk een groot deel van 1996 niet beschikbaar om zijn taak als primusdeputaat te verrichten. Zijn secundus, br. Van der Wal was direct bereid zijn taak over te nemen. Om een nieuwe inwerkperiode te vermijden heeft br. Van der Wal -overigens in goed overleg met beide broeders- de gehele synodale periode (1996-1998) als primus gelungeerd.

2. Rapport

Deputaten hebben de eer u het volgende te rapporteren:

- A. Verantwoording van het beleid en het financieel beheer van deputaten voor Onderlinge Bijstand en Advies over de jaren 1995 tot en met 1997.
B. In opdracht van de Generale Synode 1995 rapportage over:
1. de plaats van de secundi;
 2. de wijze van informatieverstrekking aan de kerken;
 3. wensen en mogelijkheden met betrekking tot informatieverstrekking;
 4. de behoefte aan één landelijk informatiebulletin.
- 5a. de effectivering van de overbruggingsregeling repatriërende missionaire predikanten in de periode 1995-1998;
- b. de gewenste definitieve regeling.
- C. Begroting van baten en lasten over de jaren 1999 t/m 2001.
D. Voorstel tot wijziging van de instructie.

A. Verantwoording van het beleid en het financieel beheer over de jaren 1995 tot en met 1997.

1. Algemeen

Naast hetgeen is bepaald in de instructie (KO blz. 64) hanteren deputaten de volgende beleidsregels:

- Van de kerken wordt verwacht, dat zij zich houden aan de door de generale synode meermalen uitgesproken regel, dat geen steunvergende verplichtingen mogen worden aangegaan alvorens deputaten daartoe toestemming hebben verleend. Helaas constateren deputaten, dat deze regel meer dan eens wordt overtreden.
- De bijstandvragende kerken worden er op gewezen, dat primaire verplichtingen voorrang dienen te hebben boven de vorming van reserves, met uitzondering van een redelijke reservering voor groot onderhoud. Het reserveren van opbrengsten uit bijzondere acties behoeft de goedkeuring van deputaten.
- De gemiddelde bijdrage per ziel (offervardigheid) wordt getoetst aan het bij deputaten aanwezige vergelijkingsmateriaal.
- Ook de uitgaven worden zoveel mogelijk aan de hand van dit vergelijkingsmateriaal getoetst.
- Indien liquiditeitsmoeilijkheden ontstaan wordt in de loop van het jaar een voorschot verstrekt, dat later wordt verrekend met het toegekende steunbedrag.
- Een eventuele bijdrage in de financieringskosten van kerk(ver)bouw wordt in principe toegesegd voor maximaal tien jaren, aflopend met 10% per jaar.

2. Administratie

De verwerking van de financiële gegevens van het deputaatschap geschiedt deels door de penningmeester en deels door het Kerkelijk Administratief Bureau. Het samenstellen van de jaarrekeningen wordt overeenkomstig de opdracht van de generale synode eveneens door het Kerkelijk Administratief Bureau verricht.

3. Steunverlening

Een bijdrage kan worden verleend in de financieringskosten van aankoop, nieuwbouw of verbouw van een kerk of vergaderruimte en/of in de predikantskosten. Daarnaast bestaat nog de mogelijkheid voor een bijdrage volgens de draagkrachtregeling. Bijdragen worden uitsluitend verstrekt als er een tekort is en zullen in totaal nooit méér bedragen dan het werkelijke tekort.

4. Financiën

De grootte en de samenstelling van het eigen vermogen blijkt uit onderstaande balans per 31 december 1997. Ter vergelijking is tevens de balans per 1 januari 1995 vermeld.

BALANS per	31-12-1997	1-1-1995
Aktiva	f	f
Effecten	1.195.000	1.426.000
Leningen u/g	17.222	320
Vorderingen	100.050	93.537
Voorschotten	101.000	149.500
Liquide middelen	518.640	365.258
	<u>1.931.912</u>	<u>2.034.615</u>
Passiva		
Eigen vermogen	1.057.670	1.298.557
Schulden op korte termijn	857.020	736.058
Reserve bijzondere uitkeringen	17.222	
	<u>1.931.912</u>	<u>2.034.615</u>

TOELICHTING OP DE BALANS

Effecten. Van het vermogen was per 31 december 1997 een bedrag ad f 1.195.000 als volgt belegd:

	Nominaal	Koers	Koerswaarde
	f		f
9,125 % ING BANK ACHTG 1992/02	100.000	114	114.000
7,75%Nederland1990/00	75.000	106	79.500
7,5%Nederland1993/23	200.000	121	242.000
7,25%Nederland1994/04	100.000	111	111.000
7,75%Nederland1995/05	100.000	115	115.000
6,75%Nederland1995/05	50.000	109	54.500
6,25%Nederland1988 94/98	20.000	100	20.000
8,75%Nederland1990/00 I	100.000	109	109.000
9%Nederland1990/00 I-II	100.000	110	110.000
8,5%Nederland1991/06 I-II	100.000	121	121.000
8,5% Nederl.1991/01 I-II-III	100.000	111	111.000
7,5% Nederland 1989/99 II	50.000	105	52.500
9% Nederland 1990/00 IV	100.000	111	111.000
Totaal	<u>1.195.000</u>		<u>1.350.500</u>

Leningen u/g. De destijds aan de kerk van Stadskanaal verstrekte 4% lening is in 1995 geheel afgelost. In verband met de uitvoering van de Regeling voor afgezette predikanten is aan de diaconie van Leeuwarden een lening verstrekt.

Eigen vermogen. Het verloop van het eigen vermogen in de periode van 1 januari 1995 tot 31 december 1997 is als volgt:

	1995	1996	1997
Saldo per 1 januari	1.298.557	1.146.786	1.032.889
Bijaf: saldo boekjaar	151.771	113.897	24.781
Saldo per 31 december	<u>1.146.786</u>	<u>1.032.889</u>	<u>1.057.670</u>

Schulden op korte termijn. Hieronder is begrepen de mogelijke schuld aan drs. Kruis. Nog steeds is niet bekend wanneer deze zaak definitief zal worden afgewikkeld. Zolang er geen zekerheid bestaat over de afloop dient het bedrag ad f 128.590 gereserveerd te blijven. Verder zijn hieronder opgenomen de (gemaakte) nog te betalen uitkeringen over 1997, t.w.: kerkbouw f 190.712, predikantskosten f 459.158, draagkracht f 45.657 en Zeewolde (SKJJP) 18.395. De overige nog te betalen posten bedragen in totaal 143.098.

Reserve bijzondere uitkeringen. Voor de uitvoering van de Regeling voor afgezette predikanten was het in 1997 nodig een bedrag van f 17.222 te reserveren.

STAAT VAN BATEN EN LASTEN

De financiële resultaten over de periode van 1 januari 1995 tot 31 december 1997 zijn als volgt:

Baten:	1995	1996	1997	totaal
Bijdragen van kerken	531.589	624.818	620.84	11.777.248
Interest	111.756	106.380	107.805	324.747
Giften	350	150		500
Totaal baten	643.695	731.348	728.646	2.102.495
Lasten:				
Steuerverlening:				
- kerkbouw	242.253	174.835	207.750	624.838
- predikantskosten	431.785	561.621	395.855	1.389.261
- draagkracht	9.775	53.767	25.054	88.596
bijstand Zeewolde	44.458	7.689	15.633	67.780
- bijstand Aldoom	2.041	0	0	2.041
Pensioenuitkeringen	21.099	21.112	15.981	58.192
Oudedagstoelage	16.536	0	0	16.536
Juridische bijstand classis Utrecht	1.200	0	0	1.200
Toevoeging aan:				
- bijzondere reserve	0	0	17.222	17.222
- algemene reserve				
Diverse kosten	26.319	26.221	26.370	77.716
Totaal lasten	795.466	845.245	703.865	2.343.382
SALDO	-151.771	-113.897	24.781	-240.887

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Bijdragen van kerken f 1.777.248

De jaarbedragen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

PS van het:	1995	1996	1997	totaal	pltd/jr
Noorden	174.667	206.266	203.520	584.453	7,85
Oosten	160.420	190.397	189.634	540.451	7,92
Westen	85.327	97.648	98.362	281.337	7,97
Zuiden	108.718	125.096	124.662	358.476	7,51
	529.132	619.407	616.178	1.764.717	7,82
Nagekomen	2.457	5.411	4.663	12.531	
Totaal	531.5891	624.818	620.841	1.777.248	7,87

Vastgestelde minimumbijdrage: 8,40

De gemiddelde bijdrage werd berekend op basis van het aantal leden der kerken, vermeld in de Jaarboeken 1995, 1996 en 1997. ("pltd/jr" is dus het gemiddelde over drie jaren). Op grond van dat aantal leden zou over die jaren f 1.896.800 ontvangen moeten zijn. In werkelijkheid werd ontvangen (inclusief nabetalings) f 1.777.248, hetgeen betekent dat van de verschuldigde bijdragen 93,7 % is binnengekomen.

Geen bijdragen zijn ontvangen van de kerken van: (over 1995 en 1996): Midwolda.

(over 1997, peildatum 1-2-'98): Midwolda, Siegerswoude/de Wilp en Hattem.

Te weinig bijgedragen hebben de kerken van:

(over 1995): Alphen aan de Rijn, Barendrecht, en Rotterdam-Kralingen;

(over 1996): Alphen aan de Rijn, Barendrecht, Katwijk a/zee, en Rotterdam-Kralingen.

(over 1997, peildatum 1-2-'98): Apeldoorn-Zuid, Assen, Barendrecht, 's-Gravendeel, Mussel, Oud-Beijerland en Rotterdam-Kralingen. In eerste instantie worden deze kerken aangeschreven door het Kerkelijk Administratief Bureau met het verzoek alsnog aan hun verplichtingen te voldoen. Heeft dit geen resultaat, dan wordt aan de desbetreffende classes bericht welke kerken niet of slechts gedeeltelijk hun omslag voor Onderlinge Bijstand en Advies hebben betaald. Ook deputaten voeren ter zake correspondentie met deze kerken. Overleg met de kerkenraad van Midwolda heeft helaas niet geleid tot wijziging van zijn beleid in deze.

Overigens heeft deze gemeente van 168 zielen nog nooit steun aangevraagd bij deputaten O.B.&A.

Interest f 107.805

Hiervan heeft een bedrag van f 99.462 (netto) betrekking op het effectenbezit.

Steuerverlening f 2.172.518

In opdracht van de Generale Synode 1995 worden met ingang van het jaar 1995 de verstekte uitkeringen verantwoord in het jaar, waarop ze betrekking hebben, in verband hiertoe is een correctie aangebracht in de balans per 31 december 1994. Het vermogen is met f 500.000 verlaagd en aan verplichtingen zijn opgenomen -voor kerkbouw f 223.972, voor predikantskosten f 300.000, voor draagkracht f 25.000 en voor de van deputaten SKUP overgenomen verplichting betreffende Zeewolde: f 51.028.

De verantwoorde bedragen zijn als volgt samengesteld:

	1995	1996	1997
Kerkbouw			
uitgekeerd in het jaar	233.195	203.185	221.718
verantwoord in vorig jaar	223.972	233.030	204.680
verschil	9.223	-29.845	17.038
geraamd	233.030	204.680	190.712
opgenomen in de rekening	242.253	174.835	207.750
Predikantskosten			
uitgekeerd in het jaar	400.885	444.621	384.597
verantwoord in vorig jaar	300.000	330.900	447.900
verschil	100.885	113.721	-63.303
geraamd	330.900	447.900	459.158
opgenomen in de rekening	431.785	561.621	395.855
Draagkracht			
uitgekeerd in het jaar	27.725	27.569	12.645
verantwoord in vorig jaar	25.000	7.050	33.248
verschil	2.725	20.519	-20.603
geraamd	7.050	33.248	45.657
opgenomen in de rekening	9.775	53.767	25.054
Bijstand Zeewolde			
uitgekeerd in het jaar	51.028	27.635	21.750
verantwoord in vorig jaar	51.028	44.458	24.512
verschil	0	-16.823	-2.762
geraamd	44.458	24.512	18.395
opgenomen in de rekening	44.458	7.689	15.633

De van deputaten SKUP overgenomen verplichting aan Zeewolde bestaat uit drie componenten, t.w. een bijdrage in de kosten van het kerkgebouw (aflopend in 1997) een bijdrage in de kosten van de predikant en de pastorie (aflopend met 4,5% per jaar t/m 1999) en een aanvullende bijdrage in de financieringskosten van het kerkgebouw (aflopend in 1997).

De "bijstand Apeldoorn-O" (besluit van de Generale Synode 1992) is door wijziging van omstandigheden in 1995 beëindigd.

Pensioenuitkeringen/ 58.192

Met ingang van 1 januari 1993 werd van Deputaten SKUP een pensioenverplichting overgenomen betreffende br. G.Visser te Lelystad. Door het overlijden van br.Visser is de uitkering per 1 april 1997 gewijzigd in een weduwpensioen aan mevrouw Visser.

Oudedagstoelage/ 16.536

De Generale Synode 1995 heeft een wijziging aangebracht in de instructie voor deputaten Emerititas. Als gevolg daarvan is de uitkering van een oudedagstoelage overgenomen door genoemde deputaten met ingang van 1996.

Juridische bijstand classis Utrecht /1.200

De kosten voor 1995 bedroegen f 1.200. Over de jaren 1996 en 1997 heeft de classis geen declaratie ingediend.

Toevoeging aan bijzondere reserve f 17.222

In verband met de uitvoering van de Regeling voor afgezette predikanten is het noodzakelijk dat dit jaar een bedrag van f 17.222 wordt gereserveerd voor een mogelijke uitkering.

	1995	1996	1997
Diverse kosten	f	f	f
Reis-/vergaderkosten deputaten	4.447	5.926	6.540
Kosten secretariaat	976	1.117	1.321
Kosten Kerkelijk Adm.Bureau	12.388	12.846	13.188
Accountantskosten	4.000	4.000	4.000
Idem, afrekening 1992/1994	3.810		
Representatiekosten		1.389	
Bank-girokosten	700	943	1.323
	<u>25.319</u>	<u>26.221</u>	<u>26.370</u>

B. Uitvoering besluiten Generale Synode 1995

1. De plaats van de secund.

De secundusdeputaten van dit deputaatschap ontvangen van iedere gehouden vergadering de notulen. Verder worden zij eenmaal in de drie jaren (een synodale periode) uitgenodigd om een vergadering bij te wonen. Zij worden dan voorgelicht over de gang van zaken, over problemen, die zich voordoen en over eventuele nieuwe ontwikkelingen.

2. Informatieverstrekking aan de kerken

Jaarlijks wordt in "De Wekker" onder de rubriek "Uit de kerken" een bericht opgenomen, waarin wordt medegedeeld, dat formulieren voor steunaanvraag opgevraagd kunnen worden bij de secretaris. Een aantal jaren geleden is aan alle kerkenraden een circulaire toegezonden, waarin de gang van zaken bij steunaanvragen vermeld stond. Inmiddels is een brochure uitgegeven, waarin alle gegevens en mogelijkheden van dit deputaatschap vermeld staan. Ook deze brochure is aan alle kerkenraden toegezonden. Uiteraard kan iedere kerkenraad kennis nemen van de instructie, die in de Kerkorde onder bijlage 4 is opgenomen.

3. Wensen en mogelijkheden met betrekking tot informatieverstrekking

Zoals onder 2 reeds staat vermeld is voor informatieverstrekking een brochure beschikbaar. Er zijn voorts geen verdere wensen hieromtrent.

4. De behoefte aan één landelijk informatiebulletin

Deputaten verwachten, dat het bijeenbrengen van gegevens voor een bulletin niet vlot zal verlopen. Zij hebben geen behoefte aan een dergelijk bulletin.

5a. De effectivering van de overbruggingsregeling repatriërende predikanten in de periode 1995-1998

Hiervoor zij verwezen naar de desbetreffende deputaatschappen, die in hun rapportage aan uw synode verantwoording afleggen van de ter zake gedane uitgaven.

5b. De gewenste definitieve regeling

De hiervoor samengestelde commissie, waarin namens dit deputaatschap zitting hebben de bsd. drs. H.J. van Maanen en J.C. de Jong, zal rechtstreeks aan uw synode verslag uitbrengen over een definitieve regeling.

C. Begroting van basen en lasten voor de jaren 1999 tot en met 2001

Nadat de Generale Synode 1995 de omslag voor de jaren 1996-1998 op f 8,40 per (doop)lid had vastgesteld, hebben deputaten hun ongenustheid hierover schriftelijk kenbaar gemaakt bij de genoemde synode. De gevraagde omslag ad f 9,60 was gebaseerd op een krappe begroting en inclusief een intèring op het vermogen van driemaal f 100.000 voor de jaren 1996-1998. Nochtans zijn deputaten (nog) niet in de problemen gekomen. Aangezien de bijdragen voor kerkbouw in de thans verantwoord jaren 1996 tot en met 1997 ca f 275.000 lager waren dan geraamd, kon de genoemde intèring voor een groot deel worden opgevangen. De uitgaven voor predikantskosten en voor de draagkrachtuitkeringen gingen over de jaren 1995-1997 per saldo wel de begroting te boven met respectievelijk f 142.000 en f 11.000. In 1997 bleven deze kosten onder de raming. Het aandringen van deputaten bij de kerken om zoveel mogelijk de inkomsten uit de gemeente op te voeren tot tenminste f 500 per ziel per jaar is hier zeker debet aan. Voor een deel werden deze overschrijdingen opgevangen door o.a. het wegvallen van de bijstand aan de diaconie van Apeldoorn (in 1995) en van de oudedagtoelage (in 1996). Niettemin is het vermogen sedert 31 december 1994 vermindert met ca. f 241.000. Uitgaande van de regel dat het vermogen anderhalfmaal de jaarlijkse uitgaven (voor de jaren 1999 tot en met 2001 geraamd op gemiddeld f 795.000) moet bedragen, is een reservering van f 55.000 per jaar opgenomen voor aanvulling van het vermogen. Ook zijn bedragen gereserveerd voor de door de Generale Synode 1995 vastgestelde regeling voor afgezette predikanten en voor de (eventueel) door uw synode nog vast te stellen Regeling voor repatriërende missionaire predikanten. Als ook de uitkeringen aan losgemaakte predikanten voor rekening van dit deputaatschap komen, zal ook daarvoor gereserveerd moeten worden. Anderzijds kan, wanneer uw synode akkoord gaat met de door deputaten in hoofdstuk D voorgestelde wijziging van de instructie, mogelijk ca f 80.000/100.000 per jaar bespaard worden op de bijdragen in de predikantskosten. De begrotingen voor de jaren 1999 tot en met 2001 en de daarbij behorende toelichting zijn opgenomen onder bijlage 3.

D. Voorstel tot wijziging van de instructie

Gevolg gevend aan een verzoek van voorgaande generale synoden is met ingang van het jaar 1993 de regeling voor het toekennen van bijdragen in de predikantskosten aanmerkelijk vermindert. De resultaten hiervan kwamen voor het eerst goed tot uitdrukking bij de presentatie van de cijfers aan de Generale Synode 1995. De kostenstijging was aanzienlijk. Direct kwam dan ook de vraag hoe deze kosten in de hand gehouden kunnen worden. Deputaten hebben zich hierover beraden en de volgende nadere richtlijnen vastgesteld. Ten eerste is gesteld, dat ten aanzien van de offervaardigheid de opbrengst uit de gemeente tenminste f 500 per ziel moet bedragen, en ten tweede vindt steunverlening alleen plaats als aan de omslag kerkelijke kassen is voldaan. Deze richtlijnen hebben inmiddels al enig resultaat gehad. Verder stellen deputaten u voor, teneinde de door de kerken bijeengebrachte gelden zo verantwoord mogelijk te besteden, om de instructie (Kerkorde, bijlage 4) te wijzigen als volgt:

Art. 4 Steunverlening

Deputaten verlenen financiële steun aan kerken door toekenning van een maximale uitkering over een kalenderjaar op basis van het werkelijke en voor deputaten aanvaardbare exploitatielekort. Op basis van een jaarbegroting kan een voorlopige toezegging gedaan worden, waaraan overigens geen rechten ontleend kunnen worden. De steuntoezegging en uitkering blijven voorts -behoudens zeer bijzondere omstandigheden- beperkt tot de som van:

a. 25% van het netto totaal der predikantskosten (honorarium, premies, huisvesting, enz.) volgens de richtlijnen van deputaten voor financiële zaken. Deze steun geldt uitsluitend voor kerken die per 1 januari van het desbetreffende jaar minder dan 250 (doop)leden hebben.

b. en c. (ongewijzigd).

d. toevoegen:

Deze steun zal nimmer méér bedragen dan f 200 per (doop)lid per jaar.

Art. 5 aan het eind toevoegen:

Dit geldt tevens voor het ter hand nemen van beroepingswerk.

De onderbouwing van bovenvermelde voorstellen vindt u vermeld in de notitie DE POSITIE VAN DE KLEINE GEMEENTEN, die u separaat is toegezonden.

3. Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

1. Indien u kunt instemmen met het door hen gevoerde beleid en hun financieel beheer, hen daarvoor te dechargeren.
2. Te besluiten de instructie van deputaten te wijzigen zoals is aangegeven onder hoofdstuk D.
3. Het herziene rooster van niet-herbenoembaarheid vast te stellen en deputaten te machtigen hiervan af te wijken wanneer omstandigheden dit noodzakelijk maken.
4. Opnieuw deputaten te benoemen.
5. De verplichte bijdrage van de kerken vast te stellen op het bedrag zoals dat in de toelichting op bijlage 3, sub 6 is berekend.

Uw vergadering de leiding van de Heilige Geest toebiddend,
namens deputaten,

H.J. van Maanen, voorzitter
J.C. de Jong, secretaris
G. Verhoef, penningmeester

Bijlage 96.1

OVERZICHT PREDIKANTSKOSTEN en DRAAGKRACHTUITKERINGEN over de jaren 1994, 1995 en 1996, uitgekeerd in resp. 1995, 1996 en 1997.

Kerk van	predikantskosten over:			draagkrachtuitkeringen over:		
	1994	1995	1996	1994	1995	1996
Ablasterdam	f	f	f	f	f	f
Amsterdam-N	5.590	8.405	27.190			
Assen	30.595	31.785	31.730	4.440	3.780	4.240
Beverwijk	20.285	16.875	3.105			
Broeksterwoude-A	17.885	19.450	20.845			
Gravenhage C's	25.225	28.155				
Haarlem-C		7.955	8.525	4.535		
Herlingen			525			
Herlogenbosch 'a-		5.445	310	3.415		
Hillegom	18.815	19.265	18.155	245	2.765	
Hoofddorp	5.870	25.705	26.460		4.290	5.010
Kundert			19.935			
Masseluis	10.115	23.210				
Nieuwegein			12.140			
Sassenheim	990	3.150				
Schiedam	19.930		13.492			
Sint Janskooster	8.845					
			19.065			

Sneek	20.100	20.525	20.830			
Soest	30.590	31.240	2.020	3.275	4.010	
Steenwijk		2.655				
Thesinge	14.890	18.645	20.380			520
Tholen	20.625	20.570		2.365		
Ulrum		10.255				
Veenwouden	8.210	5.575	1.865			
Vlissingen	26.185	27.890	23.855		3.630	
Wildervank-V'dam	7.725	7.650	8.845			
Winschoten			14.765			
Woerden	17.700	18.425		2.550	685	
Wormerveer	17.190					
Limuiden	11.580	10.315	15.315			
Zeerwolde		18.265	14.290		7.260	
Zoetermeer	15.440	20.755	17.000			
Zuidland	30.695	25.866	28.945	3.150	1.149	2.875
Zuidaren	15.810	16.590	15.010	3.750		
Totaal	400.885	444.621	384.597	27.725	27.569	12.645

Bijlage 96.2

LOPENDE VERPLICHTINGEN KERKBOW per 31 december 1997

Kerk te:	toezegging te jaar	oorspronkelijke maximale toezegging	reeds uitgekeerd t/m 1997	niet uitgekeerd t/m 1997	saldo verplichtingen p. 31-12-97	aantal rest- ter- mijnen	maximale uitkering in 1998 t/m 1997
	f	f	f	f	f		f
Aalten	15.000	82.500			82.500	10	
Antwerpen	95.000	522.500	256.500		266.000	7	66.500
Apeldoorn-Z	46.000	253.000	144.601	39.399	69.000	5	23.000
Biezelinge	25.000	137.500	26.105	86.395	25.000	4	10.000
Dronen	13.000	71.500		52.000	19.500	5	6.500
Ermelo	10.000	55.000	6.605	20.395	28.000	7	7.000
Genemuiden	18.000	99.000	61.570	37.430	0	0	
Goes	24.000	132.000		117.600	14.400	3	7.200
Gorinchem	23.000	126.500	64.395	55.205	6.900	2	4.600
Gouda	9.900	54.450	19.510	34.940	0		
Haamstede	41.000	225.500	125.475	75.425	24.600	3	12.300
Hasselt	3.000	16.500	1.160	10.840	4.500	5	1.500
Helder den	6.000	33.000		16.200	16.800	7	4.200
Hoofdorp	16.100	88.550	16.100		72.450	9	14.490
Leeuwarden	70.000	385.000	218.575	166.425		0	
Nijkirk	50.000	275.000	133.200	1.800	140.000	7	35.000
Oud-Vossemeer	10.000	55.000	13.120	13.880	28.000	7	7.000
Putten	24.000	132.000		132.000		0	
Saasenheim	9.500	52.250	22.293	20.457	9.500	4	3.800
Spijkenisse	28.000	154.000	71.525	82.475	0		
Surhuisterveen	20.000	110.000			110.000	10	
Werkendam	41.000	225.500	77.900		147.600	8	32.800
Woerden	20.500	112.750	70.440	42.310		0	
Zeerwolde	25.000	137.500	135.000		2.500	1	2.500
Zoetermeer	51.000	280.500	181.640	98.860		0	
Zuidaren	12.000	66.000	52.560	13.440	0	0	
totaal	3.883.000	1.698.274	1.117.476	1.067.250			238.390

Bijlage 96.3

BEGROTING VOOR DE JAREN 1999 TOT EN MET 2001

Geraamd voor:	1999	2000	2001
1. Uitkeringen kerken:			
a. bijdragen kerkbouw	230.000	245.000	260.000
b. bijdragen predikantskosten	500.000	525.000	550.000
c. draagkrachtuitkeringen	30.000	30.000	30.000

2. overige uitkeringen:			
a. pensioenuitkeringen	15.000	15.500	16.000
b. juridische bijstand classis Utrecht	pm	pm	pm
3. Toevoeging aan reserves			
a. bijzondere reserve	50.000	50.000	50.000
b. algemene reserve	55.000	55.000	55.000
4. Algemene kosten:			
a. vergaderingen + secretariaat	6.800	7.500	8.200
b. Kerkelijk Adm. Bureau	15.000	15.500	16.000
c. accountant	4.000	4.500	5.000
d. diversen	1.200	1.500	1.800
	907.000	949.500	992.000
5. Af: interest	100.000	100.000	100.000
6. Benodigde inkomsten	807.000	849.500	892.000

TOELICHTING.

1a. Indien voor de komende jaren weer gemiddeld f 400.000 per jaar zal mogen worden toegezegd, kan ten hoogste worden uitgekeerd in het jaar

	1999	2000	2001
	f	f	f
Reeds toegezegd	184.870	142.410	106.450
Maximale toezeggingen in 1998	72.750	65.475	58.200
idem in 1999		72.750	65.475
idem in 2001			72.750
Totaal	257.620	280.635	302.875

De uitkeringen over de jaren 1994 tot en met 1996 bedroegen resp. 64,3, 61,0 en 75,8 % van de toegezegde bedragen. Bij de geraamde bedragen is rekening gehouden met deze stijgende lijn en met de verwachting, dat aan enkele kerken de volle toezegging uitgekeerd zal moeten worden.

1b. ook hier is rekening gehouden met een jaarlijkse stijging van de toe te kennen bedragen in verband met eventuele verhogingen van de honoraria voor predikanten.

1c. Het voor draagkrachtuitkeringen benodigde bedrag is moeilijk in te schatten. De raming is voorshands gesteld op f 30.000 per jaar.

2a. Deze uitkering betreft een van deputaten SKUP overgenomen pensioenuitkering. Aangezien deze uitkering is gekoppeld aan de predikantsstrakementen dient rekening gehouden te worden met een jaarlijkse verhoging. (zie ook de toelichting op de Staat van Baten en Lasten)

2b. Daar reeds enkele jaren door de classis Utrecht geen kosten zijn gedeclareerd, is deze post voorshands pro memoria geraamd.

3a. In verband met de Regeling voor afgezette predikanten en de Overbruggingsregeling voor repatriërende missionaire predikanten is het noodzakelijk een reserve in het leven te roepen om mogelijke uitgaven ter zake te kunnen financieren. Voorshands is hiervoor f 50.000 per jaar geraamd.

3b. Zie de toelichting onder hoofdstuk C.

4. Bij de algemene kosten is rekening gehouden met een lichte jaarlijkse stijging van de kosten, mede als gevolg van toenemende werkzaamheden (o.a. commissievergaderingen).

5. De geraamde interest heeft voornamelijk betrekking op de in obligaties belegde gelden.

6. Het totaal benodigde bedrag is f 2.548.500, hetgeen neerkomt op f 11,35 per (doop)lid per jaar. Dit bedrag is inclusief een aanvulling van het vermogen en inclusief de onder hoofdstuk C genoemde bijzondere regelingen, doch exclusief een eventuele reserve voor losgemaakte predikanten.

De omslag per lid kan als volgt worden gespecificeerd:

a. steunverlening	10,67
b. overige uitkeringen en algemene kosten	0,60
c. aanvulling vermogen	0,74
d. reserve bijzondere regelingen	0,67
e. opbrengst rentef	1,33
	11,35
f. reserve losgemaakte predikanten	0,95
totaal	12,30

Wanneer uw synode besluit akkoord te gaan met de onder hoofdstuk D voorgestelde wijziging van de instructie, dan kan de omslag circa f 1,30 lager vastgesteld worden. Deputaten Financiële Zaken zullen u hieromtrent nader adviseren.

Notitie

DE POSITIE VAN DE KLEINE GEMEENTEN

1. Inleiding

1. Wat vooraf ging

Reeds eerder is aan deputaten de vraag gesteld zich te beraden op de positie van de kleine kerken. Dat gebeurde o.a. in 1969 toen de voorganger van dit deputaatschap - Kas Onderlinge Bijstand - op verzoek van de G.S. 1966 een voorstel presenteerde om meer kleine kerken in de gelegenheid te stellen te komen tot het beroepen van een predikant. Die gedachte werd ook ingegeven door het feit dat een aantal kandidaten almaar geen beroep uit de kerken ontving. De oorspronkelijke voorstellen van K.O.B. behelsden een tijdelijke steunverlening van 40% van de predikantskosten, in 4 jaar aftopend tot 25%, echter uitsluitend voor gemeenten < 150 leden, die voor het eerst overgingen tot het beroepen van een predikant (Acta 1969 9.10). Deputaten maanden in hun voorstel tot grote voorzichtigheid in het beroepingswerk indien niet zeker is dat er neveninkomsten voor de predikant zijn. Zij wezen nogmaals erop dat de kerken zich houden moeten aan de uitspraak van de G.S. 1974 dat geen bijstandvergende verplichtingen mogen worden aangegaan alvorens de steun is toegezegd.

De G.S. 1969 heeft daarop de samenvoeging van F.S.K. en K.O.B. tot O.B.A. gerealiseerd, waarna de G.S. 1992 de huidige regeling steun predikantskosten heeft aarvaard.

Reeds bij de behandeling van het rapport van deputaten door de G.S. 1995 bleek de zorg van deputaten en van verschillende afgevaardigden ter synode over de forse stijging van de steun predikantskosten en werd de vraag gesteld of deputaten bij de G.S. 1998 hun visie op de ontwikkelingen wilden geven.

2. De predikant in de kleine gemeente

Deputaten leggen als gevolg daarvan deze notitie voor aan de G.S. Hun zorg is niet allereerst dat ook kleine gemeenten een eigen predikant mogen hebben. Dat is op zich een zegenrijke ontwikkeling. Daarbij moet overigens wel de vraag gesteld of een predikant in een gemeente van soms aanzienlijk minder dan 150 leden een full-time dienstverband zou moeten hebben. En of binnen ons kerkverband het soms zeer subtiel verschil in ligging, maar meer nog in kerkelijk klimaat, het onmogelijk zou maken dat één predikant twee gemeenten dient. Gelukkig zijn er veel voorbeelden van geslaagde samenwerking op dit terrein. Er zijn ook veel voorbeelden waarbij de predikant een nevenfunctie met zijn werk in de gemeente combineert. Toch komen er nog situaties voor waarbij krachtiger naar een part-time situatie zou moeten worden gestreefd. Maar ook bij het wegvalen van neveninkomsten blijft de kerk altijd volledig verantwoordelijk voor het levensonderhoud van de predikant. Het is ook de vraag of een predikant met de zorg voor 100 leden wel dezelfde werklast heeft als een predikant met de zorg voor 600 tot 1000 zielen en meer. De vraag stellen is haar beantwoorden. Dat er verschillen zijn is ook geen probleem. Maar of ze zo groot moeten zijn?

3. Financiële zorg

De zorg van deputaten heeft vooral betrekking op het gegeven dat de intening op het gevormde vermogen zodanige vormen aanneemt dat mogelijk op termijn de verplichtingen in gevaar komen. Een paar bijkomende maatregelen van de G.S. 1995 hebben er niet toe bijgedragen dat hieraan een halt werd toegevoerd. De omslag werd aanzienlijk lager vastgesteld dan door deputaten als minimaal noodzakelijk was begroot. Deputaten menen dat zij voor de volgende synodale periode niet geacht kunnen worden hun werk voort te zetten op basis van een niet dekkende begroting. Als de G.S. meent dat het werk dient te gebeuren, dient zij ook de middelen daarvoor beschikbaar te stellen. Hun verontusting over de gevolgde handelwijze hebben deputaten reeds eerder aan het moderamen van de G.S. kenbaar gemaakt. Bovendien heeft de G.S. de neiging financiering van niet voorzien lasten als uitkeringen afgezette predikanten, mogelijk straks ook losgemaakte predikanten en predikanten zonder beroeping, toe te bedelen aan deputaten O.B.A. Deputaten hebben op zich geen bezwaar tegen deze extra taken, maar menen wel dat de lasten daarvan in de begroting tot uitdrukking moeten worden gebracht. Tot nu toe was dit niet het geval.

4. Noodzakelijke verhoging van de omslag

Indien de G.S. meent dat ook de kleine kerken onverkort moeten kunnen voortgaan met het beroepingswerk zal een verhoging van de kerkelijke omslag van f 8,40 tot f 11,35 (exclusief een eventuele regeling losgemaakte predikanten) onontkoombaar zijn. De berekening van deze omslag is gespecificeerd in bijlage 3 sub punt 6 van het rapport van deputaten aan uw synode. Het lijkt een procentueel zeer forse stijging. Men bedenke wel dat de vorige omslag op f 9,60 vastgesteld had moeten worden. Er zit dus voor een zeker deel een inhaaleffect in. Maar met minder zal het niet kunnen. In de tabellen 1 en 2 is een overzicht gegeven van de ontwikkeling van lasten, baten en vermogen vanaf 1990. In feite is de conclusie helder: ongewijzigde voortzetting van het ingezette beleid leidt tot aanpassing van de omslag in de aangegeven zin.

5. Varianten

Daarbij kunnen de volgende mogelijkheden nog nader worden overwogen.

- een verhoging van de omslag tot f 11,35 per lid over de hele linie (exclusief de eventuele reservering voor uitkering losgemaakte predikanten).
- een verhoging van de omslag tot f 10,- over de hele linie met als aanvulling een solidariteitsheffing van de grotere gemeenten vanaf 400 leden. Immers veel grote gemeenten hebben slechts één predikant, waardoor de kosten van de predikantsplaats per lid in die gemeenten aanzienlijk geringer zijn dan in de kleinere gemeenten.
- een aanpassing van het minimumtraktament in neerwaartse zin in die gevallen waarin een predikant in een kleine gemeente geen neveninkomsten verwerft. Dit naar analogie van het gegeven dat in gemeenten

van meer dan 400 leden de traktementen veelal in opwaartse zin aangepast worden. Daarbij moet echter wel bedacht worden dat de verzorgingsgedachte niet wezenlijk gewond wordt aangedaan. Het traktement moet voor de predikant en zijn gezin toereikend zijn om van te kunnen leven.

Deputaten menen dat mogelijkheid b. wellicht het meest realiseerbaar is. Indien de G.S. echter zou menen dat de verhoging van de omslag beperkt(er) moet blijven stellen deputaten voor de uitkeringen aan de kleine gemeenten te beperken en het voorstel tot wijziging van de instructie te aanvaarden. Zie daarvoor ook het rapport van deputaten onder D.

B. Ontwikkeling financiële positie OBA

1. Tabel 1 :ontwikkeling van de lasten Uitgaven x f 1000,-

Jaar	Aanvragen pred. k.	Steun pred. kosten	Steun-draagkracht	Subto-taal pred. k	Steun kerk-bouw	Pen-sioenen	Skip	Uitke-ringen	Diversen
1985	11	85,1	88,2	173,4					
1986	16	140,9	116,0	256,9					
1987	13	107,7	66,9	174,5					
1988	14	113,8	55,7	169,5					
1989	17	125,8	28,8	154,6					
1990	24	161,4	5,2	166,6	197,8	37,1		20,8	19,5
1991	23	204,2	23,3	227,5	139,7	26,1		15,7	16,2
1992	23	239,5	19,0	258,5	106,8	28,3		2,9	21,0
1993	27	315,9	30,7	358,4	167,3	50,2		10,3	19,9
1994	26	424,2	23,0	449,7	150,0	37,0	57,7	10,8	
1995	24	431,8 #	9,8	441,6	242,3	37,6	44,5	3,2	25,6
1996	26	561,6 #	53,8	615,3	174,8	21,1	7,7		26,2
1997	24	396,9 #	25,1	421,0	207,8	16,0	15,6	17,2	27,0
1998	raming	500	30	530	238,4	22,5	35		23,6
1999	raming	500	30	530	230	15		105 @	27
2000	raming	525	30	555	245	15,5		105 @	29
2001	raming	550	30	580	260	16		105 @	31

* In 1989 werden de deputaatschappen Kas Onderlinge Bijstand en Fonds Steun Kerkbouw samengevoegd tot één deputaatschap Onderlinge Bijstand en Advies per 1 januari 1990.

** In 1992 werd de steun predikantskosten vermind tot 40 voor gemeenten < 150 leden/doopleden, tot 30 % < 200 leden; in 1995 tot 35 % bij 150-175 leden. De steun blijft 25% van de predikantskosten voor gemeenten > 200 leden. De nieuwe regeling wordt voor het eerst toegepast in 1993.

** In 1994 worden voor het eerst de effecten zichtbaar van de verruiming regeling predikantskosten tot maximaal 40 %.

*** De cijfers 1998 berusten op ramingen. De cijfers van 1999 e.v. jaren zijn begrotingscijfers bij ongewijzigd beleid met als gevolg noodzakelijke verhoging van de kerkelijke omslag tot f 11,35.

De bedragen predikantskosten zijn vermeld volgens de twee systematieken: voor en na 1995. In de rapportage van deputaten over de periode 1995-1997 is duidelijk gemaakt tot welke verschuiving in cijfers de beslissing van de G.S. 1995 om voortaan de predikantskosten te doen vermelden onder het jaar waarop ze betrekking hebben, geleid heeft. Daardoor kunnen de vermelde totalen 1995, 1996, 1997 afwijken van de werkelijke uitgaven. Volgens de oude toerekening zouden de bedragen predikantskosten zijn: 1995 400,9 (over 1994), 1996 444,6 (over 1995) en 1997 382,6 (over 1996).

@ Hieronder begrepen een reservering van f 55.000 per jaar voor de regeling voor noodzakelijke aanvulling van het vermogen en f 50.000 reservering ten behoeve van uitkeringen voor predikanten, zoals nader toegelicht in de begroting.

2. Tabel 2 :ontwikkeling baten, lasten en vermogenspositie

Jaar	Omslag	Bijdragen kerken	Inte-rest	Over-ge baten	Totaal baten	Totaal lasten	Saldo	Vermogen
1990	7,00	503,3	93,3	0,1	596,7	441,8	+ 154,9	1427,9
1991	7,00	525,0	109,3	0,1	634,4	425,2	+ 209,2	1639,5
1992	7,00	517,6	127,8	0,1	645,5	417,5	+ 228,0	1866,8
1993	7,20	546,0	121,8	14,1	681,9	606,1	+ 75,8	1967,2
1994	7,20	539,2	117,8	0,1	657,2	725,8	- 68,6	1898,6
1995	7,20	531,6	111,1	0,3	643,0	794,8	- 151,8	1146,7

1996 **	8,40	624,8	106,4	0,2	731,3	845,2	- 113,9	1032,9
1997	8,40	620,0	100,0		669,2	699,1	+ 20,9	1053,8
1998	8,40	630	89		719	849,9	- 130,5	923,3

1999	11,35	851	100		951	907	+ 44	967,3
2000	11,35	851	100		951	969,5	- 18,5	948,8
2001	11,35	851	100		951	992	- 41	907,8

* De cijfers na 1993 geven een negatief saldo als gevolg van de stijging steun predikantskosten. De verruimde regeling wordt voor het eerst toegepast in 1993 en de effecten daarvan worden voor het eerst zichtbaar in de steunverlening 1994. In 1996 e.v. ontbreekt de noodzakelijke compensatie doordat de gevraagde omslagverhoging tot f 9,60 niet door de G.S. 1995 wordt gehonoreerd.

** Het vermogen wordt op last van de G.S. 1995 met ca f 600.000, teruggebracht om de lopende verplichtingen uitkeringen predikantskosten tot uitdrukking te brengen.

*** De cijfers 1999 e.v. zijn begrotingscijfers. De cijfers 1998 berusten op ramingen.

3. Conclusie

Uit de tabellen 1 en 2 blijkt dat de aanvankelijke aanwas van het vermogen na 1992 is omgebogen. Bij ongewijzigd beleid zal het vermogen van OBA in de komende jaren dermate slinken dat de verplichtingen in gevaar komen en geen nieuwe verplichtingen kunnen worden aangegaan, zowel in de steun predikantskosten als in de steun kerkbouw. Dat zou leiden tot forse schommelingen in het beleid, rechtsongelijkheid tussen gemeenten en afwenteling van de lasten op latere generaties. Naar de mening van de deputaten zijn de cijfers van die aard dat adequate maatregelen genomen moeten worden.

Daarbij staan twee wegen open:

a. verhoging van de kerkelijke omslag voor Onderlinge Bijstand en Advies tot een zodanig niveau dat niet langer wordt ingeteerd op het vermogen. Uit de ingediende begroting blijkt dat de omslag dan verhoogd dient te worden van f 8,40 tot f 11,35

b. beperking van de uitgaven door een stringenter beleid in de steunverlening predikantskosten. In het vervolg van deze notitie wordt duidelijk gemaakt wat naar de mening van de deputaten in dat geval zou moeten gebeuren.

W 1. Tabel 3: Specificatie steunverlening predikantskosten '94 - '97

< 150	151-174	175-199	200-249	> 249	P. S.	Kerkbouw
Broekaterwoude A 117	St. Jans-klooster 151		Assen 273		Noord	Dronten
Harlingen 109 *		Steenwijk 240	Sneek 259		Noord	Surhuisterveen
Heerenveen 111		Thesinge 249	Winschoten 308		Noord	
Ulrum 147		Veenwouden 244			Noord	
Wildervank- Veendam 145 *					Noord	
Zuidlaren 126 *						
6 x	1 x	0 x	3 x	3 x	13 x	2 x
's-Hertogenbosch 110 *	Soest 153	Nieuwegein 187	Woerden 259 Zeewolde 253		Oost	Aalten, Antwerpen, Apeldoorn-Z, Ermelo, Hasselt, Nijkerk, Zeewolde
1 x	1 x	1 x	0 x	2 x	5 x	7 x
Amsterdam-N 115	Aarlander-veen 164	Haarlem-C 194	Zoetermeer 287		West	Den Helder.
Beverwijk 98 *		Sassenheim 176			West	Hoofddorp.
's-Graven-	Hoofddorp	Utrecht			West	Sassenheim

hage-C 127 *	167	198				
idem Zuid 136 *						
Hillegom 144 *					West	
Westz.80 *					West	
Wormerveer 96					West	
7 x	2 x	3 x	0 x	1 x	13 x	3 x
Alblasser- dam 146	Schiedam 155	Haarstede 190	Spijkernisse 239		Zuid	Biezelinge, Goos
Klundert 125		Maassluis 183			Zuid	Gorinchem, Haarstede
Tholen 119					Zuid	Oud-Voss
Vlissingen 111 Zuidland 80					Zuid	Werkendam
5 x	1 x	2 x	1 x	0 x	9 x	6 x
19 x	5 x	6 x	4 x	6 x	40 x	18 x KB
ca 17	3 vacant	3 vacant	0 vacant	0 vacant		
geen steun	2 x	3 x	11 x	35 x	< 350	

2. Toelichting bij tabel 3.

Gemeenten die een part-time predikant in dienst hebben zijn aangegeven met een *. De situatieschets is een momentopname najaar 1997. Het aantal vacante gemeenten kan per rubriek b.v. wisselen. Ook de ledentaal (vermeld is het aantal leden per 1 januari 1997) zijn aan wisseling onderhevig. Opgenomen zijn die gemeenten waaraan in een of meer van de jaren 1994-1997 een ondersteuning in de predikantskosten is verleend. Het jaar van ondersteuning valt daarom niet altijd samen met de vermelde ledentaal.

3. Conclusies

- De meeste vacante gemeenten vinden we in de categorie < 150 leden. De gemeenten met een predikant hebben die in toenemende mate in part-time dienstverband. Er zijn echter nog diverse gemeenten met een full-time predikant. De helft van alle steunontvangende gemeenten is in deze categorie te vinden.
- In totaal gaat het om ca 40 van de 190 gemeenten, d.i. 20% van de kerken die steun predikantskosten genieten.
- Drie gemeenten van 150-200 leden slaagden er tot nu toe in zonder ondersteuning van OBA een predikant te hebben: Midwolda 168, Ridderkerk 199, 's-Gravenmoer 191.
- In gemeenten van 200-250 leden slaagt bijna 70% (11 gemeenten) erin zonder ondersteuning van OBA een predikant te hebben.
- In gemeenten > 250 leden zien we nog 8 gemeenten die steun predikantskosten ontvingen. Er zijn 35 gemeenten van 250-350 leden die geen steun nodig hebben.
- De steunvragende kerken zijn met name in de P.S. van het Noorden en de P.S. van het Westen te vinden. In de P.S. van het Oosten en Zuiden vinden we er minder. Daar zijn echter relatief veel gemeenten die steun kerkbouw genieten.

4. Tabel 4: Het aantal per P.S. verschil

P.S. v.h. Noorden	13 gemeenten	2479 leden	gem. 190 leden
P.S. v.h. Oosten	5 gemeenten	962 leden	gem. 192 leden
P.S. v.h. Westen	13 gemeenten	1982 leden	gem. 152 leden
P.S. v.h. Zuiden	7 gemeenten	1348 leden	gem. 150 leden

Totaal 6771 leden in 40 gemeenten. De gemiddelde steunvragende gemeente telt dus 169 leden. Met de totale steun predikantskosten werd 9% van het totale ledental van onze kerken bereikt.

Er zijn ook verschillen in omvang van het ledenverlies in de periode 1990-1997. Alleen de P.S. van het Noorden kent groei: een aanwas van 700 leden. Van de steunvragende gemeenten verliezen er 5 in totaal 207 leden. De P.S. van het Oosten verloor 163 leden, echter niet bij de steunvragende kerken. De P.S. van het Westen verloor 751 leden, waarvan 265 in 7 steunvragende gemeenten. De P.S. van het Zuiden verloor 394 leden, waarvan 229 in 8 steunvragende gemeenten.

In totaal treedt achteruitgang in ledental op bij ongeveer de helft van de steunvragende gemeenten. Het gemiddelde ledental zal dus op termijn dalen en de behoefte aan steun zal groter worden.

IV. Uitkeringen per gemeente en per lid over 1996 (c.q. 93-94-95-97)

1. Tabel 5. Gemiddeld uitkeringsbedrag per lid.

Gemeente	Uitkering in gulden	Laatste volle jaar	Ledental	Bedrag per lid	opmerkingen
Alblasserdam	27.190	1996	138	197	
Amsterdam-N	31.730	1996	121	262	vacant 1997
Assen	16.875	1995	288	62	
Beverwijk	20.845	1996	97	215	nu 50 %
Broekst. w. A	28.155	1995	137	206	
's-Gravenhage C	8.525	1996	126	68	vacant 1997
's-Gravenhage Z	11.840	1993	173	68	nu 50 %
Haarstede	5.570	1993	171	33	
Haarlem-C	525	1996	195	3	id. 50%
Harlingen	310	1996	110	3	id. 50%
Heerenvveen	17.170	1993	193	89	vacant 1994
's-Hertogenbosch	18.155	1996	103	176	nu 60 %
Hillegom	26.460	1996	143	185	nu 70 %
Hoofddorp	19.935	1996	151	132	
Klundert	23.210	1995	139	167	
Maassluis	12.140	1996	186	65	
Nieuwegein	3.150	1995	202	16	50 %
Sassenheim	13.492	1996	174	78	
Schiedam	8.845	1994	156	57	
St. Jansd.	19.065	1996	157	121	
Sneek	20.630	1996	263	79	vacant 1997
Soest	31.240	1995	144	217	
Steenwijk	2.855	1995	242	11	
Thesinge	20.380	1996	237	86	
Tholen	20.570	1995	132	156	vacant 1997
Utrum	10.255	1995	154	67	70 %
Veenwouden	5.575	1995	238	24	
Vissingen	23.855	1996	111	215	
Wildervank-Veendam	8.845	1996	151	59	vacant 1997 50 %
Winschoten	14.765	1996	294	50	
Woerden	18.425	1995	242	76	vacant 1996
Wormerveer	17.190	1994	111	155	vacant 1995
Uruziden	15.315	1996	198	77	
Zeewolde	14.290	1996	236	61	
Zoetermeer	17.000	1996	292	58	
Zuidland	28.945	1996	82	353	vacant 1997
Zuidaren	15.010	1996	129	116	vacant 1997, 50 %

V. Analyse

1. De spreiding van de kleine kerken

De problematiek kan van verschillende kanten benaderd worden. Over de noodzaak van de aanwezigheid van de kerk juist op bedriegde punten is veel te zeggen. Dat ligt niet direct op de weg van dit deputaatschap. Wel zal uit het onder III en IV verstrekte cijfermateriaal duidelijk zijn dat de kleine kerken zich niet alleen in de frontlinie van de randstad bevinden. We zien dat m.u.v. de P.S. van het oosten de kleine kerken betrekkelijk evenwichtig gespreid zijn.

2. Ontwikkeling steun predikantskosten

In de jaren 1989-1993 werd aan 40 kerken een uitkering predikantskosten verstrekt. Daaronder bevinden zich 30 kerken die ook in de periode 1994-1997 steun genieten. Ongeveer zes kerken komen er omstreeks 1993 bij. De verruiming van de steunpercentages heeft kennelijk niet geleid tot een zeer aanzienlijke toename van het aantal kerken in zijn totaliteit, zoals ook in de rapportage K.O.B. van 1986 reeds werd voorzien. Wel echter tot een veel meer continu steun vragen. Een aantal kerken is in of na die periode self-supporting geworden: Doesburg, Doetinchem, Genemuiden, 's-Gravenhage-Zuid, Haarstede, Heerenvveen, Hengelo, Meppel, Nieuw-Amsterdam, Nijmegen, Rotterdam-Capelle, Spijkensse, Surhuisterveen, winschoten. Dat hangt soms samen met een vacante periode. Als de steun predikantskosten dramatisch stijgt van 126.000 tot 561.000 (zelfs tot 615.000 met de draagkrachtuitkeringen erbij) met sprongen van soms 30% per jaar in de jaren 1989-1996 zit dit dus niet alleen in het grotere aantal steun vragende gemeenten, maar veeleer in de hoogte van de uitkeringen door de stijging van het uitkeringspercentage van 25% naar maximaal 40% van de predikantskosten.

3. De eigen bijdrage per lid

De hoge uitkeringen worden mede veroorzaakt doordat in een aantal gevallen de eigen bijdrage per lid te laag is. Uit het vergelijkingsmateriaal van deputaten blijkt echter dat inmiddels mede door de niet aflatende

aandring van deputaten die bijdrage bij de steunvragende kerken gemiddeld bijna f 550,- per lid bedraagt. * In 1993 bedroeg de gemiddelde eigen bijdrage per lid bij de 27 steunvragende kerken reeds f 400,-, in 1994 f 471,- bij 32 steunvragende gemeenten, in 1995 f 513,- bij 41 steunvragende gemeenten en in 1996 f 544,- bij 38 steunvragende gemeenten. Het percentage gemeenten dat nog onder de norm van f 500,- bleef daalde daarbij: resp. 41%, 34%, 39% en 18%. Deputaten zijn dan ook van mening dat allereerst van alle steunvragende gemeenten ten minste een niveau van f 500,- gevraagd mag worden.

Oprekking tot de norm van f 500,- per lid betekent een besparing op de uitkeringen van:

4. Tabel 6. Besparing bij f 500,- bijdrage per lid

Gemeente	Besparing: aantal leden x (500 minus y)	Inkomsten: aantal leden x eigen bijdrage y
Assen	3.105	288 leden x 489
Harlingen	310	110 leden x 488
Hillegom	429	143 leden x 497
Sneek	20.830	263 leden x 403
Thesinge	6.636	237 leden x 472
Veenwouden	1.865	238 leden x 453

Totale besparing f 33.000,-. Alle overige steunvragende gemeenten 1996 voldeden reeds aan de norm van f 500,-. Nieuwe aanvragen 1997 en later zullen eveneens allereerst beoordeeld worden met inachtneming van deze norm.

5. De steunverlening per lid

Inmiddels blijkt uit de jaarrekening 1997 dat desondanks de uitkeringen predikantskosten hun hoge vlucht voortzetten. Deputaten hebben daarom zich afgevraagd of er indien onverhoopt geen ruimte gevonden wordt de omslag voldoende te verhogen niet ook maatregelen genomen moeten worden die leiden tot een eerdere verdeling van de beschikbare gelden en tot een aftopping van de steunbedragen. Daarvoor zou gekoken kunnen worden naar de investering per lid. Uit de gegevens in tabel 5 blijkt dat de steun per gemeente zeer uiteenloopt. Van f 3,- tot f 353,- per lid. Van ruim f 300,- tot meer dan f 30.000 per gemeente.

De gemeenten die meer dan f 200,- per lid ontvangen zijn of waren Amsterdam-N 126 leden (recent vacant), Beverwijk 96 (inmiddels van 75% naar 50%-dienstverband), Broeksterwoude A 137, Soest 144, Vissingen 121, Wormerveer 110 (vacant) en Zuidland 82 (recent vacant) leden. Deze gemeenten voldoen in hun totaliteit aan een eigen bijdrage van f 500/lid. Toch moeten/moesten er grote bedragen bij. Geen wonder. Dat lag immers in de 40%-regeling besloten. Het zijn ook allemaal gemeenten van < 150 leden.

De gemeenten die van f 150,- tot f 200,- per lid ontvangen zijn 's-Hertogenbosch 104 (part-time predikant), Hillegom 143 (ot. predikant), Klundert 126, Tholen 118 (vacant) leden. Ook deze gemeenten tellen < 150 leden.

Deputaten zijn van mening dat op grond van dit materiaal er een regeling dient te komen die erin voorziet dat de steun per lid in ieder geval gemaximeerd wordt op f 200,- of zoveel minder als binnen het kader van een sluitende begroting nodig is. Dit zal leiden tot het volgende beleid: Vacante kleine gemeenten die zijn aangewezen op steun predikantskosten brengen geen beroep uit indien niet de zekerheid bestaat dat de predikant een nevenfunctie heeft, hetzij in een andere gemeente, hetzij in een art. 6 KO-functie. (Daarbij kan overwogen worden de beide functies te splitsen in die zin dat voor beide een apart beroep wordt uitgebracht. Dit (i.v.m. de rechtspositionele problemen die kunnen ontstaan bij het wegvalen van een van beide werkzinnen). Van de resterende netto predikantskosten kan maximaal 40% (bij > 150 leden 35% en bij > 175 leden 30%) worden gesubsidieerd, echter tot een maximum van f 200,- per lid. Er zijn nog enkele gevallen waarbij de predikant voor 100% ten laste van de gemeente komt. Deputaten treden met deze gemeenten in overleg over de mogelijkheid van nevenwerkzaamheden. In ieder geval wordt op deze wijze voorkomen dat gemeenten die te klein zijn toch een predikant in een full-time dienstverband gaan beroepen.

6. Tabel 7. Besparing 1996 door maximering steun op f 150, c.q. f 200,-

Gemeente	Leden 1996	Eigen bijdrage	Tekort bij f 500 lid	Maxim. steun predk.	Max. bij 150/lid	Max. bij 200/lid	Aanvulling draagkracht*	Minder bij max. 150	Minder bij max. 200
Alblasserdam	138	587	27.190	31.949	20.700	27.600	4.836 + 0	6.490	0
Amsterdam-N	121	530	36.113	31.731	18.150	24.200	4.240	17.963	11.913
Beverwijk	97	637	20.845	23.345	14.550	19.400	3.399 + 1.445 +	6.195	1.445
's-Hertogenbosch	103	551	18.155	19.570	15.450	20.600	2.705 + 0	2.705	0
Hillegom	143	497	36.770	26.460	21.450	28.600	5.010	15.320	8.170

Vla- singen	111	607	23.853	28.524	16.650	22.200	3.889 +	12.203	6.653
Zuid- land	82	648	32.896	26.032	12.300	16.400	1.653 + 2.875	10.596	6.496
Totaal							15.429 3.098 +	70.472	34.677

* Vermindering steun predikantskosten leidt in enkele gevallen tot vermeerdering draagkrachttkering. Dit is aangegeven met +, resp. bij f 150,- en f 200,- steun per lid.

Daarbij zijn in tabel 7 niet opgenomen de overige gemeenten met > f 150,- steun per lid: Broeksterwoude A 7.605 (1995), Klundert 2.360 (1995), Soest 9.640 (1995), Tholen 770 (1995) en Wormerveer 540 (1994). Evenmin zijn opgenomen gemeenten die steun zullen ontvangen in 1997 en/of 1998. De doorsnede blijft beperkt tot het kalenderjaar 1996. Inmiddels zijn Amsterdam-Noord en Zuidland vacant, in Beverwijk is een 50%-dienstverband gerealiseerd in samenwerking met Westzaan, 's-Hertogenbosch komt vermoedelijk in 1998 vacant, in Hillegom is een 70%-dienstverband ontstaan, alleen Alblasserdam en Vlissingen hebben nog een 100%- dienstverband. Er is dus heel wat beweging te bespeuren. Er zijn echter ook nieuwe situaties ontstaan, b.v. Amsterdam-Nieuw-West, Breda, Broeksterwoude en Klundert.

7. Conclusie

Deputaten concluderen dat een beperking tot f 150,- per lid steun predikantskosten in 1996 een besparing had op geleverd van bruto f 70.472 alleen al bij de vermelde gemeenten. Dit zou een netto besparing hebben betekend van f 70.472 minus f 15.429, hogere draagkrachttkeringen (+) = f 55.043,-. Een beperking van de steun predikantskosten tot maximaal f 200,- per lid betekent een bruto besparing van f 34.677,-. Verminderd met extra draagkrachttkeringen ad f 3098,- betekent dit een netto besparing van f 31.597,-. Gezien het betrekkelijk geringe verschil stellen deputaten voorhands voor de steun te maximaliseren op f 200,- per lid.

8. Gemeenten > 250 leden

Het is verder ook de vraag of gemeenten met meer dan 250 zielen werkelijk zijn aangewezen op steun predikantskosten. Dit betreft Assen 273, Sneek 259, Winschoten 308, Woerden 259, Zoetermeer 292 leden. In deze sector vindt al een aftopping plaats door de 25%-regeling die hier van toepassing is. Toch gaat er jaarlijks grote bedragen naar toe: Assen 16.675 (1995), Sneek 20.830 (1996), Winschoten 14.765 (1996), Woerden 18.425 (1995) en Zoetermeer 17.000 (1996). Nu hebben deze gemeenten vaak een kostenpatroon dat niet zomaar gewijzigd kan worden. Echter als Sneek (vacant 1997) en Woerden (vacant 1996) voldoen aan de norm van f 500,-/lid moet er een sluffende begroting kunnen komen. In het geval van Winschoten, Zeewolde en Zoetermeer kan zonnig een overgangsregeling tot stand komen, vergelijkbaar met de regeling steun kerkbouw. Gemeenten van geringer grootte zoals Delfzijl 232, Midwolda 168 Luten 257, Nieuw-Amsterdam 237, Siegerswoude-De Wilp 266 (recent vacant), Genemuiden 217, Heerde 262, Zutphen 264, Maarssen 230, Amsterdam 195, Purmerend 259, Zaandam 205, Boskoop 274 (vacant), Delf 242, 's-Gravenhage-Rijswijk 275, 's-Gravenmoer 191, Kerkerve 269, Rotterdam-West 137, Vlaardingen 272 slagen er reeds jaren in zelf de lasten van de gemeente op te brengen. Nu kan de situatie per gemeente verschillen m.n. ook op het punt van de huisvestingslasten. Uit de opsomming blijkt echter dat een groot aantal gemeenten < 250 leden self-supporting is. Een beëindiging van de steunverlening predikantskosten aan gemeenten > 250 leden levert een mogelijke besparing op van ca f 85.000,-.

VI. Samenvatting

Besparingen op de steun predikantskosten kunnen worden verkregen door de volgende maatregelen:

- er wordt alleen steun verleend boven de eigen bijdrage van f 500,- per ziel; besparing f 30.000,-
- de steun predikantskosten wordt verleend met inachtneming van de vastgestelde percentages en tot een maximum van f 200,- per lid; besparing f 30.000,-
- de steun predikantskosten aan gemeenten > 250 leden wordt geleidelijk beëindigd; besparing f 60.000,-

De totale besparing die op deze wijze wordt verkregen kan oplopen tot f 120.000,- per jaar. Hierdoor kan in principe de omslag voor dit deputaatschap beperkt worden tot f 10,- per lid, (excl. regelingen losgemaakte predikanten e.d.)

VII. Voorstellen

- Deputaten stellen voor de omslag vast te stellen op f 11,35 per lid exclusief conform de in hun rapport ingediende begroting.
- Indien het voorstel onder a. door de Generale Synode niet volledig wordt overgenomen stellen deputaten voor de steun predikantskosten per lid te maximaliseren op f 200,-. Het beleid van kerkenraden van kleine gemeenten zal zonnig erop gericht moeten zijn predikanten slechts part-time te beroepen al of niet in samenwerking met anderen na overleg met deputaten. Deputaten kunnen een overgangsregeling toepassen.
- Deputaten stellen voor de steun predikantskosten aan gemeenten > 250 te beëindigen, indien nodig met toepassing van een overgangsregeling.

Met verrekening van reeds ingegane effecten kunnen op deze wijze de uitkeringen teruggebracht worden. Alleen dan kan een aanzienlijke verhoging van de omslag worden voorkomen. Het alternatief is immers, zoals reeds eerder werd uiteengezet, een voortgaande reductie van het vermogen, met als gevolg dat in de

21e eeuw elke speelruimte verdwenen zal zijn en ook de verplichtingen steun kerkbouw in gevaar komen. Immers elke gemeente die een predikant beroept en de kosten daarvan niet kan opbrengen gaat daarmee een soms zeer langdurige ongedekte geldelijke verplichting aan.

VIII. Aanpassing instructie

Bij aanvaarding van de bezuinigingsvoorstellen onder VII sub b. en c. behoeft de instructie van deputaten aanpassing zoals nader aangegeven in het rapport van deputaten onder 2 D.

Voorzitter: H.J. van Maanen
Secretaris: J.C. de Jong

Waardevaarde en eerwaarde broeders

In het reeds ingediende rapport over de afgelopen synodale periode hebben deputaten een voorstel opgenomen tot wijziging van hun instructie (onder hoofdstuk D). Hierbij is onder art.4 sub a de toevoeging betreffende eventuele neveninkomsten, zoals die was vermeld in de oorspronkelijke instructie (zie K.O. bijlage 4), weggelaten. Bij nader inzien zouden deputaten deze toevoeging toch gehandhaafd willen zien, echter wel met een gewijzigd percentage, nl. 15% in plaats van 20%. Ook in andere regelingen wordt een percentage van 15 gehanteerd.

Het desbetreffende deel van bedoeld artikel zou dus moeten luiden als volgt:

- 25% van het netto totaal der predikantskosten (honorarium, premies, huisvesting, enz.) volgens de richtlijnen van deputaten financiële zaken, nadat deze kosten zijn verminderd met de neveninkomsten uit arbeid van de predikant, voorzover deze neveninkomsten meer bedragen dan 15% van het minimumtraktament.

Deze steun geldt uitsluitend voor kerken die per 1 januari van het desbetreffende jaar minder dan 250 (doop)leden hebben.

In bovengenoemd rapport is reeds melding gemaakt van financiële consequenties met betrekking tot afgezette en losgemaakte predikanten. Na het indienen van het rapport werden deputaten ook nog geconfronteerd met een verzoek om financiële bijstand voor een predikant, die zijn ambt heeft neergelegd. Hiervoor is geen regeling. Een predikant, die zijn ambt neerlegt heeft ook geen rechten meer. Gedachtig aan de destijds door de Generale Synode verstrekte opdracht tot steun aan een diaconie (in geval van de kinderen Hibbel) hebben deputaten op grond van het barmhartigheidsmotief steun toegezegd aan de plaatselijke diaconie, waarbij is uitgegaan van de voor afgezette predikanten geldende regeling. In afwachting van uw besluit in deze is de steun toegezegd tot 1 januari 1999.

Aangezien de termijn voor het indienen van stukken reeds verstreken is verzoeken deputaten u deze brief rechtstreeks in handen te stellen van de Synodale Commissie die het rapport van deputaten zullen beoordelen.

Met hartelijke broedergroeten, namens deputaten,
secretaris.

BULAGE 97
Art. 235, 242

RAPPORT 10 VAN COMMISSIE 7 INZAKE RAPPORT DEPUTATEN OBA EN INGEKOMEN STUK

Het rapport van deputaten is in meer dan één opzicht van grote waarde. Het laat zien hoe belangrijk de ondersteunende arbeid van deze deputaten is voor kerkbouw, voor tegemoetkoming in predikantskosten van kleine gemeenten en voor ondersteuning in een toenemend aantal bijzondere situaties. Het laat ook zien hoe groot de behoefte is aan deze hulp. Zo groot, dat deputaten geconfronteerd worden met de grenzen aan de mogelijkheden voor onze kerken. Het rapport bevat ook een grote hoeveelheid gedetailleerd getallenmateriaal dat waard is om paraat te worden gehouden en breder aandacht te blijven ontvangen. Indrukwekkend is ook de inspanning, die deputaten persoonlijk zich getroosten om dit zeer arbeidsintensieve werk zorgvuldig te doen. Uw commissie is van oordeel, dat het werk van deputaten OBA van veel betekenis is voor het present blijven van de kerken op bedreigde punten.

Wat betreft dit deputaatschap is duidelijk, dat het te bereiken resultaat van het werk direct afhankelijk is van de beschikbare hoeveelheid geld. En zo ook van de hoogte van de bijdrage, die hiervoor per kerklid kan worden gevraagd. Voordurend wordt het spanningsveld ervaren tussen de grote behoefte aan steun en de beperktheid van de beschikbare middelen. Deputaten geven in hun rapport blijk van intensieve studie en analyse van de gevarieerde problematiek om te komen tot een verantwoord evenwicht in het bedoelde spanningsveld.

Uw commissie kan zich in belangrijke mate vinden in de weg, die deputaten in de gegeven omstandigheden voor de volgende jaren zouden willen gaan. In de gegeven omstandigheden. Want de nood wordt daarmee lang niet geheel tot oplossing gebracht. Maar dat mag ook niet worden verlangd van deze deputaten alleen. Daar is meer voor nodig. Dat mag al onze kerken en hun leden tot zorg worden. Het present blijven van de kerk op bedreigde plaatsen, dat is aan de orde. Dat mag ons tot tot nadenken en meeleven stemmen.

Wat nu betreft de concrete situatie waarin onze kerken zich bevinden: In aanmerking nemend, dat de steun in predikantskosten explosief is toegenomen in een mate, die de draagkracht van onze kerken te boven dreigt te gaan kan uw commissie, onder verwijzing naar het belangwekkende en goed gedocumenteerde rapport van deputaten, zich vinden in de volgende gedachten van deputaten voor ondersteuning van gemeenten in hun predikantskosten in de komende jaren:

- In predikantskosten wordt alleen steun verleend boven een bijdrage per lid van gemiddeld f 500,-.
- In predikantskosten wordt steun verleend met inachtneming van de vastgestelde percentages en tot een maximum van f 200,- per lid.
- De steun in predikantskosten aan gemeenten groter dan 250 leden wordt geleidelijk beëindigd. Wel zou de commissie zich kunnen voorstellen, dat het van nut zou kunnen zijn ruimte te laten voor enige variatie in de laatstgenoemde twee bedragen, afhankelijk van de situatie. Gezien de aard van deze bedragen geven deputaten er blijkbaar toch de voorkeur aan deze op te nemen in hun instructie.
- Wat betreft de financiële steun voor kerkbouw vernam uw commissie van deputaten, dat er nog wel enige voornemens bestaan, maar dat kerkbouw wat minder frequent plaats vindt. Wel moet worden gerekend met verbouwingen en hebben deputaten nog hun lang lopende verplichtingen.
- Wel wordt in toenemende mate steun gevraagd van deputaten voor bijzondere situaties, waarin predikanten kunnen komen te verkeren. Voor het geval, dat deputaten daarin een functie zouden krijgen toebedeeld hebben zij daarvoor in hun begroting een bedrag van f 50.000 per jaar gereserveerd. Dit onderwerp komt ook aan de orde in het rapport van de Studie- en Adviescommissie voor Repatriërende Predikanten, aan welk rapport deputaten OBA hebben meegewerkt.
- Uw commissie volgt daarin deputaten niet geheel en heeft daarover afzonderlijk gerapporteerd onder meer in haar rapport 9. Bij aanvaarding van de in die rapportage gedane voorstellen is de genoemde reservering door deputaten OBA overbodig. Daar gaat uw commissie van uit. Bij niet-aanvaarding zou er een groot probleem ontstaan voor deputaten OBA omdat dan de bijdrage van de kerken aan OBA omhoog moet ter wij daarvoor de financiële ruimte ontbreekt.
- Deputaten opperen de gedachte, dat grotere kerken wellicht zonder veel extra moeite meer zouden kunnen doen dan tot nu toe voor het voortbestaan van de kleine kerken van ons kerkverband.
- Uw commissie vindt dit een interessante gedachte. Wellicht is - afhankelijk van de grootte van de gemeente en het aantal aanwezige predikanten per 400 leden - enige differentiatie denkbaar in de per gemeente te vragen aldacht voor de kerkelijke kassen, waardoor de lasten per lid in ons kerkverband misschien gelijkmatiger zouden kunnen worden verdeeld. Daar zou in de komende jaren misschien eens verder over kunnen worden nagedacht door één of meer deputaatschappen.
- Uw commissie heeft nog aan deputaten gevraagd of vermindering van het aantal deputaten mogelijk zou zijn. Deputaten hebben geantwoord, dat dit niet mogelijk is gezien de noodzaak van regionale spreiding van deputaten en het zeer arbeidsintensieve karakter van het plaatselijke werk van deze deputaten bij de behandeling van steunaanvragen.
- Uw commissie acht het niet op haar weg te liggen te rapporteren over voorstel 3 van deputaten om het herziene rooster van niet-herbenoembaarheid vast te stellen.

Voorstellen

Uw commissie stelt u voor als volgt te besluiten:

1. Deputaten dank te zeggen voor hun arbeid en hun arbeid goed te keuren.
2. Te besluiten de instructie van deputaten als volgt te wijzigen:

Art. 4 Steunverlening

Deputaten verlenen financiële steun aan kerken door toekenning van een maximale uitkering over een kalenderjaar op basis van het werkelijke en voor deputaten aanvaardbare exploitatietekort. Op basis van een jaarbegroting kan een voorlopige toezegging gedaan worden, waaraan overigens geen rechten ontleend kunnen worden. De steuntoezegging en uitkering blijven voorts - behoudens zeer bijzondere omstandigheden - beperkt tot de som van:

- a. 25% van het netto totaal der predikantskosten (honorarium, premies, huisvesting, enz.) volgens de richtlijnen van deputaten voor financiële zaken, nadat deze kosten zijn verminderd met de neveninkomsten uit arbeid van de predikant, voorzover deze neveninkomsten meer bedragen dan 15% van het minimumtraktament. Deze steun geldt uitsluitend voor kerken, die per 1 januari van het desbetreffende jaar minder dan 250 (doop)leden hebben.

b en c. (ongewijzigd)

d. toevoegen: Deze steun zal nimmer meer bedragen dan f 200 per (doop)lid per jaar.

Art. 5 aan het eind toevoegen: Dit geldt tevens voor het ter hand nemen van het beroepingswerk.

3. De kerken worden er nogmaals op gewezen, dat zij zich hebben te houden aan de door de generale synode meermalen uitgesproken regel, dat geen steurvergende verplichtingen mogen worden aangegaan alvorens deputaten daarvoor toestemming hebben verleend.
4. Er worden opnieuw deputaten benoemd.

G. van Westrienen, rapporteur

BULAGE 98

Art. 244, 245

RAPPORT VAN DEPUTATEN FINANCIËLE ZAKEN

1. Samenstelling deputaatschap en vergaderingen

Door de Generale Synode Zierikzee 1995 werden als leden van het deputaatschap benoemd:

D. Blom RA	Elsabeth Catsvliet 2	2992 WV	Barendrecht
C. Kleinjan AA	1e Barendrechtseweg 142	2992 XD	Barendrecht
J.H. Braber RA	Oude Utrechtseweg 12	3768 CC	Soest
Mevr. J. de Jong FB	Schrijverspark 51	3901 PB	Veenendaal
Mr.Drs.C. Vesser RA	Populierenlaan 211	2925 CS	Krimpen a/d IJssel
Mr. B. Velthove	Bevrijdingsstraat 2	5502 EL	Veldhoven

De Synode benoemde br. Blom als voorzitter en br. Velthove als algemeen secundus. Deputaten benoemden br. Kleinjan als secretaris. Tevens benoemden deputaten tot adviseur br. A.H.J. Schwartz te Rijswijk, die jarenlang voorzitter van het deputaatschap is geweest.

Voornamelijk ter bespreking van de jaarrekeningen en begrotingen van de kashoudende deputaatschappen en ter vaststelling van de jaarlijkse circulaire inzake de predikantstraktementen kwamen deputaten 7 maal in vergadering bijeen.

De primus-deputaten waren bijna alle vergaderingen voltalig bijeen. Alle vergaderingen werden ook bijgevoerd door de algemeen secundus en door de adviseur.

De vergaderingen werden gehouden in Rotterdam, in de kerkenraadskamer van de Nebo-kerk van Rotterdam-zuid.

2. Contacten

Met de kashoudende deputaatschappen was er regelmatig contact - zowel schriftelijk als mondeling - over hun financiële aangelegenheden.

De aanleiding hiertoe vormden zowel de controle van de financiële verslagen over de jaren 1995, 1996 en 1997 als de beoordeling van de begrotingen voor de jaren 1999, 2000 en 2001. De beoordeling van de begrotingen geschiedde thans voor de derde maal. Nog steeds komen de begrotingen van een aantal deputaatschappen laat tot zeer laat binnen.

Over verschillende zaken werd van tijd tot tijd ons advies gevraagd. Wij beantwoordden de gestelde vragen. Overigens beperkt het contact met de plaatselijke kerken zich in het algemeen tot de toezending van de circulaire betreffende de predikantstraktementen en het beantwoorden van vragen daarover of die daarmee verband houden.

Verder zijn vermeldenswaard onze bemoeieningen met betrekking tot de Rechtspositie van niet-ambtelijke medewerkers. De Generale Synode 1995 had ons opgedragen (artikel 224, punt 12 van de acta) deputaten Kerkelijk Bureau bij te staan bij de uitvoering van besluiten. Het verslag hierover en ons voorstel daaromtrent vindt u opgenomen in de bijlagen nrs. 5 en 6.

Tenslotte hebben wij ons beziggehouden met de rechtspersoonlijkheid van de gezamenlijke kerken, de deputaatschappen en de generale synode. Onze bevindingen hebben wij doorgegeven aan Deputaten voor aanpassing van de Kerkorde. In dit rapport zijn een samenvatting daarvan en ons voorstel opgenomen als bijlage nr. 7.

3. Controle

In de afgelopen periode werden de controlewerkzaamheden verricht door De Roo Van der Veen Accountants. Tot nu toe werd de Kas Studiefonds nog niet gecontroleerd. In alle andere jaarrekeningen kon een goedkeurende verklaring zonder beperkingen worden opgenomen.

Over enkele deputaatschappen werden door de accountant per afzonderlijke brief nog enige opmerkingen gemaakt. Voor zover die van belang zijn, zijn ze opgenomen in ons commentaar bij de afzonderlijke kassen. Opmerkingen van algemene aard worden door ons per brief aan de deputaatschappen medegedeeld.

De controle betrof de jaren 1995, 1996 en 1997 en omvatte alle kassen, behalve het Studiefonds. Op het moment van het opstellen van dit verslag zijn alle rapporten ontvangen.

De samenwerking met het accountantskantoor verliep goed.

4. Beleggingen

Aan de belegging van gelden door de verschillende deputaatschappen werd de nodige aandacht besteed. Met het gevoerde beleggingsbeleid kon accoord worden gegaan. In het algemeen maken de penningmeesters een goed gebruik van de beleggingsmogelijkheden op korte en langere termijn.

Het voor belegging in aanmerking komende vermogen is in de verslagperiode aanzienlijk gestegen. De opbrengst van de beleggingen steeg met f 554.000 tot f 7.240.000 (1992-1994 f 6,7 miljoen).

In de verslagperiode werd een koerswinst behaald van f 1.376.152, (vorige periode f 88.418) waarvan een bedrag van f 1.368.216 door de Emeritkas. Het koersverschil betreft alleen de belegging in aandelen. Die worden steeds tegen de beurswaarde opgenomen.

In de verslagperiode is het beleggingsbeleid van de Emeritkas zodanig gewijzigd dat meer in zakelijke waarden (aandelen) wordt belegd dan voorheen toen nagenoeg uitsluitend in vastrentende waarden werd belegd. Dit heeft in de verslagperiode geleid tot relatief hoge koerswinsten, maar draagt ook het risico in zich van forse koersverliezen. Wij kunnen niet beoordelen of in het betreffende (toch beperkt bemande) deputaatschap voldoende professionaliteit aanwezig is of wordt ingehuurd om het inmiddels omvangrijke vermogen van rond f 25 miljoen adequaat te kunnen beheren. De tot heden behaalde resultaten geven geen aanleiding daaraan te twifelen, maar de marktomstandigheden kunnen moeilijker worden, terwijl het te behalen bedrag steeds groter wordt en de kerken al het mogelijke moeten doen om een goed rendement te behalen en gelijktijdig de risico's zoveel mogelijk te beperken. Wij weten ook niet wat Deputaten Emeritkas over hun beleggingsbeleid aan u rapporteren.

5. Predikantstraktementen

In ons rapport aan de Generale Synode 1995 hebben wij ons beperkt tot enige van belang zijnde onderwerpen. In dit rapport zullen wij uitvoeriger stilstaan bij de traktementen en de daarmee verband houdende onderwerpen.

6. De ontwikkeling van de traktementen

Zoals gebruikelijk werden de kerkenraden, classes en particuliere synoden aan het einde van het jaar geïn-

formeerd over de aanpassing van de minimum-traktementen van de predikanten.

Op basis van de ontwikkeling van de indexcijfers van de CAO-lijnen van alle werknemers (excl. vakantie-toeslag en bijzondere beloningen) moesten de geadviseerde minimum-traktementen per 1 januari 1996, 1997 en 1998 worden verhoogd met resp. 0,90, 1,40 en 2,40 %.

Daarnaast werden de traktementen verhoogd wegens door werknemers in het bedrijfsleven minder verschuldigde sociale lasten, namelijk met in totaal 1,50 % per 1 januari 1996 en 1997 en 4,10 % per 1 januari 1998. In totaal moesten de traktementen in deze drie jaar worden verhoogd met 4,70 % plus 5,70 % is 10,40 %. In de periode 1993 t/m 1995 bedroeg deze verhoging 7,93 %.

Wij merken hierbij op, dat tegenover de daling van de door werknemers verschuldigde sociale lasten (met 5,7%) een vrijwel even grote daling van de aan werknemers (en aan predikanten) toekomstige overhevelingstoeslag staat.

De Nederlands Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken in Nederland volgen bij de aanpassing van de traktementen de rijksoverheid. Bij deze kerken stegen de traktementen in de jaren 1996 t/m 1998 met 5,95 %. Over de periode 1993 t/m 1995 bedroeg deze stijging 6,10 %.

In verband met de invoering van de 36-urige werkweek en de zeer verschillende invulling hiervan, hebben wij gemeend, daarbij in aanmerking nemende de aard van het ambt van predikant, geen advies meer te moeten geven over (extra) vrije dagen.

b. De hoogte van de traktementen.

Vergelijking van onze minimum-traktementen met die van de Nederlands Hervormde Kerk (NHK) en de Gereformeerde Kerken in Nederland (GKN) geeft het volgende beeld:

Vergoeken worden de (netto)traktementen per jaar inclusief vakantietoeslag en compensatie premie volksverzekeringen; derhalve exclusief de waarde van vrij wonen. Met netto wordt in dit verband bedoeld, na aftrek van de inhoudingen zoals deze bij de NHK en de GKN op het traktement plaats vinden, maar vóór betaling van inkomstenbelasting en premie volksverzekeringen.

	CGK 1 jan.98	NHK 1 jan.98	GKN 1 jan.98
Bij de aanvang	56.030	53.578	48.659
Na 10 periodes	66.556	68.848	58.708
Na 15 resp. 20 periodes	66.556	76.249	68.744

Wij hebben uitsluitend een minimum-schaal. Bij de NHK en de GKN heeft men resp. vier en zes schalen.

Het maximum van de hoogste schaal bedraagt:

Na 15 resp. 20 periodes	84.565	85.127
In procenten van het maximum van de minimum-schaal	110,9	124,0

Bij de beoordeling van deze overzichten dient in aanmerking te worden genomen dat predikanten bij de NHK en de GKN aanspraak kunnen maken op kostenvergoedingen, anders dan voor auto- en telefoonkosten, ten bedrage van f 4.380 per jaar. Deze dienen ter dekking van de kosten van representatie, administratie en vakliteratuur.

Binnen onze kerken worden tot dusverre voor deze kosten geen indicaties gegeven. Per gemeente worden over deze kosten afspraken gemaakt. Indicaties voor deze kosten bleven tot dusverre achterwege vanwege de lastenverzwaring die als gevolg hiervan zou kunnen optreden.

Het minimum-traktement ligt bij de aanvang van de ambtsbediening bij onze kerken hoger dan bij de beide andere kerken. Het maximum van onze schaal ligt echter lager: t.o.v. de GKN ruim 3 %, t.o.v. de NHK 15 %.

Het maximum wordt bij ons reeds bereikt na 10 dienstjaren, bij de beide andere kerken eerst na 15 resp. 20 dienstjaren.

Aan de generale synode 1969 hebben wij voorgesteld onze schaal te verlengen tot 15 periodes. Commissie VI heeft aan de synode over dit voorstel, uit kostenoverwegingen, in negatieve zin gerapporteerd. De generale synode meende van het standpunt van de commissie niet te moeten afwijken.

c. Publiciteit rond predikantstraktementen.

In het Reformatorisch Dagblad van 22 november 1997 (Geldzorgen in de pastorie) en vervolgens ook op kerkelijke vergaderingen vormden het traktement en de kostenvergoedingen onderwerp van bespreking.

Wat betreft het artikel in het Reformatorisch Dagblad: de daarin genoemde bedragen zijn ten dele onjuist en ten dele niet met elkaar vergelijkbaar. Ook op de lensur van het artikel valt het nodige aan te merken. De bespreking van dit onderwerp op kerkelijke vergaderingen vond kennelijk (mede) plaats op inspiratie van het genoemde artikel. Als resultaat hiervan ontvingen wij ook enkele brieven.

Als reactie op het hiervoor vermelde valt over de hoogte van de traktementen en de kostenvergoedingen verder nog het volgende op te merken:

- Aangezien de kosten van levensonderhoud per predikantsgezin door allerlei oorzaken sterke verschillen zal vertonen, kan op basis hiervan geen beleid t.a.v. de traktementen worden gevoerd. Wel kunnen wij onze traktementen vergelijken met die van andere kerken. Dit gebeurt door ons met een zekere regelmaat. Zie voor onze rapportage over dit onderwerp hiervóór onder het kopje "De hoogte van de traktementen".
- Onze minimum-traktementen zijn tot en met de 10de periodes eerder hoger dan lager dan bij de beide andere kerken (zie de hiervoor vermelde bedragen).

c. Als gevolg van studieschulden kan in het begin van de ambtelijke bediening het minimum-traktement wel eens niet toereikend zijn. Hierin zal indien nodig op individuele basis worden voorzien.

Bij de NHK heeft men hiervoor een fonds; bij de GKN is hiervoor geen voorziening getroffen; in onze kerken evenmin. Een eventueel door onze kerken te treffen voorziening zou o.i. het beste kunnen worden ondergebracht bij het deputaatschap Onderlinge Bijstand en Advies.

d. Voor de overige beroepskosten worden tot dusverre geen indicaties gegeven. Aangezien alle predikanten met dergelijke kosten worden geconfronteerd, is het niet onredelijk hen hiervoor een vergoeding te verstrekken. Omdat dit niet in alle kerken zal gebeuren, is het wellicht zinvol om voortaan ook voor de overige beroepskosten indicaties (op minimum-basis) te geven.

In dit verband vermelden wij dat deputaten Onderlinge Bijstand en Advies bij de vaststelling van hun bijdrage in de predikantskosten, als maximum voor (alle) beroepskosten aanhouden een bedrag van f 6.000, dit ongeacht het aantal gereden kilometers resp. de gemaakte telefoonkosten.

d. Vergoeding van door de ambtsuitoefening veroorzaakte kosten.

Vanaf 1990 worden indicaties verstrekt omtrent vergoedingen m.b.t. het gebruik voor de ambtsuitoefening van de auto en de telefoon.

Wij hebben tot dusverre afgezien van het verstrekken van indicaties omtrent vergoedingen voor representatiekosten, administratie- en bureaustkosten (w.o. gebruik computer) en vakliteratuur. Hoewel met name het toekennen van vergoedingen voor representatiekosten en administratie- en bureaustkosten in fiscaal opzicht een zinvolle zaak is, hebben wij om de eerder genoemde reden, gemeend een advies omtrent de toekenning hiervan achterwege te moeten laten.

Blijkens een brief van de Belastingdienst, gedateerd 2 februari 1995 en gericht aan de Bond van Nederlandse Predikanten, zijn voor de jaren 1995 t/m 1999 afspraken gemaakt omtrent onbelaste kostenvergoedingen en de aftrekbare kosten van literatuur. Algemeen werd er van uit gegaan dat deze afspraken op alle predikanten van toepassing zouden zijn. Naar thans blijkt, geldt deze regeling alleen voor die kerken waarvan de vergoeding van beroepskosten op dezelfde wijze plaats vindt als vermeld in het verzoek tot het treffen van een regeling (o.a. de zogenaamde Samen-op-weg-kerken).

Intussen is het zeer de vraag of de in 1995 aflopende groepsregeling een vervolg krijgt. Mocht dit het geval zijn, dan zullen wij nagaan of het zinvol is om hierop in te haken.

Het bovenstaande laat onverlet het toekennen van dergelijke vergoedingen in aanvulling op het traktement. In voorkomende gevallen zal dan wel aangevoerd moeten worden dat tegenover de vergoedingen ook werkelijk gemaakte kosten staan.

e. Indicaties inzake vergoedingen voor bijzondere diensten.

In de afgelopen periode werd de indicatie voor de vergoeding voor preekbeurten verhoogd van f 75 naar f 85 per dienst, terwijl die voor vervoerskosten (per auto) werd verhoogd van f -59 tot f -60 per kilometer. Gezien het feit dat de overige vergoedingen bij onze kerken (reeds) hoger liggen dan die bij andere kerken, worden de overige vergoedingen niet aangepast.

f. Voorstel aanpassing model-beroepsbrief.

Om fiscale redenen zou in de beroepsbrief tot uitdrukking moeten komen dat de kerk beschikt over een eigen pastorie en dat de beroepen predikant na aanneming van het beroep verplicht is deze te betrekken. Alleen in dat geval kan de waarde vrij wonen in beginsel onveranderd worden gewaardeerd conform ons jaarlijks advies over de fiscale waardering van het vrij wonen.

Wij stellen u de volgende aanpassing voor in de concept-beroepsbrief:

Huidige tekst in concept-beroepsbrief:

b. het genot van een door de kerk ter beschikking gestelde pastorie, zoals nader uitgewerkt in de bij deze brief gevoegde bijlage;

Bijlage: De pastorie wordt als ambtswoning ter beschikking gesteld voor de termijn waarin de beroepen predikant aan de gemeente als dienstdoend predikant is verbonden.

Vorgestelde tekst:

b. het genot van een door de kerk ter beschikking gestelde pastorie, gelegen aan(adres), zoals nader uitgewerkt in de bij deze brief gevoegde bijlage;

Bijlage: De pastorie wordt als ambtswoning ter beschikking gesteld voor de termijn waarin de beroepen predikant aan de gemeente als dienstdoend predikant is verbonden. Hij is gehouden om de pastorie gedurende deze periode te bewonen.

5. Invoering van de Euro in 2002

De begroting voor de jaren 1999, 2000 en 2001 luidt nog in guldens. Omrekening naar Euro's kan op redelijk eenvoudige wijze, indien dit nodig mocht zijn. Op dit moment schatten wij in dat het meest praktische is, de administratie tenminste tot en met het jaar 2000 in guldens te voeren en waarschijnlijk ook in het jaar 2001, mede omdat de inkomsten van de kerken, die voor een groot deel contant zijn, in guldens luiden. Wij sluiten niet uit dat wij onze huidige mening over dit punt in de komende periode moeten aanpassen en verzoeken u ons de bevoegdheid te geven om over dit punt instructies aan de kashoudende deputaatschappen te geven, in overleg met het Kerkelijk Administratief Bureau.

De begroting voor de jaren 2002 tot en met 2004 zou de eerste begroting in Euro's moeten worden; de rapportage over de jaren 2001 t/m 2003 het eerste verslag in Euro's. Dit betekent dat het jaar 2001 mogelijk van guldens naar Euro's moet worden omgerekend.

7. Samenvatting totaal-overzicht exploitatierekeningen 1995 t/m 1997 (zie bijlage 2, blad 4)

Hieronder volgt een samenvatting van de exploitatierekeningen, gesplitst in Emeritkas (gezien het aparte

karakter van deze kas) en de overige kassen. Hierin zijn tevens de bedragen per lid/schoolid vermeld.

(maal f 1.000)	TOTAAL	per ziel/jr	Emeriti	per ziel/jr	Overige	per ziel/jr
Ontvangsten (baten):						
Omslagen en overige bijdragen	22.411	99,25	5.061	22,41	17.350	76,84
Opbrengst beleggingen	7.240	32,05	4.107	18,19	3.133	13,87
	29.651	131,31	9.168	40,60	20.483	90,71
Uitgaven (lasten):						
Diverse uitgaven	25.386	112,41	5.515	24,42	19.871	88,00
Voordelig saldo	4.265	18,89	3.653	16,18	612	2,71

8. Omslagen komende periode

Uit de bijlage begrotingen en de geadviseerde minimum-bijdragen (zie bijlage 4) blijkt dat de van de kerken te vragen minimum-bijdragen stijgen van f 76,- in 1998 tot f 92,02 over de jaren 1999 t/m 2001. Deze stijging is als volgt te specificeren:

	Gevraagd 1999/2001	Ons advies 1999/2001	1998	Stijging
Emeritkas	29,57	29,40	22,80	26,95 %
Zending	29,75	22,85	20,80	9,86 %
O.B.E.A.	12,30	9,50	8,40	13,10 %
Overige kassen	34,60	30,27	24,—	26,12 %
Totaal:	106,22	92,02	76,—	21,08 %

In ons rapport aan de G.S. 1995 schreven wij dat er geen ruimte voor een echte verhoging kan zijn, en dat de mogelijkheid tot "schuiven" niet meer aanwezig is.

De thans gevraagde verhoging lijkt, evenals de door ons geadviseerde verhoging te hoog. Een vermindering van de omslagen zal echter moeten leiden tot het afstoten c.q. niet opnemen van taken, die er wel zijn. Naar onze mening is dit een beleidsvraagstuk wat niet op ons terrein ligt.

- Ten behoeve van uw beraadslagingen over dit onderwerp mogen de volgende opmerkingen dienen:
- Ons inziens is de maximale verhoging van de totale omslag gelijk aan de inflatie over de afgelopen drie jaar. Dit bete kent naar boven afgerond een verhoging van f 76 tot ongeveer f 82 per lid per jaar.
 - De Emeritkas en Zending leggen elk al beslag op meer dan de totale ruimte die er voor stijging van de omslag is. Daarnaast is er de nieuwbouw Studiefonds, die ook een beroep doet op een groot deel van de ruimte.
 - Wij constateren weer een forse uitgavenstijging bij de kas O.B.E.A., voornamelijk als gevolg van bijstand aan de kerken. De vraag rijst opnieuw of deze bijstand niet op enigszins wijze kan worden beperkt door predikanten in kleine bijstandgenie tende gemeenten part-time te benoemen in die deputaatschappen waarin vacatures voor een vrijgestelde moeten worden vervuld.
 - Overwogen dient te worden Deputaatschappen te instrueren dat hun toekomstige begrotingen maximaal met de kostenstijgingen overeenkomende bedragen kunnen worden verhoogd.

9. Kollekten voor kerkelijke kassen

Evenals in voorgaande perioden moesten wij constateren dat een aantal kerken voor een deel van de kassen niet - of slechts gedeeltelijk - aan de vastgestelde afdrachtverplichtingen voldoet.

Te uwer informatie vindt u als bijlage nr. 3 een door het K.A.B. samengesteld overzicht van de gesignaleerde tekortkomingen. In het overzicht zijn vermeld:

- de gemeenten die in ieder van de drie jaren voor een kas geen afdracht hebben gedaan, of in meer dan vijf gevallen nalatig waren;
- alle gemeenten die in het vorige overzicht waren vermeld, ook wanneer die nu volledig of bijna volledig aan hun verplichtingen voldeden.

Er is weer een duidelijke verbetering in de afdrachten te zien, in de periode 1988/1989 was het aantal nalatigheden 390, in de periode 1989/1991 284, in de periode 1992/1994 232, dat is nu teruggelopen tot 139. Het bedrag van de te lage afdrachten is verminderd met f 26.718.

Het totaal van de niet-afdrachten bedroeg in de afgelopen periode f 169.894 (vorige periode f 196.612). Dat is 1,3 % (vorige periode 1,8 %) van het streefbedrag. Wanneer de kassen die meer, voldoende of bijna voldoende ontvingen buiten beschouwing worden gelaten wordt het beeld als volgt:

	Te ontvangen f	Te weinig f
Totaal	12.976.606	169.894
Theologische Universiteit	728.938	
Emeritkas	4.997.955	13.181
Gezondheidszorg	400.445	9.894
Israël	292.058	1.408
Zending	1.153.125	
Hulpvereniging	746.632	
	8.319.151	24.483
Blijft voor niet-genoemde kassen	4.657.455	45.411

Voor de niet-genoemde kassen is de te lage ontvangst 3,1 % (vorige periode 4,0). Een dergelijk tekort is uiteraard ongewenst.

10. Archief

De archiefstukken van voor 1995 zijn ingevolge het bepaalde in de Acta overgedragen aan het Archief van de Generale Synode.

11. Accountantskosten

Over de accountantskosten zijn nog geen gegevens bekend. Wij zullen u daarover aanvullend rapporteren.

12. Bijzondere opdrachten

De G.S. 1995 heeft ons opgedragen deputaten Kerkelijk Administratief Bureau bij te staan inzake de rechtspositieregeling van niet-ambtelijke medewerkers. Wij verwijzen u hiervoor naar punt 2 van ons rapport en de bijlagen nrs. 5 en 6.

Tevens hebben wij te rapporteren omtrent de wijze van informatievoorziening aan de kerken. Wat Deputaten Financiële zaken betreft geschiedt de informatie schriftelijk op individuele basis en via rondschrijvens betreffende predikantstraktamenten. Er bestaat geen behoefte aan een eigen informatiebulletin.

13. Financiële overzichten en rapporten

Ter vertrouwelijke kennisgeving treft U in bijlage nr. 1 de financiële overzichten van de kerkelijke kassen aan. Eveneens zullen ter vertrouwelijke kennisgeving ter Synode aanwezig zijn de door het Kerkelijk Bureau opgemaakte financiële jaarverslagen over de jaren 1995, 1996 en 1997, met daarin de accountantsverklaring. Alleen het overzicht van de Kas Studiefonds is door de penningmeester zelf opgesteld. Er is (nog) geen accountantsverklaring ontvangen. In bijlage nr. 2 vindt U de totaal-overzichten over de genoemde jaren, met vergelijkende cijfers van de vorige verslagperiode.

14. Benoemingen

Voorstellen met betrekking tot de zittingsduur van de huidige deputaten en benoeming van nieuwe deputaten wordt ingevolge artikel 50 sub 14 K.O. in de eerste zittingsweek van de synode per afzonderlijke brief ingediend.

Wij wensen uw vergadering bij al haar arbeid de leiding van de Heilige Geest toe.

D. Blom, voorzitter
C. Kleinjan, secretaris

Bijlage 98.1.

KAS NR. 1: THEOLOGISCHE UNIVERSITEIT	1995	1996	1997
Ontvangsten:			
Bijdrage uit de kerken:			
Streefbedrag x aantal leden	150.514	289.041	289.083
Meer ontvangen incl. Ned. Geref. Kerken	11.840	12.453	11.628
	162.154	301.494	300.711
Overige ontvangsten:			
Vrouwenoemté	140.000	145.000	145.000
Subsidie Ministerie van Onderwijs	995.000	1.009.000	1.030.000
Collegegelden	157.885	188.759	214.450
Overige ontvangsten	225.040	238.039	342.967
Ontvangen interest	373.499	349.291	364.601
Totaal ontvangsten:	2.053.578	2.229.583	2.397.729

Uitgaven:			
Personeelslasten	1.066.916	1.095.658	1.165.458
Kosten bibliotheek	194.100	167.760	210.496
Huisvestingskosten	199.658	214.078	201.275
Rente: Emeriteringsfonds	204.587	214.360	219.810
Studiefonds	12.408	5.690	0
Kosten colleges	60.013	51.536	68.033
Stimuleringsfonds	0	150.000	0
Overige kosten	186.518	225.562	248.579
	<u>1.924.200</u>	<u>2.124.644</u>	<u>2.113.651</u>
Voordelig saldo	129.378	104.939	284.078
	<u>2.053.578</u>	<u>2.229.583</u>	<u>2.397.729</u>
Verdeling batige saldo:			
Bibliotheek	10.000	10.000	10.000
Eigen vermogen	119.378	94.939	274.078
	<u>129.378</u>	<u>104.939</u>	<u>284.078</u>
Vermogensopstelling:			
		31 dec. '94	31 dec. '97
Eigen vermogen		<u>4.838.038</u>	<u>5.326.433</u>
Bibliotheek		227.684	257.684
Studiefonds		213.083	0
Stimuleringsfonds		0	123.287
Emeriteringsfonds		3.018.932	3.340.316
Onderhoudsvoorziening		372.727	485.800
		<u>8.670.464</u>	<u>9.533.520</u>

In de Vermogensopstellingen is aan koersverschillen verwerkt een verlies van f 1.525.

Overzicht Eigen vermogen:	Universiteit	Bibliotheek	Studiefonds
Eigen vermogen per 1 jan. 1995	4.838.038	227.684	213.083
1995			
Voordelig saldo over 1995	119.378	10.000	0
Rentetoevoeging @ 7%			12.408
Verstrekte leningen	0	0	(71.649)
1996			
Voordelig saldo over 1996	94.939	10.000	0
Rentetoevoeging @ 7%	0	0	5.690
Verstrekte leningen	0	0	(145.122)
1997			
Voordelig saldo over 1997	274.078	10.000	0
Onttrekking	0	0	(14.410)
Eigen vermogen per 31 dec. 1997	<u>5.326.433</u>	<u>257.684</u>	<u>0</u>

Het Studiefonds is met ingang van 1996 overgedragen aan daartoe door de Synode van 1995 benoemde deputaten. Aangezien die niet over eigen middelen beschikken is aan deze deputaten - nadat de middelen van het Studiefonds waren uitgeput - een lening verstrekt. Het bedrag van deze lening is in de verslagen van de beide deputaatschappen niet geheel gelijk. Dit betrekkelijk geringe verschil zal in de komende periode worden rechtgetrokken.

Hoewel het Eigen vermogen niet meer aan de norm van 2 maal de jaarlijkse uitgaven, verhoogd met de in materiele vaste activa vastgelegde middelen voldoet, lijkt het in verband met de nagenoeg vaste jaarlijkse subsidie meer in de lijn te liggen, de Eigen-vermogens-norm voor de Theol.Universiteit aan te passen dan het vermogen naar de genoemde norm toe te laten groeien. De omvang van het Emeriteringsfonds moet blijvend aandacht houden.

KAS NR.2: STUDIEFONDS	1995	1996	1997
	f	f	f
Ontvangsten:	0	0	0
	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Uitgaven:			
Uitkering studenten	0	124.804	163.305
Reiskosten studenten	0	18.495	9.591
Tegemoetkoming premie ZKV		9.214	11.651
Bestuurskosten	0	561	0
	<u>0</u>	<u>153.074</u>	<u>184.546</u>
Nadelig saldo	0	153.074	184.546
	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Eigen vermogen per 1 jan. 1996	153.842		
Af: nadelig saldo 1995	(153.074)		
nadelig saldo 1997	(184.546)		
Eigen vermogen 31 december 1997	<u>(183.778)</u>		

Er is een voorstel om het negatieve saldo in de jaren 1999 - 2001 geheel in te lopen en daarna de vermogensopbouw te beginnen. Zie hiervoor het hoofdstuk "Begrotingen". Voor de financiering van het negatieve vermogen is een renteloze lening van de Theol.Universiteit ontvangen, die in de komende periode moet worden afgelost. Het saldo van deze lening is bij dit deputaatschap niet geheel gelijk aan wat Deputaten Theologische Universiteit vermelden. Dit wordt rechtgetrokken.

KAS NR.3: KERK EN BEDRIJFSLEVEN	1995	1996	1997
	f	f	f
Ontvangsten:			
Bidragte uit de kerken:			
Streefbedrag x aantal leden	54.185		
Minder ontvangen	2.831		
	<u>51.354</u>		
Overige ontvangsten:			
Boeken en brochures	2.034		
Giften	50		
Ontvangen interest	2.808		
Totaal ontvangsten:	<u>56.246</u>		
Uitgaven:			
Subsidie Industriepastoraat Rozenburg	8.000		
Kosten boeken en brochures	3.761		
Algemene kosten	25.178		
	<u>36.937</u>		
Voordelig saldo	19.309		
	<u>56.246</u>		
Eigen vermogen per 1 jan. 1995			67.648
Bij Voordelig saldo 1995			19.309
Eigen vermogen 31 december 1995			<u>86.957</u>

Het eigen vermogen ultimo 1995 is toegevoegd aan het eigen vermogen van de Kas voor Algemene Diaconale en Maatschappelijke Aangelegenheden (ADMA).

KAS NR.4: EMERITIKAS

	1995	1996	1997
	f	f	f
Ontvangsten:			
Bijdrage uit de kerken.			
Streefbedrag x aantal leden	1.565.346	1.716.179	1.716.430
Minder ontvangen		6.742	6.439
Meer ontvangen	7.848		
	1.573.194	1.709.437	1.709.991
	1995	1996	1997
	f	f	f
Overige ontvangsten:			
Bijdrage Brazilië	0	0	8.436
Giften	14.330	500	15.500
Bijdragen deputaatschappen	0	91.200	86.640
Legaten	0	30.000	0
Ontvangen interest enz.	1.311.497	1.405.726	1.300.315
Totaal ontvangsten	2.899.021	3.236.863	3.210.882
Uitgaven:			
Uitkeringen	1.789.741	1.850.832	1.981.951
Algemene kosten	24.977	21.506	25.162
Totaal uitgaven	1.814.718	1.872.338	2.007.113
Voordelig saldo	1.084.303	1.364.525	1.203.769
	2.899.021	3.236.863	3.210.882
Reserve per 1 januari 1995			19.156.849
Bij: Voordelig saldo 1995		1.084.303	
Voordelig saldo 1996		1.364.525	
Voordelig saldo 1997		1.203.769	
Bij: Voordelig koersverschil effecten			3.652.597
			1.368.216
Reserve per 31 december 1997			24.177.662

De reserve steeg van f 19.156.849 ultimo 1994 tot f 24.177.662 ultimo 1997 of wel met f 5.020.813. De reserve steeg ten opzichte van ultimo 1994 met 26,2 %. De uitkeringen stegen ten opzichte van 1994 met 23,7 %.

De actueel benodigde voorziening per ultimo 1997 bedraagt f 33,2 miljoen; de daartoe strekkende reserve bedraagt f 24,2 miljoen.

De sterke stijging van de uitkeringen in deze periode wordt veroorzaakt zowel door verhoging van de uitkeringen als door de toename van het aantal predikanten (plus 4) en weduwen (plus 6) dat een uitkering ontving.

Het beleggingsbeleid is door deputaten zodanig omgebogen dat iets risicovoller maar tegelijk op lange termijn meer rendabel wordt belegd.

KAS NR.5: VARENDEN

	1995	1996	1997
	f	f	f
Ontvangsten:			
Bijdrage uit de kerken.			
Streefbedrag x aantal leden	87.298	105.379	105.395
Minder ontvangen	3.569	3.782	692
	83.729	101.597	104.703

Overige ontvangsten:			
Giften	185	500	500
Bijdragen varenden	9.215	6.270	5.920
Ontvangen interest	7.304	7.365	7.590
Totaal ontvangsten	100.433	115.672	118.713
Uitgaven:			
Traktament en bijkomende kosten	90.665	42.170	92.392
Mannheim	0	150	1.200
Kompas	3.732	2.936	3.285
Kerkelijk Administratief Bureau	8.476	8.867	8.987
	1995	1996	1997
	f	f	f
Algemene kosten	6.748	8.153	6.148
Totaal uitgaven	109.621	62.278	112.012
Nadelig saldo	9.188		
Voordelig saldo		53.396	6.701
	100.433	115.672	118.713
Eigen vermogen per 1 jan.1995			112.987
Af: Nadelig saldo 1995	9.188		
Bij: Voordelig saldo 1996		53.396	
Bij: Voordelig saldo 1997		6.701	
Eigen vermogen per 31 dec.1997			163.896

De bijdragen van de varenden zijn in de verslagperiode gedaald van f 33.938 (1992 t/m 1994) tot f 21.405. Dat is een daling van f 12.533 (vorige periode stijging f 4.683). Gezien het feit dat de bijdragen van de varenden in de verslagperiode jaar op jaar dalen, kan de vraag gesteld worden of het aantal varenden jaarlijks terugloopt, of is er wellicht een andere oorzaak aan te wijzen.

Het vermogen van deze kas voldoet nog aan de norm.

KAS NR.6: KERKJEUGD

	1995	1996	1997
	f	f	f
Ontvangsten:			
Bijdrage uit de kerken.			
Streefbedrag x aantal leden	96.329	210.759	210.790
Minder ontvangen	3.722	8.747	6.861
	92.607	202.012	203.929
Ontvangen interest	10.936	9.266	7.563
Totaal ontvangsten	103.543	211.278	211.492
Uitgaven:			
Subsidies	93.899	150.719	195.075
Kosten Nader Onderzoek	0	0	(5.000)
Algemene kosten	17.802	22.366	36.731
	111.701	173.085	226.806
Nadelig saldo	8.158		15.314
Voordelig saldo		38.193	
	103.543	211.278	211.492

Eigen vermogen per 1 jan. 1995			237.753
Af : Nadelig saldo 1995	8.158		
Nadelig saldo 1997	15.314		
Bij: Voordelig saldo 1996		38.193	
			14.721

Eigen vermogen per 31 dec. 1997			252.474
---------------------------------	--	--	---------

De te lage afdrachten door de kerken zijn in de verslagperiode sterk gestegen en bedroegen in deze periode f 19.330. In de periode 1992-1994 bedroegen de te lage afdrachten f 11.395. De subsidies zijn in de verslagperiode aanmerkelijk gestegen; deze zijn echter wel binnen de begroting gebleven. In het laatste jaar van de verslagperiode zijn de subsidies aan beide jeugdorganisaties op gelijke hoogte gesteld. Het eigen vermogen ligt nog boven de norm.

KAS NR.7: PASTORAAT IN DE GEZONDHEIDSZORG

	1995	1996	1997
Ontvangsten:	f	f	f
Bijdrage uit de kerken.			
Streefbedrag x aantal leden	99.339	150.542	150.564
Minder ontvangen	2.474	3.182	4.238
	96.865	147.360	146.326
Overige ontvangsten.			
Giften	200	725	0
Opbrengst beleggingen	8.213	6.653	6.035
	105.278	154.738	152.361

Uitgaven:			
Personeelskosten	87.513	118.492	103.613
Werkgroep Recreatie Gehandicapten	4.375	4.375	4.375
Autokosten	15.763	13.597	15.944
Algemene kosten	16.832	24.679	20.936

	124.483	161.143	144.868
Nadelig saldo	19.205	6.405	
Voordelig saldo			7.493
	105.278	154.738	152.361

Eigen vermogen per 1 jan. 1995			89.856
Af : Nadelig saldo 1995	19.205		
Nadelig saldo 1996	6.405		
Bij: Voordelig saldo 1997		7.493	
			(18.117)

Eigen vermogen per 31 dec. 1997			71.739
---------------------------------	--	--	--------

Het vermogen is in de verslagperiode verder gedaald en ligt thans ver beneden de norm. Met name de personeelskosten zijn in de verslagperiode sterk gestegen, o.a. door de bijdrage aan de Emeritkas.

KAS NR.8: A.D.M.A.	1995	1996	1997
Ontvangsten:	f	f	f
Bijdrage uit de kerken.			
Streefbedrag x aantal leden	361.234	376.355	376.410
Meer ontvangen	4.965		6.761
Minder ontvangen		5.090	
	366.199	371.265	369.649

Overige ontvangsten.			
Giften	160	0	250
Doorberekening Deputaten Hulpverlening	0	25.000	25.000
Doorberekening Commissie Integratie Gehandicapten	9.500	9.500	9.500
Verkoop diakonaal boek	445	487	38
Opbrengst beleggingen	3.669	7.158	8.444
Totaal ontvangsten	379.973	413.410	412.881

Uitgaven:	1995	1996	1997
Diakonaal bureau	f	f	f
Salariskosten personeel	176.797	220.192	234.721
Telefoon-, representatiekosten personeel	5.655	5.931	5.522
Reis-, verblijf- en vergaderkosten personeel	15.608	17.487	18.696
Totaal personeelskosten	198.060	243.610	258.939

Huisvestingskosten	149	149	147
Afschrijvingen	1.735	1.700	1.652
Algemene kosten Diak. bureau	25.402	18.382	19.499

Totaal diakonaal bureau	225.346	263.841	280.237
-------------------------	---------	---------	---------

Kosten publicaties en abonnementsgelden	1.922	15.350	9.737
Reiskosten deputaten	14.198	17.122	17.942
Participatiekosten commissies	597	526	498
Bijdrage De Poort	30.000	30.000	30.000
Algemene kosten	33.602	59.029	61.697
Subsidies	0	2.122	596

Totaal uitgaven	305.665	387.990	400.707
Voordelig saldo	74.308	25.420	12.174

	379.973	413.410	412.881
--	---------	---------	---------

Eigen vermogen per 1 januari 1995			92.107
Bij: Voordelig saldo 1995			74.308
Voordelig saldo 1996			25.420
Voordelig saldo 1997			12.174
Vermogen deputaten Kerk en Bedrijfsleven			86.957

Eigen vermogen per 31 december 1997			290.966
-------------------------------------	--	--	---------

Ondanks het feit dat de afgelopen drie jaren steeds een batig saldo is behaald en het vermogen van deputaten Kerk en bedrijfsleven is toegevoegd ligt het vermogen nog steeds onder de norm van éénmaal de jaarlast.

KAS NR.10: ONDERLINGE BIJSTAND EN ADVIES

	1995	1996	1997
Ontvangsten:	f	f	f
Bijdrage uit de kerken.			
Streefbedrag x aantal leden	541.850	632.276	632.369
Minder ontvangen	10.261	7.458	11.528
	531.589	624.818	620.841
Overige ontvangsten.			
Giften/legaten	360	150	0
Opbrengst beleggingen	111.756	106.380	107.369
Totaal ontvangsten:	643.695	731.348	728.210

Uitgaven:			
Uitkeringen kerkbouw	242.253	174.835	207.750
Bijstand aan kerken	431.785	561.621	395.855
Uitkeringen volgens draagkrachtbeginsel	9.775	53.767	25.054
Pensioenuitkering	21.099	21.112	15.981
Oudedagstoelage	16.536	0	0
Bijstanduitkering	2.041	0	0
Toevoeging bijzondere reserve	0	0	17.222
Juridische bijstand classis Utrecht	1.200	0	0
Verplichtingen SKUJP	44.458	7.689	15.633
Algemene kosten	26.319	26.221	25.934
Totaal uitgaven	795.468	845.245	703.429
Voordelig/nadelig saldo	(151.771)	(113.897)	24.781
	643.695	731.348	728.210

Eigen vermogen per 1 jan. 1995			1.298.557
Af: Nadelig saldo 1995	151.771		
Nadelig saldo 1996	113.897		
Bij: Voordelig saldo 1997		24.781	
			(240.887)
Eigen vermogen per 31 december 1997			1.057.670

De totale jaarlijkse uitgaven van deze kas fluctueren zeer sterk en zijn door het karakter van deze kas en de bestaande instructies slechts in zeer beperkte mate beheersbaar door deputaten. Het vermogen van deze kas daalde met rond f 240.000 (begroot circa f 518.000). Het eigen vermogen zou ultimo 1997 volgens de norm van 2x de jaarlijkse uitgaven moeten bedragen f 1.500.000. Het werkelijk eigen vermogen van deze kas bedroeg ultimo 1997 circa f 1.050.000, een tekort derhalve van rond f 450.000.

KAS NR.12: EVANGELISATIE

	1995	1996	1997
Ontvangsten:	f	f	f
Bijdrage uit de kerken			
Streefbedrag x aantal leden	270.925	298.073	296.117
Minder ontvangen	23.745	25.268	25.096
	247.180	272.805	273.021
Overige ontvangsten:			
Giften	507	17	1.461
Bijdragen commissies	2.150	1.200	2.300
Zendingsdagen	21.337	17.256	21.403
Aandeel "Doorgeven"	0	74.633	89.057
Opbrengst beleggingen	14.105	14.782	15.103
Totaal ontvangsten	285.279	380.693	402.345
Uitgaven:			
Subsidies	175.258	229.186	195.445
Sticht. "Evangelie & Moslims"	32.693	32.476	34.694
Exploitatiekosten "Doorgeven"	18.586	59.632	61.495
Algemene kosten	24.592	28.551	33.543
Totaal uitgaven	251.129	349.745	325.177
Batig saldo	34.150	30.948	77.168
	285.279	380.693	402.345

Eigen vermogen per 1 januari 1995		284.990
Bij: voordelig saldo 1995	34.150	
voordelig saldo 1996	30.948	
voordelig saldo 1997	77.168	
	142.266	

Eigen vermogen per 31 december 1997		427.258
-------------------------------------	--	---------

De te lage afdrachten waren in de verslagperiode p.m. f 74.000, hetgeen ongeveer 8 1/2% van de gevraagde omslag is. Het vermogen van deze kas is weliswaar in de verslagperiode gestegen doordat er (nog) geen nieuwe evangelisatiepredikant is benoemd; echter, de stijging is minder dan de kosten van een fulltime predikant. Indien de vacature zou zijn vervuld zou het eigen vermogen zijn gedaald tot beneden de norm. De reis- en vergaderkosten zijn in de verslagperiode met gemiddeld f 3.000 per jaar gestegen.

KAS NR.13: EVANGELIEVERKONDIGING ONDER ISRAEL

	1995	1996	1997
Ontvangsten:	f	f	f
Bijdrage uit de kerken			
Streefbedrag x aantal leden	45.146	123.448	123.462
Meer/minder ontvangen	16.781	(1.408)	1.804
	61.927	122.040	125.266
Overige ontvangsten:			
Giften	6.332	5.097	7.442
Legaten	5.054	101.615	116.047
Zendingsdagen	13.120	9.445	9.090
Commissies, verenigingen	1.865	1.085	1.300
Spreekbeurten	987	0	1.414
Jubileumboekje	0	0	23.920
Opbrengst beleggingen	29.623	27.073	22.957
Totaal ontvangsten	118.908	266.355	307.436
Uitgaven:			
Exploitatie "Vrede over Israël":			
Kosten	127.432	126.208	106.994
Af: ontvangen bijdragen	123.092	124.788	121.003
	4.340	1.420	(14.019)
Kosten Israël-werker	149.919	213.105	149.113
Bijdragen Israël-organen	7.315	6.136	9.048
Algemene kosten	80.828	42.823	73.095
Abonnementen en documentatie	6.516	8.606	8.761
Totaal uitgaven	248.918	274.090	225.998
Nadelig/batig saldo	(130.010)	(7.735)	81.438
	118.908	266.355	307.436

Eigen vermogen per 1 januari 1995		574.842
Af: Nadelig saldo 1995		
Nadelig saldo 1996	130.010	
Bij: Voordelig saldo 1997	81.438	
		(56.307)
Bij: Rente bijzonder fonds		1.683
Bij: Koersverschillen 1995-1997		7.936
Eigen vermogen per 31 december 1997		527.954

De in de vermogensvergelijking opgenomen post "rente bijzonder fonds" ad f 1.883 heeft betrekking op de door de Generale Synode 1995 doorgevoerde correctie op de balans van deze kas. Eigenlijk diende dit bedrag te worden opgenomen onder "opbrengst beleggingen". Het eigen vermogen van deze kas (f 528.000) voldoet ruimschoots aan de norm van 1x de jaarlijkse uitgaven (circa f 250.000).

KAS NR. 14: BUITENLANDSE ZENDING

	1995	1996	1997
	f	f	f
Ontvangsten:			
Bijdrage uit de kerken:			
Streefbedrag x aantal leden	430.470	361.301	361.354
Meer ontvangen	172.365	229.115	192.124
	<u>602.835</u>	<u>586.416</u>	<u>553.478</u>
Overige ontvangsten:			
Giften	144.406	87.173	103.951
Legaten	37.620	390.537	424.892
Busjes	140.326	118.447	76.287
Zendingscommissies	550.007	589.808	568.458
Zendingsdagen	88.588	106.896	116.687
Zendingsavonden	6.024	3.486	3.013
Scholen	15.080	18.833	13.539
Resultaat "Doorgeven"	95.477	240.803	55.195
Diverse activiteiten	26.552	7.634	34.822
Reserve nieuw zendingsterrein	0	200.000	200.000
Opbrengst beleggingen	455.829	403.043	450.351
	<u>2.162.744</u>	<u>2.753.076</u>	<u>2.600.653</u>
Totaal ontvangsten:			
	<u>2.162.744</u>	<u>2.753.076</u>	<u>2.600.653</u>
Uitgaven:			
Indonesië:			
Subsidie Torajakerk	85.313	73.734	80.039
Overige uitgaven	9.108	17.553	3.665
	<u>94.421</u>	<u>91.287</u>	<u>83.704</u>
Vendaland:			
Terreinkosten	422.680	454.017	472.210
Overige uitgaven	18.791	14.766	0
Bijzondere baten en lasten	14.751	8.428	(21.149)
	<u>456.222</u>	<u>477.211</u>	<u>451.061</u>
KwaNdebele:			
Personeelskosten	218.059	177.154	155.338
Terreinkosten	248.034	238.656	204.482
Verlof, uitzend- en repatriëringskosten	68.202	16.024	92.677
Diverse kosten	20.114	24.857	18.810
	<u>554.409</u>	<u>456.691</u>	<u>471.307</u>
Mukhanyo:			
Personeelskosten	160.793	161.141	167.192
Terreinkosten	63.894	141.400	133.701
Verlofkosten	0	15.811	12.169
Diverse kosten	126.586	11.782	0
	<u>351.273</u>	<u>329.934</u>	<u>313.062</u>
Botswana:			
Personeelskosten	120.546	138.671	142.428
Verlofkosten	7.067	1.500	16.105
Terreinkosten	12.610	57.057	62.528
Diverse uitgaven	70.785	8.452	34.752
	<u>211.008</u>	<u>206.680</u>	<u>255.813</u>

Banqui:			
Personeelskosten	0	80.854	64.797
Uitzendkosten	0	45.611	1.657
Projectkosten	0	2.534	17.987
Diverse kosten	0	59.572	2.891
	<u>0</u>	<u>188.571</u>	<u>87.332</u>
Mozambique:	1995	1996	1997
	f	f	f
Radio uitzendingen	0	13.757	80.447
Diverse projectkosten	9.468	211.208	82.313
	<u>9.468</u>	<u>224.965</u>	<u>162.760</u>
Brazilië:			
Diverse projectkosten	0	131.309	62.909
	<u>0</u>	<u>131.309</u>	<u>62.909</u>
Nederland:			
Personeelskosten	171.522	222.967	206.134
Huisvestingskosten	4.179	7.011	4.488
Algemene kosten	152.894	208.682	212.704
Afschrijvingen	25.679	20.771	18.556
	<u>355.274</u>	<u>459.431</u>	<u>441.882</u>
Bijzondere baten en lasten:	0	149.516	90.799
	<u>0</u>	<u>149.516</u>	<u>90.799</u>
Totaal uitgaven	2.032.075	2.714.595	2.420.639
Voordelig saldo:	130.669	38.481	180.014
	<u>2.162.744</u>	<u>2.753.076</u>	<u>2.600.653</u>
Eigen vermogen per 1 januari 1995			6.049.717
Bij: Voordelig saldo 1995		130.669	
Voordelig saldo 1996		38.481	
Voordelig saldo 1997		180.014	
		<u>349.164</u>	
			6.398.881
Af: Vrijval reserve nieuw zendingsterrein		400.000	
Onttrekking reserve Mukhanyo		308.250	
Af rondingsverschillen		2	
		<u>708.252</u>	
			5.690.629
Eigen vermogen per 31 december 1997			<u>5.690.629</u>
In de balans opgenomen als volgt:			
Algemene reserve			5.448.879
Reserve nieuw zendingsterrein			200.000
Reserve Mukhanyo			41.750
			<u>5.690.629</u>

In de verslagperiode daalde het eigen vermogen met ongeveer f 350.000 tot f 5.690.000. De daling is veroorzaakt doordat een tweetal bestemmingsreserves tot een bedrag van ongeveer f 700.000 werden gebruikt.

In de jaarmekening 1997 is een aantal bedragen opgenomen onder de kortlopende schulden, die volgens mededeling van de accountant in 1998 nog niet zijn betaald, maar volgens mededeling van de penningmeester "zullen worden afgewikkeld". Het gaat om een bedrag van p.m. f 500.000. Vooralsnog hebben wij de indruk dat dit bestemmingsreserves zijn.

Het vermogen voldoet nog ruimschoots aan de norm.

Wij vestigen er de aandacht op dat in 1995 (nog vóór de G.S. 1995) een "Stichting Domus" is opgericht. Daarvan is voor zover wij kunnen nagaan niets aan de Synode gemeld. Ook in de jaarrekeningen 1995 en 1996 is er niets van gemeld. Wij hebben intussen de statuten van deze stichting ontvangen. Afgesproken is dat over de inhoud daarvan met Deputaten Zanding nader overleg zal plaatsvinden, aangezien naar ons eerste oordeel de in de statuten opgenomen doelstelling veel te ruim is en de onderworpenheid van de Stichting aan de Synodebesluiten formeel niet is geregeld. De jaarrekeningen van de Stichting over de jaren 1995 t/m 1997 zijn nog niet beschikbaar.

KAS NR.15: HULPVERLENING IN BINNEN- EN BUITENLAND

	1995	1996	1997
Ontvangsten:	f	f	f
Bijdrage uit de kerken:			
Streefbedrag x aantal leden	240.778	252.917	252.948
Meer ontvangsten	139.592	123.635	90.677
	<u>380.370</u>	<u>376.552</u>	<u>343.625</u>
Overige ontvangsten:			
Giften	293.320	519.738	921.703
Legaten	0	162.629	0
Bijdragen "Doorgeven"	151.698	97.109	90.111
Diversen	7.500	0	0
Opbrengst beleggingen	28.539	22.457	25.865
Totaal ontvangsten:	<u>861.427</u>	<u>1.178.485</u>	<u>1.381.304</u>
Uitgaven:			
Uitkering projecten	628.160	1.143.393	1.182.406
Algemene kosten	70.032	76.169	76.071
Kosten "Doorgeven"	47.901	67.789	69.992
Bijdrage Diakonaal Bureau	0	25.000	25.000
Totaal uitgaven:	<u>746.093</u>	<u>1.312.351</u>	<u>1.353.469</u>
Nadelig saldo		133.866	
Batig saldo	<u>115.334</u>		<u>27.835</u>
	<u>861.427</u>	<u>1.178.485</u>	<u>1.381.304</u>
Eigen vermogen per 1 januari 1995			240.090
Bij: Batig saldo 1995		115.334	
- Batig saldo 1997		27.835	
Af: Nadelig saldo 1996	133.866		
			<u>9.303</u>
Eigen vermogen per 31 december 1997			<u>249.393</u>

Behalve het feit dat de ontvangen bijdragen uit de kerken het streefbedrag opnieuw ver overtreffen kan worden geconstateerd dat de ontvangen giften in deze kas op een hoog niveau blijven. Het eigen vermogen bleef de afgelopen drie jaren stabiel.

KAS NR.16: DE WEKKER

	1995	1996	1997
Ontvangsten:	f	f	f
Abonnementen	354.651	355.561	361.708
Advertenties	51.405	42.807	47.408
Losse nummers	8	67	54
Giften	3.724	9.140	11.290
Opbrengst beleggingen	15.583	13.175	12.025
Totaal ontvangsten:	<u>425.371</u>	<u>420.750</u>	<u>432.485</u>

Uitgaven:			
Drukkosten	253.324	260.163	246.993
Post	112.511	113.434	111.922
Honoraria scribenten	14.640	17.840	16.240
	1995	1996	1997
	f	f	f
Algemene kosten	51.900	52.120	54.308
Totaal uitgaven	<u>432.375</u>	<u>443.557</u>	<u>429.463</u>
Voordelig/nadelig saldo	(7.004)	(22.807)	3.022
	<u>425.371</u>	<u>420.750</u>	<u>432.485</u>

Eigen vermogen per 1 jan. 1995			196.323
Bij: Voordelig resultaat 1997	3.022		
Af: Nadelig resultaat 1995		7.004	
Nadelig resultaat 1996		22.807	
			<u>(26.789)</u>
Eigen vermogen per 31 dec. 1997			<u>169.534</u>

Het exploitatie-saldo van De Wekker bedroeg over de periode 1995-1997 circa f 68.000 negatief. De opbrengst beleggingen van rond f 41.000 brachten het nadelig resultaat op f 27.000. Het aantal abonnees neemt gestaag af.

	1995	1996	1997
KAS NR.17: JAARBOEK	f	f	f
Opbrengsten	100.502	103.284	99.485
Productiekosten	69.968	71.357	72.784
	<u>30.534</u>	<u>31.927</u>	<u>26.701</u>
10% van de opbrengsten voor de T.U.	10.050	10.333	9.948
	<u>20.484</u>	<u>21.594</u>	<u>16.753</u>
25% uitgever	25.125	25.833	24.870
Resteert ten laste van Theologische Universiteit	4.641	4.239	8.117

Het exploitatierisico van de uitgave van het Jaarboek ligt bij de uitgever. De Theologische Universiteit ontvangt 10 % van de gerealiseerde omzet.

KAS NR.18: KERKELIJK ADMINISTRATIEF BUREAU

	1995	1996	1997
Ontvangsten:	f	f	f
Declaraties	288.542	294.936	293.358
Adresgebruikers	47.628	53.712	56.433
Bijdrage Generale Synode	150.000	135.000	141.000
Opbrengst beleggingen	22.313	18.053	21.656
Totaal ontvangsten:	<u>508.483</u>	<u>491.701</u>	<u>512.447</u>
Uitgaven:			
Personeelskosten	287.734	252.256	282.466
Huisvestingskosten	81.157	62.311	86.286
Algemene kosten	87.238	71.683	97.155
Kosten Generale Synode	3.217	0	0
Afslrijvingen	35.591	36.939	41.816
	<u>494.937</u>	<u>443.189</u>	<u>507.723</u>
Voordelig saldo	13.546	48.512	4.724
	<u>508.483</u>	<u>491.701</u>	<u>512.447</u>

Eigen vermogen per 1 januari 1995		330.756
Bij: Voordelig saldo 1995	13.546	
Voordelig saldo 1996	48.512	
Voordelig saldo 1997	4.724	
	<u>66.782</u>	
Af rondingsverschillen		(2)
Eigen vermogen per 31 december 1997		<u>397.536</u>

Het eigen vermogen van deze kas ligt circa f 100.000 beneden de norm van 1x de jaarlijkse uitgaven.

KAS NR.19: GENERALE SYNODE

	1992-1994	1995-1997
Ontvangsten:	f	f
Bijdragen van particuliere synoden	689.616	884.984
Omslag accountantskosten	105.761	104.459
Verkoop Acta	4.460	2.295
Diversen	1.253	1.229
Opbrengst beleggingen	20.718	13.786
	<u>821.808</u>	<u>1.006.753</u>

Uitgaven:

Kosten Generale Synode	122.471	202.479
Bijdrage Kerkelijk Bureau	335.000	426.000
Deputaatschappen:		
Eenheid Geref. Belijders	48.695	76.248
Geest. Verz. Militairen	26.741	33.191
Kerk en Onderwijs	9.309	14.136
Financiële Zaken	11.605	11.342
Hoge Overheid en C.I.O.	38.244	38.782
Bijzondere Schriftgedeelten	1.437	678
5 en 7 deputaatschappen	35.008	60.181
Accountantskosten	107.835	107.343
Kosten Acta	40.043	27.115
Diversen	30	35
	<u>776.618</u>	<u>997.530</u>
Voordelig saldo	45.190	9.223
	<u>821.808</u>	<u>1.006.753</u>

Eigen vermogen per 1 januari 1995		180.989
Bij: Voordelig saldo periode 1995-1997		9.223
Eigen vermogen per 31 december 1997		<u>190.212</u>

Er is een vermogensstijging van f 9.000. Het eigen vermogen, waarvoor geen norm is, zou ons inziens iets hoger mogen zijn.

Bijlage 98.2.1

SAMENGEVOEGDE BALANS PER 31 DECEMBER 1997

	31 december 1997		31 december 1994	
Activa:	f	f	f	f
VASTGELEGDE MIDDELEN				
Onroerende goederen	2.320.886		2.644.161	
Inventaris	452.187		510.577	
Effecten	34.370.779		24.866.663	
Leningen u/g	49.722		489.358	
	<u>37.193.574</u>		<u>28.510.759</u>	
MIDDELLANGE BELEGGINGEN				
Banken		150.000		328.000

VLOTTENDE MIDDELEN

Vorderingen en vooruitbetaald	2.626.294		2.369.551
LIOUDE MIDDELEN			
Deposito's	2.080.684	4.790.715	
Banken r/c	702.422	1.651.628	
Banken spaarek.	2.959.167	2.967.198	
Postbank	819.424	745.503	
Kasgeld	4.903	4.633	
	<u>6.566.600</u>	<u>10.159.677</u>	
	<u>46.536.468</u>	<u>41.367.987</u>	

Passiva:

SCHULDEN

Crediteuren en kosten	2.539.764 *)	2.204.391 *)	
Affaire drs. J. Kruis	128.590	128.590	
Lening o/g	0	83.331	
	<u>2.668.354</u>	<u>2.416.312</u>	

EIGEN VERMOGEN

Kapitaal	14.651.634	15.635.222	
Bestemmingsreserves en Voorzieningen	29.216.480	23.316.453	
	<u>43.868.114</u>	<u>38.951.675</u>	
	<u>46.536.468</u>	<u>41.367.987</u>	

*) Ultimo 1997 werd inzake OBEA aan te betalen uitkeringen een bedrag opgenomen van f. 714.000,-. Ultimo 1994 werd uit dien hoofde niets opgenomen.

EIGEN VERMOGEN
EN VOORZIENINGEN - TOTAAL

	31 december 1997			31 december 1994		
	Eigen vermogen f	Voorzieningen f	TOTAAL f	Eigen Vermogen f	Voorzieningen f	TOTAAL f
1. Theologische Universiteit	5.326.433			4.838.038		
Bibliotheek	257.684			227.684		
Studiefonds	0			213.083		
Emeriteringsfonds		3.340.316			3.018.932	
Onderhoudsvoorziening		485.800			372.727	
Stimuleringsfonds		123.287			0	
Totaal			9.533.520			8.670.464
2. Studiefonds	(183.778)		(183.778)			
3. Kerk en Bedrijfsleven	0		0	67.648		67.648
4. Emeritiekas		24.177.662	24.177.662		19.156.849	19.156.849
5. Varenden	163.896		163.896	112.987		112.987
6. Kerkjeugd	252.474		252.474	237.753		237.753
7. Pastoraat in de Gezondheidszorg	71.739			89.856		
Fonds vakantieweken gehand.		52.080			52.080	
Totaal			123.819			141.936
8. A.D.M.A.	290.966		290.966	92.107		92.107
10. O.B.E.A.	1.057.670			1.898.557		
Bijzondere reserve	17.222			0		
Totaal			1.074.892			1.898.557
12. Evangelisatie	427.256		427.256	234.643		234.643
13. Israël	527.954		527.954	574.642		574.642
14. Zending	5.448.879			5.099.717		
Reserve nw. zend.terrein	200.000			600.000		
Reserve Mukharyo	41.750			350.000		
Verlofkosten		120.000			105.000	
Andere		658.363			603.865	
Totaal			6.468.992			6.758.582
15. Hulpverlening	249.393		249.393	240.090		240.090
16. De Wakker	169.534		169.534	196.323		196.323
17. Kerkelijk Bureau	397.538			330.758		
Voorz. kosten G.S.		0			7.000	
Totaal			397.538			337.758
18. Generale Synode	190.212		190.212	180.989		180.989
TOTAAL	14.906.822	28.957.508	43.864.330	15.635.222	23.316.453	38.951.675

*1) Ultimo 1997 werd inzake OBEA aan te betalen uitkeringen een bedrag opgenomen van f. 714.000.--. Ultimo 1994 werd uit dien hoofde niets opgenomen

TOTAAL-OVERZICHT EXPLOITATIEREKENINGEN

	1995-1997	1992-1994
Overvragen:		
Ontslagen, streefbedrag x aantal leden	12.976.606	11.469.629
Meer ontvangen	1.010.827	945.298
Minder ontvangen	(169.894)	(196.612)
Bijzondere bijdragen emeritiekas	13.817.339	12.218.315
Giften	188.276	0
Legaten	2.613.389	4.400.544
Collegegelden	1.831.316	1.575.404
Busjes	561.094	422.495
Zendingdagen enz.	335.060	375.676
Commissies	418.325	443.567
Scholen	1.718.173	1.720.667
Doorbekend door Adma	47.452	83.461
Totaal	78.500	77.500
Overvragen door Adma	7.787.555	9.099.314
Ondergest. bijdragen	7.239.696	6.685.843
Bijdragen P.S.	884.984	689.616
Omzet Kerkelijk Bureau	1.450.609	1.155.010
Expl. saldo "De Wakker"	(91.726)	(9.690)
Overige omvangsten	1.207.533	493.689
Subs. Min. v. Onderwijs	3.451.400	2.328.625
Totaal	3.094.000	2.472.644
Uitgaven:		
Uitgaven voor het doel van de kassen	28.256.643	23.132.296
Bijdrage aan Adma	50.000	49.000
Personeel	58.192	156.937
Argentine kosten	2.259.423	1.966.668
Akkare ds. J. Kruis	1.200	2.908
Aandrijvingen	727.603	366.331
Bijz. baten en lasten	31.353.061	25.724.140
Totaal	(287.922)	0
Saldo:		
Voorzending	5.227.831	7.542.775
Nedering	962.980	462.174
Totaal	4.264.851	7.080.601
Bijlage 98.2.4		
VERMOGENSVERGELIJKING		
Beginvermogen	1995-1997	1992-1994
Saldo voortdijng	5.227.831	38.951.675
Saldo nedijng	962.980	7.542.775
Wijziging reserves	4.264.851	462.174
Koersverschil	(190.027)	7.080.601
Bijzondere lastenbaten	1.376.152	549.819
Totaal	(598.321)	88.418
Totaal	43.864.330	408.290
Totaal		38.951.675
Specificatie voortdijng/handijng saldo:		
Theologische Universiteit		518.395
Emeritiekas		3.652.597
Onderlinge Bijstand en Advies		(240.887)
Buitenlandse Zending		349.164
Overige kassen		(14.418)
Totaal		4.264.851

Bijlage 98.3

NALATIGHEID IN AFDRACHTEN

	1992	1993	1994	Totaal	1995	1996	1997	Totaal
Kornhorn	1		1	2				-
Midwolda	1	2	2	5	2	1	3	6
Zuidlaren	1	1		2				-
Siegerwoude							9	9
Sneek	10			10				-
Doomspijk	1	1	1	3	1			1
Genemuiden		1		1		1		1
Hattum						1	9	10
Urk-E.H.	5	1	1	7				-
	19	6	5	30	3	3	21	27
Almelo	1	1	1	3				-
Oriebergen	1	1	1	3	1	1	1	3
Hilversum-O	1			1				-
Meerkark	1	1	2	4	2	1	1	4
Vianen	3	3	3	9	2	2	2	6
	7	6	7	20	5	4	4	13
Purmerend	1			1				-
Alphen a/d Rijn	7	7	7	21	6	6	6	17
's Gravenhage-Scheveningen	6	5	5	16	4	4	4	12
Katwijk aan Zee	6	5	6	17	4	4	2	10
Nieuwekoop	6	3	3	12	3	2	2	7
Rijnsaterwoude	12	6	7	25	5	6		11
Beverwijk			1	1				-
	38	26	29	93	22	22	13	57
Doedrecht-Centrum	3	3	3	9	3	2	2	7
Poederloen	3	2	2	7				-
Werkendam	2	2	2	6	1	1	1	3
Zaamslag	3	3	1	7	1	1	1	3
Barendrecht	5	4	4	13	4	2	2	8
Middelhamis	3	3	3	9	3	3	1	7
Nieuwpoort	6	4	4	14	2			2
Rotterdam-Kralingen	8	7	6	21	4	4	4	12
Rozenburg			1	1				-
Spijkenisse	1		1	2				-
	34	28	27	89	18	13	11	42
TOTAAL:	98	66	68	232	48	42	49	139

Bijlage 98.4

BEOORDELING BEGROTINGEN EN ADVIES MINIMUM-BIJDRAGEN

In verband met onze opdracht hebben wij in november 1997 aan alle Keshoudende deputaatschappen gevraagd, voor 1 april 1998 begrotingen voor de periode 1999 t/m 2001 aan ons toe te zenden.

Bij de twee vorige synoden hadden wij enige ervaring met deze begrotingen opgedaan. In verband hiermee gaven wij aan dat de in te dienen begrotingen de volgende elementen zouden moeten bevatten:

1. Begroting van baten en lasten over de jaren 1999 t/m 2001;
2. Berekening van de minimum-bijdrage (omslag) over deze jaren;
3. Berekening van de normale uitgaven over het jaar 1998;
4. Begroting van het eigen vermogen per 31 december 1998;
5. Eventueel meer benodigde gegevens ter beoordeling van de deputaatschappen.

Voorts gaven wij in overweging:

1. Uit te gaan van een zielental onzer kerken van 75.000 (31.12.97 75.111);
2. Rekening te houden met een jaarlijkse traktementsstijging van 2 %;
3. Uit te gaan van een te ontvangen rente van 4 % op nieuwe beleggingen.

Slechts enkele deputaatschappen reageerden tijdig. De meeste begrotingen kwamen laat tot zeer laat binnen, en soms pas na herhaald aandringen.

De vorm van de ingediende begrotingen verschilde van geval tot geval. Wij hadden naast het bovengenoemde geen richtlijnen gegeven.

In de hierna volgende opstellingen hebben wij de cijfers van de (penningmeesters van de) verschillende deputaatschappen soms samengevoegd, soms gespecificeerd, al naar gelang dat naar onze mening zinvol was. Een enkele maal hebben wij (in overleg met de penningmeester) de begroting gewijzigd.

De bedragen zijn alle genoemd in duizendtallen gulden. Onder de baten zijn de bijdragen van de kerken niet begrepen: die vormen het te dekken saldo, wat de gevraagde bijdrage kan zijn. Wanneer het vermogen van het deputaatschap te hoog was, is de gevraagde bijdrage naar beneden bijgesteld. Indien nodig zijn bij de begrotingen opmerkingen gemaakt, omdat naar onze mening te hoge uitgaven werden opgevoerd, resp. overige inkomsten te laag werden geraamd.

In een totaal-overzicht is een rekapitulatie gegeven van de begrotingen, van de gevraagde bijdragen en de door ons geadviseerde bijdragen. Ter vergelijking is ook een kolom opgenomen met de bijdragen over 1998.

1. THEOLOGISCHE UNIVERSITEIT	1999	2000	2001
Baten:	f	f	f
Subsidie	1.070	1.085	1.100
Vrouwencomité	145	145	145
Interest	390	400	410
Collegegelden	200	200	200
Overige inkomsten	35	35	35
	1.840	1.865	1.890
Lasten:			
Personeelskosten	1.240	1.273	1.301
Bibliotheek	187	189	191
Rente	215	215	215
Huisvestingskosten	210	210	210
Diverse kosten	288	288	288
	2.140	2.175	2.205
Te dekken:	300	310	315
Is per lid/dooplid	f 4,-	f 4,13	f 4,20
Gevraagde minimum-bijdrage	f 4,-	f 4,-	f 4,-
Advies minimum-bijdrage	f 4,-	f 4,-	f 4,-
Huidige bijdrage f 3,84			

De Theologische Universiteit heeft de overige inkomsten - uitgaande van het gemiddelde van de laatste 6 jaar - met f 150.000 per jaar te laag begroot. Aanpassing van de begroting zou kunnen leiden tot een lagere omslag. Het niveau van het Eigen vermogen is echter lager dan de norm van 2 maal de jaarlijkse exploitatiekosten, verhoogd met het bedrag dat is vastgelegd in materiele vaste activa. Eind 1997 was het eigen vermogen f 5,6 miljoen bij een norm van f 6,5 miljoen. Aangezien voor de komende jaren de subsidie-inkomsten min of meer vast zijn kan ons inziens hiermee bij het vaststellen van de eigenvermogens-norm rekening worden gehouden, en gesteld worden dat het huidige eigen vermogen voldoende is.

Overleg met de penningmeester van de Theologische Universiteit heeft er toe geleid dat wij u voorstellen de omslag op f 4,- vast te stellen, mede om de omslag voor de Universiteit over de jaren niet te veel te laten schommelen, en f 450.000 te laten afdragen aan het Studiefonds. Hiermee kan dan de renteloze lening aan het Studiefonds bij de Universiteit, die eind 1998 ongeveer dat bedrag zal zijn worden afgelost en kan de omslag voor het Studiefonds op een aanvaardbaar niveau blijven.

2. STUDIEFONDS	1999	2000	2001
Lasten:	f	f	f
Bijdragen aan studenten	180	180	180
Kostenvergoedingen	30	30	30

Onvoorzien	15	15	15
Te dekken :	225	225	225
Is per lid/dooplid	f 3,-	f 3,-	f 3,-
Gevraagde minimum-bijdrage	f 4,90	f 4,90	f 4,90
Advies minimum-bijdrage	f 3,-	f 3,-	f 3,-
Huidige bijdrage Nihil			

In de gevraagde minimum-bijdrage is een bedrag van f 1,90 per lid/dooplid begrepen voor de inhaal van het negatieve vermogen per 1 januari 1999. Met de penningmeester van de Theologische Universiteit is de mogelijkheid besproken een deel van de omslag van de Th.U. af te dragen aan het Studiefonds, waarmee het de schuld aan de Th.U. kan aflossen. Dit is in ons advies ten aanzien van de minimum-bijdrage verwerkt. De bijdrage dekt nu uitsluitend de begrote uitgaven in de jaren 1999 t/m 2001, zodat ultimo 2001 het eigen vermogen nihil zal zijn. Wij achten de begroting echter zodanig dat niet uitgesloten is dat er toch enig eigen vermogen zal zijn per ultimo 2001, hetgeen gewenst is.

Overigens valt ons inziens te overwegen de omslagen voor het Studiefonds en de Theologische Universiteit op het collectie rooster samen te voegen onder de naam Theologische Universiteit.

	1999	2000	2001
4. EMERITIKAS.	f	f	f
Baten:			
Giften/legaten	20	20	20
Intrest	1.436	1.420	1.349
Bijdragen deputaatschappen	134	140	151
	1.590	1.580	1.520
Lasten:			
Uitkeringen	2.240	2.340	2.510
Diverse kosten	26	27	28
Batig saldo	1.424	1.413	1.337
	3.690	3.780	3.875
Te dekken:	2.100	2.200	2.355
Is per lid/dooplid	f 28,-	f 29,33	f 31,40
Gevraagde bijdrage	f 29,40	f 29,40	f 29,40
Advies minimum-bijdrage	f 29,40	f 29,40	f 29,40
Huidige bijdrage f 22,80			

De stijging van de omslag van de Emeritikas achten wij niet aanvaardbaar. De stijging is meer dan de totale ruimte die er ons inziens is, terwijl ook andere kassen hebben te maken met stijgende kosten vanwege de prijsstijgingen. Echter, de gevraagde omslag is wel in overeenstemming met de instructie van Deputaten Emeritikas (artikel 20 van bijlage 5 K.O.). Overigens is ook de in dit artikel genoemde stijging van het aantal dienstdoende predikanten tot staan gekomen, en is in de afgelopen periode een daling ingetreden.

Gelet op het karakter van de kas kan de vraag worden gesteld of het noodzakelijk is dat alle inkomsten uit beleggingen worden toegevoegd aan de reserve en de uitgaven via het omslagstelsel ragenoeg volledig door de kerken moeten worden opgebracht.

	1999	2000	2001
5. VARENDEN	f	f	f
Baten:			
Giften en vrijwillige bijdrage varenden	7	7	7
Intrest	5	5	5
	12	12	12
Lasten:			
Personeelskosten	111	113	115
Bijdrage G.K.N. Mannheim	1	1	1
Kompas	4	4	4
Overige	20	20	20
	136	138	140

Te dekken:	124	126	128
Is per lid/dooplid	f 1,65	f 1,68	f 1,71
Gevraagde bijdrage	f 1,68	f 1,68	f 1,68
Advies minimum-bijdrage	f 1,60	f 1,60	f 1,60
Huidige bijdrage f 1,40			

De bijdragen van de varenden zouden wat hoger moeten worden.

	1999	2000	2001
6. KERKJEUGD	f	f	f
Baten:			
Intrest	6	6	5
Lasten:			
Subsidie C.G.J.O.	100	100	100
Subsidie L.C.J.	100	100	100
Subsidie IFES	16	16	16
Subsidie YEK	2	2	2
Subsidie overige activiteiten	4	4	4
Deputaatschap Kerk en Onderwijs	4	5	5
Algemene kosten	25	25	26
	251	252	253
Te dekken :	245	246	248
Is per lid/dooplid	f 3,27	f 3,28	f 3,31
Gevraagde bijdrage	f 3,10	f 3,10	f 3,10
Advies minimum-bijdrage	f 3,10	f 3,10	f 3,10
Huidige bijdrage f 2,80			

Bij de gevraagde bijdrage ontstaan er kleine tekorten indien de begrote subsidies volledig worden uitbetaald. Gezien de omvang van het eigen vermogen is dat verantwoord.

	1999	2000	2001
7. GEZONDHEIDSZORG	f	f	f
Baten:			
Intrest	6	6	6
Lasten:			
Werkgroep Recreatie (uit intrest)	4	4	4
Personeelskosten	103	106	108
Reiskosten	19	19	19
Afdracht emeritikas	11	11	11
Algemene kosten en onvoorzien	30	31	31
	167	171	173
Te dekken:	161	165	167
Is per lid/dooplid	f 2,15	f 2,20	f 2,23
Gevraagde bijdrage	f 2,47	f 2,51	f 2,55
Advies minimum-bijdrage	f 2,20	f 2,20	f 2,20
Huidige bijdrage f 2,-			

In de begroting is geen rekening gehouden met bijdragen van de N.H.K. en de G.K.N. voor het werk van onze doverpastor in Noord-Nederland. De bijdrage is niet geheel zeker.

Bij de berekening van de gevraagde bijdrage is rekening gehouden met een groei van het eigen vermogen van f 20.000 per jaar. Deze groei kan worden gefinancierd uit de bijdragen van de genoemde kerken indien deze worden ontvangen.

Overigens kan met de begroting accoord worden gegaan.

	1999	2000	2001
8. A.D.M.A.	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>
Baten:			
Bijdrage Cie Integratie			
Solidariteitsbijdrage	10	9	10
Depp. Hulpverf.	25	25	25
Intrest	8	8	8
	<u>43</u>	<u>42</u>	<u>43</u>
Lasten A.D.M.A.:			
Bijdrage De Poort	30	30	30
Publicaties	20	20	20
Reis-, verblijf- en vergaderkosten	40	41	42
Overige kosten	29	30	30
Lasten Diaconaal Bureau:			
Personeelskosten	265	275	285
Doorbelasting K.A.B.	40	41	42
Overige kosten	28	24	24
	<u>448</u>	<u>461</u>	<u>473</u>
Te dekken:	<u>405</u>	<u>419</u>	<u>430</u>
Is per lid/dooplid	<i>f</i> 5,41	<i>f</i> 5,67	<i>f</i> 5,74
Gevraagde bijdrage	<i>f</i> 6,24	<i>f</i> 6,24	<i>f</i> 6,24
Advies minimum-bijdrage	<i>f</i> 5,50	<i>f</i> 5,50	<i>f</i> 5,50
Huidige bijdrage <i>f</i> 5,-			

In de berekening van de gevraagde bijdrage is rekening gehouden met een dotatie aan het eigen vermogen van *f* 50.000 per jaar. In de geadviseerde bijdrage is deze dotatie beperkt tot in totaal *f* 100.000. Bij de vaststelling van de bijdrage is geen rekening gehouden met de mogelijkheid dat de S.G.J. onder dit deputaatschap komt.

	1999	2000	2001
10. ONDERLINGE BIJSTAND EN ADVIES	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>
Baten:			
Interest	100	100	100
	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>
Lasten:			
Uitkeringen Kerkbouw	230	245	260
Predikantstraktementen	500	525	550
Draagkracht	30	30	30
Loggemaakte predikanten	-	-	-
Pensioenuitkeringen	15	15	16
Overige uitgaven	27	29	31
	<u>802</u>	<u>844</u>	<u>887</u>
Te dekken:	<u>702</u>	<u>744</u>	<u>787</u>
Is per lid/dooplid	<i>f</i> 9,37	<i>f</i> 9,92	<i>f</i> 10,49
Gevraagde bijdrage	<i>f</i> 12,30	<i>f</i> 12,30	<i>f</i> 12,30
Advies minimum-bijdrage	<i>f</i> 9,50	<i>f</i> 9,50	<i>f</i> 9,50
Huidige bijdrage <i>f</i> 8,40			

Bij het vaststellen van de gevraagde bijdrage is rekening gehouden met een aanvulling van het vermogen en een reserve ring voor loggemaakte predikanten. Wij menen dat hiervoor, (nog) geen bijdrage behoeft te worden gevraagd. Daarnaast geven deputaten OBEA aan dat een bezuiniging mogelijk is door een wijziging van de instructie. Wij adviseren die wijziging aan te brengen. In totaal zou dan prim. *f* 3,- kunnen worden bezuinigd.

Overigens: wanneer de Synode besluit dat dit deputaatschap meer taken krijgt te vervullen moet dat wel leiden tot een verhoging van de omslag. Naar aanleiding van onze mededeling aan Deputaten OBA over de door ons voorgestelde minimum-bijdrage hebben deputaten geschreven dat een verlaging van het gevraagde bedrag alleen kan plaats vinden indien met de voorgestelde wijziging van de instructie accoord wordt gegaan en er geen regeling komt voor loggemaakte predikanten. Onder die voorwaarden kan met *f* 10,- worden volstaan.

	1999	2000	2001
12. EVANGELISATIE	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>
Baten:			
Interest	15	15	15
Giften "Doorgeven"	15	15	15
Zendingsdagen en overige	25	25	25
	<u>55</u>	<u>55</u>	<u>55</u>
Lasten:			
Subsidie Twente	51	52	53
Aikmaar	9	9	9
Amsterdam Nieuw-West	51	51	51
Antwerpen	48	49	50
Breda	19	20	21
Broek op Langendijk	60	61	62
Deventer	10	10	10
Groet/School/Haamstede	5	5	5
Wegwijzerkampen	6	6	6
Nieuw beleid + eenmalige steun	20	21	21
	<u>279</u>	<u>284</u>	<u>288</u>
Stg. Evangelie en moslims	58	60	61
Evangelisatieconsulent	45	92	94
Eenmalige kosten idem	13		
Huisvesting K.A.B. idem	5	10	10
Algemene kosten	33	31	32
	<u>433</u>	<u>477</u>	<u>485</u>
Te dekken:	<u>378</u>	<u>422</u>	<u>430</u>
Is per lid/dooplid	<i>f</i> 5,04	<i>f</i> 5,63	<i>f</i> 5,73
Gevraagde bijdrage	<i>f</i> 5,80	<i>f</i> 5,80	<i>f</i> 5,80
Advies minimum-bijdrage	<i>f</i> 5,50	<i>f</i> 5,50	<i>f</i> 5,50
Huidige bijdrage <i>f</i> 3,96			

In de begroting is rekening gehouden met een te benoemen evangelisatieconsulent ingaande medio 1999. Ook met nieuwe plaatselijke projecten is in de begroting voorzichtig rekening gehouden. Deputaten nemen in hun begroting niet op de verwachte ontvangsten uit Zendingsdagen en Overige Inkomsten (uit kerken). Zij verdedigen dit met de mededeling dat een aantal kerken niet bijdraagt aan deze kas, waardoor ze deze bedragen hard nodig hebben naast de gevraagde minimum-bijdrage. Helaas is dit realiteit, maar het komt ook voor bij andere kassen, die echter geen inkomsten uit zendingsdagen en dergelijke hebben. Voor het overige kan met de begroting accoord worden gegaan.

	1999	2000	2001
13. EVANGELIEVERKONDIGING ONDER ISRAEL	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>
Baten:			
Giften en legaten	34	34	34
Zendingsdagen	9	9	9
Interest	19	14	9
Bijdragen Vrede over Israël	125	128	130
Overige inkomsten	3	3	3
	<u>190</u>	<u>188</u>	<u>185</u>

Lasten:			
Kosten Israël-werker	157	160	164
Kosten Vrede over Israël	136	139	141
Bijdrage Israël-organen	8	8	8
Seminars en conferenties	25	3	25
Vergaderkosten	16	17	20
Overige kosten	48	47	48
	<u>390</u>	<u>374</u>	<u>406</u>
Te dekken:			
	<u>200</u>	<u>186</u>	<u>221</u>
Is per lid/dooplid			
Gevraagde bijdrage	f 2,67	f 2,48	f 2,95
Advies minimum-bijdrage	f 2,12	f 2,12	f 2,12
Huidige bijdrage f 1,54	f 1,72	f 1,72	f 1,72

Opmerkingen:

Bij de berekening van de gevraagde minimum-bijdrage hebben deputaten Israël reeds rekening gehouden met een afname van het vermogen tot de norm van éénmaal de jaarlasten (excl. V.O.L.). Zij begroten echter niet de erfstellingen en legaten, die in de afgelopen 6 jaar gemiddeld f 50.000 per jaar bedroegen. In de bovenstaande opstelling is f 30.000 per jaar begrepen, waardoor de bijdrage f -40 minder kan zijn dan deputaten vragen.

	1999	2000	2001
14. BUITENLANDSE ZENDING.			
Baten:			
Opbrengst beleggingen	400	400	400
Legaten en erfstellingen	100	100	100
Bijstelling door Deputaten FZ	100	100	100
Vrijval bestemmingsreserve	70	60	70
	<u>670</u>	<u>660</u>	<u>670</u>
Lasten:			
Indonesië	79	72	65
Venda	395	366	338
KwaNdebele - terrein	490	475	545
KwaNdebele - Mukhanyo MTC	172	157	152
Mukhanyo MBS	155	144	163
Botswana	264	274	285
Banqui	118	106	124
Mozambique	210	220	210
Brazilië	236	222	215
Utzend. bijz. zend. arbeiders	25	30	40
Nederland: Personeelskosten	206	212	218
Kosten K.A.B.	78	77	78
Huisvestingskosten	10	10	10
Algemene kosten	165	165	170
	<u>2.601</u>	<u>2.530</u>	<u>2.613</u>
Te dekken:			
Af: Vrijval vermogen	1.931	1.870	1.943
	<u>200</u>	<u>200</u>	<u>200</u>
Blijft:	<u>1.731</u>	<u>1.670</u>	<u>1.743</u>
Is per lid/dooplid			
Gevraagde bijdrage	f 23,08	f 22,37	f 23,24
Geadviseerde bijdrage	f 29,75	f 29,75	f 29,75
Huidige bijdrage f 4,80 + f 16,-	f 22,85	f 22,85	f 22,85

Deputaten Zending nemen in hun begroting voor legaten en erfstellingen op een bedrag van f 100.000 per jaar (in overleg met ons als normale ontvangsten). De werkelijke ontvangsten liggen in het algemeen daar ver boven.

Deputaten nemen in hun begroting tevens voor nieuw werk op: Venda-extra f 750.000, Mozambique - nieuw f 350.000. Uitbreiding secretariaat f 150.000). Een verhoging van de bijdrage van f 20,80 naar f 29,75 is o.j. echter in verband met de beperkte nummers niet te verdedigen.

In verband hiermee hebben wij naar bezuinigingen gezocht. De door ons geadviseerde bijdrage kan worden gesplitst in f 5,- en f 17,85.

Een afvaardiging van Deputaten Zending heeft in een bespreking naar aanleiding van onze opmerkingen bij de begroting het volgende voorgesteld:

- De genoemde bedragen voor Venda-extra en Mozambique-nieuw zullen worden bestreden uit gelden, die boven de omslag binnen komen en die bijeengebracht worden door acties die buiten de omslagen om binnen kunnen komen, waarbij wij hebben aangegeven dat in principe eerst de middelen beschikbaar moeten zijn alvorens extra verplichtingen worden aangegaan. De aan te gaan verplichtingen mogen geen claim voor de toekomst (omslagverhogingen na 2001) leggen, derhalve niet langlopend zijn.
 - De geplande uitbreiding van het secretariaat is absoluut noodzakelijk. De secretaris moet zich bezig houden met allerlei werk, wat ook aan een goede secretarisse zou kunnen worden gegeven, en daarvoor komt hij aan zijn eigenlijke taken niet of in ieder geval veel te weinig toe.
- Wij kunnen niet het bovenstaande wel accoord gaan, zij het dat o.j. de uitbreiding van het secretariaat uit de lopende ontvangsten moet worden bestreden.

	1999	2000	2001
15. HULPVERLENING IN BINNEN- EN BUITENLAND			
Baten:			
Giften algemeen en legaten	75	75	75
Giften voor eigen projecten	250	300	350
Interest	25	25	25
Acceptgiro's Doorgeven	90	100	110
	<u>440</u>	<u>500</u>	<u>560</u>
Lasten:			
Uitkeringen / projecten	720	750	770
Productie en verzending Doorgeven	75	80	85
Folder kollekte	15	15	16
Overige kosten	88	91	94
	<u>898</u>	<u>936</u>	<u>965</u>
Te dekken:			
Besteding surplus-vermogen	458	436	405
	<u>58</u>	<u>36</u>	<u>5</u>
Blijft:	<u>400</u>	<u>400</u>	<u>400</u>
Is per lid/dooplid			
Gevraagde bijdrage	f 5,33	f 5,33	f 5,33
Advies minimum-bijdrage	f 4,25	f 4,25	f 4,25
Huidige bijdrage f 1,76 + f 1,60	f 3,65	f 3,65	f 3,65

Hoewel het bekend is dat nog steeds een aantal kerken het minimum afdraagt menen wij dat met de geadviseerde bijdrage kan worden volstaan. Gemiddeld komt een veelvoud van het gevraagde bedrag binnen. De geadviseerde bijdrage zou o.j. kunnen worden gesplitst in f 1,90 en f 1,75.

16. DE WEKKER.

Voor ons blad is een begroting niet nodig.

18. KERKELIJK BUREAU.

De bedragen welke het K.A.B. heeft begroot voor de diensten aan enkele deputatschappen wijken af van door deze deputatschappen begrote bedragen, echter niet zodanig dat hierdoor een verkeerd beeld zou ontstaan.

1999 t/m 2001	Nr. Omschrijving	Begroting 1999		Begroting 2000		Begroting 2001		Gevraagde bijdrage			Geplande bijdrage per jaar	Bijdrage 1996-1998
		Baten x f 1.000	Lasten x f 1.000	Baten x f 1.000	Lasten x f 1.000	Baten x f 1.000	Lasten x f 1.000	1999	2000	2001		
	1 Theol. Universiteit	1.840	2.140	1.805	2.175	1.890	2.205	4,00	4,00	4,00	4,00	3,64
	3 Studiefonds		225		225		225	4,90	4,90	4,90	3,00	
	4 Emeriti	1.590	2.266	1.580	2.367	1.520	2.538	28,00	29,30	31,40	29,40	22,80
	5 Vrienden	12	136	12	138	12	140	1,68	1,68	1,68	1,60	1,40
	6 Kerkjeugd	6	251	6	252	5	254	3,10	3,10	3,10	3,10	2,80
	7 Gezondheidszorg	6	168	6	190	6	194	2,50	2,50	2,50	2,20	2,00
	8 ADMA	43	448	42	461	43	473	6,24	6,24	6,24	5,50	5,00
	10 OBEA	100	907	100	960	100	992	12,30	12,30	12,30	9,50	8,40
	12 Evangelisatie	30	432	30	477	30	486	5,80	5,80	5,80	5,50	3,96
	13 Israël	24	254	19	238	14	266	2,12	2,12	2,12	1,72	1,64
	14 Zending	770	2.999	760	2.955	770	2.038	29,75	29,75	29,75	5,00	4,80
	15 Hulpverlening	440	898	500	937	560	960	2,50	2,50	2,50	1,90	1,76
	Hulpverlening							1,75	1,75	1,75	1,75	1,60
		4.861	11.144	4.920	11.363	4.950	10.771	104,64	105,94	108,04	92,02	76,00

Bijlage 96.5

OVERWEGINGEN MET BETREKKING TOT DE RECHTSPOSITIE VAN NIET-AMBTELIJKE MEDEWERKERS

Aan de generale synode 1995 werden zowel door onze deputaten als door deputaten kerkelijk administratief bureau (verder te noemen KAB) voorstellen gedaan over de rechtspositie van niet-ambtelijke medewerkers (verder te noemen medewerkers).

Beide voorstellen beoogden duidelijkheid te creëren over de rechtspositie (in wiens dienst zijn de medewerkers), bevordering van uniformiteit en besparing van pensioenpremies.

Wat het eerste betreft: de synode sprak uit dat (alle) medewerkers formeel in dienst zijn van de generale synode (nauwkeuriger: in dienst van de kerken zoals deze worden vertegenwoordigd door de generale synode).

Dit gebeurde door een stipulatie 3 toe te voegen aan artikel 84 van de kerkorde.

Intussen werd aan dit besluit uitvoering gegeven: thans staan alle medewerkers op één loonlijst. Ook is er één loonbelastingnummer en één aansluitingsnummer voor de uitvoeringsinstelling sociale zekerheid en het pensioenfonds. Hierbij valt op te merken dat deze nummers staan ten name van het deputaatschap KAB en niet ten name van de gezamenlijke kerken.

Ter bevordering van de uniformiteit werd door de synode een rechtspositieregeling vastgesteld.

De uitspraak dat de medewerkers formeel in dienst zijn van de generale synode opende de weg om alle medewerkers voor hun pensioenvoorziening onder te brengen bij het Pensioenfonds PGGM. Voor zover hiervoor geen dispensatie werd verleend, kon dit intussen worden gerealiseerd.

Wat betreft de vertegenwoordiging van de generale synode als werkgever: wij stelden voor dat de aanstelling onveranderd door de deputaatschappen zou plaats vinden waar de medewerkers werkzaam zijn en waar ook de gezagsverhouding berust (de feitelijke werkgever).

Het KAB had in zijn rapport omtrent de wijze van vertegenwoordiging geen voorstellen gedaan.

Bij de voorbereiding (door commissie VI) van voorstellen over dit onderwerp aan de generale synode vond met ons geen overleg plaats; dit was wel het geval met deputaten KAB.

Tijdens dit overleg werd gekozen voor deputaten KAB als vertegenwoordiger van de Generale Synode in haar werkgeverfunctie, evenwel met dien verstande dat de medewerkers hun taak zouden blijven vervullen onder leiding van deputaten op wier terrein zij hun functie vervullen. Naar onze indruk (opgedaan tijdens besprekingen) en gezien de inhoud van het synode-rapport (1998) van het deputaatschap KAB werden hiernaast met name ook doeleinden nagestreefd liggend op het terrein van het KAB. Hierbij valt met name te denken aan de problemen ontstaan bij de realisering van een landelijk bureau.

Vlak voor de besluitvorming ter synode namen wij kennis van de voorstellen. Deze bleken af te wijken van ons voorstel. De aanwijzing van Deputaten KAB als enige vertegenwoordiger van de Generale Synode leek ons niet haalbaar tegenover de andere belanghebbende deputaatschappen, met name de Theologische Universiteit.

Op ons verzoek werd artikel 2 van de rechtspositieregeling aangepast door toevoeging van de woorden "door wie een werknemer is benoemd en het...". Artikel 2 kwam na deze toevoeging als volgt te luiden: Werkgever:..., c.q. de Generale Synode, ten deze vertegenwoordigd door haar deputaten door wie een werknemer is benoemd en het Kerkelijk Administratief Bureau.

Deze (aangepaste) voorstellen werden door de Generale Synode aanvaard. De op deze materie betrekking hebbende stipulatie 3 van artikel 84 K.O. werd echter niet overeenkomstig aangepast.

Ter uitvoering van de genomen besluiten werden vergaderingen belegd met de penningmeesters van de belanghebbende deputaatschappen. Tijdens deze vergaderingen bleek dat er behoefte bestond aan enige aanpassingen in de door de generale synode vastgestelde rechtspositieregeling. De aldus aangepaste rechtspositieregeling zou aan het personeel worden voorgelegd. Hieraan werd, gezien de te verwachten algehele herziening geen uitvoering gegeven.

Tevens werd besloten de rechtspositieregeling in zijn geheel te bezien en een aangepaste versie hiervan ter goedkeuring voor te leggen aan de generale synode 1998.

Volgens onze instructie behoort mede tot onze taak het geven van richtlijnen terzake van arbeidsovereenkomsten met kerkelijke werkers en niet-ambtelijke medewerkers van deputaatschappen. In het kader hiervan doen wij u ter goedkeuring toekomen een aangepaste rechtspositieregeling. Deze regeling is vrijwel gelijk aan die welke (toch wel tot onze verbazing) wordt voorgelegd aan uw vergadering door deputaten KAB.

Onze regeling wijkt inhoudelijk af van die van deputaten KAB in de volgende artikelen: 2, 3, 4, 8a en 8c, 11 lid 2, 13 lid 3 (KAB), alsmede in de aanhef, artikel 2 en de ondertekening van de model-arbeidsovereenkomst. Daarnaast heeft het KAB nog een aantal tekstuele aanpassingen aangebracht in de eerder in het penningmeestersoverleg overeengekomen tekst.

De totstandkoming van deze regeling vond plaats in nauw overleg met de penningmeesters van de belanghebbende deputaatschappen. Over de vertegenwoordiging van de generale synode (preciezer de kerken) als werkgever kon echter met deputaten KAB geen overeenstemming worden bereikt. Zij zien zich op grond van artikel 84 stipulatie 3 van de K.O. als de enige vertegenwoordiger van de generale synode (moet zijn: de kerken). Dit betekent dat ook de benoeming van medewerkers door deputaten KAB dient plaats te vinden.

Deputaten financieel en het curatorium van de Theologische Universiteit zijn blijkens hun rapport van mening dat de benoeming van niet-ambtelijke medewerkers onveranderd door hen dient plaats te vinden. Tevens zijn zij van mening dat de inschakeling van deputaten KAB bij benoemingen overbodig is.

Moderamina van deputaten A.D.M.A. en Hulpverlening zijn blijkens hun rapport inzake het Diaconaal bureau voorstander van de door ons voorgestane tweeledige vertegenwoordiging (conform artikel 2 van bijlage 39 K.O.).

Gezien het gebreken gebrek aan overeenstemming m.b.t. de vertegenwoordiging van de Generale Synode (de kerken) als werkgever, hebben wij, mede teneinde aan de ingebrachte bezwaren zoveel mogelijk tegemoet te komen, de rechtspositieregeling als volgt aangepast:

- a. Benoemingen vinden (zoals voorheen) plaats door de deputaatschappen waar de medewerkers werkzaam zijn, evenwel met dien verstande dat de benoeming van medewerkers, werkzaam op het landelijk bureau, met uitzondering van de twee beleidsmedewerkers van ADMA, is toegewezen aan het KAB.
b. Het personeelsbeheer en het toezicht op de naleving van de rechtspositieregeling berust bij deputaten KAB.

Indien uw vergadering toezicht op de naleving door deputaten KAB niet nodig vindt, daarbij het standpunt van de Theologische Universiteit honorarend, dan dienen de volgende artikelen in de rechtspositieregeling te vervallen resp. te worden gewijzigd:

- Artikel 2 lid 2 moet worden (gewijzigde tekst) Personeelsbeheer: door deputaten KAB,
- Artikel 2 lid 3 kan vervallen,
- Artikel 4 2e alinea kan vervallen,
- Artikel 8 lid 0 kan vervallen,
- Model arbeidsovereenkomst: Akkoordbevinding KAB kan vervallen.

Indien uw vergadering van mening mocht zijn dat het deputaatschap KAB terecht als de enige vertegenwoordiger van de kerken als werkgever van de niet-ambtelijke medewerkers van deputaatschappen is aangewezen, dan kunt u de aan hun verslag toegevoegde rechtspositieregeling goedkeuren.

Indien u ons standpunt wilt honoreren en tegemoet wilt komen aan de bezwaren van Deputaten ADMA en Hulpverlening en die van Deputaten Financieel en het Curatorium van de Theologische Universiteit, dan dient stipulatie 3 van artikel 84 K.O. te worden aangepast. Tegelijk kan e.e.a. dan wat scherper worden geformuleerd.

Voor wat betreft de tekst van stipulatie 3 van artikel 84 K.O. diene het volgende:

- a. De formulering zoals deze thans luidt is minder nauwkeurig. De werkgever is namelijk de rechtspersoon: de gezamenlijke kerken, zijnde de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, met als wettig/kerkelijk vertegenwoordiger de generale synode.
b. Wij zouden de regeling van de vertegenwoordiging van de kerken als werkgever alleen in de rechtspositieregeling willen opnemen en in stipulatie 3 van artikel 84 K.O. hierover uitsluitend een bepaling in meer algemene bewoordingen willen opnemen. Dit past beter bij het karakter van de kerkorde.
c. De term "werkgeversfunctie" is nogal onduidelijk. Het is de vraag wat hieronder valt en wat niet. Wij geven de voorkeur aan "werkgever", een term die ook in juridisch opzicht duidelijk is.

Wij stellen u nu de volgende gewijzigde tekst voor:

3. Voor de uitvoering van niet-ambtelijk werk kunnen de kerken medewerkers (doen) aanstellen. Deze aanstelling zal geschieden met inachtneming van de door de generale synode vastgestelde rechtspositieregeling(en).

De kerken worden als werkgever zowel vertegenwoordigd door de generale synode als door deputaten/curatoren.

Ter toelichting op het voorgaande diene nog het volgende:

- De medewerkers zijn in dienst van onze kerken, die als werkgever worden vertegenwoordigd door de generale synode en de door haar benoemde deputaten. De deputaten maken deel uit van door de generale synode in het leven geroepen deputaatschappen. De medewerkers vervullen hun taak uitsluitend bij deputaatschappen.
- Het ligt voor de hand dat medewerkers worden benoemd door het deputaatschap waar zij werkzaam zijn.
- Benoeming door een ander deputaatschap doet een onoverzichtelijke situatie ontstaan. Wat is in dat geval de bevoegdheid van het deputaatschap waar de medewerker zijn taak vervult en wat is de bevoegdheid van dat andere deputaatschap. Immers zijn de inhoudelijke en formele kanten van het werkgeverschap bijna altijd met elkaar verweven.
- In ons voorstel (zie artikel 2 van de rechtspositieregeling) geschiedt de benoeming door het deputaatschap waar de medewerker werkzaam is, met dien verstande dat de medewerkers van het Landelijk Bureau door deputaten KAB worden benoemd. Bij deze deputaten berust primair de zorg voor het zo goed mogelijk functioneren van dit bureau.
- Wat de functie van deputaten KAB betreft, deze kan beperkt blijven tot het personeelsbeheer en het toezicht, namens de generale synode, op de naleving van de rechtspositieregeling.
- Dit is in overeenstemming met ons voorstel gedaan aan de Generale Synode van 1995. Wij hadden toen voornamelijk een uitbreiding van de taken van het KAB op het oog, zoals die op fiscaal en sociaal gebied. In ons voorstel met betrekking tot de aanpassing van de instructie van deputaten KAB werd één en ander echter verwoord op een wijze die tot misverstanden aanleiding kon geven. Deputaten KAB zouden o.a. de Generale Synode vertegenwoordigen als werkgever in de zin van de wet. Zoals het er staat zou dit betekenen "in alle opzichten". Gezien de toelichting werd echter bedoeld vertegenwoordiging van de werkgever bij de nakoming van wettelijke verplichtingen.
- Zoals eerder opgemerkt, zijn de medewerkers in dienst van onze kerken. Dit betekent dat het loonbelegingsnummer en het(de) aan sluitingsnummer(s) voor de sociale verzekeringen ten name van onze kerken, dus de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland kunnen worden gesteld. Als adres kan fungeren het kantoor van het KAB te Veenendaal.
- Bij een arbeidsgeschied kan het deputaatschap waar de medewerker zijn taak vervult de kerken vertegenwoordigen, daarbij al dan niet bijgestaan door deputaten KAB.

- De instructie voor deputaten KAB zou, aansluitend hierop, als volgt kunnen luiden:
- Artikel 4 E., ten behoeve van de kerken: het verzorgen van het personeelsbeheer en het toezicht op de naleving van de rechtspositieregeling van alle niet-ambtelijke medewerkers van deputaatschappen.

Tenslotte: het ontstaan van oneffenheden zowel bij het doen van voorstellen als bij de besluitvorming ter Synode (1995) wordt o.i. niet in de laatste plaats veroorzaakt door onvoldoende kennis binnen onze kerken omtrent de juridische positie van de generale synode en de deputaatschappen.

Zie hiervoor uitgebreider bijlage 7 van ons rapport dat handelt over de gezamenlijke kerken als rechtspersoon.

Voorstellen:

1. De rechtspositieregeling van alle niet-ambtelijke medewerkers, zoals opgenomen in bijlage 6 goed te keuren.
2. De verbeterde tekst van de derde stipulatie bij artikel 84 K.O. goed te keuren.
3. De instructie van deputaten KAB aan te passen.

Bijlage 98.6

Bijlage 99 (van de Kerkorde).

VOORSTEL RECHTSPOSITIEREGELING VAN KERKELIJKE WERKERS, DAN WEL VAN NIET-AMBTELIJKE MEDEWERKERS VAN DEPUTAATSCHAPPEN ALS BEDOELD IN ARTIKEL 84 STIPULATIE 3 VAN DE KERKORDE

(Noot: waar in de regeling de mannelijke persoonsvorm wordt gebruikt, dient in voorkomende gevallen de vrouwelijke persoonsvorm te worden gelezen).

Algemene bepalingen

Artikel 1

Deze algemene bepalingen zijn van toepassing op de arbeidsovereenkomst tussen (de hierna aangeduide) werkgever en werknemer. Deze vormen geen reglement als bedoeld in artikel 7:613 van het Burgerlijk Wetboek.

Bepalingen inzake de arbeidsovereenkomst

Artikel 2

Werkgever: (1) de Christelijke Gereformeerde Kerk te vertegenwoordigd door de kerkeraad dan wel: (2) de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, vertegenwoordigd als volgt:

1. Bij benoeming van werknemers:
 - werkzaam bij het Kerkelijk Administratief Bureau (verder te noemen KAB) en het landelijk bureau: door deputaten KAB;
 - werkzaam bij het Diaconaal bureau: door deputaten ADMA en Hulpverlening;
 - werkzaam bij de Theologische Universiteit: door curatoren en deputaten-financieel.
2. Personeelsbeheer en toezicht op de naleving van de rechtspositieregeling: door deputaten KAB.
3. De arbeidsovereenkomst wordt ondertekend zowel door de deputaten die voor de benoeming zorg dragen als door deputaten KAB. Kerkenraden en deputaatschappen worden vertegenwoordigd door preses en scribe, resp. voorzitter en secretaris.

Artikel 3

Werknemer: (1) het belijdend lid van de Christelijke Gereformeerde Kerken aan wie, als kerkelijk werker in de zin van artikel 3 sub 8 van de kerkorde, door werkgever een schriftelijke bijzondere opdracht is verstrekt,

dan wel (2) de in Nederland woonachtige medewerker, niet zijnde een predikant, van een deputaatschap van de Christelijke Gereformeerde Kerken, met wie een arbeidsovereenkomst is aangegaan in de zin van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 4

Salaris: het tussen werkgever en werknemer overeengekomen bruto salaris per maand, exclusief vakantie-toeslag, eventuele toelagen en kostenvergoedingen.

De inschaling van werknemer (2) geschiedt bij aanstelling en bij wijziging hiertoe tijdens het dienstverband door deputaten/curatoren door wie hij is benoemd na overleg met deputaten KAB en wordt schriftelijk te zijner kennis gebracht.

Artikel 5

Werkgebied (indien aangewezen): het door de Chr.Geref.Kerk te dan wel door deputaten/curatoren door wie hij is benoemd daarvoor aangewezen gebied.

Artikel 6

Uitvoeringsregelingen, waarnaar wordt verwezen, vormen één geheel met de algemene bepalingen.

Artikel 7

De arbeidsovereenkomst wordt uitsluitend schriftelijk aangegaan en gewijzigd. Elke binnen deze rechtspositieregeling vallende wijziging in de arbeidsovereenkomst of in het salaris van werknemer (2) zal door deputaten/curatoren bedoeld in artikel 2 lid 1 schriftelijk ter kennis worden gebracht van het KAB.

Artikel 8

In de arbeidsovereenkomst zal worden vermeld:

- de naam en vestigingsplaats van de kerk dan wel de naam van de kerken en het deputaatschap/curatorium bedoeld in artikel 2 lid 1, alsmede de naam van degenen die bevoegd zijn deze instanties te vertegenwoordigen;
- naam, voornamen, geboorteplaats en -datum van de werknemer, alsmede de functie waarin hij is aangesteld;
- het adres van waaruit en het werkgebied (indien aangewezen) waarbinnen de werkzaamheden worden verricht;
- de verplichting tot verhuizing of de ontheffing daarvan;
- de datum van het aangaan van de arbeidsovereenkomst en de datum van de aanvang van de werkzaamheden;
- de duur van de arbeidsovereenkomst, aangegaan voor onbepaalde tijd, dan wel voor bepaalde tijd, al dan niet met een proeftijd van twee maanden;
- de arbeidsduur;
- het aanvangssalaris en de salarisschaal onder aanduiding van de uitvoeringsregeling waarop deze berust;
- de datum van de eerstvolgende periodieke verhoging;
- het aantal vakantiedagen en verrijzingsdagen per jaar, conform uitvoeringsregeling II;
- eventuele bepalingen, regelingen, afspraken en verplichtingen die van toepassing zijn;
- de wederzijds in acht te nemen beëindigingstermijn;
- de verklaring van werkgever en werknemer met de inhoud bekend te zijn en daarmee accoord te gaan;
- de verklaring van de werknemer een exemplaar van de rechtspositieregeling te hebben ontvangen;
- de verklaring van deputaten KAB met de inhoud accoord te gaan.

Algemene verplichtingen van de werknemer**Artikel 9**

- De werknemer is verplicht tot geheimhouding van hetgeen hem uit hoofde van zijn functie ter kennis is gekomen, voor zover die verplichting uit de aard der zaak volgt dan wel hem uitdrukkelijk is opgelegd. Deze verplichting geldt ook onbepaald na beëindiging van het dienstverband.
- De in lid 1 bedoelde verplichting bestaat niet tegenover hen, die delen in de verantwoordelijkheid voor een goede vervulling van de functie van de werknemer noch tegenover hen, wier medewerking tot die vervulling noodzakelijk is te achten, indien en voorzover dezen zelf tot geheimhouding verplicht zijn of zich daartoe dienen te verplichten.
- De werknemer is verplicht alle in zijn functie ontvangen gelden en giften van welke aard ook zorgvuldig te behouden, te administreren en hiervan rekening en verantwoording af te leggen bij zijn werkgever.
- Maandelijks zal de werknemer ten behoeve van de werkgever een schriftelijk verslag maken van de verrichte werkzaamheden, tenzij hij hiervan nadrukkelijk is vrijgesteld.

Artikel 10

Indien de werknemer verhinderd is wegens arbeidsongeschiktheid in de zin van de Ziekwet of wegens een andere oorzaak zijn werkzaamheden te verrichten, is hij verplicht daarvan onder opgave van redenen zo spoedig mogelijk mededeling te doen of te laten doen aan de werkgever op een door de werkgever te bepalen wijze.

Artikel 11

- De werknemer is verplicht te wonen in of nabij de plaats van tewerkstelling of in het werkgebied indien zo'n werkgebied is aangewezen. Aan de werknemer kan, al dan niet op eigen verzoek, schriftelijk ontheffing worden verleend van de genoemde verplichting. Een verleende ontheffing kan - na overleg met de werknemer en met inachtneming van een redelijke termijn - worden ingetrokken, wanneer blijkt dat het belang van het werk en een goede uitoefening van de functie zulks vereisen.
- De werknemer (2) is gehouden op aanwijzing van deputaten/curatoren bedoeld in artikel 2 lid 1 tijdelijk arbeid te verrichten ten behoeve van en onder leiding van een ander deputaatschap of van het curatorium indien dit mogelijk is en daaraan aldaar behoefte bestaat.

Artikel 12

De werknemer is verplicht de studies te volgen die voor de uitoefening van de functie noodzakelijk worden geacht en die als zodanig na overleg tussen werkgever en werknemer worden aangewezen. De hiernaar verbonden kosten komen volledig voor rekening van de werkgever. De kosten van studies die op initiatief van de werknemer worden ondernomen en naar het oordeel van de werkgever mede van belang zijn voor de uitoefening van de functie worden voor 50% vergoed.

Voor het volgen van de lessen en het afleggen van het examen tijdens de werktijd wordt verlof verleend met behoud van salaris. Het buiten werktijd volgen van lessen en het afleggen van examens kunnen niet worden aangemerkt als te compenseren overwerk.

Algemene verplichtingen van de werkgever.**Artikel 13**

- De werkgever is verplicht om de werknemer in staat te stellen de overeengekomen werkzaamheden naar diens beste vermogens te verrichten en daarbij aanwijzingen te geven met inachtneming van de eisen van de functie en al datgene te doen en na te laten wat een goed werkgever in gelijke omstandigheden behoort te doen en na te laten.
- De werkgever is verplicht tot geheimhouding van hetgeen hem met betrekking tot de persoon van de werknemer in zijn kwaliteit van werkgever bekend is, tenzij de werknemer tot het verstrekken van op zijn persoon betrekking hebbende gegevens toestemming geeft. Deze verplichting geldt ook onbepaald na beëindiging van het dienstverband.

Artikel 14

De aanspraken op pensioen zijn gelijk aan die welke kunnen worden ontleend aan het van toepassing zijnde pensioenreglement van het Pensioenfonds voor de Gezondheid, Geestelijke en Maatschappelijke Belangen (PGGM) te Zeist.

Indien vrijstelling van de verplichting tot deelneming is verleend, worden de aanspraken op pensioen geacht te zijn gedekt met de bij het verzoek om vrijstelling overgelegde polissen. Door de werknemer wordt in dat geval een afstandverklaring getekend.

Van de totale pensioenpremie komt een derde deel voor rekening van de werknemer.

Salariëring**Artikel 15**

- Het salaris van de werknemer wordt vastgesteld volgens uitvoeringsregeling I.
- Een wijziging in het salaris wordt de werknemer terstond gespecificeerd en schriftelijk medegedeeld.
- De werknemer dient uiterlijk twee dagen vóór het einde van de kalendermaand over zijn salaris te kunnen beschikken.
- Geen salaris noch enige vergoeding is verschuldigd over de tijd, gedurende welke de werknemer in strijd met zijn verplichtingen opzettelijk nalaat zijn werkzaamheden te verrichten. Dit wordt de werknemer binnen een redelijke termijn schriftelijk en gemotiveerd medegedeeld.
- De werknemer die wegens ziekte verhinderd is zijn werkzaamheden te verrichten geniet, te rekenen vanaf de eerste ziekdag, tot maximaal twee jaar zijn laatstgenoten netto-salaris.
- Een werknemer die aanspraak heeft op een uitkering op grond van lid 5 van dit artikel, is verplicht om alle uitkeringen waarop hij in verband met zijn arbeidsongeschiktheid aanspraak heeft krachtens enige wettelijke regeling of een door of namens de werkgever afgesloten verzekering, over te dragen aan de werkgever.

Artikel 16

- De werknemer heeft recht op een vakantietoelage voor iedere maand of ieder deel van een maand waarvoor hij salaris heeft genoten. De vakantietoelage bedraagt per maand 8% van het bedrag dat de werknemer in die maand aan salaris heeft genoten; de uitbetaling vindt achteraf plaats over de periode juni tot en met mei.
- Bij een 12½-jarig dienstverband ontvangt de werknemer een jubileumgratificatie ter grootte van een halve maand salaris; bij een 25-jarig, resp. 40-jarig dienstverband ontvangt hij een gratificatie ter grootte van een maand salaris.
- Werknemers werkzaam in deeltijd ontvangen de in het vorige lid genoemde gratificatie naar rato van het op de dag van het jubileum geldende deeltijd-percentage.

Arbeitsduur**Artikel 17**

- De arbeidsduur bedraagt gemiddeld 36 uur per week; de vaststelling van de feitelijke duur van de werkelijke arbeidstijd en het toekennen en opnemen van compensatie-uren vindt plaats in overleg met de werkgever.
- Indien de werkgever het noodzakelijk oordeelt dat aan de werknemer werkzaamheden worden opgedragen die meer tijd vergen dan de overeengekomen arbeidsduur, dan wordt nimmer in geld een compenserende beloning toegekend. De meer gewerkte tijd kan uitsluitend met vrije tijd worden verlost.

Buitengewoon verlof**Artikel 18**

Tenzij de te verrichten werkzaamheden zich naar het oordeel van de werkgever daar tegen verzetten, heeft de werknemer recht op buitengewoon verlof met behoud van salaris in de hierna volgende gevallen:

- Voor de uitoefening van het kiesrecht en het voldoen aan een wettelijke verplichting, voor zover die niet in vrije tijd kan geschieden en omzetting van dienst niet mogelijk is;
- bij zijn verhuizing: 2 dagen per kalenderjaar;

- c. bij zijn ondertrouw: 1 dag;
 d. bij zijn huwelijk: 4 dagen;
 e. tot het bijwonen van een huwelijk van kinderen, ouders, broers, zusters, zwagers of schoonzusters: 1 dag;
 f. bij ernstige ziekte van echtgenoot, echtgenote, ouders, kinderen: voor een duur ter beoordeling van de werkgever;
 g. bij overlijden van bloed- of aanverwanten:
 - bij het overlijden van de onder f bedoelde personen: 4 dagen;
 - bij het overlijden van broers, zusters, zwagers of schoonzusters: 2 dagen;
 is de werknemer evenwel belast met de regeling van de begrafenis en/of nalatenschap, dan worden ten hoogste 4 dagen verleend;
 h. bij bevalling van zijn echtgenote: 2 dagen;
 i. bij het 25- of 40-jarig dienstjubileum: 1 dag;
 j. bij het 25- of 40-jarig huwelijksjubileum van de werknemer en het 25-, 40-, 50- of 60-jarig huwelijksjubileum van zijn ouders: 1 dag.
- De werkgever is gehouden een afwijzing van een verzoek om buitengewoon verlof schriftelijk en gemotiveerd aan de werknemer mede te delen.

Einde van de arbeidsovereenkomst

Artikel 19

Het dienstverband eindigt:

- a. met wederzijds goedvinden op het door werkgever en werknemer overeengekomen tijdstip;
 b. door het verstrijken van de termijn, waarvoor de arbeidsovereenkomst is aangegaan;
 c. door opzegging door werkgever of werknemer met inachtneming van een opzegtermijn van tenminste twee resp. drie maanden voor werknemers ingedeeld in één der salariscategorieën 1 t/m 5 resp. 6 t/m 9, tenzij op grond van artikel 7:671 en 672 van het Burgerlijk Wetboek een langere opzegtermijn in acht dient te worden genomen;
 d. door eenzijdige beëindiging tijdens de proeftijd als bedoeld in artikel 7:652/676 Burgerlijk Wetboek;
 e. door ontslag op staande voet wegens dringende redenen voor werkgever of werknemer volgens de bepalingen van artikel 7:678 Burgerlijk Wetboek;
 f. met de eerste dag van de maand waarin de werknemer de leeftijd van 65 jaar bereikt;
 g. door overlijden van de werknemer;
 h. door ontbinding door de rechter op grond van artikel 7:685 of 7:686 Burgerlijk Wetboek vanwege gewichtige redenen dan wel vanwege wanprestatie.
- Opzegging dient schriftelijk en onder opgave van redenen te geschieden; de opzegtermijn gaat in op de eerste dag van de kalendermaand, volgend op die van opzegging.

Wijziging rechtspositieregeling

Artikel 20

Deputaten Financiële zaken zijn gemachtigd om met inachtneming van het bepaalde in uitvoeringsregeling IV wijzigingen aan te brengen in de bedragen, percentages en aantallen, voorkomend in de rechtspositieregeling en de daarbij behorende uitvoeringsregelingen, resp. voorstellen te doen aan de generale synode omtrent aanpassingen waartoe zij niet gemachtigd zijn.

Uitvoeringsregeling I

Salarisregeling kerkelijk werker en niet-ambtelijke medewerker deputaatschap (ontleend aan de rechtspositieregeling voor medewerkers in algemene dienst van de Gereformeerde Kerken in Nederland)

Vanaf 1 juli 1998 gelden de volgende salarissen:

Bruto maandsalarissen (in hele gulden).

Leeftijd	Salarisgroep								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
15	1.255								
16	1.255	1.314	1.412						
17	1.255	1.314	1.412	1.483					
18	1.482	1.551	1.667	1.755					
19	1.709	1.790	1.924	2.025					
20	1.938	2.027	2.179	2.295					

dienstjaren in salarisgroep	Salarisgroep								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
0	2.352	2.382	2.566	2.702	2.929	3.317	3.620	3.922	4.282
1	2.367	2.445	2.636	2.766	3.017	3.419	3.723	4.025	4.419
2	2.382	2.507	2.702	2.830	3.117	3.519	3.822	4.122	4.596
3	2.445	2.566	2.766	2.929	3.217	3.620	3.922	4.263	4.805
4	2.507	2.636	2.830	3.017	3.317	3.723	4.025	4.419	5.006
5	2.566	2.702	2.929	3.117	3.419	3.822	4.122	4.596	5.249

6	2.636	2.766	3.017	3.217	3.519	3.922	4.263	4.805	5.489
7	2.702	2.830	3.117	3.317	3.620	4.025	4.419	5.006	5.738
8	2.766	2.929	3.217	3.419	3.723	4.122	4.596	5.249	6.034
9	2.830	3.017	3.317	3.519	3.822	4.263	4.805	5.489	6.291
10	2.929	3.117	3.419	3.620	3.922	4.419	5.006	5.738	6.522
11	3.017	3.217	3.519	3.723	4.025	4.525	5.110	5.847	6.626
12	3.117	3.317	3.620	3.822	4.122	-	-	-	-
13	3.217	3.419	3.723	3.922	-	-	-	-	-
14	-	3.519	-	-	-	-	-	-	-

Kerkelijk werker:

Salarisgroep 5:
 Indien geen bijzondere vooropleiding en ervaring aanwezig zijn.

Salarisgroep 6:
 Bedoeld voor gekwalificeerde kerkelijk werkers op H.B.O.-niveau.

Salarisgroep 7:
 Bedoeld voor gekwalificeerde kerkelijk werkers op universitair niveau en eventueel te gebruiken als doorloop van groep 6.

Niet-ambtelijk medewerker deputaatschap.

Salarisgroep 1:
 Arbeid, welke bestaat uit eenvoudige steeds weerkerende werkzaamheden van hetzelfde karakter, onder leiding verricht, waarvoor geen of geringe vakkennis doch wel een zekere vaardigheid en nauwkeurigheid is vereist.
 Aan de vooropleiding worden in het algemeen geen bijzondere eisen gesteld.

Salarisgroep 2:
 Arbeid, onder leiding verricht, welke bestaat uit eenvoudige werkzaamheden, waarvoor enige praktische scholing en enige detailkennis zijn vereist en waarvoor bepaalde eisen worden gesteld ten aanzien van nauwkeurigheid, betrouwbaarheid en verantwoordelijkheid.
 Als vereiste vooropleiding geldt voor administratieve functies in het algemeen het Mavo-diploma; voor bepaalde functies aangevuld met een praktijk-diploma.

Salarisgroep 3:
 Arbeid welke een zekere graad van vakkennis en een grote mate van praktijkervaring vereist ten aanzien van de arbeid van het deputaatschap waarvoor men werkzaam is, en welke in zekere mate zelfstandig wordt verricht.
 Enige zelfstandigheid en inzicht en de nodige redactievaardigheid zijn verdere vereisten. De in het algemeen vereiste vooropleiding omvat het Mavo-diploma, aangevuld met praktijkdiploma's naar gelang van de functie.

Salarisgroep 4 met doorloop naar groep 5:
 Arbeid, die uitgebreide kennis vereist van de werkzaamheden van het deputaatschap waarvoor men werkzaam is; voorts de nodige redactievaardigheid, waarbij het geven van aanwijzingen, het uitoefenen van toezicht en/of controle, het dragen van eindverantwoordelijkheid op een beperkt gebied en enig initiatief gevraagd worden.
 De vereiste vooropleiding omvat in het algemeen het Mavo- of Havo-diploma, aangevuld met praktijkdiploma's naar gelang van de functie.

Salarisgroep 6 met doorloop naar groep 7 en 8:
 Leidingsgevende, controlerende en administratieve werkzaamheden, die grondige vakkennis ten aanzien van de arbeid van het deputaatschap waarvoor men werkzaam is, gespecialiseerd kennis en de nodige redactievaardigheid vereisen en waarvoor eindverantwoordelijkheid wordt gedragen, behalve wanneer het aangelegenheden van principiële aard betreft.
 Hieronder vallen administrateurs en beleidsmedewerkers.
 De indeling in één van deze groepen is mede afhankelijk van de genoten opleiding, de zwaarte van de functie en de werkervaring.

Uitvoeringsregeling II

Vakantie- en vergringsdagen.

- Over het bepaalde in artikel 7:634 van het Burgerlijk Wetboek wordt aan de werknemer over elk jaar dat de dienstbetrekking heeft geduurd vakantie met behoud van salaris verleend.
- De werknemer, die gedurende een gedeelte van het kalenderjaar in dienst is, heeft aanspraak op vakantie in verhouding tot dat gedeelte van het jaar. De aldus berekende vakantie wordt voor de werknemer met een arbeidsduur van 18 uren of meer per week afgerond op halve dagen te zijnen gunste en

voor de werknemer met een arbeidsduur van minder dan 18 uren per week afgerond op hele uren te zijn gunste.

- Bij een niet- volledig dienstverband wordt de vakantie naar evenredigheid vastgesteld; de afronding vindt plaats als vermeld onder punt 2.
- De vakantie dient in de regel in het betreffende kalenderjaar te worden opgenomen, tenzij werkgever en werknemer in overleg besluiten daarvan af te wijken.
- De tijdstippen van aanvang en einde van de vakantie dienen door de werkgever tijdig in overleg met de werknemer te worden bepaald, met dien verstande dat tenminste twee weken aaneengesloten geen arbeid wordt verricht.
- In enig kalenderjaar niet-genoten vakantiedagen worden zoveel mogelijk in een volgend kalenderjaar door de werknemer opgenomen, met dien verstande dat de werknemer in geen kalenderjaar meer kan opnemen dan anderhalf maal het hem volgens punt 8 toekomende.
- Indien de werknemer wegens arbeidsongeschiktheid in de zin van de Ziektewet niet in de gelegenheid is zijn vakantie geheel of gedeeltelijk te genieten, worden - indien hij de werkgever overeenkomstig artikel 10 zo spoedig mogelijk op de hoogte heeft gesteld of laten stellen en de feiten ten genoegen van de werkgever kan aantonen - alsnog vervangende vakantiedagen toegekend.
- De werknemer heeft recht op 23 vakantiedagen per jaar. Het genoemde aantal vakantiedagen wordt, afhankelijk van de leeftijd die de betreffende werknemer in het betreffende kalenderjaar bereikt, verhoogd overeenkomstig de hierna volgende tabel:

leeftijd	verhoging
45 tot en met 49 jaar	1 dag
50 tot en met 54 jaar	2 dagen
55 tot en met 59 jaar	3 dagen
60 jaar en ouder	4 dagen

Uitvoeringsregeling III

Vergoedingen

Verhuiskostenvergoeding en kosten woon/werkverkeer

- De werknemer, die op grond van artikel 8d verplicht is te verhuizen, heeft recht op een eenmalige tegemoetkoming, te weten 12% van het overeengekomen jaarsalaris inclusief vakantietoeslag, met een maximum van f. 12.000. Daarnaast worden de transportkosten van de inboedel vergoed.
- De werknemer, aan wie ontheffing van de verhuisplicht is verleend, heeft geen recht op een tegemoetkoming in de reiskosten van het woon/werkverkeer.
- De werknemer die binnen het werkgebied woonachtig is, zal, indien de afstand voor woon/werkverkeer groter is dan 10 km, geen hogere vergoeding ontvangen dan fiscaal als onbelast wordt aangemerkt.

Reiskostenvergoeding

- Aan de werknemer die in opdracht van de werkgever in het kader van zijn werkzaamheden reiskosten moet maken, worden deze kosten vergoed op basis van het laagste tarief openbaar vervoer.
- Aan de werknemer die met toestemming van de werkgever voor de uitoefening van zijn functie gebruik maakt van een eigen auto zal een vergoeding per kilometer worden verstrekt zoals die volgens fiscale normen als onbelaste vergoeding mag worden verstrekt (voor 1998 f. 0,60 per kilometer inclusief bijkomende kosten zoals tolgelden enz.)

Vergoeding premie ziektekostenverzekering

- De werknemer die niet verplicht verzekerd is ingevolge de Ziektefondswet, heeft, wanneer hij een redelijke ziektekostenverzekering heeft afgesloten voor zichzelf en de eventuele leden van het gezin, recht op een tegemoetkoming van de werkgever in de premiekosten, te weten 50% van de verzekerde klasse 2B. Voor kinderen van de werknemer tot de leeftijd van 18 jaar geldt een tegemoetkoming op basis van klasse 3.

Uitvoeringsregeling IV

Uitwerking machtiging verleend aan deputaten financiële zaken conform artikel 20 van de algemene bepalingen.

- Ten behoeve van eventuele wijzigingen in de rechtspositieregeling vindt - tenminste éénmaal per jaar - overleg plaats tussen vertegenwoordigers van de belanghebbende deputaatschappen, hierna te noemen "de commissie van overleg".
- Het voorzitterschap van dit overleg wordt waargenomen door een vertegenwoordiger van deputaten financiële zaken.
- De vergaderingen worden samengeroepen door de vertegenwoordiger van deputaten financiële zaken onder vermelding van de te behandelen punten. De oproeping geschiedt schriftelijk tenminste twee weken van tevoren.
- De leden van de commissie van overleg worden geacht met mandaat van het desbetreffende deputaatschap te handelen en tevens de werknemers werkzaam bij de respectievelijke deputaatschappen te vertegenwoordigen.
- Wijzigingen in de bedragen, percentages en aantallen voorkomend in de algemene bepalingen en de daarbij behorende uitvoeringsregelingen kunnen zonder meer worden doorgevoerd.

- Besluiten over aanpassingen die de goedkeuring van de generale synode vereisen dienen eenstemmig te worden genomen. Indien geen eenstemmigheid kan worden bereikt, wordt over de voorliggende aanpassing gestemd. Zowel het meerderheidsstandpunt als het standpunt van de minderheid wordt ter kennis van de generale synode gebracht.
- Aanpassingen die door de commissie van overleg zijn goedgekeurd en geen uitstel kunnen lijden, worden direct in de rechtspositieregeling aangebracht. Besluiten hierover dienen met eenstemmigheid te worden genomen. Deze aanpassingen worden op de eerstvolgende generale synode ter goedkeuring voorgelegd.

Model arbeidsovereenkomst

De Christelijke Gereformeerde Kerk te _____, dan wel: de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland,

ten deze vertegenwoordigd door de kerkenraad dan wel: door deputaten _____ (naam) / het curatorium van de Theologische Universiteit

hierna te noemen werkgever,

namens wie handelen _____ en _____

resp. preses/voorzitter en scriba/secretaris,

en

de heer/mevrouw _____ (naam en voornamen)
geboren te _____ (plaats) op _____ (datum)
wonende te _____ (woonplaats), _____ (adres)

hierna te noemen werknemer,
verklaren een arbeidsovereenkomst te hebben aangegaan onder de navolgende voorwaarden:

Artikel 1

De werknemer treedt in dienst met ingang van _____ (datum)
in de functie van _____

Artikel 2

De werknemer verricht zijn werkzaamheden vanuit _____ in het werkgebied _____ onder leiding van _____

De werknemer verklaart zich bereid om op aanwijzing van deputaten/curatoren onder leiding van wie hij zijn functie uitoefent tijdelijk arbeid te verrichten voor een ander deputaatschap dan waarvoor hij is aangesteld.

Artikel 3

De werknemer is aangesteld voor een volledig dienstverband/voor _____ uren per week.

Artikel 4

De werknemer werkt _____ uur per dag en heeft aanspraak op _____ compensatie-uren per jaar, op te nemen in overleg met de werkgever.

Artikel 5

De arbeidsovereenkomst wordt aangegaan voor onbepaalde tijd / voor bepaalde tijd en wel van _____ tot en met _____
De eerste twee maanden van het dienstverband zullen gelden als proeftijd.

Artikel 6

De werktijden zijn als volgt bepaald:

Artikel 7

De werknemer wordt gesalarieerd volgens Uitvoeringsregeling I, zoals deze salarisregeling thans luidt of nadien zal worden gewijzigd, volgens _____ dienstjaren in salarisgroep _____, zodat bij de aanvang van het dienstverband het salaris f. _____ bruto per maand bedraagt. De eerstvolgende periodieke verhoging wordt steeds toegekend per _____

Artikel 8

Het aantal vakantie- en verzuimdagen bij de aanvang van het dienstverband bedraagt _____ dagen of wel _____ uur.

Artikel 9

De werknemer is wel/niet verplicht te verhuizen naar de plaats van tewerkstelling c.q. werkgebied.

Artikel 10

Op deze arbeidsovereenkomst is een rechtspositieregeling, omvattende de Algemene bepalingen (zoals opgenomen in bijlage 39 van de kerkorde) en de uitvoeringsregelingen I, II, III en IV van toepassing.

Artikel 11

De wederzijdse opzegtermijn bedraagt voor de werkgever en de werknemer tweedrie kalendermaanden.

Artikel 12

De werkgever en de werknemer verklaren hiertoe met deze voorwaarden bekend te zijn en daarmee accoord te gaan.

Artikel 13

De werknemer verklaart een exemplaar van de rechtspositieregeling te hebben ontvangen.

Artikel 14

Overige bepalingen.

Aldus overeengekomen en in tweevoud opgemaakt op

De werkgever:

Voor accoord:

Namens Deputaten KAB.

De werknemer:

Bijlage 98.7

De gezamenlijke kerken als rechtspersoon

Na de generale synode 1995 heeft ons deputaatschap zich opnieuw verdiept in de vraag hoe het nu precies zit met de rechtspersoonlijkheid zoals deze is geregeld in artikel 84 van onze kerkorde. De tijd lijkt rijp om te rapporteren over onze bevindingen.

1. Opmerkingen van algemene aard

In het Burgerlijk Wetboek Boek 2 Rechtspersonen is in artikel 2 vermeld welke kerkelijke lichamen rechtspersoonlijkheid bezitten. Deze rechtspersonen nemen aan het maatschappelijk verkeer deel door middel van zijn wettige/kerkordelijke vertegenwoordigers.

Eén en ander is onder het kopje "Rechtszekerheid" kerkordelijk geregeld in artikel 84 van de kerkorde.

De tekst van artikel 84 is vastgesteld door de generale synode 1947. Deze werd letterlijk overgenomen uit de kerkorde van de Gereformeerde Kerken (synodaal) en is sedertdien niet gewijzigd.

Teneinde misverstanden over de juridische positie van deputaatschappen te vermijden werd door de generale synode 1968/1969 als stipulatie bij genoemd artikel onder lid 1 toegevoegd: "De in dit artikel bedoelde deputaten zijn bevoegd rechtshandelingen te verrichten, voor zover zij daartoe geïnstrueerd zijn".

In de afgelopen jaren bleek er nogal eens onduidelijkheid en verschil van mening te bestaan over de juridische positie van de generale synode en de deputaatschappen. Binnen onze kerken was men veelal van mening dat zowel de generale synode als de deputaatschappen rechtspersoonlijkheid hebben, terwijl deskundigen van buiten onze kerken van mening waren dat dit niet het geval was.

Deze mening kon o.i. post vallen doordat er bij de besluitvorming van de generale synode 1968/69 ten onrechte van werd uitgegaan dat de rechtspersoon werd gevormd door de generale synode en, als deze niet vergaderde, door de deputaatschappen.

Tevens heeft bij deze meningsvorming een rol gespeeld dat de Staatssecretaris van Financien en de Belastingdienst deputaatschappen voor de heffing van het successie- en schenkingsrecht (dus om fiscale redenen) hebben aangemerkt als rechtspersoon.

Ook was kennelijk onvoldoende doorgedrongen dat er hiernaast alleen sprake van rechtspersoonlijkheid kan zijn wanneer het gaat om een rechtspersoon, zoals een zelfstandig onderdeel van een kerk of een stichting. Deze kwalificatie kan dus niet los daarvan gebruikt worden.

2. Wij kunnen u over dit onderwerp thans als volgt berichten, waarbij gebruik is gemaakt

van het advies van deskundigen

De rechtspersoon wordt gevormd door de gezamenlijke kerken, dus door de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.

De kerkordelijke/wettige vertegenwoordiger van deze rechtspersoon is de generale synode, zoals deze om de drie jaar bijeenkomt.

Tevens wordt deze rechtspersoon vertegenwoordigd door deputaten, te benoemen en te instrueren door de generale synode (hetzelfde geldt voor kerken zoals deze in classes en particuliere synoden samerkomen).

De wet (artikel 2 lid 1 B.W. Boek Rechtspersonen) kent naast kerkgenootschappen (dat zijn bij ons de plaatselijke kerken, gezien de zelfstandigheid hiervan) en lichamen waarin zij zijn verenigd (de gezamenlijke kerken), ook zelfstandige onderdelen.

In onze kerkorde is geen enkele taak van onze kerken ondergebracht in een zelfstandig onderdeel. Dit

gebeurde evenmin bij de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), terwijl dit bij de Gereformeerde Kerken (synodaal) uitsluitend gebeurde t.a.v. het Zendingencentrum.

De deputaatschappen kunnen zelf geen zelfstandige onderdelen zijn, wel eventueel een instelling die door zo'n deputaatschap wordt bestuurd (een zendingshuis, een theologische universiteit, e.d.). Dan zijn de deputaten de wettige vertegenwoordigers van dat zelfstandig onderdeel. De generale synode moet dan wel exact aanwijzen welke instelling als zelfstandig onderdeel wordt beschouwd.

Hierbij valt het volgende op te merken: alle deputaatschappen kunnen nu ook al zelfstandig aan het rechtsverkeer deelnemen. Het creëren van een zelfstandig onderdeel voegt daar niets aan toe.

Dit geldt ook voor de Theologische Universiteit. Voor de wet op het Hoger Onderwijs is het voldoende dat een instelling uitgaat van een rechtspersoon. In ons geval zijn dit de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.

3. Welke gevolgen zijn er in de praktijk aan het bovenstaande te verbinden

De deputaten kunnen overanderd namens de kerken, als rechtspersoon, rechtshandelingen blijven verrichten. Wanneer het gaat om rechtshandelingen waarbij een notariële akte is vereist, dient echter nadrukkelijk gesteld te worden dat namens de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland wordt gehandeld. Onroerende goederen, hypothecaire leningen, lijfrente-overeenkomsten enz. dienen dan ook ten name van onze kerken te worden gesteld.

In het verleden is dit niet steeds gebeurd. Dit kon gebeuren doordat zowel de client (het deputaatschap) als de notaris onvoldoende op de hoogte waren van de juridische status van het deputaatschap.

Erfstellingen en legaten dienen te worden vermaakt aan een plaatselijke kerk en/of het kerkverband, waarbij dan aangegeven dient te worden voor welk doel. Uitsluitend deze lichamen bezitten rechtspersoonlijkheid.

Op grond van het hiervoor vermelde stellen wij u voor:

- Deputaten Financiële Zaken op te dragen de hiervoor vermelde bevindingen ter kennis te brengen van de verschillende deputaatschappen en andere belanghebbenden;
- Deputaten op te dragen de tussamenstelling van onroerende goederen, voor zover nodig, te laten rectificeren (dan dient wel dispensatie voor de heffing van overdrachtsbelasting te worden gevraagd).

Aanvulling op het rapport aan de Generale Synode 1995 der Christelijke Gereformeerde kerken**3. Controle**

Inlussen is ook de Kas Studiefonds door de accountant gecontroleerd. Over de jaren 1996 en 1997 is een goedkeurende verklaring zonder beperkingen afgegeven.

11. Accountantskosten

De declaratie van de accountant sluit exact aan op de schatting die destijds is gemaakt, en die door de G.S. 1995 is overgenomen (f 98.000 exclusief BTW).

Voor de komende periode worden de kosten geschat op f 102.000 exclusief BTW, hetgeen met het huidige belastingtarief uitkomt op 119.850.

Wij stellen u voor, dit bedrag beschikbaar te stellen.

Deputaten Financiële zaken,

D. Blom RA, voorzitter

C. Kleinjan AA, secretaris

BULAGE 99

Art. 244, 245

**RAPPORT 16 VAN COMMISSIE 7 INZAKE HET RAPPORT VAN DEPUTATEN
FINANCIËLE ZAKEN**

De omvangrijke en gevarieerde arbeid door deputaten verricht ten behoeve van de kerken is op duidelijke wijze in hun uitgebreide rapportage onder uw aandacht gebracht. Die rapportage geeft uw commissie aanleiding tot de volgende opmerkingen.

2. Contacten

Naar het oordeel van uw commissie verdient het aanbeveling bij de deputaatschappen aan te dringen op het tijdig aan deputaten FZ ter beschikking stellen van hun begrotingen.

3. Controle

Inmiddels is ook de kas van het Studiefonds gecontroleerd en van een goedkeurende accountantsverklaring voorzien.

4. Beleggingen

Uw commissie heeft daarover gerapporteerd en voorstellen gedaan in haar rapport 4 inzake de emeritkas.

5-b en 5-c. De hoogte van en de publiciteit rond de predikantsstrakementen

Deputaten memoreren hun eerdere voorstel tot verlenging van de traktementsschaal tot vijftien jaar, een voorstel, dat door de GS van 1989 werd afgewezen uit kostenoverwegingen.

Ook wijzen zij er op, dat het minimumtraktament wel eens tekort kan schieten door bijzondere omstandigheden zoals studieschuld.

Uw commissie wijst er op, dat dit geen nieuw verschijnsel is. Weliswaar werden in 1594 de traktementen voor plattelanddominees vastgesteld en hield men zich daar goed aan, maar dat betekende, dat in 1609 ds Brueckerus als vrijgezel hetzelfde bedrag van 400 guldens per jaar ontving als ds Francois de Beurse, die daarvan tien kinderen moest onderhouden. Veel predikanten zagen zich dan ook genoot op nevenwerkzaamheden te verrichten zoals geneeskunde, agrarische activiteiten, handel in onroerend goed en aandelen. De beoefening van de geneeskunde door predikanten leidde in 1615 zelfs tot een openlijke klacht van de curatoren van de Leidse universiteit wegens oneerlijke concurrentie. De synode van Zuid-Holland had overigens in 1593 niet beslist veroordeeld, dat de dominee of vooral zijn vrouw "eenige coophandel of neeringe soude mogen doen" mits "ontstichtinge of opspraecke" vermeden konden worden.

Geen nieuw probleem dus. Maar wel van gewicht. Het komt in aanmerking voor blijvende aandacht van de kerken. Uw commissie wijst u in dit verband op de besluiten, die u hebt genomen naar aanleiding van haar rapport 8 over instructie 8.07 en 8.10. Hoewel de richtlijnen van deputaten F.Z. inzake de predikantstraktementen leiden tot een ook in vergelijking met andere kerken aanvaardbaar inkomensniveau in het algemeen komt het bijzaak voor, dat ook bij toepassing van die richtlijnen predikantsgezinnen toch in financiële zorgen komen te verkeren vanwege bijzondere omstandigheden. Aan deputaten F.Z. wordt door u opgedragen de feiten op dit punt te onderzoeken en daarover aan de volgende synode te rapporteren.

Uw commissie wijst er op, dat daarmee een eventueel individueel bestaande nood in de komende drie jaren niet vanzelf wordt gelosd. Indien deputaten bij hun onderzoek stuiten op situaties, die op korte termijn voorziening behoeven ligt het in de rede, dat zij bezien of en langs welke zorgvuldige weg de aandacht van onder meer een kerkenraad daarop kan worden gevestigd teneinde te zoeken naar een oplossing voor de korte termijn.

5-f Voorstel aanpassing beroepsbrief

Uw commissie neemt dit voorstel over

6. Invoering van de Euro

Deze paragraaf bevat een voorstel, dat door uw commissie wordt overgenomen.

8. Kollekten voor kerkelijke kassen

Het komt voor, dat door kerken niet geheel aan de afdrachtverplichting wordt voldaan. Door achtereenvolgende synoden is daar aandacht aan gegeven. Deputaten melden, dat daarin opnieuw een duidelijke verbetering valt te constateren. Dat is verheugend. Toch waren er nog 20 gemeenten, die tezamen 139 maal niet voldeden aan hun afdrachtplicht voor een kerkelijke kas.

Bijlagen 5 en 6

Daarover wordt door uw commissie in haar rapport 15 gerapporteerd.

Bijlage 7

Daarover werd door uw commissie in haar rapport 11 gerapporteerd.

Voorstellen

Uw commissie stelt u voor als volgt te besluiten:

1. Deputaten wordt dank gezegd voor hun arbeid.
2. Alle kashoudende deputaatschappen wordt decharge verleend van hun financieel beheer over de periode 1995 - 1997.
3. Bij de deputaatschappen wordt er op aangedrongen hun begrotingen tijdig ter beschikking van deputaten Financiële Zaken te stellen.
4. Indien deputaten Financiële Zaken bij hun onderzoek naar bijzondere financiële zorgen van predikanten stuiten op situaties, die op korte termijn voorziening behoeven ligt het op hun weg te bezien of daarop op een zorgvuldige wijze de aandacht van onder meer een kerkenraad kan worden gevestigd teneinde te zoeken naar een oplossing voor de korte termijn.
5. De tekst van de concept-beroepsbrief onder b met bijbehorende bijlage wordt als volgt gewijzigd:
"b. het genot van een door de kerk ter beschikking gestelde pastorie, gelegen aan(adres), zoals nader uitgewerkt in de bij deze brief gevoegde bijlage;
Bijlage: De pastorie wordt als ambtswoning ter beschikking gesteld voor de termijn waarin de beroepen predikant aan de gemeente als dienstdoend predikant is verbonden. Hij is gehouden om de pastorie gedurende deze periode te bewonen."
6. Deputaten Financiële Zaken worden gemachtigd in overleg met het Landelijk Kerkelijk Bureau instructies te geven aan de kashoudende deputaatschappen inzake het tijdstip waarop het jaarverslag resp. de begroting dient te worden omgerekend in Euro's.
7. Aan deputaten zending wordt opgedragen de jaarrekeningen van de Stichting Domus vanaf de datum van oprichting voor te leggen aan deputaten Financiële Zaken ter beoordeling en voorts de statuten van de stichting evenals de redenen voor oprichting voor te leggen aan de GS ter beoordeling.
8. De kerken, die in de jaren 1995 - 1997 drie of meer malen de vastgestelde minimum-bijdragen niet voldeden, zullen indringend schriftelijk worden vermaand.
9. Voor accountantskosten voor de jaren 1998, 1999 en 2000 wordt f 119.850 inclusief BTW gevraagd.
10. Er zullen opnieuw deputaten worden benoemd.

G.van Westrienen, rapporteur

BULAGE 100

Art. 245

RAPPORT 11 VAN COMMISSIE 7 INZAKE BULAGE 7 BIJ HET RAPPORT VAN DEPUTATEN FINANCIËLE ZAKEN, HANDELEND OVER DE GEZAMENLIJKE KERKEN ALS RECHTSPERSOON

Deputaten Financiële Zaken hebben zich wat betreft art. 84 K.O. opnieuw verdiept in de rechtspersoonlijkheid van kerkelijke vergaderingen en deputaatschappen. Zij rapporteren daarover in bijlage 7 van hun rapport.

Deputaten melden, dat het Burgerlijk Wetboek, art. 2 lid 1 "kerkgenootschappen", "lichaam waarin zij zijn vertegenwoordigd" en "zelfstandige onderdelen" kent.

"Kerkgenootschappen" in de zin van de wet zijn bij ons de plaatselijke kerken, gezien de zelfstandigheid daarvan.

"Lichamen waarin zij zijn vertegenwoordigd" zijn de gezamenlijke kerken (GS, PS, Classis). De GS is de kerkordelijke/wettige vertegenwoordiger van de rechtspersoon, die wordt gevormd door alle plaatselijke kerken tezamen. De rechtspersoon wordt ook vertegenwoordigd door de door de GS benoemde en geïnstrueerde deputaatschappen.

Een "zelfstandig onderdeel" kan op aanwijzing van de GS worden ingesteld door een deputaatschap, dat dan dit zelfstandig onderdeel bestuurt (b.v. een Zendingshuis of een T.U.). Dat is tot nu toe niet gebeurd en het heeft geen zin omdat de deputaatschappen zelf aan het rechtsverkeer kunnen deelnemen. Tot zover deputaten.

Uw commissie is het met deputaten eens, dat er geen redenen zijn om over te gaan tot het instellen van zelfstandige onderdelen in de zin van de wet.

Voorstellen

Uw commissie stelt u voor als volgt te besluiten:

1. Aan Deputaten Financiële Zaken wordt opgedragen de in hun rapport vermelde bevindingen terzake van de rechtspersoonlijkheid van kerkelijke organen ter kennis te brengen van de Deputaatschappen, de Particuliere Synode, de Classes, de Kerkeraden en andere belanghebbenden.
2. Aan Deputaten Financiële Zaken wordt opgedragen aan de redactie van het Jaarboek, De Wakker en Kerkebladen te verzoeken daarin jaarlijks mee te delen, dat erfstellingen en legaten dienen te worden vermaakt aan een plaatselijke Christelijke Gereformeerde Kerk of aan de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, met vermelding welke bestemming aan de erfstelling of het legaat dient te worden gegeven.
3. Bij rechtshandelingen van Generale Synode of Deputaatschappen waarvoor een notariële akte is vereist, dient nadrukkelijk te worden gesteld, dat wordt gehandeld namens de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland. Aan Deputaten Financiële Zaken wordt opgedragen van dit besluit mededeling te doen aan de Deputaatschappen.
4. Aan de Deputaatschappen op te dragen de tenaamstelling van in eigendom verworven onroerend goed, voorzover dat niet reeds heeft plaats gevonden, overeenkomstig het onder 3 vermelde besluit te laten rectificeren, met aanvraag van dispensatie voor de heffing van de overdrachtsbelasting. Aan Deputaten Financiële Zaken wordt opgedragen van dit besluit mededeling te doen aan de Deputaatschappen.

G.van Westrienen, rapporteur

BULAGE 101

Art. 247

J. Boer
J.C. de Backstraat 1
Ridderkerk

Ridderkerk, maart 1998

Aan de Generale Synode 1998 van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland,
p/o de heer H. Haan,
Ambachtstraat 5, 2024 EB Haarlem

Wederwaardige en eerwaardige broeders,

In verband met het overlijden van de primus quaestor van de Generale Synode, de heer D. Lokhorst op 31 maart 1997, zijn de werkzaamheden van het quaestoraat vanaf deze datum onder mijn verantwoordelijkheid als secundus quaestor voortgezet door de br. M. Lokhorst, zoon van wijlen br. D. Lokhorst, die ook het financieel verslag over de periode 1995/1997 heeft samengesteld.

Dit verslag treft u hierbij aan.

Met dankbaarheid mag worden teruggezien op de vele werkzaamheden in het belang van de kerken verricht door br. D. Lokhorst. Tevens dank aan br. M. Lokhorst voor zijn bereidheid de werkzaamheden te blijven verrichten gedurende de resterende tijd van de verslagperiode 1995/1997.

Met ingang van het jaar 1998 zullen de werkzaamheden worden verzorgd door het Kerkelijk Administratief Bureau.

In overleg met deputaten vertegenwoordiging van de kerken en deputaten financiële zaken is br. G.P. Groeneveld, Wilhelminasingel 12, 3341 EP te Hendrik Ido Ambacht aangezocht en bereid gevonden tijdelijk als 2e gemachtigde op te treden om eventueel te kunnen beschikken over de bankrekeningen en de girorekening.

J. Boer,
Secundus quaestor

RAPPORT VAN DE QUAESTOR VAN DE GENERALE SYNODE DER
CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN

Weleerwaarde en Eerwaarde heren en broeders,
Inzake de financiële resultaten over de periode 1 januari 1995 tot en met 31 december 1997 wordt u het volgende gerapporteerd:

Algemeen

De balans per 31 december 1997 sluit in debet en credit met tellingen van f 209.712.--.
De exploitatierekening over 1995 tot en met 1997 sluit met een voordelig exploitatieresultaat van f 9.223.--.

Analyse exploitatierekening

Door de Generale Synode zijn begrotingen goedgekeurd en vastgesteld over de periode 1993/1995 en 1996/1998.

De verslagperiode betreft 1995 tot en met 1997.

Aangezien er geen begroting voorhanden is over dezelfde periode als de verslagperiode, is de hieronder vermelde begroting 1995/1997 samengesteld uit de begrotingen 1993/1995 en 1996/1998.

De exploitatierekening 1995 tot en met 1997 is als volgt opgebouwd:

	Begroting 1995/97 (* f 1000)	Exploitatie 1995/97 (* f 1000)	Exploitatie 1992/94 (* f 1000)
BATEN			
Bijdragen Part. Synoden	894,3	885,0	689,6
Rente beleggingen	16,2	13,8	20,7
Diversen	0,0	1,2	1,3
Totaal	900,5	900,0	711,6
LASTEN			
Generale Synode	191,5	202,5	122,5
Kerkelijk Bureau	440,0	426,0	335,0
Eenheid Geref. Belijders	44,7	76,3	48,7
Geest. Verzorging Militairen	43,0	33,2	28,7
Diverse deputaatschappen	75,8	125,1	95,8
Bijdrage I.C.R.C.	9,6	0,0	0,0
Accountantskosten	2,0	2,9	2,1
Acta	33,5	24,8	35,6
Diversen	1,1	0,0	0,0
Totaal	841,2	890,8	666,4
Exploitatieresultaat	59,3	9,2	45,2

De bijdragen van de Particuliere Synoden zijn als volgt verdeeld:

Part. Synode	Jaar	Leden	Tarief f	Bijdrage f	Totaal f
Noorden	1995	24531	3,00	73593	290579
	1996	24648	4,75	117078	
	1997	24852	4,00	99408	
Oosten	1995	22874	3,00	68622	267699
	1996	22753	4,75	108077	
	1997	22750	4,00	91000	
Westen	1995	12021	3,00	36063	139737
	1996	11934	4,75	56688	
	1997	11747	4,00	46988	

Part. Synode	Jaar	Leden	Tarief f	Bijdrage f	Totaal f
Zuiden	1995	16070	3,00	48210	187469
	1996	15908	4,75	75663	
	1997	15924	4,00	63696	
Totaal					884984

De kosten van de Generale Synode van 1995 zijn uit de volgende posten opgebouwd:

	Begroting 1995/97 (* f 1000)	Exploitatie 1995/97 (* f 1000)	Exploitatie 1992/94 (* f 1000)
Installatie verg. ruimte	34,3	20,0	12,3
Reiskosten	70,0	91,9	52,1
Verblijfkosten (lunches)	37,1	43,1	28,6
Agenda's, rapporten, stencil- en typewerkz.	40,4	37,0	22,1
Scribaat	4,0	5,4	2,0
Besluitenboekje	1,5	4,5	3,0
Attenties gastgezinnen	0,0	0,1	1,1
Diversen	4,2	0,5	1,3
Totaal	191,5	202,5	122,5

De kosten van de Generale Synode 1995 zijn f 11.000.-- hoger dan begroot; de post reiskosten afgevaardigden is f 21.900.-- hoger dan in de begroting opgenomen, deze toename is ondermeer het gevolg van een verhoging in 1995 van de kilometervergoeding van f 0,45 naar f 0,57, waarmee in de begroting geen rekening was gehouden.

Door het deputaatschap Eenheid Gereformeerde Belijders is f 31.600.-- meer uitgegeven dan begroot. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door stijging van kosten voor vergaderingen en reiskosten ad f 34.800.--. De overige kosten daalden per saldo licht.

De uitgaven van diverse deputaatschappen zijn f 49.300.-- hoger dan begroot. Dit is veroorzaakt door uitgaven (f 35.000.--) inzake door de Generale Synode ingestelde deputaatschappen c.q. commissies welke niet waren begroot (vragen rondom vrouw en ambt, revisie kerkorde, commissie bijstand classis en commissie landelijk bureau).

Verder stegen uitgaven inzake hoge overheid en clo met f 7.500.-- en stegen de overige deputaatschappen per saldo met f. 6.800.-- ten opzichte van de begroting.

FINANCIËLE POSITIE

Uit het oogpunt van liquiditeit en financiering kan de balans als volgt worden samengesteld:

	1997 (* f 1000)	1994 (* f 1000)
Liquide middelen	181,4	191,6
Vorderingen	48,3	0,4
Totaal	209,7	192,0
Kortlopende schulden	19,5	11,0
Liquiditeitsaldo	190,2	181,0

Het liquiditeitsaldo is gestegen van f 181.000.-- per 31 december 1994 tot f 190.200.-- per 31 december 1997. Deze stijging wordt veroorzaakt door het exploitatieresultaat over de verslagperiode ad f 9.200.--.

De financieringsstructuur kan als volgt worden weergegeven:

	31-12-1997		31-12-1994	
	f	%	f	%
Eigen vermogen	181800	90,3	181000	94,3
Kortlopende schulden	19500	9,7	11000	5,7
Totaal	201300	100,0	192000	100,0

Het eigen vermogen behoort toereikend te zijn om in geval van stagnatie van inkomsten de kosten anderhalf maal te dekken.

Per 31 december 1997 mag het eigen vermogen maximaal bedragen:

Kosten 1995-1997 f 890800
Per jaar: f 890.800 / 3 = f 296900

Eigen vermogen volgens norm 1.5 * f 296.900 = f 445400

Erop vertrouwend u hiermede van dienst te zijn geweest verblijf ik,

Hoogachtend,
J. Boer (Quaestor)

JAARREKENING 1995 T/M 1997

BALANS PER 31 DECEMBER 1997

ACTIVA	1997	1994
Vloeiende activa	f	f
Vorderingen	48304	350
Liquide middelen	161408	191636
	<u>209712</u>	<u>191986</u>
Totaal	<u>209712</u>	<u>191986</u>
PASSIVA		
Eigen Vermogen	190212	180989
Kortlopende schulden		
Kerkelijk Bureau	8840	4651
Deputaatschappen	8360	3995
Diversen	2300	2351
	<u>19500</u>	<u>10997</u>
Totaal	<u>209712</u>	<u>191986</u>

EXPLOITATIEREKENING VAN 1-1-1995 T/M 31-12-1997

BATEN	1995 t/m 1997	1992 t/m 1994
Bijdragen Particuliere Synoden	f 884984	f 689616
Rente	13786	12659
Rente obligaties	0	8059
Diversen	1229	1253
Totaal	<u>899999</u>	<u>711587</u>
LASTEN		
Kosten Generale Synode	202479	122471
Bijdrage Kerkelijk Bureau	426000	335000
Dep. Eenheid Gerof. Belijders	76248	48895
Dep. Geest. Verz. Militairen	33191	26741
Diverse deputaatschappen	125119	95803
Bijdrage I.C.R.C.	0	0
Accountantskosten	2884	2074
Acta	24820	35583
Diversen	35	30
	<u>890776</u>	<u>686397</u>
EXPLOITATIERESULTAAT	<u>9223</u>	<u>45190</u>

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Activa en passiva

Alle activa en passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld.

Vorderingen

Waardering van vorderingen geschiedt onder aftrek van een eventuele voorziening voor oninbaarheid.

Exploitatieresultaat

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengsten en alle aan de verslagperiode toe te rekenen kosten.

Eigen Vermogen

Het eigen vermogen is het saldo van bezittingen en schulden.

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 1997

ACTIVA

VORDERINGEN

Specificatie:		f
Te ontvangen bijdragen PS v/h Oosten	33000	
Te ontvangen via Kerkelijk Bureau	280	
Te ontvangen rente Rabo r.c.	24	
Voortuitbetaalde bijdrage Kerk.Bureau 1998	14000	
Overig	1000	
Balans per 31 december 1997		<u>48304</u>

LIQUIDE MIDDELEN

Specificatie:		
Rabobank rendement rekening	154471	
Rabobank rekening-courant	1359	
Postbank	5578	
Balans per 31 december 1997		<u>161408</u>

PASSIVA

VERMOGEN

Balans per 31 december 1994	180989
Toevoeging exploitatieresultaat 1995 t/m 1997	9223
Balans per 31 december 1997	<u>190212</u>

KERKELIJK BUREAU

Dit betreft te betalen posten inzake werkzaamheden, vericht door het Kerkelijk Bureau, ten behoeve van de onderstaande deputaatschappen.

Deze werkzaamheden hebben betrekking op de periode 1995 t/m 1997.

Specificatie:		f
Eenheid Gereformeerde Belijders	626	
Geestelijke Verzorging Militairen	555	
Financiële Zaken	100	
Kerkelijke Archieven	76	
Kerk. Archieven huur doc.centrum	4741	
Kerk en Onderwijs	1317	
Vragen rondom vrouw en ambt	397	
Revisie Kerkorde	129	
Commissie landelijk bureau	881	
Overig	18	
Balans per 31 december 1997		<u>8840</u>

DEPUTAATSCHAPPEN

Dit betreft declaraties ingediend in 1998 met betrekking tot de periode 1995 t/m 1997.

Specificatie:		f
Eenheid Gereformeerde Belijders	1572	
Geestelijke Verzorging Militairen	816	
Hoge Overheid en CIO	2710	
Kerk en Onderwijs	581	
Commissie bijstand classis	1756	
Vragen rondom vrouw en ambt	421	
Revisie Kerkorde	226	
Commissie landelijk bureau	278	
Balans per 31 december 1997	8360	

DIVERSEN

Betreft accountantskosten.

TOELICHTING OP DE EXPLOITATIEREKENING 1995 T/M 1997

BATEN

BIJDRAGEN PARTICULIERE SYNODEN

Specificatie:	1995	1996	1997	Totaal
Noorden	73593	117078	99408	290079
Oosten	68622	108077	91000	267699
Westen	36053	56686	46988	139737
Zuiden	48210	75563	63696	187469
Totaal	226488	357404	301092	884984

RENTE

Specificatie:	1995/1997	1992/1994
Rabobank, termijndeposito	f	f
Rabobank, rendement rekening	0	4520
Rabobank, rekening-courant	13236	5870
Postbank	477	1730
	73	539
Totaal	13786	12659

OPBRENGST EFFECTEN

Specificatie:	1995/1997	1992/1994
Rente obligaties	f	f
Koersresultaat	0	6240
Af: Kosten obligaties	0	2362
	0	- 543
Totaal	0	8059

DIVERSEN

Betreft ontvangsten inzake verkoop boekjes informatie Chr. Ger. Kerk.

LASTEN

KOSTEN GENERALE SYNODE

	1995	1992
Installatie vergaderruimte	f	f
Reiskosten afgevaardigden	20031	12243
Verblijfkosten	91940	52089
Lunches en consumpties	1173	0
Agenda's, rapporten, stencils typewerkzaamheden	41906	28640
Scribaat	37028	22083
Besluitenboekje	5339	1942
Attenties gastgezinnen	4467	3038
Diversen	95	1136
	500	1300
Totaal	202479	122471

DEPUTATEN EENHEID GEREFORMEERDE BELIJDEERS

	1995/1997	1992/1994
Vergaderingen en reiskosten	f	f
Afgevaardigden buitenland	51952	28375
Werkzaamheden Kerkelijk Bureau	18449	11067
Scribaat	5047	5953
	800	3300
Totaal	76248	46695

DEPUTATEN GEESTELIJKE VERZORGING MILITAIRES

	1995/1997	1982/1994
Vergaderingen en reiskosten	f	f
Bijdragen buitenland	30191	18491
	3000	8250
Totaal	33191	26741

DIVERSE DEPUTAATSCHAPPEN

	1995/1997	1992/1994
Kerk en Onderwijs	f	f
Financiële Zaken	14136	9309
Vertegenwoordiging der Kerken	11342	11805
Hoge Overheid en CIO	2830	951
Kerkelijke Archieven	38782	38244
Vragen rondom vrouw en ambt	21308	13787
Benijnde Schriftgedeelten	14411	0
Radiokerkdiensten	678	1437
Revisie Kerkorde	80	0
Commissie bijstand classis	7860	0
Commissie landelijk bureau	8060	1377
Jaarboek	5599	0
Landelijke Herdenking 1892	33	0
	0	18893
Totaal	125119	95803

* Hoge Overheid en CIO

In dit bedrag is ondermeer begrepen voor bijdrage Interkerkelijk Contact in Overheidszaken:

voor 1994 (afrekening)	f
	- 906
voor 1995	10182
voor 1996	7943
voor 1997 (voorschot)	11900
Totaal	29119

ACCOUNTANTS-KOSTEN	1995/1997	1992/1994
Controle deputaatschappen	f 107343	f 107835
Doorberekenende accountantskosten	104459	105761
Totaal	2684	2074
Specificatie accountantskosten:		
Controle verslagperiode	2300	2000
Controle voorgaande periode, restant	584	74
Totaal	2684	2074
ACTA	1995/1997	1992/1994
Drukkosten	f 27115	f 40043
Opbrengst verkoop Acta	2295	4480
Totaal	24820	35583

BILAGE 102
Art. 245

**RAPPORT 13 VAN COMMISSIE 7
INZAKE HET RAPPORT VAN DE QUAESTOR VAN DE GS OVER DE JAREN 1995 - 1997
EN DE BEGROTING VAN DE QUAESTOR VAN DE GS VOOR DE JAREN 1999- 2001**

Inleiding

De GS 1998 heeft de op 31 maart 1997 overleden primus-quaestor br. D.Lokhorst herdacht. Zijn werk werd voortgezet door zijn zoon, br. M.Lokhorst onder verantwoordelijkheid van de secundus-quaestor br. J.Boer. Br. M.Lokhorst schreef ook het financieel verslag. Aan commissie 7 is inmiddels meegedeeld, dat voor dit verslag een goedkeurende accountantsverklaring is afgegeven.

Br. Boer overleed op 9 september 1998. De GS heeft ook hem herdacht. Br. G.P.Groeneveld, die inmiddels bereid was gevonden om als 2e gemachtigde op te treden, heeft er vervolgens mee ingestemd primus-quaestor te worden en is als zodanig door de GS 1998 benoemd. Het is dus pas kort geleden, dat de overdracht van het quaestoraat aan br. G.P.Groeneveld heeft plaats gevonden.

Br. Groeneveld is er inmiddels reeds in geslaagd de begroting voor de jaren 1999 - 2001 samen te stellen, die als bijlage bij dit commissierapport wordt gevoegd. Uw commissie heeft met br. Groeneveld de begroting doorgesproken.

Rapport over de jaren 1995 - 1997

Het is uw commissie opgevallen, dat de begroting voor 1995 - 1997 door de GS van 1995 niet is bijgesteld voor de gevolgen van niet-voorzienbare besluiten van de synode. Zodoende zijn de kosten van "Diverse deputaatschappen" circa 65% of F 49.300 hoger dan bij begroting werd toegestaan. Dit is grotendeels veroorzaakt door nieuwe commissies: vrouw en ambt, revisie kerkorde, bijstand classis en landelijk bureau. Ook bij andere deputaatschappen is overschrijding te zien. De synode dient er naar te streven de gevolgen van besluiten te begroten en daarvoor dekking aan te wijzen voordat de synode wordt gesloten.

Ook overigens laat het opstellen en de hantering van de begroting te wensen over:

De reiskosten van de afgevaardigden naar de synode waren f 21.000 hoger dan de geraamde f 70.000. De oorzaak is met name de verhoging van de km-vergoeding van f 0.45 naar f 0.57. De GS van 1998 heeft dit bedrag verhoogd tot f 0.60.

Uw commissie is van oordeel, dat het niet voor de hand ligt de vaste kosten van de reeds aanwezige auto te laten vergoeden als het gaat om reiskosten voor de synode, deputaatschappen en de diverse synodale commissies.

Uw commissie stelt voor te besluiten, dat vanaf het sluiten van deze synode variabele kosten zullen worden vergoed, te weten f 0.40 per km., dus 2/3 van het algemeen aanvaarde integrale bedrag van f 0.60 per km.

Uw commissie wil niet ingrijpen in kerkenraadsafspraken voor predikbeurten en kan zich voorstellen, dat daarvoor f 0.60 per km wordt gehandhaafd.

Het verdient aanbeveling, één en ander door te geven aan deputaten Financiële Zaken opdat zij daarmee rekening kunnen houden bij hun adviezen aan de kerken. Daarbij kan ook informatie worden gegeven over eventuele fiscale aftrekbaarheid als gift voor wat betreft het niet-vergoede deel van f 0.60.

Uw commissie acht (het bevorderen van) de eenheid van gereformeerde belijders een groot goed, maar dit betekent niet, dat het door de synode bij begroting verleende mandaat van f 44.700 naar bevind van zaken

met f 28.400 kan worden overschreden. De hoogte en de normativiteit van het voor de volgende periode gevraagde bedrag van f 62.000 verdient ter synode enige aandacht.

Begroting voor 1999 - 2001

Hoe begroting en werkelijkheid zich verhouden in het jaar 1998 is nog niet bekend. Op grond van de hem ter beschikking gestelde gegevens heeft br. Groeneveld de begroting voor de daarop volgende drie jaren opgesteld.

Voorzover thans valt te bezien zullen de bijdragen van de Particuliere Synoden niet behoeven te worden verhoogd.

Uw commissie is van oordeel, dat de quaestor er van uit moet kunnen gaan, dat alle betrokkenen zich bewust zijn van de hoofdregel, dat begrotingsoverschrijding zonder instemming vooraf van de quaestor niet is toegestaan.

De kosten van huisvesting van deputaatschappen, die gevestigd zijn in het Landelijk Kerkelijk Bureau worden tot nu toe betaald uit de generaal-synodale kas. Gezien de toename van de ruimte, die wordt gebruikt door de deputaatschappen ligt het naar het oordeel van uw commissie thans voor de hand de kosten van huisvesting toe te gaan rekenen aan de deputaatschappen, voor welke de huisvestingskosten worden gemaakt. Uw commissie stelt voor aan quaestor en deputaten Landelijk Kerkelijk Bureau te vragen dit tezamen met de deputaatschappen die het aangaat te regelen in hun aan de GS van 2001 voor te leggen begrotingen.

Voorstellen

Uw commissie stelt u voor als volgt te besluiten:

1. De quaestores wordt dank gebracht voor hun werkzaamheden. De quaestores D.Lokhorst en J.Boer worden postuum gedechargeerd van hun beheer over de periode 1995 - 1997. Br. M.Lokhorst wordt dank gebracht voor de verleende medewerking.
2. De door quaestor G.P.Groeneveld voorgelegde begroting voor de jaren 1999 - 2001 wordt vastgesteld en hij wordt gemachtigd tot het doen van uitgaven tot de gersamde bedragen. Hem wordt opdracht gegeven de quaestores van de particuliere synoden mee te delen, dat de bijdragen voor de jaren 1999 - 2001 zijn vastgesteld op f 4,00 per (doop)lid per jaar en dat hun wordt verzocht deze bijdragen voor 1 juli van elk jaar over te maken.
3. Allen, die werk verrichten voor de generale synode en alle niet-kashoudende deputaatschappen c.q. synodale commissies wordt er op gewezen, dat de quaestor krachtens de hem gegeven instructie slechts binnen het raam van de voor hem vastgestelde begroting betalingen uit de kas mag verrichten. Begrotingsoverschrijding zonder instemming vooraf van de quaestor is niet toegestaan.
4. Vanaf het sluiten van deze synode wordt het variabele deel vergoed van autokosten gemaakt ten behoeve van synoden, deputaatschappen en de diverse synodale commissies. Dit deel wordt gesteld op 2/3 van de algemeen aanvaarde integrale kosten. Thans is dat deel f 0.40 per km. Dit besluit zal worden meegedeeld aan deputaten Financiële Zaken opdat zij daarmee rekening kunnen houden bij hun adviezen aan de kerken. Hun zal worden gevraagd daarbij ook informatie te geven over eventuele fiscale aftrekbaarheid als gift voor wat betreft het niet-vergoede deel van f 0.60.
5. Aan de quaestor en deputaten Landelijk Kerkelijk Bureau wordt verzocht tezamen met de deputaatschappen, die gevestigd zijn in het Landelijk Kerkelijk Bureau in hun aan de GS van 2001 voor te leggen begrotingen te regelen, dat de kosten van huisvesting aan deze deputaatschappen worden doorberekend.

G.van Westenen, rapporteur

Bijlage 102.1

Begroting Generale Synode Chr. Ger. Kerken 1999-2001

	Begroting 1999-2001	Uitkomsten 1995-1997	Uitkomsten 1992-1994
BATEN	f	f	f
1. Bijdragen Part. Synoden	901.000	885.000	689.600
2. Rente beleggingen	10.000	13.800	20.700
3. Diversen	-	1.200	1.300
	911.000	900.000	711.600
LASTEN			
4. Generale Synode	175.000	202.500	122.500
5. Kerkelijk Bureau	525.000	426.000	335.000
6. Eenheid Gereformeerde belijders	62.000	76.300	48.700
7. Geestelijke verzorging militairen	30.000	33.200	26.700
8. Diverse deputaatschappen	90.000	125.100	95.800
9. Bijdrage ICRC	-	-	-
10. Accountantskosten	3.000	2.900	2.100
11. Acta	28.000	24.800	35.600
	913.000	890.800	666.400

12. Tekort/Overschot	- 2.000	+ 9.200	+ 45.200
----------------------	---------	---------	----------

f. Toelichting

De bijdragen van de Particuliere Synoden zijn als volgt begroot.

Part. Synode	jaar	leden	tarief	bijdragen	totaal
Noorden	1999-2001	25.195 x	f 4,-	100.780,- x 3 =	302.340,-
Oosten	1999-2001	22.705 x	f 4,-	90.820,- x 3 =	272.460,-
Westen	1999-2001	11.385 x	f 4,-	45.540,- x 3 =	136.620,-
Zuiden	1999-2001	15.826 x	f 4,-	63.304,- x 3 =	189.912,-
Totaal afgerond		75.111 á	f 4,- x	3 jaar =	901.332,- 901.000,-

Het aantal leden is gelijk gehouden aan het aantal per 1 januari 1998 volgens het Jaarboek 1998.

2. Rente beleggingen

Geschat banksaldo gemiddeld f 150.000,- waarvan f 100.000,- op spaarrekening, tegen 3 á 3,5% 3.500,- x 3 = f 10.500,- afgerond f 10.000,-

3. Diversen

Geen toelichting nodig.

4. Generale Synode

Naar verwachting zullen door de genomen maatregelen de kosten van de synode in 1998 en 2001 lager uitvallen dan die in 1995. Het lijkt reëel om de kosten te begroten op f 175.000,-. Dit is een begrote besparing ten opzichte van 1995 van f 27.500,-. Er is nog geen zicht op de kosten van de Synode 1998.

5. Kerkelijk Bureau

Van het jaar 1998 is een bijdrage van f 159.000,- goedgekeurd door de Generale Synode 1995. De begroting van het KAB vermeldt een begrote bijdrage van de Generale Synode over:

	1999	2000	2001
Totaal	f 179.900,-	f 183.800,-	f 204.500,-
* af: hierin begrepen voor de niet-kashoudende Deputaatschappen (begroting KAB punt 14)	f 13.100,-	f 13.300,-	f 17.400,-
Resteert	f 166.800,-	f 170.500,-	f 187.100,-
Totaal 1999-2001, afgerond	f 525.000,-		

*deze kosten worden apart door het KAB berekend aan de Generale Synode.

6. Eenheid Gereformeerde Belijders

De kosten over 1995/1997 bedroegen f 76.300,-
en over 1992/1994 f 48.700,-
Een gemiddelde geeft aan als begroting f 62.000,-

7. Geestelijke verzorging militairen

Een gemiddelde van de kosten in de twee vorige verslagperiodes geeft een bedrag aan van f 30.000,-

8. Diverse Deputaatschappen

Indien enkele éénmalige kosten van commissies worden geëlimineerd, komen de begrote kosten uit op f 125.100,- minus de eenmalige kosten in de periode 1995-1997 ad f 35.900,- = f 89.200,-.
Begroting, afgerond f 90.000,-

9. Bijdrage ICRC

In 1998 is een bijdrage over de periode van 1998 - 2001 betaald van: a f 10.000,-. Omdat dit bedrag in 1998 is betaald, is geen bedrag meer in de begroting 1999-2001 opgenomen.

10. Accountantskosten

De kosten zullen ongeveer gelijk blijven en worden begroot op f 3.000,-. De kosten van het voeren van de administratie van de Generale Synode zijn begrepen in de door het KAB opgestelde begroting van de bijdrage door de Generale Synode.

11. Acta

Uitgaande van de kosten van de vorige periode en rekening houdend met de prijsstijging wordt een bedrag begroot van f 28.000,-.

12. Tekort

Gezien de hoogte van het begrote tekort is er mijns inziens geen verhoging van de bijdrage nodig. Deze zou op f 4,- per lid (dooplid per jaar gehandhaafd kunnen blijven).

H.I. Ambacht, 14 oktober 1998
G. P. Groeneveld

BULAGE 103

Art. 259

RAPPORT 5 VAN COMMISSIE 2 BETREFFENDE EVANGELIEVERKONDIGING ONDER ISRAËL

De commissie heeft zich bezonnen op de volgende voorstellen die vanuit de vergadering zijn ingediend:

Voorstel Overeem, Heijstek

Deputaten op te dragen in hun bezinning ook het diakonale aspect te betrekken en te overwegen of in het werk van de Israëliër nadrukkelijker dan tot nu toe de diakonale roeping gestalte kan krijgen, een en ander overeenkomstig Rom. 11 : 31, 32.

Hoewel het een sympathiek voorstel is, neemt uw commissie het om 2 redenen niet over:

1. De opdracht in dit voorstel geformuleerd, is reeds in bijlage 17 K.O. (art. 2 en art. 13) verwoord, waar gewezen wordt op de beoefening van christelijke barmhartigheid.
2. De diakonale aspecten bij het werk van deputaten krijgen aandacht in overleg met deputaten Hulpverlening BuButeland.
Zie b.v. de steun aan Jemima in Bet Jala, The Four Homes of Mercy in Bethanië, Ebenezer Home and House of Grace in Haifa etc.

Voorstel Ds. den Butter

1. de brief van het OJEC voor kennisgeving aan te nemen
2. deputaten op te dragen in het werk ten behoeve van Israël uiting te geven aan onze solidariteit met het volk der Joden om mede ook langs deze weg zo mogelijk mee te werken aan het wijzigen van het negatieve imago van de christelijke kerk.
3. deputaten op te dragen in hun contacten met Messias-belijdende joden in Israël uiting te geven van hun zorg en meeleven in situaties waarin hun positie en identiteit onder spanning komen te staan.
4. deputaten op te dragen in het werk in Israël blijvend ernst te maken met art. 10 van de Regeling. (bijlage 17 K.O.)
ad. 1 Dit voorstel neemt de commissie over.
ad. 2 Dit voorstel neemt uw commissie als volgt gewijzigd over:
Deputaten op te dragen in hun werk waar nodig uiting te geven aan onze verbondenheid met Israël om mede langs deze weg mee te werken aan het wegnemen van het negatieve beeld van de christelijke kerk.
ad. 3 Dit voorstel neemt uw commissie als volgt over:
deputaten op te dragen in hun contacten met Messias-belijdende joden in Israël uiting te geven aan hun zorg en meeleven in situaties waarin hun positie en identiteit onder spanning komen te staan.

ad. 4 Dit voorstel neemt uw commissie niet over.

Voorstel 4 veronderstelt n.l. dat deputaten ernst maken met de inhoud van art. 10 (bijlage 17 K.O.). Daarmee blijvend ernst te maken behoeft niet nog eens te worden onderstreept. Uit te spreken dat deputaten blijvend ernst dienen te maken met de inhoud van art. 10 acht de commissie anderzijds overbodig omdat er geen reden is wat betreft deputaten daaraan te twifelen.

Voorstel Koole

overwegend:
dat in ons land en in de omliggende landen een toenemende vloed van boeken en andersoortige geschriften verschijnt, waarin de persoon van de Here Jezus als Zoon van God wordt gereduceerd door in Hem niet meer dan een bijzondere mens van joodse oorsprong te zien, terwijl de door Hem tot stand gebrachte verzoening tussen God en mensen, zoals deze in het christelijk geloof als het meest essentiële fundament wordt beleefd, wordt ontkend;
van oordeel:
dat de invloed van de in deze geschriften vervatte visies en standpunten niet alleen de christelijke kerken in onze gewesten raakt maar evenzeer - en in sterke mate zelfs - van belang is in de ontmoeting en het gesprek met Israël,
desluit:
deputaten te verzoeken er bij de predikant, die namens onze kerken de contacten met Israël onderhoudt, er op aan te dringen zich te vergewissen van de vraag in hoeverre voornbedoelde publikaties ook in Israël bekendheid genieten en hoe, in het bevestigende geval, hiermee in het joodse denken wordt omgegaan.

Naar aanleiding van het voorstel van br. Koole : Hoewel het voorstel van br. Koole een goede intentie bevat, neemt uw commissie het in deze vorm niet over, aangezien het o.l. te breedvoerig is. Pogend de intentie vast te houden komt uw commissie tot de volgende formulering:
Deputaten op te dragen om in de ontmoeting en het gesprek met Israël attent te blijven op publicaties, die de Persoon en het (verzoenend) werk van Christus tekort doen en na te gaan of en in hoeverre de Israëliër daarmee te maken krijgt in zijn contacten in Israël en op welke wijze hiermee in het Joodse denken wordt omgegaan.

Op grond van het bovenstaande komt uw commissie tot een nieuwe formulering van punt 10 van het commissierapport.

De commissie stelt voor:

1. De handelingen van deputaten goed te keuren.
2. Opnieuw een eerste en tweede secretaris, een eerste en tweede penningmeester en een adviseur te benoemen.

BILAGE 104

Art. 261

HERZIEN RAPPORT 4B VAN COMMISSIE III INZAKE DEPUTATEN VOOR DE GEESTELIJKE VERZORGING VAN DE MILITAIRES

Na overleg met commissie 1 'Opleiding en Kerkorde' en commissie 7 'Financiën' over de door deputaten voorgestelde wijzigingen van bijlage 48 KO art. 4, stelt uw commissie voor bij het door de generale synode reeds aangepaste artikel 4 de volgende toevoeging te maken:

"Wanneer een predikant, als sub 3 bedoeld, terugkeert uit zijn dienst in de krijgsmacht bij leeftijdsontslag en in overleg met zijn kerkeraad geen beroep uit de kerken meer in overweging wenst te nemen, zijn de kerkeraad en de classis ontslagen van de financiële verantwoordelijkheid voor het levensonderhoud van de predikant en zijn gezin, waarbij het recht op emeritaat onverlet blijft".

J.W. van Peit, rapporteur.

BILAGE 105

Art. 278, 284

RAPPORT 9-A VAN COMMISSIE 7 INZAKE HET RAPPORT VAN DE STUDIE- EN ADVIESCOMMISSIE REGELING REPATRIERENDE MISSIONAIRE PREDIKANTEN

Inleiding

Het rapport van deze studiecommissie heeft commissie 7 geleid tot het u bekende rapport 9, bevattende een beoordeling daarvan, enkele eigen overwegingen, verwijzing naar hiermee samenhangende andere rapporten van commissie 7 en onder meer een voorstel voor een "Regeling voor begeleiding van onvrijwillig of ongewild werkloos geworden predikanten".

De behandeling van bovenbedoelde rapporten van commissie 7 heeft geleid tot een aantal vragen en voorstellen, die nader beraad behoeven.

Het voorstel van ds Van Peit en ds Hilbers om niet te spreken over begeleiding van onvrijwillig of ongewild werkloos geworden predikanten maar over predikanten, die voortijdig hun dienst hebben beëindigd is door commissie 7 overgenomen.

Kerkordelijk aspect

Naar aanleiding van de bespreking in de synode heeft commissie 7 met instemming van het moderamen het college van hoogleraren nader geraadpleegd, ook over het kerkordelijk aspect van dit onderwerp. Uw commissie rapporteert daarover aanvullend als volgt.

Art. 11 K.O. bepaalt, dat de kerkeraad verplicht is haar dienaren "behoorlijk te onderhouden". Art. 12 K.O. bepaalt, dat het een predikant niet geoorloofd is zich in een andere staat des levens te begeven dan om gewichtige redenen. De grond daarvan is, dat een dienaar des Woords, wanneer hij wettig beroepen is zijn leven lang aan de dienst der kerken verbonden is. Art. 13 K.O. bepaalt, dat in geval van ziekte van een dienaar des Woords "naar behoren in zijn levensonderhoud moet worden voorzien". Bijlage 50 K.O. art. 1 schrijft voor, dat "op verantwoorde wijze" in zijn levensonderhoud moet worden voorzien.

Kerkeraden en deputaten vullen die onderhoudsplicht in binnen het kader van wat in gegeven en zich ook wijzigende omstandigheden voor de kerken mogelijk en maatschappelijk verantwoord is.

Het uitgangspunt van de artikelen 11, 12 en 13 K. O. ligt in het beginsel, dat de predikant levenslang zal dienen in het ambt. Daarom loopt het ook uit op het artikel over het emeritaat: een levenslange verzorging ook wanneer de dienst wegens ouderdom niet meer kan worden verricht. Dit beginsel moet evenwel niet worden gehanteerd als een recht, dat een predikant heeft op een levenslange uitkering. Het gaat om de roeping en het recht levenslang als dienaar des Woords te dienen in de kerk, niet om het recht levenslang een uitkering te ontvangen. Een ander beginsel is hier evenzeer bij in het geding, namelijk dat een ambt altijd verbonden is aan een gemeente. Een losgemaakte predikant b.v. is een predikant zonder gemeente: er ontbreekt dus een belangrijk deel van de grondslag van zijn ambt. De reformatische visie op het ambt kent geen persoonlijke permanente status toe aan het ambt, zoals bij de Rooms-katholieke Kerk wel het geval is. In beginsel is het daarom terecht dat in een regeling met betrekking tot predikanten, die hun dienst anders dan op grond van art. 13 K.O. beëindigd hebben (zien worden) een termijn wordt opgenomen. Met name wordt dit actueel, wanneer het primaire doel van de regeling - namelijk er aan te werken dat de predikant daadwerkelijk zal dienen in zijn ambt en dus weer verbonden wordt aan een gemeente - niet blijkt te kunnen worden gerealiseerd.

Art. 13 K. O. toevoeging 2 sub a en c spreekt over gevallen waarin geen emeritaat mag worden verleend. In geval van zeer verstoorde verhoudingen tussen predikant en kerkeraad/gemeente dient de classis zich

met ernst te beraden of er niet op andere wijze een bevredigende oplossing kan worden verkregen. Daar staat niet, dat de classis de plicht zou hebben de predikant levenslang te (doen) onderhouden vanwege de kerken.

Wanneer zich gevallen voordoen waarin de classis in overleg met kerkeraad en met bijstand van deputaten van de P. S. een regeling moet treffen is slechts één van de aspecten daarvan financieel van aard. Prioriteit heeft in de begeleiding het oogmerk weer daadwerkelijk in het ambt te kunnen staan. Wanneer voor dat laatste geen oplossing blijkt te zijn, is het niet onjuist om aan de mogelijkheden van art. 12 te denken: overgang tot een andere staat des levens. Weliswaar gaat het daarbij uitdrukkelijk om het doorbreken van het primaire uitgangspunt van deze artikelen, maar de kerk heeft toch de mogelijkheid van art. 12 gesteld. Het is duidelijk, dat daarvoor "gewichtige redenen" moeten bestaan, die door de classis beoordeeld moeten worden. Het is zeker niet iets dat een predikant eeroofs maakt, zoals het geval is bij trouwloze verlaten van de dienst. Bij voorkeur zal het de beslissing moeten zijn van, de predikant zelf; toch zal na een zekere termijn, b.v. na 2 jaar, de conclusie, dat geen andere alternatieven meer voorhanden zijn ook door een begeleidingscommissie moeten worden getrokken. Die commissie zal zich gedurende de periode van begeleiding intensief met de predikant moeten verstaan. Wanneer na bedoelde periode blijkt, dat er als dienaar des Woords geen plaats voor hem wordt gevonden, is zeker een situatie ontstaan die tot de categorie "gewichtige redenen" gerekend kan worden.

Daarbij kan tevens worden overwogen, dat het bij b.v. losmaking, repatriëring en buiten dienst raken van (andere) artikel 6-predikanten gaat om begeleiding, niet om het toepassen van sancties, zoals in geval van schorsing resp. afzetting, waarvoor een beperkte termijn denkbaar is. Duidelijk is echter, dat voor predikanten, die hun ambtelijke dienst voortijdig beëindigd hebben (zien worden) de verplichting tot onderhoud in de tijd kan worden beperkt.

Overeenkomst en verschil in aard van beëindiging van de ambtelijke dienst

Hoewel er overeenkomsten zijn in de aard van het voortijdig beëindigen van de ambtelijke dienst van predikanten zijn er ook onderlinge verschillen. Te denken valt aan het beëindigen van de dienst door verstoorde onderlinge verhoudingen, ontslag wegens leeftijd of opheffing van de functie, repatriëring tijdens of na afloop van de overeen gekomen termijn, emeritering wegens ziekte of leeftijd, ambtsverlaten of afzetting. Dit kan reden zijn tot enig verschil in de wijze en wellicht ook in de duur van begeleiding en in de toerekening van de kosten van onderhoud van de predikant.

Zo valt er te denken aan algemeen toepasbare regels voor de begeleiding en aan specifieke uitwerking van die regels naar de aard van de ambtsbeëindiging. Die regels zijn tot nu toe niet of nauwelijks ontwikkeld. Er zijn deputaatschappen, die met betrekking tot andere onderwerpen soms zelf voorlopige regelingen, hebben ontworpen en toegepast, regelingen, die later aan de GS ter goedkeuring of vaststelling zijn voorgelegd.

Voor de in dit rapport aan de orde zijnde problematiek is dit echter geen begaanbare weg omdat die problematiek tot uiting komt in meer dan één deputaatschap en in onderscheidene kerkelijke vergaderingen, onafhankelijk van elkaar, terwijl er tevens behoefte bestaat aan onderlinge samenhang van de regelingen. Hier zal als eerste de GS zelf algemeen evenals specifiek toe te passen richtlijnen dienen vast te stellen. De tijd, die daarvoor aan de GS 1998 ter beschikking staat is niet voldoende om die taak tot voltooiing te brengen. Wel zal daarmee thans reeds een begin moeten worden gemaakt voor gevallen waarin op korte termijn dient te worden voorzien of die in de komende drie jaar actueel kunnen worden. Uw commissie doet daarvoor in dit rapport nadere voorstellen.

Ambtelijke diensttijd als medebepalend voor de hoogte van de emeritaatsuitkering

Specifieke uitwerking van algemeen te stellen regels zal ook voor de hand liggen in die situaties waarbij ook emeritering aan de orde is. Gezien het gewicht van dit onderwerp wordt daarop thans reeds nader ingegaan.

Momenteel wordt (een deel) van het inkomen uit andere vroegere arbeid op de emeritaatsuitkering in mindering gebracht.

Indien voorafgaand aan de emeritering het ambt in de gemeenten een beperkt aantal jaren en/of in deeltijd werd bediend, wordt de volledige emeritaatsuitkering verstrekt indien en voor zover naast het recht op deze uitkering geen pensioen werd opgebouwd. Er wordt dan dus eveneens uitkeerd voor arbeidstijd waarin geen ambtsbediening in de gemeenten plaats vond en waarvoor dus, blijkens het voorgaande, kerkordelijk geen grond voor uitkering bestaat.

Die situatie kan zich voordoen bij personen, die op latere leeftijd tot het ambt werden geroepen, predikanten die hun ambt in de gemeenten in deeltijd bedienden en predikanten die hun dienst in de gemeenten onderbraken of afbraken op basis van art. 6 K.O., e.e.a. voorzover zij in hun andere bezigheden geen pensioen hebben opgebouwd en evenmin aanvullende betalingen aan de Emeritas hebben plaats gevonden. Tenzij er sprake is van verworven rechten of gewekte verwachtingen is er kerkordelijk geen grond voor emeritaatsuitkering voor bedoelde gedeelten van de arbeidstijd. Indien voor die delen van de arbeidstijd geen emeritaatsuitkering plaats vindt bevoordert dit de gelijkheid van behandeling van de geëmeriteerden en eveneens een evenwichtiger verhouding tussen lasten en baten van de Emeritas.

Eerder is door deze synode bepaald, dat predikanten emeritaat kunnen aanvragen indien zij 65 jaar zijn of veertig dienstjaren hebben bereikt. Hier is dus inmiddels het aantal van veertig dienstjaren medebepalend voor het moment van het verkrijgen van het volledige emeritaatsrecht. De vraag rijst in dit verband of studeer en andere ontwikkelingen wellicht aanleiding zijn om uit te gaan van een geringer aantal (al dan niet volle) dienstjaren, b.v. 35, voor het verkrijgen van (al dan niet volledige) emeritaatsuitkering.

Het verdient aanbeveling ook het in deze paragraaf gestelde nader uit te werken en naar te leggen in een aan de GS van 2001 ter goedkeuring voor te leggen specifieke uitwerking van de dan eveneens goed te keuren algemene regeling.

Voorstellen

Commissie 7 stelt u voor (in plaats van de voorstellen in haar rapport 9) als volgt te besluiten:

1. De Studiecommissie zal worden bedankt voor het door haar verrichte werk.
2. 2.1 Er wordt een commissie ingesteld ter begeleiding van predikanten, die voortijdig hun ambtelijke dienst hebben beëindigd.
- 2.2 De commissie bestaat uit drie door de GS te benoemen leden, te weten een theoloog, een psycholoog en een lid met kennis en ervaring terzake van arbeidsaangelegenheden.
- 2.3 De commissie is tot begeleiding gehouden
 - a. indien de predikant die het aangaat zes maanden na beëindiging van zijn dienst nog geen beroep heeft ontvangen en de kerkenraad waaraan hij is verbonden om die begeleiding vraagt. De begeleiding zal plaats vinden in overleg met de kerkenraad, classis en deputaten, voorzover van toepassing;
 - b. indien de predikant zijn ambt heeft verlaten, is geschorst of afgezet en de kerkenraad om begeleiding vraagt.
- 2.4 Deze commissie zal voorzover in de onderscheidene gevallen van toepassing onder meer de volgende taken uitvoeren:
 - a. persoonlijke begeleiding van de predikant en zijn gezin in de ontstane situatie;
 - b. verkenning van de mogelijkheden, die kunnen leiden tot een beroep;
 - c. verkenning van de mogelijkheden om andere passende betaalde arbeid te verrichten;
 - d. zonedig verkenning van de mogelijkheden tot bijscholing en omscholing;
 - e. zonedig verkenning van de mogelijkheden om andere arbeid te verrichten ten dienste van het kerkverband;
 - f. het in goed overleg met de predikant komen tot een volgorde van acties ten einde alsnog arbeid te verwerven;
 - g. de vaststelling van de uitkering en de daaraan verbonden voorwaarden overeenkomstig de door de GS gestelde regels en in overleg met de kerkenraad en de betrokken deputaatschappen evenals de controle op de uitbetaling daarvan en de nakoming van de gestelde voorwaarden;
 - h. rapportage over de ontwikkelingen aan de kerkelijke vergaderingen en deputaatschappen, die het aangaat;
 - i. voorts alles wat naar het oordeel van de commissie dienstig kan zijn om de gestelde doelen te bereiken.
- 2.5 De begeleiding is erop gericht alle maatregelen te nemen, die kunnen leiden tot aanvaarding van een passend beroep naar art. 4 of 6 K.O., dan wel passende arbeid die niet strijdig is met de naam en de eer van een dienaar des Woords, dan wel overgang naar een andere staat des levens. Indien voor het verkrijgen van passende arbeid omscholing nodig is kan de commissie besluiten tot vergoeding van de hiervoor gemaakte kosten. Predikanten, die de leeftijd van 57 jaar en zes maanden hebben bereikt op de datum van beëindiging van de dienst worden daarbij vrijgesteld van de verplichting andere passende arbeid te aanvaarden.
- 2.6 De commissie wordt door de betrokken predikant, de kerk waaraan hij is verbonden en de andere betrokken deputaatschappen voorzien van alle informatie die relevant is voor de beoordeling van de situatie en de uitvoering van haar werkzaamheden. De predikant kan tegen enige beslissing van de commissie in beroep gaan bij de classis waartoe de kerk behoort waaraan hij is verbonden. De mogelijkheid van beroep heeft geen opschortende werking.
- 2.7 Indien er geen mogelijkheid is passende arbeid te verkrijgen kan de commissie erna bemiddelen, dat de dienaar des Woords tijdelijk arbeid verricht ten behoeve van het kerkverband of een of meer plaatselijke gemeenten.
- 2.8 a. De te verstrekken uitkering zal voor rekening zijn van de kerk waaraan de predikant is verbonden indien de predikant in en voor rekening van deze kerk zijn dienst verrichtte.
- b. De te verstrekken uitkering zal voor rekening zijn van een deputaatschap indien de predikant werkzaam was voor of uitgezonden was door dat deputaatschap.
- c. De te verstrekken uitkering zal voor rekening zijn van deputaten OBA indien de predikant zijn dienst verrichtte krachtens art. 6 K.O.
- d. Indien en voorzover de predikant arbeidsongeschikt is verklaard zullen deputaten art. 13 K.O. de emeritaatsuitkering verstrekken volgens de daarvoor geldende regels.
- 2.9 Het recht op uitkering vervalt:
 - a. op de eerste dag van een aangegaan dienstverband, waaronder ook begrepen bevestiging in een nieuwe beroeping;
 - b. bij weigering een naar het oordeel van de commissie passend beroep of andere passende arbeid te aanvaarden;
 - c. indien recht bestaat op een wettelijke uitkering en de uitkering van de kerken daarop in mindering wordt gebracht of geweigerd wordt een wettelijke uitkering aan te vragen;
 - d. indien geen ernstige pogingen worden ondernomen zinvolle arbeid hetzij buiten hetzij binnen de kerken te verrichten;
 - e. bij overlijden, behoudens bijzondere omstandigheden, ter beoordeling door de commissie.
- 2.10 Voor de hoogte en de duur van de uitkeringen zijn bepalend de door de GS vastgestelde voorlopige of definitieve specifieke regelingen. Bij het ontbreken daarvan zal uitkering maximaal kunnen plaats vinden tot en met het kalenderjaar waarin de volgende synode plaats vindt en voorts zoveel langer als overeen stemt met hetgeen door die synode wordt besloten.
- 2.11 De commissie brengt rapport uit van haar bevindingen aan de volgende synode.
3. Voor losgemaakte predikanten zal een voorlopige regeling worden vastgesteld / is een voorlopige regeling

- ling vastgesteld bij de behandeling van rapport 5-A (8.02) van commissie 7. De regeling gaat direct in. De regeling zal definitief worden vastgesteld door de GS van 2001.
4. Vastgesteld wordt de volgende direct ingaande "Voorlopige regeling voor begeleiding van repatrierende missionaire predikanten":
 - 4.1 De regeling heeft betrekking op voortijdige terugkeer of terugkeer door het verstrijken van de overeengekomen termijn.
 - 4.2 Indien zes maanden na het werkloos worden nog geen beroep is, ontvangen is er sprake van uitzonderlijke situatie waarop deze regeling van toepassing is.
 - 4.2 De betrokken dienaar des Woords zal vanaf dat moment worden begeleid door een commissie, die is samengesteld namens de kerk waaraan hij is verbonden en de zendende deputaten. De kerk waaraan hij is verbonden is daarbij de samenroeper. Indien deze kerk dat wenst kan begeleiding worden gevraagd aan de door de GS ingestelde Commissie voor begeleiding van predikanten, die voortijdig hun ambtelijke dienst hebben beëindigd.
 - 4.3 De in 4.2 bedoelde commissie zal onder meer de volgende taken uitvoeren:
 - a. persoonlijke begeleiding van de predikant en zijn gezin in de ontstane situatie;
 - b. verkenning van de mogelijkheden, die kunnen leiden tot een beroep;
 - c. verkenning van de mogelijkheden om andere passende betaalde arbeid te verrichten;
 - d. zonedig verkenning van de mogelijkheden tot bijscholing en omscholing;
 - e. zonedig verkenning van de mogelijkheden om andere arbeid te verrichten ten dienste van het kerkverband;
 - f. het in goed overleg met de predikant komen tot een volgorde van acties ten einde alsnog arbeid te verwerven;
 - g. de vaststelling in overleg met zendende deputaten van de uitkering en de controle op uitbetaling daarvan;
 - h. rapportage over de ontwikkelingen aan de kerkenraad en de zendende deputaten;
 - i. voorts alles wat naar het oordeel van de commissie dienstig kan zijn om de gestelde doelen te bereiken.
 - 4.4 De begeleiding is erop gericht alle maatregelen te nemen, die kunnen leiden tot aanvaarding van een passend beroep naar art. 4 of 6 K.O., dan wel passende arbeid die niet strijdig is met de naam en de eer van een dienaar des Woords. In het laatste geval is sprake van een bijzondere taakuitoefening. Zolang deze voortduurt blijft de band met de kerk waaraan hij is verbonden bestaan. De predikant behoudt daarbij zijn radicaal met alle daaraan verbonden rechten en plichten. Indien voor het verkrijgen van passende arbeid omscholing nodig is kan de commissie besluiten tot vergoeding van de hiervoor gemaakte kosten. Predikanten, die de leeftijd van 57 jaar en zes maanden hebben bereikt op de datum van intreding van de werkloosheid worden daarbij vrijgesteld van de verplichting andere passende arbeid te aanvaarden.
 - 4.5 De commissie wordt door de betrokken predikant, de kerk waaraan hij is verbonden en de zendende deputaten voorzien van alle informatie die relevant is voor de beoordeling van de situatie en de uitvoering van haar werkzaamheden. De predikant kan tegen enige beslissing van de commissie in beroep gaan bij de classis waartoe de kerk behoort waaraan hij is verbonden. De mogelijkheid van beroep heeft geen opschortende werking.
 - 4.6 Indien er geen mogelijkheid is passende arbeid te verkrijgen kan de commissie erna bemiddelen, dat de dienaar des Woords tijdelijk arbeid verricht ten behoeve van het kerkverband of een of meer plaatselijke gemeenten.
 - 4.7 De predikant ontvangt een door de kerk waaraan hij is verbonden op voorstel van de begeleidingscommissie toe te kennen uitkering op basis van het traktement, dat hij van deputaten ontving in het jaar voorafgaand aan de beëindiging van zijn dienst, te weten van 100% gedurende 3 maanden na beëindiging van de arbeidsovereenkomst met deputaten, 90% gedurende de daarop volgende negen maanden, 80% gedurende de daarop volgende 12 maanden, 70% gedurende de daarop volgende 12 maanden, waarna geen uitkering meer zal worden verstrekt, met een vakantietoeslag van 8% en de van toepassing zijnde overhevelingstoeslag en overige wettelijk voorgeschreven toeslagen, vermeerderd met ten minste een woonvergoeding conform de door Deputaten Financiële Zaken vastgestelde bijtelling voor de predikantskosten en 50% van de ziektekostenpremie tot een maximum van premie klasse 2b voor de ouders en klasse 3 voor de kinderen.
 - 4.8 Op de uitkering worden in mindering gebracht inkomsten uit arbeid en bedrijf die tezamen met de uitkering 115% van de in art. 4.7 bedoelde basis te boven gaan en voor de echtgenote inkomsten boven de 40% van die basis.
 - 4.9 De te verstrekken uitkering is voor rekening van de zendende deputaten.
 - 4.10 Het recht op uitkering vervalt:
 - a. op de eerste dag van een aangegaan dienstverband, waaronder ook begrepen bevestiging in een nieuwe beroeping;
 - b. bij weigering een naar het oordeel van de commissie passend beroep of andere passende arbeid te aanvaarden;
 - c. indien en voorzover recht ontstaat op een emeritaatsuitkering;
 - d. indien recht bestaat op een wettelijke uitkering en de uitkering van de kerken daarop in mindering wordt gebracht of geweigerd wordt een wettelijke uitkering aan te vragen;
 - e. indien geen ernstige pogingen worden ondernomen zinvolle arbeid hetzij buiten hetzij binnen de kerken te verrichten;
 - f. bij overlijden.
 5. Op (andere) predikanten krachtens art. 6 K. O., die hun dienst voortijdig beëindigen is de onder 4 vast-

gestelde voorlopige regeling van toepassing, met dien verstande dat inkomsten uit vroegere arbeid en uit vermogen op de uitkering in mindering worden gebracht en dat de te verstrekken uitkering voor rekening zal zijn van deputaten OBA.

- 6.1 Er wordt een studietoelating ingesteld van drie leden met kennis en ervaring ten aanzien van kerkrecht, sociale wetgeving, arbeidsrecht en financiën.
- 6.2 De commissie heeft tot taak:
- zo mogelijk een regeling op te stellen met algemene richtlijnen voor begeleiding van en uitkering aan predikanten, die voortijdig hun dienst hebben beëindigd, in aanmerking nemend, dat aan het ambt van predikant geen persoonlijke permanente status kan worden toegekend, voorts onder meer rekening houdend met ontwikkelingen in de sociale wetgeving en met regelingen in de samenleving terzake van werkloosheid, afvloeiing en herplaatsing en aandacht gevend aan een juiste doorbelasting van de kosten binnen het kerkverband;
 - te bevorderen, dat er voldoende onderlinge afstemming is tussen de sub a bedoelde regeling en de vastgestelde specifieke voorlopige regelingen voor begeleiding van en uitkering aan toegewezen predikanten, repatriërende missionaire predikanten en (andere) predikanten krachtens art. 6 K.O.;
 - in plaats van de specifieke regeling van 1986 voor afgezette predikanten een geactualiseerde specifieke regeling te ontwerpen voor begeleiding van en uitkering aan predikanten, die zijn geschorst/afgezet en eventueel predikanten, die het ambt hebben verlaten, een regeling die in een juiste verhouding dient te staan tot de andere begeleidingsregelingen;
 - een specifieke aangepaste regeling op te stellen voor begeleiding en uitkering in geval van emeritering wegens:
 - het bereiken van het maximaal aantal dienstjaren of de 65 jarige leeftijd, daarbij uitgaande van afstemming van de uitkering op het aantal volle jaren van vervulling van het predikantsambt in de gemeenten van ons kerkverband (met inbegrip van de jaren waarvoor voor betrouwbare premie aan de emeritaatskas is afgedragen) in relatie tot het (eventueel nader vast te stellen) aantal jaren dat recht geeft op volle emeritaatsuitkering of
 - het eerder optreden van gehele dan wel gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid of eerder overlijden, daarbij uitgaande van uiteindelijke redelijke afstemming van de uitkering op de mate waarin daaraan voorafgaand sprake was van deeltijdarbeid en op de mate van arbeidsongeschiktheid, steeds met inachtneming van verworven rechten en aanvaardbare gewekte verwachtingen bij thans hun dienst vervullende predikanten;
 - te rapporteren aan de volgende generale synode en daarin levensvoorstellen voor te leggen.
- 6.3 Deputaatschappen zijn gehouden informatie te verstrekken aan en overleg te plegen met de commissie indien deze daarom vraagt.
7. Ten aanzien van de navolgende door leden van deze synode reeds eerder bij de bespreking van rapport 9 ingediende voorstellen/amendementen te besluten zoals daarbij wordt voorgesteld:

Amendementen op commissievoorstel 3, ingediend door L. Groenewold, A.J. de Jong, H. Postema

- Aanhel. "Aan artikel 4 K.O." te wijzigen in "Aan artikel 11 K.O."
- Tekst: "indien de dienaar" wijzigen in "indien een dienaar".

Beoordeling

Thans wordt onder 6 voorgesteld een studietoelating te benoemen. Gezien de taken van die commissie is aanpassing van de kerkorde momenteel nog niet actueel. Het oude voorstel 3 is daarmee vervallen.

Voorstel 7.1

De indieners uitnodigen hun amendementen in te trekken.

Amendementen op de commissievoorstellen 2 en 3, ingediend door J.W. van Peit en A. Hilbers

Voorstel 2: "Regeling voor begeleiding van predikanten die voortijdig hun dienst hebben beëindigd"

2.1 "De in deze regeling bedoelde voortijdige beëindiging..."

2.2 "Onder deze regeling valt:"

2.4 "na het voortijdig beëindigen van zijn dienst". (Zo ook 2.5-c).

Voorstel 3: "indien een dienaar des Woords voortijdig zijn dienst beëindigt..."

"Regeling voor begeleiding van predikanten, die voortijdig hun dienst hebben beëindigd".

Beoordeling

Uw commissie heeft deze voorstellen overgenomen in haar voorstellen in rapport 9-A.

Voorstel 7.2

De amendementen te aanvaarden.

Amendementen op commissievoorstel 2, ingediend door H. Postema

2.2, c en d laten vervallen

2.14: toevoegen: f. bij geen predikant meer zijn in de C.G.K.;

g. bij het recht op het recht op emeritering.

2.9: "... op basis van het minimumtraktament volgens deputaten Financiële Zaken..."; voorts wat betreft de uitkering: 3 maanden 100%, 9 maanden 90%, 12 maanden 70%, vervolgens 70%

2.11: te dragen door: 1e drie maanden kerkenraad c.q. deputaatschap; vervolgens geheel van onze kerken;

Beoordeling

2.2: De nieuwe voorstellen van de commissie zijn anders van opzet waardoor aan de bedoeling van het amendement wordt voldaan resp. waardoor het amendement redactioneel niet meer actueel is.

2.14: Daarvoor geldt hetzelfde als voor 2.2.

2.9: Eerste deel van het amendement: commissie 7 acht het niet juist ruimte te laten voor de veronderstelling, dat het traktament van onze predikanten lager zou kunnen zijn dan overeen komt met het minimum-advies van Deputaten Financiële Zaken. Daarom gaat uw commissie uit van het werkelijk traktament en strekt haar voorstel dus verder dan dat van br. Postema. Uw commissie neemt om deze reden het amendement niet over.

Tweede deel van het amendement: Dit leidt tot levenslange doorbetaling ongeacht de aard van de situatie. Zoals nader in rapport 9-A is onderbouwd, is daar kerkordelijk geen grond voor. Dit amendement is niet te combineren met de essentie van de door uw commissie voorgestelde regeling.

2.11: Dit amendement hangt samen met 2.9 en is niet verenigbaar met de essentie van de door uw commissie voorgestelde regeling.

Voorstellen 7.3

2.2 en 2.14: De voorsteller uitnodigen deze amendementen in te trekken.

2.9 en 2.11: Deze amendementen afwijzen.

Voorstel ingediend door H. Postema

Nieuw voorstel 6: Voor afgezette predikanten regeling GS 1986, waarbij na 3 maanden leningsvorm.

Beoordeling

De regeling van 1986 voor afgezette predikanten wijkt op essentiële onderdelen af van de door uw commissie voorgestelde regeling en is daar niet mee te combineren. Uw commissie wijst dus dit voorstel af en stelt overigens thans voor een specifieke regeling voor dit doel te laten ontwerpen door de in te stellen studietoelatingcommissie.

Voorstel 7.4

Dit voorstel-Postema afwijzen.

Aanvullende opmerking

Voor goed begrip attendeert commissie 7 nog op het volgende: In dit rapport 9-A is een voorstel 4 opgenomen voor een specifieke voorlopige regeling voor repatriërende missionaire predikanten. In dat voorstel is zoveel mogelijk de tekst gevolgd zoals die wordt voorgesteld door de Studietoelatingcommissie. Op enkele onderdelen is er echter essentieel verschil tussen die beide teksten. Het voorstel van de Studietoelatingcommissie gaat uit van levenslange uitkering, voor een belangrijk deel door deputaten OBA. Uw commissie is van oordeel, dat daarvoor geen kerkordelijke grond is en dat het voorts financieel niet kan. Overigens moet ook worden bedacht, dat de Studie- en Adviescommissie tegelijkertijd omstandig blijkt geeft moeite te hebben met levenslange doorbetaling ongeacht de omstandigheden.

G. van Westrienen, rapporteur.

BULAGE 106

Art. 279

RAPPORT 4-B VAN COMMISSIE 7 INZAKE HET RAPPORT VAN DEPUTATEN ART. XIII K.O. (EMERITIKAS)

De bespreking van de rapporten 4 en 4-A van commissie 7 heeft op onderdelen mede plaats gevonden in een breder kader. Ten aanzien daarvan werd besluitvorming aangehouden omdat nader beraad nodig bleek in samenhang met andere rapporten van commissie 7. Dit nadere beraad heeft inmiddels plaats gevonden. Het nu voorliggende rapport 4-B dient dan ook op onderdelen mede gelezen en bezien te worden tegen de achtergrond van andere nader uitgewerkte rapporten en daarin opgenomen gewijzigde voorstellen, met name rapport 9-A.

Voor dit rapport 4-B is van belang het in rapport 9-A opgenomen voorstel 6 tot het instellen van een studietoelatingcommissie.

Tijdens de behandeling ter synode van rapport 4 en 4-A zijn voorstellen ingediend, die nog niet zijn afgehandeld.

Met inachtneming van het voorgaande volgen thans herziene voorstellen van commissie 7, die in de plaats komen van haar voorstellen in rapport 4 en 4-A en waarin tevens de dienstwijze is verwerkt van commissie 7 ten aanzien van de nog niet afgehandelde voorstellen uit de synode.

Voorstellen

Uw commissie stelt u voor om het volgende te besluiten:

- Deputaten wordt dank gezegd voor hun omvangrijke en nauwgezette beleidsvormende en uitvoerende arbeid.
- Aan deputaten wordt medegedeeld, dat is besloten, dat niet wordt overgegaan tot samenvoeging van de pensioenfondsen van de Theologische Universiteit en van de Emeritikas naar art. 13 K. O.
- Niet wordt overgegaan tot het sluiten van een risicoverzekering voor de uitkeringen aan weduwen en wezen.

4. De koppeling van de uitkeringsgrondslag aan het geadviseerde minimumtraktament van een predikant met ten dienstjaren wordt ook voor de komende drie jaar gehandhaafd.
5. Art. 13 K.O. toevoeging 1a laatste regel wordt gewijzigd in: "de Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering Zelfstandigen (WAZ) in te dienen."
6. Art. 7 van de instructie wordt gewijzigd door de eerste alinea als volgt vast te stellen: "Een gehuwde of ongehuwde emerituspredikant ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritkas, dat deze tezamen met haar eventuele ANW- of AOW-uitkering 50% van de uitkeringsgrondslag bedraagt, en hij ontvangt voorts 10% van de AOW-uitkering van een gehuwde, respectievelijk ongehuwde voor degenen die 65 jaar en ouder zijn."
(N.B.: "en hij ontvangt voorts" is een redactionele wijziging door commissie 7 in voorstel 8.9 van deputaten).
7. Art. 12 van de instructie wordt gewijzigd door de eerste alinea's als volgt vast te stellen: "Een predikantsechgenote, die weduwe wordt en geen kinderen heeft te verzorgen, ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritkas, dat deze tezamen met haar eventuele ANW- of AOW-uitkering 50% van de uitkeringsgrondslag bedraagt en zij ontvangt voorts 20% van de ANW-uitkering, respectievelijk 10% van de AOW-uitkering en een toelag van f 650,- per jaar. Indien zij één kind dan wel twee of meer kinderen heeft te verzorgen, ontvangt zij een zodanige uitkering uit de emeritkas, dat deze tezamen met haar eventuele ANW- of AOW-uitkering gelijk is aan 60% respectievelijk 70% van de uitkeringsgrondslag en zij ontvangt voorts 20% van de ANW-uitkering respectievelijk 10% van de AOW-uitkering."
Verder wordt in de derde alinea "16" vervangen door "18".
(N. B.: De tekst is gevolgd van voorstel 8. 10 van deputaten. Verder is "en zij ontvangt voorts", een redactionele wijziging door comm. 7. Ook heeft comm. 7 "c.g." vervangen door "respectievelijk".)
8. Art. 13 van de instructie wordt vervangen door de volgende tekst: "Art. 13. Aan weduwen, die recht hebben op een uitkering ingevolge de ANW doch bij wie dit recht in verband met de inkomensvoets niet of niet geheel tot een uitkering leidt, wordt deze korting niet door de emeritkas gecompenseerd."
9. Art. 14 van de instructie wordt gewijzigd en als volgt vastgesteld:
"Op de weduwenuitkering ingevolge artikel 12 en 13 van deze instructie wordt in mindering gebracht:
a. het weduwenpensioen, waarop de weduwe recht heeft op grond van de pensioengerechtigde diensttijd, die haar echtgenoot voor zijn overlijden heeft doorgebracht in functies voor en/of nevenfuncties tijdens zijn ambtsperiode. Bij een eerder huwelijk tevens het weduwenpensioen waarop zij recht heeft uit dat huwelijk.
b. de korting op de AOW-uitkering, die voortvloeit uit het niet-verzekerd zijn gedurende het verblijf buitenlands;
c. de halfwezenuitkering en/of het wezenpensioen waarop een kind als bedoeld in artikel 12 recht heeft;
d. voor weduwen beneden de 65 jaar, die geen recht hebben op een uitkering ingevolge de ANW, de uit arbeid verkregen inkomsten, waaronder begrepen uitkeringen en eigen pensioen.
Alle in dit artikel genoemde inhoudingen worden slechts toegepast voorzover het pensioen en/of de uit arbeid verkregen inkomsten een bedrag van 15% van het aanvaardbare minimumtraktament van predikanten met 10 dienstjaren te boven gaan."
10. In art. 15 van de instructie worden de volgende wijzigingen aangebracht:
"AWW" wordt vervangen door "ANW" (4x).
"AAW" wordt vervangen door "Wajong c.g. WAZ".
Aan de laatste regel wordt toegevoegd: "voor wezen van 16 - 20 jaar".
De eerste regel van de tweede alinea wordt als volgt gewijzigd: "Wordt de ANW-uitkering voor een volle wees beëindigd of ingetrokken" enz.
11. In art. 20 van de instructie worden de volgende wijziging aangebracht:
Schrappen het zinsdeel: ", of, indien het totaal-bedrag van de uitkeringen welke in dat jaar zullen moeten worden gedaan, meer is, aan laatstgenoemd totaal-bedrag."
12. Voor het vermogensbeheer worden de volgende bepalingen vastgesteld:
 1. Aan Deputaten art. 13 K.O. wordt verzocht zo spoedig mogelijk te komen tot benoeming van een adviseur voor het vermogensbeheer. Deze dient gekwalificeerde kennis en ervaring te hebben in het opereren op de onderscheidene beleggingsmarkten. De adviseur dient in te stemmen met en te (doen) handelen overeenkomstig deze bepalingen. Deputaten kunnen, gehoord de penningmeester, de benoeming van de adviseur ongedaan maken. Indien geen adviseur in functie is treedt de penningmeester in zijn plaats.
 2. De effecten worden in depot gegeven bij het hoofdkantoor van een grote bankinstelling.
 3. De adviseur houdt contact met een daar werkzame hooggekwalificeerde professionele beleggingsdeskundige met als doel voor wat betreft mutaties in dit vermogen flexibel af te stemmen op de ontwikkelingen op de onderscheidene beleggingsmarkten.
 4. De penningmeester van deputaten is jegens deputaten verantwoordelijk voor de beleggingstransacties. Deze transacties behoeven vooral de (telefonische) goedkeuring van de penningmeester. De penningmeester kan zich laten bijstaan door beleggingsdeskundigen, al dan niet lid zijnde van deputaten art 13 K.O.
 5. De penningmeester brengt één maal per halfjaar schriftelijk verslag uit aan deputaten over de sinds de vorige verslaggeving uitgevoerde transacties, de daaruit geresulteerdde samenstelling van de beleggingsportefeuille (effecten en bank- en glosald) tegen marktwaarde, de voor de nabije toekomst verwachte liquiditeiten en globale voornemens voor beleggingstransacties. De penningmeester zendt aan de adviseur een exemplaar toe van dat verslag. De adviseur dient in de gelegenheid te worden gesteld en is voorts desgevraagd gehouden, daarop zijn toelichting te geven.

6. Bij beleggingstransacties dient speculatie te worden vermeden. Zo zijn transacties met geleend geld en termijntransacties niet toegestaan.
7. Bij het aankoopbeleid wordt primair uitgegaan van de jaarlijkse bijdragen van kerken en deputaatschappen, giften en legaten, rente en dividend en voorts aflossingen, onder aftrek van verplichtingen op korte termijn. Indien daartoe aanleiding bestaat kan ook verkoop van effecten plaats vinden en herbelegging van de vrijkomende middelen.
8. Indien het totaalbedrag van aan- en verkopen van effecten in een kalenderjaar hoger wordt dan 30% van de koerswaarde van de effectenportefeuille per 1 januari van dat jaar is voor verdere transacties vooraf instemming nodig van deputaten.
9. Belegging in aandelen dient zich te richten op fondsen, die een trendmatig gezonde koersontwikkeling te zien hebben gegeven en die kennelijk bij professionele beleggers breed vertrouwen genieten.
10. De belegging in aandelen dient te worden gespreid over een redelijk aantal fondsen en tegelijkertijd over diverse soorten fondsen, zoals de financiële sector, industrie, handel en onroerend goed.
11. De koerswaarde van het in aandelen belegd vermogen dient voorshands niet hoger te worden dan 20 à 30% van de koerswaarde van de totale effectenportefeuille vermeerderd met de liquiditeiten.
12. In zeer bijzondere omstandigheden kan van deze richtlijnen worden afgeweken met instemming van de adviseur en krachtens besluit van deputaten.
13. Desgevraagd kunnen ook andere deputaatschappen worden geadviseerd met betrekking tot het beheer van hun vermogen.
13. Er zal worden overgegaan tot het opnieuw benoemen van deputaten
14. Aan deputaten wordt verzocht bij volgende rapportages de geactualiseerde tekst toe te voegen van de voor hen vastgestelde instructie, tenzij een herziene tekst van de K. O. met de geactualiseerde tekst van deze instructie beschikbaar is.
15. t/m 18 (naar aanleiding van de navolgende door synodeleden ingediende voorstellen terzake van rapport 4 en 4-A van commissie 7):

Voorstel ingediend door ds. Konving, ds. Gosterbroek, A. Bijkerk, M. Baan en J.C. van Beveren

Voorstel Emeritkas art. 13 K.O.

In het kader van de samenwerkingsgemeenten met de N.G. Kerken en in het daar voorkomende speciale geval, dat een Chr. ger. predikant voor een deel werkt als predikant voor de Ned. Gerel. Kerken, dat de emeritaatslasten voor de betrokken predikant ten laste van de wederzijdse kerken dienen te worden gebracht naar rato van de ledentallen van de twee gemeenten.

Beoordeling

De bijdrage vanuit onze kerken aan de Emeritkas vindt plaats onafhankelijk van de vraag of in de gemeente een predikant werkzaam is krachtens een aanvaard beroep. Het ligt op de weg van de samenwerkingsgemeente naar rato van het aantal chr. ger. leden de emeritaatsbijdrage aan de chr. ger. Emeritkas te voldoen.

Voorstel 15

Een samenwerkingsgemeente dient bij te dragen aan de chr. ger. Emeritkas op basis van het aantal chr. gereformeerde leden.

Voorstellen ingediend door G. van Brenk, L. Groenewold, A. J. de Jong, J. W. Overeem en H. Postema

Aanvulling voorstellen

15. a. Een commissie op te dragen te onderzoeken onder welke voorwaarden en kosten predikanten ondergebracht kunnen worden bij een pensioenfonds.
- b. Een commissie te benoemen bestaande uit twee deputaten (art. 13 K. O.) en drie deskundigen te bestudering van in a. genoemde materie.
- c. De synode van 2001 van advies te dienen.

Beoordeling

Deputaten hebben meegedeeld, dat ook bijkens eerder verrichte studies onderbrenging bij een pensioenfonds gegeven de door onze kerken gehanteerde emeritaatsregeling tot kostenstijging leidt en thans niet tot de mogelijkheden behoort. Door uw commissie wordt in haar rapport 9-A voorgesteld (voorstel 6) een studietoelichting te benoemen ten behoeve van regelingen in gevallen van voortdijg buiten dienst raken van predikanten. Daarbij gaat het ook om specifieke regels voor emeritaatsuitkering in bijzondere situaties. De in toenemende mate ontstaande knelpunten, die voortvloeien uit de wijze waarop onze kerken tot nu toe de emeritaatsregeling hanteren worden niet opgelost door onderbrenging van onze predikanten bij een pensioenfonds.

Dat is een ander onderwerp; indien men daarover opnieuw zou willen nadenken is het nodig eerst nadere regels te treffen om aan de toename van bedoelde knelpunten het hoofd te kunnen bieden.

Voorstel 16

Niet in te stemmen met de voorstellen van br. Van Brenk c.s.

Voorstellen ingediend door Quant, den Buffer, Visser, Jonkman

1. dep. op te dragen zich in het licht van de huidige maatschappelijke ontwikkelingen en de algemene financiële situatie van onze kerken, te bezinnen op de vraag naar de wenselijkheid en haalbaarheid van een wijziging van het bestaande stelsel en overige voorwaarden en hierover aan de synode 2001 concrete voorstellen te doen.
2. dep. op te dragen zich te bezinnen op mogelijkheden conform dep. voorstel B. 1.

- voorstel 2 vervallen
voorstel 3 vervallen
- in de voorstellen 9, 10, 12 de referenties aan 40 dienstjaren vervallen.
- dep. op te dragen met voortvarendheid uitvoering te geven aan hun voornemen terzake van een beleggingscommissie.

Beoordeling

- en 2: Deze voorstellen zijn in aangepaste redactie verwerkt in de herziene voorstellen van commissie 7. De voorstellen 1 en 2 schieten overigens tekort voor wat betreft ook te nemen noodzakelijke besluiten voor toepassing in de komende drie jaar.
- De voorstellen 2 en 3 van rapport 4 van commissie 7 worden in de nieuwe voorstellen eerst in studie gegeven aan eerderbedoelde commissie zodat besluitvorming daarover thans niet opportuun is.
- idem.
- Deputaten hebben laten weten, dat hun voornemen terzake van een beleggingsbeleid fundamenteel verschilt van het voorstel van uw commissie. Dat is juist. Het verschil zit hiern, dat uw commissie flexibiliteit verlangt in het beleggingsbeleid, binnen het kader van algemene grenzenstellende richtlijnen. Die flexibiliteit ontbreekt in de zienswijze van de deputaten, die is verwoord door hun penningmeester. Bedoelde flexibiliteit is van wezenlijk belang voor de groei van het vermogen en dus voor de uitkeringsmogelijkheid. Die flexibiliteit is bij elk gerenommeerd pensioenfonds aanwezig. Ook in een pensioenfonds waarin onze predikanten eventueel "zouden worden ondergebracht".

Voorstel 17

Niet in te stemmen met voorstel 1 en 2 van ds Quant c.s.
In te stemmen de voorstellen 3 en 4 van ds Quant c.s. in afwachting van de resultaten van nadere studie.
Niet in te stemmen met voorstel 5 van ds Quant c.s.

Voorstel ingediend door ds J. Bosch, ds J. Groenleer, ds A.P. van Langerweide

De G. S.,

overwegend,

- dat tegen de achtergrond van ingrijpende veranderingen elders in de samenleving in verband met uitkeringen en pensioenen, de bestaande regelingen in verband met emeritering steeds meer een eigen vreemdsoortig karakter krijgen;
- dat regelmatig problemen ontstaan wanneer predikanten vrijwillig of onvrijwillig hun ambtsbediening voortijdig beëindigen;
- dat onderzoek door deputaten emeritikas in het verleden niet geleid heeft tot voorstellen om te komen tot wijziging van de bestaande regelingen in verband met de emeritaatsuitkeringen;
- dat enkele voorstellen van deputaten en van commissie 7 een gedeeltelijke aanpassing inhouden van de bestaande regelingen aan ontwikkelingen in verband met uitkeringen en pensioenen elders in de samenleving;

van oordeel,

- dat het voor gemeenten en predikanten van belang is, dat inzake uitkeringen en pensioenrechten bij vrijwillige of onvrijwillige beëindiging van het dienstverband duidelijkheid en zekerheid geboden worden;
- dat aansluiting bij regelingen elders in de samenleving in verband met uitkeringen en pensioenen voor meer duidelijkheid en zekerheid kan zorgen;
- dat aansluiting bij regelingen elders in de samenleving in verband met uitkeringen en pensioenen kan zorgen voor meer rechtsgelijkheid onder predikanten in verschillende werksituaties;

besluit:

- deputaten emeritikas op te dragen om zich opnieuw te bezinnen op mogelijkheden om aansluiting te zoeken bij regelingen elders in de samenleving in verband met uitkeringen en pensioenen;
- hierover te rapporteren aan de volgende GS

Beoordeling

De overwegingen van indieners worden door commissie 7 onderschreven en behoeven de sandacht van de in te stellen studiecommissie.

Voor het van oordeel van indieners geldt hetzelfde.

Het door indieners voorgestelde besluit heeft de instemming van commissie 7 met dien verstande, dat zij dit heeft verwerkt in de opdracht aan de studiecommissie, die zich voor dat doel kan laten bijstaan onder meer door deputaten emeritikas.

Voorstel 18

Het voorstel van indieners over te nemen door het te verwerken in de opdracht aan de studiecommissie.

G. van Westrienen, rapporteur

BILAGE 107

Art. 289

RAPPORT 3-B (ALS VERVOLG OP RAPPORT 3-A) VAN COMMISSIE 7 INZAKE HET RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR HET STUDIEFONDS

Bij de bespreking in de synode van rapport 3-A is uitgesproken, dat het niet mogelijk is voor de komende drie jaar een definitieve regeling vast te stellen.

Aan deputaten is gevraagd om aan de synode van 2001 een voorstel te doen voor een andersoortige regeling voor financiële ondersteuning van studenten.

Tevens is deputaten gevraagd deze synode te laten weten of en in hoeverre er een mogelijkheid is om voor de komende drie jaar tot vermindering te komen van de bijdragen, die door de thans studerende worden ontvangen om langs deze weg nog enige mogelijkheid te scheppen voor ondersteuning aan nieuw toetredende studenten.

Ook is gevraagd om de regeling ten aanzien van de vermogenspositie van studenten in relatie tot de kwijtscheiding van ontvangen leningen nader te bezien.

Commissie 7 heeft daarover nader overleg gepleegd met deputaten. Daarbij is overwogen om eventueel voor de komende drie jaar de bijdrage uit de kerken hoger te stellen dan de voorgestelde f 2 per lid per jaar als dit ten behoeve van de geleidelijkheid van de overgang naar de andersoortige regeling van 2001 nodig zou zijn.

Deputaten hebben daar nader over gerapporteerd aan commissie 7. Hun rapportage is als bijlage aan dit rapport gehecht (vanwege het korte tijdsbestek voorhands als kopie van het ontvangen exemplaar). Een gedeelte, dat persoonlijke gegevens bevat is daarvan weggelaten; de inhoudelijke betekenis daarvan wordt behandeld in het vervolg van dit commissierapport.

Uit de bijlage blijkt, dat de financiële sleun aan de thans studerende wordt vermindert. Het normbedrag voor nieuw toetredende wordt verder verlaagd. Ook zal meer dan voorheen rekening worden gehouden met de vermogenspositie van de studenten. De mate van kwijtscheiding wordt vermindert.

Uitgaande van de thans studerende, vermeerderd met twee studenten die zich naar verwachting binnenkort zullen aanmelden, met toepassing van de gewijzigde normen en zonder rekening te houden met nog andere nieuwe aanvragen berekenen deputaten, dat voor de komende drie jaar f 489.580 nodig zal zijn. Dat is bijna f 2,20 per lid per jaar. Indien de bijdrage per lid per jaar gesteld zou worden op f 3 dan zou er circa f 185.000 "loekruimte" ter beschikking komen hetgeen voldoende zou zijn voor 2,5 nieuwe student gedurende de gehele periode van drie jaar, aldus deputaten.

Voor goed begrip wijst uw commissie op het volgende structurele aspect van dit onderwerp:

Bij volledige ondersteuning kost een student volgens het nieuwe normbedrag plus f 4.000 kostenvergoeding f 22.000 per jaar. Uitgaande van een nutsituatie en van daaruit toetreding van 1 nieuwe student per jaar zal bij een studieduur van 6 jaar na zes jaar het aantal studenten constant 6 bedragen. In totaal is dan voor drie jaar nodig f 398.000 of f 1,75 per lid per jaar, een bedrag, dat overeenkomt met dat van commissierapport 3. Een bijdrage van f 2 per lid biedt dan wat ruimte voor de kosten van deputaten voor het vormen van enige reserve ten behoeve van het opvangen van schommelingen in de uitgaven.

De bijdrage per lid is nieuw en moet worden ingepast in het totaal van de kerkelijke bijdragen, ten laste van andere kassen, binnen de draagkracht van de kerken. Uw commissie is van oordeel, dat vanaf 2001 moet worden vastgehouden aan een bijdrage van maximaal f 2 per lid per jaar.

Daarmee is overigens niet alles gezegd. Indien het gemiddeld bedrag per student lager komt te liggen dan f 22.000 (onder meer door gebruik van de nieuwe vermogenstoets of door bijdragen van kerkenraden voor studenten uit hun gemeente) kunnen bij een bijdrage van f 2 meer studenten van de regeling gebruik maken en/of het bedrag van f 2 kan omlaag. De thans gepresenteerde nieuwe richtlijnen leiden ook tot meer terugbetaling van de ontvangen leningen. Daarmee is door deze deputaten in hun opstelling geen rekening gehouden. Ook dit kan deputaten meer aanslag bieden. Bij dit alles moet steeds worden bedacht, dat de van de kerken te vragen bijdrage per lid nieuw is en dat deze bijdrage naar het oordeel van uw commissie structureel maximaal f 2 mag bedragen. Deputaten zouden ook kunnen bezien of nog andere bronnen van inkomsten kunnen worden aangeboord.

Tenigerend naar de thans gegroeide situatie wordt zoals gezegd voor de komende drie jaar dus een uitgavenpatroon verwacht, dat f 2,20 per lid per jaar vergt en waarin 2 nieuwe studenten voor de gehele periode zijn begrepen.

Wanneer wij ook nu uitgaan van het structurele uitgangspunt van toetreding van gemiddeld 1 nieuwe student per jaar op basis van het volle normbedrag, betekent dit de aanwezigheid van gemiddeld 2 nieuwe studenten gedurende de gehele periode van de komende drie jaar. En die twee studenten zijn zoals gezegd reeds in de berekening aanwezig.

Indien de komende drie jaar zou worden uitgegaan van een hogere bijdrage dan f 2,20 per lid met de bedoeling om meer nieuwe studenten toe te laten dan de reeds genoemde zal dat in 2001 opnieuw leiden tot een verwacht uitgavenpatroon, waarvoor een bijdrage uit de kerken nodig is, hoger dan het door uw commissie voorgestelde bedrag van maximaal f 2.

Indien thans de bijdrage voor de komende drie jaar hoger wordt gesteld dan f 2,20 per lid per jaar met het oogmerk om gemiddeld meer dan twee studenten op basis van het volle normbedrag tot de studie toe te laten is dat niet een beslissing voor slechts drie jaar maar ook voor de volgende periode (n).

Een dergelijke beslissing past niet in het totaalbeeld van commissie 7 zoals neergelegd in haar rapport 16-A.

Gezien het verwachte aantal afstuderenden in 2001 zullen er met ingang van 2002 op basis van een bijdrage van f 2 uit de kerken 2 nieuwe studenten voor de gehele volgende periode kunnen worden toegelaten en zal er nog enige ruimte zijn voor een derde nieuwe student. Gemiddeld dus wat hoger dan successievelijk 1 nieuw toetredende student per kalenderjaar. In de loop van 2001 zal daarvoor reeds voorbereidend werk gedaan kunnen worden, zeker als aan het eind van 2001 het aantal van deze studenten beneden de 6 zou dalen.

Uw commissie kan eventueel instemmen met een bijdrage uit de kerken van f 2,50 (in plaats van f 2,20) per lid per jaar alleen voor de komende drie jaar, mits de daardoor ontstaande extra ruimte wordt bestemd als buffer voor het opvangen van schommelingen in het uitgavenpatroon, niet voor toelating van meer studenten dan genoemde twee (overeenkomend met toetreding van 1 student per kalenderjaar).

Voorstellen

(N. B. Deze voorstellen dienen ter vervanging van de eerder gedane voorstellen)

Behoudens voorstel 1 doet uw commissie u de volgende voorstellen in nauw overleg met deputaten Studiefonds:

1. Deputaten dank te zeggen voor het verrichte werk.
2. De bestaande voorlopige Uitvoeringsregeling in artikel 4 van het Reglement voor het Studiefonds wordt na amendering volgens besluit 3 en met inachtneming van besluit 4 gehandhaafd als een voorlopige regeling.
3. Artikel 4 van de onder besluit 2 bedoelde voorlopige Uitvoeringsregeling wordt nader vastgesteld overeenkomstig de tekst, die daarvoor is opgenomen in bijlage 1 van het rapport van Deputaten voor het Studiefonds met dien verstande, dat de daar vermelde bepalingen 1, 5, 8.3 en 9 worden vervangen door de volgende tekst:
 1. 1.1 Een student, die via het admittie-examen is toegelaten tot de studie aan de Theologische Universiteit Apeldoorn en geen recht heeft op gemengde studiefinanciering (WSF), maar kan aarden dat hij zonder een soortgelijke financiering niet in zijn levensonderhoud kan voorzien, kan een bijdrage aanvragen ten laste van het studiefonds.
 - 1.2 Na via het admittie-examen te zijn toegelaten zal de studie voor degene, die financiële ondersteuning van Deputaten voor het Studiefonds behoeft, kunnen aanvragen zodra deze deputaten die ondersteuning toezeggen.
 - 1.3 Deputaten zullen geen ondersteuning toezeggen indien en zolang de hun ter beschikking gestelde financiële middelen daarvoor niet toereikend zijn.
 - 1.4 Bij de toezegging zal worden vermeld, dat de ondersteuning wordt verleend voor de periode waarvoor de begroting van deputaten is vastgesteld en zolang ondersteuning in deze periode nodig is en deputaten daarvoor middelen beschikbaar hebben. Voorts zal worden vermeld, dat indien nodig verlenging zal plaats vinden indien een volgende generale synode daarvoor opnieuw voldoende middelen ter beschikking stelt.
6. De bijdrage uit het studiefonds wordt ter beschikking gesteld als renteloze lening.
- 8.3 Indien de aanvrager geen predikant wordt of een benoeming tot bijzondere arbeid aanvaardt (art. 6 K. O.) of overgaat tot een andere staat des levens (art. 11 K. O.) of als predikant het verband van onze kerken verlaat, dient hij naast de verplicht af te lossen lening ook het op dat moment nog resterende deel van de oorspronkelijk kwijt te schelden lening af te lossen in nader overeen te komen termijnen.
9. In bijzondere gevallen waarin de regeling niet voorziet of leidt tot een onredelijke uitwerking beslissen deputaten in overleg met het curatorium, voorzover de hun ter beschikking staande financiële middelen toereikend zijn.
4. Deputaten zullen voor het overige de voorlopige uitvoeringsregeling bedoeld in voorgaande besluiten hanteren overeenkomstig hun voorstel voor aanpassingen daarvan, overgelegd bij rapport 3-B van commissie 7.
5. Deputaten wordt opgedragen, in aanmerking nemende het ter synode van 1998 dienaangaande besprokene, aan de GS van 2001 binnen de grens van maximaal f 2,00 per kerkd per jaar een andersoortige regeling ter definitieve vaststelling voor te leggen voor financiële steun aan studenten, die geen gebruik kunnen maken van de studiefinancieringsregeling van de overheid.
7. Uit het studiefonds worden geen bijdragen verstrekt na beroepaansluiting.
8. Opnieuw deputaten en secundi te benoemen.

BIJLAGE bij rapport 3-B van commissie 7:

'Voorstel aanpassingen voorlopige uitvoeringsregeling studiefonds', overgelegd door Deputaten Studiefonds

G. van Westrienen, rapporteur.

Voorstel aanpassingen voorlopige uitvoeringsregeling studiefonds

Bij de aanpassing van de voorlopige uitvoeringsregeling is een onderscheid gemaakt tussen 'oude' en 'nieuwe' studenten.

Onder een 'oude' student wordt verstaan, een student die op 1 december 1998 een bijdrage uit het studiefonds ontvangt

Voorgestelde maatregelen voor 'oude' studenten:

Verlaging norm-bijdrage

- De sinds de synode van 1996 doorgevoerde verhoging van de norm-bijdrage wordt in fasen ongedaan gemaakt.

In dit kader worden de norm-bijdragen als volgt verminderd:

- met ingang van 1 januari 1999 150 per maand
- met ingang van 1 januari 2000 300 (cumulatief) per maand
- met ingang van 1 januari 2001 430 (cumulatief) per maand

Derhalve wordt de huidige norm-bijdrage ad 2.430 als volgt vastgesteld:

- per januari 1999 2.280
- per 1 januari 2000 2.130
- per 1 januari 2001 2.000

Wijziging '80-20'-regeling

- Onder de huidige voorlopige regeling wordt van de totale studieschuld (= het totaalbedrag van de in de loop der jaren ontvangen bijdragen, exclusief kostenvergoedingen) 80% geleidelijk kwijtscholden. Het resterende deel, 20%, moet worden terugbetaald. Deze verhouding wordt gewijzigd als volgt:

- 70% van de studieschuld wordt kwijtscholden
- 30% van de studieschuld moet worden terugbetaald

Vermogenstoets

- De invloed van eventueel aanwezig vermogen op de bijdrage uit het studiefonds wordt aanmerkelijk aangescherpt

De nieuwe regeling kan op dit punt als volgt worden omschreven:

- Indien de student op het moment van aanvraag van, een bijdrage, i.c. op 1 januari van elk jaar en voor het eerst op 1 januari 1999 een vermogen bezit van 50.000 of meer, wordt aan hem geen bijdrage toegelaten.
- Het vermogen wordt hierbij bepaald op de wijze zoals thans in de voorlopige uitvoeringsregeling is vermeld.
- Indien het beschikbare vermogen niet in liquide vorm aanwezig is en geen hypothecaire lening op de eigen woning kan worden verkregen, kan worden bezien of aan de student een rentedragende en volledig af te lossen overbruggingslening kan worden verstrekt.
- Indien een student na afstuderen door het betrekken van een pastorie zijn eigen woning verkooft en hierbij een positief vermogenssaldo realiseert, dient dit vermogenssaldo, (deels) te worden aangewend voor een extra aflossing van de (eventueel) opgebouwde schuld aan het studiefonds, exclusief bovenbedoelde overbruggingslening. Deze extra aflossing bedraagt 30% van de studieschuld of (als het vermogenssaldo lager is) is gelijk aan het bedrag van het vermogenssaldo.
- Deze extra aflossing is additioneel ten opzichte van de normale aflossing van 30% in het kader van '70-30'-regeling. De extra aflossing is in tegenstelling tot de normale aflossing ineens verschuldigd. Het vermogenssaldo wordt bepaald als het verschil tussen de gerealiseerde verkoopwaarde van de woning enerzijds en het bedrag van de hypothecaire schulden op het moment van aanvraag van een bijdrage uit het studiefonds anderzijds.

- De wijziging van bovenbedoelde '80-20'-regeling in een zgn. '70-30'-regeling alsmede de toepassing van bovenvermelde vermogenstoets geldt voor de bijdragen die vanaf 1 januari 1999 worden verstrekt. Voor de bijdragen die tot en met 31 december 1998 zijn verstrekt blijft de thans geldende voorlopige uitvoeringsregeling van kracht.

Voorgestelde maatregelen voor 'nieuwe' studenten

- De norm-bijdrage voor nieuwe studenten wordt vanaf heden verlaagd naar 1.500 per maand.
- De bovenvermelde '70-30'-regeling wordt voor nieuwe studenten gewijzigd in '60-40'. Dat wil zeggen:
 - 60% van de studieschuld wordt geleidelijk kwijtscholden
 - 40% van de studieschuld moet worden terugbetaald
- Bovenstaande vermogenstoets wordt vanaf 1 januari 1999 volledig toegepast voor nieuwe studenten.
- Voor het overige gelden de bepalingen van de huidige voorlopige uitvoeringsregeling.

BIJLAGE 108

Art. 285

RAPPORT 12 COMMISSIE 5 KERKELIJKE VERHOUDINGEN

De commissie heeft kennis genomen van de voorstellen in relatie tot het voorstel tot besluit t.a.v. samenwerkingsgemeenten c.q. samenwerkende gemeenten.

1. Voorstel J. Groenleer

Van oordeel:

2. De woorden 'zonder meer' schrappen.
3. toevoegen na onomkeerbaar proces: 'en als een geschenk van God'
- 'toch' vervangen door 'kerkrechtelijk'

Spreekt uit:

1. 'dat wat op plaatselijk niveau met de N.G.K. bereikt is, bestendig kan blijven, maar' schrappen.
- 'die' vervangen door 'de'
- 'geheel' schrappen (overbodig)

2. Voorstel M. van der Sluis/B. de Romph

De GS

Constateernde:

- dat deputaten contact onderhouden hebben met het samenwerkingsoverleg.

- dat deputaten niet erg gerust zijn over de ontwikkelingen zoals die in het samenwerkingsoverleg zichtbaar worden;
- dat alle samenwerkingsgemeenten zich vóór het besluit van de Landelijke Vergadering inzake het diaconambt verklaard hebben.

Overwegende:

- dat de samenwerkingsgemeenten het gevoel gekregen hebben dat er in het eigen C.G. kerkverband niet veel begrip is voor deze gemeenten;
- dat bijlage 6 KO een voorlopige regeling is.

Besluit:

- deputaten op te dragen om:
 1. met de samenwerkingsgemeenten te spreken over de consequenties van de keuzen die gemaakt zijn;
 2. de kerkrechtelijke positie van de samenwerkingsgemeenten nader te stipuleren.

3. Voorstel

Vragen en voorstellen tot wijzigingen J. Westervink (deputaten).

1. in rapport 6 van die 5 sub 2a: 1e alinea - laten vervallen.
2. in rapport 6 van die 5 sub 2a: 2e alinea - toevoegen na "constateer, dat..." "naar het oordeel van de samenwerkingsgemeenten".
3. in rapport 6 van die 5 sub 2a: 3e alinea - het is onjuist te spreken over "behoren tot...".
4. "van oordeel ... 6" staat op gespannen voet met "spreekt uit ... 3".
5. in "spreekt zich uit ... 2" toevoegen na "samenwerkende gemeente" en "samenwerkingsgemeenten".

De commissie heeft zich bezonnen op de voorstellen.

t.a.v. voorstel 1

Van oordeel:

2. De commissie stelt u voor om misverstand te voorkomen "zonder meer" te vervangen door "niet zomaar".

Van oordeel:

3. De commissie gaat accoord met de toevoeging 'en als een geschenk van God' De commissie neemt over dat 'toch' vervangen wordt door 'kerkrechtelijk'.

sprekt uit:

1. De commissie neemt dit voorstel niet over omdat ze correspondeert met 'van oordeel 2' van ons rapport. Derhalve moet 'die' niet vervangen worden.
2. De commissie is van mening dat het woord 'geheel' een nadere stipulatie is van 'van oordeel 4' van ons rapport.

t.a.v. voorstel 2.

constaterende:

1. De commissie neemt dit voorstel niet over omdat de intentie van het voorstel verwoord wordt in 'overweging 2'.
2. De commissie neemt dit voorstel niet over omdat de intentie van het voorstel verwoord wordt in 'constatering'.
3. De commissie neemt dit voorstel gewijzigd over als 'constatering 3: dat alle samenwerkingsgemeenten zich voor de vrouwelijke diaken hebben uitgesproken'.

3 wordt 4 etc.

overwegende:

1. De commissie neemt dit voorstel niet over omdat de intentie van het voorstel ligt opgesloten in 'overweging 3'.
2. De commissie neemt dit voorstel niet over omdat deze overweging overbodig is.

Besluit:

1. De commissie neemt dit voorstel niet over omdat de verwoording te vaag is geformuleerd.
2. De commissie neemt dit voorstel niet over omdat haar 'besluit 2' verderstrekkend is nl. dat deputaten ook de opdracht krijgen om de volgende synode met voorstellen te dienen.

t.a.v. voorstel 3

t.a.v.

1. De commissie stelt u voor de 1e alinea als volgt te wijzigen: "de samenwerkingsgemeenten..."; zijn Almere, Alkmaar, Arnhem, Lelystad en Nieuwegein;
2. de commissie stelt u voor de toevoeging over te nemen;
3. de commissie stelt u voor "behoren tot" te vervangen door "het functioneren in...";
4. de commissie is van mening dat er inderdaad sprake is van een zekere spanning tussen "van oordeel

- 6", en spreekt uit 3. "De commissie stelt u voor in" 'van oordeel 6' te spreken over "een nadere kerkrechtelijke positiebepaling van de samenwerkingsgemeenten";
5. de commissie neemt de voorgestelde toevoeging over.

Tenslotte: de commissie voegt nog één besluit toe aan haar besluiten:

besluit 3. Deputaten te bedanken voor al hun werk.

De commissie stelt u derhalve voor:

De generatie synode

overwegende:

1. dat de synode van 1995 van oordeel was dat er aandacht diende te worden besteed aan de positie van de samenwerkingsgemeenten en dat de deputaten in verband daarmee de opdracht kregen deze aandacht te geven, zowel aan de samenwerkingsgemeenten als aan de samenwerkende gemeenten.
2. dat de deputaten via hun afgevaardigden op de hoogte gebleven zijn van de activiteiten van het Samenwerkingsoverleg.
3. dat de deputaten in een aantal ontmoetingen contact hebben onderhouden met zowel de samenwerkingsgemeenten als de samenwerkende gemeenten;

constaterende:

1. dat de deputaten spreken van teleurstellende ervaringen in hun contacten met zowel het Samenwerkingsoverleg als met de samenwerkingsgemeenten;
2. dat in de samenwerkingsgemeenten het proces van eenwording niet alleen als onomkeerbaar, maar ook als een geschenk van God wordt ervaren;
3. dat samenwerkingsgemeenten zich voor de vrouwelijke diaken hebben uitgesproken;
4. dat de deputaten de contacten met de samenwerkende gemeenten als bemoedigend en samenbindend hebben ervaren;
5. dat men in de samenwerkende gemeenten algemeen van gedachte is, dat wat bereikt mocht worden in de contacten met de plaatselijke NGK niet prijs gegeven moet worden;
6. dat de eigen positie waarin de samenwerkingsgemeenten in de loop der tijd beland zijn, nog niet eerder kerkrechtelijk onderzocht werd;

van oordeel:

1. dat zowel de samenwerkingsgemeenten als de samenwerkende gemeenten tot het zoeken naar en verdiepen van contacten met de NGK gekomen zijn ingevolge de oproepen, die in het verleden meer dan eens door de generale synode zijn gedaan;
2. dat het daarom niet verantwoord kan worden geacht de op deze wijze tot stand gekomen relatie zomaar op te geven;
3. dat wat in de samenwerkingsgemeenten wordt gezien als een onomkeerbaar proces en als een geschenk van God, niettemin kerkrechtelijk valt onder een voorlopige regeling, zoals bijlage 6 K.O. duidelijk laat zien;
4. dat de ruimte die door samenwerkingsgemeenten gevraagd wordt op gespannen voet kan komen te staan met de loyaliteit die tegenover het CG kerkverband verwacht mag worden;
5. dat het beroep dat door samenwerkingsgemeenten gedaan wordt op het feit, dat men behalve tot het verband van de CGK ook tot de NGK behoort wel begrijpelijk is, maar tevens spanningen kan oproepen binnen het eigen kerkverband;
6. dat het onder 3 t/m 5 genoemde vraagt om een nadere kerkrechtelijke positiebepaling van de samenwerkingsgemeenten;

sprekt uit:

1. dat wat op plaatselijk niveau met de NGK bereikt is, bestendig kan blijven, maar dat nu de samensprekingen op landelijk niveau niet konden worden voortgezet, in die bestaande plaatselijke contacten behoedzaamheid mag worden verwacht;
2. dat van alle samenwerkende- en samenwerkingsgemeenten verwacht mag worden dat zij zich geheel zullen houden aan de in de CGK geldende Kerkorde inclusief het ondertekeningsformulier alsmede aan de besluiten van meerdere vergaderingen;
3. dat de kerkrechtelijke positie van de samenwerkingsgemeenten nader onderzocht en omschreven dient te worden, waarbij met het hiervoor onder 2. genoemde nadrukkelijk rekening gehouden dient te worden;

en besluit:

1. de samenwerkingsgemeenten en de samenwerkende gemeenten van deze uitspraak op de hoogte te stellen;
2. deputaten de opdracht te geven de kerkrechtelijke positie van de samenwerkingsgemeenten in overleg met de betrokken gemeenten te onderzoeken en dienaangaande voorstellen aan de volgende Generale Synode te doen;
3. deputaten te bedanken voor al hun werk en opnieuw deputaten te benoemen.

De wijzigingen in 2.a. de samenwerkingsgemeenten zijn:

"De samenwerkingsgemeenten zijn Almere, Alkmaar, Arnhem, Lelystad en Nieuwegein.

Uw commissie constateert dat naar het oordeel van de samenwerkingsgemeenten het proces van éénwording onomkeerbaar is, en dat een ontkenning van dit gegeven door de kerken de samenwerkingsgemeenten in een gewetensconflict zouden brengen. Dit proces wordt door hen gezien en beleefd als een geschenk van God. Het stemt hen tot dankbaarheid. Tegelijk moet door de samenwerkingsgemeenten bedacht worden, dat het functioneren in twee kerkverbanden wederzijdse beïnvloeding tot gevolg heeft. De rest van 2.a. wordt niet gewijzigd.

Rapporteur H. v.d. Heuvel

BIJLAGE 109
Art. 286

RAPPORT 11 COMMISSIE 5 KERKELIJKE VERHOUDINGEN

De commissie heeft kennis genomen van het voorstel van de broeders J. Groenleer en G.C. den Hertog in relatie tot het voorstel van de commissie, verwoord in het slot van haar rapport 1.

Voorstel G.C. den Hertog/J. Groenleer:

Deputaten op te dragen zich in het licht van de Heilige Schrift te bezinnen op de vraag welk gewicht aan zaken als eigen kerkelijke cultuur, eigen kerkelijke identiteit en de bewaring van interne kerkelijke eenheid gegeven mag worden én op welke wijze de kerk van Christus in het besef van en onder het beslag van Christus' gebod om eenheid van de zijnen en op weg naar zijn toekomst, daarmee heeft om te gaan. De commissie heeft zich op dit voorstel bezonnen.

De commissie is van mening dat het eerste deel van dit voorstel een goede aanvulling is op de intentie van ons voorstel tot besluit. Het 2e deel van dit voorstel wordt als vanzelfsprekend verondersteld. Vandaar dat de commissie dit onderdeel niet overneemt.

De commissie is van mening dat deputaten voor de eenheid van gereformeerde kerken in Nederland zich moeten bezinnen op de relatie tussen het landelijk kerkverband en de zelfstandige plaatselijke gemeente met het oog op contacten met gereformeerde belijders in Nederland.

De commissie stelt u voor:

De generale synode constaterende dat

1. op weg naar de eenheid van gereformeerde belijders in Nederland door deputaten eenheid en correspondentie reeds decennialang intensieve besprekingen worden gevoerd;
2. in deze besprekingen wel vorderingen zijn gemaakt maar tot op heden geen blijvende resultaten in de zin van federatie of éénwording op landelijk niveau kon worden bereikt;
3. het uitblijven van deze resultaten mede samenhangt met de interne verscheidenheid van de aan de bespreking deelnemende kerken;
4. op het niveau van de plaatselijke zelfstandige gemeenten soms sprake is van duidelijke onderlinge herkenning en een vruchtbare samenwerking tussen gemeenten van verschillende kerkenovertuigingen;
5. samenspreking en samenwerking op plaatselijk vlak soms door omstandigheden niet alleen gewenst maar ook noodzakelijk kunnen zijn;

van oordeel dat

1. het bijbelse gebod om in Christus' naam de eenheid te zoeken met allen die Zijn naam liefhebben voor alle tijden blijvend geldig is;
2. de zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente ook inzake samenspreking en samenwerking met andere gemeenten van gereformeerde belijders krachtens het gereformeerde kerkrecht van betekenis is;
3. ten gevolge van de voortgaande secularisatie kerken van gereformeerde belijders zich voor steeds grotere problemen gesteld zien;
4. in verband met het sub 1., 2., 3. genoemde het principeel, kerkrechtelijk en praktisch onjuist zou zijn wanneer het proces van samenspreking en samenwerking op plaatselijk niveau geheel geblokkeerd zou worden door het ontbreken of uitblijven van positieve resultaten van samenspreking op het niveau van deputaten;
5. omgekeerde het sub 4. genoemde proces op geen enkele wijze een bedreiging mag betekenen voor het goed functioneren binnen het eigen kerkverband;

besluit

1. deputaten voor de eenheid van gereformeerde belijders in Nederland op te dragen zich te bezinnen op de relatie tussen het landelijk kerkverband en de zelfstandige plaatselijke gemeente met het oog op de vraag welke mogelijkheden er zijn voor interkerkelijk overleg en samenwerking op plaatselijk niveau zonder negatieve gevolgen voor de eenheid van eigen kerkverband;
2. en de deputaten voor de eenheid van gereformeerde belijders in Nederland op te dragen zich in het licht van de Heilige Schrift te bezinnen op de vraag welk gewicht aan zaken als eigen kerkelijke cultuur, eigen kerkelijke identiteit en de bewaring van interne kerkelijke eenheid gegeven mag worden.
3. van deze tweeledig bezinning rapport uit te brengen aan de volgende Generale Synode.

rapporteur H. v.d. Heuvel

BIJLAGE 110
Art. 297

RAPPORT 16A VAN COMMISSIE 7 INZAKE HET RAPPORT VAN DEPUTATEN FINANCIËLE ZAKEN

De omvangrijke en gevarieerde arbeid door deputaten verricht ten behoeve van de kerken is op duidelijke wijze in hun uitgebreide rapportage onder uw aandacht gebracht. Onderdeel 8 van die rapportage geeft uw commissie aanleiding tot de volgende opmerkingen.

8. Omslagen komende periode

Dit betreft de door de GS ten behoeve van de kerkelijke kassen gevraagde bijdragen per (doop- en belijdend) lid van onze kerken.

Voorzover uw commissie zicht heeft op de maatschappelijke positie van de leden van onze kerken tezamen meent uw commissie, dat een reële en substantiële stijging van het totaal van de bijdragen aan de kerkelijke kassen niet mag worden verlangd. Het rapport van deputaten F.Z. wijst in dezelfde richting. Dat betekent een maximale verhoging, die overeenstemt met de inflatie over de afgelopen drie jaar. Uw commissie deelt die opvatting. Het totaal van f 76 kan dan stijgen tot f 82 per lid.

Voorts is uw commissie van oordeel, dat er redenen zijn voor wijziging van de mate van toedeling van dit totale bedrag aan elk van de kassen. Enerzijds zijn er deputaatschappen, die vrijwel uitsluitend zijn aangewezen op een zeer geringe en voor hun werk ook te geringe bijdrage voor hun kerkelijke kas en anderzijds zijn er deputaatschappen, waarvoor hoge bijdragen worden verlangd, die voorts omvangrijke andere inkomsten genieten en voor wie expansie van hun werkterrein vooral vanwege financiële ruimte een onontkoombare noodzaak is.

Enerzijds woestelt ons kerkverband binnen de landsgrens met hinderlijke financiële krapte; diverse aan de synode uitgebrachte rapporten getuigen daar expliciet of impliciet van. Anderzijds wordt een tegen die achtergrond onevenredig bedrag ter beschikking gesteld voor werk buiten onze landsgrenzen.

Uw commissie is van oordeel, dat van een ieder mag worden verlangd het onevenwichtige van deze situatie in te zien evenals bereidheid om een meer evenredige verdeling van de beschikbare middelen te helpen bevorderen.

Nader toegespitst op een aantal kerkelijke kassen heeft uw commissie met behulp van de bijlage 1 en 4 bij de voorbereiding van haar voorstellen voor de hoogte van de bijdragen voor de periode 1999 - 2001 ook het volgende laten meewegen:

1. Theologische Universiteit

Deputaten F.Z. merken op, dat de T.U. de overige inkomsten - uitgaande van het gemiddelde van de afgelopen zes jaar - met f 150.000 per jaar te laag heeft begroot.

Indien dit bedrag ook in de komende drie jaar zou worden ontvangen zou de gevraagde bijdrage van f 4 dus met f 2 kunnen worden verminderd. De ontvangst van dit bedrag is echter niet zeker.

Voorts achten deputaten het vermogen van de T.U. onder de huidige omstandigheden voldoende. Uw commissie sluit zich daarbij aan.

Naar zich laat aanzien zullen de subsidie-inkomsten voor de komende drie jaar redelijk vast zijn.

Wellaar is er in de T.U. behoefte aan structurele versteviging van de positie van de universiteit, maar toekomstplannen hiervoor zijn nog onvoldoende duidelijk, mede in verband met nog onzekere omgevingsfactoren zoals samenwerking met en ontwikkelingen bij andere theologische opleidingen.

Ook anderszins is niet gebleken van nieuwe plannen, die in de komende drie jaar een tekort op de rekening zouden kunnen veroorzaken.

Uw commissie meent dan ook, dat voor de komende drie jaar f 3,50 per lid voldoende is. In het kader van haar algemene overwegingen meent de commissie niet verder dan dit bedrag te moeten gaan. Of dit ook nog in 2001 voldoende zal zijn is niet te voorzien. Er zal dan naar bevind van zaken moeten worden gehandeld.

2. Studiefonds

De bijdrage, die voor het Studiefonds wordt gevraagd is nieuw. Gegeven de bovenvermelde algemene uitgangspunten voor het vaststellen van het totaal van de bijdragen voor de landelijke kerkelijke kassen gaat een nieuwe bijdrage ten koste van de andere kassen. Dat onderstreept nog extra de problematiek van dit fonds zoals deze werd behandeld in de rapporten 3 en 3a van uw commissie.

Uw commissie heeft reeds moeite om u voor dit doel de in haar rapport 3 genoemde bijdrage van f 1,75 per lid per jaar voor te stellen. Er zou naar een vorm van sponsoring moeten worden gezocht, die niet ten laste van de kerken komt. Een verhoging met f 0,25 op grond van rapport 3a is bedoeld voor maximaal drie jaar, te weten zolang nodig om aan de thans reeds lopende verplichtingen te kunnen voldoen. (N.B.: Inmiddels wordt nog nader overleg gepleegd door commissie 7 met deputaten Studiefonds en T.U. over een verdere verhoging van de bijdrage, alleen voor de komende 3 jaar, om nog enige ruimte te hebben voor nieuw aan te gaan verplichtingen. Dit overleg is nog niet afgerond.)

4. Ementkas

Uw commissie stelt als bijdrage voor f 26,50 per lid per jaar. Zij heeft deze bijdrage berekend op basis van aantal predikanten x 21,5% van het minimumtraktament. Zie het deputatenrapport. Deze keuze is gemaakt op grond van het commissierapport onder 7.2.

10. Onderlinge Bijstand en Advies

Zie de toelichting van deputaten. Zie ook rapport 10 van uw commissie.

Node legt uw commissie zich neer bij de door deputaten OBA voorgestelde bezuiniging door wijziging van de instructie. Voor ondersteuning van de plaatselijke kerken zou meer gedaan moeten kunnen worden. Helaas ziet uw commissie daar thans geen mogelijkheden voor.

De door deputaten OBA voorgenomen reservering voor werkloos wordende predikanten kan grotendeels vervallen vanwege de door uw commissie daarvoor in haar rapport 9 gedane voorstellen.

Gezien het grote belang van het werk van deze deputaten voor het voortbestaan van onze kerken binnen de landsgrenzen stelt uw commissie voor, de bijdrage te stellen op f 10 per lid per jaar.

14. Buitenlandse Zending

Het stemt tot dankbaarheid, dat de leden van onze kerken met veel inspanning op vele wijze de grote bedragen bijeen weten te brengen, die deputaten van hen verlangen voor het bedrijven van buitenlandse zending. Dit heeft geleid tot langdurige zendingsactiviteit op vele plaatsen wijd verspreid over de wereld. Het rapport van deputaten Zending bevat daarvan een lange opsomming. De uitgaven zijn keurig gesplitst per zendingsgebied. De overzichten wekken de indruk, dat deputaten het geheel stevig in de hand hebben. En tot op zekere hoogte zal gesteld kunnen worden, dat dit ook het geval is.

Toch rijst de vraag of deputaten een zodanig zicht op het geheel hebben, dat zij inderdaad in staat zijn hun voornaamste taak, te weten het sturen op hoofdlijnen, op doelmatige wijze uit te voeren en daarvan verslag te doen aan de synode.

Bij de behandeling van hun rapport is uit de synode opgemerkt, dat het rapport wel een opsomming geeft van feitelijkheden, maar dat niet blijkt wat de strategie is in het deputatenbeleid. Dat inzicht is nodig opdat de synode ook haar eigen verantwoordelijkheid kan dragen voor de verslagperiode en voor de toekomst.

Uw commissie stuit bij haar beoordeling van de financiële kant van het zendingsgebeuren op een soortgelijke vraag. Het heeft bij haar verbazing gewekt, dat bij een huidige bijdrage vanuit de kerken van f 20,80 deputaten voor de volgende periode menen een bijdrage van f 29,75 te kunnen voorstellen.

Bovendien hebben deputaten zich zeer ingespannen om uw commissie te (doen) bewegen ermee accoord te gaan, dat de omvangrijke bedragen, die zij plegen te ontvangen aan legaten niet tot de jaarlijkse inkomsten behoeven te worden gerekend (zie uw besluit naar aanleiding van rapport 1 van uw commissie) maar dat die bedragen uitgegeven zouden kunnen worden aan extra zendingsactiviteiten. Zonder te kunnen aangeven wat voor incidentele of structurele activiteiten daarvoor geprogrammeerd zijn. Aan uw commissie werd in samenhang daarmee meegedeeld, dat aan deputaten zending niets zou kunnen worden verweten als zij "desgevraagd en incidenteel op de één of andere manier zouden aangeven, dat de redactie van een testament of schenkingsacte op beweerde wijze kan worden ingevuld: voor algemene zendingsdoeleinden of voor extra zendingswerk buiten de begrote zendingsactiviteiten om." Uw commissie wijst er op, dat dit misschien formeel juridisch waar kan zijn maar dat het aldus beïnvloeden van eenvoudige en goedgelovige erflater op gespannen voet staat met de goede naam van kerkelijke vergaderingen, die daarvoor verantwoordelijk zijn. Voorts is het uit oogpunt van optimaal financieel beleid niet goed beperkende bepalingen op een legaat uit te lokken waarvan de betekenis onduidelijk is, noch ook uit oogpunt van bestuurlijk beleid omdat de synode het zo gebruiken van legaten heeft afgewezen.

Verder nam uw commissie kennis van de mededelingen van deputaten F.Z. in hun rapportage bij de rekeningen resp. de begroting van Zending over een vermoedelijk in wording zijnde bestemmingsreserve van f 500.000, over het door deputaten oprichten van een "Stichting Domus", over het in hun begroting opnemen van nieuw werk voor f 1.000.000 en voor een uitbreiding van het secretariaat voor f 150.000.

Naar aanleiding van deze incidentele gegevens vraagt uw commissie zich af of deputaten Zending nog wel beleidsmatig zicht hebben op het financiële gebeuren waarvoor zij verantwoordelijk zijn jegens de synode en op de financiële zorgen van ons kerkverband over ons binnen de landsgrenzen voortbestaan, het kerkverband waardoor deputaten worden gedragen.

Uw commissie kan niet aan de indruk ontkomen, dat bij zending versterking nodig is van bedrijfsmatig management; de daaraan eventueel verbonden kosten dienen gezocht te worden begraven te zijn in de door de GS goedgekeurde taakstellende begroting voor zendingsdeputaten.

Uw commissie is voorts van mening, dat de bijdrage van de kerken aan Zending verminderd kan worden zonder dat het werk van zendingsdeputaten bij doelmatig management behoefte te worden beperkt en voorts verminderd moet worden om tegemoet te komen aan de financiële noden van het kerkverband. Uw commissie stelt voor, de bijdrage voor zending te stellen op f 2,50 + f 15,00.

15. Hulpverlening in Binnen- en Buitenland

Uw commissie is van oordeel, dat het redelijk is de kosten van deputaten meer dan tot nu toe in rekening te brengen bij de opbrengsten van acties waarin naar verhouding zeer grote bedragen omgaan.

Voorts acht uw commissie het nodig ook hier de financiële zorgen van het kerkverband te laten mee wegen. Uw commissie stelt voor, de bijdrage vast te stellen op f 1,50 en f 1,25.

Voorstellen

Uw commissie stelt u voor als volgt te besluten:

- De minimum-bijdragen per (doop)lid per jaar voor de kerkelijke kassen worden voor de jaren 1999, 2000 en 2001 als volgt vastgesteld:

	Bijdrage '96 - '98	Gevraagd	Advies dep. FZ	Voorstel comm. 7
1. T.U.	3,84	4,00	4,00	3,50
3. Studiefonds	0,00	4,90	3,00	2,00
4 Emeriti	22,80	29,30	29,40	26,50
5. Varenden	1,40	1,68	1,60	1,60
6. Kerkjeugd	2,80	3,10	3,10	3,10

7. Gezondheidszorg	2,00	2,50	2,20	2,20
8. ADMA	5,00	6,24	5,50	5,50
10. OBA	8,40	12,30	9,50	10,00
12. Evangelisatie	3,98	5,80	5,50	5,80
13. Israël	1,64	2,12	1,72	1,70
14. Zending	4,80	29,75	5,00	2,50
	16,00		17,85	15,00
15. Hulpverlening	1,78	2,50	1,90	1,50
	1,60	1,75	1,75	1,25
TOTAAL	76,00	105,94	92,02	82,15

- De kashoudende deputaatschappen worden geïnformeerd over de voor hen vastgestelde minimum-bijdragen; hun wordt opgedragen hun begrotingen voor de jaren 1999, 2000 en 2001 daarop af te stemmen; zij worden gemachtigd tot het doen van geraamde uitgaven binnen de aldus gecorrigeerde begrotingen.
- De begroting van deputaten KAB wordt goedgekeurd.

G. van Westrienen, rapporteur

BULAGE 111

Art. 297

RAPPORT 16-B VAN COMMISSIE 7 INZAKE HET RAPPORT VAN DEPUTATEN FINANCIELE ZAKEN (9.23)

Dit rapport stuit aan op de behandeling van rapport 16 van commissie 7. Tijdens de behandeling werden voorstellen ingediend, waarover uw commissie het volgende opmerkt:

Voorstellen H. Postema

- Enkele voorstellen werden gedaan voor wijziging van de hantering van de overhevelings toeslag, met een onderbouwing van juridisch- en administratief-technische aard. Ze zijn door de generale synode ter overweging in handen gegeven aan deputaten, die zich daarvoor zullen beraden in het kader van de aan deputaten opgedragen taken, over welk beraad zij br. Postema bij gelegenheid kunnen informeren en waarover zij zonodig aan de GS van 2001 kunnen rapporteren.
- Inzake de rechtspositieregeling, uitvoeringsregeling III, werd voorgesteld Klasse 2B te vervangen door Klasse 3 omdat in veel ziekenhuizen 2B niet meer aanwezig is. Dit voorstel is eveneens ter overweging in handen gegeven van deputaten in het kader van de hun opgedragen taken.

Beide voorstellen behoeven geen verdere behandeling door de synode.

Voorstel 1: Uit te spreken, dat voorstel 1 en voorstel 2 geen verder behandeling behoeven door de synode.

Voorstel L.G. Boogerd

Deputaten te verzoeken er zorg voor te dragen, dat adresgegevens niet aan derden verkocht noch ter hand worden gesteld.

Bij de bespreking hiervan wordt opgemerkt, dat deputaten KAB adresbestanden beheren en deze aan gebruikers ter beschikking stellen tegen vergoeding van de gemaakte kosten en met in acht name van de wettelijke zorgvuldigheidseisen. In geval van onjuist gebruik kan daarover contact worden opgenomen met deputaten KAB.

Voorstel 2: Uit te spreken, dat dit voorstel geen verdere behandeling behoeft door de synode.

Voorstel L. Groenewold, A.J. de Jong, H. Postema, Van Roekel, Den Butter, Hilbers, Bosch, Boogerd, Van Amstel

De Generale Synode,

kennis genomen hebbend van:

- het rapport van Deputaten Financieel met daarin o.a. de gegevens van tractementen en vergoedingen in de diverse kerken
- het rapport van de commissie
- de bespreking op de synode overwegend
 - dat de kerken verantwoordelijk zijn dat predikanten zonder zorg van het evangelie kunnen leven
 - dat het in andere kerken niet ongebruikelijk is om met meer dan 10 periodes te rekenen
 - dat deputaten eerder voorstellen hebben gedaan om te komen tot 15 periodes
 - dat er zowel onduidelijkheid als ongelijkheid is i.a.v. de vergoeding van de vaste kosten die predikanten maken
 - dat er grote verschillen zijn in woonsituatie en daardoor in kosten
 - dat er onduidelijkheid is over het aantal vrije zondagen, vakantiedagen en studiedagen

van oordeel

- dat het alleszins redelijk is om met 15 periodes te rekenen

- dat het dienstig is en de duidelijkheid kan vergroten wanneer er richtlijnen zijn voor de vaste kosten die predikanten maken
- dat het nodig is om in de adviezen rekening te houden met verschillen in woonsituatie
- dat richtlijnen t.a.v. vrije zondagen, vakantiedagen en studiedagen gewenste duidelijkheid kunnen geven

besluit

- deputaten op te dragen in het advies aan de kerken het aantal periodes te verlagen tot 15
- deputaten op te dragen richtlijnen te geven voor de vaste kosten die predikanten maken
- deputaten op te dragen in hun adviezen rekening te houden met verschillen in woonsituatie
- deputaten op te dragen richtlijnen t.a.v. vrije zondagen, vakantie- en studiedagen te verstrekken.

De generale synode heeft hierover advies gevraagd aan Deputaten Financiële Zaken. Deze hebben daarover inmiddels schriftelijk commentaar van beschouwend afd. gezonden aan commissie 7, die dit vervolgens met deputaten heeft besproken. Dit leidt uw commissie tot de nu volgende toelichting resp. voorstellen:

Verlenging minimumtraktamentsschaal

De traktamentsschaal van 10 dienstjaren is kort in relatie tot een totaal van b.v. 40 dienstjaren. In dat opzicht is een vraag tot verlenging begrijpelijk.

Verlenging naar boven is dan van betekenis voor kerkenraden, die bij de vaststelling van het traktament niet boven de minimumschaal uitgaan. Voor die kerkenraden zullen de traktamentkosten thans of na verloop van tijd een stijging ondergaan.

Ook de kosten van deputaten OBA zullen door verlenging van de schaal kunnen stijgen.

Verlenging van de schaal zal voorts leiden tot een stijging van het bedrag per lid per jaar, dat moet worden afgedragen voor de emerititas, tenzij die stijging wordt voorkomen door verlaging van het gehanteerde opslagpercentage op het minimumtraktament.

Verlenging van de schaal naar boven leidt overigens niet tot lastenverlichting van jonge predikanten. Verlenging van de schaal naar beneden betekent lastenverzwaring voor jonge predikanten. Deputaten wijzen er op, dat het aanvanktraktament in onze kerken hoger ligt dan in andere kerken.

Richtlijnen voor vrije zondagen, studieverlof, verhuizing en kosten van stoffering

De GS 1995 heeft deze richtlijnen opgenomen in de concept-beroepsbrief en daar een toelichting op gegeven, die deputaten voldoende achten. Zie de Acta van de GS 1995 bijlage 82/5.1 (btz: 523 en 524), in het bijzonder de toelichting op de beroepsbrief 'sub c, d, f en h.

Verschillen in woonsituatie

Indien een predikant een woning koopt kunnen de kosten wel eens aanmerkelijk hoger zijn dan de reguliere vergoeding, die men ontvangt (een vergoeding vergelijkbaar met de huur van een passende woning). Dit vindt soms zijn oorzaak in de wijze van financiering. Wordt een hypotheecaire lening afgesloten gecombineerd met een levensverzekering dan kunnen de lasten wel eens te hoog worden. In zo'n geval wordt niet afgelost, maar wordt een premie betaald die na een aantal jaren (gebonden aan een minimum) een zodanige uitkering oplevert, dat de hypotheecaire lening in zijn geheel kan worden afgelost. In die periode wordt fors gespaard ten koste van het besteedbaar inkomen. Het lijkt niet redelijk de kerk daarop aan te spreken. Deputaten adviseren de predikanten zich bij koop te voorzien van deskundig onafhankelijk advies. Zij achten hier voor deputaten geen taak aanwezig.

Andere beroepskosten, afspraken met de fiscus

Deputaten hebben hiervoor thans geen nadere duidelijke richtlijnen gegeven.

Voorstellen:

Met instemming van deputaten Financiële Zaken stelt commissie 7 u voor, in plaats van het voorstel-Groenewold c.s. als volgt te besluiten:

- De minimum-traktamentsschaal wordt naar boven toe verlengd met één periodiek per jaar voor de jaren 1999, 2000 en 2001.
- Aangedrongen wordt op het hanteren van de richtlijnen, die door de GS 1995 zijn opgenomen in de beroepsbrief en in de daarbij gegeven toelichting (Acta 1995, bijlage 82/5.1, blz 523/524).
- Thans worden geen nadere richtlijnen gegeven voor de kosten van woonsituatie en andere beroepskosten, maar zal de rapportage van deputaten Financiële Zaken worden afgewacht over het aan deputaten vanwege instructie 8.07 opgedragen onderzoek naar de werkelijke verschillen in inkomenspositie, arbeidsverhoudingen en eventueel rechtspositie tussen predikanten van onze kerken, ook in fiscaal opzicht, tegelijkertijd met inachtnaam van het aanvaarde voorstel 4 van rapport 16 van commissie 7.

G van Westrienen, rapporteur

BILAGE 112
Art. 305

RAPPORT 10 COMMISSIE 5 KERKELIJKE VERHOUDINGEN - INSTRUCTIE 8.06

De commissie heeft kennis genomen van de instructie van de Particuliere Synode van het Oosten. Zij kan zich voorstellen dat de P.S. van het Oosten zich afvraagt welk gevolg het besluit van de Landelijke Vergadering van de Ned.Ger.Kerken, om vrouwen toe te laten tot het diaconambt, heeft voor de nauwere vorm van samenleven met de Ned.Ger.kerken die er plaatselijk is.

De commissie erkent dat de onder 'besluit 1.a en b. genoemde situaties problemen oproepen die op kerkelijke wijze behandeld dienen te worden.

Besluit 1.

- indien een Ned.Ger.Kerk, waarmee men reeds geruime tijd samenleeft, overgaat tot het bevestigen van vrouwelijke ambtsdragers;
- waar men de nauwere vorm van samenleven met de Ned.Ger.Kerk te plaatse handhaaft, ondanks het fungeren van vrouwelijke ambtsdragers.

Het is echter duidelijk dat de weg waarlangs deze oplossing gezocht moet worden mede afhankelijk is van de wijze waarop de G.S. besluiten neemt ten aanzien van samenwerkende gemeenten en samenwerkingsgemeenten. Tevens dient rekening gehouden te worden met de besluitvorming ten aanzien van 'vrouw en ambt'. Tenslotte mag niet worden vergeten dat de kerkrechtelijke positie van de samenwerkingsgemeenten nader onderzoek en regeling behoeft, waarbij de vraag welke de gevolgen zijn van het feit dat de NGK vrouwen tot het diaconambt hebben toegelaten, stellig de aandacht moet krijgen.

Dit alles overwegend is de commissie van mening dat met wijsheid en beleid moet worden omgegaan met het verzoek van de P.S. van het Oosten en dienovereenkomstig geantwoord moet worden. Wat betreft de onder ons geldende kerkelijke weg zou in feite niet langer sprake kunnen zijn van toepassing van bijlage 6 K.O.

De commissie merkt evenwel op dat bijlage 6 K.O. in deze in de kerken niet overal op gelijke wijze wordt geïnterpreteerd.

Van betrokken kerkenraden mag verwacht worden dat zij zich zullen houden aan de in de CGK geldende Kerkorde en de besluiten van de meerdere kerkelijke vergaderingen. Zonodig zal de meerdere kerkelijke vergadering de kerkenraad wijzen op zijn verantwoordelijkheid ten opzichte van het eigen kerkverband.

De commissie ziet terdege dat dit kerkelijke standpunt spanningen kan oproepen bij de samenwerkings- en samenwerkende gemeenten.

In elk geval zal het van wijsheid getuigen wanneer de G.S. nu nog geen definitief besluit ten aanzien van het verzoek van de P.S. van het Oosten neemt in het licht van bovengenoemde overwegingen.

De commissie heeft zich ook beraden op het verzoek om bijlage 6 K.O. zo aan te vullen c.q. te wijzigen dat in benoemde punten c.q. situaties duidelijkheid verschaft kan worden. De commissie acht het niet raadzaam op dit moment dit verzoek in te willigen zolang nog niet nader is onderzocht en vastgesteld welke de kerkrechtelijke positie van de samenwerkingsgemeenten.

De commissie stelt u voor

De generale synode

kennis genomen hebbend

van de instructie van de Particuliere Synode van het Oosten d.d. 22 april 1998;

overwegend

dat het besluit van de Landelijke Vergadering van de Ned.Ger.Kerken, om vrouwen toe te laten tot het diaconambt de nauwere vorm van samenleven met de Ned. Ger. Kerken op plaatselijk niveau onder spanning zet;

van oordeel

- dat het onder 'besluit 1.a en b. genoemde reële mogelijkheden zijn die zich kunnen voordoen in de praktijk van het kerkelijk leven;
- dat er in dergelijke gevallen op kerkelijke wijze dient te worden gehandeld;
- dat het verzoek om bijlage 6 K.O. aan te vullen c.q. te wijzigen in genoemde situaties prematuur is daar de kerkrechtelijke positie van de samenwerkingsgemeenten nog niet is onderzocht en vastgesteld;

besluit

- de kerken er op te wijzen dat een nauwere vorm van samenleven met een Ned.Ger.Kerk, die overgaat is of overgaat tot verkiezing en bevestiging van vrouwelijke diaconen, op gespannen voet staat met de in de CGK geldende Kerkorde en de besluiten van de meerdere kerkelijke vergaderingen;
- de betrokken kerkenraden er op te wijzen dat de samenleving met een NGK ter plaatse, waarin vrouwelijke diaconen fungeren, ongewenste spanningen oproept ten aanzien van de loyaliteit aan het eigen kerkverband en het zich houden aan de in de CGK geldende Kerkorde en de besluiten van de meerdere vergaderingen;
- bijlage 6 K.O. op dit moment niet aan te vullen c.q. te wijzigen zolang de kerkrechtelijke positie van de samenwerkingsgemeenten niet is vastgesteld;
- deputaten op te dragen de in de instructie signaleerde problematiek te onderzoeken en aan te geven hoe kerken dienen te handelen, die te maken hebben en krijgen met de verkiezing en bevestiging van vrouwelijke diaconen in de NGK ter plaatse;
- van dit besluit mededeling te doen aan de Particuliere Synode van het Oosten.

Rapporteur H.v.d.Heuvel

REGISTER

De cijfers tussen haakjes wijzen op de bladzijden van de bijlagen

A

Acta - van de generale synode 1995, art. 19.
Appèl: zie bezwaarschriften.
Archieven, kerkelijke: art. 158; bijl. 61 (538), 62 (542).

B

Begrotingen: zie financiële zaken.
Benoemingen, lijst van -: art. 264, 300.
Bezwaarschriften
Bijstand en Advies, onderlinge - naar art. 11 K.O.

C

Commissies, - van onderzoek en rapport: art. 22, 27.
Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte: zie eenheid
Correspondentie, - buitenlandse kerken: zie kerken.
Curatorium: zie Theologische Universiteit.

D

Diakenen, plaats van: art. 225, 272; bijl. 25 (340), 92 (667).
Diaconaal Bureau: art. 271; bijl. 25 (349).
Diakonale en maatschappelijke aangelegenheden (ADMA): art. 71, 225, 271, 274; bijl. 25 (322), 26 (354), 92 (667).
Dovenpastoraat: zie Gezondheidszorg

E

Eenheid, van gereformeerde belijders in Nederland (algemeen): art. 38, 51, 52, 53, 123, 131, 149, 150, 151, 181, 182, 183, 185, 189, 190, 285, 286, 305; bijl. 6 (206), 9 (260), 15 (302), 16 (305), 46 (439), 51 (443), 58 (532), 59 (535), 60 (537), 75 (581), 76 (583), 77 (584), 108 (755), 109 (758), 112 (762).
 - instructie deputaten: art. 123; bijl. 8 (210), 46 (439).
 - Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte (C.O.G.G.): art. 38; bijl. 8 (217) en 9 (260).
 - Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk: art. 131, 190; bijl. 8 (218), 51 (443), 77 (584).
 - Gereformeerde Kerken (Vrijemaakt): art. 51, 52, 53, 189; bijl. 8 (221), 9 (260), 15 (302), 16 (303), 76 (583).
 - Samenwerkingsgemeenten, samenwerkende gemeenten: art. 183, 285, 305; bijl. 8 (233), 58 (534), 108 (755), 112 (762).
 - Nederlands Gereformeerde Kerken: art. 149, 150, 151, 181, 182, 185; bijl. 8 (229), 58 (532), 59 (535), 60 (537), 75 (581).
Emeritering: instr. 8.03; art. 160; bijl. 64 (543).
Emeritikas, ad art. 13 K.O.: art. 207, 279; bijl. 83 (605), 84 (623), 106 (749).
Evangelieverkondiging onder Israël: art. 196, 259; bijl. 79 (586), 80 (602), 103 (743).
Evangelisatie: art. 47, 73, 159, 260, 262; bijl. 13 (278), 14 (300), 27 (355), 63 (543).

F

Financiële zaken: art. 244, 245; bijl. 98 (690), 99 (731), 100 (733), 111 (761).
 - begrotingen van deputaatschappen: art. 297; bijl. 110 (759).
 - totaal financieel beleid: art. 29, 258; bijl. 3 (165).
 - reiskostenvergoeding: art. 14.
 - verschillen inkomenspositie en arbeidsverhoudingen predikanten: instr. 8.07 en 8.10; art. 161; bijl. 65 (544), 66 (544).

G

Generale Synode 1995
 - Acta: art. 19.
 - rapport moderamen: art. 20; bijl. 1 (164).
Generale Synode 1998
 - adviseurschap drs. W.J. Quist: art. 11.
 - afgevaardigden: art. 3.
 - agendum, vaststelling van het -: art. 16.
 - art. 43 K.O.: art. 308.
 - bidstond: blz. 5.
 - dankwoorden: art. 309.

- instemming met belijdenis: art. 7.
- lastbrieven: art. 3.
- huwelijksjubileum preses: art. 140.
- moderamen: zie moderamen
- ontmoeting met Nunspeet: art. 254.
- opening: art. 1 en 2.
- predviseurs: art. 5.
- presentie: art. 10, 25, 34, 42, 46, 50, 62, 64, 70, 76, 82, 86, 92, 109, 117, 132, 139, 148, 156, 165, 179, 184, 188, 194, 206, 208, 216, 224, 233, 241, 251, 257, 267, 277, 282, 289, 296, 298, 304.
- quaestor: zie quaestoraal
- sluiting: art. 310.
- telegram H.M. de Koningin: art. 18.
- toespraken:
 - praeses: art. 6.
 - dr. A.N. Hendriks: art. 51.
 - ds. S. Zude: art. 103.
 - ds. M.S. Nefele: art. 104.
 - prof. dr. L. Floor: art. 110.
 - rev. B. McFarland: art. 111.
 - rev. J.W. Wülschläger: art. 118.
 - rev. Shojiro Ishii: art. 119.
 - principal Clement Graham: art. 141.
 - ds. W. Smouter: art. 149.
- vergaderschema:
 - vergadertijden: art. 17, 195.
 - verslaggeving 'De Wekker': art. 13.
- Generale Synode 2001**
 - roepende kerk van -: art. 202.
- Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk: zie eenheid**
- Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt): zie eenheid**
- Gezagrelaties, misbruik pastorale en/of kerkelijke - instr. 8.01; art. 67, 97, 124; bijl. 24 (321), 36 (390), 47 (440).**
- Gezondheidszorg, pastoraal in de: art. 78, bijl. 29 (358), 30 (377).**
- Grootstedelijke gebieden, kerken in -: instr. 8.09; art. 59; bijl. 18 (304) en 19 (311).**

H

- Huishoudelijke Regeling: art. 30, 94; bijl. 4 (168), 5 (172).**
- Hulpverlening: - in binnen- en buitenland: art. 142; bijl. 54 (500), 55 (521).**
- Huwelijkswetgeving, veranderingen in -: instr. 8.08; art. 58, 125, 162; bijl. 17 (303), 48 (440), 49 (441).**

I

- Instructies**
 - 8.01: misbruik pastorale en/of kerkelijke gezagsrelaties: zie gezagsrelaties.
 - 8.02: financiële regeling losgemaakte predikanten: zie predikanten.
 - 8.03: emeritering predikanten: zie emeritering
 - 8.04: positie predikanten art. 6 K.O.: zie predikanten.
 - 8.05: wijziging liturgische formulieren: zie liturgische formulieren.
 - 8.06: relatie tot NGK ingeval van vrouwelijke ambtsdragers: zie: Eenheid - samenwerkingsgemeenten en samenwerkende ge-meenten.
 - 8.07: verschillen inkomenspositie en arbeidsverhoudingen predikanten: zie financiële zaken.
 - 8.08: veranderingen in huwelijkswetgeving: zie huwelijkswetgeving.
 - 8.09: kerken in grootstedelijke gebieden: zie grootstedelijke gebieden.
 - 8.10: verschillen inkomenspositie en arbeidsverhoudingen predikanten: zie financiële zaken.
- International Conference of Reformed Churches: art. 123; bijl. 8 (216,253,254), 46 (438).**

J

- Jaarboek: art. 77; bijl. 28 (356).**

K

- Kerk - en onderwijs: zie onderwijs**
- Kerkelijk Administratief Bureau (K.A.B.): art. 217; bijl. 68 (628), 89 (657).**
- Kerkelijke Verhoudingen**
 - algemeen: art. 38, 54, 57, 123, 286; bijl. 8 (208), 9 (259), 46 (439), 109 (758).
 - kerken binnenland: zie eenheid.
 - kerken buitenland: zie kerken.
 - splitsing deputaatschap: art. 54, 57, 123, bijl. 8 (209), 9 (259), 46 (439).
- Kerkelijk werker, rechtspositie van -: zie rechtspositieregeling.**
- Kerken, correspondentie met buitenlandse -: art. 121; bijl. 8 (211), 45 (437).**
- instructie deputaten: art. 123; bijl. 8 (211), 46 (439).
- Christian Reformed Church in North America: art. 121; bijl. 8 (213).
- Dutch Reformed Church of Botswana: art. 121; bijl. 8 (214, 247).

- Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika: art. 110, 121; bijl. 8 (214, 245).
- Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes de France: art. 120, 121; bijl. 8 (212, 239), 45 (437).
- Free Church of Scotland: art. 121, 141; bijl. 8 (211, 258).
- Free Reformed Churches of North America: art. 118, 121; bijl. 8 (212, 240).
- Igrejas Evangelicas Reformadas no Brasil: art. 120, 121; bijl. 8 (213, 242), 45 (438).
- Orthodox Presbyterian Church: art. 121; bijl. 8 (213, 241), 45 (438).
- Reformed Churches of Australia: art. 120, 121; bijl. 8 (216), 45 (438).
- Reformed Church in Botswana: art. 121; bijl. 8 (214, 249), 45 (438).
- Reformed Church in Japan: art. 119, 121; bijl. 8 (215, 251).
- Reformed Church in Sri Lanka: art. 121; bijl. 8 (215), 45 (438).
- Reformed Churches of New Zealand: art. 120, 121; bijl. 8 (2-15).
- Reformed Presbyterian Church of Ireland: art. 111, 121; bijl. 8 (212).
- Kerkjeugd, contact met de -: art. 43; bijl. 11 (263) en 12 (276).**
- Fotoboek LCJ: art. 157.
- instructie deputaten Kerkjeugd en Onderwijs: art. 167, 170; bijl. 11 (274), 67 (544), 68 (561).
- Kerkorde**
 - art. 69 K.O.: art. 203; bijl. 82 (605).
 - revisie van -: art. 95, 202; bijl. 33 (382), 34 (389), 81 (604).
 - uitgave van -: art. 21; bijl. 2 (164).

L

- Landelijk Kerkelijk Bureau: art. 219, 270; bijl. 90 (659).**
- Liturgische formulieren, wijziging van -: instr. 8.05; art. 39, 99, 102; bijl. 10 (262), 39 (392).**

M

- Militairen, geestelijke verzorging van de -: art. 65, 261; bijl. 22 (315), 23 (320), 104 (744).**
- Minimum-bijdragen der kerken: zie financiële zaken.**
- Moderamen**
 - verkiezing van het -: art. 4.
 - Generale Synode 1995: art. 20; bijl. 1 (164).

N

- Nederlands Gereformeerde Kerken: zie eenheid**

O

- Onderlinge Bijstand en Advies, kas naar art. 11 K.O.: art. 235, 242; bijl. 96 (674), 97 (689).**
- Onderwijs, kerk en -: art. 167, 170; bijl. 67 (544), 68 (560).**
- Overheid, contact met de -: art. 112; bijl. 42 (433), 43 (436).**

P

- Pastoraal in de gezondheidszorg: zie Gezondheidszorg**
- Predikanten**
 - art. 6 K.O., positie -: art. 96, 114; bijl. 35 (390), 44 (437).
 - financiële regeling losgemaakte -: instr. 8.02; art. 227, 248, 307; bijl. 94 (671), 95 (672).
 - repatriërende missionaire -: art. 209, 212, 278, 284; bijl. 85 (628), 86 (634), 105 (744).
- Publiciteit: art. 130; bijl. 50 (441).**

Q

- Quaestoraal**
 - benoeming quaestor: art. 12, 26, 122.
 - rapport van de quaestor: art. 247; bijl. 101 (733), 102 (740).
 - begroting van de quaestor: art. 245; bijl. 102 (740, 741).

R

- Radio-kerkdienstuitzendingen: art. 63; bijl. 20 (311), 21 (314).**
- Rechtspersoon, gezamenlijke kerken als -: zie financiële zaken.**
- Rechtspositieregeling**
 - niet-ambtelijke medewerkers: art. 220; bijl. 86 (643), 91 (665), 98 (721).
 - personeel Theologische Universiteit: zie Theologische Universiteit - deputaten-financieel.
- Repatriërende missionaire predikanten: zie predikanten**

S

- Schriftgedeelten, berijmde -: art. 98; bijl. 37 (391), 38 (392).**
- Studiefonds: art. 173, 213, 283; bijl. 72 (571), 73 (578), 87 (636), 107 (752).**

T

Theologische Universiteit

- curatorium van de -: art. 31, 35, 37, 88, 191; bijl. 6 (174), 7 (205), 78 (585).
- deputaten-financieel van de -: art. 171, 172, 174, 220, 221; bijl. 69 (562), 70 (567), 71 (569), 74 (580), 91 (565).
- studiefonds -: zie studiefonds

V

- Varenden, geestelijke verzorging van -: art. 143, 145, 237; bijl. 56 (522), 57 (530).
- Vertegenwoordiging der kerken: art. 30; bijl. 4 (165) en 5 (172).
- Vrouw en ambt: art. 133, 136, 226, 230, 234, 305; bijl. 52 (444), 53 (495), 93 (668), 112 (762).

W

- Wekker, De -: art. 79; bijl. 31 (378), 32 (381).

Z

- Zending, buitenlandse -: art. 103, 104, 106, 113; bijl. 40 (393), 41 (429).
- Ziekenhulpapostoraat: zie Gezondheidszorg.

